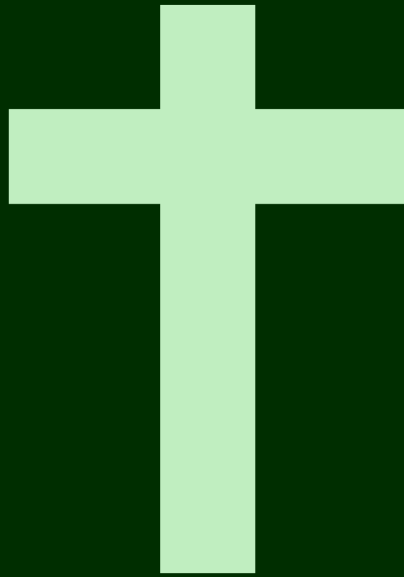

KUATE TUKU PASA

Portions of the Old Testament and The New Testament in the
Siroi Language of Papua New Guinea

KUATE TUKU PASA
Portions of the Old Testament and The New Testament in the Siroi Language of
Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Siroi long Niugini

copyright © 1975, 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siroi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
9d2e8659-afb4-5cca-93d8-23ebf89e1709

Contents

MULUM PASA	1
RUT	74
1 SAMUEL	79
2 SAMUEL	127
MUNE WANJE	168
YONA	169
MATEUS	172
MARKUS	228
LUKAS	262
YOHANUS	319
APOSEL	359
ROM	411
1 KORIN	437
2 KORIN	460
GALESIA	475
EFESUS	484
FILIPi	492
KOLOSI	498
1 TESALONIKA	504
2 TESALONIKA	509
1 TIMOTEUS	512
2 TIMOTEUS	519
TITUS	524
FILEMON	527
HIBRU	529
YAKOBUS	548
1 PETRUS	554
2 PETRUS	561
1 YOHANUS	565
2 YOHANUS	571
3 YOHANUS	572
YUDAS	573
DIR PASA	575

MULUM PASA

Kuate tuku mulum pasa

Mosesnge kuyarna

Kuate nu agan ndende njakmba kile-mayokkina

¹ Tugu mbolnge Kuate nu samba kilke kile-mayokkina.

² Nu kilke te-mayokna ta kilke ake baknu minna. Kule sungo kilke njakmba songa minna le ma make sungonge kule ta kaimba minmba minna le Kuate tuku Guwa kule ta mbolnge kine promba minna.

³ Kile Kuate nu sakina: Ma purfewa ngina le ma purfena.

⁴ Ma purfena le Kuate nu kanjermba garena. Tanjamba nu ait armba yimyam patike likina ta ande ma purfen tuku ande ma make tuku.

⁵ Tanjana sulumba ma purfen ta mafe ngina sulumba ma make ta furir ngina. Tanjakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait ndindo.

⁶ Kile Kuate nu sakina: Kule purkuwa sulumba ande mbol ambenge ka minwa le ande ibenngge minwa. Ma baknu ngamu tanje kule ar ta tukulnikam tuku minamngat ngina. Tanjakina ta kumungina.

⁷ Kuate nu ma baknu tanje te-mayokmba kule ar ta ande mbolnge ande ibenngge patikina.

⁸ Patikina sulumba ma baknu ta samba ngina. Tanjakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait arnu.

⁹ Kile Kuate nu sakina: Kule sungo ibenngge minit ta ka ma ndindo mbolnge ulendikuwa le kilke pagranu prowaig ngina. Tanjakina ta kumungina.

¹⁰ Kilke pagranu pronaig ta kilke ngina sulumba kule sungo ulendikina ta yu ngina. Tanjakina sulumba kanjerka nu garena.

¹¹ Kile Kuate nu sakina: Kilke mbol tanje agan waje njak prowaig. Anja yeki yeki silonu njak, ilinzu yeki yeki

tumunu njak, kumzanj ail tinu tumunu njak yeki yeki njakmba prowaig ngina. Tanjakina ta kumungina.

¹² Anja yeki yeki silonu njak, ilinzu yeki yeki tumunu njak, ail yeki yeki tinu njak ta njakmba kilke mbolnge fare prowe likinaig le Kuate nu kanjerka garena.

¹³ Tanjana le furir promba kumba ka maratukuk ta ait kenju.

¹⁴⁻¹⁵ Kile Kuate nu sakina: Agan bulu njak samba mbolnge mayok kuwaig le bulunga kilke tugu kiljawam tuku mafen furir walam tuku mine likuwaig. Ait njakmba ki tuku ait, sawe tuku ait, mara tuku ait, piro tugu tuku ait ta njakmba tumningam tuku minwaig ngina. Tanjakina ta kumungina.

¹⁶ Kuate nu bulu sugo armba kile-mayokkina ta ande sungo ta mafen kulatkam tuku ande fudin ta furir kulatkam tuku kile-mayokka mbai turmba kile-mayokkina.

¹⁷⁻¹⁸ Nu bulu kame ta samba mbol tanje kilke tugu kiljawam tuku mafen furir walmba kulatkam tuku patike likina. Tanjana sulumba kanjerka nu garena le

¹⁹ furir promba kumba ka maratukuk ta ait bailkanu.

²⁰ Kile Kuate nu sakina: Kule sinamnge agan abo minam tuku kuasmbi njak mayok ke likuwaig. Sar umanj mata mayok ke lika samba kumnemnge bunga likuwaig ngina. Tanjakina ta kumungina.

²¹ Nu kualegan sugo agan abo minam tuku yeki yeki kule sinamnge likade ta njakmba kile-mayokka sar umanj yeki yeki njakmba turmba kile-mayokkina. Tanjamba nu kanjerka garena sulumba

²² nyaro ninmba saningina: Tane tugekap sulumba kule sina yu sina njakmba kumungap. Sar umanj mata kilke mbolnge tugekap ngina.

²³ Tanjakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait wai inum sulumba.

²⁴ Kile Kuate nu sakina: Kilke mbolnge agan abo minam tuku

yeki yeki mayok kuwaig. Aganmor tumbranok dunjekok agan yeki yeki rabmba likam tuku ta njakmba mayok kuwaig ngina. Tanjakina ta kumungina.

²⁵ Nu aganmor tumbranok nguikok agan yeki yeki rabmba likade ta njakmba kile-mayokkina sulumba kanjerka garena.

²⁶ Tanjana sulumba Kuate nu man lato sakina: Kile sine tanjo kile-mayokkuba le singine suk minwaig. Nane kilke tugu njakmba agan ndende njakmba kulatka gabat minwaig. Kualegan, sar uman, kilke mbolok aganmor agan yeki yeki kilke mbolnge rabmba likade ta njakmba tuku gabat minwaig ngina.

²⁷ Tanjakina sulumba Kuate nu tanjo nune suk kile-mayokkina. Nu tanjo pino turmba kile-mayokkina.

²⁸ Kile-mayokkina sulumba nyaro nikmba sanikina: Tale kinjo kame kile-patikap le tugeka kilke tugu njakmba kumunguwaig. Tane kilke tugu ta njakmba kilap sulumba kulatkap. Kualegan, sar uman, aganmor nguikok ta mata njakmba kulatke likap ngina.

²⁹ Tanjakina sulumba nu man sanikina: Tale kanjerap. Nyamagan njakmba kilke mbolnge prode ta ye tane tinjet. Ilinzu tumunu njak ail tinu tumunu njak ta njakmba tane tuku nyamagan minamngaig.

³⁰ Agan njakmba nzu njak njak ta ye aganmor nyuwaig nga nane ninjen tuku. Agan nzu njak njak ta sar uman kilke mbolok aganmor nane tuku nyamagan minamngaig ngina. Tanjakina ta kumungina le

³¹ Kuate nu agan ndende njakmba kile-mayokkina ta kanjerka njakmba magenu ndo minnaig le nu ndek gare torna. Tanjana le furir promba kumba ka maratukuk ta ait wai inum sulumba wai ngiri ndindo.

2

¹ Kile kilke samba agan ndende njakmba kumunge likinaig le piro njakmba kugana.

² Ait 7-nu mbolnge Kuate nu piro njakmba ke likina ta piroke suglukina sulumba

³ mabtina. Ta tuku nu ait ta tukulmba kusem pilna.

⁴ Kuate Sunjo nu tanjamba samba kilke kile-mayokkina tuku.

⁵ Kuate Sunjo nu samba kilke kile-mayokkina ta nu sawe te-iben ndana tukunu agan wane njak mine ndakinaig. Agan kitek mata mbur ndanaig. Tanjo ande kilke mbolnge tumtuwam tuku mata mine ndakina.

⁶ Ait ta mbolnge kule nu kilke sinamnge nzomba minna le kilke nu bisuknu minna.

Kuate Sunjo nu Eden kumamnge piro ande wakeina

⁷ Kuate Sunjo nu tanjo wakeiyam tuku nga kilke tumba tamba tanjo wakeina. Wakeina sulumba tanjo ta fumbenu mbolnge abo guwa Ntna le tanjo ta abo guwa njak abonga tingina.

⁸ Tingina le Kuate Sunjo nu Eden kumamnge ki prote kumam tanje piro ande wakeina. Wakeina sulumba tanjo buk wakeina ta tumba piro ta sinamnge pilna le minna.

⁹ Piro ta sinamnge Kuate Sunjo nu ail magenu yeki yeki kile-mayokkina. Ail ta njakmba kanjerka nzali tumba alowaig le nyam tuku. Piro ta ngamuknge nu ail armba turmba patikina le pronaik ta ande alonu nyumba minmba minam tuku ail ande manau magenu najgonu pilenja kila palmbim tuku ail.

¹⁰ Eden kilke mbolnge kule sunjo ande bulbulmba prona sulumba piro ta bisumba minna. Nu Eden kusremba mayok ka wai fet bailkana.

¹¹ Wainu sunjo ande nyunu Pison ta kinit kumba ka Awila kilke laipmba kinit.

¹² (Awila kilke ta gol, ail naj mundur mayenu, ndame magenu njak minit).

¹³ Wainu ande nyunu Gion ta Kus kilke laipmba kinit.

¹⁴ Wainu ande nyunu Tigris ta Asiria kilke ki prote kumam tamba kinit. Wainu ande ta nyunu Yufretis.

15 Kuate Sungo nu tango ta tumba Eden piro ta mbolnge piroka kulatka minam tuku pilna sulumba

16 wam pagumba sana: Ail nakmba piro te sinamnge minig ta alonu ne nyam kumuŋ.

17 Ail ndindo ndo ye ne peunumba tukulnet. Ail ta maŋau magenu ŋaigonu pileŋga kila palmbim tuku. Ne ail ta tuku alonu ndanya. Mbula. Ne nyumba ta ait ta mbolnge ndo ne kumamngat ŋgina.

18 Tanakina sulumba Kuate Sungo nu sakina: Tango te nuŋe ndo minit. Maŋau ta mayenu kuga tukunu ye tur nuŋe ande nu suk wakeiyamngit ŋgina.

19 Tanamba sakina sulumba nu kilke tumba sar umaŋ agaŋmor nakmba wakeika nuŋge nyu patikuwa ŋga kilmba tango ta tugum prona le nu agaŋmor ta nakmba nyu yimyam niŋgina le nane nyu ta nak minnaig.

20 Nu sar umaŋ agaŋmor tumbraŋok ŋguikok nakmba tuku nyu patike likina ta tur nuŋe nu suk ande nda mayok kina le tango ta nu nuŋe ndo minna.

21 Kile Kuate Sungo nu tango ta ginyum pak tuna le nu kinymba gilaiŋgina le Kuate Sungo nu tango ta takelnu ande gona sulumba ndemnu tumba takelnu gona ma mbolnge tukulmba pilna.

22 Takelnu tambi nu pino ande wakeina sulumba tumba ka tango tugum tange pilna le

23 tango ta nu pino ta kaŋgermba sakina: Ese. Agaŋ te ye tuku isu ye tuku ndem minit teŋen. Nu tango tuku ŋgarosu mbolnge mayok ket tukunu ye nu nyun ta pino ŋgamngit ŋgina.

24 Ta tuku tango nu ina mam nuŋe kusreka piyo nuŋe ndoŋ muŋgu kiledenŋa minwaik. Nale ŋgarosu ndindo mayok kaŋgaik.

25 Tango ta piyo nuŋe ndoŋ wagek minnaik ta nale kiko ndanikina.

3

Une maŋau mayok kina

1 Mbeŋ nu yabri paknu nak minmba agaŋmor nakmba Kuate Sungonge patike likina ta nane tuku maŋau liniŋmba mbolnge minna. Tanamba mbeŋnge pino kusnana: Kuate nu tale ndaŋmba satikina? Tale piro te tuku kumzaŋ ail alonu ndanyam tuku satikina e ŋgina le

2 pino ta nu mbeŋ tuku pasa lafumba sana: Kuga. Sile piro te tuku kumzaŋ ail nakmba alonu nyam tuku sasikina.

3 Nu teŋenmba sile sasikina: Tale ail ndindo piro te ŋgamuknge minit ta ndo alonu kirembe ndanyap. Tale kumpekaik ŋga sasikina ŋgina le

4 mbeŋ ta ndek nu sana: Tale kume nda.

5 Tale nyap sulumba wamdus pulutikuwa le Kuate suk maŋau magenu ŋaigonu pileŋgam tuku kila nak minamngaik ta Kuate nu kila. Ta tuku nu tale nda nyam tuku satikina ŋga pino sana le

6 pino ta nu nuŋe wamdusmbi sakina: Ail ta mayenu ndo ŋgina sulumba nu alonu ta kaŋgermba am kikoŋ tinga wamdus kuyar mayenu nak minam tuku nzalina le nu ail ta alonu ande purmba tumba nyina. Tumba nyina sulumba inum tumba tango nuŋe tuna le nyina.

7 Nale nyinaik sulumba wamdus pulunikina le nale wagek minnaik ta katesemba kila pilnaik sulumba kikonikina le fik waŋenu kilmba ŋgika malnu tinginaik.

8 Tanamba minnaik le furiram Kuate Sungo nu pro piro ta sinam lika minna le nalekam zigna isnaik sulumba ail sumba kuirkinaik.

9 Tananaik le Kuate Sungo nu tango ta wika sana: Ne aniŋge minit ŋgina le

10 nu ndek sakina: Ye ne tuku zigna ismba wagek minet te kuru-kuruka kuirket ŋgina le

11 nu ndek kusnana: Ne wagek minit ta imange sanat e? Ne ail alonu tale peunikmba tukultiken ta nyat e ŋgina le

12 tango ndek lafumba sana: Pino ye ndoŋ minam tuku ye sina nuŋge

ail alonu ta tumba sat le nyit ngina.

¹³ Tanjakina le Kuate Sunjo nu pino ta kusnana: Ne ndanam tanawat ngina le nu lafumba sana: Mbenjje ye yabriyat le nyit ngina.

Kuate nu nane kasurningina

¹⁴ Kile Kuate Sunjo ndek mberj ta sana: Ne manjau ta kat ta aganjmor njakmba ngamuknje ye ne kasurnumba te-yamoknamngit. Ne mara mindek fungulmbi ndo lika kilke kutur nyumba tanjamba minmba ma ma kumamngat.

¹⁵ Tale pino ta ndonj tale ngamuknje gubra pili le tale munju ngueu njak minamngaik. Ne tuku kutu pino tuku kutu nane mata tanjamba munju ngueu njak minamngaig. Nu ne tuku gabat to fetkuwa le ne nu tuku kupe tugunu makewamngat ngina.

¹⁶ Tanjakina sulumba nu ndek pino ta sana: Ne kinjo kile-patinu ait mbolnje ye ne ngaro rar sunjo tini le tamngat ta ne manj tanjo nane nzalinamngat. Ne nu tuku minje kumnemnje mina le nunje ne kulatka minamngat ngina.

¹⁷ Tanjakina sulumba nu ndek Adam sana: Ne piyo nane tuku minje ismba dubimba ail alonu peutikmba tukultiken ta tumba nyat tukunu ye ne tuku nga kilke kasuramngit. Ne nyamaganj te-silikam tuku piro karenka tumba nyamngat. Ne mara mindek tanjamba minmba ma ma kumamngat.

¹⁸ Kilke te mbolnje anja njaigonu prowe likuwaig le ne fare fare ilinzu sota nyumba minamngat.

¹⁹ Ta tuku ne piro karenka ngarosu mundunuwa le kilke mbolnje nyamaganj te-silika nyamngat. Tanjamba minmba ma ma ne luka kilkek sinam kanjat. Ye ne kilkemi wakeinen tukunu ne tuku ngarosu ta kilke. Ne manj luka ta sinam kumba kilke kuilkamngat nga tanjo sana.

²⁰ Adam nu piyo nunje nyunu Eva ngina. Nyu ta tugunu tenemba: Nu tanjo pino njakmba tuku ina nanjine.

²¹ Kuate Sunjo nu aganjmor ngaronumbi tawi wakeika Adam nale piyo nunje ndonj tinjine nikina.

Kuate nu Adam le Eva pitaikina le kilim kinaik

²² Tanjana sulumba kile Kuate Sunjo nu sakina: Tanjo nu manjau magenu njaigonu pilengam tuku kila palet tukunu nu sine tananj minit. Nu minmba minam tuku ail alonu ta turmba nyuwa sulumba minmba minikat ngina.

²³ Nale tanjapekaik nga Kuate Sunjo nu nale Eden piro ta sinamnje pitaika kukulnikina le kilke tumba tanjo wakeina ta mbolnje piroka minnaik.

²⁴ Tanjamba minnaik le tanjo nu ail alonu nyumba minmba minam tuku ta tugum kakat nga Kuate nu nunje enel afu kukulningina le Eden piro ki prote kumam tanje ndin tukulmba ail ta ngailkinaig. Kame bagi sunjo pa bulu njak ta turmba tanje pilna le kuanyi-kuanyinga minna.

4

Kume manjau mayok kina

¹ Adam nu piyo nunje Eva ndonj minnaik sulumba pino ta buk fungul njakna sulumba kinjo te-pilmba sakina: Sunjonje ye sinzanyat le ye kinjo ande te-pilit ngina. Tanjakina sulumba nu kinjo ta nyunu Kain ngina.

² Tanjamba minnaig ma ma nu manj kinjo ande te-pilna ta nyunu Abel ngina. Kinjo ta sunjoka nu sipsip kulat tanjo mayok kina le aba nunje nu mara mindek nyamaganj piroka minanu.

³ Minnaig ma ma mara ande aba nunje nu nyamaganj afu kilmba Sunjo atraukam tuku patikina le

⁴ maib nunje nu sipsip mulum mayenu ande balemba ndemnu kuya njak ta tumba nu mata Sunjo atraukam tuku pilna. Pilna le Sunjo nu kanjermba ndek Abel tuku garena sulumba

⁵ Kain tuku atrau aganj ta kanjermba Kain tuku gare ndana le

Kain nu gubra kagli Nrkā aijel pasi kume ngurngurkina.

⁶ Tanjana le Sunjo nu ndek Kain kusnana: Ne ndanam tuku gubranate e? Ndanam ne tuku aijel pasi kume ngurngurkate e?

⁷ Ne manau mayete kande ye ne tuku gare-gareket kande. Ne manau nayote tukunu une ta ne kainumba te-ibenmuwa nga ne kagmate ta ne sangri tinga une ta te-ibenmba te-siwa nga sana.

⁸ Tanjaka sana le Kain nu maib nuje wika sana: Sile piro mbol nzi kap ngina. Tanjamba nale kinaik ka piro mbol tanje Kain nu tinga maib nuje balena le kumna.

⁹ Tanjana le Sunjo nu Kain kusnana: Maib naje aninge minit ngina le nu ndek sana: Iyo. Ye nu kanjer ndawit. Ndanam saka maib yije tuku kusnate? Ye nu tuku kulat tango kuga ngina le

¹⁰ Sunjo nu ndek sana: Ne sinjka manau nayonu kat. Maib naje tuku ndare kilke mbolnje kutuwat ta witite le iset.

¹¹ Nu tuku ndare kutuwat ta kilke tenge ndare ta biyat. Ta tuku ye ne kasurnumba pitaini le ne ma te mbolnje mine nda.

¹² Ne kilke mbolnje nyamagan nguka ta alowe nda. Ne mara mindek tumbran tumbran njakmba kine promba minamngat nga sana.

¹³ Tanjakina le Kain ndek lafumba Sunjo sana: Ta tuku lafunu ye pa ta kurawam kumuŋ kuga.

¹⁴ Ne kilke te mbolnje ye pitaiya le ye ne ndon mine ndaka kine promba minamngit. Tango andenje ye ndinje kangeryuwa sulumba ye baleyuwa le kumamngit ngina le

¹⁵ Sunjo nu Kain sana: Kuga. Tango inum ne balenuwa ta ye lafumba nu tuku kuasmbi 7 bale farnjngamngit ngina. Tanjakina sulumba Sunjo nu tango ande Kain kanjermba nda-balewa nga nu tuku ngarosu mbolnje peuka suku kuyar ande pilna.

¹⁶ Tanjana le Kain nu Sunjo kusremba ka Eden ma ki prote kumamnje minna. Ma tugu ta nyunu Kine Pro.

Kain tuku ndare

¹⁷ Kain piyo nuje nu kiŋo ande nyunu Enok te-pilna. Tanjamba minnaig ma ma Kain nu tumbran sunjo ulmba wande patikina sulumba tumbran ta mata nyunu Enok ngina.

¹⁸ Enok tuku kiŋo nuje nyunu Irad. Irad nu kiŋo ande nyunu Mehuyal te-pilna. Mehuyal nu kiŋo ande nyunu Lamek te-pilna.

¹⁹ Lamek nu pino armba kilna ta ande nyunu Ada ande Zila.

²⁰ Ada nu kiŋo ande nyunu Yabal te-pilna. Yabal nu makau kulatkade kuasmbi ta tuku mbun nanjine. Nane kinenumba baibai patika minanu.

²¹ Mambo nuje nyunu Yubal nu gita le tabu tabu usrede kuasmbi ta tuku mbun nanjine.

²² Zila nu kiŋo ande nyunu Tubal-Kain te-pilna. Tubal-Kain nu ain yeki yekimbi piro agan sunjomba wakeikanu. Zila nu kulim ande turmba te-pilna ta nyunu Nama.

²³ Mara ande Lamek nu piyo kat nuje sanikina: Ada le Zila tale isap. Kiŋo ande ye katyina le ye nu balewen le kumna.

²⁴ Tango ande Kain balewa ta lafumba tango 7 bale faramngaiŋ. Tango ande ye baleyuwa ta lafumba tango 77 bale faramngaiŋ ngina.

Abel kumna ta tuku lafuknu Set prona

²⁵ Adam le piyo nuje nale man kiŋo ande te-pilnaik sulumba Eva nu sakina: Kain nu Abel balena le kumna. Kile Kuatenje kiŋo ande ye sat le kiŋo ta Abel tuku ma tamngat ngina sulumba nu kiŋo ta nyunu Set* ngina.

²⁶ Set nu sunjokina sulumba pino ande tina. Pino ta kiŋo ande nyunu Enos te-pilna. Ait ta mbolnje tango pino nane Sunjo tuku nyu te-dungam tuku tugu pilnaig.

* 4:25: Set nyu ta tugunu Lafunu

5

Adam tuku ndare

¹⁻² Kuate nu tango pino nuje suk kile-mayokkina. Nu tango pino turmba kile-mayokkina sulumba nyaro nikmba nyu ta tango ngina. Adam tuku ndare tuturmba tenemba kina.

³⁻⁵ Adam nu yar 130 njak minna sulumba kiyo ande nuje suk te-pilna. Nu kiyo ta nyunu Set ngina. Tanjana sulumba Adam man lato yar 800 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 930 kusrena sulumba nu kumna.

⁶⁻⁸ Set nu yar 105 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Enos te-pilna. Te-pilna sulumba nu man lato yar 807 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 912 kusrena sulumba nu kumna.

⁹⁻¹¹ Enos nu yar 90 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Kenan te-pilna. Te-pilna sulumba nu man lato yar 815 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 905 kusrena sulumba nu kumna.

¹²⁻¹⁴ Kenan nu yar 70 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Mahalalel te-pilna. Te-pilna sulumba nu man lato yar 840 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 910 kusrena sulumba nu kumna.

¹⁵⁻¹⁷ Mahalalel nu yar 65 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Yaret te-pilna. Te-pilna sulumba nu man lato yar 830 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 895 kusrena sulumba nu kumna.

¹⁸⁻²⁰ Yaret nu yar 162 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Enok te-pilna. Te-pilna sulumba nu man lato yar 800 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 962 kusrena sulumba nu kumna.

²¹⁻²⁴ Enok nu yar 65 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Metusala

te-pilna. Te-pilna sulumba nu man lato yar 300 minmba Kuate biye demba minna. Tanjamba nu kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 365 kusrena sulumba Kuate ndon sail mayena le Kuatenge nu ngarosu njak tina. Nu kume ndakina.

²⁵⁻²⁷ Metusala nu yar 187 njak minna sulumba kiyo ande nyunu Lamek te-pilna. Te-pilna sulumba nu man lato yar 782 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 969 kusrena sulumba nu kumna.

²⁸ Lamek nu yar 182 njak minna sulumba kiyo ande te-pilmba sakina:

²⁹ Sungo nu kilke te kasurna le sine piro karenka wamdus pitingit. Kiyo te sine tuku wamdus bul ser-singamngat ngina. Tanjakina sulumba kiyo ta nyunu Noa* ngina.

³⁰⁻³¹ Lamek nu man lato yar 595 minmba kiyo kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 777 kusrena sulumba nu kumna.

³² Noa nu yar 500 kusrena sulumba kiyo kenmba kile-patikina ta ande nyunu Sem ande Ham ande Yafet.

6

Une manjau sungokina

¹ Tango pino tugeka sili-silinaig sulumba kulim kame kile-patike likinaig le

² Kuate tuku kuasmbi nane kulim kame ta kangerkinaig. Kulim kame ta ngarosu tumail pasi magenu ndo le nzaliningina le nane ndon minnaig.

³ Tanjanaig le Sungo nu sakina: Tango nane ngarosu ndo. Nane minmba mine nda. Ye nane tuku ait kuerkamngit. Nane tuku yar 120 ndo palmbimngit ngina.

⁴ Kuate tuku kuasmbi nane pino kame ndon minnaig sulumba tango sugo sangriknu kile-patikinaig. Ait ta mbolnge ngumne nga mata tango sugo sangri njak ta kilke te mbolnge mine likinaig. Nane sangri sugo nyu njak minnaig.

* **5:29:** Noa nyu ta tugunu Wamdus Bulok

Kuate nu waŋ kusam tuku Noa sana

⁵ Taŋgo pino ŋakmba nane maŋau ŋaigonu kumba wamdus mata ŋaigonu ndo kumba minanu le Sunŋo nu nane kaŋgerka

⁶ ŋgamuŋgal rarmba wamdus tatrakina sulumba sakina: Ndaŋam saka ye taŋgo pino kile-mayokka kilke te mbolŋge patiken a.

⁷ Ye kile taŋgo pino ŋakmba sar umaŋ agaŋmor tumbranŋok ŋguikok kilke te mbolŋge ma gureŋmba kile-ŋgisike suluwamŋgit. Ye yiŋe wakeika kile-mayokken ta kile ye wamdus tatrakate ŋgina.

⁸ Taŋakina ta Sunŋo nu Noa tuku maŋau kaŋgermba nu ndo nzalina.

⁹⁻¹⁰ Noa nu taŋgo purfeŋnu mayenu. Nu Kuate ndoŋ sail mayena. Nu tuku kiŋo keŋmba ta Sem Ham Yafet. Noa tuku ait mbolŋge taŋgo pino ŋakmba maŋau ŋaigonu ndo ke lika minnaig ta nane ŋgamukŋge Noa ndo maŋau purfeŋnu dubimba minna.

¹¹ Kilke te mbolŋge Kuate am mbolŋge maŋau ŋaigonu ta tumbranŋ kilke ŋakmba kumuŋgina le naŋgine taŋgo afu ŋaigo siglika minnaig.

¹² Kuate nu taŋgo pino ta tuku maŋau ŋaigonu kaŋgerka nane tuku unenŋge tumbranŋ ŋakmba ŋaigo siglikina ta nu kaŋgerkina sulumba

¹³ nu ndek Noa sana: Ye taŋgo pino ŋakmba pitaike suluwamŋgit. Naŋgine naŋgine taŋgo afu ŋaigo siglikade le nane tuku maŋau ŋaigonu ta kilke tugu ŋakmba kumuŋgade tukunu ye nane ŋakmba kile-ŋgisikamŋgit.

¹⁴ Ta tuku ne ail magenu pikmba waŋ inum wakeimba kusa. Kusmba wandenu pilmba sinanu afu pugurke lika sulumba waŋ ta sinamŋge kilimŋge gulgol danŋa le tikŋguwa.

¹⁵ Waŋ ta teŋenmba wakeiyya. Kuennu mita 130 wakeiyya. Sunŋonu mita 22 wakeiyya. Ŋgirpenu arŋeŋ mita 13 wakeika.

¹⁶ Taŋamba ne funu tukula sulumba ŋgirpenu mbol ta tukul ndawa. Wai dagol ndindo burok waŋ laipmba

pale le waŋ sinanu purfeŋnu minwa. Ŋgirpenu mbolŋge malaŋga wakeimba pale sulumba sinamŋge mbain armba kusa le waŋ sinanu keŋmba minwaig. Ande mbolŋge ande ŋgamuŋge ande ibeŋŋge minwaig.

¹⁷ Yeŋge saki le kule sunŋo prowa sulumba taŋgo pino ŋakmba kilke mbol agaŋ ndende ŋakmba sonŋuwa le butoka ŋgisike suluwamŋgaig ta

¹⁸ ye ne ndoŋ wamdus ulendika siŋka son pasa sanet ta ye siŋka kumuwamŋgit. Ne, piyo naŋe, kiŋo kat naŋe, rugaŋ kat naŋe tane ŋakmba waŋ pongap sulumba

¹⁹ agaŋ nyunu mindek abo minig ta mata turmba kilmba waŋ pongap. Ar ar pailnu paŋgarnu nane abo minam tuku kilmba patika.

²⁰ Sar umaŋ yeki yeki agaŋmor tumbranŋok ŋguikok ta ŋakmba ar ar kilmba waŋ pongap.

²¹ Taŋgine nyamagaŋ agaŋmor tuku nyamagaŋ yeki yeki turmba kilmba patikap ŋga Noa sana.

²² Taŋakina le Noa nu Kuate tuku miŋge dubimba taŋamba ndo kina.

7

Kule sunŋo pronā

¹ Kile Sunŋo nu Noa sana: Ye taŋgo pino ŋakmba kaŋgerket ta nane ŋgamukŋge neŋge ndo maŋau purfeŋnu ŋak minit le ye ne kagmanet. Ta tuku kile ne naŋe gageu turmba waŋ ta pongap ŋgina.

² Agaŋmor nyam tuku atraukam tuku ta ar ar pailnu 7 paŋgarnu 7 kilmba waŋ mbolŋge patika. Agaŋmor tane pintiŋgen ta armba ndo pailnu paŋgarnu kila.

³ Sar umaŋ ar ar pailnu 7 paŋgarnu 7 kila. Agaŋ ŋakmba tumunu minam tuku kila.

⁴ Kussem ndindo te kugawa le ye saki le sawe sunŋokanu ki 40 furir 40 piymba minamŋgat. Sawe ta mbolŋge ye agaŋ wakeiken le abo minig ta ŋakmba ma gureŋmba kile-ŋgisike suluwamŋgit ŋgina.

⁵ Sunngo nu Noa wam paguna ta Noa nu minge kumumba tanjamba ndo kina.

⁶ Noa nu yar 600 ñak minna le kule sunngo ta promba kilke songina.

⁷ Noa, kiño kat nuñe, piyo nuñe, rugan kat nuñe nane kule prowamngat nga wañ poñginaig.

⁸ Sar umañ agañmor nyam tuku pinkam tuku

⁹ ar ar pailnu pañgarnu nane Kuate nu Noa wam paguna ta kumumba Noa ndoñ wañ poñginaig.

¹⁰ Wañ poñginaig le kusem ndindo kugana le kule sunngo ta kilke mbol prona.

¹¹ Noa tuku yar 600 tambun arnu ait 17 ait ta mbolñge kilke puluke lika kule sugokanu bulbulmba kilke mbolñge prowe likinaig. Samba mata puluka sawe sunngokanu piyna.

¹² Ki 40 furir 40 sawe ta pur ndamba piymba minna.

¹³ Ki ait ndui ta mbolñge Noa nuñe piyo nuñe kiño kat nuñe Sem Ham Yafet nuñe rugan kat nuñe keñmba ndoñ nane wañ poñginaig.

¹⁴⁻¹⁵ Sar umañ agañmor tumbranok ñguikok nane yeki yeki ar ar ñakmba Noa nane ndoñ wañ poñginaig.

¹⁶ Kilke mbol agañ nyu mindek pailnu pañgarnu Kuate buk sana ta kumumba wañ poñginaig. Tanjanaig le Sunngonge malanja tukulna.

¹⁷ Sawe ta mara 40 piymba minna le kule ta nzomba wañ te-faitna.

¹⁸ Tanjamba kule nzomba mbolka wañ te-faitna le kule mbol mbol lika minna.

¹⁹ Kule sunngo ñayomba tabe sugo funu basleniñmba biñ ñakmba kile-butokina.

²⁰ Kile-butokina sulumba mañ kule mbolke ñayomba mita 7 mbolñge kumungina.

²¹ Sar umañ agañmor tumbranok ñguikok agañ ñakmba kilke mbolñge likinaig tuku tango pino ñakmba turmba butoka ñgisike sulunaig.

²² Agañ nyunu mindek kilke mbolñge mabsen ñak ta ñakmba kume sulunaig.

²³ Sunngonge kilke mbol mbal ñakmba ma gurenmba kile-ñgisike suluna. Tango pino sar umañ agañmor tumbranok ñguikok agañ afu mine ndakinaig. Noa nane ndo wañ sinam tanje abo minnaig.

²⁴ Kule ta tambun 5 mara 150 tanjamba kilke mbolñge iben ndaka sunngokanu minna.

8

Kule sunngo ta iben kina

¹ Kuate nu Noa nane agañmor ndoñ wañ sinam tanje minnaig ta nu sina so ndana. Nu nane idusniñmba minna sulumba bubre sakina le pinderka kule muku serna.

² Tanjamba nu kilke mbolñge kule bulbulnaig ta mata tukulniñgina sulumba samba mata tukulna le sawe ta kugana.

³ Tambun 5 ta sinamñge kule ta iben-ibenmba minna.

⁴ Tanjamba minna ka ka tambun 7 ait 17 mbolñge wañ ta ndeka Ararat biñ mbol tanje minyokina.

⁵ Kule iben-ibenmba minna le tambun 10 ait 1 mbolñge biñ funu afu mayok kinaig.

⁶ Mara 40 kinaig le Noa nu bubre malanja fudiñdo ta talka

⁷ kal ande kukulna le nu kule parakuwa nga ta tairnga kine promba minmba luka pro ndana.

⁸ Tanjana le Noa nu kilke buk parakina e nga idusna sulumba gami ande kukulna le kina

⁹ kumba ka kule ndo minna le tinga mabtam tuku ma kugatok le nu mañ luka wañ tugum ta prona. Prona le Noa ndek wai kuitka tumba wañ sinamñge pilna.

¹⁰ Minna ma ma kusem ndindo kina le nu gami ta mañ kukulna le kina

¹¹ kumba ka furiram mañ luka olif wañenu abonu purmba tina ta nzonga tumba luka nu tugum ta prona. Tanjana le Noa nu ail wañe ta kanjermba kule buk iben ket nga idusna.

¹² Minna ma ma mañ kusem ande kugana le mañ gami ta kukulna le

kina sulumba maŋ luka pro ndana. Nu nduiye kina.

¹³ Noa tuku yar 601 tambun ndindo ait ndindo mbolŋge kule kilke mbolŋge ta parakina le Noa nu wande funu buromba burok tambu mambimba kilke kaŋgerna ta parakina.

¹⁴ Tambun arnu ait 27 mbolŋge kilke paraka karenŋina.

¹⁵ Kile Kuate nu Noa sana:

¹⁶ Ne, piyo naŋe, kiŋo kat naŋe rugan kat naŋe tane ŋakmba waŋ mbolŋge mayok ka ibeŋ kape.

¹⁷ Aŋaŋmor ŋakmba tane ndoŋ minig ta sar umaŋ turmba ŋakmba kilmba kile-ibeŋkap. Taŋawap le nane tugeka kilke ŋakmba kumuŋge likamŋgaig ŋgina.

¹⁸ Taŋakina le Noa, nuŋe kiŋo kat nuŋe, piyo nuŋe, rugan kat nuŋe nane ŋakmba ibeŋ kinaig.

¹⁹ Sar umaŋ aŋaŋmor ŋakmba kilke mbolŋge likinaig tuku ta nyu mindek nane mata ibeŋ kinaig.

Noa nu Sunŋo tuku atraukina

²⁰ Ibeŋ kinaig le Noa nu Sunŋo tuku idusmba ndame afu kilmba atraukam tuku pa laŋlaŋ wakeina. Wakeina sulumba sar umaŋ aŋaŋmor nyam tuku ndui ndui kilmba bale farmba pa laŋlaŋ ta mbolŋge patika Sunŋo atraukam tuku pasokina le ugmba usarkinaig.

²¹ Usarkinaig le Sunŋo nu mundur mayenu ta kamusna sulumba nu garena le wamdusmbi sakina: Taŋgo pino nane maŋ mbarwaig ta ye kilke te maŋ ŋayo siliwe nda. Nane kiŋo ndo wamdus ŋaigonu ŋak sugoka taŋamba ndo minig. Ye buk aŋaŋ abo minnaig tuku ta ŋakmba kile-ŋgisike suluwen ta ye maŋ taŋawe nda.

²² Kilke te minwa le nyamagaŋ ŋgunu tuku ait, nyamagaŋ mayekam tuku ait, sawe tuku ait, ki tuku ait, mafen tuku ait, furir tuku ait ta ŋakmba kugawe nda. Mara mindek muŋgu dubika minmba minamŋgaig ŋgina.

9

Kuate nu Noa ndoŋ wamdus ulendikina

¹ Kuate nu Noa nuŋe kiŋo kat nuŋe turmba nyaro pasa niŋge lika saningina: Tane kiŋo kulim kile-patikap le tane tuku ndare mbolŋge kilke te kumuŋguwaig.

² Ye kile aŋaŋ ndende ŋakmba tane kulatkam tuku tiŋget. Sar umaŋ kilke mbolok aŋaŋmor kualegaŋ ŋakmba tane tuku kuru-kuruka minamŋgaig.

³ Aŋaŋ ŋakmba likade ta tane tuku nyamagaŋ minig. Ye buk ilinzu ŋakmba tiŋgen taŋamba ndo kile aŋaŋmor ŋakmba tiŋget.

⁴ Tane aŋaŋmor ndemnu ndare ŋak ŋak ndanyap. Mbulap. Ta ndaŋam? Ndare ta nuŋe abo tugu. Ta tuku tane ndanyap.

⁵ Taŋgo andeŋge ko aŋaŋmor andeŋge taŋgo inum balewa le kumwa ta nu mata kumamŋgat.

⁶ Kuate nu taŋgo pino kile-mayokkina ta nuŋe suk. Ta tuku taŋgo andeŋge taŋgo inum balewa ta nu mata kumamŋgat.

⁷ Ye tane satinŋet: Tane tugeka kiŋo kulim kile-patikap le kilke kumuŋguwa ŋgina.

⁸ Taŋakina sulumba Kuate nu Noa nuŋe kiŋo kat nuŋe ndoŋ teŋenmba saningina:

⁹ Tane isap. Ye kile tane ndoŋ wamdus ulendika siŋka son pasa satinŋet te ye siŋka kumuwaŋgit. Ngumneŋga tane tuku ndare mbolŋge mata pasa te kumuwaŋgit.

¹⁰ Sar umaŋ aŋaŋmor tumbranok ŋguikok kilke mbolok aŋaŋ ŋakmba abo minig tane ndoŋ waŋ mbolŋge ibeŋ kinaig ta nane mata tane ŋakmba tuku pasa te saket.

¹¹ Ye maŋ kule sunŋombi aŋaŋ ndende ŋakmba kile-ŋgisike nda. Kule sunŋonŋe kilke maŋ ŋayo siliwe nda ŋgina.

¹² Taŋakina sulumba nu maŋ lato saningina: Ye kile tane ŋakmba ndoŋ wamdus ulendiket. Mara mindek taŋamba minmba minamŋgit.

¹³ Ta tuku ye kile wanzu kuambor tanaŋ gau mbolŋge pilet. Kilke mbol mbal ŋakmba nane wanzu ta kaŋgerwaig sulumba pasa te idusamŋgaig.

¹⁴ Yeŋge wi le gau tinguwa le wanzu prowa ta

¹⁵ ye siŋka son pasa satinŋet te idusamŋgit. Kule sunŋo maŋ promba tane ŋakmba kile-ŋgisike nda.

¹⁶ Wanzu ta gau mbolŋge minwa le ye kaŋgeri sulumba pasa te idusamŋgit. Ye siŋka son pasa te agaŋ ŋakmba ŋgarosu ŋak abo minig ta tane satinŋet ta siŋka kumuwaŋgit.

¹⁷ Ye kilke mbol mbal ŋakmba ndoŋ wamdus ulendika wanzu kuambor tanaŋ pilet ŋgina.

¹⁸ Noa tuku kiŋo kame waŋ mbolŋge ibeŋ kinaig ta nyu kat naŋgine Sem Ham Yafet. Kanan nu Ham tuku kiŋo.

¹⁹ Noa tuku kiŋo kame keŋ ta nane tuku ndare tugeka kile sine kilke mbol mbal ŋakmba mineg.

Noa nu Ham kasurna

²⁰ Noa nu nyam piro ndo kumba minna tuku. Nuŋge tugu pilmba grep piro ande ŋgukina.

²¹ Mara ande nu grep kule afu nyina le grep kulenŋge balena le ŋginŋanka baibai sinamŋge tawi kuklikina le wagek kinymba minna.

²² Tana le Kanan mam nuŋe Ham nu mam nuŋe wagek kinymba minna ta kaŋgerna sulumba nu ndek kumba ka aba kat nuŋe sanikina le

²³ Sem nale Yafet ndoŋ nale ndek tawi ande tumba kaika ŋgumnem-ŋgumnem baibai sinam kumba mam nakile kainaik. Nale mam nakile wagek minna ta kaŋgeram mbulmba tumail te-sinaik.

²⁴ Kile Noa nu ŋgaro purfena le kiŋo ŋgrimbik wam kina ta kubenaik le isna sulumba nu ndek sakina:

²⁵ Ye kile Kanan kasuri le nu nuŋe tira kame kumnemŋge nane tuku sanzal tango piroka minamŋgat ŋgina.

²⁶ Tana kina sulumba nu maŋ lato sakina: Sine Sunŋo tuku nyu teduŋgube. Nu Sem tuku Mbara. Kanan

nu Sem kumnemŋge nu tuku sanzal tango piroka minamŋgat.

²⁷ Kuatenŋge Yafet sinzaŋwa le nu tuku ndare tugekamŋgat. Nu tuku mbuŋ kame Sem tuku mbuŋ kame ndoŋ ulendika minwaig le Kanan nu Yafet kumnemŋge nu tuku sanzal tango piroka minamŋgat ŋgina.

²⁸ Kule sunŋo ta kugana le Noa nu maŋ lato yar 350 minna.

²⁹ Nuŋe yar ulendimba ta 950 kus-rena sulumba nu kumna.

10

Noa tuku ndare

¹ Noa tuku ndare ta teŋenmba. Noa tuku kiŋo keŋmba ande nyunu Sem ande Ham ande Yafet. Kule sunŋo ibeŋ kina le nane keŋ ta kiŋo afu kilepatikinaig.

Yafet tuku ndare

² Yafet tuku kiŋo kat nuŋe nyu naŋgine ta teŋenmba. Gomer, Makok, Madai, Yawan, Tubal, Mesek, Tiras. Ngumneŋga nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuŋ kat naŋgine tuku nyu ta tumba naŋgine tumbraŋ yimyam kilmba minnaig.

³ Gomer tuku mbuŋ kat nuŋe ta Askenas mbal Rifat mbal Tokarma mbal.

⁴ Yawan tuku mbuŋ kat nuŋe ta Elisa mbal Spen mbal Siprus mbal Rodes mbal.

⁵ Nane yu make tumba minig mbal le nuy mbolŋge minig mbal ta tuku mbuŋ naŋgine.

Yafet tuku ndare ta tanaŋba ndo. Nane tuku tumbraŋ yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

Ham tuku ndare

⁶ Ham tuku kiŋo kat nuŋe nyu naŋgine ta teŋenmba. Kus, Isip, Libia, Kanan. Ngumneŋga nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuŋ kat naŋgine tuku nyu ta tumba naŋgine tumbraŋ yimyam kilmba minnaig.

⁷ Kus tuku mbuŋ kat nuŋe ta Seba mbal Awila mbal Sabta mbal Rama mbal Sabteka mbal. Rama tuku mbuŋ ta Zeba mbal Dedan mbal.

⁸ Kus tuku kiŋo ande nyunu Nimrod. Nimrod nu kame bumba tumbran afu kilke yaika kilmba minna tukunu nu gabat sungo mayok kina.

⁹ Nu Sungonge turna le nu kanzerek tanjo minna. Ta tuku nane afu nangine nangine tejenmba sakade. Sungonge ne turnuwa le kanzerek tanjo Nimrod suk minamngat ngade.

¹⁰ O buk Nimrod nu Babilonia kilke ta tuku tumbran kenmba kulatkina. Tumbran kenmba ta ande nyunu Babilon ande Erek ande Akad.

¹¹ Nu Babilonia kilke kusremba Asiria kina sulumba tumbran sugo baikamba ninde lika wande patike likina. Tumbran sugo ta ande nyunu Nineve ande Rehobot-Ir ande Kala ande Resan.

¹² Resan nu Nineve le tumbran sungo Kala ngamu-ngamunje minna.

¹³⁻¹⁴ Isip tuku mbun kat nuje ta Lidia mbal Anam mbal Leab mbal Naftu mbal Patrus mbal Kaslu mbal Kreta mbal. Kreta mbal nane Filistia mbal nane tuku mbun nangine.

¹⁵ Kanan nu kiŋo armba jak minna. Kiŋo mulum ta Sidon ande nyunu Het. Ngumnennga nale tuku ndare tugekina sulumba mbun kat nangine tuku nyu ta tumba nangine tumbran yimyam kilmba minnaig.

¹⁶⁻¹⁸ Kanan nu Yebus mbal Amor mbal Girkas mbal Hiwi mbal Arka mbal Sini mbal Arwat mbal Semar mbal Hamat mbal nane tuku mbun nangine. Kanan tuku tumbran mbon nane sili-silinaig le

¹⁹ nane tuku tumbran mbon makenu ande kumba ka Sidonge tingina le ande kumba ka Gerarunge tingina. Gerar tumbran ta Gasa tumbran patumba. Tumbran make ki prote kumam kina ta kumba ka Sodom, Gomora, Atma, Seboimnge tingina. Seboim tumbran ta Lasa tumbran patumba minna.

²⁰ Ham tuku ndare ta tanjamba ndo. Nane tuku tumbran yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

Sem tuku ndare

²¹ Yafet aba nuje Sem nu Hibru mbal jakmba tuku mbun nangine.

²² Sem tuku kiŋo kat nuje tuku nyu ta tejenmba. Elam, Asur, Arpaksad, Lud, Aram. Ngumnennga nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbun kat nangine tuku nyu ta tumba nangine tumbran yimyam kilmba minnaig.

²³ Aram tuku mbun ta Us mbal Hul mbal Geter mbal Mesek mbal.

²⁴ Arpaksad tuku kiŋo nuje nyunu Sela. Sela tuku kiŋo nuje nyunu Eber.

²⁵ Eber nu kiŋo armba kile-patikina ta ande nyunu Pelek. Pelek tuku ait mbolnge tanjo pino jakmba sili-silinaig. Eber tuku kiŋo ande nyunu Yoktan.

²⁶⁻²⁹ Yoktan tuku mbun ta Almodad mbal Selef mbal Hasarmawet mbal Yera mbal Hadoram mbal Usal mbal Dikla mbal Obal mbal Abimael mbal Seba mbal Ofir mbal Awila mbal Yobab mbal. Nane jakmba Yoktan tuku ndare.

³⁰ Nane tuku ma tugu makenu ta Mesange tinga laipmba kumba ka Sefarunge tingina. Sefar tumbran ma taknu ki prote kumamnge minna.

³¹ Sem tuku ndare ta tanjamba ndo. Nane tuku tumbran yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

³² Tanjo kuasmbi jakmba ta Noa tuku ndare. Kule sungo kugana le Noa tuku kiŋo kat nuje tuku ndare puluka tugekina. Nane kej ta kilke mbol mbal jakmba tuku mbun kat nangine.

11

Kuate nu tanjo tuku mane tugu mbilninge likina

¹ O buk tugu mbolnge tanjo pino kilke jakmba mbolnge pasa ndindo agan ndende jakmba nyu ndindo saka minnaig.

² Nane ki prote kumamnge kine promba minnaig. Tanjamba minnaig ma ma mara ande nane kinaig ka Babilonia tuku ma gutoj ande mbol pronaig sulumba nane tanje tumbran ulnaig.

³ Tanjamba nane nangine nangine sakinaig: Sine kilke kilmba pasoka ndame wakeikube le karenjuwaig

nginaig. Nane tanjamba wakeikinaig sulumba wande palmbim tuku gul-gol ta tumba ndame ta piseneninginaig le ndame ta denginaig.

⁴ Kile nane ndek sakinaig: Sine tumbran sungo ande ulmba wande patikube sulumba wande sungo kuen nayo ande pilbe. Funu ka samba kirewa. Tanjamba sine nyu njak minbe sulumba sili-silimba ma tugu njakmba kine ndakube nginaig.

⁵ Nane wande ta pilnaig le Sungo nu nane tumbran ulmba wande kuen nayo pilnaig ta kanjeram ndekina sulumba

⁶ sakina: Tanggo pino nane ndare ndindo pasa kuale ndindo. Nane manau te tugu pilmba kade ta ngumnenga nangine nzali dubimba manau afu kam tuku sakuwaig sulumba ta kamngaig.

⁷ Ta tuku sine ndek kab sulumba tanggo tuku mane tugu mbilnibe le nane nangine nangine pasa katese ndawaig ngina.

⁸ Tanjakina sulumba Sungo nu tanggo pino njakmba tugena le nane wande piro sungo ta kusremba sili-silimba kilke tugu njakmba mbol kine likinaig.

⁹ Tumbran sungo ta nyunu Babilon nginaig. Ma ta mbolnge Sungo nu nane tuku mane tugu mbilninge likina le nane sili-silimba kilke tugu njakmba mbol kine likinaig.

Sem tuku ndare

¹⁰ Sem tuku ndare tuturmba tenenmba kina. Kule sungo ta iben kina le yar armba kinaig le Sem nu yar 100 njak minmba kiŋo ande nyunu Arpaksad te-pilna.

¹¹ Te-pilna sulumba nu man lato yar 500 kusremba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina.

¹² Arpaksad nu yar 35 njak minna sulumba kiŋo ande nyunu Sela te-pilna.

¹³ Te-pilna sulumba nu man lato yar 403 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina.

¹⁴ Sela nu yar 30 njak minna sulumba kiŋo ande nyunu Eber te-pilna.

¹⁵ Te-pilna sulumba nu man lato yar 403 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina.

¹⁶ Eber nu yar 34 njak minna sulumba kiŋo ande nyunu Pelek te-pilna.

¹⁷ Te-pilna sulumba nu man lato yar 430 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina.

¹⁸ Pelek nu yar 30 njak minna sulumba kiŋo ande nyunu Reu te-pilna.

¹⁹ Te-pilna sulumba nu man lato yar 209 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina.

²⁰ Reu nu yar 32 njak minna sulumba kiŋo ande nyunu Seruk te-pilna.

²¹ Te-pilna sulumba nu man lato yar 207 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina.

²² Seruk nu yar 30 njak minna sulumba kiŋo ande nyunu Nahor te-pilna.

²³ Te-pilna sulumba nu man lato yar 200 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina.

²⁴ Nahor nu yar 29 njak minna sulumba kiŋo ande nyunu Tera te-pilna.

²⁵ Te-pilna sulumba nu man lato yar 119 minmba kiŋo kulim afu turmba kile-patikina.

²⁶ Tera nu yar 70 kusrena sulumba kiŋo afu kile-patikina ta ande nyunu Abram ande Nahor ande Haran.

Tera tuku ndare

²⁷⁻²⁹ Tera tuku ndare tuturmba tenenmba kina. Nu kiŋo kenmba kile-patikina ta ande Abram ande Nahor ande Haran. Haran nu Lot te-pilna sulumba nu kulim armba turmba kile-patikina ta ande nyunu Milka ande Iska. Mam nangine kume ndakina le Haran nu ambonga nuje tumbran tuguk Urnge minmba kumna. Ma tugu ta nyunu Babilonia. Abram nu Sarai tina le Nahor nu mambo nuje Haran tuku kulim Milka tina.

³⁰ Sarai nu ninka kiŋo kugatok minna.

³¹ Kile Tera nu kiŋo nuje Abram rugan nuje Sarai wa nuje Lot nane ken

ta kilmba Babilonia ma tugu Ur tumbran kusremba Kanan kilke mbol kambim saka kinaig kumba ka Haran tumbran promba tanje minnaig ma ma Tera nu kumna.

³² Nu yar njakmba 205 kusrena sulumba Haran tumbran tanje nu kumna.

12

Sungo nu sinjka pasa sanjgrinu Abram sana

¹ Mara ande Sungo nu Abram sana: Ne naje kilke naje tumbran tuguk naje ndare kusreka ye ma ande tumni le ne ka kilke ta mbolnje mina.

² Yenje ki le ne tuku ndare tugeka tanjo kuasmbi sungokanu mayok kangat. Yenje ne nyaro tini le ne tanjo sungo nyu njak minamngat. Tanjawa le nane ngumneŋga ne tuku saka nane afu nyaro ninje likamngaiŋ.

³ Nane afu ne nyaro tinwaig ta ye mata nane nyaro ninjamngit. Ko nane afu ne kasurnuwaig ta ye mata nane kasurnjamngit. Ne mbolnje ye kilke tugu njakmba mbolnje wam mayenu kamngit ngina.

⁴ Sungo nu tanjakina le Abram nu minje dubimba tinja Haran tumbran kusremba kina le Lot nu dubimba kina. Ait ta mbolnje Abram nu yar 75 njak minna.

⁵ Abram nu kumba piyo nuje Sarai, nzamu nuje Lot, Haran mbal afu nu piyaninmba kilna ta aganj ndende njakmba kilmba Kanan kambim saka kinaig kumba ka ka Kanan kilke mbol pronaiŋ.

⁶ Pronaiŋ sulumba kilke ngamu fetka kumba ka Sekem ma promba More ma tuku ail sungo ta tugumnje minnaig. Ait ta mbolnje Kanan mbal nane kilke ta mbolnje mine likinaig.

⁷ Minnaig le Sungo nu Abram tugum promba sana: Ye ne tuku ndare kilke te sinjka serningamngit ngina. Tanjakina le Abram nu Sungo nu tenje ye tugum prowat nga ndame afu kilmba turjanja atraukam tuku pa lanlan inum wakeina.

⁸ Tanjana sulumba nu ma ta kusremba kina ka tabe ande ponja baibai patika tanje minnaig. Tabe ta Betel tumbran ki butungate kumam Ai tumbran ki prote kumam nu ngamunje minna. Tabe mbol tanje Abram nu ndame turjanja Sungo atraukam tuku pa lanlan wakeimba Sungo mbarinmba nu tuku nyu tedunja minna.

⁹ Tanjana sulumba nu man tinja kumba ka Negeb ma baknu ta kambim saka kina. Negeb ma baknu ta Kanan kilke mbolnje minit.

Abram nu Isip kilke mbol kina

¹⁰ Nu kina ta Negeb kilke mbolnje guba sungo pronai tukunu Abram nane gubak minnaig sulumba ndeka kilke ta kusremba Isip kilke mbol ndekinaig.

¹¹ Ndekinaig sulumba Isip kilke mbol prowam bafumba nu piyo nuje Sarai sana: Ne pino tumail pasi ngarosu mayenu ndo.

¹² Isip tanjo kame nane ne kangernumba nuje piyo nuje nga idusmba ne tam tuku ye baleyumba ne kusrenamngaiŋ.

¹³ Ta tuku tanjo te ye tuku leu nga saninga le nane ne tuku nga ye bale ndayuwaig le ye maye minamngit nga Sarai sana.

¹⁴ Tanjakina sulumba Abram nu Isip kilke mbol pronai le Isip mbal mambilmba Sarai kangermba pino ta mayenu ndo nginaig le

¹⁵ Farao tuku mbal afu nane Sarai kangermba kumba ka Farao sanaig. Sanaig le nu ismba tanjo afu kukuningina le pro Sarai tumba Farao tuku wande mbol kinaig le nu tanje minna.

¹⁶ Minna le Farao nu Sarai tuku garena le nu Abram kigamba aganj ndende sungomba tuna. Nu aganjmor sungomba sipsip makau kamel donki piro mbal turmba Abram tuna le kilna.

¹⁷ Farao nu Abram piyo nuje Sarai pinonu tina tukunu Sungo nu Farao nuje wande tuma mbal turmba njaigo siglikina le guaze sugo kile-likinaig.

18 Tanjanaig le Farao ndek Abram wika kusnana: Ne ame manjau ye mbolnge kina? Ndanam saka ne nane piyo nane ta ye ndasayina?

19 Ne yiye kulim nga sayina tukunu ye yiye pinonu ten. Kile piyo nane te tumba kua kaye nga Abram sana.

20 Tanjakina sulumba nu nuje mbal saningina le nane Abram mindemba kumba ndinnye mbilnaig le Abram nale piyo nuje ndon aganj ndende njakmba kilmba kinaik.

13

Lot nu Abram kusremba Sodom tumbrañ kina

1 Abram nu piyo nuje Sarai nzamu nuje Lot aganj ndende njakmba kilmba Isip kusremba kina ka Negeb ma baknu mbol prona.

2 Abram nu aganjmor silwa ndametiñ gol ndametiñ aganj ndende ta sunngomba njak minna.

3 Nu Negeb ma mbol prona sulumba manj tanga kumba ka ka Betel tumbrañ patumba nu o buk baibai patikina ma ta tugum prona. Ma ta Betel tumbrañ Ai tumbrañ ngamu-ngamuñge minit.

4 Minna sulumba o buk atraukam tuku pa lanlan wakeina ma ndui ta mbolnge manj Sungo mbarinjmba nu tuku nyu te-dunga minna.

5 Lot nane Abram ndon minnaig ta nu mata aganj ndende sipsip makau baibai sunngomba njak minna.

6 Nale ar ta aganjmor sunngomba njak tukunu nale ma ta tuma minam kumuñ kuga.

7 Ta tuku Abram tuku aganjmor kulat tango nane Lot tuku aganjmor kulat tango ndon munju gubra njak minnaig. Ait ta mbolnge Kanan mbal Peris mbal nane ma ta mbolnge minnaig tuku.

8 Kile Abram nu ndek Lot sana: Ne sile ndare ndui ta ndo. Ta tuku sile ngamuknye munju gubra njak mine ndakupe. Sile tuku piro tango mata nane munju gubra njak mine ndakuwaig.

9 Ma te sunngokanu. Ne nane kilke inum kanjermba madiwa le sile purkupe. Ne ma ande mbol kaye ndeta ye ma ande mbol ka ngina.

10 Tanjakina le Lot nu mambilmba Yordan kule kumanye ma gutoñ ta kanjerna. Ma ta kule sunngomba njak kumba ka Soar tumbrañge tinjina. Ait ta mbolnge Sungo nu Sodom le Gomora njaigo sili ndakina. Ma ta mayenu ndo Sungo tuku piro Isip mbal tuku kilke tanjan.

11 Ta tuku Lot nu ma ta mayenu ndo nga Yordan ma gutoñ ta njakmba madimba te-suluna. Tanjamba nu Abram kusremba ki prote kumam ma ta mbolnge ka minna le nale yinyam minnaik.

12 Abram nu Kanan kilke mbolnge minna le Lot nu Yordan ma gutoñ ta kumba ka tanje minyokina sulumba nuje baibai Sodom tumbrañ patumba patike likina sulumba nu tanje minna.

13 Sodom mbal nane une manjau sunngomba kumba Sungo tuku minje ngurmamba minnaig.

Sunngonge Abram Kanan kilke njakmba tuna

14 Lot nu Abram kusrena le Sungo nu Abram sana: Ne tanga mambilmba ma tugu njakmba kanjerka.

15 Ma njakmba ne kanjerkate ta ne nane ndare njakmba ndon sertingi le tane tuku kilke minmba minamngat.

16 Yenge ki le ne tuku ndare tugeka ne tuku mbuñ burnu kumuñ kuga prowamngaig. Kilke mbolnge tub tub tanjan burnu kumuñ kuga.

17 Kile ne tanga kilke tuku kuenu kilke tuku sungonu njakmba lika kanjerka. Ye kilke ta njakmba ne tanmbimngit nga Abram sana.

18 Tanjakina le Abram nu nuje baibai sambrinjmba ma ta kusremba kumba ka Hebron tumbrañge Mamre tuku ail sugo tugum tanje minyokina. Minyokina sulumba Sungo atraukam tuku pa lanlan ande wakeina.

14

Abram nu gabat sugo afu ndon kame bunaig

¹ Mara ande Babilonia tuku gabat sungo Amrafel, Elasar tuku gabat sungo Ariok, Elam tuku gabat sungo Kedorlaomer, Goim tuku gabat sungo Tidal nane bailka ta

² gabat sugo 5 ndon kame bunaig. Gabat sugo 5 ta Sodom tuku gabat sungo Bera, Gomora tuku gabat sungo Birsa, Atma tuku gabat sungo Sinab, Seboim tuku gabat sungo Semeber, Bela tuku gabat sungo turmba. Bela tumbran tuku nyu ande Soar nginaig.

³ Gabat sugo 5 ta ulendika pasa kannaig sulumba Sidim tuku ma guton ta kinaig. Ma ta kile Yu Kagli Nayo tanje te-suluna.

⁴ Kedorlaomer nu yar 12 gabat sugo 5 ta kulatkina le nane ta tuku ndagariningina le yar 13 mbolnge nane nu ndon kame bunaig.

⁵ Yar 14 mbolnge Kedorlaomer nuje gulab kame gabat sugo ken ta ndon nane nangine kame mbal kile-manjurka kinaig ka tumbran afu ndon kame bunaig. Asterot-Karnaim tumbranngge Kedorlaomer nu Refaim mbal ndon kame bumba nane kile-ibenkina sulumba ka Ham tumbranngge nu Susim mbal ndon kame bumba nane kile-ibenkina sulumba ka Kiriaticim tuku ma guton tanje nu Emim mbal ndon kame bumba nane kile-ibenkina.

⁶ Tanjamba nu man kina ka Edom ma bin tanje nu Hor mbal ndon kame bumba nane yokerkina le nane sili-silinaig le nu nane dubika kina ka El-paran tumbran ma baknu ta makembinge lukina.

⁷ Lukina sulumba kumba ka En-mispat tumbran pronai. (Tumbran ta kile nyunu Kades ngade). Tumbran tanje nane Amalek mbal Amor mbal ndon kame bunaig sulumba nane tuku kilke ta yaike likinaig. Amor mbal nane Hasason-Tamar tumbranngge minnaig tuku.

⁸ Ait ta mbolnge Sodom, Gomora, Atma, Seboim, Bela tumbran 5 ta

tuku gabat sugo nane nangine kame mbal ndon Sidim tuku ma guton ta kinaig sulumba tanje nane kame tuku kuaneka minnaig.

⁹ Elam tuku gabat sungo Kedorlaomer, Goim tuku gabat sungo Tidal, Babilonia tuku gabat sungo Amrafel, Elasar tuku gabat sungo Ariok nane mata kame tuku kuaneka minnaig. Gabat sugo bailka ta nane gabat sugo 5 ta ndon kame buwam bafunaig.

¹⁰ Sidim tuku guton ta nane buk ndame dabuk dabuk kolta suk ta sota burok sungomba sarke likinaig. Kile kame sangri tingina le Sodom tuku gabat sungo Gomora tuku gabat sungo nale kuru-kuruka nakile kame mbal ndon kua ka baringa burok ta sinam kinaig le gabat sugo ken ta nane kame kuasmbi afu ndon kua ka ma tabenu ta ponga kinaig.

¹¹ Tanjanaig le gabat sugo bailka ta nane Sodom le Gomora tuku agan ndende, nyamagan, tanjo pino turmba yomba kilmba kinaig.

¹² Abram nzamu nuje Lot nu Sodomngge minna le nane nu tumba nu tuku agan ndende turmba kilmba kinaig.

¹³ Tanjanaig le tanjo ande nu wam ta kanjermba kua ka Abram sota kina sulumba Abram kila sana. (Abram nu Mamre tuku ail tugum tanje minna. Mamre nu Amor tanjo ande. Nu nuje mambo kat nuje ndon nane ken ta Abram tuku gulab kat nuje minnaig. Mambo ar ta nyu nakile Eskol le Aner).

¹⁴ Nane Abram tuku nzamu nuje tumba kinaig ta tanjo tanje wam kubeu tuna le Abram nu ismba nuje kuasmbi kame tanjo 318 ta njakmba kile-manjurkina sulumba nane ndon gabat sugo bailka ta dubika Dan tumbran kinaig.

¹⁵ Furir ngamuna le nu nuje kuasmbi ta kilmba walna sulumba gabat sugo bailka ta ndon kame bumba nane kile-ibenka yokerkinaig le nane sili-silinaig le nane dubika kinaig ka Hoba tumbran pronai.

Hoba tumbran ta Damaskus tumbran patumba minna.

¹⁶ Nu Sodom le Gomora tuku gabis agan ndende nakmba ta kile-luka kilmba nzamu nuje Lot turmba tumba Lot tuku agan ndende tanjo pino nakmba turmba kilmba luka kinaig.

¹⁷ Abram nu gabat sugo bailka ta ndonj kame bumba nane kile-ibenkina sulumba luka prona le Sodom tuku gabat sunjo ta Abram sota kina ka Zawe ma guton tanje Abram te-silikina. (Ma guton ta tuku nyu ande Gabat Sugo tuku Guton ngade).

Melkisedek nu Abram nyaro tuna

¹⁸ Salem tuku gabat Melkisedek nu Kuate o mbolok tuku pris minna. Nu bret grep kule kilmba Abram tugum kumba

¹⁹ nyaro pasa tuna sulumba sakina: Kuate nu o mbolok. Nunje samba kilke kile-mayokkina. Nunje ne nyaro pasa tinwa.

²⁰ Kuate nu o mbolok. Sine nu tuku nyu te-dungube. Nunje ne sinzanat le naje ngueu mbal nakmba kile-ibenkat ngina.

Tanjakina le Abram nu gabis agan ndende nakmba kilna ta manjur 10 patika ande tumba Melkisedek tuna.

²¹ Tanjana le Sodom tuku gabat sunjonje ndek Abram sana: Tanjo pino nakmba yije kili le gabis agan ndende nakmba ne kila ngina le

²² Abram ndek Sodom tuku gabat sunjo ta sana: Kuate Sunjo nu o mbolok. Nunje samba kilke kile-mayokkina le ye kile Sunjo tuku nyu mbolnje pasa sanjri pilewet.

²³ Ne ngumneja sakikat: Yenje Abram agan ndende sunjomba tuwen le kile nu agan ndende sunjomba nak minit nga sakikat tukunu ye ne tuku agan inum te nda. Muli fonfon afu ko kupe ngaro tuku muli ande mata ye te nda.

²⁴ Ye mbulit. Ye agan ndende afu kile nda. Ye tuku kuasmbinje nyamagan afu kilmba nyinaig ta maye. Ye tuku gulab kame Aner Eskol Mamre

nane ndo agan ndende afu nija nga sana.

15

Kuate nu Abram ndonj wamdus ulendinaik

¹ Mara ande Abram nu kinatanu suk Sunjonje wika sana: Abram, ne kuru kuru ndaka. Ye ne tuku kandim tanan ne kulatka minet. Ne lafu mayenu sunjokanu tamngat ngina.

² Tanjakina le Abram nu ndek sana: O Kuate Sunjo, ye kinjo kugatok minet. Ye kumi le Damaskusnu tanjo Elieser nunje ye tuku agan ndende kilamngat. Ta tuku ne ame agan mayenu ye samngat?

³ Ne ye tuku ndare tumunu ande ndasina tukunu ye tuku kukul tanjo nunje ye tuku agan ndende kilamngat ngina.

⁴ Tanjakina le Sunjo nu pasa lafumba sana: Kuga. Kukul tanjo naje Elieser nu ne tuku agan ndende kile nda. Naje kinjo ndinok ta nunje ne tuku agan ndende kilamngat ngina.

⁵ Tanjakina sulumba nu Abram tumba kilim kumba sana: Ai ambe. Samba mbol ambe tandeka mam-bilmba mbai kanjerka. Ne nakmba burkam kumu e? Ngumneja ne tuku ndare mbolnje mbun gudomma mayok kanjaig. Samba mbolnje mbai minig tanan burnu kumu kuga ngina.

⁶ Tanjakina le Abram nu Sunjo tuku pasa ta ismba nu tuku sanjri tomba tingina le Sunjo nu tuku ngamungal son ta kanjermba nu tanjo tinjeknu ngina.

⁷ Tanjakina sulumba nu Abram sana: Ye Sunjo. Ye ne Babilonia mbal tuku kilke Ur tumbranje ye ne mindenumba te prowen. Kilke te ne sernam tuku nga ye tanawen ngina le

⁸ Abram ndek lafumba sakina: O Kuate Sunjo, ye kilke te miro minam tuku sayate ta ye ndanmba pasa ta son pasa nga kila pili e ngina le

⁹ Kuate nu ndek sana: Aganmor afu kilmba ye tugum te prowa. Makau pangarnu ande, meme pangarnu ande, sipsip pailnu ande nakmba yar

kenmba njak, gami ande, sar umanj kitek ande turmba kilmba ye tugum te prowa ngina le

¹⁰ Abram nu pasa ta kumumba aganjmor ta kilmba nu tugum prona sulumba aganjmor ta ngamuŋge fetke lika inumnu ndinamŋge inumnu njainamŋge patike likina sulumba umanj armba ta fet ndakina.

¹¹ Tanjana le wir afu ndem ta kilam tuku fumba ndekinaig le Abram nu ndem ta ngailka nane yokerke likina.

¹² Ki ka butuŋgina le Abram nu kinymba ma make sungo kanjermba ngamuŋgal pitina le nu kuru kuru sungo tina.

¹³ Tanjamba minna le Sungo nu Abram sana: Ye sinjka sanet. Ne tuku mbuŋ kilke te kusremba kilke kise mbolŋge rawe tanjo minwaig le kilke ta mbolok mbal nane piro karennu niŋguwaig le piroka nane ait kuen njayo yar 400 nane sanzalnu minamŋgaig.

¹⁴ Ait ta kugawa le ye kilke ta mbolok mbal lafumba piti niŋgi le nane mbuŋ kame kusrekuwaig le aganj ndende sunjomba njak tiŋga ma ta kusrewamŋgaig.

¹⁵ Nenge ndo mine mayemba ma ma saibo pilmba kuma le ngunuŋgaig.

¹⁶ Amor mbal kilke te mbolŋge minig ta nanjine mbar sugo ke likade ta kumuŋguwaig le nane ndare pulumba kinit ta ka bailkanu mbolŋge manj luka te prowamŋgaig nga Abram sana.

¹⁷ Tanjakina le ki butuŋga furirna le waim ande pa guwa njak sati ande turmba mayok kinaik sulumba aganjmor ndemnu Abrahamŋge fetka patikina ta ngamuk ngamuk kinaik.

¹⁸ Tanjanaik le Sungo nu Abram ndonj wamdus ulendika sinjka son pasa Abram sana: Ne tuku ndare ye kilke te serniŋgamŋgit. Isip tuku kule sungo kumamŋge kumba ka kule sungo Yufretis kumamŋge tiŋgate kilke ta njakmba tane sertiŋgamŋgit.

¹⁹⁻²¹ Ken mbal Kenis mbal Kadmon mbal Hit mbal Peris mbal Refaim mbal Amor mbal Kanan mbal Girkas

mbal Yebus mbal nane tuku kilke ta njakmba tane sertiŋgamŋgit nga Abram sana.

16

Sarai tuku piro pino Hagarŋge kiŋjo te-pilna

¹⁻² Sarai nu Abram tuku kiŋjo ande te-pile ndakina sulumba nu tanjo nuŋe sana: Sunjo nu kiŋjo ande ndasina tukunu ne ye tuku piro pino ndonj minap le nu kiŋjo ande te-pilwa le yiŋe kiŋjonu tamŋgit ngina. (Sarai tuku piro pino ta nyunu Hagar. Hagar nu Isipnu).

Abram nu Sarai ndonj wamdus ulendinaik sulumba

³ Sarai nu nuŋe piro pino ta tumba Abram pinonu tuna. Ait ta mbolŋge Abram buk yar 10 Kanan kilke mbolŋge minna.

⁴ Abram nu Hagar tumba nu ndonj minnaik sulumba Hagar nu kiŋjo konna ta kamusmba nu Sarai ake aganj tanjan nga talana.

⁵ Tanjana le nu ndek Abram sana: Hagarŋge ye talayate ta nane mbar. Ye yiŋe piro pino ne tinnen ta nu kile funjulok minmba nu ye talayate. Sunjonne ndo nu sile pilesikuwa nga tanjo nuŋe sana.

⁶ Tanjakina le nu ndek Sarai sana: Pino ta ne tuku piro pino ndo. Ne ame wam nu mbol kam ndeta ka ngina. Tanjakina le Sarai nu Hagar sawe lika katna le kua ka nu kusrena.

⁷ Hagar nu Sarai kusremba Sur kambim tuku ndin dubimba kina ka ma baknu mbolŋge kule burok tugum tanje minna le Sunjo tuku Enjel nu tugum prona sulumba

⁸ nu kusnana: Hagar, Sarai tuku piro pino, ne aniŋge prowat sulumba animbi kanjat e ngina le nu ndek enjel ta sana: Ye yiŋe piro gabat Sarai tuku kuru-kuruka kua ka tembi prowit ngina le

⁹ Sunjo tuku Enjel nu sana: Ne luka nane piro gabat sota kumba nane ngamuŋgal te-iberjmba Sarai kumnemŋge mina.

¹⁰ Yenge ki le ne tuku ndare tugeka kuasmibi sunḡokanu mayok kanḡat. Burnu kumuḡ kuga ḡgina.

¹¹ Tanakina sulumba Sunḡo tuku Eḡel maḡ lato sana: Ne kiḡo te-palmbimḡat. Sunḡo nu ne tuku malmbi ta isna tukunu ne kiḡo ta nyunu Ismael* ḡga.

¹² Nu donki ḡguikok tanan minmba nu tanḡo pino ḡakmba tuku ḡgueu minamḡat. Nu nuḡe ndare tuma ndon mata nu mine nda. Nu kasomḡe minamḡat ḡgina.

¹³ Tanaka sana le Hagar nu nuḡe wamdusmbi sakina: i ... Ye Kuate kanḡerit ta ye kume ndakit ḡgina.

Sunḡo nu Hagar ndon pasatina le Hagar nu sakina: O Kuate, ne tuku am mbolḡe aḡan ndende ḡakmba mayokḡe minit ḡgina.

¹⁴ Ta tuku nane kule burok ta nyunu "Sunḡo abo tugu ḡak nu ye kanḡeryate" ḡgade. Kule burok ta Kades tumbran Bered tumbran ḡgamu-ḡgamuḡe minit.

¹⁵ Abram Hagar funḡul te-tuna ta kile nu kiḡo te-pilna le Abram nu kiḡo ta nyunu Ismael ḡgina.

¹⁶ Abram nu yar 86 ḡak minna le Hagar nu kiḡo ta te-pilna.

17

Kuate nu ḡgaro pikam tuku manḡau te-mayokna

¹ Abram nu yar 99 ḡak minna le Sunḡo nu Abram tugum promba sana: Ye Kuate Sanḡri Nayo. Ye ne sanet. Ne ye tuku miḡe dubimba manḡau purfenḡu ndo ḡak mina.

² Ye ne ndon wamdus ulendika siḡka son pasa pilet ta dubimba kumu-wamḡit. Yenge ki le ne tuku ndare tugeka tanḡo pino sunḡomba mayok kanḡaig ḡgina.

³ Tanakina le Abram ndek truk kina le Kuate nu maḡ lato sana:

⁴ Ne isa. Ye tuku siḡka son pasa ne mbolḡe minit tukunu ne tanḡo kuasmibi sunḡomba tuku mbun nanḡine minamḡat.

⁵ Ta tuku ne tuku nyu Abram kuga. Ne tanḡo kuasmibi sunḡomba tuku mbun minamḡat tukunu ye ne tuku nyu kitek Abraham pili le minamḡat.

⁶ Yenge ki le ne tuku ndare mbolḡe kuasmibi sunḡomba mayok kanḡaig. Afu gabat sugo mayok kanḡaig.

⁷ Ye ne ndon ne tuku ndare kame ndon wamdus ulendika siḡka son pasa te pilet ta kugawe nda. Ye siḡka kumu-wamḡit. Ye ne tuku Mbara, ne tuku ndare pulumba tuturmba kanḡat ta tuku turmba Mbara minmba minamḡit.

⁸ Ne kilke te tuku tuguk tanḡo kuga ta ye kilke te nduiye nanḡe ndare kame ta ndon tane sertinḡamḡit. Kanan kilke ḡakmba te tane tuku kilke minmba minamḡat. Kugawe nda. Ye siḡka tane tuku Mbara minmba minamḡit ḡgina.

⁹ Kuate nu maḡ lato Abraham sana: Ye siḡka son pasa te sanet. Nanḡe ndare puluka tuturmba kuwaig ta tane pasa saket te ismba kumumba dubiwap.

¹⁰ Ye ne ndon nanḡe ndare kame ndon wamdus ulendika pasa dubimba kumu-wam tuku ta tenḡemba. Tane tanḡo kiḡo kame ḡakmba tuku ḡgaro pikap sulumba

¹¹ ye tane ndon pasa katet te gilai ndanḡap.

¹² Tane kiḡo kile-patikap sulumba mara 8 kugawaig le nane tuku ḡgaro pikap. Tanḡine piro tanḡo tuku kiḡo kame tane kasomok tanḡo piyamba kile-likinaig ta ḡakmba tuku ḡgaro pikap. Tanamba minmba minap le

¹³ ye tane ḡakmba ndon wamdus ulendika minmba minamḡit. Ta tuku nane ḡakmba tuku ḡgaro pikap le tanḡine ḡgarosu mbolḡe nzilal ta minwaig.

¹⁴ Tanḡo ande ḡgarosu nzilal ta kugatok ta nu tane ḡgamukḡe mine nda. Nu ye ndon wamdus ulendikam tuku wam ta purmba pitaite ḡga sakina.

¹⁵ Kuate nu maḡ Abraham sana: Ye

* **16:11:** Ismael nyu ta tugunu: Kuate nu isna

kile piyo naje Sarai tuku sanet. Ne kile nyunu Sarai ndanga. Kile nyunu kitek Sara nga.

¹⁶ Yenge nu nyaro tuwi le nu ne ndonj kiño ande te-palmbimngaik. Tanjamba nu tanjo kuasmbi sunjgomba gabat sugo afu turmba tuku ina nangine minamngat ngina.

¹⁷ Tanjakina le Abraham nu truk ka nzumilka wamdusmbi sakina: Yoi. Ye buk saibo pilmba yar 100 njak minet ta ndanjmba ye kiño tam tuku sakate? Sara mata buk saibo pilmba yar 90 njak minit tukunu nu mata kiño te-palmbim kumunj kuga nga idusna.

¹⁸ Tanjamba idusna sulumba Abraham nu Kuate sana: Ne ye tuku kiño Ismael ndo kulatka le nu maye minwa ngina kande

¹⁹ Kuate ndek Abraham sana: Kuga. Piyo naje Sara nu ne tuku kiño ndinok te-palmbimngat ta ne kiño ta nyunu Isak nga. Ye kiño ta tuku ndare njakmba ndonj wamdus ulendika yije sinjka son pasa kumumba dubimba minmba minamngit. Kugawe nda.

²⁰ Ne Ismael tuku sayat ta ye mata isit. Yenge nu nyaro tuwi le nu tuku ndare tugekuwaig sulumba nu tuku ndare mbolnje gabat sugo 12 mayok kanjgaig. Nu tuku ndare mbolnje kuasmbi sunjo mayok kanjat.

²¹ Ye Ismael tuku tanjawamngit ta ye Isak ndonj wamdus ulendika yije pasa kumumba minmba minamngit. Yar ande si ait tenjen prowa le Sara nu kiño ta te-palmbimngat ngina.

²² Tanjakina sulumba Kuate nu Abraham ndonj pasate denjpurmba nu kusremba kina.

²³ Kile Abraham nu Kuate tuku minje dubimba ki ait ndui ta mbolnje kiño nuje Ismael tuku ngaro pikna sulumba nu tuku wande tuma mbal nu tanjo ndametinjmbi piyamba kile-likinaig ta njakmba tuku ngaro pike likina.

²⁴⁻²⁵ Abraham nu yar 99 njak minna le kiño nuje Ismael nu yar 13 njak minna le nane nale tuku ngaro piknaig.

²⁶ Ki ait ndui ta mbolnje ndo nane Abraham le Ismael tuku ngaro piknaig sulumba

²⁷ nu tuku wande tuma mbal nu tanjo ndametinjmbi piyamba kile-likinaig ta njakmba tuku ngaro turmba pike likinaig.

18

Kuate nu manj Sara kiño te-palmbim tuku Abraham sana

¹ Mara ande ki pa tinjina le Abraham nu Mamre tuku ail sugo tugum tanje nuje baibai kawanjnge minyok minna le Sunjo nu tugum pronas.

² Abraham nu mambilmba tanjo kenjmba kanjgerkina sulumba tinja pinderka kumba ka nane tugumnje dagol tidronja loka saninjina:

³ O tanjo sugo, mayemba prowaig. Tane ye liyumba ndakape. Tane tenje mabtumba isukusmba kape.

⁴ Tenje minap le nane kule fudin tumba prowaig le kupe minyanja ail kumnem tenje minyoka mabtap.

⁵ Mabta minap le ye nyamaganjmbi tane turtingi le nyumba sanjri tumba kape ngina. Tanjakina le nane sakinaig: Ne sakate tanjamba ka nginaig.

⁶ Tanjakinaig le Abraham nu pitik ndo nuje baibai sinam kina sulumba Sara sana: Pitik ndo plaua mayenu inum kunya sulumba waambi pipmba bret fonjon pasoka ngina.

⁷ Tanjakina sulumba Abraham nu pinderka nuje makau fonde tugum promba fatnu kitek butuknu kuya njak ande madimba tumba nuje piro tanjo tuna le nunje pre pre balemba kuapikina.

⁸ Tanjana le Abraham nu makau fatnu kuapikina ta tumba bata le amo turmba kilmba nane tugumnje patikina le nane kilmba nyumba minnaig.

Nane isukusmba minnaig le Abraham nu nane tugum tanje ail kumnemnje nane tairnja tinj minna le

⁹ nane nu kusnanaig: Piyo naje Sara nu anenje minit nginaig le nu

ndek sakina: Nu baibai sinam tenge minit ngina le

¹⁰ tango inum tanje ndek nu sana: Yar ande si piyo naje Sara nu kiŋo tuwa le ye siŋka luka prowamngit ngina. Tanakina le Sara nu nu ngumnemnge baibai malanga tugum tanje pasa ta kagmanja ismba tin minna.

¹¹ Abraham nale Sara ndoŋ buk saibo patika yar gudommba kinaig le Sara nu kiŋo te-palmbim kumuŋ kuga tukunu

¹² nu wamdusmbi nzumilka sakina: Ye buk saibo pilen. Yiŋe gabat mata saibo pilna. Ye ndaŋndaŋmba tuma kinymba kamusi nga idusna.

¹³ Tanamba idusna le Sungo nu Abraham sana: Ndaŋam tuku Sara nu nzumilka sakat: Ye buk saibo pilen ta ndaŋmba ye kiŋo tamngit nga sakat.

¹⁴ Ye Sungo. Ne iduste ye wam ta kam kumuŋ kuga nga ne iduste e? Kuga. Ye wam ŋakmba kam kumuŋ. Ye buk sakit. Yar ande si ait tenjen mbolŋge Sara nu kiŋo tuwa le ye luka prowamngit ngina.

¹⁵ Tanakina le Sara nu yabuka sakina: Ye nzumil ndakit ngina le nu ndek nu sana: Kuga. Ne siŋka ne nzumilkat ngina.

Kuate nu Sodom le Gomora tumbran kile-ŋgisikam sakina

¹⁶ Kile tango ken ta tinja Sodom tumbran tumail tumba kinaig le Abraham nu nane mindeka ndinŋe mbilniŋgam bafuna le

¹⁷ Sungo nu wamdusmbi sakina: Ye manau kam bafuwet te ye Abraham yabuwe nda. Kuga.

¹⁸ Ngumneŋga Abraham tuku ndare mbolŋge tango kuasmbi sungo sanjri ŋak mayok kaŋgaig. Nu mbolŋge kilke tugu ŋakmba mbolŋge ye wam mayenu kamngit.

¹⁹ Ye nu madiwen le nu nuŋe kiŋo kame nuŋe wa kat nuŋe ye tuku manau tumniŋguwa le nane manau purfeŋnu tinreknu ŋak minamngaiŋ. Tanawa le ye nu mbolŋge siŋka pasa sawen ta kumumba tambimngit nga idusna.

²⁰ Tanamba idusmba nu Abraham sana: Sodom Gomora nale une manau sugokanu ŋak. Nale tuku une manau ta tango pino ŋakmba nanjine nanjine sakade le iset.

²¹ Nane sakade ta kumumba une ta minit e ta ye kumba katesewamngit ngina.

²² Tanakina le tango ar ta Sodom tumail tumba kinaik le Sungo nu Abraham ndoŋ minna le

²³ nu ndek Sungo kusnana: Ne tango tinreknu ŋaigonu ŋakmba ulendimba bale faramngat e?

²⁴ Tumbran tanje tango tinreknu 50 minwaig ndeta ne tumbran ta te-ŋgisiwamngat e ko nanenu nga mapewamngat?

²⁵ Ne nane tinreknu ŋaigonu ŋakmba ulendimba bale faramngat e? Ne tanawam kumuŋ kuga. Ne tango ŋakmba kulatka kumumbi pilengate tuku. Ne manau mayenu ndo kate tuku ngina le

²⁶ Sungo nu lafumba sana: Ye Sodom tango tinreknu burka ka 50 ta ye nanenu nga ŋakmba mapenungit ngina.

²⁷ Tanakina le Abraham nu man lato sana: O Sungo, ye man ne kusnani le ne ye tuku ndagari ndanuwa. Ye ake tango ndo. Ne ye tuku ise ndaka.

²⁸ Ne tango tinreknu burka ka 50 kuga 5 den ndeta ne tumbran ta te-ŋgisiwamngat e ngina le Sungo nu sana: Tango tinreknu 45 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ŋgisiwe nda ngina.

²⁹ Kile Abraham nu man lato Sungo kusnana: Ata. Tango tinreknu 40 ndo nziŋge minwaig ndeta ne ndaŋamngat ngina le Sungo nu lafumba sana: Nane 40 ndo nziŋge minwaig ta ye tumbran ta te-ŋgisiwe nda ngina.

³⁰ Tanaka sana le Abraham nu man kusnana: O Sungo, ye man lato kusnanamngit ta ne ye tuku ndagari ndanuwa. Tango tinreknu 30 ndo nziŋge minwaig ndeta ne ndaŋamngat ngina le Sungo ndek nu sana: Ye nane 30 ndo kaŋgerkumba ta ye tumbran ta te-ŋgisiwe nda ngina.

³¹ Kile Abraham maŋ lato nu kusnana: O Sunŋo, ye gabat kuilŋa ne ndoŋ pasatet. Tango tiŋreknu 20 ndo nziŋge minwaig ndeta ne ndaŋamŋgat ŋgina le Sunŋo nu sana: Nane 20 ndo minwaig ta ye tumbraŋ ta te-ŋgisiwe nda ŋgina.

³² Tanjakina le Abraham nu maŋ lato kusnana: O Sunŋo, ye pasa ndindo te ndo sani le ne ye ndoŋ gubra ndata. Tango tiŋreknu 10 ndo nziŋge minwaig ndeta ne ndaŋamŋgat ŋgina le Sunŋo nu sana: Nane 10 ndo minwaig ta ye tumbraŋ ta te-ŋgisiwe nda ŋgina.

³³ Tanjakina sulumba Sunŋo nu Abraham ndoŋ pasate denŋpurmba nu kusremba kina le Abraham nu luka nuŋe tumbraŋ kina.

19

Sodom tuku une maŋau

¹ Furirna le eŋel ar ta Sodom pronaik. Lot nu Sodom tumbraŋ fonde maŋa tugum tanŋe minyok minna sulumba nu nale kaŋgerka tiŋga kumba ka nale tugumŋge loka sakina:

² O tanŋo sugo, mayemba prowaik. Tale kupe minyaŋga ye tuku wande mbolŋge kinyamba indole mafewa le maŋ kape ŋgina le nale ndek Lot sanaik: Kuga. Sile tumbraŋ ŋgamu mayok sinŋe kinyamŋgik ŋginaik kande

³ Lot nu nale saŋgrimba sarsarnikmba nu tuku wande mbol kuwaik ŋga sanikina le nale tiŋga nu dubimba nu tuku wande mbol kinaig. Tanjamba Lot nu nuŋe piro mbal saningina le nane nale tuku pagunaig sulumba bret yis kugatok pasokinaig le nu nyamagaŋ ta kilmba nale nikina le nyinaik.

⁴ Isukuse denŋpurmba nale kinyam bafunaik le Sodom tumbraŋ tanŋo kiŋo kame ta ŋakmba pro Lot tuku wande kornaig sulumba

⁵ wi kuenka nu sanaig: Tango ar furirat le ne sota prowaik ta nale aniŋge minik? Ne nale kile-mayokka le sine nale ndoŋ karbe ŋginaig.

⁶ Tanjakinaig le Lot nu nane sota kilim kina sulumba maŋa tukulmba saningina:

⁷ Tira kame, tane maŋau ŋayonu te nale mbolŋge ndakap.

⁸ Ye tuku kulim ar minik te nale tanŋo ande ndoŋ kinye ndakinaik. Ye nale kile-mayokka tane tiŋgi le tane ame maŋau kam ndeta nale mbolŋge kap. Tango ar te mbolŋge maŋau ŋayonu ande ndakap. Nale ye tuku gulab prowaik le ye nale kulatket ŋgina.

⁹ Tanjakina le nane Lot sanaig: Ne kua kaye. Ne tumbraŋ tuguk tanŋo kuga. Ne ndaŋam saka sinŋine maŋau te kusrewam tuku peusingit? Kua kaye. Kuga ta sine ne mata tumba ŋayo silinamŋgig ŋginaig. Tanjakinaig sulumba nane Lot mbiti-mbitimba maŋa sambriwam bafunaig le

¹⁰ tanŋo ar tanŋe maŋa talka wai sirmba Lot didikinaik le sinam kina le nale maŋa tukulnaik.

¹¹ Tukulnaik sulumba nale tanŋo kiŋo kame maŋa tugumŋge minnaig ta ŋakmba am tukulniŋge likinaig le nane maŋa te-sili ndakinaig.

Lot nane Sodom kusrenaig

¹² Kile nale ndek Lot sanaik: Naŋe ndare afu minig e? Naŋe mbiyel, naŋe kiŋo, naŋe kulim afu turmba minig kande kilmba tumbraŋ te kusremba kua kape.

¹³ Sile tumbraŋ te te-ŋgisiwamŋgik. Tumbraŋ te tuku tanŋo pino nane tuku une maŋau sunŋokina le tanŋo pino nane naŋine naŋine sakade le Sunŋo nu isna. Ta tuku Sunŋo nu sile tumbraŋ te te-ŋgisiwam tuku kukul-sikina le prowik ŋginaik.

¹⁴ Tanjakinaik le Lot nu tiŋga kumba tanŋo armba nu tuku kulim kat nuŋe kilam tuku madinikina ta sanikina: Tale tiŋgap le sine tumbraŋ te kile ndo kusremba kua kab. Sunŋo nu tumbraŋ te te-ŋgisiwamŋgat ŋgina kande nale nu usre pasa sakate ŋga idusmba nale numbik ri ndanaik.

¹⁵ Mafena le Sunŋo tuku eŋel ar ta nale saŋgri mbakmba Lot sanaik: Ne tiŋga piyo naŋe, naŋe kulim ar ta kilmba kile ndo tiŋga pitik kua kape.

Kuga ta tumbran te tuku une n̄ayonu lafunu ne turmba n̄gisinun̄gat n̄ginaik.

¹⁶ Tan̄akinaik le Lot nu wam n̄zum-bilen̄ga gitmba minna ta Sun̄go nu Lot sinana le tan̄go ar ta Lot le piyo nūne, kulim ar ta nane wainu kilmba kumba tumbran̄ tuku fonde kilim̄nge patikinaik.

¹⁷ Nane kilim̄nge patikumba en̄el inum ta nane sanin̄gina: Kua ka kape sulumba mbilka n̄gumnem mambil ndawap. Ma guton̄ ten̄ge mabte ndakap. Kua ka ka tabe si pon̄gap. Tane n̄gisikubekaig n̄gina le

¹⁸ Lot nu lafumba sakina: O tan̄go sun̄go, tan̄amba kuga.

¹⁹ Tale buk ye tuku sinatikina le ye mbol̄nge mānau mayenu kaik. Tabe si masken n̄yayo tukunu ye tabe mbol̄ ambe kua ka kambim fuguwet. Kumba mini le ndin̄nge pa ta ye tuwa le kummba n̄gisinun̄git.

²⁰ Ta tuku tale mān ye mbol̄nge mānau mayenu kap. Tumbran̄ patuk si kan̄gerap. Si fudin̄ndo. Maye ndeta ye sin̄ge ka mini sulumba kummba n̄gisike nda n̄gina le

²¹ nu lafumba sana: Ta maye. Ne sakat tan̄awam̄ngit. Ye tumbran̄ si te-n̄gisiwe nda.

²² Ne paten̄ kua ka tumbran̄ si kaye. Ye ne tair̄ngam̄ngit. Ne kumba si prowa le ye ma tugu te te-n̄gisiwam̄ngit n̄gina.

Lot nu tumbran̄ ta fudin̄ndo n̄gina tukunu nane tumbran̄ ta nyunu Soar* n̄ginaig.

Kuate nu Sodom Gomora kile-n̄gisikina

²³ Ki mbol̄ kina le Lot nu Soar prona le

²⁴ Sun̄go nu ndame pa son̄ n̄ak sawe piyanu sukmba Sodom Gomora tuku ma tugu n̄akmba kumun̄ge likina.

²⁵ Tumbran̄ ar ta tuku ma guton̄ ta tan̄go pino agan̄ n̄akmba kilke mbol̄nge prowe likinaig ta n̄akmba usarke sulunaig.

²⁶ Tan̄anaig le Lot piyo nūne mbilka n̄gumnem mambilna kande nūne

n̄garosu ta sol kuilka karen̄ga makek suk tin̄ minna.

²⁷ Mafena le Abraham nu maratukuk tin̄ga kina ka Sun̄go ndon̄ pasata minna ma ta tugum prona sulumba

²⁸ mambilmba Sodom Gomora tuku ma guton̄ kilke n̄akmba kan̄gerkina ta pa guwa sun̄go tafil n̄ak tin̄ga minna le kan̄gerna.

²⁹ Kuate nu ma guton̄ ta te-n̄gisiwam bafuna sulumba nu Abraham idusmba Lot kukulna le nu tin̄ga ma kise kina. Tan̄ana le nu Lot buk minna tumbran̄ ta n̄akmba kile-n̄gisike suluna.

Lot tuku kulim ar ta kin̄o kile-patikinaik

³⁰ Lot nu Soar tumbran̄nge minam tuku kuru-kuruka nūne kulim ar ta kilmba tumbran̄ ta kusremba tabe pon̄ga kinaig ka ndame burok ande kan̄germba sinam tan̄ge minnaig.

³¹ Tan̄amba tan̄ge minnaig sulumba kulim mulum ta mambo nūne sana: Mam buk saibo pilna. Kilke te mbol̄nge tan̄go ande sile kilam tuku mine ndakate.

³² Ta tuku ne isa. Sile mam grep kule tupe le nu nyumba n̄gin̄ngankuwa le sile nu ndon̄ kin̄ype. Tan̄ape sulumba sile kin̄o kile-patikupe n̄gina.

³³ Tan̄amba furirna le nale mam nakile grep kule tunaik le nu nyumba n̄gin̄ngankina. N̄gin̄-n̄gankina le kulim nūne mulum ta mam nūne ndon̄ kin̄ynaik ta mam nūne n̄gin̄nganka nu wam ta katese ndana.

³⁴ Mafena le kulim mulum ta ndek mambo nūne sana: Furir ye mam ndon̄ kinyit. N̄gilain̄ge sile mān mam grep kule tupe le nyumba n̄gin̄ngankuwa le ne suk mam ndon̄ kinya. Tan̄ape sulumba sile kin̄o n̄ak min̄pe n̄gina.

³⁵ Tan̄akina sulumba nale mam nakile mān grep kule tunaik le nu nyumba n̄gin̄ngankina. N̄gin̄-n̄gankina le mambo nūne suk mam nūne ndon̄ kin̄ynaik ta mam nūne n̄gin̄nganka wam ta mata katese ndana.

* 19:22: Soar nyu ta tugunu Fudin̄ndo

³⁶ Tanjana le Lot tuku kulim ar ta mam nakilenje fungul nikina le kutunaik.

³⁷ Kulim mulum ta kiŋo ande tepilna sulumba kiŋo ta nyunu Moab ŋgina. Kiŋo ta nu Moab mbal tuku mbuŋ nanjine.

³⁸ Mambo nuŋe mata kiŋo ande tepilna sulumba kiŋo ta nyunu Ben-Ami ŋgina. Ben-Ami nu Amon mbal tuku mbuŋ nanjine.

20

Abraham le Abimelek

¹ Abraham nu kumba ka Negeb ma baknu mbol prona sulumba Gerar tumbranŋe minna. Gerar nu Kades tumbran Sur tumbran ŋgamu-ŋgamuŋe minna.

² Tanje minna sulumba Abraham nu Sara nu yiŋe kulim ŋgina le Gerar tuku gabat sunjo Abimelek nu tanjo afu kukulningina le nane pro Sara tumba ka Abimelek tunaig.

³ Tanjamba minmba ait ande furir ŋgamu Abimelek nu kinyna sulumba kiŋatina le Kuateŋge sana: Ne isa. Ne pino te tanjo ŋak tina tukunu ne kumamngat ŋgina.

⁴ Abimelek nu Sara ndoŋ kinye ndakinaik tukunu nu Sunjo lafumba sana: O Sunjo, ye mbar ndawen. Ne tanjo mbar ndade ta ne baleningam kumuŋ e?

⁵ Abraham nu nuŋe ye sayina: Pino te ye tuku kulim ŋgina le Sara mata ye sayina: Tanjo te ye tuku leu ŋgina. Ye mbar ndawen. Ye tanjo pino ŋakmba am mbolŋge ye maŋau te ken ŋgina le

⁶ Kuate nu kiŋambi lafumba sana: Ne tanjo pino ŋakmba tuku am mbolŋge tanjana ta ye kila. Ta tuku ye ne nu ndoŋ une ndaka ŋga peunen le ne pino ta kire ndana.

⁷ Ne kile pino ta tumba luka ka tanjo nuŋe tawe. Tanjo ta nu tuan tanjo ande. Nu ne tuku yabaŋwa le ne kume nda. Ne pino ta luka nu ndatawe ta ne nane kuasmbi ndoŋ tane ŋakmba kume likamngaiŋ ŋgina.

⁸ Mafena le maratukuk tinja Abimelek nu nuŋe piro tanjo ŋakmba kile-maŋgurka pasa ŋakmba Kuateŋge sana le isna ta saningina le nane kuru kuru sunjo tinaig.

⁹ Tanjanaig le Abimelek nu Abraham wika sana: Ne ame maŋau sine mbolŋge kina? Ye ame mbar ken le ne sine ŋakmba piti sunjo te sinjam bafute? Ne sinja maŋau ta ŋayonu kina.

¹⁰ Ne ndanam saka maŋau tenjenmba kina ŋgina le

¹¹ Abraham lafumba nu sana: Ye idusen tumbran te tuku tanjo nane Kuate tuku miŋge kumnemŋge minmba nu tuku nyu kurau ndakade tukunu nane ye tuku pino tumba ye baleyubekaig ŋga idusen.

¹² Pino te son ye tuku kulim. Sile mamŋge kile-patikina ta sile ina yimyam le ye nu pinonu ten.*

¹³ Kuate nu ye kukulyina le ye yiŋe tumbran tuguk kusrewen sulumba nu sawen: Ne ye mbolŋge maŋau mayenu kumba ma ŋakmba mbolŋge tanjo ŋakmba tenjenmba saningina: Tanjo te ye tuku leu ŋga saka ŋgen.

Abraham nu tanjamba Abimelek sana le

¹⁴ nu kina ka Sara tumba pro Abraham tuna sulumba sipsip makau piro tanjo piro pino afu turmba kilmba promba Abraham tuna sulumba

¹⁵ sana: Kilke te ŋakmba ye tuku ndo. Ne ma ani nzalinu minam idusmba ndeta ka tanje minyoka ŋgina.

¹⁶ Tanjamba nu ndek Sara sana: Ne mbar ndana. Tanjo kame ne ndoŋ minig ta nane katesewaig ŋga ye leu nane ndametiŋ soŋ 100 tuwet. Ye tanjawi le ne mbar ande ke ndakina ta nane ŋakmba katesemba kila palm-bimngaiŋ ŋgina.

¹⁷⁻¹⁸ Abimelek nu Abraham piyo nuŋe tina tukunu Kuate nu Abimelek tuku piyo nuŋe, piro pino kat nuŋe nane ŋakmba kiŋo ŋgailningina tukunu Abraham ndek Kuate yabaŋna le

* **20:12:** Hibru mbal tuku maŋau buk tanjamba minanu. Ina yimyam mam ndindo ta nane muŋgu kilanu (2 Samuel 13 kaŋgerap).

Abimelek nale piyo nuŋe ndoŋ, nuŋe piro pino ŋakmba nane wakeikina le nane maŋ kiŋo kile-patike likinaig.

21

Sara nu Isak te-pilna

¹ Sunŋo nu siŋka pasa buk Abraham sana ta nu Sara mbolŋge kina le

² nu fuŋgul ŋakna. Abraham nu buk saibo pilmba yar 100 ŋak minna le piyo nuŋe Sara nu Kuate nu ait sana ta mbolŋge kiŋo ta te-pilna le

³ Abraham nu kiŋo ta nyunu Isak ŋgina.

⁴⁻⁷ Kile Sara ndek sakina: Kuatenŋe ye sinzanŋyat le ye kiŋo te-pilit. Ta tuku ŋga ye gare-gareka nzumilket. Nane ŋakmba ye maŋau kit ta iswaig sulumba gare-gareka nzumilkamŋgaig ŋgina. Tanŋakina sulumba nu maŋ lato sakina: Nane buk idusnaig Sara nu Abraham tuku kiŋo ande te-pile nda ŋga idusnaig ta ye tuku tanŋo saibo pilna le kile ye nu tuku kiŋo ande te-pilit ŋgina.

Isak nu mara 8 kusrena le ki ait ta mbolŋge Kuate nu Abraham buk sana ta kumumba nu kiŋo nuŋe tuku ŋgaro pikna.

Abraham nu Hagar nale Ismael ndoŋ pitaikina le kinaik

⁸ Kiŋo ta sunŋokina le ina nuŋenŋe nu amo ŋgailna. Ki ait ta mbolŋge Abraham nu kiŋo amo kusrena ta tuku pagumba nye sunŋokina.

⁹ Tanŋana le Abraham tuku kiŋo Ismael nu Isipnu pino Hagar ndoŋ te-pilnaik ta nu Isak maim maim pasa tumba minna le Sara nu ismba

¹⁰ tanŋo nuŋe sana: Kiŋo ta Isak ndoŋ ne tuku aŋaŋ ndende tuma kile nda. Piro pino ta kiŋo nuŋe ndoŋ pitaika le kasom kuwaik ŋgina le

¹¹ nu pasa ta ismba kiŋo nuŋe Ismael tuku wamdus pitina le

¹² Kuatenŋe nu sana: Piro pino ta kiŋo nuŋe ndoŋ ne wamdus piti ndanuwa. Ne Sara tuku pasa ismba dubiwa. Isak tuku ndare mbolŋge ndo ne tuku mbuŋ mayok kaŋgaig.

¹³ Piro pino ta tuku kiŋo nu mata ne tuku kiŋo tukunu yeŋge ki le nu

tuku ndare mbolŋge tanŋo kuasmbi sunŋo ande tugekamŋgat ŋga Abraham sana.

¹⁴ Tanŋakina le maratukuk tinŋa Abraham nu nyamagaŋ kilmba agaŋmor ŋgarombi kule kunyna ta turmba kilmba Hagar tuku kailmane mbolŋge patika kiŋo nuŋe ndoŋ kukulnikina le kinaik kumba ka Berseba tuku ma baknu mbolŋge kine promba lika minnaik.

¹⁵ Lika minnaik ma ma kule kugana le kiŋo nuŋe tumba kumba ka ail fudinŋdo ande kumnemŋge pilna le kinymba minna.

¹⁶ Kinymba minna le Hagar nu kiŋo nuŋe ta kusremba nane tui fat parsinŋade le kumba tinŋate tanŋamba nu kumba ka minyokina sulumba wamdusmbi sakina: Ye kiŋo kaŋgermba mini le kumwa ta ŋayo ŋgina. Tanŋakina sulumba nu tanŋe minyok minmba malmbika minna.

¹⁷ Kiŋo ta mata malmbika minna le Kuate nu isna le samba mbolŋge Kuate tuku Eŋel ndek Hagar wika sana: Hagar, ne ndaŋam wamdus pitinate? Ne kuru kuru ndaka. Kiŋo naŋe malmbikate ta Kuate nu o buk isat.

¹⁸ Ne tinŋa kumba ka kiŋo naŋe tumba wamdus bul sera. Yeŋge ki le nu tuku ndare tugeka tanŋo kuasmbi sunŋo ande mayok kaŋgat ŋgina.

¹⁹ Tanŋakina sulumba Kuate nu Hagar tuku am talkina le kule burok ande kaŋgerna sulumba kumba ka agaŋmor ŋgaro tambi kule kunyna. Kunyna sulumba kiŋo nuŋe kule ta tuna le nyina.

²⁰ Kuatenŋe kiŋo ta kulatka minna le sunŋokina sulumba kumba ka Paran tuku ma baknu mbolŋge minyokumba kanzerek tanŋo minna le

²¹ ina nuŋenŋe Isipnu pino ande tumba Ismael te-tuna.

Abraham nu Abimelek ndoŋ wamdus ulendinaik

22 Ait ta mbolŋge Abimelek nuŋe kame gabat nyunu Pikol tumba Abraham tugum promba sana: Kuate tuku nyaro ne mbolŋge minit.

23 Ta tuku ne kile Kuate tuku nyu tambi pasa saŋgri pilewa sulumba ye mbolŋge maŋau ŋayonu ande ndaka. Ye tuku kutu mbolŋge ye tuku wa kame mbolŋge mata maŋau ŋayonu ande ndaka. Ye buk ne mbolŋge maŋau mayenu ken ta kile ne suk ye mbolŋge, kilke kile ne rawe taŋgo taŋaŋ minit ta mbolŋge maŋau mayenu ndo ka ŋgina le

24 Abraham ndek nu sana: Ne sakate taŋamba ye pasa saŋgri pilewet ŋgina.

25 Taŋakina le Abraham nu kule burok ande Abimelek tuku piro taŋgoŋge tinaig ta tuku nu sana le

26 nu ndek Abraham sana: Imaŋge kule burok ta tina ta ye gilai. Ne ye ndasayina. Kile ndo sayate le ye iset ŋgina.

27 Taŋakina le Abraham nu kina ka sipsip makau turmba kilmba promba Abimelek tuna sulumba nale wamdus ulendinaik.

28 Taŋanaik sulumba Abraham nu sipsip fat 7 kilmba yamokŋge patikina le

29 Abimelek nu Abraham kusnana: Ne ndaŋam sipsip fat 7 ta yamokŋge patikat e ŋgina le

30 Abraham lafumba nu sana: Yeŋge kule burok ta sarken ta ne son ŋga sulumba sipsip fat 7 te kila ŋgina.

31 (Nale wamdus ulendinaik tuku ma ta nane kile nyunu Berseba* ŋgade).

32 Bersebaŋge wamdus ulendika Abimelek nuŋe kame gabat Pikol ndoŋ nale luka Filistia ma mbol kinaik le

33 Abraham nu Bersebaŋge ail ande ŋgukina sulumba Kuate Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu te-duŋgina.

34 Taŋamba nu yar gudomma Filistia kilke mbolŋge minna.

22

Abraham nu Isak tumba Kuate tuku atraukam bafuna

1 Mara ande Kuate nu Abraham tuku ŋgamuŋgal son tagomba nu wika sana: Abraham ŋgina le nu woka sakina: Ye minet te ŋgina.

2 Taŋakina le Kuate nu sana: Ne tinga naje kiŋo naje ndindo Isak ne nu tuku kume purte ta tumba kumba ka Moria kilke mbolŋge tabe ande ye ne tumnamŋgit ta mbolŋge ne ye tuku atrauka kiŋo ta balemba piya le ugmba usarkuwa ŋgina.

3 Taŋamba sana le Abraham nu maratukuk tinga kuaneka doŋki inum tumba saŋgilnu mbolŋge kuminj depolka kusmba nuŋe piro taŋgo armba kilmba atraukam tuku pa fetka ndaleka tumba Isak ndoŋ Kuate nu ma sakina ta kinaig.

4 Kumba minnaig le mara armba kinaig le mara keŋnu mbolŋge Abraham nu tinga mambilmba Kuate nu ma sakina ta maskenŋge kaŋgerna sulumba

5 nuŋe piro taŋgo ar ta sanikina: Tale doŋki tumba tenge minap. Ye yiŋe kiŋo ndoŋ kumba ambenge Kuate mbariŋmba nu tuku nyu te-duŋga maŋ luka ndekamkik ŋgina.

6 Taŋaka sanikmba nu pa ndale ŋak tumba Isak tuna le kurana le Abraham nu pa wagmbi bagi turmba kilmba nale kigrinŋa kinaik

7 kumba ka ndinŋge Isak nu mam nuŋe wika sana: Mam o ŋgina le mam nuŋe ae ŋgina le Isak nu kusnana: Sile pa wagmbi pa ndale ŋak kilkik ta Kuate atraukam tuku sipsip fat aniŋge ŋgina le

8 Abraham lafumba sana: Kiŋo, Kuate nuŋe atraukam tuku sipsip fat ande sile sikamŋgat ŋgina. Taŋamba saka nale maŋ kigrinŋa kinaik.

9 Nale Kuate nu ma sakina ta mbol pronaik sulumba Abraham nu ndame turŋaŋga pa laŋlaŋ wakeimba pa ndale ŋak ta kuklimba ta mbolŋge farna sulumba kiŋo nuŋe Isak kupe

* 21:31: Berseba nyu ta tugunu Pasa Katanu Kule Brok

wai kusmba pa farna ta mbolŋge pilna.

¹⁰ Tanjana sulumba nu nuŋe kiŋo balewam saka bagi gomba tumba wai sukakina kande

¹¹ Sunŋo tuku Eŋel samba mbolŋge wika sana: Abraham, Abraham ŋgina le nu woka sakina: Ye minet te ŋgina le

¹² Eŋelŋge nu sana: Kiŋo tuku ŋgarosu ŋayo sili ndawa. Ne naŋe kiŋo naŋe ndindo mape ndamba balemba ye atraukam bafuwat ta ye kaŋgerit. Ne ye tuku miŋge dubite ta ye kile kila pilit ŋgina.

¹³ Tanjakina le Abraham nu mbilka mambilmba meme pailnu ande ail fudiŋdo sinamŋge naunu konka minna le kaŋgerna sulumba kumba ka meme ta Isak tuku lafuknu tumba balemba Kuate atraukina.

¹⁴ Tanjana sulumba Abraham nu ma ta nyunu “Sunŋonge sine tursiŋgit” ŋgina. (Kile nane teŋenmba sakade: Sunŋo tuku tabe mbolŋge nu sine tursiŋgit ŋgade).

¹⁵ Kile Sunŋo tuku Eŋel nu samba mbolŋge Abraham wi arnu sana:

¹⁶ Ye Sunŋo. Ne ye tuku miŋge dubimba naŋe kiŋo naŋe balemba ye atraukam bafuwat tukunu ye yiŋe nyu tambi pasa sanŋri pilewamŋgit ta ne isa. Ye siŋka ne mbolŋge wam mayenu kamŋgit.

¹⁷ Yeŋge ne tuku ndare te-tugewi le samba mbolŋge mbai minig piyalŋge fulbul minig taŋaŋ sunŋomba mayok kaŋgaig. Ne tuku mbuŋ kat naŋe ŋgueu mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibenŋkamŋgaig.

¹⁸ Tanŋo kuasmbi ŋakmba nane ne tuku saka nane afu nyaro niŋge likamŋgaig. Ne ye tuku miŋge ismba dubiwat ta tuku ŋga sanet ŋgina.

¹⁹ Tanjakina le Abraham nale maŋ luka nuŋe piro tanŋo ar ta tugum pronaik sulumba nane luka Berseba tumbranŋ kinaig. Tanjamba Abraham nu Bersebanŋe minmba minna.

Nahor tuku kiŋo kat nuŋe

²⁰ Tanjamba minnaig ma ma mara ande nane afu Abraham tugum

promba sanaig: Milka nu maib naŋe Nahor tuku kiŋo 8 kile-patikina.

²¹⁻²² Kiŋo mulum ta nyunu Us. Nu tuku mambo kat nuŋe ta nyu naŋgine Bus, Kemuel, Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf, Betuel. Kemuel tuku kiŋo nuŋe Aram ŋga Abraham sanaig.

²³ Betuel nu Rebeka te-pilna. Milka nu kiŋo 8 ta Abraham maib nuŋe Nahor ndoŋ kile-patikinaik le

²⁴ Nahor nu nuŋe pino ande nyunu Reuma ndoŋ Teba, Gaham, Tahas, Maka nane kile-patikinaik.

23

Sara nu kumna

¹ Sara nu yar 127 ŋak minna sulumba

² Kanan kilke Hebron tumbranŋge nu kumna. Nu kumna le Abraham nu wamduŋ tatrakina le nu kumba Sara tugumŋge malmbikina.

³ Malmbikina sulumba tiŋga piyo nuŋe tuku mindesiŋ ta kusremba Hit mbal tugum promba nane saniŋgina:

⁴ Ye tumbranŋ tuguk tanŋo kuga. Ye rawe tanŋo minet. Tane kilke ande ye sap le ye piyawu sulumba yiŋe pino ŋguki ŋgina le

⁵ Hit mbal nane lafumba Abraham sanaig:

⁶ O tanŋo sunŋo, ne isa. Ne gabat sunŋo taŋaŋ sine ŋgamukŋge minit. Sine tuku ndame burok mayenu ndo ande kaŋgermba madiwa sulumba kumba ka piyo naŋe ŋguka. Ne piyo naŋe ŋgukam tuku ndame burok ande madiwa ta tanŋo andeŋge ne ŋgailne nda ŋga Abraham sanaig.

⁷ Tanjakinaig le Abraham nu Hit mbal ŋakmba tugumŋge loka saniŋgina:

⁸⁻⁹ Tane son sakade ndeta tane Sohar tuku kiŋo nuŋe Efron sawap le nu nuŋe ndame burok nyunu Makpela nuŋe kilke make mbolŋge minit ta ye suwa le ye yiŋe pino ŋgukam tuku piyawu. Tane nu sawap le ndame burok ta tuku piyanu giganmba ta sakuwa le ye tane tuku am mbolŋge piyawu sulumba mindesiŋ ŋgunu tuku ti ŋgina.

¹⁰ Efron nu Hit mbal tuku gabat ande minna. Nu nane njakmba ndon tumbran ta tuku fonde malanga tugumnge minyok minna sulumba nu sakina:

¹¹ O tango sungo, ne isa. Kilke sakat ta ndame burok turmba ye kile nane njakmba tuku am mbolnge ne tinet. Ne piyo nane tumba kumba ka tange nguka ngina le nane njakmba isnaig.

¹² Kile Abraham ndek Hit mbal njakmba tugumnge lokina sulumba

¹³ Efron sana: Ye pasa ande sanamngit ta ne isa. Ye kilke ta piyawi sulumba ndametiñ ne tanmbimngit. Tanawi sulumba ye yiñe pino tange ngunungit ngina le nane njakmba isnaig le

¹⁴ Efron lafumba Abraham sana:

¹⁵ O tango sungo, sile mbolnge kilke te tuku piya ta sungokanu kuga. Son 40 ndo. Ne kilke ta tumba kumba ka piyo nane nguka ngina le

¹⁶ Abraham nu pasa ta ismba ndametiñ Efron sakina le Hit mbal nane njakmba isnaig ta nane piyade mbal ndametiñ pitinu kanjerde ta kumumba Efron tuna.

¹⁷ Tanamba Abraham nu Efron tuku kilke Makpela tumbranñge Mamre tugumnge minna ta tina sulumba kilke ta tuku ndame burok ail njakmba turmba kilna le

¹⁸ Hit mbal tumbran ta tuku malanga tugumnge minyok minnaig ta nane njakmba ismba wokinaig.

¹⁹ Tananaig le Abraham nu piyo nuñe Sara tumba kumba ka Makpela kilke ndame burok ta sinamnge pilna. (Ma ta Kanan tuku kilke mbolnge Hebron tumbran patukñge minna).

²⁰ Tanamba Hit mbal tuku kilke ta ndame burok turmba mindesiñ ngunu tuku Abraham tunaig.

24

Isak nu Rebeka tina

¹ Sungo tuku nyaro mara mindek Abraham mbolnge minna le nu yar

sungomba kusremba saibo pilna sulumba

² nuñe piro tango ambokok Abraham tuku agañ ndende kulatkina ta wika sana: Nane wai tumba ye tuku fel karaukñge pale.*

³ Ne samba le kilke tuku Mbara Sungo nuñe nyu tambi ne pasa sanñri pilewa sulumba Kanannge yiñe kiño tuku pino ande ndata.

⁴ Ne kumba ka yiñe kilke tuguk ta mbolnge yiñe ndare tugumnge Isak tuku pino ande ta ngina le

⁵ piro tango tange ndek Abraham kusnana: Pino ta nuñe kuasmbi kusreka ye dubiyam mbulwa ndeta ye kiño nane kukuli le nu nane tumbran tuguk kuwa e ngina le

⁶ Abraham lafumba sana: Tanamba kuga. Ne ye tuku kiño kukula le kilke ta mbol ndakuwa.

⁷ Samba tuku Mbara Sungo nuñe ye kukulyina le ye yiñe ndare yiñe tumbran tuguk yiñe kilke kusreken le nuñe ye sinka son pasa sanñrinu teñenmba sayina: Ne tuku ndare ye kilke te sinka serningamngit nga sayina. Nuñe nuñe eñel kukulwa le ambonga kanjat. Ne kumba tange yiñe kiño tuku pino ande ta.

⁸ Pino ta ne dubinam mbulwa ndeta pasa ta ake ngisikuwa. Ne ye tuku kiño ta ndon luka kilke ta mbol ndakape nga piro tango nuñe sana.

⁹ Tanaka sana le piro tango ta nuñe gabat Abraham tugum promba wai tumba Abraham tuku fel karaukñge pilna sulumba Abraham pasa sakina ta kumuwanngit nga wokina.

¹⁰ Tanamba piro tango ta nu Abraham tuku kamel 10 kilmba Abraham tuku agañ ndende magenu turmba kilna sulumba tanga Mesopotamia kilke Nahor tuku tumbran ta kina kumba ka ka ta prona.

¹¹ Prona sulumba kamel 10 ta saningina le nane tumbran kilimnge kule burok ta tugumnge mabta kinymba minnaig.

Ki butungina le furiram pino kame nane kule kunyam prowam bafunaig

* **24:2:** Hibru mbal nane tanamba pasa sanñri pilewanu (Mulum Pasa 47.29 kanjerap)

le

¹² tango ta yabanmba sakina: O Sungo, yiñe gabat Abraham tuku Mbara, ne kite yiñe gabat Abraham idusmba ye turya.

¹³ Ye kule burok te tugumñge minet le tumbran te tuku pino mbanzo kame nane kule kunyam prode.

¹⁴ Ye pino ande tenjenmba sawamñgit: Nane waim kule ñak ta ye sa le ye nyi nga sawamñgit. Pino ta nu sakuwa: Ne ilmba nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyamñgit nguwa ndeta ye katesewamñgit. Ne pino ta nane piro tango Isak tuku pino madina nga katesewamñgit. Nu tanjakuwa le ne ye tuku gabat buk turat ta ye katesewamñgit ngina.

¹⁵ Nu yabanmba minna le Betuel tuku kulim nyunu Rebeka nu kilke waim kuramba prona. (Rebeka mam nuñe Betuel. Betuel nu Nahor le Milka tuku kiño nakile. Nahor nu Abraham tuku maib nuñe).

¹⁶ Rebeka nu ngarosu tumail pasi mayenu ndo. Nu buk tango ande ndon kinye ndakina. Nu ndeka kule burok ta tugum promba waim kule kunyna sulumba man luka mbuna.

¹⁷ Tanjana le piro tango ta nu pinderka nu tugum kina sulumba sana: Waim kule ta ye sa le ye kule nyi ngina le

¹⁸ nu ndek sana: O tango sungo, ne ilmba nya ngina sulumba nu waim kule te-ibenmba biye ñak minmba nu tuna le kule nyina.

¹⁹ Nu kule nye denpurna le Rebeka nu sana: Ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyi le nane mata nyuwaig ngina.

²⁰ Tanjakina sulumba nu pitik ndo nuñe waim kule agam mor kule nyade tuku nza ta sinamñge kutuna sulumba pinderka kumba ka kule burok tugum promba tango ta tuku kamel kame tuku kule kunye niñmba minna le kamel kame ta ñakmba nyinaig le

²¹ piro tango ta nu ye Sungonge buk turyat e nga idusmba maninok pino

ta kanjermba minna.

²² Nu kule kunye denpurna le tango ta fumbe sikor ande golmbi wakeiwanu ta tumba nu tuku fumbe mbolñge pilmba sagi armba golmbi wakeikanu ta turmba kilmba nu tuku wai mban mbolñge siluk tuna sulumba sana:

²³ Ne saka. Ne mam nane ima? Mam nane tuku wandekñge yiñe kuasmbi ye ndon sine kinyam tuku ma ñak e ngina le

²⁴ nu sana: Ye tuku mam Betuel. Nu Nahor le Milka tuku kiño.

²⁵ Sine ire sungomba kamel kinyam tuku ñak. Kamel tuku nyamagan mata sungomba minig. Tane mata kinyam tuku ma ñak ngina le

²⁶ tango ta pasa ta ismba loka Sungo tuku nyu te-dungina sulumba

²⁷ sakina: O Sungo, yiñe gabat Abraham tuku Mbara, sine ne tuku nyu te-dungube. Ne mara mara ye tuku gabat turte. Nenge ye mindeyumba ndin tumyat le ye yiñe gabat tuku kuasmbi tugum prowit ngina.

²⁸ Kile pino ta pinderka ina nuñe tuku wande mbol kumba pro tanje nane wam kubeu niñgina le

²⁹⁻³⁰ Rebeka tuku leu nuñe Laban nu kulim nuñe wam kubeu niñgina ta isna sulumba fumbe tuku sikor ta kanjermba sagi ar kulim nuñe tuku wai mban mbolñge minnaik ta turmba kanjerka nu pitik ndo kilim ka Abraham tuku piro tango kamel kame ndon kule burok tugum tanje minnaig ta sota kina sulumba sana:

³¹ Sungo tuku nyaro ne mbolñge minit. Ne ndanam kilim tenge tij minit? Ne yale le sine wande mbol kab. Ye buk tane tuku ma wakeiwit. Ne tuku kamel kame tuku ma mata ñak ngina.

³² Tanjakina le piro tango ta nu wande mbol kina le Laban nu kamel kame tuku kumiñ depol kame ta paske lika ire farningina sulumba nyamagan kilmba pro niñgina le nyinaig. Tanjanaig le Laban nu man kumba Abraham tuku piro tango, tango kame nu ndon promba min-

naig ta tuku kule tumba luka prona le nane kupe minyanjinaig.

³³ Tanjanaig le nane piro tanjo ta tuku pagumba tunaig kande nu sakina: Ye pasa ande njak. Nyamagan te minwa le ye pasatumba isukusamngit ngina le Laban ndek sakina: Ta maye. Saka le sine isbe ngina.

³⁴ Tanjakina le nu ndek sakina: Ye Abraham tuku piro tanjo.

³⁵ Sunjonje ye tuku gabat nyaro mayenu tuna le nu maror tanjo mayok kina. Nu Sunjonje sipsip meme makau kamel donki silwa ndametin, gol ndametin, piro tanjo, piro pino agan ndende gudommba tuna.

³⁶ Yinje gabat tuku pino Sara nu saibo pilmba Abraham tuku kinjo tepilna le nu nunje agan ndende ta kinjo nunje tuna.

³⁷ Yinje gabat nu ye sayina le ye nu tuku pasa sangri pilewen. Nu tenemba sayina: Ne Kananje yinje kinjo tuku pino ande ndata.

³⁸ Ne kumba yinje kuasmbi yinje ndare kame tugum kaye sulumba nane ngamuknje yinje kinjo tuku pino ande ta nga sayina le

³⁹ ye ndek yinje gabat tenemba kusnawen: Pino ta ye dubiyam mbulwa ndeta ye ndanji ngen le

⁴⁰ nu lafumba sayina: Ye mara mara Sunjo tuku minje dubiwet tuku. Nu nunje enjel kukulwa le ne turnamngat. Tanjawa le ne ye tuku kuasmbi mbolnje ye tuku ndare ngamuknje yinje kinjo tuku pino ande tamngat.

⁴¹ Ne ye tuku pasa sangri pilewat ta pur ndawa. Ne ye tuku kuasmbi tugum prowa le nane pino ta ne ngailnuwaig ndeta pasa ta ake ka ngisikuwa nga ye sayina.

⁴² Ye kite kule burok tugum nzinje prowit sulumba tenemba yabanjit: O Sunjo, yinje gabat Abraham tuku Mbara, ye ilit ta tuku agan alonu temayokmba tumya le kanjeri.

⁴³ Ye kule burok te tugumnje minet. Pino mbanzo ande kule

kunyam prowa le ye nu tenemba sawamngit: Nanje waim kule njak ta ye sa le ye nyi nga sawamngit. Pino ta nu sakuwa:

⁴⁴ Ne nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyamngit nguwa ndeta ye katesewamngit. Pino ta nenje yinje gabat tuku kinjo nunje tuku pino madina ngit.

⁴⁵ Ye wam dusmbi yabanmba minit le Rebeka nu waim kuramba prowat sulumba ndeka kule burok sinam tanje waim kule kunyat le ye nu sawit: Ye kule afu nyam nga sawit.

⁴⁶ Tanjakit le nu pitik ndo waim teibenjat sulumba sayat: Ne nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyi ngat. Ye kule tumba nyit le nu kamel kame tuku mata kule kunyat.

⁴⁷ Tanjawat le ye nu kusnawit: Ne mam nanje ima ngit le nu sayat: Ye tuku mam Betuel. Nu Nahor le Milka tuku kinjo nga sayat le ye fumbe sikor ta tumba nu tuku fumbe mbolnje pilit sulumba sagi armba ta kilmba nu tuku wai mban mbolnje patikit sulumba

⁴⁸ loka Sunjo tuku nyu te-dungit. Nu yinje gabat Abraham tuku Mbara. Nunje ye mindeyumba ndin tumyat le ye yinje gabat tuku kuasmbi tugum prowit sulumba nzamu nunje tuku kulim kanjerit ta ye yinje gabat nu tuku kinjo nunje tuku pinonu tamngit.

⁴⁹ Ta tuku tane ye tuku gabat idusmba pino ta ye sam kumunj e ko kuga? Tugusemba ye sayap le ye isi sulumba ame manau kam tuku ta kila palmbimngit nga Laban nane saningina.

⁵⁰ Tanjakina le Laban nale Betuel ndonj lafumba sakinaik: Sunjonje ne kukulnat le ne te prowat tukunu sine ame pasatube? Sine pasa kuga.

⁵¹ Rebeka minit te. Ne nu tumba kaye. Nu nanje gabat tuku kinjo nunje tuku pino minamngat. Ne Sunjo tuku minje dubimba tanjamba ka nginaik le

⁵² Abraham tuku piro tanjo ta pasa ta ismba truk kumba Sunjo tuku nyu te-dungina sulumba

⁵³ mindepiyam tuku agan ndende silwa golmbi wakeikinaig tuku tawi afu turmba kilmba Rebeka tuna sulumba agan ndende magenu afu leu nuje nale ina nuje ndonj nikina.

⁵⁴ Tanjana sulumba nu tango kame nu ndonj pronaij ta nane njakmba isukusmba kule nyumba furirna le tanje kinynaig.

Mafena le maratukuk tinga nu nane saningina: Ye kile luka yije gabat sota kambimngit ngina le

⁵⁵ Rebeka leu nuje nale ina nuje ndonj sakinaik: Kulim te kusem ndindo ait 10 tanjamba sine ndonj minwa le tumba kape nginaik.

⁵⁶ Tanjakinaik le nu ndek sanikina: Tane ye ngail ndakap. Sungonge ye turyina le alonu mayok ketukunu ye dalke nda. Ye kile ndo manj luka yije gabat sota kangit ngina.

⁵⁷ Tanjakina le nale sakinaik: Sile kulim wika kusnawamkik nginaik sulumba

⁵⁸ Rebeka wika kusnanaik: Ne tango te ndonj kambimngat e nginaik le nu sakina: Au. Ye kambimngit ngina.

⁵⁹ Tanjakina le Rebeka nuje kulat pino ndonj nale Abraham tuku piro tango kame ndonj kambim bafunaig le

⁶⁰ nale Rebeka nyaro pasa tumba sakinaik: O sile tuku kulim, ne tango kuasmbi sungokanu tuku ina nangine minwa. Ne tuku mbun kat naje nane ngyeu mbal ndonj kame bumba nangine tumbran yaika kilwaig nginaik.

⁶¹ Tanjakinaik le Rebeka nuje piro pino mbanzo afu ndonj nane kamel ponga mbolnje minyokinaig le Abraham tuku piro tango ta Rebeka tumba kinaig.

⁶² Ait ta mbolnje Isak nu Negeb ma baknu mbolnje minna tuku. Mara ande nu kule burok nyunu "Sungo abo tugu njak nu ye kangeryate" ta kusremba

⁶³ furiram tintinka ake kaloymba kina sulumba mambilmba kamel afu promba ilnaig le kangerkina.

⁶⁴ Rebeka nu mambilmba Isak kangermba kamel mbolnje ibenj kina sulumba

⁶⁵ Abraham tuku piro tango ta kusnana: Tango ilit si imanje ngina le piro tango ta lafumba sana: Tango si yije gabat ngina le Rebeka nu kuminj tumba tumail pasi songina.

⁶⁶ Piro tango ta promba nu manjau kina ta njakmba Isak kubeu tuna le ismba

⁶⁷ Rebeka tumba ina nuje Sara tuku baibai sinamnje pilmba nuje pinonu tina. Tanjamba nu Rebeka tuku kume purna sulumba ina nuje buk kumna le nu ngamungal tatruka minna ta kile nu garena.

25

Abraham tuku ndare

¹ Abraham manj pino ande nyunu Ketura tina le

² nu Simran, Yoksan, Medan, Midian, Isbak, Sua nane kile-patikina.

³ Yoksan nu kinjo armba kile-patikina ta ande Seba ande Dedan. Dedan tuku mbun ta Asur mbal Letus mbal Leum mbal.

⁴ Midian nu kinjo 5 kile-patikina. Nane tuku nyu ta tejenmba. Efa, Efer, Hanok, Abida, Elda. Kinjo kame ta njakmba Ketura tuku ndare.

⁵ Abraham nu nuje agan ndende njakmba Isak tuku wai mbolnje kusrekina sulumba

⁶ nuje kinjo kat nuje pino afu ndonj kile-patike likina ta mata gare agan afu ningina sulumba nane kukuningina le kinaig. Abraham nu kume ndaka minna le nane Isak kusremba ki prote kumam kinaig ka tanje minnaig.

Abraham nu kumna

⁷⁻⁸ Abraham nu saibo pile mayemba yar 175 njak minna sulumba nu kumna.

⁹⁻¹⁰ Kinjo kat nuje ar ta Isak nale Ismael nale mam nakile tuku mindesinj tumba ka Makpela ndame burok ta sinamnje nu tumba pilnaik. Ndam burok ta Abraham nu o buk piyo nuje Sara tumba pilna. Makpela kilke ta Mamre tugumnje minna ta o

buk Hitnu tango Soar tuku kiño nuñe Efron nu tuku kilke minna le Abrahamñge nu tugumñge piyana tuku.

¹¹ Abraham nu kumna le Kuate nu Abraham tuku kiño nuñe Isak nyaro tuna le nu mine mayena. Nu kule burok nyunu “Sungo abo tugu ñak nu ye kangeryate” ta tugumñge minna.

Ismael tuku ndare

¹² Sara tuku piro pino Isipnu Hagar nu Abraham ndon Ismael te-pilnaik.

¹³ Ismael tuku kiño kat nuñe ta teñemba. Kiño mulum ta nyunu Nebayot. Kiño afu nu dubimba pron-aig ta nyu nangine teñemba. Kedar, Adbel, Mibsam,

¹⁴ Misma, Duma, Masa,

¹⁵ Hadad, Tema, Yetur, Nafis, Kedema.

¹⁶ Nane ñakmba Ismael tuku kiño kat nuñe. Nane tuku ndare tugek-inaig sulumba mbuñ kat nangine tuku nyu ta tumba nane afu tumbrañ yimyam ninde lika minnaig le nane afu ma yimyam mbol kine promba minnaig. Nane 12 ta tumbrañ mbon 12 ta tuku gabat minnaig.

¹⁷ Ismael nu yar 137 ñak minna sulumba nu kumna.

¹⁸ Ismael tuku mbuñ kat nuñe nane Awila tuku kilke Sur tuku kilke ma ñgamu-ñgamuñge minnaig. (Ma ta Isip limba ki prote kumamñge Asiria kambim tuku ndin ta tugumñge minit). Nane Isak tuku mbuñ kat nuñe ndon purka yimyam minnaig.

Isak tuku kiño armba

¹⁹ Abraham tuku kiño nuñe Isak tuku wam kube ta teñemba.

²⁰ Isak nu yar 40 ñak minna sulumba Rebeka tina. Rebeka nu Aramnu Mesopotamia kilke mbolok pino. Mam nuñe Betuel. Leu nuñe Laban.

²¹ Isak nu piyo nuñe niñkina le nu Sungo yabañna le Sungo nu tuku yabañ pasa ismba piyo nuñe wakeina le kiño konna ta

²² fungul sinamñge kiño armba ñak. Kiño ar ta nale fungul sinamñge

sunğomba munğu signa-signanğa min-naik le nu kamusmba wamduşmbi sakina: Ndanam tuku ye tuku kiño ar te munğu signa-signanğa minik ñgina. Tanakina sulumba nu katesewam tuku Sungo kusnawam kina le

²³ Sunğonđe nu sana: Kiño armba ne tuku fungul sinamñge minik ta kile-patika le nale tuku ndare tugeka tango kuasmbi armba mayok ka nane purka yimyam minamñgaig. Andenđe ande tuku sanđri liwamñgat. Kiño mulum nu kiño ñgumneñgamñgat ta tuku miñđe kumnemñđe minamñgat ñga sana.

²⁴ Rebeka nu kiño te-palmbim tuku ait kumuñgina le nu kiño armba kile-patikina.

²⁵ Kiño mulum te-pilna ta ñgarosu gurgurnu ñgue kumuk. Ta tuku nane nyun ta Esau* ñginaig.

²⁶ Nu dubiknu maib nuñe nu Esau tuku kupe tugu biyamba ñak prona. Ta tuku nane nyun ta Yakob† ñginaig. Isak nu yar 60 ñak minna le Rebeka nu nale ar ta kile-patikina.

²⁷ Nale sugokinaik sulumba Esau nu kanzerek tango minmba nu mara mindek sayokam duñe kambinu le Yakob nu tango mukuknu minmba nu mara mindek tumbraññge ndo minanu.

²⁸ Esau nu aganmor bale farmba mam nuñe tambinu le kuapika nyumba minanu tukunu nu Esau tuku kume purna le Rebeka nu Yakob tuku kume purna.

²⁹ Ait ande Yakob nu pagumba minna le Esau nu duñenđe sayokmba minna sulumba guba mayena le luka tumbrañ prona sulumba

³⁰ Yakob sana: Kule pak gurgur ta ye inum sa le nyi. Ye guba mayeyumba isu baklelyumba am kuilkuilyate ñgina. (Ta tuku nane nu tuku mape nyu ande kitek Edom‡ ñginaig).

³¹ Tanakina le Yakob nu lafumba sakina: Ne kiño mulum tuku agan ndende nyaro pasa ñakmba ye

* 25:25: Esau nyu ta tugunu Nğue Kumuk † 25:26: Yakob nyu ta tugunu Kupe Tugu ‡ 25:30: Edom nyu ta tugunu Gurgur

samngat kande ye kule pak te ne tini le nya ngina le

³² Esau nu ndek sakina: Ta maye. Ye guba mayeyate. Ye kumi le nyaro pasa ta ye turye nda. Kule pak ta ye inum sa le nyi ngina le

³³ Yakob ndek nu sana: Kuga. Ambonga ne sinjka son pasa sanjgrinu ye saya ngina le Esau nu pasa ta sanjgri pilemba kinjo mulum tuku aganj ndende ta Yakob tuna.

³⁴ Tanjakina le Yakob nu kule pak bret afu turmba Esau tuna le nyina. Nyina sulumba nu tinga kina. Tanjamba Esau nu mulum manjau ta ake aganj tanjan nga bukngina.

26

Isak nu Gerar tumbranngge minna

¹ O buk Abraham tuku ait mbolngge guba sungo prona tanjamba kile manj guba sungo prona le Isak nu Filistia mbal tuku gabat sungo Abimelek sota Gerar tumbran kina.

² Tanjana le Sungo nu Isak tugum promba sana: Ne Isip kilke mbol ndakaye. Ne ye tuku minnge dubimba kilke te mbolngge ndo mina le

³ ye ne ndonj mini sulumba ne nyaro tanmbimnggit. Kilke te njakmba ye ne nane ndare ndonj sertinggi sulumba sinjka son pasa buk mam nane Abraham sawen ta kumuwannggit.

⁴⁻⁵ Yenge ne tuku ndare te-tugewi le tanjo pino gudommba samba mbolngge mbai minig tanjan mayok kuwaig le ye kilke te njakmba nane serningamnggit. Mam nane nu ye tuku minnge dubina sulumba pasa njakmba nu sawen ta kumuna. Ta tuku tanjo kuasmbi njakmba nane tane tuku saka nane nanjine nanjine afu nyaro ninjge likamnggaig nga Isak sana.

⁶ Isak nu Gerar tumbranngge minna le

⁷ tumbran ta tuku tanjo kame nane piyo nune tuku Isak kusnanaig le nu nane saningina: Pino te yinje kulim ngina. Rebeka nu tumail pasi ngarosu mayenu ndo tukunu nu tanjo kame nane Rebeka tam

tuku ye baleyamnggaig nga idusmba kuru-kuruka pino te yinje pino ngam mbulna.

⁸ Tanjamba minnaig le mara ande Filistia mbal tuku gabat sunjo Abimelek nu bubre malanjambi mambilna kande Isak nu Rebeka kire-kiremba minna le kanjerna.

⁹ Kanjerna sulumba nu tanjo afu kukulningina le pro Isak tumba Abimelek tuku wande mbol kinaig le Abimelek nu sana: Ne ndanam saka pino ta yinje kulim ngina. Pino ta nane pino nga Isak sana le nu ndek sakina: Ye idusen ye tanjaki le nane ye baleyamnggaig nga idusen ngina.

¹⁰ Tanjakina le Abimelek nu sana: Ne ame manjau sine mbolngge kina tuku? Ye tuku tanjo ande piyo nane ndonj kinyna kande nenje sine une sinjina kande ngina.

¹¹ Tanjakina sulumba Abimelek nu nune mbal njakmba saningina: Tanjo andenje tanjo te ko piyo nune njayo siliwa ta nu kumamnggat ngina.

¹² Sunjo tuku nyaro Isak mbolngge minna le Isak nu aganj tumunu bareningina ta yar ta mbolngge nyamagan sunjomba pronaig le kanjerkina.

¹³ Tanjamba nu aganj ndende sunjomba kilmba maror tanjo mayok kina.

¹⁴ Nu sipsip makau piro mbal sunjomba njak minna le Filistia mbal nane nu kanjermba am kikonj tinginaig le

¹⁵ nane kule burok kame mam nune Abraham kume ndakina le nune piro tanjo kame nje sarke likinaig ta luka kilke kaininginaig.

¹⁶ Tanjanaig le Abimelek nu Isak sana: Ne tanjo sunjo nyu njak. Ne sine njakmba lisngit. Ne sine tuku kilke te kusremba kaye ngina.

¹⁷ Tanjakina le Isak nu ma ta kusremba Gerar tuku ma gutonj ta mbol kina sulumba tanje nane baibai patika minnaig.

¹⁸ Tanjamba minnaig ma ma Isak nane kule burok kame mam nune Abraham tuku ait mbolngge sarke likinaig le Filistia mbalngge luka kilke

kaininginaig ta maŋ luka sarke likinaig. Sarke likinaig sulumba Isak nu mam nuŋe kule burok ta buk nyu patike likina ta taŋamba maŋ nyu ndui ta ndo patike likina.

¹⁹ Taŋamba Isak tuku piro taŋgo nane ma gutoŋ taŋge burok inum maŋ sarkinaig le kule bulbulmba prona.

²⁰ Prona le Gerar tumbran tuku agaŋmor kulat taŋgo nane Isak tuku kulat taŋgo kame ndoŋ kualeyauka kame pasa tumba minnaig sulumba sakinaig: Kule burok te sine tuku ŋginaig. Ta tuku Isak nu kule burok ta nyun ta Kame Pasa ŋgina.

²¹ Kile Isak tuku piro taŋgo nane maŋ burok inum sarkinaig le kame pasa maŋ tiŋgina. Ta tuku Isak nu kule burok ta nyun ta Munŋu Gubra ŋgina.

²² Taŋamba nu ma ta kusremba ma ande mbol kina sulumba burok inum sarkina le kile kame pasa pro ndana tukunu Isak nu kule burok ta nyun ta Mine Mayenu ŋgina. Taŋakina sulumba sakina: Sunŋoŋge kilke sunŋokanu siŋgina le sine mine mayewamŋgig ŋgina.

²³ Kile Isak nu ma ta kusremba Berseba tumbran prona le

²⁴ furir ŋgamu Sunŋo nu nu tugum promba sana: Ye mam naŋe Abraham tuku Mbara. Ne kuru kuru ndaka. Ye ne ndoŋ minmba siŋka son pasa buk mam naŋe Abraham sawen ta kumuwi sulumba yeŋge ne tuku ndare te-tugewi le taŋgo pino sunŋomba mayok kaŋgaig ŋgina.

²⁵ Taŋakina le Isak nu ndame turnaŋga atraukam tuku pa laŋlaŋ wakeina sulumba Sunŋo mbariŋmba nu tuku nyu te-duŋgina. Taŋamba nane taŋge baibai patika minnaig le nu tuku piro taŋgo kame nane maŋ kule burok ande sarkinaig.

Isak nale Abimelek ndoŋ wamdus ulendinaik

²⁶ Abimelek nu Ahusat le kame gabat Pikol ndoŋ nane Gerarŋge Isak sota pronaig. (Ahusat nu

kame ait mbolŋge nu Abimelek wam paguwanu taŋgo).

²⁷ Nane pronaig le Isak nu nane kaŋgerka kusnaniŋgina: Tane buk ye kasuryumba pitaiyinaig. Tane kile ndaŋam tuku ye tugum prode ŋgina le

²⁸ nane nu sanaig: Sunŋo nu ne ndoŋ minit ta sine kila. Ta tuku sine ne ndoŋ wamdus ulendiwam proweg. Ne pasa sanŋri pilemba

²⁹ sine mbolŋge maŋau ŋayonu ande ndaka. Sine mata buk ne mbolŋge maŋau ŋayonu ande ndakigeŋ. Sine ne mbolŋge maŋau mayenu kumba mine mayegeŋ le ne sine kusreka kina. Kile Sunŋo tuku nyaro ne mbolŋge minit ŋginaig.

³⁰ Taŋakinaig le nu nane tuku pa-guna le nane nyinaig.

³¹ Mafena le nane pasa katmba ŋgamuŋgal tumanaig sulumba nane kinaig le Isak nu nane mindeka nd-inŋge mbilniŋgam kina.

³² Ki ait ndui ta mbolŋge ndo Isak tuku piro taŋgo kame nane pro kule burok ande sarkinaig ta tuku Isak kila samba sanaig: Sine buk kule inum kaŋgergig ŋginaig le

³³ nu kule burok ta nyun ta Seba* ŋgina. Ta tuku tumbran ta kile Berseba tumbran ŋgade.

Esau tuku pino afu

³⁴ Esau nu yar 40 kusremba Hitnu pino armba kilna. Pino ar ta ande Yudit ande Basemat. (Yudit nu Beri tuku kulim nuŋe. Basemat nu Elon tuku kulim nuŋe).

³⁵ Esau nu pino ar ta kilna le Isak nale Rebeka ndoŋ nale pino ar ta tuku ŋgamuŋgal piti ŋak minnaik.

27

Isak nu nyaro pasa Yakob tuna

¹ Isak nu saibo pilmba am tukulok minna le nu kiŋo nuŋe mulum Esau wika sana: Mam o ŋgina le nu ndek sakina: Ye minet te ŋgina.

* 26:33: Seba nyu ta tugunu Pasa Katanu Kule

2 Tanjakina le mam nuɲe nu sana: Ye buk saibo pilmba kumam tuku ait patukate ta ne kila.

3 Ne kile tui tumba duɲe kumba ye tuku agaɲmor ande ɲguikok balewe sumba

4 ye nzaliyate taɲamba pagumba tumba pro ye sa le ye nyumba nyaro pasa ne tini sulumba ye kumi ɲgina.

5 Isak nu Esau wam pagumba minna le Rebeka nu kagmamba ismba minna. Esau nu sayokam kina le

6 Rebeka nu kiɲo nuɲe Yakob sana: Mam naɲe aba naɲe Esau ndoɲ pasa-taik le ye isit.

7 Nu teɲenmba aba naɲe sawat: Ne agaɲmor ande balemba ye tuku pagumba tumba pro ye sa le ye nyumba Sunɲo am mbolɲge nyaro pasa ne tini sulumba ye kumi ɲga sawat.

8 Ta tuku kiɲo, ne kile ye isa sulumba ame wam kam tuku sani kande ne kumu-kumuwa.

9 Ne agaɲmor tuku fonde ta sinam kaye sulumba meme fatnu armba butuknu kilmba ye tugum te prowa le mam naɲe nzalite taɲamba paguwi le

10 ne tumba ka mam naɲe tawe. Mam naɲe nyamagaɲ ta nyumba nuɲe nyaro pasa ta ne tinwa sulumba nu kumwa ɲga Yakob sana.

11 Tanjakina le Yakob ndek ina nuɲe sana: Ye tuku aba Esau nu ɲgue kumuk. Ye ɲgarosu basleɲnu.

12 Mamɲge ye kireyuwa sulumba ye nu yabriwi ta nu kateseyumba ye nyaro pasa se nda. Nu ye kasuryumba ɲguspeyamɲgat ɲgina le

13 ina nuɲe nu sana: Kiɲo, nu taɲawa ndeta kasur pasa ta ye mbolɲge minamɲgat. Ne kile ndo pasa ne sanit ta kumumba ka meme sakit ta kilmba yale ɲgina.

14 Tanjakina le Yakob nu kumba meme armba ta kilmba ilmbe ina nuɲe tuna le ina nuɲeɲge mam nuɲe nzalina taɲamba paguna sulumba

15 Esau tuku tawi mayenu ndo wande mbolɲge minna tuku ta tumba Yakob tuna le silikina.

16 Silikina le Rebeka nu meme ɲgaronu kilmba Yakob tuku wai mbolɲge ɲinfok basleɲnu ta mbolɲge turmba patikina sulumba

17 nyamagaɲ kikoɲnu kuapikina ta tumba bret piyna ta turmba tumba Yakob tuna.

18 Tanjana le Yakob nu mam nuɲe tugum kina sulumba sana: Mam a ɲgina le mam nuɲe woka sakina: Ae ne kiɲo ima e ɲgina le

19 Yakob nu sakina: Ye kiɲo naɲe mulum Esaunɲge. Ne pasa sakat ta ye ne tuku miɲge kumuwit. Ne ndem ye kilmba prowit te nya sulumba ye nyaro pasa sa ɲgina le

20 mam nuɲe nu sana: O kiɲo, ne ndaɲmba pitik ndo agaɲmor te-silikat ɲgina le Yakob nu lafumba sana: Ne tuku Mbara Sunɲo nuɲge ye turyat le ye agaɲmor inum te-silikat ɲgina.

21 Tanjakina le mam nuɲe nu sana: Ne dirka ye tugum te yale le ye ne kireni. Ne sonndo Esau e ko kuga ɲgina le

22 nu dirka mam nuɲe tugum kina le mam nuɲe nu kiremba sakina: Ne tuku ɲin tugu Yakob tuku ɲin tugu taɲaɲ ta wai Esau tuku wai taɲaɲ ɲgina.

23 Ta ndaɲam? Yakob tuku wai ta Esau tuku wai taɲaɲ ɲgue kumuk tukunu Isak nu ɲginɲganka Yakob kila pile ndakina sulumba nu Yakob nyaro pasa tambim bafumba

24 nu maɲ lato kusnana: Ne sonndo Esaunɲge e ɲgina le au ye nuɲge ɲgina.

25 Tanjakina le mam nuɲe nu sana: Ndem kilmba prowat ta ye sa le ye nyi. Ye isukuse deɲpurmba ne nyaro pasa sani ɲgina. Tanjakina le Yakob nu nyamagaɲ tumba mam nuɲe tuna sulumba nu grep kule tumba turmba mam nuɲe tuna le nyina.

26 Nyina sulumba mam nuɲe ndek nu sana: Kiɲo, ne ilmbe ye mumuya ɲgina le

27 nu dirka mam nuɲe tugum kumba nu mumuna. Tanjana le nu tawi mundur ta kamusmba nyaro pasa tuna sulumba sakina: Yiɲe kiɲo tuku tawi te piro ande

Sungonge nyaro tuna le mundur mayete tanjamba mundurkate.

²⁸ Kuatenge sakuwa le mbai ngislu ne tuku piro mbolnge minwa le nyamagan sungomba prowamngaig. Nu wit, grep sungomba ne tanmbimngat.

²⁹ Kuasmbi sungomba ne nane mbun kat nane ndon kumnemnge sanzalnu piroka minamngaig. Tane tanjane tira kame tuku gabat minap le nane tane kumnemnge minamngaig. Nane afu tane kasurtinguwaig ta Kuatenge mata nane kasurningamngat. Nane afu tane nyaro tinguwaig ta Kuatenge mata nane nyaro ningamngat nga Yakob sana.

Esau nu mata nyaro pasa tam sakina

³⁰ Isak nu nyaro pasa saka denpurna le Yakob nu mam nuje kusremba kina le kile ndo aba nuje Esau dujenge luka prona.

³¹ Nu mata nyamagan mayenu kikonu kuapika tumba mam nuje tugum promba sana: Mam, ne ndem ye tumba prowit te tumba nya sulumba ye nyaro pasa sa ngina.

³² Tanjakina le mam nuje nu kusnana: Ne imange ngina le nu lafumba sana: Ye ne tuku kiyo nane mulum Esaunge ngina le

³³ mam nuje ndek pirerek purka sakina: i ... Imange ambonga ye tuku agam mor inum balemba kuapika tumba prowat le ye nyit? Ye buk nyit le ne prote. Ye buk nyaro mayenu ta nu tuwit. Nyaro pasa ta nduiye nu mbolnge minamngat ngina.

³⁴ Tanjaka sana le Esau nu pasa ta ismba ngamungal nyayongina le sungomba mindesimba sakina: Mam, nyaro pasa ande ye sa ngina le

³⁵ mam nuje nu sana: Mambo nane promba ye yabriyat le ye nyaro pasa ne tanmbim tuku ta nu tuwit ngina le

³⁶ Esau ndek sakina: Nu kile buk ye yabriyam aryate. Nu tuku nyu Yakob* ngade ta kumumbi. Ambonga nu kiyo mulum tuku agam ndende

ta kilna. Kile man ye tuku nyaro mayenu tat. Nyaro pasa inum ye sam tuku mine ndakate e ngina

³⁷ le mam nuje nu sana: Ye buk nyaro pasa nu tuwit le nu ne tuku gabat minwa le ne nu tuku kumnemnge minamngat. Nu tuku tira kame mata nu kumnemnge sanzal minamngaig. Ye buk wit le grep njakmba nu tuwit. O kiyo, ye kile ne mbolnge manau ande kam kumun kuga ngina.

³⁸ Tanjakina le Esau nu man sangri tinga mam nuje sarsarimba sana: Mam, ne nyaro pasa ndindo not ndo e? Ye mata nyaro pasa inum sa ngina sulumba nu sungomba malmbikina le

³⁹ mam nuje nu sana: Mbai ngislu ne tuku piro mbolnge nde ndakuwa le nyamagan sungomba prowe nda.

⁴⁰ Ne mbun kat nane ndon tane kame bumba nyamagan kilmba nyamngaig. Tane mambo nane tuku mbun kat nuje kumnemnge sanzal minamngaig. Tane sangri tingap ta tanjane sangrimbi minamngaig nga Esau sana.

Yakob nu nga nuje Laban sota kina

⁴¹ Esau nu mam nujenge Yakob nyaro pasa tuna le nu Yakob kasurmba gubra tumba ndek sakina: Mam kumam tuku ait buk patukate. Nu kumwa le nu tuku kuamel minmba ta kugawa le ye Yakob balewamngit ngina le

⁴² tango ande nu Esau pasatina ta kagmamba minna sulumba kumba ka Rebeka sana le nu tango ande kukulna le kumba Yakob sana le prona. Prona le Rebeka nu sana: Kiyo, ne isa. Aba nane Esaunge ne manau nu mbolnge kat ta lafumba ne balenam sakate.

⁴³ Ta tuku ne kile ye isa. Ne paten tinga nga nane Laban sota Haran kaye

⁴⁴ kumba ka tanje nga nane ndon mina le aba nane ngamungal mukuwa le

⁴⁵ manau ne nu mbolnge kat ta gi-lainguwa le ye tango ande kukuli le ne tam prowamngat. Kuga ta ye tuku

* 27:36: Yakob nyu ta tugunu ande Yabri

kiŋo tale arŋeŋ ait ndindo mbolŋge kumamŋgaik ŋgina.

⁴⁶ Tanjakina sulumba Rebeka nu Isak tugum kumba sana: Esau nu Hitnu pino armba kilna tukunu ye nale kaŋgerka kanyum mayeyate. Yakob nu mata Hitnu pino ande tuwa ta ye abo minam para ndayikat ŋgina.

28

¹ Tanjakina le Isak nu Yakob wika wam pagu pasa sana: Kiŋo, ne Kanan pino ande ndata.

² Ne tinga wa nane Betuel tuku kuasmbi sota Mesopotamia kilke mbol kaye sulumba tanje ŋga nane Laban tuku kulim ande ta.

³ Kuate Sanjri Nayo nunje kuwa le ne tuku ndare tugeka tanjo pino gudomba mayok kuwaig le ne kuasmbi sunjomba tuku mbun nanjine minamŋgat.

⁴ Kuate o buk wa nane Abraham nyaro tuna tanjamba kile ne nane mbun kat nane ndon mata nyaro tingwa le ne buk Kuatenje wa nane Abraham kilke serna le ne rawe tanjo tanjan minyokate ta yaika minyokap ŋga Yakob sana.

⁵ Tanjamba Isak nu Yakob kukulna le ŋga nane Laban sota Mesopotamia kilke mbol kina. Laban nu Aramnu tanjo Betuel ta tuku kiŋo nane. Laban tuku kulim Rebeka nu Yakob le Esau tuku ina nakile.

Esau nu manj pino ande tina

⁶⁻⁷ Isak nu Yakob nyaro pasa tumba nu Kanan pino ande ndatuwa ŋga wam pagu pasa sana sulumba nu kukulna le nu ina mam nane tuku minje dubimba pino tam tuku Mesopotamia kilke mbol kina le Esau nu wam ta kila pilna sulumba

⁸ mam nane Isak nu Kanan pino tuku nzali kuga ta kamusmba

⁹ nu nzamu nane Ismael sota kina sulumba Ismael tuku kulim Mahalat pinonu tina. Ismael nu Abraham tuku kiŋo ande. Ismael tuku kulim ande nyunu Nebayot.

Yakob nu Betelŋge kinjatina

¹⁰ Yakob nu Berseba kusremba Haran kambim tuku ŋga kumba

¹¹ tukul ma ande mbol promba furirna le ndame ande tumba gabat tatu pilmba nu kinyna.

¹² Nu kinyna sulumba nu kinjata mbili ande kuen ŋayo ndumornu samba mbolŋge tugunu kilke mbolŋge tingina ta kaŋgerna. Mbili ta mbolŋge Kuate tuku ejel kame munju lilika minnaig le kaŋgerkina.

¹³ Tanjana le Sunjo nu nu tugum tanje mayok ka ndek sana: Ye wa nane Abraham mam nane Isak tuku Mbara Sunjo. Ne kinymba minit kilke te ta ye ne nane mbun kat nane ndon sertingamŋgit.

¹⁴ Ne tuku ndare tugeka kilke mbolŋge tub tub minig tanjawamŋgaig. Ma ŋakmba tugeka kumunje likamŋgaig. Tanjawaig le tanjo kuasmbi ŋakmba tane tuku saka nane nanjine nanjine afu nyaro ninje likamŋgaig.

¹⁵ Ye sinjka sanet. Ye ne ndon mara mindek minmba mini sulumba ne kigraibkamŋgit. Ne ma aninje minamŋgat ta ye ne ndon mini sulumba ŋgumnenja manj tumba luka te prowamŋgit. Ye pasa te kumumba ne kusrene nda ŋgina.

¹⁶ Tanjakina le Yakob nu abonja sakina: Ake ma ŋgamunje ye kinyit ŋga idusit ta Sunjo nu ma te mbolŋge minit ŋgina sulumba

¹⁷ nu piriri ŋayomba kuru-kuruka sakina: Ma te tukul ma ande. Kuate minit tuku ma. Samba malanja tenje minit ŋgina.

¹⁸ Mafena le maratukuk tinga Yakob nu ndame gabat tatu pilna ta tumba kilke mbolŋge te-timba gurenj manza ŋak ndame ta mbolŋge kutuna sulumba

¹⁹ ma ta nyunu Betel* ŋgina. (O buk nyunu minna ta Lus).

²⁰ Tanjaka sakina sulumba nu Kuate ndon pasa katmba sakina: O Sunjo,

* **28:19:** Betel nyu ta tugunu Kuate tuku Ma

ne ye ndon minmba ye kigraibka sulumba nyamaganmbi tawimbi ye turyumba

²¹ ne man ye tumba luka mam tuku tumbraŋ tuguk prowa ndeta ne ye tuku Mbara Sunŋo mina le ye ne tuku minŋe kumnemŋe minamŋgit.

²² Ndame te-tiwit ma te ne tuku nyu te-dungam tuku ma minamŋgat. Ne agaŋ ndende ŋakmbambi ye turya ta ye agaŋ ndende ta maŋgur 10 patika ande tumba ne tanmbimŋgit ŋgina.

29

Yakob nu ŋga nuŋe Laban tugum prona

¹ Yakob nu maŋ tiŋga ki prote kumam kina ka

² ma baknu mbolŋge kule burok ande tugum prona. Kule burok ta tugumŋge sipsip kuaŋ keŋmba kinymba minnaig le kaŋgerkina. Tumbraŋ ta tuku sipsip kulat taŋgo nane kule burok ta sipsip kule niŋganu ta ndame sunŋo ande tumba kule burok ta tukulanu.

³ Tumbraŋ ta tuku sipsip furiram ŋakmba ta prowanu le sipsip kulat taŋgo nane ndame ta barimba talka sipsip kule niŋganu. Nane kule nye denpuranu le nane ndame ta maŋ tumba luka kule burok ta tukulanu.

⁴ Kile Yakob nu sipsip kulat taŋgo kame ta kusnaniŋgina: Tira kame, tane anikok ŋgina le nane nu sanaig: Sine Harannu ŋginaig.

⁵ Taŋakinaig le nu ndek nane saniŋgina: Tane Nahor tuku kiŋo nuŋe Laban tane kila e ŋgina le nane lafumba sanaig: Au. Sine kila ŋginaig le

⁶ nu nane kusnaniŋgina: Nu maye minit e ŋgina le nane nu sanaig: Au. Nu maye minit. Ai si. Kulim nuŋe Rahel mam nuŋe tuku sipsip kilmba ilit si ŋginaig le

⁷ Yakob nu ndek nane saniŋgina: Ki mbolŋge minit te tane ndaŋam sipsip kile sinam kambim bafude? Tane

sipsip kame kule niŋmba kilmba kape le nyamagan sota nyuwaig ŋgina le

⁸ nane nu sanaig: Sineŋge ndo maŋau ta kam kumuŋ kuga. Nane ŋakmba sipsip kilmba prowaig le sine ndame sunŋo si barimba talkube sulumba sipsip kame kule niŋgamŋgit ŋginaig.

⁹ Yakob nu nane ndon pasata minna le Rahel nu sipsip kilmba prona.

¹⁰ Yakob nu Rahel kaŋgermba ŋga nuŋe Laban tuku sipsip turmba kaŋgerkina sulumba kule burok ta tugum kumba ndame sunŋo ta barimba talkumba sipsip kame ta kule niŋgina.

¹¹ Taŋamba nu nuŋem nuŋe Rahel mumumba gare tormba malmbikina sulumba

¹² nu sana: Mam nane ta ye tuku ŋga. Kulim nuŋe Rebeka ta yiŋe ina ŋgina. Taŋaka sana le nu pinderka mam nuŋe sota kina le

¹³ mam nuŋe Yakob prona pasa ta ismba nu pinderka ŋga nuŋe te-silika bagailmba mumuna. Taŋamba nu ŋga nuŋe tumba wande mbol kinaik.

Yakob nu ŋga nuŋe ndon maŋau ŋakmba kina ta kubeu tuna le

¹⁴ Laban nu ismba sana: Son. Ne siŋka ye tuku ndare ŋgina. Taŋakina le Yakob nu tambun ndindo ŋga nuŋe ndon minna.

Yakob nu Laban tuku piro taŋgo taŋaŋ minna

¹⁵⁻¹⁷ Laban nu kulim armba ŋak minna. Kulim mulum ta nyunu Lea. Mambo nuŋe nyunu Rahel. Lea nu am magenu kuga* ta Rahel nu pino ŋgarosu tumail pasi mayenu ndo.

Kile Laban nu Yakob sana: Ne ake pirokate ta ŋayo. Ne yiŋe ndare. Ne mata piya fudiŋ tam tuku. Ne saka. Ne ame piya tam tuku iduste ŋgina le

¹⁸ Yakob nu Rahel tuku nzali sunŋokanu ŋak minna tukunu nu ŋga nuŋe sana: Ye yar 7 ne tuku piro taŋgo mini sulumba kulim nane Rahel tamŋgit ŋgina le

* **29:15-17:** Hibu ru pasa te purfeŋnu kuga. Nu tuku am ŋaigonu e ko magenu ta sine katesewam kumuŋ kuga

19 Laban nu lafumba sana: Ta maye. Ye tuku kulim nenje tamngat. Ye tango ande tambim tuku idus ndawet. Ne ye ndon piroka mina nga Yakob sana.

20 Tanjakina le Yakob nu Rahel tam tuku yar 7 nga nuje tuku piro tango tana minna ta nu Rahel tuku nzali sungokanu nak minna tukunu yar 7 ta ait armba ko kenmba tana nga idusna.

21 Ait ta kumungina le Yakob nu nga nuje sana: Ne ait sakina ta kile kumungat. Ye kile kulim nanje tamngit ngina.

22 Tanjakina le Laban nu nale mungu kilam tuku nane nakmba wikina sulumba pagumba nye sungokina.

23 Isukuse denpurmba furir ta mbolnge Laban nu Lea tumba Yakob tugum kina le nu Lea tumba nu ndon kinynaik.†

24 (Laban nu nuje piro pino Zilpa tumba kulim nuje Lea tuna).

25 Mafena le Yakob nu Lea tunaig ta kanjer timba nu kumba ka mbiyel nuje Laban tugum kumba sana: Ne ndanam saka manau te ye mbolnge kat? Rahel tam tuku ye piroken ta ndanam saka ne ye yabriyumba Lea sat ngina le

26 Laban ndek lafumba nu sana: Sine tuku manau ta kulim mulum ta abonga tango tuweg tuku.

27 Tale mungu kilnaik tuku kusem mineg ait 7 te kugawaig le ye ne Rahel tini le ne man lato yar 7 ye tuku piro tango tana mina nga Yakob sana.

28 Tanjakina le Yakob nu wokina le mungu kilnaik tuku kusem ta ka kugana le Laban nu kulim nuje Rahel tumba Yakob tuna.

29 (Laban nu nuje piro pino Bila tumba kulim nuje Rahel tuna).

30 Yakob nu Rahel ndon kinymba Rahel tuku kume purmba Lea tuku kume pur ndana. Tanjamba nu man lato yar 7 Laban tuku piro tango tana minna.

Lea nu kiŋo bailkamba kile-patikina

31 Yakob nu Lea tuku kume pur ndana ta Sungo nu katesemba Lea turna le kiŋo afu kile-patikina le Rahel nu niŋka kiŋo kugatok minna.

32 Lea nu fungul nakna sulumba kiŋo ande te-pilmba sakina: Sungo nu ye tuku piti kanjerna. Kile yije tango nu ye tuku kume puramngat ngina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Ruben‡ ngina.

33 Lea nu man fungul nakna sulumba kiŋo ande te-pilmba sakina: Yije tango nu ye tuku kume pur ndate ta Sungo nu ismba kiŋo te turmba ye sat ngina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Simeon§ ngina.

34 Nu man lato fungul nakna sulumba kiŋo ande te-pilmba sakina: Kile yije tango nu ye ndon sailkamngat. Ye kile buk nu tuku kiŋo kenmba kile-patikit ngina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Levi* ngina.

35 Kile nu man lato fungul nakna sulumba kiŋo ande te-pilmba sakina: Ye kile Sungo tuku nyu te-dungamngit ngina sulumba kiŋo ta nyunu Yuda† ngina. Tanjakina sulumba nu man lato kiŋo ande te-pile ndakina.

30

Lea le Rahel nale Yakob piraibka kiŋo afu kile-patikinaig

1 Rahel nu Yakob tuku kiŋo ande te-pile ndakina tukunu nu aba nuje tuku tirakina sulumba Yakob sana: Ne ye kiŋo ande nda te-sa ta ye kumamngit ngina.

2 Tanjakina le Yakob nu Rahel ndon gubrana sulumba sana: Ye Kuate tuku ma tam kumun kuga. Nunje ne kiŋo ngailnate ngina le

3 nu ndek sakina: Ai te. Ye tuku piro pino Bila minit te. Ne nu ndon kinyap

† 29:23: Lea nu nanjine manau dubimba tumail songina tukunu Yakob nu Rahel sat nga nu tumba kinynaik ‡ 29:32: Ruben nyu ta tugunu: Piti kanjerna § 29:33: Simeon nyu ta tugunu: Nu isna

* 29:34: Levi nyu ta tugunu: Sailka minit † 29:35: Yuda nyu ta tugunu: Nyu te-dunga

le nu ye tuku kiŋo ande te-pile suwa. Tanjawa le ye kiŋo ŋak mini ŋgina.

⁴ Tanjakina sulumba nu Bila tumba tanjo nuŋe tuna le nu nu ndoŋ kiny-naik.

⁵ Tanjamba Bila nu fungul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo ande te-pilna le

⁶ Rahel nu ndek sakina: Kuate nu maŋau tiŋreknombi ye turyat. Nu ye tuku yabaŋ pasa isмба kiŋo ande ye sat ŋgina sulumba nu kiŋo ta nyunu Dan* ŋgina.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma Bila nu maŋ fungul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo arnu te-pilna le

⁸ Rahel ndek sakina: Ye yiŋe aban doŋ tanjo piraibkek ta kile ye nu te-ibenit ŋgina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Naftali† ŋgina.

⁹ Lea nu maŋ kiŋo ande te-pile nda ŋga katesemba nu nuŋe piro pino Zilpa tumba Yakob pinonu tuna.

¹⁰ Tanjana le Zilpa nu Yakob ndoŋ kiny-naik sulumba nu tuku kiŋo ande te-pilna le

¹¹ Lea nu sakina: Ye yiŋe mambo liwit ŋgina sulumba nu kiŋo ta nyunu Gat‡ ŋgina.

¹² Tanjamba minnaig ma ma Zilpa nu maŋ Yakob tuku kiŋo ande te-pilna le

¹³ Lea nu sakina: Ye siŋka gare sunjo tet. Pino kame ŋakmba nane sanunjaig; Pino ta gare sunjo ŋak minit ŋga sanunjaig ŋgina. Tanjaka nu kiŋo ta nyunu Aser§ ŋgina.

¹⁴ Wit alonu kilam tuku ait mbolŋge Ruben nu piro mbol kumba ail waŋe* afu kilna ta kumba ka ina nuŋe Lea tuna le Rahel nu ndek aban nuŋe sana: Naŋe kiŋo naŋe tuku ŋgirman agaŋ ta inum ye sa ŋgina le

¹⁵ aba nuŋe nu lafumba sana: Ne buk ye tuku tanjo tina ta kile ne maŋ yiŋe kiŋo tuku ŋgirman agaŋ te kilam sakate ŋgina le Rahel lafumba nu

sana: Ne ŋgirman agaŋ ta inum ye sa ta ne furir Yakob ndoŋ kinyamŋgaik ŋgina le Lea nu wokina.

¹⁶ Furiram bafuna le Yakob nu piro mbolŋge prona le Lea nu tugum kumba sana: Furir te ne ye ndoŋ kinyamkik. Ye yiŋe kiŋo tuku ŋgirman agaŋ tamba ye ne piyanit ŋgina. Ta tuku Yakob nu furir ta mbolŋge Lea ndoŋ kiny-naik le

¹⁷ Kuate nu Lea tuku yabaŋ pasa ta isna le nu fungul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo 5-nu te-pile tuna.

¹⁸ Tanjamba Lea nu ndek sakina: Ye buk yiŋe piro pino ta tumba yiŋe tanjo tuwen le kile Kuate nu ye tuku lafu mayenu sat ŋgina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Isakar† ŋgina.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma Lea nu maŋ fungul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo 6-nu te-pile tuna sulumba

²⁰ sakina: Kuate nu agaŋ mayenu ye sat. Kile yiŋe tanjo ye ndoŋ minamngat. Ye buk kiŋo 6 kile-patike tuwit ŋgina sulumba nu kiŋo ta nyunu Sebulun‡ ŋgina.

²¹ Ngumnenga nu kulim ande te-pilna ta nyunu Dina ŋgina.

²² Kile Kuate nu Rahel idusna sulumba nu tuku yabaŋ pasa ta isмба Rahel tuku fungul wakeina le nu kiŋo konmba fungulok minna sulumba

²³ kiŋo ande te-pilmba sakina: Kuatenge ye tuku kiko pitaiwat ŋgina.

²⁴ Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Yosef§ ŋgina sulumba sakina: Sunjo nu maŋ kiŋo ande turmba ye suwa ŋgina.

Yakob nu mbiyel nuŋe Laban tuku agaŋmor kulatkina

²⁵ Rahel nu Yosef te-pilna le Yakob nu mbiyel nuŋe Laban sana: Ne woka le ye maŋ luka yiŋe tumbraŋ tuguk ka.

²⁶ Ye yiŋe pino pirokumba kilen ta yiŋe kutu kame ta turmba kilmba

* 30:6: Dan nyu ta tugunu: Kumumbi pileŋgate † 30:8: Naftali nyu ta tugunu: Piraib ‡ 30:11: Gat nyu ta tugunu: Nu lina § 30:13: Aser nyu ta tugunu: Gare sunjo * 30:14: Ail waŋe ta nane pino fungul wakeika pino ŋgirman turmba wakeiwanu † 30:18: Isakar nyu ta tugunu: Lafu mayenu ‡ 30:20: Sebulun nyu ta tugunu: Gare agaŋ § 30:24: Yosef nyu ta tugunu: Kiko pitaina

kanjit. Ye ne sinzan mayenen ta ne kila ngina le

²⁷ mbiyel nuje ndek nu sana: Yauk. Ne isa. Sunjo nu ne idusnumba ye nyaro mayenu sina ta ye katesemba kila pilen.

²⁸ Ne ame piya tam nga idusmba ndeta ye saya le ne tini ngina le

²⁹ Yakob lafumba nu sana: Ye ne tuku piro tanjo minen le ne tuku aganjmor ye kulatken ta njakmba tugekinaig ta ne kila.

³⁰ Ye te nda prowen ta ne aganj ndende sunjomba njak nda minna. Ye ne tugum te prowen le ne tuku aganjmor puluka tugekinaig. Sunjo nu ye idusyumba ne nyaro mayenu tinna. Ye kile yiye kuasmbi idusningamngit nga mbiyel nuje sana.

³¹ Tanjamina le mbiyel nuje nu sana: Ye ame piya ne tini ngina le Yakob ndek sana: Ye ndameti njak kilam tuku idus ndawet. Ne ye tuku wamdus ismba ye tuku nzali dubiwa ta ye manj ne tuku aganjmor kulatkamngit.

³² Ye tuku nzali ta tenjmba. Ye kite ne tuku aganjmor ta njakmba pileningamngit. Sipsip fat baseunu ta ye njakmba kilmba meme kitek ngarosu kalbob njak ngarosu bagli njak ta turmba njakmba kilamngit. Aganjmor kame ta ye tuku piya aganj tanjan minamngaig.

³³ Ye ne yabrini ta ne pitik ndo katesewamngat. Ne ngumne nga ye tuku piya ta pilenimba meme ande ngarosu bagli kugatok ngarosu kalbob kugatok ko sipsip ande baseunu kuga ta kanjermba ye aganjmor ta kuayaren ta ne kila palmbimngat ngina le

³⁴ mbiyel nuje ndek nu sana: Ne sakate ta maye. Sile tanape ngina.

³⁵ Ki ait ta mbolnge ndo Laban nu kumba ka meme pailnu ngarosu mambrinj njak ngarosu kalbob njak meme pangarnu ngarosu bagli njak ngarosu kalbob njak ta njakmba kilna sulumba sipsip baseunu ta njakmba turmba kilna sulumba aganjmor ta kinjo kat nuje kulatkam tuku ningina.

³⁶ Tanjamba nu aganjmor ta kilmba Yakob kusremba ma masken kina.

Ait kenmba kuganaig le ma ta tugum prona le Yakob nu mbiyel nuje aganjmor afu kusrekina ta ndo kulatkina.

³⁷ Tanjamba Yakob nu ail tugu kenmba ta tuku wainu afu kilna sulumba bagimbi waswas pike likina le ndemnu kaukauk prowe likinaig.

³⁸ Tanjanaig le nu waswas pike likina ta kilmba kumba ka aganjmor kule nyade tuku nza sinam tanje patikina. Patikina le aganjmor kame kule nyam promba pailnuje pangarnu dubikinaig.

³⁹ Meme kame nane waswas patikina ta tugumnge pangarnu dubikanu ta nane meme fatnu ngarosu mambrinj njak ngarosu bagli njak ngarosu kalbob njak ta ndo kile-patike likinaig.

⁴⁰ Tanjanaig le Yakob nu sipsip kilmba njakmba kasomnge Laban tuku aganjmor ngarosu mambrinj njak baseunu ta tumailamnge patikina. Tanjana le Yakob tuku aganjmor tugekinaig le nu ndek aganjmor kame ta pilenga mbiyel nuje tuku aganjmor kasomnge patika nu nuje ta kasomnge patikina.

⁴¹ Aganjmor ngarosu sangri njak pangarnu dubikanu ta Yakob nu waswas pike likina ta kilmba aganjmor kule nyade tuku nza ta sinamnge patikanu. Tanjawanu le nane waswas ta tugumnge pangarnu dubikanu.

⁴² Aganjmor baklelok prowanu ta Yakob nu waswas pike likina ta nane tugumnge nda patikanu. Tanjawanu le Laban nu aganjmor baklelok ndo kilna le Yakob nu aganjmor ngarosu sangri njak ta njakmba kilna.

⁴³ Wam ta mbolnge Yakob nu maror tanjo mayok kumba aganjmor, piro mbal, kamel, donki, aganj ndende sunjomba njak minna.

31

Yakob nu mbiyel nuje Laban kusremba kua kina

¹ Laban tuku kinjo kat nuje nane nanjine nanjine sakinaig; Yakob nu mam tuku aganj ndende njakmba kile likina. Nu tuku aganj ndende

ta ᅇakmba buk mam tuku minnaig ᅇginaig le Jakob nu pasa ta isna.

² Mbiyel nuᅇe buk nu ndoᅇ gulab mayemba minnaik ta kile nu wamdus kareᅇgina ta Jakob nu mata kamusna.

³ Taᅇana le Sunᅇo nu ndek Jakob sana: Ne luka wa mbuᅇ tuku kilke mbol naᅇe ndare kame sota kaye le ye ne ndoᅇ minamᅇgit ᅇgina.

⁴ Ta tuku Jakob nu taᅇo ande kukulna le nu kumba ka Rahel nale Lea kile-siglika sanikina le Jakob sota kinaik ka nu piro mbolᅇge agaᅇmor kulatka minna le te-silikinaik.

⁵ Te-silikinaik le nu nale sanikina: Mam takile buk ye ndoᅇ gulab mayemba minkenᅇ ta kile nu wamdus kareᅇgate le kamuset ta yiᅇe mam tuku Mbara nu ye kusre ndayina.

⁶ Ye mam takile tuku piro taᅇo minmba piro kareᅇ sunᅇowen ta tale kila.

⁷ Nu ye yabri-yabriyumba ye tuku piya mata mbilmbilam gudomna ta Kuate nu ye kulat mayeyina le nu ye ᅇayo sili ndayina.

⁸ Mam takile nu meme ᅇgarosu bagli ᅇak ta ne tuku piya naᅇe ᅇgina ta meme ᅇakmba fatnu ᅇgarosu bagli ᅇak ndo kile-patikinaig. Nu ndek meme ᅇgarosu mambrinᅇ ᅇak ta ne tuku piya naᅇe ᅇgina ta meme ᅇakmba fatnu ᅇgarosu mambrinᅇ ᅇak ta ndo kile-patikinaig.

⁹ Kuatenᅇge mam takile tuku agaᅇmor kilmba ye sina ᅇga sanikina.

¹⁰ Taᅇakina sulumba nu maᅇ lato sanikina: Agaᅇmor paᅇgarnu dubikam tuku ait mbolᅇge ye kinymba kinaten sulumba meme paᅇgarnu dubikinaig maᅇau ta kaᅇgeren. Meme pailnu kaᅇgerken ta ᅇakmba ᅇgarosu mambrinᅇ ᅇak ᅇgarosu kalbob ᅇak ᅇgarosu bagli ᅇak kaᅇgerken le

¹¹ Kuate tuku Eᅇel kinambi ye wika sayina: Jakob ᅇgina kande ye minet te ᅇgen.

¹² Nu maᅇ lato sayina: Ne kaᅇgera. Meme kame paᅇgarnu dubikade ta ᅇakmba ᅇgarosu mambrinᅇ ᅇak ᅇgarosu

kalbob ᅇak ᅇgarosu bagli ᅇak minig. Laban nu ne mbolᅇge maᅇau ᅇayonu kate ta ye kaᅇgeren. Ta tuku maᅇau te yeᅇge ken.

¹³ Ye Kuate. Ye Betelᅇge ne tugum prowen le ne ndame ande pilmba kilke mbolᅇge te-timba gureᅇ manza ᅇak ndame ta mbolᅇge kutuna sulumba siᅇka son pasa saᅇgrinu sakina ta kile ne tinᅇa luka naᅇe tumbranᅇ tuguk kaye ᅇgina ᅇga nale sanikina.

¹⁴ Taᅇakina le nale ndek Jakob sanaik: Mam nu sile tuku wai mbolᅇge agaᅇ ande kusrewam tuku mine ndakate.

¹⁵ Nu sile rawe taᅇo taᅇaᅇ ᅇga iduste. Ambonᅇa nu sile tuku ᅇga nu ndametiᅇ sunᅇokanu tina sulumba ᅇgumneᅇga maᅇ ndametiᅇ ta ᅇakmba panke suluna.

¹⁶ Mam tuku agaᅇ ndende ᅇakmba Kuatenᅇge yaina ta sine tuku siᅇgine kinᅇo kame tuku. Kuate ne sanina taᅇamba ka ᅇginaik.

¹⁷⁻¹⁸ Taᅇakinaik le Jakob nu kuaneka mam nuᅇe sota Kanan kilke mbol kambim bafuna sulumba kutu kat nuᅇe piyo kat nuᅇe ta ᅇakmba kilmba kamel mbolᅇge patike likina. Taᅇamba nu agaᅇmor Mesopotamia kilke mbolᅇge kilna ta ᅇakmba sisilaniᅇgina sulumba nu tuku agaᅇ ndende ᅇakmba ta turmba kilmba kina.

¹⁹ Laban nu nuᅇe wande kusremba sipsip ᅇguenu kugernu kina le Rahel nu mam nuᅇe tuku wande mbol kumba mbara kanunu saike likina ta kuayar kilna.

²⁰ Jakob nu mbiyel nuᅇe yabrimba nu kila sa ndamba kua kina.

²¹ Nu nuᅇe agaᅇ ndende ᅇakmba kilmba pitik ndo kua ka kina sulumba Yufretis kule ulmba Gilead ma taknu mbol kina.

Laban nu mbiyel nuᅇe Jakob ᅇgumnem dubimba kina

²² Ait keᅇmba kinaig le Jakob nu kua kina ta sakinaig le Laban nu isna.

²³ Isna sulumba nu nuᅇe gageu ta kilmba mara 7 Jakob dubimba kinaig

ka ka Gilead ma taknu mbolŋge nu te-silikinaig.

²⁴ Furir ta mbolŋge Laban nu kinymba kinatina le Kuate nu tugum promba sana: Ne kurauka. Ne Yakob tuku ŋerŋerka pasa pitinu sa ndawa ŋgina.

²⁵ Yakob nu nuŋe baibai Gilead ma taknu inum mbolŋge patike likina le Laban nu nuŋe kuasmbi ndoŋ nuŋe baibai ma taknu inum mbolŋge patike likinaig.

²⁶ Kile Laban nu Yakob te-silika sana: Ndanam ne ye yabriyumba yiŋe kulim ar ta kame ait mbolŋge pino didika kilig taŋamba kilmba kua kina?

²⁷ Ne ndanam ye yabriyumba ye nda sayumba siŋsiŋndo kua kina? Ne ye sayina kande ye ne mindenumba ndinŋge sine gare-gareka mune ulmba gita katmba tambariŋ katmba mbilnamba ne kusrenigenj kande.

²⁸ Ne sonndo maŋau ŋayonu kina. Ye mata yiŋe wa kame yiŋe kulim ar ta mumu ndaniŋmba kaŋger ndaken le kinaig.

²⁹ Ye ne ŋayo silinam kumuŋ ta furir ŋgamuŋge mam nane tuku Mbara nu ye ne ŋerŋerka pasa pitinu nda sanam tuku ŋga rironj pasa sat.

³⁰ Ne nane tumbraŋ tuguk kambim paranina le ye kusreyina ta ye kila ta ndanam tuku ne ye tuku mbara kanunu saike liken ta kuayar kilna ŋga Yakob sana le

³¹ nu mbiyel nuŋe tuku pasa lafumba sana: Ne nane kulim ar te ŋgailka yaiyikat ŋga ye kuru-kuruka taŋawen ŋgina.

³² Rahel nu mbara kanunu afu mam nuŋeŋge saike likina ta kuayar kilna ta Yakob nu gilai tukunu nu ndek mbiyel nuŋe sana: Ne kumba kaŋgerka. Andeŋge ne tuku mbara kanunu kilna ndeta nu balewamŋgig. Ne kile ndo taŋgo te ŋakmba tuku am mbolŋge mambila sulumba ne tuku agaŋ inum kaŋgermba ndeta agaŋ ta luka ta ŋgina.

³³ Taŋakina le Laban nu kumba ka Yakob tuku baibai sinamŋge mambilna sulumba ka Lea tuku baibai

sinamŋge mambilmba ka piro pino ar ta tuku baibai sinamŋge mambilna ta agaŋ inum kaŋger ndana.

³⁴ Rahel nu mbara kanunu ta kilmba baibai sinamŋge kamel tuku kumiŋ saŋgil mbolŋge depolka kusam tuku pale ta sinamŋge sigrikina sulumba nu ta mbolŋge minyokina. Taŋge minyokina le mam nuŋe pro baibai sinamŋge mambilna ta agaŋ inum kaŋger ndana le

³⁵ Rahel ndek nu sana: Mam, ne ye tuku gubra ndanuwa. Ye wandek kat tukunu ye ne tuku am mbolŋge ye tiŋgam kumuŋ kuga ŋgina. Taŋakina le Laban nu mambilna ta nu nuŋe mbara kanu kame ta kaŋger ndakina.

³⁶ Taŋana le Yakob nu gubra mayena le mbiyel nuŋe sana: Ye ame maŋau mbaren le ne ye agaŋmor yokeranu sukte?

³⁷ Ne ye tuku agaŋ ndende ŋakmba kaŋgerka mambilat. Ne nane agaŋ inum te-silikat ndeta teŋge pale le sile tuku piro taŋgo te ŋakmba kaŋgerwaig. Taŋamba nane sile tuku maŋau pilenjuwaig.

³⁸ Ye yar 20 taŋaŋ ne tuku piro taŋgo minen. Ne tuku sipsip ne tuku meme nane mara mara kutunaig. Ye ne tuku meme pailnu ande kuaryamba nda nyen.

³⁹ Agaŋmor ŋguikok ande ne tuku sipsip ande balewanu ta ye ta lafumba yiŋe sipsip inum tumba ne tinmba minen. Agaŋmor ande ki mbol ko furir ŋgamu ŋgisikanu ta ne ye pasa saŋgrinu sayanu le ye yiŋe agaŋmormbi lafumba ne tinen.

⁴⁰ Mara afu ki mbolkanu ta ye ŋgaro pa tiŋganu ko furir ma tido ŋayo prowanu ta ye murkenu kinyam kumuŋ kuga.

⁴¹ Taŋamba minmba ma ma ye yar 20 ne tuku piro taŋgo taŋaŋ minen. Ye yar 14 ne tuku kulim ar ta kilam tuku piroken sulumba maŋ lato yar 6 ne tuku agaŋmor kilam tuku piroken ta ne ye tuku piya mbilmbilam gudomna.

⁴² Yiŋe mam Isak yiŋe wa Abraham tuku Mbara nu ye nda turyina kande

ake sinaŋ ne kusrenen kande. Ta tuku Kuate nu ye tuku piti kaŋgerna sulumba furir ne rironŋ pasa tanet ŋga mbiyel nuŋe sana.

Yakob nu mbiyel nuŋe Laban ndon wamdus ulendinaik

⁴³ Kile Laban nu ndek mbiyel nuŋe sana: Kulim ar te yiŋe. Kiŋo kame te mata ye tuku. Agaŋmor te ŋakmba mata yiŋe. Agaŋ ndende ŋakmba ne kile kaŋgerkate ta yiŋe ta ye nane ŋgailningam kumuŋ kuga.

⁴⁴ Kile sile wamdus ulendipe sulumba ndame afu kilmba pro teŋge patikupe. Taŋamba sile maŋau ta gi-laiŋge nda ŋgina.

⁴⁵ Taŋakina le Yakob nu ndame ande tumba kilke mbolŋge te-tina sulumba

⁴⁶ nuŋe kuasmbi kile-maŋgurka nane saniŋgina: Tane kumba ndame afu kilmba pro te taŋge ndame ta ŋakmba turŋaŋgap ŋgina. Nane taŋanaig le nane ndame turŋaŋginaig ta tugumŋge isukusnaig.

⁴⁷ Taŋamba Laban nu ma ta Yegar Saduta ŋgina le Yakob nu ndek ma ta Galed* ŋgina.

⁴⁸ Ta ndaŋam? Laban nu Yakob sana: Sile ŋgumneŋga ndame maŋgur ta kaŋgermba wamdus ulendiwik ta idusamŋgik ŋgina. Ta tuku nane ma ta nyunu Galed ŋginaig.

⁴⁹ Laban nu maŋ sakina: Sile pur yimyam ka minpe le Kuate nu sile kaŋgerkuwa ŋgina. Ta tuku nane ma ta nyunu ande Mispa† ŋginaig.

⁵⁰ Kile Laban maŋ lato mbiyel nuŋe sana: Ne ye tuku kulim ar te ŋaigo siglika ko pino afu kitek kila ta ye kila pile nda ta Kuate nu maŋau ta kaŋgeramŋgat.

⁵¹ Ai te. Ndamе turŋaŋgit ndame ne kilke mbolŋge te-tiwat minig te.

⁵² Agaŋ ta kaŋgerka sile wamdus ulendiwik ta maŋ idusamŋgik. Ye ne ŋayo silinam tuku ndame te liwe nda.

Ne mata ye ŋayo siliyam tuku ndame te nda liwa.

⁵³ Abraham le Nahor tuku Mbara sile pilesikuwa ŋgina. Taŋakina le Yakob nu mam nuŋe Isak tuku Mbara nyu mbolŋge mbiyel nuŋe ndon pasa katmba saŋgri pilena.

⁵⁴ Taŋamba Yakob ndek kumba ka agaŋmor inum tumba balemba tabe ta mbolŋge atraukina. Atraukina sulumba nuŋe kuasmbi wikina le nane promba isukusnaig. Isukuse denŋpurmba nane tabe ta mbolŋge kinynaig.

⁵⁵ Mafena le Laban nu wa kat nuŋe nuŋe kulim ar ta mumuniŋgina sulumba nane kusreka luka nuŋe tumbran kina.

32

Yakob nu aba nuŋe te-silikam tuku kuanekina

¹ Kile Yakob nu tiŋga ndin dubimba kina le Kuate tuku eŋel afu promba nu te-silikinaig le

² nu kaŋgerka sakina: Ma te Kuate nuŋe kuasmbi minig tuku ma ŋgina sulumba ma ta nyunu Mahanaim* ŋgina.

³⁻⁵ Taŋakina sulumba Yakob nu taŋgo afu wam paguka saniŋgina: Tane kumba ka yiŋe aba Esau te-silika teŋenmba sawap: Ye Yakob. Ye ne tuku piro taŋgo. Ye sikile ŋga Laban tugumŋge rawe taŋgo taŋaŋ minen ma ma kile ndo makau donki sipsip meme piro taŋgo piro pino sunŋomba kilmba luka prowet. Ye taŋgo afu kukulningen le nane ne kila pasa tinwaig le ne ye mbolŋge maŋau mayenu ka. Tane ka taŋamba nu sawap ŋgina. Nu wam paguniŋge denŋpurmba nu nane kukulningina le ambonŋa Esau sota Edom kilke mbol kinaig.

⁶ Kinaig ka ndinŋge nane Esau te-silika maŋ luka Yakob tugum promba sanaig: Sine aba naŋe Esau sota kageŋ ta ka ndinŋge nu taŋgo

* **31:47:** Yegar Saduta ta Aramek pasa. Galed ta Hibru pasa. Nyu tugunu ta ndindo: Pasa katam tuku ndame maŋgur † **31:49:** Mispa nyu ta tugunu: Nu sile kaŋgerkuwa * **32:2:** Mahanaim nyu ta tugunu Kuate tuku Ma

400 kilmba ne sota ilit ta kanđergeren ęginaig.

⁷ Tanakinaig le Yakob nu ndek kuru kuru sunęo tumba wamdus pitina le nu nuęe kuasmbi nuęe sipsip meme makau kamel aęanmor ta ęakmba fet arna sulumba

⁸ nuęe wamdusmbi sakina: Aba Esau promba kuasmbi ande ndoę kame buwa ndeta kuasmbi ande kua kuwa ęga idusna.

⁹ Tanamba Yakob nu yabanęba sakina: O yięe wa Abraham yięe mam Isak tuku Mbara ne ye isa. Ne Sunęo, neęe ye sayina le ye luka yięe tumberaę tuguk yięe ndare tuma mbal sota ka le ne ye kulatka turyam tuku sayina.

¹⁰ Ye ame maęau mayenu ken le ne tanęba ye turyina? Ye ne am mbolęge tanęo mayenu kuga ta ne naęe pasa dubimba mara mindek ye tuku kume purmba tur mayeyina. O buk ye aęan ndende kugatok ndumndum ndo biymba Yordan kule pakarken ta kile ye tanęo kuasmbi armba ęak minet.

¹¹ O Sunęo, ye kile ne yabanęnet. Aba Esaunęe ye yięe pino kięo kame ndoę balesięgikat ęga ye kuru-kuruket. Ta tuku ne sine kigraibka ęga ne yabanęnet.

¹² Ne o buk ye sayina: Ne tuku ndare piyalęge fulbul minig tanęanę gdommba tugekamęgaig burnu kumuę kuga ęga sayina. Ta tuku neęe sine kigraibka ęga yabanęnet ęgina.

¹³ Furirna le nu kinyna ka mafena le maratukuk tięga Yakob nu aęan ndende afu Esau tambim tuku walmba patikina.

¹⁴ Meme paęgarnu 200 pailnu 20 kilmba sipsip paęgarnu 200 pailnu 20 kilmba

¹⁵ kamel paęgarnu fat ęak ęak ta 30 kilmba makau paęgarnu 40 pailnu 10 kilmba

¹⁶ aęanmor ta ęakmba fetkina sulumba nuęe piro tanęo afu aęanmor kuaę ndui ndui kulatkam tuku nięgina sulumba sanięgina: Tane kuit nduimba ndakape. Aęanmor kuaę

mindek muęgu dubi-dubikuwaig ęgina.

¹⁷ Tanakina sulumba nu nuęe piro tanęo ambonęa kambim tuku ta wam paęumba sana: Ne yięe aba te-silika le nu ne kusnanuwa naęe gabat anięe minit? Ne ani kinit? Aęanmor te ęakmba ima tuku ęga ne kusnanuwa kande ne teęenmba nu tuku pasa lafuwa:

¹⁸ Aęanmor te ęakmba ne tuku piro tanęo Yakobęge ne tanmbim tuku patikina le kilmba prowet. Nu mata sine dubika ilit ęga sawa ęgina.

¹⁹ Yakob nu tanęo afu piro tanęo ambonęa kina ta dubimba aęanmor kilmba kambim tuku ta mata tanęamba ndo wam paęukina sulumba sanięgina: Tane yięe aba te-silika teęenmba sawap:

²⁰ Naęe piro tanęo Yakob nu sine dubika ilit ęga sawap ęgina. Yakob nu teęenmba idusna: Nu aęanmor te ęakmba kanęerka ye tuku mbar gilaięgamęgat. Tanęamba nu ye kanęeryumba ye ndoę wamdus tumawamęgik ęga idusna.

²¹ Yakob nu aęanmor ta ęakmba patikina le kilmba kinaig le furir ta mbolęge nu bubre tam tuku ma ta mbolęge nu kinyna.

Yakob nu Penielęge Kuate ndoę kame bunaik

²² Furir ndui ta mbolęge ndo Yakob nu tięga nuęe pino ar ta, nuęe piro pino ar ta, nuęe kięo kame 11 ta nane ęakmba kilmba kumba ka Yabok kule pakarka sim kinaig.

²³ Tanęamba nu maę luka nuęe piro tanęo kame tugum kumba nane kukulnięgina le nu tuku aęan ndende ęakmba kilmba kule ta pakarka kinaig le

²⁴ Yakob nu nuęe ndo tanęe minna.

Tanęe minna le tanęo ande nu tugum prona sulumba nu ndoę kame bumba muęgu bagailka minnaik le ka mafena.

²⁵ Tanęo tanęe Yakob te-kinye ndana tukunu nu ndek Yakob tuku manunsu katna le supikina.

²⁶ Tanjana le tanjo ta nu Jakob sana: Mafete le ye kusreya le ka ngina le Jakob nu ndek sana: Ne ye nyaro sa ta ye ne kusrenamngit ngina.

²⁷ Tanjakina le tanjo ta nu Jakob kusnana: Ne tuku nyu ima ngina le ye Jakobnge ngina le

²⁸ tanjo ta nu sana: Ne tuku nyu Jakob kuga. Ne tuku nyu kitek Israelnge. Ne Kuate ndon tanjo kame ndon mata ne sangri munju tumka minna ta ne buk nane kile-ibenkina tukunu ne tuku nyu kitek Israel† ngina.

²⁹ Kile Jakob nu tanjo ta kusnana: Ata. Ne tuku nyu ima ngina le tanjo ta nu sana: Ne ndanam ye tuku nyu kila palmbim sakate ngina. Tanjakina sulumba nu Jakob nyaro tuna.

³⁰ Tanjana le Jakob nu sakina: i‡ Ye Kuate tuku tumail pasi kanjerit ta ye kume ndakit ngina. Ta tuku nu ma ta nyunu Peniel ngina.

³¹ Maratukuk nu Peniel ma ta kusremba nu grisemka gitmba kumba minna le ki prona.

³² Tanjo ta nu Jakob tuku manunsu katna le supikina. Ta tuku kile nane Israel mbal aganjmor manunsunu nda nyade tuku.

33

Yakob nu aba nuje te-silikina

¹ Kile Esau nu nuje piro tanjo 400 ta ndon ilmba minna le Jakob nu nane kanjerka nuje kiyo kat nuje kilmba walna sulumba afu Lea tumba afu Rahel tumba afu nuje piro pino ar ta nikina.

² Tanjamba nu piro pino ar ta nakile kiyo kat nakile ndon tumailamnge kile-tidingina le tinginaig. Tinginaig le kile Jakob nu Lea kiyo kat nuje ndon piro pino ar ta ngumnemnge kile-tidingina le tinginaig. Nane ngumnemnge man Rahel nale Yosef ndon kile-tidingina le tinginaig.

³ Tanjamba Jakob nu nane kusreka kina ka aba nuje tuku tumailamnge truk kam 7-na le

⁴ Esau nu pinderka nu sota kina sulumba Jakob bagailmba mumuna. Tanjamba nale munju malmbi-malmbikinaik.

⁵ Kile Esau ndek mambilmba pino kame kiyo kame ta kanjerka mambo nuje kusnana: Te ima kate tuku kuasmbi ne ndon prowaig ngina le Jakob nu sana: O aba, te yiye kuasmbi. Kuate nu ye tur mayeyina sulumba kiyo kame te njakmba ye sina ngina.

⁶ Tanjakina le nuje piro pino ar ta nakile kiyo kame kilmba pro Esau tugumnge lokinaig.

⁷ Lokinaig le kile Lea ndek nuje kiyo kat nuje ndon nane dubika pro Esau tugumnge lokinaig le Yosef nale Rahel ndon nale ndek nane dubika pro Esau tugumnge lokinaik.

⁸ Tanjanaig le nu mambo nuje kusnana: Kuasmbi ambonga ye tugum prowaig ta ndanam tuku ngina le mambo nuje nu sana: Ye ne tuku wamdus te-ibenjam tuku nane kukuningit le ne sota kagig ngina le

⁹ aba nuje nu sana: O aba, ye mata aganj ndende sungomba njak. Aganj ndende ta njakmba nanje minwaig ngina le

¹⁰ mambo nuje nu sana: Kuga. Sile gulab mayewik nga idusmba ndeta ne aganj ndende te njakmba kila. Ne man ye ndon gulab mayewik tukunu ne tuku tumail pasi kanjeret ta Kuate tuku tumail pasi kanjeranu suk.

¹¹ Aganj ndende ne tanmbim tuku kilmba prowit te ne kila. Kuate nu ye tur mayeyina le ye aganj ndende sungomba njak minet ngina. Tanjamba Jakob nu aba nuje sarsarmba pasa sangrinu sana le nu aganj ndende ta kilna.

¹² Kile Esau nu sakina: Kile sine kab. Ye ambonga kanjit ngina le

¹³ mambo nuje nu sana: Kiyo kame te sangri kugatok ta ne kila. Sip-sip makau afu mata fat njak njak. Sine aganjmor ta mara ndindo mbolnje

† 32:28: Israel nyu ta tugunu: Kuate ndon sangri munju tumkam tuku ‡ 32:30: Peniel nyu ta tugunu: Kuate tuku tumail pasi

sunḡomba sisilaniḡbe ta nane ḡakmba kume suluwamḡgaig.

¹⁴ Ne ambonḡa sila le ye gitmba aḡamḡor kiḡo kame te ḡakmba kilmba ne dubinamḡgit. Tanḡamba ye Edomḡḡe ne maḡ te-silikamḡgit ḡgina.

¹⁵ Tanḡakina le aba nuḡe ndek sakina: Tanḡamba ndeta ye yiḡe piro tanḡo afu ne ndoḡ kusreki ḡgina le Jakob nu lafumba sana: Kuga. Ye maye. Ne nane ḡakmba kilmba kaye ḡgina.

¹⁶ Tanḡakina le ki ait ta mbolḡḡe Esau nu maḡ tinḡa luka Edom kilke mbol kina le

¹⁷ Jakob nu Sukot kilke mbol kina sulumba nuḡe wande pilmba aḡamḡor tuku baibai afu turmba patikina. Ta tuku nu ma ta nyunu Sukot* ḡgina.

¹⁸ Jakob nu Mesopotamia kilke kusremba ndinḡḡe piti ande te-sili ndaka Sehem tumbranḡ Kanan kilke mbolḡḡe prona sulumba tumbranḡ sunḡo ta tugumḡḡe nuḡe baibai patike likina.

¹⁹ Nu silwa ndametinḡ soḡ 10 tambu nuḡe baibai patike likina kilke ta Sehem mam nuḡe Hamor tuku kiḡo kat nuḡe tugumḡḡe piyana.

²⁰ Tanḡamba nu tanḡe ndame turnḡanḡa atraukam tuku pa lanḡlan ande wakeina sulumba pa lanḡlan ta Israel Mbara tuku nyu tumba El ḡgina.

34

Sehem nu Dina biye timba tumba totona

¹ Mara ande Jakob le Lea tuku kulim Dina nu tinḡa Kanan pino afu kaḡḡerkam kina.

² Kilke ta tuku gabat sunḡo ta nyunu Hamor. Hamor nu Hiwinu tanḡo.

Dina nu ma ta mbol prona le Hamor kiḡo nuḡe Sehem nu Dina kaḡḡermba biye timba tumba totona.

³ Tanḡamba nu kulim ta tuku nzali mayena sulumba nu Dina pinonu tam tuku wamdus sunḡo tumba nu tuwa ḡḡa sarsarḡba sanḡri tinḡina sulumba

⁴ nu nuḡe mam nuḡe sota kumba sana: Mam, ne kulim ta ye tuku pinonu ta ḡgina.

⁵ Jakob nu Dina kiko maḡau tina ta nu buk isna ta nu tuku kiḡo kat nuḡe nane aḡamḡor kulatkam tuku ma ande mbol kinaig tukunu Jakob nu nane ndo tairḡḡa minna.

⁶ Tanḡamba minna le Sehem nu mam nuḡe Hamor ndoḡ Jakob ndoḡ pasatam pronaik le

⁷ ait ndui ta mbolḡḡe ndo Jakob tuku kiḡo kat nuḡe mata luka pronaig. Sehem nu Israel mbal mbolḡḡe maḡau ḡayonu kumba Jakob tuku kulim nuḡe biye timba tumba totona ta nane ismba wamdus ḡaigonḡinaig sulumba gubra mageniḡgina.

⁸ Kile Hamor nu Jakob sana: Yiḡe kiḡo Sehem nu kulim naḡe tuku nzali sunḡo ḡak. Ne kulim naḡe ta ye tuku kiḡo tambim kumuḡ e?

⁹ Sine wamdus ulendika kulim kame kiḡo kame nane muḡḡu kilekile kuwaig.

¹⁰ Tanḡamba tane kilke te mbolḡḡe minap sulumba ma aninḡe minam ḡḡa idusmba ndeta ka tanḡe minmba aḡan afu piyawam ḡak ndeta piyawap sulumba aḡan ndende afu kilap ta tanḡine minmba minwaig ḡgina.

¹¹ Tanḡakina le Sehem nu ndek Dina mam nuḡe leu kat nuḡe tenemba saninḡina: Tane ye mbolḡḡe maḡau mayenu kap le ame aḡan kilam ḡḡa idusap ta tane tinḡamḡgit.

¹² Tane ame piya kilam ḡḡa idusde ta ye sayap. Kulim ta tuku piya mata sunḡokanu mbolḡḡe madiwap. Tane tanḡine kulim ye sap le tane ame piya kilam sakap ta tane tinḡamḡgit ḡgina.

¹³ Sehem nu kulim nanḡine Dina kiko maḡau tuna tukunu Jakob tuku kiḡo kat nuḡe nane Sehem le mam nuḡe Hamor yabrinikmba sanikinaik:

¹⁴ Tanḡo ḡḡaro pike ndakanu ta nu sine tuku kulim te nda. Wam ta sine mbolḡḡe kiko ḡak.

* 33:17: Sukot nyu ta tugunu Baibai

¹⁵ Sine buk tango ñakmba tuku ngaro pike likigen. Tane tanjamba ndo tango ñakmba tuku ngaro pike likap ta sine singine kulim ta sertingamngig.

¹⁶ Tane tanjawap le sine munngu kilekile kube sulumba tane ndon sine tugu ndindo tanan ulendika minbe.

¹⁷ Tane wam sakeg te kam mbulap ndeta sine singine kulim tumba ma tugu te kusrewamngig nginaig le

¹⁸ Hamor le kinjo nuje Sehem nale pasa ta ismba maye nginaik.

¹⁹ Tango mo ta nu nu nuje kuasmbi ngamuknge tango sungo nyu ñak minna. Nu Jakob kulim nuje tuku nzali mayena tukunu nu dal ndaka nuje mbal kila saningam kina.

²⁰ Hamor nale kinjo nuje Sehem ndon nale kinaik ka nakile tumbran tuku fonde malanga tugum promba nakile mbal mangurka minnaig ta saninginaig:

²¹ Tango kame ta sine ndon gulab mayenu. Nane sine tuku kilke mbolnge minwaig sulumba ma ñakmba mbol kuwaig. Kilke te sun gokanu sine ñakmba minam kumuñ. Sine nane tuku kulim kame kilbe le nane sine tuku kulim kame kilwaig.

²² Nane sine wam ndindo ndo kam tuku sasikaig ta tejenmba. Sine tango ñakmba tuku ngaro pikam tuku sakaig. Nane buk nangine tango kame ta ñakmba tuku ngaro pike likinaig. Sine mata tanjamba kube ta nane sine ngamuknge tugu ndindo tanan minamngig. Nane tanjamba sile sasikaig le isikik.

²³ Sine tanjabe ta nane tuku aganjmor nane tuku aganj ndende ñakmba sine tuku minamngig. Ta tuku sine wokube le nane sine ngamuknge minwaig nginaik le

²⁴ tumbran ta tuku tango ñakmba nane Hamor le Sehem tuku pasa ta ismba pasa katmba wokinaig sulumba nane tango ta ñakmba tuku ngaro pike likinaig.

²⁵ Mara kenmba kuganaig le tango kame ngaro pike likinaig ta nane ngaro rar ñak minnaig tukunu nane

tambik ri ndamba minnaig le Dina tuku leu kat nuje ndinok armba Simeon nale Levi ndon nale kame bagi kilmba tumbran ta kinaik sulumba tango ta ñakmba bale far sulu-naik.

²⁶ Tanjamba nale Hamor le kinjo nuje Sehem turmba bale farnaik sulumba Sehem tuku wande mbol kumba Dina te-silika tumba kinaik.

²⁷ Tanjanaik le Jakob tuku kinjo afu nane pro kulim nangine kiko manau tuna ta lafumba tumbran sungo ta tuku gabis aganj ndende ñakmba yomba kilmba kinaig.

²⁸ Nane sipsip makau donki tumbran ta tuku aganj ndende ñakmba kilmba ka piro mbolnge mata aganj ndende ñakmba yomba kilmba kinaig.

²⁹ Tanjamba nane tumbran ta tuku gabis aganj ndende ta ñakmba kilmba kinjo kame fonfon pino kame ta ñakmba turmba kilmba kinaig.

³⁰ Tanjanaig le Jakob nu ndek Simeon nale Levi sanikina: Kile Kanan mbal Peris mbal kilke te tuku tango ñakmba nane ye kasuryamngig. Ye mata piro tango sun gomba kuga. Nane ñakmba ulendika pro ye ndon kame bumba sine ñakmba bale farsingamngig ngina le

³¹ nale ndek sakinaik: Tango ta nu sine tuku kulim ma ngamukok pino tanan nga idusmba nu biye timba tumba totona. Manau ta sine mape-wam kumuñ kuga nginaik.

35

Kuate nu Jakob Betelnge nyaro tuna

¹ Kile Kuate nu Jakob sana: Ne tinga Betel kaye sulumba kumba ka tanje mina. Tanje mina sulumba ne ndame turjannga ye atraukam tuku pa lanlan ande wakeiwa. Ye Kuate. Ne aba nane Esau kusremba kua kina ait ta mbolnge ye ne tugum prowen ngina.

² Tanjakina le Jakob nu nuje kuasmbi nuje piro tango ta wam paguka saningina: Tane tanjine

mbara kise ta ñakmba pitaike likap. Ngarosu purfenñu mayok kuwaig le tawi purfenñu silikap.

³ Sine ma te kusremba Betel kab kumba ka tanje ye Kuate atraukam tuku pa lanlan wakeiwamngit. Ye piti sunjomba ñak minen le Kuatenje ye turyina sulumba ye ma ñakmba liken ta nu mata ye ndon minna ngina.

⁴ Tanjakina le nane mbara kanu saike likinaig ta ñakmba Yakob kile tunaig sulumba nangine kilba sikor ta turmba nu kile tunaig. Tanjanaig le Yakob nu agan ndende ta ñakmba kilmba Sekem tumbrañge ail sunjo ande kumnemnge nguke likina.

⁵ Tanjamba Yakob nane tinja ma ta kusrenaig le tumbrañ sugo ta ñakmba Kuatenje kuru kuru serningina le nane dubi ndakinaig.

⁶ Yakob nu nuje tanjo kuasmbi ñak ndon kinaig ka Lus tumbrañ Kanan kilke mbol pronaig. Lus tumbrañ ta kile Betel ngade.

⁷ Tumbrañ ta prona sulumba Yakob nu Kuate atraukam tuku pa lanlan ande wakeina sulumba nu buk aba nuje tuku kuru-kuruka kua kina le Kuatenje nu tugum prona ta idusmba nu ma ta nyunu Betel tuku Mbara ngina.

⁸ Nane tanje minnaig ma ma Rebeka tuku piro pino Debora nu kumna le nane nu tumba ail sunjo ande Betel patumba minna ta kumnemnge ngukinaig sulumba ail ta nyunu Malmbikam tuku Ail nginaig.

⁹ Yakob man luka Mesopotamiange prona le Kuate man nu tugum promba nu nyaro tuna sulumba

¹⁰ sana: Ne tuku nyu Yakob ta kile ne tuku nyu Israel palmbimngit ngina. Tanjamba Kuate nu Yakob nyunu Israel tuna.

¹¹ Tanjakina sulumba Kuate nu sana: Ye Kuate Sangri Nayo. Tane kiño kame kile-patikap le ne tuku ndare mbolnje kuasmbi sunjomba mayok kanjaig. Ne gabat sugo kame tuku mbun nangine prowamngat.

¹² Ye o buk Abraham le Isak kilke te serniken ta kile ne tanmbimngit. Ngumneña nane ndare kame tuku kilke minamngat ngina.

¹³ Tanjaka sakina sulumba Kuate nu kusremba kina le

¹⁴ Yakob nu ndame sunjo ande tumba Kuate nu Yakob ndon pasatina ma ta mbolnje te-tina sulumba grep kule tumba guren butol ñak ta turmba tumba ndame ta mbolnje kutuna sulumba

¹⁵ ma ta nyunu Betel ngina.

Rahel nu kumna

¹⁶ Yakob nuje kuasmbi ndon Betel tumbrañ kusremba Efrat tumbrañ patu ndanaig le Rahel nu kiño te-palmbim tuku ait kumungina le nu ngaro rar torna.

¹⁷ Ngaro rar torna le nuje kulat pinonge nu sana: Ne kuru kuru ndaka. Nu buk kiño te-palet ngina.

¹⁸ Tanjakina le Rahel nu kumam bafuna le nu tuku sangri buk kuganaig le nu kiño ta Ben-Omi* ngina le mam nuje kiño ta Benyamin† ngina.

¹⁹ Rahel nu kumna le nane nu tuku mindesin tumba Efrat tumbrañ kambim tuku ndin ta tugumnge ngukinaig. (Kile nane tumbrañ ta nyunu Betlehem ngade).

²⁰ Tanjamba Yakob nu ndame ande tumba Rahel ngukinaig ma ta mbolnje te-tina. Ndam ta kile minit.

²¹ Tanjana sulumba Israel nane tinja kumba ka Eder tumbrañ tuku wande kuen ñayo ta kusremba bubre tam tuku baibai patika minnaig.

Yakob tuku kiño kame 12

²² Yakob nu kilke ta mbolnje minna le Ruben nu mam nuje tuku piro pino nyunu Bila ta ndon kinyna. Tanjana le Yakob nu kiño nuje wam kina ta ismba nu gubra sunjo tina.

Yakob tuku kiño kame ta ulendika 12 minnaig.

²³ Piyo nuje Lea tuku kiño kat nuje ta tenemba. Yakob tuku kiño mulum ta nyunu Ruben ande Simeon ande

* **35:18:** Ben-Omi nyu ta tugunu: Sina sunjo tuku kiño † **35:18:** Benyamin nyu ta tugunu: Maye minam tuku kiño

Levi ande Yuda ande Isakar ande Sebulun.

²⁴ Piyo nuŋe Rahel tuku kiŋo ar ta Yosef le Benyamin.

²⁵ Rahel tuku piro pino Bila nuŋe kiŋo ar ta Dan le Naftali.

²⁶ Lea tuku piro pino Zilpa nuŋe kiŋo ar ta Gat le Aser.

Yakob nu kiŋo kame ta ŋakmba Mesopotamia kilke mbolŋge kilepatikina.

Isak nu kumna

²⁷ Kile Yakob nu tiŋga mam nuŋe Isak sota Mamre tumbran Hebron kilke mbol kina. O buk Abraham nale Isak rawe tango taŋaŋ tange minnaik.

²⁸ Isak nu yar 180 kusremba

²⁹ saibo pile mayena sulumba nu kumna le kiŋo kat nuŋe ar ta Esau le Yakobŋge nu tumba ŋgukinaik.

36

Esau tuku ndare

¹ Esau tuku ndare tuturmbe teŋenmba kina. Esau tuku mape nyu ande Edom.

²⁻³ Esau nu Kanan pino keŋmba kilna ta ande Ada ande Oholibama ande Basemat.

Ada mam nuŋe Elon nu Hitnu. Oholibama mam nuŋe Ana wa nuŋe Sibeon. Sibeon nu Hiwinu. Basemat nu Ismael tuku kulim nuŋe. Leu nuŋe Nebayot.

⁴ Ada nu Elifas te-pilna le Basemat nu Ruel te-pilna le

⁵ Oholibama nu Yeus Yalam Kora nane kile-patikina. Esau tuku kiŋo kame Kanan kilke mbolŋge kilepatikina ta taŋamba ndo.

⁶⁻⁷ Esau le Yakob nale agaŋmor sunŋomba ŋak minnaig tukunu kilke nale tuma minnaik ta nale turkam kumuŋ kuga. Ta tuku Esau nu pino kat nuŋe, kiŋo kat nuŋe, kulim kat nuŋe, nuŋe wande tuma mbal ta ŋakmba kilmba nuŋe agaŋmor nuŋe agaŋ ndende ŋakmba Kananŋge kile likina ta turmba kilmba maib nuŋe Yakob kusremba kilke ande mbol ki-naig.

⁸ Taŋamba Esau nu Edom tuku ma taknu ta mbolŋge minna.

⁹ Esau tuku ndare tuturmbe teŋenmba kina. Esau nu Edom mbal ŋakmba tuku mbuŋ naŋgine.

¹⁰⁻¹³ Esau piyo nuŋe Ada nu kiŋo ndindo te-pilna ta nyunu Elifas. Elifas nu kiŋo kame 5 Teman, Omar, Sefo, Gatam, Kenas nane kilepatikina. Elifas tuku piyo nuŋe ande nyunu Timna nu kiŋo ande nyunu Amalek te-pilna.

Esau piyo nuŋe Basemat nu kiŋo ande nyunu Ruel te-pilna. Ruel nu kiŋo baikamba Nahat Sera Sama Misa nane kile-patikina.

¹⁴ Esau piyo nuŋe Oholibama nu Sibeon kiŋo nuŋe Ana tuku kulim. Nu kiŋo keŋmba Yeus Yalam Kora nane kile-patikina.

¹⁵ Esau tuku ndare mbolŋge kuasmbi afu pronaig ta teŋenmba. Esau tuku kiŋo mulum Elifas nu Teman mbal Omar mbal Sefo mbal Kenas mbal

¹⁶ Kora mbal Gatam mbal Amalek mbal ta ŋakmba tuku mbuŋ naŋgine. Nane ŋakmba Esau piyo nuŋe Ada tuku ndare.

¹⁷ Esau tuku kiŋo nuŋe ande Ruel nu Nahat mbal Sera mbal Sama mbal Misa mbal ta ŋakmba tuku mbuŋ naŋgine. Nane ŋakmba Esau piyo nuŋe Basemat tuku ndare.

¹⁸ Esau piyo nuŋe Oholibama nu Ana kulim nuŋe. Oholibama nu Yeus mbal Yalam mbal Kora mbal ta ŋakmba tuku mbuŋ naŋgine.

¹⁹ Mbal ta ŋakmba Esau tuku ndare.

Seir tuku ndare

²⁰⁻²¹ Edom kilke tuguk mbal nane buk purka tumbran mboŋ 7 minnaig. Tumbran mboŋ 7 ta tuku mbuŋ kat naŋgine ta ŋakmba Hornu tango Seir tuku ndare. Nane tuku nyu naŋgine ta teŋenmba. Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser, Disan.

²² Lotan nu Hori tumbran mboŋ le Hema tumbran mboŋ ta tuku mbuŋ naŋgine. Lotan tuku kulim nuŋe nyunu Timna.

²³ Sobal nu Alwan tumbran mboŋ, Manahat tumbran mboŋ, Ebal tumbran mboŋ, Sefo tumbran mboŋ,

Onam tumbran mbon ta tuku mbun nanjine.

²⁴ Sibeon nu kiño armba. Ande nyunu Aia ande Ana. Mara ande Ana nu mam nuñe tuku donki kame kulatka minna sulumba ma baknu mbol tanje nu kule mbam paknu kanjerkina.

²⁵⁻²⁶ Ana tuku kiño nuñe nyunu Dison. Dison nu Hemdan tumbran mbon, Esban tumbran mbon, Itran tumbran mbon, Keran tumbran mbon ta tuku mbun nanjine. Ana tuku kulim nuñe nyunu Oholibama.

²⁷ Eser nu Bilan tumbran mbon, Sawan tumbran mbon, Akan tumbran mbon ta tuku mbun nanjine.

²⁸ Disan nu Us le Aran tumbran mbon tuku mbun nanjine.

²⁹ Edom kilke tuku Hor mbal ta teñemba. Lotan mbal Sobal mbal Sibeon mbal Ana mbal

³⁰ Dison mbal Eser mbal Disan mbal.

Edom tuku gabat sugo

³¹ Israel mbal nane buk gabat sugo kugatok. Ait ta mbolñge Edom tuku gabat sugo afu nane Edom kilke kulatkinaig.

³² Gabat sugo dubike likinaig ta teñemba.

Beor kiño nuñe Bela nu Dinabanu.

³³ Sera kiño nuñe Yobab nu Bosranu.

³⁴ Husam nu Temannu.

³⁵ Bidad kiño nuñe Hadad nu Awitnu. (Kame sunjo ande mbolñge nu Moab kilke mbolñge Midian mbal ndon kame bumba nane kile-ibenkina).

³⁶ Samla nu Masrekanu.

³⁷ Saul nu Rehobotnu tanjo. (Rehobot tumbran ta kule sunjo ande tugumñge minna).

³⁸ Akbor kiño nuñe Baal-Hanan.

³⁹ Hadad nu Paunu tanjo. (Hadod piyo nuñe nyunu Mehetabel. Mehetabel mam nuñe nyunu Matred. Matred mam nuñe nyunu Mesahab).

⁴⁰ Esau nu Edom tumbran mbon sunjomba tuku mbun nanjine. Tumbran mbon ta tuku nyu nanjine ta teñemba. Timna, Alwa, Yetet,

⁴¹ Oholibama, Ela, Pinon,

⁴² Kenas, Teman, Mibsar,

⁴³ Magdiel, Iram. Nanjine kilke ta mata tumbran mbon ta tuku nyu tinaig.

37

Yosef nu kinjatina

¹ Yakob nu Kanan kilke mbolñge minna. O buk mam nuñe rawe tanjo tanjan nu kilke ta mbolñge minna.

² Yakob nuñe ndare tuku wam kube ta teñemba.

Yosef nu kiño mo yar 17 ñak minmba nu mam nuñe tuku agañmor aba kat nuñe afu ndon kulatka minnaig. Aba kat nuñe ta Bila le Zilpa tuku kiño kame. (Bila le Zilpa nale Yakob tuku pino kame). Yosef nu manau ñaigonu aba kat nuñe ke likanu ta pro mam nuñe tugumñge kile-mayokka sawanu.

³ Israel nu saibo pilmba Yosef tepilna tukunu nu Yosef make pilmba nu tuku kume purna. Kiño kame ñakmba tuku nzalina ta liningina. Tanjamba Israel nu Yosef tuku tawi kuen wainu kuennu ñak mindepiye yeki yeki ñak wakeimba tuna.

⁴ Tanjana le Yosef tuku aba kat nuñe mam nanjine nu Yosef make pilmba nu tuku kume purna ta kanjermba nane Yosef kasurnaig sulumba gulab mayenu tanjan nu ndon pasate ndakinaig.

⁵ Furir ande Yosef nu kinjatina sulumba mafena le maratukuk tinga nu kumba ka aba kat nuñe kubeu ningina sulumba

⁶ saningina: Tane ye kinjatit te kubewi le isap.

⁷ Sine ñakmba wit ndaleke likig ta ye tuku ndale ta tinjeknu tingat le tane tuku ndale ta ye tuku ndale ta laipmba loke likaig le kanjerkit ngina.

⁸ Tanakina le aba kat nuñe ndek nu kusnanaig: Ne iduste neñge ndo gabat sunjo mina le sine ñakmba

ne kumnemnge minbe nga iduste e nginaig. Tanjamba nane Yosef kinjatina pasa ta tuku nane gubra lato sunjomba tumba nu kasur mayenaig.

⁹ Ngumnernga Yosef nu man kinjatina sulumba aba kat nuje tugumnge man kinja ta kubeu ninmba saningina: Ye man kinjatit sulumba ki tambun mbai 11 nakmba ye tugumnge lokaig le ye kanjerkit ngina.

¹⁰ Tanjamba nu kumba ka kinja ta mam nuje ndon mata sakina le mam nuje nu sigair-sigairmba kusnana: Anikok kinja tanan. Ne iduste ye, ina nanje, aba kat nanje sine nakmba ne tugumnge lokamngig nga iduste e ngina.

¹¹ Yosef tuku aba kat nuje ta nane Yosef ndon tironaig. Mam nuje nu Yosef tuku kinja ta idus timba minna.

Nane Yosef piyanaig le tumba Isip kinaig

¹² Mara ande Yosef tuku aba kat nuje ta nane agamnor kulatkam tuku Sekem tumbran kinaig.

¹³ Tanjanaig le Israel nu kinjo nuje Yosef sana: Ne kaye sulumba kumba ka Sekemnge aba kat nanje agamnor kulatkade ta kanjerka ngina le nu lafumba sakina: Ta maye. Ye kanjit ngina le

¹⁴ Israel nu ndek sana: Ne kaye sulumba aba kat nanje tuku mine agamnor tuku mine kanjerka nane mage minwaig kande luka promba ye saya le isi ngina. Tanjamba Israel nu Yosef kukulna le nu Hebron ma guton ta kusremba kina ka Sekem tumbran prona.

¹⁵ Pro tanje nu kine promba minna le tanjo andenge nu kanjermba kusnana: Ne ima sota te prote ngina le

¹⁶ nu lafumba sana: Ye yije aba kame sotet. Nane agamnor kulatka tembi ndekinaig ngina. Tanjakina sulumba nu ndek tanjo ta kusnana: Ne nane kanjerkat e ngina le

¹⁷ tanjo tanje nu sana: Nane buk ma te kusremba Dotan kambim sakinai le ye isen ngina. Tanjakina le Yosef

nu aba kat nuje ngumnem dubika kina ka Dotanngge nane kile-siglikina.

¹⁸ Yosef nu maskenngge ilmba minna le nane nu kanjernaig sulumba Yosef balewam tuku pasa katmba

¹⁹ nanjine nanjine sakinaig: Ai si. Kinja tugu tanjo prote si.

²⁰ Kile sine nu balemba mindesin nuje tumba kule kugatok sambu ande sinamnge bukngube. Tanjamba sine tenenmba mam sabe: Nu agamnor nguikok andenge balemba nyina ngube. Tanjamba sine nu tuku kinja alonu prowa le kanjerbe nginaig.

²¹ Nane tanjamba sakinaig ta Ruben nu isendo ka ismba nu Yosef mapewam idusmba nane saningina: Sine nu balemba

²² ake sinan nu tuku ndare kutu ndabe. Ake nu biye timba tumba sambuk tenje bukngube le ma ngamu tenje minwa ngina. Ruben nu Yosef turmba man luka mam nuje sota kukulam tuku nga tanjakina.

²³ Kile Yosef nu aba kat nuje tugum ta prona le nane nu biye timba tawi kuen wainu kuennu nak ta biymba sambrinaig sulumba

²⁴ nu tumba kumba ka sambu sakina ta sinamnge buknginaig le minna. Sambu ta kule buk parakina tuku.

²⁵ Tanjamba nane isukusmba minnaig le kile ndo Ismael kuasmbi ande Gileadnge Isip kambim tuku pronaig le kanjerkinaig. Nane agam ndende sunjomba guren magenu afu kilmba kamel mbol patike likinaig.

²⁶ Kile Yuda ndek aba kat nuje saningina: Sine Yosef balemba yubengube wam ta mayenu kuga.

²⁷ Sine nu njayo sili ndamba nu tumba Ismael mbal prode si nane mbol piyabe. Nu mata sine tuku maib. Sine ndare ndui ta ndo ngina. Tanjakina le nane wokinaig le

²⁸ Midian mbal pronaig le nane Yosef sambuk sinam tanje tumba silwa ndametin soj armbambi nane mbolnge piyanaig le tumba Isip kinaig.

²⁹ Tanjanaig le Ruben nu luka sambu minje ta tugum promba mambilna kande Yosef sambu sinam ta mine ndakina le nu nuje tawi silikina ta fetfetna sulumba

³⁰ luka mambo kat nuje sota kumba saningina: Kiño ta sinje mine ndakate. Ye kile ndanamngit e ngina.

³¹ Tanjakina le nane meme ande tumba balemba Yosef tuku tawi ta tumba meme ndarenu pisnenaig sulumba

³² tawi ta tumba kumba ka mam nanjine tumnaig sulumba sanaig: Sine aganj te-silikig te kiño naje tuku tawi e nginaig le

³³ Yakob nu tawi ta kanjermba katesemba sakina: Son. Tawi te nu tuku tawi. Yiñe kiño ta aganjmor nguikok andenje balemba make purpurbamba nyina ngina.

³⁴ Tanjakina sulumba Yakob nu sina sunjona sulumba nuje tawi kat fetfetmba tawi najyonu ande tumba silikina. Tanjamba nu ait kuen najyo kiño nuje tuku malmbika minna le

³⁵ nu tuku kiño kat nuje kulim kat nuje nane njakmba mam nanjine wamdus te-ibenjam tuku pronaig ta nu nane ise ndakina sulumba sakina: Ye yiñe kiño tuku ninanka malmbika ma ma kumi sulumba kumanu mbal tuku ma mbolnje nu ndon minamkik ngina. Tanjakina sulumba Yakob nu kiño nuje Yosef tuku wamdus tatrunkina le ninanka minna.

³⁶ Yakob nu kiño nuje tuku ninanka minna le Midian mbal ta nane Yosef tumba pro Isipnje tango ande nyunu Potifar nu mbol piyanaig. Potifar nu Farao tuku gabat sunjo ande. Nu Farao tuku wande kulatkanu gabat minna.

38

Yuda le Tamar tuku wam kube

¹ Ait ta mbolnje Yuda nu aba kat nuje kusreka Adulamnu tango ande nyunu Hira sota kumba nu ndon minnaik.

² Minnaik ma ma nu Kanan kulim ande kanjermba pinonu tina. Pino ta mam nuje nyunu Sua.

³ Minnaig ma ma pino ta nu fungul njakna sulumba Yuda tuku kiño ande te-pilmba nyunu Er ngina.

⁴ Tanjamba nu man fungul njakna sulumba kiño ande te-pilmba nyunu Onan ngina.

⁵ Nu man lato fungul njakna sulumba kiño ande nyunu Sela te-pilna. Yuda nu Kesibnje minna le piyo nuje kiño ta te-pilna.

⁶ Er nu sunjokina le mam nuje Yuda nu kiño nuje mulum ta tuku pino ande nyunu Tamar tumba tuna.

⁷ Er tuku mine najyonu ta Sunjo nu kanjermba ndagarina le Sunjonje nu balena le kumna.

⁸ Tanjana le Yuda nu kiño nuje Onan sana: Ne kumba ka sinjine manau ta dubimba aba naje tuku pino pinonu tumba nu ndon kinya le aba naje tuku kiño te-pilwa ngina.

⁹ Tanjakina le Onan nu kiño ta ye tuku kiño kuga nga idusna sulumba pino ta aba nuje tuku kiño ande nda te-pilwa nga nu pino ta ndon kinymba nuje minde kule ta ake kilke mbolnje kutuna.

¹⁰ Tanjana le Sunjo nu manau ta kanjermba nu gare ndana le nu mata balena le kumna.

¹¹ Tanjana le Yuda nu rugan nuje Tamar sana: Ne luka mam naje sota kaye sulumba pino kuembol tananj mina le yiñe kiño Sela nu sunjokuwa le ne tini ngina. Sela nu mata kumat nga mam nuje nu tanjakina. Tanjakina le Tamar nu luka mam nuje sota kina.

¹² Tanjamba minnaig ma ma Yuda piyo nuje kumna. Nu tuku kuamel kugana le Yuda ndek nuje Adulamnu gulab Hira ndon nuje sipsip nguenu kugerkam Timna tumbraj kinaik.

¹³ Tanjanaik le tango ande pro Tamar sana: Rugan naje sipsip nguenu kugerkam tuku Timna ket ngina.

¹⁴ Yuda tuku kiño njgrimik ta buk sunjokina ta Yuda nu kiño ta njailka Tamar nda tuna. Ta tuku Tamar nu kuembol tawi o buk silikina ta paska tawi kitek silika tumail pasi tawimbi

songina sulumba kumba ka Timna kambim tuku ndin Enaim tumbran tuku fonde malanga ta tugumnje minyok minna.

¹⁵ Pino ta tumail pasi songina le Yuda nu kanjermba ndin ngamukok pino ande nga idusmba

¹⁶ nu tugum ndin dabil inum kumba pino ta rugan nuje ta katese ndamba sana: Ye ne ndon kinyamngit ngina le nu ndek sakina: Ne ame aganj ye samngat ngina.

¹⁷ Tanjakina le nu sakina: Ye yije meme fatnu inum tumba tanjo ande tuwi le tumba ilmaba ne tanmbimngat ngina le nu sakina: Ta maye. Nanje aganj inum ye sa le meme fatnu ta prowa le nanje aganj ta manj luka tini ngina le

¹⁸ Yuda nu kusnana: Ye ame aganj ne tini ngina le nu sakina: Nanje sikor muli njak nanje ndumndum ta turmba ye sa ngina le nu aganj ndende ta pino ta kile tuna. Tanjamba nu nu ndon kinyana le nu kinjo konna.

¹⁹ Tanjamba Tamar nu luka nuje tumbran kina sulumba tumail pasi songina tawi ta paska kuembol tawi manj silikina.

²⁰ Kile Yuda nu gulab nuje Hira kukulna le meme ande pino ta tambim tuku tumba kina ta nu pino ta kanjer ndana sulumba aganj ndende pino ta kilna ta mata luka kile ndakina.

²¹ Tanjamba nu tumbran ta tuku tanjo afu kanjerka kusnaningina: Pino ande ndin tenge minyok minna ta kile ani tanje minit ngina kande nane nu sanaig: i ... Pino ande ndin tenge mine ndakate nginaig.

²² Tanjamba sanaig le Hira nu luka Yuda tugum kumba sana: Ye pino ta te-sili ndakit. Tumbran ta tuku tanjo kame nane pino ande kanjer ndanaig nga sakaig ngina le

²³ Yuda nu ndek sakina: Tanjo kame sine nzumilsinbekeig nga aganj ndende ta nuje kilwa ngina. Nu nuje

piya ye tambim tuku sakit ta ne nu te-sili ndakat ngina.

²⁴ Tanjamba minnaig ma ma tambun kenmba kinaig le nane afu pro Yuda sanaig: Rugan nanje Tamar nu fare-farekina sulumba kile nu fungul njak minit nginaig le Yuda ndek nane saningina: Tane kumba ka pino ta tumba te-kilimba pambi piyap le kumwa ngina.

²⁵ Nane nu tumba te-kilimam bafunaig le Tamar nu pino ande kukulna le rugan nuje Yuda sota kumba sana: Rugan nanje tenenmba sakate. Tanjo nu fungul ye sina ta nu tuku aganj ndende noten. Ne sikor muli njak te ndumndum te turmba kanjerka nga sakate ngina.

²⁶ Tanjakina le Yuda nu aganj ndende ta kanjerka katesena sulumba sakina: Pino ta nu son sakate. Ye mbaren. Ye yije kinjo Sela nu tambim tuku ta tuwe ndaken ngina. Tanjamba Yuda nu manj Tamar ndon kinye ndakina.

²⁷ Tamar nu kinjo te-palmbim tuku ait kumungina le nu kinjo armba kilepatikam tuku ngaro kamusna.

²⁸ Nu kutumba minna le kinjo ande tuku wai prona le kulat pino tanje wai ta tumba muli ande gurgur wai mbol kusna sulumba sakina: Te ta mulum ngina kande

²⁹ kinjo ta wai te-lukina le kinjo inum ta ambonga prona. Tanjana le kulat pino ta nu sakina: Ne sonndo sambrimba prote ngina. Ta tuku nane kinjo ta nyunu Peres* nginaig.

³⁰ Tanjakinaig le maib nuje wainu muli gurgur njak ta prona le nyunu Sera† nginaig.

39

Yosef nu Potifar tuku piro tanjo minna

¹ Ismael mbal nane Yosef tumba Isip pronaig le Isipnu tanjo Potifar nu Isip tuku gabat sunjo kumnemnje nuje wande kulatkade mbal ta kulatka minna ta nunje Yosef piyamba tina.

* **38:29:** Peres nyu ta tugunu: Sambrimba prote

† **38:30:** Sera nyu ta tugunu: Ma tuguramte

² Yosef nu nuje kulat tango tuku wandeknje minna le Sunjo nu Yosef sinzajna le nu tuku mine mayenu ndo mayok kina le

³ nuje kulat tango ta nu tuku piro mayenu ta kanjerna sulumba

⁴ nu Yosef tuku garena le Yosef nu nu kumnemnje pirokina. Tanjamba nu nu tuku wande, wande mbolnje aganj ndende, nu tuku tango kame ta njakmba Yosef tuku wai mbolnje patikina le nuje nane kulatkina.

⁵ Tanjana le Sunjo nu Isip tango ta tuku aganj njakmba wandeknje piro mbolnje nyaro ningina le mine mayemba minnaig.

⁶ Tanjamba Yosefnje nu tuku aganj ndende njakmba kulatka minna le nuje kulat tango ta nu nuje aganj ndende ta tuku idus ndana. Nu isukusam tuku ta ndo idusmba minna.

Yosef tuku ngarosu tumail pasi maditaknu ndo.

⁷ Mara ande Potifar piyo nuje nu Yosef kanjermba am kikonj tingina le Yosef sana: Ne ilmba ye ndonj karpe njina ta

⁸ nu mbulmba wo ndamba nuje kulat tango tuku piyo nuje ta tenemba sana: Yije kulat tango nu wande te mbolnje aganj ndende njakmba ye tuku wai mbolnje patikina le ye kulatka minet. Nu aganj ande tuku idus ndate.

⁹ Wande te mbolnje tango ande ye li ndayate. Aganj inum ye ngail ndayina. Nenge ndo nu tuku piyo nuje ye ne kulat ndaket. Ta tuku ye ndanjmba manjau njayonu sunjo te ki? Ye sinjka Kuate tuku minje lukamba une te kam kumunj kuga njina.

¹⁰ Pino ta mara mindek Yosef te-saimba minanu ta Yosef nu nda wombamba nu ndonj minam mbulanu.

¹¹ Tanjamba minnaig ma ma mara ande Yosef nu pirokam wandek sinam kina. Ait ta mbolnje piro tango ande mine ndakina le

¹² pino ta manj pro Yosef tuku tawi kuennu silikina ta pakarka biymba sana: Sile karpe njina kande Yosef nu mbulmba nuje tawi kuennu ta pino

ta tuku wai mbolnje kusremba kua ka mayok kina.

¹³ Tanjana le pino ta tawi kuen nu tuku wai mbolnje kusrena ta kanjermba

¹⁴ nuje piro tango kame wike lika saningina: Ai te. Hibu tango ta sine kiko pilesingam tuku sine tugum prona. Nu ye ndonj minam tuku ye tugum prowat le ye sunjomba witiwit le

¹⁵ nu ye tuku wi ismba tawi kusremba kua ka mayok ket njina.

¹⁶ Tanjamba sanijmba nu tawi ta pilna le minna.

Tango nuje luka prona le

¹⁷ nu wam kubeu tumba sana: Ne Hibu tango tumba sine tugum prona ta nu ye kiko pileyam tuku ye tugum prowat le

¹⁸ sunjomba witiwit le ismba nu tawi kusremba kua ka mayok ket njina sana le

¹⁹ Yosef tuku kulat tango nu piyo nuje tuku pasa ta ismba gubra mayena le

²⁰ nu Yosef mulinj tumba wandeknje pilna le minna. Muli wande ta Farao tuku tango mulinj kilanu le nane kilmba wandek sinam tanje patikanu le minanu.

²¹ Yosef nu muli wandek sinam tanje minna le Sunjo nu mara mindek nu sinzajmba nyaro mayenu tambinu. Ta tuku muli wande tuku kulat tango ta nu Yosef tuku garena le

²² mulinj kilanu tango njakmba nu tuku wai mbolnje patikina le nu piro njakmba kulatka minna.

²³ Sunjo nu Yosef sinzajna tukunu muli wande tuku kulat tango ta nu Yosef aganj ndende kulatkina ta nu idus ndaningina. Aganj ndende njakmba nu kulatkina ta mine mage-naig.

40

Yosef nu kinja tugu kukliningina

¹ Mara afu kuganaig le Isip tuku gabat sunjo tuku grep kule kulatkanu gabat nale bret pasokanu gabat ndonj nale nakile gabat sunjo

Farao tugumŋe maŋau ande mbar-naik le

² Farao nu piro gabat ar ta tuku gubra suŋgo tina sulumba

³ nale muliŋ kilmba kame gabat tuku wandekŋge patikina le minnaik. Yosef nu mata muli wande ndui ta sinamŋe minna.

⁴ Taŋamba minnaig ma ma kame gabat suŋgo ta Yosef nale tuku kulat taŋgo minwa ŋga madina.

⁵ Furir ait ande Farao tuku bret pasokanu gabat nale grep kule kulatkanu gabat ndoŋ nale kiŋatinaik ta kiŋa ta tugunu yimyam.

⁶ Mafena le maratukuk Yosef nu nale tugum prona le nale wamdus sulumba minnaik le nu katesemba

⁷ nale kusnanikina: Tale ndaŋam tumail pasi kume ŋgurngurka minik ŋgina le

⁸ nale ndek sanaik: Sile kiŋatik ta andeŋge sile tuku kiŋa tugu ta bitekŋgam tuku mine ndakate ŋginaik. Taŋakinaik le Yosef ndek nale sanikina: Kuatenŋge ndo nu sine tuku kiŋa tugu bitekŋgam kumuŋ. Tane ye ndoŋ kubewap le ye isi ŋgina le

⁹ grep kule kulatkanu gabat ta nu nuŋe kiŋatina ta ndek Yosef kubeu tuna sulumba sana: Ye kiŋatumba grep muli ande ye tugumŋe minat le kaŋgerit.

¹⁰ Grep muli ta wainu keŋmba. Nu pitik ndo nzumba silo promba alonu mayok ka pitik ndo manderke suluaig le kaŋgerkit.

¹¹ Taŋamba ye ndek Farao tuku murko biye ŋak grep muli alonu afu kilmba waimbi piske likit le kulenu murko sinam ket le murko ŋak tumba ka Farao tuwit ŋga Yosef sana.

¹² Taŋaka sana le Yosef nu ismba sakina: Ne tuku kiŋa tugunu ta teŋenmba. Grep muli wainu keŋmba kaŋgerkat ta mara keŋmba tuku.

¹³ Mara keŋmba ta kuwaig le Farao nu ne maŋ te-luka tamŋgat. Taŋamba nu ne maŋ nane piro mbolŋge palm-bimŋgat. Taŋawa le ne buk Farao tuku grep kule murko ŋak Farao tumba minna ta ne maŋ piro ta kamŋgat.

¹⁴ Ta tuku ne isa. Ne taŋamba mine mayewa sulumba ye idusyumba mina. Ne ye tuku ŋga Farao sawa le ye muli wandek sinam teŋge minet ta ye te-kilimyuwa.

¹⁵ O buk nane ye Hibru mbal tuku kilke mbolŋge ye sanzal taŋgo taŋaŋ kuayar tumba te pronaig. Ye Isip kilke te mbolŋge minen ta ye maŋau ande mbar ndawen. Nane ye ake sinaŋ muliŋtumba wande te sinamŋge pilnaig le ye minet ŋgina.

¹⁶ Taŋakina le bret pasokanu gabat ta kiŋa tugunu mayenu ta ismba nu suk ndek Yosef sana: Ye mata kiŋa ande tit ta teŋenmba. Ye sambe keŋmba kilmba babokit ta sinamŋge bret yeki yeki sambe ta liganu ŋak.

¹⁷ Sambe keŋnu mbolmba babowit ta Farao tuku bret kikoŋnu fonfon yeki yeki minaig le sar umaŋŋge pro nye suglukaig le kaŋgerkit ŋgina.

¹⁸ Taŋakina le Yosef nu kiŋa ta isna sulumba sana: Kiŋa ta tugunu teŋenmba. Sambe keŋmba ta mara keŋmba taŋaŋ.

¹⁹ Mara keŋmba kugawaig le Farao ne tumba te-kilimnuwa le nane ne tuku ŋinfok kat puramŋgaig. Taŋawaig sulumba ne tuku mindesiŋ ta tumba ail darok ande mbolŋge taikuwaig le sar umaŋŋge pro ne tuku ndem paska nyamŋgaig ŋgina.

²⁰ Mara keŋmba kuganaig le Farao te-pilna tuku pagumba nye suŋgo ait ta mbolŋge nu nuŋe gabat kame ta ŋakmba wike likina. Taŋamba nu muliŋ kilanu taŋgo ar ta turmba kile-kilimka nuŋe gabat kame tumail-amŋge kile-tidingina sulumba

²¹ nu grep kule kulatkanu gabat ta maŋ luka tumba nuŋe piro mbolŋge pilna sulumba

²² bret pasokanu gabat ta ndo tumba nuŋe kame mbal niŋgina le nanenŋge nu tuku ŋinfok kat purnaig le kumna. Yosef nu nale tuku kiŋa tugu kukliniŋgina ta taŋamba ndo kumuŋgina.

²³ Taŋana le grep kule kulatkanu gabat ta nu Yosef idus ndamba ndo gilai mayena.

41

Yosef nu Farao tuku kiņa tugu kukliwe tuna

¹ Bret pasokanu gabat ta balenaig le yar armba kinaig le Farao nu kiņatina sulumba nu Nail kule make mbinge tiņ minna.

² Nu tanđe tiņ minna le makau butuknu 7 kule sinam tanđe pron-aig sulumba pibi nyumba minnaig le kanđerkina.

³ Kanđerka minna le makau nzironjsu prowanu 7 kule sinam tanđe pron-aig sulumba kuasmbi ambonđa pron-a ta tugumņge kule make mbinge tiņginaig.

⁴ Tanđamba makau nzironjsu prowanu kame tanđe makau butuknu ta kile-ņinke suglukinaig. Tanđanaig le Farao nu birteņđa abonđina.

⁵ Tanđamba nu maņ kinyna sulumba maņ lato kiņatumba wit tugu ndindo ta mbolņge alonu 7 kanđerkina. Nane alonu tikņganu magekinaig.

⁶ Wit tugu ndui ta mbolņge maņ alonu 7 pron-aig ta nane alo pirik-parak ndo ma paknu tuku bubrenuņge fruņningina tuku.

⁷ Tanđamba wit alo pirik-parak tanđe wit alo tikņganu ta ņakmba kile-ņinke suglukinaig. Tanđanaig le Farao nu abonđa kiņatina ta idusmba minna.

⁸ Mafena le nu kiņa ta tuku wamdus sulumba minna. Tanđamba nu Isipnu kila tanđe kagmaikanu mbal ta ņakmba wike likina le nane promba maņgurkinaig le nu ndek kiņa kilna ta kubeu niņgina ta ande nu kiņa ta tugunu kukliwam tuku mine ndakina.

⁹ Tanđamba minnaig le grep kule kulatkanu gabat ta nu ndek Farao sana: Kile ye mbaren ta ne ndoņ sanuņgit.

¹⁰ O buk ne tuku piro tanđe ar sile bret pasokanu gabat ndoņ ne sile tuku gubra tina sulumba ne sile muliņ kilmba ka kame gabat tuku wandekņge patikina le sile minkeņ.

¹¹ Tanđe minkeņ sulumba furir ande mbolņge sile kiņatikeņ. Kiņatikeņ ta tugunu yimyam.

¹² Hibru tanđe mbanzo ande nu kame gabat tuku piro tanđe nu sile ņak minna le sile kiņatikeņ ta nu kubeu tukeņ le nuņđe kiņa tugunu kukliniņmba sasikina.

¹³ Sasikina ta kumumba mayok kina. Ne ye luka tina sulumba yiņe piro mbolņge pilna. Bret pasokanu gabat ta ne tumba ņinfok kuerka ail mbolņge taikina ņgina.

¹⁴ Tanđakina le Farao ndek tanđe afu kukulniņgina le nane pitik ndo kinaig ka muli wandek sinamņge Yosef temayoknaig. Tanđanaig le Yosef ndek gigloka tawi mayenu tiņmba Farao tugum pron-a.

¹⁵ Pron-a le Farao ndek nu sana: Ye kiņa ande ten ta tanđe ņakmba nane kiņa tugunu bitekņgam kumuņ kuga le tanđe ande teņenmba ye sayat: Ne kiņa ismba ta ne tugunu bitekņgam kumuņ ņgat le ye isit ņgina.

¹⁶ Tanđakina le Yosef ndek sakina: O tanđe suņgo, yeņge kumuņ kuga. Kuate nuņđe ndo ne tuku kiņa tugu bitek mayewam kumuņ ņgina le

¹⁷ Farao nu sana: Ye kiņaten ta teņenmba. Ye Nail kule make mbinge tiņ minen le

¹⁸ makau butuknu 7 kule sinam tanđe promba kule make mbinge pibi nyumba minnaig le kanđerken.

¹⁹ ņgumneņđa maņ makau 7 nzironjsu prowanu kule sinam tanđe pron-aig. Ye buk Isip ma te mbolņge makau tanđan ande kanđer ndawen.

²⁰ Makau nzironjsu prowanu tanđe ndek makau butuknu ta ņakmba kile-ņinkinaig.

²¹ Nane kile-ņinkinaig ta nane ndanyanu sukmba nane nzironjsu prowanu tanđamba ndo minmba minnaig. Tanđamba kanđerken sulumba ye abonđen.

²² Kile ye maņ kinyen sulumba maņ kiņaten. Ye wit tugu ndindo mbolņge alonu 7 kanđerken ta alonu sugokanu tikņganu.

²³ Tugu ndui ta mbolnge man alonu 7 pronaiḡ ta alonu pirik-parak ndo ma paknu tuku bubrenunḡe fruḡningina tuku.

²⁴ Kile wit alo pirik-parak tanḡe wit alo tikḡganu ta ḡakmba kilmba kile-ḡinke suglukinaig. Ye tanḡamba kanḡeren sulumba kiḡa ta kag-maikade mbal saninḡen ta nane ḡgamukḡḡe ande kiḡa tugunu kuk-limba sa ndayina ḡgina.

²⁵ Tanḡaka sakina le Yosef ndek Farao sana: Kiḡa armba ta tugunu ndindo ndo. Kuate nu manḡau kam bafute ta ne tumnina.

²⁶ Makau butuknu 7 ta yar 7 tanḡan. Wit alo tikḡganu 7 ta mata yar 7 tanḡan. Kiḡa ar ta tugunu ndui ta ndo.

²⁷ Makau 7 nzironḡsu prowanu ḡgumneḡga pronaiḡ le wit alonu pirik-parak ndo 7 bubre paknunḡe fruḡninge likina tuku ta tenenmba. Yar 7 guba sunḡo tuku ait prowanḡgat.

²⁸ Ye buk ne sanit tanḡamba ndo Kuate manḡau kam bafute ta ne tumnina.

²⁹ Yar 7 ta sinamḡḡe Isip kilke te mbolnge nyamaganḡḡe ndo kumunḡamḡgat.

³⁰ Yar 7 ta kugawaig le man yar 7 guba sunḡo prowanḡgat. Isip kilke ḡakmba gubak minwaig sulumba nyamagan ḡak ait ta iduse nda. Nane ḡilainḡamḡgaig. Guba ait sunḡonḡe kilke tugu te ḡayo siliwamḡgat.

³¹ Guba ait ta sonndo ait ḡayonu tukunu tanḡo pino nane maro sunḡo te-silikuwaig sulumba nyamagan ḡak ait ta iduse nda.

³² Kuate nu o buk wam ta kam tuku wamdus kuyarkina. Nu sinḡka manḡau ta kamḡgat. Ta tuku ne kiḡa ta tam arna. Mine minemba Kuate nu wam kame ta kile-mayokkamḡgat.

³³ Ta tuku ne tanḡo ande wamdus kuyar mayenu ḡak te-silika le nunḡe Isip ma tugu te ḡakmba kulatkuwa.

³⁴ Gabat kame afu turmba madinḡa le nane yar 7 nyamagan sunḡomba ḡak ta sinamḡḡe nane Isip mbal tuku nyamagan ḡakmba walmba patike likuwaig. Bailkamba tanḡo pino nyam tuku ndindo minam

tuku.

³⁵ Ne gabat kame ta saninḡa le nane yar magenu 7 ta tuku wit ta ḡakmba kile-manḡurka patikuwaig sulumba kulat magekuwaig.

³⁶ Guba tuku yar 7 ta Isip kilke mbolnge prowa le Isip tanḡo pino nane nyamagan manḡurkuwaig ta nyumba nane gubanu kume nda ḡa Farao sana.

Farao nu Yosef tumba Isip tuku gabat sunḡo pilna

³⁷ Farao nu nunḡe gabat sugo ta ndonḡ pasa ta ismba maye ḡginaig sulumba

³⁸ nu ndek nane saninḡina: Tanḡo te nu Kuate tuku Guwa ḡak. Sine tanḡo tenen inum animḡḡe te-silikube ḡgina.

³⁹ Tanḡamba nu ndek Yosef sana: Kuate nu nunḡe mironḡ wam kame te tumnat. Ta tuku tanḡo ande wamdus kuyar mayenu ḡak ne minit tanḡan mine ndakate.

⁴⁰ Kile ye ne tumba yinḡe kilke tugu te tuku gabat sunḡo palmbimḡgit. Yinḡe kuasmibi ḡakmba nane ne tuku minḡe kumnemḡḡe minamḡgaig. Yenḡe ndo ye gabat sunḡo minmba nyu ḡak mbolnge minamḡgit.

⁴¹ Kile ye ne tumba Isip kilke tugu te ḡakmba tuku gabat sunḡo madinet ḡgina.

⁴² Tanḡakina sulumba Farao nu nunḡe waitok yubi ta paska Yosef tuku waitok mbolnge pilna. (Waitok yubi ta gabat sunḡo tuku waitok yubi ndo. Farao tuku kuyar ḡak). Tanḡamba nu ndek tawi mayenu ande tumba Yosef siluk tuna sulumba kalolai mayenu ande golmbi wakeinaig tuku tumba nu tuku ḡinfok mbolnge birnenḡ tuna sulumba

⁴³ nu ndek Farao dubiknu tuku karis mayenu ta tumba Yosef tuna le nu tambu likina. Kame mbal nane ḡgumbeyumba kumbanḡe sakinaig: Ndin kusrewap o, ndin kusrewap o ḡginaig. Manḡau ta mbolnge Farao nu Yosef tumba Isip kilke ḡakmba tuku gabat sunḡo pilna.

⁴⁴ Kile Farao nu ndek Yosef sana: Ye gabat sunḡo Farao ye ne sanet. Isipnu

taŋgo kame nane naŋgine nzalimbi maŋau afu ke nda. Nane maŋau ande kam idusmba ne kusnanuwaig le ne woka ta nane maŋau ta kamŋgaig ŋgina.

⁴⁵⁻⁴⁶ Taŋamba nu Yosef tuku nyu kitek tuna ta Safenat-Paneya ŋgina sulumba nu pino ande tumba Yosef tuna le tina. Pino ta nyunu Ase-nat. Mam nuŋe nyunu Potifera. Nu Heliopolis tumbran ŋunگو tuku pris minna. Yosef nu yar 30 ŋak minna sulumba Farao tuku piro tugu pilna. Nu Farao kusremba Isip tuku ma tugu ŋakmba mbol likina.

⁴⁷ Yar magenu 7 ta sinamŋge kilke nyamaganŋge ndo kumuŋgina le

⁴⁸ nu nyamagan ta kilmba tumbran ŋakmba tuku nyamagan wandek sinamŋge patike likina sulumba tumbran mindek sinamŋge wit yeki yeki kile-wandek ke likina.

⁴⁹ Yosef nu wit ŋunگomba maŋgurkina ta burnu kumuŋ kuga piyalŋge fulbul minig taŋaŋ.

⁵⁰ Guba tuku ait ta pro ndamba minna le Yosef piyo nuŋe Asenat nu kiŋo armba kile-patikina.

⁵¹ Taŋana le Yosef ndek sakina: Kuate nu ye sinzaŋyina le ye yiŋe piti ŋakmba yiŋe ndare tuma tuku maŋau ŋaigonu ta ŋakmba gilaiŋgen ŋgina. Ta tuku nu nuŋe kiŋo mulum ta nyunu Manase* ŋgina.

⁵² Taŋamba nu maŋ lato sakina: Ye kilke piti ten te mbolŋge Kuate nu kiŋo te ye sat ŋgina sulumba kiŋo arnu ta nyunu Efraim† ŋgina.

⁵³ Kile yar 7 nyamagan ŋak ta kuganaig le

⁵⁴ yar 7 guba tuku ait Yosef tuku pasa kumumba tugu pilna le kilke ŋakmba guba ŋunگو te-silikinaig. Isip kilke mbolŋge ndo nane nyamagan ŋak minnaig.

⁵⁵ Taŋamba minnaig ma ma Isip mbal nane mata guba ŋunگو tinaig sulumba Farao tugum kumba sanaig: Sine nyamaganmbi turka ŋginaig le nu ndek nane saniŋgina: Tane Yosef

tugum kape le ndaŋmba satinгуwa ndeta taŋamba kap ŋgina.

⁵⁶ Guba ta kile ŋunگو ŋayomba Isip ma tugu ŋakmba kumuŋgina le Yosef nu ndek nyamagan wandek ŋakmba talke likina le Isip mbal nane pro wit piyawaw likinaig.

⁵⁷ Kilke ŋakmba guba ŋunگو tinaig tukunu kilke tugu ŋakmba nane mata wit piyawam tuku Isip kilke mbol Yosef tugum prowe likinaig.

42

Yosef aba kat nuŋe wit piyawam Isip kilke mbol kinaig

¹ Kile Yakob Isipŋge wit minnaig ta isna sulumba nuŋe kiŋo kat nuŋe saniŋgina: Ndaŋam saka tane guba tuku ri ndamba ake minig?

² Isipŋge wit minig ŋga sakade le iset. Tane kumba ka afu piyawaw. Kuga ta sine gubanu kumamŋgig ŋgina.

³ Taŋakina le Yosef tuku aba kat nuŋe 10 ta tiŋga wit piyawam tuku Isip kilke mbol kinaig ta

⁴ Yakob nu Yosef tuku mambo nuŋe ndinok Benyamin piti ande te-silikikat ŋga nane ndoŋ pilna le ndakina.

⁵ Kananŋge guba ŋunگو prona tukunu Israel tuku kiŋo kat nuŋe mbal afu ndoŋ wit piyawam Isip kilke mbol pronaig.

⁶ Yosef nu Isip tuku gabat ŋunگو minna tukunu nuŋge wit ŋakmba kulatka piyamba minna. Ta tuku nuŋe aba kat nuŋe nane pro nu tumailamŋge dagol tidroŋga lokinaig le

⁷ Yosef nu nuŋe aba kat nuŋe kaŋgerka katesena sulumba nu ndek nane-naneniŋmba ŋerŋerka pasa saŋgrimbi nane kusnaniŋgina: Tane aniŋge prowaig ŋgina le nane nu sanaig: Sine Kananŋge nyamagan piyawam tuku te prowig ŋginaig.

⁸ Yosef nu aba kat nuŋe kateseniŋgina ta nane nu kaŋgermba wam lislisnaig le

* **41:51:** Manase nyu ta tugunu: Mbar gilaiŋgen † **41:52:** Efraim nyu ta tugunu: Kiŋo ye sina

⁹ nu o buk kinjatina ta kile idusmba saniŋgina: Tane ma wam katesewam tuku likade. Tumbran ndan ndan nu kame buwam tuku sanŋri kuga ta kanŋermba likade ŋgina le

¹⁰ nane nu sanaig: O tanŋo sunŋo, tanŋamba kuga. Sine ne tuku piro tanŋo ndo. Sine nyamagan piyawam prowig.

¹¹ Sine tugu ndindo ndo. Sine ma wam katesewam tuku li ndakeg. Sine yabri pasa sa ndaka son pasa sakeg ŋginaig kande

¹² Yosef ndek nane saniŋgina: Kuga. Tane sine tuku kilke tugu te ndan ndan nu kame buwam tuku sanŋri kuga ta kanŋeram prowaig ŋgina.

¹³ Tanŋakina le nane ndek sakinaig: O tanŋo sunŋo, sine tanŋo ndindo tuku kutu. Mam nu Kanannu. Sine ŋakmba tanŋo 12 ta sine tuku mambo ande kumna. Sinŋine maib fudin kusregen le mam ndon minut ŋginaig kande

¹⁴ Yosef ndek nane saniŋgina: Ye sakit not ndo. Tane ma wam katesewam tuku likade.

¹⁵ Ye katesewam tuku tane tenenmba tagotinŋamŋgit. Ye sonndo Farao tuku nyu mbolŋge pasa sanŋri pilewet. Tane tuku maib tanŋine te nda prowa ta tane ŋakmba maŋ luka tanŋine tumbran kine nda.

¹⁶ Tane tuku ande luka kumba ka maib tanŋine tumba te prowa. Tane afu ŋakmba muli wande kape le tane son sakade e ko yabrikade ta ye kanŋeramŋgit. Ye sinŋka Farao tuku nyu mbolŋge saket. Maib tanŋine nda prowa ta ye kila tane ma wam katesewam tuku likade ŋgina.

¹⁷ Nu tanŋamba sake denŋpurmba nane kilmba muli wandek sinamŋge patikina le ait kenmba minnaig.

¹⁸ Ait kenŋnu mbolŋge Yosef ndek nane saniŋgina: Ye Kuate kum-nemŋge minmba nu tuku nyu kurauket tuku. Tane ye tuku minŋge dubiwap ta tane maye minamŋgaig.

¹⁹ Tane son pasa sakade ndeta tane tuku ande muli wandek sinam tenge minwa le tane afu ŋakmba tanŋine wit piyanaig ta kilmba ka tanŋine

kuasmbi gubak tawondo minig ta niŋgap.

²⁰ Tanŋamba tanŋine maib tanŋine fudin ta tumba ye tugum prowap. Tanŋawap le ye tane son sakade ta kanŋermba ye tane baletinŋe nda ŋgina.

²¹ Tanŋakina le Yosef aba kat nuŋe nanŋine nanŋine tenenmba sakinaig: Son. Sine sinŋine miron sinŋine maib tumba ŋayo siligen le nu wamdus fagka sarsarka ye turyap e ŋgina ta sine ismba nda isanu sukgen. Wam ta tuku kile sine piti teg ŋginaig.

²² Tanŋakinaig le Ruben ndek sakina: Ye o buk satinŋen: Sinŋine maib ŋayo sili ndawap ngen ta tane ye tuku pasa nda isnaig. Kile ndare ta lafunu piti teg ŋgina.

²³ Yosef nu nane tuku pasa ta kagmanŋa minna ta aba kat nuŋe nane katese ndanaig. Ta ndanam? Yosef nu nane ndon Hibru pasa ndatina. Nane pasatanu le pasa mbilam tanŋo andenŋe pasa mbilmba Yosef aba kat nuŋe saniŋganu.

²⁴ Kile Yosef nu nane kusreka ka malmmbikina. Nu malmmbi denŋpurmba maŋ pro nane ndon pasatumba minna sulumba Simeon madimba aba kat nuŋe tumailamŋge ndaleka kusnaig.

Yosef aba kat nuŋe luka Kanan kinaig

²⁵ Kile Yosef ndek nane afu wam pagukina le nu tuku pasa dubimba aba kat nuŋe tuku bek ta wit fuluknye likinaig sulumba nane tuku ndametin mata luka wit bek sinam tanŋe sigrikinaig. Tanŋanaig sulumba nyamagan afu ndinŋge nyam tuku turmba niŋginaig.

²⁶ Tanŋanaig le aba kat nuŋe nane wit piyanaig ta kilmba nanŋine donki kame mbolŋge patikinaig sulumba kinaig kumba ka

²⁷ furirna le kinyanu ma ande mbol promba nane tuku ande nuŋe donki tuku nyamagan kilam saka nuŋe bek talka mambilna kande nuŋe ndametin bek sinam tanŋe minnaig le kanŋerkina.

28 Kanđerkina sulumba aba kat nuņe wika saniņgina: Ai te. Ye tuku ndametiņ luka sigrikaig te ņgina. Tanakina le nane wamdus fulilka kuru-kuruka nanņine nanņine sakinaig: i ... Kuate nu ame maņau sine mbolņge teņenmba kat ņginaig.

29 Nane ndek kumba ka Kanan kilke mbol promba mam nanņine tugum kinaig sulumba wam ņakmba ta nu kubeu tumba sakinaig:

30 Isip tuku gabat sunņo ta ņerņerka pasa sanņrimbi sine ndoņ pasatina sulumba tane ma wam katesewam tuku likade ņgina le

31 sine lafumba sakigen: Sine ma katesewam tuku mbal kuga. Sine son pasa ndo sakeg.

32 Sine tanņo ndindo tuku kutu. Sine ņakmba tanņo 12 ta mambo ande kumna le sine tuku maib fudiņ kile mam ndoņ Kanannņe minit ņga sagen le

33 tanņo ta nu sakina: Tane son sakade e ko kuga ta ye kanđeramņgit. Tane ande ye ndoņ minwa le tane afu ņakmba wit kilmba ka tanņine kuasmbi gubak tawondo minig ta niņgap.

34 Tanamba tanņine maib tanņine tumba ye tugum prowap le tane ma katesewam tuku mbal kuga tane son pasa sakade ta ye kanđeramņgit. Tane tanawap le ye tanņine aba tanņine paska luka tane tiņgi le tane teņge ndo nyamagan piyamba minap ņga sasiņgina ņginaig.

35 Nane tanamba mam nanņine sanaig sulumba nanņine bek wit ņak ta kutuniņmba nanņine pale fat yimyam ndametiņ ņak ņak ta kanđerka mam nanņine ndoņ kuru kuru sunņo tinaig sulumba

36 mam nanņine ndek saniņgina: Tane ndaņam saka yiņe kiņo kame ņakmba kile-ņgisikade e? Yosef buk ņgisikina. Simeon kile maņ ņgisikat. Kile tane maņ Benyamin tumba kambim tuku sakade. Ye sonndo piti sunņomba kile-sigliket ņgina.

37 Tanakina le Ruben ndek mam nuņe sana: O mam, ne isa. Ye

Benyamin nda tumba ne tugum luka prowi ndeta ne yiņe kiņo ar ta bale fara. Sine kumba yeņge Benyamin kulatki sulumba maņ luka ne tugum prowamņgit ņgina le

38 Yakob nu sana: Yiņe kiņo ta tane ndoņ kine nda. Aba nuņe buk kumna. Kile nu nuņe ndo minit. Nu mata ndinņge piti ande te-silikikat. Ye buk saibo pilen. Nu kumwa ta tane ye tuku ņgamunņgal kuerkap le ye wamdus tatrukuwa le kumamņgit ņgina.

43

Yosef aba kat nuņe nane Benyamin tumba luka Isip kilke mbol kinaig

1 Kile Kanannņe guba ait ta sunņokina le

2 Yakob tuku kuasmbi wit Isipņge kilnaig ta buk nye suglukinaig sulumba Yakobņge kiņo kat nuņe kukulniņgina le maņ luka nyamagan piyawam tuku Isip kuwaig ņgina.

3 Tanakina le Yudanņe nu sana: Mam, sine buk ne pasa sanigen ta Isip tuku gabat sunņo ta nu sine kanđerka ņerņerka pasa sanņrinu sasiņgina. Nu sakina sine maib tumba kine ndakube ta nu sonndo sine kanđerke nda.

4 Ne siņgine maib fudiņ ta ņgail ndaka ta sine maņ kumba ka ne tuku nyamagan afu piyaninņamņgig.

5 Kuga ta sine kine nda. Isip tuku gabat ta nu buk sakina sine maib nda tumba kab ta nu sine kanđerke nda ņga mam nuņe sana.

6 Tanakina le Israel ndek sakina: Tane ndaņam tuku gabat sunņo ta mambo tanņine tuku sanaig le ye kile piti sunņoyate ņgina le

7 nane ndek nu sanaig: Tanņo ta nu sine kusnasiņmba lok ndeka minna sulumba nu sine tuku tugu mata kusnanņina le sine maņau ke fuguņe. Ne tuku mata kusnanņina. Nu teņenmba sakina. Tane mambo tanņine ande minit e ko kuga ņgina. Tanakina le sine nu sagen. Nu siņgine mambo tumba nu tugum kambim tuku ta sine kila kande nu sa ndagen kande ņginaig.

⁸ Tanakinaig sulumba Yuda nu man mam nuŋe sana: Mam, Benyamin sine ndon kukula le yeŋge kulatki. Ne tanawa le sine kile ndo kanŋig. Tanamba sine gubanu kume nda.

⁹ Ye nu kulat maye ndamba luka tumba pro ndawi ndeta piti ta ye mbolŋge minmba minamŋgat.

¹⁰ Sine dal ndakigen kande sine buk Isip kilke mbol kumba lukam argen kande ŋgina.

¹¹ Tanamba sana le Mam nanŋinenŋe nane saninŋina: Tanamba ndeta tane sinŋine nyamagan magenu kikonu afu kilmba sigrika gabat sunŋo ta tambim tuku kilmba kape. Grep alonu pagranu, ŋguimzan kulenu, aŋan ndende mundur magenu afu ta ŋakmba kilmba kape sulumba kanjair alonu pistasio le amon afu turmba kilmba kumba nu tape.

¹² Tane ndametin soŋ ambonga nyamagan tuku kilnaig ta kilmba man nyamagan kitek tuku ta ulendimba kilmba man luka kape. Nane mbamba ndametin ta luka sigrikinaig inde.

¹³ Mambo tanŋine te tap sulumba pitik tanŋo ta sota luka kape.

¹⁴ Kuate Sanŋri Nayo nuŋe tanŋo ta wamdus biye mbilwa le nu tane sinatinmba Benyamin nale aba tanŋine ande ta turmba man patikuwa le luka prowap. Yiŋe kiŋo kame ŋakmba ŋgisikuwaig ndeta tanaiŋ ta Kuate nuŋe aŋan ŋgina.

¹⁵ Tanakina le Israel tuku kuasmbi nane Isip gabat tuku gare tambim tuku aŋan ndende ta kilmba ndametin armba ta turmba kilmba Benyamin tumba Isip kilke mbol kinaig ka tanŋe Yosef tugum pronaig.

¹⁶ Yosef nu ndek mambilmba aba kat nuŋe Benyamin turmba kanŋerka nuŋe wande kulatkanu tanŋo ta sana: Ne tanŋo kame te kilmba yiŋe wande mbol kaye. Nane ki mbol ye ndon isukusamŋig. Ne kumba ka aŋanmor ande balemba kuapika ŋgina.

¹⁷ Tanakina le piro tanŋo ta Yosef pasatina ta kumumba kina. Nu nane

ta kilmba Yosef tuku wande mbol kinaig le

¹⁸ nane kuru-kuruka tenenmba idusnaig: Ndametin buk nyamagan piyagen ta luka sigrikinaig ta tuku sine kilmba wande te mbolŋge patikate inde. Ngilaŋge nane sine ndon kame bumba sine tuku donki kilamŋgaig. Tanawaig le sine nane tuku piro tanŋo tanan minamŋgig ŋga idusnaig.

¹⁹ Tanamba idusmba nane kumba ka Yosef tuku wande kulatkanu gabat ta tugum kumba sanaig:

²⁰ O tanŋo sunŋo, sine buk pro tenŋe nyamagan piyagen sulumba

²¹ kumba ka furirna le kinyam saka ndinŋe sine bek minŋenu talka sine sinŋine ndametin ta ŋakmba kanŋerkigen. Kile sine ndametin ta man kilmba lukig sulumba

²² ndametin kitek afu turmba nyamagan piyawam tuku kilmba prowig. Imanŋe ndametin ta luka sigrikina ta sine gilai ŋginaig.

²³ Tanakinaig le piro tanŋo tanŋe ndek nane saninŋina: Tane ta tuku kuru-kuruka wamdus sunŋo te ndakap. Tane tuku Mbara, mam tanŋine tuku Mbaranŋe manau ta kina kande. Tane tuku ndametin ambokok ta yeŋge buk kilen ŋgina. Tanamba nu kumba ka Simeon tumba prona.

²⁴ Kile nu ndek nane kilmba Yosef tuku wande sinam kina sulumba nu kule kilmba nane ninŋina le kupe minyanŋinaig. Tananaig le nu donki kame ta nyamagan ninŋe likina le nyinaig.

²⁵ Tanamba nane ki mbol Yosef ndon isukusam tuku pasa ta ismba nane Yosef gare tambim tuku aŋan ndende kilmba pronaig ta kilmba kuaneka

²⁶ wande mbol tanŋe minnaig le Yosef prona le nane gare tambim tuku aŋan ndende ta kilmba Yosef tugum kinaig sulumba nu tugumŋge dagol tidronŋa lokinaig le

²⁷ Yosef ndek nane kusnaninŋina: Tane ŋakmba mage minig e ko

kuga ngina sulumba maŋ lato kusnaniŋgina: Mam saibo taŋgine buk ye sayinaig ta nu maye minit e ngina le

²⁸ nane nu sanaig: Ne tuku piro taŋgo sine tuku mam ta maye minit nginaig sulumba maŋ dagol tidronŋa nu tugum taŋge lokinaig.

²⁹ Kile Yosef nu mambilmba mambo nuŋe Benyamin kaŋgermba sakina: Tane tuku mambo fudiŋ tane buk ye sayinaig ta not e ngina sulumba maŋ sakina: O kiŋo, Kuate nu ne make pilmba sinzaŋnuwa ngina.

³⁰ Taŋakina sulumba Yosef nu mambo nuŋe tuku wamdus tatruga ŋin tugu malmbi prona le nu nane kusreka nuŋe wandek sinam kumba kuirka malmbikina.

³¹ Malmbike denŋpurmba nu tumail pasi minyaŋgina sulumba ngamuŋgal wamdus tatrugin ta tomba luka nane tugum prona sulumba nuŋe piro taŋgo kame ta saniŋgina le nyamagan wakeika patikinaig.

³² Nane Yosef tuku nyamagan kilmba mbain inum mbolŋge patikinaig sulumba aba kat nuŋe tuku nyamagan ta mbain inum mbolŋge patikinaig. Isip mbal afu Yosef ndoŋ minnaig ta nane mata mbain yamokŋge isukusnaig. Ta ndaŋam? Isip mbal nane Hibu mbal talaniŋmba ake agaŋ taŋaŋ ŋga nane ndoŋ tuma isukuse ndakanu.

³³ Yosef tuku aba kat nuŋe ta nane isukusam tuku mbili mbolŋge ina kat naŋgineŋge kile-patike likinaig ta kumumba nane kile-minyokinaig. Kiŋo mulum mbolŋge kumba ka kiŋo ŋgrimbik mbolŋge tiŋgina. Taŋanaig le nane maŋau kinaig ta kaŋgermba nane naŋgine naŋgine muŋgu kaŋgerka wamdus sulumba minnaig.

³⁴ Taŋamba minnaig le piro taŋgo kame ta nane nyamagan afu Yosef tuku isukusanu mbili mbolŋge patikinaig ta kilmba pro nane niŋginaig sulumba nane Benyamin tuku nyamagan suŋgomba taŋgo 5 tuku nyamagan taŋaŋ patikinaig. Taŋamba nane Yosef

ndoŋ isukusmba kule nyumba garegareka minnaig.

44

Murko ngisikina

¹ Nane isukuse denŋpurnaig sulumba Yosef nu wande kulatkanu gabat ta wam pagumba sana: Nane kambim tuku ta idusmba nyamagan fuluknye niŋmba nane tuku bek nduik nduik sinamŋge ndametiŋ ta mata luka sigrika.

² Taŋawa sulumba ye tuku murko silwa ta tumba kiŋo ŋgrimbik ta tuku bek sinam siriwa sulumba ndametiŋ wit piyawam tuku ta turmba sigrika ngina. Taŋakina le Yosef tuku piro taŋgo ta nu taŋamba ndo kina.

³ Mafena le maratukuk tiŋga piro taŋgo taŋge nane kukulniŋgina le nane doŋki kilmba kinaig.

⁴ Nane tumbraŋ suŋgo ta kusremba masken ndakumba minnaig le Yosef nu wande kulatkanu gabat ta kukulmba sana: Ne paten tiŋga nane kuasmbi kagig ta ngumnem dubika kaye. Ne kumba ndinŋge nane kaŋgerkumba ndeta teŋenmba saniŋga: Ndaŋam tuku tane maŋau mayenu kig ta idus ndamba maŋau ŋayonu kaig?

⁵ Tane ndaŋam saka yiŋe gabat tuku murko silwa ta kuayar taig? Nu murko tamba kule nyate tuku. Murko tamba maŋau ngumneŋga prowam tuku katesete. Ne ka taŋamba nane saniŋga ngina.

⁶ Yosef tuku piro taŋgo ta kumba ka ndinŋge nane kaŋgerkina sulumba nu Yosef tuku pasa ta nane saniŋgina le

⁷ nane ndek sakinaig: O gabat suŋgo, ne ndaŋam tuku ŋerŋerkate? Sine maŋau ande taŋawam kumuŋ kuga.

⁸ Sine ndametiŋ o buk bek sinamŋge kaŋgerkigen ta kilmba luka Kanan kilke mbolŋge progen ta ne kila. Ne ndaŋam sine gabat naŋe tuku silwa ko gol kuayarig ŋga iduste?

⁹ O gabat suŋgo, ne murko ta ima tuku bek sinamŋge kaŋgermba tumba

ndeta nunge ndo kumwa le sine njakmba ne tuku piro tanjo tanjan minbe nginaig.

¹⁰ Tanjakina le piro tanjo ta lafumba saningina: Tane sakade ta maye ta ye ima tuku bek sinamnge murko ta te-siliki ta nunge ndo ye tuku piro tanjo minwa le tane afu njakmba luka kape ngina.

¹¹ Tanjakina le nane pitik ndo nangine bek kame ta paska ibenngge patike likinaig sulumba nane bek mingenu talke likinaig.

¹² Tanjanaig le Yosef tuku piro tanjo ta nu murko ta bek mindek sinamnge sotina. Nu kiyo mulum ta tuku bek sinamnge tugu pilmba kumba ka kiyo ngrimbik mbolnge tingina. Tanjamba Benyamin tuku bek sinamnge murko ta te-silikina.

¹³ Tanjana le aba kat nunge ta nane ndek wamdus pitiningina le nane nangine tawi ta njakmba kat fetfetmba aganj ndende njakmba donki mbol patika luka Isip kinaig.

¹⁴ Tanjamba Yuda nane luka kumba ka Yosef tuku wande mbol pronaig. Yosef nu wande mbol tanje minna le nane kumba ka nu tugum promba nu tuku tumailamnge lokinaig le

¹⁵ Yosef nu nane saningina: Tane ndanjaig? Tane idusde ye wam kuirok minig ta ye kila palmbim kumuñ kuga nga idusde e ngina.

¹⁶ Tanjakina le Yuda lafumba nu sana: O gabat sungo, sine ndanjmba pasa lafube? Sine ndanjmba mbar te lafumba wakeibe? Kuatenge sine tuku une ta buk te-mayokat. Ta tuku o gabat sungo, tanjo murko tat tanje ndo nu ne tuku sanzal mine nda. Sine njakmba ne tuku piro tanjo tanjan minamngig ngina.

¹⁷ Tanjamba sana le Yosef ndek sakina: Kuga. Ye tanjamba ke nda. Tanjo murko tat ta nunge ndo ye tuku sanzal minwa le tane afu njakmba luka mam tanjine sota kape. Ye tane ndonj pasa kuga ngina.

Yuda nu Benyamin tuku ma tumba sanzal minam tuku sakina

¹⁸ Tanjakina le Yuda ndek Yosef tugum kina sulumba sana: O gabat sungo, ne Faraο suk minit. Ne ye tuku gubra te ndaka ye tuku pasa te isa.

¹⁹ Ne o buk tejenmba sine kusnasingina: Tane mam njak e ko mambo tanjine ande njak e nga kusnasingina le

²⁰ sine lafumba sanigenj: Sine mam njak. Mam nu saibonu. Maib mbanzonu mata minit. Mam buk saibo pilna sulumba kiyo ngrimbik ta tepilna. Aba nunge ta nu o buk kumna. Kile nu nunge ndo ina nunge tuku kiyo minit. Mam nu tuku kume purte nga sanigenj.

²¹ O gabat sungo, ne tejenmba sine sasingina: Tane tanjine mambo fudinj ta tumba prowap le ye kanjeri ngina le

²² sine ne tuku pasa tejenmba lafugenj: Kiyo ta nu mam kusrewam kumuñ kuga. Nu mam kusrewa ta mam nu kumamngat ngigenj le

²³ ne ndek sakina: Mambo tanjine ndaprowa ta ye manj tane kangertingenda nga sakina.

²⁴ Ne tanjakina le sine manj luka mam sota kagenj sulumba manjau ne sakina ta njakmba mam ndonj wam kubegenj le nu isna.

²⁵ Tanjamba ngumnenga mam ndek sasingina: Tane manj luka kape sulumba nyamaganj fudinjndo piyamba kilmba luka te prowap ngina le

²⁶ sine nu sagenj: O mam, sine manj luka kambim kumuñ kuga. Singine maib fudinj te nu sine ndonj ndakuwa ta sine gabat ta tuku am mbol prowam kumuñ kuga. Maib fudinj te sine ndonj kuwa ta sine kangig ngigenj le

²⁷ mam nu tejenmba sasingina: Yinje pino ta nu kiyo armba ndo kilepatikina ta tane kila.

²⁸ Ande buk ye kusreyina le kile ye nu ndakanjeret. Aganjmor nguikoknje balena le kumna.

²⁹ Tane kile ande te tumba kape le nu kumwa ta tane ye tuku ngamungal kuerkap le wamdus tatrukuwa le ye kumamngit. Ye buk saibo pile mayewit nga sasingina.

30-31 O tanjo sunjo, ye kiŋo te kusremba ake luka mam tugum prowi ta nu maib fudin te ndakanjerwa sulumba kumamngat. Nu tuku ngamungal ta njakmba kiŋo te mbolnge ndo kume pur mayete. Sine tuku mam nu saibo pile mayena. Sine kiŋo te ndon ndakab ta mam tuku wamdus kuerkuba le nu wamdus tatrakuwa le kumamngat.

32 Ye mata tejenmba mam sawen: Ye kiŋo te tumba luka ne tugum pro ndawi ndeta piti ta ye mbol minmba minwa le kumamngit nga nu sawen.

33 Ta tuku ye kiŋo te tuku ma tumba tenge ne tuku sanzal mini le ne nu ndo pitaiwa le aba kat nuŋe ndon luka mam sota kuwaig.

34 Kiŋo te ye ndon luka ndakuwa ta ye luka mam tugum kambim kumun kuga. Piti ta ye mam mbol kanjeram mbulit nga Yosef sana.

45

Yosef nu nuŋe ngaro te-mayokna

1 Yosef nu Yuda pasatina ta ismba ngamungal tatrakina le nuŋe piro mbal am mbolnge parewam fugumba nu ndek wi kuenka sakina: Tane piro tanjo njakmba kilmba kilim kape ngina. Tanjamba nu nuŋe ndo aba kat nuŋe ndon minna sulumba nu ndek nane saningina: Ye Yosefngge. Tane tuku maib tanjineŋge ngina.

2 Tanjakina sulumba Yosef ndek malmbi sunjona le Isip mbal malmbi ta isnaig sulumba ka Farao tuku wande tuma mbal kubeu niŋginaig le isnaig.

3 Kile Yosef ndek aba kat nuŋe saningina: Ye Yosefngge. Ye tuku mam minit e ko kumna ngina kande aba kat nuŋe nane kuru-kuruka wamdus fagka nu tuku pasa lafuwam fugunaig le

4 Yosef man lato saningina: Tane dirka ye tugum te yalpe ngina le nane dirka nu tugum kinaig le nu ndek nane saningina: Ye Yosefngge. Ye tane tuku maib tanjineŋge. O buk tane

ye tumba Midian mbal tugumngge ye piyayinaig le tumba Isip pronaig ta

5 kile tane wam o buk ye mbolnge kinaig ta tuku wamdus piti ndatinguwa. Tangine tangine wamdus ndagari ndatinguwa. Tane kumbekaig nga Kuatenge ye tumba te-amboyina.

6 Kile yar arnu guba ait sunjo ma tugu te biyit ta guba tuku yar 5 turmba minig. Tanjawa le tanjo piro mbolnge nyamagan ande tumba nye nda.

7 Kuate nu tane kumbekaig nga ye tane tugumngge te-amboyina. Tane ngamukngge sunjomba abo njak minap nga nu tanjana.

8 Ta tuku tanenge ye pilnaig le ye tumbran te pro ndawen. Kuga. Kuatenge ye pilna le ye te prowen. Nuŋe ndo kina le ye Farao tuku mam nuŋe tanan minet. Yenge ndo nu tuku piro mbal nuŋe wande mbolnge mine likade ta kulatket. Yenge ndo ye Isip ma tugu njakmba tuku gabat sunjo.

9 Ta tuku kile tane pitik ndo luka kape ka mam tejenmba sawap: Kiŋo nane Yosef tuku pasa ta tejenmba. Kuatenge ye Isip ma njakmba tuku gabat madiyina tukunu ne dal ndaka brain ndo ye tugum te prowa.

10 Ne pro Gosen ma tugu tenge ye patuyumba minyoka. Ne, nane kiŋo kame, nane wa kat nane, nane sipsip meme makau nane agan ndende njakmba turmba kilmba ye tugum prowa.

11 Ne Gosen ma tugu tenge minyoka le ye ne kulatkamngit. Guba tuku yar 5 turmba minig ta ye ne, nane kuasmbi, nane aganmor njakmba gubanu ndakumwaig nga iduset. Tane tanjamba ka mam sawap ngina.

12 Tanjakina sulumba Yosef man lato nane saningina: Tane njakmba yiŋe aba kame yiŋe maib Benyamin kile tane ye kateseyade. Ye Yosefngge, ye kile tane ndon pasatet te ka mam sawap.

13 Tane ka mam tejenmba sawap. Ye kile Isip mbal ngamukngge nyu sunjo njak minet. Wam njakmba tane kanjerkaig ta turmba mam sawap.

Tane brain kape ka nu tumba luka te prowap nga saningina.

14 Tanjaka saningina sulumba Yosef ndek mambo nuje Benyamin bagailmba malmbikina le Benyamin mata aba nuje bagail ndinmba malmbikina.

15 Tanjamba Yosef nu ndek aba kat nuje njakmba bagailninmba mumuninmba nane ndon malmbikina. Malmbi denpurna le nane nu ndon pasa-pasakinaig.

16 Yosef tuku aba kat nuje pronaig pasa ta nane afu ismba ka Farao tuku wande mbolnge sakinaig le Farao nuje gabat sugo nane njakmba pasa ta ismba gareningina le

17 Farao ndek Yosef wika sana: Ne naje aba kat naje saninga le nangine agan ndende kilmba donki mbol patika luka Kanan kilke mbol kuwaig.

18 Nane ka nangine mam nangine tumba nangine kuasmbi njakmba kilmba ye tugum te prowaig. Yenge nane kilke ande mayenu ndo Isipnge serningamngit. Tanjawi le nane ma ta mbolnge minmba nyamagan magenu sunjomba kilmba nyumba minamngaig.

19 Ne nane saninga le Isip tuku karis afu nangine pino kutu kilmba yalmbim tuku turmba kilmba kuwaig sulumba mam nangine tumba te prowaig.

20 Nane agan ndende Kanan kilke mbolnge kusrekamngaig ta tuku wamdus piti ndaninguwa. Ye nane kilke mayenu ande Isipnge serningamngit nga Yosef sana.

21 Israel tuku kinjo kat nuje nane Farao sakina tanjamba ndo kinaig le Yosef ndek Farao tuku minje dubimba karis afu ningina. Tanjamba nu nyamagan afu ndinnge nyam tuku turmba nane ninmba

22 tawi magenu ndui ndui aba kat nuje ningina sulumba nuje mambo nuje Benyamin ndametinj soj 30 tuna sulumba tawi magenu 5 turmba kile-tuna.

23 Tanjamba Yosef nu ndek Isip tuku agan ndende mage mage mam nuje tambim tuku kilmba donki 10 ta mbolnge patikina sulumba donki 10 afu ta mbolnge wit bret nyamagan yeki yeki ndinnge nyam tuku patikina le turmba kilmba kinaig.

24 Tanjamba Yosef nu aba kat nuje kukulningina le kambim bafunaig le nu ndek wam paguka saningina: Tane kumba ka ndinnge kualeyau ndakap ngina.

25 Nane Isip kusremba kumba ka ka mam nangine Yakob tugum Kanan kilke mbol pronaig sulumba

26 sanaig: Yosef kume ndakina. Kile nu minit. Isip ma tugu njakmba nuje kulatkate nginaig. Tanjakinaig ta pasa ta mam nangine tuku wamdus ulmba sili ndana.

27 Tanjana le nane Yosef pasa sakina ta njakmba nu kubeu tunaig le nu ismba karis afu nu tumba Isip kambim tuku Yosefngge patikina ta kanjerkina sulumba nu ndek garegareka sakina:

28 Sonndo. Ye tuku kinjo Yosef abo minit. Kile ye piti kugatok. Ye kumba ka nu kanjeri sulumba ndo kumamngit ngina.

46

Yakob nuje gageu kilmba Isip kilke mbol kina

1 Israel nu agan ndende njakmba kuane denpurna sulumba mam nuje Isak tuku Mbara atraukam Berseba tumbran kina.

2 Furir ta mbolnge nu kinjatanu suk Kuatenge Yakob tugum promba wika sana: Yakob, Yakob ngina le nu woka sakina: Ye minet te ngina.

3 Tanjakina le Kuate nu ndek sana: Ye Kuate. Ye mam naje tuku Mbara. Ne Isip kilke mbol kambim tuku kuru kuru ndaka. Yenge ki le ne tuku wa kat naje tuku kuasmbi tugekamngaig.

4 Ye ne ndon Isip kanjik. Tanjamba ngumnennga ye ne tuku wa kat naje tuku kuasmbi kilmba man luka te

prowamngit. Yosef nu ne ndon minmba ka ne kuma le nuŋge ne tuku am tukulningamngat ngina.

⁵ Yakob nu Berseba tumbran kusrena le nuŋe kiŋo kat nuŋe nu tumba nanŋine kutu kame fonfon nanŋine pino kame ŋakmba kilmba karis nane kilam tuku Faraonŋe patikina ta mbolŋge patikinaig.

⁶ Tanamba nane makau kilmba agan ndende afu Kananŋe kilnaig ta turmba kilmba Isip kinaig. Yakob nu nuŋe kutu kame

⁷ wa kat nuŋe ta ŋakmba kilmba kina.

Yakob tuku kuasmbi 70

⁸ Israel nuŋe kuasmbi kilmba Isip kilke mbol kina ta nane tuku nyu nanŋine ta teŋenmba.

Kiŋo mulum ta nyunu Ruben.

⁹ Ruben tuku kiŋo kame ta Hanok, Palu, Hesron, Karmi.

¹⁰ Simeon tuku kiŋo kame ta Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Sohar, Saul. Saul nu Kanannu pino ande ndon tinaik.

¹¹ Levi tuku kiŋo kame ta Gesron, Koat, Merari.

¹² Yuda tuku kiŋo kame ta Er, Onan, Sila, Peres, Sera. (Er le Onan nale Kananŋe kumnaik). Peres tuku kiŋo armba. Ande nyunu Hesron ande Hamul.

¹³ Isakar tuku kiŋo kame ta Tola, Pua, Yasub (nyunu ande Yob), Simron.

¹⁴ Sebulun tuku kiŋo kame ta Seret, Elon, Yalel.

¹⁵ Yakob tuku kiŋo kame 6 ta ŋakmba Lea ndon Mesopotamia kilke mbolŋge minmba kile-patikinaik. Nu kulim ande turmba te-pilna ta nyunu Dina. Lea tuku kiŋo kame wa kat nuŋe ta ulendimba 33.

¹⁶ Gat tuku kiŋo kat nuŋe ta teŋenmba. Sefon, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arod, Areli.

¹⁷ Aser tuku kiŋo kame ta Imna, Iswa, Iswi, Beria. Kulim nanŋine nyunu Sera. Beria tuku kiŋo kat nuŋe ta Heber le Malkiel.

¹⁸ Nane 16 ta ŋakmba Yakob tuku ndare. Yakob nu Zilpa ndon Gat le Aser kile-patikinaik. (Zilpa nu piro pino ande Labanŋe kulim nuŋe Lea tuna tuku).

¹⁹ Yakob piyo nuŋe Rahel tuku kiŋo armba ta Yosef le Benyamin.

²⁰ Yosef nu Isipnu pino Asenat tina sulumba kiŋo armba kile-patikina ta Manase le Efraim. (Asenat nu Potifera tuku kulim nuŋe. Potifera nu Heliopolis tuku pris gabat).

²¹ Benyamin tuku kiŋo kat nuŋe ta teŋenmba. Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim, Art.

²² Nane 14 ta ŋakmba Yakob le Rahel tuku ndare.

²³ Dan tuku kiŋo ta nyunu Husim.

²⁴ Naftali tuku kiŋo kat nuŋe ta Yasel, Guni, Yeser, Silem.

²⁵ Nane 7 ta Yakob tuku ndare. Yakob nu Bila ndon Dan le Naftali kile-patikinaik. (Bila nu piro pino ande Labanŋe kulim nuŋe Rahel tuna tuku).

²⁶ Yakob nuŋe ndare ŋakmba kilmba Isip kina ta ulendimba 66. Nuŋe rukan kat nuŋe ta turmba kilmba kina.

²⁷ Yosef nu kiŋo armba Isipŋge kile-patikina. Ta tuku Yakob tuku kuasmbi ta ulendimba 70 kile Isipŋge minnaig.

Yakob nu nuŋe gageu ndon Isipŋge minnaig

²⁸ Yakob nu Yuda kukulna le nu ambonga kumba ka Yosef sawa le pro Gosenŋge mam nuŋe kaŋgeram tuku ngina. Tanakina le Yakob tuku kuasmbi ka Gosenŋge pronaiŋ le

²⁹ Yosef nu ismba karis ponja kumba ka Gosenŋge mam nuŋe te-silikina sulumba nu mam nuŋe tugum promba pitik ndo mam nuŋe bagailmba malmbi didika mine kuenna.

³⁰ Malmbi denpurna le Israel ndek Yosef sana: Ye ne abo minit ta kaŋgernet. Kile ye kumi ndeta maye ngina.

³¹ Kile Yosef ndek aba kat nuŋe mam nuŋe tuku kuasmbi ŋakmba

wam paguka saningina: Ye kile ka Farao tejenmba sawamngit. Yiñe aba kame mam tuku kuasmibi Kanangge minnaig ta kile prowaig.

³² Nane sipsip makau kulatkade tuku. Nane nangine sipsip makau aganj ndende ñakmba kilmba prowaig nga nu sawamngit.

³³ Farao ndek tane wika kusnatiñmba tane ame piro kade tuku nguwa ndeta

³⁴ tane nu tejenmba sawap: O gabat sungo, sine buk fonfon ndo aganjmor kulatka pirokigen ta kile mata sine tanamba ndo piroka minmba mineg. O buk singine wa mbun kame pirokinaig tanamba keg. Tane tanamba sawap ta nu tane mapekuwa le Gosen ma mbolñge minyokamngaiñga nga saningina. Ta ndañam? Nane Isip mbal aganjmor kulatkanu mbal ndon ulendika minam mbulnaig. Ta tuku Yosef nu aba kat nuñe tanamba wam pagukina.

47

¹ Kile Yosef ndek aba kat nuñe 5 kilmba kumba ka Farao tejenmba sana: Yiñe mam yiñe aba kame nane ñakmba kile Kanangge Isip prowaig. Nane nangine sipsip makau nangine aganj ndende ñakmba kilmba prowaig. Kile nane Gosenñge minig ñgina.

² Tanakina sulumba Yosef ndek aba kat nuñe 5 ta Farao tuku tumailamñge kile-tidingina le

³ Farao ndek nane kusnaniñgina: Tane ame pirokade tuku ñgina le nane lafumba sanaig: O gabat sungo, sine aganjmor kulatkeg tuku. Singine wa mbun kame nane kinaig tanamba ndo sine tuturmba keg.

⁴ Guba sungo Kanan kilke mbolñge prona le singine aganjmor isukusam tuku nyamagan mata kuga tukunu sine kilke te mbolñge minyoka pironu tuku prowig. Ta tuku ne woka le sine Gosenñge minyokube ñginaig.

⁵ Tanaka sanaig le Farao ndek Yosef sana: Mam nañe aba kat nañe kile ne tugum prowaig.

⁶ Ma magenu sungomba Isipñge minig. Ne inum te-silika nane serninga le tanje minyokuwaig. Nane Gosenñge minyokuwaig ta mata maye. Nane afu aganjmor kulatkam tuku kila magenu ñak kanjerkumba ndeta ne nane madinañga le ye tuku aganjmor kuan kulatkam tuku gabat minwaig ñgina.

⁷ Tanakina le Yosef ndek mam nuñe tumba Farao tugum kina le kanjerna. Tanana le Yakobñge Farao nyaro tuna le

⁸ nu ndek nu kusnana: Ne kile yar giganmba ñak e ñgina le

⁹ Yakob nu sana: Ye buk ma tugu sungomba mbolñge rawe tanjo tananj kinenumba piti sungomba ñak yar 130 kusreken. Yar ta sungomba ndo kuga. Ye tuku yar te yiñe wa le mam tuku yar sungomba nane buk rawe tanjo tananj minmba likinaik tanamba kuga nga Farao sana.

¹⁰ Tanakina sulumba Yakob nu Farao man lato nyaro tumba nu kusremba kina.

¹¹ Kile Yosef nu mam nuñe aba kat nuñe turniñgina sulumba kilke ande Rameses ma tugu mbolñge niñgina le nane ka tanje minyokinaig. Kilke ta mayenu ndo Isip ma tugu ñakmba liniñgina. Tanamba Yosef nu Farao buk sakina ta kumu-kumumba kina.

¹² Yosef nu mara mindek nyamagan mam nuñe, aba kat nuñe, nangine kuasmibi nane ñakmba tuku kumumbi patika niñmba minanu.

Guba tuku ait ta buk sunjokina

¹³ Guba tuku ait ta kile sunjokina le ma tugu ñakmba nyamagan kugana tukunu Isip mbal Kanan mbal nane sangri kugatok minnaig.

¹⁴ Tananaig le Yosef nu ndametiñ Isip tanjo kame Kanan tanjo kameñge wit piyawe likinaig ta ñakmba manjurka kilmba Farao tuku wande mbol kina.

¹⁵ Isip mbal Kanan mbal kile ñakmba ndametiñ kuganaig le Isip tanjo pino ñakmba Yosef tugum promba sanaig: Ne sine nyamaganmbi turka. Kuga ta sine gubanu

kumamngig. Ne sine turnu tuku ndin ande sota. Sine ndametiŋ mata buk kuganaig nginaig le

¹⁶ Yosef ndek nane saniŋgina: Tane sonndo ndametiŋ kuganaig ndeta taŋgine agaŋmor kilmba ye tugum prowap. Taŋawap le ye tane nyamagan taŋgamngit ngina.

¹⁷ Taŋakina le nane ndek hos sip-sip meme makau doŋki kilmba Yosef tugum kinaig le nu ndek nane nyamagan niŋgina. Yosef nu taŋamba minna le ka ka yar ta kugana.

¹⁸ Yar bailkanu mbolŋge nane maŋ Yosef tugum kumba sanaig: O gabat suŋgo, sine siŋgine piti ne tugumŋge yabune nda. Siŋgine ndametiŋ ŋakmba kuganaig. Siŋgine agaŋmor mata ne buk ŋakmba kilna. Sine kile ne agaŋ inum tanmbim tuku mine ndakate. Siŋgine ŋgarosu siŋgine kilke ta ndo minig.

¹⁹ Ne sine pile ndo siŋga le gubanu kume ndakube. Ne ndin inum sine sinzaŋsiŋgam tuku te-silikam kumuŋe? Sine tuku kilke mata ake minig. Ta tuku ne sine siŋgine kilke turmba kila sulumba nyamaganmbi sine turka. Ne taŋawa le sine Farao tuku piro taŋgo taŋaŋ minbe le sine tuku kilke mata nuŋge kilwa. Taŋamba ne sine wit nyam tuku nyamagan tumunu ngukam tuku ta turmba siŋga. Kuga ta sine ŋakmba gubanu kumbe le kilke mata baknu ndo minikat ŋga Yosef sanaig.

²⁰ Guba suŋgo ta kile saŋgri taŋgina le Isip taŋgo pino kilke ŋakmba Yosef tunaig le piyawe suluna. Taŋana le Isip kilke ŋakmba Farao tuku ndo minnaig le

²¹ taŋgo pino Isip kilke mbolŋge mine likinaig ta mata ŋakmba Farao tuku piro taŋgo ndo minnaig.

²² Pris kame tuku kilke ta ndo nu piya ndaniŋgina. Ta ndaŋam? Nane Faraonŋe piyaniŋgina le nane tambi nyamagan piyamba nyinaig. Ta tuku nu naŋgine kilke piya ndana.

²³ Kile Yosef ndek taŋgo pino ŋakmba saniŋgina: Kile tane isap. Ye tane taŋgine kilke turmba Farao tuku

piyawit. Ye kile nyamagan tumunu tane taŋgamngit ta tane kilmba ka piro mbolŋge ngukap.

²⁴ Nyamagan ka magekuwaig le tane nyamagan ta walmba patikumba ndindo tumba Farao tape sulumba bailkamba ta taŋgine minwaig. Afu ŋgunu tuku minwaig afu taŋgine gageu ndoŋ nyam tuku minwaig ngina le

²⁵ nane lafumba sakinaig: O gabat suŋgo, ne sine tur magekina le sine tuku ande kume ndakina. Kile sine ŋakmba Farao tuku piro taŋgo ndo minbe nginaig.

²⁶ Kile Yosef ndek tukul pasa ande Isipŋge pilna ta teŋenmba. Nyamagan piro mbolŋge magekuwaig ta taŋgo ŋakmba walmba patikuwaig. Patikuwaig sulumba ndindo tumba Farao tuwaig le bailkamba naŋgine minwaig. Tukul pasa ta kile minmba minit. Pris kame tuku kilke ta ndo Farao nu kile ndakina.

Yakob nu nuŋe kumwa le ŋgunu tuku Yosef wam paguna

²⁷ Israel nane Isip kilke Gosenŋge minyoka kiŋo kame suŋgomba kilepatikinaig sulumba agaŋ ndende mata suŋgomba kilnaig.

²⁸ Yakob nu yar 17 Isipŋge minna. Nu tuku yar ulendimba ta 147.

²⁹ Taŋamba Israel nu kumam tuku ait fagkina le kamusmba nu kiŋo nuŋe Yosef wika sana: Naŋe wai tumba ye tuku fel karaukŋge pilmba son pasa saŋgrinu saka sulumba ne ye kulat mayeyumba Isip kilke mbol teŋge ye ngu ndaka.

³⁰ Ne ye Isipŋge tumba kaye ka yiŋe ina mam wa kame tugumŋge nguka ngina le Yosef ndek pasa lafumba sakina: Ye ne sakate taŋawamngit ngina.

³¹ Taŋakina le Israel nu ndek sakina: Ne sonndo maŋau ta kamngat kande pasa ta saŋgri pilewa ngina le Yosef nu pasa ta saŋgri pilena le Israel nu ndukuka kinyam mbili mbol taŋge Kuate gare pasa tuna.

48

Yakob nu Efraim le Manase nyaro nikina

¹ Minnaig ma ma mara ande nane Yosef sanaig: Mam naje guaze njak nginaig le Yosef ndek kiño kat nuje ar Manase le Efraim kilmba mam nuje kanjeram kina le

² nane ndek Yakob sanaig: Kiño naje Yosef ne kanjernam tuku prowat nginaig. Tanakinaig le Israel nu sangri tinga kinyam mbili mbolnje minyokina.

³ Yosef ka prona le mam nuje ndek nu sana: Kuate Sangri Nayo nu o buk Kanan kilke Lus tumbrañge ye tugum promba ye nyaro sumba

⁴ sayina: Yenje ki le ne tuku ndare tugeka tanjo kuasmbi sungomba mayok kanjaig. Ye kilke te serningi le kilke te nane tuku minmba minamngat nga sayina.

⁵ Ye ne tugum Isip ndapromba minen le piyo naje kiño armba kilepatikina. Kiño ar ta ye tuku. Efraim le Manase te ye tuku kiño kame Ruben le Simeon minik tanan.

⁶ Kiño afu ngumneña Efraim le Manase dubiknu prowaig ndeta ta naje. Ngumneña kilke fetka kuasmbi yimyam ningam tuku ait ta ne tuku kiño kame afu tuku ndare ta nane aba kat nanjine Efraim le Manase tuku kilke mbolnje minamnjaig.

⁷ Ye ina naje Rahel idusmba manau te ket. Ye luka Mesopotamia kilke mbolnje ilmba minen le nu ndinje Kanan kilke mbolnje Efrat tumbrañ patumba kumna le ye wamdus tatrakina le ye nu Efrat tumbrañ kambim tuku ndin make mbinje nguken ngina. (Efrat tumbrañ ta kile Betlehem ngade).

⁸ Kile Israel ndek Yosef tuku kiño ar ta kanjerka kusnanjina: Ima tuku kiño ar te ngina le

⁹ Yosef lafumba sana: Kiño ar te ye tuku. Ye Isipnje minen le Kuatenje sina ngina le Israel nu sana: Nale kilmba ye tugum te yale le ye nale nyaro niki ngina.

¹⁰ Israel nu buk saibo pilna tukunu nu am nuje mata agañ kanjer mage ndakina tukunu Yosef nu kiño kat nuje ar ta kilmba mam nuje tugum kina le nu ndek nale bagailnikmba mumunikina.

¹¹ Tanana sulumba Israel ndek Yosef sana: Ye buk idusen ye ne man kanjerne nda nga idusen ta Kuatenje ye sinzanyina le ye kile ne tuku kiño armba kanjerket ngina.

¹² Tanakina le Yosef ndek kiño kat nuje ar ta mam nuje tuku fel mbolnje kile-sika mam nuje tuku tumailamnje dagol tidronga lokina sulumba

¹³ Yosef ndek nale tuku wai bigmba wai ndinammbi Efraim biyna le mam nuje tuku wai najam mbolnje tingina. Tanana le nu Manase ndek wai najammbi biyna le mam nuje tuku wai ndinam mbolnje tingina kande

¹⁴ mam nuje nu wai mbilmba wai ndinam tumba kiño ngrimbik Efraim tuku gabat mbolnje pilna sulumba wai najam tumba kiño mulum Manase tuku gabat mbolnje pilna.

¹⁵ Tanamba nu nale nyaro nikina sulumba sakina: Yinje wa Abraham yinje mam Isak nale Kuate kumnemnje minnaik. Mbara tanje kiño ar te nyaro nikuwa. Kuate ye mara mindek kulatka tumba te prona le kile minet. Nunje nale nyaro nikuwa.

¹⁶ Nuje Enel o buk ye piti sungomba kanjerken le kulatkina nunje nale nyaro nikuwa. Ye tuku nyu, yinje wa Abraham tuku nyu, yinje mam Isak tuku nyu kiño ar te mbolnje minmba minwaig le nale tanjo kuasmbi sungomba njak prowaik ngina.

¹⁷ Yosef mam nuje wai ndinam tumba Efraim tuku gabat mbolnje pilna ta nu mbulna sulumba nu mam nuje tuku wai Efraim tuku gabat mbolnje pilna ta biyamba te-simba tumba Manase tuku gabat mbolnje palmbim bafuna sulumba

¹⁸ mam nuje sana: Mam, tanamba kuga. Kiño te ta nu mulum. Wai

ndinam tumba nu tuku gabat mbol pale ngina kande

¹⁹ mam nuje mbulmba nu sana: Kiño, ye kila. Manase tuku ndare mbolnge mata tango kuasmbi sunjokanu prowamngat ta kiño ngimbik te tuku kuasmbi kiño mulum tuku kuasmbi liwamngat. Nu tuku ndare mbolnge tango kuasmbi sunjomba prowamngaig ngina.

²⁰ Ki ait ta mbolnge Israel ndek nale tejenmba nyaro nikina: Israel mbal tango afu nyaro ningam nga tale tuku nyumbi tejenmba sanungaig; Kuatenge sinzantinguwa le tane Efraim le Manase tanañ minamngaig ngina. Tanamba Israel nu Efraim tumba kiño mulum tanañ te-ambona.

²¹ Kile Israel mañ Yosef sana: Mine minemba ye kumamngit ta Kuate nu ne ndon minamngat. Nunje ne tumba luka ka wa kat naje tuku kilke mbol kangat.

²² Sekem ma tugu ta kilke mayenu ndo. Ye o buk kame bagimbi tumbi Amor mbal ndon kame bumba yaiken. Kilke ta ye ne ndo sernet. Ye aba kat naje serninge nda nga Yosef sana.

49

Yakob nu kiño kat nuje nyaro pasa ningina

¹ Kile Yakob nu kiño kat nuje wika saningina: Tane ilmba ye tugumnge mangurkap le ye wam ngumneña tane mbolnge prowamngaig ta satingi.

² Yakob tuku kiño kame, tane njakmba ilmba minyokap sulumba ise tiwap. Tane mam tangine Israel tuku pasa isap nga saningina.

³ Ruben, ne ye tuku kiño mulum tukunu ne ye tuku isu. Ye mbanzo minen sulumba ne kiño mulum tepilen. Ne sanjri sunjo njak. Ye tuku kiño afu nane njakmba ne kumnemnge minig.

⁴ Ne kule sanjrinu ndekate tanañ ta ne ye tuku pino ndon kinyna sulumba kiko mañau ye sina. Ta tuku ne mambo kat naje te tuku sunjo mine nda.

⁵ Simeon nale Levi ndon wamdus ndindo. Nale kame agañ ndende kilmba tamba mañau njaigonu kade tuku.

⁶ Ye nale yabuka pasa katik ta ye maye nge nda. Nale gubra tinaik sulumba tango bale farnaik tukunu ye nale tuku mañgur sinamnge minyokam mbulet. Nale nakile ake sinañ usremba makau pailnu kupenu kat ngurninge likinaik.

⁷ Nale tuku gubra ta pak njayo. Ta tuku piti ta nale kanjerwaik. Ye nale pitaiki le Israel kilke mbol kuwaig sulumba Israel mbal ngamuknge mine likamngaig.

⁸ Yuda, ne tuku tira kame ne tuku nyu te-dungamngaig. Ne naje ngueu mbal njinfokmbi biye likamngat. Ne tuku tira kame ta ne tugumnge lokamngaig.

⁹ Yuda nu laion tanañ. Nu agañmor balemba luka nuje kuirkate burok sinam ta kumba nuje ngaro wakeimba kinyit le andenge nu kuanemba koron ndate.

¹⁰ Nu nuje ndare kame ndon gabat sunjo tuku ndumndum biymba minmba minwaig le gabat sunjo ande prowa le tango kuasmbi njakmba nu tuku minje kumnemnge minamngaig.

¹¹ Yuda nu nuje donki fatnu muli njak grep muli mayenu mbol kusit sulumba nuje tawi ta grep kulenu gurgur ndare suk tamba minyangate.

¹² Nu grep kule nyate le amnu gurkade. Nu amo nyate le maketiñ kaukauknu ndo.

¹³ Sebulun nu piyalnge yu make mbolnge minamngat. Piyal nuje ta wañ tuku kundu magenu minamngaig. Nuje kilke make mbolnge kumba ka Sidon tumbranngate tingamngat.

¹⁴ Isakar nu donki karennu tanañ ake sinañ pale kame ngamuknge kinymba minit.

¹⁵ Nu kilke mayenu mabtam tuku kangerte ta nu isu maramba agañ ndende kugrakate sulumba sanzal tanañ piro karenkate.

16 Dan nu nuŋe kuasmbi kulatkamŋgat. Kuasmbi ta nane Israel tuku kuasmbi ŋakmba taŋaŋ minamŋgaig.

17 Nu kame mbeŋ taŋaŋ ndin make mbiŋge minamŋgat. Nu patenŋa hos kupenu makete le taŋgo hos mbolŋge minyokate ta nu bariŋga ndekate ŋgina.

18 Taŋakina sulumba nu ndek sakina: O Sunŋo, ne ye ta ŋga ye tairŋget ŋgina.

19 Taŋamba nu maŋ lato sakina: Kuayar taŋgo kame afu Gat ndoŋ kame tiŋgamŋgaig. Taŋawaig le Gatŋge mbilka pani farka nane yokerkamŋgat.

20 Aser tuku kilke mbolŋge nyamagan mayenu prowamŋgat. Aser nu nyamagan mayenu kikoŋnu wakeikuwa ta gabat sugo nane nyam kumuŋ.

21 Naftali nu dia taŋaŋ nuŋe nzali dubimba likate. Nu tuku kutu magenu ndo.

22 Yosef nu doŋki ŋguikok kule make mbiŋge minit le hos ŋguikok tabe kumnemŋge minit taŋaŋ.

23 Nuŋe ŋgueu mbal nane nu ndoŋ kame ŋayomba nu tuimbi koronwaig ta

24 nanŋine tui ta ŋgurke likamŋgaig. Jakob tuku Mbara sanŋgrinu tanŋe nanŋine wai baklel serŋiŋgamŋgat. Kuate nu Israel mbal tuku Kulat Taŋgo mayenu.

25 Mam naŋe tuku Mbara nu Sanŋri Nayo. Nuŋe ne turnumba nyaro tinit. Nyaro magenu sunŋomba ne mbolŋge minamŋgaig. Samba mbolŋge sawe nyaro ŋak ndeka minamŋgat. Kilke sinamŋge kule nyaro ŋak minmba minamŋgat. Kiŋo kame sunŋomba kile-patikam tuku nyaro pino kame mbolŋge minamŋgat. Aŋaŋmor tuku nyaro paŋgarnu kame mbolŋge minamŋgat.

26 Wit le plaua botnu prowam tuku nyaro, tabe ambokok tuku nyaro, tabe minmba minam tuku nyaro ta ŋakmba Yosef mbolŋge minwaig le nu aba kat nuŋe minig taŋaŋ mine nda.

27 Benyamin nu age ŋguikok aŋaŋmor bale farte taŋaŋ. Maratukuk furiram nu aŋaŋmor bale fariŋmba nyate ŋgina.

28 Jakob nu taŋamba Israel tugu 12 ta tuku saniŋgina sulumba nyaro nduik nduik kiŋo kat nuŋe niŋgina.

Yakob nu kumna le ŋgukinaig

29 Taŋamba Jakob nu maŋ kiŋo kat nuŋe wam paguniŋmba saniŋgina: Mine minemba ye ka kumanu mbal tuku tumbranŋge yiŋe wa mbuŋ kame kaŋgerka nane ndoŋ minamŋgit. Tane ye tumba ka ndame burok Hitnu taŋgo Efron tuku kilke mbolŋge minit ta sinamŋge wa mbuŋ kame ndoŋ palpe.

30 Ndame burok ta Makpela Mamre tugumŋge Kanan kilke mbolŋge minit. Abraham nu o buk ndame burok ta kilke ta turmba mindesiŋ ŋgunu tuku Hitnu taŋgo Efron tugumŋge piyana.

31 Nane o buk Abraham le piyo nuŋe Sara tanŋe ŋgukinaig tuku. Ngumnenŋa maŋ Isak nale piyo nuŋe Rebeka kilke ta mbolŋge ŋgukinaig. Ye mata ina tanŋine Lea kilke ndui ta mbolŋge ŋguken.

32 Abraham nu Hit mbal tugumŋge kilke ta ndame burok ta turmba piyana. Tane ka tanŋe ye ŋgukap ŋga saniŋgina.

33 Jakob nu kiŋo kat nuŋe wam paguniŋge denŋpurmba nu maŋ mbilka kinyana sulumba kumna.

50

1 Kumna le Yosef ndek mam nuŋe tuku tumail mbol loka malmbika mam nuŋe mumuna sulumba

2 mam nuŋe tuku mindesiŋ ta me ndanŋuwa ŋga nane afu saniŋgina le mindesiŋ ta ail ŋair afu kilmba pisne-naig.

3 Nane piro ta kumba minnaig le ait 40 kuganaig. Piro ta tuku ait taŋamba madinaig tuku. Taŋanaig le Isip mbal nane ki ait 70 Jakob malm-bimba minnaig.

4 Yosef mam nuŋe kumna ta tuku kuamel kugana le nu Farao tuku

gabat sugo ta saningina: Tane kumba Farao sawap.

⁵ Yosef nu tenjenmba sakat. Mam nu kumam bafuna sulumba nu ye sayina ye nu tumba ka Kanan kilke mbolnge mindesin palmbim tuku ma nunge buk wakeina tuku ta mbolnge ngukam tuku ngina. Nu tanjamba ye sayina le kile ye mam tumba kumba ka ngukumba luka prowet nga sakate. Tane ka tanjamba Farao sawap ngina.

⁶ Nane kinaig ka Farao sanaig le nu lafumba sakina: Mam naje buk sakina tanjamba tumba kaye sulumba nguka ngina.

⁷ Tanjakina le Yosef nu mam nunje tumba ngukam kina le Farao tuku piro tanjo kame, nu tuku gabat kame, Isip tuku mage mage nane njakmba Yosef ndon kinaig.

⁸ Yosef tuku kuasmbi, nu tuku aba kat nunje, mam nunje tuku kuasmbi ta nane njakmba nu ndon kinaig. Nanjine kinjo kame fonfon sipsip meme makau ta njakmba ndo Gosen kilke mbolnge kusrekinaig le minnaig.

⁹ Karis kame tanjo kame hos mbolnge likade tuku ta nane njakmba kuasmbi sunjo Yosef ndon kinaig.

¹⁰ Tanjamba nane wit baurnganu tuku ma tugu Yordan kule make mbol pronaig sulumba ninanka malmbi ngumbeyunaig. Tanjamba Yosef nu ait 7 mam nunje kumna ta tuku malmbika minna.

¹¹ Nane malmbi ngumbeyunaig le Kanan mbal nane kanjerka sakinaig: i ... Isip mbal si nanjine manjambi malmbi ngumbeyu sunjokade nginaig. Ta tuku nane ma ta nyunu Abel-Misraim ... nginaig.

¹² Yakob tuku kinjo kame mam nanjine buk saningina tanjamba ndo kinaig.

¹³ Nane mindesin nunje tumba Kanan kilke mbol kinaig sulumba Makpela Mamre tugumnge ngukinaig. Abraham nu buk Hitnu tanjo Efron tugumnge kilke ta piyana tuku.

¹⁴ Yosef nu mam nunje ngukina sulumba nu manjaba kat nunje tanjo

kuasmbi njakmba nu ndon ilnaig ta ndon luka Isip kinaig.

Yosef nu aba kat nunje tuku kuru kuru kile-ibenjina

¹⁵ Mam nanjine kumna le Yosef tuku aba kat nunje nane ndek sakinnaig: Sine buk manjau njayonu Yosef mbol kigen. Kile Yosef nu gubrawa sulumba manjau kigen ta lafumba sine mbol kamngat kande nginaig.

¹⁶ Tanjamba nane tanjo ande kukulnaig le Yosef tugum kina sulumba sana: Aba kat naje nane tenjenmba sakade. Mam naje kume ndakina sulumba

¹⁷ nu tenjenmba sasingina. Tane tenjenmba Yosef sawap. Aba kat naje nane o buk ne mbolnge manjau njayonu kinaig. Ta tuku ye ne sanet. Nane ne mbolnge mbarmba unekinaig manjau ta gilainga. Mam nu tanjamba sakina. Sine mata mam naje tuku Mbara kumnemnge mineg. Ta tuku sine mata ne saneg. Sine tuku mbar ta gilainga nginaig. Aba kat naje tanjamba sakade nga Yosef sana le nu pasa ta ismba malmbikina.

¹⁸ Kile aba kat nunje nane Yosef tugum pronaig sulumba truk ka sanaig: Sine ne tuku piro tanjo tanjan minamngig nginaig le

¹⁹ nu ndek nane saningina: A ... tane kuru kuru ndakap. Ye Kuate tuku ma tam kumun kuga.

²⁰ Tane buk pasa katmba manjau njayonu ye mbol kinaig ta Kuatenje manjau ta mbilmba kina le manjau mayenu prona. Ta tuku tanjo pino sunjomba kume ndaka kile abo minig.

²¹ Ye tane satinjet. Tane kuru kuru ndakap. Ye sinjka tane tangine kinjo kame turmba kulatka minamngit ngina. Nu tanjamba saninjmba nane tuku wamdus kuru-kurukinaig ta wamdus kile-ibenjke ningina.

Yosef nu kumna

²² Tanjamba mam nunje tuku kuasmbi nane Yosef ndon Isip kilke mbolnge minnaig ma ma Yosef nu yar 110 kusrena sulumba nu kumna.

²³ Nu kume ndakina sulumba kiŋo nuŋe Efraim tuku kiŋo kame nu tuku wa kat nuŋe ta turmba kaŋgerka minna. Yosef wa nuŋe Makir tuku kiŋo kame nane mbuŋ nanŋine Yosef tugumŋe minmba sugokinaig. Makir nu Manase tuku kiŋo nuŋe.

²⁴ Taŋamba minnaig sulumba mara ande nu aba kat nuŋe saniŋina: Ye buk kumam patuket ta Kuateŋge tane kulatkamŋgat. Nuŋe kilke tuku pasa saŋgrinu Abraham Isak Yakob nane saniŋina ta ŋgumnenga nu tane kilke te mbolŋge kilmba ka kilke ta mbolŋge patinuŋgat ŋgina.

²⁵ Taŋamba Yosef nu Israel kiŋo kame tuku miŋgekŋge nane pasa saŋgrinu sakuwaig le nu isam sakina: Kuate nu tane turkam tuku prowa le tane ye tuku isu kilmba turmba kape ŋgina.

²⁶ Taŋamba Yosef nu yar 110 kusremba Isip kilke mbolŋge kumna le nane nu tuku mindesiŋ ail ŋair pisenmba tumba ter sinamŋge pilnaig le minna.

RUT David tuku mbun mbun nuje nyunu Rut

Yosef nu kumna le Israel mbal nane Isip kilke mbolnge minnaig ma ma nane tuku ndare tugekinaig le Isip mbal tuku gabat sungo Faraonge Kuate nu Abraham dir pasa sana ta kumumba nane kilmba sanzal piro niŋmba minna. (Mulum Pasa 15.7-16 kangerap).

Tanjamba minna le yar 400 tanan kinaig le Moses nu prona. Sungo nu Faraon Isip mbal ndon piti yeki yeki niŋgina le nane Israel mbal pitaikinaig le Mosesnge nane kilmba Isip kilke kusremba Yu Gurgur pakarka ma baknu mbol kinaig ta nane Kanan kilke mbol kine ndakinaig. Ta ndanam? Israel mbal nane Kuate tuku minje ngurmba manau sungomba mbarnaig le nu nane kile-ndinka minna le nane sungomba kume likinaig.

Tanjamba minnaig ma ma Moses nu kumna le Yosuanje Israel mbal kilmba Kanan kilke mbol kinaig. (Aposel 7.17-44 kangerap).

Nane Kanan kilke mbolnge minnaig le kulat tanjonge nane kulatkinaig. Kulat tango kame ta tuku nyu kat nanjine ta Samson Gideon Yefta nane afu turmba.

Elimelek nuje gageu ndon kumba Moabnge minnaig

¹⁻² O buk Israel mbal nane gabat sugo kugatok kulat tanjonge ndo Israel kulatka minnaig le guba sungo prona. Prona le Yuda kumamnge Betlehemnu tango ande nuje piyo nuje ndon kiŋo armba ta kilmba guba gagnu kumba ka Moab kilke mbolnge minyokinaig. Tango ta nyunu Elimelek. Piyo nuje Neomi. Kiŋo kat nakile ta Malon le Kilion. Nanjine tumbran mbon Efrat.

³ Nane Moab kilke mbolnge minnaig ma ma Elimelek nu kumna le Neominje ndo kiŋo ar ta nak minna.

⁴ Tanjamba minnaig ma ma kiŋo ar ta Moabnu pino kilnaik. Pino ar ta nyu nakile Orpa le Rut. Nane tanje minnaig ma ma yar 10 kusreka

⁵ Malon le Kilion mata kumnaik. Kumnaik le ina nakile Neomi nuje ndo minna.

Rut nu Neomi ndon Betlehem kinaik

⁶ Sungo nu nuje mbal Israel nyamagan ait mayenu niŋgina pasa ta Neomi nu isna sulumba nu nuje rugan ar ta ndon kuaneka Moab kilke kusremba

⁷ luka Yuda ma tugu kambim saka kinaig.

⁸ Kinaig ka ndinje Neomi nu nuje rugan ar ta sanikina: Tanjaig le tale luka kumba ka takile tumbranje ina kat takile ndon minap. Tale ye nane keŋ kumnaig ta sine tur magekinaig. Ta tuku tale Sunjonge sinzantikuwa le

⁹ tale man tango kilmba nale ndon mine mayewamngaig nga sanikina. Tanjakina sulumba Neomi nu rugan kat nuje ta mumunikmba kusrekam bafuna le nale ndek malmbi njayonaik sulumba

¹⁰ rugan nakile sanaik: Kuga. Sile ne ndon nanje kuasmbi tugum kambimkik nginaik kande

¹¹ Neomi nu sakina: Kuga. Tale luka kape. Ndanam tale ye ndon kambim sakik? Tale idusik ye man kiŋo afu kile-patiki le tale kilam idusik e?

¹² Tale luka kape. Ye buk saibo pilen. Ye man tango tam kumun kuga. Ko ye furir te mbolnge tango tumba kiŋo kile-patiki ta

¹³ tale nale sugokuwaik le kilam tuku tairngam kumun e? Kuga. Tale tango kise kilam tuku idusamngaik. Sungo nu ye kusreyumba piti sina le tale tuku ninan sungowet ngina.

¹⁴ Tanjakina le Rut le Orpa man lato malmbi njayonaik sulumba Orpa nu rugan nuje mumumba kusremba lukina le Rut nu rugan nuje kusre fuguna.

¹⁵ Kile Neomi ndek rugan nuje Rut sana: Ai si. Ne aba nanje si kanjera. Nu luka nuje kuasmbi tugum kumba

nunje mbara kame sota kinit. Ne nu ndon kaye ngina.

¹⁶ Tanjakina le Rut ndek nu sana: Ndanam ne ye lukam tuku sayate? Ye ne dubinumba kambim tuku peu ndaya. Ne ma inum kaye ta ye mata ne dubinumba kanjit. Ne ka aninge minamngat ta ye mata ne ndon ka tanje minamkik. Naje kuasmbi ta yije kuasmbi tana minamngat. Naje Mbara ta yije Mbara tana minamngat.

¹⁷ Ne kuma le ngukuwaig ma ta ye mata kumi le ma ta mbolnje ngukamngaig. Andenge sile tuku mine te pure nda. Kumenje ndo puramngat. Ye sinja ndo saket. Pasa njakmba saket te dubi ndawi ta Sunjo nu ye mapeye nda ngina.

¹⁸ Rut nu dirnanga rukan nunje dubimba kambim sakina le nu maninkina.

¹⁹ Tanjamba nale ndin dubimba kinaik ka ka Betlehem pronaiik. Pronaiik le tumbran ta tuku mbal nane pিরerek purka sakinaig: i ... Si Neominje nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le Neomi ndek sakina: Ye Neomi* ndangap. Kuate Sangri Nayo nunje ye piti sina tukunu ye tuku nyu Mara† ngap.

²¹ Ye tumbran te kusrewen ta ye gageu njak ye kumu minen. Kile Sunjo nu ye baknu tumba te prowat. Ndanam tane ye nyu tumba ngamungal gare njak pino ngade? Sunjo Sangri Nayo nunje ye te-ibenjumba piti sunjo sina nga saningina.

²² Wam kube te Neomi tuku. Nu Moab kilke kusremba rukan nunje Rut tumba lukinaik. Rut nu Moabnu pino. Wit magekinaig le kilam tuku ait mbolnje nale Betlehem pronaiik.

2

Rut nu Boas tuku piro mbolnje wit fambonu tanjermba minna

¹ Boas nu maror tanjo nu nyu sunjo njak minna. Nu Neomi tanjo nunje Elimelek nale tugu ndui ta.

² Mara ande Rut nu rukan nunje sana: Ye kumba tanjo ande kusnawi le wokuwa ta ye nu tuku piro tanjo dubika wit kugerka ndaleka fambonu bude ta tangeramngit ngina le rukan nunje ndek nu sana: Ta maye le kaye ngina.

³ Tanjakina le Rut nu kumba ka piro ande mbolnje piro mbal dubika wit fambonu bunaig ta tanjermba mangurka minna. Piro ta Boas tuku piro ta nu katese ndana.

⁴ Rut nu piroka minna le Boas nu Betlehemnje promba nunje piro mbal kanjerka Sunjo nu tane ndon minwa ngina le nane ndek nu sanaig: Sunjo tuku nyaro ne mbolnje minwa nginaig.

⁵ Kile Boas nu nunje piro gabat ta kusnana: Pino mbanzo si nu kuasmbi ndan tuku ngina le

⁶ piro gabat ta lafumba nu sana: Pino si Moabnu. Nale Neomi ndon Moabnje te pronaiik.

⁷ Nu piro mbal dubika wit fambonu tangeram tuku ye sayat. Nu maratukuk tinga piroka ma ma kile ndo baibai kumnemnje fudinmba mabta minit ngina.

⁸ Tanjakina le Boas nu Rut sana: Kulim, ne ye tuku pasa isa. Ne piro kise mbol kumba wit fambonu tanjer ndawa. Ne piro te mbolnje ndo minmba yije piro pino kame tugum tenje wit fambonu tanjermba mina.

⁹ Nane tanjo kame pino kame pirokade magot tenje ndo piroka mina. Yije piro tanjo kame ne njayo sili ndanuwaig nga saningit. Ne kule nyam paranuwa ndeta waim kule kunymba palig si kumba nya nga sana.

¹⁰ Tanjakina le Rut nu truk kumba Boas sana: Ye rawe pino. Ne ndanam ye mbolnje manau mayenu kumba ye tur mayeyate ngina le

¹¹ Boas nu lafumba sana: Ne tanjo naje kumna le wam njakmba rukan naje mbolnje ke likina ta sayinaig le isen. Ne naje tumbran ina mam

* **1:20:** Neomi nyu ta tugunu: Ngamungal gare njak kugatok † **1:20:** Mara nyu ta tugunu: Ngamungal gare

turmbe kusreka ne pro sine mbal kise ngamuknje minit ta ye kila.

¹² Ne Israel mbal tuku Mbara Sunjo tawok te prona. Nunje lafu mayenu lato-latombe ne mbolnje kuwa nga sana.

¹³ Tanjaka sana le Rut ndek sakina: O tanjo sunjo, ne ye tur mayeyate. Ye ne tuku piro pino minig tenen kuga. Ye nane kumnemnje minet ta ne ye pasa bafumbi sayate le ye tuku ngamunggal sanjri tingate ngina.

¹⁴ Kile mabta isukusam bafumba Boas nu Rut sana: Ne te ilmbe bret batenj inum tumba grep kule tombe nya ngina. Tanjaka le Rut nu kumba piro mbal tugum tanje minyokina le Boas nu wit afu pasokinaig ta kilmba Rut tuna le nyumba marona le nyamagan batenj nu kusrekina.

¹⁵ Tanjamba Rut nu manj tinga wit fambonu tanjeram kina le Boas nu nuje piro mbal saningina: Pino si peu ndawap le wit ndale patikaig ta tugumnje nu wit fambonu tanjermbe manjurkuwa. Tane nu sigair sigair ndawap.

¹⁶ Tane wit ndale njak ta afu goninmba kusrekap le nu kilmba manjurkuwa. Tane nu kasur ndawap nga saningina.

¹⁷ Rut nu piro mbolnje wit fambonu tanjermbe minna le ki kumba ka butungina. Nu ki kumba butungina le wit fambonu tanjerna ta kilmba mbanimbi baurngina le sinj sikmba alonu ndekinaig le kilmba manjurkina. Alonu manjurkina ta pitinu 10 kilo tanjan.

¹⁸ Kile Rut nu wit alonu manjurkina ta kilmba tumbranj kumba rukan nuje tumna sulumba nu ki mbol isukusmba marona le ngirmannu kilmba kina ta mata rukan nuje tuna.

¹⁹ Tuna le Neomi nu ndek rukan nuje kusnana: Ne wit te aninge kilat? Tanjo ima tuku piro mbolnje ne piokat? Tanjo ne turnat ta Sunjonje nyaro tuwa ngina le Rut nu sakina: Boas ngade tanjo ta tuku piro mbolnje ye piokit ngina.

²⁰ Tanjaka le Neomi ndek sakina: Tanjo nane abo minig, nane kumig mbal ta Sunjo nu nane tuku kume purte. Nunje tanjo ta nyaro tuwa. Tanjaka sulumba nu manj lato sakina: Tanjo ta nu sine tuku tira ande. Nu sile kulatkam tuku ngina

²¹ le Rut ndek nu sana: Nu ye pasa ande turmba sayat. Ye nuje piro mbal dubika pioka mini le ka piro ta kugawam tuku sakat ngina.

²² Tanjaka le Neomi nu sakina: O rukan, ta son sakat. Ne kumba tanjo ande tuku piro mbolnje pioka ta piro mbal tanje ne njayo silinubekaig. Ne Boas tuku piro pino kame ndo dubika pioka mina nga sana.

²³ Tanjaka sana le Rut nu mara mindek Boas tuku piro pino kame dubika pioka minna le ka ka wit kilam tuku piro ta kugana. Kugana le Rut nu rukan nuje ndon minnaik.

3

Boas nu Rut mbolnje ranjun mayenu kina

¹ Tanjamba minnaik ma ma ait ande Neomi nu rukan nuje sana: Rukan, ye tanjo ande ne tam tuku te-siliki le nu ne tuwa le ne mine mayewamngat.

² Boas ngade tanjo ne nu tuku piro pino kame dubika piokina ta nu sine tuku tugu ndui ta. Ta tuku ne isa. Kite furir nu kumba ka wit baurngade ma mbolnje wit roka barenguwa le burenje firfirnu pufunguwa le alonu ndekuwaig le kilamngat.

³ Ne kumba kule pismbe gurenj mundur mayenu ta pismbe tawi mayenu silika wit baurnganu ma ta tugum ndek kumba nu tuku am mbolnje pro ndawa. Ne nu tairnga mina le nu isukusmba kule nye denjurmbe

⁴ nu kumba kinyam bafuwa ndeta nu kinyit ma ta kanjera sulumba nu kinyamba ngilainguwa le nu ne kulatkuwa nga ne kumba nu tuku kupe kuitkambinge tawi kaikanu ta talka kaika sulumba nu tuku kupe tugum

tange kinya le nu ne ndanka sanuwa ndeta ne ka nga sana.

⁵ Tanaka sana le Rut nu sakina: Ta maye. Ye ne tuku pasa dubimba tanamba kamngit ngina.

⁶ Kile Rut nu tanga ndek kumba ka wit baurngade ma ta mbol promba rukan nuje pasa sana ta kumumba kina.

⁷ Boas nu isukusmba kule nyumba gare-gareka ginyumna le nu kumba ka wit mangurkinaig ta tugumnge kinya. Nu kinyumba gilaingina le Rut nu sijsiindo kumba tawi kaikina ta talka nu tuku kupe kuitkambi tugum tange kinya.

⁸ Kinya le furir ngamu Boas nu kinyumba mbilkina sulumba pino nu tuku kupe kuitkambinge kinya ta kamusna. Kamusna kande pino le nu piririmba

⁹ i... Ne imange ngina le Rut ndek nu sana: Ye ne tuku piro pino Rutnge. Ne Elimelek tuku tugu ndui ta tukunu ne ye pinonu tumba kulatka ngina.

¹⁰ Tanakina le Boas ndek sakina: O kulim, Sunngonge ne nyaro tinwa. Ne kile wam kat te ambonga rukan naje mbolnge wam mayenu kina ta lite. Tanga mo gudomma minig te. Nane afu aganj ndende sunngomba nak afu aganj ndende kugatok ta ne nane tuku inum tam idus ndate.

¹¹ Ne kuru kuru ndaka. Ne pino mayenu ta sine tumbran tango pino nakmba sine kila. Wam nakmba ye kam tuku sayat ta ye kamngit.

¹² Ne sakate ta son. Ye rukan naje Elimelek ndon tugu ndindo. Ye ne kulatkam tuku ta tira ande mata sine ndon tugu ndindo minit ta nu ye tuku sungo. Ye nu liwam kumun kuga.

¹³ Ne tenge mina. Ye indole maratukuk kumba nu tuku wamdus katesewamngit. Nu ne kulatkam sukuwa ndeta maye. Nu mbulwa ndeta yije ne kulatkamngit. Ye Sungo tuku nyu mbolnge pasa te sangri pilewet. Ne man kinya ngina sulumba

¹⁴ nu sana: Ne ye tugum prowat te tango kame nane kanjer ndanuwaig

ngina. Tanakina le Rut nu man Boas tuku kupe kuitkambinge kinya.

Mafe maye ndana le Rut nu tanga kambim bafuna le

¹⁵ Boas nu sana: Ne naje tawi inum tumba kilke mbol tenge fara ngina. Rut nu tanamba nuje tawi ande tumba farna le Boas nu wit mangur 6 kilmba tawi ta mbolnge kutuna. Tanamba Boas nu Rut turmba wit tawi nak ta te-dunga tuna le tumba luka nuje tumbran kina.

¹⁶ Rut nu kumba rukan nuje tugum prona le rukan nuenge nu kusnana: Rukan, ne wam kat ta kubewa le ye isi ngina le Rut nu Boasnge wam nakmba kina ta kubeu tuna.

¹⁷ Kubeu tuna sulumba rukan nuje sana: Boas nu tenemba ye sayat. Ne ake luka rukan naje sota kaye ta mayenu ndo kuga nga wit te nakmba tolmba ye sat ngina le

¹⁸ rukan nuje nu sana: Rukan, ne nu ndo tairnga mina. Kite Boas nu ake minam kumun kuga. Nu pasa ta te-tiwa le ame wam prowa le sile kanjeramkik ngina.

4

Boas nu ndek Rut pinonu tina

¹ Boas nu mbumba kumba mangurkam tuku ma mbolnge minyokina. Ma ta tumbran ta tuku fonde malanga tugumnge. Nu minyok minna le Elimelek tuku tugu mbolnge Boas nuje tira nuje ilmba minna le kanjermba wikina: Mata, ne ilmba tenge minyoka le ye pasa ande fudiindo nak ngina. Tanakina le nu ilmba nu tugum tange minyokina.

² Minyokina le Boas nu tumbran ta tuku gabat kame 10 saningina le nane mata promba tange minyokinaig.

³ Nane minyokinaig le nu nuje tira nuje ta sana: Neomi Moabnge luka prona ta nu sikile tira Elimelek tuku kilke sile tuku inumnge piyawa nga sakate ta

⁴ ye ne sanam tuku wikit. Ne ye tuku sungo. Ne kilke ta piyawam idusmba kande singine gabat kame tango minig te am mbolnge piyawa.

Ne mbulmba ndeta ye tugusemba saya le isi. Tango ande mine ndakate. Silenge ndo ngina. Tanakina le tango ta nu sana: Maye. Yenge piyawamngit ngina.

⁵ Tanakina le Boas ndek nu sana: Ne Neomi tuku kilke ta piyamba ndeta Moabnu pino kuembol Rut turmba ne tamngat. Tanawa le nu kiyo inum te-pilwa ta tango kumna ta tuku kuasmbi nane tuku kilke nanjine minamngat ngina.

⁶ Tanaka sana le tango ta ndek sakina: Wam minde bada tana ta ye kilke ta piyawam mbulit. Ngumnenga kiyo tange ye tuku kilke ta tuwa le ye tuku ndameti ake ngisikikat tukunu ye mbulit. Nenge kilke ta piyawa ngina sulumba

⁷ nu nuje kupe ngaro paska Boas tuna. Ta ndanam? O buk Israel mbal nane aganj ande tango inum tambim bafumba tanamba kumba minanu. Tango andenge nuje kupe ngaro paska tango inum tambinu. Israel mbal nane tanamba pasa tetiwanu.

⁸ Ta tuku tango ta nu Boas sana: Nenge kilke ta piyawa ngina sulumba nuje kupe ngaro paska Boas tuna.

⁹ Tuna le Boas nu gabat kame tango pino nane tenemba saningina: Elimelek Kilion Malon nane ken ta tuku aganj ndende Neominge kulatkate ta kile yenge njakmba piyamba kilit ta tane njakmba kanjerde.

¹⁰ Moabnu pino Malon tuku kuembol Rut nu mata yije pinonu kile tet. Tanawi le tango kumna ta tuku kilke ta nuje kuasmbi tuku kilke minmamba minamngat. Nu tuku nyu mata nuje kuasmbi ngamuknge ngisike nda. Minmamba minamngat. Ye manau ket te tane kile kanjerde nga saningina.

¹¹ Tanaka saningina le nane gabat kame tango kame ndon nane ndek sakinaig: Sine kile kanjermba kila pileg. Pino nenge tamngat ta ne tuku wande mbol kuwa le Sunjonge sinzajwa le Israel mbal tuku mbuj Rachel nale Lea tana minwa. Ne Efrat tumbran mbon ngamuknge Betlehem

tumbran nge ne nyu sunjo njak mayok kuwa.

¹² Pino ta Sunjonge turwa le kiyo gudommba kile-patike tinwa le ne tuku kuasmbi ta Yuda le Tamar tuku kiyo Peres nu tuku kuasmbi tana mayok kuwa nginaig.

¹³ Kile Boas nu nuje pasa kumumba Rut pinonu tina sulumba nu tumba nuje wande mbol kina. Kina sulumba Boas nu Rut ndon kinyna le Sunjonge Rut sinzana le nu fungul njakna. Tanamba minna ma ma nu kiyo te-pilna.

¹⁴ Kiyo ta te-pilna le tumbran ta tuku pino kame nane Neomi sanaig: Sine Sunjo tuku nyu te-dungube. Nunge kiyo te ne kulatkam tuku tanet. Nu Israel mbal tuku kuasmbi ngamuknge nu nyu sunjo njak minwa.

¹⁵ Rugan nane tuku manau mayenu tange ne tuku kiyo kame sunjomba tana minanu suk. Ne kiyo te kanjermba ne man sanjri tingamngat. Ne saibo pale le kiyo tenge ne turnumba kulat mayenamngat nga sanaig.

¹⁶ Tanamba sanaig le Neomi ndek kiyo ta tumba bagailmba nuje kulat kuapina.

¹⁷ Kulat kuapina le tumbran ta tuku pino kame nane ndek sakinaig: Neomi nu kiyo inum tat nginaig sulumba kiyo ta nyunu Obed nginaig.

Obed nu sunjokina sulumba Yesi te-pilna. Yesi tuku kiyo nuje David.

David tuku mbuj kame

¹⁸ Peres tuku ndare pulu tuturmba ka David mbol nge tingina ta tenemba. Peres kiyo nuje Hesron.

¹⁹ Hesron kiyo nuje Ram. Ram kiyo nuje Aminadab.

²⁰ Aminadab kiyo nuje Nason. Nason kiyo nuje Salmon.

²¹ Salmon kiyo nuje Boas. Boas kiyo nuje Obed.

²² Obed kiyo nuje Yesi. Yesi kiyo nuje David.

1 SAMUEL Samuel Saul David nane tuku wam kube

Hana nu Samuel te-pilna

1-2 Tango ande nyunu Elkana nu tumbran sungo Rama Efraim kumamnge ma taknu mbolnge minnaig. Tango ta nu pino armba nak ande Hana ande Penina. Penina nu kutu nak. Hana nu kutu kugatok. Elkana mam nuje Yeroam. Wa nuje Elihu. Mbuñ mbuñ nuje Tohu. Tumbran mboñ nanjine Suf.

3 Elkana nu yar mindek Rama tumbran kusremba Sungo Sangri Nayo tuku nyu te-dunga nu tuku atraukam saka Silo tumbran kambinu. Tumbran sungo tanje Elai tuku kiño armba Hofni le Pineas nale Sungo tuku pris minnaik.

4 Elkana nu atraukam ait mbolnge agamnor ndemnu kilmba walmba ndindo piyo nuje Penina tumba ande tumba nu tuku kutu kame fonfonmba walmba kilwaig nga ninganu.

5 Hana nu Sungonje kutu ngailna ta Elkana nu kasur ndamba nu tuku kume purmba minna sulumba nu agamnor ndemnu walmba Hana armba tambinu.

6 Hana nu Sungonje kutu ngailna tukunu Penina nu mara mindek tango tuku tira dirka Hana maim maim te-tumba nzumil-nzumilmba minanu.

7 Yar mindek nane wam ta kanu. Nane Sungo tuku tukul wande mbol kambinu ta Penina nu Hana maim maim te-tambinu le nu malmbika isukuse ndaka minanu.

8 Ait ande nu tanjana le Elkanange kangermba Hana kusnana: Ndanam tuku ne malmbika isukusam mbulit sulumba wamdus ngamungal piti nak ndo minit e. Ne pino kuembol kuga. Ye ne ndon minmba ne tuku kume puret tukunu ne kiño kugatok ta tuku piti ndanuwa nga piyo nuje sana.

9-10 Tanamba minnaig ma ma ait ande nane Silo tumbranje atrauka

isukusmba minnaig. Isukuse denpurnaig sulumba Hana nu ngamungal tatraka wamdus ndekina le nu ndek tinga nane kusreka ka Sungo tuku tukul wandek sinam kumba ka tanje malmbika Sungo yabanmba minna. Yabanmba minna le Kuate tuku pris Elai nu malanja tugum tanje minyok minna.

11 Kile Hana ndek yabanmba Sungo ndon pasa katmba tenjemba sakina: O Sungo Sangri Nayo, ye ne tuku piro pino minet. Ne ye tuku ngamungal wamdus tatrakate te kangermba ngumne ndayumba ye idusyumba kiño ande te-sa le ye kiño ta man luka ne tini le ne tuku piro tango minmba minamngat. Ta tuku nu tuku gabat waje ta andenje kuerke nda ngina.

12-13 Hana nu wamdus sinamnge ndo Sungo yabanmba minje motmotka minna le ma ma Elai ndek mambilmba nu tuku minje kanger tina sulumba idusna: i ... Pino si kule kamenu nyumba nginngankate nga idusmba

14 nu tinga nu tugum kumba sawe lika sana: Ne ginu le grep kule nyumba nginngankate wam ta mbulamngat e nga sana le

15 Hana ndek lafumba sana: O tango sungo, tanamba kuga. Ye kule kamenu ande nye ndakit. Ye piti sungo nak tukunu ye Sungo yabanmba yije piti ta nakmba kile-mayokit le purfewat.

16 Ne ye pino nayonu nga tala ndaya. Ye piti sungo kamusmba ngamungal nayonga wamdus tatrakat le ye wam ta tuku yabanjit nga Elai sana.

17 Tanakina le Elai ndek lafumba nu sana: Ta maye. Ne ngamungal mukuk wamdus bulok nak kaye le sine Israel mbal tuku Mbaranje ne ame agam nzalinu nu yabanjat ta ne kumumbi tanmbimngat ngina le

18 Hanange Elai sana: O tango sungo, ne mara mindek ye gilai ndanja ye idusya nga sana sulumba nu wamdus bulka nu kusremba isukusam kina.

19 Mafena le maratukuk tinga Elkana nane Sunjo tuku nyu tedu denpurmba luka Rama tumbran kinaig. Kinaig ka tange Elkana nu piyo nuje Hana ndon tuma kinynaik le Sunjo ndek Hana tuku yaban pasa ta idusmba kumuwe tuna le nu kiño konna.

20 Tanjamba minna ma ma Hana nu kiño ande te-pilna ta nyunu Samuel ngina sulumba nyu ta tugunu kuklimba tejenmba sakina: Ye kiño te tuku nga Sunjo yabanen ngina.

21 Kile Elkana nuje gageu ndon man Sunjo atraukam saka Silo kinaig. Nu yar mindek nuje pasa buk sangri pilena ta kumumba manau kanu tanjamba man kam saka kinaig.

22 Hanange ndo nane ndon kine ndakina. Nu tanjo nuje tejenmba sana: Tane kape. Ye kiño te amo ngailmba nu tumba Sunjo tuku tukul wande mbol ka le nu Sunjo tuku Wandeknge minmba minamngat ngina le

23 Elkana lafumba Hana sana: Ne sakate ta maye. Ne tumbran tenge ndo mina le kiño amo kusrewa le tale Sunjo ndon pasa katnaik ta tuku alonu prowamngat ngina. Tanjakina le Hana tumbranenge kiño nuje amo tumba minna.

24 Minnaig ma ma kiño ta sungoka amo kusrena le ina nuje nu tumba Silo tumbran kambim saka makau pailnu yar kenmba njak ta tumba plaua bek ande tumba grep kule aganmor ngaronumbi tolnaig ta turmba kilmba kina. Samuel nu amo kusrena le nane nu tumba Silo tumbran Sunjo tuku Wande mbol kinaig.

25 Kinaig ka ta promba nane makau pailnu ta tumba balenaig sulumba kiño ta tumba Elai tugum pronraig sulumba

26 Hana ndek Elai sana: O tanjo sunjo, ne ye idusyate e. Ye o buk tenge Sunjo yabanmba minen le ne ye kangeryina ta

27 ye kiño te tuku nga Sunjo yabanen le kiño te ye te-sina.

28 Ta tuku ye kile nu tumba Sunjo tuku wai mbol palmbim tuku prowet. Nu Sunjo tuku piro tanjo minmba minwa nga Elai sana. Tanjaka sana le nu ndek dagol tidronga Sunjo tuku nyu te-dungina.

2

Hana nu Sunjo tuku nyu te-dungina

1 Kile Hana nu yabanmba sakina:

O Sunjo, ne ye sinzan mayeyina le kile ye nyu njak minmba ne tuku gare sunjo tet.

Ne ye tur mayeyina le ye mbal kasur-kasuryinaig ta nzumilninget.

2 O Sunjo, ne ndo purfen nu. Ande ne suk mine ndakate.

Nenge ndo sine kigraibka turkate.

3 O Sunjo, sine manau njakmba ke likeg ta ne kumumbi pileningit.

Ta tuku tanjo pino nanjine nyu payamkade wam ta kusreka minje tukulwaig.

4 Ne tanjo sangriknu tuku tui ngurningit.

Afu sangri kugatok minig ta ne nane sangri pileningit.

5 Afu buk maro njak minnaig ta kile nane gubanu nyamagan kilam tuku ake pirokade.

Afu buk gubak minnaig ta nane kile maro njak minig.

Pino kame buk ninjanu minnaig ta ne nane sinzaningit le kile kutu sungomba kile-patikade.

Afu buk kutu sungomba kile-patikinaig ta nane kile ninjanu minamngaig.

6 O Sunjo, ne tanjo abo minig ta baleningit le kumig. Afu kume likinaig ta ne man abo tugu ningit.

Ne tanjo kumig ta kilmba patikate le kumanu mbal tuku tumbran kinig ta man luka kilit sulumba abo tugu ningit.

7 Ne nane afu ndametin sugo njak ta sanzal pileningit sulumba sanzal mbal ndametin sunjo ningit.

Ne tango nyu ñak te-ibente sulumba tango nyu kugatok ta tango pino am mbolñge nyu sunjo tuwit.

⁸ Ne nane agañ ndende kugatok sanzal minig ta turkate le nane agañ ndende kumuñ minig sulumba tango nyu sugo ñak ta ndon ulendikade le nyu sugo niñgig.

O Sunjo, ne kilke te te-mayokna sulumba agañ ndende yeki yeki patikina.

⁹ Ne nane miñge kumnemñge minig mbal tuku kume purte sulumba ne nane kulatkate.

Afu ne idus ndanade ta ne nane kilmba piti niñmba patikate le ma furir sinamñge ñgisingaig.

Tango sanjri ñaigo ta nane nanjine sanjri tamba minam kumuñ kuga.

¹⁰ O Sunjo, ne samba mbolñge kuaila pilit le sunjomba fudukate le ne nane ñgueu mbal ñakmba ñaigo siglikate. Ne tango pino kilke tugu ñakmba mbolñge kilmba pasa mbolñge patika nane pileningit. Ne gabat sunjo madina ta sanjri pilemba nyu sunjo nuñe kuasmbi ñgamukñge tuwit ñgina.

¹¹ Hana nu yabañ denjpurmba nu tango nuñe Elkana ndon luka nanjine tumbrañ Rama kinaik le Samuel nu Silonje Sunjo tuku piroka minna le Elaingé nu kulatka minna.

Elai tuku kiño kat nuñe nale manjau ñaigonu ke likinaik

¹² Elai tuku kiño kat nuñe ar ta nale mugru sambek. Nale Sunjo idus ndanaik.

¹³ Nale pris kame tango pino mbolñge agañ ndende kilam tuku tukul manjau ta dubi ndanaik. Tango ande atraukam tuku agañmor tumba waimmbi kusirkam bafumba minanu ta nale piro tango ande kuku-lanu le nyagi tumba kumba

¹⁴ waim sinamñge nyagimbi ndem denja kilmba kumba nikanu. Israel mbal atraukam Silo prowanu ta nale wam ndui ta ndo kanu.

¹⁵ Tanjamba ndo tango ande agañmor kuyan u te-si ndamba pa mbolñge

piye ndaka minanu ta piro tango ta promba tango ta tenemba sawanu: Pris tuku ndem afu abon u ta kile-sa le nuñe pasokuwa. Nu ndem kusirkanu ta nu mbulit. Nu ndem abon u ndo nzalite nga sawanu.

¹⁶ Tango ta ndek lafumba sawanu: Ye atraukam tuku tukul manjau ta dubimba ambonga kuyan u ta pambi pasoki le ugwaig le ñgumneña ne ndem ndañ nzalinuwa kande ne kila nga sawanu ta piro tango ta ndek sawanu: Kuga. Ne kile ndo ye sa. Kuga ta ye yiñe waimbi kilamngit ñganu.

¹⁷ Wam ta mbolñge Elai tuku kiño ar ta nale Sunjo am mbolñge mbaranu le tango pino nane Sunjo atraukam tuku tukul manjau ta ake agañ tanañ nga talakanu.

¹⁸ Samuel nu kiño mo minna ta nu pris tuku mindepiye tawi tinmba Sunjo tuku piroka minna.

¹⁹ Ina nuñe yar mindek nu tuku tawi fudinndo wakeimba tumba atraukam tuku ait mbolñge tango nuñe ndon kumba ka nu tambinu.

²⁰ Tanjawanu le Elaingé Elkana le piyo nuñe nyaro nikmba sakanu: Sunjonje piyo nane sinzanwa le kiño Sunjo tunaik te lafunu man kutu afu kile-patikamngat nga sanikanu le nale luka nakile tumbrañ kambinu.

²¹ Kile Sunjonje Hana sinzan mayena le Hana nu kiño kenmba kulim armba kile-patike likina ta Samuel nu Sunjo tuku piroka minmba ma ma mbanzonjina.

²² Elai nu buk saibo pile mayena le nu tuku kiño kat nuñe ar ta nale manjau ñaigonu kumba Sunjo tuku baibai malañga tugum tanje pirokinaig pino kame ta ndon tuma kinyanu wam ta Israel tango pino kanjermba kumba ka Elai samba kubeu tunaig le nu isna sulumba

²³ nuñe kiño ar ta sanikina: Tale ndañam manjau ñaigonu ta kade? Tale tanjade le tango pino ñakmbañge tale tuku manjau ñaigonu kade ta tuku sakade le iset ñgina sulumba

²⁴ sakina: O kiŋo kame, tale maŋau mbarmbarde ta kusrewap. Tanŋo pino ŋakmbanŋe tale wam mbarmbarde ta tuku sakade. Tale Sunŋo tuku piro mbal ndoŋ maŋau ŋaigonu kade ŋgade ta wam mayenu kuga.

²⁵ Tanŋo andenŋe tanŋo inum mbolŋe mbarwa ta Kuatenŋe pasa ta te-timba maŋau ta kume seramŋgat. Tanŋo ande Sunŋo kumamba mbarwa ta imanŋe ŋgamunŋe tinŋa pasa ta te-timba kume seramŋgat e ŋga sanikina. Tanŋakina ta Sunŋo nu buk nale balenikam tuku wamdus kuyarkina tukunu nale mam nakile tuku pasa ta ise ndakinaik.

²⁶ Samuel nu mbanzonŋina le tanŋo pino ŋakmba Sunŋo mata nane nu make pilnaig.

Tanŋo andenŋe Elai dir pasa sana

²⁷ Tanŋamba minnaig ma ma ait ande Kuate tuku piro tanŋo ande Elai sota prona sulumba Sunŋo tuku minŋe tumba sana: Mbuŋ* naŋe nuŋe kuasmbi ndoŋ Isip gabat sunŋo Farao tuku piro tanŋo minnaig le ye kilimok nane tugunŋe mayokkan sulumba

²⁸ Israel tugu ŋakmba ŋgamukŋe mbuŋ naŋe tumba yiŋe pris minam tuku madiwen le nuŋe pris tuku tawi ta tinŋba atrau mbain mbolŋe pa guwa mundur mayenu ŋak ta pilmba minanu. Tanŋawanu le yenŋe aŋaŋmor atrauka pasokanu ndem ta nu nuŋe ndare kame ndoŋ nyuwaig ŋga saninŋen.

²⁹ Ta tuku ne ndaŋam tuku yiŋe wande mbolŋe aŋaŋmor baleninŋmba atraukam tuku wam ta talaka kiŋo kat naŋe ar ta tuku wamdus sunŋo ŋak minmba ye gilainŋa tane aŋaŋmor ndemnu kuya ŋak ŋak ta nyumba sugo ŋaigode?

³⁰ Ye tane Israel mbal tuku Mbara Sunŋo ye o buk tane tuku mbuŋ kat tanŋine teŋenmba saninŋen: Tane tanŋine ndare ndoŋ ye tuku am mbolŋe pris piroka minmba minamŋgaig ŋga saninŋen ta kile tane maŋ piro ta ke nda. Tanŋo ima nu

ye tuku nyu te-dunŋuwa ta yenŋe nu nyu sunŋo tambimŋgit. Tanŋo ima nu ye talayate ta yenŋe nu mata talawamŋgit ŋgina.

³¹ Ne ise tiwa. Mine minemba ye ne naŋe tugu ndoŋ sanŋri kile-ibenŋki le tane saibo patika kume nda.

³² Tane sinamanzerka minap le ye Israel mbal afu sinzanŋ mayenŋi le ne tuku tugu nane ndo saibo patika kume nda.

³³ Ye ne tuku ndare afu mapeki le pris piroka minwaig ta nane mbarmba piti ne tinwaig le ne tuku wamdus tatrakamŋgat. Naŋe ndare ta ŋakmba tanŋo ŋgaro lewaig sulumba saibo patika kume nda.

³⁴ Ne tuku kiŋo armba Hofni le Pineas nale ait ndui ta mbolŋe ndo kumamŋgaik. Tanŋawaik le ne pasa ŋakmba sanet ta son ŋgamŋgat.

³⁵ Ye pris ande kateseknu madiwi le nu ye ndoŋ wamdus ulendi ŋak pris piro biywa le ye nu tuku kuasmbi ndo sinzanŋinŋi le nu ye tuku am mbolŋe pris piroka minmba minamŋgat.

³⁶ Tanŋawa le ne tuku ndare ande minwa ta nu pris ta sota kumba dagol tidronŋa ndametij bret fambonu nu tuwa ŋga sawa sulumba sawamŋgat: Ne ye pris piro ande sa le ye piroka nyamaganŋ afu kili ŋga sawamŋgat ŋga Elai sana.

3

Kuate nu Samuel ndoŋ pasatina

¹ Samuel nu kiŋo mo minna sulumba nu Elai turturmba Sunŋo tuku piroka minna. Ait ta mbolŋe Sunŋo nu tuan tanŋo sunŋomba wam pagu pasa nda ninŋanu. Nane ndui ndui ndo kiŋatanu suk wam afu tumninŋanu le kanŋerkanu.

² Elai nu buk am ŋaigonŋinaig le furir ande mbolŋe nu wandek sinam tanŋe kinymba minna le

³ Samuel nu tukul wande sinam tanŋe kinyna. Kuate tuku tukul bokis mata wande ndui ta sinamŋe

* 2:27: Tuan tanŋo ta nu Aron tuku Elai sana

minna. Lam bulunga minna le mafe-wam patikina le

⁴ Sungo nu Samuel wikina le nu ndek woka sakina: Ye ilet o ngina sulumba

⁵ pinderka kumba Elai sana: Nenge ye wikat e ngina kande Elai nu sana: Kuga. Ye ne nda wikit. Luka ka kinya ngina le nu luka ka kinyna.

⁶⁻⁷ Kinyna le Sungo maŋ lato Samuel wikina ta Samuel nu katese ndana. Ta ndaŋam? Sungo nu buk nu tugum promba pasa ande sa ndana tukunu nu Sungoŋge wikina ta nu katese ndana. Ta tuku nu pastinga Elai sota kina sulumba sana: Nenge ye maŋ wikat e ngina kande Elai nu lafumba sana: O kiŋo, yenje ne nda wikit. Luka ka kinya ngina le nu maŋ luka ka kinyna.

⁸ Taŋamba kinyna le Sungo maŋ lato Samuel wikam keŋna le nu maŋ aboŋgina sulumba Elai sota kumba sana: Nenge ye wika minit e ngina. Taŋakina le Elai nu wamduŋ puluna le Sungoŋge kiŋo te wikate nga idusna sulumba

⁹ Samuel sana: Luka ka kinya le nu maŋ ne wikuwa kande teŋemba sawa: O Sungo, ye ne tuku piro taŋgo. Ne ye saya le isi nga sawa ngina. Taŋakina le Samuel luka ka kinyna.

¹⁰ Samuel nu kinymba minna le Sungo nu maŋ lato nu tugum promba wika sakina: Samuel, Samuel ngina le Samuel nu woka sakina: O Sungo, ye ne tuku piro taŋgo. Pasa saya le ye isi ngina.

¹¹ Taŋakina le Sungo ndek Samuel sana: Mine minemba ye Israel mbal ngamukŋge wam ande ki le nane ŋakmba ismba piriri ŋayowamŋgaig.

¹² Ait ta mbolŋge ye wam afu Elai tuku ndare mbolŋge ke likam tuku buk saken ta kumumba nane mbolŋge kamŋgit.

¹³ Ye buk nu sawen. Nu tuku kiŋo ar ta ye kumamma ngumnem pasa sakade ta Elai nu kila ta nu nale peu ndanikit tukunu yenje nu tuku ndare tuturmba kaŋgat ta piti sug-

okanu niŋgamŋgit.

¹⁴ Ta tuku ye Elai nuŋe kuasmbi siŋka pasa saŋgrinu saniŋgen. Nane ye tuku atraukamŋgaig ta ye nane tuku une ŋaigonu ta sauka gilaiŋge nda nga Samuel sana.

¹⁵ Samuel nu nuŋe mbain mbolŋge kinymba minna le ka mafena. Mafena le maratukuk nu aboŋga tiŋga ka Sungo tuku Wande malaŋga talke likina sulumba wam kiŋatanu suk kaŋgermba isna ta Elai sawam kuru-kurukina.

¹⁶ Taŋana le Elai nu wika sana: Kiŋo ya, ne ilmba o ngina le Samuel nu ndek sana: Au. Ye ilet o ngina sulumba nu sota kina le

¹⁷ Elai nu kusnana: Kuate nu ne ndaŋmba sanat? Ye mbolŋge pasa afu yabu ndaka. Ne ye mbolŋge pasa afu yabuka ta Kuatenje ne mapene nda nga sana.

¹⁸ Taŋaka sana le Samuel nu pasa ŋakmba isna ta nu kubeu tuna. Nu pasa ande yabu ndakina le Elai ndek nu sana: Nu Sungo. Nu wam ndaŋ kam bafuwa ta nu kuwa ngina.

¹⁹ Taŋamba minnaig ma ma Samuel nu sungoka taŋgo ŋgaro lena le Sungo nu mara mindek nu ndoŋ minna. Samuel nu wam afu prowam tuku sakanu ta Sungoŋge alonu kilemayokanu.

²⁰ Taŋamba minna le Israel ma tugu ŋakmba mbolŋge taŋgo pino ŋakmba nane Samuel Sungoŋge tuan taŋgo madina ta nane kila pilnaig.

²¹ Sungo nu mara mindek Silo tumbraŋge Samuel tugum promba nu wam pagu pasa sawanu. Taŋawanu le Samuel nu pasatanu ta Israel mbal ŋakmba nane nu isanu.

4

Filistia mbalŋge tukul bokis ta Israel mbal yaikinaig

¹ Ait ta mbolŋge Israel mbal nane Filistia mbal ndoŋ kame buwam saka ka Eben-Eser* tumbraŋge ma tumba kame tuku kuanekinaig le

* **4:1:** Eben-Eser nyu ta tugunu Tur Ndame

Filistia mbal mata nane Efekeŋge ma tumba kame tuku kuanekinaig.

² Tanjamba minnaig sulumba Filistia mbal nane ulendika ma guton tanje Israel mbal ndon kame bunaik sulumba kame sanjri tingina le nane Israel mbal kile-ibenka tango 4,000 tanjan bale farninginaig.

³ Tanjanaig le kame tanjo afu ta luka Eben-Eser promba Israel mage mage wam kubeu ninginaig le nane nanjine nanjine sakinaig: Ndanam tuku Sunjo nu sine ngumnesinmba Filistia mbal sinzanjigit le nane sine bale far sulude? Sine Silo kab sulumba Sunjo tuku pasa katanu bokis ta tumba probe le bokis tanje sine sinzansinguwa le njeu mbal nane sine suluwe nda nginaig.

⁴ Tanjamba nane tanjo afu kukulninginaig le Silo kinaig sulumba Sunjo Sanjri Nayo enjel kanunu armba ngamuknje minyok minit nu tuku pasa katanu bokis ta tumba luka ilnaig. Elai tuku kinjo armba Hofni le Pineas mata bokis ta ndon ndon ilnaik.

⁵ Nane Sunjo tuku pasa katanu bokis ta tumba pronaj le Israel mbal nane kanjermba gare-gareka wika raunaig le kilke buru-burukina.

⁶ Tanjanaig le Filistia mbal nane zigna ta ismba nanjine nanjine sakinaig: i ... Ndanam saka nane Hibru mbal si tanjamba wika raude ya nginaig le nane afu pro saninginaig: Sunjo tuku tukul bokis tumba prowaig nginaig le nane pasa ta ismba

⁷ nane kuru kuru mayemba sakinaig: i ... Kile nanjine mbara nane tuku tumbranj towat. Kile sine ndanamngig? Sine manau ande tanjan buk kanjer ndagenj.

⁸ Imanje sine sinzansinguwa le nane tuku mbara Sanjri Nayo ta sine njaigo siglike nda. Mbara tanje ma baknu mbolnje Isip mbal piti yeki yeki ningina tuku.

⁹ Hibru mbal si ambonja sine tuku piro mbal minnaig ta kile sine manj nane tuku piro mbal minbekig tukunu sine kuru kuru ndaka sanjri

tinga kame bube nginaig.

¹⁰ Tanjakinaig sulumba Filistia mbal nane sanjri tinga kame bunaig sulumba Israel mbal kile-ibenka nane sunjomba bale farninginaig le nane afu kua ka Eben-Eser kinaig. Ki ait ta mbolnje nane Filistia mbalnje Israel tango 30,000 bale farkinaig sulumba

¹¹ Kuate tuku tukul bokis ta yaika tumba Elai tuku kinjo armba Hofni le Pineas mata balenikinaik le kumnaik.

¹² Kile Benyaminnu tango ande kame ma ta kusremba nuje tawi fetfetmba kilke roka kilmba gabat pisnemba pinderka kua ka ka Silo pronaj.

¹³ Pronaj ta Elai nu ndin makembinge nuje minyo mbili mbolnje minyoka ndin kulatka Kuate tuku tukul bokis ta tuku wamdus sulumba minna. Minna le tanjo ta nu promba tumbranje tango pino njakmba kame mbolnje manau prove likinaig ta kubeu ningina le nane ismba ngamungal njaigonja malmbi wika raunaig.

¹⁴ Tanjanaig le Elai nu malmbi wika raunaig ta ismba kusnanga sakina: Nane ndanam tuku tanjade ngina. Tanjaka minna le tanjo ta pinderka kumba Elai tugum promba wam kubeu tuna.

¹⁵ Elai buk yar 98 tumba saibo pile mayemba am tukulkina.

¹⁶ Kile tanjo tanje nu sana: Ye kile ndo kame ma kusremba kua ka te prowet ngina le Elaine nu kusnana: Kinjo, ame manau prove likaig ngina.

¹⁷ Tanjamba kusnana le tanjo pasa tumba pronaj tanje pasa lafumba sakina: Filistia mbalnje sine tuku kame tanjo sunjomba bale farkaig le sine Israel mbal nane ram kua kagig. Ne tuku kinjo armba Hofni le Pineas mata balenikaik sulumba Kuate tuku tukul bokis ta turmba taig nga Elai sana.

¹⁸ Elai nu saibo butuknu tukunu tanjo ta nu Kuate tuku tukul bokis tinaig ta tuku sakina le nu ngumnemngumnem nuje minyo mbili mbolnje fonde malanja tugum tanje ndeka

nduku ngurmba kumna. Nu Israel mbal kulatka minna ta yarnu 40.

¹⁹ Pineas piyo nuñe ta nu fungulok minmba kiño te-palmbim tuku ait buk patukina le nu Filistia mbalñge Kuate tuku tukul bokis tumba rukan nuñe le tanjo nuñe kumnaik pasa ta ismba nu pirerek purka kiño te-pilna.

²⁰ Tanjamba nu ngaro rar sunjo tumba kumam bafuna le nu kulatkinaig pino kame tanje nu sanaig: Ne kuru kuru ndaka. Ne buk kiño te-palet nginaig ta nu pasa ande lafu ndamba ise ndo ka

²¹⁻²² nu kiño ta nyunu Ikabod ngina sulumba sakina: Sine Israel mbal kile nyu kugatok ngina. Ta ndanam? Nane tukul bokis yaika tumba rukan nuñe le tanjo nuñe kumnaik ta tuku nu idusmba pasa ta tanjamba sakina.

5

Filistia mbal Sunjonge piti niñgina

¹ Filistia mbalñge Kuate tuku tukul bokis ta tumba Eben-Eser tumbran kusremba kuramba tumba nanjine tumbran sunjo Asdod kinaig ka

² tanje tukul bokis ta tumba nanjine mbara Dagon tuku zugu wandekñge Dagon kanunu tugum tanje pilnaig le minna.

³ Mafena le maratukuk tinja Asdod mbal nane abonjinaig sulumba zugu wandek ta kumba mambilnaig kande nanjine mbara Dagon kanunu ta Sunjo tuku tukul bokis ta tugum iben kilke mbol tanje ndeka truk ka minna le kanjernaig sulumba tumba nuñe ma mbolñge te-timba pilnaig le ka furirna le nane kinynaig.

⁴ Kinymba mafena le maratukuk tinja man wandek kumba mambilnaig kande nanjine mbara Dagon kanunu ta Sunjo tuku tukul bokis ta tugumñge man ndeka truk ka minna le kanjernaig. Ngarosunu ndo maye minna ta gabatnu wainu arnej ngurka iben malanga tugum tanje bagarok minnaig le kanjerkinaig.

⁵ Wam ta mbolñge kile Dagon tuku pris kame tanjo kame mata nane zugu wandek ta kambim bafumba ta

nane Dagon kanunu bagarok minna magot ta lukamba sinam kinig.

⁶ Kile Sunjonge Asdod mbal tumbran afu Asdod patukñge minnaig ta ñaigo siglika piti sunjokanu niñgina le kamka ñaigonu nane tuku ngarosu mbolñge prove likinaig.

⁷ Tanjanaig le Asdod mbal manau ta kanjermba nane ndek sakinaig: Israel mbal tuku Mbaranje sine tuku mbara Dagon sine turmba ñaigo siglikate tukunu sine nane tuku tukul bokis te pilbe le tumbran ande kuwa nginaig.

⁸ Tanjakinaig sulumba nane Filistia tuku gabat kame ta manjurkuwaig nga pasa patike likinaig le nane promba manjurkinaig. Manjurkinaig le Asdod mbalñge kusnaninginaig: Sine kile Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta tumba ndanamngig nginaig le nane pasa lafumba saninginaig: Tumba kuramba Gat tumbran kape nginaig le nane Kuate tuku tukul bokis ta tumba kinaig ka Gat tumbranñge pilnaig le minna.

⁹ Tanjanaig le Sunjonge tumbran ta tuku tanjo pino kutu kame ñakmba ñaigo siglikina le kamka ñaigonu nane tuku ngarosu mbolñge prove likinaig le nane kuru kuru sunjo tumba wamdus fulilke likinaig.

¹⁰ Tanjanaig le nane Kuate tuku tukul bokis ta pilnaig le Ekron tumbran kina. Kina ka ta prona le nane Ekron tanjo pino gangingina le sunjomba wika rumba sakinaig: Nane sine ñakmba bale farkam saka Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta tumba te prowaig nginaig sulumba

¹¹ nane Filistia gabat kame ta man kile-manjurka saninginaig: Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis te sinjine kutu kame sine turmba bale farkikat tukunu palpe le luka nuñe minna tuku ma ta mbol kuwa nga saninginaig. Ta ndanam? Kuatenje nane ñaigo siglikina le nane sunjomba kume likinaig.

¹² Afu kume ndakinaig ta kamka nane tuku ngarosu mbolñge prove

likinaig le nane ngaro rar tormba malmbi wika raumba minnaig.

6

Tukul bokis ta pilnaig le luka Israel kina

¹ Sungo tuku tukul bokis ta Filistia mbal tugumnge minna le ma ma tambun 7 kuganaig le

² kile Filistia gabat kame nane pris kame kagmai tango kame kile-mangurka kusnaninginaig; Sine Sungo tuku tukul bokis te tumba ndanndanamba kamngig? Sine ndanndanamba tumba ka nuje ma mbolnge palmbimngig nginaig le

³ nane lafumba sakinaig: Tane Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta ake sina palpe le kine ndakuwa. Tane mbar manau kinaig ta tuku atrau aganj afu turmba patikap le kuwaig le nangine Mbara tanje tane tuku guaze pitaikuwa le nu ndanam tuku tane piti tingit ta tugunu katesewamngaig nga saninginaig.

⁴ Tanakinaig le gabat kame man lato kusnaninginaig; Sine nu garewa nga ame aganj patikube nginaig le nane lafumba saninginaig; Sine Filistia tuku gabat sugo 5 ta tango pino turmba guaze ndui tanje ngaigo siglikate tukunu nane nduik nduik ta madiniamba golmbi kamka kanunu 5 wakeikap sulumba sib sine tuku ma ngaigo siglikade ta tuku kanunu 5 wakeika ta turmba patikap le kuwaig.

⁵ Tane tanamba Israel mbal tuku Mbara nyu te-dungap le nu tane, tanjine mbara kame, tanjine kilke turmba ngaigo sigli ndakuwa.

⁶ Tane Isip mbal Faraon don wamdus karej pilnaig tanamba nda kap. Sungonje nane pilendo niamba piti yeki yeki ningina le nane Israel mbal pitaikinaig le kinaig wam ta tane ngilai ndangap nginaig sulumba

⁷ saninginaig: Tane makau armba pangarnu fat jak piro nda ninganu ta kilap sulumba karis ande kiteknu tumba makau arnej karis ta mbolnje

kusmba fatnu ta patikap le luka nangine fonde sinam kuwaig.

⁸ Tanamba Sungo tuku tukul bokis ta tumba karis mbolnje palpe sulumba tanjine mbar manau kinaig ta tuku peuka aganj kame kanunu golmbi wakeikanu ta kilmba bokis fudinndo ande sinamnge patika tukul bokis ta gemba pilmba makau armba ta sisilaningap le kuwaik.

⁹ Makau armba ta kuwaik le kangerndo ka minap. Nale tukul bokis ta karis jak didikumba ndin dubimba Bet-Semes tumbran kuwaik ta sine katesewamngig Israel mbal tuku Mbara tanje sine piti sersingina nga idusamngig. Ko makau armba ta lukuwaik ta sine katesewamngig Mbara tanje sine piti ser ndasingina. Piti te ake sine mbolnje prona nga idusamngig nga gabat kame ta saninginaig.

¹⁰ Kile tango kame ta tanamba kuanekinaig sulumba makau pangarnu armba fat jak ta kilmba karis mbolnje kusmba fatnu ta kilmba luka fonde sinamnge patikinaig.

¹¹ Tananaig sulumba Sungo tuku tukul bokis ta tumba sib le kamka kanunu golmbi wakeikinaig bokis jak ta turmba tumba karis mbolnje patikinaig le

¹² makau armba ta pitik ndo ndin sungo Bet-Semes tumbran kina ta dubimba witimba witimba kinaik. Kinaik ta nale mbilmbil ndaka kine ndo kinaik le Filistia tuku gabat sugo 5 ta nale ngumnem dubika kinaig ka Bet-Semes tuku kilke ta mbol pronaig.

¹³ Nane Bet-Semes mbal ma guton tanje wit magekinaig le kugerka minmba tandeka mambilnaig kande tukul bokis ta prona le kangermba nane gare-garekinaig.

¹⁴⁻¹⁵ Karis ta ka Bet-Semesnu tango Yosua tuku piro sinam ta promba makau armba ta kinaik ka ndame sungo ande tugumnge tinginaik. Tinginaik le nane Levi tuku kuasmbinge Sungo tuku tukul bokis ta tumba aganj kame kanunu golmbi

wakeika sigrikaig bokis ñak ta turmba kilmba ndame sungo mbol tanje patikinaig le Bet-Semes mbal tanje karis mbainnu ta panu nga sambrimba kat fetfetnaig sulumba makau armba ta balenikmba Sungo atrauka pambi pasokinaig le uge suglukinaig. Ki ait ta mbolnje nane atrau ta kumba aganjmor afu turmba balenimmba Sungo atrauka pasokinaig le uge suglukinaig.

¹⁶ Nane wam ta kinaig le nane Filistia gabat sugo 5 ta kanjernaig sulumba ki ait ndui ta mbolnje nane luka nanjine tumbran Ekron kinaig.

¹⁷ Nane Filistia mbalnje nanjine mbar manau kinaig ta tuku piti peuka kiga aganj kamka kanunu golmbi wakeikinaig ta ande Asdod tuku ande Gasa tuku ande Askelon tuku ande Gat tuku ande Ekron tuku.

¹⁸ Tanjamba ndo Filistia gabat sugo 5 ta tumbran sugokanu fondembi korninganu tumbran fonfon afu turmba kulatkinaig ta kumumba sib kanunu mata nduik nduik kidemba patikinaig.

Bet-Semesnu tanjo Yosua tuku piro sinamnje ndame sungo ta mbolnje Sungo tuku tukul bokis pilnaig ta idusam tuku ndame ta kile minit.

¹⁹ Kile Bet-Semes tanjo afu nane Sungo tuku tukul bokis ta talka sinanu kanjernaig tukunu Sungo nane tuku tanjo 70 bale farkina le tanjo pino nane Sungonje nane ngamuknje piti tanjamba kina ta tuku wamdus tatraka malmbikinaig sulumba

²⁰ nanjine nanjine sakinaig: Mbara Sungo te nu purfenju ndo. Ande nu kumamma mbarwa ta nu mapewe nda tukunu sine tukul bokis te pilbe le ani kanjat njinaig.

²¹ Tanjamba nane tanjo afu kukuninginaig le ka Kiryat-Yarim mbal saninginaig: Filistia mbalnje Sungo tuku tukul bokis ta pilnaig le sine tugum tenje minit. Tane ndeka tumba mbumba kape nga saninginaig.

7

¹ Tanjaminaig le Kiryat-Yarimnu tanjo kame promba Sungo tuku tukul bokis ta suku silimba waimbi tumba kinaig ka Abinadab tuku wande bin mbolnje minna ta mbolnje pilnaig. Pilnaig sulumba nu tuku kinjo nuje Elasarnje tukul bokis ta kulatkuwa nga madinaig.

Samuel nu Israel mbal kulatkina

² Tukul bokis ta Kiryat-Yarim tumbranje minna le ma ma yar 20 kinaig. Ait ta mbolnje Israel mbal nane sinamanzerka minmba Sungonje turka sinzanjinguwa nga wika yabanmba minnaig.

³ Tanjamba minnaig le Samuelnje ndek Israel mbal ñakmba saningina: Tane ngamungal biye mbilmba Sungo ndo dubiwam idusmba kande tane mbara kise kise ñakmba ngumnenimmba Astarte ngade pino kanunu ta turmba kusrewap sulumba tane Sungo ndon ulendika nu tuku minje kumnemnje ndo minap. Tanjawan le nunje tane turtinmba sinzanjinguwa le Filistia mbal tuku sanjri kile-ibenkamnjaig nga saningina.

⁴ Tanjamina le Israel mbal nanjine yabri mbara kusrekinaig sulumba yabri mbara Baal le Astarte tuku kanunu ta pitaika Sungo tuku minje kumnemnje ndo minnaig.

⁵ Tanjanaig le Samuelnje Israel mbal ñakmba tuku pasa pilmba sakina: Tane ñakmba pro Misanje manjurkap le yenje tane tuku nga Sungo yabanamngit njina.

⁶ Tanjamba saningina le nane ñakmba promba Misanje manjurkinaig sulumba nane kule burok sinam tanje kule kunymba Sungo atraukam tuku kutunaig. Tanjamba nane sakinaig: Sine Sungo am mbolnje unekigen nga saka nyamagan pinka minnaig le ki ka butungina. Tanjamba Samuel nu Misanje nane tuku piti ismba pasa afu kile-tidingina.

⁷ Israel mbal Misanje manjurkinaig ta Filistia mbal nane isnaig sulumba gabat sugo afu nanjine kame

kuasmbi ndon kame ilnaig. Kame ilnaig le Israel mbal nane pasa ta ismba kuru-kurukinaig sulumba

⁸ Samuel sanaig: Ne singine Mbara Kuate Sungo yabana le nunge sine sinzasinguwa le sine Filistia mbalnge njaigo siglike nda nginaig.

⁹ Tanakinaig le Samuel ndek sip-sip fatnu ande tumba balemba Sungo tuku atrauka nak piyna le ugna. Ugna le Sungonge Israel mbal turninguwa nga yabana le Sungo nu isna.

¹⁰ Samuel nu atrauka minna le Filistia mbal buk nane ndon kame buwam tuku ilmba patuninginaig. Patuninginaig le Sungonge pitik ndo kuaila pilna le samba mbolnge nane tugum tanje sungomba puluka nane tuku wamdus nginngan serningina le nane kuru kuru mayemba kua ka sili-silinaig.

¹¹ Tananaig le Israel mbalnge Mispa kusremba Filistia mbal kile-dubinga bale farka kinaig ka ka Bet-Kar tumbran pronaig.

¹² Kile Samuelnge ndame sungo ande tumba Mispa tumbran Sen tumbran ngamu-ngamunge te-tina sulumba sakina: Sungonge sine tur mayekat ngina. Tanakina sulumba ndame ta nyunu Eben-Eser* ngina.

¹³ Samuel tuku ait mbolnge Sungo nu Filistia mbal njaigo siglike peuningina le nane man Israel kilke mbol pro ndanaig.

¹⁴ Israel mbal tuku tumbran afu buk Filistia mbalnge kame bumba yaike likinaig ta Ekronnge tugu pilmba ka Gatnge tingina ta kile Israel mbal man nangine luka kilnaig. Tananaig sulumba tumbran kame ta tuku kilke ta nane Israel mbalnge Filistia mbal ndon kame bumba nakmba luka yaika kilnaig. Tanamba Israel mbal nane mine mayemba Kanan mbal ndon mata ngan minnaig.

¹⁵ Samuel nu mara mindek Israel mbal kulatka minna sulumba

¹⁶ nu yar mindek Betel Gilgal Mispa kumba tumbran kenmba ta kidemba

lika tango pino tuku piti gubra ismba kile-tidinganu.

¹⁷ Kile-tidinge denjurnimba nu luka nuje tumbran Rama kambinu ka tumbran tanje mata nu pasa kile-tidinganu. Ramange minna sulumba nu ndame turnanga Sungo atraukam tuku pa lanlan ande wakeina.

8

Israel mbal nane gabat sungo madiwam tuku sakinaig

¹ Samuel nu saibo pilmba nuje kiyo ar ta Israel mbal kulatkuwaik nga madinikina.

² Kiyo mulum ta nyunu Yoel. Mambo nuje nyunu Abia. Berseba tumbranngale Israel mbal kulatka minnaik.

³ Kulatka minnaik ta nale mam nakile tuku wam ta dubi ndanaik. Nale ndameti tuku ndo wamdus nak. Nale pasa tugusemba pilenimba kanger ndaka ande ndameti nale nikuwa ta pasa mbolnge te-ti ndawanu.

⁴ Kile Israel mbal tuku gabat sugo sugo nakmba mangurkam Samuel sota Rama kinaig sulumba

⁵ Samuel sanaig: Ne isa. Ne buk saibo pilit ta ne tuku kiyo ar ta nale ne manau kina tanamba ke ndakade. Ta tuku ne gabat sungo ande madiwa le sine kulatkuwa. Kilke afu minig tanamba nga Samuel sanaig.

⁶ Nane gabat sungo madiwam tuku sakinaig ta Samuel nu pasa ta tuku gare ndana le nu Sungo yabanmba kusnana.

⁷ Kusnana le Sungo nu ndek sana: Tango pino nane ame manau ne ndon sakuwaig ndeta ne ismba dubiwe ninga. Nane ne pitai ndanade. Kuga. Ye nane tuku Sungo mine ndaki nga nane ye pitaiyade.

⁸ Ye o buk nane Isipnge kilmba te prowen ta nane ye ngumneyumba mbara afu tuku nyu kile-dunge likinaig. Nane mara mindek ye mbolnge kade ta kile ne mbolnge mata kade.

* 7:12: Eben-Eser nyu ta tugunu Tur Ndam

⁹ Ta tuku ne nane tuku minḡe du-biwa sulumba rironḡ pasa saninḡmba gabat sunḡo nu ndanḡndanḡmba nane kulatkamḡgat ta bitekḡnḡga saninḡga le iswaig ḡnga Samuel sana.

¹⁰ Pasa ḡakmba Sunḡonḡge Samuel sana ta nu suk ka tanḡo pino gabat sunḡo madiwam sakinaig ta saninḡgina sulumba

¹¹ sakina: Ye kile gabat sunḡo tuku piro maḡau tugu bitenḡi le tane isap. Gabat sunḡo ta nu tenḡenḡmba kamḡgat. Nu tane tuku kinḡo afu kilwa le nu tuku kame mbal tanḡanḡ minamḡnḡgaig. Kame ait mbolḡnḡge nane afu karis mbolḡnḡge pinderkuwaig le afu hos mbolḡnḡge pinderkamḡnḡgaig. Nu tumbranḡ inum kambim bafuwa ta nu karis mbolḡnḡge minyokuwa le nane afu nu mindemba pinderka ambonḡga kanḡgaig.

¹² Nunḡe nane afu kame gabat minam tuku madinḡnḡgamḡgat. Afu kame tanḡo 1,000 kulatkuwaig le afu kame tanḡo 50 kulatkamḡnḡgaig. Tane tuku kinḡo kame afu nu tuku piro mbolḡnḡge kilke pikmba nyamaganḡ ḡgukuwaig le afu nyamaganḡ magekuwaig le kilamḡnḡgaig. Afu nu tuku kame aganḡ ndende wakeikuwaig le afu karis tuku aganḡ ndende wakeikamḡnḡgaig.

¹³ Tane tuku kulim kame afu nu tuku gurenḡ aganḡ ndende mundur mayenu ḡak ta wakeikuwaig le afu nu tuku paguwaig le afu nu tuku bret pasokamḡnḡgaig.

¹⁴ Nu tane tuku nyamaganḡ piro, grep piro magenu, olif piro magenu ta ḡakmba yaika kilmba nunḡe gabat sugo sugo ninḡgamḡgat.

¹⁵ Ninḡuwa sulumba tane tuku wit grep muli ta ḡakmba kilmba fetka 9 tane tuku kusreka ndindo nunḡe tumba nunḡe gabat kame piro tanḡo kame ninḡgamḡgat.

¹⁶ Nu tane tuku piro tanḡo, piro pino, tanḡo mo afu kilmba aganḡmor donḡki magenu ta pilenḡga kilwa le nu tuku piroka minamḡnḡgaig.

¹⁷ Tanḡamba tane tuku sipsip ta

kilmba fetka 9 kusreka ndindo nunḡe tamḡgat. Tane mata nu tuku piro tanḡo tanḡanḡ minamḡnḡgaig.

¹⁸ Ait ta mbolḡnḡge tane tanḡine gabat sunḡo tanḡine madinaig ta tuku ndumor-ndumorkap ta Sunḡo nu tane tuku malmbi ise nda ḡga saninḡgina.

¹⁹ Tanḡamba saninḡgina kande nane Samuel tuku pasa isam mbulnaig sulumba sakinaig: Kuga. Ne sine tuku gabat sunḡo ande madiwe sinḡga.

²⁰ Tanḡabe sulumba sine kilke tugu afu minig tanḡamba minamḡnḡgig. Sinḡine gabat sunḡonḡge pasa sinḡmba kulatkuwa sulumba kame ait prowa le nu sine kulatka kilmba ḡgueu mbal ndonḡ kame buwamḡgat ḡginaig.

²¹ Samuel nu nane pasa ḡakmba sakinaig ta ismba ka Sunḡo sana le

²² Sunḡo ndek lafumba sana: Nanḡine nzali ta dubimba gabat sunḡo madiwe ninḡga ḡgina. Tanḡakina le Samuel ndek Israel tanḡo ḡakmba saninḡgina le sili-silimba luka nanḡine tumbranḡ tumbranḡ kine likinaig.

9

Saul nu Israel mbal tuku gabat sunḡo mayok kina

¹ Kis nu maror tanḡo ande. Nu nyu sunḡo ḡak Benyamin ma tugu mbolḡnḡge minna. Kis mam nunḡe Abiel. Wa nunḡe Seror. Mbuḡ mbuḡ nunḡe Bekorat. Sikar sikar nunḡe Afia. Tumbranḡ mbonḡ nanḡine Benyamin.

² Kis tuku kinḡo nunḡe nyunu Saul. Saul nu sanḡrinu ḡgarosu tumail pasi maditaknu. Tanḡo ande nu suk Israel ḡgamukḡnḡge mine ndakina. Israel ḡgamukḡnḡge nunḡe ndo kuennu.

³ Nane minnaig le ait ande Kis tuku donḡki afu kua ka sili-silinaig le nu ndek Saul kukulmba sana: Ne piro tanḡo ande tumba tale kumba ka donḡki kame sotap ḡgina.

⁴ Tanḡakina le nale tinḡa kinaik ka Efraim ma taknu kumam kumba wat tinḡa Salisa ma tugu mbol kinaik ta donḡki kile-sigli ndakinaik. Tanḡamba nale maḡ tinḡa Salim ma tugu mbol

kinaik ta mata donki kame tanje mine ndakinaig le kile nale man tanga Benyamin tuku ma tugu mbol kinaik ta mata kile-sigli ndakinaik.

⁵ Nale donki sota sota ka Suf ma tugu mbol pronai sulumba Saulnje piro tango nuje sana: Sile luka kap. Sile ngisikupe ta mam nu donki tuku idus ndamba sile tuku wamdus piti tikat nga sana.

⁶ Tanakina le piro tango tanje ndek Saul sana: Yauk. Tumbran tenje Kuate tuku piro tango ande nyu sunjo njak minit ta nu wam ngumneja prowam tuku sakate ta alonu prote. Sile ka nu kanjermba. Nunje donki ma ani tanje minig ta sile sasikam kumun inde nga sana le

⁷ Saul ndek lafumba piro tango nuje sana: Sile ame aganj tumba nu sota kanjik? Bret sigrikiken ta buk kugawaig tukunu sile ame aganj nu tambimngik? Sile aganj inum nu tambim tuku mine ndakate ngina le

⁸ piro tango tanje man lato Saul sana: Ye silwa ndametin fudinjo njak. Ye ndametin ta nu tuwi le nu sile donki ma ani tanje minig ta sasikamngat ngina.

⁹⁻¹¹ Tanakina le Saulnje nu sana: Sile kap. Ne tuku wamdus ta mayenu ngina sulumba nale Kuate tuku piro tango minna tumbran ta kinaik. Kinaik ka tumbran ta tuku tabe ta ponga kumba minmba pino mbanzo afu kule kunyam saka ndekinaig le kile-siglikinaik. Kile-siglikinaik sulumba nane kusnaninginaik: Kagmai tango ta tumbran ambenje minit e nginaik. (Ait ta mbolnje Israel mbal nane tuan tango kame nyu kilmba kagmai tango nganu. Tango ande nu aganj inum tuku Kuate kusnawam kambim bafumba ta nu sakanu: Sine kagmai tango kanjeram kab nganu).

¹² Kile pino kame tanje pasa lafumba sanikinaik: Nu ambe minit. Nu kite tumbran ambe prowat. Tango pino nane bin mbol ambenje atraukamngaig tukunu tale pitik mbumba kape.

¹³ Nu isukusam bin mbol ambe kakat. Tango pino nu tairnga minig. Nunje atrau aganj kame ta nyaro ninguwa le tango pino wike likinaig ta pagumba nyamngaig. Ta tuku tale pitik mbumba kape nginaig.

¹⁴ Tanakinaig le Saul piro tango nuje ndon mbumba kumba tumbran ta tuku fonde malanga sinam kambim saka Samuel nu bin mbol ambe kambim bafumba kilim kina le tesilikinaik.

¹⁵ Sunjonje buk Samuel kila sana:

¹⁶ Indole ait tenjen mbolnje ye Benyamin tuku tugu mbolnje tango ande kukuli le ne tugum te prowamngat. Nu prowa le ne guren pisnewa le nunje yije kuasmbi Israel kulatka Filistia mbal tuku wai mbolnje kile-lukamngat. Filistia mbal ta nane ye tuku kuasmbi ngaro rar pileninmba piro karennu ninmba minig le ye nane tuku malmbi iset nga Samuel sana.

¹⁷ Kile Samuel nu Saul kanjerna le Sunjo nu sana: Tango kubele ye ne sannen ta noten. Nunje ye tuku kuasmbi kulatkamngat ngina.

¹⁸ Kile Saul nu fonde malanga sinam kumba Samuel kanjermba kusnana: Kagmai tango tuku wande aninge minit ngina le

¹⁹ Samuelnje lafumba sana: Kagmai tango ta ye noten. Ne ambonja atraukam tuku bin mbol ambe kumba mina. Ye ne ngumnem dubinmba mbet. Ngilainje ye ne ndon tuma isukusmba kinymba indole mafewa le ne pasa afu njak ta saka le sani le ismba kaye.

²⁰ Ne ailfu donki kame ngisikinaig ta tuku wamdus piti ndanuwa. Nane afunje buk kile-siglikinaig. Ne ise tiwa. Israel mbal nane gabat sunjo madiwam tuku nzali ta ne tuku mam naje tuku tugu mbolnje minit ngina.

²¹ Tanakina le Saulnje Samuel sana: Ndanam ne tanamba ye sayate? Ye Benyamin tuku tugu. Israel sinamnje sine tuku tugu ta fudinjo. Mam tuku ndare mata Benyamin tuku tugu mbolnje nyu kugatok nga

Samuel sana.

²² Kile Samuelnge Saul le piro tango nuŋe kilmba wandek sinam kina sulumba tango 30 buk promba minyok minnaig ta nane tumailamnge kile-minyokina.

²³ Tanjana sulumba Samuel nu pagu tango ta sana: Ye ne aganmor ndemnu tinmba sanit le palet ta tumba prowa ngina le

²⁴ pagu tango ta nu aganmor wainu ndem mayenu njak ta tumba promba Saul tuna. Tuna le Samuel ndek nu sana: Ye tango kame tuma isukusam tuku saningen le nanenge ne tuku ndem ande pilnaig le yenje tumba kulatka minet te kile tumba nya ngina. Tanakina le Saul nu ait ta mbolnge Samuel nane ndon tuma isukusnaig.

²⁵ Isukuse denpurmba nale atraukam tuku binj ta kusremba ndek tumbran kinaik sulumba wande ponga funu mbol tanje minyoka pasatinaik.

²⁶ Pasate denpurmba Saul nu wande funu mbol tanje kinyna. Kinymba mafena le maratukuk tinga Samuel nu Saul wika sana: Tinga ndeka le ye ne mindenumba kumba ka ndinje mbilni le kaye ngina le Saul ndek tinga ibenjkumba Samuel ndon wande kusremba kilim ka Saul tuku piro tango ta ndon ndin dubimba kinaig.

²⁷ Nane kinaig ka tumbran makembi tanje Samuel nu Saul sana: Piro tango nanje sawa le ambonga kumba minwa le ye Kuatenje pasa afu sayina ta ne sanamngit ngina.

10

¹ Piro tango ta nale kusreka kina le Samuel ndek olif kule botol njak ta tumba Saul tuku gabat mbolnge kutumba Saul mumuna sulumba sana: Ne Sunjonje nuŋe kuasmbi Israel mbal kulatkam tuku madinina.

² Kile ne ye kusreyumba kaye ka Benyamin ma tugu Selsa tumbranje Rahel tuku kumunu tugum tanje tango armba kile-siglika le nalenje ne tenenmba sanamngaik: Donki kame

ngisikinaig le ne sota likate ta buk kile-siglikinaig le mam nanje kile donki tuku wamdus piti ndamba nu man ne ngisikanu nga idusmba nu wamdus piti njak minit nga ne sanamngaik.

³ Nale tanjamba ne sanuwaik le ne nale kusreka manj kumba ka Tabor tumbran tuku ail sunjo tugum tanje tango kenmba Sunjo atraukam tuku Betel kambim bafuwaig le kile-siglikamngat. Nane tuku ande nu meme fat kenmba kugrakuwa le ande nu bret kenmba bagailninguwa le ande nu grep kule botol njak kurawamngat.

⁴ Nane ken tanje ne kaiye nga sanumba bret armba tinwaig le ne yaika kila.

⁵ Tanjamba ne manj kumba ka Filistia kame mbalnge baibai patike likinaig ma ta promba Kuate atraukanu tumbran Gibeat tuku fonde malanga sinam kumba tuan tango kuasmbi ande Sunjo tuku tabe mbol ndekuwaig le kile-siglikamngat. Tango afu nane tuan tango kuasmbi ta mindeka gita yeki yeki katningmba kem fitke lika tambaran katninguwaig le tuan tango kuasmbi ta Sunjo tuku Guwanje wamdus ninguwa le pasa yeki yeki kukliwamngat.

⁶ Tanjawaig le Sunjo tuku Guwa ne mbol kuwa le ne mata nane ndon ulendika pasa yeki yeki kukliwamngat. Tanjawa sulumba ne kiseumba kiteknu mayok kanjat.

⁷ Ye ne sanet pasa kame te tuku alonu prowe likuwaig ta Sunjonje ne ndon minwa le ne nu tuku minje dubimba ke ndo ka nga Saul sana sulumba

⁸ nu manj sana: Kile ne ambonga Gilgal kaye le ye ne dubinumba ta promba aganmor afu kilmba bale farka pasoka ngamungal ulendiwam tuku aganmor turmba atraukamngit. Ne ka Gilgalnge ye tairnga mina le kusem ndindo kuwa le ye ta prowi sulumba ne ame wam kam tuku ta ne sanamngit ngina.

⁹ Tanakina le Saul nu pasa ta ismba nu mbilka Samuel kusremba kam-

bim bafuna le Kuatenge nu tango kitek te-mayokna. Tanana le nu kina le ki ait ndui ta mbolnge ndo Samuelnge nu manau nakmba tuku sana ta tanamba prove likinaig.

¹⁰ Nale Gibeaa pronaik le tuan tango kuasmbi ande Saul te-silikinaig le Kuate tuku Guwa nu mbol kina le nu nane ndon ulendika pasa yeki yeki sake likinaig.

¹¹ Tananaig le nane afu nu kila ta nane wam ta kanjermba nangine nangine sakinaig: i ... Kis tuku kinonunje si ame manau kate ya? Nu mata tuan tango ande e nga saka minnaig.

¹² Tanamba saka minnaig le tumbran ta tuku tango andenge ndek sakina: Nane tuku mam kat nangine ima? Nane mata tuan tango kuga ngina. (Ta tuku Israel mbal nane kile yaba pasa ande tenemba sakade: Saul nu mata tuan tango ande e ngade).

¹³ Saul nu tuan tango kame ndon manau ta ke denpurna sulumba nu atraukanu tabe mbol ambe kina le

¹⁴ bab nunenge Saul piro tango nunje ndon kusnanikina: Tale animbikinaik ma ma man te prode ngina le Saulnge lafumba sana: Sile donki ngisikinaig ta sota ma ma kuga le sile Samuel kanjeram kaken ngina.

¹⁵ Tanakina le bab nunenge ndek kusnana: Nu tale ndanmba satikina ngina le

¹⁶ Saul ndek lafumba bab nunje sana: Nu tenemba sile sasikina. Nanenge donki ngisikinaig ta buk kile-siglikinaig ngina nga bab nunje sana. Tanamba sana sulumba nu Samuelnge gabat sungo prowam tuku madina ta yabuka bab nunje sandana.

¹⁷ Kile Samuel nu Israel nakmba wikina le Mispa tumbranenge Sungo am mbolnge manjurkinaig.

¹⁸ Manjurkinaig le Samuel nu nane saningina: Sine Israel mbal tuku Mbara Kuate Sungonge tenemba tane tuku sakate. Yenge tangine mbun kat tangine Isip mbal tuku wai mbolnge kile-luka kilmba ilen. Nane ngeue

mbalnge najigo siglika minnaig le yenge nane tuku muskil kile-tidingen.

¹⁹ Ye tane tuku Mbara. Tane piro karenka piti sungomba kanjerka minnaig le yenge tane tuku muskil kile-tidinge tingan ta kile tane ye pitaiyumba man tangine gabat sungo ande madiwam tuku sakade. Ta tuku tane ye tuku am mbolnge tangine tugu mbol kumba ka tumbran mbonduik nduik sinamnge tingap ngina.

²⁰ Nane tanamba tinginaig le Samuel nu ndek tugu nduik nduik tuku tango wike likina le nu tuku tumailamnge tinginaig. Tinginaig le Sungonge Benyamin tuku tugu ta madina.

²¹ Madina le Samuel ndek Benyamin tuku tugu sinamnge kuasmbi nduik nduik wikina le nu tuku tumailamnge tinginaig. Tinginaig le Sungonge Matri tuku kuasmbi madina. Matri tuku kuasmbi ta Samuel tuku tumailamnge tinginaig le Sungonge Kis tuku kinonunje Saul madina. Madina le nane ndek nu sota ma ma nda te-silikinaig sulumba

²² Sungo kusnanaig: Tango ta prowat e ko kuga nginaig le nu ndek lafumba saningina: Saul nu tane tuku agan ndende patikaig ta ngamuk sinje kuirka minit ngina.

²³ Tanaka saningina le nane pinderka ka Saul te-silika nu tumba luka pronaig le tango kame nakmba ndon tingina ta nane ngamuknge nunje ndo kuennu.

²⁴ Kile Samuel nu Israel mbal nakmba saningina: Sungonge tango madina ta noten. Sine ngamuknge ande nu suk mine ndakate ngina le Israel mbal nakmba wika raumba sakinaig: Ese. Sine tuku gabat sungo tenge sine kulatka minamngat nginaig.

²⁵ Tanakinaig le Samuelnge tango pino ame manau gabat sungo mbolnge kam tuku ko gabat sungo tuku piro yeki yeki ta nakmba tekilimba kuklimba saningina sulumba nu waje ande tumba pasa nakmba ta kuyarnimba tumba Sungo tuku am mbolnge tukul ma ta mbolnge pilna. Pilna sulumba kile tango pino

ɲakmba kukulningina le sili-silimba luka naŋgine tumbran tumbran kine likinaig.

²⁶ Tanjanaig le Saul mata luka nuŋe tumbran Gibea kina le Kuatenge kame tanjo sanriknu afu wamdus ningina ta nane Saul midemba kinaig.

²⁷ Tanjanaig le tanjo ɲaigonu afu nane Saul talamba sakinaig: Tanjo tanan ta sine tursingam kumuŋ kuga ya ɲginaig sulumba nane Saul gare agan mayenu inum tuwe ndakinaig. Tanjanaig le Saul nu tanjaig ɲga ta tuku idus ndana.

11

Saul nu Yabes mbal turka Amon mbal bale farna

¹ Tanamba minnaig ma ma mara ande Amon mbal tuku kame gabat Nahas nu nuŋe kame kuasmbi kilmba promba Gilead ma tugu mbolŋge Yabes tumbran kormba kame tuku kuaneka tumbran ulnaig. Tumbran ulnaig le Yabes mbalŋge ndek Nahas sanaig: Ne sine ndon pasa katmba sine mapeka le minbe ta sine ne gabat sunjo madinamngig ɲginaig kande

² Nahas nu nane saningina: Ye tane ndon ake pasa kate nda. Ye tane Israel mbal tuku nyu kile-ibenka tane ɲakmba tuku am ndinam ta goningi sulumba tane ndon pasa katamngit ɲgina.

³ Tanakina le Yabes gabat tanjo kameŋge Nahas sanaig: Tane sine kusem ndindo tairngap le sine tanjo afu kukulniŋbe le ka Israel ma tugu ɲakmba mbolŋge sine tursingam tuku tanjo kile-siglika kilmba prowaig. Kuga ndeta sine tane kumnemngge minbe le ne ame manau kam tuku idusmba sakate ta ne ka ɲga Nahas sanaig le Nahas nu wokina.

⁴ Wokina le nane tanjo afu kukulninginaig le ka Saul tuku tumbran Gibea pronaiŋ sulumba pasa ta temayokmba tanjo pino ɲakmba kila saninginaig le nane pasa ta ismba sinanu malmbi wika raunaig.

⁵ Wika raunaig le Saul nu piro mbolŋge zigna ta ismba nuŋe makau kulatka minna ta kusreka pronasulumba kusnaŋgina: Nane si ame wam tuku malmbikade e ɲgina le nane ndek Yabes mbal tuku pasa ta nu kubeu tunaig le

⁶ Saul nu isna le Kuate tuku Guwa nu mbol pronale nu gubra kagli firka

⁷ makau pailnu armba kilmba balenikmba kat pur pur fonfonmba tanjo kame afu madiniŋmba kileniŋmba kukulningina le kugraka Israel ma tugu ɲakmba mbol kumba tanjo pino ɲakmba tumniŋmba teŋenmba riron pasa saninginaig: Tanjo ima nu Saul le Samuel dubika kame kine ndakuwa ta sinenŋe tanjo ta tuku makau ɲakmba mbolŋge teŋenmba kamngig ɲginaig. Tanakinaig le Sunjonŋe tanjo kame ta kuru kuru serningina le nane ɲakmba tinja mangur ma mbol prowe likinaig.

⁸ Tanjanaig le Saulŋge nane ɲakmba Besek tumbranŋge kile-manjurka burkina ta Israel tanjo 300,000 Yuda tanjo 30,000.

⁹ Kile nane pasa tumba pronaiŋ mbal ta saninginaig: Tane luka kape sulumba Yabes tanjo kame teŋenmba saningap. Indole ki mbol ka pa pakuwa ait ta mbolŋge sine promba ɲgueu mbal pitaika tane luka kilamngig ɲginaig. Tanakinaig le tanjo kame ta luka Yabes kinaig sulumba nane kila saninginaig le nane ndek gare-garekinaig sulumba

¹⁰ Nahas sanaig: Indole sine kilim kab le ne nane kuasmbi ndon sine mbolŋge ame manau kam idusmba kande tane kap ɲga Nahas sanaig.

¹¹ Tanamba nane kinymba mafe ndamba minna le Saul nu tanjo fet keŋna sulumba ma tugu ramba minna le nane pinder-pindermba Amon mbal tuku kame tumbran ta kinaig sulumba nane bale farka minnaig le ma ma ki promba sanringina. Tanjo ndui ndui kusrekinaiŋ ta nane kua ka sili-silinaig.

¹² Kile Israel mbalŋge ndek Samuel sanaig: Tanjo kame buk Saul ta-

lamba sine tuku gabat sungo mine ndakuwa nginaig ta kilmba prowa le sine bale farninbe nginaig kande

¹³ Saul nu ndek saningina: Kuga. Kite Sungo nu sine Israel mbal ngueu mbal tuku wai mbolnge kile-luka kilat tukunu sine kite tango ande balewe nda ngina.

¹⁴ Tanakina le Samuel ndek tango pino nakmba saningina: Sine Gilgal kab sulumba Saul man lato gabat sungo prowam tuku madibe ngina le

¹⁵ nane nakmba tinga Gilgal tumbran kinaig ka tanje Sungo am mbolnge Saul man lato gabat sungo tuku madinaig sulumba Sungo ndon ngamungal ulendiwam tuku atraukinaig. Tanamba Saul nu Israel nakmba ndon tumamba gare-gare sunjokinaig.

12

Samuel nu Israel mbal riron pasa saningina

¹ Kile Samuel ndek Israel mbal nakmba saningina: Tane ise tiwap. Tane buk wam nakmba tuku ye sayinaig ta kumumba ken sulumba tane kulatkam tuku gabat sungo ande madiwe tingen ta

² nu tane tuku kulat tango minamngat. Ye buk mbanzonu minmba tane kulatka minen ta kile ye gife nakmba saibo pilet. Yinje kinjo kame tane ngamuknge minig.

³ Ye wam ande mbaren ndeta tane kile Sungo am mbolnge gabat sungo nune madina te nale am mbolnge ye sayap. Ye tango ande tuku makau ko donki ake yaiwen e? Ko ye tango ande yabri-yabrimba aganj inum yaimba ten e? Ko ye tango ande njayo siliwen e? Ko ye tango andenje kigayena le nu tumba pasa mbolnge te-ti ndawen e? Ye wam ande tanamba ken ndeta ye wam ta lafumba te-tiwamngit nga saningina.

⁴ Tanaka saningina le tango pinonge ndek lafumba sanaig: Kuga. Ne sine tuku ande yabrimba aganj inum

ake yai ndana. Ne tango ande njayo sili ndana. Ne tango ande yabrimba ndametin ake te ndakina nginaig le

⁵ Samuelnge nane saningina: Tane ye tuku mbar ande kanjer ndawanu ngade ta kile Sungo nune gabat sungo madina te nale tane tuku pasa isaik ngina le nane lafumba sakinaig: Ta son. Sungo nu sine tuku pasa isat nginaig.

⁶ Kile Samuel man pasa lato saningina: O buk Sungonje Moses le Aron madinikmba mbun kat tangine Isip kilke mbolnge kilmba te prona.

⁷ Ta tuku kile tane Sungo am mbolnge tingap le ye tane pasa mbolnge patiki sulumba Sungonje wam magenu tane mbolnge tangine mbun kame mbolnge ke likina ta temayokmba satinji le isap.

⁸ O buk Yakob nune gageu kame ndon Isip kilke mbolnge minnaig ma ma nune ndare kame Sungonje nane turkuwa nga sarsarumba minnaig le Sungonje Moses le Aron kukulnikina le Isipnge mbun kat tangine kilmba promba kilke te mbol pronaig.

⁹ Tanamba nane nangine Mbara Sungo ngumnewanu le nunge nane kilmba Hasornu kame gabat sungo Sisera, Filistia mbal, Moabnu gabat sungo nane tuku wai mbolnge patikanu le nane ndon kame bumba nane bale faranu.

¹⁰ Tanawanu le nane Sungonje turkuwa nga yabanmba sakanu: O Sungo, sine unekigen sulumba ne ngumnenumba Baal le Astarte kanunu mbarinngigen ta kile ne sine ngueu mbal tuku wai mbolnge kile-luka kila le sine ne mbarinnumba ne tuku minje kumnemnge minamngig nganu le

¹¹ Sungo nu nane tuku wi ta ismba Yerubaal* Barak Yefta Samuel nane nduik nduik ka kukulninganu le promba ngueu mbal tuku wai mbolnge kile-luka kilanu tukunu tane Israel mbal mine mayenaig.

¹² Tanamba minnaig le Amon mbal tuku gabat sungo Nahas kame

* **12:11:** Yerubaal tuku mape nyu ande Gideon

tuku prona le tane tangine Mbara Sungonge tane kulat ndakuwa nga tenjemba ye sayinaig. Ne sine tuku gabat sungo ande madiwe singa nga sayinaig.

¹³ Tane gabat sungo tam tuku wamdus sungo njak minnaig le Sungonge tane tuku madiwe tingina ta minit noten.

¹⁴ Tane Sungo tuku minje kum-nem kape sulumba nu mbarinmba nu tuku pasa ismba kumu-kumuwap sulumba tane tangine gabat sungo ndon tangine Mbara Sungo ndo dubimba minap.

¹⁵ Tane Sungo tuku pasa isam mbulmba nu tuku minje ngurap ta Sungo nu buk mbun kat tangine piti ningina tanjamba ndo tingamngat.

¹⁶ Kile tane tinga minap le Sungonge manjau ande kuwa le tane kanjerap.

¹⁷ Kile ki mara ma karenjanu ait ta ye kile Sungo yabani le nunje gau pilwa le kuaila puluka sawe piyamngat. Tanjawa le tane wam ta kanjermba tangine mbarkinaig sulumba gabat sungo ande madiwe tingiwa nga Sungo kusnanaig ta tane katesewamngaig nga saningina.

¹⁸ Tanjakina sulumba Samuel nu Sungo wika yabanna le ait ndui ta mbolnge Sungonge kuaila pilna le ma fuduka sawe piyna le nane wam ta kanjermba Sungo le Samuel tuku kuru-kuruka

¹⁹ tanjo pino njakmba Samuel sanaig: O tanjo sungo, nenje nane Mbara Sungo sawa le sine mapekuwa le kume ndakube. Sine une manjau sungomba kigen ta kile sine manj lato mbarmba gabat sungo ande tam tuku sakigen nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le Samuel nu lafumba saningina: Tane kuru kuru ndakap. Tane sinjka manjau najgonu ke likinaig ta kile tane Sungo kumnemnge minmba nu ndo dubimba nu tuku piro ndo kap sulumba

²¹ yabri mbara kame dubi ndakap. Nanenge tane turke nda. Nane ake agan ndo.

²² Sungo nunje mironj tane nunje kuasmbi nga maditingina tukunu nu nunje nyu sunjokuwa nga idusmba nu tane pitaike nda.

²³ Yenge mara mindek tane tuku nga Sungo yabanmba minet. Ye sinjka manjau ta kusrewe nda. Ye kusrewi ta ye Sungo am mbolnge unekamngit. Ye tane manjau mayenu tinjeknu dubiwam tuku wam pagutingamngit.

²⁴ Tane Sungo tuku minje kum-nem kape sulumba wamdus ndindo tumba nu tuku ndo piroka minap. Sungonge tane turkam tuku wam ke likina ta tane njakmba kila.

²⁵ Tane manj lato mbar manjau ke likap ta Sungonge tane tangine gabat turmba najgo siglikamngat nga saningina.

13

Israel nane Filistia mbal ndon kame bunaig

¹ Saul nu gabat sungo minmba Israel mbal kulatkina le ma ma yar armba kinaig.

² Tanjamba kile nu Israel tuku tanjo pilenga 3,000 madiningina sulumba afu ta njakmba kukulningina le luka nanjine tumbranj tumbranj kine likinaig. Tanjanaig le nu tanjo 3,000 ta sinamnge tanjo 1,000 paplamba kukulningina le kinjo nunje Yonatan ndon kinaig ka Benjamin ma tugu Gibeat tumbranjge minnaig le nunje kame tanjo 2,000 ta kilmba ka Betel ma taknu Mikmas tumbranjge nane ndon minna.

³ Tanjamba minnaig ma ma Yonatan nu tinga nunje kame mbal ndon kina ka Gebange nane Filistia tuku kame kuasmbi ta ndon kame bumba nane bale farkina. Bale farkina le Filistia mbal afu nane wam ta isnaig. Tanjanaig le Saul nu Hibru mbal njakmba nane pasa ta iswaig nga tanjo afu kukulningina le Israel ma tugu njakmba mbol kumba tabil fitke lika

⁴ Israel mbal tenjemba saninginaig: Gabat sungo Saulnge nane Filistia tuku kame kuasmbi ande bale far

suluna le kile Filistia mbal nane sine tuku kagli firka gubra torma minig tukunu tane njakmba Saul sota Gilgal kape nginaig le nane kinaig.

⁵ Filistia mbal nane Israel mbal ndonj kame buwam saka kame kuasmbi sunjomba kile-manjurkinaig. Nane kame tuku karis 3,000 kuanekinaig sulumba tanjo hos mbolnje minyokanu ta 6,000 manjurkinaig. Nane tuku kame tanjo sunjomba piyalnje fulbul minig tana burnu kumu kuga. Kame kuasmbi ta njakmba kinaig ka Bet-Awen ki prote kumam tanje Mikmasnje kame tuku kuaneka tumbranj ulnaig.

⁶ Nane tumbranj ulnaig le Israel tanjo kame nane Filistia tuku kame kuasmbi ta kanjerka nane kuru-kuruka sine bale far suluwamnjaig nga ka ndame sugo sugo kumnenu kilke burok sikar burok kule nguru sinamnje kuirke likinaig.

⁷ Tanjanaig le afu nane Yordan kule pakarka Gad le Gilead tuku ma tugu mbol kinaig. Tanjo kuasmbi Saul ndonj Gilgalnje minnaig ta nane mata kuru-kuruka tanje minnaig.

⁸ Saul nu Samuelnje ait tuna ta kumumba kusem ndindo Gilgalnje nu minde minna. Minde ma ma kuga le tanjo afu buk Saul kusremba sili-silinaig le

⁹ Saul ndek nane afu saningina: Tane aganjmor pambi pasokam le uge suglukam tuku ta kilmba ngamungal ulendiwam tuku atrau aganj ta turmba kilmba ye tugum te prowap ngina le nane kilmba nu tugum kinaig. Tanjanaig le nu aganjmor kame ta kilmba balenimba atrauka pambi pasokina le ugnaig.

¹⁰ Uge suglukinaig le kile Samuel prona. Nu prona le Saul ndek nu kanjeram kilim kina le

¹¹ Samuelnje nu sana: Ne ame manau kat ngina le nu lafumba sana: Ne ye ait sina ta tair minit ta ne pro ndamba minat le tanjo afu buk ye kusreyumba sili-siliwaig le ye Filistia kame kuasmbi Mikmasnje manjurkaig ta kanjerkit sulumba

¹² ye idusit: Ye Sunjonje sinzanyam tuku manau ande ke ndaki le nane Filistia mbalnje pro sine ndonj kame bubekaig nga idusmba ye dirnanja atraukit nga sana.

¹³ Tanjaka sana le Samuel ndek nu sana: Ne nginngan manau kat ngina. Ne nane Mbara Sunjo ne pasa sanina ta dubi ndawat. Ne nu tuku minje dubiwat kande ne nane ndare ndonj Israel mbal kulatka minmba minig kande.

¹⁴ Ne Sunjo tuku minje ngurat tukunu ne Israel tuku gabat sunjo mine kuene nda. Tanjo ande kise Sunjo ndonj wamdus ulendi njak Sunjonje te-silika madiwa le nunje Israel mbal tuku gabat sunjo minamngat nga Saul sana.

¹⁵ Samuel nu pasate suluna sulumba nu tinga Gilgal kusremba Benyamin ma tugu Gibeaa kina le Saul nu tinga nunje kame mbal nu ndonj minnaig ta burkina ta tanjo 600.

¹⁶ Saul le kinjo nunje Yonatan nakile kame kuasmbi ndonj Benyamin ma tugu Gebanje minnaig le Filistia mbal tuku kame kuasmbi ta Mikmasnje minnaig.

¹⁷ Tanjamba minnaig sulumba Filistia mbalnje nanjine kuasmbi kenmba kukulninginaig le kinaig sulumba ka Israel mbal tuku aganj ndende njakmba yomba kilmba kinaig. Kuasmbi ande ka Ofra tumbranj Sual kilke mbol kinaig le

¹⁸ kuasmbi ande ka Bet-Horon kinaig le kuasmbi ande ka Seboim ma gutonj patumba ma baknu ta tugum kinaig.

¹⁹ Ait ta mbolnje Israel ma tugu njakmba mbolnje tanjo afu ainmbi kame aganj wakeikinaig ta mine ndakinaig. Ta ndanam? Nane Filistia mbalnje nane Hibu mbal kame bagi mbanduwanj wakeikam tuku piro ta peuninginaig le

²⁰ Israel mbal njakmba nane Filistia mbal tugum kumba ain kilke pikam tuku pik sapor sarip aganj ndende kame ta njakmba Filistia mbal ninganu le rurke likanu.

21 Rurke likanu le nane Israel mbalnge ndametin sunjokanumbi piyanimba yaika kilanu.

22 Ta tuku kame ait mbolnge nane Israel tuku kame kuasmbi njakmba kame bagi le mbanduwan kugatok. Saul le kiyo nuje Yonatan nge ndo kame aganj ndende ta njak minnaik.

Yonatan nge Filistia afu bale farna

23 Kile nane Filistia mbalnge kame kuasmbi ande kukulnaig le ka Mikmas kumba ma tabe njak mbol tanje.

14

1 Minnaig le ait ande Saul kiyo nuje Yonatan ndek tanjo mo nu tuku kame aganj kugrakanu ta sana: Sile kumba ka Filistia kame kuasmbi ndin kulatkade ambe kap ngina. Tanjakin le nu mam nuje Saul kila sa ndana.

2 Saul nu Gibea patumba Mikron nge ail sunjo ande kumngenge minyok minna le kame tanjo 600 nu ndon minnaig.

3 Ahia nu pris tuku tawi ta tinmba nane ndon minna. (Ahia mam nuje Ahitub. Ahitub mambo nuje Iakob. Nale Pineas tuku kiyo kat nuje. Pineas mam nuje Elai. Elai nu buk Silo tumbran nge pris minna). Saul tuku kuasmbi nane Yonatan kina ta katese ndanaig.

4-5 Kile Yonatan nu tabe fumbe armba ta ngamu ngamu ndin kina ta dubimba nane Filistia kame kuasmbi sota kambim bafuna. Ndin make inum nge tabe fumbe ta nyunu Boses ta Mikmas tumbran kumam nge minna. Make inum nge fumbenu ta nyunu Sene ta Geba tumbran kumam nge minna.

6 Kile Yonatan nu tanjo mo nu tuku kame aganj kugrakina ta sana: Sile Filistia kame kuasmbi ngaro nda pikanu ndin kulatkade ambe kap. Tanjape le Sunjon nge sile sinzansikuwa le nane bale faramngik inde. Sunjo nu kame kuasmbi sunjokanu sinzan nte le ngeu mbal bale farde tanjamba ndo nu tanjo ndindo armba mata

sinzannikuwa le ngeu mbal bale faramngaik nga sana le

7 nu tuku kame aganj kugrakanu tanjo tanje lafumba sakina: Ta maye. Ne ame manau kam bafuwa ta ye ne turnamngit ngina le

8 Yonatan nge nu sana: Sile kilim si ta kap le nane sile kanjerkuwaig.

9 Tanjawaig sulumba nane sile sota ndekam sakuwaig ndeta sile tanje ndo tinja nane sota nda mbumba kap.

10 Ko nane sakuwaig: Tale mbape o nguwaig ndeta sile katesewamngik Sunjo nu nane kilmba sile tuku wai mbolnge patinungat nga idusmba sile mbumba nane sota kap ngina.

11 Kile nale arnen bitek kilim ka tinginaik le nane Filistia mbal nale kanjerka sakinaig: Ai si. Hibru mbal afu burok sinam nge kuirkinaig tuku prode si nginaig sulumba

12 Filistia kame kuasmbi tanje nale wika sanikinaig: Tale te mbape le sine tale manau tumtikbe o nginaig. Tanjakin le Yonatan nu tanjo mo ta sana: Sunjon nge Filistia mbal si kilmba sine Israel tuku wai mbolnge patikat tukunu ne ye ngumnem du-biya ngina sulumba

13 Yonatan nu rabmba ndame ponga mbumba kina le tanjo mo ta nu ngumnem dubina. Tanjamba Yonatan nge Filistia mbal ta kat patika panke likina le kilke mbolnge ndekinaig le tanjo mo tanje nane kame bagimbi pike patikina le kumnaig.

14 Ki ait ta mbolnge Yonatan nu kame tugu pilmba tanjo mo ta ndon ma naj fudinndo ta mbolnge kame tanjo 20 tanjamba bale farkinaik le kumnaig.

15 Tanjanaig le Filistia mbal afu kame mbal tuku tumbran nge minnaig afu tumbran tumbran nge minnaig afu ndin kulatka minnaig afu Israel mbal tuku aganj ndende kuayarka yomba kilmba kinaig ta nane njakmba Kuate nge kuru kuru pileningina. Tanjana le mumni promba kilke piririna le nane njakmba

kua ka sili-silinaig.

¹⁶ Kile Saul tuku kame mbal Gibea tumbran Benyamin ma tugu kulatka minnaig ta nane mambilnaig kande Filistia kame kuasmbi nane tumbran kusre pilmba pinder-pindermba pupak tinaig le kanđerkinaig sulumba

¹⁷ Saulnge kame tanjo nu ndon minnaig ta saningina: Kame tanjo burkap sulumba ima tenje mine ndakate ta katesewap ngina. Tanjakina le nane burkinaig ta Yonatan le tanjo mo nu tuku kame aganj kugrakanu ta nale ndo mine ndakinaik.

¹⁸ Ait ta mbolnge Kuate tuku tukul bokis ta Israel mbal tugumnge minna tukunu Saul nu pris Ahia sana: Tukul bokis tumba yale ngina.

¹⁹ Saul nu pris ndon pasata minnaig le Filistia mbal nanjine kame tumbran tanje tanjo nginngankanu sukmba wika raumba minnaig le Saulnge ismba pris ta sana: Tanjaig le tukul bokis ta kusrewa ngina.

²⁰ Tanjakina sulumba Saul nuje kame kuasmbi ta ndon Filistia mbal tuku kame tumbran kinaig kande nane Filistia mbal nginnganka nanjine nanjine munju bale-baleka minnaig le kanđerkinaig.

²¹ Tanjanaig le Hibu mbal afu o buk nane Filistia mbal ndon minnaig sulumba nanjine kame kuasmbi sinamnge minnaig ta nane kile luka Saul le Yonatan ndon ulendika nanjine mbal Israel turka kame bunaig le

²² Israel mbal afu nane Efraim ma tabe mbol tanje kuirke likinaig ta nane Filistia mbal kua kinaig pasa ta ismba nane mata promba Saul le Yonatan turnikmba nane Filistia mbal kilmba yokerka

²³ kame bumba kinaig ka Bet-Awen tumbranngelukinaig. Tanjanaig le ki ait ta mbolnge Sunjonje Israel mbal sinzanjimbba nane Filistia mbal tuku wai mbolnge kile-luka kilna.

²⁴ Ki ait ndui ta mbolnge ndo Saul nu pasa sanjrinu Israel mbal sanjimbba sakina: Kile ye yije ngueu mbal tuku mbar lafumba nane

nakmba bale farkamngit tukunu tane tanjo nakmba nyamagan pinka minap le ki ka butunguwa. Tanjo ande nyamagan nyuwa ta Sunjonje nu mapewe nda ngina le nane kame mbal ta isukuse ndaka gubak nane yokerka kinaig ka

²⁵ duje ande mbol promba nguimzan kulenu ail burok sinamnge bulmba kutuka minnaig le kanđerkinaig ta

²⁶ tanjo andenje tumba nye ndakina. Ta ndanam? Nane Saulnge peu pasa sanjrinu pilna le nane ta tuku kuru-kuruka nye ndakinaig.

²⁷ Yonatanngel ndo mam nuje pasa sakina ta ise ndakina tukunu nu ndumndum biyna tamba nguimzan tenu dauk tumba nyina sulumba nu gubanu am kuilkuilna ta ngarosu man sanjri tina.

²⁸ Tanjana le tanjo andenje ndek Yonatan sana: Mam nanjenje sine nyamagan pinkam tuku pasa sanjrinu sasinmba sakat. Tanjo ande kite nyamagan pin ndaka nyuwa ta Sunjonje nu mapewe nda nga sakat tukunu sine nakmba gubanu baklelgeg nga sana le

²⁹ Yonatanngel tanjo ta sana: Mam tuku pasa tanje sine nakmba ngaigo siglikate. Ye nguimzan kulenu fudinmba nyit tukunu ye man sanjri tinjet.

³⁰ Sine ngueu mbal tuku nyamagan kilig ta nyumba sanjri tig kande sine Filistia mbal bale far suluwig kande. Sine sanjri kugawaig tukunu sine Filistia sunjomba bale far ndaningig ngina.

³¹ Ait ta mbolnge nane Filistia mbal ndon Mikmas tumbranngel tugu pilmba kame bumba kinaig ka Azalon tumbranngel tinjinaig. Tanjanaig sulumba nane Israel mbal gubanu baklelnaig sulumba

³² ngueu mbal tuku aganjmor kame kilmba pre pre bale farka pasoka ndare nak nak nyinaig le

³³ tanjo kame afunje kinaig ka Saul sanaig: Gabat sunjo, nane kame mbal Sunjo am mbolnge unekumba

nane ndem ndare ñak nyumba minig ñginaig le Saul ndek sakina: Tane sonndo mbaraig. Tane kape ka ndame sunngo ande mbari-mbarimba tumba ye tugum te prowap ñgina sulumba

³⁴ mañ lato saningina: Tane kape ka kame mbal ñgamukñge agañmor nduik nduik kilmba te promba ndame te mbolñge bale farmba pagumba nyam tuku ñga nane saningap. Nane Sunngo am mbolñge unekumba ndem ndare ñak nda nyuwaig ñga saningap ñgina le nane furir ta mbolñge ndo agañmor nduik nduik kilmba promba ma ta mbolñge bale farmba kuapika nyinaig.

³⁵ Tañanaig le Saulñge ndame turñannga Sunngo atraukam tuku pa lañlan ande wakeina. Saul nu buk atraukam tuku pa lañlan ande wakei ndana ta kile nu tugu pilmba wakeina.

³⁶ Kile Saul nu nuñe kame tanngo saningina: Furir te mbolñge ndo sine kab sulumba Filistia mbal yokerka bale far sulube le ma purfewa le sine nane tuku agañ ndende kat nanjine kilbe ñgina le nane sakinaig: Ta maye. Sine tañabe ñginaig kande pris ta sakina: Tane yauk. Sine Kuate kusnabe sulumba ñgina.

³⁷ Tañakina le Saulñge Kuate kusnamba sakina: Sine kumba Filistia mbal yokerkuba ta ne sine sinzañsinmba nane kilmba sine wai mbolñge patikamngat e ñgina kande Sunngo nu ait ta mbolñge Saul tuku pasa lafu ndana.

³⁸ Tañana le Saul ndek Israel mage mage saningina: Tane yalpe le sine imañge mbarat le Sunngo nu sine tuku pasa lafu ndawat ta sota te-silikube ñgina.

³⁹ Tañamba nu mañ sakina: Sunngo abo tugu ñak nu mara mindek sine Israel mbal sinzañsingit ta ye nu tuku nyu mbolñge sinka saket. Tanngo ima nu mbar te kat ta nu kumamngat. Ye tuku kiño Yonatan nu mata kumamngat ñgina le tanngo andenje nu tuku pasa ta lafu ndana.

⁴⁰ Kile Saul nu Israel mbal ñakmba saningina: Tane ñakmba kape ka si tanje tingap le sile Yonatan ndon te tanje minamngik ñgina le nane sakinaig: Ta maye. Sine tañabe ñginaig.

⁴¹ Nane tinginaig le Saulñge Sunngo kusnamba sakina: O sine Israel mbal tuku Mbara Sunngo, imañge mbar te kat ta te-mayokmba saya le isi ñgina. Tañakina le pris ta nuñe tukul ndamembi wam katesemba sakina: Mbar te tanngo pino mbolñge kuga. Nenje kiño nanje Yonatan ndon mbar te kaik ñgina le

⁴² Saul ndek sakina: Ne mañ wam katesewa sulumba yenje ko Yonatanñge mbarat ndeta saka le isbe ñgina le nu mañ lato tukul ndamembi wam katesena le Yonatan tuku nyu mayok kina.

⁴³ Tañana le Saul ndek Yonatan kusnana: Ne ame mañau kat ta ye saya le isi ñgina le Yonatan lafumba sana: Yenje ndumndummbi ñguimzañ fudinmba dauk tumba nyit tukunu ne ye baleya le kumi ta maye ñgina le

⁴⁴ Saul nu sana: Au. Kiño ne kumamngat. Ye sinka saket. Ye ne bale ndani ta Kuatenje ye mapeye nda ñgina kande

⁴⁵ tanngo kameñge Saul peumba sanaig: Kuga. Yonatanñge sine Israel mbal kile-ñgumnemka nu ambonnga kame sunngo ta mbol ket le sine Filistia mbal bale farkig. Nu Kuatenje sinzañat le nu mañau tañamba kat tukunu sine Sunngo abo tugu ñak nu tuku nyu mbolñge son pasa sakeg ta ne nu mbolñge mañau ande ke ndaka ñga peunaig le nu Yonatan bale ndana.

⁴⁶ Kile Saul nuñe kame kuasmbi ndon Filistia mbal yokerkinaig ta kusreka lukinaig le nane Filistia mbal ta luka nanjine tumbran kinaig.

⁴⁷ Saul nu Israel mbal tuku gabat sunngo minna sulumba nuñe kame kuasmbi kilmba Israel mbal tuku ñgueu mbal ma ñakmba mbolñge mine likinaig ta ndon kame bumba Moab mbal Amon mbal Edom mbal Filistia

mbal Soba tuku gabat sugo sugo nane njakmba kile-ibenka bale farninginaig.

⁴⁸ Tanjanaig sulumba nu kame kuasmbi sunjokanu kile-manjurka nane sangri tinga kame bumba Amalek mbal mata bale farnaig sulumba kuasmbi afu Israel kilke mbolnge aganj ndende kuayarmba lika minnaig ta pitaikinaig le nane manj luka Israel kilke mbol pro ndanaig.

⁴⁹ Saul tuku kiŋo kat nuŋe kenmba ta nyu nangine Yonatan Iswi Malkisua. Kulim nuŋe mulum ta nyunu Merab. Mambo nuŋe nyunu Mikal.

⁵⁰ Saul piyo nuŋe nyunu Ahinoam. Ahinoam mam nuŋe nyunu Ahimas. Saul bab nuŋe tuku kiŋo nuŋe Abner nu Saul tuku kame gabat minna.

⁵¹ Saul mam nuŋe Kis. Kis le Ner nale Abiel tuku kiŋo kame.

⁵² Saul nu gabat sungo minna ta nu tuku kame kuasmbi ta nane sangrimba Filistia mbal ndoŋ kame buwanu. Tanjawanu le nu Israel tanjo sangriknu kame tuku kuru kuru ndakanu ta njakmba kilmba nuŋe kame kuasmbi tuku madininganu.

15

Israel nane Amalek mbal ndoŋ kame bunaig

¹ Ait ande Samuel nu Saul sana: Ye o buk Sunjonje kukulyina le ne gurenj pisenen le kile ne Israel mbal kulatkate tukunu ne Sunjo Sangri Nayo tuku pasa te isa.

² O buk Israel mbal nane Isip kilke kusremba ilmba minnaig le Amalek mbal pro nane ndoŋ kame tinginaig.* Kile Sunjonje manau ta lafumba Amalek mbal pa ningamngat.

³ Ne nane kame mbal kilmba kape sulumba Amalek mbal mape ndaniŋmba nane tuku aganj ndende njakmba najo siglikap. Tanjo pino, kiŋo kame, kiŋo dabronu ta njakmba bale farkap sulumba makau sipsip kamel doŋki aganjmor ta njakmba turmba bale farningap nga Saul sana.

⁴ Tanjakina le Saul ndek nuŋe kame mbal ta njakmba Telem tumbranje kile-manjurka ulendimba burkina ta Israel tuku kame tanjo 200,000 Yuda tuku kame tanjo 10,000.

⁵ Burke denpurmba kile Saul ndek kame kuasmbi ta kilmba kinaig ka Amalek mbal tuku tumbran sunjo ma gutoŋ tanje kame tuku kuaneka minnaig.

⁶ Kame tuku kuaneka minnaig sulumba Saul ndek Ken mbal tuku pasa pilmba sakina: Tane Amalek mbal ndoŋ ulendika mine ndakap. Tane nane kusreka kua kape. Sine nane ndoŋ kame bumba tane turmba bale farbekig. Tane tuku wa kat tanjine o buk sine tuku wa mbuŋ kame Isip kusremba ilmba minnaig le sinzaninginaig tukunu ye tane mapekam iduset ngina. Tanjaka saningina le nane Ken mbal njakmba Amalek mbal kusreka kua ka kinaig.

⁷ Kua ka kinaig le kile Saul nu nuŋe kame mbal ndoŋ Awilanje Amalek mbal ndoŋ kame bumba nane yok-erka bale farmba ka ka Isip kilke ki prote kumamnge Sur ma tugu mbol pronai.

⁸ Promba Amalek tanjo pino njakmba bale far sulumba nangine gabat sunjo Agag mapemba bale ndanaig.

⁹ Tanjamba nane aganjmor najoŋonu ta njakmba bale farka makau sipsip fatnu mage mage ta njakmba bale far ndanaig. Nane aganjmor magenu ta njakmba kusreke likinaig.

Sunjonje Saul pitaina

¹⁰ Tanjanaig le Sunjo nu ndek Samuel sana:

¹¹ Osese. Yenje Saul madimba gabat sunjo pilen ta nu ye ngumneyumba ye tuku minje ngurat tukunu ye nu tuku gare ndayate ngina le Samuel nu pasa ta ismba wamdus tatrunkina le furir ta mbolnge nu Sunjo yabanmba minna le ka mafena.

¹² Mafena le maratukuk Samuel nu tinga Saul sota kina le nane afu nu

* 15:2: Wam kube ta Kisim Bek 17.8-14 mbolnge minit

sanaig: Saul nu buk Karmel kumba ka tanje nuje nyu minwa nga ndame kuen ande tumba kilke mbol te-tiwe denpurmba nu ndo tinja Gilgal tumbran ket nga Samuel sanaig.

¹³ Tanjamba sanaig le Samuel ndek Saul dubimba kina ka nu te-silikina le Saul ndek nu sana: Sungo nu ne nyaro tinwa. Ye Sungo tuku minje kumu-kumuwen ngina le

¹⁴ Samuel ndek nu sana: Sipsip makau zigna sungo promba minit le iset ta aninje kilnaig e ngina.

¹⁵ Tanjakina le nu lafumba sana: Ne ngumbeyu isit ta tanjo kamenje Amalek mbal tugumnje kilmba pron-aig. Nane sipsip makau mage mage nane Mbara Sungo atraukam saka mapeka kilmba pron-aig. Aganjmor afu ta njakmba bale far sulugen ngina le

¹⁶ nu ndek Saul sana: Ne maninka le ye furir Sungonje wam paguyat ta sani le ne isa ngina. Tanjaka sana le Saul ndek nu sana: Saka le ye isi ngina.

¹⁷ Tanjakina le Samuel nu sana: O buk ne ake tanjo nyu kugatok nga idusmba minna le Sungonje ne Israel tugu njakmba tuku gabat sungo madinina le kile ne minit.

¹⁸ Nunje ne Amalek mbal najgonu ta najgo siglike lika njakmba bale far suluwam tuku nga kukulnina ta

¹⁹ ne ndanam saka nu tuku minje dubi ndana? Ne ndanam nane tuku gabis aganj ndende magenu kilelikina? Sungo nu ne tuku nzali kugatok nga sana.

²⁰ Tanjakina le Saul ndek pasa lafumba sakina: Kuga. Ye Sungo tuku minje dubiwen. Sungo nu ye kukulyina tanjamba ndo ken sulumba Amalek mbal ta njakmba bale far sulumba nanjine gabat sungo Agag ndo biye timba tumba projen.

²¹ Tanjo kamenje ndo nanjine nzali dubimba aganj ndende magenu aganjmor mage mage Gilgalnje nane Mbara Sungo atraukam tuku nga kilnaig nga Samuel sana.

²² Tanjakina le Samuel nu man lato

sana: Ne ndanjamba iduste? Sungo nu minje dubiwanu manau sungomba nzalite e ko nu aganjmor kilmba atraukanu manau sungomba nzalite e nga iduste. Ne ise tiwa. Minje dubiwanu manau ta nu sungomba nzalite. Atraukanu manau ta nu sungomba nzali ndate.

²³ Kuate tuku minje nguranu manau ta une sungokanu anzilan guwa wikade tanjamba. Ko ande nu Ku-ate idus ndamba nuje nzali ndo dubimba likate ta nu yabri mbara dubiwanu tanjan. Ne Sungo tuku minje ngurna tukunu nu kile ne pitainuwa le Israel mbal man kulatke nda nga Saul sana.

²⁴ Tanjakina le Saul ndek pasa lafumba sakina: Son. Ye mbaren. Ye Sungo tuku minje ne tuku minje turmba nguren. Ye yije kame kuasmbi tuku kuru-kuruka nane tuku minje dubiwe ninjen.

²⁵ Ne ye tuku une te ngilainja le ye ne ndon Gilgal kumba ka tanje Sungo mbarinji ngina kande

²⁶ Samuel ndek sana: Ye ne ndon kine nda. Ne Sungo tuku minje pitaina le nu ndek ne pitainina le Israel mbal tuku gabat sungo mine nda nga Saul sana.

²⁷ Tanjamba Samuel nu mbilka lukam bafuna kande Saulnje nu ngailkam saka nu tuku tawi tundunnu biye ndinna le fetkina.

²⁸ Fetkina le Samuelnje ndek nu sana: Ne ye tuku tawi yayumba fetkat tanjamba ndo ki ait te mbolnje Sungonje Israel kulatkam tuku piro ta ne yainumba tanjo ande tawet. Tango ta mayenu ndo ne suk kuga.

²⁹ Israel mbal tuku Mbara Mbolok ta nu yabri ndakate tuku. Nu wamdus mbil ndate tuku. Sine kilke mbolok mbal wamdus mbilmbileg tanjamba kuga nga Saul sana le

³⁰ Saul ndek sakina: Ye mbaren ta ne Israel mage mage am mbolnje ye tala ndaya. Ye ndon luka kap sulumba ye ne tuku Mbara Sungo mbarinji ngina le

³¹ Samuel ndek Saul dubimba luka

kinaik. Luka Gilgal pronaik sulumba Saul nu Sunḡo mbariḡna.

³² Kile Samuel ndek tanḡo afu kukulniḡmba saniḡgina: Tane kape ka Amalek mbal tuku gabat sunḡo Agag tumba prowap ḡgina le nane kinaig ka Agag tumba pronaig. Agag nu wamdus fulilka minna ta kile nu idusna ye mapeyamḡgaig ḡga nu wamdus bulkina kande

³³ Samuel ndek nu sana: Ne buk naḡe kame bagimbi tanḡo kame sunḡomba bale farkina le ina nanḡine kiḡo kugatok minig. Tanḡamba ndo kile yeḡe ne baleni le ina naḡe mata kiḡo kugatok minamḡgat ḡga Agag sana. Tanḡakina sulumba Samuel ndek Agag tumba Gilgal tumbranḡ tanḡe Sunḡo am mbolḡḡe balena le kumna le pike tatana.

³⁴ Tanḡamba Samuel ndek tiḡga nuḡe tumbranḡ Rama kina le Saul nu tiḡga nuḡe tumbranḡ Gibeaa kina.

³⁵ Samuel nu Saul kusremba nduiye kina. Nu maḡ pro Saul kaḡer ndana sulumba nu idusmba ḡgamunḡgal tatruga wamdus piti ḡak minna.

Sunḡo nu nuḡe mironḡ Saul madimba Israel mbal tuku gabat sunḡo pilna ta kile nu Saul tuku gare ndana.

16

Samuelḡḡe David Israel mbal tuku gabat sunḡo madina

¹ Kile Sunḡo nu Samuel sana: Ne mara mindek Saul tuku ḡgamunḡgal tatrugate. Ne wamdus piti ta ginu le kusrewamḡgat? Ye buk nu Israel mbal tuku gabat sunḡo nda minwa ḡga pitaiwen. Kile ne sipsip naunu ande tumba olif kule tolmba tumba ka tanḡo ande nyunu Yesi sota Betlehem tumbranḡ kaye. Yeḡe tanḡo ta tuku kiḡo ande gabat sunḡo minwa ḡga madiwen ḡgina.

² Tanḡakina le Samuel nu ndek sana: Ye ndanḡmba wam ta ki? Saul nu iswa sulumba ye baleyikat ḡgina le Sunḡo nu lafumba sana: Ne makau fatnu ande tumba ka teḡenmba nane

saniḡga: Ye Sunḡo atraukam tuku le prowet ḡga saniḡga.

³ Tanḡamba Yesi tuku pasa pale le nu mata atraukam tuku ma ta mbol prowa le ye ne ndanḡmba kam tuku ta sanamḡgit. Yeḡe tanḡo ande ne tumni le gabat sunḡo minam tuku ḡga olif kulenu ta pisnewa ḡga Samuel sana.

⁴ Tanḡaka sana le Samuel nu tiḡga Sunḡo tuku miḡḡe dubimba Betlehem kambim saka kina le tumbranḡ ta tuku gabat kame nane nu tesilikinaig sulumba piririmba kuru kuru mayemba nu sanaig: Ne ḡgamunḡgal mukuk siḡgam prote e ḡginaig le

⁵ Samuel ndek lafumba sakina: Au. Ye Sunḡo atraukam prowet. Tane mata Sunḡo am mbolḡḡe purfeḡnu mayok kumba ye dubiyap le sine atraukam kab ḡga saniḡgina. Tanḡamba Yesi nuḡe kiḡo kame ndonḡ ḡakmba purfeḡnu mayok kinaig le nu nane atraukam tuku ma mbol kambim tuku wikina le pronaig.

⁶ Nane pronaig le Samuel nu Yesi tuku kiḡo nuḡe Eliab kaḡeremba nuḡe wamdusmbi sakina: Sonndo. Tanḡo Sunḡoḡḡe madina ta prowat noten ḡgina kande

⁷ Sunḡoḡḡe nu sana: Ne nu tuku ḡgarosu kuennu maditaknu ta kaḡerte ta ye nu mbulit. Tanḡo kameḡḡe ḡgarosu mbolḡḡe ndo pilenḡgade ta ye tanḡo tuku ḡgamunḡgal kaḡerka pileniḡget tuku ḡgina.

⁸ Kile Yesi ndek kiḡo nuḡe Abinadab wika tumba Samuel tugum kina le Samuel nu sana: Sunḡoḡḡe tanḡo te mata madi ndana ḡgina.

⁹ Tanḡakina le Yesi nu maḡ ka Sama tumba prona le Samuel nu sakina: Sunḡoḡḡe tanḡo te mata madi ndana ḡgina.

¹⁰ Tanḡakina le Yesi nu nuḡe kiḡo kat nuḡe bailkamba kusrekina ta maḡ nduik nduik kilmba Samuel tugum prona le Samuel nu sana: Sunḡoḡḡe nane te inum madi ndana ḡgina sulumba

¹¹ nu maḡ Yesi kusnana: Ne tuku kiḡo kat naḡe noten ndo e ḡgina le

Yesi nu sana: Kiŋo ngrimbik ta nda prowat. Nu sipsip kulatnu ket ngina le Samuel ndek nu sana: Ne ka tanŋo ande kukula le kumba ka nu tumba te prowa. Prowa le sine atraukamŋgig ngina.

¹² Tanŋakina le Yesi nu tanŋo ande kukulna le kumba ka kiŋo nuŋe ta tumba prona. Kiŋo mo ta sanŋriknu. Nuŋe nŋarosu tumail pasi gabat waŋe amnu maditaknu.

Kile Sunŋoŋge Samuel sana: Tanŋo sakit ta noten. Ne olif kulenu tumba tanŋo te kule pisnewa ngina le

¹³ Samuel ndek David tuku aba kat nuŋe tuku am mbolŋge olif kulenu ta tumba David tuku gabat mbolŋge kutuna. Tanŋamba nu tinŋa luka Rama kina. Kina le Sunŋo tuku Guwa ta David sanŋri pilemba nu mbolŋge minmba minna.

Sunŋoŋge bukla ande kukulna le Saul nŋinŋan serna

¹⁴ Sunŋo tuku Guwa o buk Saul kusrena le kile Sunŋoŋge bukla ande kukulna le Saul nŋinŋan serna.

¹⁵ Tanŋana le nuŋe piro tanŋo kameŋge nu sanaig: O sunŋo, ne isa. Bukla ande Kuatenŋe kukulna le ne nŋinŋan sernate tukunu

¹⁶ ne sine pasa sasiŋga le sine tanŋo ande gita kat kila ta te-silika tumba ne tugum probe le bukla ta maŋ ne nŋinŋan sernam prowa ta nuŋge gita ta katwa le ne maŋ mayekamŋgat nŋa Saul sanaig.

¹⁷ Tanŋaka nu sanaig le nu piro tanŋo kame ta saninmba sakina: Ta maye. Tane kape ka tanŋo ima nu gita usre mayete ta te-silika tumba ye tugum te prowap ngina le

¹⁸ piro tanŋo andeŋge ndek Saul sana: Ye Betlehemnu tanŋo Yesi tuku kiŋo nuŋe nu gita usre tugunu ta ye nu kila. Nu kame tanŋo sanŋriknu. Nu kuru kuru ndakate tuku. Nu minŋe tanŋo maditaknu. Sunŋo nu ndoŋ minit nŋa Saul sana le

¹⁹ nu ndek nane kukulninmba Yesi sota kape sulumba kiŋo nuŋe David sipsip kulatkate ta tumba prowap ngina le nane Yesi sota kinaig.

²⁰ Nane kinaig ka Yesi tugum pron-aig le nu ndek bret afu kilmba sambe sigrika doŋki mbol pilmba grep kule agaŋmor nŋaronumbi tolna ta tumba meme fatnu ande tumba David kile-tuna le kilmba Saul sota kinaig.

²¹ Kinaig ka Saul tugum pronaig le nu David kaŋgermba nzali mayena le Saul nu David madimba nuŋe kame agaŋ ndende kugraka nu dubiwam tuku piro ta nu tuna.

²² Tanŋamba Saul ndek Yesi tuku pasa pilmba sakina: Ye ne tuku kiŋo te nzaliyate. Nu ye tuku piro tanŋo minamŋgat nŋa sana.

²³ David nu Saul ndoŋ minmba Kuatenŋe bukla kukulanu le Saul nŋinŋan seranu ta Davidŋge ndek gita katanu le bukla ta Saul kusremba kua kambinu le Saul nu maŋ wamdu purfemba maye minanu.

17

Goliat nu kame buwam tuku Israel mbal wikina

¹ Mara ande Filistia mbal nane kame tuku kuaneka pro Yuda kilke sunŋo Soko tumbranŋge maŋgurkinaig. Maŋgurkinaig sulumba nane ka Efes-Damimŋge tumbranŋ ulnaig. Efes-Damim ta Soko tumbranŋ Aseka tumbranŋ nŋamu-nŋamuŋge minna.

² Nane tanŋe minnaig le Saul nu Israel tuku kame tanŋo kile-maŋgurka kilmba ka kame tuku kuaneka Ela ma gutoŋŋe tumbranŋ ulnaig.

³ Filistia mbal nane tabe inumŋge tinŋinaig le Israel mbal nane tabe inumŋge tinŋinaig. Ma gutoŋ ta nŋamuŋge.

⁴ Kile kame gabat ande nyunu Goliat nu Filistia mbal tuku nyu tumba kilim ka nane Israel mbal kame tuku wikina. Goliat nu Gatnu. Nu kuen nŋayo mita keŋmba tanŋaŋ.

⁵ Nu hat kareŋnu kaikina ta ainmbi wakeiwanu. Nŋarosu songam tuku agaŋ silikina ta mata ainmbi wakeiwanu ta pitinu 50 kilo tanŋaŋ.

⁶ Nu kupe songina agaŋ ta mbanduwaŋ mirena ta mata ainmbi ndo wakeikanu.

⁷ Nu tuku sibugi ta sungokanu piti nayo. Agonu ainmbi wakeiwanu ta pitinu 7 kilo tana. Kame tango andenge Goliat tuku kandim nuje kura ramba Goliat tumailamnge tingina.

⁸ Kile Goliat nu tinga Israel kame kuasmbi ta wi kuenka saningina: Tane ndanam kame tuku kuaneka tinga minig e? Ye Filistianu. Tane nakmba Saul tuku piro tango kame. Tangine tango ande madiwap le pro ye ndon kame buwa o.

⁹ Nu ye te-ibenjumba baleyuwa ta sine nakmba tane tuku piro tango minamngig. Ko yenge nu te-ibenjumba balewi ta tane nakmba sine tuku piro tango minamngaig nga wikina.

¹⁰ Tanakina sulumba nu man lato maim maim pasa ande saningina sulumba sakina: Tane Israel kame kuasmbi o. Tangine kame tango ande madiwap le sile nu ndon kame bupe o ngina le

¹¹ Saul nu nuje kame kuasmbi ndon pasa ta ismba kuru kuru nayomba wamdus fulilka minnaig.

David nu aba kat nuje sota kame ma mbol kina

¹² David mam nuje Yesi nu Betlehemnu tango. Nu Efrat kumamnge Yuda ma tugu mbolnge minna. Yesi nu kiyo kame 8 nak. Saul nu gabat sungo minna ta Yesi nu buk saibo pile mayena.

¹³ Nu tuku kiyo kame kenmba ta nane Saul ndon kame mbolnge minnaig. Kiyo mulum ta nyunu Eliab. Nu dubiknu ta nyunu Abinadab. Kiyo kennu ta nyunu Sama.

¹⁴ David nu kiyo ngrimbik. Nu tuku aba kat nuje ken ta ndo Saul ndon kame mbolnge minnaig.

¹⁵ David nu ait afu Saul tugumnge piroka minanu. Ait afu nu Saul kusremba ka Betlehemnge mam nuje tuku sipsip kulatka minanu.

¹⁶ Filistia tango ta maratukuk furiram mindek ait 40 nu pro ma kilimnge tinga kame tuku wika minmba minna.

¹⁷ Tanamba minna le mara ande Yesi nu kiyo nuje David kukulmba

sana: Ne brain tinga wit pasokanu son nak te tumba bret 10 te turmba kilmba aba kat nane kame mbolnge minig ta sota kaye.

¹⁸ Ne sis 10 te turmba kilmba ka nangine kame gabat sungo ta tawe sulumba aba kat nane kanjerka. Nane mine mayewaig kande nane tuku mindesil ande tumba luka prowa le nane mage minig ta ye kila palm-bimngit.

¹⁹ Aba kat nane, Saul, kame kuasmbi nakmba nane Ela ma guton tange Filistia mbal ndon kame bumba minig nga David sana.

²⁰ Kinymba mafena le maratukuk tinga David nu sipsip kilmba tango andenge kulatkuwa nga samba nu mam nujenge kukulna ta dubimba nyamagan kilmba kina. Kina ka Israel kuasmbi kame tuku ngumbeyumba kine ilemba minnaig le kile-siglikina.

²¹ Nane Israel mbal inumnge Filistia mbal inumnge kame tuku munju titika minnaig.

²² Minnaig le David ndek nuje agan ndende ta kulat tango tugum tange kusreka nu pinderka kame kuasmbi ta tugum kumba aba kat nuje kanjerka tane mage minig e nga kusnaningina.

²³ David nu aba kat nuje ndon pasatumba minna le Filistia kame gabat Gatnu tango Goliat nu man kilim ka mayok tange tingumba wi kuenka pasa mara mindek sakina tanamba man sakina le David nu isna.

²⁴ Nane Israel kame kuasmbi tango ta kanjermba kuru kuru mayemba kua kinaig sulumba

²⁵ nangine nangine sakinaig: Ai si. Tango si man pro sine maim maim pasa sinmba kame tuku wika minit. Tango ima nu tango si balewa le kumwa ta nu Saulnge ndametin sungokanu tumba kulim nuje turmba tambimngat. Tango ta tuku tugu mata nane takis yaika kile nda nga saka minnaig.

²⁶ Tanamba saka minnaig le David nu nane afu nu tugumnge minnaig ta

kusnaningina: i ... Filistia tango ngaro nda pikanu si nu Kuate abo tugu njak nu tuku kame kuasmbi maim maim pasa ningit. Tango inumnge Filistia tango si balewa le sine kiko patikate ta kugawa ta Saulnge ndanngat e nga kusnaningina le

²⁷ nane nu sanaig: Tango ima nu Filistia tango ta balewa ta nu tanjamba tanjamba kamngat nginaig.

²⁸ David nu nane ndon pasata minna le aba nuje sunjo Eliab nu kanjerna sulumba ka David sawe lika sana: Ne ndanam saka pro te tanje minit? Ne tuku sipsip ma baknu mbolnge imanje kulatkate? Ye kila. Ne maim maim tango. Ne tuku manjau ta mayenu kuga. Ne ake kame bube le kanjeram saka te ta prowat nga sawe likina.

²⁹ Tanjakina le David ndek aba nuje sana: Ne ndanam ye saye likate. Ye ake kusnangit nga sakina sulumba

³⁰ nu aba nuje ngumnemba manj tango ande kusnana le tango tanje manj pasa ndui ta ndo David kubeu tuna.

David nu Saul tugum pronu

³¹ Kile tango afu nane David pasatina ta ismba ka Saul kubeu tunaig le nu ndek nane afu kukulnimbana saningina: Kape ka David tumba prowap ngina le nane kinaig ka David tumba pronuig.

³² Nane David tumba pronuig le nu ndek Saul sana: O gabat sunjo, tane Filistia tango si tuku wamdus fulil ndakap. Ye ne tuku piro tango minet. Yenge ka nu ndon kame buwamngit ngina le

³³ Saul nu sana: A ... ne kumu nj kuga. Ne ndanam Filistia tango si ndon kame buwam sakate? Ne sanjgrinu kuga. Nu si kame gabat nga sana.

³⁴ Tanjakina le David ndek nu sana: O gabat sunjo, ye yije mam tuku sipsip kulatkate tuku. Laionnge beanje sipsip fatnu ande nzonga tumba kinit ta

³⁵ ye nu yokermba sipsip fat ta yaiwet tuku. Tanjawet le nu ye makeyam

bafute le ye nu tuku njinfok biymba balewet.

³⁶ Ye buk laion bea bale faren. Tanjamba ndo kile Filistia tango ngaro nda pikanu si Kuate abo tugu njak nu tuku kame kuasmbi maim maim pasa ningit ta mata balewamngit.

³⁷ Sunjonje ye sinzanyina le laionnge beanje ye bale ndayinaig. Nunje ye manj sinzanyuwa le Filistia tango sinje ye baleye nda ngina. Tanjakina le Saul nu sana: Ta maye. Ne kaye. Sunjo nu ne ndon minamngat ngina.

David nu Goliat balena le kumna

³⁸ Tanjakina sulumba Saul nu nuje kame aganj ndende ta kilmba David silik-tuna sulumba hat karen nu ainmbi wakeiwanu ta tumba David tuku gabat kaina.

³⁹ Kaina le David nu Saul tuku kame bagi ta tina sulumba like tumna ta nu aganj tanjau buk sili ndakina tukunu nu like fugumba Saul sana: Ye aganj ndende te njak like fuguwet. Ye aganj ndende te sili gilai ngina sulumba aganj ndende ta paske likina.

⁴⁰ Tanjamba nu nuje sipsip kulatkanu ndumndum ta tina sulumba kumba ka kule skur tanje ndame fonfon gubo gubok 5 kilmba pale fat sigrikina. Sigrikina sulumba nuje sikpir ta tumba biyam biyam Goliat tugum kina le

⁴¹ Filistia tango ta David kanjermba gitmba nu sota ilna. Nu tuku kandim kurawanu tango ta ambongina le Goliat nu ngumnem dubina.

⁴² Tanjamba nu David kanjer tina ta David nu mbanzonu maditaku tukunu tango ta kame buwam kumu nj kuga nga nu talana.

⁴³ Talana sulumba nu David kusnana: Ye ne tuku age le ne ye katyam saka ndumndum tumba ilit e nga David kusnana sulumba nuje mbaranyu mbolnge David taprana sulumba

⁴⁴ sana: Ne yale le ye ne baleni sulumba ngarosu nanje tumba sar umanj aganjmor nguikok ningi le nyamngai ngina.

⁴⁵ Tanakina le David ndek minge lafumba sana: Ne naje kame bagi, mbanduwan, kandim agan ndende ta kilmba ye ndon kame buwam prote ta ye Israel kame kuasmbi tuku Mbara Sangri Nayo ne nu maim maim te-tuwit Mbara Sungo ta nu tuku nyu mbolnge ne ndon kame buwam prowet.

⁴⁶ Ki ait te mbolnge Sungonge ne tumba ye wai mbolnge pilwa le yenge ne baleni sulumba njinfok naje kat puramngit. Tanawi sulumba ye tane Filistia kame mbal tuku ngarosu tangine kilmba sar uman aganmor nguikok ninji le nyuwaig le sine Israel mbal tuku Mbara sine ndon minit ta kilke njakmba nane katesewamngaig.

⁴⁷ Sungo nu kame bagimbi mbanduwanmbi nuje mbal muskil kiletidinge ndaningit tuku ta mangur sungo te nane katesewamngaig. Nu nuje sangri tambi ndo kame bumba tane njakmba kilmba sine wai mbolnge patinungat nga Goliat sana.

⁴⁸ Tanamba sana le Goliat ndek dirka David tugum ilna le David nu pitik ndo pinderka Filistia tango ta tugum kina sulumba

⁴⁹ nuje pale fat sinam ta wai sirmba ndame ande tumba nuje sikpir ta mbolnge pilna sulumba kuilkuilnga sangrimba bukngina le ndame tanje ka Filistia tango ta tuku tumail pasinu kat fetka sinam kina le nu ndeka kummba truk kina.

⁵⁰ David nu kame bagi kugatok ta nu nuje sikpir le ndame tambi ndo Goliat balena sulumba

⁵¹ pinderka ka nu tugum tanje tinga Goliat nu nuje kame bagi ta gomba tumba njinfoknu kat purna le kumna.

Kile Filistia mbal nangine kame gabat ta kumna le kangermba nane drumba kua ka kinaig.

⁵² Kua ka kinaig le Israel Yuda kame mbalnge nane Filistia mbal ta wika raumba kogronka bale farmba kinaig. Nane Saraim kambim tuku ndin ta dubimba kinaig ka ka Gat tumbran Ekron tumbran fonde malanga tugum tanje kusrekinaig.

⁵³ Kusrekinaig sulumba luka pro Filistia kame kuasmbi tuku agan ndende kusreka kua kinaig ta nane kumba agan ndende ta njakmba yomba kilmba kinaig.

⁵⁴ Kilmba kinaig le David ndek Goliat tuku gabat njinfok kat purmba tumba Yerusalem kina sulumba Goliat tuku kame agan ndende ta kilmba ka David nuje baibai sinam tanje patikina le minnaig.

⁵⁵ David nu Filistia tango ta tuku kame kina le Saul nu kame gabat Abner kusnana: Kinjo mo si ima tuku kinjo ngina le Abner ndek nu sana: O gabat sungo, sonndo son nu ima tuku kinjo ta ye gilai ngina.

⁵⁶ Tanakina le gabat sungo Saulnge nu sana: Ne kaye ka katesewa ngina.

⁵⁷ David nu Goliat tuku gabat biyam biyam prona le Abner ndek nu tumba Saul sota kinaik ka nu tugum pronaik.

⁵⁸ Pronaik le nu ndek David kusnana: Kinjo mo, ne ima tuku kinjo ngina le nu ndek lafumba sana: Ye piro tango naje Yesi tuku kinjo. Nu Betlehemnu nga Saul sana.

18

Yonatan nu David ndon gulab mayena

¹ Saul nu David ndon pasate denpurnaik le Yonatan nu David ndon wamdus sailkinaik sulumba nu David tuku kume purna.

² Tanana le Saul nu David ngailka tumba nuje wande mbolnge pilna le nu man luka mam nuje sota nda kina.

³ Tanamba minna le Yonatan nu David tuku kume purmba nu ndon pasa katmba wamdus ulendinaik sulumba

⁴ Yonatan ndek nuje tawi kuen silikina ta paska David tuna sulumba nuje kame agan silikanu, kame bagi, tui pangar, let turmba kilmba David kile-tuna.

⁵ Saul nu David kukulanu ta nu kumba kame bumba ngeu mbal kilmba bale farninganu. Tanamba

kumba minna le Saulŋe nu tumba kame kuasmbi ande tuku gabat minwa ŋga pilna le Saul tuku kame kuasmbi Israel taŋgo pino ŋakmba nane gare-garekinaig.

Saul nu David tuku ŋgueu mayok kina

⁶ David nu Filistia mbal tuku kame gabat ta balena le Israel kame mbal nane Filistia ndoŋ kame bumba nane bale farka luka ilmba minnaig le pino kame ŋakmba tumbran mindek Israel sinamŋe nane gare-gareka kupesmba mune ninde lika tambariŋ katniŋmba naŋgine gabat sungo Saul ndinŋe te-silikam kinaig.

⁷ Pino kame ta mune ulmba saki-naig:

Saul nu ŋgueu mbal 1,000 bale farkina le David nu ŋgueu mbal 10,000 bale farkina ŋginaig.

⁸ Taŋakinaig le Saul nu mune ta ismba gubra torna sulumba nuŋe wamdusmbi sakina: David nu taŋgo 10,000 bale faranu ŋgade sulumba ye taŋgo 1,000 ndo bale faranu ŋgade. Mine minemba nane nu tumba naŋgine gabat sungo palmbimŋgaig ŋga idusna sulumba

⁹ nu David tuku gubra tumba tira dirka minna.

¹⁰ Kinymba mafena le Kuateŋge guwa ŋayonu pilna le pro Saul tuku wamdus ŋginŋan serna le nu wi kagru-kagrumba mbanduwan gomba biyna le David nu nuŋe gita ta tumba mara mindek usremba minna taŋamba nu katna.

¹¹ Taŋana le Saul ndek nuŋe wamdusmbi sakina: Ese. Kile ne yeŋge kair turnamŋgit ŋga mbanduwan kuanyingina kande David nu lo silina le maŋ ande gomba tumba kuanyingina kande ta mata nu lo silina le mbarna.

¹² Saul nu wam ta kaŋgermba Sungo nu David sinzaŋmba ye ŋgumneyate ŋga idusmba nu David tuku kuru-kurukina.

¹³ Ta tuku Saul nu David nuŋe wande mbolŋge mine ndakuwa ŋga nu pilna le ka kame kuasmbi 1,000 tuku gabat minna sulumba David nu

kame kuasmbi ta kilmba ŋgueu mbal ndoŋ kame ulmba likina.

¹⁴ Taŋamba likina le Sungo nu David sinzaŋ mayena le wam ŋakmba kanu ta pro mayenaig le

¹⁵ Saul nu kaŋgermba David tuku kuru-kurukina.

¹⁶ Taŋana le nane Israel kuasmbi Yuda kuasmbi nane David kame gabat minmba kame ulmba likina ta kaŋgermba nu tuku nyu payamkinaig.

¹⁷ Taŋamba minnaig ma ma ait ande Saul ndek David sana: Ne mara mindek ye tuku piro taŋgo minmba kame mbol sanŋri tinga Sungo tuku nyu mbolŋge ŋgueu mbal ndoŋ kame bumba mina ta ye yiŋe kulim mulum Merab ne tanmbimŋgit ŋga sana. Saul nu David balewam fugumba kame mbolŋge Filistia mbalŋge balewaig ŋga David taŋamba sana.

¹⁸ Sana le David ndek nu tuku pasa lafumba sakina: Ye taŋgo nyu kugatok. Ye tuku tugu mata nane Israel ŋgamukŋge nane nyu kugatok tukunu ye kulim nane ta tam kumuŋ kuga ŋgina ta Saul nu dirnanga sakina: Kuga. Ne yiŋe kulim mulum ta tamŋgat ŋgina.

¹⁹ Taŋamba minnaig ma ma nane muŋgu kilam tuku ait madina ta ka kumuŋgina le Saul ndek kulim nuŋe mulum Merab tumba David tuwe ndaka mbilmba Meholanu taŋgo Adriel tuna.

²⁰ Taŋana le Saul tuku kulim nuŋe ande nyunu Mikal nu ndek David tam tuku torna le nane ka Saul sanaig le ismba ta maye ŋgina sulumba

²¹ ndek idusna: Ye Mikal tuwi le nu pinonu tumba Filistia mbal ndoŋ kame bumba tumailam kuwa le balewaig ŋga idusmba nu David sana: Ne yiŋe kulim mulum tam mbulna tukunu kile kulim ande te ne pinonu ta ŋga sana.

²² Taŋakina sulumba nu nuŋe piro mbal wika saniŋgina: Tane ka David siŋsiŋndo te-minyomba sawap: Gabat sungo nuŋe piro mbal mata nane ne tuku wamdus gare ŋak. Ta tuku ne Saul kulim nuŋe pinonu ta. Tane ka taŋamba David sawap ŋgina le

²³ nane ka David sanaig kande nu nane tuku pasa pitaimba saningina: Ye tango ande nyu njak nga idusmba gabat sungo tuku kulim nuje tam tuku wam sa kuaki ngade e? Ye tango naj nguesuk tenjen nde nda ngina.

²⁴ Tanakina le Saul tuku piro tango kame luka ka David mbulmba sakina ta Saul kubeu tunaig le

²⁵ Saul manj ndek nuje piro mbal kukulnimbamba saningina: Tane ka tenjenmba David sawap. Gabat sungo nu ne aganj ndindombi ndo pino piyawam tuku sakat ta tenjenmba. Ne ka nu tuku ngueu mbal mbar lafuwam tuku Filistia tango 100 bale farka nane tuku nduwa ngaro kugerka kilmba nu tugum prowa nga David sawap ngina. Saul nu idusmba David nu ka Filistia mbal ndonj kame bumba Filistia mbalnge balewaig le kumwa nga idusmba nu piro ta David tuna.

²⁶ Tanana le piro tango kame manj ka David kubeu tunaig le nu gabat sungo tuku kulim ta tam tuku wokina.

Saul nu David ait tuna ta kile ngina le

²⁷ nu anje suk nuje kame kuasmbi kilmba ka Filistia tango 200 bale farnimbamba nduwa ngaro nangine kugerka kilmba ka gabat sungo Saul tuna. Tanana le nu ndek kulim nuje Mikal tumba David tuna le pinonutina.

²⁸ Wam ta mbolnge Saul nu katesemba sakina: Sungo nu kile David ndonj minit ngina.

Saul tuku kulim nuje Mikal mata David tuku kume purna le

²⁹ Saul nu David tuku kuru kuru mayemba nu ndonj ngueu njak minmba minna.

³⁰ Filistia mbal tuku kame gabat sugo sugo nane pro Israel mbal ndonj kame buwanu ta David nuje kame kuasmbi ndonj nane sungomba bale faranu. Saul tuku kame kuasmbi nane sungomba nda bale faranu. Ta tuku nane tango pino njakmba David tuku nyu ndo payamkinaig.

19

Saul nu David balewam tuku ndin sotina

¹ Saul nu David balewam tuku wamendusna sulumba nuje piro tango kame kinjo nuje Yonatan nane saningina ta Yonatan nu David tuku kume purna tukunu

² nu ka David kila samba sakina: Mam nu ne balenam sakate tukunu ne indole maratukuk tinga sinjindo kaye ka ma kurok ande piro mbolnge kanjermba kuirka le

³ sile mam ndonj kumba ne kuirkamngat ma ta tugumnge tinga ye mam ne tuku sawi le nu ne mbolnge ame manau kam sakuwa ndeta ye ne sanamngit nga David sana.

⁴ David nu tanamba kuirkam kina le Yonatan mam nuje ndonj pasata pasata kinaik ta Yonatan nu David tuku manau mayenu ke likina ta tuku mam nuje sana: Mam, ne nane piro tango David njayo sili ndamba manau ande ke ndaka. Ta ndanam? Nu ne mbolnge mbar ande ke ndakina. Nu manau njakmba kina ta nu ne turnumba ke likina sulumba

⁵ nu nuje kumam tuku idus ndamba Filistia tango ta balena le Sunjonje sine Israel mbal Filistia mbal tuku wai mbolnge kile-lukina le ne kanjermba gare-garekina. David nu mbar ande ke ndakina ta ne ndanam tuku ake sinanj nu tuku ndare kutuwam sakate ngina le

⁶ Saul nu Yonatan tuku pasa ismba nu pasa sanjri pilemba sakina: Sungo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnge ye sinjka saket. Ye David balewe nda ngina.

⁷ Tanakina le Yonatan nu kumba David wikina le prona le pasa njakmba mam nuje sakina ta nu kubeu tuna sulumba nu David tumba mam nuje tugum kina le David nu kame gabat tuku piro ambonga kina ta ndo kumba minna.

⁸ Tanamba minnaig ma ma mara ande nane Filistia manj kame ilnaig le David nu nuje kame kuasmbi ndonj

kinaig ka nane ndon kame bunaig sulumba nane sunjomba bale farkinaig le nane kua ka sili-silinaig.

⁹ Ait ande Saul nu mbanduwan ande waimbi biye njak nuje wandek sinamnge minna le Sunjonje guwa njayonu ta man pilna le Saul mbol kina. David nu tanje gita katmba minna le

¹⁰ Saul nu David mbanduwan kuanyinga kair turam bafuna kande David nu mbanduwan ta lo silina le kair nduasena. Tanjana le David nu pinderka kilim ka pro kina.

¹¹ Furirna le Saul nu tanjo afu wam paguka kukulningmba saningina: Tane ka David tuku wande kulatka minap le mafewa le maratukuk nu balewap nga saningina le nane kinaig. Tanjanaig le piyo nuje Mikalnge David sana: Furir te mbolnge ndo ne kua kine ndaka ta indole maratukuk ne balenamngaig nga David sana sulumba

¹² Mikalnge muli ande tumba bubre malanga mbolnge kusna le David nu muli ta dubimba iben ka kua ka pro kina.

¹³ Tanjana le piyo nuje nu mbara kanunu ande tumba David tuku kinyam mbili mbolnge te-kinyena sulumba gabat tatu ande meme nguenumbi wakeiwanu ta tumba gabat mbolnge pilmba tawi kaina.

¹⁴ Kile Saul tuku tanjo kame ta David tam pronaig kande

¹⁵ piyo nujenge nane saningina: Nu guaze njak ngina le nane luka kumba Saul kila sanaig le nu nane man kukulningmba saningina: Tane luka kape sulumba David mbain njak tumba yalpe le ye nu balewi le kumwa ngina.

¹⁶ Tanjakina le nane luka kinaig sulumba wandek sinam kumba mbain mbol mambilnaig kande mbara kanunu meme nguenu gabat mbolnge pilna ta mbain mbolnge minna le kangernaig. Kangernaig sulumba nane luka kumba Saul sanaig le

¹⁷ nu ndek Mikal wika kusnana: Ndanam saka ne ye yabriyumba yije nguenu tanjo ta kanjer ndowat le kua

ka pro ket ngina le Mikal nu pasa lafumba sana: Nu ye sayina ye nu turi le kua kine ndakuwa ta nu ye baleyam sakina. Tanjakina le ye nu turen le pro kina nga mam nuje sana.

¹⁸ David nu kua ka kina ka Rama tumbranje Samuel te-silikumba manau kame Saulnge nu mbol kina ta kubeu tuna le Samuel nu ismba David ndon kinaik ka Nayot tumbranje minnaik.

¹⁹ Tanje minnaik le tanjo afunge pro Saul sanaig: David nu Nayot tumbran Rama patumba tanje minit nga Saul sanaig le

²⁰ Saul ndek tanjo afu kukulningina le David biye tiwam kinaig kande tuan tanjo kuasmbi ande Samuel dubimba pasa yeki yeki kuklimba minnaig le kanjerkinaig. Tanjanaig sulumba tanjo kame ta Kuate tuku Guwanje wamdus ningina le nane mata pasa yeki yeki kuklimba minnaig.

²¹ Tanjamba minnaig le Saul nu isna sulumba nu man tanjo afu kukulningina le kinaig ta nane mata Kuate tuku Guwanje wamdus ningina le pasa yeki yeki saka minnaig. Tanjanaig le Saul nu man lato tanjo kuasmbi ande kukulningina le kinaig ta nane mata wam ndui ta ndo kinaig.

²² Tanjanaig le Saul nuje miron Rama kina ka kule burok ande Seku ma tugumnge minna ta tugum prona sulumba tanjo afu kanjerka kusnaningina: Samuel le David ani tanje minik e ngina le nane nu sanaig: Nale Rama patumba Nayot tumbranje minik nginaig le

²³ nu ndin dubimba Nayot tumbran ta kumba ndinje Kuate tuku Guwa nu mbol prona le nu ndin dubimba kumba pasa yeki yeki kuklimba kina ka Nayot prona.

²⁴ Prona sulumba nu tawi sunjo ta paskumba Samuel tugum tanje pasa yeki yeki kuklimba saka minna. Ki ait ta mbolnge nu ki mbol tanjamba kinymba minna le ka furirmba man mafena. Ta tuku nane kile yaba

pasambi sakade: Saul nu mata tuan tanjo ande e ngade.

20

David nu Yonatan ndonj pasa katmba ngamunggal ulendinaik

¹ Saul nu Nayot tumbranj prona le David nu Saul ram kua ka ma ta kusremba Yonatan sota kina sulumba sana: Ye ame manjau mam naje mbolnge mbaren le nu ye baleyam bafute e ngina le

² nu lafumba sana: Mam ne balene nda. Nu ame manjau kam bafumba ta nu ye sayumba yabuye nda. Ta tuku ye ne sanet nu ne balene nda ngina kande

³ David manj lato sana: Ne ye tuku kume purte ta mam naje nu kila tukunu ne wamdus njayongikat nga idusmba ne sane nda. Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnge ne tuku nyu mbolnge ye sinja sanet. Mam naje buk ye baleyam bafute le kamuset ngina.

⁴ Tanjakina le Yonatan nu ndek David sana: Ye ne ndanjanmba turnam tuku saka ta ye kamngit ngina le

⁵ David nu tenenmba sana: Indole tambun kitek prote tuku ait ta ye gabat sunjo ndonj isukusam tuku ta ne woka ta ye ka gutonj tanje ait kenmba kuirka minamngit.

⁶ Tanjawi le mam naje nane promba isukusmba minmba ye kiringa kusnanuwa kande ne tenenmba sawa: Yar mindek nuje tugu nane promba Betlehemnge manjurka atraukade tukunu nu pitik ndo kambim tuku ye sayat.

⁷ Tanjamba mam naje sawa le nu ta maye nguwa ta ne katesewamngat nu ye bale ye nda. Ko nu gubra sunjo tuwa ndeta ne katesewamngat nu ye baleyam tuku wamdus kuyarkat nga Yonatan sana.

⁸ Tanjakina sulumba nu manj lato sana: Sile buk Sunjo am mbolnge pasa katmba ngamunggal ulendiken tukunu ne ye gilai ndanga ye sinzanjumba mina. Ko ye mbar ande njak ndeta ne ye tumba mam naje tuku

wai mbolnge pale le bale ndayuwa. Nanje mironj ye baleya ngina le

⁹ Yonatanngge nu sana: Ne wamdus tanjamba nda ta. Mam nu ne njayo silinumba balenam bafuwa le ye kamusmba ta ye ne yabune nda. Ye ne kila sanamngit ngina le

¹⁰ David ndek nu kusnana: Indole tane isukusmba minmba ne mam nanje ye tuku nga kila sawa le nu gubrambi pasa lafuwa ta imanje pro ye kila sayamngat e nga Yonatan sana le

¹¹ nu ndek David sana: Sile gutonj si kap sulumba pasa-pasakube nga nale tinga kinaik.

¹² Nale kinaik ka gutonj ta promba kile Yonatanngge David sana: Singine Israel mbal tuku Mbara Sunjo sile pasa sakamngik ta nu isamngat. Indole ko aspile ait tenen mbolnge ye mam ne tuku nga sawi le nu wokuwa ndeta ye ne tuku pasa palmbimngit.

¹³ Ko mam nu ne njayo silinam bafuwa ta ye ne kila sani le ne kaye. Ye tanja ndawi ta Sunjo nu ye mapeye nda. Sunjo nu mam ndonj minna tanjamba ndo nu ne ndonj mata minwa le

¹⁴ ye kume ndaka mini kande ne ye idusyumba Sunjonge sine mapesingit tanjamba ye mapeya le nane ye bale ndayuwaig.

¹⁵ Tanjamba ndo Sunjonge ne tuku ngueu mbal njakmba njaigo siglikuwa le ne ye tuku ndare kame ndo mapeninjmba sinzanjingga nga David sana.

¹⁶ Tanjakina sulumba Yonatan le David nakile ndare ndonj pasa katmba Yonatanngge David sana: Sunjonge ne tuku ngueu mbal mapeninge nda ngina.

¹⁷ Tanjakina sulumba Yonatan nu David tuku kume purna tukunu nu David manj lato pasa sangri pilewa nga sana.

¹⁸ Kile Yonatan ndek David sana: Indole tambun kitek tuku pagumba nye ait ta ne isukusam pro ndawa ta mam nu wamdus suluwamngat.

¹⁹ Tanjawa sulumba ne aspile manj ka ne ambonga kuirkina ma ndame

sunjo Esel ngade ta ngumnemnge kuirka mina le

²⁰ ye tui fatnu kenmba ne minamngat ma ta tugumnge aganj ande madiwanu sukmba parsingamngit.

²¹ Tanamba ye kiño ande tui fat kame ta sotam tuku kukulmba ne katesewam tuku pasa tejenmba sawamngit: Tui fat kame ta iben ta tange ndekaig ngi ndeta ne tejenmba katesewa. Mam nu ne mbolnge manau ande ke nda. Ye pasa ta Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnge sanet.

²² Ko ye kiño ta sawamngit: Tui fat kame ta o kasom sinje ndekaig ngi ndeta ne ma ta kusremba kua kaye. Sunjo nu ne kukulnuwa le ma ta kusremba pro kambim tuku nga sanate nga katesewamngat.

²³ Sile pasa katmba sanjri pilewik ta Sunjonje kanjerat. Nu mara mindek sile ndon minamngat ngina.

²⁴ Kile David nu kina ka ma guton tange kuirkina. Kuirka minna le tambun kitek prona le Saul nu isukusam promba

²⁵ nuje mara mindek minyokanu mbili kair gemmba ta tumba minyokina. Tanana le Yonatan nu tingina le Abner pro Saul gemmba minyokina. David tuku mbili ta ndo ake minna ta

²⁶ Saul nu ait ta mbolnge nu tuku kusna ndangina. Nu tejenmba idusna: David nu wam ande Sunjo am mbolnge mbarmba nu purfen nu kuga tukunu pro ndawat nga idusna.

²⁷ Tanamba idusmba minna le tambun kiteknu tuku ait arnu mbolnge David nu man isukusam nda prona le Saulnge kiño nuje Yonatan kusnamba sakina: Ndanam tuku Yesi tuku kiño ta kubele kite mata sine ndon isukusam pro ndawat ngina le

²⁸ Yonatanngge mam nuje tuku pasa lafumba sana: Nu Betlehem kambim tuku ye dirnanga kusnayina sulumba

²⁹ sakina: Yiñe abange sine Betlehemnge manjurka atraukam tuku pasa pilna tukunu ne ye tuku gulab mayenu ndeta ne ye kaye nga le ye yiñe aba kame sota ka ngina. Wam ta

mbolnge nu sine ndon isukusam pro ndawat ngina.

³⁰ Tanakina le Saul nu Yonatan tuku gubra torna sulumba sana: Ne ma ngamukok kutu ande. Ne Yesi tuku kiño ta ndon gulab mayete ta ye kila. Ne nane wam ta mbolnge ndo tale ina nane ndon kiko tamngaik ngina sulumba

³¹ sakina: Yesi tuku kiño ta minwa ta ne gabat sunjo mine nda. Ta tuku ne tango afu kukulninga le kuwaig ka nu tumba prowaig le ye nu balewi ngina le

³² Yonatan nu pasa lafumba mam nuje sana: Nunje ame manau mbarna le ne nu balewam sakate ngina kande

³³ Saul nu nuje mbanduwan tumba Yonatan nduasewam tuku kuanyingina sulumba ndaflona. Tanana le Yonatan nu mam nuje David balewam tuku wamdus sungokanu njak ta katesena sulumba

³⁴ nu gubra tormba isukusam tuku mbili ta kusremba kilim kina. Tambun kiteknu tuku ait arnu ta mbolnge nu isukuse ndaka minna le ka furirna. Ta ndanam? Mam nuje David kiko pilena le nu ta tuku wamdus tatrunkina le isukusam mbulna.

³⁵ Mafena le maratukuk tinga Yonatan nu nakile pasa katnaik ta dubimba kiño ande tumba David sota ma guton ta kinaik ka

³⁶ ma guton tange Yonatanngge kiño ta sana: Ye tui fat parsingi le o si ta kuwaig kande ne pinderka ka sota ngina. Tanakina le kiño ta pinderka kumba minna le nu lukamba mbol mbol tui fat ande parsingina le simnge ndekina.

³⁷ Kiño ta nu kina ka tui fat ndekina magot ta tugumnge tingina le Yonatan ndek wika sana: Dir dir si kaye. Tui fat ta o si tamnge ndekat ngina sulumba

³⁸ Yonatan nu man lato kiño ta wika sana: Ne ake tange tin mine ndaka. Pitik kaye ngina le kiño ta ka tui fat tumba luka nuje gabat tugum kina.

³⁹ Kiño ta nu Yonatan manau kina ta tuku tugu katese ndana. Yonatan le

David nakile ndo kila.

⁴⁰ Kile Yonatanŋe kiŋo ta tui pangarnu fatnu kame ta turmba kile-tumba kukulna le kilmba luka tumbran kina.

⁴¹ Kiŋo ta luka tumbran kina le David nu ndame maŋgur ngumnemŋe kuirka minna ta tiŋga kilim ka promba Yonatan tugum tange dagol tidronga lokam keŋna. Tanamba nu tiŋga Yonatan mumumba nale muŋgu mumuka malmbikinaik.

David nu wamdus tatraka sunḡomba malmbikina le

⁴² Yonatan ndek nu sana: Sile Sunḡo tuku nyu mbolŋge pasa saŋgri pilekeŋ ta Sunḡo nu sile ndoŋ sikile ndare kame ta ndoŋ minmba minamŋgat tukunu ne ŋgamuŋgal mukuk wamdus bulok ŋak kaye ŋgina le David nu tiŋga kina le Yonatan nu luka nuŋe tumbran kina.

21

David nu Saul ram kua Ahimelek sota kina

¹ Kile David nu kua ka pris Ahimelek sota Nob tumbran kina ka ta prona le nu David kaŋgermba kuru-kuruka nu tugum kumba kusnana: Ne ndaŋam naŋe mata te prote e ŋgina le

² David nu lafumba sana: Gabat sunḡo Saulŋge ye piro sat le te prowit. Nu teŋenmba ye sayat. Ye ne piro tinmba kukulni le andeŋge ise ndakuwa ŋga sayat. Yiŋe kuasmbi nane ye tesilikam kande nane ma inumŋge ye tesilikuwaig ŋga saninŋen.

³ Kile ne bret afu ŋak ndeta ye 5 kile-sa. Kuga ndeta nyamagan afu kise sa ŋga pris ta sana.

⁴ Tanakina le pris ta ndek nu sana: Ye ake bret afu mine ndakade. Tukul bret Kuate am mbolŋge patikanu ta ndo minig. Ne naŋe kame taŋgo ndoŋ tane pino ndoŋ kinye ndakade kande ne bret ta kila ŋga sana le

⁵ David nu lafumba pris ta sana: Ye ne yabrine nda. Sine kile pino ndoŋ kinye ndakeg. Sine ŋgueu mbal ndoŋ kame buweg ta kame mbal naŋgine kame agan ndende ta turmba Sunḡo

am mbolŋge purfeŋnu ndo minig. Kite sine piro ande kamŋgig tukunu sine taŋamba purfeŋnu ndo mineg ŋga sana.

⁶ Nyamagan afu mine ndakinaig tukunu pris ta tukul bret ta kilmba David kile-tuna. Nane tuku maŋau ta bret ambokok ta kilmba kile-kasoka bret kitek kilmba Kuate am mbolŋge patikanu.

⁷ Ait ta mbolŋge Saul tuku aganmor kulatkanu gabat Edomnu taŋgo nyunu Dowek nu atraukam tuku Sunḡo tuku Wande mbol tange minna.

⁸ Minna le David ndek Ahimelek kusnana: Ne mbanduwan ande ko kame bagi ande ŋak kande ye sa. Ye gabat sunḡonge piro sat ta brain kam tuku ŋgat le ye prepreka kame agan ande te ndakit ŋga sana le

⁹ nu ndek David sana: Ye kame bagi ndindo ndo minit. Ne buk Ela ma gutoŋ nziŋge Filistia taŋgo Goliat balena nu tuku kame bagi ta tumba tawimbi sonḡa pris tuku tawi ŋgirpemŋge pilnaig ta ndo minit. Tamŋgat kande te-tini ŋgina le David ndek sakina: Ese. Kame bagi ta mayenu ndo kame bagi afu minig taŋaŋ kuga ŋga yaimba tumba kina.

David nu kua ka Gat kina

¹⁰ Kile David nu Saul ram kua ka kina ka Gatnu gabat sunḡo Akis tugum prona le

¹¹ Akis tuku piro taŋgo kame David kaŋgermba ka Akis sanaig: Taŋgo si Davidŋge. Nu nuŋe kilke tuku gabat sunḡo. Nane pino kame o buk nu tuku mune ulmba kupesmba saki-naig: Saul nu ŋgueu mbal 1,000 bale fariŋgina le David nu ŋgueu mbal 10,000 bale fariŋgina ŋginaig ŋga Akis sanaig le

¹² David nu pasa ta ismba gabat sunḡo Akis tuku kuru kuru mayemba

¹³ nane tuku am mbolŋge nu ŋginŋan taŋonge wam kekekina sulumba nu ndo ŋginŋan mayewanu sukmba kumba ka tumbran koranu

fonde malanga mbolnge ma kuyir-kuyarna sulumba subal promba minge zizin mbolnge kutuka ndekina.

¹⁴ Tanana le gabat sungo Akis ndek nuje piro tango kame saninge lika sakina: Ngan palmbinu te ndanam saka tumba ye tugum te prowaig?

¹⁵ Tane idusde sine tuku tumbrañ te nginngan tango kugatok e nga mañ ngan palmbinu te tumba te ta prowaig? Tango te ye tuku wande mbolnge nda palpe le minwa nga saningina.

22

David nu Adulam sikar burok sinam tanje minna

¹ Kile David nu Gat kusremba kua ka kina ka Adulam sikar burok kumba tanje minna. Minna le nuje aba kat nuje, nuje kuasmbi ñakmba nu tanje minna ta isnaig sulumba nane kinaig ka tanje nu te-silikinaig.

² Tananaig le tango afu nane piti ñak ñak afu ndametinj kugatok afu ndagari ñak ta nane kua ka David te-silika nu ndon tanje minnaig sulumba nu nanjine gabat minwa nga madinaig. Nane kuasmbi tanje kua ka nu ndon minnaig ta ulendimba 400.

³ Tanamba minnaig ka mara ande David ndek tinga Misper tumbrañ Moab kilke mbol kina sulumba Moabnu gabat sungo ta sana: Ye yije ina mam kilmba pro ne tugum tenge kusreki le minwaik le Kuatenge ye mbol ndanndanamngat ta kila pili sulumba mañ luka pro kilamngit nga sana.

⁴ Tanaka sana le Moabnu gabat sungo nu wokina le David ndek ina mam nuje kilmba nu tugumnge kusreka nu nuje tinga luka kumba ka sikar burok sinam tanje kuirka minnaig.

⁵ Tanamba minnaig le mara ande tuan tango Gad nu David tugum promba sana: Ne tinga sikar burok te kusremba Yuda ma tugu mbol kaye ngina le David nu ndek tinga Heret ma yamban sinam ta kina.

Saulnge pris kame bale farningina

⁶ Minnaig ma ma nane afunge David nuje kuasmbi kilmba ka Heret yambanngge minnaig ta kumba ka Saul sanaig. Sanaig le Saul ndek Gibea tumbrañ bin mbol tanje ail sungo ande kumnemnge nuje mbanduwan biye ñak minyokina sulumba piro mbal nu laipmba minnaig ta

⁷ saninge likina: Tane Benjamin tuku kuasmbi tane ise tiwap. Tane idusde Yesi kiño nujenge tane nyam piro sugo sugo grep piro sugo sugo walmba tingwa sulumba kame gabat maditijmba kuasmbi 1,000 ko kuasmbi 100 kulatkam tuku patikamngat nga idusde e?

⁸ Tane tanamba idusnaig sulumba pasa katmba ye yije kiño Yonatan nale Yesi kiño nuje ndon wamdus ulendinaik ta ye yabuyinaig e nga saninge likina sulumba sakina: Yije kiño nu yije piro tango David ndon wamdus ulendinaik tukunu David kile ye ñayo siliyam tuku ndin sotate ta tane tuku andengete ye idusyumba ye kila sa ndayina ngina.

⁹ Tanakina le Edomnu tango Doweke nu Saul tuku piro mbal tugum tanje minna nuje ndek Saul sana: Ye Yesi kiño nuje pro Nobnge Ahitub kiño nuje Ahimelek tugum prona le kangeren.

¹⁰ Ahimelek ndek Sungonge David sinzanwa nga yabanja sulumba nyamagan afu kile-tumba Filistia tango Goliat tuku kame bagi ta turmba David te-tuna nga Saul sana le

¹¹ nu pasa ta ismba tango afu kukulningina le ka Ahimelek nuje kuasmbi ndon Nobnge pris pirokinaig ta ñakmba kilmba gabat sungo Saul tugum pronaig.

¹² Kile Saul ndek Ahimelek sana: Ahitub kiño nuje, ye ne ndon pasa ñak ngina le nu ndek sana: O gabat sungo, ne saka le isi ngina le

¹³ Saul ndek nu sana: Yesi kiño nuje ne sota kina le ne ndanam saka nyamagan afu kile-tumba kame bagi te-tumba Kuatenge sinzanwa nga nu tuku yabanja? Ne tanana le kile nu ye ñayo siliyam tuku tair minit ngina.

¹⁴ Tanjakina le Ahimelek ndek Saul tuku pasa lafumba sakina: Ne tuku piro mbal te ima David suk minje dubi mayete? Nañe mbiyel nañe nu kame gabat minmba ne kigraibka ne tuku wande mbolñge nyu sunjo ñak minit.

¹⁵ Ta tuku ye Kuate yabanmba nu sinzanwa ngen wam ta kitek ande ken le ne ye yiñe kuasmbi te ndon sine kilmba pasa mbolñge patikate e? Nu ne ñayo silinam tuku tair minanu ngate pasa ta sonndo ye gilai ngina kande

¹⁶ gabat sunjo nu tuku pasa ta lafumba sana: Kuga. Ne nañe kuasmbi ndon tane ñakmba kumamñgaig ngina sulumba

¹⁷ nu kame mbal nane laipniñmba minnaig ta saniñgina: David nu ye ram kua ka kina ta nane kila ta nane ye yabuyumba nu mapenaig le kina tukunu tane Sunjo tuku pris kame te kilmba bale farap ngina kande nane pris kame ta bale faram tuku kuru-kuruka mbulnaig.

¹⁸ Mbulnaig le Saul ndek Dowek sana: Ne ilmba pris kame te kilmba bale farka ngina le nuñge pro Sunjo tuku pris 85 ta ñakmba bale farke suglukina.

¹⁹ Tanjana le Saul nu tinga pris kame ta tuku tumbran Nob kina sulumba tanje nu tanjo pino, kiño kame, kutu amo mbolok, makau donki agañmor ñakmba bale farmba tumbran sina tumu pilna.

²⁰ Tanjana le Ahimelek tuku kiño nuñe Abiatar nuñge ndo kua ka David sota kumba

²¹ Saulñge Sunjo tuku pris kame bale farniñgina wam ta kubeu tuna le

²² David ndek nu sana: Ye pro mam nañe tugumñge minen sulumba Dowek tanje minna le kangermba ye buk idusen ta kile kumunjat. Ose. Yeñge ne tuku ndare tuma yambarken.

²³ Ta tuku ne kuru kuru ndaka. Saul nu sile balesikam tuku ndin sotate tukunu ne ye ndon tenje mina le yeñge ne kigraibkamñgit nga Abiatar sana.

23

David nu Keila mbal turkina

¹ Tanjamba minnaig ma ma mara ande tanjo afu nane pro David kubeu tumba sanaig: Nane Filistia mbalñge pro Keila mbal ndon kame bumba nane tuku nyamagan kile-wandekkinaig ta ñakmba kuayarmba yomba kilmba kinaig nga sanaig.

² Tanjaka sanaig le David ndek Sunjo kusnana: Ye ka Keila mbal turka Filistia mbal ndon kame buwam kumuñ e ngina le Sunjo ndek nu sana: Ta maye. Ne ka Keila mbal turka Filistia mbal bale farka ngina.

³ Tanjakina le nane David tuku kuasmbi ndek nu sanaig: Sine Yuda ma tugu te mbolñge ñgueu mbalñge kugor-kugorka minig le ne ndanam saka kile man Keila mbal turka Filistia kame kuasmbi sunjo ta ndon kame buwam sakate nga David sanaig.

⁴ Tanjakinaig le David man lato Sunjo kusnana kande nu sana: Tinga Keila tumbran kaye le yeñge ne sinzanumba Filistia mbal kilmba ne tuku wai mbol patikamñgit ngina.

⁵ Tanjaka sana le David nuñe kame kuasmbi kilmba ka Keilange Filistia mbal ndon kame bumba nane sunjomba bale farnaig sulumba nane tuku agañmor ñakmba yaika kilmba Keila mbal tanjo pino ñakmba kile-luka kilna.

⁶ Abiatar nu o buk pris tuku tawi ta tumba kua ka David sota kina.

⁷ Kile David nu Keilange minna pasa ta nane afu kinaig ka Saul sanaig le nu ndek sakina: Ese. Kile Kuatenje nu tumba ye tuku wai mbolñge palmbimñgat. Nuñe miron tumbran sunjo koranu ta sinam kina ngina sulumba

⁸ Saul ndek nuñe kame kuasmbi kilmba David tuku kuasmbi kugorkam Keila kinaig.

⁹ Saul nu David balewam kina ta David sanaig le isna sulumba nu pris Abiatar wika sana: Nañe tawi ta tumba yale ngina.

10 Abiatar nu pris tuku tawi ta tumba prona le David ndek yabanmba sakina: O siŋgine Israel mbal tuku Mbara Sungo, Saul nu piro tanjo nane ye tuku nga Keila tumbran te nayo siliwam tuku ilit ngaig le isit.

11 Ta tuku ne ye saya. Tumbran te tuku tanjo kameŋge ye tumba Saul tuku wai mbol palmbimngaig e? Saul nu ye sota te ta prowamngat ta son sakaig e? O siŋgine Israel mbal tuku Mbara Sungo, ne ye kila saya ngina le Sunjo nu sana: Au. Nu prowamngat ngina.

12 Tanakina le David manj ndek Sunjo kusnana: Tumbran te tuku tanjo kameŋge ye yiŋe tanjo kame te ndon sine kilmba Saul tuku wai mbol patikamngaig e ngina le Sunjo nu sana: Au. Nane tanawamngaig ngina.

13 David Sunjonge tanamba sana le nu tinja nuŋe tanjo kuasmbi 600 ta kilmba Keila tumbran ta kusremba nane duŋe fumbe njakmba mbol kinenumba minnaig le Saul nu David kua kina pasa ta ismba nu nane manj yoker ndakina.

David nu Sif ma baknu mbolŋge minna

14 David nu kua ka kina ka Sif tuku ma taknu ma baknu tanje kuirka minna. Saul nu mara mindek David sota minna ta Kuate nu David sinzanmba nu tumba Saul tuku wai mbol pile ndakina.

15 David nu kina ka Sif ma baknu Horesnge minna le Saul nu balewam tuku sota minna ta David sanaig le isna.

16 Tanana le Yonatan nu kina ka Horesnge David te-silika Sunjonge ne kulatkate nga nu wamdus sanjri pilena sulumba

17 sakina: Ne kuru kuru ndaka. Mam nu ne nayo siline nda. Mine minemba ne sine Israel mbal tuku gabat sunjo mina le ye ne gemnu minamngit ta mata mam nu kila nga David sana.

18 Tanakina le nale Sunjo am mbolŋge pasa katmba wamdus ulendinaik. Tanamba David nu Horesnge

minna le Yonatan manj luka nuŋe tumbran kina.

19 Kile Sifnu tanjo kame afu kinaig ka Gibeange Saul sanaig: O gabat sunjo, ne isa. David nu kile sine tuku ma tugu Horesnge minit. Nu Yuda yamban Akila binj mbolŋge kuirka minit.

20 Ta tuku gabat sunjo, ne nu biye timba tam kande ne ndeka le sine ne turnumba nu biye timba tanmbimngig nga sanaig le

21 Saul ndek nane saningina: Tane ye turyumba manjau mayenu ndo kade tukunu Sunjo nu tane ndon minwa ngina sulumba

22 manj ndek saningina: Tane kape sulumba ka nu minit magot ta buro-burowap. Nu tanje minanu ngade ta son tanje minit e ta kanjerap. Tanjo ta nu ngisi-ngisikate tuku nga sayade tukunu

23 tane ka nu kuirke likate tuku magot ta njakmba katese mayemba pro ye tap le tane ndon kumba ka nu korkorbe le nu kua ka Yuda ma animbi kuwa ta ye ka nane ngamukŋge nu tamngit nga saningina.

24 Tanakina le tanjo kame ta Saul kusremba ambonga nanjine tumbran Sif kinaig.

David nu nuŋe tanjo kuasmbi ndon kinaig ka Maon ma baknu Yuda yamban kumam tanje minnaig le

25 Saul nu nuŋe kame kuasmbi kilmba David sota nane minnaig ma tamba kinaig le nane afu ka David sanaig. Sanaig le nu nuŋe tanjo kuasmbi kilmba kua ka Maon ma baknu sikar njak tanje ka minna. Tanje minna le Saul nu ismba David dubimba kina.

26 Saul tuku kuasmbi pro tabe dabil inum inum kinaig le David nuŋe kuasmbi kilmba tabe dabil inum inum Saul ram kua kinaig. Tanjanaig le Saul nuŋe tanjo kuasmbi ndon nane buk David tuku kuasmbi kile-fag kinaig le

27 kile Saul tuku piro tanjo ande tumbranŋge pasa tumba promba Saul sana: Filistia mbal pro sine ndon

kame bude tukunu ne brainj luka yale nga sana le

²⁸ Saul nu David yokermba minna ta kusremba nuŋe kame kuasmbi kilmba luka Filistia mbal ndoŋ kame buwam kina. (Ta tuku kile nane magot ta nyun ta Kame peukina tuku Sikar ngade).

²⁹ Tanjana le David nu ma tugu ta kusremba kua ka kina ka Enjedi ma taknu sikar burok sinam tanje kuirka minna.

24

David nu Saul mapena

¹ Saul nu Filistia mbal yokerka kina ka kusreka maŋ luka prona le nane afu pro nu sanaig: David nu kile ka Enjedi ma baknu sikar burok sinam ambenje minit nginaig le

² Saul ndek Israel tanjo sanjriknu 3,000 pilemba kilmba David biye tiwam tuku ma ande nyunu Meme nguikok tuku Sikar ta kinaig ka

³ sikar burok sunjo ande tugum pronaig. Burok ta tugumŋe sipsip tuku fonde mata minnaig. David nu nuŋe tanjo kame ta kilmba nane sikar burok ta sinamŋe kuirka minnaig.

Kile Saul ndek sumbikam saka sikar burok ta sinam kina le

⁴ David tuku kuasmbi tanje David sanaig: Ese. Kile ait te mbolŋe Sunjoŋe ne tuku ngueu tanjo tumba ne wai mbolŋe pilit. Ne ame maŋau kam ndeta ka nga sanaig le David ndek kurauka kina ka Saul tuku tawi kuenu ta tundunnu ndo kat purmba tina ta Saul nu kamus ndana.

⁵ David nu Saul tuku tawi tundunnu ta kat purmba tina sulumba nu ndaflowit a nga wamdus fulilka

⁶ nuŋe kame kuasmbi saningina: Tanjo te Sunjoŋe ye tuku gabat sunjo madina tukunu ye nu balewe nda ngina sulumba

⁷ David nu pasa sanjrinu saka saningina: Tane Saul bale ndawap nga peuningina.

Kile Saul nu sikar burok sinam tanje sumbike denpurmba kilim ka kina le

⁸ David ndek Saul ngumnem du-bimba kilim kumba Saul wikina: O yiŋe gabat sunjo ngina le Saul nu mbilkina. Mbilkina le David ndek dagol tidronga lokina sulumba

⁹ sana: Ne ndanam tanjo kame tuku yabri pasa yenje ne njayo silinam tuku sakade le nane tuku pasa ta isit?

¹⁰ Ne kile kanjera. Ne kite ait te mbolŋe sikar burok te sinamŋe Sunjoŋe ne tumba ye tuku wai mbolŋe palet le tanjo kameŋe ye ne baleni nga sisenyaig ta ye ne Sunjoŋe ye tuku gabat sunjo madina nga ye nane peuningmba ne mapenit.

¹¹ Mam, ne te kanjera. Ye ne bale-nam mbulmba ne tuku tawi kuen ta tundunnu ndo kat purmba tit. Ta tuku ne kanjermba katesewa. Ye ne mbolŋe maŋau ande njayonu kumba ne njayo sili ndanit ta ne ndanam tuku ye korkoryumba baleyam bafute?

¹² Sunjo sile tuku maŋau te pilewa sulumba ne ye mbolŋe maŋau kate ta lafunu ne tinwa. Yenje ne njayo siline nda.

¹³ Ne wa mbuŋ kame tuku wam pagu pasa ta idusa. Nane tenenmba sakade: Tanjo njayonu nu maŋau njagonu ndo kate ngade. Ta tuku yenje ne njayo siline nda.

¹⁴ Ne Israel mbal tuku gabat sunjo ta ne ye ame agan le ye tumba korkoryate? Ye tanjo nai nguesuk kuga age kumak meu tanaŋ.

¹⁵ Ta tuku Sunjoŋe sile pilesikuwa sulumba ne ye mbol mbarte ta lafunu ne tinmba ye ne tuku wai mbolŋe telukuwa ngina.

¹⁶ David nu pasate denpurna le Saul ndek nu wika sana: O kiŋo, ta nenje e ngina sulumba malmbika

¹⁷ ndek David sana: Ye son mbar sunjokanu ne mbol ket ta ne tinjeknu minmba maŋau mayenu ndo ye mbolŋe kate.

¹⁸ Kite Sunjo nu ye tumba ne tuku wai mbol palet ta ne ye mapeyumba bale ndayat.

¹⁹ Tanjo ande nu nuŋe ngueu tanjo te-silikuwa ta nu nu ake mapewa le kine nda ta ne tana ndawat. Ne

ye mbol wam mayenu kat tukunu Sunḡonḡe ne nyaro tinwa.

²⁰ Ye buk katesewet. Ne sine Israel mbal ḡakmba tuku gabat sunḡo minmba minamḡat.

²¹ Ta tuku ne Sunḡo tuku nyu mbolḡe pasa sanḡri pilewa sulumba ye tuku gageu tumu pile ndaka ḡa David sana.

²² Tanḡaka sana le David ndek pasa ta woka sanḡri pilewa. Tanḡana le Saul ndek luka nuḡe tumbranḡ kina le David nuḡe tanḡo kuasmbi kilmba nanḡine minnaig mbi sikar burok ta kinaig.

25

Samuel nu kumna

¹ Tanḡamba minnaig ma ma Samuel nu kumna le nane Israel mbal ḡakmba pro manḡurka nu malmbinaig. Malm-biwe denḡpurmba nu tuku mindesinḡ tumba ka Rama tumbranḡḡe nuḡe wandembi tanḡe ḡgukinaig. ḡgukinaig le David nu tinḡa kuirka minna magot ta kusremba Paran ma baknu ta kina ka tanḡe minna.

David nu Nabal tuku pino kuembol tina

²⁻³ Maonnu tanḡo ande nyunu Nabal nu nuḡe aḡanḡmor kame ta tumbranḡ sunḡo Karmelḡe kulatka minanu. Tanḡo ta nu maror tanḡo. Nu sipsip 3,000 meme 1,000 ḡak minna. Piyo nuḡe ta nyunu Abigail. Nu pino ḡarosu mayenu ranḡun mayenu. Tanḡo nuḡe ta nu mugru sambek nu gubra te-fagna tuku. Nu Kaleb tuku ndare.

Tanḡo ta tuku piro mbal nane Karmelḡe sipsip ḡguenu kugerka minnaig le nu ka nane kulatka tanḡe minna le

⁴ David nu Paran ma baknu tanḡe minmba nane pirokinaig pasa ta isna sulumba

⁵ nuḡe tanḡo 10 ta kukulniḡmba sanḡina: Tane kape ka Karmelḡe Nabal te-silika ye tuku nyu mbolḡe gare pasa tape sulumba

⁶ tenḡemba sawap: Ne nane gageu nane aḡanḡmor ḡakmba mage minwaig.

⁷ Tane kile sipsip ḡguenu kugerka minig pasa ta David nu isna. Sine buk nane piro mbal ndoḡ minmba nane sipsip kulatkinaig le sine Karmelḡe nane ndoḡ gulab mayemba mingenḡ. Nane tuku aḡanḡmor inum kua-yarmba ḡgisi ndagenḡ.

⁸ Ne nane piro tanḡo ta kusnaniḡa ta nane son ḡgamḡgaig. Ta tuku ne kite pagumba nye sunḡo ta David nu isat sulumba sine kukulsiḡat. Ne nyamaganḡ afu minig ndeta afu sine siḡmba afu David tuku patika le kilmba kanḡig. Tane tanḡamba ka Nabal sawap ḡgina.

⁹ David tuku tanḡo kame ta ka David wam pagukina tanḡamba ndo Nabal sanaig sulumba pasa lafunu isam tuku tair minnaig kande

¹⁰ Nabal nu David tuku tanḡo kame ta tenḡemba sanḡina: Yesi tuku kiḡo nuḡe David nu gabat sunḡo ndanḡ ndanḡ le ye nu nyamaganḡmbi turam tuku ḡa sakade. Kile piro tanḡo sunḡomba nanḡine gabat ram kua ka duḡe pisnemba minig.

¹¹ Ndanḡam tuku tane bret kule aḡanḡmor ndemnu yiḡe piro mbal tuku kuanekit te kilmba ma biri sambek tane tinḡam tuku sakade ḡgina.

¹² Tanḡakina le David tuku kuasmbi nane luka kumba ka Nabal nane sanḡe likina tanḡamba David kubeu tunaig le

¹³ David ndek nuḡe tanḡo kame ta sanḡina: Tane tinḡa kame bagi kilap ḡgina sulumba nu tinḡa nuḡe kame bagi tumba kame kambim tuku kuanekina. Tanḡamba nu nuḡe tanḡo 400 kilmba kame kina le tanḡo 200 kusrekina ta nane aḡanḡ ndende kulatka minnaig.

¹⁴ Kile Nabal tuku piro tanḡo ande kina ka Nabal piyo nuḡe Abigail sana: David ma baknu tanḡe minmba nuḡe tanḡo afu kukulniḡat le pro siḡine gabat gare pasa tawig le nu nane kasurniḡmba pitaikat ḡgina sulumba

¹⁵ Abigail sana: Tanḡo kame ta sine ndoḡ mine mayegenḡ. Sine sipsip kulatka mingenḡ ta nane sine ku-

lat magekinaig le aganmor inum ngisi ndakina.

¹⁶ Sine nane tugum tanje sipsip kulatka mingen ta nane mara mara sine kile-kogorka minnaig.

¹⁷ Ta tuku ne isa. Kile David nune tanjo kame ndonj promba sine tuku gabat nune gageu ndonj bale faramngat. Nabal nu tanjo ande gubra te-fagte tuku. Sine nu sabe ta nu sine tuku pasa ise nda. Ta tuku ne kile ndanndanamngat e ngina.

¹⁸ Tanjakina le Abigail nu pasa ta ismba pitikndo tinga nyamagan kuaneka bret 200 kilmba grep kule armba aganmor ngaronumbi tolninganu ta kilmba sipsip kuapikanu 5 kilmba wit pasokanu afu kilmba bret fonfonj 100 grep mbilmba pasokanu njak ta kilmba fik karenanganu 200 kilmba nyamagan ta njakmba donji afu mbol patikina.

¹⁹ Tanjamba nu sinjindo tanjo nune kila sa ndamba nune piro tanjo afu kukulningmba saningina: Tane ambonga silap. Ye tane ngumnem dubiket ngina.

²⁰ Nane kine sulunaig le Abigail nu ndek donji ande ponja kina ka tertimba kumba minna sulumba David nune kame kuasmbi ndonj nane buk tabe ta ponja mbumba minnaig le kanjerkina.

²¹ David nu wamdusmbi sakina: Ndanjam saka ye tanjo ta tuku aganmor nune dunje ngamu tanje kulat mageken le inum ngisi ndakina. Ye nu mbol manjau mayenu ken ta nu lafumba ye kiko pileyat.

²² Ta tuku kite ye nune tanjo kame nune gageu ta njakmba bale far suglukamngit. Kuga ta Kuatenge yine ngueu mbal mapeninge nda ngina.

²³ Kile Abigail nu David kanjermba nune donji mbol patenga ibenkina sulumba David tuku kupe tugum tanje dagol tidronja

²⁴ lokina sulumba David sana: O tanjo sunjo, ye wam mbarit ta tuku ye ne ndonj pasa njak. Ye saki le ne isa.

²⁵ Ne Nabal tuku pasa isat ta tuku gubra ndata. Nu mugru sambek nu

gubra te-fagte tuku. Nu tuku nyu tugu ta nginngan. Tanjamba ndo nune manjau nune nyu ta dubite. Ne nane piro tanjo kukulningat le prowaig ta ye nane kanjer ndakit.

²⁶ Ne isa. Sunjonge ne peu ndanat kande ne tanjo ta tuku mbar ta lafumba nu buk balewat kande. Ta tuku Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnge ne nane nyu mbolnge ye pasa sanjrinu saket. Sunjonge ndo ne tuku ngueu mbal njakmba kilmba njaijo siglika Nabal mbol mata tanjamba kuwa ngina.

²⁷ Tanjaka Abigail manj lato sana: O tanjo sunjo, ne garenuwa nga nyamagan kilmba prowit te nane tanjo kuasmbi te ninga sulumba

²⁸ nane piro pino ye tuku mbar te ngilainga. Ne mara mindek Sunjo tuku ngueu mbal ndonj kame bumba ne mbar ande ke ndakate tukunu Sunjonge ne gabat sunjo pilwa le minmba minamngat.

²⁹ Tanjo ande pro ne ndonj kame saka ne balenam bafuwa ta Sunjonge ne kigraibka kulat mayenumba ne tuku ngueu mbal kilmba sikpirmbi ndame bukngade le kinit tananj kilepankamngat.

³⁰ Sunjo nu ne mbolnge wam magenu kam sakina ta njakmba ne mbol kuwa le ne sine Israel mbal tuku gabat sunjo minamngat.

³¹ Ta tuku ne ake sinanj Nabal tuku mbar lafumba nu tuku ndare kutuwa ta ne gabat sunjo mina sulumba nane mbar ta idusmba wamdus pitinuwa le kikitikat. Sunjo nu ne sinzanuwa le piro pino nane ye idusya nga David sana.

³² Tanjakina le David ndek nu sana: Israel mbal tuku Mbara Sunjonge ne kukulnat le pro ye ndinngate-silikat. Ta tuku sine nu tuku nyu te-dungube ngina sulumba

³³ nu ndek sakina: Ne tuku wamdus mayenu tanje tanjo ta tuku mbar nu tuku ndare ake sinanj kutuwikit nga ne ye peuyat. Ta tuku Sunjonge ne nyaro tinwa.

³⁴ Israel mbal tuku Mbara Sunjo abo tugu njak nunje ye peuyat. Ye

nu tuku nyu mbolŋe sanet. Ne ndinŋe ye te-sili ndakat kande indole maratukuk Nabal tuku kuasmbi inum mine ndakate kande ŋgina.

³⁵ Tanakina sulumba David nu Abigailŋe nyamagan kilmba prona ta yaimba sana: Kile ne wamdus bulok luka nanje wande mbol kaye. Ne tuku pasa maŋau mayenu ta mbolŋe ne ye muku seryate ŋgina.

³⁶ Tanakina le Abigail luka tanŋo nuŋe sota kina ka tumbran prona kande Nabal nu pagumba nye sunŋo gabat sugonŋe pagumba nye sugokade tanjamba kina sulumba nu kule nyumba gare-gare sungokumba minna le Abigail nu pasa pasa ndana le ka mafena.

³⁷ Mafena le Nabal nu kule nyumba ŋinŋankina ta ka purfena le piyo nuŋe ndek wam kame prowe likinaig ta kubeu tuna. Kubeu tuna le Nabal nu pirerek purka kumaknu suk ndekina.

³⁸ Tanjamba minna ma ma ait 10 kuganaig le Sunŋonŋe Nabal balena le kumna.

³⁹ Kumna le David nu pasa ismba sakina: Kile ye Sunŋo tuku nyu tedunget. Nuŋe Nabal ye kiko pileyina ta lafuwat. Sunŋonŋe nuŋe piro tanŋo nuŋe ye peuyina le maŋau ŋayonu ke ndaken. Nuŋe mbar ta nuŋe miron nu kurau tawet ŋgina. Tanakina sulumba David ndek tanŋo afu kukulningina le

⁴⁰ nane ka Karmelŋe Abigail sanaig: Sine Davidŋe ne pinonu tam tuku sine kukulsinŋat ŋginaig le

⁴¹ pino ta pasa ta ismba tinŋa dagol tidronŋa loka sakina: Ye nu tuku piro pino. Ye piro tanŋo kame tuku kupe minyanŋamŋgit ŋgina.

⁴² Tanakina sulumba Abigail nu pastinŋa nuŋe piro pino 5 kilmba nuŋe donki tumba ponŋa David tuku piro tanŋo dubika kinaig. Kinaig ka David tugum prona le Davidŋe pinonu tina.

⁴³⁻⁴⁴ David nu o buk Yesrelnu pino Ahinoam tina sulumba ŋgumneŋa nu maŋ Saul kulim nuŋe Mikal tina

ta Saulŋe yaimba tumba Lais kiŋo nuŋe Paltiel tuna. Tanŋo ta tumbran sunŋo Galimnu.

26

David nu maŋ Saul mapena

¹ Kile Sifnu tanŋo kame afu kinaig ka Gibeange Saul sanaig: O gabat sunŋo, ne isa. David nu kile sine tuku kilke Yuda yamban Akila bin mbolŋe kuirka minit ŋginaig le

² Saul ndek tinŋa nuŋe Israel kame kuasmbi sanŋriknu 3,000 ta pilemba kilmba David biye tiwam Sif ma baknu ta kinaig ka

³ Akila tabe yamban ndin tanŋe tumbran ulnaig.

David nuŋe kuasmbi ndon ma baknu tanŋe minmba Saul nu biye tiwam prona ta ismba

⁴ nu tanŋo afu kukulninginmba kape ka buro-burowap ŋgina le nane kurauka kinaig ta Saul pro tanŋe minna le kanŋermba luka ka David kubeu tunaig.

⁵ Kubeu tunaig le kile David ndek tanŋo afu kilmba Saul tumbran ulmba minna magot ta kinaig sulumba Saul nuŋe kame gabat sunŋo Ner kiŋo nuŋe Abner ndon kinymba minnaig le kanŋerkinaig. Saul nu ŋgamu-ŋgamuŋe kinyna le nane kame kuasmbi nu laipmba kinynaig.

⁶ Tanjamba minnaig le David ndek Hitnu tanŋo Ahimelek le Abisai kusanikina: Ima ye ndon Saul tuku kuasmbi ma ulmba minig sinam nzi kanŋik ŋgina le Abisai ndek sakina: Sile kap ŋgina. (Abisai nu Seruya tuku kiŋo nuŋe. Aba nuŋe Yoab).

⁷ Furirna le David le Abisai nale kurauka Saul nuŋe kuasmbi ndon tumbran ulmba minnaig ta ndek kinaig ka Saul kinymba minna le kanŋernaig. Saul nu nuŋe mbanduwan ta tumba gabat tatum tanŋe te-timba ŋgamu-ŋgamuŋe kinyna le Abner kame kuasmbi ŋakmba nane nu laipmba kinynaig.

⁸ Tanjamba kanŋerka Abisai ndek David sana: Kile Kuateŋe nanje ŋgueu

tango ta tumba ne wai mbolŋge palet. Saka le nuŋe mbanduwan te tumba manyub kilke turi le kumwa ŋgina kande

⁹ David ndek nu peumba sana: Ne nu mba tuwe ndaka. Sunŋonge gabat madina ta andeŋge balewa ta Sunŋonge nu mapewe nda ŋgina sulumba

¹⁰ sakina: Ye Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge ne sanet. Sunŋonge Saul balewamŋgat. Nu ake kumamŋgat e ko nuŋe ŋgueu mbalŋge balewaig le kumamŋgat e ta Sunŋo nuŋe ait.

¹¹ Sunŋonge gabat sunŋo madina ta ye nu balewe nda. Nuŋge ye peuyate. Sile nu tuku mbanduwan murko kule te ndo kilmba kap ŋga sana sulumba

¹² David ndek mbanduwan murko kule gabat tatumŋge ta kilmba Abisai ndoŋ kinaik ta tanŋo ande nale kamuska kanŋer ndakina. Nane ŋakmba Sunŋonge ginyum paknu niŋgina le ndo kinymba gilainŋginaig.

¹³ Kile nale nane kusreka kinaik ka ka David nu tabe inum poŋga funu mbolŋge tiŋgina sulumba

¹⁴ Abner nuŋe kame kuasmbi ta ndoŋ wika saninŋina: Abner o. Ne ye tuku pasa isit e ŋgina le Abner ndek nu tuku miŋge lafumba sakina: Ne imanŋge gabat sunŋo wikate e ŋgina.

¹⁵ Tanakina le David ndek Abner maim maim te-tumba wi kuenka sana: Ne Israel ŋgamukŋge tanŋo nyu ŋak ŋgate ta ndaŋam saka nane gabat sunŋo ta kulat maye ndawat le tanŋo ande nu ŋayo siliwam sinam ket?

¹⁶ Ne tanamba gubat sunŋo kulatkate tuku e? Tane tanŋine gabat sunŋo Sunŋonge madina ta kulat maye ndawaig. Ta tuku ye Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge siŋka satinŋet. Tane ŋakmba kumam kumuŋ. Tane gabat sunŋo tuku mbanduwan murko kule gabat tatum tanŋe ta kanŋer kap ta kile aninŋe minig e ŋgina le

¹⁷ Saul nu David tuku ŋin tugu ismba wika sakina: O kiŋo, ta nenŋe e ŋgina le David ndek wika sana: Au.

Yenŋe o.

¹⁸ O gabat sunŋo, ye ame mbar ken le ne nane piro tanŋo nane ye tumba yokeryate?

¹⁹ O gabat sunŋo, ne nane piro tanŋo tuku pasa te isa. Ne Sunŋonge kukulnat le ye ŋayo siliyam tuku ye sotate ndeta maye. Ye nu tuku atrauki le Sunŋo nu maŋ ye tuku garewa. Ko tanŋonge ne tuku wamdus kundekundenade ndeta Sunŋonge nane kasurninguwa. Nane ndaŋam tuku ye Israel kilke kusremba ka kasomok mbal tuku kilke mbolŋge nanŋine yabri mbara bariŋgi ŋga ye tumba korkoryade?

²⁰ Ta tuku ye Sunŋo kasomŋge mini le tane ye tuku ndare kutu ndawap. Ne sine Israel mbal tuku gabat sunŋo ta ne ye ŋai ŋguesuk kuga meu tanan baleyam tuku sota tanŋo afu tabe mbolŋge mula nindam tuku kuraukade tanamba ne kate ŋga Saul sana.

²¹ Tanakina le Saul ndek David wika sana: O kiŋo, ye mbaret. Kile ne maŋ tawok te prowa le ye ne maŋ ŋayo siline nda. Ne furir te mbolŋge ye baleyam kumuŋ ta ne ye mapeyat. Ye siŋka mbarmba ŋginŋgan maŋau ket ŋgina le

²² David ndek wika sana: O gabat sunŋo, mbanduwan nane noten. Nane tanŋo ande kukula le pro tumba kine tinwa.

²³ Sunŋo nu tanŋo maŋau mayenu tinreknu kate ta lafu mayenu tuwit. Kite Sunŋo ne tumba ye tuku wai mbol palet ta ye Sunŋonge ne madina ŋga ne bale ndanit.

²⁴ Ye ne mapenumba ŋayo sili ndanit. Tanamba ndo kile Sunŋo ye sinzanŋyuwa le mine mayemba wamdus bulok ŋak minamŋgit ŋgina le

²⁵ Saul ndek David wika sana: O kiŋo, Sunŋo ne nyaro tinwa le ame maŋau kam bafuwa ta kumu-kumumba alonu tanamba prowamŋgat ŋgina. Tanaka saka denpurna le David luka nuŋe kuasmbi sota kina le Saul mata mbilka luka nuŋe tumbran kina.

27

David nu Filistia mbal sota kina

¹ Tanjamba minnaig ma ma David nu wamdusmba sakina: Ye te tanje mini ta Saul nu maŋ wamdus mbilmba ye baleyamngat tukunu ye kua ka Filistia kilke mbol ka le kanyumwa le nu maŋ Israel kilke mbol tenje ye sote nda nga idusna.

² Tanjamba idusna sulumba David ndek tinja nuŋe tanjo kuasmbi 600 ta kilmba Maok kiŋo nuŋe Akis Gat mbal tuku gabat sunjo ta sota kambim saka

³ nu nuŋe pino ar ta kilmba nuŋe tanjo kuasmbi nanjine gageu kame ta turmba kilmba kina ka Gatnje Akis ndoŋ minnaig. (David tuku pino ar ta ande Ahinoam nu Yesrelnu. Ande Abigail Nabal tuku pino kuembol nu Karmelnu).

⁴ David kua ka Gatnje minna pasa ta Saul nu ismba nu maŋ David sote ndakina.

⁵ Kile David nu Akis tenjenmba sana: O gabat sunjo, ye nanje tumbran sunjo sinam tenje minet ta mayenu ndo kuga tukunu ne ye sinayumba kilke fudin ande serya le ye yiŋe kuasmbi ndoŋ ka tanje minyoki ngina le

⁶ Akis ndek woka tumbran fudin Siklak David nane minyokuwaig nga serna. Ta tuku kile Siklak tumbran ta Yuda tuku gabat sugo nanjine kulatka minig.

⁷ David nu Filistia kilke mbol kumba minna ta yar ndindo tambun bailkamba turmba kinaig.

⁸ Tanje minna sulumba David nu nuŋe kame kuasmbi kilmba ka Gesur mbal Gisri mbal Amalek mbal nane ndoŋ kame bumba minanu. Mbal kame ta o buk ma tugu ta mbolnje tumbran ulmba minnaig tuku. Nane tuku kilke ta Sur kumamnje kina ka Isipnje dikngina.

⁹⁻¹¹ David nu nane ndoŋ kame buwanu ta nu tanjo pino njakmba bale far sugluka makau donki kamel aganmor njakmba ta kilmba tawi mindepiye agan ndende ta turmba kile-sugluka luka Akis tugum kambinu.

David nu tumbran kame ta njakmba tumu pilmba ma sina minyanjanu. Ta ndanam? Tanjo ande pro Gatnje Akis kila sawikat nga nu tanjawanu.

David nu Filistia kilke mbolnje minna sulumba nu maŋau ndui ta ndo kumba minanu le Akis ndek nu kusnamba ne ka anenje kame ulmba prote e nga kusnawanu ta David ndek nu wam sisauka sawanu: Sine ka Yudanje o ka Yerakmelnje o ka Ken ma ki prote kumam tanje kame ulmba prowet nga Akis yabriwanu.

¹² Tanjawanu le Akis ndek David tuku pasa ta son nga wamdusmba sakanu: Son. Nu nuŋe ndare tuma Israel ndoŋ kame bute. Kile nu nuŋe mbal ndoŋ njeu minmba ye tuku piro tanjo minmba ye kulatka minmba minamngat nga idusanu.

28

Saul nu tanjo kanunu wikanu pino ande sota kina

¹ Minnaig ka ait ande Filistia mbal nanjine kame kuasmbi kilemanjurka Israel mbal ndoŋ kame buwam tuku nginaig sulumba Akis ndek David sana: Kite ne nanje kame kuasmbi ta kilmba njakmba ye dubiyumba ka Israel mbal ndoŋ kame buwamngig ngina.

² Tanjaka sana le David ndek woka sakina: Ta maye. Ye ne tuku piro tanjo. Ne ndanmba kam tuku saya ta ye tanjamba ndo kamngit ngina le Akis ndek sana: Ese. Ne tanjawa le ye ne tumba yiŋe ngarosu kulatkam tuku palmbimngit ngina.

³ Samuel nu buk kumna le nane Israel mbal njakmba wamdus tatraka malmbimba nuŋe tumbran Ramanje ngukinaig. Ait ta mbolnje Saulnje tanjo kanunu wikanu mbal ta Israel kilke mbolnje mine ndakuwaig nga njakmba pitaikina le sili-silinaig.

⁴ Kile Filistia mbal pro Sunem tumbran sunjo ta makembinge kame buwam tuku ma ulnaig le Saul ndek Israel kame kuasmbi ta kilmba pro Gilboa tabe mbol tanje ma ulmba minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Saul nu Filistia tuku kame kuasmbi ta kanjerka nu kuru kuru njayomba wamdus fulilka

⁶ Sunjo yabanmba kusnana: Ye kile ndani ngina kande Sunjo nu tuku pasa inum kinambi ko tukul ndamembi ko tuan tanjo tuku minje mbolnje mata lafuna le ise ndakina le

⁷ nu ndek nune piro mbal wika saningina: Tane kumba pino ande tanjo kanunu wikanu ta sota tesikap le ye ka nu kusnawi ngina le nane ndek nu sanaig: Pino ande tanjo kanunu wikate tuku Endornje minit nga sanaig.

⁸ Tanjaka sanaig le Saul ndek gabat sunjo tuku mindepiye ta paska patika tawi kise kilmba kaika tanjo armba kilmba furir ta mbolnje ndo tinga ka pino ta tugum pronaig sulumba Saul ndek pino ta sana: Ye tanjo kumanu ande nyun ti le ne nu wika le ame wam prowamngaig ta ne sanuwa le ye saya nga pino ta sana kande

⁹ pino ta ndek nu sana: Gabat sunjo Saulnje Israel mbal tuku tanjo kanunu wikade mbal ta pitaikina ta ne gilai e? Ne ndanam saka ye temayokyumba baleyuwaig nga tanjate ngina le

¹⁰ Saul ndek pasa sangri pilemba sakina: Ye Sunjo nyu mbolnje ne sanet. Ne wam te ka ta nane ne tumba pasa mbol pile nda ngina.

¹¹ Tanjakina le pino ta ndek Saul kusnana: Ye ima wiki nga iduste ngina le Saul ndek nu sana: Ne Samuel wika ngina.

¹² Tanjaka sana le pino ta ndek Samuel wikina le mayokkina. Mayokkina le pino ta nu Samuel kanjermba wi njayomba Saul sana: Ne ndanam saka ye yabriyat? Ne Saulnje ngina.

¹³ Tanjakina le gabat sunjo ndek pino ta sana: Ne kuru kuru ndaka. Ame aganj kanjerat ta ye saya le isi ngina le pino ta lafumba Saul sana: Ye mindekanu ande sambu kusremba mayok ket le kanjerit ngina le

¹⁴ Saul ndek nu kusnana: Tanjo ta ndanj ndanj ngina le pino ta nu sakina: Tanjo saibo tawi kuennu silika mayok ket ngina le Saul nu katesena ta Samuelnje nga nu ndek dagol tidronga lokina.

¹⁵ Tanjana le Samuel ndek Saul kusnana: Ne ndanam saka ye wikat ngina le nu lafumba sana: Sunjo nu ye ngumneyina le Filistia mbal ye ndonj kame buwam bafude. Ta tuku ye wamdus piti sunjo njak. Nu ye tuku pasa inum tuan tanjo tuku minje mbolnje ko kinambi sayate le ise ndaket tukunu ye kile ndanjndanamngit nga pro nenje ye saya nga ne wikit ngina.

¹⁶ Tanjakina le Samuel ndek nu sana: Sunjo o buk ne ngumnenumba nu ne ndonj ngueu minit. Ne ndanam saka ye ne turnam tuku wikate?

¹⁷ Sunjonje o buk ye wam paguyina le ye tuku minje mbolnje pasa prona le ne isna ta nu kile dubimba kate. Nu Israel kulatkam tuku piro ta ne yainumba David tuna.

¹⁸ Ne buk Sunjo tuku minje ngurna. Nu Amalek mbal tuku gubra sunjo tumba ne nane njakmba bale farkam tuku ngina ta ne kumu ndana. Ta tuku kile Sunjo nu wam ta lafumba ne mbol kate.

¹⁹ Ne nane kuasmbi Israel tane njakmba Sunjonje kilmba Filistia tuku wai mbol patinungat. Indole ne nane kinjo kat nane ndonj kummba pro tenje ye ndonj minamngaig. Sunjo nu Filistia mbal sinzanjinmba Israel tuku kame kuasmbi kilmba nane tuku wai mbol patinungat nga Saul sana.

²⁰ Saul nu Samuel tuku pasa ta ismba kuru kuru mayemba ngurngurka kilke mbol ndeka milmailka kinye njak minna. Ta ndanam? Ki ait ka furir ngamuna nu isukuse ndaka minna tukunu nu milmailka minna.

²¹ Tanjamba minna le pino ta ka Saul kuru kuru mayena le kanjermba nu sana: O tanjo sunjo, ye yije ngarosu yambarkam kuru kuru ndaka ne tuku minje dubiwit.

22 Tanjamba ndo ne kile ye tuku minje dubimba tinja bret afu nyumba ngarosu sanjri tinjguwa le luka kaye ngina kande

23 Saul ndek nu sana: Ye isukusam mbulit ngina. Tanjakina le nuje piro tanjo ar ta pino ta ndon nane dirnanjingaig le nu nane tuku minje dubimba tinja ka mbili mbol minyokina.

24 Minyokina le pino ta pre pre nuje makau fat butuknu ande kulatka minna ta balena sulumba pikmba ndemnu ta kilmba kuapikina. Kuapikina sulumba plaua yis kugatok ta kilmba pipmba bret afu wakeika pasoka

25 ninjinga le nane nyinaig. Nye denjpurmba furir ndui ta ndo nane tinja luka nanjine tumbran kinaig.

29

Filistia gabat nane David pitainaig

1 Kile Filistia kame gabat nane kame kuasmbi kilmba pro Afeknje ma ulmba manjurkinaig le nane Israel kame kuasmbi pro Yesrel ma kule bulbultembi tanje ma ulmba manjurkinaig.

2 Nane Filistia tuku gabat sugo ta nanjine kame kuasmbi walmba afu 100 afu 1,000 tanjamba fetke lika kame tuku kuaneka tinje likinaig le David nu nuje kame kuasmbi kilmba Akis ndon nane ngumnem dubikina.

3 Tanjana le nane Filistia tuku kame gabat ta nane kanjerka Akis sanaig: Ndanjam Hibru tanjo kame te sine dubika kame kanjig nginaig le Akis lafumba nane sanjingina: Tango si Davidnje. Nu Israel mbal tuku gabat sunjo Saul tuku piro tanjo ta nu o buk Saul kusremba yar ndindo tanjan pro ye ndon tenje minit ta tane gilai e? Ye nu wam afu mbarna le kanjer ndaken nga sanjingina kande

4 nane kame gabat sugo sugo Akis tuku gubra pasa tumba sanaig: Tango si te-luka le ka tumbran sernambi tanje ka minwa. Kuga ta nu nuje gabat sunjo Saul garewa nga mbilka

sine ndon kame bumba sine kilmba bale farikat.

5 Tango si sine kila. O buk pino kame nane kupesmba mune ulmba sakinaig: Saul nu ngueu mbal 1,000 bale farningina le David nu ngueu mbal 10,000 bale farningina nginaig nga Akis sanaig.

6 Tanjamba sanaig le Akis ndek David wika sana: Mbara Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje ye ne sanet. Ne tinjeknu. Ne ye dubiyumba kame mbol tinja ye turya nga iduset. Ne o buk ye sota prona kile minit ta ne wam ande mbarna le kanjer ndawen ta nane gabat sugo si nane ne sine dubi ndaka nga sakade.

7 Ta tuku ne kile wamduş bulok luka tumbran kaye ka tanje mina. Ne sine dubika ta kame gabat afu si ne tuku ndagariningikat nga sana kande

8 David ndek nu tuku pasa lafumba sana: O gabat sunjo, ye ne tugumnje ame wam mbaren? Ye o buk ne tuku piro tugu pilen sulumba kile ye minit ta ye mbar ande ken le ne kame kambim tuku ye peuyate e ngina le

9 Akis ndek nu tuku pasa lafumba sana: Son. Ye tuku am mbolnje ne tinjeknu Kuate tuku enel suk ta kame gabat afu nane sakaig ne sine dubika kame mbol kine nda nga sakaig.

10 Ta tuku indole mafewa le maratukuk tinja ne sine kusreka nane kuasmbi o buk Saul tugumnje kilmba ilna ta njakmba kilmba luka kaye nga David sana.

11 Tanjaka sana le David nu maratukuk tinja nuje kuasmbi ta kilmba luka Siklak tumbran Filistia kilke mbol kina le nane Filistia mbal ndek tinja Yesrel kinaig.

30

Amalek mbal Siklak tumbran piynaig

1-3 David nuje kame kuasmbi kilmba luka Siklak tumbran kambim tuku kumba minnaig le Amalek mbal Yuda ma tugu ki prote kumamnje promba Siklak tumbran piynaig sulumba pino kutu njakmba kilmba

kine sulunaig. Ande bale ndanaig. David nane ait ken nu mbolnge Siklak patumba mambilnaig kande Amalek mbalnge tumbran piynaig le pa guwa ma gur tingina le kanjermba nane pro tumbran sinam kumba pino kutu njakmba kilmba kine sulunaig ta kanjermba

⁴ nane malmbi njayonaig ka ka sangri kugamba baklele likinaig.

⁵ David tuku pino ar ta Ahinoam Yesrelnu nale Abigail Nabal tuku pino kuembol Karmelnu ta mata kilmba kinaig.

⁶ David nuje kame kuasmbi nane tuku pino kutu njueu mbalnge kilmba kine sulunaig tukunu nane David tuku gubra tormba nu ndamembi balewam tuku saka minnaig le nu ismba wamdus piti sunjo tina ta nuje Mbara Sunjonje nu sangri pilena le

⁷ nu ndek pris Abiatar sana: Ka pris tuku tawi ta tumba pro ye sa ngina le nu kina ka tawi ta tumba pro David tuna.

⁸ Tuna le David ndek Sunjo kusanba sakina: Ye Amalek kuasmbi ta dubika ka nane ndinje kile-siglikamngit e ngina le Sunjonje lafumba sana: Ne nane dubika kaye ka pino kutu kame ta njakmba yaika kile-luka kilamngat nga sana.

⁹ Tanjaka sana le David ndek nuje kame kuasmbi 600 ta njakmba kilmba Amalek mbal kupel kupel dubika kinaig ka Besor kule mbol ta pronaig.

¹⁰ Pronaig sulumba tanjo 200 nane sangri kugamba Besor kule pakarke fugunaig ta tanje kusrekinaig le minnaig le David nu tanjo 400 ta ndo kilmba Amalek mbal dubika kinaig.

¹¹ Nane kinaig ka ndinje Isipnu tanjo mo ande te-silika tumba David tugum kumba nane ndek Isip tanjo ta bret afu tumba kule turmba tunaig le nyina.

¹² Tanjana le nane ndek fik karenjanu son njak ande tumba bret fonfon grep karenjanumbi pipnaig tuku ta turmba nu tunaig le nyina. Tanjo ta nu ait kenmba nyamagan

kule kugatok minna tukunu kile nu nyamagan ta kilmba nyumba man sangri tina.

¹³ Sangri tina le David ndek tanjo mo ta kusnana: Ne anikok? Ne tuku gabat ima ngina le nu lafumba sana: Ye Isipnu ta Amaleknu tanjo andenje o buk ye piyayumba tina. Ye ailfu guazenjen le nane tenje ye kusreyinaig.

¹⁴ Sine kagen ka Keret ma tugu Yuda ma tugu Kaleb ma tugu ki prote kumamnge kame bugen sulumba pro Siklaknge tumbran piygen nga David sana.

¹⁵ Tanjakina le David ndek tanjo mo ta kusnana: Ne sine kilmba nane minig magot ta tumsingam kumun e ngina le nu ndek sakina: Ne Kuate tuku nyu mbolnge ye bale ndayumba ye tumba yije gabat tuku wai mbol pile nda nga pasa sangri pilewa le ye tane kilmba nane minig ma ta tumtingamngit nga David sana le wokina.

¹⁶ Kile tanjo mo ta ndek nane kilmba ka Amalek mbal mine likinaig ma ta kinaig. Kinaig ka ta pronaig kande nane Filistia kilke mbolnge Yuda ma tugu mbolnge gabis agan ndende sunjomba yomba kilnaig ta tuku nane gare-gareka pagumba nye sunjo te-ibenjaig.

¹⁷ Tanjamba minnaig le ka furirna le David nuje kame kuasmbi kilmba sinam ka Amalek mbal ndonj kame bumba nane bale farka kinaig ka mafemba man furirna. David tuku kuasmbi tanje nane njakmba bale far sulunaig. Amalek tanjo 400 ndo kamel ponja kua kinaig.

¹⁸ Tanjanaig le David ndek pino kutu gabis agan ndende njakmba Amalek mbalnge kilnaig ta luka kilna sulumba nuje pino ar ta turmba kilna.

¹⁹ Nane tuku agan inum njisi ndakina. Kinjo kame kulim kame gabis agan ndende njakmba Amalek mbalnge kile likinaig ta kumukumba kile-luka kilnaig.

²⁰ Tanjanaig sulumba Amalek mbal tuku makau sipsip aganmor ta njakmba

kilmba David tuku nga sisilaniŋmba ambonga kinaig.

²¹ Luka kumba minnaig le kuasmbi 200 matuk ka Besor kule makembinge kusrekinaig ta nane kanŋerka tiŋga nane ndin kinaig ka ndinŋe nane tumaka ulendikinaig. Tanjanaig sulumba David ndek nane tugum kumba tane kumumbi minig e ŋgina le

²² nane David ndoŋ kinaig tanŋo afu ŋaigonu mugru sambek ta nane ndek sakinaig: Nane sine ndoŋ kine ndakinaig tukunu sine agaŋ ndende kame bumba kilŋe te nane walmba niŋge nda. Nane nanŋine pino kutu ndo niŋgap le kilmba kuwaig ŋginaig kande

²³ David ndek sakina: Yiŋe tira kame, tane taŋa ndawap. Sine agaŋ ndende te Sunŋonŋe sinzaŋsiŋgina le luka kilŋe. Nuŋge sine turkina le kuasmbi sine tuku tumbran piynaig ta kilmba bale farkiŋe tukunu

²⁴ ye tane tuku pasa ta dubiwe nda. Kuga. Agaŋ ndende ta ŋakmba walmba tane kinaig mbal nane agaŋ ndende kulatka minnaig mbal ta kumu kumu kilap nga saniŋgina.

²⁵ David nu taŋaka saka pasa ta sanŋri pilena le Israel ŋgamukŋe pasa ta mara mindek dubimba kile mata taŋamba minig.

David nu Yuda mage mage agaŋ ndende walmba niŋgina

²⁶ Kile David luka kina ka Siklak prona sulumba kame mbol gabis agaŋ ndende kile-lika pronaig ta walmba nuŋe tira kame Yuda mage mage ta tuku patike lika pasa turmba patikina sulumba sakina: Agaŋ ndende Sunŋo tuku ŋgueu mbal mbolŋge yaika kilŋe te ye walmba tane tiŋget ŋgina.

²⁷ David nu agaŋ ndende walmba tumbran tumbran mage mage niŋgina ta teŋenmba. Betel mage mage. Ramot mage mage ki prote kumamŋe. Yatir mage mage.

²⁸ Aroer mage mage. Sifmot mage mage. Estemoa mage mage.

²⁹ Rakal mage mage. Yeramel mbal mage mage. Ken mbal mage mage.

³⁰ Korma mage mage. Bor-Asan mage mage. Atak mage mage.

³¹ Hebron mage mage. Tumbran afu turmba David nuŋe kuasmbi ndoŋ kupe pilmba likinaig mage mage mata walmba niŋgina.

31

Saul nu kumna

¹ David nu Siklakŋe minna le Filistia mbal nane Israel mbal ndoŋ Gilboa tabe mbolŋge kame bunaig sulumba Israel mbal afu bale farniŋginaig. Afu nane sili-silimba kua kinaig le

² Filistia mbal nane dubika kinaig sulumba Saul tuku kiŋo kat nuŋe keŋmba Yonatan Abinadab Malkisua nane turmba baleniŋginaig.

³ Saul nu minna ma ta mbolŋge kame sanŋri tiŋgina le ŋgueu mbal afuŋge tui fat parsinŋa Saul tuiŋ tinaig le nu kumam bafumba

⁴ kiŋo mo nu tuku kame agaŋ ndende kugrakina ta sana: Ne ilmba naŋe kame bagi ta gomba tumba ye baleya le kumi. Tanawa le Filistia mbal ŋgaro nda pikanu si nane ye aza pile-pileyumba bale ndayuwaig ŋgina kande tanŋo mo ta nu balewam kuru-kuruka mbulna le Saul nu nuŋe mironŋ nuŋe kame bagi ta tumba te-timba patenŋa kame bagi ta mbol kumba kumna.

⁵ Saul nu kumna le tanŋo mo ta nu kanŋerna sulumba nu suk nuŋe kame bagi ta tumba te-tina sulumba patenŋa kame bagi ta mbol kumba kumna.

⁶ Ki ait ndui ta mbolŋge ndo Saul nuŋe kiŋo kame keŋmba ta tanŋo mo ta Saul tuku kame mbal nane ŋakmba kume farnaig.

⁷ Saul nuŋe kiŋo kat nuŋe ndoŋ kumnaig le Israel kame kuasmbi nane kua ka sili-silinaig ta nane Israel kuasmbi afu ma gutoŋ Yordan kule make simŋe minnaig ta nane kanŋerka nane mata kua ka tumbran kusreka sili-silinaig le Filistia

mbalŋge pro tumbran̄ ta kile-lika tange kinynaig.

⁸ Nane kinynaig ka mafena le Filistia mbal nane Israel mbal bale farnaig ta tuku kame agan̄ ndende paska kilam kinaig. Kinaig ka Gilboa tabe mbol tange Saul nuŋe kiŋo kat nuŋe keŋ nane tuku mindesiŋ naŋgine kaŋgerkinaig.

⁹ Kaŋgerkinaig sulumba nane ndek Saul tuku ŋinfok kat purmba kame tuku agan̄ ndende paska kilmba nane taŋgo afu kukulniŋginaig le pasa tumba Filistia ma tugu ŋakmba mbol kine likinaig sulumba naŋgine zugu wandek sinam kumba tange maŋgurka kubeu niŋge likinaig le taŋgo pino ŋakmba ismba gare-garekinaig.

¹⁰ Taŋanaig sulumba Saul tuku kame agan̄ ndende ta kilmba naŋgine pino mbara Astarte tuku zugu wande sinam tange patika Saul kiŋo kat nuŋe keŋ ta tuku mindesiŋ kilmba Bet-San tumbran̄ fonde mbol tange taikinaig.

¹¹ Kile Yabes tumbran̄ mbal Gilead ma tugu mbolŋge nane Filistia mbal Saul tuku mindesiŋ tumba taikinaig pasa ta isnaig sulumba

¹² nane taŋgo saŋgriknu afu kukulniŋginaig le furir ta mbolŋge ndo nane tiŋga kinaig ka ka Bet-San promba fonde mbol tange Saul nuŋe kiŋo kat nuŋe keŋ ta tuku mindesiŋ taikinaig ta kilmba luka pro Yabes tumbran̄ŋge mindesiŋ kame ta pasokinaig.

¹³ Pasokinaig sulumba isu kat naŋgine ta ndo kilmba Yabesŋge ail suŋgo ande kumnemŋge ŋgukinaig. Taŋanaig sulumba nane ndek kusem ndindo nyamagan̄ pinka minnaig.

2 SAMUEL

David tuku wam kube

Saul kumna pasa ta David sanaig le isna

¹ Nane Saul balenaig le kumna ait ta David nuŋe kame mbal kilmba ka Amalek mbal ndoŋ kame bumba nane bale farkina sulumba nane luka nanŋine tumbranŋ Siklak kinaig.

² David nu Siklakŋge minna le ait keŋmba kinaig le Saul tuku kame taŋgo ande kumba ka Siklak prona. Nu sagkanu taŋaŋ David tugum kumba dagol tidroŋga lokina le

³ David ndek nu kusnana: Ne aninŋe prote ŋgina le taŋgo mo ta ndek lafumba sana: Ye kame sinamŋge Israel mbal bale farkinaig le ye kua ka te prowet ŋgina.

⁴ Taŋakina le David ndek nu kusnana: Kame mbolŋge ame wam prove likinaig ta ye saya le isi ŋgina le taŋgo mo ta ndek nu sana: Sine tuku kame taŋgo nane kua ka sili-silinaig le Filistia mbalŋge sine tuku kuasmibi sunŋomba bale farninŋe likinaig. Taŋamba Saul le kiŋo nuŋe Yonatan mata balenikinaig ŋga David sana.

⁵ Kile David ndek nu kusnana: Saul le Yonatan kumnaik ta sonndo ne kaŋgerkina e ŋgina le

⁶ taŋgo mo ta lafumba sakina: O sunŋo, ye Gilboa tabe mbolŋge minen sulumba Saul kaŋgeren ta nu nuŋe mbanduwanŋ ta kilke mbolŋge te-timba nuŋe ŋgaro tugunemba tin minna le kaŋgeren. Kame mbal hos mbol pinderkanu karis mbol pinderkanu mata nane Saul buk te-kornaig.

⁷ Taŋanaig le nu mbilmbilka ye kaŋgeryumba wikina le ye woka nu sota kan le

⁸ nu ndek ye kusnayina: Ne anikok ŋgina le ye Amaleknu ŋgen.

⁹ Taŋaken le nu ndek ye sayina: Ne ilmba ye tapleya. Tui fat andeŋge ye te-mayeyat le ye kumam bafuwet ŋgina.

¹⁰ Taŋaka nu buk surka ndeka kumam bafuna tukunu ye ka nu taplewen sulumba nu tuku gol hat kaikanu ta gomba tumba sagi nzar wai mban mbolŋge ta paska ten sulumba aŋaŋ kame ta kilmba ne tugum te prowet ŋga David sana.

¹¹ Taŋakina le David nu ismba ŋgamunŋal tatrukina le nuŋe tawi fetfetna le nuŋe kuasmibi mata ŋakmba maŋau ndui ta ndo kinaig.

¹² Ta ndaŋam? Saul le Yonatan, Israel kame mbal sunŋomba nane Kuate tuku kuasmibi ta kame sunŋo ta mbolŋge bale farkinaig tukunu nane malmbika nyamagaŋ pinka minnaig le ka furirna.

¹³ Furirna le David ndek taŋgo mo ta kusnana: Ne anikok ŋgina le nu sakina: Ye Amaleknu. O buk mam nu Amalek kilke kusremba pro Israel kilke mbolŋge rawe taŋgo taŋaŋ minyokina ŋgina le

¹⁴ David ndek nu sana: Ndaŋam saka ne Sunŋonŋe gabat madina ta balena ŋgina sulumba

¹⁵ nuŋe kame taŋgo ande wika sana: Ne ilmba taŋgo te balewa le kumwa ŋgina le kame taŋgo ta kumba ka Amalek taŋgo ta kame bagimbi balena le kumna.

¹⁶ Kumna le David ndek Amalek taŋgo ta sana: Ne Sunŋonŋe gabat madina ta balewanu sakat tukunu kile lafunu nane miroŋ nane ndare kutute ŋgina.

David nu Saul le Yonatan tuku ninankina

¹⁷ Kile David nu ninanka Saul le kiŋo nuŋe Yonatan tuku ŋga mune-munekina sulumba

¹⁸ nuŋe kuasmibi wam paguniŋmba sanaŋgina: Tane mune te tumba ka Yuda taŋgo pino ŋakmba tumningap le tago-tagomba kila pilwaig ŋgina.

Mune mbara ta Tui Mune. Kile mune ta Yasa tuku waŋe mbolŋge minit.

Tui Mune

¹⁹ Sine Israel mbal tuku gabat kame tabe mbolŋge kume likinaig.

Sinŋine kame gabat ŋakmba kume likinaig.

²⁰ Tane pasa te kumba ka Gat le Askelon mbal sa ndaningap.

Saningap le Filistia pino kame kasomok pino kame nane ismba gare-garekubekaig.

²¹ Singine kame gabat mbal tuku kandim kame kile ake sinan Gilboa tabe mbolnge mine likade.

Saul tuku kandim mata andenge man gurenj pisnewe nda.

Ta tuku sawe le mbai ngislu tabe ta mbolnge nde ndakuwaik le nyamagan mata tabe ta mbolnge prowe nda.

²² Yonatan nu tui wai paknu.

Nu kame mbolnge aganj inum tui ful ndawanu.

Saul tuku kame bagi ake sinan mine ndakina.

Nu nuje ngueu mbal sangriknu njakmba bale farninganu.

²³ Tango pino njakmba nane Saul le Yonatan tuku gare tornaig.

Nale mara mindek kigri-kigringa minnaik sulumba kumu kumu ndo kumnaik.

Nale tuku pinder ta panus fumba kinit tanan.

Nale tuku sangri ta laion tuku sangri tanan.

²⁴ Tane Israel pino kame tane Saul tuku ninanka malmbikap.

Nu tane tawi gurgur magenu ndo aganj ndende golmbi wakeikanu ngarosu mindepiye mayewam tuku tingge likina.

²⁵ Kame gabat ar ta kame mbolnge kumnaik.

Yonatan tuku mindesin tabe mbol ambenge minit.

²⁶ O yinje aba Yonatan, ye ne tuku sina sungo njak.

Sile munju kume purkikenj wam ta pino kame nane ye tuku nga kume purde wam ta lite.

²⁷ Kame gabat mbal njakmba kame mbolnge kume likinaig le nane tuku kame aganj ndende mata ake najongamngai.

gabat minwa nga madinaig

¹ Kile David nu Sungo kusnamba sakina: Ye kumba ka Yuda mbal tuku tumbran sungo ande mbol minyoki e ngina le Sungo nu ndek sana: Ta maye ngina. Tanakina le David man lato kusnana: Ye ka tumbran ndan mbol minyoki ngina le Sungo nu lafumba sana: Ne kumba ka Hebronnge minyoka ngina.

² Tanamba sana le David nu tinga nuje pino ar Ahinoam le Abigail kilmba kinaig ka Hebron tumbran tumba minyokinaig. Ahinoam nu Yesrelnu. Abigail nu Karmelnu. Nu Nabal tuku pino kuembol Davidnge tina.

³ David tuku tango kuasmbi nangine gageu njakmba David ndon kinaig ta nane tumbran afu Hebron tumbran patuk patuk mine likinaig ta kilmba minyoke likinaig.

⁴ Tananaig le Yuda tango kame pro Hebronnge David nangine gabat sungo minwa nga gurenj tumba nu tuku gabat mbolnge kutunaig.

Yabes mbal Gilead ma tugu mbol minnaig ta nane buk Saul tuku mindesin tumba ngukinaig pasa ta David nu ismba

⁵ nuje tango afu kukulninmba saningina: Tane kape ka Yabes mbal tenenmba saningap: Sungo nu tane nyaro tinguwa. Tanenge Saul nu singine gabat sungo nga mindesin nuje tumba ngukinaig ta tuku ye tane gare pasa tinget.

⁶ Sungo nu tane sinzantimmba minmba minwa. Tane gabat sungo Saul mbolnge wam mayenu kinaig tukunu kile ye suk tane mbolnge wam magenu kamngit.

⁷ Tangine gabat sungo Saul nu kumna le kile nane Yuda mbal ye nane tuku gabat sungo mini nga madiyinaig. Ta tuku tane sangri tinga ngueu mbal tuku kuru kuru ndakap nga saningap ngina.

2

Yuda tuku tugu nane David nangine

Israel tuku tugu afu nane Isboset nangine gabat minwa nga madinaig

⁸ Saul tuku kame gabat sunḡo Abner nu Saul kiḡo nuḡe Isboset* tumba kua ka Yordan kule pakarka Mahanaim tumbranḡ kina.

⁹ Kinaig ka tanḡe Abner ndek Isboset nu Gilead, Asur, Yesrel, Efraim, Benyamin, Israel ma tugu ḡakmba tuku gabat sunḡo minwa ḡga madina.

¹⁰ Isboset nu yar 40 ḡak minna le nu Israel mbal tuku gabat sunḡo minwa ḡga madinaig le nu yar armba ndo Israel ma tugu kulatkina. Yuda tuku tugunḡe ndo David dubinaig le

¹¹ nu yar 7 batenḡu turmba Hebronḡe nane kulatkina.

Nane Israel mbal Yuda mbal ndoḡ kame bunaiḡ

¹² Abner nu Isboset tuku kuasmḡi kilmba Mahanaim kusremba Gibeon tumbranḡ pronaiḡ le

¹³ Seruya kiḡo nuḡe Yoab mata David tuku kuasmḡi ndoḡ pro Gibeon kule kualinḡ tugum tanḡe nane kile-sigliḡinaig. Isboset tuku kuasmḡi pro kule kualinḡ make simḡe minyokinaig le David tuku kuasmḡi pro kule kualinḡ make temḡe minyokinaig.

¹⁴ Tanḡanaig sulumba Abner ndek Yoab sana: Ye tanḡo mo afu madinḡi le ne mata tanḡo mo afu madinḡa le nane kame aḡanḡ ndende kilmba kame sanḡri munḡu tumkuwaig ḡgina le Yoab nu lafumba sana: Ta maye ḡgina.

¹⁵ Tanḡamba nane Isboset tuku tanḡo 12 madinḡinaig ta nane ḡakmba Benyamin tuku tugu ndo. Nane pro David tuku tanḡo 12 ta ndoḡ kame bumba

¹⁶ nanḡine nanḡine gabat waḡe roka kame bagimbi takel make kumu kumu nduaseka tanḡo 24 ta ḡakmba kume likinaig. Ta tuku nane ma tugu ta nyun ta Kame Bagi tuku Ma ḡgade.

¹⁷ Tanḡanaig le kame sunḡo kuasmḡi ar ta ḡgamukḡe tinḡina le David tuku

kuasmḡinḡe Abner tuku kuasmḡi Israel mbal kile-ibenḡkinaig le kua ka sili-silinaig.

¹⁸ Seruya tuku kiḡo kame kenḡmba kame mbolḡe minnaig ta nane tuku nyu tenḡemba: Yoab, Abisai, Asahel. Asahel tuku pinder nuḡe ta nane ḡakmba tuku pinder linḡḡanu tukunu

¹⁹ nu Abner madimba tumba yokerna le

²⁰ Abner nu pinderka minmba mbilka mambilna kande Asahel nu madimba yokermba kina le nu kusnana: Ne Asahelḡe e ḡgina le nu sakina: Au. Yenḡe ḡgina.

²¹ Tanḡakina le Abner nu peumba sana: Ne ye yoker ndaya. Ne luka ka tanḡo ande tumba yokermba nu tuku kame aḡanḡ ndende ta yaimba kila ḡgina kande Asahel nu Abner tuku pasa ise ndaka nu ndo madimba yokermba kina le

²² nu maḡ lato sana: Ne ye yoker ndaya. Ye ne baleni ta ye aba nanḡe Yoab am mbolḡe kikoyamḡgat ḡgina kande

²³ Asahel nu nda isanu sukmba nu yokermba lok ndeka kina le Abner ndek nuḡe mbanduwanḡ tugunumbi ḡgumnem ḡgumnem te-lukina le Asahel funḡul mbolḡe nduasemba ka inumḡe biteḡḡgina le nu kummba ndekina. Kummba ndekina le kame mbal afu pinderka pro tanḡe Asahel tuku mindesinḡ kanḡermba laipmba tinḡinaig le

²⁴ Yoab nale Abisai nale ar tanḡe ndo Abner madimba yokermba kinaik ka ka Ama tabe tugu mbol ta pronaiḡ le ki ka ululuna. (Ama tabe ta Giya tumbranḡ ki prote kumamḡe Gibeon yamban kambim tuku ndin minḡe mbinḡe minit).

²⁵ Ki ka ululuna le Benyamin tuku kuasmḡi nane ka Abner te-silikinaig sulumba nane ka tabe fudinḡ ande mbolḡe tinḡa kame tuku kuaneka minnaig.

²⁶ Tanḡamba minnaig le Abner ndek

* **2:8:** Isboset nyu ndinok Isbaal. Isbaal nyu ta tugunu: Baal tuku tanḡo. Baal nu yabri mbara ande Samuel nu o buk Israel mbal sanḡina le pitainaig (1 Samuel 7.3-4 kanḡerap). Ta tuku nane Isbaal nyu ta mata mbulmba Isboset ḡginaig

Yoab kanğermba wi kuenka sana: Ne kame te minmba minwa nga iduste e? Kame te kuga ndawa ta sine munğu ngueu minmba minamngig ta ne idus ndate e? Sine ndare ndindo ndo. Ne naje kuasmbi ta peuninga le mañ sine yoker ndakuwaig nga Yoab sana le

²⁷ nu pasa ta isna sulumba nu ndek lafumba sana: Kuate abo tugu ñak nu tuku nyu mbolnge ye ne sanet. Ne ye peu ndayat kande yiñe kuasmbi kile tane yokerka minig le ka ka mafete kande ngina.

²⁸ Yoab nu pasate denpurna sulumba kame tukulmba nuñe kame mbal mañ Israel mbal yoker ndakuwaig nga tabil fitkina le kame ta kusremba sili-silinaig.

²⁹ Kile Abner nuñe kame mbal ndoñ ma ta kusremba Yordan ma gutoñ ta kuerka kumba minnaig le ka ka mafena. Mafena le ma gutoñ ta kusremba Yordan kule pakarka kinaig ka ka ki mbilna le nane luka Mahanaim pronaig.

³⁰ Abner nu nuñe kame mbal kilmba kina le Yoab ndek nuñe kame kuasmbi kile-manğurka burkina ta nu tuku kame tanço 20 ndo te-denna. Asahel mata kumna.

³¹ David tuku kuasmbinge Abner tuku kuasmbi 360 bale farnaig. Kuasmbi ta ñakmba Benyamin tuku tugu ndo.

³² Kile Yoab tuku kuasmbi nane Asahel tuku mindesiñ tumba kumba ka Betlehem tumbrañge mam nanğine tuku ndame burok sinam tançe pilnaig. Pilnaig sulumba furir ndui ta mbolnge ndo nane tinğa luka kinaig ka ka mafena le Hebron pronaig.

3

¹ Kile David tuku kuasmbi Saul tuku kuasmbi ndoñ kame mañ tumba tinğina ka ka Yuda mbalnge Israel kuasmbi sunğomba bale farkinaig le Saul tuku kuasmbi buk denkina.

David tuku kiño kat nuñe

² David nu Hebronnge minyokina sulumba kiño 6 kile-patikina. Nane tuku nyu nanğine tenjenmba.

Kiño mulum Amnon. Ina nuñe nyunu Ahinoam. Nu Yesrelnu.

³ Kiño mulum dubiknu ta Kileab. Ina nuñe Abigail. Nu Karmelnu Nabal tuku pino kuembol Davidnge tina.

Kiño keñnu ta Absalom. Ina nuñe Maka. Nu Gesurnu gabat sunço Talmai tuku kulim nuñe.

⁴ Kiño bailkanu ta Adonia. Ina nuñe Hagit.

Kiño inum Sefatia. Ina nuñe Abital.

⁵ Kiño 6-nu ta Iream. Ina nuñe Eglā. Kiño kame ta ñakmba Hebronnge kile-patike likinaig.

Abner nu David ndoñ wamdus ulendinaik

⁶ Kame sunço Saul tuku kuasmbi David tuku kuasmbi ta minmba minna le Abner nu Saul tuku kuasmbi ngamuknge tanço nyu ñak mayok kina.

⁷ Tanğamba minnaig ma ma ait ande Isboset nu Abner sawe lika sana: Ne ndañam saka mam tuku piyo nuñe Rispa ndoñ kinyat ngina. (Rispa nu Aya tuku kulim nuñe Saulnge pinonu tina tuku).

⁸ Tanğakina le Abner ndek gubra tormba nu sana: Ye Yuda tugu turket le ne ye saye likate e? Ye buk mam naje Saul, nuñe tira kat nuñe, nuñe gulab kame dubiken ta kile ye minmba minet. Ne Davidnge ñayo sili-nam bafuna le yençe ne kigraibken ta ne ndañam saka kile pino ta tuku ye saye likate ngina.

⁹⁻¹⁰ Tanğakina sulumba nu mañ lato sana: Sunço nu buk David sana: Yençe Saul tuku gageu pitaiki le nane Israel mbal tuku gabat sugo mine nda ngina. Sunçoñge David nu Israel mbal Yuda mbal tuku gabat sunço minam tuku madina le nu Israel ma tugu ñakmba kulatkamngat. Ta tuku ye ne sanet. Ye mata David sinzañamngit. Ye pasa sanet te kumu ndawi ta Kuatençe ye mapeye nda nga Isboset sana le

¹¹ nu pasa ta ismba nu tuku kuru-kuruka maninok minna.

¹² Kile Abner ndek tango afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kape ka David teŋenmba sawap. Abner nu ne ndoŋ pasa katmba wamdus ulendimba ne sinzanuwa le Israel kuasmbi ŋakmba ne ndo dubinamŋgaig. Tane ka taŋamba nu sawap ŋga pasa pilna le nane ndek David sota kinaig sulumba

¹³ Abner tuku pasa ta David kubeu tunaig le nu ismba nu suk lafumba pasa pilmba sakina: Tane ka Abner teŋenmba sawap. Ne tuku pasa maye ta ye wam ande ne sani le kumuwa le ye ne ndoŋ wamdus ulendiwamŋgit. Ne yiŋe pino Mikal Saul kulim nuŋe ta tumba ye tugum te prowa ŋga nu sawap ŋgina le nane pasa ta tumba luka Abner sota kinaig.

¹⁴ Nane kinaig le David ndek nuŋe tango afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kumba ka Isboset sawap le nu yiŋe pino Mikal pilwa le luka prowa. Ye buk pino ta Filistia tango 100 tuku nduwa ŋgarombi piyamba pinonu ten ŋga sawap ŋgina le nane pasa ta tumba Isboset sota kinaig.

¹⁵ Isboset nu pasa ta sanaig le isna sulumba nu ndek tango afu kukulniŋgina le kinaig ka Lais kiŋo nuŋe Paltielŋge Mikal tina ta yaimba tumba David tugum kinaig le

¹⁶ Paltiel nu malmbitamtam Mikal dubimba kina ka ka Bahurim tumbran pronaiŋ. Tumbran ta pronaiŋ sulumba Abnerŋge Paltiel peumba ne luka naŋe tumbran kaye ŋga kukulna le nu luka nuŋe tumbran kina.

¹⁷ Kile Abner nu Israel mage mage kile-manŋgurka saniŋgina: Tane o buk David taŋgine gabat sunŋo minwa ŋga saka minnaiŋ.

¹⁸ Pasa ta kile idusap. O buk Sunŋo nu sakina: David nu yiŋe piro tango. Ye nu sinzani le yiŋe kuasmbi Israel mbal nane Filistia mbal ŋgueu mbal afu tuku wai mbolŋge minig ta kile-luka kilamŋgat ŋgina.

¹⁹ Taŋamba saniŋgina sulumba Abner nu maŋ tiŋga Benyamin tuku tugu ta ndoŋ minyoka taŋamba ndo pasa katnaiŋ sulumba kile nu tiŋga tango 20 kilmba nuŋe ndoŋ David sota Hebron kinaig. Kinaig ka taŋe Israel mage mage Benyamin tuku tugu nane pasa wakeimba katnaiŋ ta David kubeu tuna le

²⁰ David ndek Abner nuŋe kuasmbi ta ndoŋ isukusneningam tuku pagu-naig.

²¹ Taŋamba nane isukuse denpurmba Abner ndek David sana: Ye luka ka sulumba Israel mage mage ŋakmba tuku wamdus didiki le ne nane ndoŋ wamdus ulendimba ne Israel ma tugu te ŋakmba kulatkam tuku nzalinate taŋamba nane tuku gabat sunŋo minamŋgat ŋga David sana. Taŋakina le nu nuŋe kame kuasmbi peuniŋmba Abner mapenaig le nu kusremba kina.

Yoab nu Abner balena le kumna

²² Abner nu David kusremba kina le Yoab nu nuŋe kame kuasmbi kilmba ŋgueu mbal ndoŋ kame bumba gabis agaŋ ndende kilnaiŋ ta ŋakmba yomba kilmba luka Hebron pronaiŋ le

²³ nane ndek Yoab kubeu tumba sanaig: Abner pro teŋge singine gabat David kaŋgerat le nu sine peusiŋgat le mapewig le luka kinit ŋginaig.

²⁴ Taŋamba kubeu tunaig le Yoab ndek tiŋga gabat sunŋo David sota kumba ka sawe lika sana: Ne ndaŋam saka Abner mapewat le luka kinit?

²⁵ Nu ne yabrinumba ne piroka likate wam ta katesewam prowat ta ne gilai e ŋgina.

²⁶ Taŋamba sawe lika Yoab nu David kusremba kilim kina ka tango afu kukulniŋgina le Abner ŋgumnem te-dubimba kinaig ka Sira kule burok tugum taŋe nu te-silika tumba luka Hebron pronaiŋ ta David nu katese ndana.

²⁷ Nane Abner tumba luka Hebron pronaiŋ le Yoab nu wam sisauka Abner sana: Ye ne ndoŋ pasa ŋak ŋgina sulumba nu tumba fonde malaŋga

tugum kumba ka tanje kame bagimbi funjul so fetkina le kumna. Ta ndanam? Abner buk Yoab mambo nuje Asahel balena ta lafumba nu Abner balena le kumna.

²⁸ Abner nu kumna le nane afu kumba ka David kubeu tunaig le ismba nu ndek sakina: Abner balewaig le ndare kutukat ta ye yije gageu ndonj sine tuku mbar kuga ta Sunjo nu kila.

²⁹ Ta tuku ndare ta kile luka Yoab tuku gageu njakmba pasokuwa. Nane tuku afu karenj we njak njak afu ngirnger njak njak afu kupe baklelok minwaig. Afu kame bagimbi bale farwaig le kumwaig. Afu nyamagan kugatok gubak minwaig ngina.

³⁰ Abner nu buk kame sunjo Gibeonje prona le Yoab nale Abisai tuku mambo nakile Asahel balena ta lafumba Abner balenaik le kumna.

Nane Abner tuku mindesinj tumba ngukinaig

³¹ Kile David ndek Yoab nane saningina: Tane tanjine minde piye paska fetfetmba sinamanzer tawi siglika Abner ninanka malmbiwap ngina. Tanjakina sulumba David nu ter tumba kinaig le ngumnem dubikina le

³² nane Abner tuku mindesinj tumba Hebron tumbran tanje ngukinaig. Tanjanaig le David nu nuje tanjo kuasmbi njakmba ndonj sambu laipmba ninanka malmbinaig.

³³ Tanjamba David nu Abner tuku mindesinj ninanka mune-muneka sakina:

Ndanam tuku Abner nu nginngan tanjo tananj kumat?

³⁴ Ne kame mbolnje kumna kande maye kande.

Nane tanjo yabrinjmba baleningig le kumig tanjamba ndo ne bale-naig le kumat ngina.

Tanjakina le tanjo pino manj nu tuku ninanka malmbinaig.

³⁵ Malmbiwe denpurmba tanjo pino njakmba David sanaig: Kile ne ka isukusa nginaig kande David nu pasa sanjri pilemba nane saningina: Ye isukuse nda. Ye pinka mini le ki ka

butunjuwa. Ye isukusi ta Kuate nu ye mapeye nda ngina le

³⁶ tanjo pino njakmba nu tuku pasa ta ismba nu wam ke likina ta kangerka nu tuku gare sunjo tinaig sulumba

³⁷ Israel mbal njakmba Davidnje sisenkat le Abner bale ndawaig nginaig.

³⁸ Kile David ndek nuje tanjo kuasmbi ta wam paguninjmba saningina: Ki ait te mbolnje kame gabat ande sanjriknu kumat ta tane njakmba kila.

³⁹ Yoab le Abisai nale sanjri njaigo. Ye Kuatenje gabat sunjo madiyina ta ye nale peunikam fuguwet. Ta tuku Sunjonje mbar ta tuku piya ta lafunu nikuwa ngina.

4

¹ Abner balenaig le kumna pasa ta Isboset nu ismba kuru-kuruka ngamunggal piti njak minna le nane Israel mbal mata njakmba piriri njayonaig.

Isboset tuku kame gabat armba

² Rimon tuku kinjo armba Bana nale Rekab ndonj nale Isboset tuku kame gabat minnaik. Nale kame mbal kilmba ngueu mbal ndonj kame buwanu. Mam nakile Rimon nu Berotnu. Nane tuku tumbran mbonj ta Benyamin. (Berot tumbran ta nane Benyamin mbal tuku ngade.

³ Tanjo pino o buk Berotnje minnaig ta nane kua ka kinaig ka Gitaingje kile minig).

Yonatan tuku kinjo nuje Mefiboset

⁴ Saul tuku kinjo nuje Yonatan nu kinjo ande njak ta nyunu Mefiboset. O buk Saul nale Yonatan kumnaik le Mefiboset nu yar 5 njak minna le Yesrel mbalnje pasa pilnaig le Yonatan tuku kuasmbi tugum kina le nane pasa ta ismba kutu kulat pino nu Mefiboset didik tumba kua kinaig ka biye baslena le nu ndeka kile isu njayo silina.

Kame gabat armba Isboset bale-naik le kumna

⁵ Ait ande ki mbol Isboset nu mabta nuje wande mbol kinymba minna le Rimon tuku kiŋo armba Rekab nale Bana ndoŋ tiŋga nu tuku wande mbol kinaig.

⁶⁻⁷ Nale ar ta wam sisauka wit kilam tuku wandek sinam kinaik ka tanje nale Isboset nu nuje mbain mbol kinymba minna le kaŋgernaik sulumba kame bagimbi fungulnu nd-uasenaik le kumna. Kumna le ŋinfok kat purmba gabatnu tumba siŋsiŋndo tumba kua ka kinaik ka Yordan kule ma guton pronaik le furir ŋgamuna.

⁸ Mafena le nale ar ta Isboset tuku gabatnu tumba ka gabat sunjo David tugum promba sanaig: O gabat sunjo, ne te kaŋgera. Te nane ŋgueue tanjo Isboset tuku gabat. O buk Saul nu ne ndoŋ ŋgueue minmba ne balenam tuku korkornina ta kile Sunjoŋge Saul tuku ndare ta lafunu pa niŋgit ŋginaik.

⁹ Tanjakinai le David ndek pasa lafumba sanikina: Sunjo abo tugu ŋak nu piti yeki yeki mbolŋge ye sinzanjina. Ye nu tuku nyu mbolŋge satiket.

¹⁰ Ye Siklakŋge minen le tanjo ande pro ye sayumba sakina: Saul buk kumat ŋgina. Nu idusna ye pasa ta ismba gare-garekamŋgit ŋga idusna kande ye nu tuku wam kube pasa ta piya agan tanjan kame mbal wiken le nu tumba ka balenaig le kumna.

¹¹ Tanjamba ndo tale mata ake sinan tanjo nuje wande mbolŋge kinymba minat le balewaik. Tale siŋka manau mbaraik le ye tale mapeke nda. Tale ndare kutuwaik ta lafumba ye kile tale baletikamŋgit ŋgina.

¹² Tanjaka David nu ndek nuje kame mbal saningina le nane tanjo ar ta kilmba ka balenikinaig. Balenikinaig sulumba kupe wai kat nakile kat pugurka kilmba pankinaig sulumba ŋgarosu kat nakile kilmba ka Hebron kule kualin tugum tanje taikinaig. Tanjamba kame mbal Isboset tuku gabat tumba ka Hebronŋge Abner ŋgukinaigmbi tanje ŋgukinaig.

5

David nu Israel mbal ŋakmba tuku gabat sunjo madinaig

¹ Kile Israel tugu ŋakmba pro Hebronŋge David sanaig: Sine siŋka ne ndoŋ ndare tuma ndindo ndo.

² O buk Saul nu sine tuku gabat sunjo minna le neŋge sine Israel mbal tuku kame gabat minna le Sunjo nu teŋenmba ne sanina: Neŋge yiŋe Israel kuasmbi kulatka sulumba nane tuku gabat sunjo minamŋgat ŋga sanina ŋginaig.

³ Nane tanjamba David sanaig le nu Israel gabat sugo sugo ŋakmba ndoŋ Sunjo am mbolŋge wamdus ulendinaig. Tanjanaig sulumba nane ndek David nu Israel mbal tuku gabat sunjo minwa ŋga guren tumba gabat mbolŋge kutunaig.

⁴ David nu yar 30 ŋak minna le nane nu gabat sunjo minwa ŋga madinaig. Nu yar 40 nane tuku gabat sunjo minna.

⁵ Ambonja nu Hebronŋge Yuda mbal ndo kulatkina ta yar 7 batenju turmba kina ka Yerusalemŋge nu Israel mbal Yuda mbal ulendimba kulatkina ta yar 33 kina.

David nu Yerusalemŋge Israel mbal kulatkina

⁶⁻⁸ Kile David nu nuje kame kuasmbi kilmba Yebus mbal tuku tumbran Yerusalem* kame kina le mbal ta nane idusnaig: David nu sine tuku tumbran tam kumuŋ kuga ŋga nane David maim maim pasa te-tumba sakinaig: Tanjo am tukulok kupe baklelok nanenŋe ndin kuerwaig le ne sinam kambim kumuŋ kuga ŋginaig. Tanjakinai le David ndek nuje kame kuasmbi wam paguka saningina: Ye nane tuku ndagariyate. Tane kule burok silika fonde sinam kape sulumba am tukulok kupe baklelok nane ndoŋ kame buwap ŋgina. Tanjakinai sulumba David nuje kame kuasmbi kilmba Sion tumbran fonde kareŋnu ŋak ta sinam kumba tumbran ta tinaig.

* 5:6-8: Yerusalem tumbran ta nyu inum Sion ŋgade

Tinaig sulumba nane tumbran ta David tuku Tumbran nginaig. Kile nane David tuku pasa ta idusmba yaba pasambi mbilmba sakade: Am tukulok kupe baklelok nane kilimnge minwaig ngade.

⁹ Tanamba David nu Sion tumbran fonde njak ta tumba minyokina sulumba tumbran ta nyunu David tuku Tumbran ngina. Tanamba nu ndek piro mbal saningina le nane tumbran fonde njak ta ki prote kumamnge kilke dijnaig tuku magot tanje wande patike lika Sion tumbran laipnaig le tumbran ta sungokina.

¹⁰ Kuate Sunjo Sangri Nayo nunje David sinzana le nu gabat sunjo sangri njak mayok kina.

¹¹ Kile Tirus mbal tuku gabat sunjo Hiram nu nunje gabat kame afu kukulningina le piro aganj ndende, ail mage mage, ndamembi wande patikanu kila tanjo kame turmba kilmba David tugum pronai le

¹² David nu aganj ndende ta kanjerkumba nu Kuatenje Israel tugu njakmba kulatkam tuku gabat sunjo madimba Israel mbal sinzaningina ta katesena.

¹³ Tanamba David nu Hebron kusremba Yerusalemnge minyokina sulumba nu manj lato pino afu kilmba kutu afu kile-patikinaig.

¹⁴ Kutu kame ta nyu kat nangine tenemba. Samua, Sobab, Natan, Solomon,

¹⁵ Ibar, Elisua, Nefeg, Yafia,

¹⁶ Elisama, Eliada, Elifelet.

David nu Filistia mbal ndonj kame bumba nane kile-ibenjkina

¹⁷ David nu Israel mbal tuku gabat sunjo madiwanu pasa ta Filistia mbal ndek ismba nane nu biye timba tumba kambim saka ilnaig le David nu pasa ta ismba nu tinga ka nunje tumbran fonde karenju ta sinam kina.

¹⁸ Tanana le nane Filistia kame kuasmbi ta pro Refaim ma guton

tanje kame tuku kuaneka tumbran ulnaig le

¹⁹ David ndek Sunjo kusnamba sakina: Ye ka nane Filistia mbal ndonj kame buwi e ko kuga. Ye kame ka le ne ye sinzanyamngat e ngina le Sunjo nu lafumba sana: Ne kaye. Ye nane kilmba ne tuku wai mbolnje patiki le ne nane kile-ibenjkamngat ngina.

²⁰ Tanakina le David nu tinga ndek guton nzi kumba ka Filistia mbal ndonj kame bumba nane kile-ibenjkina sulumba sakina: Sunjo nu sawe piymba kule ndekate tananj ye tuku ngueu mbal tugewat ngina. Ta tuku nane ma tugu ta nyun ta Baal Perasim† ngade.

²¹ Filistia mbal nane kua ka nangine yabri mbara kanunu kusreke likinaig le David nunje kame kuasmbi ndonj aganj kanunu ta kilmba kinaig.

²² Minnaig le ait ande Filistia mbal manj pro Refaim ma guton tanje kame tuku kuaneka tumbran ulmba minnaig le

²³ David nu manj Sunjo kusnamba sakina: Ye kile ndanamngit ngina le Sunjo ndek nu sana: Kaye ka nane ndonj kame buwap ngina sulumba wam pagumba sana: Tane kumba tumailam tumailam ndakape. Tane kape ka nane laipnijmba ngumnem ngumnem ail sugo kumnem sinje kame tuku tinga tairngap.

²⁴ Tane ye ail kame si fu mbol mbol liki le zigna ismba kande ye Sunjo ye ambonja Filistia mbal ndonj kame kinet nga tane ka kame buwap ngina.

²⁵ Tanaka sana le David nu Sunjo tuku wam pagu ta dubimba Filistia mbal Geba tumbranngge bale farka kinaig ka ka Geser tumbranngge tinginaig.

6

Nane pasa katanu bokis tumba Yerusalem pronai

¹ Kile David nu manj Israel kame kuasmbi sangriknu 30,000 kilmba manjurkina sulumba

† 5:20: Baal Perasim nyu ta tugunu: Sunjo nu kuasmbi tugete

² nu nane kilmba Kuate tuku tukul bokis tam tuku nga Bala tumbran Yuda ma tugu mbol kambim kinaig. Tukul bokis ta Sunjo Sangri Nayo enjel kanunu armba ngamuknge minyok minit nu tuku tukul bokis.

³ Nane Bala tumbran promba Abinadab tuku wande tabe fudin mbol minna ta mbol kinaig ka Kuate tuku tukul bokis ta tumba ka karis abonu mbolnge pilnaig sulumba luka kambim bafunaig. Tanjamba Abinadab tuku kinjo kat nuje Usa nale Ahio ndonj tinja karis ndin tumtummba didika kinaig.

⁴ Ahio nu ambonjina.

⁵ Tanjana le David nuje kuasmbi Israel njakmba karis ta dubimba kupesmba pate-patenja mune kuenka gita tagail tambarinj aganj ndende yeki yeki katnijmba Kuate tuku nyu te-dunja kinaig.

⁶ Kile kuasmbi ta nane Nakon tuku wit baurnganu ma mbol pronaj le makau pailnu karis didikinaik ta mbiki-mbikekina le Kuate tuku tukul bokis ta bariska ndekam bafuna le Usa ndek wai pilmba bokis ta biye tina.

⁷ Tanjana le Sunjo nu Usa tuku gubrana le nu balena le kumna. Ta ndanam? Usa nu Kuate tuku tukul bokis ta ake aganj ande nga idusna sulumba biye tina tukunu Sunjonje nu balena le kumna.

⁸ Tanjana le David nu wam ta tuku ndagarina. Kile nane ma ta nyunu Peres Usa* njgade.

⁹ Kile David nu Sunjo kuru-kuruka sakina: Ye kile ndanjanmba Sunjo tuku tukul bokis te tumba ka yije tugum pili le minamngat njina sulumba

¹⁰ nu bokis ta tumba Yerusalem kine ndaka mbilmba nu Gat tumbran Obed-Edom tuku wande mbol kina.

¹¹ Pro tanje nu bokis ta kusrena le tambun kenjmba Obed-Edom tuku wande mbol tanje minna. Minna le Sunjo nu tanjo ta tuku kuasmbi nyaro mayenu ninjina.

¹² Gabat sunjo David nu Obed-Edom nuje gageu ndonj Sunjonje nyaro ninjina pasa ta sanaig le ismba nu tinja Obed-Edom tuku wande mbol kumba Kuate tuku tukul bokis ta tumba Yerusalem kambim tuku nga tinja kina le Israel tanjo pino njakmba ndek gare-garekinaig.

¹³ Nane Sunjo tuku tukul bokis ta tumba kuramba kambim saka tanjo kupe diram 6-naig sulumba tinjinaig le David ndek makau pailnu sunjokanu ande fatnu butuknu ande turmba kilmba Sunjo tuku atraukina.

¹⁴ Tanjamba David ndek pris tuku tawi kaukau tinjmba gare-gareka kupesmba pate-patenja Sunjo tuku nyu te-dunja le

¹⁵ Israel tanjo pino njakmba David ndonj gare-gareka ngumbeyumba tabil fitka Sunjo tuku tukul bokis ta tumba Yerusalem kinaig.

¹⁶ Nane tanjamba tukul bokis ta tumba David tuku tumbran sinam kinaig le Saul kulim nuje Mikal nu bubre malanja kumam mambilmba David nu kupesmba pate-patenja kupe sili-salemba Sunjo tuku nyu te-dunja kina le kanjermba nu talana.

¹⁷ Kile nane Sunjo tuku tukul bokis ta tumba David baibai ande pilna ta sinamnge pilnaig le minna. Tanjamba nu ndek aganjmor afu kilmba bale farka pasoka ngamungal ulendiwam tuku aganjmor turmba atraukina.

¹⁸ Wam ta ke sugluka David ndek tanjo pino njakmba saninjmba sakina: Sunjo Sangri Nayo nu tane njakmba nyaro tinjuwa njina sulumba

¹⁹ nu ndek tanjo pino yimyam bret, ndem pasokanu, bret fonfon grep tinju mbilmba pasokanu njak ta walmba ninje likina le nane kilmba sili-silimba nanjine tumbran tumbran kine likinaig.

²⁰ Tanjanaig le David nu tinja nuje wande mbol kumba nuje gageu nyaro pasa ninjina le Mikal pro nu tesilikumba nu sawe lika sana: Osese. Israel mbal tuku gabat sunjo, ne

* **6:8:** Peres Usa pasa ta tugunu: Usa balena

naŋe nyu sunŋo te-dunŋa ŋginŋan taŋŋo taŋaŋ agaŋ ndende paskat le gabat kame tuku piro pino kameŋŋe kaŋgernaig ŋga sawe likina le

²¹ David ndek lafumba sana: Ye Sunŋo tuku nyu te-dunŋa pate-pateŋgit. Nunŋe mam naŋe tuku kuasmbi pitaika ye Israel tuku gabat sunŋo minam tuku madiyina ta tuku ye gare-garekit. Ye maŋ taŋamba ndo Sunŋo tuku nyu te-dunŋa

²² yiŋe nyu te-ibeŋmba mini le piro pino kame ne nane tuku sakat ta nanenŋe ye tuku nyu te-dunŋamaŋgaig ŋga Mikal sana.

²³ Taŋamba sana le Saul kulim nuŋe Mikal nu niŋka ake saibo pilmba kumna.

7

Natan nu dir pasa David sana

¹ David Sunŋonŋe kigraibka sinzaŋna le nu nuŋe wande mbolŋŋe mine mayemba ŋgueu mbalŋŋe nu ŋayo sili ndanaig.

² Ta tuku David ndek tuan taŋŋo Natan sana: Yiŋe wande te sunŋokanu ail sidambi* wakeigen. Kuate tuku tukul bokis ta ake kilim baibai sinamŋŋe minit ŋga sana.

³ Taŋamba sana le Natan ndek pasa lafumba sana: Sunŋo nu ne ndon minit tukunu ne wam ndaŋ kam idusmba kande ne ka ŋgina.

⁴ Taŋamba nu luka nuŋe wande mbol kina le furir ŋgamu Sunŋo nu Natan tugum promba wam pagumba sana:

⁵ Ne ye tuku miŋŋe tumba kaye ka yiŋe piro taŋŋo David teŋemba sawa. Nunŋe ye minam tuku wande wakeiwa ŋga ye idus ndawet.

⁶ Ye o buk Israel mbal Isip mbal tuku wai mbolŋŋe kile-luka kilen ait ta ye wande sunŋo ande mbol nda minen. Ye ake kinenumba baibai sinamŋŋe ndo minen sulumba kile ye minmba minet.

⁷ Ye ma ŋakmba mbolŋŋe Israel kuasmbi ndon kine promba minen

sulumba gabat kame madinŋen ta nane saniŋmba tane ye tuku wande mayenu ail sidambi wakeiye sap ŋga sa ndaken. Ne ka taŋamba nu sawa ŋgina.

⁸ Taŋamba nu maŋ lato Natan sana: Ne ka yiŋe piro taŋŋo David teŋemba sawa. Sunŋo Saŋgri ŋayo nu teŋemba ne tuku sakat. Yeŋŋe o buk ne sipsip kulatka minna le ne Israel mbal kulatka ŋga madinen.

⁹ Ye ne ndon ma animbi kine promba minna ta ye ne ndon minmba minen. Yeŋŋe ne sinzaŋnen le naŋe ŋgueu mbal ŋakmba bale farkina. Kile ye maŋ lato ne sinzaŋni le gabat sugo nyu ŋak ŋak mine likade taŋaŋ minamŋŋat.

¹⁰⁻¹¹ Ye yiŋe kuasmbi Israel tuku kilke ande madiwi le nane minyoka wamdus mukuk piti kugatok minamŋgaig. O buk nane ma tugu te mbol pronaig le ŋgueu mbalŋŋe kilmba ŋaigo siglikinaig ta kile yeŋŋe tane kigraibki le ŋgueu mbalŋŋe tane maŋ ŋaigo siglike nda. Yeŋŋe pasa saŋgrinu sanet. Ne tuku ndare puluka tugeka minmba minamŋŋat.

¹² Ne kuma le ŋgukuwaig ta yeŋŋe ne tuku kiŋo ande maŋ madiwi le gabat sunŋo minamŋŋat. Nunŋe nuŋe kuasmbi ta kulatkuwa le nane saŋgri ŋak minamŋgaig.

¹³ Nunŋe† tinga ye tuku wande sunŋo te-tiwamŋŋat. Yeŋŋe ndo gabat sugo ndare ndui ta mbolŋŋe madinŋi le tugeka tuturmba minmba minamŋgaig.

¹⁴ Yeŋŋe ndo nu tuku mam taŋaŋ mini le nu yiŋe kiŋo taŋaŋ minamŋŋat. Nu mbarwa ta ye nu te-tiwam tuku ŋgusamŋgit. Kiŋo nu mbarte le mam nuŋenŋe nu te-tiwam tuku ŋguste taŋaŋ.

¹⁵ Taŋamba ye nu tuku kume purmba minamŋgit. Ye buk Saul pitaiwen le ne nu tuku ma tina taŋamba maŋ ke nda.

¹⁶ Ne tuku ndare tugekamŋŋat. Ye naŋe ndare kulatka sinzaŋniŋgi le

* **7:2:** Sida ta wande wakeikade tuku ail ande mayenu ndo † **7:13:** Kuate nu Solomon tuku David sana (Aposel 7.44-47)

minmba minamngaig. Ne tuku ndare ta ndo tuturmba gabat sugo sugo promba minmba minamngaig. Ne ka tanjamba David kubeu tawe ngina le

¹⁷ Natan Kuatenge dir pasa sana ta ka tanjamba ndo David kubeu tuna.

David nu Sunjo gare pasa tuna

¹⁸ Kubeu tuna le gabat sunjo David nu tinja Sunjo tuku Baibai sinam kumba ka tanje minyoka Sunjo yabanmba sana:

O Kuate Sunjo, ye yiye gageu ndon sine ne am mbolnje magenu kuga ta ne ye mbol wam magenu ndo kate.

¹⁹ O Kuate Sunjo, kile ne man lato ye tuku ndare mbolnje wam magenu kam sakate. Ye ake tanjo ndo ta ne wam sunjo ye mbolnje kamngat.

²⁰ Ye kile ame pasa ne sani? Ye ne tuku piro tanjo ndo ta ne kila.

²¹ Ta tuku ne nane pasa sangrinu dubimba wam sunjo ta ye mbolnje kamngat.

²² O Kuate Sunjo, ne o mbolok. Ande ne suk nda minit. Ne ndindo Mbara Sunjo ta o buk singine wa kame tuku minje mbolnje isgenj.

²³ Tanjo pino kuasmbi afu sine suk mine ndakade. Ne o buk sine Israel mbal Isip kilke mbolnje sanzal mingenj le kile-luka kilmba sine ne tuku kuasmbi minam tuku madisingina. Ne sine Israel mbal turkam tuku wam kitek sangrinu ke lika sine kilmba pro kilke te mbol prona. Tanjamba ne kilke te mbolnje minnaig mbal nangine yabri mbara turmba njaigo siglika pitaikina le kilke tugu njakmba tanjo pino ne tuku nyu isnaig.

²⁴ O Sunjo, ne sine Israel tugu ne tuku kuasmbi ndo minam tuku madisingina tukunu sine ne tuku ndo minbe le ne sine tuku Mbara minmba minamngat.

²⁵ O Kuate Sunjo, ne dir pasa sakat ta ye mbolnje yiye ndare tuturmba kanjat ta njakmba mbolnje kumunguwa.

²⁶ Tanjawa le ne tuku nyu o mbolnje minmba minwa le nane tenjamba sakamngaig: Sunjo Sangri Nayo

nu Israel mbal tuku Mbara minit ngamngaig. Tanjamba nenje ndo gabat sugo ye tuku ndare mbolnje madininga le tuturmba minmba minamngaig.

²⁷ O Sunjo Sangri Nayo, ne sine Israel mbal tuku Mbara. Ne buk ye sayumba sakina: Ne tuku ndare kame ta mara mindek sangri njak minamngaig nga sayina. Ta tuku ye nane piro tanjo ye gabat kuilnga yabanjet.

²⁸ O Kuate Sunjo, ne ndo mbolnje minit. Ne nane pasa sangri pilete ta ne kumumbi kate. Ne ye mbolnje mata tanjamba ndo kamngat.

²⁹ O Kuate Sunjo, ne nane pasa ta idusmba mara mindek ye tuku ndare nyaro ninmba mina le nane ne kum-nemnje nyaro pasa ta njak minmba minwaig nga Kuate sana.

8

Davidnje ngueu mbal njakmba kile-ibenjina

¹ Tanjamba minnaig sulumba David ndek nuje kame mbal kilmba Filistia mbal ndon kame bunaig. Kame bumba bale farka nangine tumbran sunjo ta tina.

² Tina sulumba kile nu ka Moab mbal ndon kame bumba nane afu bige tidinjina. Bige tidinja nane kile-manjurka kilke mbolnje truk ka kuit nduimba kinyap nga saningina le nane tanjamba kilke mbolnje truk ka kinynaig. Truk ka kinynaig le nu ndek tanjo ken ken burka armba baleninmba ndindo mapemba armba baleninmba ndindo mapemba tanjamba ndo ka ka bitekngina. Afu mapekina ta nane David kum-nemnje nu tuku piro tanjo minmba nangine pirokanu piya ta nu tumba minnaig.

³ Kile Soba tuku gabat sunjo Hadadeser nu nuje kame kuasmbi kilmba Yufretis kule makembi kilke ta luka tam saka kame kinaig. (Hadadeser mam nuje Rehob. Nu Siria kilke Soba ma tugu kulatkina). Kame kinaig le David tuku kuasmbi

nane kile-siglika kame bumba nane sunjomba bige tidinjinaig.

⁴ Nu hos mbol mbol kame buwanu tanjo kame 1,700 bige tidinjina sulumba ibenjnge kame buwanu tanjo 20,000 bige tidinjina. Tanjamba nu hos karis didika pinderkanu ta njakmba yaika kilmba afu kupe kat ngurngurninjmba kusrekina sulumba 100 ndo nuje kilna.

⁵ Kame sunjo ta minmba minna le Siria gabat afu Damaskusnge minnaig ta nane ndek gabat sunjo Hadadeser turam tuku kame kuasmbi sunjo ande kukulnaig le David ndonj kame buwam saka pronaij kande David tuku kame kuasmbinje nane tuku kame tanjo 22,000 bale farnaig.

⁶ Tanjanaig sulumba David ndek kame manj nda tinguwa nga nuje kame mbal afu kilmba Siria kilke mbol patike likina le kilke sunjo ta kulatka minnaig. Kulatka minnaig le Siria mbal nane David kumnemnje nu tuku piro tanjo minmba nanjine pirokanu piya ta nu tumba minnaig. Tanjanaig le David Sunjonganje sinzanja le nuje njeu mbal njakmba kile-ibenjkina.

⁷ Kile David ndek Hadadeser tuku gabat sugo sugo nanjine kandim golmbi wakeikanu migreke lika pronaij ta njakmba yaika kilna sulumba

⁸ Hadadeser tuku tumbranj sugo Beta le Berotai nane tuku aganj ndende ainmbi wakeikanu ta mata sunjomba yaika kilmba yomba Yerusalem kinaig.

⁹ David nu Hadadeser tuku kame kuasmbi bale farmba kile-ibenjkina pasa ta Hamat tuku gabat sunjo Toi nu isna.

¹⁰ Toi nu mara mindek Hadadeser ndonj kame ndo minna tukunu nu gare-gareka nuje kinjo nuje Yoram David sota kuwa nga gare aganj ndende gol silwa ainmbi wakeikanu ta kile-tumba kukulna le David kile-tambim tuku kina ka nu tugum pronaij.

¹¹ Prona sulumba aganj ndende ta David kile-tuna le nu ndek aganj ndende ta Sunjo tuku minwaij nga kilmba ka gabis aganj ndende gol silwa ain njeu mbal afu ndonj kame bumba yaika kile likina ta turmba ulendimba patikina.

¹² Nu gol silwa gabis aganj ndende ta njakmba Edom Moab Amon Filistia Amaleknje kile likina. Aganj ndende afu Sobanu gabat sunjo Hadadeser yaimba kile likina tuku.

¹³ Kile David nu manj nuje kame kuasmbi kilmba Edom mbal ndonj kame buwam tuku ma gutonj Kagli Nayo ta kinaig sulumba Edomnu tanjo 18,000 bale farnaig le tanjo pino njakmba nane David tuku saka minnaig.

¹⁴ Tanjamba David ndek nuje kame kuasmbi afu kilmba Edom ma tugu ta njakmba kulatkuwaij nga patikina le Edom mbal nane nu kumnemnje minnaig. Sunjonganje David sinzanja le nu ma njakmba mbol kumba nuje njeu mbal njakmba kile-ibenjkina.

¹⁵ Tanjamba David nu Israel ma tugu njakmba kulatkumba tanjo pino njakmba mbolnje wam magenu ndo ke likina.

David tuku piro gabat kame

¹⁶ Seruya kinjo nuje Yoab nu kame kuasmbi njakmba tuku gabat sunjo minna.

Ahilud kinjo nuje Yehosafat nu wane kuyaram tuku piro kulatkina.

¹⁷ Sadok le Ahimelek nale pris pirokinaik. (Sadok mam nuje Ahitub. Ahimelek mam nuje Abiatar).

Seraya nu David tuku wane kuyaranu tanjo.

¹⁸ Yehoyada kinjo nuje Benaya nu David kulatkanu kuasmbi tuku gabat minna. (Nane kuasmbi ta Keret le Pelet mbal).

David tuku kinjo kat nuje ta nane pris pirokinaig.

9

David nu Mefiboset tumba kulatkina

¹ Tanjamba minnaig ma ma David nu tango afu wika kusnaniŋina: Saul tuku ndare ande minit e ko kuga. Ande minwa ndeta ye Yonatan idusmba nu kulatkamŋgit ŋgina le

² nane ndek Saul tuku piro tango Siba wika David sota kuwa ŋa sanaig. Tanjamba sanaig le nu ndek nu kanŋeram kina le David nu tango ta kusnana: Ne Siba e ŋgina le nu lafumba sakina: Au. Ye ne tuku piro tango ŋgina.

³ Tanjakina le David maŋ lato nu sana: Saul tuku ndare inum minwa ndeta ye Kuate tuku nyu mbolŋge nu kulatka sinzaŋamŋgit ŋga sana le Siba ndek lafumba sakina: Yonatan tuku kiŋo ndindo ndo minit ta nu kupe arŋeŋ pagliskinaik ŋgina.

⁴ Tanjaka sana le David maŋ Siba kusnana: Nu kile aniŋge minit ŋgina le nu ndek sakina: Nu Lodebar tumbranŋge Amiel kiŋo nuŋe Makir tuku wande mbolŋge minit ŋgina.

⁵ Tanjaka sana le David ndek tango afu kukulniŋmba saniŋina: Tane kumba ka nu tumba ye tugum te prowap ŋgina le

⁶ nane kinaig ka Saul wa nuŋe Mefiboset, Yonatan tuku kiŋo nuŋe ta tumba David tugum pronaig le nu David tumailamŋge dagol tidronŋa lokina.

Tanja le David ndek nu sana: Ne Mefiboset e ŋgina le nu woka sakina: Ye piro tango naŋe ŋgina le

⁷ David nu sana: Ne kuru kuru ndaka. Ye mam naŋe Yonatan tuku ŋga ye ne kulatka sinzaŋnumba wa naŋe Saul tuku kilke ta ŋakmba luka tanbimŋgit. Ne mara mindek ye tugum tenge ndo isukusamŋgat ŋga sana.

⁸ Tanjakina le Mefiboset ndek loka sana: Ye tango ŋai ŋguesuk kuga age kumak tanaŋ ta ne ndaŋam ye sinzaŋyam sakate ŋgina.

⁹ Kile David ndek Saul tuku piro tango Siba wika sana: Ye naŋe gabat sunŋo Saul tuku agaŋ ndende ŋakmba kile ndo luka wa nuŋe Mefiboset tam-bimŋgit.

¹⁰ Ta tuku ne naŋe kiŋo kame naŋe piro mbal tanenŋe ndo kilke ta mbolŋge piroka nyamagan ŋguka minap. Nyamagan ka magekuwaig le alonu kilmba naŋe gabat sunŋo Saul tuku kuasmbi ta niŋgap. Mefibosetŋge ndo ye tugum tenge isukusmba minamŋgat ŋga Siba sana le

¹¹ nu ndek David sana: Ye ne tuku pasa ta kumuwaŋgit ŋgina. Tanjakina le Mefiboset nu mara mindek gabat sunŋo David tugumŋge nuŋe kiŋo nuŋe tanaŋ isukusmba minanu.

¹² Mefiboset nu kiŋo ndindo ndo ŋak. Kiŋo mo ta nyunu Mika. Siba tuku kiŋo kame nu tuku piro mbal nane ŋakmba Mefiboset tuku piro tango ndo minnaig le

¹³ Mefiboset nu Yerusalemŋge minmba mara mindek gabat sunŋo David tugumŋge isukusmba minanu. Nu nuŋe kupe arŋeŋ pagliskinaik.

10

David nu Amon le Siria mbal kile-ibenŋkina

¹ Amon mbal tuku gabat sunŋo Nahas kumna le kiŋo nuŋe Hanun ndek mam nuŋe tuku ma tumba gabat sunŋo mayok kina le

² David nu wam ta ismba sakina: Ye wam mayenu Hanun mbol kamŋgit. Mam nuŋe Nahas nu buk wam mayenu ye mbol kina ta lafumba kamŋgit ŋgina sulumba tango afu kukulniŋgina le nane Nahas tuku wamdus bul seram kinaig.

Kinaig ka ta promba minnaig le

³ Amon mbal tuku gabat kame ndek naŋgine gabat sunŋo sanaig: Ne iduste tango kame te David tuku miŋge tumba mam naŋe idusmba nu ninankam prowaig ŋga iduste e? Kuga. Nane sine tuku tumbranŋ ndaŋ ndaŋ ta kanŋermba wam katesewam prowaig. Tanjamba ŋgumneŋga nane sine tuku kamenu luka prowamŋgaig ŋginaig.

⁴ Tanjakinaig le Hanun nu pasa ta ismba nu ndek David tuku tango

kame ta bige-tidinga nane tuku minḡe ḡgue dabilsu inum tuku saike sugluka tawi kat naḡgine kat pur fagke likina le pine kat naḡgine ta kilimḡe minnaig le kukulniḡgina le luka kinaig.

⁵ Taḡamba taḡo kuasmbi ta kikonu nane luka Yerusalem kambim fugunaig le David nu ismba nuḡe taḡo kuasmbi ta tuku pasa pilmba sakina: Taḡaig le tane Yerikoḡe minap le ka miḡe ḡgue prowaig le tane luka te prowap ḡgina.

⁶ Kile Amon mbal David ḡgueu pile-naig ta katesemba nane ndek taḡo afu kukulniḡginaig le Siria kilke mbol kinaig ka Betrehob le Soba tumbranḡ kumba kame dunaig le tumbranḡ ar ta kame taḡo 20,000 Amon mbal turkam tuku pronaiḡ. Pronaiḡ le Amon mbal maḡ ndek kinaig ka Tob tumbranḡḡe kame dunaig sulumba kame taḡo 12,000 kilnaiḡ. Taḡamba nane maḡ kinaig ka Maka tumbranḡ tuku gabat sunḡo tugumḡe kame dumba kame kuasmbi 1,000 nane turkam tuku kilnaiḡ.

⁷ Amon mbal taḡamba kame kuasmbi kile-maḡurka minnaiḡ pasa ta David nu ismba nu ndek Yoab kukulna le Israel kame kuasmbi ḡakmba kilmba ka Amon mbal ndoḡ kame buwam kinaig.

⁸ Taḡanaig le Amon kame kuasmbi nane naḡgine tumbranḡ sunḡo Raba fonde malaḡa kumamḡe kame tuku kuaneka tiḡginaig le nane Siria kame kuasmbi Tob mbal Maka mbal nane ma kukliknu ta tumba tiḡginaig sulumba Israel mbal tuku kame kuaneka minnaiḡ.

⁹ Kile Yoab nu kame kuasmbi armba ta nu buk kornaik ta kaḡerka nu nuḡe kame kuasmbi saḡriknu pileniḡmba kilmba Siria mbal ndoḡ kame buwam tuku kuaneka tiḡginaig.

¹⁰ Taḡamba nu ndek nuḡe maib nuḡe Abisai kame kuasmbi afu kulatkuwa ḡga madina le nu ndek nuḡe kame kuasmbi ta kilmba nane Amon mbal ndoḡ kame buwam tuku kuaneka tiḡginaig le

¹¹ Yoab ndek mambo nuḡe wam pagumba sana: Kame saḡri tiḡa

Siria mbalḡe sine kile-ibenḡkam bafuwaig kande tane ilmba sine turkap. Amon mbalḡe saḡri tiḡa tane kile-ibenḡkam bafuwaig ta ye yiḡe kuasmbi kilmba pro tane turkamḡit.

¹² Tane kuru kuru ndakap. Sine siḡgine tumbranḡ kame taḡo pino Kuatenḡe siḡgina ta nane idusniḡmba saḡri tiḡa kame bube. Taḡabe le Sunḡoḡe ame wam kam idusmba ndeta kuwa ḡgina.

¹³ Taḡakina sulumba Yoab ndek nuḡe kame kuasmbi kilmba Siria mbal ndoḡ kame puluna le nane kua ka sili-silinaig le

¹⁴ Amon kame kuasmbi Siria mbal drumba sili-silinaig ta kaḡerka nane mata kuru-kuruka Abisai nane kusreka kua ka naḡgine tumbranḡ fonde sinam kinaig. Taḡanaig le Yoab ndek Amon mbal kusreka nuḡe kame kuasmbi kilmba luka Yerusalem kina.

¹⁵ Nane Siria mbal kame mbolḡe Israel mbalḡe kile-ibenḡkinaig le kua kinaig tukunu nane naḡgine kame kuasmbi ḡakmba kile-maḡurkinaig.

¹⁶ Taḡamba Hadadeser ndek taḡo afu kukulniḡgina le nane ka Siria kuasmbi afu Yufretis kule pakarka ki prote kumamḡe minnaiḡ ta nane kilmba pro Helam tumbranḡḡe maḡurkinaig le Hadadeser tuku kame gabat Sobakḡe nane kulatkina.

¹⁷ Siria mbal Helamḡe kame tuku maḡurka minnaiḡ le David nu ismba nu ndek Israel kame kuasmbi kilmba Yordan kule pakarka Helam pronaiḡ. Taḡanaig le Siria mbal tiḡa Israel mbal ndoḡ kame bunaig le

¹⁸ Israel mbal saḡri tiḡa Siria mbal signaniḡmba ka taḡo karis mbol tiḡa kame buwanu ta 700 bale farka taḡo hos mbol mbol minyoka kame buwanu ta 40,000 bale farnaig sulumba Siria mbal tuku kame gabat Sobak turmba kame ma ta mbolḡe balenaig le kumna.

¹⁹ Taḡanaig le tumbranḡ gabat sugo afu Hadadeser kumnemḡe minnaiḡ ta nane Israel mbalḡe

kame mbolŋge kile-ibenŋkinaig ta tuku kuru-kuruka Israel mbal ndoŋ pasa katmba nane kumnemŋge minnaig. Tanamba Siria mbal nane Israel mbal tuku kuru-kuruka Amon mbal maŋ kame tuku tur ndaniŋginaig.

11

David nu pino kuayarna

¹ Yar ndui ndui sinamŋge ma tidonu ka denpurkanu le gabat sugo sugo nane ait ta dubimba naŋgine ŋgueu mbal ndoŋ kame buwanu. Ait ta mbolŋge David ndek Yoab kame gabat sugo sugo ta Israel kame kuasmbi ŋakmba kukulniŋgina le nane kinaig ka Amon mbal ndoŋ kame bumba nane bale farkinaig sulumba naŋgine tumbranŋ sunŋo Raba te-kornaig le David nu nuŋe ndo Yerusalemŋge minna.

² Minna ka ki ait ande ma bafuna le David nu nuŋe kinyam mbili kusremba bubre tam saka wande fu mbolŋge kinenumba bubre tumba minna. Minna sulumba pino ande kule pismba minna le kaŋgerna. Pino ta mayenu ndo.

³ Kile David ndek taŋgo ande kukulmba sana: Ne kaye ka pino ima kule pismba minit nzi ka katesewa ŋgina le taŋgo ta ka katesena sulumba pro David sana: Pino ne sakat ta Eliam tuku kulim nuŋe Batseba. Nu Hitnu taŋgo Uria tuku piyo nuŋeŋge ŋgina.

⁴ Tanakina le David maŋ taŋgo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kape ka pino ta tumba ye tugum te mbape ŋgina. Batseba nu nzuam minna ta kile nu kule mayenu tina tukunu nu tiŋga taŋgo kame ta dubika kina le David nu tumba kinyna. Kinye denpurbamba nu maŋ luka nuŋe wande mbol kina.

⁵ Minna ma ma Batseba nu kiŋo konna ta kamusmba David tuku pasa pilna le nu ismba

⁶ Yoab tuku pasa pilmba sakina: Hitnu taŋgo Uria sawa le ye tugum te prowa ŋgina. Tanakina le Yoab ndek Uria kukulna le David tugum kina.

⁷ Nu pro David te-silikina le nu ndek Uria kusnana: Yoab nuŋe kame kuasmbi ndoŋ mage minig e ko kuga? Kame kile ndaŋndaŋmba minit? Singine kuasmbiŋge nane kile-ibenŋkade e ko kuga ŋgina le Uria ndek wam kame ta ŋakmba kubeu tuna.

⁸⁻⁹ Tanana le David ndek Uria sana: Wam kube ŋakmba sayat le isit. Kile ne kaye ka naŋe wande mbolŋge mabtumba mina ŋga sana kande Uria nu gabat sunŋo tuku wande kusremba kilim ka nuŋe wande mbol kine ndakina. Nu gabat sunŋo tuku kulat taŋgo kame ndoŋ wande malaŋgambi taŋge kinyna.

Tanana le David ndek taŋgo ande wika Uria tuku gare agaŋ inum tetumba kukulna le kina sulumba

¹⁰ luka pro David sana: Uria nu nuŋe wande mbol ndaket ŋgina.

Tanakina le David pro Uria te-silika sana: Ne o buk naŋe wande kusrena ta ndaŋam tuku ne naŋe wande mbol kine ndakat e ŋgina le

¹¹ Uria ndek pasa lafumba sana: Israel taŋgo kuasmbi Yuda taŋgo kuasmbi ŋakmba wande kusreka maskenŋge kame mbolŋge minig. Pasa katanu bokis mata nane ndoŋ minit. Yiŋe kame gabat Yoab nuŋe gabat sugo sugo mata kilimŋge kinymba minig. Ndaŋam ye ka pino ndoŋ isukuse mayemba kinye mayemba minam tuku sayate? Ye siŋka ki am mbolŋge sanet. Ye wam ta ke nda ŋga David sana.

¹² Tanaka sana le David ndek nu sana: Ta maye. Ne tenge mina. Indole ne maŋ pili le luka kaŋgat ŋgina. Tanakina le Uria nu Yerusalemŋge kinyna le ka mafena.

¹³ Mafena le ka furiram David ndek Uria wika nu ndoŋ tuma isukusnaik. Isukuse denpurbamba nu ndek Uria kule kamenu tuna le nyumba ŋginŋgankina ta nu nuŋe wande mbol kine ndakina. Nu wande kulatkanu mbal ndoŋ tawi kaika kawaŋ taŋge kinyna.

¹⁴ Mafena le maratukuk tiŋga David ndek Yoab tuku waŋe ande

kuyarmba Uria tumba kukulna le tumba kina ka Yoab tuna.

¹⁵ Wañe ta mbolñge kuyarmba teñenmba sakina: Kame sanñri tinñuwa kande Uria tumba kame tumailamñge pilmba kigraib ndakap le balewaig le kumwa ñga kuyarna.

¹⁶ Yoab nuñe kame kuasmibi ndoñ Raba tumbranñ sunño ta kormba kame bumba minnaig le ka kame sanñri tinñina. Kame sanñri tinñina magot ta Uria kukulna le kame tumail mbol tinñina.

¹⁷ Tinñina le tumbranñ ta tuku kame kuasmibi fonde malañga talka kilim ka pro Yoab tuku kame kuasmibi ndoñ kame bumba David tuku kame taño afu bale farnaig sulumba Uria turmba balenaig le kumna.

¹⁸ Tañana le Yoab ndek taño ande wika wam pagumba sana: Ne kame tuku pasa te tumba gabat sunño David sota kumba

¹⁹ kame mbolñge wam prowe likaig ta ñakmba kubeu tawe.

²⁰ Tañawa le nu gubra tumba teñenmba ne sanuwa: Tane ndañam tuku tumbranñ fonde patumba kame buwaig? Nñueu mbal nane fonde mbolñge tinñga tane tuimbi ninde faramñgaig ta tane idus ndanaig?

²¹ O buk Tebes tumbranñge pino ande tumbranñ koranu fonde mbolñge tinñga wit firfiranu ndame sunño ta mbarina le ndeka Gideon tuku kiño nuñe Abimelek balena le kumna ta tane gilai le ka fonde tugumñge tinñgaig e ñga ne sanuwa kande ne teñenmba gabat sunño tuku pasa lafumba sawa: Kame gabat Uria turmba balewaig le kumat ñga nu sawa ñgina.

²² Yoab nu tañamba taño ta wam paguna le nu pasa ta tumba ka David tugum promba nu kubeu tuna sulumba

²³ sakina: Nñueu mbal nane kuasmibi suk suk kuga. Sine sunñgomba ndo kuga tukunu nane kilim kumba sine ñak ma kilimñge kame buwaig le sine sanñri tinñga nane

kile-ibenñkig le nane luka tumbranñ fonde sinam kagig.

²⁴ Tañamba nane afu fonde mbol tinñga tuimbi ne tuku kame gabat afu ninde farkaig le kumaig. Kame gabat Uria turmba balewaig le kumat ñga David sana le

²⁵ nu ndek taño ta lafumba sana: Ne kumba ka teñenmba Yoab sawa. Ne wamdus sulu ndawa. Kame mbolñge ima kumamñgat ta sine gilai tukunu ne sanñri tinñga nane ndoñ kame bumba tumbranñ ta tumu pilmba tumbranñ sina minyanña ñga Yoab sawa ñgina.

²⁶ Batseba taño nuñe balenaig le kumna pasa ta nu isna sulumba wamdus tatrunkina le ninanka malmbi ñakmba minna.

²⁷ Nu tuku kuamel ta ka kugana le David ndek pasa pilna le Batseba tumba nu tugum kinaig le nuñe pinonu tina. Pinonu tumba minnaig ma ma nu tuku kiño te-pile tuna ta Sunño nu David mañau kina ta tuku gare ndana.

12

David unekina ta Natanñge sana

¹ Kile Sunño nu tuan taño Natan kukulna le ka David tugum promba nu sana: Taño armba tumbranñ sunño ndindo mbolñge minnaig. Taño ande nu maror taño. Ande nu sanzal taño agañ ndende kugatok ñak minna.

² Maror taño ta nu makau sipsip sunñgomba ñak.

³ Sanzal taño nu sipsip fat ndindo ndo nu piyamba tumba kulatka minna le ka sungoka taño ta tuku kiño kat nuñe ndoñ minna. Nu nuñe nyamaganmbi nu isukusnemba nuñe murkombi nu kule tambinu le nu kule nyumba kinyam ñga ta nu tumba nuñe fel mbol palmbinu le nu kinyamba minanu. Tañamba sipsip ta nuñe kulim nuñe tañañ minna.

⁴ Ait ande maror taño ta tuku tira ande nu tugum prona le nu nuñe sipsip ta mapeka sanzal taño ta tuku sipsip yaimba tumba balemba tira

nunje ta tuku kuapika tuna le nyina nga David sana.

⁵ Tanjamba sana le David ndek Natan tuku pasa lafumba maror tango ta tuku gubra kagli firka sakina: Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje ye sinja saket. Tango ima nu tanjana ta nu balewap le kumwa ta maye.

⁶ Nu sanzal tango ta sina ndana tukunu nu tango ta tuku sipsip lafumba bailkamba tuwa ngina.

⁷ Tanjakina le Natan ndek David sana: Maror tango ta ne. Sine Israel mbal tuku Mbara Sunjo ne tuku tejenmba sakate. Yenje ne Israel mbal tuku gabat sunjo minam tuku madinen. Tanjamba yenje ne kigraibken le Saul nu ne njayo sili ndanina.

⁸ Yenje Saul tuku wande aganj ndende njakmba pino kuasmbi turmba ne tinmba ne Israel Yuda ma tugu njakmba tuku gabat sunjo madinen. Ne aganj afu denka ye kusnayina kande ye aganj ndende sunjomba turmba tinen kande.

⁹⁻¹⁰ Ta tuku ne ndanam saka ye tuku minje ngurmba une manau ta kina? Ne ye talayumba Uria tumba Amon mbal tuku wai mbolnje pilna le balenaig. Tanjanaig le ne nu tuku piyo nunje tina. Ta tuku nanje ndare mbolnje wa kat nanje tuku ndare mbolnje tuturmba lafunu ndare kumtumba minamngat.

¹¹ Yenje ne kasur pasa sanet. Nanje ndare tanje tinja ne piti tambimngat. Yenje piyo kat nanje ta kilmba ne am mbolnje nanje ndare ta seri le ma kilimnje kilmba tidonngamngat.

¹² Ne kuirkuirka wam njayonu ta kina ta ye lafunu Israel mbal njakmba tuku am mbolnje ki le kanjeramngigaig nga sakate ngina.

¹³ Tanjakina le David ndek sakina: Ye Sunjo kumamma nu am mbolnje une sunjo ken ngina* le Natan ndek lafumba sana: Sunjo nu ne tuku

mbar ta sauka gilaingate. Ne kume nda. Kiyo nanje Batsebange te-pile tinna ta ndo nu mapewe nda. Ta ndanam?

¹⁴ Ne unekina wam ta mbolnje ngueu mbalnje Sunjo maim maim te-tumba talade tukunu kiyo ta kumamngat ngina.

¹⁵ Tanjakina sulumba Natan nu tinja nunje wande mbol kina.

David tuku kiyo nunje kumna

Tanjamba minnaig ma ma Sunjonje David tuku kiyo ta guaze sunjo serna le

¹⁶ David ndek kiyo nunje mayekuwa nga Sunjo yabanmba nyamagan pinka minna. Furir mindek nu ka nunje kinyanu ma ta sinam kumba ka ake ibennje kinyanu.

¹⁷ Tanjawanu le mage mage nu kulatka pirokanu kuasmbi ta ka nu wam yoyomba tinja isukuswa nginaig kande nu tinja nane ndon isukusam mbulna.

¹⁸ Kusem ndindo kina le kiyo ta kumna le David tuku piro mbal nu sawam tuku kuru-kuruka nangine nangine ndek sakinaig: Kiyo nunje kume ndaka minna le sine nu ndon pasa-pasakigen ta nu sinembik ri ndana. Ta tuku kile sine nu kiyo nunje kumat ta ndanjmba sabe? Sabe le nu pirirek purka nunje ngaro njayo siliwikat nginaig.

¹⁹ Nane sisu-sasuka pasata minnaig le David nu kiyo nunje kumna ta buk katesemba nane kusnaingina: Kiyo kumat e ngina le nane ndek lafumba sanaig: Au. Nu kumat nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le David ndek tinja ka kule pismba pro gurenj pismba minde piymba Sunjo tuku Baibai sinam kumba ka Sunjo tuku nyu tedungina. Nyu te-dunge denpurmba nu ndek kilim ka luka nunje wande mbol kina sulumba pagu tango saningina le nu tuku kuapi kutumba pro tunaig le nu isukusna.

²¹ Tanjana le piro tango wam ta kanjermba ndek nu sanaig: Kiyo

* **12:13:** David tuku yaban pasa ta Mune 51 mbolnje minit

kume ndaka minat le ne pinka malm-bika minna. Kile kiŋo kumat le ne tiŋga isukusit ta anikok maŋau ŋginaig le

²² David lafumba saniŋgina: Kiŋo kume ndaka minat le ye pinka malm-bika minmba teŋenmba idusen. Sunŋo nu ye sinanu kiŋo yaiye nda ŋga idusen ta

²³ nu buk kumat. Ye maŋ pinki le nu abonŋe nda. Nu o buk kumat. Mine minemba ye mata kummba ma ndui ta mbol kaŋgit. Nu ket ta maŋ luka ye tugum prowe nda ŋgina.

Batsebaŋge Solomon te-pilna

²⁴ Batseba nu wamdus tatrakina ta David nu piyo nuŋe wamdus bul serna sulumba nu ndek nu ndon tuma kinynaik. Tuma kinynaik le nu kiŋo konmba David tuku kiŋo ande te-pile tuna le nu kiŋo ta Solomon ŋgina.

Sunŋo nu kiŋo ta tuku kume purmba

²⁵ tuan taŋgo Natan kukulna le David tugum kumba sana: Kiŋo ta Yedidia† ŋga nyu tape ŋgina.

David kame bumba Raba tumbran tina

²⁶ Ait ta mbolŋge Yoab nuŋe kame kuasmbi kilmba ka Amon mbal ndon Raba tumbranŋge kame bumba minnaig sulumba nane buk nane kile-ibenka tumbran ta tam bafunaig sulumba

²⁷ Yoab ndek David tuku pasa pilmba sakina: Ye buk nane kile-ibenka kule kunyig ma tugu ta tit.

²⁸ Ta tuku ne braiŋ naŋe kame kuasmbi afu kilmba pro Raba mbal ndon kame bumba tumbran sunŋo te ta. Kuga ta yiŋe kame kuasmbi tenge tumbran te te-ibenwaig le nane tumbran te ye tuku nyu mbolŋge nyun ta Yoab tuku Tumbran ŋgamŋgaig ŋgina.

²⁹ David nu pasa ta ismba nu ndek nuŋe kame kuasmbi kile-maŋgurka

kilmba Raba tumbran sunŋo ta kame kinaig ka taŋge kame bumba nane kile-ibenka tumbran ta tinaig.

³⁰ Tinaig sulumba David ndek Amon mbal tuku yabri mbara‡ tuku gol hat paska tina. Hat ta pitinu ta 35 kilo. Hat ta ndame mayenu piya o mbolok tambi wakeiwanu.

Taŋamba David ndek ndame mayenu ta gomba tumba nuŋe gol hat ta mbolmba kaikina sulumba tumbran ta tuku gabis agan ndende mage mage ŋakmba yomba kilmba kina.

³¹ Kile David ndek Rabanu taŋgo ŋakmba kilmba piro yeki yeki kuwaig ŋga madinaŋgina. Afu sombi afu bairambi afu sapormbi pirokam tuku madinaŋgina sulumba afu kilke kilmba pasoka ndame wakeikuwaig ŋga piro niŋgina. Nu taŋamba ndo tumbran afu Amon ma tugu sinamŋge minnaig ta mata piro niŋge likina. Taŋamba denpurmba David nuŋe kame kuasmbi kilmba luka Yerusalem kinaig.

13

Amnon nu Tamar biye timba to- tona

¹ David tuku kiŋo nuŋe Absalom nu kulim ndindo ndo ŋak. Kulim ta nyunu Tamar. David tuku kiŋo ande Amnon nu Tamar tam tuku nzali sunŋo ŋak minna* ta

² nu nu tugum kambim fuguna. Ta ndaŋam? Tamar nu taŋgo ande ndon kinye ndakina tukunu nane taŋgo afu nu tugum kine ndakuwaig ŋga tukulniŋginaig le Amnon nu wamdus piti sunŋo tumba guaze ŋak minanu sukna.

³ Taŋamba minna le Amnon tuku gulab ande Sama tuku kiŋo nuŋe Yonadab nuŋge Amnon kaŋgeram prona. Taŋgo ta nu maŋau magenu ŋaigonu kam tuku wamdus kuyarkanu taŋgo.

⁴ Nu ndek Amnon kusnana: Ne gabat sunŋo tuku kiŋo ta ne ndaŋam

† 12:25: Yedidia nyu ta tugunu: Kuate nu tuku kume purte ‡ 12:30: Hibru pasa te purfeŋnu ndo kuga. Pasa te naŋgine yabri mbara tuku sakate e ko naŋgine gabat sunŋo tuku sakate ta sine katese ndaweg. * 13:1: Hibru mbal tuku maŋau buk taŋamba minanu. Ina yimyam mam ndindo ta nane munŋu kilanu. Abraham nu mata taŋana (Mulum Pasa 20.12).

tuku mara mindek tumail pasi so tukulmba minit ngina le Amnon ndek lafumba sana: Ye aba Absalom tuku kulim nuje Tamar tam tuku nzali mayeyate ngina.

⁵ Tanakina le Yonadab ndek Amnon wam pagumba sana: Ne guazenget guazenget nga naje wande mbolnje kinymba mina le mam naje pro ne kanjernuwa kande ne tejenmba nu sawa: Ne ka yiye kulim Tamar sawa le pro tenge ye tuku pagumba yiye mbili mbol tenge suwa le nyi nga mam naje sawa ngina.

⁶ Tanakina le Amnon nu Yonadab tuku pasa dubimba guazenget guazenget nga nuje mbili mbolnje kinymba minna le gabat sungo David nu ismba nu ka Amnon kanjeram kina le nu ndek sana: Ye guaze njak tukunu ne ka yiye kulim Tamar sawa le pro tenge ye tuku bret fonfon pasoka kilmba pro yiye mbili mbol tenge suwa le nyi nga sana.

⁷ Tanamba sana le David nu tango ande kukulna le gabat sungo tuku wande mbol kumba Tamar sana: Ne ka Amnon tuku nyamagan afu pasoke tawe nga sana.

⁸ Tanakina le Tamar nu tinga leu nuje tuku wande mbol kumba Amnon nuje mbili mbolnje kinymba minna le kanjermba nu ndek plaua kilmba pipmba bret fonfon pasokina le Amnon nu kinye njak nu kanjermba minna. Bret fonfon ta pasoka ugnag le

⁹ nu nza mbol kutumba Amnon nyuwa ngina kande nu isukusam mbulmba ndek sakina: Tango pino njakmba ibenka sili-siliwaig ngina le nane ibenka sili-silinaig.

¹⁰ Tananaig le Amnon ndek kulim nuje sana: Ye tuku bret ta kilmba pro ye sa le nyi nga Tamar sana le nu bret ta kilmba nu tugum kumba

¹¹ leu nuje tambim bafuna kande nu kulim nuje biye timba sana: Sile karpe ngina kande

¹² Tamar nu mbulmba sakina: Ne ye wam nayonu tuku didi ndaka. Sine Israel mbal tuku manau tanamba kuga. Manau te mayenu ndo kuga.

¹³ Ne tanawa ta ye kiko sungo njak minmba ye man tango pino am mbolnje likam kumu kuga. Ne mata Israel afunje ne tuku nyu njayo siliwamngaig. Ta tuku ne ka mam sawa le nu wokuwa le sile munju kilamngik ngina kande

¹⁴ Amnon nu Tamar tuku pasa ise ndaka nu biye timba tumba totona.

¹⁵ Tanamba nu nu tuku nzali sungokanu njak minna ta kugana le kile nu ndek kulim nuje kasur mayemba pitaimba sana: Ne tinga kua kaye ngina kande

¹⁶ Tamar ndek nu sana: Yiye leu, ne tana ndawa. Ne ye pitaiya ta kiko sungokanu. Manau ye mbol kat ta limba o mbolnje ngina kande Amnon nu kulim nuje tuku pasa ise ndakina sulumba

¹⁷⁻¹⁸ nu nuje piro tango ta wika sana: Ilmba pino te tumba te-simba wande tukula ngina le piro tango ta nu te-simba wande tukulna.

Tamar nu gabat sungo tuku kulim kame tango kile ndakanu nanjine manau dubimba nu minde piye mayenu silika likina ta

¹⁹ kile nu kina ka kukuwa kilmba gabat mbolnje kutumba nuje minde piye mayenu ta fetfetmba wai baboka malmbitamta kina le

²⁰ leu nuje Absalom ndek kulim nuje kanjermba kusnana: Ne leu naje Amnonnje am sesenat e? Ne ta tuku wamdus piti ndanuwa. Nu leu naje tukunu tanag le maninka ngina le Tamar ndek kina ka leu nuje Absalom tuku wande mbolnje ake sinamanzerka minna.

²¹ Tanana le gabat sungo David nu manau mayok kina ta ismba nu gubra kagli firkina.

²² Absalom mata nu Amnon tuku gubra tormba nu kasurna. Ta ndanam? Amnon nu kulim nuje Tamar biye timba totona tukunu Absalom nu njak pasa pasa ndakina.

Absalom nu Amnon balena le kumna

²³ Minnaig ma ma yar armba kinaig le Absalom tuku piro mbal ndek

sipsip nguenu kugerkam tuku Baal-Hasor tumbran kinaig. Tumbran ta Efraim tumbran sunjo patumba minit. Absalom nu gabat sunjo tuku kiŋo kat nuŋe ŋakmba aukningina sulumba

²⁴ nu gabat sunjo David tugum kumba sana: O gabat sunjo, nane ye tuku sipsip nguenu kugerkade tukunu ye pagumba nye sunjokamngit. Ta tuku ne nane gageu nane kuasmbi ŋakmba ye tuku pagumba nye ta mbol prowap nga mam nuŋe sana le

²⁵ gabat sunjo David nu tuku pasa lafumba sakina: Kiŋo, sine kine nda. Sine ŋakmba kab ta ne piro karenka sine tuku nga panzaririwamngat ngina. Tanakina le Absalom nu gabat sunjo kuwa nga sarsarumba minna le nu maŋ lato sakina: Sine kine nda. Ne ngamunggal mukuk ŋak kaye ngina le

²⁶ Absalom ndek nu sana: Ne kambim mbulumba ndeta Amnon ndo pale le kuwa nga sakina le gabat sunjo ndek nu kusnana: Ne ndaŋam tuku Amnon kuwa nga sakate e ngina ta

²⁷ nu Amnon kuwa nga dirnanga minna le David ndek kiŋo kat nuŋe afu turmba patikina le Amnon ndoŋ Absalom dubimba kinaig.

²⁸ Kile Absalom nu nuŋe piro mbal wam paguniŋmba saniŋgina: Amnon nu grep kule nyumba gare-gareka minwa le ye tane satiŋgi le tane Amnon balewap. Tane kuru kuru ndakap. Piti ta yenje kurawamngit ngina le

²⁹ nane Absalom tuku pasa ta kumu-kumumba Amnon balenaig le kumna. Tanana le gabat sunjo tuku kiŋo kame afu wam ta kaŋgermba doŋki poŋge lika kua ka sili-silimba kinaig.

³⁰ Nane ndin dubimba kumba minnaig le tanjo afu o buk kumba David sanaig: Absalom nu kiŋo kat nane ŋakmba bale far suglukat nga David sanaig le

³¹ nu pasa ta ismba nu piriri ŋayona sulumba nuŋe tawi fetfetmba kilke mbolŋge truk kina. Tanana le nuŋe

piro mbal mata tanamba ndo nanjine tawi fetfete likinaig le

³² David aba nuŋe Sama tuku kiŋo nuŋe Yonadab nuŋe ndek gabat sunjo sana: Nane kiŋo kame ŋakmba bale far ndakaig. Amnon ndo balewaig le kumat. Nu buk Absalom tuku kulim nuŋe Tamar tumba totona tukunu Absalom nu Amnon balewam tuku wamdus kuyarkina ta ye o buk katesewen.

³³ Kiŋo kame ŋakmba bale far suglukaig ngaig ta yabri pasa ndo. Ne pasa ta son ndaŋga. Amnon ndo balewaig le kumat nga David sana.

³⁴ Nu tanamba gabat sunjo samba minna le Absalom o buk kua ka kina.

Kile tumbran kulatkanu tanjo ande nu Horonaim ndin kumam mambilna kande tanjo afu gurdu-gurdu ndeka minnaig le kaŋgerka ka gabat sunjo kila sana le

³⁵ Yonadab ndek David sana: Ye buk ne wam kube sanit ta nanenje ndekade ngina.

³⁶ Tanaka sana le David tuku kiŋo kat nuŋe ta pinder-pindermba pro wandek ka malmbi ngumbeyunaig le David nuŋe piro mbal ŋakmba nane mata malmbi ŋayonaig.

³⁷⁻³⁸ Absalom nu kua ka Gesur ma tugu tuku gabat sunjo Talmai kiŋo nuŋe Amihud ndoŋ minnaik le yar keŋmba kinaig.

David nu Amnon tuku ngamunggal tatraka ninanka malmbi ŋakmba minna ma ma

³⁹ ka wamdus ibenŋkina le nu maŋ Absalom luka prowa nga idus timba minna.

14

Absalom nu luka Yerusalem pron

¹ Gabat sunjo David nu kiŋo nuŋe Absalom te-denna sulumba ngamunggal piti ŋak minna ta Yoab nu katesena tukunu

² nu tanjo ande kukulna le nu tiŋga kina ka Tekoa tumbran pron

sulumba pino ande wamdus kuyar mayenu ŋak ta tumba luka Yoab tugum kinaik le nu ndek pino ta

wam pagumba sana: Ne kaye sulumba pino kuembol tanjo nune o buk kumba kusrena le sagka minanu tanjan

³ gabat sunjo tugum kumba ka pasa ne sanamngit te nu sawa ngina.

⁴ Tanjamba nu Tekoanu pino ta wam paguna le nu kumba ka gabat sunjo tuku tumailamnge dagol tidronga loka sakina: O gabat sunjo, ne ye turya ngina le

⁵ gabat sunjo ta ndek nu kusnana: Ne ame piti njak le ye ne turni e ngina le pino ta lafumba sana: O gabat sunjo, ye tanjo o buk kumna le ye kuembolnu minet.

⁶ O buk ye kinjo armba kile-patiken ta mara ande nale piro mbolnje kame bunaik. Kame bunaik le tanjo ande nale kigraibkam tuku nda minna. Tanjana le kinjo andenje sanjri tinga kinjo ande balena le kumna le

⁷ kile yinje tanjo tuku kuasmbi nane ye tuku gubra sunjo tumba nane tenemba ye sayinaig. Nane kinjo ta sine sinja le kinjo inum kumna ta tuku lafunu nu turmba balebe le kumwa nga sayinaig. Nane tanjawaig ta ye kinjo kugatok mini le yinje tanjo tuku ndare mata kugawamngat nga David sana.

⁸ Tanjakina le gabat sunjo ndek pino ta tuku pasa lafumba sana: Ne luka nane wande mbol kaye le yenje pasa ta nane ndonj te-tiwamngit ngina le

⁹ pino ta ndek nu sana: O gabat sunjo, ne ye tuku piti te te-tiwam bafuwa le nane gubraninguwa ndeta ne tuku mbar kuga. Piti ta ye yinje ndare ndonj sine kurawamngig ngina le

¹⁰ gabat sunjo ndek lafumba sana: Tanjo ande nu ne kumamma pasa pitinu ande sanuwa kande ne nu tumba ye tugum te prowa. Tanjawa le nu ne manj lato piti ande tine nda ngina le

¹¹ nu ndek sakina: O gabat sunjo, ne nane Mbara Sunjo yabaja le nane ye tuku kinjo kumna ta lafunu ye tuku kinjo ande te bale ndawaig ngina le David nu sakina: Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje ye son pasa ne

sanet. Nane manjau ande ne tuku kinjo mbolnje ke nda ngina.

¹² Kile pino ta manj lato pasa sana: O gabat sunjo, ye manj pasa ande ne sanamngit ngina le nu ndek sakina: Maye ne saka le isi ngina le

¹³ pino ta nu sana: Ne ndanam tuku Kuate tuku mbal mbolnje manjau njayonu kate? Ne nane kinjo pitaina sulumba nu te-luka tam nda iduste tukunu kile nane mironj nane pasa tenge ne nane ngaro pasa mbolnje palet.

¹⁴ Kule nu kilke mbolnje kutukate ta tanjo nu manj luka tam kumun kuga. Tanjamba ndo sine njakmba kumbe sulumba manj luka abonje nda. Kuate nu ake sinanj tanjo bale ndaningit. Ande nu ngumnemba maskenngit minit ta nu te-luka tam tuku nu piro karenkate ngina.

¹⁵ Tanjamba nu manj lato sakina: O gabat sunjo, nane ye mbolnje manjau kam sakinaig ta ye kuru-kuruka ne sota prowit. Ye idusit ye ne kusnani le ne ye tuku pasa ismba ye turyumba

¹⁶ tanjo ta peuninga le sile kinjo ndonj njaigo siglike nda nga idusit.

¹⁷ Nenje ye turya le ye mine mayewamngit. O gabat tanjo, ne Kuate tuku enjel suk. Ne manjau magenu njaigonu kumumbi pileningit. Nane Mbara Sunjo ne njak minwa ngina.

¹⁸ Tanjakina le gabat sunjo pino ta tuku pasa lafumba sana: Ye kusna ande njak ta ne lafuwa ngina le nu ndek sakina: O gabat sunjo, saka le ye isi ngina le

¹⁹ nu ndek kusnana: Ne Yoabnje kukulnat le pasa te tumba prowat e ngina le pino ta lafumba sana: O gabat sunjo, ne tuku kusna ta ye yabukam kumun kuga. Ne kumumbi sakate. Nane kame gabat Yoabnje ye wam paguyumba kukulyat le wamdu te tumba ne tugum prowit ta

²⁰ nu Absalom tuku nga manjau ta kina. O gabat sunjo, ne wamdu kuyar mayenu njak Kuate tuku enjel suk.

Ne kilke tugu ñakmba mbolñge mañau prowe likade ta ne kila ñgina.

²¹ Pino ta David kusremba kina le nu ndek Yoab wikina le nu sota prona le nu ndek sana: Ne isa. Ye ne tuku wamdus dubiwamñgit. Ne kumba ka Absalom tumba te prowa ñgina le

²² Yoab nu pasa ta ismba David tumailamñge truk kina sulumba sakina: O gabat sunjo, Kuate nu ne nyaro tinwa. Kile ye kila pilet. Ne ye tuku wamdus gare ñak ñgina.

²³ Tanaka sana sulumba Yoab nu tinja Gesur tumbrañ kina ka tanje Absalom tumba luka Yerusalem prona kande

²⁴ David nu Absalom kanjeram mbulmba sakina: Nu nuñe wande mbolñge minwa. Ye nu tumail kanjere nda ñgina le Absalom ndek nuñe wande mbol kumba mam nuñe tugum kine ndakina.

Absalom nu mañ mam nuñe tugum prona

²⁵ Absalom tuku ñgarosu ta uge liñnu. Israel sinamñge tanjo ande nu suk mine ndakina. Nane ñakmba nu tuku saka minnaig.

²⁶ Nu tuku gabat wañe ta sunjokanu kuen ñayo. Yar nduik nduik sinamñge ait ndindo ndo nuñe gabat kuerkanu. Gabat wañe ta pitinu 2 kilo tanjañ.

²⁷ Absalom nu kiño kenmba kulim ndindo kile-patikina. Kulim ta nyunu Tamar. Nu pino ñgarosu tumail pasi mayenu ndo.

²⁸ Absalom nu yar armba Yerusalemñge minna ta nu gabat sunjo David kanjer ndana.

²⁹ Tanjamba nu Yoab gabat sunjo tugum kuwa ñga pasa pilna kande Yoab nu ismba nda isanu sukmba minna le nu mañ lato pasa pilna kande nu mañ ismba nda isanu sukna.

³⁰ Tanjana le Absalom ndek gubrana le nuñe piro tanjo sisenñimmba saningina: Tane ka Yoab tuku wit piro ta piyap ñgina le nane kinaig ka wit piro ta piynaig.

³¹ Tanjanaig le Yoab ndek Absalom tuku wande mbol kumba sawe lika

sana: Ne ndañam saka nañe piro mbal sisenñingat le ye tuku wit piro piyaig ñgina le

³² Absalom ndek Yoab tuku pasa lafumba sana: Ye ne tuku pasa palm-bim aren ta ne ye tuku pasa ismba nda isanu sukmba ye tugum te prondana. Ye ne wam paguni le ne ka gabat sunjo kanjeram tuku pasa pilen. Ne kumba ka gabat sunjo teñenmba sawa. Tane ndañam tuku ye Gesurñge didika tumba te pronaig? Mbulap le yiñe Gesurñge minam tuku ñga nu sawa ñgina. Tanaka sana sulumba nu mañ lato sana: Ne ka gabat sunjo sawa le nu ye kanjeryuwa. Nu ye mbaren ñga idusmba baleyam ndeta baleyuwa le kumi ñgina.

³³ Tanakina le Yoab ndek tinja Absalom tuku pasa ta tumba ka gabat sunjo kubeu tuna le nu ndek pasa ta ismba tanjo afu kukulningina le ka Absalom tumba pronaig le nu gabat sunjo tuku tumailam tanje dagol tidronja lokina le nu bagailmba muna.

15

Absalom nu mam nuñe tuku ma tam tuku ndin wakeina

¹ Minnaig ma ma Absalom ndek karis ande tumba hos afu kilmba tanjo 50 nane ambonja pinderka kuwaig le nu kambim tuku ta turmba madiniñmba kilna.

² Tanjamba nu mara mindek maratukuk tinja ka tumbrañ fonde malañga sinam kambinu ndin ta kulatka minanu. Nu tanjamba minanu le tanjo afu nanjine tira ndonj gubra ñak gabat sunjo ndonj tetiwam prowanu ta Absalomñge ndin kuermba tane anikok ñganu le nane Israel tugu ndañ mbolñge prowanu ta nu sawanu le

³ Absalom ndek piti ndañ ñak ta ismba nane teñenmba saninganu: Tangine piti kile-mayokkade ta kumumbi sakade ta gabat sunjonje tanjo piti ñak ta kile-tidinu tuku gabat ande madi ndana ñga saninganu.

⁴ Tanjamba Absalom nu tanjo kame ta tejenmba saninganu: Nane ye pasa pilewanu gabat madiyinaig kande ye tane tuku piti njakmba kile-tidinget kande nga saninganu.

⁵ Tanjamba ndo tanjo kame ta pro Absalom tugumnge dagol tidrongam bafuwanu ta nu nane peuningmba nuje ndek nane bagailningmba muninganu.

⁶ Israel kuasmbi nangine piti kilmba gabat sunjo tugum kile-tidingam prowanu ta nu mara mindek wam ndui ta ndo kumba Israel mbal tuku wamdus didikanu le tanjo njakmba nu tuku nzali sunjo tinaig.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma yar baikamba kinaig le Absalom kumba gabat sunjo David sana: Ye kumba ka Hebronnge Sunjo ndon pasa katen ta kumuwam iduset.

⁸ Ta ndanam? Ye o buk Gesur tumbraenge Siria ma tugu mbolnge minmba Sunjo ndon pasa katmba tejenmba nu sawen. Ne ye tumba Yerusalem kaye ta ye ka Hebronnge ne tuku nyu te-dungamngit nga sawen ngina le

⁹ gabat sunjo ndek nu sana: Ta maye. Wamdus mukuk njak kaye ngina le Absalom nu Yerusalem kusremba Hebron kina.

¹⁰ Tanjana sulumba nu tanjo afu kukulningina le nane sinjindo kinaig ka Israel tugu njakmba saningmba sakinaig: Tane tabil fudukuwa le ismba kande njakmba ngumbeyumba tejenmba sakap: Absalom kile Hebronnge gabat sunjo prowat ngap nga saninginaig.

¹¹ Absalom nu Yerusalem kusremba Hebron kina ta tanjo kuasmbi 200 nu dubimba kinaig. Tanjo kame ta nane Absalom tuku wamdus katese ndanaig. Nane ake nu dubimba kinaig.

¹² Nane kinaig ka Hebron promba kile Absalom ndek Sunjo tuku atraukina sulumba tanjo afu kukulningmba saningina: Tane Gilo tumbrañ kumba Ahitofel* tumba ye tugum

te prowap ngina. (Ahitofel nu gabat sunjo David wam paguwanu tanjo ande.)

Tanjamba tanjo sungomba nane David te-siwam saka Absalom tugum prowe likinaig.

David nu Yerusalem kusremba kua ka kina

¹³ Kile tanjo ande pro David sana: Israel tanjo kile njakmba ne kusrenumba Absalom dubide ngina le

¹⁴ nu pasa ta ismba gabat kame nu ndon Yerusalemnge minnaig ta kile-mangurka saningina: Brainj tingap le sine Yerusalem kusremba kua ka kab. Kuga ta Absalomnge nuje kuasmbi kilmba pro sine njakmba bale faramngat ngina le

¹⁵ nuje gabat sugo sugo nane ndek nu sanaig: Gabat sunjo, ne ndanmba saka ta sine ake ne dubi ndo namngig nginaig.

¹⁶ Tanjamba sakinaig le gabat sunjo nuje gageu nuje gabat sugo sugo njakmba Yerusalem kusremba kua ka kinaig. David nu nuje pino kuasmbi 10 ta ndo kusrekina le nane gabat sunjo tuku wande ta kulatka minnaig.

¹⁷ Gabat sunjo nuje kuasmbi ndon Yerusalem kusremba kilim kinaig ka tumbrañ makembinge wande ande minna tanje tinginaig.

¹⁸ Tanjamba David nu nuje gabat kame ndon kuit nduimba tinginaig le nuje kulatkanu kuasmbi Keret le Pelet mbal nane ambonga paska kinaig. Tanjanaig le Gatnu kame kuasmbi 600 nane ngumnem paska dubika kinaig le

¹⁹ David ndek nane tuku gabat tanjo Itai sana: Ne ndanam sine dubika kambim bafute? Ne luka ka gabat sunjo kitek Absalom ndon minap. Ne nane kilke kusremba rawe tanjo tanañ pro sine ndon tenje minit.

²⁰ Ne ait fagnu ndo sine ndon minna ta ye manj ne tumba ake ma

* **15:12:** Ahitofel nu Batseba wa nuje. (2 Samuel 11.3, 23.34 kanjerap).

ngamunge kinenumam ta ye mbu-
lit. Ne nane kuasmbi kilmba luka
Yerusalem kape le Sunjonje ne sin-
zanuwa ngina kande

²¹ Itai ndek nu sana: Sunjo abo
tugu njak nu tuku nyu mbolnje ye ne
son sanet. Ye ne ndon minamngit. Ne
ma tugu animbi kangat ta ye ne ndon
kangit. Nane ne balenuwaig sulumba
ye mata baleyuwaig le kumi ngina le

²² David ndek lafumba sakina:
Ta maye. Silap ngina le Itai tuku
kame kuasmbi nangine gageu njakmba
kuasmbi ambonga kinaig ta dubika
kilim kinaig.

²³ David nane Yerusalem kus-
remba kinaig le tanjo pino njakmba
malmbi ngumbeyunaig. Tanjamba
gabab sunjo David ndek nune
kuasmbi kilmba Kidron kule
pakarka ma baknu kumam kinaig.

²⁴ Nane kinaig le pris Sadok nane
Levi mbal ndon Kuate tuku pasa
katanu bokis tumba pro ibenje
pilmba Abiatar ndek Sunjo tuku
atraukumba minna le ka ka nane
njakmba Yerusalem kusremba kumba
sulunaig.

²⁵ Tanjanaig le gabab sunjo ndek
Sadok sana: Kile Kuate tuku tukul
bokis tumba luka ka Yerusalemnje
nune minanu ma mbol pale. Sunjo
nu ye tuku nzali njak ndeta nu man
ye te-luka pilwa le pro bokis te nune
minanu ma mbol kangeramngit.

²⁶ Nu ye mbik ri ndawa ndeta nu
ame manau ye mbolnje kam idusmba
ndeta kuwa ngina.

²⁷ Tanjamba nu man ndek Sadok
sana: Ai te. Ne nane kinjo nane
Ahimas le Abiatar tuku kinjo nune
Yonatan kilmba wamdus mukuk njak
luka Yerusalem kape.

²⁸ Ye kile ma baknu kumam kumba
ka pro tanje kule pakarkam tuku
ma mbolnje ne tuku pasa tairnga
minmba ka ame wam Yerusalemnje
prowaig ta isamngit ngina.

²⁹ Tanjaka sawe denpurna le kile
Sadok le Abiatar nale Kuate tuku
tukul bokis ta kuramba luka
Yerusalem kumba ka tanje pilnaig le
minna.

³⁰ Kile David nu kupe ngaro paska
gabab songa malmbitamtam Olif tabe
ponga ndin dubimba kina le tanjo
pino kuasmbi nu dubimba kinaig ta
nane njakmba manau ndui ta kumba
gabab songa malmbitamtam kinaig.

³¹ Tanjamba kumba minnaig le tanjo
ande pro David sana: Ahitofel o
buk tinga Absalom tuku kuasmbi ta
turkam kina ngina le David nu ismba
nu ndek yabanmba tenenmba sakina:
O Sunjo, nenje ndo Ahitofel tuku
wam pagu pasa ta bizi-buzawa nga
Sunjo sana.

³² Kile nane tabe fu mbol promba
Sunjo mbarinanu ma ta tugum pron-
aig le David tuku gulab tanjo Hu-
sai pro nu te-silikina. Tanjo ta
Arknu. Nu nune tawi fetfetmba kilke
roka kilmba gabab mbol patika David
tugum prona le

³³ David ndek nu kangermba sana:
Ne sine dubika ta ne sine piti
singamngat.

³⁴ Ne ye turyam kande ne luka
Yerusalem kumba ka Absalom te-
silika tenenmba sawa. Yenje o buk
mam nane tuku piro tanjo minen.
Tanjamba ndo ye kile ne tuku piro
tanjo minamngit nga nu sawa. Ne
tanjawa le Ahitofel nu wam pagu pasa
ande Absalom sawa kande nenje nu
tuku wam pagu pasa ta mbilmba
wam pagu kiseumba tawe.

³⁵ Ne ise tiwa. Pris Sadok le Abi-
atar nale Yerusalemnje minik. Nenje
pasa ndan gabab sunjo tuku wande
mbolnje sakuwaig kande nale kubeu
nika.

³⁶ Nale tuku kinjo kat nakile Ahi-
mas le Yonatan nale mata mam kat
nakile ndon tanje minik. Ame pasa
nanenje sakuwaig kande nenje pro
nale kubeu nika le nalenge pro ye
kubeu suwaik nga Husai sana.

³⁷ Tanjakina le David tuku gulab
nune Husai nu pasa ta ismba nu kina
ka Yerusalem prona. Prona le ait
ndui ta mbolnje ndo Absalom mata
Yerusalem prona.

Siba nu David tugum kina

¹ David nu tabe funu ta kusremba kina ka Mefiboset tuku piro tanjo Siba te-silikina. Siba nu bret 200 kilmba grep karenanganu 100 ndaleka kilmba ail tin mandernu 100 kilmba grep kule meme ngaronumbi tolanu ande turmba tumba agan ndende ta kilmba donki armba fuluknyumba kilmba David sota kumba

² nu te-silikina le nu kusnamba sana: Agan ndende fuluk nak ta ima tuku e ngina le Siba ndek lafumba sana: Donki armba te nane gageu turka linu tuku kilmba prowit. Bret ail tin karenanganu ta nane tanjo kuasmbi nyam tuku kilmba prowit. Grep kule ta mata tane ma baknu te lika ka matuk kumba ndeta nyam tuku ngina.

³ Tanakina le gabat sunjo ndek nu sana: Nane gabat Saul wa nuje Mefiboset kile aninge minit ngina le Siba nu lafumba sana: Nane Israel mbal kite nangine gabat sunjo madiwaig le nu wa nuje Saul tuku ma tumba nane kulatkuwa nga nu Yerusalemnge minit ngina le

⁴ gabat sunjo David ndek pasa ta ismba Siba sana: Tanamba ndeta Mefiboset tuku agan ndende ta nakmba ne tanmbimngit ngina le Siba ndek nu sana: O gabat sunjo, ye ne tuku piro tanjo. Ye mara mindek ne tuku piroka minamngit nga David sana.

Simei nu David kasurna

⁵ David nane Siba kusremba Bahurim tumbran pronag le Saul tuku ndare ande Gera kinu nuje Simei nu David te-silika kasurmba nu tugum prona.

⁶ David kulatkanu kame tanjo sungomba nu kormba tinginaig ta Simei nu nane tuku kuru kuru ndaka nane mbol ndame pankina.

⁷ Tanamba Simei ndek David kasurmba sana: Ne kua kaye. Ne tanjo baleningina tuku ndare nak. Ne sinka tanjo nayonu ndo.

⁸ Ne buk gabat sunjo Saul pitaimba nu tuku ma tumba gabat sunjo prona. Ne Saul tuku kuasmbi

sungomba bale farmba nane tuku ndare kutuna. Ta tuku kile Sungonje wam ta ne mbolnge lafumba ne pitainat le kinu nane Absalom ne tuku ma tumba Israel mbal tuku gabat sunjo prowat. Ne tanjo baleningina tuku ndare nak nga David sana.

⁹ Tanamba saka minna le Abisai ndek gabat sunjo David sana: O gabat sunjo, ne ndanam tuku age kumaknu te mapete le ne kasurnate. Saka le ye ka kame bagimbi ninfok kat puri ngina kande

¹⁰ gabat sunjo ndek Abisai le Yoab peunikmba sanikina: Tale mbulap. Tale ye ndon wamduis tuma kuga. Wam te Sungonje sawat le ye kasuryate ndeta imange nu peuwam kumu ngina.

¹¹ Tanakina sulumba David ndek Abisai gabat afu turmba saningina: Tane isap. Yine kinonge ye baleyam bafute ta ndanam tuku sine Benyaminnu tanjo te njayo silibe. Mbulap. Sungonje sate le ye kasuryate ndeta maye.

¹² Sunjo nu ye tuku piti te kangermba kasur pasa ta mbilmba nyaro mayenu ye suwa nga saningina.

¹³ Tanaka saningina le nane ndin ta dubimba kinaig le Simei man nane dubika kina ka David kasurmba ndame kilmba kilke kilmba nane mbol pankina.

¹⁴ Tanana le gabat sunjo David nuje kuasmbi nakmba ake kine ndo kinaig ka ka matuk tukulkinaig sulumba Yordan kule makembi tanje mabtinag.

Absalom nu Yerusalem prona

¹⁵ Kile Absalom Israel kuasmbi nakmba kilmba Ahitofel ndon Yerusalem pronaig le

¹⁶ David gulab nuje Husai ndek kumba ka Absalom te-silikumba wi kuenka sakina: Ese. Ne sine tuku gabat sunjo ngina.

¹⁷ Tanakina le Absalom nu pasa ta ismba nu ndek Husai sana: E-e ne mam tuku gulab nuje. Ndanam tuku ne nu ndon kine ndakina ngina le

¹⁸ Husai ndek nu sana: Kuga. Ne Sunḡonḡe madinina. Israel kuasmbi ḡakmba nane mata ne madininaig tukunu ye ne tuku piro tanḡo ndo ne kumnemḡe minamḡgit.

¹⁹ Ye ne kumnemḡe minmba ne tuku piro ndaki ta ye ka ima tuku piro tanḡo mini. Ye buk mam nanḡe tuku piro tanḡo minen. Tanḡamba ndo ye kile ne tuku piro tanḡo minamḡgit ḡa Absalom sana.

²⁰ Kile Absalom ndek Ahitofel kusnana: Ne ndanḡamba iduste. Kile sine ndanḡamḡgig ḡgina le

²¹ Ahitofel lafumba nu sana: Ne kumba ka mam nanḡe tuku pino kuasmbi wande kulatkuwaig ḡa kusrekina si kilmba ka nane ndonḡ kinya. Ne tanḡawa ta Israel tanḡo pino ḡakmba tenḡemba ne tuku sakamḡgaig. Nu sonndo mam nuḡe ndonḡ ḡgueu minit ḡa saka nane ḡakmba ne ndo dubinam tuku sanḡri tinḡamḡgaig ḡgina.

²² Tanḡakina le nu tanḡo afu kukulningina le ka gabat sunḡo tuku wande fu mbolḡe baibai ande te-tinaig le Absalom ndek tanḡo pino ḡakmba tuku am mbolḡe baibai ta sinam kina le nane ka mam nuḡe tuku pino kuasmbi ta kilmba pronaig le Absalom ndek nane kilmba tido-tidonḡgina.

²³ Ahitofel nu wam pagu pasa ndanḡ gabat sunḡo sawanu ta nane Sunḡo tuku pasa isanu sukmba dubiwanu. O buk David nu Ahitofel tuku wam pagu pasa ismba dubina tanḡamba ndo Absalom mata nu tuku minḡe dubiwanu.

17

Husai nu Ahitofel tuku wam pagu pasa kibi-kabana

¹ Kile Ahitofelḡe ndek Absalom sana: Ye tanḡo 12,000 madinḡi le furirwa le sine David biye tiwam kab.

² Nu matuk ka ḡgamunḡal piti ḡak minwa le sine ka nu ndonḡ kame bube le nu tuku tanḡo kuasmbi nane pirirek purka sili-siliwaig le ye gabat sunḡo ndo balewamḡgit.

³ Tanḡamba ye tanḡo kuasmbi nu dubide ta ḡakmba kilmba ne tugum te prowamḡgit. Sine David balebe le tanḡo kuasmbi nu dubide ta ḡakmba mapeka kilmba ne tugum te probe le ne tuku ndo minwaig ḡgina.

⁴ Tanḡakina le Absalom Israel gabat sugo sugo ḡakmba nane pasa ta ismba maye ḡginaig le

⁵ Absalom ndek sakina: Sine Husai wikube le nu promba nuḡe wamdus ta kukliwa le ismba ḡgina le nane nu tumba pronaig.

⁶ Nu tumba pronaig le Absalom ndek Ahitofel tuku wam pagu ta kubeu tumba nu kusnana: Sine pasa ta dubibe e ko kuga? Kuga ndeta sine ame manḡau kam tuku ḡa sasinḡa ḡgina.

⁷ Tanḡakina le Husai ndek lafumba sakina: Ahitofel tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo kuga.

⁸ Mam nanḡe nuḡe kame kuasmbi ndonḡ nane sanḡri ḡaigo. Bea fat kilig le gubra tumba minit tanḡan. Mam nanḡe nuḡe kuasmbi kame ta nane kirair ḡak. Nu furir tanḡo kame ḡak nda minit.

⁹ Nu ka ndame burok ande sinamḡe e ko ma inumḡe kuirka minit. Sine tuku kame kuasmbi kuwaig le bale farkuwaig ta tanḡo pino nane pasa ta ismba sanunḡaig: O Absalom tuku kuasmbi bale faraig ḡa sakamḡgaig.

¹⁰ Tanḡakuwaig le ne tuku kame kuasmbi ḡakmba ismba kuru-kurukamḡgaig. Ta tuku mbulap. Mam nanḡe nuḡe kame kuasmbi nane sanḡri ḡaigo ta Israel tanḡo ḡakmba nane kila.

¹¹ Ta tuku ye tuku wamdus tenḡemba. Ne Israel tanḡo ḡakmba kile-manḡurka kame kuasmbi burnu kumuḡ kuga prowaig le ne nanḡe miroḡ nane kilmba ka mam nanḡe ndonḡ kame buwap.

¹² Sine kumba ka ma tugu anḡe mam nanḡe nuḡe kuasmbi ndonḡ kile-siglika ta sine nane ndonḡ kame buwamḡgig. Nane sine peusingam kumuḡ kuga. Sine David balemba

nunje kuasmbi njakmba turmba bale faramngig.

¹³ Nu kua ka tumbran sunjo ande sinam kuwa ta singine kuasmbi muli karenu kilmba tumbran fonde ta kusmba didika te-bukngube le ma gutoj sinam nzinge ndeka fofokuwa ngina.

¹⁴ Husai nu pasa denpurna le Absalom Israel mbal njakmba ndek sakinaig: Husai tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo. Ahitofel tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo kuga nginaig. Ta ndanam? Sunjonje nane Ahitofel tuku wam pagu pasa mayenu ta pitaiwaig le nu Absalom njayo siliwam tuku wamdus kuyarkina.

David nu Yordan kule pakarka sim kina

¹⁵ Kile Husai ndek kumba ka nu wam pagu pasa Absalom Israel mage mage nane saningina ta pris Sadok le Abiatar ndon kubeu nikina sulumba Ahitofel tuku wam pagu pasa ta turmba nale sanikina sulumba

¹⁶ sakina: Tale pitik pasa palpe le David tugum kuwa le nu kite Yordan kule pakarkammbi tanje kinye ndakuwa. Nu brain kule pakarka sim kuwa ta nane nu nunje kuasmbi ndon bale farke nda ngina.

¹⁷ Tanakina le nale piro pino ande kukulnaik le nu ka Yonatan le Ahimas kubeu nikina. Nale ar ta o buk kua ka Yerusalem kusremba ka Enrogel kule bulbulmba prote tuku magot tanje kuirka minnaik. Yerusalemnge ame manau prowanu ta piro pino tanje ka nale sanikanu le nalenje ka David sawanu.

¹⁸ Kile kinjo ande nale kanjerkina sulumba ka Absalom sana le nale ar ta brain ndo kumba ka Bahurimnu tanjo ande tuku wande sinam kumba kule burok sinam kumba kuirkinaik.

¹⁹ Kuirkinaik le nale ar sinam tanje minnaik ta andenge katese ndawa nga tanjo ta tuku piyo nunje tawi ande tumba burok mingenu kaimba wit afu kilmba tawi farna ta mbolnje barena.

²⁰ Kile Absalom tuku tanjo kame nale ar ta sota sota pro pino ta kusnanaig: Ahimas le Yonatan aninje minik nginaig le pino ta ndek nane saningina: Nale o buk kule pakarka sim kakik ngina le tanjo kame ta ka nale sotete pisenga nane luka Yerusalem kinaig.

²¹ Nane kinaig le Ahimas nale Yonatan burok ta kusremba kilim kumba tinja David tugum kumba nu sanaig: Ahitofel nu ne njayo silinam tuku sakate tukunu ne kile ndo ma te kusremba kule pakarka sim kaye nga sanaig le

²² David nu pasa ta ismba nunje kuasmbi ta njakmba kule pakarka sim kinaig le ka mafena.

²³ Absalom nu Ahitofel tuku wam pagu pasata dubi ndana le nu ka nunje donki ponga luka nunje tumbran kina ka tanje nunje gageu ndon piro kile-tidinga ka muli njinfok panmba kumna le nunje gageu kame ta nu tuku mindesin tumba ka mam nunje ngukinaigmbi tanje ngukinaig.

²⁴ Kile Absalom Israel kame kuasmbi kilmba David dubimba kinaig ka Yordan kule pakarkinaig ta David nu o buk nunje kuasmbi ta kilmba ka Mahanaim tumbran sinam kinaig.

²⁵ (Absalom nu Amasa tumba Yoab tuku ma tumba nunje kame kuasmbi tuku gabat minwa nga madina. Amasa mam nunje Yeter. Ina nunje Abigail. Abigail mam nunje Nahas. Abigail aba nunje ta Yoab ina nunje Seruya).

²⁶ Kile Absalom nunje kame kuasmbi ndon kinaig ka Gilead ma tugu promba tanje tumbran ulnaig.

²⁷ David nu kumba ka Mahanaim tumbran prona le tanjo kenmba ka nu tugum pronaig. Nane tuku ande Nahas kinjo nunje Sobi nu Rabanu Amon ma tugu mbolok. Ande Amiel kinjo nunje Mahir nu Lodebarnu. Ande nyunu Barsilai nu Rogelimnu Gilead ma tugu mbolok.

²⁸⁻²⁹ Nane ken ta nza, kilke waim, kinya mbili, nyamagan turmba kilmba David nunje kuasmbi ningam

tuku pronaig. Nyamagan kilmba pronaig ta wit yeki yeki abonu pasokanu, kuslin yeki yeki, nguimzan kulenu, makau tuku amo nair, sis, sipsip afu turmba kilmba pronaig. David nuŋe tanjo kuasmbi ndon ma baknu mbol lika ma ma kule paranu gubanu isu baklelnaig ta nane kate-semba nyamagan ta kilmba pronaig.

18

Yoabŋe Absalom balena le kumna

¹ Kile gabat sunjo David ndek nuŋe kame kuasmbi kilmba walmba afu 100 afu 1,000 tanjamba fetke lika kame gabat afu nane kulatkam tuku ma-diningina.

² Tanjamba nu tanjo kuasmbi kame ta fet keŋna sulumba kame gabat keŋmba nane kulatkam tuku patikina. Kame gabat keŋmba ta ande Yoab ande Abisai ande Itai. Abisai nu Yoab tuku mambo nuŋe. Itai nu Gatnu.

Kile David ndek nane saningina: Ye mata tane ndon kame kanjig ngina kande

³ nane nu sanaig: Ne sine ndon kine nda. Kame mbolŋe nane sine kile-ibenkuwaig le kua kab ta nane sine idussingina. Sine tuku tanjo bale farwaig ta mata nane burke nda. Ne sine dubika kaye le ne balenuwaig ta sine tuku tanjo 10,000 baleninganu tanjan. Ta tuku ne tumbran tanje mina. Sine kame tanjo afu denkumba pasa pilbe kande ne tanjo afu patika le prowaig nginaig le

⁴ David ndek lafumba saningina: Ta maye. Ye tane tuku minje dubi-wamngit ngina.

Tanjamba David ndek tumbran koranu fonde malangambi tanje tin minna le kame kuasmbi afu tanjo 1,000 nak afu tanjo 100 nak ta nakmba pro kilim kinaig.

⁵ Tanjanaig le David ndek Yoab Abisai Itai wam paguniŋmba saningina: Tane ye idusyumba ye tuku kinjo Absalom mapewap ngina le kame kuasmbi nakmba nane David tuku wam pagu pasa ta isnaig.

⁶ Kile David tuku kame kuasmbi kinaig ka Israel mbal tuku kame kuasmbi Efraim duŋe sinam tanje kile-siglika nane ndon kame bunaig.

⁷⁻⁸ Kame bumba kinaig ka ka David tuku kuasmbiŋe nane Israel kame kuasmbi kile-ibenka kilmba yokerka ka bale farninginaig le nane kua ka duŋe sinam kumba ka tanje nane sunjomba kume farnaig. Kame sunjo ta sinamŋe tanjo kume farnaig ta ulendika 20,000 tanjan.

⁹ Absalom nu donki ponja kua kina sulumba David tuku kame tanjo afu kile-siglikina. Kile donki ta ail sunjo ande kunnem kunnem pinderka kina ka tanje gabatnu ail kazaŋka ndinŋina le donki nu ake pinderka kina le Absalom nu ail wai mbol tanje kuikok minna.

¹⁰ Tanjamba minna le David tuku kame tanjo ande Absalom ail mbol tanje kuikok minna le kanjermba kumba ka Yoab sana: Absalom ail sunjo wainu mbol nzinge kuikok minit ngina le

¹¹ Yoab ndek tanjo ta sana: Ne nu kanjerat ta ndanam saka ne nu bale ndawat? Ne nu balewat kande ye ne silwa ndametin soŋ ndindo tinmba let ande turmba tinit kande ngina.

¹² Tanjakina le tanjo ta ndek Yoab sana: Ne silwa ndametin soŋ 100 sa mata ye nu mbol wam inum ke nda. Nu gabat sunjo tuku kinjo. Gabat sunjo nu ne Abisai Itai tane keŋ wam pagukat ta sine nakmba isig. Nu tenenmba satingat. Tane ye idusyumba ye tuku kinjo Absalom mapewap ngat.

¹³ Ye gabat sunjo tuku minje ngurmba Absalom balewi le kumwa ta nu ismba ye tumba pasa mbol pilwa le ne ye pasambi turye nda ngina.

¹⁴ Tanjakina le Yoab ndek tanjo ta sana: Ye ne tuku pasa isam mbulit ngina sulumba nu ndek nuŋe mbanduwan keŋmba kilmba Absalom ail mbol kuikok minnambi ta kina. Absalom nu kume ndaka minna le Yoabŋe mbanduwan kame ta tawo mbolŋe nduasekina le

15 nu tuku kame tanjo 10 pro Absalom taplenaig le kumna.

16 Absalom kumna le Yoab ndek kame tanjo ande sana: Tabil fitka le nane kame Israel mbal yokerkade ta kusrekuwaig ngina le nu tabil fitkina le kame mbal tabil fudu ta ismba Israel mbal kusreka luka pronaig.

17 Tanjanaig le Israel mbal kua ka sili-silimba nanjine tumbran tumbran kine likinaig.

Kile Yoab nane Absalom tuku mindesin tumba duje ngamu tanje burok sunjo ande sinamnje buknga ndamembi dinmba minnaig le ka mbuter tingina.

18 Absalom kume ndaka minna sulumba nu nuje nyu ngisi ndakuwa nga ndame kuennu ande tumba Gabat Sunjo tuku Ma Guton tanje tetina. Ta ndanam? Absalom nu kinjo kugatok minna tukunu nu tuku nyu ngisi ndakuwa nga manau ta kina.

Kile Israel mbal nane ndame ta Absalom tuku Ndame ngade.

Absalom kumna ta David sanaig le isna

19 Absalom kumna le Sadok kinjo nuje Ahimas ndek Yoab sana: Ye kumba Sunjonje sine njueu mbal tuku wai mbolnje kile-luka kilat wam ta gabat sunjo David sawam iduset ngina kande

20 Yoab ndek nu sana: Kuga. Kinjo nuje balewig le kumat tukunu ne kite pasa tumba ka gabat sunjo sandawa. Ait mara ande ta maye ngina sulumba

21 nu ndek Etiopianu piro tanjo nuje wika kukulmba sana: Ne kaye ka kame mbolnje wam prowe likaig ta ka gabat sunjo kubeu tawe ngina le piro tanjo ta ndek Yoab tugum tanje loka pinderka kina.

22 Nu kina le Ahimas ndek dirnanga Yoab sana: Ye mata gabat sunjo sota kanjit. Ame wam ye mbolnje prowa ndeta tanjaig ngina le nu ndek tanjo ta sana: Ndanam tuku ne kambim tuku dirnanj ndekate? Ame aganj mayenu ne tamngat ngina kande

23 Ahimas man lato sakina: Ye kanjit ngina le Yoab ndek nu sana: Maye le kaye ngina.

Tanjakina le Ahimas nu ndin dubimba kumba ka Yordan kule ma guton kumam kuerka pinderka kina ka Etiopianu piro tanjo ta limba nu ambonja prona.

24 David nu tumbran koranu fonde malanga sunjo tugum tanje minnyok minna le tumbran kulatkanu tanjo nu fonde ponja mbolnje tinga mambimba minna kande tanjo ande pinderka mbuna le kanjermba

25 nu wi kuenka gabat sunjo sana: Tanjo ande pinderka mbate o ngina le gabat sunjo ndek sana: Tanjo ndindo ndeta nu pasa mayenu tumba prote ngina.

Kile tanjo ta nu buk pro tumbran sunjo ta patuna le

26 tumbran kulatkanu tanjo ta mambimba minna kande tanjo ande nu ngumnem pinderka minna le kanjermba nu wi kuenka malanga kulatkanu tanjo sana: Ai si. Tanjo ande ngumnem pinderka mbate o ngina le gabat sunjo nu pasa ta ismba sakina: Nu mata pasa mayenu tumba prote ngina.

27 Kile tumbran kulatkanu tanjo man wi kuenka sakina: Tanjo ambonja pinderka mbate nzi Sadok kinjo nuje Ahimas suk ngina le gabat sunjo ndek sakina: Nu tanjo mayenu ndo. Nu pasa mayenu tumba prote ngina.

28 Ahimas pinderka pro tumbran patumba gabat sunjo kanjermba nu tuku tumailam tanje truk ka sana: O gabat sunjo, sine sinjine Mbara Sunjo tuku nyu te-dungube. Nane tanjo kuasmbi ne te-sinam tuku bafunaig ta Sunjonje kilmba sine tuku wai mbolnje patikat le sinenje kileibenkig ngina.

29 Tanjakina le gabat sunjo ndek Ahimas kusnana: Ye tuku kinjo Absalom maye minit e ngina le Ahimas nu lafumba sana: O gabat sunjo, tanjo sunjomba ngumbeyumba minaig le ye Yoabnje kukulyat le pinderka

prowet. Ame wam kaig ta ye kanjer ndakit ngina le

³⁰ gabat sungo ndek nu sana: Ne ka o sinje tanga ngina le Ahimas dirka ka kasom sinje tanga.

³¹ Tanjana le Ethiopianu tango ta pinderka pro gabat sungo sana: Yinje gabat sungo, ye pasa mayenu ne sanam prowet. Kuasmbi ne te-sinam bafuwaig ta Sunjonje kilmba ne tuku wai mbolnje patikat ngina.

³² Tanaka sana le gabat sungo ndek nu kusnana: Ye tuku kinjo Absalom maye minit e ngina le piro tango ta ndek lafumba sana: O gabat sungo, wam kinjo naje mbol prowat ta naje ngueu mbal ne te-sinam sakade nane njakmba mbol tanjamba ndo prowa nga iduset ngina le

³³ gabat sungo nu pasa ta ismba ngamungal tatrunkina le nu tanga fonde ponga wande ta sinam kumba ka tange malmbika minna sulumba malmbi kuenka sakina: O yinje kinjo Absalom. Kinjo nyek o. Kinjo nyek o. O Absalom, yenje kumi ta maye. O yinje kinjo. Kinjo nyek o ngina.

19

Yoab nu David sawe likina

¹ Gabat sungo David nu Absalom tuku ninanka malmbika minna ta nane afu ka Yoab sanaig le

² kame kuasmbi njakmba gabat sungo David kinjo nuje Absalom tuku malmbika minna pasa ta ismba nane wamdus piti sungo tumba kame mbolnje ngueu mbal kile-ibenjkinaig gare gare ta kugatok

³ sinjindo kame mbolnje kua ka kiko njak prowanu sukmba tumbran sinam kinaig.

⁴ Ait ta mbolnje gabat sungo nu tawi tumba tumail songa ninanka malmbi kuenka sakina: O yinje kinjo Absalom. Kinjo nyek o. Kinjo nyek o ngina.

⁵ Tanjamba minna le Yoab ndek gabat sungo tuku wande mbol kumba David sawe lika sana: Ne wam kate ta naje kuasmbi njakmba kiko pileningit. Kite ait te mbolnje tango kame tenje

ne turnumba ne tuku piyo kat naje kutu kat naje kile-luka kilaig ta

⁶ ne tango kame ne tuku kume purde ta pitaikate sulumba tango ne kasurnade ta sinzanjigit. Ne tuku manjau ta ne naje tango kuasmbi naje gabat kame ta ake aganj tanj talaningit. Ye kila. Absalom kume ndaka sine njakmba kumig kande ne kile garenate kande.

⁷ Ne isa. Ne kile ndo tanga kaye ka naje kame kuasmbi ndonj pasapasaka wam yoyoninga. Ye Sunjo tuku nyu mbolnje ne sanet. Ne tanga ndawa ta furir te mbolnje nane njakmba sili-siliwaig le ne piti sunjo tamngat. Piti ande tanjamba ne buk kanjer ndana ngina.

⁸ Yoab nu pasate denjurna le David ndek tanga kumba ka tumbran fonde malangambi tanje minyokina le nuje kame kuasmbi njakmba ismba nane pro nu laipmba manjurkinaig.

David nu luka Yerusalem kina

Israel kuasmbi yimyam kua ka sili-silimba nanjine tumbran tumbran kine likinaig sulumba

⁹ nanjine nanjine pasambi munju tuwe-tuwekinaig sulumba sakinaig: Gabat sungo David minna sulumba sine kigraibkina le Filistia mbalnje sine kilmba njago sigli ndakinaig. Kile nu Absalom ram kua ka tumbran tuguk kusrena.

¹⁰ Sine Absalom sinjine gabat sungo minwa nga madigen ta kame mbolnje nu balenaig le kumna. Ta tuku ndanam tuku sine tenjamba ake ndo minbe. Sine ka gabat sunjo David tumba probe nginaig.

¹¹ Tanjamba saka minnaig le gabat sunjo David nu ismba ndek pris Sadok le Abiatar tuku pasa pilmba sakina: Tale ye tuku pasa te tumba Yuda gabat kame tenjamba saningap.

¹² Tane ye tuku ndare tuma ta ndanam tuku nane Israel mbalnje tane Yuda mbal lukaka ye luka yinje wande mbol prowam tuku sayade. Tale ka tanjamba nane saningap ngina.

13 Tanjakina sulumba David man lato wam paguka sanikina: Tale ka Amasa tejenmba sawap. Sile ndare tuma ndindo. Yenje ne tumba Yoab tuku ma mbol pili le nenje ye tuku kame kuasmbi tuku gabat minamngat. Ye taja ndawi kande Kuatenje ye mapeye nda ngina.

14 Tanjamba David nu Yuda mbal tuku wamdus didikina le nane nu tuku pasa pilmba sakinaig: Ne nane kuasmbi ta njakmba kilmba Yerusalem prowap nginaig.

15 Tanjamba pasa pilmba Yuda kuasmbi sunjomba nane kinaig ka Gilgal tumbranje kule make mbinje gabat sunjo prowa le te-temam tuku tair minnaig. Tanjanaig le David nu nune kuasmbi ta kilmba ka Yordan kule mbol pronaig le

16 Gera kiyo nune Simeu nu pre pre Yuda mbal ndon David te-silikam Yordan kule mbol prona. (Simeu nu Benyamin tuku tugu. Nu tuku tumbran tujuk Bahurim).

17 Simeu nu Benyamin tuku kuasmbi 1,000 kilmba pronaig le Saul tuku piro tanjo Siba mata nune kiyo kat nune 15 piro tanjo 20 ta kilmba ka Yordan kule mbolnje gabat sunjo David tair minnaig.

18 Minnaig le gabat sunjo tuku kuasmbi pro kule make simnje tinjinaig le Simeu tuku tanjo kuasmbi ta ndek kule pakarka gabat sunjo tuku gageu kile-temkam kinaig sulumba nane ndek gabat sunjo tuku piro tanjo ndo minam tuku sanaig.

David nu Simeu mapena

Gabat sunjo nu kule pakarkam bafuna le Simeu pro nu tumailamnje truk kina sulumba

19 nu sana: O gabat sunjo, o buk ne Yerusalem kusremba kina le ye ne mbolnje mbaren ta kile ne ye sinayumba ye tuku mbar ta njakmba gilainga.

20 O gabat sunjo, ye uneken ta idusmba ye Israel mbal njakmba ngamuknje ye ambonga ne te-silikam prowit ngina.

21 Tanjakina le Abisai ndek sakina: Sine Simeu balebe le kumwa. Nu o buk gabat sunjo Sunjonje madina ta kasurna ngina kande

22 David ndek Abisai le aba nune Yoab sanikina: Tale ndanam tuku ye piti sam bafuwik. Tale ye ndon wamdus tuma kuga. Ye kile Israel mbal njakmba tuku gabat sunjo minamngit. Ki ait te mbolnje sine Israel inum balewe nda ngina sulumba

23 nu ndek Simeu sana: Ki am mbolnje ye ne sanet. Andenje ne balene nda ngina.

David nu Mefiboset make pilna

24 David nu o buk Yerusalem kusremba kua kina ait ta mbolnje Saul wa nune Mefiboset nu sagka minna ka ka David luka prona. Tanjana le Mefiboset nu mata pro gabat sunjo David te-silikina.

25 Mefiboset nu Yerusalem kusremba ka gabat sunjo tugum prona le nu ndek nu kusnana: Mefiboset, ne ndanam tuku ye dubiyumba kine ndakina ngina le

26 nu ndek lafumba sana: O gabat sunjo, ye kupe pagliskinaik ta ne kila. Ne Yerusalem kusrena le ye yinje piro tanjo sawen. Ye tuku donki ande tumba kuaneka le ye ta mbol minyoka gabat sunjo dubimba kanjit ngen kande nu ye yabriyumba kua ka

27 ne tugum kumba ne yabrinina sulumba ye tuku nyu njayo silina. O gabat sunjo, ne Sunjo tuku enel tanan. Ne wam ndan ye mbol kam ndeta ka.

28 Ne yinje kuasmbi mam tuku ndare kame ta njakmba bale farkam kumun ta ne ye mapeyina le ye ne tuku wande mbolnje isukusmba minen. Ta tuku ye man ajan inum sa ngam mbulit ngina.

29 Tanjakina le gabat sunjo ndek nu sana: Ta maye. Ne pasa sakat le isit. Tale Siba ndon Saul tuku kilke ta walmba kilap nga sana kande

30 Mefiboset ndek gabat sunjo sana: Tanjaig. Sibanje njakmba kilwa. Ne man luka prowat le ye ta tuku gare-gareket ngina.

David nu Barsilai make pilna

³¹ Barsilai nu Rogelimnu Gilead ma tugu mbolok. Nu mata pro gabat sungo ndon Yordan kule pakarkam saka ndekina.

³² Barsilai nu saibo pile mayemba yar 80 njak minna. Nu maror tango ande. O buk gabat sungo Mahanaim tumbrañge minna le nu nyama-gañmbi turna.

³³ Kile gabat sungo ndek nu te-silika sana: Ne ye ndon Yerusalem kumba ye suk ne kulatki ngina kande

³⁴ Barsilai nu tuku pasa ta lafumba sana: O gabat sungo, mine minemba ye kumamngit. Ta tuku ye ne dubinumba Yerusalem kine nda.

³⁵ Ye kile yar 80 njak. Ye ame wam gare-garekam tuku ta kamus ndawet. Ye isukusmba kule nyet ta mata kualenu kamus ndawet. Ye kilba mata tukulok. Tango pino kupesmba mune ulwaig ta ye isam kumuñ kuga. Ta tuku ye ne dubinumba ka ne minde bada tine nda.

³⁶ Ne ndanam tuku ye mbolnge manau mayenu kam bafute? Ye ne ndon kule pakarka kumba ne kusrenumba

³⁷ luka ka yiñe tumbrañge ina mam kumnaig le ngukigenmbi tange ye kumi le ngukuwaig ngina sulumba sakina: Ye tuku kiño Kimam minit te. Nu ne dubinumba kuwa le ne ame agañmbi nu turam kande ke ndo ka ngina.

³⁸ Tanakina le gabat sungo ndek pasa lafumba sana: Ta maye. Kimam ye tumba kañgit. Ne ame wam nu mbol ki nga saka ta ye kamngit. Ame agañ nu tambim tuku saka ta ye tambimngit ngina.

³⁹ Tanakina sulumba gabat sungo nuñe kuasmbi njakmba kilmba nane Yordan kule pakarka sim kumba gabat sungo ndek Barsilai mumumba nyaro tuna le nu luka nuñe tumbrañ kina.

⁴⁰ Gabat sungo nu kule pakarka sim kina le Yuda tango pino njakmba Israel tango pino afu turmba nu ndon kinaig. Kimam mata gabat sungo ndon

kina. Tanamba nane kinaig ka Gilgal tumbrañ pronaig.

Nane Israel mbal Yuda mbal ndon kualeyaukinaig

⁴¹ Kile Israel mbal njakmba pro gabat sungo David sanaig: O gabat sungo, ndanam tuku singine tira kame Yuda mbal nane sine Israel mbal yabusinmba ne nane gageu nane kuasmbi ta njakmba kile-temkam tuku Yordan kule mbol kinaig nginaig kande

⁴² Yuda tango njakmba pasa lafumba sakinaig: Gabat sungo nu singine tugu ndindo ndo. Ta tuku sine manau ta kig. Ndanam tuku tane sine tuku gubratingig? Gabat sungo nu sine agañ inum singe ndakat nginaig le

⁴³ Israel mbal nane pasa lafumba sakinaig: Sine Israel mbal tugu 10 njak. Tane Yuda mbal tugu ndindo ndo. David nu tane tuku tugu ngaig ta son ta nu sine njakmba tuku gabat minwa. Ta tuku tane ndanam tuku sine ake agañ tanañ talasingig? Gabat sungo tumba luka te prowam tuku wamdus ta sinenge tugu pilgen nginaig.

Tanakinaig kande nane Yuda mbal pasambi kualeyauka Israel mbal kile-ibenkinaig.

20

Seba nu David te-siwam bafuna

¹ Tango njayonu ande Bikri kiño nuñe Seba nu nane ndon Gilgal tumbrañ tange minna. Tango ta nu Benyamin tuku kuasmbi.

Nane kualeyauka minnaig le Seba ndek tabil fitka wi kuenka sakina: Tane David kusrewap. Sine Yesi kiño nuñe David tuku kuasmbi kuga. Tane Israel tango njakmba tinga tangine tumbrañ tumbrañ kine likap ngina le

² Israel tango njakmba pasa ta ismba tinga David kusremba Seba dubimba kinaig. Tanamba kinaig le nane Yuda kuasmbi ndo David kumnemnge minnaig sulumba Yordan kule kusremba nu dubimba ka Yerusalem pronaig.

3 Nane Yerusalem pronaig sulumba David ndek nuɲe wande sinam kumba ka pino kame 10 gabat sungo tuku wande kulatkam tuku kusrekina ta kilmba wande ande serniɲmba tanjo afu madiningina le nane kulatka minnaig. Tanjamba nu pino kame ta nyamagan agan ndende niɲmba man nane ndon kinye ndakina. Nane ake pino kuembol tanjan wande ta mbolɲge minmba ma ma saibo patika kume likinaig.

4 Kile David ndek Amasa wika sana: Ne kaye ka Yuda tanjo ɲakmba wika kile-manjurka aspile nane ɲakmba kilmba ye tugum te prowap ɲgina le

5 nu kina ka Yuda mbal wike lika minna ma ma gabat sungo nu lunu tuku ait tuna ta lina.

6 Limba pitik pro ndana le gabat sungo ndek Abisai sana: Absalomɲge sine buk piti sun gokanu siɲgina ta kile man Sebanje piti sun gokanu siɲgamɲgat. Ta tuku ne brain yiɲe kame kuasmbi ta kilmba Seba yokermba ka biye tiwap. Kuga ta nu nuɲe kuasmbi ta ndon kua ka tumbran fonde karen nu ande sinam kuwa le sine nu te nda ɲgina.

7 Tanjakina le Abisai ndek Yoab tuku kame kuasmbi gabat sungo kulatkanu kuasmbi kame tanjo ɲakmba kilmba Yerusalem kusremba Seba yokeram kinaig.

8 Nane kinaig ka Gibeon ndame sungo tugum ta pronaig le Amasa pro nane kile-siglikina. Yoab nu kame tuku minde piye agan silikina sulumba nuɲe kame bagi tumba niɲgot sirmba let mbol kusmba nu ndek Amasa tugum kina le kame bagi ta limba kilke mbolɲge ndekina.

9 Tanjana le Yoab ndek Amasa sana: O tira, ne maye minit e ɲga nu wai ndinammbi Amasa tuku miɲge ɲgue biyamba nu mumuwet mumuwet ɲga

10 wai ɲainammbi kame bagi kilke mbolɲge ɲgumnem ɲgumnem tina ta Amasa nu katese ndana. Kile Yoab nu kame bagi tamba Amasa fungul sambrina le sina goka kilke mbol ndeka kumba maninkina.

Yoab nu Amasa balena sulumba nu mambo nuɲe Abisai ndon Seba yokermba te-dubinaig le

11 Yoab tuku kame tanjo ande nu Amasa tuku mindesin tugum tanje tin minmba wi kuenka sakina: Tane David le Yoab tuku kuasmbi kande ka Yoab dubiwap ɲgina.

12 Amasa tuku mindesin ta ndin ɲgamu tanje ndarenje ndo sonja minna le kame kuasmbi promba mindesin ndin tukulmba minna le nane riringa tinjinaig le Yoab tuku kame tanjo ta kanjermba mindesin ta didika ndin makembi kumba tawimbi kina.

13 Tanjamba nu Amasa tuku mindesin ndin kusremba ɲganɲinɲmba pilna le kame kuasmbi Yoab dubimba Seba te-dubimba kinaig.

14 Seba nu Israel ma tugu ɲakmba kusreka kina ka Abel-Bet-Maka tumbran prona le mam nuɲe Bikri tuku kuasmbi nane nu dubimba tumbran sinam kinaig.

15 Tanjanaig le Yoab tuku kuasmbi pro Seba tumbran te sinam ket ɲginaig le ismba nane tumbran ta tekornaig sulumba afu nane tumbran fonde tugumɲge kilke manjurkinaig le bin tinjina le nane ta mbolɲge tinja kame bunaig le afu nane tumbran fonde ta sambriwam tago-tagomba minnaig.

16 Tumbran tanje pino ande minna. Pino ta nu wamdus kuyar mayenu ɲak. Nu ndek tumbran fonde ponja Yoab tuku kuasmbi wika saningina: Tane isap. Kape ka Yoab sawap le ye tugum te ilwa. Ye nu ndon pasa ɲak ɲgina le nane ka Yoab sanaig le

17 nu pino ta tugum kina le nu kusnana: Ne Yoabɲge e ɲgina le nu lafumba sakina: Au. Yenje ɲgina le pino ta nu ndek sana: O tanjo sunjo, ye pasa ande sani le isa ɲgina le Yoab ndek sakina: Ta maye. Saka le ye isi ɲgina.

18 Tanjakina le pino tanje ndek tenenmba Yoab sana: O buk nane tenenmba sakanu. Ne piti ɲak kande

ne Abel tumbran kaye le Abel mbalnge ne tuku piti ta te-tiwamngai nganu.

¹⁹ Sine tuku tumbran sungo te mayenu ndo tumbran afu Israel kilke mbolnge mine likade ta liningit. Sine tuku mine bafuknu. Sine Israel mbal tuku gabat sungo tuku minge kunnemnge mineg. Tumbran te Sungonge kulatkate ta ne ndanam tuku sine tuku tumbran te njayo siliwam bafute ngina.

²⁰ Tanjaka sana le Yoab nu lafumba sakina: Ye tane tuku tumbran te njayo siliwe nda.

²¹ Sine tanjo ndindo ndo biye tiwam prowig. Tanjo ta nyunu Seba. Nu Bikri kiño nuje. Nu Efraim ma taknu mbolnge minna ta nu buk tanjo kame kile-manjurka gabat sungo David te-siwam sakina. Ta tuku tane Seba tumba sine singap le sine tane tuku tumbran kusremba kangig ngina le pino ta ndek Yoab sana: Ta maye. Sine tanjo ta njinfok kat purmba gabatnu te-bukngube le fonde lukamba kilim kuwa le ne kanjeramngat ngina.

²² Tanjakina sulumba pino ta kumba ka tumbran tanjo kame ndon sakina le isnaig. Ismba nane kinaig ka Seba njinfoknu kat purmba te-buknginaig le fonde lukamba kilimnge Yoab tugumnge ndekina le nu ndek tabil fitkina le kame kuasmbi njakmba tumbran kusremba sili-silimba kinaig le Yoab ndek luka gabat sungo sota Yerusalem kina.

David tuku piro gabat kame

²³ Yoab nu Israel kame kuasmbi njakmba tuku gabat sungo minna.

Yehoyada kiño nuje Benaya nu David kulatkanu kuasmbi tuku gabat minna. (Nane kuasmbi ta Keret le Peret mbal).

²⁴ Adoniram nu David tuku piro mbal tuku gabat.

Ahilud kiño nuje Yehosafat nu waje kuyaram tuku piro kulatkina.

²⁵ Seva nu David tuku waje kuyaranu tanjo.

Sadok le Abiatar nale pris piroki-naik.

²⁶ Yairnu tanjo Ira nu mata David tuku pris pirokina tuku tanjo ande.

21

Gibeon mbal nane Saul tuku mbar lafunaig

¹ David nu gabat sungo minna le guba sungo prona le yar kenmba ma tugu njakmba nyamagan tuku fagkinaig tukunu David ndek Sunjo sana: O Sunjo, piti te ndanam prote ngina le Sunjo ndek nu sana: Piti prote te tugu tejenmba. Gabat sunjo Saulnge o buk Gibeon mbal sunjomba bale farkina le nane tuku ndare ta Saul tuku kuasmbi kile pasokate ngina.

² Tanjakina le David ndek Gibeon mbal wikina le pronaig. (Gibeon mbal nane Israel tugu kuga. Nane Amornu. Israel mbalnge o buk nane ndon pasa katmba wamdus ulendimba nane mapekam tuku sakinaig ta Saulnge pasa ta pitaimba Israel le Yuda mbal ndo Israel ma tugu mbol minwaig nga Gibeon mbal sunjomba bale farkina).

³ Kile David ndek Gibeon mbal ta kusnaningina: Sine tane mbol mbarger ta kile ye tane ndon te-tiwamngit. Tanjawi le tane Sunjo tuku kuasmbi te nyaro ningap ngina le

⁴ nane ndek David sanaig: Piti ta sine ngamuknge Saul nuje kuasmbi ngamuknge minit. Piti ta tane silwa ndametin ko gol ndametinmbi te-tiwam kumun kuga. Sine Israel tanjo afu mata bale fare nda nginaig le David ndek saningina: Ata. Ye ame manau tane mbol ki ngina le

⁵ nane lafumba sakinaig: Saul tuku wamdus ta nu sine njakmba njai siglika tumbran tumu pilwa le Israel mbalnge ndo minam tuku idusna.

⁶ Ta tuku ne Saul tuku ndare mbolnge tanjo 7 madininmba singa le sine nane kilmba ka gabat sunjo Saul nuje tumbran tuguk Gibeon kumba ka tanje Sunjo am mbolnge muli njinfok pannibe le kumwaig nginaig. Tanjakinaig le David ndek nane

saningina: Ta maye. Ye tanjawamngit ngina.

⁷ David nu o buk Sungo tuku nyu mbolnge Yonatan ndon pasa katnaik tukunu nu pasa ta idusmba Yonatan tuku kiŋo nuŋe Mefiboset mapemba nu tumba Gibeon mbal nda ningina.

⁸ Nu Armoni le Mefiboset wau nuŋe ande ta kilmba nane ningina. (Tango ar ta Saul tuku kiŋo kame. Nale Aia kulim nuŋe Rispange kile-patike tuna).

Tanjamba David nu Saul kulim nuŋe Merab tuku kiŋo 5 ta turmba kilmba nane ningina. (Meholanu tango Barsilai kiŋo nuŋe Adriel nuŋe Saul kulim nuŋe Merab tumba kiŋo kame 5 ta kile-patikina).

⁹ David ndek tango 7 ta kilmba Gibeon mbal ningina le kilmba ka tabe mbol kinaig sulumba ka Sungo am mbolnge tango 7 ta muli njinfok panningmba taikinaig le njakmba kumnaig. Piro mbolnge wit magekinaig le tango nane wit kilmba minnaig le wam ta kinaig.

¹⁰ Kile tango ar kumnaik ta tuku ina nakile Rispa ndek tawi urfunu afu kilmba ka tabe mbol tanje baibai ande pilmba nu ka sinam tanje minmba aganjmor nguikoknge ko sar umanjnge mindesin ta nyubekaig nga ki mindek furir mindek mindesin ta kulat magekina le ma ma sawe tuku ait prona.

¹¹ David nu Rispa wam kina ta sanaig le ismba

¹² nu ndek Gilead ma tugu Yabes tumbran kina ka Saul le Yonatan tuku isu kilna. (O buk Filistia mbalnge Gilboa tabe mbolnge balenikmba nale tuku mindesin kilmba ka mangurkanu ma Bet-Sanngge taikinaig le Yabes mbalnge ka isu ta kuayarkumba kinaig).

¹³ Kile David ndek nuŋe piro tango saningina le Saul le Yonatan tuku isu ta kilmba tango 7 Gibeon mbalnge kilmba njinfok panninginaig ta tuku isu ta ulendimba kilmba kinaig ka

¹⁴ Sela tumbran Benyamin tuku ma tugu tanje Saul le Yonatan tuku

isu kilmba Saul mam nuŋe Kis ngukinaigmbi tanje ngukinaig sulumba gabat sungonge wam paguniŋmba saningina ta kumumba kinaig. Wam kame ta denpurmba kile nane Sungo yabannaig le nu nane tuku yaban pasa ismba sakina le piro mbolnge nyamagan man kumunginaig.

Israel kame mbal nane Filistia tango sugo sugo bale farkinaig

¹⁵ Tanjamba minnaig ma ma kame man Filistia Israel ngamuknge tumba tingina le David ndek nuŋe kame kuasmbi kilmba Filistia mbal ndon kame bunaig. Kame bumba minnaig ma ma David buk matuk kina le

¹⁶ Filistia tango ande nyunu Isbibenob nu pro David balewam bafuna. Isbibenob nu tango sugo sugo ta tuku ndare ande. Nu tuku mbanduwan gabatnu ta ainmbi wakeiwanu. Pitinu ta 3 kilo lina. Nu kame bagi kitek tumba likina.

¹⁷ Nu David balewam bafuna le Abisai pro David te-simba Filistia tango sungo ta ndon kame bumba nu balena le kumna. Tanjana le David tuku kame kuasmbi pro nu sanaig: Sine kamenu kab kande ne man sine dubi ndaka. Ne sine Israel mbal tuku bulu tajan kilngasingit ta kupe serikat nginaig le David nu nane ndon pasa katmba sakina: Ye man kame mbol kine nda ngina.

¹⁸ Minnaig ma ma Israel mbal man kinaig ka Gob tumbranngge nane Filistia mbal ndon kame bunaig. Kame ta mbolnge Husanu tango Sibekai nu mata tango ndare sugo sugo ta tuku ande nyunu Saf balena le kumna.

¹⁹ Mara ande nane Israel mbal man kinaig ka Gob tumbranngge Filistia mbal ndon kame bunaig le Betlehemnu tango Yair tuku kiŋo nuŋe Elhanan nuŋe mata tango ndare sugo sugo ta tuku ande nyunu Goliat balena le kumna. Goliat nu Gatnu. Nu tuku sibugi ta sunngokanu piti njayo.

²⁰ Mara ande nane man kinaig ka Gat tumbranngge kame bunaig. Tumbran tanje tango ndare ndui ta tuku ande minna. Tango ta nu sunngokanu

kuen n̄ayo. Nu tuku wai nyigrin ta 12 kupe nyigrin mata 12.

²¹ Tango ta ndek nane Israel mbal maim maim pasa saningina le Yonatan̄ge tango ta balena le kumna. (Yonatan nu David aba nūe Sama tuku kin̄o nūe).

²² Tango bailkamba ta nane Gatnu tango sugo sugo nane tuku ndare. Nane David tuku kuasmbin̄ge bale farkinaig.

22

David nu Sun̄gon̄ge sinzāna ta tuku gare-garekina (Mune 18)

¹ Sun̄gon̄ge David Saul tuku wai mbol̄nge n̄gueu mbal n̄akmba tuku wai mbol̄nge te-luka tina le nu Sun̄go tuku nyu te-dun̄ga mune te ulna.

² Ye piti sinam̄nge minet ta Sun̄go nu fonde karen̄nu tanān̄ ye tumba koryate.

³ Nu ndame kune tanān̄ ye ka sinam tan̄ge kuirket.

Nu kandim tanān̄ ye kigraibkate le n̄gueu mbal̄nge ye n̄ayo sili ndayade.

Nu ye kigraibkate le ye mine mayewet.

⁴ Sine Sun̄go tuku nyu te-dun̄gube. Ye nu wika yabānet le nu ye n̄gueu mbal tuku wai mbol̄nge te-luka tate.

⁵ Yu mbalo sugo sugo tin̄ga ye kaiyam bafude tanān̄ nane ye n̄ayo siliyam bafunaig.

⁶ Nane ye tumba muli-muliyinaig le ye kume dirmba

⁷ wamdus piti n̄ak minmba yin̄e Mbara Sun̄go ye turyuwa n̄ga wiken le nu nūe tukul wande mbol̄nge ye tuku wi ta isna.

⁸ Tanāmba Kuate nu nane tuku gubrana le kilke samba buru-burukina.

⁹ Nu tuku fumbe burok kumam pa guwa prona.

Min̄ge kumam pa sun̄go krāner-krānerka tui fat tanān̄ pirsiparsinaig.

¹⁰ Nu samba malanga talka gau dabuk dabuk mbol tin̄ga ndekina.

¹¹ Nu en̄el mbol minyokina le bubre pinderka kinit tanān̄ fumba tumba ndekina.

¹² Ma furir sun̄go sawe ma kimkanu suk nu tumba son̄gina le

¹³ telīn̄ sana le ma kil̄n̄amba ndekina.

¹⁴ Tanāna le Sun̄go samba mbol̄nge kuaila fudukate tanān̄ kuen̄ka sakina le

¹⁵ ma telīn̄mba tui fat tanān̄ n̄gueu mbal ninde farna le kua ka sili-silinaig.

¹⁶ Sun̄go nu n̄gueu mbal tuku gubra kagli firka nane sanin̄ge likumba min̄gembi bubre fitkina le yu paraka yu sinamok agan̄ ta n̄akmba kilim kinaig.

¹⁷ Tanānaig le Sun̄go nu wai sirmba ye te-luka tina.

¹⁸ N̄gueu mbal san̄griknu ye te-iben̄yam bafunaig le Sun̄go nu ye te-luka tina.

¹⁹ Ye piti sun̄gomba n̄ak minen le nane pro ye ndon̄ kame bunaig ta Sun̄go nu ye kusre ndayina.

²⁰ Nu ye tuku garena tukunu nu ye te-luka tina le ye mine mayewen.

²¹ Ye man̄au tin̄reknu ndo dubimba minen le nu lafumba wam mayenu ye mbol kina.

²² Ye Sun̄go tuku tukul pasa ndo dubiwen sulumba Kuate n̄gumne ndawen.

²³ Ye nu tuku tukul kame mara mindek idus timba dubinīn̄mba minmba nu tuku pasa pitai ndawet.

²⁴ Ye nu tuku am mbol̄nge purfen̄nu minmba une man̄au ke ndaken.

²⁵ Ta tuku Sun̄go nu ye tuku man̄au ta lafumba man̄au mayenu ye mbol kina.

²⁶ O Sun̄go, sine ne kusre ndanube ta ne mata sine kusreke nda.

Sine maṅau purfeṅnu ndo kumba minbe ta ne maṅau mayenu ndo sine mbol kate.

²⁷ Sine mbar maṅau kumba minbe ta ne lafunu ṅayonu sine singit.

Sine maṅau tiṅreknu ndo dubibe ta ne lafunu maṅau tiṅreknu sine mbol kate.

²⁸ Sine siṅgine nyu yabukube ta ne sine kile-luka kilit.

Sine siṅgine nyu payamkube ta ne sine tuku nyu kile-ibenṅkamṅgat.

²⁹ O Sunḡo, ne ye tuku bulu taṅaṅ ma furir pitaite.

³⁰ Ne ye sinzaṅya le ye ṅgueu mbal tuku fonde kareṅnu lukamba nane kile-ibenṅkamṅgit.

³¹ Kuate tuku maṅau purfeṅnu ndo. Pasa nuṅe ta tiṅreknu ndo.

Nu kandim taṅaṅ nuṅe mbal ki-graibkate.

³² Sunḡo nu Mbara ndindo. Nu ndo ndame kune sunḡo taṅaṅ sine kilmba korsingit.

³³ Kuate nu ye kuirkam tuku ma mayenu. Nu ye kambim tuku ndin mayenu fuṅgit.

³⁴ Nu ye tuku kupe saṅgri pilete le ye saṅgri tiṅga kinenumet.

³⁵ Nu ye tuku wai saṅgri pilete le ye tui kareṅnu didiket.

³⁶ O Sunḡo, ne ye sinzaṅyumba naṅe kandim saṅgrinu ye sumba kaiyate le ye nyu ṅak minet.

³⁷ Ne ye ndin mayenu tumyate le ye kupe basleṅga bari ndaṅget.

³⁸ Ye ṅgueu mbal kogronḡa ṅakmba kilmba ṅaigo siglike suluwen le

³⁹ nane gororomba ye tuku kupe tugum taṅe ndekinaig.

⁴⁰ Ne ye saṅgri pileyina le ye kame mbolḡe ṅgueu mbal ṅakmba kile-ibenṅken.

⁴¹ Ne ye sinzaṅyina le ṅgueu mbal ṅakmba kua ka sili-silinaig le ye nane kilmba ṅaigo sigliken.

⁴² Nane wikinaig ta andeṅge nane kile-luka kile ndakina.

O Sunḡo, ne mata nane ismba nda isanu sukna.

⁴³ Ye nane kilmba tidonḡ firfirken le nane kukedu suk pronaig.

⁴⁴ Israel mbal afu nane ye ndonḡ kame bumba ye te-ibenṅyam bafunaig le ne ye te-luka tumba nane tuku gabat madiyina.

Taṅo pino buk nane ye gilai ta nane kile ye tuku miṅge kumnemḡe minig.

⁴⁵ Rawe mbal ye tugum promba dagol tidronḡa lokade. Nane ye tuku pasa ismba dubide.

⁴⁶ Nane naṅgine tumbranḡ fonde kareṅnu ṅak ta kusreka kuru-kuruka ye tugum prode.

⁴⁷ Sunḡo nu abo tugu ṅak. Nu ye tuku ndame kune sunḡo taṅaṅ ye tumba kaiyate. Kuatenḡe ye te-luka tina. Ta tuku sine nu tuku nyu te-dunḡube.

⁴⁸ Nu ṅgueu mbal ṅakmba kile-ibenṅka ye sinzaṅyate le nane ṅakmba ye kumnemḡe minig.

⁴⁹ Yiṅe ṅgueu mbal ṅgamukḡe nu ye kor mayeyate.

O Sunḡo, ne yiṅe ṅgueu mbal ṅgamukḡe ne ye kigraibka ye sinzaṅ mayeyina sulumba ne ye madiyumba nane tuku gabat pilna le minet.

⁵⁰ Ta tuku ye kile kasomok mbal tuku am mbolḡe gare-gareka ne tuku nyu te-dunḡet.

⁵¹ Kuate nu ye gabat sunḡo mini ṅga madiyina.

Mara mindek nu ye turyina le ṅgueu mbal ṅakmba kile-ibenṅken.

Nuṅe raṅgun mayenu kume pur maṅau mara mindek ye mbolḡe yiṅe ndare mbolḡe tuturmba minmba minamṅgat.

23

David tuku wam pagu pasa

¹ Pasa te David tuku wam pagu pasa.

Ye David Yesi tuku kiṅo nuṅe yeṅge wam pagu pasa te saket. Yakob tuku

Mbara Sunḡo Sangri Nayo nuḡe ye gabat sunḡo minam tuku madiyina le tanḡo ḡakmba tuku am mbolḡe ye nyu sunḡo ḡak minet. Ye mune magenu sunḡomba Israel mbal nindam tuku kuyarke liken. Ye yiḡe pasa tukulmba tenḡemba saket.

² Sunḡo tuku Guwanḡe ye sayate le pasa kukliwet.

Nuḡe ye tuku miḡe tumba tane wam pagutiḡit.

³ Israel mbal tuku Mbara nu ndame kune sunḡokanu tanḡan sine kilmba kaisiḡit. Nu tenḡemba ye sayina.

Gabat sunḡo nu Kuate kum-nemḡe minmba maḡau tiḡreknumbi tanḡo pino kulatkate ta

⁴ nu ki kitek prowam tuku ma tugu ramba gau purfemba ki bulunḡate tanḡan. Nu ki promba mbai ḡgislu anḡa waḡe mbol liḡlenkanu tanḡan.

⁵ Sunḡonḡe ye tuku ndare turmba kanḡat ta nyaro niḡuwa.

Nu o buk ye ḡak wamdus ulendimba pasa katna ta nu pasa ta mbile nda.

Nu mara mindek nuḡe ranḡun mayenumbi ye sanḡri pileyate le ye mine mayewet.

⁶ Tanḡo ḡaigonu ta Kuatenḡe muli ago ḡak tanḡan kilmba kile-pankamḡat.

Tanḡo andenḡe muli ago ḡak ta nuḡe waimbi biye nda.

⁷ Nu muli ago ḡak ta mbanimbi silimba ka pasokam tuku ma mbolḡe maḡurka pa diḡḡuwa le ugmba tatrुकamḡat.

David tuku kame gabat sugo keḡmba

⁸ David tuku kame gabat sugo sugo tuku nyu kat nanḡine ta tenḡemba.

Yoseb Basebet nu kame gabat sugo keḡ ta tuku ambonḡanu gabat. Tanḡo ta nu Takemon mbal tuku ndare. Ait ande nu kame mbolḡe mbanduwan biymba kame bumba ḡgueu mbal 800 bale farkina le kumnaig.

⁹ Nu dubiknu ta Dodo kiḡo nuḡe Eleasar. Eleasar nu Aho mbal tuku

ndare. Nu mata David tuku kame gabat sugo keḡ ta tuku ande. Ait ande nu David ndon minna sulumba Filistia mbal kame tuku maḡurka minnaig le nale ndek Filistia mbal ta kame tuku kile-saika minnaik. Tanḡanaik le nane promba kame bunaig le Israel mbal ḡakmba kua ka sili-silinaig le

¹⁰ Eleasar nuḡe ndo tiḡa Filistia mbal ndon kame bumba kina ka ka nu matuk kumba wai kume tirina ta nu kame bagi kusre ndana. Ait ta mbolḡe Sunḡonḡe Filistia mbal kile-ibenḡkina le Israel mbal kua ka sili-silinaig ta nane maḡ luka Eleasar tugum promba Filistia mbal kume farnaig ta tuku ḡgaro yubḡgam tuku minde piye anḡ ta paske likinaig.

¹¹ David tuku kame gabat sugo keḡ ta tuku inum ta Agi kiḡo nuḡe Sama. Tanḡo ta Hararnu. Ait ande nane Filistia mbal pro Lei tumbranḡe piro ande tugumḡe kame tuku kuaneka tiḡinaig le Israel mbal nane kanḡerka kua kinaig.

¹² Tanḡanaig le Sama nu kua kine ndaka nu piro sinam tanḡe tiḡa nane Filistia mbal kilke ta tubekaig ḡga kame tiḡa Filistia mbal ta bale farna. Ait ta mbolḡe Sunḡonḡe Filistia mbal ḡakmba kile-ibenḡkina.

¹³ Mo ait mbolḡe Filistia tuku kame kuasmbi afu pro Refaim ma guton tanḡe kame tuku kuaneka minnaig le David nu Adulam tuku ndame burok sinam tanḡe minna le nu tuku kame gabat sugo keḡ ta nu tugum pronaig.

¹⁴ Tanḡanaig le David nu tabe ponḡa nuḡe fonde karenḡu sinam kumba ka tanḡe minna le Filistia mbal buk Betlehem tumbranḡ tinaig.

¹⁵ Tinaig le David ndek nuḡe tumbranḡ idusmba kule parana sulumba sakina: Ye kumba ka Betlehem tumbranḡ fonde malanḡambi kule burok sinamḡe kule bulbulmba prote ta ye nyam paḡayate ḡgina.

¹⁶ Tanḡakina le nane gabat sugo keḡ ta tiḡa kinaig ka Filistia mbal Betlehem kulatka minnaig tambik

ri ndamba nane ndoŋ kame bumba ka sinam ka David kule burok sakina ta kunymba tumba pro David tunaig kande nu nyam mbulmba kule ta tumba Sunŋo tuku atraukina sulumba

¹⁷ ndek sakina: O Sunŋo, ye kule te nyi ta taŋgo kame te tuku ndare nyanu taŋaŋ. Nane kumam tuku ndin mbolŋge kagig ka kule kunymba prowaig ŋgina. Taŋakina sulumba nu kule ta nyam mbulmba atraukina.

Gabat sugo keŋ ta nane taŋamba ndo maŋau ke likinaig le Israel mbal ŋakmba nane tuku saka minnaig.

David tuku kame gabat afu

¹⁸ Yoab mambo nuŋe Abisai nu kame gabat saŋgriknu 30 ta tuku gabat naŋgine. (Nale tuku ina nakile Seruya). Ait ande Abisai nu nuŋe mbanduwaŋ tamba ŋgueu mbal 300 kilmba bale farna le kumnaig tukunu nu taŋgo 30 ta ŋgamukŋge nu taŋgo nyu ŋak minna.

¹⁹ Taŋamba minmba nu nane tuku gabat mayok kina ta nu kame gabat sugo keŋ ta kumnemŋge minna.

²⁰ Yehoyada kiŋo nuŋe Benaya nu mata kame taŋgo ande nyu ŋak minna. Benaya nu Kabselnu. Nu kuru kuru ndaka ŋgueu mbal sunŋomba bale farkina sulumba Moabnu kame taŋgo nyu ŋak armba turmba bale farkina le kumnaik. Bidu tiŋga ma tido pilna ait ta mbolŋge nu burok ande sinam kumba ka laion ande balena le kumna.

²¹ Taŋamba ait ande nu ka Isipnu taŋgo sunŋo ande te-silikina. Taŋgo ta nu nuŋe mbanduwaŋ biye ŋak minna le Benayaŋge mbanduwaŋ yaimba tumba nu balena le kumna.

²² Benaya nu maŋau taŋamba ndo ke likina sulumba nu gabat 30 ta tuku ande minna.

²³ Nu nane ŋgamukŋge nyu ŋak minna ta nu kame gabat sugo keŋ ta kumnemŋge minna.

²⁴ Kame gabat 30 ta tuku nyu kat naŋgine ta teŋemba.

Ande Asahel nu Yoab tuku mambo nuŋe. Ande Elhanan nu Betlehemnu. Mam nuŋe Dodo.

²⁵ Sama le Elika nale Harodnu.

²⁶ Heles nu Paletnu. Ira nu Tekoanu. Mam nuŋe Ikes.

²⁷ Abieser nu Anatotnu. Mebunai nu Husanu.

²⁸ Salmon nu Ahonu. Maharai nu Netofanu.

²⁹ Heleb nu mata Netofanu. Mam nuŋe Bana. Itai nu Gibeau Benyamin ma tugu mbolok. Mam nuŋe Ribai.

³⁰ Benaya nu Piratonnu. Hidai nu Gas ma gutoŋ mbolok.

³¹ Abi-Albon nu Arbatnu. Asmafet nu Bahurimnu.

³² Eliaba nu Salbonnu. Yasen tuku kiŋo kat nuŋe mata nane ŋgamukŋge minnaig. Taŋgo ande nyunu Yonatan nu mata nane ndoŋ minna.

³³ Samat nu Hararnu. Ahiam nu Hararnu. Mam nuŋe Sarar.

³⁴ Elifelet nu Makanu. Mam nuŋe Ahasbai. Eliam nu Gilonu. Mam nuŋe Ahitofel.

³⁵ Hesro nu Karmelnu. Parai nu Arbnu.

³⁶ Igal nu Sobanu. Mam nuŋe Natan. Wa nuŋe Hagri.

³⁷ Bani nu Gadnu. Selek nu Amonnu. Naharai nu Berotnu. Nu Yoab tuku kandim agaŋ ndende kugrakanu taŋgo.

³⁸ Ira le Gareb nale Itranu.

³⁹ Uria nu Hitnu. Nane ulendimba taŋgo 37 minnaig.

24

David nu Israel mbal Yuda mbal pilenŋa burke likina

¹ Ait ande Sunŋo nu Israel mbal tuku gubrana le nu nane Davidŋge piti niŋguwa ŋga nu sana: Ne kumba Israel taŋgo pino Yuda taŋgo pino ŋakmba pileniŋmba burke lika ŋgina.

² Taŋakina le David ndek nuŋe kame gabat Yoab wam pagumba sana: Ne tiŋga naŋe gabat kame kilmba ka siŋgine kuasmbi Israel taŋgo pino ŋakmba burkap. Tane Israel ma tugu ŋakmba mbol kape sulumba Israel

tango pino burkap le ye tango giganmba minig ta katesewi ngina le

³ Yoab ndek lafumba nu sana: O gabat sungo, naŋe kuasmbi Israel mbal Sungoŋge sinzanŋinguwa le tango pino puluka tugeka sungomba prowaig nga iduset ta kile ne ndaŋam tuku tango pino burkam sakate? Wam ta mayenu ndo kuga ngina kande

⁴ gabat sungo nu Yoab nuŋe gabat kame piro ta kuwaig nga dirnanga minna le nane nu tuku pasa dubimba ndek Israel tango pino burnu kinaig.

⁵ Kinaig ka Yordan kule pakarka Aroer tumbran pronaig. Tumbran ta Gad ma tugu mbolŋge ma gutonŋge minit. Tanamba nane tumbran ta kusremba kinaig ka Yaser tumbran pronaig sulumba

⁶ Yaser kusremba kinaig ka Gilead ma tugu mbol kumba ka Kades tumbran pronaig. Tumbran ta Hit mbal tuku kilke mbolŋge minit.

Tanamba nane maŋ tinga kumba ka Dan ma tugu mbol promba kinaig ka Sidon tumbran pronaig.

⁷ Pro tanŋe nane luka kinaig ka Tirus tumbran pronaig. Tumbran ta fonde kareŋnumbi koranu.

Tirus tumbran kusremba kinaig ka Hivi mbal tuku tumbran kame Kanan mbal tuku tumbran kame ta ŋakmba kinaig ka Berseba tumbran Yuda ma tugu mbol pronaig.

⁸ Nane ka ma tugu ŋakmba mbol kumba piro ke sugluka tambun 9 ait 20 kinaig le maŋ luka Yerusalem pronaig.

⁹ Tanamba Yoab ndek gabat sungo tugum kina sulumba sana: Israel mbal tango 800,000 nane ne tuku kame tango pirokam kumuŋ. Yuda mbal tango 500,000 nane ne tuku kame kuasmbi pironu kumuŋ ngina.

¹⁰ Kile David nu wam kina ta tuku wamdus pitina le nu ndek Sungo yabanmba sana: O Sungo, ye nginŋan maŋau kumba sinka uneken. Ne ye tuku une ta sauka gilainga ngina.

¹¹⁻¹² Tanakina le Sungo ndek David tuku tuan tango Gad wam pagumba

sana: Ne ka tenenmba David sawa. Sungo nu piti sugo keŋmba ne tanmbim iduste ta ne ismba inum pilemba madiwa nga sawa. Nu inum madiwa ta ye tanamba kamŋgit nga Gad sana.

¹³ Mafena le David nu abonŋina le Gad nu tugum promba pasa ta ŋakmba David kubeu tumba sana: Sungo nu piti sugo keŋmba ne tanmbim iduste ta ne ta tuku inum madiwa. Ne kilke tugu te mbol guba sungo yar 7 minwa nga madiwamŋgat e? Ko naŋe ngueu mbalŋge kamembi yokernuwaig le tambun keŋmba kua ka ma baknu mbolŋge kuirka minamŋgat e? Ko guaze sungo ait keŋmba Israel tango pino bale farwa nga idusmba madiwamŋgat e? Ne wamdus pile timba piti sugo keŋmba te tuku inum madiwa le ye ka Sungo sawi ngina.

¹⁴ Tanakina le David ndek Gad sana: Ye wamdus matuk tukulka piti sungoyate. Sungo nu sine make patikate tuku tukunu nuŋe wamdus ndaŋmba kam idusmba ndeta kuwa ta ye ngueu mbal pro kamembi yokeryam wam ta ndo ye mbulit nga Gad sana.

¹⁵ Kile Sungo nu guaze sungo ande pilna le Israel ma tugu ŋakmba kumuŋina. Israel tango guazembi bale farna ta ulendika 70,000.

¹⁶ Sungo tuku eŋel guaze tambu tango pino bale farkam tuku piro tuna ta nu buk Yerusalem mbal ŋaigo siglikam bafuna le Sungo nu wamdus te-ibenŋa sulumba eŋel peuna. Peuna le eŋel nu Yebusnu tango Arauna tuku kilke tugumŋge tingina.

¹⁷ David ndek mambilmba eŋel tango pino bale farmba minna le kaŋgerna sulumba nu Sungo sana: Mbar te ye tuku. Yenŋe mbar te ken. Tango kame sinamanzerok te tuku mbar kuga. Piti te ye mbolŋge yiŋe ndare mbolŋge prowa ta maye nga Sungo sana le

¹⁸ ki ait ndui ta mbolŋge ndo Gad nu David tugum kumba sana: Ne kaye ka Arauna tuku kilke mbolŋge ndame

turnannga Sunḡo atraukam tuku pa lanlan ande wakeiwa nga sana le

¹⁹ nu ndek Sunḡo tuku pasa ta dubimba kumba ka Gad nu sana tanamba ndo kina.

²⁰ Kile Arauna mambilna kande gabat sunḡo nuḡe piro mbal ndoḡ nu sota pronaig le kanḡerkina sulumba nu David tumailamḡe dagol tidronḡa loka

²¹ kusnana: O gabat sunḡo, ne ndanḡam ye tugum te prote ḡgina le nu lafumba sana: Ye ne tuku kilke te piyawam prowet. Piyamba guaze sunḡo prote te kugawa nga Sunḡo atraukam tuku pa lanlan ande wakeiwamḡit nga sana.

²² Tanḡaka sana le Arauna ndek David sana: O gabat sunḡo, kilke te ne ake ta sulumba Sunḡo atraukam tuku sakate tanamba ka. Ye tuku makau minig te kila sulumba makau tuku pirokanu suku aḡan ndende te turmba kilmba fetfetmba Sunḡo atraukam tuku pa dikḡga ḡgina sulumba

²³ nu nuḡe aḡan ndende ta ḡakmba kilmba David kile-tumba sana: Naḡe Mbara Sunḡo nu ne tuku atrau tuwa ḡgina.

²⁴ Tanḡakina le David ndek lafumba sana: Kuga. Ye aḡan ndende ta ḡakmba ndametiḡmbi piyawamḡit. Ye aḡan inum ake yainumba yiḡe Mbara Sunḡo atrauke nda nga sana. Tanḡaka sana sulumba nu kilke makau kilna ta ulendimba silwa ndametiḡsonḡ 5-mbi piyana.

²⁵ Tanamba nu ndame kilmba turnanḡa pa lanlan wakeimba makau afu bale farmba pasokina le ugnaig. Tanamba maḡ Sunḡo ndoḡ wamdus ulendikam tuku makau afu ta kilmba pasokina le ugnaig le Sunḡonḡe guaze sunḡo Israel ḡgamukḡe minna ta pitaimba tukulna le kugana.

DAVID TUKU MUNE MUNE WANJE DAVID TUKU MUNE

51

David nu Batseba ndon unekina le tuan tanjo Natan pro David mbar manau kina ta tuku sana le David nu mune te kuyarna.

- ¹ O Kuate, kume pur manau ta ne tugu.
Ne sine make patikate wam ta mata sunjokanu.
Ta tuku ne ye mapeyumba ye tuku une njakmba sauka kile-sika.
- ² Ne ye tuku mbar manau njakmba sauka gilainga le ye ne am mbolnge tinjeknu purfenju mayok ka.
- ³ Ye sinja mbaren sulumba une manau ken. Wam ta ye mara mindek idusmba minet.
- ⁴ Ye ne am mbolnge mbaren. Mbar ta ne kumamba ken.
Ta tuku ne kumumbi ye tumba pasa mbolnge pilit.
- ⁵ Ye inange te-pile ndakina ait ta ye une njak minen.
Nu ye te-pilna le ye mbar manau kam tuku ndo mayok kan.
- ⁶ Ye manau purfenju tugusek ndo dubiki nga ne wamdus sunjo njak minit. Ta tuku ne wamdus kuyar mayenumbi ye sinzanya.
- ⁷ Ne ye tuku une ta njakmba sauka kile-sika.
Tanawa le ye ne am mbolnge purfenju ndo mayok ka.
- ⁸⁻⁹ Ne ye piti sunjo sina le ye tuku sangri njakmba kuganaig.
Ne ye tuku mbar manau ta kile-sikumba ye tuku une ta nduiye gilainga.
Tanamba ne nanje gare manau ta ye sa le ye manje gare-gareki.
- ¹⁰ O Kuate, ne ye tuku ngamunggal purfeu sera sulumba ye tuku wamdus te-tiwe sa le ye ne ndo dubinam idusi.
- ¹¹ Ne ye pitai ndayumba nanje Tukul Guwa mata ye yai ndaya.

- ¹² O buk ne ye te-luka tina le ye gareyina.
Tanamba ndo ne nanje gare manau ta sa le ye manje gare-gareki.
Ye mara mindek ne ndo dubinam tuku wamdus tamba sinzanya.
- ¹³ Tanawa le ye une njak mbal ne tuku wam tugusek ta tumningi le nane mbilka ne dubinamngait.
- ¹⁴ O Kuate, ye ndare kutuwen ta idusmba ne ye kasuryumba pasa mbol pile ndaka.
Ne ye mapeyumba ye te-luka ta le ye ne tuku manau tinjeknu ta idusmba mune-munekamngit.
- ¹⁵ O Sunjo, ne ye sinzanya le ye manje yinje mingembi ne tuku nyu tedunji.
- ¹⁶ Ye ne tuku atrauka aganjmor kilmba bale farmba pasoki le ugwaig ta ne nzali ndanate.
- ¹⁷ O Kuate, ye tuku atrau aganj ta ye yinje nyu te-ibenmba ne kum-nemnge mini ta ne nzalinate.
Ye ngamunggal biye mbilmba ne tugum prowi ta ne ye pitaiye nda.
- ¹⁸ Ne Yerusalem fonde karennumbi tekormba nanje nzali dubimba Sion mbal sinzaninga le nane mine magewaig.
- ¹⁹ Tanamba nane tukul dubimba makau pailnu kilmba ne tuku atrauka aganjmor ta bale farmba pasoka ugwaig le ne gare-garekamngat.

YONA

Yona tuku wam patit

David nu kumna le kiŋo nuŋe Solomon nu tuku ma tumba Israel mbal Yuda mbal kulatka minna. Solomon tuku ait mbolŋge nane piti afu kaŋger ndaka mine mayenaig.

Solomon nu kumna le kiŋo nuŋe Rehoboam nu tuku ma tina le Israel mbal nane taŋgo ta mbulmba nu nane kulat ndakuwa ŋga gabat sunŋo ande kise madinaig. Taŋanaig le Rehoboam nu Yuda mbal ndo kulatka minna.

Taŋamba Israel mbal Yuda mbal nane nduiye fet arnaig le David tuku ndare tuturmba kina ta nane Yuda mbal ndo kulatka minmba minnaig. Nyu kat naŋgine ta Matteus 1.6-11 mbolŋge mine likade.

Ait ta mbolŋge tuan taŋgo sunŋomba nane Israel mbal Yuda mbal ŋgamukŋge minmba nane rironŋ pasa saniŋmba minanu.

Nane tuku nyu kat naŋgine Elia Elisa Aisaia Yerima nane afu turmba.

Yona nu Kuate ram kua kina

¹ Mara ande Sunŋo nu Amitai kiŋo nuŋe Yona wam pagumba sana:

² Ne tiŋga Nineve tumbranŋ sunŋo ta kaye sulumba rironŋ pasa niŋga. Ye nane tuku wam ŋaigonu sunŋomba ke likade ta ye kaŋgerket ŋgina.

³ Taŋakina le Yona nu Sunŋo ram kua ka Spen kilke mbol kambim bafuna sulumba kile nu tiŋga Yafo tumbranŋ fudinŋ ta mbol kina ka taŋge waŋ ande Spen kambim bafuna ta tesilikina sulumba Sunŋo ram kua ka waŋ ta piyamba poŋga kinaig.

⁴ Nane kinaig le kile Sunŋonge bubre saŋgrinu yu mbolŋge pilna le prona. Bubre saŋgrinu taŋge waŋ tumba sambriwa le fofokam bafuna le

⁵ waŋ kulatkanu taŋgo kame nane wamdus fulilka kuru kuru mayemba naŋgine mbara yimyam wike likinaig sulumba nane waŋ piti sunŋo tina

ta bulkuwa ŋga agaŋ ndende afu waŋ mbolŋge paska kilmba yu mbol pankinaig ta Yona nu katese ndana. Nu waŋ sinam nziŋge kinymba gi-laiŋgina.

⁶ Kile waŋ ta tuku gabat Yona te-silika kuanemba sana: Ne ndaŋam tuku kinymba minit? Ne tiŋgumba naŋe mbara wika le nu sine sinasiŋmba tursiŋguwa le sine ŋgisi ndakube ŋgina.

⁷ Taŋakina le waŋ kulatkanu taŋgo kame nane naŋgine naŋgine sakinaig: Sine kagmaika taŋgo ande tuku nyu mayok kuwa ndeta nuŋge mbarna le sine ŋgisikam bafuweg te kila palmbimŋgig ŋginaig. Nane taŋamba kagmaikinaig kande Yona tuku nyu mayok kina.

⁸ Taŋana le nane nu sanaig: Sine piti sunŋo teg te tugunu te-mayokmba sasiŋga le sine isbe. Ne ame piro ŋak? Ne anikok? Ne kilke tugu ndaŋ tuku kuasmbi ŋginaig le

⁹ Yona ndek nane tuku pasa lafumba saniŋgina: Ye Hibrunu. Ye Sunŋo tuku nyu kurauket tuku. Nu samba mbolok Mbara. Nuŋge yu kilke turmba kile-mayokkina ŋgina.

¹⁰ Taŋakina sulumba Yona nu Sunŋo ram kua kina ta kubeu niŋgina le waŋ kulatkanu taŋgo kame nane ismba kuru kuru sunŋo tinaig sulumba Yona sanaig: i ... Ne siŋka mbar sunŋona ŋginaig.

¹¹ Bubre kile saŋgri tiŋgina le yu mbalo sugo sugo tiŋginaig le waŋ kulat taŋgo nane ndek sakinaig: Sine ne mbolŋge ndaŋbe le yu mukuwa le sine mine mayewamŋgig ŋginaig le

¹² Yona nu ndek saniŋgina: Ye tumba yu mbol bukŋgap le yu mukuwamŋgat. Yeŋge mbaren le yu mbalo sugo sugo te tiŋgade le tane piti tade ŋgina.

¹³ Taŋakina le nane waŋ kulat taŋgo waŋ tumba makembi kambim bafumba nane saŋgri tiŋga koikinaig. Koikinaig ta yu saŋgri tiŋgina le nane waŋ tumba piyal kambim fugumba

¹⁴ Sunŋo wika sanaig: O Sunŋo, sine taŋgo te tumba yu mbol bukŋgube le

nu kumwa le ne sine pasa mbolŋge patika le ma ŋayo mbolŋge ŋgisi ndakube. O Sunŋo, ne naŋe nzali ndo dubimba wam te kate ŋginaig.

¹⁵ Tanakinaig sulumba nane Yona tumba yu mbol bukŋginaig le yu ndek mukuna.

¹⁶ Yu mukuna le tanŋo kame ta Sunŋo tuku kuru kuru sunŋo tumba aŋaŋmor ande balemba Sunŋo atraukinaig sulumba nu tuku pasa sanŋri pilenaig.

¹⁷ Yona tumba yu mbol bukŋginaig le Sunŋo nu kualegaŋ sunŋo ande sana le nu promba Yona tumba ŋinkina. Ŋinkina le Yona nu mara keŋmba furir keŋmba kualegaŋ fungul sinam tanŋe minna.

2

Yona nu Kuate gare pasa tuna

¹ Yona nu kualegaŋ fungul sinamŋge minmba nuŋe Mbara Sunŋo gare pasa tumba sakina:

² O Sunŋo, ye piti sunŋo kurawit sulumba ne wikit le ne ye turyat. Ma ŋayonu kumanu mbal tuku ma mbolŋge minit sulumba ye ne tuku wi kuenkit le ne isat.

³ Neŋge ye bukŋgat le ye yu buto sinam nzi kat. Yuŋge ye sonŋat le yu mbalo sugo sugo ye mbolŋge ŋgurkaig le

⁴ ye sakit: Ne ye pitaiyat. Ne tuku tukul wande ta ye maŋ kaŋgere nda ŋga sakit.

⁵ Yu mbalo ye mbolŋge ŋgurmba minaiŋ le ye tuku mabsen tukulkat le yuŋge ye ŋak sonŋat. Yu sinamok anŋaŋge ye tuku gabat sonŋat.

⁶ Ye yu sinamŋge tabe minig ta tugu nu tugum nzi kat. Ma ta ŋayonu ndo ye tukulyat ta o Kuate Sunŋo, ne ye maŋ luka te-mayokyat le ma ŋayonu ta kusrewit.

⁷ O Sunŋo, ye kumam tuku kamusit sulumba ye ne idusnumba yabaŋnit le ne samba mbolŋge naŋe tukul wande sinamŋge ne isat.

⁸ Nane afu yabri mbara dubikade ta nane ne kusrenade ta

⁹ ye munembi ne tuku nyu te-dunŋa ne atraukamŋgit. Ye ne ndon tu-mamba pasa sanŋri pilewen ta maŋ kamŋgit.

O Sunŋo, neŋge ndo sine kile-luka kilit le sine abo ŋak mineg ŋga sana.

¹⁰ Kile Sunŋo nu maŋ kualegaŋ ta sana le kumba ka piyalŋge Yona ŋgilikina le mayok kina.

3

Yona nu Nineve kina

¹ Sunŋo nu maŋ lato Yona wam pagumba sana:

² Ne tinŋa Nineve tumbran sunŋo ta kaye sulumba pasa ye ne sanet te kuklimba saka ŋgina.

³ Tanakina le Yona nu tinŋa Sunŋo tuku minŋe dubimba Nineve kina. Nineve nu tumbran sunŋo pasa ŋak. Tanŋo ande tumbran ta dubimba make inum kumam kambim ŋga ta nu mara keŋnu mbolŋge ta prowanu.

⁴ Kile Yona nu tugu pilmba tumbran sunŋo ta dubimba kina ka ki butunŋina le furiram nu wi kuenka nane saninŋina: Ait 40 kugawaig le Kuatenŋe Nineve tumbran te te-ŋgisiwamŋgat ŋga saninŋina le

⁵ Ninevenu tanŋo pino nane Ku-ate tuku pasa ta ismba sonŋga nane ndek sakinaig: Sine ŋakmba nyamagan pinka tanŋo nyu ŋak tanŋo nyu kugatok sine ŋakmba ŋgamunŋal biye mbilmba sinamanzer tawi tinbe ŋginaig.

⁶ Kile Nineve tuku gabat sunŋo ta pasa ta ismba nuŋe minyokam mbili sunŋo maditaknu ta kusremba nuŋe mindepiye mayenu ta paska pilmba sinamanzer tawi tinmba kuke tugu sinamŋge minyok minna.

⁷ Tanamba nu tanŋo afu kukul-ningina le nane kumba ka Ninevenu tanŋo pino ŋakmba wam paguka saninŋinaig: Singine gabat sunŋo nuŋe gabat kame ndon nane teŋenmba sakaig. Tane tanŋo pino aŋaŋmor ŋakmba nyamagan kule pinka ndanyap.

⁸ Tane ŋakmba aŋaŋmor turmba sinamanzer tawi tinmba tane Kuate

wika yabanap sulumba tangine wam n̄aigonu ta n̄akmba kusreka mine mañau n̄aigonu ke likade ta turmba n̄akmba kusrekap.

⁹ Sine tañabe le Kuate nu sine tuku gubra sun̄go pilit ta wamdus mbilmba kusrewa le sine n̄gisike nda. Gabat sugo sugo nane tañakaig n̄ginaig.

¹⁰ Kile Nineve mbal nane wam n̄aigonu n̄akmba kusrekaig le Kuate nu wam kinaig ta kan̄gerka nane tuku gubra sun̄go tina ta wamdus biye mbilna sulumba nu nane kile-n̄gisikam sakina ta ke ndakina.

4

Kuate nu Nineve mapena le Yona nu gubra tina

¹ Yona nu wam ta tuku n̄gamun̄gal n̄ayon̄ga nu gubra tina sulumba

² nu Sun̄go yaban̄mba sana: O Sun̄go, ye yiñe tumbran̄nge minmba ne Nineve tumbran̄ n̄gisiwe nda ta o buk katesewen. Ta tuku ye kua ka Spen kambim bafuwen. Ne sine sinasiñmba mapekate tuku Mbara ta ye kila. Ne pitik gubra ndanate tuku. Ne sine tuku kume purte tuku. Ne wamdus biye mbilmba tañgo tuku mbar ne lafu ndate.

³ O Sun̄go, ne ye baleya. Ye abo minam mbulit. Ye kumi ko n̄gina le

⁴ Sun̄go nu ndek sana: Ne gubranate wam ta kumumbi e n̄gina.

⁵ Kile Yona nu tumbran̄ sun̄go ta kusremba kumba ka ki prote kumam̄nge minyokina. Nu baibai ande nzañnu pilmba ta kumnem̄nge minyok minmba ame wam tumbran̄ sun̄go ta mbol̄nge prowam̄ngat n̄ga tair̄nga minna.

⁶ Tañana le Yona kin̄ge piyikat n̄ga Kuate Sun̄gon̄ge ail ande te-mayokna le ail ta sun̄goka nzañn̄nge nu kaina. Yona nu n̄gamun̄gal n̄ayon̄gina ta kusrewa n̄ga tañana le Yona nu ail ta kan̄germba gare sun̄go tina.

⁷ Mafena le maratukuk Kuate nu n̄guakile ande kukulna le promba ail sumbailnu ta nye fofona le ail ta kummba kareñgina.

⁸ Kile ki pro san̄gri tin̄gina le Kuate nu bubre paknu ki prote kumam̄nge pilna le pron̄a. Kin̄ge Yona gabatnu piyna le nu am purmba ndeke dirna sulumba sakina: Ye abo minam mbulit. Ye kumi ko n̄gina le

⁹ Kuate nu Yona sana: Ail te kummba kareñgat le ne gubranate wam ta kumumbi e n̄gina le nu ndek sakina: Au. Ye kumumbi gubrayate. Ye gubra tet ta dubimba kumi ta maye n̄gina.

¹⁰ Tañakina le Sun̄go nu Yona sana: Furir ndindo mbol̄nge ail te promba sun̄gokat. Furir ande mbol̄nge nu kummba kareñgat. Ne ta tuku piro kareñ ndakat. Nenge nu te-sun̄go ndawat. Ndan̄am tuku ne ail ta tuku ninankate?

¹¹ Ye mata tañamba ndo Nineve tumbran̄ tuku sina sun̄goyate le mapewet. Tumbran̄ sun̄go ta kin̄jo kame fon̄fon̄ gudomm̄ba 120,000 ta lite. Nane mbar kugatok. Agan̄mor mata gudomm̄ba minig n̄ga Yona sana.

[Tuan tañgo sun̄gomba Israel mbal Yuda mbal riron̄ pasa ninganu kande nane ismba nda isanu sukmba yabri mbara kanunu mbariñniñmba minanu.

Tañawanu le Kuate nu Babilon gabat sun̄go Nebukadnesar wamdus tuna le nu pro nane ndon̄ kame bumba kusem wande sun̄go Solomon̄nge te-tina ta turmba n̄ayo silimba Israel mbal Yuda mbal n̄akmba muliñ kilmba Babilon kilke mbol̄ kinaig. (Aposel 7.42-43 kan̄gerap).

Israel mbal nane Babilon kilke mbol̄nge minnaig ma ma yar 70 kinaig le Daniel tuku ait mbol̄nge Sun̄gon̄ge Babilon gabat sun̄go kitek Darius wamdus tuna le nane mapekina le nane luka Israel kilke mbol̄ kinaig sulumba kusem wande kitek ande mañ te-tinaig.

Tañamba minnaig ma ma nane tuan tañgo kame tuku dir pasa kame ta idusniñmba Kuate nu Mesias nyunu ande Kristus kukulwa n̄ga nu tair̄nga minnaig.]

MATEUS Mateus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tanjo 12 madiniŋgina ta Mateus nu tanjo ta tuku ande. Nu tuku mape nyu ande Levi. Mateus nu Zu tanjo ta nu Rom gafman tuku piro tanjo minmba Zu mbal mbolŋge takis kilmba minanu le Zu mbal ŋakmba nu kasurmba talanaig. Tanjanaig le Yesus pro nu tala ndamba madina le nu tuku dubiwanu tanjo mayok kina. (Matteus 9.9-13 kanjerap).

Mateus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu teŋenmba. Zu mbal nane Rom mbal kumnemŋge minmba gabat sunjo ande nyunu Mesias nyunu ande Kristus nu nane tuku muskil kile-tidiŋgam tuku minde minnaig. Nane Kuate tuku pasa ambokok mbolŋge dir pasa kame ta burka Kuate nu Kristus kukulwa ŋga tair minnaig ta nu buk pronu ta nane katese ndanaig. Ta tuku Mateus nu waŋe te Zu mbal tuku wamdus purfeu serniŋgam tuku kuyarna sulumba dir pasa kame sunjomba tugunu ta kukliniŋmba tumningina.

*Yesus Kristus tuku mbuŋ kat nuŋe
(Lukas 3.23-28)*

¹ Yesus Kristus nu David le Abraham tuku mbuŋ. Nu tuku mbuŋ Abraham tuku ndare tuturmba teŋenmba kina.

² Abraham tuku kiŋo nuŋe Isak. Isak tuku kiŋo nuŋe Yakob. Yakob tuku kiŋo kame 12 ande Yuda.

³ Yuda tuku kiŋo kat nuŋe Peres le Sera. (Ina nakile Tamar). Peres tuku kiŋo nuŋe Hesron. Hesron tuku kiŋo nuŋe Ram.

⁴ Ram tuku kiŋo nuŋe Aminadab. Aminadab tuku kiŋo nuŋe Nason. Nason tuku kiŋo nuŋe Salmon.

⁵ Salmon tuku kiŋo nuŋe Boas. (Boas ina nuŋe Rahab). Boas tuku

kiŋo nuŋe Obed. (Obed ina nuŋe Rut). Obed tuku kiŋo nuŋe Yesi.

⁶ Yesi tuku kiŋo nuŋe David nu gabat sunjo.

David tuku kiŋo nuŋe Solomon. (Ina nuŋe Uria tuku pino kuembol Davidŋge tina).

⁷ Solomon tuku kiŋo nuŋe Rehoboam. Rehoboam tuku kiŋo nuŋe Abia. Abia tuku kiŋo nuŋe Asa.

⁸ Asa tuku kiŋo nuŋe Yehosafat. Yehosafat tuku kiŋo nuŋe Yehoram. Yehoram tuku kiŋo nuŋe Usia.

⁹ Usia tuku kiŋo nuŋe Yotam. Yotam tuku kiŋo nuŋe Ahas. Ahas tuku kiŋo nuŋe Hesehia.

¹⁰ Hesehia tuku kiŋo nuŋe Manase. Manase tuku kiŋo nuŋe Amon. Amon tuku kiŋo nuŋe Yosia.

¹¹ Yosia tuku kiŋo gudommmba ande Yehoyakin.

Ait ta mbolŋge nane Israel mbal muliŋ kilanu tanaŋ Babilon kilke mbol kinaig.

¹² Kinaig ka Babilonŋge minnaig sulumba Yehoyakin nu Sealtiel te-pilna. Sealtiel tuku kiŋo nuŋe Serubabel.

¹³ Serubabel tuku kiŋo nuŋe Abihud. Abihud tuku kiŋo nuŋe Eliakim. Eliakim tuku kiŋo nuŋe Asor.

¹⁴ Asor tuku kiŋo nuŋe Sadok. Sadok tuku kiŋo nuŋe Akim. Akim tuku kiŋo nuŋe Eliud.

¹⁵ Eliud tuku kiŋo nuŋe Eleasar. Eleasar tuku kiŋo nuŋe Matan. Matan tuku kiŋo nuŋe Yakob.

¹⁶ Yakob tuku kiŋo nuŋe Yosef. Piyo nuŋe Maria. Maria nu Yesus te-pilna. Yesus nyunu ande Kristus.*

¹⁷ Tanjamba Abraham tuku ait kusremba nuŋe ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig le David pronu.

David tuku ait kusremba nuŋe ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig sulumba muliŋ kilanu tanaŋ Babilon kinaig.

Babilonŋge minnaig ait ta kusremba ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig le Kristus pronu.

* **1:16:** Kristus nyu ta tugunu: Kuateŋge madina tanjo

*Maria nu Yesus te-pilna
(Lukas 2.1-7)*

¹⁸ Yesus Kristus nu ina nuñenge te-pilna ta tejenmba. Ina nuñe Maria. Maria nu Yosef tam tuku madinaig. Nale muñgu kile ndaka minmba Maria nu buk Tukul Guwa tuku sañgrimbi kiño konmba fungul te-mayokna ta katesena.

¹⁹ Yosef nu tam tuku madinaig ta nu wamdus tiñreknu ñak tukunu Maria kiko tikat nga nu siñsiñndo kusrewam tuku idusna.

²⁰ Tanjamba wamdus teroka minmba nu kiñambi Sungo tuku eñel ande pro nu sana: David tuku mbuñ Yosef, ne piyo nane Maria tam tuku wamdus piti ndanuwa. Ne nu ta. Nu kiño konna ta Tukul Guwa tuku sañgri mbolñge nu kile fungulok minit.

²¹ Nu kiño te-palmbimngat ta nyunu Yesus nga. Israel mbal une mañauñge nane tidongate ta nuñge nane tuku muskil kile-tidinge niñgamngat nga Yosef sana.

²² Wam ñakmba mayok kine likinaig ta Sungo tuku pasa ande tuan tañgoñge te-mayokna ta kumuñgina. Nu tejenmba kuyarna.

²³ Tane isap. Pino mbanzo ande nu tañgo ndoñ mine ndakanu minmba ma ma fungulok minwa sulumba nu kiño te-palmbimngat.

Kiño ta nu tuku nyu Emanuel ngina.

Aisaia 7.14

Emanuel pasa ta tugunu: Kuate nu sine ndoñ minit.

²⁴ Yosef nu kinyna tuku abonga Sungo tuku eñel pasa sana ta kumumba nu Maria nuñe pinonu tina.

²⁵ Nu tina ta nu ndoñ kinye ndakinaik sulumba kumba ka nu kiño te-pilna. Nu kiño te-pilna le Yosef nu tuku nyu Yesus ngina.

2

*Kila mbal nane Yesus kanjeram
pronaig*

¹ Herodus nu gabat sungo minna ait mbolñge Yudea ma tugu Betlehem tumbranñge Yesus ina nuñenge te-pilna. Te-pilna le ki prote kumamñge kila mbal afu mbai kitek kanjermba Yerusalem tumbranñge sungo mbol pronaig sulumba kusnaninginaig:

² Zu mbal tuku gabat sungo ina nuñenge te-pilna ta aningne minit. Nu mayok kina ta tumsingam tuku mbai ki prote kumamñge kanjergen sulumba sine nu mbariñam proweg nginaig.

³ Mandor Herodus Yerusalem mbal ñakmba wam ta ismba wamdus pitiningina.

⁴ Tanjanaig sulumba Herodus nu pris gabat mbal kusem pasa tugunu biteknganu mbal ñakmba wike lika kile-mañgurka kusnaningina: Kuateñge madina tañgo Kristus ina nuñenge nu aningne te-palmbimngat ngina le

⁵ nane lafumba nu sanaig: Yudea ma tugu Betlehem tumbranñge. Kuate tuku tuan tañgo tejenmba kuyarna.

⁶ Betlehem tumbranñge fudiñndo Yudea ma tugu mbolñge ne Yudea tumbranñge ñakmba ngamukñge nyu sungo tamngat.

Ne sinamñge tañgo sungo nyu ñak mayok kuwa sulumba yiñe mbal Israel kulatkamngat.

Maika 5.2

Tuan tañgo tanjamba kuyarna nga Herodus sanaig.

⁷ Kile Herodus nu kuirkuirka pasa pilna le kila tañgo nane nu tugum pronaig le nu nane kusnaningina: Mbai mayok kina ta ait giganmba kusreka ye tugum te prowaig nga kusnaningina le nane ait ta kumumba sanaig.

⁸ Sanaig le nu nane Betlehem kuwaig nga saningina: Tane kape ka kiño fudiñ ta sote mayemba kanjerap sulumba luka pro ye sayap le ye mata kumba mbariñi ngina.

⁹ Tanjakina le nane gabat sungo tuku pasa ismba tiñga kinaig. Kinaig le mbai buk ki prowanu kumamñge

kanğernaig ta mayok ka nane tumail-amņge kina ka kiņo minna ma ta mboļņge amtiņga minna le

¹⁰ nane mbai ta kanğermba gare tormba

¹¹ kumba ka wande ta sinam kinaig sulumba kiņo fudiņ ina nuņe Maria ndoņ kanğerka kiņo tugumņge dagol tidroņga nu mbariņnaig. Mbariņnaig sulumba gol, minde sili soņ mundur mayenu ņak, gureņ mayenu nyunu mer ta palekņge paska nu tuku patik-inaig.

¹² Taņamba nane maņ luka kambim ņga furir ta nane kiņambi Kuate nu nane rironņ pasa saniņgina le nane Herodus tugum kine ndaka ndin kise tumba naņgine tumbranņ kinaig.

Yosef nu kua ka Isip kilke mbol kina

¹³ Kila mbal luka kinaig le Yosef nu kiņata Sunņo tuku eņel pro nu sana: Herodus nu kiņo fudiņ te balewam tuku nu sotam bafute. Ne pino kiņo fudiņ te kilmba kua ka Isip kilke mbol kaye sulumba taņge ye tuku pasa tairņga ņgina.

¹⁴ Taņakina le furir ta ndo Yosef nu pino kiņo kilmba kua ka Isip kina.

¹⁵ Kinaig ka taņge minnaig ma ma Herodus nu kumna.

Wam mayok kina ta Sunņo tuku pasa ande tuan taņgoņge te-mayokna ta kumuņgina. Nu teņenmba sakina.

Yiņe Kiņo nu Isipņge minna le prowam tuku ye nu wiken ņgina. *Hosea 11.1*

Nane kiņo kame bale farnaig

¹⁶ Herodus nu kila mbal nu yabrimba laipmba kinaig le katesemba gubra kagli firka ndek nuņe kame mbal kukulniņgina le Betlehemņge, Betlehem makembiņge kiņo kame yar armba kusrekanu afu ņgumnemņge mayok kanu ta ņakmba bale far sulunaig. Herodus nu buk kila mbal kusnaniņgina le mbai mayok kina tuku ait ta sanaig le isna. Ait ta idusmba nu taņana.

¹⁷ Wam mayok kina ta tuan taņgo Yeremia tuku pasa sakina ta kumuņgina. Nu teņenmba kuyarna.

¹⁸ Rama tumbranņge malmbi sunņo ņgamuņgal ņayo tuku zigna mayok kanğat.

Rahel nu nuņe kiņo kame tuku malm-bikamņgat. Nu tuku kiņo ande mine nda. Wam ta tuku nane nu tuku ņgamuņgal rar ta te-ibenam kumuņ kuga ņga sakina. *Yeremia 31.15*

Yosef nu luka Israel kilke mbol prona

¹⁹ Herodus nu kumna le Yosef nu Isipņge minmba kiņambi Sunņo tuku eņel ande nu tugum promba sana:

²⁰ Ne pino kiņo kilmba luka Israel kilke mbol kaye. Taņgo nu kiņo te balewam sakina ta nu buk kumna ņgina.

²¹ Taņakina le Yosef nu pino kiņo kilmba maņ luka Israel kilke mbol pronaig.

²² Promba Herodus tuku kiņo nuņe Arkelaus nu mam nuņe tuku ma tumba Yudea tuku gabat minna le Yosef nu ismba kuru-kurukina. Nu kuru-kuruka minmba nu kiņata rironņ pasa ande isna sulumba nu Yudea kusremba Galilea ma tugu mbol kina ka

²³ Nasaret tumbranņge minnaig. Taņamba tuan taņgo kame nane Kuatenņge madina taņgo nu Nasaretnu taņgo ņginaig ta kumuņgina.

3

Yohanus kule pisne taņgo pasa kuklina

(*Markus 1.2-8; Lukas 3.1-18; Yohanus 1.19-28*)

¹ Ait ta mboļņge Yohanus kule pisne taņgo nu promba Yudea ma baknu mboļņge pasa kuklimba teņenmba saka minna:

² Kuate nu nuņe gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ņgamuņgal biye mbilmba maņau ņaigonu kusrekap ņgina.

³ Tuan taņgo Aisaia nu ande tuku sakina ta nu Yohanus tuku sakina. Nu teņenmba kuyarna.

Ma baknu mboļņge wi ande kueņka teņenmba sakate. Sunņo tuku

ndin wakeimba kuanekap. Nu likam tuku ndin te-tiwap ngate.

Aisaia 40.3

⁴ Yohanus nu kamel nguenu njak tawi silika let tingina. Nu tuku nyamagan ta kasbur wak le nguimzan kulenu. Nu aganj ta nyumba minanu.*

⁵ Yudea tumbran yimyam Yerusalem tumbran sungo Yordan kule patuknge tumbran mine likinaig ta njakmba Yohanus tugum prowe likinaig. Nane nanjine une manau kile-mayokke likinaig le

⁶ nu ndek Yordan kule mbolnge nane kule pisneninjmba minna.

⁷ Farisi mbal Sadusi mbal nane gudombba kule pisneninguwa nga nu tugum pronai le nu nane saningina: Tane mbej tuku fat Kuate tuku pa tam tuku minig. Tane imanje riron pasa satingat le pa ta laiptinguwa nga kule pisne tam prode.

⁸ Tane sinja ngamuŋgal biye mbilmba tanjine manau najgonu kusrekinaig ndeta alonu kumumbi kile-mayokkap le kanjerkube.

⁹ Tane Abraham nu sine tuku mbun nga payam ndakap. Ye tane kilimok satinjet. Kuate nu tane pitaika ndame kame tembi Abraham tuku ndare kitek kile-mayokkam kumuŋ.

¹⁰ Kuate nu sapor ail tugunu tugumnge pilna le minit. Ail afu alo mage ndade ta njakmba pike lika pankate le pa mbol kinig.

¹¹ Tane ngamuŋgal biye mbilmba manau najgonu kusrekade ta ye tane kulembi kule pisnetinjet. Ande ye ngumnemnge prowamngat ta nu ye tuku sanjri lite. Ye tanjo mayenu kuga. Ye nu tugumnge nu tuku kupe ngaro kugrakam wam naj ta mata nu mbolnge kam kumuŋ kuga. Nu Tukul Guwambi pambi tane tuku ngamuŋgal kule pisne tanjan tingamngat.

¹² Nu wit pileŋgam bafute. Nu pro wit mbain mbolnge minig ta silimba

bareŋmba alonu kilmba nuŋe nyamagan wande mbolnge patikamngat. Nu tigu kilmba pa mbolnge kutuwa le ugmba minmba minamngat. Pa ta kupe nda nga nane saningina.

Yohanusnge Yesus kule pisnena (Markus 1.9-11; Lukas 3.21-22)

¹³ Yesus nu Galilea ma kusremba kumba ka Yohanusnge nu kule pisnena nga Yordan kule mbol ta prona sulumba

¹⁴ Yohanus sana le nu ndek peuwam bafumba sakina: Ye tanjo mayenu kuga. Yenge ne kule pisnena kumuŋ kuga. Nenge ye kule pisneya ta maye ngina.

¹⁵ Tanjakina le nu lafumba sana: Ne mbule ndaka. Kuateŋge manau dubikam tuku tumsingit ta sine kusrekam kumuŋ kuga ngina. Tanjakina le Yohanus nu woka Yesus kule pisnena.

¹⁶ Nu kule silika bitekngina le samba talkina le Kuate tuku Guwagami tanjan ndeka nu mbolnge minyokina le Yohanus nu kanjerna.

¹⁷ Tanjamba samba mbolnge pasa ande teŋenmba mayok kina: Ande te yije Kinjo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sunjo tet ngina.

4

Satan nu Yesus tagona (Lukas 4.1-13)

¹ Kile Tukul Guwange Yesus wamdus tuna le nu tinga Satan nu tagowam tuku ma baknu mbol kina.

² Mara 40 tanjan nu tanje minna sulumba nu aganj inum nye ndaka minna. Ait ta kugana le nu guba mayena le

³ Satan nu tugum promba sana: Ne Kuate tuku Kinjo nga sakate ta ndame kame te saninga le bret kuilkuwaig le ne kilmba nya ngina.

⁴ Tanjakina le nu lafumba sana: Kuate tuku kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

* **3:4:** O buk tuan tanjo Elia nu mata kamel nguenu njak tawi silika let tinganu. Zu mbal nane Elia nu ambonja prowamngat nga idusmba minnaig ta kuyar pasa ta Yohanus tuku sakina ta nane katese ndanaig.

Tango nane bret nyade ta mbolŋe ndo abo minam kumuŋ kuga. Kuate tuku miŋge pasa ŋakmba ta turmba kilmba dubiwaig ŋga sakate ŋgina. *Lo 8.3*

⁵ Kile Satan nu Yesus tumba kumba ka Yerusalem kusem wande sunŋo funu kuennu ta mbolŋe pilna sulumba sana:

⁶ Ne Kuate tuku Kiŋo ŋga sakate ta patenŋa o ibeŋ nzi kaye. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Kuate nu nuŋe eŋel kame kukulninguwa le pro ne kulatkamŋgaig. Ne ndame mbolŋe nane kupe danŋga fetkikat ŋga nane pro waimbi ne biye-biyenamŋgaig ŋga sakate ŋgina. *Mune 91.11-12*

⁷ Tanakina le Yesus ndek Satan sana: Kuyar pasa ande mata teŋenmba sakate.

Tanŋine Mbara Sunŋo tago ndawap ŋgate ŋgina. *Lo 6.16*

⁸ Kile Satan nu maŋ Yesus tumba biŋ sunŋo ande mbol kumba ka tanŋe kilke te tuku sugo ŋakmba nane tuku sanŋri turmba tummba sana:

⁹ Ne ye tugumŋge dagol tidronŋa ye tuku nyu te-dunŋa mbariŋya ta ye sanŋri ŋakmba te ne tanmbimŋgit ŋgina.

¹⁰ Tanakina le nu ndek Satan sana: Kuyar ande teŋenmba minit.

Tanŋine Mbara Sunŋo tuku nyu te-dunŋa nu mbariŋap. Nu tuku miŋge ndo kumnemŋge minap ŋga sakate ŋgina. *Lo 6.13*

Tanamba nu maŋ sakina: Satan, ne kilmba kua kaye ŋgina.

¹¹ Tanaka sana le Satan nu kusremba kina le Kuate tuku eŋel kame promba Yesus sinzaŋnaig.

Yesus nu Galileanŋe piro tugu pilna (Markus 1.14-15; Lukas 4.14-15)

¹² Nane Yohanus muliŋtumba wandeŋge pilnaig le Yesus nu ismba nu maŋ luka Galilea ma mbol kina.

¹³ Kina ka nuŋe tumbranŋ Nasaret kusremba ka Kaperneum tumbranŋge minna. Kaperneum nu Galilea kule kualinŋ tuku piyalŋge

minit. Ma ta Sebulan le Naftali tuku kilke.

¹⁴ Yesus nu tumbranŋ tanŋe minna ta tuan tanŋo Aisaia tuku dir pasa ta kumuŋgina. Nu teŋenmba sakina.

¹⁵ Sebulan le Naftali tuku kilke Yordan kule make sim yu kumamŋge minit.

Kasomok mbal tuku ma tugu Galilea.

¹⁶ Nane ma make sunŋo sinamŋge minig mbal ta bulu sunŋo kanŋeramŋgaig.

Nane ma furir sinamŋge kumanu suk minig ta bulu sunŋo tinŋa nane kilŋaningamŋgat ŋgina. *Aisaia 9.1-2*

¹⁷ Ait ta mbolŋe Yesus nu tugu pilmba pasa kuklimba teŋenmba saka minna: Kuate nu nuŋe gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ŋgamunŋal biye mbilmba manau ŋaigonu kusrekap ŋgina.

Yesus nu tanŋo bailkamba wike likina (Markus 1.16-20)

¹⁸ Yesus nu Galilea kule kualinŋ make dubimba kumbanŋe nale aba nakile Simon le Andreus ndoŋ kumanŋ bukŋga minnaik le kanŋerkina. Simon tuku mape nyu inum Petrus. Nale tuku piro ta kualeganŋ kilanu.

¹⁹ Kile Yesus ndek nale sanikina: Tale ye dubiyap le yenŋe tumtiki le tanamba ndo tanŋo kilamŋgaik ŋga sanikina.

²⁰ Sanikina le nale pitik ndo tinŋa kumanŋ kusreka Yesus dubimba kinaik.

²¹ Yesus nu maŋ lika kina ka nale aba nakile Yakobus le Yohanus kanŋerkina. Nale mam nakile Sebedeus ndoŋ waŋ ande mbolŋe minyoka kumanŋ zailŋga minnaig le nu nale wikina.

²² Wikina le nale mata pitik ndo tinŋa mam nakile waŋ mbolŋe kusremba Yesus dubimba kinaik.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina (Lukas 6.17-19)

²³ Yesus nu Galilea tumbranŋ ŋakmba mbol lika nanŋine kusem wandekŋge pasa tumniŋmba pasa mayenu Kuate

nu nuŋe gageu kulatkate wam ta kuklimba minanu. Nu taŋamba lika nane tuku guaze yeki yeki kile-tidinganu.

²⁴ Taŋamba minna le nu tuku nyu Siria kilke kumungina le nane naŋgine guaze mbal kilmba prowe likinaig. Afu guaze tugu kise kise, afu ngaro rar, afu bukla ŋaigonu ŋak, afu zulfarekŋga kumanu sukanu, afu milmailkanu ta ŋakmba kilmba pronaig le nu nane wakeike likina.

²⁵ Yerusalem tumbran ŋunjo, Dekapolis tuku tumbran 10, Galilea le Yudea ma tugu, Yordan kule make sim ta ŋakmba tuku mbal gudommaba pro Yesus dubimba likinaig.

5

Yesus nu Olif tabe mbolŋge pasa kuklina

¹ Yesus nu maŋgur ŋunjo ta kaŋgerka nu tabe ponga minyok minna le nuŋe dubinaig mbal nu tugum pronaig.*

Gare tugusek tuku pasa (Lukas 6.20-23)

² Nane nu tugum pronaig le nu nane wam paguka saningina:

³ Tane Kuate am mbolŋge kumuŋ kuga ŋga kamusde mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

⁴ Tane ngamunggal rar tumba malm-bika minig mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Kuate nu tane tuku ngamunggal rar ta bul sertingamngat.

⁵ Tane ngan mukuknu minig mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Tane kilke tugu ŋakmba kulatkam tuku minig.

⁶ Tane tiŋreknu mayok kambim tuku dirnaŋga minig mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Kuate nu lafunu kumumbi tiŋgamngat.

⁷ Tane taŋgo mapekade mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Kuate nu mata tane mapekamngat.

⁸ Tane ngamunggal purfen nu minig mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Tane Kuate kaŋgeramngaiŋ.

⁹ Tane taŋgo tuku gubra peuka ngamunggal mukuk niŋgig mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Tane Kuate tuku kiŋo kame minamngaiŋ.

¹⁰ Tane Kuate dubimba maŋau tiŋreknu ke likade le afunŋe tane piti tiŋgig ta tane gare maŋau mbolŋge minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

¹¹ Tane ye tuku mbal minig tukunu afunŋe tane tumail pantimba piti sertimba yabri pasa ŋunjomambi ake tulitiŋgig ta tane gare maŋau mbolŋge minap.

¹² Nane taŋawaig kande tane gare torap. Samba mbolŋge tane tuku lafu mayenu minit. O buk nane Kuate tuku tuan taŋgo kilmba piti ndui ta ndo niŋginaig.

Sol le sati tuku yaba pasa (Markus 9.50; Lukas 14.34-35)

¹³ Tane sol kaglinu taŋaŋ kilke te mbolok mbal ngamukŋge minig. Sol kaglinu kugawa le sine ame agaŋmbi maŋ wakeibe le kaglinu mayok kambim kumuŋ? Kumuŋ kuga. Nu piro kugatok. Nane ake kutumba bareŋguwaig le taŋgo pinonŋe tido-tidonga likamngaiŋ.

¹⁴ Tane sati taŋaŋ kilke te mbolok mbal kilŋaniŋgig le ndin kaŋgerde. Tumbran ande tabe mbolŋge minit ta nu kuirka minam kumuŋ kuga.

¹⁵ Taŋgo nane lam bulumba nza kai ndade. Nane te-mayokmba taikade le nane ŋakmba wandek sinamngge minig ta kilŋaniŋgit.

¹⁶ Taŋamba ndo tane taŋgo pino ngamukŋge sati taŋaŋ bulunŋa minap le nane tane kaŋgertiŋmba taŋgine Mam samba mbolŋge minit nu tuku nyu te-dunŋuwaig.

Tukul pasa tuku pasa

¹⁷ Ye tukul pasa tuan taŋgo kame tuku pasa pitaikam prowen ŋga idus

* **5:1:** Yesus nu Olif tabe mbolŋge pasa kuklina ta sapta 5.3 mbol tugu pilmba ka sapta 7.27 mbolŋge tiŋgina.

ndawap. Ye pasa ta kumu-kumumba alonu kile-mayokkam prowen.

¹⁸ Tane pasa te ise tiwap. Tukul pasa fambonu inum fudiñndo ngisi ndaka minwa le ma ma wam kame te ñakmba kumuñguwaig le samba kilke kugawamñgaik.

¹⁹ Ande nu tukul pasa fudiñndo inum te-iberñmba baklel sermba afu tumñinguwa ta nu Kuate tuku gageu ñgamukñge nyu kugatok minamñgat. Ande nu tukul pasa ñakmba dubika afu tumñinguwa ta nu Kuate tuku gageu ñgamukñge nyu ñak minamñgat.

²⁰ Ye tane satinñgamñgit. Tane mañau magenu kumba Farisi le kusem pasa bitekñganu mbal tuku mañau magenu li ndaniñgap ta tane Kuate kulatkate ma ta mbol kine nda.

Gubra mañau tuku pasa

²¹ Moses nu siñgine wa mbuñ kame teñenmba saniñgina.

Tango bale ndawap. Andenñge tango balewa kande nu pasa mbolñge te-tiwap ñgina. *Lo 5.17*

Pasa ta tane isnaig.

²² Ye tane teñenmba satinñgamñgit. Ande nu tira nuñe tuku gubra ndo tuwa kande nu mata pasa mbolñge te-tiwap. Ande nu tira nuñe tumail panmba agañmor tanañ wamdus kugatok ñga sawa ta nu pasa sunño mbolñge te-tiwap. Ande nu nuñe tira tapramba nginñgan tango ñga sawa ta nu ma ñayo tuku pa mbol kambim tuku minit.

²³ Ta tuku ne Kuate atraukam ñga tira nañe ne ndoñ gubra ñak minit ta idusmba kande ne Kuate atrau ndaka.

²⁴ Agañ ta atrau mbain tugumñge kusremba luka kumba ka nañe tira ndoñ wamdus tumawap sulumba luka pro Kuate atrauka.

Mbar kile-tidiñgam tuku pasa

²⁵ Tango ande ne pasa mbolñge pilmba pasa pilewanu wande mbol kambim saka kumba ka ndinñge nu ndoñ pitik ndo wamdus tumawa.

Kuga ta nu ne tumba ka pasa pilewanu tango tuku wai mbol pilwa le nuñge ne tumba muli wande kulatkate tango ta tuwa le ne muli wandek sinamñge palmbimñgat.

²⁶ Ye siñka tane satinñgamñgit. Nañe mbar tuku piya sunño ta kumumba fudiñndo lafu sulu ndawa ta ne muli wandek sinamñge prowe nda.

Tango pino kuayarde tuku pasa

²⁷ Moses nu teñenmba sakina.

Tango pino muñgu kuayar ndakap ñgina. *Lo 5.18*

Pasa ta tane isnaig.

²⁸ Ye tane teñenmba satinñgamñgit. Ande nu ammbi pino kanñerte sulumba am kikoñ tinñgate le wamdus ñayonu tate ta nu buk wamdusmbi pino ta kuayarmba unekate.

²⁹ Ne tuku am ndinamñge ne unekam tuku didikate ndeta gomba bukñga. Ne tuku ñgarosu inumnu tañamba ñgisi ndakuwa le ne ñgarosu ñakmba kumumbi minwaig ta ne ma ñayo mbol kanñgat.

³⁰ Ne tuku wai ndinamñge ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba bukñga. Ne tuku ñgarosu inumnu tañamba ñgisi ndakuwa le ne ñgarosu ñakmba kumumbi minwaig ta ne ma ñayo mbol kanñgat.

Tango pino muñgu purkik tuku pasa (Mateus 19.9; Markus 10.11,12; Lukas 16.18)

³¹ Moses nu pasa ande teñenmba sakina.

Ima nu piyo nuñe pitaiwam ndeta nu pitaiwam tuku wañe kuayarmba tuwa ñga sakina. *Lo 24.1-4*

³² Ye tane teñenmba satinñgamñgit. Pino ande nu tango ande ndoñ fare mine ndakate le tango nuñenñge nu mañau kise tuku pitaita le nu kumba tango kise tate ta nu tango ambokok tuku mbar mbolñge nu tango kuayarmba unekate. Tango kitek ta nu mata pino kuayarmba unekate.

Pasa sanñgri pilewam tuku pasa

³³ Moses nu wa mbun kame pasa ande tejenmba saniŋgina.

Tane pasa sanŋri pilede ta kusre ndawap. Kuate am mbolŋge pasa ta kumuwap ŋgina. *Lo 23.21*

Pasa ta tane isnaig.

³⁴ Ye tane tejenmba satingamŋgit. Tane pasa ande sanŋri pile ndawap. Tane pasa sanŋri pilewam tuku samba kilke nyu nda tap. Samba Kuate minit tuku ma.

³⁵ Kilke Kuate kupe patikate tuku ma. Yerusalem mata nyu nda tap. Tumbraŋ sunŋo ta Kuate Sunŋo tuku tumbraŋ.

³⁶ Tane tangine gabat mata nyu nda tap. Ata. Tane tangine gabat waŋe inum kaukauk ko dabuk dabuk temayokam tuku tane sanŋri kugatok.

³⁷ Tane au ŋgumba kande au ndo ŋgap. Kuga ŋgumba kande kuga ndo ŋgap. Tane sanŋri pilewam tuku pasa turte ta Satan tugumŋge ilit.

Mbar lafu maŋau tuku pasa (Lukas 6.29-30)

³⁸ Moses nu tejenmba sakina. Tango andeŋge ande tuku am gowa kande lafumba nu tuku am mata gowap.

Tango andeŋge ande tuku maketiŋ ŋgurwa kande lafumba nu tuku maketiŋ mata ŋgurap ŋgina. *Lo 19.21*

Pasa ta tane isnaig.

³⁹ Ye tane tejenmba satingamŋgit. Tango ande nu ne ŋayo silinuwa kande ne lafu ndawa. Ande nu ne tuku dabil ndinam pannuwa ndeta ne mbilka dabil inum tawe le pannuwa.

⁴⁰ Tango ande nu ne tumba pasa mbolŋge pilmba ne tuku tawi tuwa ndeta ne naŋe tawi ande turmba tawe.

⁴¹ Tango ande nu agaŋ ande pitinu neŋge turmba diram tuku sarsamba sanuwa kande ne agaŋ ta tumba nu ndoŋ kumba ka lukam tuku ma ta limba ka palmbim tuku ma mbol pale.

⁴² Ande nu agaŋ ande tuku yabaŋnuwa kande nu tawe. Ande nu

ne tuku agaŋ tumba ŋgumneŋga ne luka tanmbimŋgit ŋga sanuwa ndeta mbule ndaka nu tawe.

Ngueu mbal ŋgamuŋgal niŋgam tuku pasa

(Lukas 6.27-28; 6.32-36)

⁴³ Moses nu tejenmba sakina.

Tane tangine gulab kame tuku kume purmba tangine ŋgueu tanŋo kasurniŋgap ŋgina. *Wok Pris 19.18*

Pasa ta tane isnaig.

⁴⁴ Ye tane tejenmba satingamŋgit. Tangine ŋgueu mbal tuku kume purap. Nane afu tane kilmba piti sertiŋgig mbal nane sinanu Kuate yabaŋap.

⁴⁵ Tane taŋawap ta tangine Mam samba mbolokŋge minit nu tuku kiŋo kame minmba nu tuku maŋau te-purde. Nunŋe ki siŋgit le tanŋo magenu ŋaigonu turmba mbol prote. Nunŋe sawe siŋgit le tanŋo tiŋreknu tanŋo une ŋak turmba turkate.

⁴⁶ Nane afu tane tuku kume purwaig le tane ndek nane tuku kume purmba Kuate nu wam ta tuku lafunu mayenu tiŋgamŋgat ŋga idus ndawap. Takis kilanu mbal ŋaigonu nane mata wam ndui ta ndo kade tae.

⁴⁷ Tangine tira kame ndo kiletawokkap ta tane Kuate ŋgummede mbal li ndaniŋgig. Kuate gilai mbal nane mata taŋade tae.

⁴⁸ Tangine Mam samba mbolŋge minit nu tanŋo ŋakmba mbolŋge maŋau magete taŋamba tane mata nane ŋakmba mbolŋge maŋau magewap.

6

Tango turkam tuku pasa

¹ Tane maŋau te rironŋkap. Tane tanŋo pinonŋge sine kaŋgersiŋguwaig ŋga nane am mbolŋge maŋau magenu kumba payam ndakap. Tane taŋawap ta tane tuku Mam samba mbolŋge minit nu lafu mayenu tiŋge nda.

² Tane sanzal mbal agaŋ ndendembi turkade ta tane yabri mbal maŋau kade taŋamba pasa sulu ndawap. Yabri mbal nane

tango pinonge nane tuku nyu kile-dunnguwaig nga kusem wandeknge ko tumbran ngamuenge nane agan ndende ningig. Ye sinjka satinget. Nane wam ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile sulude. Lafunu ande te nda.

³ Tane sanzal mbal turkam ndeta tane tuku wai najamnge katese ndawa nga wai ndinam kuirkuirka pirokate tajan.

⁴ Tane tajanawap le tane tuku Mam nu wam kuirok kanjerkate ta nunge ndo lafunu mayenu tinjamngat.

*Kuate yabanjam tuku pasa
(Lukas 11.1-4)*

⁵ Ne Kuate ndon pasatate ta yabri mbal manau kade ne tjanamba ke ndaka. Afunge nane kanjerkuwaig nga nane kusem wandeknge ko tumbran ngamuenge tinja Kuate yabanjam nza-lininjit. Ye sinjka satinget. Nane wam ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile sulude. Lafunu ande te nda.

⁶ Ne Kuate ndon pasatam ndeta nane mata wandek sinam kumba malanga tukulmba nu ndon pasata. Ne tjanawa le ne tuku Mam nu wam kuirok kanjerkate ta nunge lafunu mayenu tanmbimngat.

⁷ Ne Kuate ndon pasatam ndeta kasomok mbal nane nanjine mbara pasa alo kugatok yabanmba lato-latomba pasatade ne tjanamba ke ndaka. Nane lato-latomba wikuwaig ta mbara nu isamngat nga idusde.

⁸ Ne nane kade tjanamba ke ndaka. Ne nane Mam nda yabanje le nu o buk ne agan ndende denkate ta nu kila minit.

⁹ Ta tuku ne tejenmba Kuate ndon pasata:

Sinjine Mam ne samba mbolnje minit.

Nane nyu purfenju ta tjanamba minmba minwa.

¹⁰ Ne nane gageu kilmba kulatkam tuku prowa.

Ne tuku nzali samba mbolnje mayok kinit tjanamba kilke te mbolnje mata mayok kuwa.

¹¹ Ki ait te tuku nyamagan kumumbi singa.

¹² Nane afu sine mbolnje mbarde le sine ndek gilaingeg tjanamba ndo ne sine tuku mbar mata sauka gilainga.

¹³ Sine tagosingam tuku ait prowa le piti ta peuwa.

Satan tuku sangri mbolnje ne sine kilmba kile-mayokka.

[Ne ndo Gabat Sunjo Ndindo. Ne sangri njakmba njak.

Ne tuku nyu sunjo pasa njak. Ne tjanamba minmba minamngat. Son.] Ne tjanamba Kuate yabanja.

¹⁴ Ne afu tuku mbar gilainga ta ne tuku Mam samba mbolnje minit nu mata ne tuku mbar sauka gilaingamngat.

¹⁵ Ne tango pino tuku mbar gilai ndanga ta ne tuku Mam mata ne tuku mbar sauka gilainge nda.

Nyamagan pinkam tuku pasa

¹⁶ Ne Kuate yabanjam nga nyamagan pinkate ta yabri mbal manau kade tjanamba ke ndaka. Nane tango pino njakmba kila pilwaig nga guba tumail pasi pilmba likade. Ye sinjka satinget. Nane ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile-sulude. Lafunu ande te nda.

¹⁷ Ne nyamagan pinkam ndeta ngarosu wakeimba tumail pasi minyanga gabat pareja.

¹⁸ Tango pino nane gilai minwaig le ne tuku Mam nu wam kuirok kanjerkate nunge ndo ne kanjernuwa nga ne tjanawa. Tjanawa le ne tuku Mam nu wam kuirok kanjerkate ta nunge lafunu mayenu tanmbimngat.

Samba mbolok agan ndende magenu kilam tuku pasa

(Lukas 12.32-34)

¹⁹ Kilke te mbolnje agan ndende magenu kile-manjurka patikam tuku idus ndawap. Ma te mbolnje agan ndende use purka sasuka subinge najigo siglika kuayar tango pro kilig tuku.

²⁰ Tane samba mbolnje agan ndende magenu patikam tuku idusap. Ma ta mbolnje agan ndende use purka sasuke nda. Subinge najigo

siglike nda. Kuayar tango mata pro kile nda.

²¹ Tangine aganj ndende magenu minig ma ta mbolnge tangine ngamuŋgal mata tanje minig.

*Ngarosu tuku bulu tuku pasa
(Lukas 11.33-36)*

²² Tango tuku am sati tanaŋ ngarosu kilŋawam tuku minit. Ne am mayenu minit ta ne tuku ngarosu ŋakmba bulu mbolnge minit.

²³ Ne am ŋayonu minit ta ne tuku ngarosu ŋakmba ma make sinamnge minit. Ne tuku ngamuŋgal tuku sati am ŋayonu tanaŋ minit ta ne siŋka ma make sunjo ŋayo sinamnge minit.

*Tango armba dubikam tuku yaba
pasa
(Lukas 16.13)*

²⁴ Tango ande nu gabat armba tugumnge nu pironu kumuŋ kuga. Nu ande ngamuŋgal tumba ande idus ndate. Nu ande tuku nyu te-mayokmba ande tuku nyu te-mayok ndate. Tanamba ndo ne ndametinj kilam tuku ndo iduste ta ne Kuate wamdus tambim kumuŋ kuga.

*Kuate nu sine idussingit tuku pasa
(Lukas 12.22-31)*

²⁵ Ta tuku ye tane satinjet. Tane ngarosu turam tuku nyamagan ko kule ko tawi kilam tuku wamdus piti ser ndawap. Ngarosu sanjri pilewam tuku nyamagan ndo kuga. Ne maye minam tuku tawi ndo kuga.

²⁶ Tane sar umaŋ kanjerkap. Nane nyamagan nguka alonu kile ndakade. Nane guba ait mbolnge nyamagan nyam tuku pati ndakade. Tangine Mam samba mbolnge minit nunje nane nyamagan ninjit. Nu tuku am mbolnge tane sar umaŋ lininganu minig.

²⁷ Wamdus piti ta kusrewap. Ande tane ngamuknge nu wamdus piti sunjo tumba maŋau tambi nune abo minam tuku ait tuturam kumuŋ kuga.

²⁸ Ndanam tane tawi kilam tuku wamdus sulumba piti ŋak minig. Tane anga bot prode maŋau ta

kanjerkap. Nane tawi wakeiwam tuku piro ndakade.

²⁹ Ye tane satinjet. O buk gabat sunjo Solomon nu mindepiye maditaknu silikina ta anga bot tuku mindepiye li ndaningina.

³⁰ Anga ta ki ndindo ndo minig. Mafete le fulka kilmba pa mbolnge pankade. Anga ngai pa mbolnge pankade ta mata Kuate nu mindepiyeningit. Nu siŋka tane tawi kiletingamngat. Tane Kuate nu kumuŋ kuga nga idusde e?

³¹ Tane wamdus teroka piti sermba sine ndanjanmba nyamagan kule kilmba nyube o ko ndanjanmba tawi kilmba tinje nga idusmba mine ndakap.

³² Nane Kuate gilai minig mbal aganj kame ta kilam tuku wamdus sulude. Tane aganj kame ta kugatok minam kumuŋ kuga ta tangine Mam samba mbolnge minit nu kila.

³³ Tane Kuate tuku gageu nu tuku minje kumnemnge minmba tinjeknu mayok kambim tuku wamdus sanjrinu palpe ta Kuate nu ngarosu maye minam tuku aganj kame kumumbi tinjamngat.

³⁴ Tane indole tuku piti ta tuku kite wamdus sulu ndawap. Ki ndindo tuku piti ta ndo tane kurawam kumuŋ.

7

*Tango pileningam tuku pasa
(Lukas 6.37-42)*

¹ Ne tango afu tuku maŋau pile ndaninga le Kuate nu ne tuku maŋau mata pilewe nda.

² Ne nane afu pileningit ta maŋau ndui tambi Kuatenje ne pilenamngat. Ne nane afu mbolnge maŋau kate ta maŋau ndui tambi Kuatenje ne mbolnge kamngat.

³ Ndanam nane am mbolnge ail ban minit le ne kanjerkap ndamba nane tira tuku am mbolnge am sumbi kanjermba sakate.

⁴ Ndanam tuku ne tira ta sate: Ye ne tuku am mbolŋge am sumbi ta saukamŋgit ŋgate.

⁵ Ne yabri tanŋo ndo. Ne ambonga nane am mbolŋge ail ban ta paska. Ne am purfewa le nane tira tuku am mbolŋge am sumbi ta saukam kumuŋ.

⁶ Kuate tuku wam magenu kame ta age nda niŋgap. Nane mbilka tane maketiŋbekaig. Kuate nu wam magenu tiŋgit ta mbo tugumuŋge pan ndakap. Nane agaŋ magenu ta ake agaŋ ŋga totobekaig.

*Kuate yabanŋam tuku pasa
(Lukas 11.5-13)*

⁷ Ne wam ande tam tuku Kuate yabanŋamba dirnanŋa ta tanmbimŋgat. Ne wam ande sota mina ta te-silikamŋgat. Ne malanŋa ande katkata ta talke tanmbimŋgat.

⁸ Ima nu wam ande tuku Kuate yabanŋamba dirnanŋate ta nu tate. Ima nu agaŋ ande sota minit ta nu te-silika tate. Ima nu malanŋa katkatmba minit ta nu talke tuwit.

⁹ Tane ŋgamukŋge ande kiŋo nuŋe nyamagan yabanŋte le nu lafumba ndame tuwit e?

¹⁰ Ko kualegan yabanŋte le mben tuwit?

¹¹ Tane kilke mbol mbal une ŋak ta tanŋine kiŋo kame agaŋ magenu niŋgig tuku. Tanŋine Mam samba mbolŋge minit nu purfeŋnu ndo. Nu tane tuku maŋau limba nu yabanŋde mbal agaŋ magenu niŋgit.

¹² Nane afu ne mbolŋge maŋau magenu kuwaig ŋga idusmba nzalinate tanŋamba ndo ne nane afu mbolŋge ka. Tukul pasa tuan tanŋo kame tuku pasa tugunu not.

*Malanŋa fudiŋndo tuku yaba pasa
(Lukas 13.22-24)*

¹³ Tane malanŋa fudiŋndo sinam kambim tuku sanŋri tiŋga minap. Nŋisikam tuku malanŋa sunŋokanu. Ndin mata wam bada kuga. Tanŋo pino gudommba ndin ta dubimba sinam kinig.

¹⁴ Abo tugu tam tuku malanŋa fudiŋndo. Ndin mata kambim tuku

minde bada. Nane ndui ndui ndo ndin ta te-silika dubimba sinam kinig.

*Yabri tuan tanŋo tuku pasa
(Lukas 6.43-44; 13.25-27)*

¹⁵ Tane yabri tuan tanŋo tuku rironŋkap. Nane sipsip tuku ŋgaro kaika sipsip magenu minet minet ŋga tane tugum prode ta nane age ŋguikok ndo.

¹⁶ Nanŋine wam kile-mayokkade ta mbolŋge katesewamŋgaig. Tane suwar ail mbolŋge apasin alonu kilig e? Ko tane ulem mbolŋge mar alonu kilig?

¹⁷ Tanŋamba ndo ail mayenu nu alonu magenu ndo kile-mayokkate. Ail ŋayonu nu alonu ŋaigonu ndo kile-mayokkate.

¹⁸ Ail mayenu alonu ŋaigonu kile-mayokkam kumuŋ kuga. Ko ail ŋayonu alonu magenu kile-mayokkam kumuŋ kuga.

¹⁹ Ail alo mage ndade ta ŋakmba pike lika pa mbolŋge kile-pankade le uge sulude.

²⁰ Yabri tuan tanŋo nane wam kile-mayokkade ta mbolŋge tane katesewamŋgaig.

²¹ Nane ye nyu ta Sunŋo ŋgade mbal ta afu Kuate kulatkate ma mbol kine nda. Ye tuku Mam samba mbolŋge minit nu tuku nzali dubide mbal ndo ma ta mbol kanŋaig.

²² Ait sunŋo mbolŋge tanŋo sunŋomba ye teŋenmba sayamŋgaig: O Sunŋo, sine ne tuku nyu mbolŋge dir pasa bitekŋga bukla ŋaigonu pitaika maŋau kitek sanŋrinu gudommba ke likigen ŋga sayamŋgaig.

²³ Tanŋakuwaig le ye nane kilimok saninŋamŋgit: Ye siŋka tane gilai. Tane maŋau ŋaigonu kanu mbal tane kua kape ŋgamŋgit.

*Wande patinu tuku yaba pasa
(Lukas 6.46-49)*

²⁴ Ima nu ye tuku pasa ise mayemba ka kumu-kumute ta nu tanŋo teŋen. Tanŋo ande nu wamduŋ kuyar mayenu ŋak wande palmbim ŋga ndame sugo mbolŋge makek tugunu ndame patika danŋgina tanŋaŋ.

²⁵ Ngumneŋga sawe sunjo piymba kule sunjo ndeka bubre sangrinu tinga wande ta kulisokŋga buruna kande wande sur ndakina. Wande ta makek ndamembi danŋgina tukunu wande sanŋri ŋak minna.

²⁶ Ande nu ye tuku pasa ismba nda dubite ta nu tanjo tenen. Tanjo ande nu wamdus kuyar mayenu kugatok wande palmbim ŋga fulbul mbolŋge ake makek tidinŋina tanjan.

²⁷ Ngumneŋga sawe sunjo piymba kule sunjo ndeka bubre sangrinu tinga wande ta kaduna le surka ndeka fudu ŋayona ŋga nane saninŋina.

²⁸ Yesus nu pasa ta ŋakmba sake denpurna le manjur sunjo ta nu tuku wam pagu pasa isnaig ta tuku ndek pirerek purkinaig.

²⁹ Nu kusem pasa tugunu bitekŋganu mbalŋge nane tumninginaig tanjamba nu nane tumningina. Nu pasa miro tanjan tumningina.

8

Yesus nu tanjo ŋgirŋger ŋak wakeina (Markus 1.40-45; Lukas 5.12-16)

¹ Yesus nu tabe kusremba ndekina le tanjo pino gudommaba nu dubinaig.

² Tanjamba kinaig le tanjo ande ŋgirŋger ŋak pro nu tugumŋge dagol tidronga nu sana: O Sunjo, ne kumuŋ. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ŋgarosu wakeiwa ŋgina le

³ nu ndek wai kuitka nu kirembe sana: Au. Ye ne wakeinet. Ne mayeka ŋgina. Tanjakina le ŋgirŋger ta gagulka ŋgarosu mayekina le

⁴ Yesus nu sana: Ye ne mbolŋge manjau kit te afu sa ndaninga. Ne kumba ka nane ŋgarosu pris tuma. Moses tuku tukul dubimba atrau agan pris tawe le atraukuwa le ŋakmba ne mayekat ta kila pilwaig ŋgina.

Yesus nu kame gabat tuku piro tanjo wakeina (Lukas 7.1-10)

⁵ Yesus nu kumba Kaperneum tumbran pronale Rom mbal tuku kame gabat ande nu tugum promba nu sarsarmba sana:

⁶ O Sunjo, ye tuku piro tanjo ande nu tuku ŋgarosu ŋakmba milmailkina le nu sinamanzer sunjo ŋak minit ŋgina.

⁷ Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Ye kumba wakeiwamŋgit ŋgina le

⁸ kame gabat ta nu ndek Yesus peumba sana: O Sunjo, ye mayenu kuga. Ne ye tuku wande mbol pro ndawa. Ne sando ka le ye tuku piro tanjo mayekuwa.

⁹ Ye sugo afu kumnemŋge minet. Ye mata kame mbal afu tuku gabat minet. Ye ande kukulmba ne kaye ŋget ta nu kinit. Ande wika yale ŋget ta nu ilit. Yiŋe piro tanjo ande piro si ka ŋget ta nu kate. Ne sanŋri sunjo ŋak ta ye kila. Sando ka ta kumuŋ ŋgina.

¹⁰ Yesus nu pasa ta ismba nu pirerek purka mbilka nane nu dubimba kinaig mbal saninŋina: Ye sinŋka tane satinŋamŋgit. Kasomok tanjo te nu ye tuku sanŋri tomba tingate. Sine Israel ŋgamukŋge ye son manjau sangrinu tanjan kanŋer ndawet.

¹¹ Ye tane satinŋet. Kilke tugu ŋakmba mbolŋge kasomok mbal gudommaba pro Kuate kulatkate ma sinam kumba ka Abraham Isak Yakob ndon minyoka isukusmba minamŋgaig.

¹² Israel afu Kuate tuku gageu minam tuku nyu ŋak minig ta nu nane pitaikuwa le ma ŋayo ma make sunjo sinam kanŋaig. Ma ta mbolŋge minamŋgaig mbal nane malmbi sunjo tumba maketiŋ tikŋga minamŋgaig ŋgina.

¹³ Tanjamba saninŋmba nu ndek mbilka kame gabat ta sana: Ne luka kaye. Ne ye wam kam kumuŋ ŋga idusat ta tanjamba mayok kuwa ŋgina le ait ta mbolŋge ndo nuŋe piro tanjo mayekina.

Yesus nu guaze mbal gudommaba wakeikina (Markus 1.29-34; Lukas 4.38-41)

14 Yesus nu Petrus tuku wande mbol kumba Petrus magma nuñe ngaro pa tingina le kinye ñak minna le kanjermba

15 nu wainu kirena le ngaro pa tingina ta mukuna. Tanjana le nu tinga Yesus tuku paguna.

16 Tanjamba furirna le nane gudomma bukla ñak mbal mindeka kilmba Yesus tugum prove likinaig le nu bukla miñgemi sando kina le nane tanjo kusreka kua kinaig. Nu guaze mbal ñakmba wakeikina le magekinaig.

17 Yesus nu tanjamba kina le Kuate tuku tuan tanjo Aisaia tuku pasa kumungina. Nu tenemba sakina.

Nu sine tuku guaze yaika guaze tuku piti kugrakina ngina. *Aisaia 53.4*

Tango afu Yesus dubiwam sakinaig (Lukas 9.57-62)

18 Yesus nu mangur sunjo nu tugumñge mangurkinaig le kanjerka nuñe dubinaig mbal saningina: Sine kule kualin sim kab ngina.

19 Tanjakina le kusem pasa biteknanganu tanjo ande nu Yesus tugum promba sana: Tum Tanjo, ne ma ñakmba mbol kambim tuku saka ta ye ne ndon kanjik ngina le

20 Yesus ndek nu sana: Mbo nguikok sar umañ nane te ñak ta ye Ndindo Katesek Tanjo ye mabtam tuku wande kugatok. Ne ye ndon lika piti ta kurawam kumun e ngina le

21 nuñe dubiwanu tanjo ande ndek Yesus sana: Sunjo, ye ne ndon minam iduset ta ye luka kumba ka mam kumwa le nguki sulumba ne dubinamngit ngina.

22 Tanjakina le nu lafumba sana: Mbal afu wamdus kumaknu minig nanenñe kumanu mbal ngukuwaig ngina.

Yesus nu kule le bubre peunikina (Markus 4.35-41; Lukas 8.22-25)

23 Yesus nu wañ ande pongina le nuñe dubinaig mbal nu ndon ponginaig.

24 Nane kule kualin mbol mbol kumba minnaig le Yesus nu

wañ mbolñge kinymba gilaingina. Kinymba gilaingina le bubre sunjo tingina le kule tonjel tinga wañ sinam kumba minna le

25 nane nu kuanemba sanaig: Sunjo, ne pitik sine tursinga. Sine ngisikam bafuweg nginaig le

26 nu ndek saningina: Ndanam tane wamdus fulilkade. Tane Kuate nu kumun kuga nga idusde e nga saningina sulumba nu tinga bubre kule sanike likina le ma betkiremba kule basle mayena.

27 Tanjana le nane wam ta kanjermba piriri ñayomba sakinaig: i ... Tanjo te nu ima suk a. Bubre kule nale mata nu tuku miñge dubide nginaig.

Yesus nu tanjo bukla ñak wakeikina (Markus 5.1-20; Lukas 8.26-39)

28 Nane kule kualin sim ka Gadara mbal tuku ma mbolñge iben kinaig le tanjo armba bukla ñak nale mindesin patikinaig tuku ma ndame burok sinam tanje mayok ka Yesus tugum pronaik. Nale mara mara ndin ta tukulmba kame-kameka minanu.

29 Nale wi kuenka Yesus sanaik: Kuate tuku Kiño, ne sine ndon wamdus tuma kuga. Ne ndanam kile sine piti sersingam te prote? Ait ta kile nginaig.

30 Ma ta masken suk mbo gudomma sunarka mine likinaig tukunu

31 bukla kame ta nane Yesus sarsarmba kusnanaig: Ne sine tanjo te mbolñge pitaikumba kande sine kukulsinga le mbo kame si fungul sinam kab nga sanaig le

32 nu pasa lafumba tanawap ngina. Kile bukla ñaigonu tanjo ar ta kusreka mbo fungul sinam kine likinaig le nane ñakmba sangri ñak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-baringa kule kualin butonu sinam kumba ngisike sulunaig.

33 Kile mbo kulatkanu mbal kua ka pinder-pindermba ka tumbran sunjo mbolñge manau mayok kina ta ñakmba kubeu ninginaig sulumba tanjo ar bukla ñak nane tuku wam mata turmba sakinaig.

³⁴ Tanjakinaig le tumbran sungo ta tuku mbal ndek Yesus sota kanjermba nane nu sarsarmba nane tuku ma ta kusremba kuwa nga sanaig.

9

Yesus nu tanjo ngarosu milmailkanu wakeina

(Markus 2.10-12; Lukas 5.17-26)

¹ Yesus nu waj ponga luka nuje tumbran prona.

² Prona le nane afunje tanjo ngarosu milmailkanu kinye njak minna le sukunga tumba nu tugum pronaig. Yesus nu nane nu tuku sangri tomba tinjinaig ta katesemba nu tanjo ngarosu milmailkanu ta sana: Kiyo, ne wamdus bulka piti ndanuwa. Ye ne tuku mbar njakmba sauka gilainget nga sana.

³ Nu tanjakina le kusem pasa biteknanganu mbal afu nangine wamdusmbi sakinaig: Nu Kuate le tanjakate e nga idusmba minnaig ta

⁴ Yesus nu nane tuku wamdus katesemba nu nane saninjina: Ndanam saka tane ngamunggal sinamnge wamdus njayonu tade.

⁵ Ye tane kusnatingamngit. Ame pasa tanjo te sawam tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainget ko tinja lika kaye nget.

⁶ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kilke te mbolnge mbar saukam tuku ye sangri njak. Tane wam ta kila palm-bim tuku ye kile pasa wam bada te sakamngit njina. Tanjaka nu ngarosu milmailkanu ta sana: Kile ne tinja nzananza kuramba naje tumbran kaye njina le

⁷ nu tinja lika kumba nuje tumbran kina.

⁸ Tanjana le mangur sunjo tanje minnaig nane wam ta kanjernaig sulumba nane kuru-kuruka Kuatenge sangri sunjo kilke mbolok tanjo tuwit nga Kuate tuku nyu te-dunjinag.

Yesus nu Mateus wikina

(Markus 2.13-17; Lukas 5.27-32)

⁹ Kile Yesus nu tinja kumba ka takis kilanu wande mbolnge tanjo ande nyunu Mateus nu piroka minna le nu

kanjermba sana: Ne ilmba ye dubiya njina le nu ndek tinja nu dubimba kina.

¹⁰ Yesus nu nuje dubinaig mbal ndon wandeknge isukusmba minnaig le takis kilanu mbal afu mbar njak nane gudommba pro nane ndon minyok minnaig le

¹¹ Farisi mbal nane manau ta kanjermba Yesus dubinaig mbal saninjinaig: Ndanam saka tanjine Tum Tanjo nu takis kilanu mbal wam njaignonu kade mbal ndon isukusit njinaig.

¹² Tanjakinaig le Yesus nu pasa ta ismba lafumba saninjina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze njak mbal ndo nu tugum kinig.

¹³ Nane afu sine magenu ngade ta ye nane wika wakeikam pro ndawen. Ye nane une njak mbal wika wakeikam tuku prowen. Kuate tuku pasa tuan tanjo andenge kuyarna ta tenemba sakate: Tane ye tuku nga aganjmor kilmba atraukade ta ye sungomba idus ndawet. Tane tanjo sinaninjmba nzalininggam tuku ye sungomba iduset ngate. Tane pasa ta kila pile mayewap njina.

Nyamagan pinkam tuku pasa

(Markus 2.18-22; Lukas 5.33-39)

¹⁴ Mara ande Yohanus kule pisne dubinaig mbal pro Yesus kusnanaig: Sine Yohanus dubiweg mbal Farisi mbal turmba sine ait afu Kuate tuku nga nyamagan pinkeg. Ndanam naje dubinade mbal manau ta ke ndakade njinaig le

¹⁵ Yesus nu nane saninjina: Tanjo ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolnge nu nuje mbal ndon minit tukunu nane piti njak minam kumun kuga. Ait ande prowa le afunje pro tanjo ta nane ngamuknge tuwaig le nane wamdus piti ninjuwa le nyamagan pinka minamngag.

¹⁶ Ande nu tawi urfunu burokuwa le tawi abonu tumba burok ta tukulmba zail ndangate. Nu tanjawa ta kumin kitek tanje urfunu didikuwa le lato fetkamngat.

17 Ande nu grep kule kitek tumba aganmor ngaro urfunu sinamnge tol ndate. Nu tanjawa ta grep kule fulilka aganmor ngaro urfunu fetkuwa le grep kule kutuka ndeke suluwamngat. Aganmor ngaro ta mata nayanngamngat. Nane grep kule kitek tumba aganmor ngaro kitek sinamnge tolde. Tanjade le grep kule aganmor ngaro turmba mage minamngaik ngina.

Yesus nu kulim te-timba pino ande wakeina
(Markus 5.21-43; Lukas 8.40-56)

18 Yesus nu tanjamba pasata minna le tanjo sunjo ande pro nu tugum tanje dagol tidronga sana: Ye tuku kulim kile ndo kumat. Ne kumba nane waimbi ngarosus kirewa le abonguwa nga sana.

19 Tanjaka sana le nu ndek tinga nune dubiwanu tanjo ndon tanjo ta dubimba kinaig.

20 Nane kumba minnaig le kile pino ande nu yar 12 mara mindek tambun guaze jak minna ta nu pro Yesus ngumnemnge nu tuku tawi nzalenu kirena.

21 Nu tenenmba idusna: Ye nu tuku tawi ndo kirewi ta ye mayekamngit nga idusna.

22 Tanjamba idusmba nu tawi kirena le Yesus ndek mbilka pino ta kanjermba sana: Kulim, ne wamdus bulka piti ndanuwa. Ne ye tuku sangri tomba tingate tukunu ne mayekat ngina. Tanjakina le ait ta mbolnge ndo nu mayekina.

23 Kile Yesus nu tanjo sunjo ta tuku wande tugum prona. Nu pro tanje nane gudommba malmbi wakraumba tabu tabu fitke likinaig le saningina:

24 Tane kua ka sili-siliwap. Kulim te kume ndakat. Nu kinymba minit ngina le nane ndek nu talamba nzu-milnaig.

25 Tanjanaig le Yesus nu nane jakmba mayok kuwaig nga pitaika nu wande sinam kumba ka mindesin tuku wai biyna le nu tingina.

26 Tanjana le pasa ta sunjoka ma ta tuku tumbran jakmba kumungina.

Yesus nu tanjo armba am tukulok wakeikina

27 Yesus nu ma ta kusremba kina le tanjo armba am tukulok nu ngumnem dubimba wi kuenka sakinaik: Sunjo, ne David tuku mbun. Ne sile sinasikmba tursika o nga wika minnaik le

28 Yesus nu kumba wande pongina le nale nu dubimba nu tugum pronaik. Tanjanaik le nu nale kusnanikina: Ye tale tuku am wakeikam kumun nga idusik e ngina le nale sakinaik: Sunjo, ne kumun nginaik.

29 Tanjakinaik le nu ndek nale tuku am kigreka sanikina: Tale ye tuku sangri tomba tingade tukunu wam ta mayok kuwa ngina le

30 nale tuku am magekinaik.

Kile Yesus nu sangrimba nale sanikina: Ye tale mbolnge wam kit ta afu sa ndaningap ngina.

31 Tanjamba peunikina ta nale kinaik ka nu tuku nyu saka saka kinaik le ma ta jakmba kumungina.

Yesus nu tanjo ande minje tukulok wakeina

32 Yesus nane ma ta kusrewam bafunaig le afunge tanjo ande buklange minje tukulna ta tumba Yesus tugum pronaig.

33 Pronaig le nu bukla pitaina le tanjo ta ndek pasatina le tanjo pino kanjermba pirerek purka sakinaig: Yoi. Sine Israel ngamuknge manau tenen mayok kinit le nda kanjereg tuku nginaig.

34 Tanjakinaig le Farisi mbal ndek sakinaig: Nu bukla kame tuku gabat tugumnge sangri tate sulumba bukla pitaik likate nginaig.

Yesus nu tanjo pino jakmba sinaningina

35 Yesus nu tumbran fonfon tumbran sugo sugo jakmba mbolnge lika nane tuku kusem wande mbolnge Kuate nu nune gageu kulatkate wam ta tuku pasa mayenu kuklimba

saniŋmba nane tuku guaze tugu yeki yeki wakeike likina.

³⁶ Tanjamba nu manjur sugo gudommba kanjerka nane sipsip kulat tanjo kugatok tanjan wamdus fulilka nanjine mironj ngaro turkam kumuŋ kuga nga saka nu nane sinanu

³⁷ nuŋe dubiwanu tanjo saniŋgina: Piro mbolŋge nyamaganj alonu gudommba minig ta kilam tuku piro tanjo denkat.

³⁸ Tane piro miro tanjo yabanap le nu piro tanjo afu kukulninguwa le nane nu tuku nyamaganj alonu kilwaig ngina.

10

*Yesus nu aposel 12 madiniŋgina
(Markus 3.13-19; Lukas 6.12-16)*

¹ Kile Yesus nu nuŋe dubiwanu tanjo 12 ta wika kile-manjurka nane mata bukla njaigonu pitaika guaze tugu yimyam njakmba wakeikam tuku sanjri niŋgina.

² Aposel 12 ta nane tuku nyu nanjine teŋenmba. Ande Simon nyunu ande Petrus ngade. Ande maib nuŋe Andreus. Ande Yakobus nu Sebedeus tuku kiŋo nuŋe. Ande Yohanus nu Yakobus maib nuŋe.

³ Nane afu Filipus, Bartolomeus, Tomas. Ande Mateus nu takis kilanu tanjo. Ande Yakobus nu Alfeus tuku kiŋo nuŋe. Ande Tadeus.

⁴ Ande Simon mape nyu ande Selot. Ande Yudas Iskariotnu ngumnennga nu Yesus tuku kupet mayok kina.

*Yesus nu aposel 12 piro niŋgina
(Markus 6.7-13; Lukas 9.1-6)*

⁵ Yesus nu nane 12 ta kukulningam bafumba saniŋgina: Tane kasomok mbal tuku ma ande ko Samaria mbal tuku tumbranj ande mbol kine ndakap.

⁶ Tane ka Israel mbal nane sipsip ngisikanu tanjan minig nane tugum kape.

⁷ Tane kumba Kuate nu nuŋe gageu kulatkam tuku ait buk patukate nga saniŋmba likap.

⁸ Tane guaze mbal wakeika kumanu mbal kile-tidiŋga ngirŋger njak mbal mage serniŋmba guwa njaigonu pitaikap. Sanjri ta piya kugatok ake tinjet tukunu sanjri tamba pirokap sulumba piya wi ndakap.

⁹ Tane kambim nga tanjine ndametin

¹⁰ pale fat kupe ngaro ndumndum ta njakmba kusrekap. Tane tawi tinjanu ta ndo njak kape. Tane piro tanjo tukunu tane nane afu tugumŋge aganj ndende kilam kumuŋ.

¹¹ Tane tumbranj ande mbol promba tanjo mayenu ande tane kulatkam tuku sota kanjgermba nu ndonj minmba piroka ka kambim nga nu kusremba kape.

¹² Tane wande ande ponja wande tuku mbal ngamuŋgal mukuk njak minam tuku saniŋgap.

¹³ Nane mbal magenu ndeta tane pasa saniŋgig tanjamba nane ngamuŋgal mukuk njak minwaig. Kuga ta pasa ta luka tanjine tugum prowa.

¹⁴ Mbal afu tane kilam mbulmba ko tane pasa kukliwap le isam mbulwaig kande wande ko tumbranj ta kusrewam bafumba nane katesemba rironjkuwaig nga nane am mbolŋge tuptup kupe mbolŋge denjanu minig ta paurngap.

¹⁵ Ye sinja satinjamngit. Ait sunjo mbolŋge tumbranj tane pitaikate ta nu tumbranj njaigonu Sodom le Gomora tuku pa limba sunjo pasa njak tamngat.

*Yesus tuku mbal nane piti
kanjerkamngaiŋ*

(Markus 13.9-13; Lukas 12.11-12; 21.12-17)

¹⁶ Tane isap. Ye tane kukulningi le kumba sipsip tanjan ngannu age nguikok ngamukŋge minamngaiŋ. Ta tuku tane kurau mayemba gami tanjan wamdus bafuk minap.

¹⁷ Tane rironjkap. Afunje tane kilmba pasa mbolŋge kile-tidiŋga nanjine kusem wandekŋge tane pani faramngaiŋ.

18 Afunje tane didika kilmba ka gabat kame nyu sugo njak mbal tugumnje kile-tidinguwaig le tane ye tuku nga pasa mayenu saningap le gabat mbal kasomok mbal turmba ye tuku nyu isamnjaig.

19 Nane tanjamba tane kilmba gabat sugo tuku wai mbolnje patikuwaig ta tane wamdus fulilka ndanjamba sakube o nga wamdus te-sulu ndawap. Pasa te-tiwam ait mbolnje tane tuku wamdus sinamnje pasa mayok kanjat.

20 Tanjine wamdusmbi kuga. Mam Kuate tuku Guwanje wamdus tinguwa le tane sakamnjaig.

21 Ait ta mbolnje ande nu nuje tira nuje kumam tuku njeueu mbal tuku wai mbolnje palmbimngat. Mam nu nuje kinjo mbolnje tanjawanjat. Kinjo kame nane ina mam kat nanjine kasurnimba kumwaig nga pasa mbolnje patikamnjaig.

22 Tane yije mbal tukunu nane njakmba tane kasurtingamnjaig. Ande nu sanjri tinga dirnanga minwa ta Kuatenje nu tuku muskil te-tiwe tam-bimngat.

23 Tumbran ande mbolnje nane tane kilmba piti sertinguwaig ndeta tane kua ka tumbran ande mbol kape. Ye sinja satinjamngit. Tane tanjamba Israel mbal tuku tumbran afu mbol kine ndakap le ye Ndindo Katesek Tanjo prowamngit.

24 Skul kinjo nu nuje tisa li ndate. Piro tanjo nu nuje sunjo li ndate.

25 Kinjo ande nu nuje tisa suk ko piro tanjo ande nuje sunjo suk mayok kuwa ta kumu. Ye tane tuku Sunjo ta nane ye bukla najgonu tuku gabat Belsebul ngade. Ta tuku nane tane mata nyu sugo najgonu tanjan satinjamnjaig.

*Sine Kuate tuku ndo kuru-kurukube
(Lukas 12.4-7)*

26 Nane tane kilmba najgo siglikade mbal tuku kuru kuru ndakap. Wam kame kile tanjo am mbolnje mine ndakade ta kilimok mayok kanjaig.

Wam afu kurok minig ta njakmba kila patikamnjaig.

27 Ye kuirka tane pasa satinjet te tane pasa ta tumba mangur sinamnje saningap. Tane kile yabu pasa isig ta njakmba isam tuku kuenka saningap.

28 Nane tane tuku njaros bale faram sakade mbal tuku kuru kuru ndakap. Nane kanu balewam kumu kuga. Kuate nu tane tuku njaros kanu turmba ma njayo mbolnje pankam kumu tukunu tane nu tuku ndo kuru-kurukap.

29 Tanjo nu sulik sulik armba maket mbolnje patika ndametin fudinndo ndo tate ta sulik sulik njakmba sinjine Mam nu idusnimba nu wokate le ndo ande kumit.

30 Nu tane tuku gabat waje giganmba ta mata nu kila minit.

31 Ta tuku tane wam ande tuku kuru kuru ndakap. Kuate am mbolnje tane sulik sulik gudommba linimba mbolnje minig.

*Yesus tuku nyu yabu ndakam tuku
(Lukas 12.8-10)*

32 Ande nu tanjo ngamuknje ye tuku nyu te-mayokmba sakate ta ye mata yije Mam samba mbolnje minit nu am mbolnje tanjo ta tuku nyu te-mayokamngit.

33 Ande nu tanjo ngamuknje ye tuku nyu yabukate ta ye mata yije Mam samba mbolnje minit nu am mbolnje nu tuku nyu yabukamngit.

*Tanjo Yesus mbolnje purkade
(Lukas 12.51-53; 14.25-27)*

34 Tane ye wamdus ulendi manau kilke mbol mbal ngamuknje palmbim tuku prowen nga idus ndawap. Ye kame bagi tumba nane tetkam tuku prowen.

35 Kinjo nu mam nuje ndon ko kulim nu ina nuje ndon ko pino nu nuje rukan nuje ndon nane tanjamba mungu purkam tuku ye prowen.

36 Tanjo tuku wande tuma mbal nu tuku njeueu mbal mayok kanjaig.

37 Ande nu ina mam ko kinjo kat nuje tuku sunjomba kume purmba ye tuku sunjomba kume pur ndate

ta nu ye tuku nyu njak minit ta nu denkate.

³⁸ Tango ande nu ye tuku nga idusmba nu nuje mironj nuje ail kazrai kuramba ye dubi ndayate ta nu ye tuku nyu njak minit ta nu denkate.

³⁹ Ande nu nuje abo mine mayewam tuku sunjomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikamngat. Ande nu ye tuku nga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu sinjka nuje abo ta tumba njak minamngat.

Yesus nu lafu mayenu kilam tuku sakina

(Markus 9.36-41)

⁴⁰ Ande nu tane auktiŋmba wakeikate ta nu ye mbolŋge mata tanjate. Ye mbol tanjate ta Mam nu ye kukulyina nu mbol mata tanjate.

⁴¹ Ande nu Kuate tuku tuan tango minit le andeŋge nu aukmba wakeite ta nu tuan tango ndonj lafu mayenu tamngat. Tango ande nu tango tinjeknu minit le andeŋge nu aukmba wakeite ta nu tango tinjeknu ndonj lafu mayenu tamngat.

⁴² Ye sinjka satinjamngit. Ande nu nyu kugatok minmba ye dubiyau tango tanjaj minit le andeŋge nu kule tidonu ndo tuwit ta Kuate nu wam ta mata lafunu tambimngat nga saninjingina.

11

¹ Yesus nu nuje dubinaig tango 12 wam pagu pasa ninje denjpurmba nu tinja ma ta tuku tumbranj afu mbol pasa kuklimba wam pagukam kina.

Yohanus nu tango armba kukulnikina le Yesus tugum kinaik

(Lukas 7.18-35)

² Yohanus nu muli wandek sinamnge minmba Kristus nu wam afu ke likina ta ismba nu tuku pasa pilna le nuje dubiwanu tango armba ka Yesus kusnanaik:

³ Ande nu prowam tuku kuyar pasa sakate ta ne e ko sine ande tairngube nginaik le

⁴ nu pasa lafumba sanikina: Ye wam ke liket te takile ammbi kanjerka kilbambi isik ta luka kumba njakmba Yohanus kubeu tape.

⁵ Kile am tukulok mbal mambilde. Kupe njaigonjgade mbal likade. Nginjger njak mageke likade. Kilba tukulok pasa isig. Afu kume likade ta abonja tinjgade. Sanzal mbal Kuate tuku pasa mayenu isig.

⁶ Ande nu ye tuku nga wamdus tero ndakate ta nu gare-gareka minit. Tale tanjamba ka Yohanus sawap njina.

⁷ Nale luka kinaik le Yesus nu ndek manjur sunjo ta Yohanus tuku saninjingina: Tane ame aganj kanjeram tuku ma baknu mbol kinaig? Bubrenje ulem waje ande mbilmbilwa le tane kanjeram kinaig e?

⁸ Ko tane tango ande tawi mayenu tinjanu kanjeram kinaig e? Nane tawi magenu tinjanu mbal wande sugo sinamnge nyu njak minig tuku.

⁹ Tane ndanam tuku ma baknu mbol kinaig? Tane tuan tango ande kanjeram kinaig e? Yohanus nu tuan tango ta ye tane kila satinjamngit. Nu tuan tango ndo kuga. Nu tuan tango njakmba lininmba mbolŋge minit.

¹⁰ Kuyar pasa ande nu tuku tenenmba sakate.

Ne isa. Ye tango ande kukuli le nu ambonja prowa sulumba ne tuku ndin wakeiyamngat ngate. *Malakai 3.1*

¹¹ Ye sinjka satinjamngit. Tango njakmba Yohanus kule pisnenje lininmba mbolŋge minit ta Kuate tuku gageu mayok kinig mbal njakmba nane Yohanus lide. Afu nyu kugatok mata. ¹²⁻¹³ Moses tuku tukul tuan tango kame nane Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku dir pasa ndo saka ka Yohanus mbolŋge diknjinag. Yohanus tuku ait mbolŋge tugu pilmba tango pino gudommba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku sanjri tinja munju signa-signanja mburerika kile minig.

14 Kuate nu nune gageu kulatkate wam ta pro ndawa le Elia nu ambonga prowam tuku kuyar pasa* sakate ta Yohanus tuku sakate. Tane pasa te ismba son ngade e?

15 Tane kilba njak ndeta pasa te isap.

16 Tane ait te mbolnge minig mbal tane tuku manau ta ame wam tana njga saki. Tane kinjo kame maket mbolnge minyoka munju wiwikade tana. Nane tenemba munju wiwikade:

17 Sine tabu tabu fitka mune uleg ta tane ndek kupes kupes ndade. Sine manj malmbikeg ta tane ndek malm-biketket njga lok mine ndakade ngade.

18 Ata. Yohanus nu prona sulumba nyamagan ko grep kule nye ndaka minna le nu bukla njayonu njak njga saka nu mbulnaig.

19 Ye Katesek Tanga ye pro nyamagan le grep kule nyet le tane sakade: Ai si. Nu nyamagan grep kule nyam tuku piririte tanga. Nu takis kilanu mbal une njak mbal ndon gulab mayete njga tane ye mata mbulig. Ata. Wamdus kuyar mayete tanga wam ke likate ta mbolnge nu tinjeknu kilimok mayok kinit njga saningina.

Tumbran afu nane Yesus ngumnenaig (Lukas 10.13-15)

20 Tumbran afu Yesus nu buk nane ngamuknge wam kitek sangrinu ke likina ta nane ngamungal biye mbil ndanaig tukunu kile nu nane kilmba saning likina:

21 Korasin tumbran le Betsaida tumbran ose. Ye wam kitek sangrinu tale ngamuknge ke liken ta ande nu wam ndui ta Tirus le Sidon ngamuknge ke likina kande nane dal ndaka nangine mbar tuku ngamungal biye mbilmba nane tawi urfunu tinmba kuke tugu pismba tananaig kande.

22 Ye sinja satinngamngit. Ait sunjo mbolnge tale Korasin le Betsaida tumbran tale Sidon le Tirus tuku pa limba tale sunjo pasa njak tamngaig.

23 Kaperneum tumbran ne nyu sunjo njak minmba ne samba mbol kambim tuku njga iduste e? Kuatenge ne tumba buknguwa le ne kumanu mbal tuku tumbran kangat. Ye wam kitek sangrinu tane ngamuknge ke liken ta ande nu wam ndui ta Sodom tumbran ngamuknge ke likina kande nane ngamungal biye mbilmba kile minig kande.

24 Ye tane satinngamngit. Ait sunjo mbolnge tane Kaperneum mbal Sodom tuku pa ta limba tane sunjo pasa njak tamngaig.

Sine ka Yesus tugumnge mabtube (Lukas 10.21-22)

25 Ait ta mbolnge ndo Yesus nu sakina: O Mam, ne samba kilke tuku Sunjo. Ye ne tuku nyu te-dunget. Afu kila sugo wamdus kuyar njak ne nane wam kame tum ndaningit. Kinjo kame tana minig mbal ne nane ndo tumningit.

26 O Mam, ne nane nzali dubimba ne tanate njgina.

27 Kile Yesus nu nane saningina: Mam nu wam njakmba ye wai mbolnge patikina. Ande nu Kuate tuku Kinjo kila mine ndakate. Mam nu ndo ye kila. Ande nu Mam kila mine ndakate. Ye nu tuku Kinjo ye ndo nu kila. Ye nane afu Mam kila pilwaig njga nu tumninget ta nane mata nu kila minig.

28 Tane piro karenka aganj pitinu kuramba poska minig mbal tane ye tugum te yalpe le yenge muskil kile-tidinge tingi.

29 Ye wamdus bafuk njak minmba njan mukuk minet tukunu tane ye tuku pasa kumnemnge minap le tane tumtingi le tane mabtap.

30 Ye tuku minje pasa ta piti kuga. Ye tane mbolnge aganj pilet ta bu- loknu ndo njga saningina.

12

Kusem ait mbolnge manau kam tuku pasa (Markus 2.23-28; Lukas 6.1-5)

* 11:14: Tuan tanga Malakai nu pasa ta kuyarna (Malakai 4.5)

¹ Kusem ait ande mbolŋge Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuŋe dubinaig mbal gubaniŋgina le nane wit alonu supika nyam nyam kinaig le

² Farisi mbal afunŋe nane kanŋerka nane Yesus sanaig: Ai si. Naŋe dubinade mbal sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolŋge nane nyamagan kilig ŋga sanaig.

³ Tanakinaig le nu ndek nane saniŋgina: David nuŋe mbal ndoŋ nane guba ŋaigoniŋgina le nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae.

⁴ Nu Kuate tuku wandek sinam kina sulumba tukul bret Kuate am mbolŋge patikinaig ta afu kilmba pro nuŋe mbal ndoŋ nyinaig. Bret ta tanŋo nane nye ndakade tuku. Pris mbalŋge ndo nyade tuku.

⁵ Pris mbal mata nane kusem ait mindek kusem wande sunŋo sinamŋge pirokade ta nane mbar ndade. Moses nu nane tanamba kam kumuŋ ŋga kuyarna ta tane kila.

⁶ Tane isap. Ande nu kile tane ŋgamukŋge minit ta nu kusem wande sunŋo ta limba nu mbolŋge minit.

⁷ Kuate tuku kuyar pasa ande teŋenmba sakate. Tane ye tuku ŋga aŋaŋmor kilmba atraukade ta ye sunŋomba idus ndawet. Tane tanŋo sinaniŋmba nzaliniŋgam tuku ye sunŋomba iduset ŋgate. Tane kuyar pasa ta tugunu katesede kande tane ye dubiyanu mbal te pasa mbolŋge pati ndakade kande.

⁸ Ye Ndindo Katesek Tanŋo ye kusem ait tuku gabat minet ŋgina.

*Yesus nu tanŋo wai pagriŋganu ta wakeina
(Markus 3.1-6; Lukas 6.6-11)*

⁹ Yesus nu tanamba tinŋa kumba nane tuku kusem wandek sinam kina.

¹⁰ Sinam tanŋe tanŋo ande wai kummba pagriŋganu ŋak minna le Farisi mbal nane Yesus tumba pasa mbolŋge palmbim saka nu kusnanaig: Sine siŋgine tukul maŋau dubimba kusem ait mbolŋge guaze

tanŋo ande wakeiwam kumuŋ e ŋga kusnanaig le

¹¹ nu ndek nane saniŋgina: Tane tuku ande nu sipsip ndindo ŋak minit le kusem mbolŋge nu bariŋga burok sinam ndekate ta nu kusem ŋga idusmba tam tuku piro ndakate e?

¹² Ata. Tanŋo nu siŋka sipsip lite. Ne kusem ait mbolŋge ande turte ta ne tukul luka ndate ŋga saniŋgina.

¹³ Tanakina sulumba kile nu ndek tanŋo ta sana: Ne wai kuitka ŋgina le nu wai kuitka wai mayekina. Nuŋe wai inum tanan mayok kina.

¹⁴ Tanana le Farisi mbal nane mayok ka Yesus balewam tuku pasa katmba ndin sotinaig.

Aisaia tuku dir pasa kumuŋgina

¹⁵ Yesus nu Farisi mbal tuku wamduŋ ta katesemba nu ma ta kusremba ma ande mbol kina le tanŋo pino gudommba nu dubinaig. Nu nane tuku guaze wakeike likina sulumba

¹⁶ nu nane mbolŋge maŋau ke likina ta afu sa ndaniŋguwaig ŋga miŋge pipniŋgina.

¹⁷ Nu tanana ta tuan tanŋo Aisaia tuku kuyar pasa ande kumuŋgina. Nu teŋenmba Kuate tuku miŋge kuyarna.

¹⁸ Tane isap. Tanŋo te nu ye tuku piro tanŋo. Ye nu madiwen.

Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare toret.

Ye yiŋe Guwa nu tuwi le nu ye tuku maŋau tiŋreknu kasomok mbal ŋakmba saniŋgamŋgat.

¹⁹ Nu afu ndoŋ kualeyau ndaka miŋge fetke nda.

Nu ndinmba siŋsiŋ likuwa le ande nu tuku pasa ise nda.

²⁰ Ande nu ulem tanan isunu baklelkanu minwa le nu ŋgurmba bukŋge nda.

Ko ande nu bulu tanan kupam bafumba fudiŋmba bulunŋa minwa le nu fuwe nda.

Nu tanamba minmba ma ma nu wam ŋakmba kile-ibenka maŋau tiŋreknu ndo te-mayokamŋgat.

²¹ Kasomok mbal ŋakmba nu sine muskil kile-tidiŋge siŋguwa ŋga

nu tairnga minamngaig. *Aisaia 42.1-4*
Aisaia nu tanjamba kuyarna.

Yesus nu Belsebul ndon piro tuma nginaig

(Markus 3.20-30; Lukas 11.14-23)

²² Tango ande buklaŋge nu tuku am miŋge tukulnikina ta nane mindemba Yesus tugum pronaiŋ le nu tango ta wakeina le nu mambilmba pasatina.

²³ Tanjana le tango pino ŋakmba pিরerek purka ndek sakinaig: i ... Tango te David tuku mbuŋ e ŋga saka minaiŋ le

²⁴ Farisi mbal nane pasa ta ismba ndek sakinaig: A ... bukla kame tuku gabat Belsebulŋge nu sanŋri ta tuwit le nu bukla pitaike likate nginaig.

²⁵ Kile Yesus nu nane tuku wamdus ta katesemba saniŋgina: Gabat sunŋo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka nanŋine nanŋine kame buwaig ta nane kugawamngaig. Tumbran mbal ko wande tuma mbal nane pur yimyamka nanŋine nanŋine kame buwaig ta nane sanŋri ŋak minam kumuŋ kuga.

²⁶ Tanjamba ndo Satan nu nuŋe mbal afu pitaike kande nane pur yimyamka nanŋine nanŋine kame bumba Satan nu sanŋri ŋak mine ndakate kande.

²⁷ Tane ye Belsebul tuku sanŋrimbi bukla pitaike sakade e? Tanŋine mbal afu bukla pitaike ta nane mata Belsebul tuku sanŋrimbi tanjade e? Nane kusnaniŋap le nane tuku pasa lafunu tambi tanŋine pasa ta pilewaig.

²⁸ Ye Kuate tuku Guwa tuku sanŋrimbi bukla pitaike ta Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam tane ngamukŋge buk prote.

²⁹ Tango sanŋrinu ande nuŋe wande kulatkate ta ande pro nu tuku agaŋ ndende kuayaram kumuŋ kuga. Nu tango sanŋrinu ta ndaleka te-iberwa sulumba ndo agaŋ ndende ta kilam kumuŋ.

³⁰ Ande nu ye tuku tango mine ndakate ta nu ye tuku ŋgueu tango.

Ande nu ye tur ndayumba ake minit ta nu ye tuku piro ŋayo silit.

³¹ Tane isap. Tango tuku une maŋau tumail panningig maŋau ta Kuate nu ŋakmba sauka gilaiŋgate tuku. Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta gilaiŋge nda.

³² Ande nu ye Ndindo Katesek Tango tala pasa sayate ta Kuate nu mbar ta sauka gilaiŋgate tuku. Ande nu Tukul Guwa tala pasa tuwit ta Kuate nu ait te mbolŋge ngumneŋga mata mbar ta sauka gilaiŋge nda.

³³ Ail alonu magenu kanŋerka ail ta ŋayonu ŋga sa ndakap. Ko ail alonu ŋaigonu kanŋerka ail ta mayenu ŋga sa ndakap. Sine ail alonu kanŋerka ail ta tuku tugu kateseweg.

³⁴ Ngamunŋal sinamŋge wamdus minig ta miŋge mbolŋge kilimok alonu mayok kinig. Tane mben ŋaigonu tuku fat. Tane tango ŋaigonu tukunu tane pasa mayenu inum te-mayokam kumuŋ kuga.

³⁵ Tango mayenu nu nuŋe ngamunŋal mayenu minit sulumba nu ndek wam magenu ndo ke likate. Tango ŋayonu nu nuŋe ngamunŋal ŋayonu minit sulumba nu ndek wam ŋaigonu ndo ke likate.

³⁶ Tane isap. Tango fare ake wamdusmbi sakade ta pileniŋgam tuku ait mbolŋge nane nanŋine pasa ta ŋakmba Kuate am mbolŋge kile-mayokkamngaig.

³⁷ Ne pasa sake likate ta mbolŋge Kuate nu ne pileŋga lafunu tanmbimŋgat ŋga saniŋgina.

Nane wam kitek sanŋrinu kanŋeram sakinaig

(Mateus 16.1-4; Markus 8.11-13; Lukas 11.29-32)

³⁸ Kile kusem pasa bitekŋganu mbal nane Farisi ndon Yesus sanaig: Tum Tango, ne maŋau kitek sanŋrinu ande te-mayoka le sine kanŋerbe nginaig le

³⁹ nu ndek nane saniŋgina: Tane siŋka mbal ŋaigonu Kuate ngumne tuku. Tane ye tuku sanŋri kanŋeram idusde ta ye tane tumtinge nda.

Wam sangrinu ande tuan tanjo Yona mbolnge prona ta ndo tumtingamngit.

⁴⁰ Yona nu kualegan sunjo tuku fungul sinamnge mara kenmba minna. Tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tanjo ye kilke sinamnge mara kenmba minamngit.

⁴¹ Yona nu man mayok ka Nineve mbal riron pasa saningina le nane ndek ngamungal biye mbilnaig. Ande tenge minit ta nu Yona lite ta tane nu tuku pasa pitaide. Ta tuku ait sunjo mbolnge tane ait te mbolnge minig mbal Nineve mbal ndon tingap le Nineve mbal tuku manau mayenunge tane tuku manau njonu te-mayokamngat.

⁴² O buk mandor pino ande Siba kilke kulatkina ta nu Solomon tuku wamdus kuyar mayenu isam tuku ndin kuen njayo dubimba nu tugum kina. Ande tenge minit ta nu Solomon lite ta tane nu tuku pasa ise ndakade. Ait sunjo mbolnge tane ait te mbolnge minig mbal pino ta ndon tingap le nu tuku manau mayenunge tane tuku manau njonu te-mayokamngat.

⁴³ Andenge guwa njyonu tanjo ande mbolnge pitaite le nu ka ma baknu mbol kumba mabta minam tuku ma sota kine promba lika ka kuga le nu sakate:

⁴⁴ Yinje buk minen tuku wande mbol man luka ka ngate. Nu pro nane buk firfir gurenmba agan ndende njakmba kile-tidinga patikinaig le wande ta njgaskolnu minit le kangerte.

⁴⁵ Nu kangermba sanjri tinga minam tuku ta nu kumun kuga le nu kumba ka nuje kuasmbi 7 nane nu tuku manau liwanu ta kilmba luka pro wande ta mbolnge minig. Tanjade le tanjo ta tuku mine manau ambokok limba kile njyonu sunjokanu sinamnge minit. Wam ndui ta ndo tane manau njagonu kade mbal tane mbolnge prowamngat nga saningina.

Yesus ina mambo kat nuje pronaig (Markus 3.31-35; Lukas 8.19-21)

⁴⁶ Yesus nu tanjamba pasata minna le ina nuje mambo kat nuje pro mayok tanje nu tuku pasa pilnaig le

⁴⁷ ande nu Yesus sana: Ina nanje mambo kat nanje pro kilimnge minmba ne kusnangade ngina.

⁴⁸ Tanjakina le nu tanjo ta sana: Ne yinje ina yinje mambo kame tuku sayate e ngina sulumba

⁴⁹ wai tok nuje dubinaig kuasmbi denjinmba sakina: Mbal te yinje ina yinje mambo kame tanjan minig.

⁵⁰ Yinje Mam nu samba mbolnge minit ima nu nu tuku nzali dubite ta nu yinje maib kulim ina tanjan minit ngina.

13

Agan tumu tuku yaba pasa (Markus 4.1-9; Lukas 8.4-8)

¹ Yesus nu ki ndui ta mbolnge wande kusremba kina ka kule kualin piyal tanje minyok minna le

² mangur sugo nu te-ngamumba mangurkinaig le nu ndek wan ande ponja ta mbolnge minyoka pasa ninmba minna le nane piyal tanje tinga pasa isnaig.

³ Nu yaba pasambi wam gundomba saningina sulumba sakina: Tango ande nu agan tumunu bareningam piro mbol kina.

⁴ Kina ka bareningina ta tinu afu ndinngende ndeke likinaig ta sar umanngende pro nye sulunaig.

⁵ Tinu afu kilke ndame njak ma mbolnge ndeke likinaig ta kilke fudinndo tukunu pitik ndo manje pronaig.

⁶ Pronaig ta ki sunjo promba pasokina le sumbailnu sinam nzi kine ndakinaig tukunu karenja kume sulunaig.

⁷ Tinu afu ma anja njagonu sinamnge ndeke likinaig ta anjanje tinga songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig.

⁸ Tinu afu kilke mayenu mbolnge ndeke likinaig ta ndo alo magenaig. Tugunu mindek mbolnge afu alonu 100 afu 60 afu 30 tanjamba tanjamba alonaig.

⁹ Tane kilba njak ndeta pasa te isap nga saningina.

Yesus nu yaba pasambi ndo saningina

(Markus 4.10-12; Lukas 8.9-10)

¹⁰ Kile nuñe dubinaig mbal Yesus tugum promba nu kusnanaig: Ne ndañam yaba pasambi ndo nane saningit nga kusnanaig le

¹¹ nu ndek nane saningina: Kuate nu nuñe gageu kulatkate wam afu kuirok minig ta tane kila palm-bim tuku ye tane maditingen. Nane afu wam ta kila pilwaig nga madi ndaningen.

¹² Ande nu wam afu ñak minit ta Kuatenge nu mañ lato tuwit le nu sunjomba ñak minit. Ande nu wam denkanu minit ta Kuatenge nuñe wam fudiñdo ta yaite.

¹³ Ye yaba pasambi ndo pasa saninget ta tugunu teñenmba. Nane wam afu kanjerka alonu kanjer ndakade. Nane isig sulumba ise ti ndamba tugunu katese ndade.

¹⁴ Tuan tanjo Aisaia nu dir pasa kuyarna ta nane sinka kumude. Nu Kuate tuku minge teñenmba kuyarna. Tane pasa isamngai ta tugunu katese nda.

Tane wam afu kanjerkamngai ta alonu kanjer tiwe nda.

¹⁵ Mbal te nane tuku ngamuñgal tukulok.

Nane kilba tukulningig. Nane am tukulok minig.

Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba kilbambi tugunu ismba wamdus puluninguwa le ngamuñgal biye mbilmba ye tugum prowaig le wakeikamngit. *Aisaia 6.9-10*

Aisaia nu tanjamba kuyarna.

¹⁶ Tane Kuatenge make patikate le tane wam magenu kanjerka pasa mayenu isig.

¹⁷ Ye sinka tane satinngamngit. Tuan tanjo kame mbal tinreknu tane wam kanjerka isig te nane kanjerka isam tuku wamdus sunjo pilmba kume farnaig ngina.

Agan tumu tuku yaba pasa tugunu (Markus 4.13-20; Lukas 8.11-15)

¹⁸ Kile Yesus ndek nane saningina: Tango nu nyamagan tumunu bareñningina ngit pasa ta tugunu satingi le isap.

¹⁹ Tinu afu ndinngge ndeke likinaig ngit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku pasa ta ismba katese maye ndade le Satannge pro nane tuku ngamuñgal sinamngge pasa ta yaika tumba balete.

²⁰ Tinu afu kilke ndame ñak mbolngge ndeke likinaig ngit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku pasa ismba nzali sunjo ñak pitik ndo tade sulumba

²¹ nane sumbailnu kugatok tanan ait fagnu ndo dubide. Nane pasa ta dubide ta afunngge piti serningig le nane pitik ndo kusrede.

²² Tinu afu ma anga ñaigonu sinamngge ndekinaig ngit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku pasa isig ta kilke te tuku piti agan ndende kilam tuku nzali wamdus ta ñak minig le pasa isig ta balete le alo ndate.

²³ Tinu afu kilke mayenu mbolngge ndekinaig ta nane afu Kuate tuku pasa ismba katesede tanan. Nane katesemba minig sulumba alo kilemayokka afu alonu 100 afu 60 afu 30 tanjamba tanjamba kile-mayokkade nga saningina.

Anga ñaigonu tuku yaba pasa

²⁴ Yesus nu yaba pasa ande teñenmba saningina: Kuate nu tanjo pilenga nuñe gageu kilit wam ta tanjo ande nuñe piro mbolngge wit tinu bareñningina tanan.

²⁵ Bareñningina le furirna le nane kinye sulunaig le nuñe ñgueu tanngonngge anga ñaigonu tinu kilmba pro nu tuku piro mbol tanje bareñningina nu kua ka kina.

²⁶ Wit ta tinja ka koknaig le anga ñaigonu mata kilimok mayok kinaig le nuñe piro mbalngge kanjerkinaig sulumba

²⁷ kumba ka piro miro tanjo sanaig: Sunjo, ne wit tumunu magenu ñguke likina ta ndañam kile anga ñaigonu turmba prode nga sanaig le

28 nu ndek nane saningina: A ... ngueu tanjo andenje tanjana ngina. Tanakina le nane nu kusnanaig: Sine ka anja ta fulkuba e nginaig le nu saningina:

29 Kuga. Tane anja njaigonu ta fulkam saka ka mbarmba wit turmba fulkubekaig.

30 Anja njaigonu ta ulendika minwaig le ait kumunguwa le ye piro mbal tenenmba saningamngit: Tane ambonga ka anja njaigonu ta fulka pa mbolnge pannu tuku ndaleka patikap sulumba wit kilmba nyamagan wandeknge patikap nja saningamngit ngina.

*Mastet tinu le yis tuku yaba pasa
(Markus 4.30-32; Lukas 13.18-21)*

31 Yesus nu man yaba pasa ande tenenmba saningina: Kuate tuku gageu tugeka sunjokate wam ta mastet tinu tanjo andenje tumba ka nuje piro mbolnge ngukina tanjan.

32 Mastet tinu ta agan naj fudinndo agan tumunu njakmbange nu liwanu ta nu promba sunjoka nu kumzanjel ail njakmba lininjmba nu ail sunjo tanjan mayok kinit. Sar uman pro wainu mbolnge te patikade ngina.

33 Tanjamba nu man lato yaba pasa ande tenenmba saningina: Kuate tuku gageu tanjo ngamuknge minig wam ta yis pino andenje tumba plaua sinamnge pilna tanjan. Yis ta plaua njakmba ulmba silina ngina.

34 Yesus nu wam ta njakmba yaba pasambi ndo manjur sunjo ta saningina. Nu pasa ande temayokmba sa ndakina.

35 Nu tanjana ta tuan tanjo ande o buk pasa sakina ta kumungina. Pasa ta tenenmba.

Ye yaba pasambi pasa sakamngit. Tugu mbolnge wam kame kurok mine likinaig kile tanjamba minig ye wam kame ta kile-mayokkamngit. *Mune 78.2*

Anja njaigonu tuku yaba pasa tungunu

36 Kile Yesus nu tinja manjur sunjo ta kusreka kina ka wande ponjina le nuje dubinaig mbal pro nu sanaig: Ne anja njaigonu tuku yaba pasa sakat ta tugunu te-mayokmba sasinga le sine isbe nginaig.

37 Tanakinaig le nu ndek nane saningina: Tanjo wit tumunu ngukina nja sakit ta ye Ndindo Katesek Tanjo.

38 Piro ma ta kilke te. Wit tinu magenu ta Kuate tuku gageu. Anja njaigonu ta Satan tuku gageu.

39 Ngueu tanjo anja njaigonu ngukina nja sakit ta Satan. Wit alonu kilam tuku ait sakit ta kugawam tuku ait. Wit alonu kilam tuku mbal nane Kuate tuku enjel kame.

40 Nane anja njaigonu fulka ndaleka pa mbolnge pankade ngit ta kugawam tuku ait mbolnge tanjamba mayok kanjat.

41 Ye Ndindo Katesek Tanjo ye yije enjel kukulningi le nane pro yije gageu mine ndaka wam njaigonu ke likade mbal nane afu mata mbarwaig nja didikade ta nane kilmba

42 pankuwaig le pa sunjo mbol kanjaig. Ma ta mbolnge minamngaig mbal nane malmbi sunjomba maketin tiknga minamngaig.

43 Ait ta mbolnge mbal tinreknu nane nanjine Mam kulatkate ma mbolnge ki tanjan bulunga minamngaig. Tane kilba njak ndeta pasa te isap.

Agan mayenu yubenginaig tuku yaba pasa

44 Kuate tuku gageu mayok kambim tuku wam sunjo ta yaba pasa te suk. Tanjo ande kilke sarka agan mayenu piya o mbolnge nane kilkek sinamnge yubenginaig ta kanjerna. Kanjermba nu man burok tukulmba nu gare njak kumba nuje agan ndende njakmba piyate sulumba ndametinj kilmba ka kilke ta piyamba nuje tate.

Igog tin tuku yaba pasa

45 Kuate tuku gageu mayok kambim tuku wam sunjo ta yaba pasa ande te suk. Tanjo ande nane

afu tugumŋge igog tin magenu sota piyamba likate.

⁴⁶ Nu igog tin inum maditaknu piya o mbolŋge kaŋgermba nu kumba nuŋe agaŋ ndende ŋakmba kilmba piyana sulumba ndametiŋ kilmba ka igog tin mayenu ta piyamba tina.

Kumaŋ tuku yaba pasa

⁴⁷ Kuate nu taŋgo pileŋga nuŋe gageu kilig wam ta yaba pasa te suk. Nane afu kumaŋ yu sinamŋge bukŋginaig le kualegaŋ gudommba yeki yeki kumaŋ sinam kinaig.

⁴⁸ Kumaŋ kumuŋgina le nane didika tumba tabekŋge minyoka kualegaŋ ta pileŋga magenu nza sinamŋge patika ŋaigonu ta kilmba pankinaig.

⁴⁹ Kugawam tuku ait mbolŋge maŋau taŋamba ndo mayok kaŋgat. Eŋel kame nane pro taŋgo pileŋga magenu kusreka ŋaigonu kilmba

⁵⁰ pankuwaig le pa suŋgo mbol kaŋgaig. Ma ta mbolŋge minamŋgaig mbal nane malmbi suŋgomba maketiŋ tikŋga minamŋgaig ŋga saniŋgina.

⁵¹ Kile Yesus nu nane kusnaniŋgina: Tane pasa kame satiŋgit ta tane tugu katesede e ŋgina le nane au ŋginaig.

⁵² Taŋakinaig le nu ndek saniŋgina: Kusem pasa bitekŋganu taŋgo ande Kuate tuku kuasmbi mayok kumba ye dubiyate ta nu wande miro taŋgo taŋaŋ. Nu nuŋe wandekŋge agaŋ ndende urfunu kiteknu turmba kilemayokkate taŋaŋ ŋgina.

Nasaret mbal Yesus talanaig (Markus 6.1-6; Lukas 4.16-30)

⁵³ Yesus nu yaba pasa sake denpurna sulumba nu tiŋga ma ta kusremba

⁵⁴ luka nuŋe tumbraŋ tuguk prona. Pro taŋge nu nane tuku kusem wande sinam kumba pasa kuklina le nane ndek pirerek purka sakinaig: i ... Nu ima tugumŋge kila suŋgo ta tina? Imaŋge nu saŋgri tuna le nu wam saŋgrinu te ke likate?

⁵⁵ Nu sine tuku wande pilit taŋgo ta tuku kiŋo nuŋe ndo. Ina nuŋe Maria. Nu tuku mambo kat nuŋe Yakobus Yosef Simon Yudas sine nane ŋakmba kila mineg.

⁵⁶ Kulim kat nuŋe mata tumbraŋ tekok. Nu aniŋge saŋgri ta tina ŋga saka minmba

⁵⁷ nu talamba gubra tinaig le nu nane saniŋgina: Kuate tuku tuan taŋgo nane ŋakmbaŋge nu tuku nyu te-mayokde. Nuŋe tumbraŋ tuguk nuŋe tugu ndare tuma kat nuŋe nanenŋe ndo nu talade ŋga saniŋgina.

⁵⁸ Nane nu talanaig tukunu Yesus nu nane ŋgamukŋge wam saŋgrinu suŋgomba ke ndakina.

14

Herodus nu Yohanus balena (Markus 6.14-29; Lukas 9.7-9)

¹ Ait ta mbolŋge Yesus tuku nyu suŋgoka tugekina le Galilea ma tugu kulatkanu mandor Herodus Antipas nu wam ta ismba

² nuŋe piro mbal saniŋgina: Taŋgo ta nu Yohanus kule pisne inde. Nu kummba maŋ aboŋga tiŋgina. Ta tuku nu saŋgri kitek ŋak wam ta ke likate ŋga saniŋgina.

³⁻⁴ Yohanus kumna ta tugunu teŋenmba. Herodus nu mambo nuŋe Filipus tuku pino Herodias yaina le Yohanus nu Herodus sawe lika sana: Ne tukul lukamba mbarte ŋga sawe lika minna. Taŋana le Herodus nu nane afu kukulniŋgina le Yohanus biye timba ndaleka tumba muli wandekŋge pilnaig.

⁵ Nu Yohanus balewam bafuna ta taŋgo pino nane Yohanus tuan taŋgo ŋginaig tukunu nu kuru-kuruka muli wandekŋge ndo kusrena.

⁶ Kile Herodus ina nuŋenŋe te-pilna ait ta kumuŋga mayok kina le Herodias kulim nuŋe nu maŋgurkinaig mbal am mbolŋge kupesna le Herodus nu nzalina sulumba sana:

⁷ Ye siŋka ki am mbolŋge ne sanet. Ne ame agaŋ nzalinu tam saka ta ye ne tanmbimŋgit ŋga sana.

⁸ Tanjaka sana le nu mayok kina le ina nuje nu wam paguna le nu pro Herodus sana: Yohanus kule pisne gabatnu nza njak sa ngina.

⁹ Herodus nu pasa ta ismba ngamunggal pitina ta nu buk pasa sanjri pilena le nane njakmba isnaig tukunu nu tanjo afu kukulningina le

¹⁰ nane muli wandek kumba Yohanus njinfok kat purmba

¹¹ gabatnu nza njak tumba pino mbanzo tunaig le nu ndek tumba ka ina nuje tuna.

¹² Tanjanaig le Yohanus dubiwanu kuasmbi nane wam ta ismba nane kumba ka mindesinj ta tumba ngukinaig sulumba ka Yesus kila sanaig.

Yesusnje tanjo 5,000 isukusneningina

(Markus 6.30-44; Lukas 9.10-17; Yohanus 6.1-14)

¹³ Yesus nu pasa ta ismba nu tinga waj ande ponja kumba ka ma yamok kina le tanjo pino gudommba Yesus nu kina pasa ta ismba nanjine tumbran kusreka ndinmba nu dubinaig.

¹⁴ Kile Yesus nu ka ibej ka nu tanjo gudommba kanjerka nu nane sinaningina sulumba afu guaze njak ta wakeike likina.

¹⁵ Ki butungina le nuje dubiwanu tanjo pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolnje mineg. Buk furirte. Ne manjur te kukulninga le kuwaig ka tumbran afu mbolnje nyamagan piyanjmba nyuwaig njinaig le

¹⁶ nu ndek saningina: Tane ndanjan nane kuwaig nga sakade. Tanenje isukusneningap njina le

¹⁷ nane lafumba Yesus sanaig: i ... Sine bret 5 kualegan karenganu armba ndo njinaig le

¹⁸ nu ndek nane saningina: Kilmba yalpe njina.

¹⁹ Kile Yesus nu tanjo pino nane pibi mbol tanje minyokuwaig nga saningina. Nane minyokinaig le nu bret fonfon kualegan ta turmba kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba nuje dubinaig mbal

ningina le nane walmba ninje likinaig le

²⁰ nane kilmba nyumba maroningina. Nane bret fetfetna ta batenju kilmba sambe 12 ligeneninginaig.

²¹ Isukusnaig tanjo ta gudommba 5,000 tanjan. Pino kinjo kame afu mata turmba minnaig.

Yesus nu kule kualinj mbol mbol likina

(Markus 6.45-52; Yohanus 6.16-21)

²² Kile Yesus nu nuje dubiwanu tanjo saningina: Tane ambonja waj ponja luka kule kualinj sim kape le ye kuasmbi te kukulningi le kuwaig njina.

²³ Nu tanjo pino kukulningina le kinaig le nuje ndo tabe ponja Kuate ndon pasatam kina ka nuje mata tanje minna le buk furirna.

²⁴ Nuje dubiwanu tanjo nane waj njak kumba minnaig le bubre sunjo tumailamnge pro waj te-lukina. Nane kule kualinj ngamunge minnaig le kule mbalo waj katmba minna.

²⁵ Tanjamba minna le ma ma mafewam patukina le Yesus nu kumba kule mbol mbol lika nane tugum kina.

²⁶ Nane nu kule mbol mbol lika ilna ta kanjer ti ndamba mindekanu ande ilit nga nane kuru kuru njayomba wikaraunaig le

²⁷ Yesus nu pitik ndo wika nane saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenge. Tane wamdus bulka piti ndatinguwa njina le

²⁸ Petrus nu ndek sana: Sunjo, sinjka nenje e? Tanjamba kande ne ye saya le ye mata ne sota kule mbol mbol ili njina le

²⁹ nu ndek yale njina. Yale njina le Petrus nu waj ta kusremba gurdungga kule mbolnje tinga lika Yesus tugum kina.

³⁰ Nu kumba minna sulumba nu bubre sunjo ta kanjermba kuru-kuruka nu buto kambim bafuna sulumba wika sakina: Sunjo, ye turya njina.

³¹ Tanjakina le nu pitik ndo Petrus pakarka biyamba te-dunja nu sana: Ne ndanam ye tuku sanjri tuku wamdus terokate? Ne ye kumuŋ kuga nga iduste e ngina.

³² Tanjamba nale waŋ ponjinaik le kule bubre kugana le

³³ waŋ mbolŋge minnaig mbal nu mbariŋmba sanaig: Ne sinjka Kuate tuku Kiŋo nginaig.

*Yesus nu Genesaretŋge guaze afu wakeikina
(Markus 6.53-56)*

³⁴ Nane kumba ka kule kualin pakarka Genesaretŋge iben kinaig.

³⁵ Iben kinaig le Genesaret mbal nane Yesus kila pilmba afu kukul-ninginaig le nangine tumbran jakmba kumba ka kila saniŋginaig le guaze mbal jakmba kilmba nu tugum prowe likinaig.

³⁶ Nane Yesus sarsarmba guaze mbal nu tuku tawi nzalenu ndo kiremba mayekam tuku sanaig. Tanjamba nane nu tuku tawi nzalenu kirenaig mbal ta jakmba mageke likinaig.

15

*Wa kat nangine tuku tukul
(Markus 7.1-13)*

¹ Farisi kusem pasa bitekŋganu mbal ndon Yerusalemŋge ndeka Yesus tugum promba nu kusnanaig:

² Ndanam saka ne dubinade tanjo wa mbuŋ kame tuku tukul lukamba nane wai minya ndanja isukusig nga sanaig le

³ nu ndek nane saniŋgina: Ye mata tane kusnatingamngit. Ndanam saka tane singine wa mbuŋ kame tuku tukul dubikade sulumba Kuate tuku tukul afu lukakade.

⁴ Kuate nu tukul ande pilna ta tenenmba sakate. Tane ina mam tuku nyu kurauka miŋge kumnemŋge minap. Ande nu ina mam nuŋe tapra pasa sanikuwa kande nu balewap ŋgate.

⁵ Tane tukul pasa ta lukamba tenenmba sakade. Ande nu ina mam kat nuŋe agan afu nikam mbulmba

ye yiŋe agan jakmba buk Kuate tuku nga madiwen ŋgate le tane nu mam nuŋe agan nda tuwa ŋgade.

⁶ Ata. Tane singine wa mbuŋ kame tuku maŋau ndo dubikade sulumba Kuate tuku tukul te-side.

⁷ Tuan tanjo Aisaia tuku dir pasa ande kumumbi tane yabri mbal mbol mayok kinit. Nu tenenmba Kuate tuku miŋge kuyarna.

⁸ Mbal te nane miŋgemi ndo ye kumnemŋge minanu sukde. Nane tuku ngamuŋgal ye maskenŋge minig.

⁹ Nane ye mbariŋyade ta alo kugatok. Nane tanjo tuku wamdus te-mayokmba Kuate tuku pasa tanjan tumningig. *Aisaia 29.13* Aisaia nu tanjamba kuyarna nga saniŋgina.

*Ngamuŋgal ŋaigo siglikam tuku pasa
(Markus 7.14-23)*

¹⁰ Kile Yesus nu maŋgur sunjo ta wika yalpe nga saniŋgina: Tane pasa te ismba katese mayewap.

¹¹ Tanjo nu agan tumba nyate tanje nu tuku ngamuŋgal kutur tuwe ndakate. Nu miŋgemi ndo wam kile-mayokka ngamuŋgal kutur tuwit ngina.

¹² Tanjakina le nuŋe dubiwanu tanjo kame nu tugum promba sanaig: Ne tanjamba sakat le Farisi mbal nane ne tuku wamdus palseŋningat ta ne kamus ndate e nga sanaig le

¹³ nu ndek yaba pasambi saniŋgina: Yiŋe Mam samba mbolŋge minit nu agan afu ŋgu ndakina le ake prode ta nu sinjka goniŋmba pankamngat.

¹⁴ Tane Farisi mbal idus ndaningap. Nane am tukulok minmba tugusemba tanjo pino tum ndaningig. Tanjo am tukulok ande nu inum am tukulok ta tumba ndin tumam tuku kinit ta nale arŋeŋ bariŋga burok sinamŋge ndekade nga saniŋgina.

¹⁵ Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Tanjo kutur tuwit tuku ne yaba pasa sakat ta tugunu te-mayokmba sasinja le isbe ngina le

¹⁶ nu ndek sakina: Tane Farisi tanjan wamdus kareŋnu minig e?

17 Tango nu agan nyate ta falngu sinam kumba nu sumbikate le mayok kinit. Tane wamdus pulu ndatingit e?

18 Tango nu ngamunggal sinamnge iduste sulumba mingembi te-mayokte wam tanje nu kutur tuwit.

19 Tango tuku ngamunggal sinamnge manjau afu tenemba. Wamdus najgonu, tango bale manjau, pino kuayar, tango pino ndon fare une manjau, kuayar manjau, yabri pasambi afu ndalekam tuku, wane pasa.

20 Wam najgonu najkmba tanje tango tumba kutur tuwig. Tango nu wai minya ndanga isukusit manjau tanje nu kutur tuwe ndakate nga saningina.

Kasomok pino ande Yesus tala ndana

(Markus 7.24-30)

21 Kile Yesus nu tinga Tirus le Sidon patuknge ma tugu ta mbol kina.

22 Nu kumba ka ma ta prona le Kanannu pino ande pro Yesus wika sana: O Sungo, ne David tuku mbun. Ne ye sinanu turya. Yiye kulim buk-lange wanena le sinamanzer sungo najk minit nga sana.

23 Tanakina le Yesus nu nda isanu sukmba minna le nuje dubinaig tango pro nu sarsamba sanaig: Pino te nu sine dubika wika wika ilit. Ne sawa le luka kuwa nga sanaig le

24 nu ndek nane saningina: Ye Israel mbal sipsip ngisikanu tanan minig nane tugumnge ndo pirokam tuku yiye Mam nu ye kukulyina ngina.

25 Kile pino ta pro Yesus tugumnge dagol tidronga sana: O Sungo, ne ye turya ngina le

26 nu ndek lafumba sana: Ande nu kinjo kame tuku nyamagan yaika age ningit ta nu wam maye ndate ngina.

27 Tanakina le pino ta nu man sana: Sungo, ta son ta age nane mata tango tuku nyamagan fambonu mbain kumnemnge ndekade le nyade tuku nga sana.

28 Tanaka sana le nu pasa lafumba sana: Pino, ne sinka ye tuku sanjri tomba tingate. Ne ye wam kam tuku nzalinate ta tanamba ndo mayok

kuwa ngina le ait ta mbolnge ndo kulim nuje mayekina.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina

29 Kile Yesus nu tinga Galilea kule kualin make dubimba kumba tabe ponga minyokina le

30 tango kuasmbi gudommba nu tugum prowe likinaig. Kupe najgonu, kupe wai isu kigi-kagonganu, am tukulok, pasate ndakanu ta najkmba kilmba Yesus tugumnge patikinaig le nu nane wakeike likina.

31 Wakeikina le pasate ndakanu ta pasatinaig. Kupe wai isu kigi-kagonganu ta magekinaig. Kupe najgonganu ta likinaig. Am tukulok ta nane mambilnaig. Tananaig le manjurka minnaig mbal wam kame ta kanjerka nane pirerek purka Israel mbal tuku Mbara nyu te-dunginaig.

Yesus tango 4,000 isukusneningina (Markus 8.1-10)

32 Kile Yesus nu nuje dubinaig mbal ta wika yalpe nga saningina: Mbal te pro ye ndon manjurka minig te ki kenmba buk kugade. Nanjine nyamagan ta buk nye suglukinaig tukunu ye nane tuku sinayate. Ye nane kukulningi le gubak kuwaig ta nane ka ndinnge gubanu baklel-bekaig nga saningina.

33 Tanakina le nuje dubiwanu tango nu sanaig: Sine ndanje. Ma baknu te aninge nyamagan kumumbi manjur sungo te ninbe le nyuwaig nginaig le

34 nu ndek nane kusnaningina: Tane bret giganmba najk e ngina le nane lafumba sakinaig: Sine bret 7 kualegan karenanganu fonfon ndui ndui ndo najk nginaig.

35 Tanakinaig le Yesus nu manjur sungo ta minyokuwaig nga saningina sulumba

36 bret fonfon 7 kualegan turmba kilmba Kuate gare pasa tuna sulumba fetfetmba nuje dubiwanu tango ningina le nane kilmba walmba ninge likinaig.

37 Ninge likinaig le nane najkmba kilmba nyinaig le maroningina. Agan

fetfetna baten^u ta kilmba nane sambe 7 ligneninginaig.

³⁸ Isukusnaig tanjo ta gudommba 4,000 tanjan. Pino kinjo kame afu mata turmba minnaig.

³⁹ Kile Yesus nu mbal ta kukulingina le kinaig le nu wan ponga kumba Magadan ma mbol kina.

16

Nane wam kitek sangrinu kanjeram sakinaig

(Mateus 12.38-42; Markus 8.11-13; Lukas 11.29-32; 12.54-56)

¹ Kile Farisi mbal Sadusi mbal ndek Yesus tugum promba nu tagowam tuku samba mbolok sanjri ande temayokuwa le kanjeram sanaig.

² Tanjamba sanaig le nu lafumba sakina: Tane ki butungam bafute le tane sakade: Indole ki pro mayewamngat. Ma njakmba gurkate ngade.

³ Maratukuk tane sakade: Kite sawe piyamngat. Gaunge ma songate ngade. Samba mbolnge aganj mayok kinig ta tane kanjerkade. Wam kame ait te mbolnge kilimok mayok kinig ta tane kanjerka katese ndade e?

⁴ Tane sinjka mbal najgonu Ku-ate ngumnede tuku. Tane ye tuku sanjri kanjeram tuku idusde ta ye tumtinge nda. Wam sangrinu ande tuan tanjo Yona mbolnge prona ta ndo tumtingamngit ngina. Tanjakina sulumba nu tinja nane kusreka kina.

Farisi le Sadusi mbal tuku manjau
(Markus 8.14-21)

⁵ Yesus nane wan ponga kumba ka kule kualinj simnge iben kinaig ta nunje dubiwanu tanjo nane bret afu kile ndaka kinaig.

⁶ Nane tanje minnaig le Yesus nu nane saningina: Tane Farisi le Sadusi mbal tuku yis ta rironkap ngina.

⁷ Nu tanjakina le nane nanjine nanjine saka ismba sine bret afu nda kilgig ta tuku nu sakate inde nga saka minnaig le

⁸ nu nane tuku wamdus katesemba saningina: Tane ndanam bret kile ndakaig ta tuku saka minig. Tane ye kumunj kuga nga idusde?

⁹ Tane wamdus pulu ndatingit? Ye wam afu ke liken ta tane gilaingade e? Ye bret 5 tamba tanjo 5,000 isukusneningen le baten^u sambe giganmba ligneninginaig?

¹⁰ Ko bret 7 tamba tanjo 4,000 isukusneningen le baten^u sambe giganmbaig?

¹¹ Ye Farisi le Sadusi mbal tuku yis rironkap nga satinjit ta bret tuku sa ndatingit. Ndanam saka tane wam ta kila pile ndakade nga saningina.

¹² Nu tanjakina le nane wamdus puluningina. Nu bret tuku yis rironkam tuku sa ndakina. Nu Farisi le Sadusi mbal tuku tum manjau rironkam tuku sakina.

Petrus nu Yesus Kuatenge madina tanjo ngina

(Markus 8.27-30; Lukas 9.18-21)

¹³ Yesus nane Sesarea Filipi ma tugu mbol pronaig sulumba nu nunje dubinaig mbal kusnaningina: Tanjo pino nane ye Ndindo Katesek Tanjo ye ima ngade nga kusnaningina le

¹⁴ nane ndek nu sanaig: Nane afu ne Yohanus kule pisnenge ngade. Afu ne Eliange ngade. Afu sakade ne Yeremia ko tuan tanjo ambokok ande nginaig.

¹⁵ Tanjakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima nga idusde e ngina le

¹⁶ Simon Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenge madinina tanjo. Kuate nu abo minit ne nu tuku Kinjo nga sana le

¹⁷ nu ndek Petrus sana: Simon, Yona tuku kinjo, Kuate nu sinjka ne make pilit. Ne tanjo tugumnge wamdus ta te ndakate. Yinje Mam nu samba mbolnge minit nunje wamdus ta te-mayokmba tumnate.

¹⁸ Ye ne sanamngit. Ne tuku nyu Petrus.* Ye ndame ta mbolnge yinje kuasmbi patiki le kume tuku

* **16:18:** Petrus ta Grik pasa. Nyu ta tugunu ndame.

sangringe nane kile-ibenkam kumun kuga.

¹⁹ Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta te-mayokam tuku ye ne sangri tanbimngit. Ne wam afu kilke te mbolnge peuninga ta samba mbolnge mata wam ta peuningamngat. Ne wam afu kilke te mbolnge peu ndaninga ta samba mbolnge mata peuninge nda nga Petrus sana.

²⁰ Tanamba nu nuje dubinaig tango nu Kuatenge madina tango ta afu sa ndaninguwaig nga sangrimba peuningina.

Yesus nu nuje kumam tuku saningina

(Markus 8.31-9.1; Lukas 9.22-27)

²¹ Ait ta mbolnge ndo Yesus nu tugu pilmba nuje dubiwanu mbal saningina: Ye mbumba Yerusalem kangit. Ye ka le tanje Israel mage mage pris gabat mbal kusem pasa biteknanganu mbal nane ye tumba piti gudommaba suwaig le afunge ye baleyamngaig. Ye kumi le mara kenju mbolnge Kuate nu te-tiyamngat nga saningina.

²² Tanakina le Petrus nu Yesus tumba te Yamokmba sawe lika sana: A ... Sunjo. Ndo kuga. Kuate nu ne kulatkate. Wam ta ne mbol prowe nda ngina le

²³ nu mbilka Petrus sana: Satan, ne kua kaye. Ye tuku ndin tukul ndawa. Ne Kuate tuku wamdus pitaimba tango tuku wamdus ndo dubite ngina.

²⁴ Tanakina sulumba Yesus nu nuje dubiwanu tango saningina: Ima nu ye tuku tango minam idusmba kande nu nuje nzali kusreka nuje miroj nuje ail kazrai kuramba ye dubiyuwa.

²⁵ Ima nu nuje abo mine mayewam tuku sungomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikamngat. Ima nu ye tuku nga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuje abo ta tumba jak minamngat.

²⁶ Ande nu kilke te tuku aganj ndende jakmba kilwa le nuje kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku

ta ose. Ande nuje kanu ngisikuwa ta ame aganjmbi piyamba manj luka tam kumun?

²⁷ Ye Ndindo Katesek Tango ye yinje Mam tuku kilja sangri jak nuje enjel kame ndoj luka prowamngit. Prowi sulumba ye tango yimyam jakmba nane manjau ke likinaig ta lafunu ningamngit.

²⁸ Ye sinja satinamngit. Tane tenje tinj minig mbal afu kume ndaka minap le ye Ndindo Katesek Tango yinje gageu kulatkam tuku prowi le tane kangeryamngaig.

17

Yesus nu ngarosu kitek tina

(Markus 9.2-13; Lukas 9.28-36)

¹ Mara 6 kugana le Yesus nu Petrus Yakobus le maib nuje Yohanus nane kilmba nanenge ndo tabe sunjo ande ponjinaig.

² Ka tanje nane kenj ta mambilmba minnaig kande Yesus tuku ngarosu mbilka kisémba mayok kina. Nuje tumail pasi ki tuku kilja suk. Nu tuku tawi kauknu uge linju ndo mayok kina.

³ Tanjana le Moses le Elia nale mayok ka Yesus ndoj pasata minnaik le nane kangerkinaig.

⁴ Tanamba Petrus nu ndek Yesus sana: Sunjo, sine tenje mineg te mayenu ndo. Ne woka le ye baibai kenjmba ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku patiki nga sana.

⁵ Petrus nu tanamba saka minna le gau ande uge linju ndo pro nane kainingina le gau ta sinamnge pasa ande mayok ka tenjmba sakina: Ande te ye tuku Kinjo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sunjo tet. Tane nu tuku pasa ise mayewap nga sakina le

⁶ Petrus nane minje pasa ta ismba kuru kuru mayemba ndek kilke mbolnge truk kinaig.

⁷ Tanamba minnaig le Yesus nu pro nane kigreka saningina: Tane kuru kuru ndakap. Tane tinjap nga saningina le

⁸ nane tandeka mambilmba Yesus nuje ndo minna le kanjernaig.

⁹ Nane tinga Yesus ndon luka ndek ka ndinje Yesus nu nane peunimmba saningina: Ye Ndindo Katesek Tango ye kummba man tingi le ndo tane wam kinatanu suk kanjeraig ta afu saningap ngina.

¹⁰ Kile nuje dubiwanu tango ken ta nu kusnanaig: Ndanam kusem pasa biteknjanu mbal nane Elia nu ambonga prowa le ndo Kristus nu prowamngat nga sakade nginaig le

¹¹ nu ndek nane saningina: Son. Elia nu ambonga prowa sulumba wam njakmba kuaneka kile-tidingam tuku ta

¹² ye tane tenemba satinjet. Elia nu buk mayok kina le nane nu kila pile ndakinaig. Nane nu tumba nangine nzali dubimba njayo silinaig. Tanjamba ndo nane ye Ndindo Katesek Tango mata njayo siliyamngag nga saningina le

¹³ nuje dubiwanu tango pasa ta ismba nu Yohanus kule pisne tuku saningina ta nane wamdus puluningina.

Yesus nu kinjo ande bukla njak wakeina

(Markus 9.14-29; Lukas 9.37-43)

¹⁴ Nane ken ta Yesus ndon man luka ka mangur sunjo ta tugum pronaig le tango ande pro Yesus tugumnje dagol tidronga nu sana:

¹⁵ O Sunjo, ne ye tuku kinjo sinanu tura. Zulbarek manau nu mbol prote le nu sinamanzer sunjo njak minit. Manau tanje nu tate le ait afu nu pa mbol ndekate. Ait afu nu kule sinamnje ndekate.

¹⁶ Ye nu tumba nane dubinade tango te tugum prowit ta nane nu wakeiwam fuguwaig nga sana.

¹⁷ Tanjakina le nu ndek sakina: Tane Kuate talamba ngamungal son tugusek kugatok mbal tane ye piti seryade. Ye ait giganmba tane ndon minamngit? Kinjo ta tumba yalpe ngina.

¹⁸ Tanjakina le nane kinjo ta tumba pronaig le nu bukla njayonu ta sawe

likina le nu kinjo ta kusremba kua kina le kinjo ta mayekina.

¹⁹ Tanjamba Yesus nuje ndo minna le nuje dubiwanu tango nane nu tugum promba kusnanaig: Ndanam sine bukla ta pitaiwe fuguwig nga kusnanaig le

²⁰⁻²¹ nu ndek nane saningina: Tane ngamungal son tugusek kugatok ta tuku. Ye sinja satinjet. Tane Kuate tuku sangri tomba tingade manau ta mastet tinu tanan fudinndo ndo minwa ta tane tabe te samba ne goka ka ma si kaye nga sawap ta nu tanawamngat. Ngamungal son manau tamba tane wam njakmba kanjerkam kumu. [Ande nu nyamagan pinka ndo Kuate yabante sulumba nu bukla pitaikam kumu.]

Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna

(Markus 9.30-32; Lukas 9.43-45)

²² Yesus nane Galilea ma tugu mbolnje kine promba minmba nu nuje dubiwanu kuasmbi saningina: Nane ye Ndindo Katesek Tango tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolnje pilwaig le baleyamngag.

²³ Baleyuyaig le ye kumi sulumba mara ken nu mbolnje Kuate nu ye kuaneyuwa le tinungit nga saningina. Tanjakina le nane pasa ta ismba piti sunjo njak minnaig.

Yesus nu takis ndametin pankina

²⁴ Yesus nane Kaperneum tumbra pronaig le kusem wande sunjo tuku ndametin kilanu mbal pro Petrus kusnanaig: Tane tuku tum tango nu kusem wande sunjo tuku takis ndametin patikate e nginaig le nu au ngina.

²⁵ Tanjakina sulumba nu man luka wande mbol kina le Yesus nu katesemba Petrus kusnana: Simon, kilke te mbolok gabat sugo nane ima tugumnje takis ndametin kilig? Nane nangine kinjo kame tugumnje kilig e ko mbal afu tugumnje kilig nga Petrus kusnana le

²⁶ nu ndek Yesus sana: Nane mbal afu tugumnje kilig ngina. Tanjakina le nu Petrus sana: Ta tuku gabat sunjo

tuku kiŋo kame takis patinu tuku piti ta nane mbolŋge mine ndakate ta

²⁷ sine kusem wande sunŋo ta tuku takis ndametiŋ pan ndakube ta nane afu gubra tubekaig. Ta tuku ne kule kualin nzi mbol kumba kuku tilaiŋga kualegan ambonŋa tamŋgat ta miŋgenu kakerka takis ndametiŋ kumumbi kaŋgeramŋgat. Ndametiŋ ta tumba ye tuku takis naŋe turmba patika ŋga sana.

18

Tanŋo ŋgamukŋge ima nu sunŋo minit (Markus 9.33-37; Lukas 9.46-48)

¹ Ait ta mbolŋge Yesus dubiwanu tanŋo nane nu tugum promba nu kusnanaig: Kuate kulatkate mbal ŋgamukŋge ima sunŋo minit ŋga kusnanaig le

² nu ndek kiŋo ande tumba nane ŋgamukŋge te-timba nane saniŋgina:

³ Ye siŋka satingamŋgit. Tane mbilka kiŋo kame tanŋan mayok ndakape ta tane Kuate kulatkate ma mbol kine nda.

⁴ Ande nu kiŋo teŋen nyu kugatok minam iduste ta nu Kuate tuku gageu ŋakmba ŋgamukŋge nu sunŋo minit.

⁵ Ande nu ye tuku ŋga idusmba kiŋo teŋen tate ta nu ye mata tate.

⁶ Kiŋo ande teŋen ye tuku son ŋgate le andeŋge didikate le nu ye ŋgumneyate ta tanŋo ta ose. Nu kiŋo didi ndaka minwa le ambonŋa afunŋge wit firfiranu ndame sunŋo tumba ŋinfok tur kusmba bukŋginaig le yu buto ka kumna kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

⁷ Tanŋo pino Kuate ŋgumnewaig ŋga tago afu siŋka prowamŋgaig ta ima nu tanŋamba tanŋo tagoniŋgit le nane Kuate ŋgumnede ta ose. Nu pa sunŋo tamŋgat.

⁸ Ne tuku wai ko kupe ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba bukŋga. Ne wai ko kupe ndindo ŋak minmba Kuate tugumŋge abo tugu kaŋgera ta maye. Ne wai ko kupe armba ŋak mina le Kuatenŋe ne

tumba bukŋguwa le ne ugmba minmba minam tuku ma ta mbol kaye ta ŋayo.

⁹ Ne tuku am ande nu ne unekam tuku didikate ndeta gomba bukŋga. Ne am ndindo ŋak minmba Kuate tugumŋge abo tugu kaŋgera ta maye. Ne am armba ŋak mina le Kuatenŋe ne tumba bukŋguwa le pa sunŋo mbol kaye ta ŋayo.

¹⁰⁻¹¹ Tane kiŋo ande teŋen talamba ake agan ŋga idus ndawap. Kiŋo kame kulatkanu eŋel kame mara mara samba mbolŋge yiŋe Mam am mbolŋge minig. [Ye Ndindo Katesek Tanŋo ye ŋgisikanu minig mbal muskil kile-tidiŋgam tuku ye prowen.]

Sipsip ande ŋgisikina tuku yaba pasa (Lukas 15.3-7)

¹² Tane wam te ismba tane ndanmba idusde. Tanŋo ande nu sipsip 100 ŋak ndindo inum ŋgisikate le nu tanaig ŋgate ŋga idusde? Kuga. Nu sipsip afu 99 ta kilmba ka tabe ande mbolŋge kusreka nu luka kumba ande ŋgisikate ta sotate.

¹³ Ye siŋka satingamŋgit. Nuŋe sipsip 99 ŋgisi ndakade ta nu nane tuku gare fudiŋmba tate. Sipsip ndindo ŋgisikate le sota luka tate sulumba nu ta tuku gare sunŋo tate.

¹⁴ Tanŋamba ndo tanŋine Mam nu samba mbolŋge minit nu kiŋo inum teŋen mata nu ŋgisi ndakuwa ŋga iduste.

Tira tanŋo tuku mbar te-tiwam tuku pasa

¹⁵ Tira ande nu ne mbolŋge mbar ande kuwa ndeta ne kumba siŋsiŋdo nu ndo sawa. Nu ne tuku pasa pitai ndamba ŋgamunŋgal biye mbilwa ndeta maye. Manau tambi ne naŋe gulab man luka tate.

¹⁶ Ko nu ne tuku pasa isam mbulwa kande ne tira ndindo ko armba kilmba nu tugum kape sulumba nu ndon pasa te-tiwap. Tane ar ko tane keŋ pasa ta sawap ta maye.

¹⁷ Tanŋo ta nu nale tuku mata isam mbulwa kande kile ne Kuate tuku kuasmbi ŋakmba saniŋga le iswaig. Nu nane tuku mata isam mbulwa

kande nu kasomok tanjo ko takis kilanu tanjo tanaŋ nu ndon ulendi ndakap.

¹⁸ Ye sinja satinŋamŋgit. Tane wam afu kilke te mbolŋge peuningap ta samba mbolŋge mata wam ta peuningamŋgat. Tane wam afu kilke te mbolŋge peu ndaningap ta samba mbolŋge mata peuninge nda.

¹⁹ Ye maŋ satinŋi le isap. Tane tuku armba nale wamdus ulendimba wam ande tuku Kuate yabaŋwaik ta yiŋe Mam nu samba mbolŋge minit nu wam ta kamŋgat.

²⁰ Tanjo armba ko kenmba nane ye tuku nyu mbolŋge maŋgurkade ta ye nane ŋgamukŋge minet ŋga saninŋina.

Mbar gilainŋam tuku pasa

²¹ Kile Petrus nu Yesus tugum promba nu kusnana: Sunjo, yiŋe tira ande nu ye mbolŋge mbar giganwa le ye gilainŋi. Nu mbaram 7-wa le ye mbar ta gilainŋi e ŋga kusnana le

²² nu lafumba sana: Kuga. Ne nu tuku mbar 7 ndo gilainŋa ta kumuŋ kuga. Ne nu tuku mbar 77 taŋamba gilainŋa.

²³ Tane isap. Kuate nu nuŋe gageu kulatkate maŋau ta wam kube te suk. Tanjo sunjo ande nuŋe piro mbal afu nane nu tuku ndametin kilnaig ta luka lafuwaig ŋga sakina.

²⁴ Nu lafunu kilam tuku tugu pilna le tanjo ande nu lafuwam tuku ndametin soŋ 100,000 tanaŋ nane nu tumba pronaiŋ.

²⁵ Nu ndametin ta lafuwam kumuŋ kuga tukunu tanjo sunjo nu nane afu saninŋina: Tane tanjo te tumba nuŋe pino kiŋo kat nuŋe ndon agaŋ ndende ŋakmba turmba afu tugumŋge piro agaŋ tanaŋ minam tuku piyamba ndametin kilmba pro nuŋe ndametin lafuwap ŋgina.

²⁶ Tanakina le nu sunjo tugumŋge ndeka dagol tidronŋa sarsarmba sana: O sunjo, ne ait tutura le ye lafunu ta kumumbi kilmba tanmbimŋgit ŋga sana.

²⁷ Tanaka sana le tanjo sunjo nu sinanu lafuwam tuku wamdus kusremba nu ake kukulna le kina.

²⁸ Nu kumba ka nuŋe piro tuma ande nu tuku soŋ ndindo lafuwam tuku minna ta kanŋerna. Kanŋermba nu biye timba ŋinfok pipka ye tuku ndametin lafuwa ŋga sana.

²⁹ Tanakina le nuŋe piro tuma ta ndek nu tugumŋge truk ka nu sarsarmba sana: Ne ait tutura le ye lafunu ta te-kumumbimba tanmbimŋgit ŋga sana.

³⁰ Tanamba sana ta nu mbulmba nu tumba ka muli wandekŋge pilmba nu tuku ndametin ta ŋakmba lafuwe suluwa sulumba ndo nu mayok kuwa ŋgina.

³¹ Kile nuŋe piro tuma mbal afu nu wam kina ta kanŋermba nane pitinŋina le nane kumba ka nanŋine sunjo ta kubeu tunaig le

³² nu pasa ta ismba piro tanjo ta wikina sulumba sana: A ... ne sinja tanjo ŋayonu. Ne ye sarsaryat le ne ndametin lafuwam tuku ta ye wamdus kusrewit.

³³ Ye taŋamba ne sinanu mapenit ta ndaŋam saka nane piro tuma tanjo ta sinanu mape ndawat ŋga sana.

³⁴ Tanaka nu gubra tormba tanjo ta tumba muli wande kulatkanu mbal tuku wai mbolŋge pilmba saninŋina: Nu ye tuku ndametin ŋakmba lafuwe suluwa le nu mayok kuwa ŋga saninŋina.

³⁵ Tane taŋamba ndo tanŋine tira tuku mbar tugusemba wamdus gilai ndaŋap ta yiŋe Mam nu samba mbolŋge minit nu mata tane mbolŋge taŋawamŋgat ŋgina.

19

Tanjo pino munjo purkik tuku pasa (Markus 10.1-12)

¹ Yesus nu pasa ta sake denpurmba nu tinŋa Galilea ma kusremba kumba Yudea ma tugu mbol promba Yordan kule sim kina le

² tanjo pino gudommba nu dubinaig le nu tanŋe nane tuku guaze wakeikina.

³ Tanjamba minna le Farisi tango afu Yesus tagowam tuku pro nu kusnanaig: Sine singine tukul manjau dubimba ande nu piyo nuje mbar ande mbolnge pitaiwam kumuŋ e nga kusnanaig le

⁴ nu ndek sakina: Tane Kuate tuku kuyar pasa bur ndakade e? Pasa ta tejenmba sakate. Tugu mbolnge Kuate nu tango pino kile-mayokka nu ngarosu kise kise wakeikina sulumba sakina:

⁵ Tango nu ina mam nuje kusreka piyo nuje ndoŋ muŋgu kiledenga minwaik. Nale ngarosu ndindo mayok kanŋaik ngina.

Mulum Pasa 2.24

Kuyar pasa nu tanakate.

⁶ Ta tuku nale armba mine ndakik. Nale agan ndindo tanan minik. Kuate nu agan kilmba ulendinikit ta tanŋonge nale pur ndanikuwa ngina.

⁷ Tanakina le Farisi nane ndek nu sanaig: Tanjamba ta ndanam Moses nu tukul pasa tejenmba sakina: Ande nu piyo nuje pitaiwam nga waje ande kuyarmba tuwa sulumba nu pitaiwam kumuŋ nga sakina le

⁸ nu ndek nane saningina: Tane wamdus karen nu nak. Ta tuku Moses nu tango pino pitaikam tuku wokina. Tugu mbolnge manjau ta mine ndakina.

⁹ Ye tejenmba satinŋamngit. Pino ande nu tango ndoŋ fare mine ndakate le tango nuje manjau kise tuku nu pitaimba pino kise ndoŋ muŋgu kilik ta nu pino kuayarmba unekate nga saningina.

¹⁰ Tanakina le nuje dubiwanu tango ndek Yesus sanaig: Tango pino kilmba man pitaikam tuku tukul sanŋrinu tanjamba minwa kande sine tango pino kile ndakube nga sanaig le

¹¹ nu ndek nane saningina: Tango nakmba muŋgu kilam tuku minig. Kuate nu manjau ta laipam tuku afu sanŋri niŋgit nane ndo muŋgu kile ndakade.

¹² Afu nane ina sinamnge agan afu denkanu mayok kinig tukunu nane pino kile ndakade. Afu tango

manjambi nane tuku ngarosu njaigo siglikinaig. Afu nane Kuate tuku gageu tugekuwa nga piro ta kumba pino kilam tuku wamdus ta kugatok. Ande nu manjau ta dubiwam kumuŋ ndeta dubiwa nga saningina.

Yesus nu kiŋo kame nyaro ningina (Markus 10.13-16; Lukas 18.15-17)

¹³ Nane afu kiŋo kame fonfon kilmba Yesusnge wai nane mbol patika Kuate yabanwa nga Yesus tugum pronaig le nuje dubinaig mbal tanje nane saningine lika kileluka minnaig.

¹⁴ Tanjanaig le Yesus nu nane saningina: Kiŋo kame peu ndaningap. Nane ye tugum te prowaig. Kiŋo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig ngina.

¹⁵ Tanjamba nu wai nane mbol patika sulumba tinŋa kina.

Tango ande agan ndende gudommaba nak (Markus 10.17-31; Lukas 18.18-30)

¹⁶ Mara ande tango inum Yesus tugum promba nu kusnana: Tum Tango, ye ame manjau mayenu ki sulumba abo tugu tumba minmba minamngit nga kusnana le

¹⁷ nu lafumba sana: Ndanam ne manjau mayenu tuku kusnayate. Kuate nu ndo mayenu. Ne minmba minam tuku abo tugu ta tam idusmba kande ne Kuate tuku tukul dubika nga sana.

¹⁸ Tanjaka sana le tango ta nu kusnana: Ye tukul pasa dan dubiki ngina le nu lafumba sana: Tango bale ndawa. Pino kuayar ndawa. Agan ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka.

¹⁹ Ina mam naje tuku nyu kurauka minje kumnemnge mina. Ne naje ngarosu tuku wamdus sunŋo nak minit tanjamba ndo nane ne tugumnge minig mbal tuku kume purmba mina nga sana le

²⁰ tango mo ta ndek nu sana: Ye tukul ta nakmba dubika minet. Ame manjau ye mbol denkte ngina le

21 Yesus lafumba ndek nu sana: Ne abo tugu ta tam idusmba kande ne kumba ka nane agan ndende njakmba piyamba ndametin kilmba sanzal mbal niŋmba ne ye dubiya. Ne taŋawa ta ne samba mbolŋge agan ndende magenu njak minamŋgat nga sana le

22 taŋgo mo nu pasa ta ismba nu agan ndende sunŋomba njak tukunu nu wamdus piti njak Yesus kusremba kina.

23 Nu kina le Yesus nu nuŋe dubiwanu taŋgo saningina: Ye siŋka satinŋamŋgit. Agan ndende sunŋomba njak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunŋo.

24 Aganmor sunŋo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sunŋo kuga. Taŋgo nu agan ndende sunŋomba njak ta nu ngumneniŋmba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku maŋau ta siŋka minde bada sunŋokanu ngina.

25 Taŋakina le nuŋe dubiwanu taŋgo pasa ta isnaig sulumba nane piriri ŋayomba sakinaig: Yoi. Taŋamba ndeta ndaŋndaŋmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamŋgig nginaig le

26 Yesus nu nane kaŋgerka saningina: Taŋgo nane wam afu ke fugude ta Kuate nu wam ta njakmba kam kumuŋ nga saningina.

27 Kile Petrus lafumba Yesus sana: Ai te. Sine ne tuku nga siŋgine agan ndende njakmba kusreka ne dubineg. Sine ame agan tamŋgig nga kusnana le

28 nu ndek nane saningina: Ye siŋka satinŋamŋgit. Kilke kitek mayok kuwa le ye Ndindo Katesek Taŋgo yiŋe minyo mbili maditaknu mbolŋge minyoka njakmba kulatkamŋgit ta tane ye dubiyade mbal mata minyo mbili 12 mbolŋge minyoka Israel tuku tugu 12 ta kilmba pileniŋgamŋgaig.

29 Ande nu ye tuku nga nuŋe wande, tira kat nuŋe, kulim kat nuŋe, ina mam kat nuŋe, kutu kat nuŋe, nuŋe kilke agan kame taŋan

kusrekate ta nu agan kusrekate ta kitek gudommmba kilmba nu abo tugu njak minmba minamŋgat.

30 Ata. Nane afu kile tumailamŋge minig ta nane ngumnem kaŋgaig. Afu kile ngumnemŋge minig ta nane tumailam kaŋgaig ngina.

20

Piro taŋgo piya kilnaig tuku yaba pasa

1 Kile Yesus nu sakina: Kuate nuŋe gageu lafunu niŋgit wam ta piro miro taŋgo ande wam kina taŋan. Nu maratukuk tiŋga ki nda promba minna le mbal afu nu tuku grep piro mbolŋge pirokam tuku sota kilam kina.

2 Nu kina ka afu kaŋgerka ki ndindo tuku piya ningam tuku saningina le nane woka taŋgo ta tuku piro mbol kinaig.

3 Ki kanum 9 mbolŋge nu maŋ kumba ka maket mbolŋge afu nane ake minnaig ta kaŋgerka saningina:

4 Tane pirokam idusmba kande tane ye tuku piro mbol kape le ye tane piya kumumbi tinŋamŋgit nga saningina le nane kinaig.

5 Ki kanum 12 mbolŋge ki kanum 3 mbolŋge nu maŋ wam ndui ta ndo kina.

6 Taŋamba ki kanum 5 mbolŋge nu maŋ kumba ka afu ake minnaig ta kaŋgerka saningina: Ndaŋam tane ake tiŋ minig le ka furirte nga saningina le nane nu sanaig:

7 Afuŋge sine piro nda siŋgig nginaig le nu ndek saningina: Tane kumba ye tuku piro mbolŋge pirokap ngina le nane kinaig.

8 Ki butuŋga furirna le miro taŋgo nu nuŋe piro kulat taŋgo sana: Piro mbal wika nane piya niŋga. Ngumnenga prowaig ta mbolŋge tugu pilmba ka ka maratukuk prowaig mbolŋge bitekŋga nga sana le

9 piro kulat taŋgo nu mbal afu furiram piro tugu pilnaig ta wika ki ndindo tuku piya kumumbi niŋge likina.

10 Tanjana le mbal maratukuk pron-
aig ta nane wam ta kanjermba sine
ndametiŋ maŋ lato kilamŋgig ŋga
idusnaig ta kuga. Nane mata ki
ndindo tuku piya ndo kilnaig.

11 Tanjamba nane gubra tumba ka
piro miro tango sanaig:

12 Mbal te nane ait fagnu ndo
pirokaig a. Sine maratukuk tanga
piro tugu pilmba ka ka kinje sine
pasoka mundusiŋmba piro karenkigig
le furirte. Ndanam saka ne sine nane
ndon piya kumu kumu singat ŋga
sanaig le

13 piro miro tango nu nane tuku
ande lafumba sana: Mata, ye ne
mbolŋge mbar ndawit. Ne ye ndon
pasa katmba nane piro tuku ki
ndindo tuku piya tam tuku wokat tae.

14 Ne nane ndametiŋ ta tumba
kaye. Ye yiŋe nzalimbi nane afu furi-
ram prowaig ta ne ndon kumu kumu
ndametiŋ niŋgam iduset.

15 Ndametiŋ te yiŋe ndametiŋ. Ye
afu niŋgam bafuwi ta niŋgam kumuŋ.
Ndanam saka ye waknyumba minet
le ne ye tuku gubra tat ŋga sana.

16 Kile Yesus nu teŋenmba saniŋgina:
Afu ŋgumnemŋge minig ta tumailam
kanjagaig. Afu tumailamŋge minig ta
ŋgumnem kanjagaig ŋga saniŋgina.

*Yesus nuŋe kumam tuku sanu
keŋna*

(Markus 10.32-34; Lukas 18.31-34)

17 Yesus nane Yerusalem kum-
banje nu nuŋe dubiwanu tango 12
ndo kilmba kile Yamokka saniŋgina:

18 Tane isap. Sine mbumba
Yerusalem kanjig. Ka ambeŋge nane
afu ye Ndindo Katesek Tango tumba
pris gabat kusem pasa bitekŋganu
mbal tuku wai mbolŋge pilwaig
le nane ye te-tiyumba kumwa ŋga
sakanjagaig.

19 Nane kasomok mbal tuku wai
mbolŋge ye pilwaig le nane ye maim
maim te-sumba ŋgusyawaig sulumba
ail kazrai mbolŋge ye baleyamjagaig.
Ye kumi le mara keŋnu mbolŋge
Kuate nu maŋ ye te-tiyamŋgat ŋga
saniŋgina.

*Yakobus le Yohanus nale sugo mi-
nam tuku sakinaik
(Markus 10.35-45)*

20 Sebedeus tuku kiŋo armba
Yakobus le Yohanus ina nakilenje
nale kilmba ka Yesus tugumŋge dagol
tidronga nu agan yabaŋna le

21 nu ndek kusnana: Ame agan
tuku ne ye yabaŋyate ŋgina le nu ndek
sana: Ne yiŋe kiŋo ar te ma nika le
ne nane gageu kulatka mina le inum
ne tuku ndinamŋge inum ŋaiŋamŋge
minyokuwaig ŋga iduset ŋgina.

22 Tanakina le Yesus nu lafumba
sanikina: Tale wam yabaŋkik ta tu-
gunu tale gilai. Ye kule kaglinu
nyamŋgit ta tale mata nyam kumuŋ e
ŋga sanikina le nale sakinaik: Au. Sile
kumuŋ ŋginaik.

23 Tanakinaik le Yesus nu nale
sanikina: Son. Ye kule kaglinu
nyamŋgit ta tale mata nyamjagaik ta
ye tuku ndinamŋge ko ŋaiŋamŋge afu
tanjamba kile-minyokam tuku ta ye
miro kuga. Yiŋe Mam nu tango afu
madiniŋgina nane ndo ma ta mbolŋge
minyokamjagaig ŋga sanikina.

24 Nu dubiwanu tango 10 wam ta
isanaig sulumba nale aba nuŋe tuku
palsenŋiniŋgina le

25 Yesus nu nane te yalpe ŋga wika
saniŋgina: Kasomok mbal tuku gabat
sugo nane pasa sanjrinu ŋak minig
ta tane kila. Gabat afu nane kum-
nemŋge minig ta nane mata tango
pino nane kukul te-niŋmba matuk
kinig ta

26 tane maŋau ta ke ndakap. Tane
ŋgamukŋge ima nu sunjo minam
idusmba ndeta nu tane ŋakmba tuku
piro tango minwa.

27 Tane ŋgamukŋge ima nu kulat
tango minam idusmba ndeta nu tane
ŋakmba tuku piro tango tanan minwa.

28 Ye Ndindo Katesek Tango ye mata
tango pino ye sinzanyuwaig ŋga pro
ndawen. Ye nane sinzaniŋmba yiŋe
ŋgarosu kumam tuku pilmba nane gu-
dommba muskil kile-tidiŋge niŋgam
tuku prowen ŋga saniŋgina.

Yesus nu tanjo armba am tukulkanu wakeikina

(Markus 10.46-52; Lukas 18.35-43)

²⁹ Yesus nane Yeriko kusrewam bafunaig le tanjo gudommaba nu dubimba kinaig.

³⁰ Tanjo armba nale am tukulok ndin makembinge minnaik. Nale Yesus kina ta afunje sanikinaig le ismba nale ndek wi kuenka sanaik: David tuku mbun sunjo, ne sile sinanu tursika nga sakinaik.

³¹ Tanjakinaik le manjur sunjo nale maninkuwaik nga sanike likinaig kande nale lato lato wika sakinaik: David tuku mbun sunjo, ne sile sinanu tursika nga saka minnaik.

³² Tanjamba saka minnaik le Yesus nu tinja nale kusnanikina: Ye amewam tale mbolnje ki nga idusik ngina le

³³ nale ndek nu sanaik: O Sunjo, sile tuku am wakeika nginaik.

³⁴ Tanjakinaik le Yesus nu nale sinanikmba nale tuku am kigrekinakande am maranga mambilnaik sulumba nu dubimba kinaik.

21

Yesus nu gabat sunjo tanjan Yerusalem kina

(Markus 11.1-11; Lukas 19.28-40; Yohanus 12.12-19)

¹ Yesus nane kumba ka Yerusalem patunaig sulumba Betfasi tumbrajan Olif tabe patumba Yesus nu nuje dubinaig tanjo armba sanikina:

² Tale tumbrajan si kumba biteknga donki ande fat njak pannaig le tinj minik ta kanjerkamngaik. Kanjerka muli kuklinikmba kilmba ye tugum te yalpe.

³ Ande nu tale kusnatikuwa kande tale nu sawap: Sunjo nu donki te piro njak nga sawap. Tanjakap le nu pitik ndo maye kilmba kape nga satikamngat ngina.

⁴ Yesus nu nale tanjamba wam pagukina ta o buk tuan tanjo ande pasa sakina ta kumungina. Nu tejenmba kuyarna.

⁵ Sion tumbrajan sunjo sawap le nuje tanjo sunjo kanjerwa. Nu

ngannu nyu kugatok tanjan donki fat mbolnje minyoka donki njak nu tugum prote ngina. *Sakaria 9.9*

⁶ Yesus nu nuje dubinaig tanjo ar wam pagukina le nale ka kumunaik.

⁷ Nale donki nuje fat ndon kilmba Yesus tugum pronai sulumba nanjine kumin kilmba muskilnu mbolnje farnaig le Yesus nu ponja minyokina.

⁸ Tanjana le manjur sunjo ta nane nanjine kumin kilmba ndinje farnimba afu nane ail wai kugerka kilmba pro ndinje farninje likinaig.

⁹ Tanjamba kile afu Yesus tumailamnje afu ngumnemnje nane kumbanje wikaraumba sakinaig:

Sine David tuku mbun tuku nyu tedungube o.

Tanjo te Sunjo tuku nyu mbolnje prote.

Nu Sunjonge nyaro tuwa o.

Sine Sunjo Kuate tuku nyu tedungube o nginaig. *Mune 118.26*

¹⁰ Nane tanjamba kumba minnaig le Yesus nu donki njak Yerusalem bitek pronale tumbrajan sunjo ta tuku tanjo pino njakmba pirerek purka tanjo ta imanje nginaig le

¹¹ nane manjur sunjo nu dubinaig ta nane ndek sakinaig: Tanjo te Yesus. Nu tuan tanjo. Nu Nasaretnu Galilea ma tugu mbolok nginaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo wakeina

(Markus 11.15-19; Lukas 19.45-48; Yohanus 2.13-22)

¹² Kile Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo ta sinam kumba ka kawan tanje nane afu aganj ndende piyaninginaig afu piyanimba kilnaig ta nane njakmba kogronkina sulumba nane ndametin munju walka minnaig mbal tuku mbain kilmba kilepanka afu umanj kurinum piyawam tuku patikinaig mbal tuku minyo mbili mata kilepanka pitaike likina.

¹³ Tanjamba nu nane saningina: Kuyar pasa nu tejenmba sakate.

Ye tuku wande ta mbarinyam tuku wande.

Tane wande te mbilmba kuayar tango tuku wande tana pilig ngate. *Aisaia 56.7; Yeremia 7.11*

Yesus nu tanamba nane saningina sulumba

¹⁴ nu kusem wandek sinam tanje minna le afu am tukulok afu kupe nagonu nane gudommba nu tugum pronaig le nu nane wakeike likina.

¹⁵ Tana le kiyo kame nane kusem wandek sinam tanje wikaraumba sakinaig: Sine singine sungo David tuku mbun tuku nyu te-dungube o nga saka minnaig.

Tanamba minnaig le pris gabat kame kusem pasa biteknganu afu ndon Yesus nu wam kitek sangrinu ke likina le kanjerka kiyo kame tuku zigna ta ismba nane palsejningina le

¹⁶ nane Yesus sanaig: Nane ne tuku sakade ta ne nda isit e nginaig le Yesus nu lafumba saningina: Ye iset. Tane kuyar pasa ande bur ndakade e? Pasa ta nu tenemba sakate.

Ne kiyo kame fonfon kiyo dabronu turmba tumningit le ne tuku nyu kumumbi te-dungade ngate. *Mune 8.3*

¹⁷ Tanamba sanimba Yesus nu nane kusreka mayok ka tumbran sungo kusremba ka Betani tumbran promba tanje minna.

Yesus nu ail ande taprana (Markus 11.12-14,20-24)

¹⁸ Mafena le nane man luka Yerusalem kambim saka kumba ka ndinngge Yesus nu gubana le

¹⁹ nu fik ail ande ndin makembinge tin minna ta alonu kilmba nyam saka tugum kumba mambilna kande kuga. Nu wanenu ndo kanjerkina. Tanamba nu fik ail ta sana: Ne man alowe nda nga sana. Nu tanaka sakina le ait ndui ta mbolngge ndo ail ta wanenu karengge sulunaig.

²⁰ Tananaig le nuje dubinaig mbal nane piriri nayomba sakinaig: i ... Ame manau tana a. Fik ail te pitik ndo wanenu karengge suluwaig nginaig le

²¹ nu lafumba nane saningina: Ye sinja satngamngit. Tane Kuate nu kumun nga wamdus tero ndakap ta ye fik ail mbolngge manau kit tanamba tane mata kam kumun. Ta ndo kuga. Tane tabe si samba ne goka tinga yu buto sinam kaye nga sawap ta nu tanawamngat.

²² Tane Kuate nu kumun nga yabanap ta nu kumumbi tingamngat nga saningina.

Imanje Yesus kukulna nga nane nu kusnanaig

(Markus 11.27-33; Lukas 20.1-8)

²³ Yesus nu man kusem wande sungo sinam kumba ka tanje pasa kuklimba tumningmba minna le pris gabat kame Israel mage mage afu pro nu kusnanaig: Imanje ne kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanje ne sanjri tinmba kukulnina nga kusnanaig le

²⁴ nu ndek nane saningina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le kumumbi lafuwap ta imanje ye wam kame te kam tuku kukulyina ta tane kila satngamngit.

²⁵ Imanje kule pisne piro Yohanus tuna? Kuatenge e ko tanongge ngina.

Tanakina le nane ka kasomnge nanjine nanjine munju kusnanja sakinaig: Sine ndanmba sabe. Sine Kuatenge nga sabe ta ndanam tane Yohanus tuku son nda nginaig ngamngat.

²⁶ Ko sine tanongge ndo ngube ta tango pino nane sine mbolngge wam nayonu kamnggaig. Manjur sungo te nane njakmba Yohanus nu Kuate tuku tuan tango nga idusde nginaig.

²⁷ Tanamba nane Yesus tuku pasa lafumba sakinaig: Iyo. Sine gilai nginaig le nu ndek nane saningina: Ariya. Ye mata imanje kukulyina le wam kame ke liket te satngge nda ngina.

Kiyo armba tuku yaba pasa

²⁸ Yesus man lato sakina: Tane pasa te ismba ndanmba idusamnggaig. Tango ande nu kiyo armba njak minna. Nu kumba ka nuje kiyo

mulum ta sana: Kiŋo, kite ne kumba ka grep piro mbolŋge piroka ŋga sana le

²⁹ kiŋo ta mam nuŋe sana: Ye mbulit ŋgina. Taŋakina ta mine minemba nu wamduŋ biye mbilmba tiŋga pirokam kina.

³⁰ Kile taŋgo ta nu maŋ kumba ka maib nuŋe pasa ndui ta ndo sana le nu lafumba sakina: Ta maye. Ye kaŋgit ŋgina ta nu kine ndakina.

³¹ Tane ndaŋmba idusde. Kiŋo ndaŋ mam nuŋe tuku pasa kumumba kina ŋga kusnaniŋgina le nane ndek lafumba sakinaig: Kiŋo mulumŋge ŋginaig.

Taŋakinaig le Yesus nu kusem gabat mbal ta saniŋgina: Ye siŋka satingamŋgit. Takis kilanu mbal pino taŋgo didik farde mbal nane tane litiŋmba ambonŋa Kuate tuku gageu mayok kinig.

³² Yohanus nu maŋau tiŋreknu tumtiŋgina le tane son nda ŋginaig. Takis kilanu mbal pino nane taŋgo didik farde nane nu tuku pasa ismba son ŋga naŋgine maŋau ŋaigonu kusrekinaig. Nane taŋanaig le tane wam ta kaŋgerkinaig sulumba ŋgamuŋgal biye mbilmba nu tuku pasa mata son nda ŋginaig ŋga saniŋgina.

*Piro taŋgo ŋaigonu tuku yaba pasa
(Markus 12.1-12, Lukas 20.9-19)*

³³ Yesus nu maŋ sakina: Tane yaba pasa ande te mata isap. Kilke miro taŋgo ande nu grep piro ŋguka fondembi kormba nu grep alonu firfirmba kulenu kilam tuku ŋguruŋ wakeina sulumba piro kulatkam tuku wande kuenu o mbolok pilna. Piro ŋakmba denŋpurmba nu piro mbal kilmba patika nu tiŋga kilke kise mbol kina.

³⁴ Kina ka taŋge minmba ma ma grep alonaig le kamusmba alonu kilam tuku nu mbal afu kukulniŋgina le piro taŋgo tugum kinaig.

³⁵ Kumba ka pronaig le nane kaŋgerka kilmba ande tumba paninŋtumba inum tumba balemba ande ndamembi balemba taŋamba taŋamba ke likinaig.

³⁶ Nane taŋanaig le kilke miro nu ambonŋa kukulniŋgina ta limba maŋ gudommba kukulniŋgina le nane mbolŋge mata wam ndui ta ndo ke likinaig.

³⁷ Taŋanaig le piro miro nu nuŋe kiŋo nuŋe kukulna le nane tugum kina. Nu teŋenmba idusna: Nane nu kaŋgermba ye tuku kiŋo ŋga mape-wamŋgaig ŋga idusna.

³⁸ Taŋana le piro mbal nane nu prona le kaŋgermba sakinaig: Taŋgo ilit si nu mam nuŋe tuku agaŋ ndende ŋakmba kilam tuku nyu ŋak. Sine nu balebe sulumba piro te siŋgine tube ŋga sakinaig.

³⁹ Taŋaka nane nu biye timba bukŋginaig le kilim kina le taŋge balenaig le kumna.

⁴⁰ Ye tane kusnatiŋget. Piro miro taŋgo nu taŋgo kame ta tugum promba nane mbolŋge ame wam kamŋgat ŋga kusnaniŋgina le

⁴¹ nane afu nu sanaig: Nu piro mbal ŋaigonu ta kume ŋayonu niŋguwa sulumba nu piro taŋgo afu kitek kilmba patikamŋgat. Alonu kilig ait mbolŋge nane alonu kilmba nu tumba minamŋgaig ŋginaig.

⁴² Taŋakinaig le Yesus nu nane saniŋgina: Kuyar pasa ande te tane bur ndakade e?

Ndame sunŋgo ande wande pilig mbal gisleknu ŋga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame ŋakmba nu mbolŋge saŋgri tiŋgade.

Sunŋgo nuŋge wam ta kina le sine kaŋgermba pirerek purka gare toreg ŋgate. *Mune 118.22*

⁴³ Ta tuku ye tane satingamŋgit. Kuate nu tane Israel kile-sika mbal kise nuŋe gageu tuku ma-diniŋguwa le alonu kumumbi kile-mayokkamŋgaig ŋgina.

⁴⁴ [Ande nu ndame sunŋgo ta mbolŋge bariŋga ndekuwa ta nu isu ŋguruŋgumba nu kumamŋgat. Ndame sunŋgo ta taŋgo ande mbolŋge ndekuwa ta nu du firfirmamŋgat.]

⁴⁵ Pris gabat kame Farisi mbal ndoŋ nane yaba pasa kame sake lik-

ina le ismba nu nane tuku sakina ta katesenaig sulumba

⁴⁶ nane nu biye tiwam tuku ta mangur sunjo nane nu tuan tango nga sakinaig tukunu nane tango pino tuku kuru-kurukinaig.

22

Pagumba nye sunjo tuku yaba pasa (Lukas 14.15-24)

¹ Yesus nu man yaba pasa ande saningmba sakina:

² Kuate nu nuje gageu wike likate wam ta gabat sunjo ande nuje kiyo pino tam tuku pagumba nye sunjo pilna tana.

³ Ait kumungina le nu nuje piro tango kukulningina le kumba ka buk saningina mbal ta kilam kinaig. Nane kumba nane saninginaig kande nane nakmba mbule sulunaig.

⁴ Kile gabat sunjo nu piro tango afu saningina: Tane kumba ka mbal buk saningen ta tenemba saningap. Nu makau ande pailnu fatnu afu kuya nak turmba bale farmba nyamagan kilmba pagumba kile tane tairnga minit. Nuje kiyo pino tam tuku pagumba nye ta mbol prowap nga saningap ngina le

⁵ nane kumba ka saninginaig kande nane ismba ake pasa sakanu sukmba ande nu tinga nuje piro mbol kina le ande nu tinga nuje ndametinj piro kam kina le

⁶ nane afu tinga nu tuku piro mbal ta kilmba ngaigo siglika bale farnaig.

⁷ Tananaig le gabat sunjo nu wam ta ismba nu gubra tumba nuje kame mbal kukulningina le nane kumba ka nane bale far sulumba nane tuku tumbra piyanaig le ugna.

⁸ Kile nu nuje piro mbal afu saningina: Pino tam tuku pagumba nye buk kuanekit ta saningen mbal ta nane nda prowaig.

⁹ Tane kumba ka tumbra sunjo tuku ndin nakmba dubike lika tango nakmba kanjerka pagumba nye te mbol prowam tuku saningap ngina.

¹⁰ Tanakina le nane kinaig ka ndin nakmba dubike lika mbal magenu

ngaigonu turmba kile-siglika nakmba kilmba pronaig le pino tam tuku pagumba nye ta tuku wande kumungina.

¹¹ Gabat sunjo nu pronaig mbal ta kanjerka wandek sinam kumba ande nu pagumba nye tuku kumin tinga ndaka ake kumin tingina ta kangerna sulumba

¹² tango ta sana: Mata, ne ndanam ake te prowat. Ne pagumba nye tuku kumin tingam kuga nga kusnana le nu kikonu maninok minna.

¹³ Kile gabat sunjo ta nuje piro mbal saningina: Tango te kupe wai ndaleka bukngap le mayok ka ma make sunjo sinam kuwa. Ma ta mbolnge minamngaig mbal nane malmbi sungomba maketinj tiknga minamngaig ngina.

¹⁴ Kuate nu nane gudommba nuje gageu minam tuku wikate ta nane ndui ndui ndo nu tuku gageu minam tuku madiningit nga saningina.

Takis pankam tuku pasa

(Markus 12.13-17; Lukas 20.20-26)

¹⁵ Farisi mbal nane kumba ka nangine nangine saka ismba nu ame pasa mbarwa le biye tibe nga ndin sotinaig.

¹⁶ Tanamba nane nangine dubinaig mbal afu Herodus dubinaig mbal afu ndon kukulninginaig le Yesus tugum promba sanaig: Tum Tango, ne tango tugusek ta sine kila. Ne ande tuku kiko ndanate. Ne tango nyu nak tuku kuru kuru ndakate. Tango nakmba Kuate tuku manau dubikam tuku tumsingit.

¹⁷ Ne sine sasinga. Sine Zu mbal singine tukul manau dubimba Rom gabat Sesar takis tambim kumun e? Ne ndanam iduste nginaig.

¹⁸ Nane Yesus yabri paknaig ta nu katesemba nane saningina: Tane yabri tango ndo. Ndanam ye tagoyade?

¹⁹ Takis ndametinj ande tumba pro ye tumyap ngina le nane ndametinj ande tumba pro nu tunaig.

²⁰ Tananaig le nu ndek nane kusnangina: Ndametinj te mbolnge ima

tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga saningina le

²¹ nane ndek sakinaig: Sesar tuku nginaig le Yesus nu nane tejenmba saningina: Ata. Tane gabat sungo Sesar kumnemnge minig. Nu tambim tuku aganj sakate ta nu tape. Kuate nu aganj tambim tuku sakate ta Kuate tape ngina.

²² Tanjakina le nane pasa ta ismba pirerek purka nu kusremba luka kinai.

Kummba man abongam tuku pasa (Markus 12.18-27; Lukas 20.27-40)

²³ Ki ndui ta mbolnge Sadusi tango afu Yesus tugum pronai. Sadusi mbal nane tango kummba man tingenda nga idusmba minig tuku. Nane Yesus kusnanaig:

²⁴ Tum Tango, Moses nu tejenmba kuyarna: Tango ande kummba pino kuembol kiyo kugatok kusrewa le maib nunenge pino ta tumba abanunetuku kiyo te-pilwa nga kuyarna.

²⁵ Ariya. Ma te mbolnge tango ande maib kat nune 7 minnaig. Abanangine pino ande tina sulumba minna ma ma kiyo kugatok kumna le mambo nune dubiknu nu pino ta tina.

²⁶ Nu tumba minmba ma ma nu mata kiyo kugatok kumna le mambo nune keru nu mata tanjana. Tanjamba tanjamba nane 7 ta pino ndui ta ndo tumba ka ka kiyo kugatok kume fanai.

²⁷ ngumne nga pino kuembol nu mata kumna.

²⁸ Ata. Ne kumanu mbal tingamngaig nga sakate ta tango 7 ngamuknge nu ima tuku pino minamngat? Nane njakmba pino ndui ta ndo tinaig nga Yesus sanaig.

²⁹ Tanjakinaig le nu nane saningina: Tane Kuate tuku kuyar pasa nu tuku sangri tane wamdus pulu ndatingit. Ta tuku tane wamdus mbarde.

³⁰ Nane kumanu mbal abonga tinga Kuate tuku enel suk minamngaig. Nane mungu kile nda.

³¹ Tane kumanu mbal tingenda nga idusmba sakade ta pasa ande sine

njakmba isam tuku Kuate nu sakina ta tane bur ndakade e? Pasa ta tejenmba sakate.

³² Ye Abraham Isak Yakob nane tuku Mbara Sungo minet nga sakate. Abraham nane kume likinaig ta nduiye ngisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara nga Moses sa ndana kande. Nu abo njak minig mbal tuku Mbara nga saningina.

³³ Tanjakina le mangur sungo Yesus tuku tum pasa ta isnaig sulumba piriri nyayonaig.

Tukul pasa sangrinu

(Markus 12.28-34; Lukas 10.25-28)

³⁴ Yesus nu Sadusi mbal tuku pasa te-ibenja le nane pasa kugatok minnaig ta Farisi mbal nane wam ta ismba nane njakmba pro Yesus tugumnge mangurkinaig.

³⁵ Tanjamba nane tuku ande nu kusem pasa biteknga sakanu tango Yesus tagowam tuku kusnana:

³⁶ Tum Tango, tukul ndanj tukul njakmba lininjmba mbolnge minit nga kusnana le

³⁷ nu lafumba sana: Tangine Sungo Kuate tane nu tuku kume purmba tangine ngamungal abo guwa wamdus njakmba nu tape.

³⁸ Tukul pasa ta tukul njakmba liningit.

³⁹ Tukul ande tananj nu dubiknu tejenmba. Tane tangine ngarosutuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap.

⁴⁰ Tukul armba ta tukul pasa afu tuan tango kame tuku pasa ta njakmba tuku tugu minik nga sana.

Yesus nu Kristus tuku nane kusnaningina

(Markus 12.35-37; Lukas 20.41-44)

⁴¹ Farisi mbal nane tanje mangurka minnaig le Yesus nu nane kusnaningina:

⁴² Kuatenge madina tango Kristus nu ima tuku mbun nga idusde nga kusnaningina le nane sakinaig: Nu David tuku mbun nginaig.

⁴³ Tanjakinaig le nu nane saningina: Ta son ndeta Tukul Guwa nu ndanjam

David wamdus tuna le nu Kristus tuku saka nu ye tuku Sunjo nga tenjemba kuyarna.

⁴⁴ Sunjo Kuate nu ye tuku Sunjo sana: Ne ye tuku ndinam kumam tenge sangri jak minyok mina le ma ma yenge ne tuku ngueu mbal jakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemnge patikamngit ngina. *Mune 110.1*

⁴⁵ David nu tanjamba kuyarmba nu ye tuku Sunjo ngina. Ata. Nu David tuku mbun ndo e ko nu David tuku Sunjo ngina.

⁴⁶ Nu tanjamba kusnaningina ta jakmba nu tuku pasa lafuwam fugumba maninok minnaig. Tanjamba nane ki ait ta mbolnge ngumnenga mata nu kuru-kuruka wam ande kusna ndanaig.

23

Israel gabat kame tuku manjau
(Markus 12.38-40; Lukas 11.43-46; 20.45-46)

¹ Kile Yesus nu nuje dubiwanu tanjo manjur sunjo ta turmba saningina:

² Kussem pasa tugunu biteknanganu mbal Farisi mbal nane Moses tanjan tukul pasa biteknaga sanu tuku ndo piro ta biyig ta

³ nane sakade pasa ta nane kumu ndade. Tane nane sakade ta dubikap sulumba nane tuku manjau dubi ndakap.

⁴ Nane tukul manjau gudommaba aganj pitinu tanjan tanjo mbolnge patika minde bada sunjo ningig ta nane nangine mironj fudinmba tur ndakade.

⁵ Nane afunje kanjerkuwaig nga nane tanjo am mbolnge wam magenu kade. Nane tukul pasa patinu tuku ningot wakeika tukul pasa kuyarka sigrika tumail mbol wai mbol kusmba jak likade. Nangine tawi mbolnge nzale kugennu wakeikade.

⁶ Nane pagumba nye sunjo ko kussem wandeknge nane tanjo tumailamnge minyokam tuku nza-lingit.

⁷ Nane maket mbolnge lika tanjo nane sugo nga kaiyeninguwaig nga kilba pilig. Afunje nane kanjerka tum tanjo ngade le nane gare sunjongit.

⁸ Tane tanja ndawap. Ande nu tane tum tanjo nguwa kande tane nu peuwap. Ndindo ndo nu Tum Tanjo minit. Tane jakmba kumu kumu tira minig.

⁹ Kilke te mbolnge gabat tanjo ande yije mam nda ngap. Tane tuku Mam ndindo nu samba mbolnge minit.

¹⁰ Afunje tane sugo nguwaig kande tane nane peuningap. Tane tuku Sunjo ndindo ndo minit. Nu Kristus.

¹¹ Tane ngamuknge ima nu sunjo minam idusmba ndeta nu tane jakmba tuku piro tanjo tanjan minwa.

¹² Ande nu nuje nyu payamkuwa ta Kuatenge nu tuku nyu te-ibenamngat. Ande nu nuje nyu yabukuwa ta Kuatenge nu tuku nyu te-mayokamngat.

Kussem gabat mbal tuku yabri manjau

(Markus 12.40; Lukas 11.39-44; 20.47)

¹³ Kussem pasa tugunu biteknanganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane nane afu Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ndin tukulde. Tane Kuate tuku gageu mayok kambim mbulmba nane afu mayok kambim bafude le nane peuningig.

¹⁴ [Osese. Kussem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal tane pino kuembol kame tuku aganj ndende didika kile-suluwe ningig. Tangine njayonu ta yabukam tuku tanjo am mbolnge Kuate yaban kuende. Ta tuku tane pa lato tamngaig.]

¹⁵ Osese. Kussem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal tane tangine dubikanu tanjo ndindo ndo te-silinu tuku yu mbol mbol kilke mbol mbol sota ma masken kinig. Ande tane dubikate le tangine yabri manjau ta tumde le nu tane litiimba pa sunjo njayo tam tuku minit.

¹⁶ Tane am tukulok minmba tugusemba ndin tum ndaningig mbal

ose. Tane tejenmba sakade. Ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku kusem wande nyun tate ta ake. Nu kusem wande sinamnge golmbi wakeikinaig aganj kame nyun kilig ta nu nuje pasa ta kumuwa ngade.

¹⁷ Tane am tukulok nginngan mbal ndo. Gol kame ta Kuate tuku wande sinamnge minig tukunu nane tukul. Kuate tuku wande ta gol kame linjgit.

¹⁸ Tane tejenmba mata sakade. Ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku Kuate tuku atrau mbain nyun tate ta ake. Nu atraukam tuku aganj mbain mbolnge minit ta nyun tate ta nu nuje pasa ta kumuwa ngade.

¹⁹ Tane sinja am tukulok mbal ndo. Atraukam tuku aganj ta atrau mbain mbolnge minit tukunu nu tukul. Atrau mbain ta atrau aganj lite.

²⁰ Ta tuku ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku atrau mbain nyun tate ta aganj mbain mbolnge minit ta turmba nyun tate.

²¹ Ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku wande sungo nyun tate ta Kuate nu wande ta mbolnge minit nu turmba nyun tate.

²² Ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku samba nyun tate ta nu Kuate tuku minyo mbili sungo turmba nyun tumba Kuate nu ta mbolnge minit nu mata nyun tate.

²³ Kusem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tukul ande dubimba piro karenka aganj fonfon nguna ilinzu njakmba manjur 10 patika ande Kuate tuwig. Tane tanjade sulumba tane tukul manjau sugo kusreka manjau tinreknu mape manjau tanjo pino ngamuknge ke ndaka tangine piro tugusemba biye ndakade. Tane tukul sugo ta turmba kade kande maye kande.

²⁴ Tane am tukulok minmba tanjo pino tugusemba ndin tum ndaningig. Tane ngailmbo kule sinamnge kanjermba pitaide sulumba kamel kule sinamnge minit ta kanjer ndamba kule tur njinkade.

²⁵ Kusem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tangine waim nza sangilnu minya mayede ta tangine ngamunggal aganj ndende gudommba kilam tuku piririmba aganj terokam tuku wamdus liganu minig.

²⁶ Farisi mbal tane am tukulok minig. Tangine waim nza sinanu kutur njakmba ta sauka minya mayewap le sangilnu turmba kau prowa.

²⁷ Kusem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tanjo kumu mbolnge ndame suku kaukauk mindepiye mayenu prote ta sinam tanje isu menja mundurkate tananj tane minig.

²⁸ Tane tanjo am mbolnge tinreknu ndo minig. Tangine ngamunggal sinamnge yabri manjau kutur manjau ligmba menja minig.

²⁹ Kusem pasa biteknanganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tuan tanjo kame tuku kumu mbolnge ndame magenu patika tanjo tinreknu tuku kumu mbolnge mindepiye mayenu patika sakade:

³⁰ Sine tuku mbun kame tuku ait mbolnge sine mingenj kande nane tuan tanjo kame tuku ndare kutuwe ninginaig ta sine nane ndonj ulendi ndakigenj kande ngade.

³¹ Tane tanjamba pasa sakade ta tangine tugu te-mayokde. Kuate tuku tuan tanjo kame bale farninginaig mbal ta tane nane tuku fat ngade.

³² Ese. Tane tangine mbun kame tuku manjau njagonu ta tuturap le sungokuwa.

³³ Tane mbenj njagonu tuku fat. Tane pa njayonu tam tuku minig. Tane pa ta laipam tuku ndin kuga.

³⁴ Ta tuku ye tuan tanjo kame tanjo wamdus kuyar magenu Kuate tuku pasa kukliwam tuku kukulningi le tane tugum prowaig le tane nane afu kilmba bale farka afu ail kazrai mbolnge patikamngaig. Afu tangine kusem wandeknge ngusniymba afu kilmba amsesekap le nane kua ka

sili-silimba tumbran̄ ṅakmba mbol kine prowam̄ṅgaig.

³⁵ Tane tan̄awap le tan̄go tin̄reknu kilke te mbol̄ṅge bale farde ta nane ṅakmba tuku ndare tan̄ge tane pasokam̄ṅgat. Abo abo tan̄go tin̄reknu Abel nu tugu pilmba ndare kutukina. Ta tuturmba kumba ka nane Berekia tuku kin̄o nuṅe Sakaria nu Kuate mbarin̄am tuku mbain atrau mbain ṅgamuk̄ṅge minna le nane pro nu balemba ndare kutunaig.

³⁶ Ye sin̄ka satin̄gam̄ṅgit. Nane ṅakmba ndare kutun̄ṅge likinaig ndare tan̄ge tane pasokam̄ṅgat ṅga sanin̄gina sulumba sakina:

³⁷ O Yerusalem, Kuate nu buk tuan tan̄go kame kukuln̄in̄gina le ne kilmba bale farmba afu ndamembi bale farn̄in̄gina. Teg inonu fat kilmba tawo sirite tan̄an̄ ye tane kilmba tawo siriwam bafuwet le tane ye ram kua kinig.

³⁸ Tane isap. Kile Kuate nu tane ṅgamuk̄ṅge mine ndakate.

³⁹ Ye tane satin̄get. Tane ye nda kan̄geryap sulumba man̄ kan̄geryumba ndek sakam̄ṅgaig. Ne Sun̄go tuku nyu mbol̄ṅge prote. Sun̄gon̄ge ne nyaro tinwa ṅga sakam̄ṅgaig ṅgina.

24

Yesus nu kusem wande ṅayon̄gam tuku sakina

(Markus 13.1-21; Lukas 21.5-6)

¹ Yesus nu mayok ka kusem wande sun̄go ta kusremba kumba minna le nuṅe dubinaig mbal nane nu tugum promba kusem wande sun̄go ta tuku wande magenu ṅakmba kan̄gerkuwa ṅga nu samba tumnaig le

² nu ndek nane sanin̄gina: Ye sin̄ka satin̄gam̄ṅgit. Tane wande ṅakmba kan̄gerkade te ṅgumn̄enga ndame ṅakmba mun̄gu sailka mine nda. Afun̄ge sambrin̄in̄guwaig le ṅakmba kutusewam̄ṅgaig ṅgina.

Kilke tugu kugawam tuku pasa
(Markus 13.3-37; Lukas 21.7-36)

³ Nane kumba ka Olif tabe mbol promba Yesus nu minyokina le nuṅe dubinaig tan̄go nan̄en̄ge ndo nu

tugum promba sanaig: Ne kusem wande ṅayon̄gam̄ṅgat ṅga sas̄in̄gat ta ginu mara prowam̄ṅgat. Sine ame man̄au kan̄germba ne prowam tuku ait kilke te kugawam tuku ait patukate ṅga idusmba katesewam̄ṅgig ṅginaig le

⁴ nu ndek lafumba sanin̄gina: Tane riron̄ mayewap. Nane afu gudomm̄ba pro tane yabritin̄mba

⁵ ye tuku nyu tumba ye Kristus Kuaten̄ge madiyina tan̄go ṅga nane gudomm̄ba didikuwaig le ndenun̄ṅgaig.

⁶ Tane kame sugo masken̄ṅge mayok kuwaig le pasa ismba ko tan̄gine tugum̄ṅge kame zigna afu ismba wamdus te-sulu ndawap. Wam kame ta sin̄ka prowe likam̄ṅgaig ta kugawam tuku ait ta kile.

⁷ Kilke ande tin̄ga kilke kise ndon̄ kame buwam̄ṅgaik. Gabat ande nuṅe gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndon̄ kame buwam̄ṅgaig. Ma yimyam mbol̄ṅge guba mumni prowe likam̄ṅgaig.

⁸ Piti kame ta pino kutu tepalmbim tuku ṅgaro rar tate tan̄an̄ prowam̄ṅgaig.

⁹ Afun̄ge tane bige tidin̄ga piti sun̄go tam tuku gabat afu tuku wai mbol̄ṅge patikuwaig le nane tane kilmba bale faram̄ṅgaig. Tane yiṅe mbal tukunu kilke tugu ṅakmba tane kasurtin̄gam̄ṅgaig.

¹⁰ Piti ta sinam̄ṅge nane gudomm̄ba ye kusreyumba ndeka nan̄gine nan̄gine mun̄gu kupet minmba mun̄gu kasurka minam̄ṅgaig.

¹¹ Yabri tuan tan̄go gudomm̄ba mayok kuwaig sulumba tan̄go gudomm̄ba didikuwaig le nane yabri man̄au dubikam̄ṅgaig.

¹² Ait ta mbol̄ṅge man̄au ṅaigonu tugeka sun̄gokuwa le tan̄go nane nan̄gine nan̄gine mun̄gu iduska mun̄gu turke nda.

¹³ Ande nu ye kusre ndayumba minmba ka kumwa ta Kuaten̄ge nu tuku muskil te-tiwe tambim̄ṅgat.

¹⁴ Kuate nu nuṅe gageu kulatkate pasa mayenu ta kilke tugu

ɲakmba mbolɲge kukliwe likuwaig le ɲakmba iswaig le kugawam tuku ait prowamɲgat.

15 Tuan tango Daniel tuku pasa ɲgumnenga kumuɲguwa le ande ɲule parak tukul ma mbolɲge mayok ka tukul kuerka kutur tambimɲgat. (Tane pasa te burkade mbal tane wamdus puluɲguwa).

16 Tane Daniel tuku pasa kumuɲguwa le kaɲgermba Yudea mbal nane kua ka tabe poɲguwaig.

17 Ande nuɲe wande kawaɲge minmba kande nu wandekɲge agaɲ ndende afu kilam idus ndamba pitik ndo kua kuwa.

18 Ande nu nuɲe piro mbolɲge minmba kande luka pro nuɲe tawi tam idus ndawa.

19 Ait ta mbolɲge pino fuɲgulok pino kiɲo dabronu amo nyanu ɲak ose. Nane piti sungo kaɲgeramɲgaig.

20 Tane Kuate yabaɲap le murke ait mbolɲge ko kusem ait mbolɲge maɲau ta pro ndawa.

21 Ait ta mbolɲge piti sungo pasa ɲak prowamɲgat. O buk tugu mbolɲge ka kile mata piti afu taɲaɲ kaɲger ndakeg. Piti ta kugawaig le maɲ piti taɲaɲ prowe nda.

22 Kuate nu nane kilam tuku madiniɲgina mbal idusniɲmba piti ait kuen ta kuerkina le ait fagnu ndo piti ta prowamɲgat. Nda kuerkina kande ait ta prowa le tango ɲakmba ɲgisike sulude kande.

23 Ande nu tane satinmba kaɲgera Kristus Kuatenge madina tango minit te ko nu minit si ɲguwa kande nu tuku pasa ise ndakap.

24 Yabri tango prowaig sulumba afu ye Kristus ɲgumba afu ye Kuate tuku tuan tango ɲgamɲgaig. Nane Kuate madiniɲgina mbal yabrininmba didikube ɲga wam kitek saɲgrinu ke likamɲgaig.

25 Wam kame ta siɲka prowamɲgaig. Ta tuku ye tane wam pagutiɲget.

26 Nane afu Kristus nu ma baknu mbolɲge minit ɲga satinɲguwaig kande nu kaɲgeram kine ndakap. Ko afu nu wande te sinamɲge kuirka minit

ɲga satinɲguwaig kande tane nane tuku yabri pasa ta ise ndakap.

27 Teliɲ nu ki prote ma mbolɲge teliɲmba pinderka kumba ka ki butuɲgate kumam kumba samba ɲakmba kilɲate taɲamba ndo ye Ndindo Katesek Tango prowamɲgit.

28 Agaɲ ande kumanu menja mundur kinit le wir tange minig.

29 Sina manzer ait sungo ta kugawa le ki mukumba dabunɲgat. Tambun mata buluɲge nda. Samba tuku saɲgri ɲakmba pirpurka buruburuɲguwaig le mbai ɲakmba guromba ndeke lika minamɲgaig.

30 Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tango ye samba mbolɲge mayok kaɲgit. Mayok ka ye kilɲa saɲgri sungo pasa ɲak gau mbolɲge ndeki le kilke mbolok mbal ɲakmba ye kaɲgeryumba wikaraumba malmbi ɲayowamɲgaig.

31 Tabil wi sungo ande mayok kuwa le ye yiɲe eɲel kame kukulɲingi le kilke tugu ɲakmba mbolɲge Kuatenge nuɲe madiniɲgina mbal kilemaɲgurkamɲgaig.

32 Tane fik ail kaɲgerap. Nuɲge tumtingamɲgat. Tane kuzrunu kitek promba nzude le kaɲgerka katesemba sakade: Ki ait patukate ɲgade.

33 Taɲamba ndo wam kame sakit te prowaig le kaɲgerka ye prowam tuku ait patukate ta kila palmbimɲgaig.

34 Ye siɲka satinɲgamɲgit. Ait te mbolɲge minig mbal kume ndakuwaig le wam kame ɲakmba ta prowamɲgaig.

35 Kilke tugu samba tugu ɲgisinuɲgaig. Ye tuku pasa ande ɲgisike nda. Minmba minamɲgat.

36 Ginu mara ki kanum ndaɲ wam kame ta prowamɲgaig ta ande nu kila mine ndakate. Samba mbolɲge eɲel mata nane gilai. Ye Kuate tuku Kiɲo ye mata gilai. Mam nu ndo kila minit.

37 Noa tuku ait mbolɲge maɲau pronaiɲ taɲamba ndo ye Ndindo Katesek Tango prowam tuku ait mbolɲge maɲau ndui ta mayok kaɲgaig.

38 Kule sungo pro ndana le nane nyamagan kule nyumba pino piyamba kilmba tanjamba tanjamba minnaig ma ma Noa nu wan pongina.

39 Wan pongina le ndo kule sungo promba nane jakmba ma gurenmba kile-butokina le nane wamdus puluningina. Tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tango prowi le ndo nane ye idus ndayade mbal wamdus puluningamngat.

40 Ait ta mbolnge tango armba piro ndindo mbolnge minwaik le ye inum tumba inum kusrewamngit.

41 Pino armba wit firfirmba minwaik le ye inum tumba inum kusrewamngit.

42 Tangine Sungo nu ginu mara prowamngat ta tane gilai. Ta tuku tane mambimba tairnga minap.

43 Wande miro tango kuayar tango prowam tuku ait pasa isit kande nu wande kulatka minmba kuayar tango pro kuayaram tuku peute kande.

44 Tane kuaneka ye tairnga minap. Ye Ndindo Katesek Tango tane mata ait gilai minap le ye prowamngit nga saningina.

Piro tango mayenu njonu tuku yaba pasa

(Lukas 12.41-48)

45 Yesus nu man lato sakina: Tango ande wamdus kuyar mayenu jak piro mayete ta tango sungo nu tumba nune piro mbal kulatka ait kumunguwa le nyamagan walmba ningam tuku nu pilit.

46 Tango ta nune piro kumba minwa le nune sungo promba kanjerwa le nu gare jak minamngat.

47 Ye sinjka satinngamngit. Nune sungo tanjamba nu kanjermba nu nune aganj ndende jakmba kulatkam tuku nu tumba palmbimngat.

48 Ko piro tango ta njyonu ndeta yine sungo dalkate ya nga saka

49 nu ndek kulatkate mbal pani farmba kule kamenu nyade mbal ndon ulendika nyamagan kule kamenu nyumba

50 nune sungo luka prowam tuku ait idus ndamba minwa le nu prowamngat.

51 Nu promba nu piti sungo tumba pitaiwa le ma njayo yabri mbal ngamuknge minamngat. Ma njayo ta mbolnge minamngaig mbal nane malmbi sungomba maketin tiknga minamngaig ngina.

25

Pino mbanzo 10 tuku yaba pasa

1 Yesus nu man tenemba sakina: Kuate nu nune gageu kilam tuku prowamngat ta wam kube te suk. Pino mbanzo 10 nane tango ande pino tam tuku prowam bafuna le nu te-silikam tuku nanjine lam kilmba kinaig.

2 Pino mbanzo 5 ta nane wamdus kugatok. Nane 5 afu ta nane wamdus kuyar mayenu jak.

3 Pino wamdus kugatok ta nane kambim nga nanjine lam kilmba kule kile ndaka kinaig le

4 pino wamdus kuyar mayenu jak ta nane kambim nga nanjine lam kilmba kule turmba kilmba kinaig.

5 Nane kinaig ka tango pino tam tuku ta nu dalka pitik nda prona le minde ma ma ginyumningina le kiny-naig.

6 Furir ngamu wi ande mayok kina: Ai si. Tango pino tam tuku prote si. Tane mayok ka kanjerap ngina le

7 pino kame ta jakmba abonja nanjine lam bulu sungowam tuku wik wilnu mbilninginaig.

8 Tanjanaig sulumba pino kame wamdus kugatok tanje nane ndek pino wamdus jak ta saninginaig: Sine kule afu singap. Sine tuku lam kupam bafude nga saninginaig le

9 wamdus kuyar mayenu jak mbal ndek nane saninginaig: i ... Sine tane kule tinje ta tane sine turmba lam kupe likamngaig. Tane luka kumba stua mbolnge kule afu sota piyawap nga saninginaig.

10 Nane lam kule piyawam kinaig le tango pino tam tuku ta nu prona

le pino 5 nane nu tairnga minnaig ta nu ndon pagumba nye sungo tuku wande sinam kumba malanga tukulnaig.

¹¹ Malanga tukulmba minnaig le pino 5 ta luka pro malanga katmba sakinaig: Sungo, malanga talka. Sine prowig o nginaig kande

¹² tango ta nu pasa lafumba saningina: Tane ima kate. Ye sinka tane gilai nga saningina.

¹³ Yesus nu tanjamba ndek lato sakina: Ait ta ginu mayok kangat ginu mara ki kanum ndan mbolnge ye prowamngit ta tane gilai tukunu tane ye tairnga mambilmba minap ngina.

Piro tango kenmba ndametin kilnaig (Lukas 19.11-27)

¹⁴ Yesus nu man sakina: Kuate nu nune gageu kilam tuku prowamngat ta wam kube te suk. Tango ande nu kilke masken ande mbol kambim nga nune agan ndende kulatkam tuku nune piro mbal tuku wai mbolnge patikina sulumba

¹⁵ nu nane tuku manau kangerka kumumbi piro walmba ningina. Nu piro tango ande ndametin son 500 tumba ande son 200 tumba ande son 100 tuna. Nane ndametin tamba pirokuwaig nga nu tinga ma masken kina.

¹⁶ Piro tango nu son 500 kilna ta nu pitik ndo kumba ka ndametin tamba piroka minna ma ma son 500 man lato kilna.

¹⁷ Wam ndui ta ndo piro tango nu son 200 kilna ta nu pitik ndo kumba ka ndametin tamba piroka minna ma ma son 200 man lato kilna le

¹⁸ piro tango nu son 100 kilna ta nu kumba ka kilke sarka burok ta sinamnge ndametin patika yubengina le tanje minnaig.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma sungo nu luka promba nune ndametin piro mbal ningina ta kilam tuku saningina.

²⁰ Tanjakina le ande nu son 500 tuna ta nu pro sana: Sungo, ne buk son 500 ye sina. Ai te. Ye tamba piroka man son 500 lato kilen ngina le

²¹ nune tango sungo nu sana: Ese. Ne piro tango mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku agan fudinndo kulat mayena tukunu kile ne piro sungo kulatkam tuku ye ne palm-bimngit. Ne yale. Ne ye ndon sile gare-garekamngik ngina.

²² Kile ande nu son 200 tuna ta nu pro sana: Sungo, ne buk son 200 ye sina. Ai te. Ye tamba piroka man son 200 lato kilen ngina le

²³ nune tango sungo nu sana: Ese. Ne piro tango mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku agan fudinndo kulat mayena tukunu kile ne piro sungo kulatkam tuku ye ne palm-bimngit. Ne yale. Ne ye ndon sile gare-garekamngik ngina.

²⁴ Kile ande nu son 100 tuna ta nu pro tenemba sana: Sungo, ne tango wamdu karenu nak ta ye kila. Nane afu pirokade le ne pro alonu ake kilit. Afu agan tumunu ngukade le ne pro goningit.

²⁵ Ye ne tuku kuru-kuruka nane son 100 ta ngisikikat nga kilmba kilke sarka burok sinamnge yubengen. Nane son 100 ta noten ngina.

²⁶ Tanjakina le nune tango sungo ndek nu sana: Ne sinka piro tango nayonu. Ne kanyum tango ndo. Nane afu pirokade le ye pro alonu ake kilet nga iduste? Afu agan tumunu ngukade le ye pro goninget e?

²⁷ Yinje manau ne kila ta ndanam saka ye tuku son 100 bej mbolnge pile ndakina. Ne tanjana kande ye pro yinje ndametin lafunu lato kilet kande ngina.

²⁸ Tanjamba nu nune piro mbal saningina: Son 100 yaimba tango nu son 1,000 nak ta tape ngina.

²⁹ Ande nu agan afu nak minit ta andenge nu man lato tuwit le nu sungomba nak minamngat. Ande nu agan denkanu minit ta andenge nu tuku agan fudinndo ta yaite.

³⁰ Piro tango kanyum sambek ta tumba kilimnge bukngap le ma make sungo mbol kuwa. Ma ta mbolnge

nane malmbi sunḡomba maketin tikḡa minamḡgaig ḡgina.

Pilenḡgam tuku ait

³¹ Ye Ndindo Katesek Tanḡo ye yiḡe kilḡa sunḡo eḡel kame ndoḡ prowi sulumba ye yiḡe minyo mbili madi-taknu mbolḡge minyokamḡgit.

³² Ye minyoki le kilke tugu ḡakmba pro ye tugumḡge maḡgurkamḡgaig. Nane taḡawaig le sipsip kulatkanu tanḡo nu sipsip meme lislis minig le pilenḡa kise kise patikate taḡaḡ ye maḡgur ta paplamba kuasmbi armba patinuḡgit.

³³ Tanḡamba ye sipsip kilmba yiḡe ndinamḡge patiki sulumba meme kilmba yiḡe ḡaiḡamḡge patinuḡgit.

³⁴ Ye Sunḡo ye yiḡe ndinamḡge minamḡgaig mbal ta teḡenmba sanḡgamḡgit: Yiḡe Mam nu siḡka tane make patikate. Tane yalpe. Nu kilke te te-mayok ndana ait mbolḡge tane nuḡe gageu mayok ka nu ndoḡ minam tuku maditinḡgina.

³⁵ Ye gubayina le tane nyamagaḡ sinaig. Ye kule parayina le tane kule sinaig. Ye rawe tanḡo taḡaḡ minen le tane ye tumba kulatkinaig.

³⁶ Ye tawi kugatok minen le tane tawi sinaig. Ye guaze ten le tane ye turyinaig. Ye muli wandekḡge minen le tane ye kaḡgeryam tuku pronaig.

³⁷ Ye taḡamba nane sanḡgi le nane tiḡreknu mbal ta lafumba sayamḡgaig: Sunḡo, sine ginu ne gubak minna le kaḡgernumba nyamagaḡ tingenḡ. Ko ne kule paranina le kule tingenḡ.

³⁸ Ginu ne rawe tanḡo taḡaḡ minna le ne tumba kulatkigenḡ. Ko ginu ne tawi kugatok minna le ne tawi tingenḡ.

³⁹ Sine ginu ne guaze ḡak ko muli wandekḡge minna le ne kaḡgernam tuku progenḡ ḡga kusnayamḡgaig.

⁴⁰ Tanḡakuwaig le ye Sunḡo ye pasa lafumba sanḡgamḡgit: Tane yiḡe mbal nyu kugatok turkinaig ta tane ye turyanu taḡaḡ ḡga sanḡgamḡgit.

⁴¹ Kile ye yiḡe ḡaiḡamḡge minamḡgaig mbal ta teḡenmba sanḡgamḡgit. Tane pa sunḡo tam tuku minig mbal tane ye kusreyumba kape. Kuate nu

o buk Satan nuḡe eḡel kame ndoḡ minam tuku pa kuanekina ta mbol kape.

⁴² Ye gubak minen le nyamagaḡ se ndakinaig. Kule parayina le tane kule se ndakinaig.

⁴³ Ye rawe tanḡo taḡaḡ minen le tane ye kulat ndakinaig. Ye tawi kugatok minen le tane ye tawi se ndakinaig. Ye guaze ḡak ko muli wandekḡge minen le tane pro ye kaḡger ndayinaig ḡga sanḡgamḡgit.

⁴⁴ Ye taḡamba sanḡgi le nane mata pasa ndui ta ndo lafumba sayamḡgaig: Sunḡo, ne ginu mara gubak ko kule paranina ko rawe tanḡo taḡaḡ minna ko tawi kugatok ko guaze ḡak ko muli wandekḡge minna le kaḡgernumba tur ndanigenḡ ḡgamḡgaig.

⁴⁵ Nane taḡakuwaig le ye nane teḡenmba sanḡgamḡgit: Ye siḡka satinḡet. Tane yiḡe mbal nyu kugatok tur ndakinaig ta ye tur ndayanu taḡaḡ ḡga sanḡgamḡgit.

⁴⁶ Mbal te nane ma ḡayo mbol kumba rar kamusmba minmba minamḡgaig. Rar ta kugawe nda. Mbal tiḡreknu nane abo tugu ḡak minmba minamḡgaig. Kume nda.

26

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig

(Markus 14.1-2; Lukas 22.1-2; Yohanus 11.45-53)

¹ Yesus nu pasa ḡakmba sanḡge denḡpurmba nu nuḡe dubiwanu tanḡo sanḡgina:

² Ki ait armba kugawaik le pagumba nye sunḡo Pasowa prowamḡgat ta tane kila. Prowa le nane afunḡe ye tumba ail kazrai mbolḡge kumi ḡga afu tuku wai mbolḡge palmbimḡgaig ḡgina.

³ Ait ta mbolḡge pris gabat mbal Israel mage ndoḡ pris sunḡo Kaiafas tuku wande mbol maḡgurkinaig su-

⁴ nane Yesus kuirkuirka biye timba balewaig ḡga ndin sotinaig.

⁵ Nane tenenmba sakinaig: Sine pagumba nye tuku manjur sungo sinamnge nu biye tibe ta njayo. Kame zigna sungo mayok kakat nga saka minnaig.

Pino ande Yesus tuku gabat mbolnge gurej kutuna

(Markus 14.3-9; Yohanus 12.1-8)

⁶ Betani tumberanngge Yesus nu tango ande buk ngirngger njak nyunu Simon nu tuku wandekngge isukusmba minna.

⁷ Isukusmba minna le pino ande ndame botol gurej mundur mayenu njak piyanu o mbolnge ta tumba Yesus tugum promba nu tuku gabat mbolnge gurej ta kutuna.

⁸ Tanjana le nuje dubiwanu tango wam ta kanjermba nane palsejningina le sakinaig: Ndanam saka gurej mayenu ake kutuwat a.

⁹ Nu gurej ta tumba nane afu mbolnge piyana kande nu ndametin sungo tina le ndametin tamba sine sanzal mbal turkeg kande nga sakinaig.

¹⁰ Tanjakinaig le nu pasa ta ismba ndek saningina: Ndanam tuku tane pino te piti serde. Nu ye mbolnge wam mayewat.

¹¹ Sanzal mbal mara mara tane ngamukngge minamngaig. Ye tane ndon ait kuennu mine nda.

¹² Pino nu gurej mayenu tembi ye tuku ngarosu pisnewat ta nu ye ngunu tuku ngarosu wakeiyat.

¹³ Ye sinja satngamngit. Kilke tugu njakmba mbolnge nane pasa mayenu kuklimba nu wam kat te turmba sakuwaig le nane ismba nu tuku saka minamngaig ngina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tango
(Markus 14.10-11; Lukas 22.3-6)

¹⁴ Kile nane 12 ta tuku ande Yudas Iskariotnu nu ka pris gabat mbal tugum promba saningina:

¹⁵ Ye Yesus tumba tane tuku wai mbolnge pili ta piyanu giganmba ye samngaig ngina le nane ndek silwa ndametin soj kenmba nu tunaig.

¹⁶ Tunaig le Yudas nu kumba ka Yesus tumba nane tuku wai mbolnge

palmbim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

Yesus nu nuje dubinaig tango ndon Pasowa nyinaig

(Markus 14.12-21; Lukas 22.7-13,21-23; Yohanus 13.21-30)

¹⁷ Bret yis kugatok nyam tuku kusem ait ambonganu mbolnge Yesus dubiwanu tango nu tugum promba kusnanaig: Sine aningge ne ndon Pasowa nyam tuku ka kuanekube nginaig le

¹⁸ nu ndek saningina: Yerusalem tumberan sungo mbol kape. Tango ande ye tane satngi le nu tugum kumba sawap: Tum Tanjonge nuje ait buk patukate ngat. Nuje dubinaig tango ndon ne tuku wandekngge Pasowa nyam tuku sasngat nga sawap.

¹⁹ Yesus nu tanjamba sakina le nuje dubinaig tango nane tanjamba kumba ka Pasowa nyam tuku aganj ndende kuanekinaig.

²⁰ Furirna le Yesus nu nuje dubiwanu tango 12 ndon kumba ka isukusmba minmba

²¹ nu ndek sakina: Ye sinja satngamngit. Tane ngamukngge ande nu ye tuku kupet minit ngina.

²² Tanjakina le nane wamdus najongga ndui ndui nu kusnanaig: i ... Sungo ne yenje nga iduste e nga kusnanaig le

²³ nu lafumba sakina: Ande nu ye ndon nza tuma bret kule pak mbilmba nyat ta not.

²⁴ Ye Ndindo Katesek Tango ye kuyar pasa kumumba kumamngit ta ande nu ye tumba nane wai mbolnge palmbimngat ta ose. Nu piti sungo tamngat. Ina nujenge te-pile ndakina kande maye kande ngina.

²⁵ Tanjakina le nuje kupet tango Yudas nu ndek sakina: i ... Tum tango, ne yenje nga iduste e ngina le Yesus nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

Yesus nu pasa nyam tuku manju te-mayokna

(Markus 14.22-26; Lukas 22.15-20; 1 Korin 11.23-25)

26 Nane isukusmba minmba Yesus nu mañ bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nuñe dubiwanu tanjo niñmba sakina: Bret te tumba nyap. Te yiñe ñgarosu ñgina.

27 Tanjamba nu grep kule murko ñak ta mata tumba Kuate gare pasa tumba nane niñmba sakina: Tane ñakmba grep kule te tumba nyap.

28 Te yiñe ndare. Ndare ta mbolñge pasa kitek Kuate nu tanjo ndoñ o buk katna ta alonu mayok kangat. Ye yiñe ndare kutuwi le Kuate nu nane gudommmba tuku une saukamñgat.

29 Ye tane satinjamñgit. Ye mañ grep kule tenjen nye ndaki ma ma yiñe Mam kulatkate ma mbolñge ye grep kule kitek mañ tane ndoñ nyamñgit ñgina.

30 Tanjaka denpurmba nane mune ande ulnaig sulumba tinja Olif tabe mbol kambim saka kinaig.

Yesus nu Petrusñge nu tuku nyu yabukamñgat ñga sana

(Markus 14.27-31; Lukas 22.31-34; Yohanus 13.36-38)

31 Kumbanñge Yesus nu nane saningina: Furir te mbolñge tane ñakmba kua ka ye kusreyamñgaig. Kuyar pasa tenjenmba sakate.

Kuatenge sipsip kulat tanjo balewa le sipsip pururumba sili-siliwamñgaig ñgate. *Sakaria 13.7*

32 Ye kummba mañ tinji sulumba ye ambonja Galilea ma tugu mbol ka le tane ñgumnenja prowamñgaig ñga saningina.

33 Tanjakina le Petrus nu ndek sana: Nane ñakmba kuru-kuruka kua ka ne kusrenuwaig ta yenje ndo ne kusrene nda ñgina le

34 nu Petrus sana: Ye sinja ne sanamñgit. Furir te mbolñge teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenjamñgat ñgina.

35 Tanjaka sana le Petrus nu ndek lafumba sakina: Kuga. Ne balenumba ye mata baleyam bafuwaig le ta mata ye sinja ne tuku nyu yabuke nda ñgina le nuñe dubinaig mbal ñakmba pasa ndui ta ndo sakinaig.

Yesus nu Kuate ndoñ pasatina (Markus 14.32-42; Lukas 22.39-46)

36 Yesus nane kumba ka ma ande nyunu Getsemani pronaig sulumba nu nuñe dubinaig tanjo saningina: Tane tenje minap. Ye ka sinje Kuate yabanjamñgit ñgina.

37 Tanjaka nu ndek Petrus le Sebedeus tuku kiño armba Yakobus Yohanus nane ken ta kilmba kina ka tanje nu ñgamunjal piti sunjo kamusmba wamdus fagka minna.

38 Tanjamba nu nane saningina: Ye wamdus ñayonja piti sunjo ye toyate le kamuset. Tane tenje ye ndoñ mam-bilmba minap ñgina.

39 Tanjamba saka nu dirdirka kumba ñgurñgurka ndek truk ka Kuate yabanmba sakina: O Mam, kumuñ ndeta kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa ñget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Nane nzali ndo dubiwa ñgina.

40 Tanjamba nu luka ka nuñe dubiwanu tanjo kanjerkina ta nane kinymba minnaig le nu ndek Petrus sana: Ne ait fagnu te ye tuku ñga idusmba mambilmba minam kuga e?

41 Satan tuku tago tane mbol prowikat tukunu tane abo minmba yabanmba minap. Tanjine ñgamunjal Kuate yabanjam tuku idusde ta ñgarosumbi dubiwam tuku ta piti ñgina.

42 Yesus nu mañ lato kumba ka yabanmba sakina: O Mam, kule murko te ye laipyam kumuñ kuga ta ye nyamñgit. Nane nzali ta ndo dubiwa ñgina.

43 Tanjamba nu mañ luka prona ta nane ginyumñge am piti patikinaig le kinymba minnaig le

44 nu nane kanjerka nu mañ nane kusreka luka kumba ka pasa ndui ta ndo yabanja.

45 Yaban denpurmba nu pro nuñe dubiwanu tanjo kusnaningina: Tane mabtumba kinymba minamñgaig? Ait buk patukate. Andenje ye Ndindo Katesek Tanjo tumba une ñak mbal

tuku wai mbolŋge palmbim tuku bafute.

⁴⁶ Ai si. Ye tuku kupet prote si. Tane tingap le sine nane tugum si kab ŋgina.

Yudas nane Yesus biye tinaig
(Markus 14.43-50; Lukas 22.47-53; Yohanus 18.1-12)

⁴⁷ Nu taŋamba pasata minna le taŋgo 12 ta tuku ande Yudas nu taŋgo gudommba kame bagi sibugi kilmba ŋak pronaig. Pris gabat mbal Israel mage nanenŋge taŋamba kukulninginaig le pronaig.

⁴⁸ Yesus tuku kupet taŋgo nu nane kila palmbim tuku buk teŋenmba wam paguniŋgina: Ye ka ande mu-muwi ndeta not. Taŋgo ta biye tiwap ŋgina.

⁴⁹ Kile nane promba Yudas nu pitik ndo Yesus tugum kumba Tum Taŋgo kaiye ŋga sakina sulumba nu muna le

⁵⁰ nu ndek Yudas sana: Mata, ne wam idusmba te prowat ta pitik ka ŋgina. Taŋamba sakina le nane pro Yesus biyamba biye denaig.

⁵¹ Kile Yesus dubiwanu taŋgo ande nuŋe kame bagi gomba tumba pris suŋgo tuku piro taŋgo kilbanu pike welna.

⁵² Taŋana le Yesus nu taŋgo wam kina ta sana: A ... naŋe kame bagi tumba nuŋe ma mbolŋge pale. Taŋgo nane kame bagimbi kame bude ta afunŋe nane kame bagimbi bale faramŋgaig.

⁵³ Ye yiŋe Mam yabaŋi ta nu pitik ndo eŋel kuasmbi gudommba kukulninguwa le ye turyam prowamŋgaig ta ne idus ndate?

⁵⁴ Ye taŋawi ta Kuate tuku kuyar pasa ye tuku sakina ta kumuŋge nda ŋga sana.

⁵⁵ Kile Yesus nu maŋgur suŋgo ta saningina: Ndanam saka ye kuyar taŋgo taŋaŋ tane bagi sibugi kilmba ŋak ye biye tiyam prode. Ye mara mindek kusem wande suŋgo sinamŋge taŋgo pino wam paguka minyok minen tamba tane ye biye tiyam kuga e?

⁵⁶ Wam ŋakmba mayok kinig te tuan taŋgo kame nane Kuate tuku pasa kuyarnaig ta kumude ŋgina. Taŋakina le nuŋe dubinaig taŋgo ŋakmba nu kusremba sili-silimba kua kinaig.

Nane Yesus tumba kusem gabat mbal tugum kinaig

(Markus 14.53-65; Lukas 22.54-71; Yohanus 18.13-14; 19.24)

⁵⁷ Nane Yesus biye tinaig mbal ta nu tumba pris gabat suŋgo Kaiafas tuku wande mbol kinaig. Wande ta mbolŋge kusem pasa bitekŋganu mbal Israel mage mage nane buk pro maŋgurkinaig.

⁵⁸ Petrus nu maskenŋge Yesus dubimba kina ka pris gabat suŋgo tuku fonde sinam kina ka wande mab taŋge ame wam Yesus mbolŋge kuwaig le kaŋgeram tuku nu kame mbal ndoŋ minyok minna.

⁵⁹ Pris gabat mbal Israel gabat sugo pasa pilewanu mbal ŋakmba Yesus balewam tuku afunŋe yabri pasa temayokuwaig ŋga sotinaig le

⁶⁰ nane gudommba tiŋga yabri pasa tumba Yesus mbaranu ŋginaig ta nu kumam tuku pasa ande mayok nda kina. Nane taŋamba pasa ndin sotinaig ma ma kile taŋgo armba tiŋga sakinaik:

⁶¹ Taŋgo te teŋenmba sakina le sile iskeŋ. Kusem wande suŋgo ye sambriwi sulumba mara keŋmba mbolŋge maŋ palmbim kumuŋ ŋga sakina le sile iskeŋ ŋginaik.

⁶² Taŋakinaik le pris gabat suŋgo nu tiŋga Yesus kusnana: Nane ne mbaranu ŋga sakade te ne ndanmba iduste. Ne nane tuku pasa lafuwe nda e ŋgina ta

⁶³ nu miŋge tukulmba maninok minna le pris gabat nu maŋ kusnana: Ne Kristus? Ne Kuate tuku Kiŋo e? Kuate nu abo minit ne nu am mbolŋge lafuwa le sine isbe ŋgina le

⁶⁴ Yesus nu pasa lafumba sakina: Ne sakate not. Ye ne sanamŋgit. Ye Ndindo Katesek Taŋgo Kuate Saŋgri ŋayo nu tuku ndinamŋge minyok mini sulumba gau mbolŋge ndeki le tane ye kaŋgeramŋgaig ŋgina.

⁶⁵ Tanakina le pris gabat sunjo nu pasa ta ismba palseŋna le nu ndek nuŋe tawi fetfetmba sakina: Kile mbulbe. Pasa ande sote nda. Nu Kuate tuku nyu ŋayo silite. Tane nu tuku pasa ŋayonu te ismba

⁶⁶ tane ndanmba idusde ŋgina le nane sakinaig: Nu tanjo ŋayonu. Nu kumwa ŋginaig.

⁶⁷ Tanamba nane afu tinja ka Yesus tumailnu ŋguspemba nu waimbi katmba sanaig:

⁶⁸ Imange ne katnate? Ne Kuatenge madinina tanjo ndeta nyun ta le sine isbe ŋginaig.

*Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina
(Markus 14.66-72; Lukas 22.54-62;
Yohanus 18.15-27)*

⁶⁹ Petrus nu wande mab tange minyok minna le pino ande nu tugum promba sana: Ne mata Galileanu tanjo Yesus ndon minna tuku ŋgina.

⁷⁰ Tanakina le nu nane ŋakmba am mbolŋge nu Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ne pasa sakate ta ye ŋginŋanket ŋgina.

⁷¹ Kile nu tinja kumba ka fonde malaŋga ta tugumŋge tin minna le piro pino ande nu kanjermba nane nu tugumŋge minnaig mbal saningina: Nu Nasaretnu tanjo Yesus nu ndon minna tuku ŋgina le

⁷² Petrus nu sanjri tinja maŋ Yesus tuku nyu yabukina: Ye Kuate am mbolŋge saket. Ne tanjo sakate ta ye sinjka nu gilai ŋgina.

⁷³ Tanamba minmba tanjo afu Petrus tugumŋge minnaig ta nane pro nu sanaig: Ne yabrikate. Ne nu tuku tanjo ande. Ne mata Galileanu tanjo tuku pasa ŋin tugu sine iseg ŋginaig le

⁷⁴ nu nuŋe mironj nuŋe ngaro taprana sulumba sakina: Tanjo ta ye sinjka gilai ŋgina. Tanakina le pitik ndo teg witina.

⁷⁵ Tanana le Yesusŋge Petrus pasa sana ta nu idusna: Teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenamngat

nga sana. Nu pasa ta idusmba nu tinja mayok ka malmbi ŋayona.

27

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig

*(Markus 15.1-5; Lukas 23.1-2;
Yohanus 18.28-32)*

¹ Mafena le maratukuk tinja pris gabat mbal Israel mage mage nane ŋakmba manjgurkinaig sulumba Yesus balewam tuku pasa saka ismba minnaig.

² Pasate denpurmba nane Yesus ndaleka tumba ka gabat sunjo Pilatus tuku wai mbolŋge pilnaig.

*Yudas nu kumna
(Aposel 1.18-19)*

³ Yesus tuku kupet tanjo Yudas nu Yesus balewam tuku pasa sanjri pilenaig le ismba nu wamdus biye mbilmba silwa ndametinj soŋ kenmba ta kilmba pro pris gabat mbal Israel mage mage saningina:

⁴ Tanjo te ye tane tuku wai mbolŋge pilen ta nu mbar kugatok. Ye sinjka mbaren ŋgina le nane nu sanaig: Tanjaig. Piti ta naje ŋginaig.

⁵ Tanakinaig le kusem wande sunjo sinam tange ndametinj bareŋmba nu mayok ka kina ka nuŋe ŋinfok muli panmba kuikŋga kumna.

⁶ Kile pris gabat mbal nane ndametinj ta tanjermba kilmba sakinnaig: Ndametinj te tanjo kumwa ŋga patikigenj. Ta tuku kusem wande sinamŋge ndametinj minig te tur ulendi ndabe ŋginaig.

⁷ Tanamba nane pasa saka kine inummba minnaig sulumba rawe mbal kumwaig le ŋgunu tuku kilke ande piyanaig. Kilke ta waim wakeikanu tuku tanjo kame tuku kilke.

⁸ Ta tuku kilke ta kile nyunu ndare kutukina tuku kilke ŋgade.

⁹ Wam ta mbolŋge tuan tanjo Yeremia tuku pasa ande kumungina. Pasa ta tenenmba sakate.

Nane nu kanjermba piyanu silwa ndametiŋ soŋ keŋmba kumumbi patikinaig ta

10 nane silwa ndametiŋ ta kilmba waim wakeikanu mbal tuku kilke ande piyanaig. Sunjo nu nane taŋamba kam tuku ye sayina ŋgate. *Sakaria 11.12-13*

Pilatus nu Yesus tuku pasa isna (Markus 15.2-5; Lukas 23.3-5; Yohanus 18.33-38)

11 Yesus nu Rom mbal tuku gabat ta tugumŋge tiŋgina le nu Yesus kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e ŋgina le Yesus ndek nu sana: Ne sakate not ŋgina.

12 Taŋakina le pris gabat mbal Israel mage mage nane pasa gudommba kilmba Yesus mbolŋge patika nu mbaranu ŋga saka minnaig le nu nane tuku pasa ande lafu ndana le

13 Pilatus nu kusnana: Ai te. Ne mbar gudommba kanu sakade ta ne nda isit e ŋgina.

14 Nane nu mbar gudommba kanu sakinaig ta Yesus nu pasa ta inum lafumba gabat taŋgo sa ndana le nu wam ta tuku pirerek purkina.

Pilatus nu Yesus balewaig ŋga saniŋgina

(Markus 15.6-15; Lukas 23.13-25; Yohanus 18.39-19.16)

15 Yar mindek Pasowa tuku ait mbolŋge nane Zu mbal Pilatus tugum kumba muliŋ kilanu taŋgo ande paska tam tuku sawanu le nu paska niŋganu.

16 Ait ta mbolŋge taŋgo mbaranu ande nyunu Barabas nu muli wandekŋge minna.

17-18 Taŋgo ŋakmba Yesus tuku saka minnaig le pris gabat mbal gubra kagli firka ake Yesus tumba nu tuku wai mbolŋge pilnaig ta Pilatus nu kila. Ta tuku nane pro nu tugumŋge maŋgurkinaig le nu Yesus kusrewam idusmba nane kusnaniŋgina: Ye Yesus nane Kristus ŋgade nu paska tiŋgi e ko taŋgo ŋayonu Barabas paska tiŋgi ŋga kusnaniŋgina.

19 Pilatus nu nuŋe minyo mbili ma-ditaknu ta mbolŋge minyoka Yesus

pilemba minna le piyo nuŋe nu taŋgo ande kukulna le nu tugum promba sana: Piyo nane nu teŋenmba sakat. Ne taŋgo tiŋreknu ta kusrewa. Ye nu tuku kiŋatit sulumba ye wamdus fulilka minet ŋga sakat ŋgina.

20 Pris gabat mbal Israel mage mage nane taŋgo pino sisenŋniŋmba wam pagukinaig le Barabas paska te-luka niŋmba Yesus balewam tuku Pilatus sanaig.

21 Taŋamba sanaig le gabat taŋgo nu maŋ kusnaniŋgina: Ye nale tuku ima paski le mayok kuwa ŋga idusde ŋgina le nane Barabas ŋginaig.

22 Taŋakinaig le Pilatus nu nane saniŋgina: Ye Barabas paski sulumba Yesus nane Kristus ŋgade te ye nu ndani ŋga idusde ŋgina le nane ŋakmba lafumba sakinaig: Ail kazrai mbolŋge nil danŋguwaig ŋginaig.

23 Taŋakinaig le nu ndek sakina: Ndanam. Nu ame wam mbarna ŋgina le nane maŋ sunjomba wika-raumba sakinaig: Ail kazrai mbolŋge nil danŋguwaig ŋga saka minnaig.

24 Kile zigna sunjo mayok kambim bafuna le Pilatus nu kanjermba nuŋe pasambi nane tuku wamdus kile-ibenkam kumuŋ kuga ta katesemba nu kule tumba pro maŋgur sunjo ta nane am mbolŋge nuŋe wai minyanŋa sakina: Taŋgo te kumwa ta ye tuku mbar kuga. Mbar ta taŋgine ŋgina le

25 nane ŋakmba ndek sakinaig: Ta maye. Nu tuku ndare ta sine siŋgine kiŋo kame turmba pasokuwa ŋginaig.

26 Nane taŋamba sakinaig le Pilatus nu Barabas paska tumba Zu mbal niŋgina sulumba kame mbal saniŋgina le nane Yesus tumba muli karenjumbi ŋgusnaig. Taŋanaig le Pilatus nu nane saniŋgina: Taŋgo te tumba ail kazrai mbolŋge palpe ŋgina.

Kame mbal nane Yesus tumba ŋayo silinaig

(Markus 15.16-20; Yohanus 19.2-3)

27 Kame mbal Yesus tumba Pilatus tuku wande sunjo ŋgirpem taŋge

pilmba kame tanjo njakmba wikinaig le pro manjurkinaig.

²⁸ Kile nane Yesus tuku tawi paska tawi gurgur mindepiye mayenu tumba nu kai tunaig sulumba

²⁹ muli nzapo njak pirka gabat kaimba dido tumba nu tuku wai ndinam mbolnje pilmba nu usre kupetmba pro dagol tidronga sakinaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sunjo nginaig.

³⁰ Tanjamba nane nu nguspemba dido ta yaimba gabatnu katanu.

³¹ Nane tanjamba usre kupetmba nzumil te-tumba denpurmba tawi ta manj paska nuje tawi siluk tumba ail kazrai mbolnje palmbim tuku nu tumba kinaig.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnje pilnaig

(Markus 15.21-32; Lukas 23.26-43; Yohanus 19.17-27)

³² Kinaig ka ndinje Sireneni tanjo Simon te-silika nu Yesus tuku ail kazrai kurawa nga sanjrimba sanaig le nu kurana.

³³ Tanjamba nane kumba ka ma nyunu Golgota pronai. Nyu ta tugu Tanjo Gabat Murko.

³⁴ Pro tanje nane ndek marasin kaglinu ande ngaro rar mukuwam tuku grep kule tur mbilmba nyuwa nga tunaig ta nu fudinmba tagomba mbulna.

³⁵ Kame mbal Yesus tumba ail kazrai mbolnje nil danjginaig sulumba nu tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig sulumba

³⁶ ail kazrai tugum tanje minyoka nu kulatka minnaig.

³⁷ Gabat fumnje nu balenaig tuku pasa gabat tenemba kuyarnaig: *Tanjo te nyunu Yesus. Nu Zu mbal tuku gabat sunjo* nga kuyarnaig.

³⁸ Nane kuayar tanjo armba turmba kilmba ande nu tuku ndinamnje ande najam kumamnje ail kazrai mbolnje nil danjginaig.

³⁹ Nane afu munju lilika kine ilemba Yesus nzumil te-tumba nduku-ndukumba sanaig:

⁴⁰ Tanjo nu Israel kusem wande sunjo sambrimba mara kenmba mbolnje manj palmbim tuku sakina ta kile aninje. Ne nane miroj nane ngarosu tura. Ne Kuate tuku Kinjo kande ail kazrai kusremba iben kaye nga samba minnaig.

⁴¹ Pris gabat mbal nane kusem pasa biteknganu mbal Israel mage mage nane mata Yesus nunumba pinjil mer te-tumba sakinaig:

⁴² Nu tanjo afu tuku muskil kile-tidingina. Kile nu nuje muskil te-tiwam kumu kuga. Nu Israel mbal tuku gabat sunjo minmba ndeta kile ail kazrai ta kusremba ndekuwa le sine son ngube.

⁴³ Ye Kuate tuku sanjri tomba tinjet nga sakina. Ye nu tuku Kinjo ngina. Ariya. Kuate nu nzalinu kande nu tuku muskil te-tiwe tuwa nga saka minnaig le

⁴⁴ kuayar tanjo armba Yesus tugumnje ail kazrai mbolnje danjginaig ta nale mata manju ndui tambu nu tumail pannaik.

Yesus nu kumna
(Markus 15.33-41; Lukas 23.44-49; Yohanus 19.28-30)

⁴⁵ Ki kanum 12 mbolnje ma njakmba ma furir sunjo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolnje kugana.

⁴⁶ Ki kanum 3 tanj Yesus nu wi kuenka sakina: *Eli, Eli, lama sabaktani* ngina. (Pasa ta tugunu tenemba. Yine Mbara, yine Mbara, ndanam ne ye kusreyat).

⁴⁷ Tanjakina le nane afu tanje minnaig ta ndek sakinaig: Tanjo te nu Elia wikate nginaig le

⁴⁸ pitik ndo tanjo ande pinderka kumba ka kulelu tumba grep kule mbolnje tolna sulumba Yesus nyuwa nga didombi te-dunga nu tuku minje mbolnje pilna le

⁴⁹ nane afunje ndek sakinaig: Yauk. Elia nu pro nu paska te-ibenamngat inde nginaig.

⁵⁰ Kile Yesus nu manj sunjomba witina sulumba nu kumna.

⁵¹ Yesus nu kumna le kusem wande sunjo sinamnge tukul wande tukulanu tawi sunjo ta mbolnge fetka ibenngge biteknngina. Mumni sunjo prona le ndame sugo afu fetke likinaig.

⁵² Ndame burok afu mindesin ngukanu ta kakerke likinaig le Kuate tuku mbal gudommba o buk kume likinaig tuku man abonnga tinginaig.

⁵³ Yesus nu man tingina le nane ndame burok kusreke lika mayok kumba Yerusalem tumbran sunjo ta kine likinaig le tanjo gudommba nane kangerkinaig.

⁵⁴ Kame mbal tuku gabat nuje kuasmbi ndon Yesus kulatka minnaig ta nane mumni kamusmba wam afu pronaig ta kangerka nane kuru-kuruka sakinaig: i ... Tanjo te nu sinja Kuate tuku Kinjo nginaig.

⁵⁵ Pino afu gudommba maskenngge mambilmba nu kangermba minnaig. Yesus nu buk Galilea kusremba Yerusalem kina ta nane nu dubimba sinzanjaig.

⁵⁶ Nane ngamuknge ande Maria nu Magdalanu pino. Ande Maria kise nu Yakobus le Yosef nale tuku ina nakile. Ande Sebedeus tuku kinjo ar ta tuku ina nakile.

Tanjo ande Yesus tuku mindesin wakeina

(Markus 15.42-47; Lukas 23.50-56; Yohanus 19.38-42)

⁵⁷ Ki ait ta furiram maror tanjo ande Arimateanu nyunu Yosef nu prona. Nu Yesus dubiwanu tanjo ande minna.

⁵⁸ Nu Pilatus tugum kumba Yesus tuku mindesin tam tuku sana le Pilatus nu woka mindesin nu tape nga saningina.

⁵⁹ Saningina le Yosef nu mindesin tumba tawi kaukauk purfennumbi songina sulumba

⁶⁰ nu tumba ka nuje ndame burok ande kitek buk sarka wakeina tuku ta sinamnge pilna. Pilna sulumba ndame sunjo ande barimba pro burok minje ta tukulmba nu kina.

⁶¹ Nu kina le Maria Magdalanu nale Maria kise ndon nale ndame burok tumailam tanje minyak minnaik.

Kame tanjo nane Yesus tuku mindesin kulatkinaig

⁶² Yesus nu kumna le mafena le pris gabat mbal Farisi mbal ndon kumba ka Pilatus tugum promba manjurka sakinaig:

⁶³ Sunjo, yabri tanjo ta nu minna ait mbolnge pasa ande sakina ta sine kile man iduseg. Nu tejenmba sakina: Ye kumi sulumba mara armba kusreka kenju mbolnge man tingamngit ngina.

⁶⁴ Ta tuku ne nane kame mbal kukulninga le nane kumba ka ki ait kenmba mbolnge nu tuku kumu kulatkuwaig. Kuga ta nuje dubinaig tanjo nane nu tuku mindesin kuaryar tumba ka yubenga nu buk tingat nga tanjo pino saninguwaig le nuje yabri ambokok ta sunjo nyawikat nga sanaig.

⁶⁵ Tanjaka sanaig le Pilatus nu ndek nane saningina: Tane kame mbal afu kilmba ka nu tuku kumu ta kulat mayewap nga saningina le

⁶⁶ nane kumba ka ndame ta mbolnge katesewam tuku wasik pilmba kame mbal tanje patikinaig.

28

Yesus nu man tingina

(Markus 16.1-10; Lukas 24.1-12; Yohanus 20.1-18)

¹ Nanjine kusem ta kugana le piro tugu palmbinu ait mbolnge maratukuk tinga Maria Magdalanu nale Maria ande kise ndon nale tinga ndame burok mindesin pilnaig ta kangeram kinaik. Kumba ka ta pronaik le

² mumni sunjo prona le Sunjo tuku enjel ande samba mbolnge ndeka ndame sungokanu burok minje tukulnaig ta barina le kasom kina le ndame ta mbolnge minyak minna.

³ Enjel ta tuku tumail pasi uge linju ndo teli tuku bulu tanja. Nu tuku tawi ta kauknu ndo.

⁴ Kame mbal ta nane nu kanjermba kuru-kuruka ngarosu piririmba ngurngurka ndeka tanjo kumanu tanan minnaig.

⁵ Tanamba minnaig le enel pino ar ta sanikina: Tale kuru kuru ndakap. Yesus nane nu tumba ail kazrai mbolnge nil dannginaig ta tale nu sotade ta ye kila.

⁶ Nu tenge mine ndakate. Nu buk sakina tanamba nu tingat. Ai te. Nu pilnaig tuku ma mbol te kuga.

⁷ Tale pitik luka kumba ka nuje dubiwanu tanjo tenenmba saningap: Yesus nu kumna ta man tingat. Nu ambonga Galilea ma tugu mbol kuwa le tane ka tanje kanjeramngaig nga saningap. Ye pasa ta tale satikam prowit ngina.

⁸ Nu tanakina le nale kuru-kuruka gare jak pitik ndo ndame burok ta kusremba nuje dubiwanu mbal saningam tuku pinderkinaik.

⁹ Nale pinderka kinaik le Yesus pro ndinngale nale kile-siglika kaiyenikina le nale ndek dagol tidronga nu tuku kupe biymba nu tuku nyu tedunginaik.

¹⁰ Tananaik le nu nale sanikina: Tale kuru kuru ndakap. Tale kumba yije tira kame saningap le Galilea ma tugu kuwaig. Tanje nane ye kanjeryamngaig nga saningap ngina.

¹¹ Pino ar ta kumba minnaik le kame mbal Yesus tuku kumu kulatkinaig ta afunje kumba ka Yerusalemnge wam jakmba mayok ke likinaig ta pris gabat mbal wam kubeu ninginaig.

¹² Kubeu ninginaig le pris gabat kame Israel mage mage ndon mangurkinaig sulumba wam ta tuku saka ismba denpurmba ndametin afu kilmba kame mbal ta ninmba saninginaig:

¹³ Tane tanjo pino tenenmba saningap. Sine furir kinymba gilaingig le nuje dubiwanu tanjo afunje pro nu tuku mindesin kuayar tumba kaig nga saningap.

¹⁴ Gabat sunjo Pilatus nu wam te iswa ta sine ka nu tugum kumba pasa

kumumbi te-tibe le tane pa kanjere nda nginaig.

¹⁵ Tanakinaig le kame mbal ta ndametin yaika ka wam pagukinaig pasa ta kumunaig. Wam kube ta Zu mbal ngamuknge sunjoka kumungina le kile saka minig.

Nuje dubiwanu tanjo afu Yesus kanjernaig

(Markus 16.14-18; Lukas 24.36-49; Yohanus 20.19-23; Aposel 1.6-8)

¹⁶ Nuje dubiwanu tanjo 11 nane Galilea ma tugu mbol kinaig ka tanje Yesus nu o buk nane tabe ande saningina ta nane ta ponnginaig.

¹⁷ Nane tabe ta mbolnge Yesus kanjermba nu tuku nyu tedunginaig ta nane afu tanjo kise nga wamdus terokinaig.

¹⁸ Kile Yesus pro nane saningina: Sangri jakmba kilke mbolnge samba mbolnge Kuate nu ye tuku wai mbolnge pilna.

¹⁹ Ta tuku tane kape sulumba kilke tugu jakmba mbolnge tanjo pino jakmba ye dubiyam tuku tumningap. Tanawap sulumba nane Mam tuku nyu mbolnge Nindo nuje tuku nyu mbolnge Tukul Guwa tuku nyu mbolnge kule pisne ningap sulumba ye pasa afu tane dubikam tuku saka tumtingen ta jakmba nane tumningap.

²⁰ Tane tanawap le ye tane ndon minmba mini le ma ma kilke te kugawam tuku ait prowamngat nga saningina.

Son.

MARKUS

Markus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tango 12 madiningina ta Markus nu nane tuku ande kuga. Yesus nu luka samba mbol kina le Paulus nu Barnabas ndonj pasa mayenu saka likinaig ta nu nale turkina. Markus tuku mape nyu ande Yohanus. (Aposel 13.1-4 kanjerap).

Markus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Nane kasomok mbal nane yabri mbara sungomba mbarininginaig ta Yesus nu nane njakmba liniimba mbolnge minit ta nane katesewaig nga nu pasa mayenu te kuyarna sulumba Yesus nu manau sangri kitek sungomba ke likina ta te-mayokmba nane tumningina.

Yohanus kule pisne tango pasa kuklina
(Mateus 3.1-12; Lukas 3.1-18; Yohanus 1.19-28)

¹ Kuate tuku Kinjo Yesus Kristus tuku pasa mayenu ta

² tuan tango Aisaia nu tejenmba kuyarna le minit.

Ne isa. Ye tango ande kukuli le nu ambonga promba ne tuku ndin wakeiyamngat.

³ Ma baknu mbolnge wi ande kuenka tejenmba sakate. Sunjo tuku ndin wakeimba kuanekap. Nu likam tuku ndin te-tiwap ngate.

Aisaia 40.3

⁴ Yohanus kule pisne tango nu pasa ta kumumba ma baknu mbolnge minmba pasa kuklimba tango nane ngamungal biye mbilmba manau ngaigonu kusreka kule pisne tuwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilaingamngat nga saka minna.

⁵ Nu tanjamba minna le Yerusalem mbal Yudea tumbran yinyam nane njakmba nu tugum prowe likinaig.

Nane nanjine une manau kilemayokke likinaig le Yohanus nu ndek Yordan kule mbolnge nane kule pisneniimba minna.

⁶ Yohanus nu kamel nguenu njak tawi silika let tinmba nu kasbur wak alonu nguimzaj kulenu kilmba nyumba tanjamba minna sulumba

⁷ pasa kuklimba saningina: Ande nu ye ngumnemnge prowamngat ta nu ye tuku sangri lite. Ye tango mayenu kuga. Ye nu tugumnge loka nu tuku kupe ngaro tuku muli kukliwam tuku wam naj ta mata ye nu mbolnge kam kumu nj kuga.

⁸ Ye tane kulembi kule pisnetinget. Nu tane Tukul Guwambi tane tuku ngamungal kule pisne tanj tinjamngat nga saningina.

Yohanusnge Yesus kule pisnena le Satan nu Yesus tagona

(Mateus 3.13-17; 4.1-11; Lukas 3.21-22; 4.1-13)

⁹ Ait ta mbolnge Yesus nu Galilea ma Nasaretnge Yohanus tugum prona le Yohanusnge nu Yordan kule mbolnge kule pisnena.

¹⁰ Kule pisnena le nu tabek kina le pitik ndo samba talkina le Tukul Guwa gami tanj ndeka Yesus mbolnge minna le kanjerna.

¹¹ Tanjana le samba mbolnge pasa ande promba tejenmba sakina: Ne yije Kinjo. Ye ne tuku kume purmba ne tuku gare sunjo tet ngina.

¹² Nu kule pisne tina le kile ndo Tukul Guwa Yesus nu ma baknu mbol kuwa nga kukulmba sana le nu ndek kina.

¹³ Ma ta mbolnge aganjmor nguikok ndo minnaig.

Nu kumba ka mara 40 tanje minna le Satan nu pro ndek Yesus tago-tagona. Tanjawe denpurna le Kuate tuku enel ndeka Yesus sinzanjaig.

Yesus nu tango bailkamba wike likina

(Mateus 4.12-22; Lukas 4.14-15)

¹⁴ Nane Yohanus mulintumba wandeknge pilnaig le Yesus nu pro Galileange Kuate tuku pasa mayenu kuklimba sakina:

15 Kile ait kumungate le Kuate nu nuŋe gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ŋgamuŋgal biye mbilmba maŋau ŋaigonu kusreka pasa mayenu ismba son ŋgap ŋgina.

16 Kile Yesus nu Galilea kule kualin make dubimba kumbaŋge nale aba nakile Simon le Andreus ndoŋ kumaŋ bukuŋga minnaik le kaŋgerkina. Nale tuku piro ta kualegaŋ kilnaik tuku.

17 Yesus nu nale kaŋgerka ndek sanikina: Tale ye dubiyap le yeŋge tale tumtiki le taŋamba taŋgo kil-amŋgaik ŋga sanikina.

18 Sanikina le nale pitik ndo tiŋga kumaŋ kusreka nu dubimba kinaik.

19 Yesus nu maŋ fudiŋmba kumba ka Sebedeus tuku kiŋo ar Yakobus nale maib nuŋe Yohanus ndoŋ kaŋgerkina. Nale nakile waŋ mbolŋge minyoka kumaŋ zailŋga minnaik le

20 nu kaŋgerka nale wikina le nale mam nakile Sebedeus nuŋe piro taŋgo ndoŋ waŋ mbol taŋge kusreka nu dubinaik.

Yesus nu taŋgo ande bukla ŋak wakeina

(Lukas 4.31-37)

21 Nane kinaig ka Kaperneum tumbranŋ pronaig. Pro kusem ait mbolŋge Yesus nu kusem wandek sinam kumba taŋge nane pasa tum-ŋmba minna.

22 Nu kusem pasa bitekuŋganu mbalŋge pasa tumningig taŋamba tum ndaniŋgina. Nu pasa miro taŋgo taŋaŋ pasa saniŋgina le nane ŋakmba pirerek purkinaig.

23 Naŋgine kusem wandek sinam taŋge taŋgo ande bukla ŋak minna.

24 Nu ndek witimba sakina: Yesus Nasaretnu, ne sine ndoŋ wamduŋ tuma kuga. Ne sine bale faram tuku prote e? Ne Kuate tuku Kiŋo ta ye kila ŋgina le

25 nu ndek bukla ta sawe lika sana: Ne maninka. Taŋgo ta kusremba mayok ka kaye ŋgina.

26 Taŋakina le bukla taŋgo ta kusre-wam bafumba witimba ŋgarosu zul-barekuŋga nu mayok ka nu kusremba kina le

27 nane ŋakmba ndek pirerek purka muŋgu kusnaŋginaig: Ame wam teŋen. Pasa te kitek. Nu sangri ŋak taŋaŋ bukla mata saniŋgit le nane nu tuku pasa isig ŋginaig.

28 Taŋamba Yesus tuku nyu Galilea ma ŋakmba kumuŋge likina.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina

(Mateus 8.14-17; Lukas 4.38-41)

29 Kile Yesus nane ndek kusem wande ta kusremba Yakobus le Yohanus kilmba ka Simon le Andreus tuku wande mbol kinaig ka taŋge

30 Simon magma nuŋe nu guaze ŋak ŋgaro pa tiŋgina le nu kinye ŋak minna le nane ndek Yesus kila sanaig.

31 Taŋakinaig le nu pro pino ta wainu biymba te-tina le ŋgaro pa tiŋgina ta mukumba nu mayekina. Taŋamba nu tiŋga nane tuku paguna.

32 Ki butuŋgam bafuna le nane afuŋge naŋgine mbal guaze tugu yimyam ŋak afu bukla ŋak ta kilmba mindeka Yesus tugum prowe likinaig.

33 Tumbranŋ ta tuku mbal ŋakmba wande mab taŋge maŋgurkinaig le

34 Yesus nu gudommba guaze tugu kise kise ŋak kile-tidiŋga bukla ŋaigonu ŋak ta pitaike likina. Bukla kame nane Yesus kila tukunu nu nane tuku miŋge pipniŋgina le nu tuku sa ndakinaig.

Yesus nu Galileanŋge pasa kuklina

(Lukas 4.42-44)

35 Mafemba minna le Yesus nu aboŋga tiŋga mayok kumba ka ma yamokuŋge Kuate ndoŋ pasata minna.

36 Pasata minna le Simon nane nu sotinaig.

37 Sota kumba ka taŋge nu te-silika sanaig: Nane ŋakmba ne sota kus-naŋgade ŋginaig le

38 nu ndek nane saniŋgina: Sine tiŋga tumbranŋ patuk patuk ta kab. Ye taŋge mata pasa kukliwamŋgit. Ku-ate nu ta tuku ye kukulyina ŋgina.

39 Tanjamba nu Galilea tumbran njakmba mbolnje lika nangine kusem wande mbolnje pasa kukliwe lika bukla gudommaba pitaike likina.

Yesus nu tango ngirnger njak wakeina (Mateus 8.1-4; Lukas 5.12-16)

40 Tango ande ngirnger njak Yesus tugum promba dagol tidronga nu sarsarumba sana: O Sungo, ne kumuñ. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ngarosu wakeiwa ngina le

41 nu tango ta kanjermaba sinamba ndek wai kuitka kiremba sana: Au. Ye ne wakeinet. Ne mayeka ngina.

42 Tanjakina le ngirnger gagulka ngarosu mayekina le

43 Yesus nu kukulmba pasa sanjrinu sana:

44 Ye ne mbolnje manau kit te afu sa ndaninga. Ne mayekat tukunu ne kumba ka Moses tuku tukul dubimba atrau aganj pris tawe le atraukuwa le njakmba ne mayekat ta katesewaig ngina.

45 Tanjamba peuna ta nu kina ka wam ta saka saka likina. Ta tuku Yesus nu kile tumbran sugo afu ngamuknje ake likam kumuñ kuga. Nu ma yamok ta mbolnje ndo minanu le nane tumbran tumbran njakmba nu tugum prowe likanu.

2

Yesus nu tango ngarosu milmailkanu wakeina (Mateus 9.1-8; Lukas 5.17-26)

1 Mara afu kinaig le Yesus nu man luka Kaperneum promba wande ande mbolnje minna le nane pasa ismba

2 nane gudommaba pro wande ta sinamnje manjurka wande mab ta mata kumuñgina.

3 Kile nane afunje tango ngarosu milmailkanu mindemba nane tuku baikamba nu sukunja pronaig ta

4 tango gudommbange ma tukulnaig tukunu Yesus tugum prowam kumuñ kuga le nane ndek wande ponja Yesus gabat fumnje wande fu tetka guaze tango nzanzan njak ta muli panmba pilnaig le ndekina.

5 Tanjana le Yesus nu nane nu tuku sanjri tomba tinjinaig ta katesemba nu ndek tango ngarosu milmailkanu ta sana: Kinjo, ye ne tuku mbar njakmba sauka gilainget ngina.

6 Tanjaka sana le wande kusem tange kusem pasa biteknjanu mbal afu minnaig ta nane nangine wamdusmbi sakinaig:

7 Ndanam saka tango te tanjamba sakate. Nu Kuate le tango tuku mbar saukate e? Kuatenje ndo mbar saukam kumuñ nga idusmba minnaig le

8 nu pitik nane tuku wamdus kamusmba ndek sanjgina: Ndanam saka tane wamdus te-pilemba minig.

9 Ye tane kusnatingamngit. Ame pasa ye tango ngarosu milmailkanu te sanu tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainget ko tinja nane nzanzan kuramba lika kaye njet.

10 Ye Ndindo Katesek Tango kilke te mbolnje mbar saukam tuku ye sanjri njak. Tane wam ta kila palmbim tuku ye kile pasa wam bada te sakamngit ngina. Tanjaka nu tango ngarosu milmailkanu ta sana:

11 Ye ne sanet. Tinja nzanzan kuramba nane tumbran kaye ngina.

12 Tanjakina le nu nane njakmba am mbolnje pitik ndo tinja nuje nzanzan kuramba mayok ka kina le nane wam ta kanjermaba pirerek purka wai makemba Kuate tuku nyu te-dunja sakinaig: i... Sine wam kitek tenjen kanjer ndaweg nginaig.

Yesus nu Levi wikina (Mateus 9.9-13; Lukas 5.27-32)

13 Yesus nu mayok kumba ka man kule kualinj piyal tange minna le nane gudommaba pro nu te-ngamunaig le nu nane pasa tumningina.

14 Pasa tumninge denpurmba nu tinja kumba ka takis kilanu wande mbolnje Alfeus tuku kinjo Levi piroka minna le kanjermaba sana: Ne ilmba ye dubiya ngina le nu ndek tinja nu dubimba kina.

15 Kile Yesus nuje dubiwanu mbal ndon Levi tuku wande mbol kinaig le takis kilanu mbal nane afu une

ajak nane gudommaba nu dubimba kinaig. Nane isukusmba minnaig le nu dubinaig mbal afu mata nu ndon isukusnaig.

¹⁶ Tanjanaig le kusem pasa biteknganu mbal Farisi afu nane Yesus mbal najgonu ta ndon isukusmba minna le kanjgermba ndek nu dubiwanu kuasmbi saninginaig: Ndanjam saka nu takis kilanu mbal wam najgonu kade mbal ndon isukusit nginaig le

¹⁷ nu pasa ta ismba saningina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze jak mbal ndo nu tugum kinig. Afu sine magenu ngade ta ye nane wika wakeikam pro ndawen. Ye une jak mbal wika wakeikam tuku prowen ngina.

*Nyamagan pinkam tuku pasa
(Mateus 9.14-17; Lukas 5.33-39)*

¹⁸ Mara ande Yohanus kule pisne dubiwanu mbal Farisi mbal nane Kuate tuku nga nyamagan pinka minnaig le nane afu pro Yesus kusananaig: Yohanus dubiwanu mbal Farisi dubikanu mbal ait afu nyamagan pinkade. Ndanjam nane dubinade mbal manau ta ke ndakade nginaig le

¹⁹ nu lafumba saningina: Tango ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolnge nu nuje mbal ndon minit tukunu nane nyamagan pin ndakade.

²⁰ Ait ande prowa le afunje pro tango ta nane ngamuknge tuwaig le nane pitinu nyamagan pinkamngai.

²¹ Ande nu tawi urfunu burokuwa le kuminj abonu tumba burok ta tukulmba zail ndangate. Nu tanawa ta kuminj kitek tanje urfunu didikuwa le lato fetkamngat.

²² Ande nu grep kule kitek tumba aganjmor ngaro urfunu sinamnge tol ndate. Nu tanawa ta grep kule fulilka aganjmor ngaro urfunu fetka grep kule kutuke suluwamngat. Grep kule aganjmor ngaro tur ngisikamngat. Nane grep kule kitek tumba aganjmor ngaro kitek sinamnge tolde ngina.

Kusem ait mbolnge manau kam tuku pasa

(Mateus 12.1-8; Lukas 6.1-5)

²³ Kusem ande mbolnge Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuje dubiwanu mbal wit alonu supika nyam nyam kinaig le

²⁴ Farisi tango afunje nane kanjerka Yesus sanaig: Ai si. Ndanjam saka nane sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolnge nyamagan kilig nginaig le

²⁵ nu lafumba saningina: David nuje mbal ndon nane guba najgoningina le wam pile paskinaig sulumba nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae.

²⁶ Abiatar nu pris sungo minna le David nu Kuate tuku wandek kina sulumba tukul bret Kuate am mbolnge patikinaig ta afu kilmba nyumba nuje mbal mata ningina le nyinaig. Bret ta tango nane nye ndakade tuku. Prisnge ndo nyade tuku ngina sulumba

²⁷ sakina: Kuate nu kusem ait tanjonge kulatkuwa nga pilna. Kusem aitnge tango kulatkuwa nga tango te-mayok ndana.

²⁸ Ye Ndindo Katesek Tango ye kusem ait tuku gabat mata minet ngina.

3

Yesus nu tango wai pagranganu wakeina

(Mateus 12.9-14; Lukas 6.6-11)

¹ Yesus nu man kusem wandek sinam kina. Sinam tanje tango ande wai kummba pagranganu jak minna.

² Farisi nane nu kusem ait mbolnge tango wakeiwa le pasa mbolnge palmbim tuku nu kulatka minnaig le

³ nu tango wainu kummba pagranganu jak ta sana: Ne ilmba ngamu tenje tinga ngina.

⁴ Tanakina sulumba Yesus ndek nane saningina: Sine singine tukul dubika kusem ait mbolnge sine afu mbolnge wam mayebe ko najobe? Ande wakeibe ko balebe nga kusaningina le nane maninok minnaig.

⁵ Tanjanaig le Yesus nu gubra tumba mbilmbilka nane kanđerkina ta nane ngamunggal karenjanu njak tukunu nu ngamunggal pitina sulumba tango ta sana: Ne wai kuitka ngina le nu wai kuitka wai mayekina.

⁶ Tanjana le Farisi mbal pastinga mayok ka Herodus dubinaig mbal ndon manjurkinaig sulumba Yesus balewam tuku pasa katmba ndin sotinaig.

Nane gudommba Yesus dubimba kinaig

⁷ Yesus nuje dubiwanu mbal ndon ma ta kusremba Galilea kule kualin tugum kinaig le Galilea mbal gudommba nu dubimba kinaig.

⁸ Yudea ma tugu Yerusalem tumbran sunjo Idumia ma Yordan kule make sim Tirus le Sidon patuknje tumbran fonfon ta tuku mbal gudommba Yesus wam ke likina ta ismba nu tugum prowe likinaig.

⁹⁻¹⁰ Nane prowe likinaig mbal Yesus nu guaze tango wakeike likina ta kila tukunu guaze mbal promba nu kirewam tuku munju signannginaig le Yesus nu ndek nuje dubiwanu mbal saningina: Ye tuku wan ande madiwap. Nane gudommba munju signa-signanga ye pipkade ngina.

¹¹ Mara mindek bukla najgonu nane Yesus kanđermba ka nu tugumnje baringe lika wikaraumba sakanu: Ne Kuate tuku Kinjo nganu le

¹² nu ndek nane minje pipnijmba nu tuku nyu te-mayok ndawaig nga sanijmba minanu.

Yesus nu aposel 12 madiningina (Mateus 10.1-4; Lukas 6.12-16)

¹³ Yesus nu tabe ande ponjina sulumba nuje nzalimbi tango wike likina le nane ndek nu tugum pronai.

¹⁴ Tanjanaig le nu nane ngamuknje tango 12 nu ndon minam tuku madiningina. Nu nane kukulninguwa le nuje pasa kuklimba

¹⁵ bukla pitaikam tuku sanjri tam tuku nga nu nane madiningina.

¹⁶ Nane tuku nyu kat nanjine ta tenjemba. Ande Simon Yesusnje nyu kitek Petrus ngina.

¹⁷ Ande Yakobus nu Sebedeus tuku kinjo nuje. Ande Yohanus nu Yakobus tuku maib nuje. (Nale ar ta Yesus nyu ande Boanesis ngina. Nyu ta tugunu Kuaila).

¹⁸ Nane afu Andreus, Filipus, Bartolomeus, Mateus, Tomas. Ande Yakobus nu Alfeus tuku kinjo nuje. Ande Tadeus. Ande Simon mape nyu nuje Selot.

¹⁹ Ande Yudas Iskariotnu. Ngumneja nu Yesus tuku kupet tango mayok kina.

Yesus nu Belsebul ndon piro tuma nginaig

(Mateus 12.22-32; Lukas 11.14-23; 12.10)

²⁰ Kile Yesus nu tinga ka wande mbol kina ta nane gudommba manjurkinaig le Yesus nane isukusam mata kumunj kuga.

²¹ Yesus tuku ndare tuma wam ta ismba nu itilu nginngankate nga idusmba nane nu tam kinaig.

²² Kile kusem pasa biteknganu mbal afu Yerusalemnje ndekinaig ta ndek sakinaig: A ... bukla Belsebulnje nu tate. Bukla kame tuku gabat Belsebulnje sanjri ta tuwit le nu bukla pitaikate likate nga sakinaig.

²³ Tanjakinaig le Yesus nu ndek te yalpe nga yaba pasa afu nane saningina sulumba sakina: Satan nu nuje mbal pitaikam kumunj e?

²⁴ Gabat sunjo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka nanjine nanjine kame buwaig ta nane sanjri njak minam kumunj kuga.

²⁵ Wande ande tuku mbal nane pur yimyamka nanjine nanjine kame buwaig ta nane mata sanjri njak minam kumunj kuga.

²⁶ Tanjamba ndo Satan nu nuje mbal pitaika pur yimyamka nane ndon kame bute kande nu mata sanjri njak mine ndaka ngisikam bafute kande.

²⁷ Tango sanjrinu ande nuje wande kulatkate ta ande pro nu tuku aganj ndende kuayaram kumunj

kuga. Nu tanjo sangrinu te-ibenmba nu ndalekuwa sulumba ndo aganj ndende kilam kumuŋ.

²⁸ Ye siŋka satinŋamŋgit. Tanjo tuku une maŋau tumail pan maŋau ta ŋakmba Kuate nu sauka gilainŋate tuku.

²⁹ Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta sauka gilainŋe nda. Nu mbolŋge minmba minamŋgat ŋgina.

³⁰ Nane Yesus nu bukla ŋak ŋginaig tukunu nu taŋamba nane rironŋ pasa niŋgina.

Yesus ina mambo kat nuŋe pronaig (Mateus 12.46-50; Lukas 8.19-21)

³¹ Kile Yesus ina nuŋe mambo kat nuŋe ndoŋ nane pro wande tugum tanŋe tinŋa pasa pilnaig le

³² nane maŋgur Yesus te-ŋgamumba minnaig ta nane nu sanaig: Ina naŋe mambo kat naŋe kulim kat naŋe nane pro kilimŋge tinŋa ne kusnaŋgade ŋginaig.

³³ Tanakinaig le Yesus nu nane saninŋina: Tane yiŋe ina yiŋe maib kame tuku sayade e ŋgina sulumba

³⁴ nu mbilka nane nu tugumŋge minyokinaig mbal ta saninŋmba sakina: Mbal te yiŋe ina yiŋe mambo kame taŋaŋ minig.

³⁵ Ima nu Kuate tuku nzali dubite ta nu yiŋe maib yiŋe kulim yiŋe ina taŋaŋ minit ŋga saninŋina.

4

Aganj tumu tuku yaba pasa (Mateus 13.1-9; Lukas 8.4-8)

¹ Mara ande kule kualin piyal tanŋe Yesus nu maŋ nane pasa tumniŋmba minna le maŋgur sunŋo nu te-ŋgamumba maŋgurkinaig. Tanjanaig le nu waŋ ande kule mbolŋge faitka minna ta poŋga minyokina le nane maŋgur ŋak ta piyalŋge minnaig.

² Tanamba Yesus nu yaba pasambi wam gudommmba nane tumniŋmba pasa ande teŋenmba saninŋina:

³ Tane isap. Tanjo ande nu aganj tumunu bareŋniŋgam piro mbol kina.

⁴ Kina ka bareŋniŋgina le tinŋu afu ndinŋge ndeke likinaig ta sar umaŋŋge pro nye sulunaig.

⁵ Tinŋu afu kilke ndame ŋak ma mbolŋge ndeke likinaig ta kilke fudinŋdo tukunu pitik ndo maŋge pronaig.

⁶ Pronaig ta ki sunŋo promba pasokina le sumbailnu sinam nzi kine ndakinaig tukunu karenŋa kume sulunaig.

⁷ Tinŋu afu ma anŋa ŋaigonu sinamŋge ndeke likinaig ta anŋaŋge tinŋa songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig.

⁸ Tinŋu afu kilke mayenu mbolŋge ndeke likinaig ta ndo alo magenaig. Maŋge pro magemba kumba ka tugunu mindek mbolŋge afu 30 afu 60 afu 100 taŋamba taŋamba alonaig.

⁹ Tane kilba ŋak ndeta pasa te isap ŋga saninŋina.

Yesus nu yaba pasambi ndo saninŋina

(Mateus 13.10-17; Lukas 8.9-10)

¹⁰ Nane ŋakmba sili-silinaig le Yesus nuŋe ndo minna le nuŋe dubiwanu tanŋo afu nu tugumŋge minnaig ta nane yaba pasa kame ta tuku kusnanaig le

¹¹ nu ndek nane saninŋina: Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam kuirok minit ta tane kila palmbim tuku ye tane maditingen. Nane afu kasomŋge minig ta nane yaba pasa ndo isig.

¹² Nane wam afu kanŋerkade ta alonu kanŋer tiwe nda. Nane pasa isig ta tugunu katesewe nda. Nane katesemba ŋgamunŋgal biye mbilwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilainŋe niŋgikat ŋga ye yaba pasambi ndo saninŋit ŋgina.

Aganj tumu tuku yaba pasa tugunu (Mateus 13.18-23; Lukas 8.11-15)

¹³ Kile nu nane saninŋina: Yaba pasa satinŋit ta tane katese ndade ta ye ndaŋmba maŋ yaba pasa afumbi satinŋi le katesewamŋgaig?

¹⁴ Aganj tumunu tanŋo bareŋniŋgina ta Kuate tuku pasa.

15 Tiŋnu ndinŋe ndekinaig nga sakit ta mbal afu taŋaŋ. Nane Kuate tuku pasa isig le Satan nu pitik ndo pro nane tuku ngamuŋgal sinamŋe pasa ta yaika tumba balete.

16 Tiŋnu afu kilke ndame ŋak mbolŋe ndekinaig ŋgit ta mbal afu taŋaŋ. Nane Kuate tuku pasa isig sulumba nzali suŋgo ŋak pitik ndo tade ta

17 sumbailnu kugatok taŋaŋ ait fagnu ndo dubide. Nane pasa ta dubide ta afuŋge piti serniŋgig le nane pitik ndo kusrede.

18 Tiŋnu afu ma aŋga ŋaigonu sinamŋe ndekinaig ŋgit ta mbal afu taŋaŋ. Nane Kuate tuku pasa isig ta

19 kilke te tuku piti, aŋaŋ ndende kilam tuku nzali, nzali afu wamdus ta ŋak minig le pasa isig ta balete le alo ndate.

20 Tiŋnu afu kilke mayenu mbolŋe ndekinaig ŋgit ta mbal afu taŋaŋ. Nane Kuate tuku pasa isimba tumba dubimba afu alo 30 afu 60 afu 100 taŋamba taŋamba alo kile-mayokkade nga saniŋgina.

Tango nu lam bulumba mayokŋe pilit

(Lukas 8.16-18)

21 Yesus nu maŋ saniŋgina: Tango lam bulumba tumba nza ko mbain kumnemŋe palmbim tuku idus ndate. Nu tumba kilimŋe taikate.

22 Taŋamba ndo wam afu taŋgo am mbolŋe kuirok minig ta ŋakmba kilimok mayok kaŋgaig.

23 Tane kilba ŋak ndeta pasa ta isap ŋgina.

24 Taŋamba nu maŋ lato saniŋgina: Tane pasa isig te ise mayewap. Tane nane afu mbolŋe maŋau kade ta maŋau ndui tambi ndo Kuate nu tane mbolŋe kumba maŋ lato kamŋgat.

25 Ande nu wam afu ŋak minit ta Kuatenge nu maŋ lato tuwit. Ande nu wam denkanu minit ta Kuatenge nu tuku wam fudiŋndo ta yaite ŋgina.

Agan tumunu prowam tuku yaba pasa

26 Yesus nu pasa ndui ta tuturmaba sakina: Kuate nu nuŋe gageu tugeka

suŋgokate wam ta yaba pasa te suk. Tango nu aŋaŋ tumunu kilmba kilke mbolŋe bareŋniŋgit.

27 Bareŋniŋge denpurmba ka furir nu kinymba ki ait mbolŋe aboŋga likate. Nu taŋamba lika minit le aŋaŋ bareŋniŋgit ta maŋge promba ka ka sugokade. Maŋge ta ndaŋndaŋmba sugokade ta nu katese ndate.

28 Kilkenge kulatkate. Maŋge prode sulumba kuzru waŋe-waŋeka sugoka kumba ka alode.

29 Ait kumuŋga manderkade le nu pitik ndo ka alonu kilit nga sakina.

Mastet tiŋnu tuku yaba pasa

(Mateus 13.31-32; Lukas 13.18-19)

30 Kile Yesus nu maŋ sakina: Kuate nuŋe gageu tugeka suŋgokate wam ta mastet tiŋnu tuku maŋau suk.

31 Mastet tiŋnu nu aŋaŋ ŋai fudiŋndo. Aŋaŋ tumunu afu ŋakmbaŋge nu lide ta

32 tango nu tumba ŋgukate le nu promba suŋgoka kumzaŋel ail ŋakmba liniŋgit. Wainu sugokade le sar umaŋ te patika nzaŋ taŋge minig tuku ŋgina.

33 Yesus nu taŋamba yaba pasa afu gudombambi pasa tumniŋganu. Nane isimba katesewanu le nu maŋ yaba pasa ande saniŋganu.

34 Nu pasa ande te-mayokmba sa ndaniŋganu. Nu nuŋe dubiwanu taŋgo ndoŋ minmba nane ndo pasa alonu saniŋganu.

Yesus nu kule le bubre peunikina

(Mateus 8.23-27; Lukas 8.22-25)

35 Mara ait ndui ta ki butuŋgam bafuna le Yesus nu nuŋe dubiwanu mbal saniŋgina: Sine kule kualin sim kab ŋgina.

36 Taŋaka nane maŋgur suŋgo ta kusreka Yesus minna waŋ ta poŋga kinaig le nane afu waŋ kise poŋge lika nu ndoŋ kinaig.

37-38 Kumba minnaig le Yesus nu waŋ pine mbolŋe gabat tatu pilmba nu kinymba gilaŋgina. Kinymba gilaŋgina le bubre suŋgo tiŋgina le kule tongel tiŋga mbalo sugo tiŋge lika waŋ katmba kule waŋ sinam kumba ligam bafuna le nane ndek nu

kuanemba sanaig: Tum Tango, sine ngisikam bafuweg te ne idus ndate e nginaig le

³⁹ nu abonga tinga bubre kule ta sanike likina sulumba sakina: Maninka iben ka baslengap ngina le bubre ndek mukumba ma betkirembe kule basle mayena.

⁴⁰ Tanana le Yesus nu mbilka nane saningina: Ndanam tane wamdus fulilkade. Tane Kuate nu kumuŋ kuga nga idusde e ngina le

⁴¹ nane ndek kuru-kuruka nanjine nanjine sakinaig: i ... Tango te nu ima suk a. Bubre kule mata nu tuku pasa isik nginaig.

5

*Yesus nu tango bukla ŋak wakeina
(Mateus 8.28-34; Lukas 8.26-39)*

¹ Kile Yesus nane kule kualin sim ka Gerasa mbal tuku ma ta mbol pron-aig.

² Ma ta mbolŋge tango ande bukla ŋak mindesin patikinaig tuku ma mbolŋge minanu.

³ Tango kame nane nu biye timba muli kareŋnumbi mata ndalekam kumuŋ kuga.

⁴ Nane afunŋe muli kareŋnu kilmba nu tuku wai kupe ndalekanu ta nu mburerika wai kupe mbolŋge muli ta purpurninmba minanu le nane nu te-ibenam fugunaig.

⁵ Nu furir mafen mindek mindesin patikanu ma mbolŋge tabe pon pilemba witimba ndamembi nuŋe ngaro katmba minanu.

⁶ Nane ma ta mbol promba Yesus nu wan kusremba iben kina le tango bukla ŋak ta maskenŋe nu kanjermba pinderka nu tugum promba dagol tidronjina.

⁷⁻⁸ Tanana le Yesus nu bukla sana: Guwa ŋayonu, ne tango te kusremba mayok kaye ngina le bukla tanje nu wi kuenka sarsarmba sana: Yesus, Sunjo Kuate tuku Kinjo, ne ye ndon wamdus tuma kuga. Ye Kuate am mbolŋge ne sanet. Ne piti ser ndaya ngina.

⁹ Tanakina le Yesus ndek nu kusnana: Nanje nyu ima ngina le nu lafumba sakina: Ye tuku nyu Kame Kuasmbi. Sine gudommaba tenje mineg ngina.

¹⁰ Tanakina sulumba nu sanjri tinga sarsarmba sana: Ne kukulsinga le ma kise ande mbol nda kab ngina.

¹¹ Tabe ta mbolŋge mbo afu sunjarka mine likinaig le

¹² guwa ŋaigonu nane Yesus sarsarmba sanaig: Sine kukulsinga le mbo kame si tuku funjul sinam kab nginaig le nu wokina.

¹³ Wokina le ŋaigonu tango ta kusremba kumba ka mbo funjul sinam kine likinaig le nane sanjri ŋak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-baringa kule kualin butonu sinam kumba ngisike sulunaig. Mbo kame ta gudommaba 2,000 tanan.

¹⁴ Kile mbo kulatkanu mbal kua ka pinder-pindermba kinaig ka tumbran sunjo mbolŋge tumbran kilimŋe nane ŋakmba saninginaig le nane afu isnaig sulumba nane suk agan ta kanjeram kinaig ka

¹⁵ Yesus tugum promba tango bukla ŋak minna ta kile nu tawi tinmba wamdus kuyar mayenu ŋak minna le kanjermba nane piriri ŋayonaig.

¹⁶ Tananaig le nane wam ambonga kanjernaig mbal tanje nane pron-aig mbal tango bukla ŋak ta tuku wam, mbo manau ke likinaig ta ŋakmba kubeu ninjinaig le

¹⁷ ismba nane ndek Yesus sarsarmba nu nane tuku ma kusremba kuwa nga sanaig.

¹⁸ Yesus nu wan ponja minna le tango ambonga bukla ŋak minna ta nu Yesus ndon kambim tuku sarsarna le

¹⁹ nu peumba sana: Ne luka nanje tumbran kaye sulumba Sunjo nu ne sinanumba ne mbolŋge wam mayewat ta nanje gulab kame kubeu ninja ngina.

²⁰ Tanakina le nu luka kumba Dekapolis tumbran 10 ta mbolŋge lika Yesus nu mbolŋge wam mayenu kina ta kubeu ninjina le nane ŋakmba ismba pirerek purkinaig.

Yesus nu kulim te-timba pino ande wakeina

(Mateus 9.18-26; Lukas 8.40-56)

²¹ Yesus nu manj luka wanj mbol mbol kule kualinj tem ilna ta nane mangur njak pro nu te-ngamunaig le nu piyal tanje minna.

²² Minna le kusem wande kulatkanu tanjo ande nyunu Yairus nu pro Yesus kanjgermba nu tugumnje ngurngurka ndeka sarsarmba sana:

²³ Ye tuku kulim tawo ndo minit. Ne kumba nanje waimbi ngarosu kirewa le nu abonja mayekuwa ngina.

²⁴ Tanjakina le Yesus nu ndonj kina le nane gudommmba nu te-ngamumba dubimba kinaig.

²⁵ Pino ande nu mara mindek tambun guaze njak minmba minna le yar 12 kina.

²⁶ Nu dokta gudommmba tugum kina le nane nu wakeiwewe pisenjinaig. Nu nane piyaninjmba nuje ndametinj mata panke suluna ta guaze sunjgoka njayona.

²⁷ Pino ta nu Yesus tuku nyu isna sulumba nu tanjo ngamuk kina ka Yesus ngumnemnje nu tuku tawi kirena.

²⁸ Kiremba nu tejenmba idusna: Ye nu tuku tawi ndo kirewi ta ye mayekamngit nga idusna.

²⁹ Nu tanjamba tawi kirena le guaze ta kugana le kamusna.

³⁰ Yesus tuku sanjri ande nu kusrena le kamusmba nu mbilka nane kusnanijingina: Imanje ye kireyat ngina le

³¹ nuje dubinaig mbal ndek Yesus sanaig: Ai ta. Nane gudommmba ne te-ngamunumba signanade. Ndanjam imanje ye kireyat ngate nginaig.

³² Tanjakinaig le Yesus nu mbilka aganj nu kirena ta kanjeram tuku sotina.

³³ Sota minna le pino nu mayekina ta katesemba nu kuru-kuruka ngarosu piririmba mayok kumba Yesus tugumnje ngurngurka ndeka pasa njakmba kile-mayokkina le

³⁴ nu ndek sana: Kulim, ne ye tuku sanjri tomba tingate tukunu ne

mayekat. Ne wamdus bulok njak kaye ka maye mina ngina.

³⁵ Nu pasa ta saka minna le kile nane afu Yairus tuku wandeknje pro nu sanaig: Ne tuku kulim buk kumat. Ne ake sinanj Tum Tanjo te piro karenj tuwe ndaka nginaig ta

³⁶ Yesus nu pasa ta nda isanu sukmba kusem wande kulatkanu tanjo ta sana: Ne wamdus fulil ndaka. Ne ye tuku sanjri tomba tingate ta ndo idusmba mina ngina.

³⁷ Tanjakina sulumba nu nane njakmba nu ndonj kinaig ta peuninjmba Petrus Yakobus maib nuje Yohanus nane ndo kilmba kina.

³⁸ Nane kusem wande kulatkanu tanjo tuku wande tugum pronaj ta nane gudommmba malmbi wika-raumba zigna sunjo mayok kina le kanjerkina.

³⁹ Kile Yesus nu wandek sinam kina ka nane sanjingina: Ndanjam tane sunjgomba malmbika zigna tinga minig. Kulim te kume ndakat. Nu kinymba minit nga sanjingina le nane ndek nu nzumilnaig.

⁴⁰ Tanjanaig le Yesus nu nane njakmba mayok kuwaig nga pitaika kulim tuku ina mam nu ndonj minnaig mbal turmba kilmba mindesinj tugum kinaig. Kulim ta nu yar 12 njak.

⁴¹ Kile Yesus nu mindesinj tuku wai biymba sana: *Talita kum* ngina. (Pasa ta tugunu: Kulim ne tinga).

⁴² Tanjakina le nu pitik ndo abonja tinga lika minna le nane kanjernaig sulumba pirerek purka wamdus sulunaig le

⁴³ Yesus nu nane peuninjmba afu wam ta kubeu nda ningap ngina sulumba sakina: Kulim nyamagan tape le nyuwa ngina.

6

Nasaret mbal Yesus talanaig

(Mateus 13.53-58; Lukas 4.16-30)

¹ Yesus nu tinga nuje dubiwanu mbal ndonj ma ta kusremba luka nuje tumbranj tuguk pronaj.

² Pro kusem mbolnje nu nane tuku kusem wande sinam kumba nu tinga

nane pasa tumningmba minna le nane pasa isnaig mbal pirerek purka sakinaig: i ... Sangri ta imanje nu tuna. Ima tugumnje kila sunjo ta tina. Nu nuje waimbi wam sangrinu kitek ke likate a.

³ Tanjo te nu wande pilit tuku tanjo. Nu Maria tuku kinjo. Yakobus Yosef Yudas Simon nu nane tuku abanangine. Kulim kat nuje mata tumbran tekok nga saka nane Yesus talamba gubra tinaig.

⁴ Tanjanaig le Yesus ndek nane saningina: Kuate tuku tuan tanjo nane jakmbange nu tuku nyu temayokde. Nuje tumbran tuguk nuje ndare tuma nuje tira kat nuje nanenge ndo nu talade nga saningina.

⁵⁻⁶ Nane nu talanaig tukunu Yesus nu wamdus teroka nane ngamuknje wam sangrinu afu ke ndakina. Nu guaze mbal ndui ndui ndo nuje waimbi kigreka nane wakeikina.

*Yesus nu aposel 12 piro ningina
(Mateus 10.5-15; Lukas 9.1-6)*

Yesus nu tumbran jakmba wam pa-guningmba lika minmba

⁷ nu nuje tanjo 12 ta wika kile-manjurka nane guwa ngaionu pitaikam tuku sangri ningina sulumba ar ar kukulningam bafumba saningina:

⁸ Tane kambim nga tangine ndametinj pale fat nyamagan ta jakmba kusreka ndumndum ndo biymba kape.

⁹ Kupe ngaro patikap sulumba tawi ndindo ndo silikap.

¹⁰ Tanamba tane kape sulumba wande ndanj ponga ndeta tanje ndo minmba piro ka ka kambim nga wande ta man kusrewap.

¹¹ Tumbran ande tane kilam mbulmba ko pasa kukliwap le pitai-waig kande tane kambim bafumba nane katesemba rironkuwaig nga tuptup kupe sina mbolnje denganu minig ta nane am mbolnje paurngap ngina.

¹² Nu wam pagu denpurmba nane kukulningina le kumba ka pasa kuklimba tanjo pino ngamungal

biye mbilmba manau ngaionu kus-rekuwaig nga saningmba minnaig.

¹³ Nane bukla pitaike lika nane gedommba guaze jak gabat mbolnje guren kutunaig le mageke likinaig.

*Herodus nu Yohanus balena
(Mateus 14.1-12; Lukas 9.7-9)*

¹⁴ Yesus tuku nyu sunjoka tugekina le nane afu ismba sakinaig: Yohanus kule pisne tanjo kumna ta nu man abonga tingina. Ta tuku nu sangri kitek jak wam ta ke likate nga saka minnaig.

¹⁵ Tanjakinaig le nane afu ndek sakinaig: Nu Eliange nginaig le afunje nu tuan tanjo ande ambokok tananj nginaig le

¹⁶ mandor Herodus nu pasa ta ismba ndek sakina: Yohanus buk njinfok kat puren ta nu man abongina nga sakina.

¹⁷⁻¹⁸ Yohanus kumna ta tugu tejenmba. Herodus nu mambo nuje Filipus tuku pino Herodias yaimba nuje pinonu tina le Yohanus ndek nu sawe lika sana: Ne mambo naje tuku pino yaimba tina ta ne tukul lukamba mbarte ngina. Ta tuku Herodus nu afu kukulningina le Yohanus biye timba ndaleka tumba muli wandeknje pilnaig le minna.

¹⁹ Herodias nu Yohanus tuku gubra tumba nu balewam tuku ndin sotina ta kumun kuga.

²⁰ Ta ndanam? Yohanus nu tanjo tinreknu. Nu Kuate tuku tanjo tukunu Herodus nu kuru-kuruka nu kulatka minna. Herodus nu Yohanus tugum kambinu le nu Kuate tuku pasa sawanu le ismba nu wamdus tesulumba pitina ta nu Yohanus tuku pasa man lato isam tuku nzali sunjo jak minna.

²¹ Tanamba minnaig ma ma ait ande Herodias nu Yohanus balewam tuku ndin kangerna ta tejenmba. Herodus ina nunenge te-pilna ait ta mayok kina le nu pagumba nye sunjo pilmba nu kumnemnje minnaig mbal kame gabat sugo sugo Galilea nyu jak ta jakmba wike likina le pronaig.

22 Nane isukusmba minnaig le Herodias kulim nuṅe pro nane am mbolṅe kupesna le Herodus nuṅe gulab kat nuṅe ndoṅ nu tuku kupes ta kaṅgermba nzaliningina. Kile mandor Herodus nu ndek kulim ta sana: Ne ame agaṅ nzalinu saya ta ye ne tanbimṅgit.

23 Ye ki am mbolṅe ne sanet. Ye yiṅe agaṅ ndende kulatket te ṅgamuṅge fetka inumnu tam tuku saya ta mata ye ṅgailne nda ṅgina.

24 Taṅakina le kulim ta kilim ka ina nuṅe tugum kumba ndek kusnana: Ina, ye ame agaṅ nu yabaṅi e ṅgina le nu lafumba sakina: Yohanus kule pisne gabatnu yabaṅa ṅgina le

25 nu maṅ luka gabat sunḡo tugum kumba sana: Ne kile ndo Yohanus kule pisne gabatnu nza ṅak sa ṅgina.

26 Taṅamba sana le Herodus nu ismba nu ndek ṅgamuṅgal piti sunḡo tina ta nu buk nuṅe pasa sanḡri pilena le nane ṅakmba isnaig tukunu nu nuṅe pasa kuerka pitaiwe fuguna.

27 Taṅamba nu ndek kame taṅgo ande Yohanus gabatnu tumba te prowa ṅga kukulna le nu muli wande mbol kina sulumba Yohanus ṅinfok kat purna.

28 Kat purmba gabatnu nza ṅak tumba pro kulim mbanzo ta tuna le nu ndek tumba ka ina nuṅe tuna.

29 Yohanus nuṅe dubinaig taṅgo nane wam ta ismba ka nu tuku min-desiṅ tumba kumba ka ndame burok sinamṅge pilnaig.

Yesus nu taṅgo 5,000 isukus-neningina

(Mateus 14.13-21; Lukas 9.10-17; Yohanus 6.1-14)

30 Kile Aposel kame nane luka Yesus tugum promba nane pasa tumniṅmba wam afu ke likinaig ta ṅakmba kubeu tunaig.

31 Ma ta mbolṅe nane gudommba Yesus tugum luluka minnaig le nane isukusam kumuṅ kuga tukunu nu nuṅe dubiwanu taṅgo saningina: Sine ma yamok mbol kab sulumba mab-tube ṅgina.

32 Nane waṅ ponga ma yamok ande mbol kambim bafunaig ta

33 nane gudommba Yesus nane kambim bafunaig ta katesemba naṅgine tumbraṅ kusreke lika ndin-mba pinder-pindermba ma kambim bafunaig ta mbol ambonga pronaig.

34 Kile Yesus nane ka ibeṅ ka nu taṅgo pino gudommba kaṅgerka nane sipsip kulat taṅgo kugatok taṅaṅ ṅga nane sinaningina. Taṅamba nu ndek wam gudommba tumningina.

35 Taṅamba minna le ki butungam bafuna le nuṅe dubiwanu taṅgo pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolṅe mineg. Buk furiramṅgat.

36 Ne nane kukulninga le kuwaig ka tumbraṅ afu patukṅge wande afu kasomṅge nane taṅge nyamagan piyaniṅmba nyuwaig ṅginaig le

37 nu ndek sakina: Tanenḡe nyama-gaṅ ningap le nyuwaig ṅgina. Taṅakina le nane ndek nu sanaig: Yoi. Sine soṅ 20 kilmba ka bret gudommba piyaniṅbe ṅga iduste e ṅginaig le

38 nu ndek saningina: Tane bret gi-ganmba ṅak minig? Kape ka mam-bilap ṅgina le nane kinaig ka bret 5 kualegan kareṅganu armba ndo kaṅgerka pro Yesus kila sanaig.

39 Kile Yesus nu taṅgo pino ṅakmba maṅgur nduik nduik pibi mbol taṅge minyokuwaig ṅga saningina le

40 nane afu 50 afu 100 taṅamba taṅamba minyoke likinaig.

41 Minyoke likinaig le Yesus nu bret foṅfoṅ 5 kualegan ar ta kilmba tandeka samba mbol ambe mam-bilmba Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba nuṅe dubiwanu taṅgo ningina le nane walmba niṅge likinaig. Kualegan ar ta mata nu fetfetmba walmba nane ningina le

42 nane ṅakmba kilmba nyinaig le maroningina.

43 Nane kualegan bret fetfetna ta bateṅnu kilmba sambe 12 ligeneninginaig.

44 Bret nyinaig mbal ta gudommba taṅgo ndo burkinaig ta 5,000.

Yesus nu kule kualin mbol mbol likina

(Mateus 14.22-33; Yohanus 6.16-21)

⁴⁵ Kile Yesus nu mangur sungo ta kukulninmba nane nangine tumbran tumbran kuwaig nga saningina sulumba ndek nuje dubiwanu tango ambonga wan ponga luka kule kualin sim Betsaida kuwaig nga saningina.

⁴⁶ Nane kine sulunaig le nu tinga kumba ka tabe ande ponga Kuate ndon pasatam kina.

⁴⁷ Furirna le nuje dubinaig tango wan nak kule kualin fandonge minnaig le Yesus nu nuje mata ibenngge minmba

⁴⁸ bubre nane tumailamnge prona le nane piro karejka koika kumba minnaig le kangerkina.

Mafewam patukina le Yesus nu tinga ka kule mbol mbol lika kumba ka ka nane tugum promba nane liningam idusna.

⁴⁹⁻⁵⁰ Nane nu kule mbol mbol lika ilna le kangermba mindekanu ande ilit nga kuru kuru nayomba wikarunaig le nu pitik ndo saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenje. Tane wamdus bulka piti ndatinguwa ngina.

⁵¹ Tanakina sulumba Yesus nu wan ponga nane ndon minna le bubre mukuna. Tanana le nane wam ta kangermba piriri nayomba am go sulumba minnaig.

⁵² Ta ndanam? Yesus nu buk nane gudommmba bret ningina wam ta nane kangermba ngamungal tukulok minmba nu tuku sangri katese ndanaig tukunu nane piriri nayonaig.

Yesus nu Genesaretnge guaze afu wakeikina

(Mateus 14.34-36)

⁵³ Nane kumba ka kule kualin pakarka Genesaretnge iben ka wan ta muli pannaig.

⁵⁴ Nane iben kinaig le mbal afu pitik ndo Yesus prona ta kangermba

⁵⁵ pinder-pindermba tumbran nakmba pasa pilmba pilmba kinaig le nane Yesus minna ma ta isnaig sulumba guaze mbal nanzan

mbolnge patika sukunga kilmba nu tugum prowe likinaig.

⁵⁶ Nu tumbran sugo sugo ko tumbran fonfon mbol prowe likanu ta nane nangine guaze mbal kilmba mangur ma mbolnge patika Yesus tuku tawi ndo kirewam tuku nu sarsaranu. Tanamba nu tuku tawi kirenaig mbal kame ta nakmba mageke likinaig.

7

Wa kat nangine tuku tukul

(Mateus 15.1-9)

¹ Kusem pasa biteknganu mbal afu Yerusalemnge ndekinaig ta nane Farisi tango afu ndon pro Yesus tugumnge mangurka minnaig.

² Tanamba minmba Yesus dubiwanu tango afu nane tukul dubi ndamba wai minya ndanga isukusnaig le kangerkinaig.

³ Farisi tango Zu mbal nakmba wa kat nangine tuku tukul dubimba wai minya ndanga kutur nak isukuse nda.

⁴ Nane pro maket mbolnge luka kumba ka kule pisig sulumba ndo isukusig. Nane wa kat nangine tuku tukul gudommmba tanamba dubikade. Tukul afu waim nza ta nakmba minya mayemba ndo patikade.

⁵ Kile Farisi tango kusem pasa biteknganu mbal Yesus kusnanaig: Ndanam saka naje dubinade mbal nangine mine manau mbolnge singine wa kat singine tuku tukul manau lukade. Nane wai kutur nak isukusig nginaig le

⁶ nu ndek nane saningina: Aisaia tuku dir pasa ande kumumbi tane yabri mbal mbol mayok kinit. Nu tenenmba Kuate tuku minje kuyarna. Mbal te nane mingembi ndo ye kumnemnge minanu sukde. Nangine ngamungal ye maskenngge minig.

⁷ Nane ye mbarinyade ta alo kugatok. Nane tango tuku wamdus te-mayokmba Kuate tuku pasa tanan tumningig. *Aisaia 29.13*

8 Tane Kuate tuku tukul kusreka tanjo tuku tukul ndo kilmba dubikade ngina.

9 Yesus nu man lato saningina: Tane singine wa kat singine tuku tukul kulat mayemba Kuate tuku tukul kusrekam tuku wamdus kuyar mayenu njak.

10 Moses nu Kuate tuku tukul ande tenemba sakina: Tane ina mam tuku nyu kurauka minje kumnemnje minap. Ande nu ina mam nuje tapra pasa sanikuwa kande nu balewap nga sasingina.

11-12 Tane tukul ta lukamba tenemba sakade. Ande nu ina mam nuje sanikit: Ye aganj afu tikam tuku ta yije aganj ndende njakmba ta o buk Kuate tuku nga madiningen ngate le tane nu aganj kame ta ina mam nuje nike ndaka turkam tuku ndin tukulde.

13 Tanjamba tane singine wa kat singine tuku manau ndo dubikade sulumba Kuate tuku pasa kile-sikade. Tane manau tananj gudommba ke likade nga saningina.

Ngamungal najo siglikam tuku pasa (Mateus 15.10-20)

14 Kile Yesus nu nane minnaig mbal ta man te yalpe nga saningina: Tane njakmba pasa te ismba kila pile mayewap.

15 Tanjo nu aganj mayoknje minit le tumba nyate aganj tanje nu tuku ngamungal kutur tuwe ndakate. Nu nuje wam najgonu ngamungal sinamnje kile-mayokkate tanje ngamungal kutur tuwig.

16 [Tane kilba njak ndeta pasa ta isap ngina.]

17 Tanjakina sulumba Yesus nu nane kusreka wande mbol kina le nuje dubinaig tanjo nane yaba pasa ta tuku Yesus kusnanaig le

18 nu ndek saningina: Tane mata kila kugatok minig e? Tanjo nu aganj mayoknje minit le tumba nyate tanje nu tuku ngamungal kutur tambim kumun kuga. Tane wamdus pulu ndatingit e?

19 Nyamagan tanjo tuku ngamungal sinam kine ndakate. Falngu sinam kumba nu sumbikate le mayok kinit ngina. Nyamagan njakmba tukul kugatok njakmba sine nyam tuku minig ta Yesus nu yaba pasa tembi sine tum-singina.

20 Nu man lato nane saningina: Tanjo nuje wam najgonu kile-mayokkate tanje nu kutur tuwig.

21 Tanjo tuku ngamungal sinamnje wamdus najgonu, fare manau kutur njak, kuayar manau, tanjo bale manau,

22 pino kuayar, afu tuku aganj ndende kilam tuku piriride, wam najgonu, yabri manau, kiko kugatok une manau, afu tuku mine mayenu tuku am kikon tingade, waje pasa, mbe mbol mbol wam, nginngan manau

23 wam najgonu njakmba tanje tanjo sinamnje mayok ka nu tumba kutur tuwig nga saningina.

Kasomok pino ande Yesus tala ndana

(Mateus 15.21-28)

24 Kile Yesus nu tinga Tirus ma tugu mbol kina ka tanje wande ande ponga nane afu nu minna ta katese ndawaig nga idusna ta kumun kuga.

25 Pino ande kulim nuje bukla njak ta nu buk Yesus tuku nyu ismba pro nu tugumnje dagol tidronga lokina.

26 Pino ta kasomok pino. Nu Finisianu Siria ma mbolok pino ande.

Buklanje kulim nuje tina ta Yesusnje pitaiwa nga nu sarsarmba minna le

27 nu ndek pino ta sana: Ande nu kinjo kame tuku nyamagan yaika age ningit ta nu wam maye ndate. Nu ambonga nuje kinjo kame isukus-ninguwa ngina.

28 Tanjakina le pino ta ndek nu sana: Sunjo, ta son ta age nane mata kinjo kame tuku nyamagan fambonu mbain kumnemnje ndekade le nyade tuku ngina le

29 nu ndek sana: Ne tanjamba sakate tukunu ne luka kaye. Bukla ta kulim naje buk kusrewat ngina le

³⁰ nu tinga luka ka nuje wande mbolnje kulim nuje kinyam mbili mbolnje minna le kanjerna ta bukla buk kulim kusrena.

Yesus nu kilba tukulok tango wakeina

³¹ Yesus nu tinga Tirus ma tugu kusremba Sidon limba Dekapolis sinamnje tumbran 10 ta ngamu fetka Galilea kule kualin tugum kina.

³² Ka ta prona le nane afu tango ande mane gileb gileb kilba tukulok mindemba Yesus tugum promba nunje tango ta mbolnje wai pilwa nga sarsarumba minnaig le

³³ nu tango ta tumba te-yamokmba waitok kilba burok sirmba ndek nguspeka nu tuku mane kirena sulumba

³⁴ samba mbol ambe tandeka mabsen supimba tango ta sana: *Efata* ngina. (Pasa ta tugunu: Ne buroka).

³⁵ Tanjakina le kilba buroka mane bulka pasa purfen nu tina.

³⁶ Yesus nu pasa sangrimba nane wam ta kube ndawaig nga peuningina ta nane ndek saka saka lika

³⁷ nane wamdus te-sulumba saki-naig: Tango te nu wam nakmba ke mayete. Kilba tukulok nane mata pasa isig. Minje tukulok pasa purfen nu sakade nginaig.

8

Yesus tango 4,000 isukusneningina (Mateus 15.32-39)

¹ Ait ta mbolnje tango gudommba man pro Yesus tugumnje mangurka nyamagan kugatok minnaig le nu nuje dubinaig tango te yalpe nga saningina:

² Mbal te pro ye ndon mangur minig te ki kenmba buk kugade. Nangine nyamagan ta nye suglukinaig tukunu ye nane tuku sinayate.

³ Ye nane gubak kukulningi le kuwaig ta nane nangine tumbran kambim nga ka ndinje gubanu baklelbekaig. Afu nane tumbran maskenok ngina.

⁴ Tanjakina le nuje dubiwanu mbal ndek nu sanaig: Ma baknu te aninge

nyamagan kilmba ninbe le nyuwaig nginaig le

⁵ nu ndek nane kusnaningina: Tane bret giganmba nak e ngina le nane lafumba sakinaig: Sine bret 7 ndo nak nginaig.

⁶ Kile Yesus nu nane mangur sunjo ta minyokuwaig nga saningina sulumba bret fonfon 7 ta kilmba Ku-ate gare pasa tumba nu fetfetmba nuje dubiwanu tango ningina le nane kilmba walmba ninje likinaig.

⁷ Kualegan karenjanu fonfon ta mata kilmba Kuate gare pasa tumba nuje dubiwanu tango ninmba nakmba walap ngina.

⁸ Nane tanjamba walnaig le tango pino nakmba kilmba nyinaig le maroningina. Agan fetfetna baten nu ta kilmba nane sambe 7 ligneninginaig.

⁹ Isukusnaig mbal ta gudommba 4,000 tanjan.

¹⁰ Kile Yesus nu mbal ta kukulningina le kinaig le nu pitik ndo nuje dubinaig tango ndon wan ponga Dalmanuta ma mbol kinaig.

Nane wam kitek sangrinu kanjeram sakinaig

(Mateus 12.38-42; 16.1-4; Lukas 11.29-32)

¹¹ Farisi tango afu pro Yesus ndon kualeyauka minnaig sulumba nu tagowam tuku wam kitek sangrinu ande te-mayokuwa le kanjeram sanaig.

¹² Tanjamba sanaig le Yesus nu wamdus piti tumba mabsen supimba saningina: Tane ait te mbolnje minig mbal tane ndanam ye tuku sangri kanjeram idusde? Ye sinja satinjamngit. Ye tane wam kitek sangrinu ande tumtinge nda ngina.

¹³ Tanjamba nu nane kusreka nu man wan ponga kule kualin sim kina.

Farisi le Sadusi mbal tuku manjan (Mateus 16.5-12)

¹⁴ Nane prepreka bret sungomba kile ndakinaig. Bret ndindo ndo wan mbolnje minna.

15 Kile Yesus nu nane saningina: Tane Farisi mbal le Herodus tuku yis ta rironkap ngina.

16 Tanakina le nane nangine nangine saka ismba sine bret kugatok ta tuku nu sakate inde nga saka minnaig le

17 nu nane tuku wamdus katesemba saningina: Ndanam tane bret kile ndakaig ta tuku saka minig? Tane minanu ndui ta ndo minmba ye tuku sangri katesemba wamdus pulu ndatingit? Tane ngamungal tukulok minig kande.

18 Tane am kugatok tanan agan kanjer nda kade. Tane kilba kugatok tanan pasa ise ndakade. Ye wam afu ke liken ta tane gilaingade e?

19 Ye nane 5,000 tuku bret 5 fetfeten ta tuku baten nu sambe giganmba ligneninginaig nga kusnaningina le nane lafumba sakinaig: Sambe 12 nginaig le

20 nu man lato kusnaningina: Bret 7 nane 4,000 tuku fetfeten ta tuku baten nu sambe giganmba ligneninginaig ngina le nane ndek sakinaig: Sambe 7 nginaig.

21 Tanakinaig le Yesus nu nane kusnaningina: Kile tane katesede e ngina.

Yesus nu Betsaidange tanjo am tukulok wakeina

22 Kile nane kumba ka Betsaida tumbrañ pronaig. Pronaig le nane afu tanjo am tukulok mindemba pro Yesusnge kirewa nga sangri tinga nu sarsamba minnaig.

23 Tanamba minnaig le nu ndek tanjo am tukulok ta waimbi biymba tumbrañ kusremba kilim kinaik. Kinaik ka tanje nu tanjo ta tuku am nguspena sulumba nuje wai nu tuku am mbolnje patika kusnana: Ne agan ande kanjerte e ngina le

24 nu tandeka mambilmba sakina: Ye tanjo kanjerket ta nane ail likanu suk kanjerket ngina.

25 Tanaka sana le Yesus nu man wai am mbolnje patikina le nu am tidinga mambilmba am mayekina le nu agan njakmba kanjer magekina le

26 nu tanjo ta sana: Ne tumbrañ te nda kaye. Nane njakmba laipnimbana je tumbrañ tuguk kaye ngina.

Petrus nu Yesus Kuatenge madina tanjo ngina

(Mateus 16.13-20; Lukas 9.18-21)

27 Yesus nu nuje dubiwanu tanjo ndon kumba ka Sesarea Filipi ma tugu tuku tumbrañ afu mbol kine likinaig. Kumbange nu nuje dubiwanu mbal kusnaningina: Tanjo pino nane ye ima ngade ngina le

28 nane ndek nu sanaig: Afu ne Yohanus kule pisnenje ngade. Afu ne Eliange ngade. Afu sakade ne tuan tanjo ande nginaig.

29 Tanakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima nga idusde e ngina le Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenge madinina tanjo ngina.

30 Tanakina le nane nuje nyu ta afu sa ndaningam tuku peuningina.

Yesus nu nuje kumam tuku saningina

(Mateus 16.21-28; Lukas 9.22-27)

31 Kile Yesus nu tugu pilmba nane wam paguka saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo piti gudommaba kilamngit. Israel mage mage pris gabat kusem pasa biteknganu mbal nane ye pitaiyuwaig le afunge ye baleyamngaig. Ye kumi sulumba mara ken nu mbolnje tinungit ngina.

32 Yesus nu piti ta te-mayokmba saningina le Petrus ndek nu tumba te-yamokmba sawe lika minna.

33 Tanamba minna le nu mbilka nuje dubiwanu tanjo afu kanjerka Petrus sawe lika sana: Satan, ne kua kaye. Ne Kuate tuku wamdus pitaimba tanjo tuku wamdus ndo dubite ngina.

34 Kile Yesus nu nuje dubiwanu tanjo manjur sunjo ta turmba te yalpe nga saningina: Ima nu ye tuku tanjo minam idusmba kande nu nuje nzali kusreka nuje miron nuje ail kazrai kuramba ye dubiyuwa.

35 Ima nu nuje abo mine mayewam tuku sunjomba idusmba

kurau mayete ta nu ngisikamngat. Ima nu ye tuku ko pasa mayenu tuku nga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuje abo ta njak minamngat.

³⁶ Ande nu kilke te tuku aganj ndende njakmba kilwa le nuje kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose.

³⁷ Ande nuje kanu ngisikuwa ta ame aganjmbi piyamba man luka tam kumu?

³⁸ Nane ait te mbolnje minig mbal nane une sugo kumba Ku-ate ngumnede tuku. Ima nu nane ngamuknje ye tuku nyu ye tuku pasa yabukate ta ye Ndindo Katesek Tango ye yije Mam tuku kilnja sangri njak enel kame ndon ndeki sulumba ye mata nu tuku nyu yabukamngit ngina.

9

¹ Yesus nu man lato saningina: Ye sinja satinngamngit. Tane kile tenge tinga minig mbal afu kume ndakap le Kuate nu nuje gageu kulatkate wam sangrinu te-mayokuwa le kangeramngaig ngina.

*Yesus nu ngarusu kitek tina
(Mateus 17.1-13; Lukas 9.28-36)*

² Mara 6 kugana le Yesus nu Petrus Yakobus Yohanus nane kilmba tabe sungo ande ponnginaig. Ka tanje nane kej ta mambilmba minnaig le Yesus tuku ngarusu mbilka kisémba mayok ka

³ nu tuku tawi ta kauknu uge linju ndo mayok kina. Ma tugu njakmba mbolnje ande nu kuminj kauknu minyangate le tanjamba kau prowam kumu? kuga.

⁴ Kile Elia nale Moses ndon mayok ka Yesus ndon pasata minnaig le

⁵⁻⁶ nuje dubiwanu tango nane kangerka kuru kuru sungonag. Tanjamba Petrus nu ndanjmba saki nga wam pile paska ake fare Yesus sana: Tum Tango, sine tenge mineg te mayenu ndo. Sine baibai kenmba patikube. Ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku nga sana.

⁷ Tanjakina le gau ande pro nane kainingina le gau ta sinamnje pasa ande mayok ka tenjamba sakina: Ande te yije Kinjo. Ye nu tuku wamdus sungo njak minet. Tane nu tuku pasa ise mayewap ngina.

⁸ Tanjamba sakina le Petrus nane pitik ndo mbilka mambilnaig kande Yesus nuje ndo tin minna le kangernaig.

⁹ Kile nane luka ndeka ndinnje Yesus nu nane peuninjmba saningina: Ye Ndindo Katesek Tango ye kumba man tingi le ndo tane wam kangeraig ta afu saningap ngina le

¹⁰ nane ndek wamdus sinamnje idusmba ame pasa nu kumba tingamngat nga sakat nga nanjine nanjine saka minnaig.

¹¹ Tanjamba nane Yesus kusnanaig: Ndanam kusem pasa biteknanganu mbal nane Elia nu ambonga prowa le ndo Kristus nu prowamngat nga sakade nginaig le

¹²⁻¹³ nu lafumba ndek saningina: Elia nu ambonga prowa sulumba wam njakmba kuaneka kile-tidingam tuku ta ye tane satinngamngit. Elia nu buk prona le kuyar pasa nu tuku sakate tanjamba nane afunje nanjine nzali dubimba nu tumba njayo silinaig. Kuyar pasa tanje ye Ndindo Katesek Tango tuku ame wam sakate? Ye piti sugo kili le nane ye talayumba kasuryamngaig nga saningina.

Yesus nu kinjo ande bukla njak wakeina

(Mateus 17.14-21, Lukas 9.37-43)

¹⁴ Yesus nane tabe mbolnje ndeka minnaig le tango mangur sungo pro nuje dubiwanu tango afu ta kilekogorka kusem pasa biteknanganu mbal nane ndon kualeyauka minnaig le kangerkinaig.

¹⁵ Kile mangurkinaig mbal ndek Yesus kangermba pirerek purka njakmba pinder-pindermba kumba ka Yesus kaiyenaig le

¹⁶ nu nane kusnaningina: Tane ame wam tuku kualeyauka minig ngina le

17 tanjo ande manjur sinam tanje lafumba ndek sana: Tum Tanjo, yiñe kiño bukla ñayonu andenje minje tukule tuna tukunu ye nu tumba ne sota prowit.

18 Buklanje nu biye timba bukngate le baringa minje subal promba maketiñ gigermba ñgarosu pargin prote. Ye ne tuku dubinanu tanjo afu tenje pitaiwaig nga saniñgit ta nane pitaiwe fuguwaig ngina le

19 nu ndek nane saniñgina: Tane Kuate talade mbal. Ye ait giganmba tane ndon minamngit? Tane ye piti seryade. Kiño ta tumba yalpe ngina.

20 Tanakina le nane kiño ta tumba Yesus tugum pronaig le bukla Yesus kanjermba pitik ndo kiño ta zulbarek serna le nu kilke mbolnje ndeka biri-baringa minje subal kutukina.

21 Tanana le Yesus nu mam nuñe kusnana: Nu ait giganmba agañ te ñak minna ngina le nu sana: Nu kiño fudiñndo minna le agañ te nu tina.

22 Ait gudommba nu kiño balewam saka nu tumba pa mbolnje kule buto mbolnje buknga tanate. Ne kumuñ kande sine sinasiñmba tursiñga ngina le

23 nu ndek lafumba sana: Ne ye kam kumuñ nga kusnayate e? Ande nu Kuate tuku sanjri tomba tinjate ta nu wam ñakmba kanjerkam kumuñ ngina.

24 Tanakina le kiño ta mam nuñe pitik ndo wika sana: Ye Kuate tuku sanjri tomba tinjet wam ta kumuñ kuga tukunu ne ye turya ngina.

25 Kile nane gudommba pinder-pindermba pro Yesus te-ñgamuwam bafunaig le nu kanjerka ndek bukla sawe lika sana: Ne minje kilba tukulte tuku bukla yenje ne sanet. Kiño te nduiye kusremba nu sinam mañ kine ndaka ngina.

26 Tanakina le bukla ta witimba kiño ta zulbarek ser ñayona sulumba nu kusrena le kiño kumanu sukmba minna le nane gudommba nu kanjermba nu kumat nga saka minnaig ta

27 Yesus nu ndek wainu biymba nu te-tina le nu tinjina.

28 Yesus nu nuñe dubiwanu tanjo ndon wande mbol promba nanjine ndo minmba nane nu kusnanaig: Ndanam sine bukla pitaiwe fuguwig nginaig le

29 Yesus nu lafumba nane saniñgina: Kuate yabanam tuku manjau ta ndo bukla pitaikam kumuñ. Ndin ande mine ndakate ngina.

Yesus nu nuñe kumam tuku sanu arna

(Mateus 17.22-23; Lukas 9.43-45)

30 Kile Yesus nu nuñe dubiwanu tanjo ndon ma ta kusremba afunje nane katese ndaniñguwaig nga Galilea ma tugu make kuerka kinaig.

31 Tanamba nu nuñe dubiwanu tanjo 12 wam pagu pasa saniñmba sakina: Ande nu ye Ndindo Kate-sek Tanjo tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolnje pilwa le baleyamngaig. Baleyuwai le ye kumi sulumba mara keñnu mbolnje ye mañ tinjamngit ngina.

32 Tanakina ta nane pasa ta ismba tugunu katese ndanaig sulumba nu kusnawam tuku ta wamdus pitiniñgina.

Tanjo ñgamuknje ima nu sunjo minit

(Mateus 18.1-5; Lukas 9.46-48)

33-34 Yesus nane Kaperneum kumba ka ndinje nuñe dubiwanu tanjo nane nanjine nanjine muñgu tulinja ima nane ñgamuknje sunjo minam tuku ta saka minnaig. Ka Kaperneumnje wande ande ponja Yesus nu nane kusnaniñgina: Tane ame wam ndinje tanjine tanjine muñgu tulinja sakaig ngina le nane sanu fugumba maninok minnaig.

35 Tananaig le Yesus nu minyoka tanjo 12 ta te yalpe nga saniñgina: Tane ñgamuknje ima nu sunjo minam idusmba ndeta nu tane ñakmba tuku kumnemnje minmba tane tuku piro tanjo minwa ngina.

36 Tanakina sulumba nu kiño ande tumba nane ñgamuknje te-timba bagailmba saniñgina:

³⁷ Ande nu ye tuku nga idusmba kiŋo teŋen aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite ŋgina.

Ande nu ŋgueu kuga ta nu sine tuku gulab

(Lukas 9.49-50)

³⁸ Kile Yohanus nu Yesus sana: Tum Tango, sine tango ande ne tuku nyu mbolŋge bukla afu pitaikina le kaŋgermba nu peugen. Nu sine tuku kuasmibi kuga ŋgina le

³⁹ nu lafumba sana: Nu peu ndawap. Ande nu ye tuku nyumbi wam ande kitek saŋgrinu kate ta nu pitik ndo ye tuku ŋgumnem pasa sake nda.

⁴⁰ Ande nu sine tuku ŋgueu tango mine ndakate ta nu sine tuku gulab.

⁴¹ Ye siŋka satinŋamŋgit. Ande nu tane Kristus tuku tango nga kule tidonu tinŋuwa ta Kuate nu wam ta mata lafunu tambimŋgat ŋgina.

Une tuku piti

(Mateus 18.6-9; Lukas 17.1-2)

⁴² Yesus nu maŋ saniŋgina: Kiŋo ande teŋen ye tuku son ŋgate le andeŋge didikate le nu ye ŋgumneyate ta tango ta ose. Nu kiŋo ta didi ndakina le amboŋga afunŋge wit firfiranu ndame sunŋo tumba ŋinfok tur kusmba bukŋginaig le yu buto kina kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

⁴³ Ne tuku wai inum ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba bukŋga. Ne wai ndindo ŋak Kuate tugumŋge abo tugu kaŋgera ta maye. Ne wai armba ŋak mina le Kuateŋge ne tumba bukŋguwa le ne ma ŋayo mbol kaye ta ŋayo. Ma ŋayo ta pa ugmba minmba minamŋgat.

⁴⁴ [Ma ta mbolŋge kuin ŋgarosu nyumba minmba minamŋgaig. Pa ta ugmba minmba minamŋgat.]

⁴⁵ Ne tuku kupe inum ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba bukŋga. Ne kupe ndindo ŋak Kuate tugumŋge abo tugu kaŋgera ta maye. Ne kupe armba ŋak mina le Kuateŋge

ne tumba bukŋguwa le ma ŋayo mbol kaye ta ŋayo.

⁴⁶ [Ma ta mbolŋge kuin ŋgarosu nyumba minmba minamŋgaig. Pa ta ugmba minmba minamŋgat.]

⁴⁷ Ne tuku am ande ne unekam tuku didikate ndeta ne am ta gomba bukŋga. Ne am ndindo ŋak Kuate kulatkate ma mbol kaye ta maye. Ne am armba ŋak mina le Kuateŋge ne tumba bukŋguwa le ma ŋayo mbol kaye ta ŋayo.

⁴⁸ Ma ta mbolŋge kuin ŋgarosu nyumba minmba minamŋgaig. Pa ta ugmba minmba minamŋgat.

⁴⁹ Nane agaŋmor kilmba Kuate atraukam tuku sol tumba pisneniŋgit taŋamba ndo Kuate nu pambi taŋgo ŋakmba tuku ŋgamunŋgal kule pisne taŋaŋ niŋgamŋgat.

⁵⁰ Sol nu agaŋ mayenu ta kaglinu kugawa le sine ame agaŋmbi maŋ wakeibe le kaglinu maŋ prowamŋgat? Kumun kuga. Tane kurauka sol kaglinu minit taŋaŋ mine mayewap sulumba taŋgine taŋgine ŋgamunŋgal mukuk ŋgan minap ŋgina.

10

Tango pino munŋu purkik tuku pasa
(Mateus 19.1-12)

¹ Yesus nu ma ta kusremba Yudea ma tugu mbol kina ka Yordan kule sim kina le nane gudommba maŋ nu te-ŋgamunaig. Nu nuŋe maŋau dubimba wam paguniŋmba minna le

² Farisi tango afu nu tagowam tuku pro kusnanaig: Sine siŋgine tukul maŋau dubimba ande nu piyo nuŋe pitaiwam kumun e nga kusnanaig le

³ nu ndek nane kusnaniŋgina: Moses nu wam ta tuku ndaŋmba kuyarmba wam pagusiŋgina e ŋgina le

⁴ nane nu sanaig: Moses nu ande nu piyo nuŋe pitaiwam nga waŋe ande kuyarmba tuwa sulumba nu pitaiwam kumun nga sakina ŋginaig.

⁵ Taŋakinaig le Yesus nu nane saniŋgina: Tane wamdus kareŋnu

ņak. Ta tuku Moses nu pasa ta kuyarna.

⁶ Abo abo Kuate nu agañ ndende kile-mayokkina ta nu tanġo pino nġarosu kise kise wakeikina.

⁷ Ta tuku tanġo nu ina mam nuņe kusreka piyo nuņe ndoņ munġu kile-denġa minwaik.

⁸ Nale nġarosu ndindo mayok kanġaik. Kuyar pasa nu tanġakate. Nale armba mine ndakik. Nale agañ ndindo tanġa minik.

⁹ Kuate nu agañ kilmba ulendinikit ta tanġonġe nale pur ndanikuwa nġa saningina.

¹⁰ Yesus nu ka wande mbolnġe minna le nuņe dubiwanu tanġo wam ta tuku nu kusnanaig le

¹¹ nu ndek saningina: Ande nu piyo nuņe pitaimba pino kise tate ta nu pino kuayarmba unekate.

¹² Pino ande tanġo nuņe pitaimba tanġo kise tate ta nu tanġo kua-yarmba unekate nġina.

*Yesus nu kiņo kame nyaro niņgina
(Mateus 19.13-15; Lukas 18.15-17)*

¹³ Nane afu kiņo fonfon kilmba Yesusnġe wai nane mbol patikuwa nġa pronaig le nuņe dubiwanu tanġo tanġe nane saningġe lika kile-luka minnaig.

¹⁴ Tanġanaig le Yesus nu wam ta kanġermba palseņna le saningina: Kiņo kame peu ndaningap. Nane ye tugum te prowaig. Kiņo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

¹⁵ Ye siņka satinġamņgit. Nane afu kiņo kame teņen mine ndakuwaig ta nane Kuate kulatkate ma mbol kine nda nġina.

¹⁶ Tanġakina sulumba nu kiņo kame kilmba bagailniņmba wai nane mbol patika nane nyaro niņgina.

Tanġo ande agañ ndende gudommba nġak

(Mateus 19.16-30; Lukas 18.18-30)

¹⁷ Yesus nu kambim saka ndin prowam bafuna le tanġo ande pinderka pro nu tugumnġe dagol tidronġa kusnana: Tum Tanġo

mayenu, ye ndaņi sulumba abo tugu tumba minmba minamņgit nġina le

¹⁸ nu ndek sana: Ndaņam ye mayenu nġa sakate. Kuate nu ndo mayenu minit.

¹⁹ Kuate tuku tukul kame ta ne kila. Tanġo bale ndawa. Pino kuayar ndawa. Agañ ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka. Agañ ande yabuka te ndaka. Ina mam naņe tuku nyu kurauka miņġe kumnemņġe mina. Tukul kame ta ne kila nġina le

²⁰ tanġo ta ndek nu sana: Tum Tanġo, ye kiņo ndo minen sulumba tukul nġakmba ta dubika kile minet nġina.

²¹ Kile Yesus nu tanġo ta kanġer timba nu tuku kume purmba sana: Wam ndindo ndo ne kumu ndate. Ne ka naņe agañ ndende piyaniņmba ndametin kilmba sanzal mbal niņġa sulumba ye dubiya. Ne tanġawa ta samba mbolnġe ne agañ ndende magenu nġak minamņgat nġina le

²² nu pasa ta ismba nu agañ ndende sunġomba nġak tukunu nu wamdus piti tumba aiņel pasi kume nġurnġurka kina.

²³ Nu kina le Yesus nu mbilka nuņe dubiwanu tanġo saningina: Agañ ndende sunġomba nġak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunġo nġina le

²⁴ nuņe dubiwanu tanġo nane pasa ta ismba pirerek purkinaig le nu maņ lato saningina: Kiņo kame, Kuate tuku gageu mayok kambim tuku maņau ta minde bada sunġo.

²⁵ Agañmor sunġo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sunġo kuga. Tanġo nu agañ ndende sunġomba nġak ta nġumneniņmba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ta siņka minde bada sunġo nġayo nġina.

²⁶ Tanġakina le nane piriri nġayomba sanaig: Yoi. Tanġamba ndeta ndaņndaņmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamņġig nġinaig le

²⁷ nu nane kanġerka saningina: Tanġo nane wam te ke fugude ta

Kuate nu kumuŋ. Nu wam ŋakmba kam kumuŋ ŋgina.

²⁸ Kile Petrus nu Yesus sana: Ai te. Sine ne tuku ŋga siŋgine agan ndende ŋakmba kusreka ne dubineg ŋgina le

²⁹ nu ndek sakina: Ye siŋka satingamŋgit. Ima nu pasa mayenu idusmba ye tuku ŋga nuŋe wande, tira kat nuŋe, kulim kat nuŋe, ina mam kat nuŋe, kutu kat nuŋe, nuŋe kilke agan kame taŋan kusrekate ta

³⁰ nu kilke te mbolŋge minit sulumba nu wande, tira kame, kulim kame, ina, kutu kame, kilke ta ŋakmba kitek gudommba kilamŋgat. Taŋawa le afuŋge nu ye tuku taŋgo ŋga piti seramŋgaig. Ngumnemŋga nu kilke kitek mbolŋge abo tugu ŋak minmba minamŋgat.

³¹ Ata. Afu kile tumailamŋge minig ta nane ngumnem kaŋgaig. Afu ngumnemŋge minig ta nane tumailam kaŋgaig ŋgina.

Yesus nuŋe kumam tuku sanu keŋna

(Mateus 20.17-19; Lukas 18.31-34)

³² Yesus nane ndin dubimba Yerusalem kumbange nu pitik Yerusalem kambim ŋga amboŋgina. Taŋana le nuŋe dubinaig mbal nane ganiŋgina le wamdus te-sulunaig le afu nu ngumnem dubinaig mbal nane kuru-kuruka minnaig.

Kile Yesus nu nane 12 ndo kilmba kile-yamokka nu mbolŋge maŋau prowamŋgat ta te-mayokmba saniŋgina:

³³ Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kaŋgig. Ka ambeŋge ande nu ye Ndindo Katesek Taŋgo tumba pris gabat kusem pasa bitekŋganu mbal tuku wai mbolŋge pilwa le nane ye te-tiyumba kumwa ŋga saka kasomok mbal tuku wai mbolŋge palmbimŋgaig.

³⁴ Pilwaig le nane ye maim maim te-sumba nguspeyumba ngusyuwaig sulumba ye baleyamŋgaig. Ye kumi sulumba mara keŋnu mbolŋge maŋ aboŋga tiŋgamŋgit ŋgina.

Yakobus le Yohanus nale sugo minam tuku sakinaik
(Mateus 20.20-28)

³⁵ Sebedeus tuku kiŋo armba Yakobus le Yohanus nale Yesus tugum promba sanaik: Tum Taŋgo, sile wam ande ne ka ŋga idusmba minek ŋginaik le

³⁶ nu ndek nale kusnanikina: Ye ame wam tale mbolŋge ki ŋgina le

³⁷ nale nu sanaik: Sile ma sika le ne naŋe kilŋa sanŋri ŋak mayok kaye le ande ne tuku ndinamŋge ande ŋaiŋamŋge minyokupe ŋginaik.

³⁸ Taŋakinaik le nu ndek nale sanikina: Tale agan yabaŋkade ta tugunu tale gilai. Ye kule kaglinu nyamŋgit ta tale mata kule kaglinu ta nyam kumuŋ e? Ko ye kule silikamŋgit ta tale mata kule ta silikam kumuŋ e ŋgina le

³⁹ nale sakinaik: Au. Sile kumuŋ ŋginaik. Taŋakinaik le Yesus nu nale sanikina: Son. Ye kule kaglinu nyamŋgit ta tale mata nyamŋgaik. Ye kule silikamŋgit ta tale mata silikamŋgaik ta

⁴⁰ ye tuku ndinamŋge ko ŋaiŋamŋge afu taŋamba kile-minyokam tuku ta ye miro kuga. Kuate nu taŋgo afu madiniŋgina nane ndo ma ta mbolŋge minyokamŋgaig ŋga sanikina.

⁴¹ Nuŋe dubiwanu taŋgo 10 wam ta isnaig sulumba Yakobus le Yohanus tuku palseŋniŋgina le

⁴² Yesus nu nane te yalpe ŋga saniŋgina: Kasomok mbal tuku gabat kame nane miŋge karenj ŋaigo ŋak minig ta tane kila. Gabat afu nane kumnemŋge minig ta nane mata taŋgo pino nane kukul te-niŋmba matuk kinig.

⁴³ Tane maŋau ta ke ndakap. Tane ŋgamukŋge ima sunŋo minam idusmba kande nu tane ŋakmba tuku piro taŋgo minwa.

⁴⁴ Tane ŋgamukŋge ima kulat taŋgo minam idusmba kande nu tane ŋakmba tuku piro agan taŋan minwa.

⁴⁵ Ye Ndindo Katesek Taŋgo ye mata taŋgo pino ye sinzaŋyuwaig ŋga pro ndawen. Ye nane sinzaŋniŋmba yiŋe

ngarosu kumam tuku pilmba nane gudommba muskil kile-tidinge ningam tuku prowen ngina.

Yesus nu tanjo am tukulok wakeina (Mateus 20.29-34; Lukas 18.35-43)

⁴⁶ Yesus nuje dubiwanu tanjo afu gudommba ndon Yeriko promba tumbran ta kusrewam bafunaig le Timeus kinjo nuje Bartimeus* nu am tukulok ndin makembinge aganj yabanja minna.

⁴⁷ Nasaretnu tanjo Yesus ilna ta afunje nu sanaig le ismba nu ndek wi kuenja sakina: Yesus, David tuku mbun sunjo, ne ye sinanu turya ngina.

⁴⁸ Nu tanjamba wikina le nane afu gudommba nu maninkuwa nga sawe likinaig ta nu man lato wika sana: David tuku mbun sunjo, ne ye sinanu turya ngina.

⁴⁹ Wika minna le Yesus nu tinga saningina: Nu sawap le ye tugum te ilwa ngina le nane am tukulok ta sanaig: Ariya. Kile tinga kaye. Nu ne wikate nginaig le

⁵⁰ nu pastinga kuminj kaikanu ta gagulmba buknga Yesus tugum kina le

⁵¹ nu ndek sana: Ye ame wam ne mbolnje ki nga iduste ngina le tanjo am tukulok nu sana: Tum Tanjo, ye mambilam tuku sunjomba iduset ngina le

⁵² nu ndek am tukulok ta sana: Ne kaye. Ne ye tuku sanjri tomba tingate tukunu ne mayekat ngina. Tanjaka sana le pitik ndo nu am maranja purfena le Yesus dubimba kina.

11

Yesus nu gabat sunjo tanjan Yerusalem kina (Mateus 21.1-11; Lukas 19.28-40; Yohanus 12.12-19)

¹ Yesus nane kumba ka Yerusalem patunaig sulumba Betfasi le Betani tumbran Olif tabe patumba Yesus nu nuje dubiwanu tanjo armba sanikina:

² Tale tumbran si kumba biteknga donki fat ande pannaig le tinj minit afunje muskilnu mbolnje minyo ndakinaig ta tale kanjeramngaik. Kanjermba muli kuklimba tumba ye tugum te prowap.

³ Ande nu tale ndanam tanjawik nga kusnatikuwa kande tale nu sawap: Sunjo nu donki te piro njak. Piro kugawa le sile pitik ndo tumba luka te prowamkik nga sawap ngina.

⁴ Tanjaka nu nale kukulnikina le nale kinaik ka donki fat wande malanga tugumnje pannaig le ndinje tinj minna le kanjernaik. Nale muli kuklimba minnaik le

⁵ afu tugum tanje nale kusnanikinaig: Tale ndanam donki fat ta muli kukliwik nginaig le

⁶ Yesus nale wam pagukina tanjamba saninginaig le nane ndek sakinaig: Ta maye tumba kape nginaig.

⁷ Nale donki fat ta tumba Yesus tugum promba nakile tawi afu kilmba donki muskil mbolnje farnaik le Yesus nu ponga minyokina.

⁸ Tanjana le nane gudommba nanjine kuminj kilmba ndinje farnjmba afu ail wainu waje magenu njak dunenge kugerkinaig tuku ta kilmba pro ndinje farnjnge likinaig.

⁹ Tanjamba nane afu Yesus tuku tumailamnje afu ngumnemnje nane kumbanje wikaraumba sakinaig: Sine Kuate tuku nyu te-dungube o. Tanjo te Sunjo tuku nyu mbolnje prote.

Nu Sunjonge nyaro tuwa o.

¹⁰ Nu singine mbun David tuku ma mbolnje nuje gageu kulatkamngat.

Sine Kuate tuku nyu te-dungube o nginaig. *Mune 118.26*

¹¹ Yesus nu tanjamba Yerusalem pronasulumba nu kusem wande sunjo sinam kumba tanje nu mbilmbilka aganj ndende njakmba kanjerkina. Tanjamba ki butungina le nu tanjo 12 ta kilmba luka Betani kinaig.

* **10:46:** Bar pasa ta tugunu Kinjo

*Yesus nu ail ande taprana
(Mateus 21.18-19)*

¹² Mafena le nane Betani kusremba kinaig ka ndinŋge Yesus nu gubana.

¹³ Nu maskenŋge fik ail ande kanjerna ta waŋenu gudommba ŋak le nu alonu mambilam kina ta alowam tuku ait kuga tukunu waŋenu ndo kanjerkina.

¹⁴ Tanjamba nu ndek fik ail ta sana: Ne maŋ alowe nda. Afu ne tuku alonu maŋ nye nda ŋgina. Tanjakina ta nu dubiwanu tanjo mata pasa ta isnaig.

*Yesus nu Yerusalem kusem wande wakeina
(Mateus 21.12-17; Lukas 19.45-48; Yohanus 2.13-22)*

¹⁵ Kile nane Yerusalem pronaig sulumba Yesus nu kusem wande sunjo sinam kumba ka kawan tanje afu agan ndende piya niŋginaig afu piyaniŋmba kilnaig ta nane ŋakmba kogronka pitaikina. Tanjamba nu ndametij munju walka minnaig mbal nane tuku mbain kilmba kilepanka uman kurinum piyawam tuku patikinaig mbal tuku minyo mbili mata kile-pankina sulumba

¹⁶ nane agan kilmba kusem wande sinam sinam ndin tanan dubimba kinaig ta peuniŋgina sulumba

¹⁷ nu nane wam paguka saniŋgina: Kuyar pasa nu tenenmba sakate: Ye tuku wande ta kilke mbol mbal ŋakmba ye mbariŋyam tuku wande ŋgate. Tane wande te mbilmba kuayar tanjo tuku wande tanan pilig ŋgina.

¹⁸ Tanjo pino ŋakmba nu tuku tum pasa tuku pirerek purka saka minnaig le pris gabat mbal kusem pasa bitekŋganu mbal nane Yesus nu wam kina ta ismba nu tuku kuru-kuruka nu balewam tuku ndin sotinaig.

¹⁹ Furirna le Yesus nane tumbran sunjo ta kusremba kinaig.

*Yesus nu yabanam tuku tumniŋgina
(Mateus 21.20-22)*

²⁰ Mafena le maratukuk nane luka kumba fik ail ta liwam bafumba kanjernaig ta karenga sumbailnu turmba kumna.

²¹ Kile Petrus nu Yesus pasa sakina ta idusmba nu sana: Tum Tanjo, ai si. Kubele ail taprana si kummba kareŋgina ŋgina le

²² nu ndek nane saniŋgina: Tane Kuate tuku sanjri tomba tingap.

²³ Ye tane satinjet. Ande nu Kuate yabanmba wamdu tero ndaka wam ta sinja mayok kanjat ŋga idusmba nu tabe si samba ne goka tinga yu buto sinam kaye ŋga sawa ta nu tanawamŋgat.

²⁴ Ta tuku ye satinjet. Ne Kuate yabanmba ye sinja wam ta tamŋgit ŋga idusa ta ne tamŋgat.

²⁵ Ne Kuate yabanmba minit ta ande ne mbolŋge mbarte ta ne gilainga. Ne tanjawa ta ne tuku Mam samba mbolŋge minit nu mata ne tuku mbar sauka gilaingamŋgat.

²⁶ [Ne ande tuku mbar gilai ndanja ta ne tuku Mam samba mbolŋge minit nu ne tuku mbar mata gilainje nda ŋgina.]

Imanje Yesus kukulna ŋga nane nu kusnanaig

(Mateus 21.23-27; Lukas 20.1-8)

²⁷ Nane maŋ mbumba Yerusalem kinaig sulumba Yesus nu kusem wande sinamŋge kine promba minna le pris gabat kame kusem pasa bitekŋganu afu Israel mage mage nane ŋakmba pro nu kusnanaig:

²⁸ Imanje ne kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanje ne sanjri tinmba kukulnina ŋga kusnanaig le

²⁹ nu ndek saniŋgina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le lafuwap ta imanje wam kame te kam tuku kuku-lyina ta ye tane kila satinjamŋgit.

³⁰ Imanje kule pisne piro Yohanus tuna? Kuatenje e ko tanjonje ta tane ye sayap ŋgina.

³¹ Tanjakina le nane ka kasomŋge nanjine nanjine munju kusnanja sakinaig: Sine ndanmba sabe. Sine Kuatenje ŋga sabe ta ndanam tane Yohanus tuku son nda ŋginaig ŋgamŋgat.

³² Ko sine tanjonje ŋgube ta mata kumun kuga ŋginaig.

Tango njakmba Yohanus nu sinjka Ku-ate tuku tuan tango ande nga saka minnaig le gabat mbal nane tango pino tuku kuru-kurukinaig.

³³ Ta tuku nane Yesus sanaig: Iyo sine gilai nginaig le Yesus nu ndek nane saningina: Ata. Ye mata imanje sayina le wam kame ke liket te satinje nda ngina.

12

Piro tango najgonu tuku yaba pasa (Mateus 21.33-46; Lukas 20.9-19)

¹ Yesus nu yaba pasambi wam afu saningina sulumba sakina: Tango ande nu grep piro nguka fondembi kormba nu grep firfirmba kulenu kilam tuku nguruj wakeina sulumba piro kulatkam tuku wande kuenu o mbolok pilna. Piro njakmba denpurbamba nu piro mbal kilmba patika nu tanga kilke kise mbol kina.

² Ait kumungina le piro ta tuku alonu afu kilam tuku nu tango ande kukulna le piro mbal tugum kina.

³ Ka prona le nane nu biye timba paninta pitainaig le nu ake luka kina.

⁴ Tanjana le piro miro tango nu man tango ande kukulna le nane nu gabat mbolnge kat buromba njayo silinaig.

⁵ Nu man tango inum kukulna le nane nu tumba balenaig. Tanjamba tanjamba nu nane gudommamba kukulninge likina le nane afu pani farmba afu bale farnaig.

⁶ Kile tango ndindo ndo piro miro tango ndon minna. Tango ta nuje kiyo. Nu kiyo ta tuku kume purmba minna. Ngumne tukulmba nu kiyo ta kukulna sulumba sakina: Nane nu kanjermba ye tuku kiyo nga mape-wamngaig nga kukulna le kina.

⁷ Nu kumba piro mbal tugum prona le kanjermba sakinaig: Tango ilit si nu mam nuje tuku aganj ndende kilam tuku nyu njak. Sine nu balebe sulumba piro te singine tube nginaig.

⁸ Tanjaka nane nu biye timba balenaig sulumba mindesin tumba buknginaig le kilim kina.

⁹ Tane ndanjmba idusde. Grep piro miro tango nu ndanjamngat? Nu pro piro mbal ta bale farmba piro kulatkam tuku kuasmbi kise patikamngat.

¹⁰ Kuyar pasa ande te tane bur ndakade e?

Ndame sunjo ande wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnge sanjri tingade.

¹¹ Sunjo nunge wam ta kina le sine kanjermba pirerek purka gare toreg ngina. *Mune 118.22*

¹² Gabat mbal nane yaba pasa ta ismba Yesus nu nane tuku sakina ta katesemba nu biye tiwam tuku ta nane tango pino tuku kuru-kuruka nu kusremba kinaig.

Takis pankam tuku nane Yesus kusnanaig

(Mateus 22.15-22; Lukas 20.20-26)

¹³ Kile gabat kameje Farisi tango Herodus dubiwanu tango afu kukulninginaig le Yesus tagowaig le nu pasa ande mbarwa le nu biye tiwam tuku kinaig.

¹⁴ Nane pro nu sanaig: Tum Tango, ne tango tugusek ta sine kila. Ne ande tuku kiko ndanate. Ne tango nyu njak tuku kuru kuru ndakate. Ne tango njakmba Kuate tuku manjau dubikam tuku tumsingit. Ne sine sasanga. Sine Zu mbal singine tukul manjau dubimba Rom tuku gabat Sesar takis tambim kumun e? Sine takis patikube e ko mbulbe nga sanaig le

¹⁵ Yesus nu nane tuku yabri pasa katesemba saningina: Ndanam tane ye tagoyade? Ndametin ande tumba pro ye tumyap le kanjeri ngina.

¹⁶ Tanjakina le nane ndametin ande tumba nu tumnaig le nu ndek kusnaningina: Ndametin te mbolnge ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga kusnaningina le nane lafumba sakinnaig: Sesar tuku nginaig.

¹⁷ Tanjakinaig le Yesus nu ndek tenenmba saningina: Ata. Tane gabat sunjo Sesar kumnemnge minig. Nu tambim tuku aganj sakate ta nu tape.

Kuate aganj tambim tuku sakate ta Kuate tape ngina le nane pasa ta ismba pirerek purkinaig.

*Kummba manj abonjam tuku pasa
(Mateus 22.23-33; Lukas 20.27-40)*

¹⁸ Kile Sadusi tango afu Yesus tugum pronaig. Sadusi mbal nane tango kummba manj tingge nda nga idusmba minig tuku. Nane pro Yesus kusnanaig:

¹⁹ Tum Tango, Mosesnge tejenmba kuyarna: Tango ande kummba pino kuembol kiyo kugatok kusrewa le maib nunenge pino ta tumba aba nuje tuku kiyo te-pilwa nga kuyarna.

²⁰ Ariya. Mambo kat nuje ndon nane 7 minnaig. Aba nangine pino ande tina sulumba minna ma ma kiyo kugatok kumna.

²¹ Kumna le maib nuje nu dubiknu pino ta tina. Nu tumba minna ma ma nu mata kiyo kugatok kumna le maib nuje kenju mata tanjana.

²² Tanjamba tanjamba nane 7 pino ndui ta ndo tumba kiyo kugatok kume farnaig. Ngumnenga pino kuembol nu mata kumna.

²³ Ata. Ne kumanu mbal tingamngai nga sakate ta tango 7 ngamuknge nu ima tuku pino minamngat e? Tango 7 ta pino ndui ta ndo tinaig nginaig.

²⁴ Tanjakinaig le nu nane saningina: Tane Kuate tuku kuyar pasa nu tuku sangri tane wamdus pulu ndatingit. Ta tuku tane wamdus mbarde.

²⁵ Nane kumanu mbal abonja tinga Kuate tuku enel suk minamngai. Nane munju kile nda.

²⁶ Kumanu mbal manj tingge nda nga idusmba sakade ta Moses tuku wam kube mbolnge ail fudinndo pa bulu njak wam ta tuku tane bur ndakade e? Kuate nu Moses tejenmba sana: Ye Abraham Isak Yakob ye nane tuku Mbara Sunjo minet ngina.

²⁷ Abraham nane kume likinaig ta nduiye ngisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara nga Moses sa ndana kande. Nu abo njak minig mbal tuku Mbara. Ta tuku tane kumanu mbal

kummba manj tingge nda nga sakade ta tane sinja wamdus mbarde.

Tukul pasa sangrinu

(Mateus 22.34-40; Lukas 10.25-28)

²⁸ Nane Yesus ndon kualeyauka minnaig le kusem pasa biteknganu tango ande pro nu nane tuku pasa lafu mayete nga nu mata Yesus kusnana: Tukul ndan tukul njakmba lininganu minit ngina le

²⁹ nu ndek sakina: Tukul nu mbolnge minit ta tejenmba sakate. Israel mbal tane ise mayewap. Sngine Kuate nu Mbara Ndindo. Ande mine ndakate.

³⁰ Tangine Sunjo Kuate tane nu tuku kume purmba tangine ngamungal abo guwa wamdus sangri ta njakmba nu tape nga sakate.

³¹ Tukul ande nu dubiknu tejenmba sakate. Tane tangine ngarosu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap ngate. Tukul pasa armba ta tukul pasa njakmba lininganu minik ngina.

³² Tanjakina le kusem pasa biteknganu tango nu Yesus sana: Tum Tango, ne kumumbi sakate. Kuate ndo Mbara. Ande mine ndakate.

³³ Ima nu Kuate tuku kume purmba nuje ngamungal wamdus sangri ta njakmba nu tuwit sulumba nuje ngarosu tuku kume purte tanjamba ndo nuje tugumnge minig mbal tuku kume purwa ta nu manju mayete. Manju ar tanje aganjmor kilmba bale farmba atraukade manju ta liningit ngina.

³⁴ Tanjakina le Yesus nu tango te wamdus te-mayemba pasa kumumbi lafuwat nga nu sana: Ne Kuate tuku gageu inum mayok kambim bafute ngina. Tanjakina le nane Yesus kusnawam tuku kuru-kuruka man kusna ndanaig.

Yesus nu Kristus tuku nane kusnangina

(Mateus 22.41-46; Lukas 20.41-44)

³⁵ Yesus nu kusem wande sunjo sinamnge wam paguka nane saningina: Ndanam kusem pasa

biteknganu mbal nane Kuatenge madina tanjo Kristus nu David tuku mbun nga sakade?

³⁶ Tukul Guwanje David wamdus tuna le nu tenemba sakina:

Sunjo Kuatenge ye tuku Sunjo sana: Ne ye tuku ndinam kumam tenge sangri jak minyok mina le ma ma yenge ne tuku ngueu mbal kilmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemnge patikamngit ngina. *Mune 110.1*

³⁷ David nu tanamba kuyarmba Kristus nu ye tuku Sunjo ngina. Ata. Nu David tuku mbun ndo e ko nu David tuku Sunjo ngina.

Israel gabat kame tuku manjau
(*Mateus 23.1-36; Lukas 20.45-47*)

Manjur sunjo ta nane Yesus tuku pasa isam tuku nzaliningina le

³⁸ nu wam afu tumningmba saningina: Kussem pasa biteknganu mbal tuku manjau rironkap. Nane tawi kugennu silika likam nzaliningit. Nane maket mbolnge lika tanjo nane sugo nga kaiyeninguwaig nga kilba pilig.

³⁹ Kussem wandeknge pagumba nye sunjo mbolnge nane mbili tumailamnge minyokam nzaliningit.

⁴⁰ Nane pino kuembol kame tuku aganj ndende didika kile-suluwe ningig. Nane nangine manjau njayonu ta yabukam tuku tanjo am mbolnge Kuate yaban kuende. Ta tuku nane pa lato tamngaig ngina.

Pino kuembol ande nuje ndametin Kuate tuna
(*Lukas 21.1-4*)

⁴¹ Yesus nu kussem wande sinamnge ndametin patikam tuku ma ta tumail tumba minyoka nane ndametin pankinaig le kanjgerka minna. Nane aganj ndende sunjomba jak mbal ndametin sugokanu pankinaig le

⁴² kile pino kuembol ande aganj ndende kugatok promba nuje toea armba ndo kilmba pro patikina le

⁴³ Yesus ndek nuje dubiwanu tanjo wikina sulumba saningina: Ye sinja satinjet. Pino kuembol te aganj

ndende kugatok ta nu ndametin fudinndo patikat ta nane afu pankaign ta liningat.

⁴⁴ Ta ndanam? Nane ndametin gudommba jak ta afu ndo patikaig ta pino kuembol te nu aganj ndende kugatok nuje ndametin jakmba panke suluwat. Nu nyamagan piyawam tuku ande mata mine ndakate ngina.

13

Yesus nu kusem wande njayongam tuku sakina

(*Mateus 24.1-2; Lukas 21.5-6*)

¹ Yesus nu mayok ka kusem wande sunjo ta kusrewam bafuna le nuje dubiwanu tanjo andenge nu sana: Tum Tanjo, ai te. Kussem wande te tuku wande kame magenu ndo. Nane ndame magenumbi patike likinaig ngina le

² nu ndek sana: Ne wande sugo jakmba kanjerkate te ngumneja ndame jakmba munju sailka mine nda. Afunge sambrininguwaig le jakmba kutusewamngaig ngina.

Kilke tugu kugawam tuku pasa
(*Mateus 24.3-44; Lukas 21.7-36*)

³ Nane kumba ka Olif tabe mbol promba Yesus nu kussem wande tumail tumba minyok minna le Petrus Yakobus Yohanus Andreus nanenge ndo promba Yesus kusnanaig:

⁴ Ne kussem wande njayongamngat nga sasingat ta ginu mara prowamngat. Sine ame aganj kanjgermba ait ta buk patukate nga idusmba katese-wamngig nginaig le

⁵ nu pasa tugu pilmba nane wam paguningina: Tane riron mayewap. Afu pro tane yabritinbekaig.

⁶ Nane afu ye tuku nyu tumba ye Kuatenge madiyahina tanjo nga gudommba didikuwaig le ndenunjaig.

⁷ Tane kame sugo maskenje mayok kuwaig le pasa ismba ko tanjine tugumnge kame zigna ande ismba tane wamdus fulil ndakap. Wam kame ta sinja prowe likamngaig ta kugawam tuku ait kile.

8 Kilke ande tɪŋga kilke kise ndoŋ kame buwamŋgaik. Gabat ande nuŋe gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndoŋ kame buwamŋgaig. Ma yimyam mbolŋge mumni guba prove likamŋgaig. Piti kame ta pino kutu te-palmbim tuku ŋgaro rar tate taŋaŋ prowamŋgaig.

9 Tane taŋgine rironŋ mayewap. Afuŋge tane kilmba pasa mbolŋge kile-tidɪŋguwaig le afu naŋgine kusem wandekŋge tane pani faramŋgaig. Afu tane kilmba ka gabat sugo sugo nyu sugo ŋak mbal tugumŋge kile-tidɪŋguwaig le tane ye tuku ŋga pasa mayenu sanɪŋgap le nane ye tuku nyu isamŋgaig.

10 Pasa mayenu kilke tugu ŋakmba mbolŋge kukliwap le ndo kugawam tuku ait prowamŋgat.

11 Nane taŋamba tane kilmba pasa mbolŋge patika mbal sugo wai mbolŋge patikuwaig le wamdus fulilka ndaŋmba sakube o ŋga wamdus te-sulu ndawap. Pasa te-tiwam tuku ait mbolŋge tane tuku wamdus sinamŋge pasa afu mayok kaŋgaig ta ndo sakap. Tukul Guwa nu wamdus tɪŋguwa le pasa sakamŋgaig. Taŋgine wamdusmbi kuga.

12 Ait ta mbolŋge ande nuŋe tira nuŋe kasurmba kumam tuku ŋgueu mbal tuku wai mbolŋge palmbimŋgat. Taŋgo nu nuŋe kiŋo mbolŋge mata taŋawamŋgat. Kiŋo kame nane ina mam kat naŋgine kumwaig ŋga nane pasa mbolŋge patikamŋgaig.

13 Tane ye tuku taŋgo tukunu nane ŋakmba tane kasurtingamŋgaig. Ande nu ye kusre ndayumba minmba ma ma kumwa ta Kuatenge nu tuku muskil te-tiwe tambimŋgat.

14 Ngumneŋga ande nu ŋule parak tukul ma mbolŋge mayok ka tukul kuerka kutur tambimŋgat. (Tane pasa te burkade mbal tane wamdus pulutinguwa). Wam ta mayok kuwa le kaŋgermba kame sungo prote ŋga Yudea mbal nane kua ka tabe poŋguwaig.

15 Ande nu wande kawaŋge minmba kande nu pitik kua kumba wandekŋge agaŋ kilam idus ndawa.

16 Ande nu piro mbolŋge minmba kande luka nuŋe tawi tam idus ndawa.

17 Ait ta mbolŋge pino fungulok pino kiŋo dabro amo nyanu ŋak ose. Nane piti sungo kaŋgeramŋgaig.

18 Tane Kuate yabaŋap le murke ait mbolŋge maŋau ta pro ndawa.

19 Ait ta mbolŋge piti sungo pasa ŋak prowamŋgat. Kuate nu agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina ait mbolŋge ka kile ait te mbolŋge mata piti afu taŋaŋ kaŋger ndakeg. Ngumneŋga mata piti taŋaŋ ande prove nda.

20 Kuate nu nuŋe kilam tuku madinɪŋgina mbal idusniŋmba piti ait kuen ta kuerkina le ait fagnu ndo piti prowamŋgat. Nda kuerkina kande ait ta prowa le taŋgo ŋakmba ŋgisike sulude kande.

21 Ande nu tane satinmba kaŋgera Kristus Kuatenge madina taŋgo minit te ko nu minit si ŋguwa kande nu tuku pasa ise ndakap.

22 Yabri taŋgo prowaig sulumba afu ye Kristus ŋgumba afu ye Kuate tuku tuan taŋgo ŋgamŋgaig. Nane Kuatenge madinɪŋgina mbal yabrininmba didikube ŋga nane wam kitek saŋgrinu ke likamŋgaig.

23 Tane mambilmba rironŋka minap. Wam kame ta prowamŋgaig. Ta tuku ye tane wam pagutiŋget.

24 Sina manzer ait sungo ta kugawa le ki mukumba dabunungat. Tambun mata bulunŋge nda.

25 Samba tuku saŋgri ŋakmba pir-purka buru-burukuwaig le mbai ŋakmba samba mbolŋge guroromba ndeke lika minamŋgaig.

26 Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Taŋgo ye saŋgri sungo kilŋa ŋak gau sinamŋge prowi le nane ye kaŋgeryamŋgaig.

27 Ye ndeka eŋel kame kukulniŋgi le kilke tugu ŋakmba mbolŋge Kuate nuŋe madinɪŋgina mbal kile-maŋgurkamŋgaig.

28 Tane fik ail kanđerap. Tane kuzrunu kitek promba nzude le kanđerka katesemba sakade: Ki ait patukate ngade.

29 Tanamba ndo wam kame sakit te prowaig le kanđerka ye prowaig tuku ait patukate ta kila palmbimngai.

30 Ye sinjka satinngamngit. Ait te mbolnge minig mbal kume ndakuwaig le wam kame njakmba ta prowaig.

31 Kilke tugu samba tugu ngisikamngai. Ye tuku pasa ande ngisike nda. Minmba minamngat.

32 Ginu mara ki kanum ndan ta ande nu kila mine ndakate. Samba mbolnge enel mata nane gilai. Ye Kuate tuku Kinjo ye mata gilai. Mam nu ndo kila minit.

33 Ait ta ginu mayok kangat ta tane gilai tukunu tane rironjka mambimba minap.

34 Wam ta yaba pasa te suk. Tango sunjo ande ma ande kambim nga nuje piro mbal piro walmba ande wande kulatkam tuku pilmba sate: Ye mambimba tairnga mina ngate.

35 Wande miro tango ginu mara prowaig ta tane gilai. Furiram e ko furir ngamu e ko teg kaglinu ulwa le ko maratukuk ta tane gilai tukunu mambimba tairnga minap.

36 Tane idus ndamba minap le nu pitik ndo pro kanđerkit.

37 Ye tane satinngat pasa te tanamba ndo nane njakmba saninngat. Tane mambimba minap ngina.

14

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig

(Mateus 26.1-5; Lukas 22.1-2; Yohanus 11.45-53)

1 Pagumba nye sunjo Pasowa bret yis kugatok nyam tuku ki ait armba minnaig le pris gabat mbal kusem pasa biteknganu mbal ndon kuirkuirka Yesus biye timba balewam tuku ndin sotinaig sulumba

2 sakinaig: Sine pagumba nye tuku manjur sunjo sinamngi nu biye tibe

ta njayo. Kame zigna sunjo mayok kakat nginaig.

Pino ande Yesus tuku gabat mbolnge gurenj kutuna

(Mateus 26.6-13; Yohanus 12.1-8)

3 Betaninge Yesus nu tango ande buk ngirnger njak nyunu Simon nu tuku wandeknge isukusmba minna. Nu isukusmba minna le pino ande ndame botol gurenj mundur mayenu njak piyanu o mbolnge ta tumba Yesus tugum promba botol ndumor ngurmba nu tuku gabat mbolnge gurenj ta kutuna.

4 Kutuna le nane afu wam ta kanjermba palsejningina le nanjine nanjine sakinaig: Ndanam saka gurenj mayenu ake kutuwat a.

5 Nu gurenj ta tumba piyana kande nu ndametinj sonj 30 limba kilna le sine sanzal mbal turkeg kande nginaig.

Nane tanamba pino ta tumba sawe likinaig le

6 Yesus nu ndek nane saningina: Tane mbulap. Ndanam tane pino te piti serde. Nu ye mbolnge wam mayete.

7 Sanzal mbal mara mara tane ngamuknge minamngai. Tane nane turkam idusmba ndeta turkam kumun. Ye tane ndon ait kuennu mine nda.

8 Pino te nu ye mbolnge nuje manjau kumumba gurenj mayenu te ye pisneyat. Nu ye ngunu tuku ngarosu wakeiyat.

9 Ye sinjka satinngamngit. Kilke tugu njakmba mbolnge nane pasa mayenu kuklimba nu wam kat te turmba sakuwaig le nane ismba nu tuku saka minamngai ngina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tango
(Mateus 26.14-16; Lukas 22.3-6)

10 Kile nu dubiwanu tango 12 ta tuku ande Yudas Iskariotnu nu Yesus tumba pris gabat mbal wai mbolnge palmbim nga nane sota kina le

11 nane nu tuku pasa ismba gare tumba pasa katmba ndametinj afu nu tambim tuku sanaig. Sanaig le Yudas nu Yesus tumba nane tuku wai

mbolnge palmbim tuku ait mayenu ande tairnnga minna.

Yesus dubiwanu tango armba Pasowa kuanekinaik

(Mateus 26.17-25; Lukas 22.7-13; 22.21-23; Yohanus 13.21-30)

¹² Bret yis kugatok nyam tuku kusem ait ambonganu mbolnge Zu mbal nane sipsip fat bale farmba nyanu. Ait ta prona le nuñe dubiwanu tango ndek Yesus kusnanaig: Sine aninje ne ndonj Pasowa nyam tuku ka kuanekube nginaig le

¹³ nu ndek nuñe dubiwanu tango armba sanikina: Tale tumbranj sunjo mbol kape. Kumba ka prowap le tango ande waim kule ñak tale tugum promba kuwa le nu dubimba kape.

¹⁴ Nu kumba wande pongamngat ta tale wande ta tuku miro tango tenenmba sawap: Tum Tanjonje sakat nu nuñe dubiwanu tango ndonj wande rum ndanj mbolnge Pasowa nyamngig nga sawap.

¹⁵ Tanjakap le nu rum sunjo ande o mbolnge aganj ndende kumumbi patikinaig le minig ta tumtikamngat. Tanjawa le tale rum ta sinamnje sine Pasowa nyam tuku kuanekap nga sanikina.

¹⁶ Tanjakina le nuñe dubiwanu tango ar ta tumbranj sunjo mbol kinaik ka Yesus nu sakina ta kumumba mayok kina le nale Pasowa nyam tuku aganj ndende kuaneka manj luka kinaik.

¹⁷ Furirna le Yesus nu tango 12 ta kilmba kumba ka kuanekinaik wande ta ponginaig.

¹⁸ Ka tanje nane isukusmba minmba Yesus nu sakina: Ye sinjka satinjamngit. Tane ngamuknje ande ye ndonj isukusit te nu ye tuku kupet minit ngina.

¹⁹ Tanjakina le nane wamdus ñaigonga ndui ndui nu kusnanaig: i ... Ne yenje nga iduste e nginaig le

²⁰ nu ndek nane saningina: Ande tane 12 ngamuknje nu ye ndonj nza tuma bret kule pak mbilmba nyate ta not.

²¹ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kuyar pasa kumumba kumamngit ta

ande nu ye tumba nane wai mbolnge palmbimngat ta ose. Nu piti sunjo tamngat. Ina nuñenje te-pile ndakina kande maye kande ngina.

Yesus nu pasa nyam tuku manjau te-mayokna

(Mateus 26.26-30; Lukas 22.14-20; 1 Korin 11.23-25)

²² Nane isukusmba minmba Yesus nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nuñe dubiwanu tango ninmba sakina: Bret te tumba nyap. Te yinje ngarosu ngina.

²³ Tanjamba nu grep kule murko ñak ta mata tumba Kuate gare pasa tumba ningina le yaimba nyinaig.

²⁴ Tanjanaig le nu ndek saningina: Te yinje ndare. Ndare ta mbolnge pasa kitek Kuate nu tango ndonj o buk katna ta alonu mayok kanjat. Ye nane gudommba tuku nga ye yinje ndare kutuwamngit.

²⁵ Ye sinjka satinjet. Ye manj grep kule tenen nye ndaki ma ma Kuate kulatkate ma mbolnge ye grep kule kitek nyamngit ngina.

²⁶ Tanjaka denjpurmba nane mune ande ulnaig sulumba tinja Olif tabe mbol kambim saka kinaig.

Yesus nu Petrusnje nu tuku nyu yabukamngat nga sana

(Mateus 26.31-35; Lukas 22.31-34; Yohanus 13.36-38)

²⁷ Kumbanje Yesus nu nane saningina: Tane ñakmba kua ka ye kusreyamngai. Kuyar pasa tenenmba sakate. Kuatenje sipsip kulat tango balewa le sipsip pururumba sili-siliwamngai nga sakate.

²⁸ Ye kummba manj tingi sulumba ye ambonga Galilea ma tugu mbol ka le tane ngumnenjamngai nga saningina.

²⁹ Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Nane ñakmba kua ka ne kusrenuwaig ta ye ndo ne kusrene nda ngina le

³⁰ nu Petrus sana: Ye sinjka ne sanamngit. Furir te mbolnge teg witiwam ar ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenjamngat ngina.

31 Tanjaka sana le Petrus nu sanjri tinga sakina: Kuga. Ne balenumba ye mata baleyam bafuwaig le ta mata ye sinjka ne tuku nyu yabuke nda ngina le nuje dubinaig mbal njakmba pasa ndui ta ndo sakinaig.

*Yesus nu Kuate ndonj pasatina
(Mateus 26.36-46; Lukas 22.39-46)*

32 Nane ma ande nyunu Getsemani pronaig sulumba nu nuje dubiwanu tango saningina: Tane tenje minap. Ye ka sinje Kuate yabanamngit ngina.

33 Tanjaka nu Petrus Yakobus Yohanus nane kenj ta kilmba kina ka tanje nu ngamunggal piti sunjo kamusmba wamdus fagkina le isu sanjri kugana.

34 Tanjamba nu nane saningina: Ye wamdus njayonga piti sunjo ye toyate le kamuset. Tane tenje mambilmba minap ngina.

35 Tanjamba saka nu dirdirka kumba ngurngurka ndek truk ka piti ta nu laipam kumunj e nga nu Kuate yabanmba sakina:

36 O Mam ne wam njakmba kam kumunj. Kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa nget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Nanje nzali ndo dubiwa ngina.

37 Tanjamba nu luka ka nane kanjerkina ta nane kinymba minnaig le nu ndek Petrus sana: Simon, ne kinyit e? Ne ait fagnu te mambilmba minam kuga e?

38 Satan tuku tago tane mbol prowikat. Abo minmba yabanmba minap. Tanjine ngamunggal Kuate yabanam tuku idusde ta ngarosumbi dubiwam tuku ta piti ngina.

39 Tanjamba sake denjpurmba nu luka kina ka pasa ndui ta ndo manj yabanmba sakina.

40 Tanjamba nu manj luka prona ta nane ginyumngge am piti patikinaig le kinymba minnaig le kanjerkina le nane piririmba ame pasa lafube o nga wam pile paskinaig.

41 Yesus nu manj kumba ka yaban kenjna sulumba promba manj kusnaningina: Kile mata mabta kinymba

minig e? Kile kumungat. Ait buk prowat. Andenje ye Ndindo Katesek Tango tumba une njak mbal tuku wai mbolnje palmbim tuku bafute.

42 Ai si. Ye tuku kupet tango prote. Tane tingap le sine nane tugum si kab ngina.

*Yudas nane Yesus biye tinaig
(Mateus 26.47-56; Lukas 22.47-53;
Yohanus 18.1-12)*

43 Nu tanjamba pasata minna le tango 12 ta tuku ande Yudas nu tango gudommba kame bagi sibugi kilmba njak pronaig. Pris gabat mbal kusem pasa biteknjanu mbal Israel mage nanenje tanjamba kukulninginaig le pronaig.

44 Yesus tuku kupet tango nu nane kila palmbim tuku buk tenenmba wam paguningina: Ye ka ande mu-muwi ndeta not. Tango ta biye timba tumba kape ngina.

45 Kile nane promba Yudas nu pitik ndo Yesus tugum kumba Tum Tango kaiye ngina sulumba mumuna le

46 nane pro Yesus biyamba biye denaig.

47 Ande nu tugumngge minna tanje nuje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tango kilbanu pike welna.

48 Tanjana le Yesus nu nane saningina: Ndanam saka tane ye kuaryar tango tananj bagi sibugi kilmba ye biye tiyam prode.

49 Ye mara mindek tane ngamukngge kusem wande sunjo sinamngge tango pino wam paguka minen ta tane ye biye tiyam kuga e? Ta maye. Kuate tuku kuyar pasa kumumba mayok kuwa ngina.

50 Tanjakina le nu dubinaig tango njakmba nu kusremba sili-silimba kua kinaig le

51 tango mbanzo ande nu tawi kaukauk ndindo tinmba Yesus dubimba kina le nane ndek nu biye tinaig.

52 Biye tinaig le nu mbil bunga tawi gagulmba kusremba wagek kua kina.

Nane Yesus tumba gabat mbal tugum kinaig

(Mateus 26.57-68; Lukas 22.54-55,63-71; Yohanus 18.13-14,19-24)

⁵³ Kile nane Yesus tumba pris gabat sunjo tugum kinaig. Pris gabat mbal Israel mage mage kusem pasa biteknganu mbal nane njakmba buk pro tanje manjurkinaig.

⁵⁴ Petrus nu maskenngge Yesus du-bimba kina ka pris gabat sunjo tuku fonde sinam kumba ka wande mab tanje nu kame mbal ndon pa likmba minnaig.

⁵⁵ Pris gabat mbal Israel pasa pilewanu sugo njakmba Yesus balewam tuku pasa gabat ande sotete pisennginaig le

⁵⁶ nane gudommba yabri pasa tumba Yesus mbaranu nginaig ta pasa gabat ndindo mayok ndakina.

⁵⁷ Kile nane afu tinja nu mbolngge pasa pilmba yabri pasa tenenmba sakinaig:

⁵⁸ Nu tenenmba sakina le isgen. Kusem wande sunjo tanjo waimbi pilnaig te ye sambriwi sulumba mara kenmba mbolngge kise ande waimbi pile ndakanu ta palmbimngit nga sakina le isgen nginaig ta

⁵⁹ pasa ta mbolngge mata pasa gabat ndindo mayok ndakina.

⁶⁰ Kile pris gabat sunjo nu nane ngamukngge tinja Yesus kusnana: Nane ne mbaranu nga sakade te ne ndanmba iduste. Ne nane tuku pasa lafuwe nda e ngina ta

⁶¹ nu pasa ande sa ndaka minge tukulmba maninok minna le pris gabat sunjo nu man Yesus kusnana: Ne Kristus? Ne Kuate tuku Kinjo e ngina le

⁶² nu pasa lafumba sakina: Ne sakate not. Ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate Sangri Nayo nu tuku ndinamngge minyak mini sulumba gau mbolngge ndeki le tane ye kangeryamnggaig ngina.

⁶³ Tanjakina le pris gabat sunjo pasa ta ismba palsejna le nu ndek nune tawi fetfetmba sakina: Kile mbulbe. Pasa ande sote nda.

⁶⁴ Tane nu Kuate tuku nyu njayo silite pasa te ismba tane ndanmba idusde ngina le nane njakmba sakinaig: Nu tanjo njayonu. Nu kumwa nginaig.

⁶⁵ Kile nane afu tinja ka Yesus nguspemba amnu songa waimbi katmba sanaig: Imange ne katnate e? Ne tuan tanjo ndeta nyun ta le sine isbe nginaig. Tanjakinaig le polis kamenge mata nu tumba katnaig.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina
(Mateus 26.69-75; Lukas 22.56-62; Yohanus 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Petrus nu wande mab tanje minna le pris gabat sunjo tuku piro pino ande promba

⁶⁷ Petrus pa likmba minna le nu kanjer timba sana: Ne mata Nasaretnu tanjo Yesus ndon minna tuku ngina.

⁶⁸ Tanjakina le nu ndek Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ne pasa sakate ta ye nginnganket ngina sulumba nu tinja kilim ka malanga tugum tanje minna le teg ande witina.

⁶⁹ Kile piro pino ta man pro nu kanjermba nu tugumngge minnaig mbal saningina: Tanjo te mata nu tuku tanjo ande ngina le

⁷⁰ nu man Yesus tuku nyu yabukina. Tanjamba minmba man tanjo afu Petrus tugumngge minnaig ta nu sanaig: Ne yabrikate. Ne nu tuku tanjo ande. Ne Galileanu nginaig le

⁷¹ nu nune mironj nune ngaro tapramba sakina: Tane tanjo sakade ta ye sinja gilai ngina.

⁷² Tanjakina le pitik ndo teg witiwam arna le Petrus Yesusngge pasa sana ta nu idusna: Teg witiwam ar ndawa le ne ambonja ye tuku nyu yabukam kenjamngat nga sakina. Nu pasa ta idusmba malmbi njayona.

15

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig

(Mateus 27.1-2; Lukas 23.1-5; Yohanus 18.28-38)

¹ Maratukuk tinja pris gabat mbal Israel mage mage kusem pasa

biteknganu mbal pasa pilewanu sugo njakmba pitik ndo pro manjurka pasa wakeimba nane Yesus ndaleka tumba ka gabat sungo Pilatus tuku wai mbolnge pilnaig.

² Tanjanaig le Pilatus ndek nu kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sungo e ngina le nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

³ Kile pris gabat mbal nane pasa gudommba kilmba Yesus mbolnge patika nu mbaranu nga sanaig le

⁴ Pilatus nu man kusnana: Ai te. Ne mbar gudommba kanu sakade ta ne pasa kugatok e? Ne nane tuku pasa ande lafuwe nda e ngina.

⁵ Pilatus nu tanjamba kusnana kande Yesus nu pasa ande lafu ndana le nu pirerek purkina.

Pilatus nu Yesus balewaig nga saningina

(Mateus 27.15-26; Lukas 23.13-25; Yohanus 18.39-19.16)

⁶ Yar mindek Pasowa tuku ait mbolnge nane Zu mbal Pilatus tugum kumba mulij kilanu tanjo ande paska tam tuku yabanjanu le nu paska ninganu.

⁷ Ait ta mbolnge tanjo afu nane gabat kame ndonj kame bumba ande balenaig le nane kilmba muli wandeknge patikinaig le minnaig. Nane tuku ande Barabas.

⁸ Kile Zu mbal gudommba pro Pilatus tugumnge manjurka sanaig: Ne wam kate tanjamba kile mulij kilanu tanjo ande paska sinja nginaig.

⁹⁻¹⁰ Tanjo njakmba Yesus tuku saka minnaig le pris gabat mbal gubra kagli firka ake Yesus tumba nu tuku wai mbolnge pilnaig ta Pilatus nu kila. Ta tuku nu Yesus kusrewam idusmba nane kusnaningina: Tane ye Zu mbal tuku gabat sungo te paska tingi nga idusde e ngina le

¹¹ pris gabat mbal ndek tanjo pino sisenjningmba wam pagukinaig le Barabas te-luka tam tuku Pilatus sanaig.

¹² Tanjakinaig le Pilatus nu man saningina: Ye Barabas paski sulumba tane Zu mbal tuku gabat sungo ngade

tanjo te ye nu ndani nga idusde ngina le

¹³ nane lafumba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnge nil danjguwaig nginaig.

¹⁴ Pilatus nu man lato sakina: Ndanam. Nu ame wam mbarna ngina le nane man sungomba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnge nil danjguwaig nga sakinaig.

¹⁵ Tanjakinaig le Pilatus nu manjurkinaig mbal ta gareninguwa nga Barabas paska tumba Zu mbal ningina sulumba kame mbal saningina le Yesus tumba muli karenjnumbi ngusnaig. Ngusmba tumba ail kazrai mbolnge pilwaig nga saningina.

Kame mbal nane Yesus tumba njayo silinaig

(Mateus 27.27-31; Yohanus 19.2-3)

¹⁶ Kame mbal Yesus tumba Pilatus tuku wande sungo ngirpem tanje pilmba kame tanjo njakmba wikinaig le pro manjurkinaig.

¹⁷ Nane tawi gurgur mindepiye mayenu tumba Yesus kai tumba muli nzapo njak pirka gabat kainaig.

¹⁸ Tanjanaig sulumba nane ndek nu nzumilmba gabat sungo mbolnge manjau kade tanjamba sanaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sungo nginaig.

¹⁹ Tanjamba nane ndek didombi gabatnu katmba nguspemba nu tugumnge dagol tidronjinaig.

²⁰ Nane tanjamba Yesus usre kupetmba nzumil te-tumba denpurmba tawi gurgur ta paska nunje tawi siluk tumba ail kazrai mbolnge palmbim tuku nu tumba kinaig.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnge pilnaig

(Mateus 27.32-44; Lukas 23.26-43; Yohanus 19.17-27)

²¹ Kinaig ka ndinngge Sirenenu tanjo Simon ma kasomnge minna tuku te-silika nu Yesus tuku ail kazrai kurawa nga sanjrimba sanaig le nu kurana. Nu Aleksander le Rufus tuku mam nakile.

22 Nane Yesus tumba ma nyunu Golgota pronaiḡ. Nyu ta tugunu Tanḡo Gabat Murko.

23 Pro tanḡe nane ndek nḡaro rar mukuwam tuku marasin grep kule tur mbilmba nyuwa nḡa tunaig ta nu mbulna.

24-25 Maratukuk ki kanum 9 mbolnḡe kame mbal Yesus tumba ail kazrai mbolnḡe nil danḡnḡinaig. Tanḡamba nane nu tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig sulumba nu tuku tawi inum inumnu kile-likinaig.

26 Ail kazrai mbol tanḡe balenaig tuku pasa gabat ta teḡenmba kuyarnaig: *Zumbal tuku gabat sunḡo* nḡa kuyarnaig.

27 Nane kuayar tanḡo armba turmba kilmba ande nu tuku ndinamḡe ande nḡainam kumamḡe ail kazrai mbolnḡe nil danḡnḡinaig.

28 Wam ta mbolnḡe kuyar pasa ande kumumba mayok kina ta teḡenmba sakate.

Nane nu kanḡermba wam nḡaigonu kanu mbal ndoḡ ulendide nḡa sakate. *Aisaia 53.12*

29 Nane afu muḡḡu lilika kine ilemba Yesus nzumil te-tumba ndukundukumba sanaig: Tanḡo nu Israel kusem wande sunḡo sambrimba mara keḡmba mbolnḡe maḡ palmbim tuku sakina ta kile aninḡe.

30 Ne nane muskil te-timba ail kazrai kusremba ibeḡ kaye nḡinaig.

31 Pris gabat kusem pasa bitekḡḡanu mbal nane mata Yesus nunumba piḡḡil mer te-tumba nanḡine nanḡine saka minnaig: Nu tanḡo tuku muskil kile-tidinḡina. Kile nu nuḡe muskil te-tiwam kumuḡ kuga.

32 Nu Kuatenḡe madina tanḡo Israel mbal tuku gabat sunḡo minmba ndeta kile ail kazrai ta kusremba ibeḡ kuwa le sine son nḡube nḡinaig le tanḡo armba nu tugumḡe ail kazrai mbolnḡe danḡnḡinaig ta nale mata nu tumail pannaik.

Yesus nu kumna
(*Mateus 27.45-46; Lukas 23.44-49; Yohanus 19.28-30*)

33 Ki kanum 12 mbolnḡe ma nḡakmba ma furir sunḡo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolnḡe kugana.

34 Ki kanum 3 mbolnḡe Yesus nu wi kuenḡka sakina: *Eloi, Eloi, lama sabaktani* nḡina. (Pasa ta tugunu teḡenmba. Yiḡe Mbara, yiḡe Mbara, ndanḡam ne ye kusreyat).

35 Tanḡakina le nane afu tanḡe minnaig ta ndek sakinaig: i ... Nu Elia wikate nḡinaig le

36 tanḡo ande pinderka kumba ka kulelu tumba grep kule mbolnḡe tolna sulumba Yesus nyuwa nḡa didombi te-dunḡa nu tuku miḡḡe mbolnḡe pilna sulumba nane saninḡina: Yauk. Elia nu pro paska te-ibeḡamḡgat inde nḡina.

37 Kile Yesus nu maḡ sunḡomba witina sulumba nu kumna.

38 Yesus nu kumna le kusem wande sunḡo sinamḡe tukul wande tukulanu tawi sunḡo ta mbolnḡe fetka ibeḡnḡe bitekḡḡina.

39 Kame mbal tuku gabat ail kazrai tumail tumba minna ta Yesus nu tanḡamba kumna le kanḡermba ndek sakina: i ... Tanḡo te nu sinḡka Kuate tuku kiḡo nḡina.

40 Pino afu mata nane maskenḡe mambilmba nu kanḡermba minnaig. Nane nḡamukḡḡe ande Maria nu Magdalanu pino. Ande Maria kise nu Yoses le Yakobus fudinḡ nale tuku ina nakile. Pino ande nyunu Salomi.

41 Yesus nu Galilea ma mbolnḡe minna le pino kame tanḡe nane nu sinzanḡmba dubiwanu. Pino afu Yesus ndoḡ Yerusalem pronaiḡ ta turmba tanḡe minnaig.

Tanḡo ande Yesus tuku mindesin wakeina

(*Mateus 27.57-61; Lukas 23.50-56; Yohanus 19.38-42*)

42 Ait ta nanḡine kusem kuanekanu ait.

43 Furirna le Arimateanu tanḡo Yosef nu Pilatus tugum kambim tuku gagna ta nu sanḡri tinḡa kumba Yesus tuku mindesin tam tuku yabanḡa. Yosef nu tanḡo pinonḡe nu mayenu

nginaig. Nu Israel mbal pasa pilewanu sugo nane tuku ande.

⁴⁴ Pilatus nu pasa ismba nu kume ndakate nga idusmba nuje kame gabat wikina sulumba nu buk kumat e nga kusnana le nu ndek sakina: Au. Nu buk kumat ngina.

⁴⁵ Tanjakina le Pilatus nu kila pilmba Yosef sana: Maye tumba kaye ngina.

⁴⁶ Kile Yosef nu tawi kaukauk ande piyamba ka Yesus tuku mindesin paska tawimbi songa tumba kumba ka ndame burok o buk sarkinaig tuku sinam tanje pilna. Pilna sulumba ndame sungo ande barimba pro burok minje tukulna.

⁴⁷ Tanjamba minna le Maria Magdalanu Maria kise Yoses ina nuje nale pilna ma ta kanjermba minnaik.

16

Yesus nu manj tingina
(*Mateus 28.1-8; Lukas 24.1-12; Yohanus 20.1-10*)

¹ Nanjine kusem ta kugana le furiram Maria Magdalanu, Maria kise (nu Yakobus tuku ina nuje), Salomi nane keŋ ta Yesus tuku mindesin pisnewam tuku gureŋ mundur mayenu piyamba patikinaig.

² Mafena le piro tugu palmbinu ait mbolŋge maratukuk tinga nane ndame burok tugum kinaig.

³ Nane kumbaŋge muŋgu kusanjinaig: Brok minje mbolŋge ndame sungo ta imanje talke singamŋgat o nginaig.

⁴ Tanjamba saka kinaig ka mambilnaig kande ndame sungo buk talka barinaig le kasomŋge minna le kanjernaig.

⁵ Kile nane burok sinam kumba mambilnaig kande tanjo mo kumin kuen njayo kaukauk njak mindesin minnambi ndinamŋge minyok minna le kanjermba nane piriri njayonaig le

⁶ nu ndek nane sanjina: Tane piriri ndawap. Tane Nasaretnu tanjo Yesus ail kazrai mbolŋge nil danjinaig ta sotade ta nu tenje mine

ndakate. Nu o buk tingat. Ai te. Nu pilnaig tuku ma tam te kuga.

⁷ Tane luka kape sulumba nuje dubiwanu tanjo kame Petrus turmba tenemba sanjgap: Nu ambonja Galilea kuwa le tane ka tanje nu kanjeramŋgaig nga o buk nane sanjgina tae ngina.

⁸ Tanjakina le nane pirerek purka ndame burok kusremba kua kinaig. Nane kuru-kurukinaig tukunu ndinje afu sa ndanjinaig.

Nane gudommba Yesus kanjernaig

⁹ [Piro tugu palmbinu ait ndui ta mbolŋge mafena le Yesus nu tinga ambonja nu Maria Magdalanu tugumŋge mayok kina. Yesus nu buk bukla 7 pino ta mbolŋge pitaikina tuku.

¹⁰ Nu Yesus kanjermba kumba ka nu ndon minnaig mbal nane wamdus njagonja malmbi njakmba minnaig ta sanjgina:

¹¹ Yesus nu buk abonja ye tugum prowat le kanjerit nga sanjgina ta nane nu tuku pasa son nda nginaig.

¹² Ki ndui ta mbolŋge nale ar ta ma kasom kinaik le ndinje Yesus nu ngarosus kise tumba nale tugumŋge mayok kina.

¹³ Nane keŋ kinaig ka ka nale nu kila pilnaik sulumba luka kumba ka Yesus ndon minnaig mbal afu sanjginaik ta mata nane son nda nginaig.

¹⁴ Ngumneŋga nuje dubiwanu tanjo 11 nane isukusmba minnaig le Yesus nu nane tugumŋge mayok kina. Nane nu tingina le kanjernaig mbal tuku wam kube ismba ngamunggal tukulmba son nda nginaig tukunu nu nane ngamukŋge mayok ka nane kilmba sanjnge likina.

¹⁵ Tanjamba nu nane wam paguka sanjgina: Tane kumba ka ma tugu njakmba mbolŋge pasa mayenu kukliwap.

¹⁶ Ima nu ismba son nga kule pisne tuwa ta Kuate nu tanjo ta tuku muskil te-tiwe tambimŋgat. Ima nu son nda nguwa ta nu ngisikamŋgat.

¹⁷ Nane ye tuku sanjri tomba tingade mbal nane wam kitek tenjen ke likamngaig. Nane ye tuku sanjrimbi bukla pitaika pasa kuale kitek sakamngaig.

¹⁸ Nane kame mbenj kigreka ko kumam tuku kule nyuwaig ta nane kume nda. Nane guaze mbal mbolnge wai patika kile-tidingamngaig ngina.

¹⁹ Sunjo Yesus nu nane pasa ninje denpurna le Kuatenge nu te-dunga ka samba mbolnge nuje ndinam kumamnge pilna le minyokina.

²⁰ Tanjana le nuje dubiwanu tango nane tumbraŋ ŋakmba mbol kine lika pasa mayenu kuklinaig le Sunjo nu nane ndon minmba wam kitek sanjrinu kile-mayokka nane tuku pasa sanjri pileningina.]

Son.

LUKAS Lukas nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Lukas nu Zu tango kuga. Nu Grik tango minmba dokta piroka minna ta nu nuŋe ammbi Yesus kanŋer ndana. Nu nane afunŋe Yesus tuku kubeu tunaig le nu nane tuku pasa ismba son nŋa Yesus tuku sanŋri tomba tinŋina.

Lukas nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tenenmba. Nu nuŋe mbal Yesus tuku son nŋuwaig nŋa nu waŋe te kuyarna. Nane Grik mbal nane maŋau tinŋreknu ŋak minam tuku sunŋomba idusnaig tukunu nu Yesus tuku maŋau tinŋreknu ta tuku sunŋomba te-mayokmba kuyarmba tumnŋina.

Lukas nu waŋe te Teofilus tuku kuyarmba pilna sulumba nŋumneŋga nu maŋ lato waŋe ande turmba nu tuku kuyarna ta Aposel kame tuku piro nŋeg.

¹ Yiŋe gabat Teofilus kaiye.

Wam afu buk sine nŋamuknŋe mayok ke likinaig ta tango gudommba wam ta ulendimba kuyarnŋam tuku tagonaig.

² Afu nane nanŋine ammbi abo abo wam kanŋerkinaig sulumba pasa mayenu kuklimba sasiŋmba minnaig ta nane pasa ta dubimba kuyarnaig.

³ Ye ait kuenu nane tuku kuyar pasa ta tugusemba burka ise timba minet ta ye mata ne tuku kuyaram nŋa tugu mbolnŋe kubemba ka ka biteknŋamŋgit.

⁴ Ne burkumba ne buk wam kubeu tinnaig ta nŋamuŋgal son nŋam tuku ye ne tuku waŋe te kuyaret.

Yohanus prowam tuku pasa mayok kina

⁵ Herodus nu Yudea ma tuku gabat sunŋo minna le pris ande nyunu Sakaria minna. Sakaria nu Abia tuku kuasmbi ande. Piyo nuŋe nu pris Aron tuku tugu. Pino ta nyunu Elisabet.

⁶ Sakaria nale Sunŋo Kuate tuku wam pagu pasa nu tuku nzali ŋakmba dubi magekinaik sulumba nale nu am mbolnŋe tinŋreknu minnaik.

⁷ Elisabet nu pino mbanzonu ninŋina tukunu nale kiŋo kugatok minnaik ma ma buk saibo patikinaik.

⁸ Kile Sakaria tuku kuasmbi tuku ait prona le nane Kuate tumailamŋe pris piroka minnaig.

⁹ Tanŋamba minnaig sulumba pris mbal nane nanŋine maŋaumbi kinaig le Sakaria tuku nyu mayok kina le nu Sunŋo tuku wande sinam kumba pa mundur mayenu piyna.

¹⁰ Piymba minna le tango pino gudommba kilimnŋe Kuate yabanŋmba minnaig.

¹¹ Sakaria nu piroka minmba mambilna kande Sunŋo tuku eŋel ande mundur mayewam tuku atrau mbain ndinamŋe tinŋ minna le kanŋerna.

¹² Nu eŋel ta kanŋermba piririmba wam pile paskina le

¹³ eŋel nu sana: Sakaria ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne tuku yabanŋ pasa isat. Piyo nane Elisabet nu ne tuku kiŋo te-palmbimnŋat. Te-pilwa le ne nyunu Yohanus nŋa nŋina.

¹⁴ Nu mbolnŋe ne nŋamuŋgal gare tumba wamdus bulok minamnŋat. Nane gudommba gare sunŋo tamnŋaig nŋina.

¹⁵ Tanŋakina sulumba eŋel nu maŋ sana: Kuate am mbolnŋe nu tango sunŋo minamnŋat. Nu grep kule le kule kamenu nye nda. Nu ina sinamnŋe Tukul Guwa ŋak te-pilwa le nu tuku nŋamuŋgal kumuŋgamnŋat.

¹⁶ Nu pasa kukliwa le Israel mbal gudommba nŋamuŋgal biye mbilmba nanŋine Sunŋo Kuate tugum kanŋaig.

¹⁷ Nu Elia tanŋaŋ mayok ka Tukul Guwa tuku sanŋrimbi piroka nu Sunŋo tuku ambonŋamnŋat. Mam kame kiŋo kame tetkanu minig ta nuŋe nŋamuŋgal ulendiwe ninŋamnŋat. Nu mbolnŋe Kuate tuku pasa nŋumne mbal nane mbilka mbal tinŋreknu ndoŋ ulendikamnŋaig. Nu tango tuku

ngamunggal wamdus kile-tidinguwa le Sunjo prowamngat nga Sakaria sana.

¹⁸ Tanjakina le nu ndek lafumba sana: Ye buk saibo pilen. Ye tuku pino mata tanjan. Ye ndanmba ne tuku pasa ta son ngi ngina le

¹⁹ nu lafumba sana: Ye Gabriel. Ye Kuate tumailamnge tin minet tuku tango. Nunge ye kukulyat le pasa mayenu te sanet.

²⁰ Ait kumunguwa le pasa te alonu mayok kanjat. Ne ye tuku pasa te son nda ngate tukunu ne minge tukulkuwa le pasate ndaka mina ma ma Kuate tuku pasa kumunguwa le ne man pasatamngat nga sana.

²¹ Tango pino nane kilimnge Sakaria tair minmba ndanmba nu kusem wande sinamnge dalka minit o nga idusmba minnaig le

²² kile nu mayok ka waimbi ndo pasa saninmba pasatam kumun kuga le nane nu kanjermba nu wandek sinamnge kinatanu suk aganj kanjerat nga katesenaig.

²³ Sakaria tuku piro ait kugana le nu luka nuje tumbran kina ka

²⁴⁻²⁵ tanje minnaik sulumba piyo nuje kinjo konna le nu ndek sakina: Ye kinjo kugatok nane njakmba am mbolnge kiko njak minen ta Kuatenge ye ranjun mayenu sumba ye tuku kiko pitaina ngina. Tanjamba nu tanjo am mbol li ndaka minna le tambun wai inum sulumba kina.

Yesus prowam tuku pasa mayok kina

²⁶ Tambun 6 Elisabet nu fungulok minna le Kuate nu enel Gabriel man kukulna le Galilea ma tugu Nasaret tumbran kina sulumba

²⁷ nu pino mbanzo ande tugum prona. Pino ta nyunu Maria. Nu tanjo ande ndon mine ndakina tuku. Nane tanjo ande nu tuwa nga buk madinaig. Tango ta nyunu Yosef. Nu David tuku ndare.

²⁸ Kile Gabriel nu pro Maria sana: Kaiye. Sunjo nu ne nyaro tinmba nu ne ndon minit ngina.

²⁹ Tanjamba sana le Maria nu pasa ta ismba wamdus pilemba nu

ngamunggal pitimba ame pasa tanjamba sayate o nga idusmba minna le

³⁰ enel ndek nu sana: Maria, ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne make pilit.

³¹ Ne fungul njak mina sulumba kinjo ande te-palmbimngat. Kinjo ta nyunu Yesus nga.

³² Nu nyu sunjo njak minwa le nane nu tuku nyu Kuate o mbolnge minit nu tuku Kinjo ngamngaig. Sunjo Kuatenge nu tuku mbun David o buk nyu sunjo njak minna tanjan nyu sunjo tuwa le

³³ nu Jakob tuku ndare kulatka minmba minamngat. Nu tuku nyu sunjo ta ngisike nda. Minmba minamngat nga Maria sana.

³⁴ Tanjakina le nu ndek enel kusnana: Ye tanjo kugatok minet. Ndanmba wam ta mayok kanjat nga kusnana le

³⁵ nu sana: Tukul Guwa nu ne mbol kumunguwa le Kuate tuku sangri ne kainamngat. Tanjawa le ne Kuate tuku Kinjo te-palmbimngat. Kinjo ta nu purfen nu ndo.

³⁶ Ne isa. Nanje tugu Elisabet nu ninjina sulumba o buk saibo pilna ta kile nu ngaro piti njak minit le tambun 6 kinit.

³⁷ Ata. Kuate nu wam njakmba kam kumun ngina.

³⁸ Tanjakina le Maria nu lafumba sana: Ye Sunjo tuku minge kum-nemnge minet. Ye pasa kuga. Ne wam sakat ta ye mbolnge tanjamba mayok kuwa ngina le enel nu kusremba kina.

Maria nu Elisabet tugum kina

³⁹ Ait ta mbolnge Maria nu tinja pitik ndo Yudea ma tabe njak ta tumbran ande kina ka

⁴⁰ Sakaria tuku wande ponga Elisabet kanjermba kaiyena.

⁴¹ Elisabet nu kaiye pasa isna le kinjo fungul sinamnge patengina le Tukul Guwa nu Elisabet wamdus tuna le

⁴² nu pasa kuenjka sakina: Kuate nu pino njakmba ngamuknge ne make pilit.

Kiŋo ne tuku funŋul sinamŋge minit ta Kuatenŋe nu mata make pilit.

⁴³ Ye pino mayenu kuga. Ndanam yiŋe Sunŋo tuku ina nuŋe ne ye tugum te prowat.

⁴⁴ Ne kaiyeyat ta ye isit le kiŋo ye tuku funŋul sinamŋge nu gare sunŋo tumba patenŋat.

⁴⁵ Ne Sunŋo tuku pasa ismba son ŋgina tukunu ne gare sunŋo ŋak mina le pasa ta ne mbolŋge kumukumba mayok kanŋat ŋa Maria sana.

Maria tuku mune

⁴⁶ Kile Maria nu sakina: Ye Sunŋo tuku nyu te-dunŋet.

⁴⁷ Ye Kuate tuku gare sunŋoyate. Nuŋge ye muskil te-tiwe sate.

⁴⁸ Ye nu tuku miŋge kumemŋge kuirkuirka minet le nu ye idusyumba te-mayokyate.

Kile Kuate nu ye make pilit ta saka ismba tutur-tuturmba minmba minamŋgaig.

⁴⁹ Sunŋo Saŋgri Nayo nu ye mbolŋge wam magete.

Nu tuku nyu purfeŋnu ndo.

⁵⁰ Tanŋo ŋgamukŋge afu nu tuku nyu kurauka dubide mbal nu nane ŋakmba mapekate.

⁵¹ Kuate nu nuŋe saŋgri sunŋo te-mayokmba wam kumumbi teŋenmba ke likate.

Nu nanŋine nyu kile-dunŋade mbal wam kam idusde ta kugerKate le kua ka sili-silide.

⁵² Nu kilke tuku gabat sugo kile-ibenŋkate sulumba kuirkuirka minig mbal kile-mayokkate.

⁵³ Nu gubak minig mbal aŋaŋ ndende magenu niŋgit le nane maroniŋgit.

Nu aŋaŋ ndende ŋak mbal maŋau inum nda niŋgit le ake minig.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nu siŋgine mbuŋ pasa saŋgrinu saniŋgina ta kumumba nu nuŋe piro mbal Israel sine tursiŋgit.

Nu Abraham nuŋe ndare ŋakmba mapeka minmba minamŋgat ŋgina ta nu nuŋe pasa ta gilai ndanŋate. Maria nu taŋamba mune ulna.

⁵⁶ Nu Elisabet ndoŋ tambun keŋmba minnaik sulumba nu tiŋga luka nuŋe tumbranŋ kina.

Yohanus kule pisne tanŋo prona

⁵⁷ Ait kumuŋgina le Elisabet nu kiŋo te-pilna.

⁵⁸ Te-pilna le nu tugumŋge minnaig mbal nuŋe ndare tuma ndoŋ wam ta ismba Kuate nu Elisabet ranŋun mayenu tuna ŋga nu ndoŋ gare-garekinaig.

⁵⁹ Mara 8 mbolŋge nane nanŋine tukul dubimba kiŋo ŋgaro pikam tuku maŋgurkinaig. Nane mam nuŋe Sakaria waukam tuku saka minnaig kande

⁶⁰ Elisabet ndek saniŋgina: Kuga. Nu Yohanus ŋgap ŋgina le

⁶¹ nane ndek nu sanaig: i ... Tanŋamba kuga. Ne tuku ndare ande nyunu taŋamba mine ndakate ŋginaig.

⁶² Tanŋamba nane nuŋe mam nuŋe kiŋo ta nyu ima waukuwa ŋga waimbi kusnanaig le

⁶³ nu kuyaram tuku waŋe ande tuwaig ŋga waimbi saniŋgina le tunaig le nu teŋenmba kuyarna. Nu tuku nyu Yohanus ŋgina le nane ŋakmba ndek pirerek purkinaig.

⁶⁴ Kile ndo Sakaria tuku mane bulkina le nu pasatumba Kuate tuku nyu te-dunŋina.

⁶⁵ Tanŋana le nane nu tugumŋge minnaig mbal ŋakmba kuru-kurukinaig le wam ta Yudea ma tabe ŋakmba mbol kumuŋgina.

⁶⁶ Tanŋo pino pasa ta ismba wamdus te-sulumba Sunŋo tuku saŋgri kiŋo ta mbolŋge minna ta kila pilmba nu sunŋoka ndanndanamŋgat o ŋga idusmba minnaig.

Sakaria tuku dir pasa

⁶⁷ Sakaria nu Kuate tuku nyu te-dunŋina le Tukul Guwa nu mbol kumuŋgina le nu dir pasa teŋenmba sakina:

⁶⁸ Sine Israel mbal siŋgine Sunŋo Kuate tuku nyu te-dunŋube.

Nu sine nuŋe mbal tugum te promba muskil kile-tidiŋge siŋgit.

69 Nu ande san̄gri n̄ayo singine muskil kile-tidinge singam tuku nūne piro tan̄go David tuku ndare mbol̄nge te-mayokte.

70 Kuate nu o buk tan̄amba nūne tuan tan̄go kame tuku mīnge mbol̄nge sakina.

71 Nu sine tuku n̄gueu mbal sine kasursingig mbal ta n̄akmba kile-iben̄ka muskil kile-tidinge singam̄ngat.

72 Nu singine mbūn̄ kame mapekam̄ngit n̄ga san̄ingina ta kile kumute.

Nu nane ndōn̄ wam̄dus ulendika pasa san̄grinu san̄ingina ta gilai ndangina.

73-75 Nu sine Israel tuku n̄gueu mbal wai mbol̄nge kile-luka kil-am̄ngat. Tan̄awa le sine kuru kuru kugatok nu tuku piro biyamba nu am mbol̄nge tīn̄reknu minmba ma ma kumam̄ngig.

Nu tan̄amba singine mbūn̄ Abrah̄am pasa san̄grinu sana.

76 O kīno, ne Kuate Sun̄go tuku tuan tan̄go.

Ne ambon̄ga kumba Sun̄go tuku ndin wakeimba kuanekam̄ngat.

77 Ne sine tumsinga le Kuate nu nūne mbal tuku une sauka gilain̄ga muskil kile-tidinge singam tuku ndin kan̄geram̄ngig.

78 Kuate nu sin̄ka sine mapekam tuku iduste.

Nu samba tumbran̄ tuku mafewam tuku bulu kukulwa le sine tugum prowam̄ngat.

79 Promba sine kil̄n̄asinguwa le sine ma make sinam̄nge kume tuku san̄gri kumnem̄nge mineg mbal ndin kan̄germ̄ba n̄gamun̄gal gare tumba wam̄dus bulok minam̄ngig. Sakaria nu tan̄amba dir pasa sakina.

80 Kīno dabro ta minna ma ma sun̄goka wam̄dus san̄grinu n̄ak tīngina. Nu sun̄goka kumba ma baknu mbol̄nge minna le ma ma ait kumun̄gina le Israel n̄gamuk̄nge mayok kina.

2

Maria nu Yesus te-pilna (Mateus 1.18-25)

1-3 Ait ta mbol̄nge Sesar Augustus nu ma tugu n̄akmba mbol̄nge tan̄go pino tuku nyu kuyarke likam tuku sakina le nane n̄akmba ndek nyu kuyarkam tuku nan̄gine tumbran̄ tuguk kine likinaig. (O buk mandor Kuirinius nu Siria ma tugu kulatkam tuku gabat minna le nane man̄au ta tugu pilnaig).

4 Yosef nu David tuku ndare tukunu nu tīnga Galilea ma Nasaret tumbran̄ kusremba David tuku tumbran̄ tuguk Betlehem Yudea ma tugu mbol̄ kina.

5 Nūne pino madiwe tunaig ta nu tumba nakile nyu kuyarkam tuku ki-naik. Maria nu buk fun̄gulok.

6 Nale kumba ka Betlehem̄nge promba tan̄ge minmba Maria nu kīno te-palmbim bafuna ta

7 tan̄go kinyam tuku wande kumun̄gina le nu agan̄mor tuku wandek sinam tan̄ge kīno mulum te-pilna. Te-pilna sulumba kumin̄mbi son̄ga agan̄mor isukusanu nza mbol̄ tan̄ge pilna le minna.

En̄el kame sipsip kulatkanu mbal tugum mayok kinaig

8 Tumbran̄ ta kasom̄nge sipsip kulat mbal afu furir nan̄gine sipsip kulatka minnaig.

9 Kulatka minnaig le Sun̄go tuku en̄el ande nane tugum tan̄ge mayok kina le Sun̄go tuku bulu san̄grinu nane kil̄nan̄ingina le murkuka kuru kuru sun̄go tinaig.

10 Tan̄anaig le en̄el nu ndek san̄ingina: Tane kuru kuru ndakap. Ye pasa mayenu sat̄ingam prowet. Tan̄go pino n̄akmba mbol̄nge gare sun̄go mayok kan̄gat.

11 Furir te mbol̄nge David tuku tumbran̄ tuguk̄nge pino ande kīno te-palet. Nu Sun̄go nu Kuaten̄ge madina tan̄go Kristus. Nūnge tane muskil kile-tidinge tīngam̄ngat.

12 Tane nu kila palmbim tuku tēnenmba. Kīno ande kumin̄mbi

sonjanu njak aganjmor isukusanu nza mbolnje kinye njak minit ta not ngina.

¹³ Tanjamba saka minna le pitik ndo samba mbolok enel kuasmbi sunjo pro nu ndon ulendika Kuate tuku nyu te-dunja tenjemba sakinaig:

¹⁴ Samba mbolnje Kuate tuku nyu sunjo mayok kuwa.

Kilke mbolnje Kuatenje make patikate mbal ngamungal wamdus bulok minwaig nginaig.

¹⁵ Kile enel kame tanje nane kusreka luka samba mbol kinaig le sipsip kulatkanu mbal nangine nangine sakinaig: Sine wam mayok ket le Sunjonje sasingat ta ka Betlehemnje kanjerbe nginaig.

¹⁶ Tanjaka nane pastinga pinderpindermba ka Maria le Yosef kile-siglika kiyo aganjmor isukusanu nza mbolnje kinye njak minna le kanjernaig.

¹⁷ Kanjernaig sulumba wande kusremba kilim kumba enel nu kiyo tuku saningina ta njakmba kubeu ninginaig le

¹⁸ nane sipsip kulatkanu mbal tuku pasa ismba pirerek purkinaig le

¹⁹ Maria nu pasa njakmba wamdus sinamnje idus tidinga minna.

²⁰ Sipsip kulatkanu mbal nane luka ndek kumba enel pasa saningina tanjamba kanjerkinaig tukunu nane Kuate tuku nyu te-dunja kinaig.

Yesus nyu pilnaig

²¹ Kussem ndindo kugana le nane kiyo tumba ngaro pikmba nyunu Yesus nginaig. Maria nu kiyo kon ndana le enel nu tanjamba kiyo nyun tuwa nga wam paguna.

Yesus tumba kussem wande sunjo sinam kinaig

²² Moses tuku tukul dubimba ina nuje ngarosu purfenju mayok kuwa nga Kuate atraukam tuku ait kumunguwa le nale kiyo tumba Kuate tuku madimba nu tambim nga mbumba Yerusalem kinaik.

²³ Sunjo tuku kuyar mbolnje tukul ta tenjemba minit: Kiyo mulum

prowa ta Sunjo tuku madimba nu tambim tuku ngate.

²⁴ Kuyar pasa ande ta gami armba ko kurinum fat armba kilmba Kuate atraukam tuku sakate. Nale tukul ta kumuwam tuku kinaik.

²⁵ Yerusalemnje tanjo tinjeknu ande Kuate dubina tuku nyunu Simeon minna. Nu Israel mbal tuku muskil kile-tidinge ningam tuku tanjo tairnga minna. Tukul Guwa nu njak minna.

²⁶ Nu Tukul Guwanje buk sana: Ne kume ndaka mina le Sunjonje madina tanjo Kristus prowa le kanjeramngat ngina.

²⁷ Ait ta mbolnje Tukul Guwanje Simeon wamdus tuna le nu tinga kusem wande sinam kina. Nu ka tanje minna le Maria le Yosef Yesus tumba tukul dubimba manau ta kam saka pronaike le

²⁸ Simeon nu ndek kiyo yaimba bagailmba Kuate tuku nyu te-dunja tenjemba sakina:

²⁹ O Sunjo, ne ye pasa sayina ta kumungat tukunu kile ye ne tuku piro tanjo ngamungal wamdus bulok kumamngit.

³⁰ Yije ammbi sine muskil kile-tidingam tuku tanjo kanjeret.

³¹ Ne kilke mbol mbal njakmba am mbolnje nu te-mayokna.

³² Nu kasomok mbal kiljaninguiwa le nane ne kila palmbimngaig.

Nu mbolnje sine Israel nyu mayok kanjat ngina.

³³ Simeon nu tanjamba sakina le ina mam nuje wamdus pirerek purkinaik.

³⁴⁻³⁵ Kile nu nale nyaro nikmba man ina nuje Maria sana: Kiyo te Kuatenje pilna le nu mbolnje Israel afu baringa ndekamngaig. Afu tingamngaig. Nu Kuate tuku nzali te-mayokuwa le nane gudommba nu kasurwaig le nane tuku wamdus kilimok mayok kanjat. Ne nu tuku ngamungal rar sunjo tamngat nga Maria sana.

³⁶ Tuan pino ande nyunu Ana nu mata tanje minna. Nu Fanuel kulim nuje Aser tuku ndare ande. Nu saibo

pile mayena. Nu yar 7 tanjo ñak minna sulumba

³⁷ tanjo nuñe kumna le nu kuembol minmba ma ma yar 84 kusrena. Nu furir ki kidemmmba kusem wande sunjo ta sinamñge minmba nu Kuate mbarinmba mara afu nyamagan pinka Kuate yabanmba minna.

³⁸ Ait ta mbolñge ndo nu mata kusem wande mbol promba kinjo kanjermmba Kuate tuku nyu tedunñina. Nane afu Yerusalem muskil te-tiwam tuku tairnnga minnaig mbal nu kinjo ta tuku nane saninmba minna.

Nale luka Nasaret kinaik

³⁹ Yosef le Maria nale Sunjo tuku tukul ñakmba ke sulumba nale luka Galilea kumba nakile tumbran Nasaret kinaik ka

⁴⁰ tanje kinjo nu sunjokina le Kuate nu make pilna le nu sangri pilmba wamdus kuyar mayenu ñak tinñina.

Yesus nu kinjo mo kusem wande sinam kina

⁴¹ Pagumba nye sunjo Pasowa tuku kusem ait mbolñge yar kidemba Maria le Yosef mbumba Yerusalem kumba minanu.

⁴² Yesus nu yar 12 ñak minna le ait ta kumunñina le nale nakile ait ta dubimba man mbumba Yerusalem kinaik ka

⁴³ tanje Pasowa ait kugana le nale luka ndek kinaik le Yesus nu Yerusalemñge minna ta nale wam ta katese ndanaik.

⁴⁴ Nu afu ndon kinit nga idusmba kumba ka ndinñge ait ndindo kugana le furirna le nale nakile ndare tuma gulab kame ngamukñge kusnanga nu sota kinaik ka

⁴⁵ tanje kanjer ndamba luka man nu sota mbumba Yerusalem kinaik.

⁴⁶ Pro Yerusalemñge nu sota ka mara ken nu mbolñge kusem wande sunjo sinamñge tum tanjo ngamukñge nu minyoka pasa ismba nane kusnakusaninmba minna le kanjernaik.

⁴⁷ Nu kila sunjo ñak minmba kumumbi lafuna le ñakmba pirerek purkinaig.

⁴⁸ Kile nale nu kanjermmba piriri ñayonaik sulumba ina nuñe sakina: Kinjo, ndanam ne sile piro karen sikit le sile mam nane ndon ngamunjal fulilka ne sota minek ngina le

⁴⁹ nu ndek nale sanikina: Tale ndanam ye sota piro karenkik. Tale ambonja yinje Mam tuku wande te mbolñge ndanam nda mambilaik ngina le

⁵⁰ nale nu tuku pasa ismba tugunu katese ndanaik.

⁵¹ Kile Yesus nu tinja nale ndon luka ndek Nasaret kumba ka tanje nale tuku minje kumnemñge minna. Ina nuñe nu wam ñakmba mayok kinaig ta wamdus sinamñge idus tidinnga minna.

⁵² Yesus nu sunjokina le Kuatenje nu make pilna. Nu ngamunjal kuyar mayenu ñak tinñina le tanjo pino ñakmba nu make pilnaig.

3

Yohanus kule pisne tanjo pasa kuklina

(Mateus 3.1-12; Markus 1.2-8; Yohanus 1.19-28)

¹ Sesar Tiberius nu Rom mbal kulatka yar 15 ñak minna le Pontius Pilatus nu Yudea ma tugu kulatka minna. Herodus nu Galilea ma tugu kulatka minna le maib nuñe Filipus nu Iturea le Trakonitis ma tugu kulatka minna. Lisaniyas nu Abilene ma tugu kulatka minna.

² Anas nale Kaiafas ndon pris gabat sugo minnaik. Ait ta mbolñge Sakaria tuku kinjo nuñe Yohanus nu ma baknu mbolñge minna le Kuate nu tugum promba wam paguna le

³ nu tinja tumbran afu Yordan kule patukñge mine likinaig ta ñakmba mbol kumba pasa kuklimba tanjo nane ngamunjal biye mbilmba manau ñaigonu kusreka kule pisne tuwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilaingamngat nga saka minna.

⁴ Tuan tanjo Aisaia nu pasa ande kuyarna le Yohanus mbolñge kumunñina ta tenenmba.

Ma baknu mbolŋge wi ande kuenka teŋemba sakate.

Sunŋo tuku ndin wakeimba kuanekap. Nu likam tuku ndin te-tiwap.

⁵ Nŋgurun ŋakmba kilke diŋningam tuku.

Taba ŋakmba saika kile-ibenkam tuku. Bananok ta kile-tidinge likam tuku.

Ndin mbuter ŋakmba sai basleningam tuku.

⁶ Tanamba kile-tidingap le Kuate nu tanŋo muskil kile-tidinge ningam tuku ndin kilke mbol mbal ŋakmba kanŋeramŋgaig.

Aisaia 40.3-5

Aisaia nu tanamba kuyarna.

⁷ Mbal gudommaba kule piseneninguwa ŋga Yohanus tugum prowe likinaig le nu nane saningina: Tane mbeŋ tuku fat Kuate tuku pa tam tuku minig. Tane imanŋe rironŋ pasa satinŋat le pa ta laiptinguwa ŋga kule pisne tam prode.

⁸ Tane sinja ŋgamunŋal biye mbilmba tanŋine manau ŋaigonu kusrekenaig kande alonu kumumbi kile-mayokkap le kanŋerkube. Abraham nu sine tuku mbunŋ ŋga payam ndakap. Ye tane kilimok satinŋet. Kuate nu tane pitaika ndame kame tembi Abraham tuku ndare kitek kile-mayokkam kumuŋ.

⁹ Kuate nu sapor ail tugunu tugumŋge pilna le minit. Ail afu alo mage ndade ta ŋakmba pike lika pankate le pa mbol kinig ŋga saningina.

¹⁰ Tanakina le manŋur sunŋo ta ndek Yohanus kusnanaig: i ... Sine ndanŋamŋgig ŋginaig le

¹¹ nu lafumba saningina: Ande nu tawi armba ŋak kande inum tumba tawi kugatok si tuwa. Nyamagan mata tanjawap ŋgina.

¹² Takis kilanu mbal afu kule piseneninguwa ŋga nu tugum promba nu kusnanaig: Tum tanŋo, sine ndanŋamŋgig ŋginaig le

¹³ nu ndek nane saningina: Tane takis kilmba kumumbi ndo kilap ŋgina.

¹⁴ Kame tanŋo afu mata nu kusnanaig: Sine mata ndanŋamŋgig

ŋginaig le nu sakina: Tane tanŋo afu tuku ndametin didikam tuku pani farmba ko pasa mbolŋge yabri pasa sa ndakap. Tanŋine mundu tuku piya biymba tala ndakap ŋgina.

¹⁵ Tanŋo pino nane Kristus prowam tuku minde minnaig sulumba Yohanus tuku wamdus teroka Kuatenŋe madina tanŋo ta noten e ko noten kuga ŋga saka minnaig le

¹⁶ nu katesemba ndek nane ŋakmba saningina: Ye kulembi tane kule pisne tinŋet. Ande ye ngumnemŋge prowamŋgat ta nu ye tuku sanŋri liwamŋgat. Ye tanŋo mayenu kuga. Ye nu tugumŋge nu tuku kupe ŋgaro tuku muli kukliwam tuku wam ŋai ta mata nu mbolŋge kam kumuŋ kuga. Nu pro Tukul Guwambi pambi tane tuku ŋgamunŋal kule pisne tanŋan tinŋamŋgat.

¹⁷ Nu wit pilenŋam bafute. Nu pro wit mbain mbolŋge minig ta silimba baremba alonu kilmba nuŋe nyamagan tuku wande mbolŋge patikamŋgat. Nu tiglu ta kilmba pa mbolŋge kutuwa le ugmba minmba minamŋgat. Pa ta kupe nda ŋgina.

¹⁸ Tanamba Yohanus nu nane wam paguka pasa mayenu kuklimba minna.

¹⁹ Mara ande mandor Herodus nu maib nuŋe tuku pino Herodias yaimba wam ŋaigonu afu turmba ke likina le Yohanusŋge nu tumba sawe likina le

²⁰ nu ndek Yohanus tumba mulinŋtumba wandekŋge pilna. Wam ta mbolŋge nu nuŋe mbar ŋakmba lininmba mbar sunŋona.

Yohanusŋge Yesus kule pisnena (Mateus 3.13-17; Markus 1.9-11)

²¹ Yohanus nu muli wandek sinamŋge mine ndaka nu tanŋo kuasmbi sunŋomba kule piseneningina sulumba Yesus turmba kule pisnena. Yesus nu kule pisne tumba Kuate ndonŋ pasata minna le samba talkina le

²² Tukul Guwa ŋgarosu te-mayokmba gami tanŋan ndeka nu mbolŋge minna. Kile samba mbolŋge

pasa ande promba tenjemba sakina: Ne yiŋe Kiŋo. Ye ne tuku kume purmba ne tuku gare sunŋo tet ŋgina.

*Yesus tuku mbuŋ kat nuŋe
(Mateus 1.1-17)*

²³ Yesus nu yar 30 ŋak minmba nu piro tugu pilna. Nane ŋakmba nu Yosef tuku kiŋo ndo ŋga idusnaig. Yosef tuku ndare tuturmbe tenjemba lukina.

Yosef nu Hilai tuku kiŋo.

²⁴ Hilai nu Matat tuku kiŋo. Matat nu Levi tuku kiŋo. Levi nu Melki tuku kiŋo. Melki nu Yanai tuku kiŋo. Yanai nu Yosef tuku kiŋo.

²⁵ Yosef nu Matatias tuku kiŋo. Matatias nu Amos tuku kiŋo. Amos nu Neam tuku kiŋo. Neam nu Esli tuku kiŋo. Esli nu Nagai tuku kiŋo.

²⁶ Nagai nu Meat tuku kiŋo. Meat nu Matatias tuku kiŋo. Matatias nu Semen tuku kiŋo. Semen nu Yosek tuku kiŋo. Yosek nu Yoda tuku kiŋo.

²⁷ Yoda nu Yoanan tuku kiŋo. Yoanan nu Resa tuku kiŋo. Resa nu Serubabel tuku kiŋo. Serubabel nu Sealtiel tuku kiŋo. Sealtiel nu Neri tuku kiŋo.

²⁸ Neri nu Melki tuku kiŋo. Melki nu Adi tuku kiŋo. Adi nu Kosam tuku kiŋo. Kosam nu Elmadam tuku kiŋo. Elmadam nu Er tuku kiŋo.

²⁹ Er nu Yosua tuku kiŋo. Yosua nu Elieser tuku kiŋo. Elieser nu Yorim tuku kiŋo. Yorim nu Matat tuku kiŋo. Matat nu Levi tuku kiŋo.

³⁰ Levi nu Simeon tuku kiŋo. Simeon nu Yuda tuku kiŋo. Yuda nu Yosef tuku kiŋo. Yosef nu Yonam tuku kiŋo. Yonam nu Eliakim tuku kiŋo.

³¹ Eliakim nu Melea tuku kiŋo. Melea nu Mena tuku kiŋo. Mena nu Matata tuku kiŋo. Matata nu Natan tuku kiŋo. Natan nu David tuku kiŋo.

³² David nu Yesi tuku kiŋo. Yesi nu Obed tuku kiŋo. Obed nu Boas tuku kiŋo. Boas nu Salmon tuku kiŋo. Salmon nu Nason tuku kiŋo.

³³ Nason nu Aminadab tuku kiŋo. Aminadab nu Admin tuku kiŋo. Admin nu Arni tuku kiŋo. Arni nu Hes-

ron tuku kiŋo. Hesron nu Peres tuku kiŋo. Peres nu Yuda tuku kiŋo.

³⁴ Yuda nu Yakob tuku kiŋo. Yakob nu Isak tuku kiŋo. Isak nu Abraham tuku kiŋo. Abraham nu Tera tuku kiŋo. Tera nu Nahor tuku kiŋo.

³⁵ Nahor nu Serak tuku kiŋo. Serak nu Riyu tuku kiŋo. Riyu nu Pelek tuku kiŋo. Pelek nu Eber tuku kiŋo. Eber nu Sela tuku kiŋo.

³⁶ Sela nu Kanan tuku kiŋo. Kanan nu Arfaksat tuku kiŋo. Arfaksat nu Sem tuku kiŋo. Sem nu Noa tuku kiŋo. Noa nu Lamek tuku kiŋo.

³⁷ Lamek nu Metusala tuku kiŋo. Metusala nu Enok tuku kiŋo. Enok nu Yaret tuku kiŋo. Yaret nu Mahalalel tuku kiŋo. Mahalalel nu Kenan tuku kiŋo.

³⁸ Kenan nu Enos tuku kiŋo. Enos nu Set tuku kiŋo. Set nu Adam tuku kiŋo. Adam nu Kuate tuku kiŋo.

4

*Satan nu Yesus tagona
(Mateus 4.1-11)*

¹ Yohanus nu Yesus kule pisnena le Tukul Guwa nu mbolŋge kumunŋina. Kile Tukul Guwa nu wamduŋ tuna le nu tinŋa Yordan kule kusremba ka ma baknu mbolŋge minna le

² Satan pro mara 40 taŋaŋ nu tago-tagomba minna. Yesus nu agaŋ inum nye ndaka minna le ait ta kugana le nu guba mayena.

³ Kile Satan nu Yesus sana: Ne Kuate tuku Kiŋo ŋga sakate ta kile ndame te sawa le bret kuilkuwa le ne tumba nya ŋga sana.

⁴ Taŋakina le nu lafumba sana: Ku-ate tuku kuyar pasa ande tenjemba sakate.

Taŋgo nane bret nyade ta mbolŋge ndo abo minam kumuŋ kuga ŋga sakate ŋgina. *Lo 8.3*

⁵ Kile Satan nu Yesus tumba ka biŋ sunŋo ande mbol kumba ka pitik ndo kilke te tuku sugo ŋakmba tummba sana:

⁶ Nyu sugo sanŋri ŋakmba mine likade te ŋakmba ye tuku wai mbolŋge minig. Ye ande tambim idusmba ta tambimŋgit.

7 Ne ye tuku nyu te-dunġa mbariġnya ta saġri ɲakmba te ne tanmbimɲġit ɲgina le

8 nu lafumba sana: Kuyar ande teɲenmba minit.

Taɲġine Sunġo Kuate nu tuku nyu te-dunġa nu mbariġap. Nu tuku miɲġe ndo kumnemɲġe minap ɲga sakate ɲgina. *Lo 6.13-14*

9 Kile Satan nu Yesus tumba ka Yerusalem kusem wande sunġo funu kuennu ta mbolɲġe pilna sulumba sana: Ne Kuate tuku Kiɲo ɲga sakate ta patenġa o iben ɲzi kaye.

10 Kuyar pasa ande teɲenmba sakate.

Kuate nu nuɲe eɲel kame kukul-ninguwa le pro ne kulatkamɲġaig ɲgate tukunu ne maye minamɲġat.

11 Ne ndame mbolɲġe naɲe kupe daɲɲa fetkikat ɲga nane pro waimbi ne biye-biyenamɲġaig ɲgate. *Mune 91.11-12*

12 Taɲakina le nu ndek Satan sana: Kuyar pasa ande teɲenmba sakate.

Taɲġine Sunġo Kuate tago ndawap ɲga sakate ɲgina. *Lo 6.16*

13 Satan nu taɲamba Yesus mbolɲġe tago ɲakmba ke sulumba nu kusremba nu maɲ tagowam tuku ait mayenu ande tairɲga minna.

Yesus nu Galileanġe piro tugu pilna (Mateus 4.12-17; Markus 1.14-15)

14-15 Yesus nu Tukul Guwa tuku saġri ɲak tiɲġa luka Galilea ma mbol kumba taɲġe minna. Nu nane tuku kusem wande sinam kine lika pasa kuklina le ɲakmba nu tuku nyu te-dunġinaig. Ma patuk patuk ɲakmba nu tuku nyu ise likinaig.

Nasaret mbal Yesus talanaig (Mateus 13.53-58; Markus 6.1-6)

16 Yesus nu kumba nuɲe sungokina tuku tumbran Nasaret prona. Pro taɲġe nuɲe maɲau dubimba kusem ait mbolɲġe kusem kaɲgeram kina ka taɲġe Kuate tuku pasa burkam tuku tiɲġina.

17 Andenġe tuan taɲġo Aisaia tuku kuyar ta tuna le nu ndek waɲe kuklimba pasa sota ka ande kaɲgermba teɲenmba burkina.

18 Sunġo tuku Guwa nu ye mbolɲġe minit.

Nunġe ye madiyina le ye piro teɲenmba kam tuku minet.

Ye sanzal mbal tugumɲġe pasa mayenu kukliwamɲġit.

Ye saniɲġi le muliɲ kilanu taɲġo minig ta nane mayok kaɲġaig.

Am tukulok mbal am maraɲġamɲġaig.

Ye sinamanzerka minig mbal muskil kile-tidinge niɲġamɲġit.

19 Kuate nu kilke mbol mbal turkam tuku ait prote ɲga saniɲġamɲġit. *Aisaia 61.1-2*

20 Yesus nu kuyar ta burka waɲe maɲ filfilmba luka piro taɲġo tumba minyokina. Minyokina le kusem wandekɲġe minyok minnaig mbal nane ɲakmba nu kaɲġer timba minnaig le

21 nu pasa tugu pilmba saniɲġina: Kuyar pasa burkit le isaig ta ki ait te mbolɲġe alonu mayok kinit ɲgina.

22 Nu miɲġe bulokmbi pasa purfeɲnu kuklina le nane ɲakmba nu tuku saka minmba pirerek purka saki-naig: i ... Taɲġo te Yosef tuku kiɲo. Ndaɲmba nu pasa teɲen kuklite ɲga saka minnaig le

23 nu ndek nane saniɲġina: Ye kila. Tane yaba pasa ande teɲenmba sayam idusde. Dokta, naɲe miron ɲgarosu wakeiya ɲga idusde. Kaperneum tumbranġe maɲau saɲgrinu ke likina le isġeɲ ta kile naɲe tumbran tuguk teɲġe ka le sine kaɲgerbe ɲga sayam idusde ɲgina.

24 Yesus nu maɲ lato saniɲġina: Ye siɲka satiɲġamɲġit. Tuan taɲġo ande nuɲe tumbran tugukɲġe pasa kukliwa ta nane nu talawamɲġaig.

25 Tuan taɲġo Elia nu minna le yar keɲmba tambun 6 sawe piye ndakina le ma tugu ɲakmba mbol guba sunġo prona. Ait ta mbolɲġe Israel pino kuembol gudommba minnaig ta Kuate nu Elia kukulna le nane tuku inum tugum kine ndakina.

26 Kasomok pino kuembol ande Sarefat tumberaj Sidon ma mbolok ta tugum kina.

27 Tuan tango ande Elisa minna le Israel tango gudommaba ngirnger njak minnaig ta Elisa nu nane tuku inum wakei ndana. Sirianu kasomok tango Neaman ndo wakeina nga saningina.

28 Yesus nu tanjamba saningina le kusem wandeknge minnaig mbal ndek gubra sungo tinaig sulumba

29 nane pastinga Yesus biye timba didika kumba ka tumberaj kusremba nangine tumberaj tabe ndumor mbolnge bukngam kinaig kande

30 nu nane kusreka ngamuk ngamuk kina.

Yesus nu tango ande bukla njak wakeina

(Markus 1.21-28)

31 Kile Yesus nu Galilea ma mbol kumba ka Kaperneum tumberaj prona. Pro kusem ait mbolnge nu nane pasa tumningmba minna le

32 nane ismba nu pasa miro tango tana tumningina tukunu nane pirerek purkinaig.

33 Kusem wandek sinam tange bukla njak tango ande minna. Nu wi kuenka sakina:

34 Yesus Nasaretnu, ne sine ndon wamdus tuma kuga. Ne sine bale faram prote e? Ye kila. Ne Kuate tuku Kiyo ngina le

35 nu ndek bukla ta sawe lika sana: Ne maninka. Tango ta kusremba mayok ka kaye ngina le bukla ta nane ngamuknge tango ta tumba te-buknga nu njayo sili ndamba mayok ka nu kusremba kina.

36 Tanjana le nane njakmba ndek pirerek purka mungu kusnanginaig: Pasa ta ame pasa tana. Nu sanjri njak gabat sungo tana bukla sanjgit le kua ka tango kusreka kinig nginaig.

37 Kile Yesus tuku nyu ma ta tuku tumberaj njakmba kumunge likina.

Yesus nu guaze mbal gudommaba wakeikina

(Mateus 8.14-17; Markus 1.29-34)

38 Yesus nu kusem wande kusremba ka Simon tuku wande mbol

kina. Simon tuku magma nunge ngaro sungomba pa tingina le nane Yesusnge nu turwa nga nu sanaig le

39 nu ka ngaro pa tingina ta sawe likina le ngaro mukumba nu mayekina. Tanjamba nu pitik ndo tinga nane tuku paguna.

40 Ait ta mbolnge ki butungam bafuna le afunge nangine mbal guaze tugu yinyam ta njakmba kilmba mindeka Yesus tugum prove likinaig le nu njakmba waimbi kigrekina le mageke likinaig.

41 Nu bukla njak mbal mata wakeikina le bukla nane kusreka wika-ramba sakinaig: Ne Kuate tuku Kiyo nginaig. Bukla nane Yesus nu Kuatenge madina tango ta kila tukunu nu nane minge pipningina le nu tuku sa ndakinaig.

42 Mafemba minna le Yesus nu tinga ma yamok kina le nane afu nu sota ka te-silika nu nane ndon minam tuku ngailkinaig le

43 nu ndek nane saningina: Kuga. Ye tumberaj afu mbolnge Kuate nunge gageu kulatkate pasa mayenu ta kukliwamngit. Kuate nu ta tuku ye kuku-lyina ngina.

44 Tanjakina sulumba tinga kumba ka Yudea mbal tuku kusem wande njakmba mbolnge pasa kuklimba saningmba minna.

5

Yesus nu nane afu nu dubiwam tuku madiningina

(Mateus 4.18-22; Markus 1.16-20)

1 Yesus nu Genesaret kule kualin tuku piyalnge minna le nane gudommaba Kuate tuku pasa isam tuku mungu signa-signanga nu pipka minnaig.

2 Tanjamba minnaig le nu wan armba tabeknge minnaik ta kanjgerkina. Kualegan kilanu mbal nane wan ta kusreka nane kumanj minyanga minnaig.

3 Kile Yesus nu Simon tuku wan pongina sulumba wan mbitiwa le piyal kusremba dir si kuwa nga sana ta nu kumuna. Tanjana le nu wan

mbol tanje minyok minmba tanjo pino pasa tumniŋmba minna.

⁴ Nu pasa saniŋge denpurmba kile nu ndek Simon sana: Waŋ mbitimba ka fando siŋge kualegaŋ kilam tuku kumaŋ panke likap ŋgina le

⁵ nu lafumba sakina: Sunjo, sine furir te mbolŋge kualegaŋ sotigig ta afu nda kilig ta neŋge sakate tukunu ye kumba maŋ kumaŋ bukŋgamŋgit ŋgina.

⁶ Taŋaka sana le nane kumba ka kumaŋ bukŋginaig ta kualegaŋ gudommba sinam kinaig le kualegaŋ pitinuŋge kumaŋ sambriwam bafunaig le

⁷ nane ndek naŋgine piro tuma waŋ ande mbolŋge minnaig ta waimbi aukniŋginaig le nane pro kualegaŋ kilmba waŋ arneŋ lignenikinaig le waŋ buto kambim bafunaik.

⁸⁻¹⁰ Petrus nane nu ndoŋ minnaig mbal turmba kualegaŋ gudommba kilnaig ta kaŋgerka piriri ŋayomba minnaig. Yakobus le Yohanus, Simon ndoŋ piro tuma nale mata taŋanaik.

Kile Simon Petrus nu ndek Yesus tugum tanje dagol tidronga nu sana: Sunjo ne ye kusreyumba kaye. Ye mayenu kuga. Ye une ŋak ŋgina le nu ndek Simon sana: Ne kuru kuru ndaka. Ngumneŋga ne tanjo pino taŋamba kilamŋgat ŋgina.

¹¹ Taŋakina le nane waŋ koika tabek kinaig sulumba agaŋ ndende ŋakmba kusreka Yesus dubimba kinaig.

Yesus nu tanjo ŋgirŋger ŋak wakeina (Mateus 8.1-4; Markus 1.40-45)

¹² Yesus nu tumbraŋ sunjo ande mbolŋge minna le tanjo ande ŋgarosu ŋakmba ŋgirŋger ŋak Yesus kaŋgermba pro nu tugum tanje truk ka nu sarsarmba sana: O Sunjo, ne kumuŋ. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ŋgarosu wakeiwa ŋgina le

¹³ nu ndek wai kuitka nu kirembe sana: Au. Ye ne wakeinet ŋgina. Taŋakina le ŋgirŋger gagulka ŋgarosu mayekina le

¹⁴ Yesus nu miŋge pipmba nu sana: Ye ne mbolŋge maŋau kit te afu sa ndaniŋga. Ne kumba ka nane ŋgarosu

pris tuma. Ne mayekat ta Moses tuku tukul dubimba atrau agaŋ pris tawe le atraukuwa le ŋakmba ne mayekat ta kila pilwaig ŋgina.

¹⁵ Miŋge pipna ta Yesus tuku nyu saka kubeumba kinaig le tanjo kuasmbi gudommba mara mara nu tuku pasa isam tuku guaze wakeikuwa ŋga nu tugumuŋge maŋgurke likinaig.

¹⁶ Taŋanaig le Yesus nu yamok kumba Kuate ndoŋ pasatina.

Yesus nu tanjo ŋgarosu milmailkanu wakeina

(Mateus 9.1-8; Markus 2.1-12)

¹⁷ Mara ande Yesus nu nane pasa tumniŋmba minna le Farisi tanjo kusem pasa bitekŋganu tanjo afu nane tanje minnaig. Nane Yerusalem tumbraŋ sunjo Galilea ma tugu Yudea ma tugu ta tuku tumbraŋ fonfon ŋakmba mbolŋge prowe likinaig. Guaze wakeikam tuku Yesus nu Sunjo tuku sanŋri ŋak minna.

¹⁸ Kile tanjo afuŋge tanjo ande ŋgarosu milmailkanu sukuŋga Yesus tugum palmbim saka tumba pronaiŋ.

¹⁹ Pronaiŋ le tanjo gudommbaŋge ma tukulnaig le nane wandek sinam kambim kumuŋ kuga le nane ndek wande ponŋa funu tetka guaze tanjo nzaŋnzaŋ ŋak ta muli panmba tanjo ŋgamukuŋge Yesus tumailam tanje pilnaig.

²⁰ Taŋanaig le Yesus nu nane nu tuku sanŋri tomba tiŋginaig ta katesemba nu ndek tanjo ta sana: Mata, ye ne tuku mbar ŋakmba sauka gilaiŋget ŋgina.

²¹ Taŋakina le kusem pasa bitekŋganu mbal Farisi ndoŋ nu talamba idusnaig: Nu Kuate le taŋakate e? Kuatenge ndo mbar saukam kumuŋ ŋga idusmba minnaig le

²² nu nane tuku wamdus kamusmba ndek saniŋgina: Ndaŋam saka tane wamdus te-pilemba minig. Ye tane kusnatiŋgamŋgit.

²³ Ame pasa ye tanjo te sawam tuku waŋ bada? Ye ne tuku mbar sauka gilaiŋget ko tiŋga lika kaye nget.

²⁴ Ye Ndindo Katesek Tango kilke te mbolŋge mbar saukam tuku ye sanŋri ŋak. Tane wam ta kila palpe ŋga ye kile pasa wam bada te sawamŋgit ŋgina. Tanjaka nu tango ŋgarosu mil-mailkanu ta sana: Ye ne sanet. Ne tanga nzaŋzanzan kuramba naje tumbran kaye ŋgina.

²⁵ Tanjakina le nu nane ŋakmba am mbolŋge pitikndo tanga nzaŋzanzan kuramba lika kumba Kuate tuku nyu te-dunŋa nuŋe tumbran kina le

²⁶ nane wandek tanŋe minnaig mbal pirerek purka wai makemba Kuate tuku nyu te-dunŋa nu tuku kuru-kuruka sakinaig: i ... Sine ki ait te mbolŋge wam kitek sanŋri ŋayo kanŋergig ŋginaig.

*Yesus nu Levi wikina
(Mateus 9.9-13; Markus 2.13-17)*

²⁷ Kile Yesus nu mayok ka kumba takis kilanu wande mbolŋge takis kilanu tango ande Levi piroka minna le kanŋermba sana: Ilmba ye dubiya ŋgina le

²⁸ nu tanga agan ŋakmba kusreka nu dubimba kina.

²⁹ Levi nu nuŋe wande mbolŋge Yesus tuku pagumba nye sunŋo ande kina le nane gudommba afu takis kilanu afu mbal kise tanŋe isukusnaig.

³⁰ Isukusmba minnaig le Farisi nane kusem pasa bitekŋganu mbal afu ndon gubra tumba Yesus dubinaig mbal saninmba sakinaig: Ndanam saka tane takis kilanu mbal wam ŋaigonu kade mbal ndon isukusig ŋginaig le

³¹ Yesus nu ndek lafumba saninŋina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze ŋak mbal ndo nu tugum kinig.

³² Afu sine magenu ŋgade ta nane ŋgamunŋal mbilwaig ŋga ye pro ndawen. Ye une ŋak mbal ŋgamunŋal mbilwaig ŋga prowen ŋgina.

*Nyamagan pinkam tuku pasa
(Mateus 9.14-17; Markus 2.18-22)*

³³ Nane afu pro Yesus sanaig: Yohanus dubide mbal nane ait gudommba nyamagan pinka Kuate yabanmba minig. Farisi mbal

dubikade mbal nane mata tanjade. Ndanam ne dubinade mbal mara mindek isukusmba ndo minig ŋginaig le

³⁴ nu ndek lafumba saninŋina: Tango ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolŋge nu nuŋe mbal ndon minit tukunu nane nyamagan pin ndakade.

³⁵ Ngumnenŋa nane afunŋe pro tango ta nane ŋgamukŋge tuwaig le nane wamdus pitinŋguwa le nyamagan pinkamŋgaig ŋgina.

³⁶ Tanjamba nu yaba pasambi nane saninŋina: Ande nu tawi urfunu burokuwa le tawi abonu tumba fudinmba kuerka burok ta tukulmba zail ndanŋate. Nu tanjawa ta tawi kitek ta ŋayo siliwamŋgat. Kumini abonu kumini urfunu mata katlisam kumuŋ kuga.

³⁷ Ande nu grep kule kitek tumba aganmor ŋgaro urfunu sinamŋge tol ndate. Nu tanjawa ta grep kule fulilka aganmor ŋgaro urfunu fetka grep kule kutuka ndeke suluwamŋgat. Aganmor ŋgaro mata ŋayonŋamŋgat.

³⁸ Nane grep kule kitek tumba aganmor ŋgaro kitek sinamŋge tolde.

³⁹ Tango nu grep kule ambokok nyate ta nu grep kule kitek nyam idus ndate. Grep kule ambokok ta kikonu ŋgate ŋgina.

6

Kusem ait mbolŋge manjau kam tuku pasa

(Mateus 12.1-8; Markus 2.23-28)

¹ Kusem ande mbolŋge Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuŋe dubinaig mbal nane wit alonu supika waimbi ŋgisneka nyam nyam kinaig le

² Farisi tango afu nane kanŋerka saninŋinaig: Ndanam saka tane sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolŋge nyamagan kilig ŋginaig le

³ Yesus nu pasa ta lafumba saninŋina: David nuŋe mbal ndon nane guba ŋaigoninŋina le nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae.

⁴ Nu Kuate tuku wandek sinam kina sulumba tukul bret Kuate am mbolnge patikinaig ta afu kilmba nyumba nuje mbal mata ningina le nyinaig. Bret ta tango nane nye ndakade tuku. Pris mbalnge ndo nyade tuku nga saningina sulumba

⁵ sakina: Ye Ndindo Katesek Tango ye kusem ait tuku gabat minet ngina.

Yesus nu tango wai pagriņganu ta wakeina

(Mateus 12.9-14; Markus 3.1-6)

⁶ Kusem ait ande mbolnge Yesus nu kusem wandek sinam kina sulumba nu nane pasa tumniņmba minna. Sinam tanje tango ande wai ndinam kummba pagriņganu ņak minna.

⁷ Kusem pasa bitekņganu mbal Farisi ndoņ Yesus nu kusem ait mbolnge tango wakeiwa le pasa mbolnge palmbim tuku nu kulatka minnaig le

⁸ nu nane tuku wamdus katesemba wai kummba pagriņganu ņak tango ta sana: Ilmba tenje tinja ngina le nu ka nane ņgamukņge tinjina.

⁹ Kile Yesus nu nane saningina: Ye tane kusnatiņgamņgit. Sine singine tukul dubika kusem ait mbolnge nane afu mbolnge wam mayebe ko ņayobe? Ande wakeibe ko kusrebe le kumwa nga kusnaniņgina.

¹⁰ Tanaka nu mbilka nane ņakmba kaņgerkina sulumba nu tango ta sana: Ne wai kuitka ngina le nu wai kuitka wai mayekina.

¹¹ Tanana le nane ndek Yesus tuku gubra suk suk nda tinaig sulumba naņgine naņgine sakinaig: Sine nu mbolnge ndaņbe nginaig.

Yesus nu aposel 12 madiniņgina
(Mateus 10.1-4; Markus 3.13-19)

¹² Ait ta mbolnge Yesus nu Kuate yabaņam saka tabe ande mbol kumba ka tanje Kuate ndoņ pasata minna le ka mafena.

¹³ Mafena le nu dubinaig mbal ņakmba kile-maņgurka nane ņgamukņge tango 12 madiniņmba nane aposel nyu ningina.

¹⁴ Nane tuku nyu kat naņgine ta tenenmba. Ande Simon Yesusņge

nyu kitek Petrus ngina. Ande maib nuje Andreus. Nane afu Yakobus, Yohanus, Filipus, Bartolomeus,

¹⁵ Mateus, Tomas. Ande Yakobus nu Alfeus kiņo nuje. Ande Simon mape nyu ande Selot.

¹⁶ Ande Yakobus tuku kiņo nuje Yudas. Ande Iskariotnu tango Yudas. Nu ņgumneņga Yesus tuku kupet mayok kina.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina

(Mateus 4.23-25)

¹⁷⁻¹⁸ Yesus nu nane 12 ndoņ tabe mbol ndekinaig sulumba ma gutoņ ande mbol pronaig le Yesus dubinaig mbal gudommba pasa isam tuku guaze wakeikuwa nga Yesus tugum prowe likinaig. Nane afu Yerusalemnu afu Yudea ma tugu mbolok. Afu Tirus le Sidon piyal tuku tumbraņ armba takok. Nane afu piti sugo bukla ņak ta nu nane mata turka bukla pitaikina.

¹⁹ Nu nuje saņgrimbi guaze mbal wakeikina le ņakmba nu kirewam ba-fumba minnaig.

Gare tugusek tuku pasa
(Mateus 5.3-12)

²⁰ Kile Yesus nu mambilmba nu dubinaig mbal kaņgerka saningina:

Tane sanzal minig mbal tane gare maņau mbolnge minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

²¹ Tane kile gubak minig mbal tane gare maņau mbolnge minap. Kuate nu kumumbi tinjamņgat.

Tane kile malmbika minig mbal tane gare maņau mbolnge minap. Tane nzumilnuņgaig.

²² Tane ye Katesek Tango tuku mbal minig tukunu afunje tane ka-surtiņmba pitaika tumail pantiņmba nyu kile-ibenkade ta tane gare maņau mbolnge minap.

²³ Nane taņawaig le tane gare-gareka pate-pateņgap. Samba mbolnge tane tuku lafu mayenu minit. Ata. Naņgine mbuņ kat naņgine taņamba Kuate tuku tuan

tango kame kilmba piti ndui ta ninginaig.

²⁴ Tane agan ndende den ndaka minig mbal ose. Tangine mine mayewam tuku buk te-sulunaig.

²⁵ Tane kile maro nak minig mbal ose. Tane guba sungo tamngaig.

Tane kile nzumil nak minig mbal ose. Tane wamduis piti tumba malm-binungaig.

²⁶ Nane nakmba tangine nyu kile-dunguwaig ta tane ta tuku rironkap. Ata. Nangine mbun kat nangine tanamba yabri tuan tango tuku nyu kile-dunginaig.

Ngueu mbal ngamungal ningam tuku pasa

(Mateus 5.38-48)

²⁷ Tane ye tuku pasa isig mbal ye pasa afu tane satimgamngit. Tangine ngueu mbal tuku kume purap. Tane tuku gubra kagli firkaide mbal manau mayenumbi lafuwap.

²⁸ Nane kasur pasa tingig mbal pasa bafuknu ningap. Nane tane tumail pantingig mbal tane nane sinanu Ku-ate yabanap.

²⁹ Ande nu ne dabil pannate ta dabil inum tuma le pannuwa. Ande nu ne tuku tawi tate ta ne naje tawi inum ngail ndaka ta mata turmba tawe.

³⁰ Ande ne agan inum yabanate ta nu tawe. Ande nu ne tuku agan afu kilit ta ne agan ta kile-luka kilam tuku sa ndawa.

³¹ Nane afu ne mbolnge manau magenu kuwaig nga nzalinate tanamba ne afu mbolnge ka.

³² Nane afu tane tuku kume purwaig kande tane ndek nane tuku kume purmba sine tango magenu nda ngap. Mbal ngaionu nane mata tanade. Afu nane tuku kume purde le nane ndek nane tuku kume purde.

³³ Nane afu tane mbolnge wam magewaig le tane ndek nane mbolnge wam magemba sine tango magenu nda ngap. Mbal ngaionu nane mata tanade.

³⁴ Tane lafunu kilam idusmba agan inum tape sulumba sine tango magenu nda ngap. Mbal ngaionu nane mata nangine nangine lafunu kilam tuku tanade.

³⁵ Tane tangine ngueu mbal tuku kume purka nane mbolnge wam magenu kap. Lafunu kilam idus ndamba agan ake ningap. Tanawap le tane lafunu sungo tamngaig. Tane tangine Sungo Kuate tuku manau te-purmba nu tuku kiho kame minamngaig. Ta ndanam? Nu wam ngaionu kade mbal Kuate gare pasa nda tuwig mbal nu nane mbolnge wam magete.

³⁶ Tangine Mam nu tango nakmba mapeningit tanamba tane mata tanawap.

Tango pileningam tuku pasa

(Mateus 7.1-5)

³⁷ Tane tango afu tuku manau pile ndaningap. Tanawap le Kuate nu tane tuku manau mata pilenge nda. Ande nu mbarwa ndeta pitai ndawap. Tanawap le tane mbarap le Kuatenge tane pitaike nda. Afu tane mbolnge mbarwaig kande nane tuku mbar gilaingap. Tanawap le Kuate nu tane tuku mbar mata sauka gilaingamngat.

³⁸ Tane waknyap le Kuate nu tane mbolnge sungomba lato lato waknyamngat. Tane nane afu mbolnge manau kade ta manau ndui ta Kuate nu tane mbolnge kamngat ngina.

³⁹ Kile Yesus nu yaba pasa ande saningina: Tango ande am tukulok inum am tukulok ta tumba ndin tumam kumun kuga. Nale arnej baringa burok sinamnge ndenungaik.

⁴⁰ Skul kiho nu nuje tisa li ndate. Nu tisa tugumnge kila nakmba tate sulumba nuje tisa tanan mayok kinit.

⁴¹ Ndanam naje am mbolnge ail ban minit le ne kanjer ndamba naje tira tuku am mbolnge am sumbi kanjermba sakate?

⁴² Ndanam tuku ne tira ta sate. Ye ne tuku am mbolnge am sumbi ta saukamngit ngate. Ne yabri tango ndo. Ne ambonga naje am mbolnge

ail ban ta paska. Ne am purfewa le tira naje tuku am mbolnge am sumbi saukam kumun ngina.

*Sine ail alonu mbolnge ail pilengeg
(Mateus 7.15-20; 12.33-35)*

⁴³ Kile Yesus ndek sakina: Ail mayenu nu alo nagonu kile-mayok ndakate. Ko ail nagonu nu alo magenu kile-mayok ndakate.

⁴⁴ Sine ail alonu kanjerka ail ta tuku tugu kateseweg. Tane suwar ail mbolnge apasin alonu kilig e? Ko ulem mbolnge mar alonu kilig e?

⁴⁵ Tanamba ndo tanjo mayenu nu wamdus mayenu nak minit sulumba nu wam magenu ndo ke likate. Tanjo nagonu nu wamdus nagonu nak minit sulumba nu wam nagonu ndo ke likate. Ngamungal sinamnge wamdus minig ta minge mbolnge alonu kilimok te-mayokte ngina.

*Wande patinu tuku yaba pasa
(Mateus 7.24-27)*

⁴⁶ Kile Yesus nu man nane saningina: Ndanam tane ye nyun ta Sunjo ngade sulumba ye tuku minge kumnemnge mine ndakade.

⁴⁷ Ima nu ye tugum promba ye tuku pasa ismba ka kumu-kumute ta nu tanjo tenen.

⁴⁸ Tanjo ande nu wande palmbim nga burok sarka sinam nzi kina le makek tugu ndame patika danngina tanan. Ngumnennga kule sunjo ndeka wande tumba kulisokngam kumun kuga. Wande ta makek ndamembi danngina tukunu sangri nak minna.

⁴⁹ Tanjo ande nu ye tuku pasa ismba dubi ndate ta nu tanjo tenen. Tanjo ande wande palmbim nga nu burok sarka makek tugu ndame pati ndaka ake kilkembali ndo dinna tanan. Kule sunjo ndeka wande kaduna le surka ndeka fudu nagona nga saningina.

7

*Yesus nu kame gabat tuku piro
tanjo wakeina
(Mateus 8.5-13)*

¹ Yesus nu pasa ninge denpurmba nu tinga Kaperneum tumbra kina.

² Tumbra tanje Rom mbal tuku kame gabat ande minna. Tanjo ta tuku piro tanjo ande guazenga buk kumam bafuna. Nu tanjo ta tuku nzali sunjo nak minna.

³ Tanamba nu Yesus tuku nyu ismba nu Zu mage mage wika nane Yesus kusnawaig le nu pro piro tanjo wakeiwa nga kukulningina le kinaig.

⁴ Nane kinaig ka Yesus tugum promba nu sarsarmba sanaig: Sine tuku kame gabat ta nu mayenu. Ne nu turam kumun e?

⁵ Nu sine Israel mbal tuku wamdus sunjo nak minit. Sine tuku kusem wande nunje ndametinmbi pilna nga sanaig.

⁶ Tanakinaig le Yesus nu ndek nane dubika kame gabat tuku wande patuna le nu nunje gulab afu kukulningina le ka nu sanaig: Nu tenemba sakat. Sunjo nu piro karenka ye tugum te pro ndawa. Ye tanjo mayenu kuga. Ye tuku wande mbol te nu nda prowa.

⁷ Ye mata nu tugum prowe nda. Nu sando kuwa le ye tuku piro tanjo mayekuwa.

⁸ Ye sugo afu kumnemnge minet. Ye mata kame mbal afu tuku gabat minet. Ye ande kukulmba ne kaye nget ta nu kinit. Ande wika yale nget ta nu ilit. Ye yije piro tanjo ande ka piro si ka nget ta nu kate. Nu sangri sunjo nak ta ye kila. Sando kuwa ta kumun. Nu tanamba pasa palet nga Yesus sanaig.

⁹ Yesus nu pasa ta ismba nu pirerek purka mbilka mangur sunjo nu dubimba kinaig ta saningina: i ... Ye tane satinngamngit. Kasomok tanjo te nu ye tuku sangri tomba tingate. Sine Israel ngamuknge son manau sangrinu tanan kanjer ndawet ngina.

¹⁰ Kame gabat kukulningina ta nane luka nunje wande tugum pron-aig ta piro tanjo nu buk mayekina le pro kanjernaig.

Yesus nu Nain tanjo ande kumna le te-tina

11 Mafena le Yesus nu manj tinga Nain tumbran kina le nu dubinaig mbal tanjo kuasmbi gudommba nu ndon kinaig.

12 Kinaig ka tumbran fonde malanga patunaig le kile nane tanjo mindesin ande ngunu saka sukunja pronaig. Tanjo kumna ta pino kuembol ande tuku kinjo nuje ndindo. Nain mbal gudommba pino ta dubimba pronaig.

13 Pronaig le Sunjo nu pino ta kanjermba sinanu nu sana: Ne malmbi ndaka ngina.

14 Kile nu ka ter kirena le tanjo mindesin sukunjaig ta nane tinjinaig le nu ndek sakina: Tanjo mo, ye ne sanet ne abonja tinga ngina.

15 Tanjamba sana le tanjo kumna tuku ta abonja tinga minyoka pasatina le Yesus ndek nu tumba ina nuje ndon minwa nga sana.

16 Kile nane ndek kuru kuru sunjo tumba Kuate tuku nyu te-dunja sakinaig: Tuan tanjo sunjo ande sine ngamuknge mayok ket. Kuate nu nuje mbal sine tursingam tuku te prowat nginaig.

17 Tanjamba pasa ta Yudea ma njakmba kumunja ma patuk patuk njakmba ise likinaig.

Yohanus nu tanjo armba kukulnikina le Yesus tugum kinaik (Mateus 11.1-19)

18 Yohanus kule pisne tanjo dubinaig mbal pro Yesus nu wam njakmba ke likina ta nu ndon kubenaig le nu ndek nuje dubinaig tuku tanjo armba sanikina:

19 Tale kumba ka Sunjo kusnawap. Ande prowam tuku kuyar pasa sakate ta ne e ko sine ande tairngube nga kusnawap ngina.

20 Tanjo ar ta kinaik ka Yesus tugum promba nale ndek nu kusnanaik: Ande nu prowam tuku ta ne e ko sine ande tairngube? Yohanus kule pisne tanjo tanjaka sasikmba kukulsikat nginaig.

21 Nale tanje minnaik le Yesus nu gudommba afu guaze njak afu bukla njagonu njak wakeike lika afu am tukulok am maranje ninjina.

22 Tanjamba nu nale sanikina: Tale luka ka wam ke liket te takile ammbi kanjerka kilbambi isik ta njakmba Yohanus kubeu tape. Kile am tukulok mbal mambilde. Kupe njajongade mbal likade. Njirnger njak mageke likade. Kilba tukulok pasa isig. Afu kume likade ta abonja tinjade. Sanzal mbal Kuate tuku pasa mayenu isig.

23 Ande nu ye tuku nga wamdus tero ndakate ta nu gare-gareka minit. Tale tanjamba ka Yohanus sawap ngina.

24 Yohanus tuku tanjo ar ta luka kinaik le Yesus nu ndek mangur sunjo ta Yohanus tuku saningina: Tane ame aganj kanjeram ma baknu mbol kinaig? Bubrenje ulem waje ande mbilmbilwa le tane kanjeram kinaig e?

25 Ko tane tanjo ande tawi mayenu tinganu kanjeram kinaig e? Nane tawi magenu tinjamba aganj magenu njak mbal wande sugo sinamnge nyu njak minig tuku.

26 Tane ame aganj kanjeram ma baknu mbol kinaig? Tane tuan tanjo ande kanjeram kinaig e? Yohanus nu tuan tanjo ta tane kila satinjamngit. Nu tuan tanjo ndo kuga nu tuan tanjo njakmba linjigit.

27 Kuyar pasa ande nu tuku tenenmba sakate.

Ne isa. Ye tanjo ande kukuli le nu ambonja prowa sulumba ne tuku ndin wakeiwamngat ngate. *Malakai 3.1*

Tanjo ta Yohanus.

28 Ye satinji le isap. Tanjo njakmba Yohanusnge linjamba mbolnge minit ta nane Kuate tuku gageu mayok kinig mbal njakmba nane Yohanus lide. Afu nyu kugatok mata nga saningina.

29 Tanjakina le tanjo pino takis kilanu mbal nane Yohanusnge o buk kule pisneningina tukunu nane

Yesus tuku pasa ta ismba Kuate nu kumumbi sine tuku mbar temayokmba tumsingit nginaig.

³⁰ Nane Farisi mbal kusem pasa biteknanganu mbal Yohanusnge bukule pisne ndaningina tukunu nane Kuatenge turningam tuku ndin ta mbulmba pitainaig.

³¹ Yesus nu man sakina: Ait te mbolnge minig mbal ye tane tuku manau ame wam tanan nga saki.

³² Tane kinjo kame maket mbolnge minyoka munngu wiwikade tanan. Nane tenenmba munngu wiwikade: Sine tabu tabu fitka mune uleg ta tane ndek kupes kupes ndade. Sine malmbikeg ta tane ndek malm-biketket nga lok mine ndakade ngade.

³³ Ata. Yohanus kule pisne nu prona sulumba nyamagan le grep kule nye ndaka minna le nu bukla jak nga saka nu mbulnaig.

³⁴ Ye Katesek Tango ye pro nyamagan le grep kule nyet le tane sakade: Ai si. Nu nyamagan grep kule nyam tuku piririte tango. Nu takis kilanu mbal une jak mbal ndon gulab mayete nga tane ye mata mbulig.

³⁵ Ata. Wamdus kuyar mayete tango wam kile-mayokkate ta mbolnge nu tinreknu kilimok mayok kinit nga saningina.

Yesus nu Farisi tango ndon isukusna

³⁶ Mara ande Farisi tango ande nyunu Simon nu Yesus ndon isukusam sana le nu kumba wande ponga nu ndon isukusmba minnaik.

³⁷ Tumbran ta tuku une pino ande minna. Yesus nu Farisi ndon isukusmba minnaik le nu ismba ndame botol guren mayenu jak tumba wande ta pongina.

³⁸ Ponga Yesus ngumnemnge nu tuku kupe tugum tanje malmbikina le am kule guroromba Yesus tuku kupe mbain mbolnge ndekinaig le nu ndek nune gabat wanembi kupe saukina sulumba Yesus tuku kupe bigmba guren tumba nu tuku kupe mbolnge kutu-kutuna.

³⁹ Tanana le Farisi tango nu wam ta kanjermba idusna: Tango te nu tuan tango kande une pino nu kirete te nu kila pilit kande nga idusna.

⁴⁰ Yesus nu ndek katesemba nu tango ta sana: Simon, ye ne ndon pasa jak ngina le nu lafumba sana: Tum Tango, maye. Ye saya le isi ngina le

⁴¹ Yesus nu sana: Tango armba tango inum tuku ndametin lafuwam tuku minnaik. Ande nu son 50 lafuwam tuku ande nu son 5 lafuwam tuku jak minnaik.

⁴² Nale ndametin kiringinaik le nu nale arnen tuku wam ta gilaingina. Tango ar ta ima nu tango sungo tuku wamdus sungo jak minamngat ngina le

⁴³ nu ndek sakina: Ye iduset nu ndametin sungo jak nu lafuwam tuku gilaingina nunge ngina le Yesus nu sana: Ne son sakate ngina.

⁴⁴ Tanaka nu mbilka pino ta kanjermba Simon sana: Ne pino te kanjera. Ye ne tuku wande pongit le ne ye kupe minyangam tuku kule nda sat. Pino te pro nune am kulembi ye tuku kupe minyanga nune gabat wanembi ye kupe sauke sat.

⁴⁵ Ne ye kanjeryumba gare jak mumu ndayat. Pino te ye prowit le ye tuku kupe mumumba minit.

⁴⁶ Ne ye tuku gabat guren pisne ndawat. Nu ye tuku kupe mbolnge guren mayenu kutuwat.

⁴⁷ Ye ne sanamngit. Pino te ye nu tuku une sungomba sauka gilaingit le nu ye tuku kume purmba ye mbolnge wam mayekat. Ande nu une fudinndo kate le sauket ta nu ye tuku sungomba kume pur ndate ngina.

⁴⁸ Kile Yesus nu pino ta sana: Ye ne tuku une jakmba sauka gilainget ngina.

⁴⁹ Tanakina le nane nu ndon tuma isukusmba minnaig mbal nane ndek nangine nangine munngu kusnanginaig: Tango te ima le nu une sauka gilainganu nga sakate nginaig.

⁵⁰ Yesus nu pino ta man sana: Ne ye tuku sangri tomba tingate tukunu

ye ne tuku muskil te-tiwe tinit. Ne ngamunjal mukuk njak kaye ngina.

8

Pino gudommba Yesus dubimba nu sinzaŋnaig

¹ Mara afu kuganaig le Yesus nu tiŋga tumbran fonfon tumbran sugo sugo afu mbol kine lika Kuate nu nuŋe gageu kulatkate pasa mayenu ta saniŋmba kine promba lika minna. Yesus madiniŋgina kuasmbi 12 nane nu ndonj kinaig.

² Pino afu buk guaze njak afu bukla njak nu wakeike likina ta nane mata nu dubimba kinaig. Ande Maria nu Maria Magdalanu nginaig. Yesus nu mbolŋge bukla 7 pitaikina.

³ Pino ande Yohana nu Herodus tuku piro kulatkanu tanjo Susa nu tuku piyo nuŋe. Ande Susana. Pino gudommba afu turmba nane nanjine agan ndendemi Yesus nane sinzaŋniŋmba nane dubika kinaig.

Agan tumu tuku yaba pasa (Mateus 13.1-9; Markus 4.1-9)

⁴ Mara ande tanjo pino gudommba tumbran kise kise mbolŋge prowe lika Yesus tugumŋge manjurkinaig le nu ndek yaba pasa ande saniŋgina:

⁵ Tanjo ande nu nuŋe agan tumunu bareŋniŋgam piro mbol kina. Kina ka bareŋniŋgina le tiŋnu afu ndinŋge ndeke likinaig le tidonja likinaig ta sar umaŋŋge pro nye sulunaig.

⁶ Tiŋnu afu kilke ndame njak ma mbolŋge ndekinaig sulumba manje promba tiŋginaig ta kilke najirnu kugatok tukunu karenja kume sulunaig.

⁷ Tiŋnu afu ma anja najgonu sinamŋge ndeke likinaig ta anjanje tiŋga songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig.

⁸ Tiŋnu afu kilke mayenu mbolŋge ndeka pro magemba tugunu njakmba mbolŋge alonu sunjomba mayok kinaig nja saniŋgina sulumba nu wi kuenka sakina: Tane kilba njak ndeta pasa te isap ngina.

Yesus nu yaba pasambi ndo saniŋgina

(Mateus 13.10-17; Markus 4.10-12)

⁹ Kile nu dubinaig mbal nane yaba pasa ta tugunu isam tuku kusnanaig le

¹⁰ nu ndek saniŋgina: Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam afu kuirok minig ta tane kila palmbim tuku ye tane maditiŋgen. Afu nane yaba pasa ndo isig. Nane wam kanjerka alonu kanjer tiwe nda. Nane pasa ismba tugunu katesewe nda nja saniŋgina.

Agan tumu tuku yaba pasa tugunu (Mateus 13.18-23; Markus 4.13-20)

¹¹ Kile Yesus ndek nane saniŋgina: Yaba pasa satinjit ta tugunu tenenmba. Agan tumunu sakit ta Kuate tuku pasa tanaŋ.

¹² Tiŋnu ndinŋge ndekinaig nja sakit ta mbal afu nane Kuate tuku pasa isig tanaŋ. Satanŋge nane son nguwaig le Kuateŋge muskil kile-tidinje niŋgikat nja nu pro nane tuku ngamunjal sinamŋge pasa ta yaika tumba balete.

¹³ Tiŋnu afu kilke ndame njak mbolŋge ndekinaig ngit ta mbal afu tanaŋ. Nane Kuate tuku pasa isig sulumba nzali sunjo njak tade ta nane sumbailnu kugatok tanaŋ ait fagnu ndo son nja dubide. Tagoniŋgam tuku ait prote le nane pasa ta kusrede.

¹⁴ Tiŋnu afu ma anja najgonu sinamŋge ndekinaig ngit ta nane mbal afu tanaŋ. Nane Kuate tuku pasa ismba kilke te tuku piti gare manau agan ndende ta njakmba sunjomba idusde le pasa isig ta balete le alo mage ndade.

¹⁵ Tiŋnu afu kilke mayenu mbolŋge ndekinaig ngit ta mbal afu tanaŋ. Nane Kuate tuku pasa ismba nane wamdus mayenu sanjri njak tukunu pasa biyig sulumba nane dirnanja alonu kile-mayokka minig ngina.

Tanjo nu lam bulumba mayokŋge pilit

(Markus 4.21-25)

16 Yesus nu manj lato sakina: Tango lam bulute ta nu tumba nza kaimba ko mbain kumnemnge pile ndakate. Kuga. Nu lam bulunje tango afu prowaig le kilnaniinguwa nga temayokmba mbolnje taikate.

17 Wam afu kile tango am mbolnje kuirok minig ta njakmba kilimok mayok kanjag.

18 Tane ye tuku pasa ismba kuraukap. Tane ise maye ndabekaig. Ande nu wam afu njak minit ta Kuatenge nu manj lato tambimngat. Ande nu wam denkanu minmba ye wam njak nga iduste ta wam fudinndo ta Kuatenge yaiwamngat ngina.

Yesus ina mambo kat nuje pronajig (Mateus 12.46-50)

19 Yesus nu tanje minna le nuje ina mambo kat nuje nane pro nu tugum kambim tuku ta nane gudommmba ma tukulnajig.

20 Tanjanaig le nane afunje Yesus sanaig: Ina nanje mambo kat nanje pro kilimnge minmba ne kusnangade nginaig le

21 nu ndek nane tenenmba saningina: Nane Kuate tuku pasa ismba dubide mbal nane yije ina yije mambo kame tanjan minig ngina.

Yesus nu kule le bubre peunikina (Mateus 8.23-27; Markus 4.35-41)

22 Mara ande Yesus nu sine kule kualinj sim kab nga nuje dubinaig mbal ndonj wan ande ponginaig.

23 Nane wan ponga kinaig ka Yesus nu am kaikaina le kinye gilaingina. Kinymba minna le bubre sunjo tingina le kule tongel tinga wan sinam kumba minna le nane ngisikam bafunaig sulumba

24 nane ka Yesus kuanemba sanaig: Sunjo, sine ngisikam bafuweg nginaig. Tanjakinaig le nu abonga tinga bubre kule mbalo sanikina le nale ndek mukumba ma betkirembe kule basle mayena.

25 Tanjana le nu nane saningina: Tane Kuate tuku sanjri tomba tingade ta aningje palgig ngina le nu dubinaig mbal nane kuru-kuruka pirerek

purka nanjine nanjine munju kusnanjinaig: i ... Tango te nu ima suk a. Bubre kule sanikat ta nale mata nu tuku pasa isaik nginaig.

Yesus nu tango bukla njak wakeina (Mateus 8.28-34; Markus 5.1-20)

26-29 Gerasa mbal tuku ma mbolnje tango ande bukla najgonunje wanena. Ait kuennu nu wagek minmba wande ande mbolnje mine ndaka nu mindesinj patikinaig tuku ma ndame burok sinamnge minanu. Nu ait kuennu ait mindek bukla tanje tanu le nane afunje muli karenju kilmba nu tuku wai kupe kusanu ta nu purpurmba bukla tanje nu wamdus tambinu le nu kua ka duje kumba minna.

Yesus nane kumba ka Gerasa mbal tuku kilke Galilea ma tumail tumba minit tanje ibenj kinaig. Ibenj ka Yesus nu kina le tumbran sunjo ta tuku tanjo guwa najgonu njak tanje nu kanjermba witimba pro nu tugumnge dagol tidrongina. Tanjana le nu ndek bukla ta sana: Tango ta kusremba mayok kaye ngina le nu kuenjka sarsarmba sana: Yesus, Sunjo Kuate tuku Kinjo, ne ye ndonj wamdus tuma kuga. Ye piti ser ndaya ngina.

30 Tanjaka sana le Yesus nu kusnana: Nanje nyu ima ngina. Bukla gudommmba nu mbolnje minnaig tukunu nu lafumba sana: Ye tuku nyu Kame Kuasmbi ngina.

31 Tanjakina le bukla kame nane Yesus sarsarmba sanaig: Ne kukulsinga le ma buto njayo ta sinam nda kab nginaig.

32 Tabe ta mbolnje mbo gudommmba sunjarka minnaig tukunu bukla kame nane Yesus sarsarmba sanaig: Ne sine kukulsinga le sine mbo kame si tuku funjul sinam kab nginaig le nu wokina.

33 Wokina le bukla najgonu tanjo ta kusremba kumba mbo funjul sinam kine likinaig le nane sanjri njak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-baringa kule kualinj butonu sinam kumba ngisike sulunaig.

³⁴ Taɲanaig le mbo kulatkanu mbal wam ta kaɲgermɔba kua ka pinder-pindermba kinaig ka tumbranɲ sunɲo mbolɲge kilimɲge ɲakmba saniɲginaig le

³⁵ nane afu isnaig sulumba nane suk agaɲ ta kaɲgeram kinaig ka Yesus tugum promba taɲgo bukla ɲaigonunɲge nu kusrenaig le nu tawi tiɲmba Yesus tugumɲge minyoka wamdus mayenu ɲak minna le kaɲgermɔba piriri ɲayonaig.

³⁶ Taɲanaig le wam ta ambonga kaɲgernaig mbalɲge pronaig mbal Yesus nu bukla ɲak taɲgo wakeina ta kubeu niɲginaig.

³⁷ Kile Gerasa ma patuk patuk nane ɲakmba kuru kuru suk suk ndanaig sulumba pro Yesus nane kusreka kuwa ɲga sanaig. Taɲakinaig le nu waɲ poɲgina le

³⁸ nu bukla ɲak taɲgo wakeina ta nu ndoɲ kambim tuku sarsarna. Sarsarna le nu peumba sana:

³⁹ Ne luka naɲe tumbranɲ kaye sulumba Kuate nu ne mbolɲge wam mayewat ta wam kubeu niɲga ɲgina. Taɲakina le nu ndek luka tumbranɲ tumbranɲge Yesus nu mbolɲge wam mayenu kina ta ɲakmba kubeu niɲmba likina.

Yesus nu kulim ande te-timba pino ande wakeina

(Mateus 9.18-26; Markus 5.21-43)

⁴⁰ Yesus nu waɲ mbol mbol luka kule kualinɲ tem ilna le nane gudommba nu tairɲga minnaig mbal nu kaɲgermɔba gare-gareka nu tinaig.

⁴¹ Taɲamba kusem wande kulatkanu taɲgo ande nyunu Yairus nu pro Yesus tugumɲge ɲgurnɲgurka ndeka nu tuku wande mbol kuwa ɲga sarsarmba minna.

⁴² Nu kulim ndindo yar 12 ɲak taɲaɲ kumam tuku tawo ndo minna. Yesus nu ndek taɲgo ta dubimba kina le nane gudommba nu te-kornaig.

⁴³ Pino ande nu mara mindek tambun guaze ɲak minmba minna le yar 12 kina. Dokta ɲakmba nu wakeiwe piɲginaig.

⁴⁴ Nu pro Yesus ɲgumnemɲge nu tuku tawi nzalenu kirena le guaze ta kugana.

⁴⁵ Taɲana le Yesus nu kamusmba kusnaɲgina: Imaɲge ye kireyat ɲgina le nane ɲakmba ndek sinenɲge kuga ɲga sakinaig le Petrus nu sana: Sunɲo, nane gudommba ne te-ɲgamunumba ne signanade tae ɲgina le

⁴⁶ nu ndek nu sana: Kuga. Andenɲge ye kireyat. Ye tuku sanɲri ande kusreyat le kamusit ɲgina.

⁴⁷ Taɲakina le pino ta yabukam fugumba nu ɲgarosu piririmba pro Yesus tugumɲge ɲgurnɲgurka ndeka nane ɲakmba am mbolɲge nu guaze ɲak Yesus kiremba pitik ndo mayekina ta sakina.

⁴⁸ Sakina le nu ndek pino ta sana: Kulim, ne ye tuku sanɲri tomba tiɲgate tukunu ne mayekat. Ne ɲgamunɲgal mukuk ɲak kaye ɲgina.

⁴⁹ Yesus nu pasata minna le kile taɲgo ande Yairus tuku wandekɲge pro nu sana: Ne tuku kulim buk kumat. Ne ake sinaɲ Tum Taɲgo piro kareɲ tuwe ndaka ɲgina le

⁵⁰ Yesus nu pasa ta ismba ndek Yairus sana: Ne wamdus fulil ndaka. Ne ye tuku sanɲri tomba tiɲgate tukunu kulim naɲe aboɲgamɲgat ɲgina.

⁵¹ Kina ka Yairus tuku wande tugum promba Yesus nu nane ɲakmba peuniɲmba Petrus Yakobus Yohanus kulim tuku ina mam nane ndo kilmba wandek sinam kina.

⁵² Nane gudommba kulim ta tuku malmɔbi wikaraumba minnaig le Yesus ndek nane saniɲgina: Tane malmɔbi ndakap. Nu kume ndakat. Nu kinymba minit ɲgina le

⁵³ nane ndek nu siɲka kumat ɲga nu nzumilnaig.

⁵⁴ Taɲanaig le nu ka mindesiɲ tuku wai biymba sana: Kulim, ne aboɲga tiɲga ɲgina kande

⁵⁵ nu tuku guwa maɲ mindesiɲ sinam kina le nu aboɲga tiɲgina. Taɲana le Yesus ndek sanikina: Nyamagaɲ tape le nyuwa ɲgina.

⁵⁶ Ina mam nuŋe nale pirerek purka minnaik le Yesus nale miŋge pipnikmba nane afu sa ndaniŋguwaik nga peunikina.

9

Yesus nu aposel 12 piro niŋgina
(*Mateus 10.5-15; Markus 6.7-13*)

¹ Kile Yesus nu nane 12 ta wika kile-manŋgurka nane bukla ŋaigonu ŋakmba pitaika guaze tugu yimyam wakeike likuwaig nga piro tuku sanŋri niŋgina.

² Nane kumba ka Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam ta kuklimba guaze mbal wakeikuwaig nga nane kukulniŋgam bafumba ndek wam paguka saniŋgina:

³ Tane kambim nga tanŋine pale fat nyamagan ndametiŋ ta ŋakmba kus-rekap. Tawi silikanu ta ndo ŋak kape sulumba

⁴ wande ande ponŋa tanŋe ndo minmba piroka ka kambim nga wande ta kusrewap.

⁵ Tumbran ande tane kilam mbul-waig kande tane kambim bafumba nane katesemba rironkuwaig nga tuptup kupe mbolŋge denŋanu minig ta nane am mbolŋge paurŋgap ŋgina.

⁶ Wam pagu denpurmba nu nane kukulniŋgina le tiŋga kumba ka tumbran ŋakmba mbolŋge pasa mayenu kuklimba guaze mbal wakeike lika minnaig.

Herodus nu Yesus tuku nyu isna
(*Mateus 14.1-2; Markus 6.14-16*)

⁷ Yesus nane wam ke likinaig ta afu ismba Yohanus kumna ta maŋ abonŋa tiŋgina ŋginaig.

⁸ Afunŋe Elia nu maŋ mayok kina ŋginaig le afunŋe tuan tanŋo ambokok ande maŋ abonŋa tiŋgina ŋginaig.

⁹ Pasa ta Herodus Antipas nu ismba wamdus te-sulumba sakina: Yohanus ŋinfok buk kat puren ta kile pasa iset ta tanŋo ta ima nga Yesus kanŋeram tuku wamdus sunŋo ŋak minna.

Yesusŋe tanŋo 5,000 isukus-neniŋgina

(*Mateus 14.13-21; Markus 6.30-44; Yohanus 6.1-14*)

¹⁰ Aposel kame nane luka wam ke likinaig ta Yesus kubeu tunaig le nu nane kilmba Betsaida tumbran tuku ma yamok kinaig.

¹¹ Kinaig le nane gudommba nu kina pasa ismba nu dubimba kinaig le nu nane kanŋerka ndek kaiyeniŋmba wikina sulumba Kuate nu nuŋe gageu kulatkate pasa ta kuklimba afu guaze ŋak ta wakeike likina.

¹² Nu tanŋamba minna le ki buk butunŋina le nane 12 ta pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolŋge mineg. Ne manŋur sunŋo te kukulniŋga le kuwaig ka tumbran afu patukŋge wande afu kasomŋge nane tanŋe nyamagan kilmba kinyam tuku mbili kile-likuwaig nga sanaig.

¹³ Tanŋaka sanaig le nu ndek nane saniŋgina: Tanenŋe nyamagan niŋgap le nyuwaig ŋgina le nane ndek nu sanaig: i ... Sine bret 5 kualegan karenŋok armba ndo. Ne sinenŋe nane tuku nyamagan piyabe nga iduste e ŋginaig.

¹⁴ Nane minnaig mbal gudommba tanŋo 5,000 tanŋan.

Kile Yesus nu nuŋe dubinaig tanŋo ta saniŋgina: Tanŋo pino ŋakmba paplaka 50, 50 tanŋamba minyokuwaig nga saniŋgap ŋgina.

¹⁵ Tanŋakina le nane ndek saniŋginaig le tanŋamba minyoke likinaig.

¹⁶ Kile Yesus nu bret fonŋon 5 kualegan ar ta turmba kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Ku-ate gare pasa tumba nyamagan ta fetfetmba nuŋe dubinaig mbal niŋgina le nane walmba niŋge likinaig.

¹⁷ Nane ŋakmba kilmba nyinaig le maroniŋgina. Nyamagan fetfetna ta batenŋnu kilmba sambe 12 ligeneniŋginaig.

Petrus nu Yesus Kuatenŋe madina tanŋo ŋgina
(*Mateus 16.13-20; Markus 8.27-30*)

18 Mara ande Yesus nu Kuate yabanna sulumba nu dubinaig tango nanenge ndo minnaig le nu nane kusnaningina: Tango pino nane ye ima ngade e ngina le

19 nane ndek nu sanaig: Nane afu ne Yohanus kule pisenenge ngade. Afu ne Eliange ngade. Afu sakade ne tuan tango ambokok ande man abonga tingina nginaig.

20 Tanakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima nga idusde e ngina le Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenge madinina tango ngina.

21 Tanamba sana le nane nuje nyu ta afu sa ndaninguwaig nga sangrimba peuningina.

Yesus nu nuje kumam tuku saningina

(Mateus 16.21-28; Markus 8.31-9.1)

22 Yesus nu man saningina: Ye Ndindo Katesek Tango piti gudumba kilamngit. Israel mage mage pris gabat kame kusem pasa biteknganu mbal nane ye pitaiyuwaig le afunge ye baleyamngaig. Ye kumi le mara kenju mbolnge Kuate nu tetiyamngat ngina.

23 Kile nu nane afu saningina: Ima nu ye tuku tango minam idusmba kande nu nuje nzali kusreka nu ki mindek nuje ail kazrai kuramba ye dubiyuwa.

24 Ima nuje abo mine mayewam tuku sungomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikamngat. Ima nu ye tuku nga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuje abo ta jak minamngat.

25 Ande nu kilke te tuku aganj ndende jakmba kilwa le nuje kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose.

26 Ye Ndindo Katesek Tango yije Mam tuku kilna nuje enel kame tuku kilna yije turmba jak ndenungit. Ande nu nane afu ngamuknge ye tuku nyu ye tuku pasa yabukate ta ye ndeki sulumba ye mata nu tuku nyu yabukamngit ngina.

27 Ye sinka satinamngit. Tane tenge tin minig mbal afu kume ndakap le Kuate nuje gageu kulatkate wam te-mayokuwa le tane kangeramngaig ngina.

Yesus nu ngarosu kitek tina

(Mateus 17.1-13; Markus 9.2-13)

28 Yesus nu pasa ta saningina sulumba mara 8 tanan kugana le nu Petrus Yohanus Yakobus nane kilmba Kuate ndon pasatam tuku tabe ande mbol kinaig.

29 Ka tange nu Kuate ndon pasata minna le Petrus nane am kaikainingina le kinynaig. Kinymba minnaig le Yesus tuku tumail pasi mbilka kisémba mayok ka nu tuku tawi kauknu uge linu ndo mayok kina.

30 Tanana le tango armba Moses nale Elia pro nu ndon pasata minnaig.

31 Nale samba mbolok kilna jak mayok ka Yesus nu Kuate tuku pasa kumumba Yerusalemnge kumamngat ta tuku saka minnaig.

32 Kile Petrus nane abonga mam-bilnaig kande Yesus tuku kilna tango armba nu ndon tin minnaig ta turmba kangerkinaig.

33 Tango ar ta nu kusrewam bafunaig le Petrus nu wam pile paska ake fare sana: Sunjo, sine tenge mineg te mayenu ndo. Sine baibai kenmba patikube. Ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku nga sana.

34 Nu pasa ta saka minna le gau ande pro nane kainingina le nane kuru kuru sunjo tinaig.

35 Kile gau sinamnge pasa ande mayok ka tenenmba sakina: Ande te yije Kinjo. Ye nu madiwen. Tane nu tuku pasa ise mayewap ngina.

36 Pasa ta kugana le Yesus nuje ndo tin minna le kangerinaig.

Tanamba nane wam kangerinaig ait ta mbolnge afu ndon wam kube ndanaig.

Yesus nu kinjo ande bukla jak wakeina

(Mateus 17.14-21; Markus 9.14-29)

³⁷ Mafena le nane tabe ta kusremba ndekinaig le tanjo pino kuasmbi gu-dommba Yesus tugum pronaig.

³⁸ Tanjamba nane ngamuknje tanjo ande wi kuenka sarsarumba sana: O Tum Tanjo, ne ilmba ye tuku kiño ndindo te kanjermba sinanuwa.

³⁹ Bukla njayonu andenje nu tate le pitik ndo nu sunjomba witite. Nu zulbarek serte le minje supika subal promba nu paninta pitik nu kusre ndate.

⁴⁰ Ye ne dubinade mbal nane nu pitaiwaig nga sarsarnjgit ta nane pitaiwe fuguwaig ngina.

⁴¹ Tanjakina le nu ndek sakina: Tane Kuate talamba ngamungal son tugusek kugatok mbal tane ye piti seryade. Ye ait giganmba tane ndon minamnjgit ngina sulumba mbilka tanjo ta sana: Naje kiño ta tumba yale ngina.

⁴² Nu kiño ta tumba ilmba minna le bukla tanje kiño tumba zulbarek sermba bukngina le Yesus nu bukla sawe lika pitaina sulumba kiño ta tumba mam nuje tuna le

⁴³ nane njakmba Kuate tuku sanjri sunjo ta kanjermba pirerek purka minnaig.

Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna

(Mateus 17.22-23; Markus 9.30-32)

Nane njakmba Yesus nu wam ke likina ta tuku pirerek purka minnaig le nu ndek nuje dubinaig mbal ta saningina:

⁴⁴ Tane pasa te ngamungal sinamnje pile mayewap. Nane ye Ndindo Katesek Tanjo tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolnje palmbimnjgaig ngina.

⁴⁵ Nane pasa ta isnaig ta tugunu kurok minna le katese ndanaig. Nane nu manj kusnawam tuku ta wamdus pitiningina.

Tanjo ngamuknje ima nu sunjo minit
(Mateus 18.1-5; Markus 9.33-37)

⁴⁶ Nuje dubinaig mbal nane ima nane ngamuknje sunjo minit ta tuku munju tulinjgaig le

⁴⁷ Yesus nu nane tuku wamdus ta katesena sulumba nu kiño ande tumba nuje tugum tanje te-timba saningina:

⁴⁸ Ande nu ye tuku nga idusmba kiño tenen aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite. Ata. Ande tane ngamuknje nyu kugatok minit ta nu sunjo ngina.

Ande nu njueu kuga ta nu sine tuku gulab

(Markus 9.38-41)

⁴⁹ Kile Yohanus nu ndek Yesus sana: Sunjo, tanjo ande ne tuku nyu mbolnje bukla afu pitaikina le kanjermba nu peugen. Nu sine tuku kuasmbi kuga ngina le

⁵⁰ nu ndek Yohanus sana: Nu peu ndawap. Ande nu njueu mine ndakate ta nu sine tuku gulab ngina.

Samaria mbal tuku tumbrañ ande Yesus talanaig

⁵¹ Kuate nu Yesus te-dunja samba mbol kambim tuku ait patukina le nu wamdus ndindo pilmba Yerusalem kambim tuku kina.

⁵² Tanjamba nu tanjo afu kukulingina le nane ambonga kumba nu tuku ma wakeiwam tuku Samaria mbal tuku tumbrañ ande mbol kinaig ta

⁵³ tumbrañ mbal nane Yesus nu Yerusalem kambim sakina ta isnaig sulumba nu pitainaig.

⁵⁴ Tanjanaig le nu dubinaik tanjo ar Yakobus le Yohanus nane wam kinaig ta kanjermba ndek sanaik: Sunjo, ne woka le sile sakupe le samba mbolnje pa ndeka pasokuwa nga sanaik.

⁵⁵ Tanjakinaik le Yesus nu mbilka nale sanike likina.

⁵⁶ Tanjamba nane tinja tumbrañ kise kinaig.

Tanjo afu Yesus dubiwam idusnaig
(Mateus 8.18-22)

⁵⁷ Kumbanje tanjo ande Yesus sana: Ne ma njakmba mbol kambim saka ta ye ne ndon kanjik ngina le

⁵⁸ nu ndek sana: Mbo nguikok sar umanj nane te njak ta ye Ndindo Kate-sek Tanjo ye mabtam tuku wande kugatok. Ne ye ndonj lika piti ta kurawam kumunj e ngina.

⁵⁹ Tanjamba nu tanjo kise ande sana: Ne ye dubiya ngina le nu ndek sana: Sunjo, ye luka kumba ka mam kumwa le nguki sulumba ne dubinamngit ngina.

⁶⁰ Tanjakina le Yesus nu sana: Mbal afu wamdus kumaknu minig nanenge kumanu mbal ngukuwaig. Ne tinga kumba Kuate nuje gageu kulatkate wam ta kuklimba saka lika ngina.

⁶¹ Tanjo kise ande nu sana: Sunjo, ye ne dubinam iduset ta ye ambonga kumba ka yinje mbal ndonj pasata minap ninmba pro ne dubinamngit ngina le

⁶² nu ndek sana: Tanjo ande nu piro tugu pilmba ka ngamunje nu wamdus kise tuwa ta nu Kuate tuku gageu minit ta nu denkate.

10

Yesus nu tanjo 72 kukulningina

¹ Kile Sunjo nu tumbran afu kambim bafuna sulumba nu tanjo 72 madininmba ar ar kukulningam bafumba wam paguka saningap:

² Piro mbolnje nyamaganj alonu gudommaba minig. Kilam tuku piro tanjo denkate. Tane piro miro tanjo yabanap le nu piro tanjo afu kukulninguwa le nane nuje nyamaganj alonu kilwaig.

³ Ye tane kukultingi le tane sip-sip fat tajan ngannu age nguikok ngamuknje minamngaig.

⁴ Tane kambim nga tangine ndametinj pale fat kupe ngaro ta njakmba kusrekap. Tane kumba ka ndinnje afu pasa sunjomba sa nda ningap.

⁵ Tane wande ande ponga ambonga wande ta tuku mbal saningap: Tane ngamungal mukuk minap nga saningap.

⁶ Tanjo inum ngamungal mukuknu tanje minwa ta tane pasa sakade

tanjamba nu ngamungal bulka minamngat. Kuga ta pasa ta luka tangine tugum prowamngat.

⁷ Tane wande ande mbolnje minap le nyamaganj afu tinguwaig le yaika nyumba minap. Tane piro tanjo tukunu afu tugumnje aganj ndende kilam kumunj. Wande ndindo ta mbolnje minap.

⁸ Tane tumbran ande prowap le tumbran mbal tane kaiyetinjmba yalpe nguwaig kande tane tanje minap. Nyamaganj afu tinguwaig le tane yaika nyap.

⁹ Nane tuku guaze mbal wakeikap sulumba nane saningap: Kuate nu nuje gageu kulatkate wam kile tane tugum prote nga saningap.

¹⁰ Tumbran ande tane pitaitinguwaig ndeta tane tumbran ngamunje saningap:

¹¹ Ata. Tumbran te tuku tuptup sine tuku kupe mbolnje denganu minig te sauke suluweg. Tangine mbar rironkap. Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta tane tugum prote le tane pitaide nga saningap ngina.

¹² Kile Yesus nu saningina: Ye tane satinngamngit. Ait sunjo mbolnje tumbran tane pitaikate ta Sodom tumbran tuku pa limba nu sunjo pasa njak tamngat.

Tumbran afu nane Yesus ngumnenaig (Mateus 11.20-24)

¹³ Yesus nu manj sakina: Korasin le Betsaida tumbran ose. Ye wam kitek sangrinu tale ngamuknje ke liken ta tale ngamungal biye mbil ndanaik. Ande nu wam ndui ta Tirus le Sidon tumbran ngamuknje ke likina kande nane dal ndaka nangine mbar idusninmba tawi urfunu tinmba kuke tugu pismba ngamungal biye mbilnaig kande.

¹⁴ Ait sunjo mbolnje tale Korasin le Betsaida tumbran tale Tirus le Sidon tuku pa limba tale sunjo pasa njak tamngaik.

¹⁵ Kaperneum tumbran ne nyu sunjo njak minmba ne samba mbol kambim tuku iduste ta Kuatenje ne

tumba bukɲguwa le ne kumanu mbal tuku tumbraɲ kaɲgat ɲgina.

16 Kile Yesus nu nuɲe mbal saniɲgina: Ande tane tuku pasa isit ta nu ye tuku mata isit. Ande tane pitaikate ta nu ye mata pitaiyate. Ye pitaiyate ta ande nu ye kukulyina nu mata pitaite ɲgina.

Tango 72 ta maɲ luka Yesus tugum pronaig

17 Kile nane 72 ta gare sunɲo ɲak luka Yesus tugum promba ndek sanaig: Sunɲo, sine ne tuku nyu mbolɲge pirokigenɲ ta bukla kame mata sine tuku pasa isnaig ɲginaig le

18 nu ndek nane saniɲgina: Samba mbolɲge teliɲ bitek promba ndekate taɲaɲ Satan nu bariɲgina le kaɲgeren.

19 Tane isap. Ye tane sangri tinɲen tukunu tane mbenɲ ɲaigonu ziɲaɲsail ɲgueu tango Satan tuku sangri ɲakmba tidonɲap ta tane ɲaigo siglike nda.

20 Guwa ɲaigonu tane tuku pasa isnaig ta tuku gare-gare ndakap. Tane Kuate tuku mbal mayok kinaig le nu samba mbolɲge tane tuku nyu kuyarniɲgina le tane abo ɲak minmba minam tuku nyu ɲak minig. Tane wam ta tuku gare-garekap ɲgina.

Yesus nu gare sunɲo tina (Mateus 11.25-27)

21 Ait ta mbolɲge ndo Yesus nu Tukul Guwa tugumɲge gare tumba Kuate yabaɲmba sana: O Mam, ne samba kilke tuku Sunɲo. Ye ne tuku nyu te-dunɲet. Afu kila sugo wamdus kuyar ɲak ne naɲe wam kame tum ndaniɲgit. Kiɲo kame taɲaɲ minig mbal ne nane ndo tumniɲgit. O Mam, ne naɲe nzali dubimba ne taɲate ɲgina.

22 Kile Yesus nu nane saniɲgina: Mam nu wam ɲakmba ye wai mbolɲge patikina. Ande nu Kuate tuku Kiɲo kila mine ndakate. Mam nu ndo ye kila. Ande nu Mam kila mine ndakate. Ye nu tuku Kiɲo ye ndo nu kila. Ye nane afu Mam kila pilwaig ɲga nu tumniɲget ta nane mata nu kila minig ɲgina.

23 Taɲaka Yesus nu mbilka nuɲe dubinaig mbal saniɲgina: Kuate nu tane make patikate le tane wam magenu kaɲgerkade.

24 Ye satinɲamɲgit. Tuan tango kame gabat sugo tane wam kaɲgerka isig te nane kaɲgerka isam tuku wamdus sunɲo pilmba kume farnaig ɲgina.

Samaria tango ande nuɲe ɲgueu tango turna

25 Kile kusem pasa bitekɲganu tango ande nu tinɲa Yesus tagowam tuku nu kusnana: Tum Tango, ye ame wam ki sulumba abo tugu tumba minmba minamɲgit ɲgina le

26 nu ndek sana: Tukul pasa kuyar mbolɲge ndaɲmba sakate. Ne pasa ta burka ndaɲmba iduste ɲgina le

27 nu lafumba sana: Moses tuku tukul pasa teɲenmba sakate. Tangine Sunɲo Kuate tane nu tuku kume purmba tangine ɲgamunɲgal abo guwa sangri wamdus ta ɲakmba nu tape. Tane tangine ɲgarosu tuku kume purde taɲamba ndo tane tugumɲge minig mbal tuku kume purap ɲgina.

28 Taɲakina le Yesus nu ndek sana: Ne pasa kumumbi lafumba sakate. Ne taɲamba ka ta ne abo tugu ɲak minamɲgat ɲgina.

29 Kile kusem pasa bitekɲganu tango ye pasa kusnaɲgit ta maɲgur te ye talayubekaig ɲga nu maɲ kusnana: Ye tugumɲge minig mbal ta ima kate ɲgina le

30 nu ndek sana: Zu tango ande Yerusalem kusremba Yeriko kambim saka ndek kina le ndinɲge kuayar tango afu nu biye timba paniɲta nu tuku tawi agaɲ ndende kuayar kilmba kua kinaig le kumam bafumba minna.

31 Taɲamba minna le pris ande ndin dubimba ndek kumba nu tango ta kaɲgerna sulumba nu laipmba ndin make dubimba kusremba kina.

32 Levi tuku ndare ande kusem wande pirokanu nu mata pro kaɲgermba nu laipmba ndin make dubimba kusremba kina.

³³ Kile Samarianu tanjo ande nu ma ta promba Zu tanjo ta kanjermba nu sinana sulumba

³⁴ nu ndek nu tugum kumba grep kule gurenj tur kilmba nu tuku we minyanja kuse lika nu tumba nuje aganjmor mbol pilmba ka badbaid ande sinamnje pilmba kulatka minna le mafena.

³⁵ Mafena le nu kambim saka nu badbaid tuku miro tanjo ndametinj soj inumnu tumba sana: Ne tanjo te kulatka mina. Nanje piya afu nu tuku nga panka ta ye luka prowi sulumba lafuwamngit ngina.

³⁶ Ariya. Ne ndanjmba iduste. Kuaryar mbalnje tanjo kat njayonaig ta nane kej ta imanje nu tugumnje minit tuku tanjo tanjan nu turna ngina le

³⁷ kusem pasa biteknganu tanjo nu sana: Tanjo ande nu sinanu wakeina nunje ngina le nu sana: Ne kumba manjau ndui ta ka ngina.

Yesus nu Marta le Maria tugum kina

³⁸ Yesus nane kumba tumbran ande pronaig le pino ande nyunu Marta nu pro Yesus tumba nuje wande mbol kina.

³⁹ Yesus nu tanje minna le Marta tuku maib nuje Maria nu Yesus tuku kupe tugum tanje minyoka nu tuku pasa ismba minna.

⁴⁰ Marta nu paguwam tuku mburerika nu ndek Yesus tugum promba sana: Sunjo, yije maib ye kusreyat le yije ndo wam tormba minet ta ye kanjer ndayate? Nu sawa le ye turyuwa ngina le

⁴¹ nu ndek sana: O Marta, ndanjam ne wamdus sunjomba teroka piti-nate.

⁴² Ne wamdus ndindo njak minit kande maye. Maria nu wamdus ndindo mayenu madimba dubite ta andenje nu peuwam kumunj kuga.

11

Kuate yabanjam tuku pasa (Mateus 6.5-15; 7.7-11)

¹ Mara ande Yesus ma ande mbolnje Kuate ndonj pasata minna.

Nu pasate denjurna le nu dubina tanjo ande nu sana: Sunjo, Yohanus nu nuje dubide tanjo yabanjam tuku tumningina. Tanjamba ne sine mata tumsingja ngina le

² nu ndek nane saningina: Tane tenenmba Kuate ndonj pasatap.

Singine Mam, nanje nyu purfenju minmba minwa.

Ne nanje gageu kilmba kulatkam tuku prowa.

³ Ki kidemba nyamaganj kumumbi singa.

⁴ Nane afu sine mbolnje mbarde le sine ndek gilaingeg tanjamba ndo ne sine tuku mbar mata sauka gilainga.

Sine tagosingam tuku ait prowa le ne piti ta peuwa.

Tane tanjamba Kuate ndonj pasatap ngina.

⁵ Yesus nu manj saningina: Tane ngamuknje ande furir ngamu nu tinja nuje gulab tugum kumba wika sate. Tira, bret kejmba ye sa.

⁶ Yije gulab ande nu prowat ta ye nyamaganj kuga ngate.

⁷ Gulab nuje wandek sinam tanje nu sate: A ... ye minde bada nda sa. Ye kinyam saka wande buk suwit. Yije kiyo kame mata buk kinyaig. Ye tinja aganj ande tanmbim kumunj kuga ngate.

⁸ Ye tane satinjamngit. Nu gulab nuje ta tuku idusmba nda tuwit. Nu wam saka kuakinga wika dirnangate ta tuku ndo nu tinja aganj sakate ta tuwit.

⁹ Ye tane satinjamngit. Ne wam ande tam tuku Kuate yabanmba dirnanga ta tanmbimngat. Ne wam ande sota mina ta te-silikamngat. Ne malanja ande katkata ta talke tanmbimngat.

¹⁰ Ima nu wam ande tuku Kuate yabanmba dirnangate ta nu Tate. Ima nu aganj ande sota minit ta nu te-silika Tate. Ima nu malanja katkatmba minit ta nu talke tuwit.

¹¹ Tane ngamuknje ande kiyo nuje kualeganj yabanje le nu lafumba mbenj tuwit e?

12 Ko teg tin̄ yabaŋte le nu lafumba ziŋaŋsail tuwit e?

13 Tane kilke mbol mbal une ŋak ta taŋgine kiŋo kame agaŋ magenu niŋgig tuku. Taŋgine Mam samba mbolŋge minit nu purfeŋnu ndo. Nu tane tuku maŋau limba nu yabaŋde mbal Tukul Guwa niŋgit ŋga saningina.

Yesus nu Belsebul ndoŋ piro tuma ŋginaig

(Mateus 12.22-30; Markus 3.20-27)

14 Taŋgo ande buklaŋge miŋge tukulna le Yesus nu bukla pitaina le nu maŋ pasatina. Taŋana le taŋgo pino nane pirerek purkinaig ta

15 nane Farisi teŋenmba sakinaig: A ... bukla kame tuku gabat Belsebulŋge nu saŋgri tuwit le nu bukla pitaike likate ŋginaig le

16 nane afu pro Yesus tagowam tuku samba mbolok saŋgri ande temayokuwa le kaŋgeram tuku sanaig.

17 Taŋakinaig le Yesus nane tuku wamdus katesemba ndek saningina: Gabat sun̄go ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka naŋgine naŋgine kame buwaig ta nane kugawamŋgaig. Naŋgine wande ŋakmba simbri-sambriwe suluwamŋgaig.

18 Ye Belsebul tuku saŋgrimbi bukla ŋaigonu pitakanu ŋga sakade ta son kande Satan nu nuŋe mbal ndoŋ pur yimyamka naŋgine naŋgine kame bumba Satan nu saŋgri ŋak mine ndakate kande.

19 Taŋgine mbal afu bukla pitakade ta nane mata Belsebul tuku saŋgrimbi taŋade e? Nane kusnaniŋgap le nane tuku pasa lafunu tamba taŋgine pasa ta pilewaig.

20 Ye Kuate tuku saŋgrimbi bukla pitaike ta Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam tane ŋgamukŋge prote.

21 Taŋgo saŋgrinu ande tui mbanduwaŋ bigmba nuŋe wande kulatka minit ta nuŋe agaŋ ndende mine mayede.

22 Ande nu tuku saŋgri lite ta pro nu ndoŋ kame bumba nu te-ibeŋmba nu tui mbanduwaŋ payamkate ta yaite

sulumba nu tuku gabis agaŋ ndende kilmba afu walmba niŋgit.

23 Ande nu ye tuku taŋgo mine ndakate ta nu ye tuku ŋgueu taŋgo. Ande nu ye tur ndayumba ake minit ta nu ye tuku piro ŋayo silit.

24 Andeŋge guwa ŋayonu taŋgo ande mbolŋge pitaiwa le nu ka ma baknu mbol kumba mabta minam tuku ma sota kine promba lika ka kuga le nu sakamŋgat: Yiŋe buk minen tuku wande mbol luka ka ŋgamŋgat.

25 Nu pro nane buk firfir gurenmba agaŋ ndende ŋakmba kile-tidiŋga patikinaig le kaŋgerkumba

26 nu saŋgri tiŋga minam tuku ta nu kumuŋ kuga le nu kumba ka nuŋe kuasmbi 7 nane nu tuku maŋau liwanu ta kilmba luka pro wande ta mbolŋge minamŋgaig. Taŋawaig le taŋgo ta tuku mine maŋau ambokok limba kile ŋayonu sun̄gokanu sinamŋge minamŋgat ŋga saningina.

Gare sun̄go tam tuku pasa

27 Yesus nu taŋaka saka minna le pino ande nane ŋgamukŋge wika nu sana: Pino ne te-pilmba amo tinna ta nu gare sun̄go ŋak minit ŋgina.

28 Taŋakina le nu ndek sakina: Ta son ta Kuate tuku pasa ismba dubide mbal nane siŋka gare sun̄go ŋak minamŋgaig ŋgina.

Nane wam kitek saŋgrinu kaŋgeram sakinaig

(Mateus 12.38-42; 16.1-4; Markus 8.11-13)

29 Kile taŋgo pino lato-latomba pro maŋgurkinaig le nu ndek nane saningina: Ait te mbolŋge minig mbal tane ŋaigonu ndo. Tane ye tuku saŋgri kaŋgeram idusde ta ye tumtiŋge nda. Wam saŋgrinu ande tuan taŋgo Yona mbolŋge prona ta ndo tumtiŋgamŋgit.

30 Nineve mbal Yona mbolŋge Kuate tuku saŋgri kaŋgernaig. Nu kualegaŋ fun̄gul sinamŋge ait armba minmba keŋnu abo ŋak mayok kina. Tane ye Ndindo Katesek Taŋgo mbolŋge wam taŋaŋ kaŋgeramŋgaig.

31 O buk mandor pino ande Siba kilke kulatkina ta nu Solomon tuku

wamdus kuyar mayenu isam tuku ndin kuen nayo dubimba nu tugum kina. Ande tenge minit ta nu Solomon lite ta tane nu tuku pasa ise ndakade. Ait sungo mbolnge tane ait te mbolnge minig mbal pino ta ndon tingap le nu tuku manau mayenunge tane tuku manau nyanu te-mayokamngat.

³² Yona nu Nineve mbal riron pasa saningina le nane ndek ngamungal biye mbilnaig. Ande nu tenge minit ta nu Yona lite ta tane nu tuku pasa pitaide. Ait sungo mbolnge tane ait te mbolnge minig mbal Nineve mbal ndon tingap le nane tuku manau mayenunge tane tuku manau nyanu te-mayokamngat nga saningina.

*Ngarosu tuku bulu
(Mateus 5.15; 6.22-23)*

³³ Kile Yesus man lato sakina: Tango nane lam bulumba mbain kumnemnge pile ndakade. Ko nane nza kai ndade. Lam bulunge tango prowaig le kiljaninguwa nga te-mayokamba mbolnge taikade.

³⁴ Ne tuku am sati tana ngarosu kiljawam tuku. Ne am maye minit ta ngarosu nakmba bulu mbolnge minit. Ne am nayo minit ta ngarosu nakmba ma make sinamnge minit.

³⁵ Ne rironka. Ne tuku ngamungal tuku sati am nyanu tana minikat.

³⁶ Ne tuku ngarosu ma make fudinndo mine ndakate ta ngarosu nakmba kilja nak. Sati bulu ne kiljanate tana ngina.

Yesus nu kusem gabat mbal saninge likina

(Mateus 23.1-36; Markus 12.38-40)

³⁷ Yesus nu pasata minna le Farisi tango ande nu ndon isukusam tuku sana le nu ka nu ndon isukusamba minnaik.

³⁸ Nu wai minya ndanga isukusna le Farisi tango nu tukul lukate nga pirerek purkina le

³⁹ Sungo nu sana: Tane Farisi mbal tangine waim nza sangilnu ndo minya mayede ta tangine ngamungal agan ndende gudommba kilam tuku

piririmba wam nagonu kam tuku wamdus liganu minig.

⁴⁰ Tane nginngan tango ndo. Kuate nu agan sangilnu ndo wakeika sinanu nu wakei ndakina e?

⁴¹ Tangine ngamungal sanzal mbal ningap le tangine agan nakmba purfen nu tana minamngaig.

⁴² Osese. Farisi mbal tane tukul ande dubimba piro karenka agan fonfon nguna ilinzu nakmba mangur 10 patika ande Kuate tuwig. Tane tana sulumba tane tango pino mbolnge manau tinreknu ke ndaka Kuate tuku kume pur ndade. Tane tukul sugo ar ta turmba dubide kande maye kande.

⁴³ Osese. Farisi mbal tane kusem wande mbolnge tango tumailamnge minyonu tuku nzalitingit. Maket mbolnge tane sugo nga kaiyetingam tuku kilba pilig.

⁴⁴ Tane rironkap. Tane mindesin yubengade ma tana. Tango nane ma ta gilai tukunu ta mbolnge likade ngina.

⁴⁵ Yesus nu tana le kusem pasa biteknganu tango ande nu sana: Tum Tango ne tana sakate ta sine tuku nyu turmba nayo silite ngina le

⁴⁶ nu ndek sana: Kusem pasa biteknganu mbal ose. Tane tukul gudommba agan pitinu sugo tana tango mbolnge patika minde bada sungo ningig. Tane fudinmba nane tur ndakade.

⁴⁷ Ose. Tane rironkap. Tuan tango kame tangine mbun kame bale farnaig ta tane nane tuku kumu mbolnge ndame magenu patike likade.

⁴⁸ Tane wam kade tamba tangine mbun kame tuku manau nyanu ta magenu ngade. Nane tuan tango kame bale fanninginaig le tane nane tuku kumu mindepiyeningig.

⁴⁹ Ta tuku Kuate nu nune wamdus kuyar mayenumbi tenemba sakina: Ye tuan tango aposel kame afu kukuningi le nane kilmba amseseka afu bale faramngaig ngina.

⁵⁰ Tana wam sulumba ait te mbolnge minig mbal tane ndare tange pa-

sokamngat. Nane o buk kilke temayokna ait mbolnge tuan tanjo kilmba ndare kutuwe ninginaig ta tanjamba ndo kile tane minig tukunu nane njakmba tuku ndare tanje tane pasokamngat.

⁵¹ Abo abo Abel nu tugu pilmba ndare kutukina. Ta tuturmba kumba ka Sakaria nu mbarinjam tuku mbain atrau mbain ngumuknge minna le nane pro tanje nu balemba ndare kutaig. Ye sinka satinngamngit. Nane njakmba ndare kutuninge likinaig ta ndare tanje tane pasokamngat.

⁵² Kusem pasa biteknganu mbal ose. Tane Kuate tuku pasa kila palmbim tuku ndin tukulde. Tanjine kila palmbim mbulmba nane afu kila palmbim idusde le nane tukulningig ngina.

⁵³ Yesus nu pasa denpurmba mayok kina le kusem pasa biteknganu mbal Farisi mbal nane gubra tormba sanjri tinja pasa sunjgomba kusnakusnanaig.

⁵⁴ Nu pasa inum mbarwa le nu tumba pasa mbolnge palmbim nga nane nu kulatka minnaig.

12

Yabri manau rironkap (Mateus 10.26-27)

¹ Ait ta mbolnge tanjo suk suk kuga pro manjurka munju tido-tidonjinaig le Yesus nu pasa tugu pilmba nu dubinaig mbal ta sanjngina: Farisi mbal tuku yis aganj ta rironkap. Yis ta nane tuku yabri manau.

² Wam kame kile tanjo am mbolnge mine ndakade ta kilimok mayok kanjaig. Wam afu kile kurok minig ta njakmba kila patikamngaig.

³ Tane pasa afu kuirka sakinaig ta ngumnenga manjur sinamnge sakamngaig. Tane wandek sinamnge yabu sakinaig ta njakmba isam tuku kuenjka sakamngaig ngina.

Sine Kuate tuku ndo kuru- kurukube (Mateus 10.28-31)

⁴ Yesus nu manj sanjngina: Tira kame, ye tane satinngamngit. Afu tane bale faram sakade ta nane tuku kuru

kuru ndakap. Nane tane kilmba bale farwaig sulumba tane mbolnge wam inum kam kumuñ kuga.

⁵ Ande tane kuru-kurukam tuku ye tane rironj pasa satinngamngit. Kuate nu tanjo balemba kanu mata balemba ma njayo mbol bukngam kumuñ tukunu tane nu ndo kuru-kurukap.

⁶ Tanjo nu sulik sulik wai inum sulumba maket mbolnge patika ndametin fudinndo ndo tate ta sulik sulik ndindo mata Kuate nu iduste.

⁷ Nu tane tuku gabat wane giganmba ta mata nu kila minit. Ta tuku tane wam ande kuru kuru ndakap. Kuate am mbolnge tane tuku ande sulik sulik gudommmba lininjmba mbolnge minit nga sanjngina.

Yesus tuku nyu yabu ndakam tuku (Mateus 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Yesus nu manj lato sakina: Ye tane satinngamngit. Ande nu tanjo ngamuknge ye tuku nyu temayokmba sakate ta ye Ndindo Katesek Tanjo ye mata Kuate tuku enjel kame ngamuknge nu tuku nyu temayokamngit.

⁹ Ande nu tanjo ngamuknge ye tuku nyu yabukate ta ye mata Kuate tuku enjel kame ngamuknge nu tuku nyu yabukamngit.

¹⁰ Ande nu ye Ndindo Katesek Tanjo kasur pasa sayate ta Kuate nu mbar ta sauka gilainngamngat. Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta sauka gilainge nda.

¹¹ Nane tane kilmba kusem gabat mbal ko gabat sugo sugo tugumnge kile-tidinguwaig le wamdus fulilka sine ndanjmba sakube o nga wamdus te-sulu ndawap.

¹² Pasa te-tiwam tuku ait mbolnge ndo Tukul Guwanje pasa sakam tuku tumtinguwa le sakamngaig ngina.

Tanjo nu aganj sunjgomba njak tuku yaba pasa

¹³ Manjur sunjo ngamuknge tanjo ande Yesus sana: Tum Tanjo, ne yinje aba sawa le mam tuku aganj ndende

kuembolnu paplamba afu ye suwa ngina le

¹⁴ nu ndek sana: Ye tane piletinmba agan ndende paplamba tingam tuku ta ye tuku piro kuga ngina.

¹⁵ Kile Yesus nu nane saningina: Tane rironkap. Tane agan ndende kilam tuku piririmba minbekaig. Tango nu agan ndende sungomba kilit ta nu agan ndende ta mbolnge nu abo minmba minam kumuŋ kuga ngina.

¹⁶ Tanaka nu yaba pasa ande saningina: Agan ndende sungomba ŋak tango ande nu tuku piro mbolnge nyamagan sungomba mayok kinaig le

¹⁷ nu kangerkina sulumba sakina: Nyamagan te ndanndanmba patinungit. Patinu tuku wande ŋakmba buk ligig ngina.

¹⁸ Nu tanamba wamdus tumba sakina: Kile ye iduset. Nyamagan patinu tuku wande sambrininmba ye kitek sugokanu patika nyamagan agan ndende ŋakmba ta sinamnge patikamngit.

¹⁹ Tanawi sulumba ye wamdus bulok minmba yar gudommmba agan ndende ta mbolnge minamngit. Ye mabte mayemba kuapi kikonu kule mayenu nyumba gare ŋak minamngit nga idusna.

²⁰ Nu tanamba idusmba minna le Kuate nu tango ta sana: Ne ngin ngan tango ndo. Furir te mbolnge ne kumamngat. Ne agan ndende patikina ta imange kulatka nyumba minamngat ngina.

²¹ Kile Yesus nu saningina: Ande nu agan ndende gudommmba kilmba Kuate am mbolnge denkanu minit ta nu nginngan tango ndo ngina.

*Kuate nu sine idussingit
(Mateus 6.25-34)*

²² Kile Yesus nu nuŋe dubinaig mbal saningina: Ye wam ande idusmba tane satinngamngit. Tane tangine ngarosu turam tuku nyamagan tawi kilam tuku wamdus piti ser ndawap.

²³ Ngarosu sanngri tingam tuku nyamagan ndo kuga. Nu maye minam tuku tawi ndo kuga.

²⁴ Tane sar uman kangerkap. Nane nyamagan nguka alonu kile ndakade. Nane guba ait mbolnge nyamagan nyam tuku pati ndakade. Kuatenge nane nyamagan ningit. Ata. Nu am mbolnge tane sar uman lininganu minig.

²⁵ Ande nu tane ngamuknge wamdus piti sungo tumba manau tambu nu nuŋe abo minam tuku ait tuturam kumuŋ kuga.

²⁶ Wam ŋai ta tane kam kumuŋ kuga. Ndanam tane wam sugo tuku pititigig.

²⁷ Tane anga bot prode ta kangerkap. Nane tawi wakeikam tuku piro ndakade. Ye tane satinngamngit. O buk gabat sungo Solomon nu mindepiye maditaknu silikina ta anga bot tuku mindepiye li ndaningina.

²⁸ Anga ta ki ndindo ndo minig. Mafete le fulka kilmba pa mbol pankade. Anga ngagai pa mbolnge pankade ta mata Kuate nu mindepiyeningit. Nu sinka tane tawi kiletingamngat. Tane Kuate nu kumuŋ kuga nga idusde e?

²⁹ Tane nyamagan kule nyam tuku wamdus piti ser ndawap.

³⁰ Kuate dubi ndade mbal agan kame ta kilam tuku wamdus sulude. Tane agan kame ta kugatok ta tane minam kumuŋ kuga ta tangine Mam nu kila.

³¹ Tane Kuate tuku gageu nu tuku minge kumnemnge minam tuku wamdus sannginu palpe le Kuate nu ngarosu mine mayewam tuku agan ndende kumumbi tingamngat.

³² Tane Kuate tuku sipsip tanaan tangine miron ngarosu kulatkam kumuŋ kuga ta tane ta tuku kuru kuru ndakap. Tangine Mam nu kulatkate ma tane tingam tuku wamdus sungo ŋak minit.

³³ Tane tangine agan ndende piyaninmba ndametiŋ kilmba sanzal mbal ningap. Tane piya kise ngayo ndangate ta tairnga samba mbolok

agan ndende ngisi ndakade ta kilam tuku kuanekap. Ma ta kuayar tango pro ndade. Subinge mata agan ngaigo sigli ndade tuku.

³⁴ Tangine agan ndende magenu ma ndan mbolnge minig ta tangine ngamungal mata ma ta mbolnge minig nga saningina.

Piro mbal nanjine gabat tairnga minam tuku

³⁵⁻³⁶ Kile Yesus nu man sakina: Tango sunjo ande pino tam tuku pagumba nye sunjo ande mbol kina sulumba nuje piro mbal nane nu luka pro malanga katwa le pitik talkam tuku nane tawi tinmba lam bulumba nu tairnga minwaig nga saningina. Tane mata nane tajan tangine Sunjo prowam tuku kuaneka tairnga minap.

³⁷ Tango sunjo nu promba nane abo minwaig le kangerkuwa ta nu nane gareningamngat. Ye sinja satinjamngit. Nu piro tawi tinmba nane mbain mbolnge minyokuwaig nga nu nyamagan ningamngat.

³⁸ Nu pitik pro ndawa le ka furir ngamu ko mafewam patukuwa le nu promba nane abo minwaig le kangerkuwa ta nane nu tugumnge gare tamngaig.

³⁹ Tane wam te idusap. Wande miro tango nu kuayar tango prowam tuku ait kila kande nu kuayar tango pro kuayaram tuku peute kande.

⁴⁰ Tane kuaneka ye tairnga minap. Ye Ndindo Katesek Tango tane mata ait gilai minap le prowamngit ngina.

Piro tango mayenu tuku yaba pasa (Mateus 24.45-51)

⁴¹ Kile Petrus ndek nu kusnana: Sunjo, ne yaba pasa sakate ta sinenge ndo riron pasa isam tuku e ko nane afu turmba e ngina le

⁴² Sunjo nu sana: Tango ande wamdus kuyar mayenu jak piro mayete ta nuje gabat sunjonge nu tumba nuje piro mbal kulatka minwa le ait kumunguwa le nyamagan walmba ningam tuku nu pilit.

⁴³ Tango ta nuje piro kumba minwa le nuje gabat luka promba nu kangerwa le nu gare jak minamngat.

⁴⁴ Ye sinja satinjamngit. Nuje gabat nu nuje agan ndende jakmba kulatkam tuku nu tumba palmbimngat.

⁴⁵ Ko nu idusmba yije gabat dalkate ya nga nu ndek piro tango pino afu pani farmba nyamagan kule kamenu nyumba nginnganka

⁴⁶ nu nuje gabat luka prowam tuku ait idus ndamba gilai minwa le nu prowamngat. Nu promba nu piti sunjo tumba pitaiwa le nu ma njayo mbol kumba kukul pisude mbal ndon minamngat.

⁴⁷ Piro tango ande nuje gabat tuku pasa ise mayemba piro ta ke ndakate ta nuje gabat nu tumba sunjomba panintate.

⁴⁸ Piro tango inum nuje gabat tuku pasa ise maye ndamba wam ande mbarte ta nu fudinmba panintate. Kuate nu tango ande wam sunjo tuwit sulumba nu tugumnge man alonu sunjo kilam tuku iduste. Nu tango ande wam sunjo ande wai mbolnge pilit sulumba nu tugumnge lafunu lato kilam iduste ngina.

Tango Yesus mbolnje purkade (Mateus 10.34-36)

⁴⁹ Yesus man lato sakina: Ye tango ngamuknge pa dikngam prowen. Pa ta kile bulunguwa nga ye wamdus sunjo jak minet.

⁵⁰ Ye rar sunjo tumba kule tajan silikamngit. Ye rar ta suluwi sulumba ndo ngamungal bulkamngat.

⁵¹ Ye ngamungal ulendi manau kilke mbol mbal ngamuknge palmbim tuku prowen nga idus ndawap. Ye tane satinjamngit. Ye tane tetkam tuku prowen.

⁵² Kile wande tuma mbal wai inum sulumba nane ye tuku nga purkamngaig. Nale ar nane ken ta tuku ngueu minamngaig. Nane ken ta nale ar ta tuku ngueu minamngaig.

⁵³ Mam nu kinjo nuje ndon kinjo nu mam nuje ndon purkamngaik. Ina nu kulim nuje ndon kulim nu ina

nuṅe ndoṅ purkamṅgaik. Pino nu rugan nuṅe ndoṅ rugan nu pino ta ndoṅ purkamṅgaik ṅgina.

Agan kaṅgerka kila palmbim tuku (Mateus 16.2-3)

⁵⁴ Kile Yesus nu maṅgur sunṅo ta saniṅgina: Fando sinṅe gau pilit le tane pitik ndo kila pilmba sakade: O sawe piyamṅgat ṅgade le sinṅa sawe piyit.

⁵⁵ Bubrenṅe gau ṅakmba gagulte le tane kila pilmba sakade: O ki prowamṅgat ṅgade le sinṅa ki prote.

⁵⁶ Tane yabri taṅgo. Tane kilke samba mbolṅe agan mayok kinig ta burkam kumuṅ. Ndanam ait te mbolṅe wam kame kilimok mayok kinig ta tane burka kila palmbim kumuṅ kuga. Ndanam tane wamdus tiṅreknubi maṅau pile ndanṅade?

⁵⁷ Ande nu ne tumba pasa pilewanu taṅgo tugum tumba kambim bafute ta tale kumba ndinṅe gubra ta nu ndoṅ te-tiwe tumap.

⁵⁸ Ne taṅa ndawa ta nu ne didika tumba pasa pilewanu taṅgo wai mbol pilwa le nuṅe ne tumba kame taṅgo tuwa le nuṅe ne muliṅtumba wandekṅe palmbimṅgat.

⁵⁹ Ye tane satinṅamṅgit. Ne nane mbar tuku piya sunṅo ta kumumba fudiṅdo lafu sulu ndawa ta ne muli wande sinamṅge prowe nda ṅgina.

13

Ne mbil ndaka ṅginunṅat

¹ Ait ta mbolṅe nane afunṅe pro Galilea mbal afu tuku Yesus wam kubeu tumba sanaig: Nane aganmor bale farmba Kuate atrauka minnaig le Pilatus nu afu saniṅgina le nane ka bale farniṅginaig le ndare ta aganmor ndare tur liskina ṅginaig.

² Tanakinaig le nu ndek saniṅgina: Nane Galilea mbal afu liniṅmba une sunṅo kinaig ta tuku nane kume ṅayonu ta tinaig ṅga idus ndawap.

³ Tane ṅgamunṅal biye mbil ndawap ta tane mata kume ṅayonu taṅamba tamṅgaig.

⁴ O buk Siloamṅge wande kuen ande ṅgurka ndekina sulumba Yerusalem taṅgo 18 bale farna. Taṅgo kame ta Yerusalem mbal afu liniṅmba une sunṅo kinaig ta tuku nane kume ṅayonu ta tinaig ṅga idus ndawap.

⁵ Tane ṅgamunṅal biye mbil ndawap ta tane mata taṅamba kume ṅayonu tamṅgaig ṅga saniṅgina.

Ail alo kugatok tuku yaba pasa

⁶ Yesus nu yaba pasa ande sakina: Taṅgo ande nuṅe piro mbolṅe fik tiṅnu ṅgukina le promba tiṅgina. Nu pro fik alonu sotina kande kuga le

⁷ nu nuṅe piro taṅgo sana: Ai te. Fik ail te yar keṅmba alonu sotet ta kuga. Ne pikmba bukṅga. Nu kilke ṅair ake nyate ta ṅayo ṅgina.

⁸ Tanakina le taṅgo ta ndek nu sana: Sunṅo, yar te mbolṅe ndo mapewa le ye tugunu tugumṅe kilke pikmba aganmor sumbi ṅguke tumi.

⁹ Yar ande si alowa ndeta minwa. Alo ndawa ndeta pikmba bukṅga ṅgina.

Yesus nu pino ande wakeina

¹⁰ Kussem ait ande mbolṅe Yesus nu kussem wande ande sinamṅge pasa tumniṅmba minna.

¹¹ Tanṅe pino ande guwa ṅayonu nu mbol kina le yar 18 guaze ṅak minna. Nu tuku muskil isu banṅgina le posok minna.

¹² Kile Yesus nu kaṅgermba nu wika sana: Pino, ye ne tuku guaze pitaiwet ṅgina.

¹³ Tanakina sulumba nu ka waimbi kirena le nu pitik ndo tiṅga muskil te-timba mayeka gare-gareka Kuate tuku nyu te-duṅgina.

¹⁴ Kussem kulatkate gabat ta Yesus nu kussem ait mbolṅe guaze wakeina tukunu nu kaṅgermba palseṅna le nu nane saniṅgina: Ki ait 6 pironu tuku. Mara ta mbolṅe prowap le nu tane wakeikuwa. Kussem ait mbolṅe pro ndawap ṅgina.

¹⁵ Tanakina le Sunṅo nu sana: Tane yabri taṅgo ndo. Kussem ait mbolṅe tane mata taṅgine aganmor tuku

wande sinam kumba ka muli kuklinimba kule ningam tuku kilmba kinig tae.

¹⁶ Pino te Abraham tuku tugu. Sata nge nayo silina le yar 18 buk kinai. Ye kusem ait mbolnge muskil te tiwe tuwit ta wam nayo wit e ngina.

¹⁷ Tanaka saningina le nuje ngueu mbal kiko sungo tinaig le tango pino nu manau magenu sangrinu ke likate nga gare sungo tinaig.

*Mastet tinu le yis tuku yaba pasa
(Mateus 13.31-33; Markus 4.30-32)*

¹⁸ Kile Yesus nu nane saningina: Kuate nu nuje gageu tugeka sungekate wam ta agan te suk.

¹⁹ Mastet tinu tango andenge tumba nuje piro mbolnge ngukina tana. Nu promba ail suk tingina le sar uman afu pro ail ta wainu mbolnge te patikinaig ngina.

²⁰ Nu pasa tuturmba man saningina: Kuate tuku gageu tango ngamuknge minig wam ta agan te suk.

²¹ Yis pino andenge tumba plaua sinamnge pilna tana. Yis ta plaua nakmba ulmba silina ngina.

*Malanga fudinndo tuku yaba pasa
(Mateus 7.13-14; 7.21-23)*

²² Kile Yesus nu Yerusalem kambim nga tumbra n sugo fonfon ta nakmba mbolnge pasa kuklimba tumningmba kina le

²³ tango ande pro nu kusnana: Tum Tango, Kuatenge tango pino ndui ndui ndo kilmba muskil kile-tidingamngat e ngina le

²⁴ nu ndek nane nakmba saningina: Tane malanga fudinndo sinam kambim tuku san gri tinga minap. Ye tane satinngamngit. Nane gudommba malanga ta sinam kambim tuku tagowamngai ta nane kumun kuga.

²⁵ Wande miro tango nu tinga malanga suwa le tane kilimnge tinga malanga katkatmba sawamngai: Sungo, ne malanga talke singa nga sawamngai le nu tane satinngamngat: Ye tane gilai. Tane anikok mbal ngamngat.

²⁶ Tanawa le tane ndek nu sawamngai: A... ne sine kila. Sine ne ndon tuma isukusgen tuku. Ne sine tuku tumbra n sinamnge pasa kuklimba tumsingina nga sawamngai le

²⁷ nu tane satinngamngat: Ye sinka tane tuku tumbra n gilai. Tane wam nagonu ke likade mbal ye kusreyumba kua ka kape ngamngat.

²⁸ Ait ta mbolnge Abraham Isak Yakob tuan tango nakmba ndon Kuate kulatkate ma mbolnge minwai le tane kanngamngai. Kanngamngat ta tane peutinguwa le kilimnge maketing tika malmbi sunngomba minamngai.

²⁹ Kilke tugu nakmba mbolnge kasomok mbal gudommba pro nuje gageu minam tuku Kuate kulatkate ma sinam kumba ka isukusmba minamngai.

³⁰ Ata. Afu kile ngumnemnge minig ta nane tumailam kanngai. Afu kile tumailamnge minig ta nane ngumnem kanngai nga saningina.

*Yesus nu Yerusalem tuku sina
sunngona*

(Mateus 23.37-39)

³¹ Ait ta mbolnge ndo Farisi tango afu pro Yesus sanaig: Ne ma te kusremba kua kaye. Herodus nu ne bale nam sakate nginaig le

³² nu ndek saningina: Tane kumba kurauf ta sawap. Ye kite indole guwa nagonu pitaika guaze mbal wakeika mini sulumba aspile yije piro suluwamngit.

³³ Nu tenge ye baleyam sakate e? Nu tenge baleye nda. Ye kite indole aspile ndin dubimba piroka Yerusalem kanngit. Yerusalem mbalnge ye baleyamngai. Nanenge Kuate tuku tuan tango kame bale farnaig tuku.

³⁴ O Yerusalem, Kuate nu o buk tuan tango kame kukulningina le nenge nane kilmba bale farka afu ndamembi bale fanningina. Teg inonu fat kilmba tawo sirite tana ye tane kilmba tawo siriwam bafuwet le tane ye ram kua kinig.

³⁵ Tane isap. Kile Kuate nu tane ngamuknge mine ndakate. Ye tane satinngamngit. Tane ye nda kangeryap sulumba maŋ kangeryumba ndek sakamngaig: Ne Sungo tuku nyu mbolnge prote. Sungonge ne nyaro tinwa nga sakamngaig ngina.

14

Yesus nu tango ngaro fulil ŋak wakeina

¹ Kussem ait ande mbolnge Yesus nu kumba Farisi gabat tango ande tuku wande mbolnge isukusam kina le nane afu nu buro-buromba minnaig.

² Minnaig le tango ande ngaro fulil ŋak Yesus tumailam tanje tingina le

³ nu ndek Farisi le kussem pasa biteknganu mbal kusnaniŋgina: Sine siŋgine tukul dubimba kussem ait mbolnge guaze mbal wakeikam kumuŋ e nga kusnaniŋgina.

⁴ Kusnaniŋgina ta nane miŋge tukulmba minnaig le nu ngaro fulil ŋak tango ta tumba wakeina sulumba nu kukulna le kina.

⁵ Tanjana le Yesus nu nane kusnaniŋgina: Kussem ait mbolnge tanjine kiŋo ande ko aganmor ande bariŋga kule burok sinam kinit le nu pitik tam tuku piro ndakade e ngina le

⁶ nane nu tuku miŋge lafuwam funaig.

Tango nu nuŋe nyu te-ibenwa

⁷ Farisi gabat nane wikina le isukusam pronaig mbal nane kumba mbili tumailamnge madiniŋmba minyokinaig le Yesus nu maŋau ta kangermba nane saniŋgina:

⁸ Tango ande pino tam tuku pagumba nyam tuku ne wikuwa kande ne kumba ka isukusam tuku mbili tumailamnge minyo ndaka. Pagu miro tango nu tango inum ne tuku nyu lite ta nu turmba wikuwa le prowikat.

⁹ Tanjawa ta pagu miro tango nu pro sanamngat: Ne tinga mbili te kusrewa le tango te minyokuwa nga sanuwa

le ne tinga kiko sungo tumba kumba ngumnemnge minyokamngat.

¹⁰ Tango ande pagumba nye ta tuku ne wikuwa kande ne kumba ka isukusam tuku mbili ngumnemnge minyoka. Ne tanjawa ta nu ne sanamngat: Tira, ne tinga mbumba mbili tumailam tanje minyoka nga sanuwa le nane isukusig am mbolnge ne nyu sungo mayok kanjat.

¹¹ Ande nu nuŋe nyu payamkuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-ibenamngat. Ande nu nuŋe nyu yabukuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-mayokamngat ngina.

¹² Kile Yesus nu pagu miro tango sana: Ne pagumba nye sungo pilmba kande naje gulab kame, tira kat naje, naje tugu ndindo, naje tumbran tuma agan ndende ŋak nane wi ndaka. Ne tanjawa ta nane ne tuku nyamagan kumumba lafuwamngaig.

¹³ Afu sanzalnu afu kupe wai isu kigi-kagonganu afu kupe ŋaigonu afu am tukulok ne nane wika isukusneninga.

¹⁴ Nane ne tuku nyamagan lafuwam kumuŋ kuga tukunu ne gare sungo tamngat. Ngumnenja ait sungo mbolnge mbal tinreknu tinguwaig le ne lafu mayenu tamngat ngina.

Pagumba nye sungo tuku yaba pasa (Mateus 22.1-10)

¹⁵ Tango inum nu nane ndon isukusmba minna ta nu pasa ta ismba nu sana: Tango ande Kuate kulatkate ma sinam tanje isukusmba minwa sulumba nu gare sungo tamngat ngina le

¹⁶ Yesus nu ndek yaba pasa ande sana: Tango ande pagumba nye sungo palmbim saka nane gudommba tuku pasa patike likina.

¹⁷ Pagumba nye ait kumuŋgina le nuŋe piro tango kukulna le kumba ka buk saniŋgina mbal ta tugum kina ka saniŋgina: Tane prowap. Nu buk kuanekat ngina kande

¹⁸ nane ŋakmba pasa ta ismba mbulmba nanjine piro kise kise tuku sakinaig.

Ande nu sakina: Mata, ye kambim tuku ta kilke kitek piyawit ta kile kanjeram kanjit. Ne ka tanjamba sawa ngina.

¹⁹ Ande nu sana: Mata, ye pironu tuku makau 10 piyawen ta piro tagoninjam kanjit. Ne ka tanjamba sawa ngina.

²⁰ Ande nu mata tejenmba sakina: Ye ailfu ndo pino kitek ten tukunu ye kambim kumuḡ kuga ngina.

²¹ Kile piro tanḡo nu luka nuḡe gabat kila sana le nu gubra sunḡo tumba sana: Pitik tumbranḡ sunḡo mbol si kumba ndin sugo fonfon dubika kumba afu sanzalnu afu kupe wai isu kigi-kagonḡanu afu am tukulok afu kupe nḡaigonu ta nḡakmba kilmba prowa ngina.

²² Piro tanḡo nu tanjana sulumba nu maḡ luka pro tanḡo sunḡo sana: Sunḡo, ne pasa sakat ta ye buk tanḡawit ta minyokam tuku mbili kumu ndanḡat ngina.

²³ Tanḡakina le tanḡo sunḡo nu ndek sana: Ne tumbranḡ sunḡo kilim si kumba ndin sugo fonfon dubika kumba ne sanḡri tinḡa nane nḡakmba saninḡa le wande te lignewaig.

²⁴ Ye ne sanamḡgit. Ye ambonḡa saninḡen mbal nane sinḡka ye tuku nyamaganḡ nye nda ngina.

Tanḡo wamdus te-mayewa sulumba Yesus dubiwa (Mateus 10.37-39)

²⁵ Nane kuasmbi gudommba Yesus dubimba kinaig le nu mbilka nane saninḡina:

²⁶ Ande nu ye ndonḡ minam idusmba kande nu ye tuku sunḡomba kume purwa sulumba mam nuḡe, ina nuḡe, piyo nuḡe, kiḡo kat nuḡe, tira kat nuḡe, kulim kat nuḡe, nuḡe nḡarosu turmba tuku sunḡomba kume pur ndawa. Maḡau ta mbolnḡe ndo nu ye dubiyanu tanḡo minam kumuḡ.

²⁷ Ande nu ye tuku nḡa idusmba nu nuḡe mironḡ nuḡe ail kazrai kuramba ye dubi ndayate ta nu ye dubiyanu tanḡo minam kumuḡ kuga.

²⁸ Tane tuku ande wande sunḡokanu palmbim nḡa ambonḡa nuḡe ndametinḡ burkate. Ye wande ta suluwam kumuḡ e ko kumuḡ kuga nḡa iduste.

²⁹ Nu tanḡa ndamba pitik ndo makek kilmba pro sigrika wande te-timba nu ndametinḡ denkuwa ta wande ta suluwe nda. Tanḡawa le nane afunḡe kanḡermba nu talamba nzumilmba sakamḡgaig:

³⁰ A ... tanḡo wande sunḡo pile sulate tuku tanḡo nḡa talawamḡgaig.

³¹ Ko kilke gabat sunḡo ande kilke gabat ande ndonḡ kame buwam nḡa nu ambonḡa wamdus te-mayete. Nu tuku kame tanḡo 10,000 nḡak ande tuku kame tanḡo 20,000 nḡak kile-ibenḡkam kumuḡ e ko kumuḡ kuga nḡa iduste.

³² Sine kumuḡ kuga nḡuwa ta nḡueu tanḡo ma maskenḡe minit le nu pitik pasa pilit le nu ndonḡ pasa katmba wamdus tumade.

³³ Ta tuku ande tane nḡamuknḡe nu nuḡe aganḡ ndende nḡakmba tuku wamdus sunḡo kusrewa sulumba ndo ye dubiyanu tanḡo minam kumuḡ.

³⁴ Sol nu aganḡ mayenu ta kaglinu kugawa le sine ame aganḡmbi maḡ wakeibe le kaglinu mayok kambim kumuḡ.

³⁵ Nu ake minit. Kilke nḡair kitek wakeiwam kumuḡ kuga. Aganḡmor sumbi tur mbilam mata kumuḡ kuga. Nane ake kutumba pankade. Tane kilba nḡak ndeta pasa ta isap nḡa saninḡina.

15

Sipsip le ndametinḡ nḡisikina tuku yaba pasa

(Mateus 18.12-14)

¹ Takis kilanu mbal wam nḡaigonu ke likanu tanḡo afu ndonḡ mara mara Yesus tugumḡe pasa isam tuku pro maḡgurka minanu.

² Tanjamba minnaig le Farisi kusem pasa biteknḡanu mbal ndonḡ nane Yesus tuku gubra pasa sakinaig: A ... tanḡo si nu wam nḡaigonu kade mbal

kaiyeniŋmba nane ndoŋ isukusig tuku ŋga saka minnaig.

³ Tanamba minnaig le nu ndek yaba pasa ande saniŋgina:

⁴ Ande tane ŋgamukŋge sipsip 100 ŋak ndindo inum ŋgisikate le nu taŋaig nda ŋgate. Nu 99 ta ma ŋgamu taŋge kusreka nu kumba ande ŋgisikate ta sota ma ma te-silika tate.

⁵ Tate sulumba gare-gareka sipsip tumba kailmane mbolŋge pilmba ka

⁶ tumbranŋge nuŋe tumbran tuma nuŋe gulab kame kile-manŋgurka saniŋgit: Ai te. Yiŋe sipsip ŋgisikina ta te-silikit sulumba tane ye ŋak gare-garekap ŋgate.

⁷ Ye tane satinŋamŋgit. Maŋau ndui taŋaŋ taŋgo 99 ŋgamuŋgal biye mbilam tuku wam ande ke ndaka tiŋreknu minig ta samba mbol mbal nane tuku fudiŋmba gare tade. Taŋgo ŋayonu ande ŋgamuŋgal biye mbilte ta nane nu tuku gare sunŋo tade.

⁸ Ko pino ande ndametiŋ 10 ŋak ndindo inum ŋgisikate le nu taŋaig nda ŋgate. Nu lam bulumba kumbri tumba wande gureŋmba sota ma ma te-silika tate.

⁹ Tumba nuŋe tumbran tuma gulab kame kile-manŋgurka saniŋgit: Ai te. Yiŋe ndametiŋ ŋgisikina ta te-silika gare sunŋo tet ŋgate.

¹⁰ Ye tane satinŋamŋgit. Maŋau ndui taŋaŋ taŋgo ŋayonu ande ŋgamuŋgal biye mbilte le Kuate tuku eŋel kame nane nu tuku gare sunŋo tade ŋgina.

Kiŋo ande ŋgisikina tuku yaba pasa

¹¹ Yesus nu maŋ pasa inum sakina: Taŋgo ande nu kiŋo armba ŋak.

¹² Maib nuŋeŋge mam nuŋe sana: Mam, ne naŋe aŋaŋ ndende paplamba ye tuku patikina ta ye kilamŋgit ŋgina. Taŋakina le mam nuŋe aŋaŋ ndende ŋakmba paplana ta kilmba nale walmba nikina.

¹³ Taŋana le kile kiŋo fudiŋ ta nuŋe aŋaŋ ndende ŋakmba piyaniŋmba ndametiŋ kilmba tiŋga kilke masken ande kina ka taŋge minmba nuŋe maim maim maŋaumbi ake sinaŋ ndametiŋ kusreka minna.

¹⁴ Tanamba minna ma ma ndametiŋ kuganaig le ma ta mbolŋge guba sunŋo prona le nu aŋaŋ ŋakmba denkina.

¹⁵ Tanamba nu ma takok taŋgo ande tugum kumba sarsarna le kukulna le nu tuku mbo kulatka minna.

¹⁶ Nu fuŋgul burso nzim ka mbo aŋaŋ nyinaig ta nyam tuku wamdus sunŋo ŋak minna ta andeŋge nu aŋaŋ inum nda tuna.

¹⁷ Tanamba minna ma ma wamdus puluna le nu ndek wamdusmbi sakina: Yiŋe mam tuku piro taŋgo nane nyamagaŋ gudommba nyumba batenŋu mata patikade. Tenŋe guba nu ye baleyam bafute.

¹⁸ Ye tiŋga luka ka mam sawamŋgit: O mam, ye Kuate am mbolŋge ne am mbolŋge mbar sunŋo ken.

¹⁹ Ye mayenu kuga. Ye ne tuku kiŋo minam kumuŋ kuga. Ye ne tuku piro taŋgo ndo minamŋgit ŋga sawamŋgit ŋgina.

²⁰ Tanamba idusmba nu tiŋga mam nuŋe sota kambim tuku kina. Nu kumba ka ndin maskenŋge ilmba minna le mam nuŋe nu kaŋgermba sina sunŋona le nu pinderka kumba kiŋo nuŋe bagailmba mumuna.

²¹ Taŋana le kiŋo ta ndek mam nuŋe sana: O mam, ye Kuate am mbolŋge ne am mbolŋge mbar sunŋo ken. Ye taŋgo mayenu kuga. Ye ne tuku kiŋo minam kumuŋ kuga ŋgina kande

²² mam nuŋe piro mbal wika saniŋgina: Tane pitik kumba tawi mayenu ande tumba ilmba siluk tape. Wai tok yubi mayenu pile tumba kupe ŋgaro kilmba pro siluk tape.

²³ Makau fat kuya ŋak ta balemba tumba kuapi kikoŋnu wakeiwap. Sine nu ndoŋ tuma isukusmba gare-garekube.

²⁴ Yiŋe kiŋo te kumanu taŋaŋ maŋ aboŋgat. Nu ŋgisikanu taŋaŋ mayok ket ŋgina. Taŋakina sulumba nane nu ndoŋ gare-gareka minnaig.

²⁵ Tanamba minnaig le kiŋo mum piro mbolŋge promba tumbran

makembinge nane kupesmba mune wikarau minnaig le isna.

²⁶ Isna sulumba nu piro tango ande wika kusnana: Tane ame manau sungokanu kade ngina le nu lafumba sana:

²⁷ Maib naje luka prowat le mam naje nu ngisi ndakina nga gare-gareka makau fat kuya jak ta balemba kuapikat ngina.

²⁸ Tanjamba sana le nu ismba gubrana le wandek kine ndakina.

Tajana le mam nuje nu mayok ka nu sinam kuwa nga sarsarna le

²⁹ kiyo nu mam nuje sana: Ye yar gudommba ne tuku minje kum-nemje piroka ne tuku pasa ande luka ndawet. Ne meme fat ande sate le ye yije gulab kame ndon pagumba nyumba gare-gareka mine ndaket.

³⁰ Ne kiyo naje ta naje ndametin tuna le une pino mbolnge panke suluna ta ne nu tuku nga makau fat kuya jak balewat ngina.

³¹ Tajakina le mam nuje ndek nu sana: O kiyo, ne ye ndon mara mindek minit. Ye tuku aganj ndende te ne tuku.

³² Maib naje nu kumanu tajan man abongat. Nu ngisikanu tajan mayok ket. Ta tuku sine ake minbe ta mayenu kuga. Sine nu tuku nga gare-garekube ngina.

16

Piro tango nu wamdus kuen njayo jak

¹ Yesus nu nuje dubinaig mbal saningina: Maror tango ande nu tango ande madina le nu tuku aganj ndende kulatkina. Tanjamba minna le nane afunje pro tango sunjo ta sanaig: Nu aganj ndende kumumbi kulat ndakate le ngisikade nginaig le

² nu pasa ta ismba tango ta wikina le ilna le nu kusnana: Ne ndante le ye pasa iset. Ne piro ta man biyenda. Ne ka nane aganj ndende piyade le kuyarte waje ta tumba prowa le kanjeri ngina.

³ Tajaka sana le aganj ndende kulat tango nu idusna: Yije gabat nuje

piro te mbolnge pitaiyuwa le ye ndani. Ye tag tumba sanjri tinja kilke pikam kumun kuga. Ye afu tugumnje ndametin yabanji ta kikoyikat nga idusna.

⁴ Nu tanjamba idusmba minna ma ma kile nu sakina: Ese. Kile ye iduset. Yije gabatnge pitaiyuwa le ye nane afu tuku wandeknge mine mayewam tuku kile wam ande kamngit ngina.

⁵ Tanjamba idusmba nu nuje gabat tuku aganj ndende kile-likinaig mbal ta jakmba wike likina le pronaig. Pronaig le nu ndek ande kusnana: Yije gabat tuku aganj ndende ne tugumnje lafunu giganmba minig ngina le

⁶ nu ndek sana: Ye guren dram 100 man lafuwam tuku minig ngina. Tajakina le nu tango ta sana: Pitik naje kuyaranu waje ta tumba dram 50 kusreka 50 ndo kuyara ngina.

⁷ Kile nu man tango ande kusnana: Ne tugumnje lafunu giganmba minig ngina le nu ndek sana: Ye wit bek 100 lafuwam tuku minig ngina. Tajakina le nu tango ta sana: Naje kuyaranu waje ta tumba wit bek 20 kusreka 80 ndo kuyara ngina.

⁸ Nuje gabat nu manau ta ismba nuje kulat tango njayonu nu wamdus kuennu nga nu tuku nyu saka minna.

Tane isap. Kilke te tuku manau dubide mbal nane wamdus kuennu jak minmba munju turkade sulumba tane bulu mbolnge minig mbal litingig.

⁹ Ye tane satinjamngit. Tane mata kilke mbolok ndametinmbi tangine kuasmbi afu turka gulab magenu patikap. Tane tanjapaw ta ngumne nga ndametin ta kugawaig le minmba minam tuku wande tamngaig.

¹⁰ Tango ande nu aganj fudinndo tumba kulat mayete ta nu aganj sungokanu mata kulat mayewam kumun. Ande nu aganj fudinndo tumba kulat maye ndate ta nu aganj sungokanu mata tumba kulat mayewam kumun kuga.

¹¹ Ne kilke te mbolok aganj tambine piro mayewam fugute ta ne samba

mbolok agan kateseknu tamba mata pirokam kumuŋ kuga.

¹² Ne ande tuku agan ndende kilmba kulat mayewam fugute ta nane agan ndende kulat mayewam mata kumuŋ kuga.

¹³ Tanjo ande nu gabat armba tugumŋge nu pironu kumuŋ kuga. Nu ande ngamuŋgal tumba ande idus ndate. Nu ande tuku nyu te-mayokmba ande tuku nyu te-mayok ndate. Tanjamba ndo ne ndametin kilam tuku ndo iduste ta ne Kuate wamdus tambim kumuŋ kuga nga saningina.

Yesus nu wam pagu pasa afu saningina

(Mateus 5.31-32; 11.12-13; 19.9; Markus 10.11-12)

¹⁴ Farisi mbal nane ndametin kilam tuku nzali sunjo ŋak minnaig tukunu nane Yesus tuku pasa ta ismba piŋgil mer te-tunaig.

¹⁵ Tanjanaig le nu ndek nane saningina: Tane tanjo am mbolŋge tinreknu minam tuku piro karenkade ta Kuate nu tane tuku ngamuŋgal kila. Kilke mbolok mbal manau afu magenu ngade ta Kuate am mbolŋge wam ta njele parak.

¹⁶ Tukul pasa tuan tanjo kame tuku pasa minnaig le ka ka Yohanus prona. Yohanus tuku ait mbolŋge tugu pilmba Kuate nuŋe gageu kulatkate pasa mayenu kuklide le gudommba nu tuku gageu mayok kambim tuku mburerika sanŋri tinŋade.

¹⁷ Samba tugu kilke tugu ŋakmba ngisikamŋgaig. Moses tuku tukul pasa fambonu inum fudinndo ngisike nda.

¹⁸ Ande nu piyo nuŋe pitaimba pino kise tate ta nu pino kuayarmba unekate. Tanjo ande nu andeŋge pino pitaita le tate ta nu mata pino kuayarmba unekate ngina.

Maror tanjo le Lasarus tuku pasa

¹⁹ Maror tanjo ande nu mara mindek kumiŋ piyanu o mbolŋge ta tinmba kuapi kikonu nyumba gare ŋak minanu.

²⁰ Tanjamba minanu le sanzal tanjo ande nyunu Lasarus nu we gudommba ŋak maror tanjo ta tuku wande malanga tugum tanje

²¹ nu maror tanjo isukuswa le nyamagan fambonu ndekuwaig le nyam tuku idusmba minanu. Tanawanu le agenŋge pro we nuŋe ndonja minanu.

²² Nu tanjamba sinamanzerka minna ma ma nu kumna le enjel kame pro nu tumba kumba ka Abraham tugumŋge pilnaig le minna.

²³ Tanjamba minna le ma ma maror ta nu mata kumna le ngukinaig. Nu kumanu mbal tuku tumbraŋ kina ka tanje rar sunjo tumba nu maskenŋge mambilna kande Lasarus nu Abraham ndon minna le kanŋerkina.

²⁴ Tanjamba kanŋerkina sulumba nu wika sana: Mam Abraham, ne ye sinayumba Lasarus kukula le wai tokmbi kule kirembe pro ye tuku miŋge mbolŋge pilwa le mane tugu fudinmba tido pilwa. Ye pa te sinamŋge rar sunjo tet ngina le

²⁵ nu ndek sana: Kiŋo, ne isa. Ne abo minna sulumba mine mayenu tina ta buk kugana. Lasarus nu mine sinamanzer tina ta mata buk kugana. Kile nu ngamuŋgal mukuk ŋak minit le ne rar sunjo ŋak minit.

²⁶ Kuateŋge ndin tukulna sulumba ngurun sinam nzikok sile minek tuku ma ngamuŋge pilna. Ande mbol tekok ne tugum ndekam kumuŋ kuga. Ande ibeŋ takok mata mbol te mbambim kumuŋ kuga ngina.

²⁷ Tanakina le nu man Abraham sana: Mam, tanjamba ndeta ne Lasarus kukula le nu yiŋe mam tuku wande mbol kuwa sulumba

²⁸ yiŋe maib 5 minig ta riron pasa niŋguwa. Nane mata ma te mbol promba rar sunjo tubekaig ngina le

²⁹ Abraham ndek nu sana: Kuga. Nane Moses tuku pasa tuan tanjo ŋakmba tuku kuyar pasa ŋak minig. Nane pasa ta ismba dubiwaig ngina le

³⁰ nu lafumba sana: O mam Abraham, ta kumuŋ kuga. Tanjo kumanu ande kumba ka nane saningina le

nane sin̄ka ngamun̄gal biye mbil-am̄n̄gaig n̄gina le

³¹ nu ndek sana: Nane Moses tuku pasa tuan tan̄go kame tuku pasa isam mbulmba minig ta kumanu anden̄ge luka kumba ka san̄inguwa ta mata nane son n̄ge nda n̄gina.

17

Une tuku piti

(*Mateus 18.6-7; 18.21-22; Markus 9.42*)

¹ Kile Yesus nu nūne dubinaig mbal ta san̄ingina: Tan̄go pino Ku-ate ngumnewaig n̄ga tago afu sin̄ka prowam̄n̄gaig. Ima nu tan̄amba tan̄go tagon̄ngit le nane Kuate ngumne-
de ta tan̄go ta ose. Nu pa sun̄go tam̄ngat.

² Ande nu ye tuku kīno inum didikate le ye ngumneyate ta tan̄go ta ose. Nu kīno didi ndakina le ambonga afun̄ge wit firfiranu ndame sun̄go tumba n̄infok tur kusmba buk̄n̄ginaig le yu buto kina kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

³ Tane riron̄ mayewap. Nane tira ande mbarwa ndeta nu sawe lika kilba buro tawe. Nu ngamun̄gal biye mbilwa kande nu tuku mbar gilain̄ga.

⁴ Nu ki ait ndindo ne mbol̄nge mbar 7 ke lika ta n̄akmba ne tugum promba sanuwa: Tira, ye ne mbol̄nge mbarit ta ye kikoyate n̄ga sanuwa kande ne nu tuku mbar n̄akmba gilain̄ga n̄gina.

Kuate tala ndawam tuku man̄au

⁵ Tan̄akina le aposel kame nane Sun̄go sanaig: Sine Kuate tuku san̄gri tomba tin̄gam tuku san̄gri pilesin̄ga n̄ginaig le

⁶ nu lafumba san̄ingina: Tane Ku-ate tuku san̄gri tomba tin̄gade man̄au mastet tin̄nu tan̄an̄ fudin̄do minwa ta tane kumzan̄ ail nzi samba ne goka ka yu sinam sin̄ge man̄ tin̄ga prowa n̄ga sawap ta nu tan̄awam̄ngat.

⁷ Ande tuku piro tan̄go nu kilke pikit tuku ko sipsip kulatkate tuku nu furirte le luka prote ta nūne gabat̄nge ne kile wandek ka isukusa n̄ga sa ndate.

⁸ Nu ten̄emba sate: Ne ye tuku nya-magan̄ wakeimba kutumba sa le nyi le ne ka isukusa n̄gate.

⁹ Piro tan̄go nūne sun̄gon̄ge piro sate le kate ta nūne sun̄go ne mayewat n̄ga sa ndate.

¹⁰ Tane mata Kuate pasa sat̄ngit le kade ta sine piro tan̄go magenu n̄ga sa ndakap. Nu piro sin̄git ta ndo keg n̄gap n̄gina.

Yesus nu tan̄go 10 n̄gir̄nger n̄ak wakeikina

¹¹ Yesus nu Yerusalem kambim n̄ga Samaria le Galilea ma tugu ta ngamuk ngamuk kina.

¹² Nu tumbran̄ ande bitekn̄gina le tan̄go 10 n̄gir̄nger n̄ak nane kasom̄nge tin̄ga

¹³ wi kuen̄ka nu sanaig: Sun̄go Yesus, ne sine sinanu turka n̄ginaig le

¹⁴ nu nane kan̄gerka ndek san̄ingina: Tane kumba tan̄gine n̄garosu pris tum-ningap n̄gina. Tan̄akina le nane ka ndin̄nge n̄gir̄nger gagulke sulunaig.

¹⁵ Kile nane tuku ande nūne n̄garo mayekina ta kan̄germba luka kumba min̄ge fetka Kuate tuku nyu te-dun̄gina.

¹⁶ Nu luka Yesus tuku kupe tugum̄nge truk ka gare pasa tuna. (Tan̄go ta nu Samaritanu).

¹⁷ Tan̄ana le nu ndek sana: Tan̄go 10 magekaig ta nane 9 ta animbi kagig.

¹⁸ Ande Kuate tuku nyu te-dun̄gam tuku luka pro ndawat. Rawe tan̄go te ndo prowat n̄gina sulumba

¹⁹ nu tan̄go ta sana: Ne ye tuku san̄gri tomba tin̄gate tukunu ne mayekat. Ne tin̄ga kaye n̄gina.

Kuate nu nūne gageu kulatkate tuku pasa

(*Mateus 24.23-28; 24.37-41*)

²⁰⁻²¹ Mara ande Farisi tan̄go afu pro Yesus kusnanaig: Ginu mara Kuate nūne gageu kulatkam tuku prowam̄ngat n̄ginaig le nu nane san̄ingina: Nane afu nu prowat te ko prowat si n̄ga sat̄nge nda. Kuate nūne gageu kulatkam prowa ta tan̄gine ammbi nu kan̄gere nda. Tane isap.

Kile tane ngamuknge Kuate nuŋe gageu kulatka minit ngina.

22-25 Kile Yesus nu nuŋe dubinaig mbal saniŋgina: Ait te mbolŋge minig mbal ye Ndindo Katesek Tango pitaiyumba rar sungomba samŋgaig. Ait ande prowa le tane ki ait ndindo mbolŋge ye Katesek Tango nu kaŋgerbe ko nga idusap ta ye kaŋgerye nda. Afuŋge tane satinmba nu minit te ko nu minit si nguwaig kande nane dubi ndakap. Teliŋ bulu pinderka samba ŋakmba kilŋate taŋamba ye Ndindo Katesek Tango prowamŋgit.

26 Noa tuku ait mbolŋge maŋau ke likinaig taŋamba ndo ye Ndindo Katesek Tango prowam tuku ait mbolŋge maŋau ndui ta ke likamŋgaig.

27 Nane nyamagan kule nyumba pino piyamba kilmba taŋamba minnaig ma ma Noa nu waŋ poŋgina. Waŋ poŋgina le ndo kule sungo promba nane ŋakmba ma gurenmba kile-butokina.

28 Lot tuku ait mbolŋge nane mata taŋanaig. Nane nyamagan kule nyumba agan ndende muŋgu walka piyaniŋmba kilmba agan tumu ŋguke lika wande patike lika taŋamba taŋamba minnaig.

29 Lot nu Sodom kusremba kina ait ta mbolŋge ndo samba mbolŋge pa son paknu sawe taŋan ndeka nane pasokina le uge sulunaig.

30 Taŋamba ndo ye Ndindo Katesek Tango mayok ka le ndo nane ye idus ndayade mbal wamdus puluŋgamŋgat.

31 Ait sungo ta mbolŋge tango wande kawanŋge minmba kande nu wandekŋge agan ndende afu kilam idus ndamba pitik ndo kua kuwa. Ande piro mbolŋge minmba kande luka nuŋe wande mbol kambim idus ndawa.

32 Tane Lot piyo nuŋe nu maŋau kina ta idusap.

33 Ande nu nuŋe abo mine mayewam tuku ndin sotate ta nu ŋgisikamŋgat. Ande nu nuŋe abo mine

mayewam tuku idus ndate ta nuŋe abo ta ŋak minamŋgat.

34 Tane isap. Furir ta mbolŋge tango armba mbainŋge kinywaik le ye inum tumba inum kusrewamŋgit.

35 Pino armba wit firfirmba minwaik le ye inum tumba inum kusrewamŋgit.

36 Tango armba piro ndindo mbolŋge minwaik le ye inum tumba inum kusrewamŋgit ngina.

37 Tanakina le nu dubinaig mbal ndek nu kusnanaig: Sungo, wam ta aniŋge taŋamba mayok kaŋgat nginaig le nu yaba pasambi nane saniŋgina: Agan ande kumanu menŋa mundur kinit le wir taŋge maŋgurka minig ngina.

18

Pasa pilewanu tango tuku yaba pasa

1 Yesus nu dubinaig mbal nane kanyum ndamba dirnaŋga Kuate yabanam tuku yaba pasa ande tumniŋgina sulumba sakina:

2 Tumbran sungo ande mbolŋge pasa pilewanu tango ande minna. Nu Kuate kuru kuru ndaka tango afu mata idus ndaniŋgina.

3 Tumbran sungo ta mbolŋge pino kuembol ande minna. Nu mara mara tango pilewanu tugum luluka samba minna: Ande nu ye piti pileyate ta ne ye turyumba nu tumba pasa mbolŋge pale nga samba minna ta

4 tango ta nu mbulmba minna ma mara ande nu idusna: Ye Kuate kuru kuru ndaka tango mata idus ndaniŋget ta pino kuembol te nu ye ndagari seryate.

5 Ye nu turamŋgit. Kuga ta nu mara mara luluka minwa le ye sangri kugawikat nga idusna.

6 Sungo nu wam kube ta saniŋge denpurmba ndek saniŋgina: Tane pilewanu tango ŋayonu ta tuku pasa ta idusap.

7 Kuate nuŋe madiniŋgina mbal turniŋguwa nga ki furir mindek nu wikade ta nu dalke nda.

8 Nu pitik ndo lafumba turningit ngina sulumba saningina: Ye Ndindo Katesek Tango ait sungo mbolnge kilke te mbol ndeki sulumba nane Kuate tuku son nga minig e ko kuga ta ye kangerkamngit ngina.

Farisi tango le takis kilanu tango tuku yaba pasa

9 Tango afu nane nangine mine manau idusmba sine tinreknu nga tango afu talaninginaig ta Yesus nu katesmba yaba pasa tembi saningina:

10 Tango armba Kuate ndonj pasatam kusem wande sungo mbol kinaik. Ande Farisi tango ande takis kilanu tango.

11 Farisi tango ta nu nuje wamdusmbi Kuate sana: O Kuate, ye tango afu ngamuknge ye tuku mine kise. Ye kuayar ndawet tuku. Ye pino kuayar ndawet. Ye tinreknu ndo minet. Ye takis kilanu tango tenen kuga. Ta tuku ye ne gare pasa sanet.

12 Kusem mindek tuku piro ait mbolnge ye ait armba ne idusnumba nyamaganj pinka minet. Yije piya njakmba manjur 10 patika ande ne tinet nga Kuate sana.

13 Tanjakina le takis kilanu tango nu kikonu maskenngje tinja nu tandekam mbulmba nu tawo katmba sakina: O Kuate, ye une tango. Ne ye sinanu mapeya ngina.

14 Ye tane satngamngit. Takis kilanu tango ta Kuate am mbolnge tinreknu mayok ka luka nuje tumbrajan kina le Farisi tango ta nu ake luka kina.

Ande nu nuje nyu payamkuwa ta Kuate nge nu tuku nyu te-ibenamngat. Ande nu nuje nyu yabukuwa ta Kuate nge nu tuku nyu te-mayokamngat nga saningina.

Yesus nu kinjo kame nyaro ningina (Mateus 19.13-15; Markus 10.13-16)

15 Ina mam afu kinjo kame kilmba Yesusnge wai nane mbol patikuwa nga pronaig le nuje dubinaig mbal tanje nane kangerka saningje lika kileluka minnaig.

16 Tanjanaig le Yesus nu kinjo kame ta wikina sulumba sakina: Kinjo kame peu ndaningap. Nane ye tugum te prowaig. Kinjo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

17 Ye sinja satngamngit. Nane afu kinjo kame tenen mine ndakuwaig ta nane Kuate kulatkate ma mbol kine nda ngina.

Tango ande aganj gudommba njak (Mateus 19.16-30; Markus 10.17-31)

18 Mara ande kulat tango inum Yesus tugum promba kusnana: Tum Tango mayenu, ye ndani sulumba abo tugu tumba minmba minamngit ngina le

19 nu lafumba sana: Ndanam ye mayenu sayate. Kuate nu ndo mayenu minit.

20 Kuate tuku tukul kame ta ne kila. Pino kuayar ndawa. Tango bale ndawa. Aganj ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka. Ina mam naje tuku nyu idusnikmba wakeika ngina.

21 Tanjakina le tango ta nu sana: Ye buk kinjo ndo minen sulumba tukul njakmba ta dubika kile minet ngina le

22 nu pasa ta ismba nu sana: Wam ndindo ne kumu ndate. Ne ka naje aganj ndende njakmba piyanimmba ndametin kilmba walmba sanzal mbal ninga sulumba ne ye dubiya. Ne tanjawa ta samba mbolnge aganj ndende magenu njak minamngat ngina le

23 tango ta nu pasa ta ismba nu aganj ndende sungomba njak tukunu wamdus piti sungo tumba maninok minna.

24 Tanjamba minna le Yesus nu kangermba sakina: Nane aganj ndende sungomba njak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sungo.

25 Aganjmor sungo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sungo kuga. Tango nu aganj ndende sungomba njak ta nu Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ta sinja minde bada sungokanu ngina.

²⁶ Tanjakina le nane Yesus tuku pasa isnaig mbal ndek sakinaig: Yoi. Tanjamba ndeta ndaɲndaɲmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamɲgig ɲginaig le

²⁷ nu lafumba sakina: Tanjo nane wam afu ke fugude ta Kuate nu wam ta kam kumuɲ ɲgina.

²⁸ Kile Petrus nu Yesus sana: Ai te. Sine siɲgine agan ndende ɲakmba kusreka ne dubineg ɲgina le

²⁹ nu ndek nane saniɲgina: Ye siɲka satingamɲgit. Tanjo ima nu nane afu Kuate tuku gageu prowaig ɲga piroka nuɲe wande, piyo nuɲe, tira kat nuɲe, ina mam kat nuɲe, kiɲo kat nuɲe, agan kame taɲaɲ kusrekate ta

³⁰ nu kilke te mbolɲge minmba nu agan afu kusrekate ta kitek gudommba kilamɲgat. Ngumneɲga nu kilke kitek mbolɲge abo tugu ɲak minmba minamɲgat ɲga saniɲgina.

Yesus nuɲe kumam tuku sanu keɲna

(Mateus 20.17-19; Markus 10.32-34)

³¹ Yesus nu nuɲe dubinaig tanjo 12 ndo kilmba kile-yamokka saniɲgina: Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kaɲgig. Ka ambeɲge tuan tanjo kameɲge ye Ndindo Katesek Tanjo tuku wam ɲakmba kuyarɲige likinaig ta kumuɲgamɲgat.

³² Afu ye tumba kasomok mbal wai mbolɲge pilwaig le nane ye maim maim te-sumba tumail panyumba ɲguspeyumba

³³ ɲgusyawaig sulumba ye baleyamɲgaig. Ye kumi le ɲgukuwaig le mara keɲnu mbolɲge ye maɲ aboɲga tinuɲgit ɲgina.

³⁴ Yesus nu tanjamba sakina ta pasa ta tugunu kurok minna le nane katese ndanaig.

Yesus nu tanjo am tukulok wakeina
(Mateus 20.29-34; Markus 10.46-52)

³⁵ Yesus nu kumba ka Yeriko tumbran ɲunjo patuna le tanjo am tukulok ande ndin makembiɲge agan ndende yabaɲka minna.

³⁶ Nu tanjamba minmba nane gudommba kinaig le nu kupe fudu ismba kusnaniɲgina: i... Ta ame zigna sunjo tanjamba ɲgina le

³⁷ nane ndek nu sanaig: Nasaretnu tanjo Yesus kinit si ɲginaig.

³⁸ Tanjakinaig le nu ndek wi kuenka sakina: Yesus, David tuku mbun sunjo, ne ye sinanu turya ɲgina.

³⁹ Tanjamba wikina le nane afu amboɲginaig tanje nu maninkuwa ɲga sawe likinaig ta nu maɲ lato wika sana: David tuku mbun sunjo ye sinanu turya ɲgina le

⁴⁰ nu tiɲga nane saniɲgina: Tumba ye tugum te prowap ɲga saniɲgina. Nane tanjo am tukulok ta tumba nu tugum pronaig le nu kusnana:

⁴¹ Ye ame wam ne mbolɲge ki ɲga ne iduste ɲgina le nu ndek sakina: Sunjo, ye mambilam tuku sunjomba iduset ɲgina.

⁴² Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Am maraɲga mambila. Ne ye tuku sanjri tomba tiɲgate tukunu ne mayekat ɲgina le

⁴³ nu pitik ndo am maraɲga mambimba Kuate tuku nyu te-dunja Yesus dubimba kina. Tanjana le nane ɲakmba wam ta kaɲgermba Kuate tuku nyu te-dunjaig.

19

Sakeus tuku wam kube

¹ Kile Yesus nu Yeriko tumbran sunjo ɲgamu fetka ka kusrewam bafuna.

² Tumbran sunjo tanje tanjo ande nyunu Sakeus minna. Nu takis kilanu mbal tuku gabat. Nu agan ndende sunjomba ɲak.

³ Tanjo ta nu Yesus prona le tanjo te ima ɲga nu kaɲgeram bafuna ta tanjo pino sunjomba minnaig le nu fagnu tukunu Yesus kaɲgere fuguna sulumba

⁴ nu amboɲga pinderka ka Yesus kambim tuku ndin kuermba ail ande ndin make mbolɲge minna ta poɲgina.

⁵ Ail mbol tanje minna le Yesus nu pro ail tugum tanje tiɲga ndek

tandeka nu wika sana: Sakeus, ne pitik iben kaye. Kite ye ne tuku wande mbolnge minamngit ngina.

⁶ Tanakina le nu pitik ndo iben ka gare sungo tumba Yesus tumba nuje wande mbol kina le

⁷ nane afu wam ta kanjermba gubra tumba Yesus talamba sakinaig: Ndanam saka nu tanjo njayonu ta tuku wande mbol kumba nu ndon minit nginaig.

⁸ Kile Sakeus nu tinga Sunjo sana: Sunjo, ne isa. Yije aganj ndende njakmba minig ta paplamba sanzal mbal walmba ninge likamngit. Ye nane afu tuku ndametin ndui ndui kuayaren ta lafunu bailka bailka tanjamba ningamngit ngina le

⁹ nu ndek sakina: Ki ait te mbolnge Kuatenge wande te tuku mbal muskil kile-tidinge ningat. Tanjo te mata Abraham tuku tugu ande.

¹⁰ Ye Ndindo Katesek Tanjo ngisikanu minig mbal sota muskil kile-tidinge ningam tuku prowen ngina.

*Piro tanjo 10 ndametin kilnaig
(Mateus 25.14-30)*

¹¹ Nane pasa ta ismba minnaig le Yesus nu Yerusalem patuna le nane afu wamdus mbarmba Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku ait kile ndo mayok kangat nga idusnaig. Ta tuku Yesus nu yaba pasa tembi saningina:

¹² Tanjo ande nyu njak nu man lato nyu sunjo tam tuku gabat inum sota kilke masken kambim tuku sakina. Nu kumba luka pro nuje mbal kulatkam idusna.

¹³ Nu kambim nga nuje piro tanjo 10 wika ndametin soj ndui ndui ninmba saningina: Tane ndametin tembi piroka minap le ye luka prowamngit nga saninmba nu kina.

¹⁴ Nuje mbal afu nu kasurmba minnaig ta nu kina le afu kukulninginaig le nane ka gabat sunjo sanaig: Nu sine kulatkam tuku sine nu mbulig nginaig.

¹⁵ Tanjamba minnaig ma ma tanjo ta nu gabat nyu tina sulumba luka nane tugum prona sulumba nu nuje piro

mbal buk ndametin ningina ta nane piroka ndametin giganmba kilnaig ta kila palmbim tuku nga nane wike likina.

¹⁶ Tanjana le piro tanjo ande promba nu sana: Sunjo, ye ne tuku ndametin soj ndindo tambi piroka minen ma ma ndametin soj 10 kilen ngina.

¹⁷ Tanakina le nu sana: Ese. Ne piro tanjo mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku aganj fudinndo kulat mayena tukunu kile ne tumbrajan 10 kulatkamngat ngina.

¹⁸ Kile piro tanjo ande pro nu sana: Sunjo, ye ne tuku ndametin soj ndindo tambi piroka minen ma ma ndametin soj 5 kilen ngina le

¹⁹ nu ndek nu sana: Ne tumbrajan 5 kulatkamngat ngina.

²⁰ Kile piro tanjo inum pro nu sana: Sunjo, ne tuku ndametin soj ndindo nane noten. Ye ndametin ta ngisikikat nga kuminmbi so mayemba pilen.

²¹ Ne wamdus karennu njak ta ye kila. Nane afu pirokade le ne pro alonu ake kilit. Afu tumunu ngukade le ne pro nyamagan ake kilit. Ye ne kuru-kuruka tanjawen ngina.

²² Nu tanakina le tanjo sunjo nu sana: Ne piro tanjo njayonu. Ne nane pasa tambi ne pasa mbolnge palmbimngit. Ye wamdus karennu njak e? Afu pirokade le ye pro alonu ake kilet nga iduste? Afu tumunu ngukade le nyamagan ake kilet e?

²³ Ye tuku manau ne kila ta ndanam saka ye tuku ndametin ben mbolnge pile ndakina. Ne tanjana kande ye pro yije ndametin lafunu lato kilet kande ngina.

²⁴ Tanakina sulumba tanjo sunjo nu nane afu saningina: Ndametin soj ndindo ta yaimba tumba tanjo nu ndametin soj 10 njak ta tape ngina le

²⁵ nane afu nu kusnanaig: Sunjo, nu ndametin soj 10 njak ta ndanam nu tambim tuku sakate e nginaig le

²⁶ nu lafumba saningina: Ande nu aganj afu njak minit ta andenje nu man lato tuwit. Ande nu aganj

denkanu minit ta andenge nuñe aganj fudiñdo ta mata yaite.

²⁷ Ariya. Nane afu ye kumnemñge minam mbulmba ye tuku ñgueu minig ta kilmba pro ye tuku am mbolñge bale farap ñgina. Yesus nu tanjamba yaba pasambi saningina.

Yesus nu gabat sungo tanjan Yerusalem kina
(*Mateus 21.1-11; Markus 11.1-11; Yohanus 12.12-19*)

²⁸ Kile Yesus nu tinga mbumba Yerusalem kina.

²⁹ Nu kumba ka tumbranj armba Betfasi le Betani Olif tabe patumba ta tugum prona sulumba nuñe dubinaig tanjo armba sanikina:

³⁰ Tale tumbranj si kumba biteknja donki fat ande pannaig le tinj minit afu muskilnu mbolñge buk minyo ndakinaig ta tale kanjeramñgaik. Kanjermba muli kuklimba tumba ye tugum te prowap.

³¹ Ande tale ndanam muli kukliwik nga kusnatikuwa kande teñemba sawap. Sungo nu donki te piro ñak nga sawap ñgina.

³² Tanjakina le nale kumba ka nu sanikina tanjamba kanjernaik.

³³ Nale donki fat muli kuklimba minnaik le donki miro tanjo nane nale kanjerka kusnanikinaig: Ndanam tale donki fat muli kukliwik ñginaig le

³⁴ nale ndek sakinaik: Sungo nu donki te piro ñak ñginaik.

³⁵ Nale donki fat tumba Yesus tugum pronaik sulumba kuminj afu kilmba donki muskil mbolñge farninmba Yesus tumba mbolñge pilnaig le minyokina.

³⁶ Nu donki ñak kina le nane nanjine tawi kilmba ndinñge farninginaig.

³⁷ Yesus nu Yerusalem patumba Olif tabe te-tiram bafuna le nuñe dubinaig mbal nane tanjo kuasmbi sunjomba ndonj nu buk wam sanjgrinu ke likina le kanjerkinaig ta idusninmba gare-gareka Kuate tuku nyu te-dunja wikaraumba sakinaig:

³⁸ Ese. Nu gabat sungo. Nu Sunjo tuku nyu mbolñge prote.

Nu Sunjonje nyaro tinwa o.

Ese. Samba mbolñge sine tuku gubra kile kugate.

Sunjo Kuate tuku nyu sunjo mayok kuwa o ñginaig. *Mune 118.26*

³⁹ Tanjakinaig le Farisi afu manjur ñgamukñge Yesus sanaig: Tum Tanjo, ne dubinade mbal te saningine lika peuninga ñginaig le

⁴⁰ nu ndek saningina: Ye tane satinjamñgit. Ye nane peuningi ta ndame minig tenje wika-rauwamñgaig ñgina.

⁴¹ Tanjakina sulumba Yesus nu Yerusalem patuna sulumba kanjermba malmbika sakina:

⁴² Yerusalem tumbranj ose. Ki ait te mbolñge ne ñgamunjal mukuk minam tuku wamdus pulunuwa ko. Ne wamdus pulune nda.

⁴³ Ait ande prowa le ne tuku ñgueu mbal promba ne kornumba te-sinamnamñgaig.

⁴⁴ Nane ne tuku mbal ñaigo siglika ne tuku ndame wande sambrinjuwaig le ndame ande nu munju sailka mine nda. Kuateñge ne turnam tuku ait buk prote ta ne wamdus pulu ndanate ñgina.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo wakeina

(*Mateus 21.12-17; Markus 11.15-19; Yohanus 2.13-22*)

⁴⁵ Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo sinam kumba ka kawanj tanje nane afu ndametinj piroka aganj ndende piyaninmba minnaig ta kanjerka kogronka pitaikina sulumba

⁴⁶ saningina: Kuyar pasa ande nu teñemba sakate.

Ye tuku wande ta mbarinjam tuku wande. *Aisaia 56.7*
Tane wande te mbilmba kuayar tanjo tuku wande tanjan pilig. *Yeremia 7.11*

Kuyar pasa nu tanjamba sakate ñgina.

⁴⁷ Yesus nu mara mindek kusem wande sunjo sinam tanje tanjo pino pasa tumninmba minna le pris gabat kame kusem pasa biteknjanu mbal

nyu njak mbal ta njakmba nu balewam tuku ndin sotinaig ta

⁴⁸ tango pino njakmba Yesus tuku pasa isam tuku kilba pilmba min-naig le nane nu balewam tuku ndin kiringinaig.

20

Imanje Yesus kukulna nga nane nu kusnanaig

(Mateus 21.23-27; Markus 11.27-33)

¹ Mara ande Yesus nu kusem wande sunjo sinamnge pasa mayenu kuklimba tango pino tumningmba minna le pris gabat kame kusem pasa biteknganu mbal Israel mage mage nane pro nu kusnanaig:

² Imanje kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanje ne sangri tinmba kukulnina. Saka le sine isbe nginaig le

³ nu ndek nane saningina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le tane sayap le isi.

⁴ Imanje kule pisne piro Yohanus tuna. Kuatenge e ko tanjonge ngina.

⁵ Tanakina le nane ka kasomnge nangine nangine mungu kusnanga sakinaig: Sine ndanmba sabe. Sine Kuatenge nga sabe ta ndanam tane Yohanus tuku son nda nginaig ngamngat.

⁶ Ko sine tanjonge ngube ta tango pino ndamembi sine bale farsingamngaig. Nane njakmba Yohanus nu Kuate tuku tuan tango ande ngade nginaig.

⁷ Tanamba nane ndek Yesus tugum kumba nu tuku pasa lafumba sanaig: Iyo. Kuatenge Yohanus kukulna e ko imanje kukulna ta sine gilai nginaig.

⁸ Tanakinaig le nu ndek nane saningina: Ariya. Ye mata tanamba imanje kukulyina le wam kame ke liket te satenge nda ngina.

Piro mbal najgonu tuku yaba pasa

(Mateus 21.33-46; Markus 12.1-12)

⁹ Kile Yesus nu yaba pasa te saningina: Tango ande nu grep piro ande nguka piro mbal kilmba patika

nu ait kuen njayo minam tuku kilke ande mbol kina.

¹⁰ Ait kumungina le piro ta tuku alonu afu kilam tuku nu tango ande kukulna le piro mbal tugum kina. Ka prona le nane nu biye timba paninta pitainaig le nu ake luka kina.

¹¹ Tanana le piro miro tango nu man tango ande kukulna le nane nu mata tumba paninta njayo silimba pitainaig le nu ake luka kina.

¹² Kile nu man tango inum kukulna le nu tumba kat buromba pitainaig.

¹³ Tananaig le piro miro tango ye ndanndanmba ki nga idusmba sakina: Ye yiye kiyo tuku kume purmba minet te nu kukuli le nane nu kanjermba ye tuku kiyo nga nu mapewamngaig nga idusna.

¹⁴ Tanamba nu kiyo nuje kukulna le kina le piro mbal nane nu kanjermba sakinaig: Tango ilit si nu mam nuje tuku agan ndende njakmba kilam tuku nyu njak. Sine nu balebe sulumba piro te singine tube nginaig.

¹⁵ Tanaka nane nu tumba buknginaig le kilim kina le tanje balenaig.

Tane ndanmba idusde? Piro miro tango mbal ta mbolnge ame wam kamngat nga idusde.

¹⁶ Nu nane bale farningmba piro kulatkam tuku kuasmbi kise patikamngat nga saningina le nane afu pasa ta ismba sakinaig: i ... Nu tanawe nda nginaig le

¹⁷ nu nane kanjer tidinga saningina: Tane nu tanawe nda nga sakade ta kuyar pasa ande nu tenenmba sakate. Ndame sunjo ande wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnge sangri tingade ngate. *Mune 118.22*

¹⁸ Ande nu ndame sunjo ta mbolnge baringa ndekuwa ta nu isu ngurngurmba nu kumamngat. Ko ndame sunjo ta tango ande mbolnge ndekuwa ta nu du firfiramngat nga saningina.

¹⁹ Kusem pasa biteknganu mbal pris gabat kame nane yaba pasa ta

ismba nu nane tuku sakina ta kila pilmba nu biye tiwam tuku ta nane tanjo pino tuku kuru-kurukinaig.

Takis pankam tuku nane Yesus kusnanaig

(Mateus 22.15-22; Markus 12.13-17)

²⁰ Gabat kame nane Yesus kulatka minmba nane yabri tanjo afu tanjo kateseknu sakuwaig nga kukulninginaig le Yesus tugum pronaig. Nu pasa ande mbarwa le nu tumba gafman wai mbolnge palmbim idusnaig.

²¹ Tanjo kame ta pro nu sanaig: Tum Tanjo, ne tugusemba ndo pasata sine wam pagusingit. Ne tanjo tuku nyu pile ndaningmba tanjo njakmba Kuate tuku manau dubikam tuku tumsingit.

²² Ne sine sasingga. Sine Zu mbal singine tukul dubimba Rom gabat Sesar takis tambim kumuŋ e nginaig le

²³ nane nu yabri paknaig ta nu katesemba saningina:

²⁴ Ndametiŋ ande tumba pro ye tumyap ngina le nane ndametiŋ ande tumba pro tumnaig. Tanjanaig le nu nane kusnaningina: Ndametiŋ te mbolnge ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga kusnaningina le

²⁵ nane ndek sakinaig: Sesar tuku nginaig. Tanjakinaig le nu ndek saningina: Ata. Tane gabat sunjo Sesar kumnemnge minig. Nu tambim tuku agan sakate ta nu tape. Kuate nu agan tambim tuku sakate ta Kuate tape ngina.

²⁶ Tanjakina le nane tanjo pino am mbolnge nuŋe pasa tambi ndalenu tuku ndin ande kanjer ndamba nu pasa lafuna ta tuku pirerek purka minge tukulmba minnaig.

Kummba man abongam tuku pasa
(Mateus 22.23-33. Markus 12.18-27)

²⁷ Kile Sadusi tanjo afu Yesus tugum pronaig. Sadusi mbal nane tanjo kummba man tingge nda nga idusmba minig tuku.

²⁸ Nane pro nu sanaig: Tum Tanjo, Mosesnge tejenmba kuyarna. Tanjo ande kummba pino kuembol kiŋo kugatok kusrewa le maib nuŋenge pino ta tumba aba nuŋe tuku kiŋo te-pilwa nga kuyarna.

²⁹ Ariya. Tanjo ande maib kat nuŋe 7 minnaig. Aba nanjine pino ande tina sulumba minna ma ma kiŋo kugatok kumna.

³⁰ Kumna le mambo nuŋe dubiknu nu pino ta tina ma ma nu mata kiŋo kugatok kumna.

³¹ Kile mambo nuŋe nu dubiknu nu mata tanjana. Tanjamba tanjamba nane 7 ta pino ndui ta ndo tumba kiŋo kugatok kume farnaig le

³² ngumneŋga pino kuembol ta nu mata kumna.

³³ Ata. Ne kumanu mbal tingamngaiŋ nga sakate ta tanjo 7 ngamuknge nu ima tuku pino minamngat? Nane njakmba pino ndui ta ndo tinaig nga Yesus sanaig.

³⁴ Tanjakinaig le nu nane saningina: Kilke te mbolnge tanjo pino muŋgu kilig tuku.

³⁵ Kumanu mbal Kuatenge nane tinreknu nga kile-tidinguwa le kilke kitek mbolnge minamngaiŋ ta nane man muŋgu kile nda.

³⁶ Nane man kumam kumuŋ kuga. Nane enjel tanjan minamngaiŋ. Kuate nu nane kile-tidinguwa le nane nu tuku kiŋo kame minamngaiŋ.

³⁷ Kumanu mbal man abonga tingam tuku Moses nu mata sine tumsingit. Nu ail fudiŋ pa bulu njak wam ta tuku kuyarmba Abraham Isak Yakob Kuate nu nane tuku Mbara Sunjo minit nga kuyarna.

³⁸ Abraham nane kume likinaig ta nduiye ngisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara nga Moses sa ndana kande. Kuate nu abo njak minig mbal tuku Mbara kumanu mbal tuku Mbara. Nane abo tugu ndui ta njak minamngaiŋ nga saningina.

³⁹⁻⁴⁰ Yesus nu tanjamba sakina le kusem pasa biteknganu mbal afu nane man kusnawam tuku ta nane

kuru-kuruka sakinaig: Tum Tanjo, ne pasa kumumbi sakate nginaig.

Yesus nu Kristus tuku nane kusnaniŋgina

(Mateus 22.41-46; Markus 12.35-37)

⁴¹ Kile Yesus nu nane saniŋgina: Nane afu Kuatenge madina tanjo Kristus nu David tuku mbuŋ nga sakade ta

⁴² David nu tuku mune waŋe ta mbolŋge nuŋe mironŋ teŋenmba saka kuyarna.

Sunjo Kuate nu ye tuku Sunjo sana: Ne ye tuku ndinam kumam tenge sanŋri ŋak minyak mina le ma ma

⁴³ yeŋge ne tuku ŋgheu mbal ŋakmba kile-ibenka ne tuku kupe kum-nemŋge patikamŋgit ngina. *Mune 110.1*

⁴⁴ David nu taŋamba kuyarmba Kristus nu ye tuku Sunjo ngina. Ata. Nu David tuku mbuŋ ndo e ko nu David tuku Sunjo nga kusnaniŋgina.

Israel gabat kame tuku maŋau

(Mateus 23.1-36; Markus 12.38-40)

⁴⁵ Tanjo pino ŋakmba Yesus tuku pasa ismba minnaig le nu nuŋe dubinaig mbal saniŋgina:

⁴⁶ Tane kusem pasa bitekŋganu mbal tuku maŋau rironkap. Nane tawi kugennu silika likam nzaliniŋgit. Nane maket mbolŋge lika nane afunŋe nane sugo nga kaiyeniŋguwaig nga kilba pilig. Kusem wandekŋge pagumba nye sunjo mbolŋge nane mbili tumailamŋge minyakam tuku nzaliniŋgit.

⁴⁷ Nane pino kuembol kame tuku agan ndende kile-suluwe niŋgig. Nane naŋgine maŋau ŋaigonu ta yabuka tanjo am mbolŋge Kuate yabaŋ kuende. Ta tuku nane pa lato tamŋgaig ngina.

21

Pino kuembol ande nuŋe ndametiŋ Kuate tuna

(Markus 12.41-44)

¹ Yesus nu kusem wande sunjo sinam tanŋe mambilmba nane afu

agan ndende sunjomba ŋak ndametiŋ Kuate tuku patikinaig le kaŋgerkina.

² Kile pino kuembol ande agan ndende kugatok nuŋe ndametiŋ toea armba ndo kilmba pro patikina le nu kaŋgermba sakina:

³ Ye sinka satiniŋgamŋgit. Pino kuembol te agan ndende kugatok ta nu ndametiŋ fudiŋndo patikat ta nane ŋakmba tuku ndametiŋ liniŋgit.

⁴ Ta ndaŋam? Nane ndametiŋ gudommba ŋak ta afu ndo patikaig le pino kuembol te nu agan ndende kugatok nuŋe ndametiŋ ŋakmba panke suluwat. Nu nyamagan piyawam tuku ande mata mine ndakate ngina.

Yesus nu kusem wande ŋayonŋgam tuku sakina

(Mateus 24.1-2; Markus 13.1-2)

⁵ Nane afu kusem wande sunjo tuku Yesus sanaig: Ai te. Nane ndame magenumbi wande pilnaig. Nane afu agan magenu ndo Kuate tunaig le tamba wande mindepiyenaig nginaig le nu ndek sakina:

⁶ Tane wande kaŋgerde te ait ande prowa le ndame ŋakmba munŋu sailka mine nda. Afunŋe sambriniŋguwaig le ŋakmba kutusewamŋgaig nga saniŋgina.

Kilke tugu kugawam tuku pasa

(Mateus 24.3-44; Markus 13.3-37)

⁷ Yesus nu taŋamba sakina le nane nu kusnanaig: Tum Tanjo, ne kusem wande ŋayonŋgamŋgat nga sasiŋgat ta ginu mara prowamŋgat. Sine ame maŋau kaŋgermba wam ta mayok kambim patukate nga idusmba kate-sewamŋgig nginaig le

⁸ nu ndek sakina: Tane riron mayewap. Nane afu gudommba pro tane yabritiŋmba ye tuku nyu tumba sakamŋgaig: Ye Kuatenge madiyina tanjo. Ait kugawam tuku buk patukate ŋgamŋgaig. Tane nane dubi ndakap.

⁹ Tane kame sugo maskenŋge mayok kuwaig le pasa ismba ko tane tugumŋge kame zigna ismba tane piriri ŋayomba wamdus fulil ndakap.

Wam kame ta sin̄ka prowe likam̄ngaig ta kugawam tuku ait ta kile.

¹⁰ Kilke ande tin̄ga kilke kise ndon̄ kame buwam̄ngaik. Gabat ande nūne gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndon̄ kame buwam̄ngaig.

¹¹ Ma yimyam mbol̄nge mumni sugo guba guaze san̄grinu prowe likam̄ngaig. Gau mbol̄nge agan̄ sugo pasa ṅak kuru kuru ṅayowam tuku mayok kine likam̄ngaig.

¹² Wam kame ta pro ndawaig le tane ye tuku mbal tukunu afun̄ge tane bige tidin̄ga piti tin̄mba tane kilmba kusem gabat tugum̄nge kile-tidin̄ga ko mulin̄ kilmba wandek̄nge patikam̄ngaig. Nane tane kilmba nyu sugo ṅak mbal tugum̄nge kile-tidin̄gam̄ngaig.

¹³ Ait ta mbol̄nge tane ye tuku ṅa pasa mayenu san̄ngap le nane ye tuku nyu isam̄ngaig.

¹⁴ Tane wamdus te-mayewap. Piti ta prowa le sine ndan̄mba sakube o ṅa idus ndawap.

¹⁵ Yen̄ge tane tuku min̄ge bul sermba kila tin̄gi le tan̄gine ṅgueu mbal nane tane tuku pasa te-iben̄mba lafuwam kumun̄ kuga.

¹⁶ Tan̄gine ina mam, tira kat tan̄gine, ndare tuma, gulab kat tan̄gine nane mata tane kilmba ṅgueu mbal tuku wai mbol̄nge patikuwaig le tane afu bale faram̄ngaig.

¹⁷ Tane yin̄e mbal tukunu nane ṅakmba tane kasur̄tin̄gam̄ngaig ta

¹⁸ tane ṅgisike nda.

¹⁹ Tane ye kusre ndayumba min̄mba abo tugu ṅak minam̄ngaig.

²⁰ Kame mbal̄nge Yerusalem te-ṅgamumba minwaig le kan̄gerka nu ṅayo siliwam tuku ait buk patukate ṅa idusap.

²¹ Kan̄gerka Yudea mbal nane kua ka tabe pon̄guwaig le nane Yerusalem sinam̄nge minig mbal kua ka mayok kuwaig. Afu Yerusalem makem̄bin̄ge minig kua ka tumbran̄ sun̄go sinam kine ndakuwaig.

²² Ait ta mbol̄nge kuyar pasa une lafunu sakate ta ṅakmba kumun̄ngat.

²³ Pino fun̄gulok pino kin̄o dabro amo nyanu ṅak ose. Nane piti sun̄go kan̄geram̄ngaig. Sina manzer sun̄go ma te mbol̄ prowa le Kuate tuku gubra kan̄geram̄ngaig.

²⁴ Afu bagimbi bale faram̄ngaig. Afu ndaleka kilmba kilke yimyam mbol̄ kine likam̄ngaig. Kasomok mbal̄nge Yerusalem tumba kupe-kupeka nu ṅayo silimba minwaig le ma ma nane tuku ait kugawam̄ngat.

²⁵ Ngum̄nen̄ga agan̄ afu kitek ki tambun mbai mbol̄nge mayok kine likam̄ngaig. Yu mbalo sugo pasa ṅak fudu ṅayowaig le kilke mbol̄ mbal wam pile paska kuru kuru sun̄go tam̄ngaig.

²⁶ Samba tuku san̄gri ṅakmba pir-purka buru-burukuwaig le tan̄go nane wamdus fulilka ina o kile ame man̄au sine mbol̄ prowam̄ngat o ṅa nan̄gine kuru kuru ta dubimba kume likam̄ngaig.

²⁷ Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tan̄go ye san̄gri kil̄na sun̄go pasa ṅak gau sinam̄nge prowi le nane kan̄geryam̄ngaig.

²⁸ Wam kame sakit ta tugu pilwaig le tane tandeka mambilmba minap. Tane muskil kile-tidin̄ge tin̄gam tuku ait buk patukate ṅa idusap ṅgina.

Fik ail mbol̄nge wam ande tum-ningina

(Mateus 24.32-35; Markus 13.28-31)

²⁹ Kile Yesus nu yaba pasa ande san̄ngina: Tane fik ail, ail afu turmba kan̄gerkap.

³⁰ Nzude le tane kan̄gerka kate-semba sakade. Ki ait patukate ṅgade.

³¹ Tan̄amba ndo wam kame sakit te prowaig le kan̄gerka Kuate nūne gageu kilmba kulatkam tuku ait patukate ta kila palmbim̄ngaig.

³² Ye sin̄ka satin̄gam̄ngit. Ait te mbol̄nge minig mbal kume ndakuwaig le wam kame ṅakmba ta prowam̄ngaig.

³³ Kilke tugu samba tugu ṅgisin̄ngaig. Ye tuku pasa ande ṅgisike nda. Minmba minam̄ngat.

³⁴ Tangine miron kuraukap. Tane kuapi kikonu nyumba kule kamenu nyumba nginnganka minbekaig. Tane kilke te tuku aganj ndende sungomba tuku idus ndaningap. Ait sungo ta tuinge mbo tate tananj tane tugum bitek prowikat.

³⁵ Ait ta kilke mbol mbal njakmba tugum pitik ndo prowamngat.

³⁶ Tane mara mara mambilmba yabanmba minap. Tane piti kame ta prowaig le sangri tinga minap sulumba ngumnenga ye Ndindo Katesek Tango ye am mbolnge tingam tuku Kuate yabanap nga saningina.

³⁷ Ki ait mindek Yesus nu tanamba kusem wande sungo sinamnge wam pagu pasa niymba minanu. Furi ranu le nu mayok ka kumba Olif tabe mbolnge kinyanu.

³⁸ Tango pino gudommaba maratukuk tinga nu tuku pasa isam tuku kusem wande tugum prowe lika minanu.

22

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig

(Mateus 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11; Yohanus 11.45-53)

¹ Israel mbal tuku pagumba nye sungo Pasowa bret yis kugatok nyam tuku ait ta patukina le

² pris gabat kame kusem pasa biteknganu tanjo nane tanjo pino tuku kuru-kuruka Yesus kuirkuirka biye timba balewaig nga ndin sotinaig.

³ Tanjanaig le Satan nu pro nane 12 ta tuku tanjo ande Yudas Iskariotnu sinam kina le

⁴ nu ka pris gabat mbal kusem wande tuku gabat mbal nu Yesus tumba nane tuku wai mbolnge palm-bim tuku nane ndon ndin katesemba pasatinaig.

⁵ Nane nu tuku pasa ismba gare tormba pasa katmba ndametin afu nu tambim tuku sakinaig le

⁶ nu wokina sulumba tanjo pino am kirimbik Yesus tumba nane tuku wai mbolnge palm-bim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

Yesus dubinaik tanjo armba Pasowa kuanekinaik

(Mateus 26.17-25; Markus 14.12-21; Yohanus 13.21-30)

⁷ Bret yis kugatok sipsip fat bale farmba nyam tuku kusem ait ta pronale

⁸ Yesus nu Petrus le Yohanus sanikina: Tale kumba ka Pasowa tuku aganj kuanekap le sine njakmba kumba nyube ngina.

⁹ Tanjakina le nale ar ta Yesus kusananaik: Sile ka aninge kuanekupe nginaik le nu ndek sanikina:

¹⁰ Tale kumba ka tumbran sunjo mbol bitekngap le tanjo ande waim kule njak tale tugum promba kuwa le nu dubimba kape. Nu wande pongamngat ta tale nu dubimba ka wande ta tuku miro tanjo tenemba kusnawap.

¹¹ Tum Tango nu sakat nu nuje dubinaig mbal ndon wande rum ndanj mbolnge Pasowa nyamngig nga sawap.

¹² Tanjakap le nu rum sunjo ande o mbolnge aganj ndende kumumbi patikinaig le minig ta tumtikamngat. Tanjawa le tale rum ta sinamnge sine Pasowa nyam tuku kuanekap nga sanikina.

¹³ Tango ar ta kumba ka Yesus nu sakina ta kumumba mayok kina le nane Pasowa nyam tuku aganj ndende kuaneka man luka kinaik.

Yesus nu pasa nyam tuku manjau temayokna

(Mateus 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Korin 11.23-25)

¹⁴ Ait ta kumungina le Yesus nu aposel kame ndon kumba ka kuanekinaik wande ta mbolnge minyoka isukusmba minnaig.

¹⁵ Isukusmba minmba nu nane saningina: Ye rar sunjo nda ti sulumba ambonga tane ndon Pasowa nyam tuku wamdus sunjo tet.

¹⁶ Kile ye sinjka satinngamngit: Ye Pasowa nye ndaki ma ma Pasowa te alonu mayok kuwa le ye Kuate kulatkate ma mbolnge man nyamngit ngina.

17 Tanjaka nu grep kule murko njak tumba Kuate gare pasa tumba saningina: Grep kule te tumba nyap.

18 Ye tane satinjamngit. Ye grep kulenu ait te mbolnge kusrewi sulumba Kuate pro nu nuje gageu kulatkuwa le ndo ye man nyamngit ngina.

19 Tanjaka nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba walmba ninmba sakina: Te yije ngarosutanenu nga tinget. Tane ye idusyamtuku manau te kumba minap ngina.

20 Nane tanjamba isukuse denpurnaig le nu grep kule murko njak tumba manau ndui ta kina sulumba saningina: Grep kule murko njak ye kutuwet te pasa kitek Kuate nu tanjondon o buk katna ta alonu mayok kambim tuku tanenu nga yije ndare kutuwamngit.

21 Tane isap. Ye tuku kupet tanjo ye ndon tuma isukusmba minek.

22 Ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate tuku wamdus o buk pilna ta dubimba ye kumamngit ta ande nu ye tumbanane tuku wai mbolnge palmbimngat ta nu ose. Nu piti sunjo tamngat nginala

23 nane pasa ta ismba ndek nanjine nanjine munju kusnanjinaig: Imanjewaam ta kamngat a nginaig.

Ande sunjo minam tuku munju tulinjinaig

24 Nane 12 ta ima nane ngamuknge sunjo minam tuku munju tulinjinaig kuauleyaukinaig le

25 Yesus nu nane saningina: Kasomok mbal tuku gabat sugo nane minje karen nayo njak minig. Tanjo pino nane gabat sugo tuku saka nane sine kulat mageka tursinjanu nga sakade.

26 Tane gabat sugo tanjan mine ndakap. Ande tane ngamuknge sunjo minit ta nu fudinndo tanjan minwa. Ande nu gabat minit ta nu tane tuku piro tanjo tanjan minwa.

27 Tane idusap. Tanjo armba ande minyokate le ande piroka waim kumbapro tuwit le nyate ta ima nu sunjo? Tanjo nu isukusmba minit ta

nu sunjo. Ye tanjine Sunjo ta ye tane ngamuknge piro tanjo tanjan minet.

28 Ye piti sunjomba kile-liken le tane ye kusre ndayinaig.

29 Ta tuku yije Mamnge nuje gageu kulatkam tuku ye pilna tanjamba ye tane patikamngit.

30 Ye ma kulatkamngit ta mbolnge tane ye ndon isukusamngaig. Tane minyonu tuku mbili sugo mbolnge minyoka Israel tugu 12 kilmba pilenjamngaig nga saningina.

Yesus nu Petrusnje nu tuku nyu yabukamngat nga sana

(Mateus 26.31-35; Markus 14.27-31; Yohanus 13.36-38)

31 Kile Yesus nu Petrus sana: Simon, ne ise mayewa. Nane wit firfirnu pufngade tanjan Satan nu tane tagotinguwa le tane afu ndekam tuku nu sanjri tinja Kuate kusnana.

32 Ne Kuate tuku sanjri tomba tingate ta kusre ndawa nga ye Kuate yabanjet. Ne ngamungal biye mbilmba tira kat nane turka sanjri pileninja ngina.

33 Tanjakina le Petrus ndek sakina: Sunjo, nane ne mulintumba wandekege pilwaig ko tumba balenuwaig le ta mata ye ne ndon nginala

34 nu ndek sana: Petrus, furir te teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenjamngat nginala.

Nanjine aganj ndende kilmba njak kambim tuku

35 Kile Yesus nu nane saningina: Ye tane buk tanjine ndametin pale fat kupe ngaro ta njakmba kusreka kape ngen le tane kinaig ta aganj ande denkinaig e nginala kuga nginaig.

36 Nu man lato saningina: Kile ande nu ndametin ko pale fat njak kande kilmba njak kuwa. Ande nu kame bagi kugatok ndeta nuje tawi ande tumba piyamba ndametin kilmba nuje bagi piyawa.

37 Ye sinjka satinjamngit. Kuate tuku kuyar pasa ye tuku tenjenmba sakate.

Nane nu kanjermba wam njaigonu kanu mbal ndonj ulendi-wamngaiḡ ḡgate. *Aisaia 53.12*

Pasa ta kile ye mbolḡge kumunḡamngat. Tuan tanḡo kame ye tuku kuyarkinaig ta kile ḡakmba kumumba prode ḡgina.

³⁸ Tanḡakina le nu dubinaig mbal ta sakinaig: Sunḡo, ai te. Kame bagi armba minik te ḡginaig le nu nane saningina: Ta maye sine kab ḡgina.

Yesus nu Kuate ndonj pasatina (Mateus 26.36-46; Markus 14.32-42)

³⁹ Yesus nu mayok kumba nuḡe maḡau dubimba Olif tabe mbol kina le nu dubinaig mbal nu ndonj kinaig.

⁴⁰ Nu kumba ka ma ta mbol promba nane saningina: Tane tenḡe Kuate yabaḡmba minap. Satan tuku tago tane mbol prowikat ḡgina.

⁴¹ Nu tanḡamba saka dirdirka kumba dagol tidronḡa Kuate yabaḡmba sana:

⁴² O Mam, ne nzalinuwa ndeta kule murko te ye mbol pitaimba tesiwa ḡget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Naḡe nzali ndo dubiwa ḡgina.

⁴³ Nu yabaḡmba minna le eḡel ande samba mbolḡge ndeka nu sanḡri pilena.

⁴⁴ Kile nu piti suk suk ndana sulumba nu ndek sanḡrimba yabaḡmba minna le nuḡe mundu ndare tanḡan kutuka kilke mbolḡge ndekina.

⁴⁵ Nu yabaḡ denḡpurmba nu tinḡa nuḡe dubinaig mbal tugum promba nane kanḡerkina ta nane ḡgamunḡal pitinḡgina le kinymba minnaig le

⁴⁶ nu ndek nane saningina: Ndanḡam tuku tane kinymba minig. Abonḡa tinḡa Kuate yabaḡmba minap. Satan tuku tago tane mbol prowikat ḡgina.

Yudas nane Yesus biye tinaig (Mateus 26.47-56; Markus 14.43-50; Yohanus 18.12)

⁴⁷ Yesus nu tanḡaka minna le tanḡo 12 ta tuku ande Yudas nu tanḡo gudommba kilmba pro Yesus muwam tuku ḡga nu tugum prona.

⁴⁸ Tanḡana le nu ndek Yudas sana: Yudas, ye Ndindo Katesek Tanḡo nane tumningam tuku ne gulab tanḡan ye mumuyam prote e ḡgina.

⁴⁹ Tanḡakina le nane Yesus ndonj minnaig mbal nane maḡau prowamngat ta kila pilmba nu sanaig: Sunḡo, sine bagimbi nane bale farnḡbe ḡginaig sulumba

⁵⁰ nane tuku ande kame bagimbi pris sunḡo tuku piro tanḡo kilbanu ndinam pike welna.

⁵¹ Tanḡana le Yesus ndek sakina: Mbulap ḡgina sulumba tanḡo ta tuku kilba kirena le mayekina.

⁵² Kile pris gabat mbal kusem wande tuku polis gabat mbal Israel mage mage nu biye tiwam pronaig le Yesus nu nane saningina: Ndanḡam saka tane ye kuayar tanḡo tanḡan bagi sibugi kilmba ye biye tiyam prode.

⁵³ Ye mara mindek kusem wande sunḡo sinamḡge minen ta tane ye biye tiyam kuga e? Ta maye. Kile tanḡine ait prote. Kile ma make tuku sanḡri mayok kinit ḡgina.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina (Mateus 26.57-58,69-75; Markus 14.66-72; Yohanus 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Nane Yesus biye timba pris gabat sunḡo tuku wande mbol kinaig le Petrus nu nane ḡgumnem dubika kina.

⁵⁵ Nane afu wande mab tanḡe pa dikḡga likmba minnaig le nu ka nane ndonj minyokina.

⁵⁶ Nu minyok minna le pino ande promba pa bulu mbolḡge Petrus kanḡermba maḡ kanḡer tina sulumba sakina: Tanḡo te mata Yesus ndonj minna tuku ḡgina le

⁵⁷ nu ndek sakina: A ... pino, ye kuga. Ne tanḡo sakate ta ye gilai ḡgina.

⁵⁸ Mine minemba tanḡo ande Petrus kanḡermba maḡ sakina: Ne mata nu tuku tanḡo ande ḡgina le nu ndek sakina: A ... mata, ye kuga ḡgina.

⁵⁹ Kile tanḡo ande nu sanḡri maramba saningina: Tanḡo te yabrikate. Nu nu ndonj minna tuku. Ata. Nu Galileanu ḡgina le

⁶⁰ Petrus nu tanjo ta sana: Mata, ne tanjaka sakate ta ye nginnjanket ngina.

Nu pasata minna le pitik ndo teg witina le

⁶¹ Sunjo nu mbilka Petrus kanjerna le nu Sunjo tuku pasa idusna: Furir te mbolnje teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenamngat ngina.

⁶² Nu pasa ta idusmba nu tinja mayok ka malmbi njayona.

*Nane Yesus tumba njayo silinaig
(Mateus 26.67-68; Markus 14.65)*

⁶³ Tanjo afu Yesus kulatka minnaig ta nane nu tumba aza pile-pilemba nzumil te-tumba nu paninjinaig.

⁶⁴ Tanjamba nane nu tuku am tawimbi songa katmba kusnanaig: Imanje ne katnate. Ne dir pasa miro ndeta nyunu nyun ta le sine isbe nginaig.

⁶⁵ Nane tanjamba kasur pasa samba nu tumail panmba minnaig.

Gabat njakmba Yesus tuku pasa isnaig

(Mateus 26.59-66; Markus 14.55-64; Yohanus 18.19-24)

⁶⁶ Mafena le Israel mage mage pris gabat mbal kusem pasa biteknjanu mbal nane njakmba manjurkinaig sulumba Yesus tumba ka nangine manjur ma mbolnje te-timba kusnanaig:

⁶⁷ Ne Kristus Kuatenje madinina tanjo kande sasinja nginaig le nu ndek nane saningina: Ye satinji ta tane ye tuku pasa ismba son nje nda.

⁶⁸ Ye pasa ande kusnatingi ta tane lafuwe nda.

⁶⁹ Kile ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate Sanjri Njajo nu tuku ndinam kumamnje minyokamngit ngina.

⁷⁰ Tanjakina le nane njakmba nu kusnanaig: Ne Kuate tuku Kinjo nga sakate e nginaig le nu nane saningina: Sakade not ngina.

⁷¹ Tanjakina le nane sakinaig. Kile mbulbe. Pasa ande sote nda. Nunje mingembi pasa njayonu sakate le sine iseg. Not ndo nginaig.

23

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig

(Mateus 27.1-22; Markus 15.1-5; Yohanus 18.28-38)

¹ Kile nane njakmba tinja Yesus tumba gabat sunjo Pilatus tugum kumba ka

² nu pasa mbolnje te-timba sakinag: Tanjo te nu sine Zu mbal didika ndin njayonu tumsingit. Nu sine takis ndametin Sesar nda tambim tuku saka nunje miroj gabat sunjo ye Kristus ngate nga Pilatus sanaig.

³ Kile Pilatus nu ndek Yesus kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e nga kusnana le nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

⁴ Tanjakina le Pilatus nu pris gabat mbal manjur sunjo ta saningina: Ye tanjo te mbolnje mbar ande kanjer ndawet ngina le

⁵ nane sanjri maramba sanaig: Nu tanjo pino wamdus kuagnekate. Nu Galileange tugu pilmba kumba ka te promba Yudea tumbran njakmba mbolnje nunje wam pagu pasa ninmba likate nginaig.

⁶ Tanjaka sanaig le nu pasa ta ismba tanjo te Galileanu e nga kusnaningina le

⁷ nane au nginaig.

Galilea ma kulatkanu tanjo Herodus nu ait ta mbolnje Yerusalemnje minna tukunu Pilatus nu afu saningina le nane Yesus tumba Herodus tugum kinaig.

Nane Yesus tumba Herodus tugum pronaig

⁸ Herodus nu Yesus kanjermba gare sunjona. Ta ndanam? Nu o buk Yesus tuku nyu ismba nu wam kitek sanjrinu ande kuwa le kanjeram tuku wamdus sunjo njak minna.

⁹ Herodus nu ndek pasa gudommba nu kusnana ta Yesus nu lafu ndamba maninok minna.

¹⁰ Nale tanjamba minnaik le pris gabat kusem pasa biteknjanu mbal nane sanjri maramba pasa tugu gudommba Yesus mbolnje patika minnaig.

11 Kile Herodus nunje kame mbal ndon Yesus aza pile-pilemba nzu-mil te-tunaig. Tanjamba Herodus nu gabat sungo tuku tawi siluk tumba nu afu saningina le tumba luka Pilatus tugum kinaig.

12 Pilatus le Herodus nale buk munju ngueu njak minnaik ta ait ta mbolnje nale wamdus ulendinaik.

Pilatus nu Yesus balewaig nga saningina

(Mateus 27.15-26; Markus 15.6-15; Yohanus 18.39-19.16)

13 Kile Pilatus nu pris gabat kame gabat sugo sugo tanjo pino njakmba wikina le pro manjurkinaig le saningina:

14 Tane tanjo te tumba ye tugum te promba nu tanjo pino didika ndin njayonu tumninganu ngade ta ye tane am mbolnje nu tuku pasa isit ta tane nu mbaranu ngade ta ye kanjer ndawet.

15 Herodus nu mata mbar ande nu mbolnje te-sili ndaka manjukulat le ye tugum te prowat. Tane isap. Nu kumam tuku wam ande ke ndakina tukunu

16 ye nu tumba kame mbal ningi le ngusmba kusrewaig le kanjat nga saningina.

17 (Yar mindek Pasowa tuku ait mbolnje Rom gafman nu mulin kilanu tanjo ande paska Zu mbal ninganu).

18 Kile nane njakmba ngumbeyumba sakinaig: A ... Barabas paska sinja. Tanjo te balewa nginaig.

19 (Barabas nu tanjo afu kilmba Yerusalemnje gabat kame afu ndon kame bumba nunje ande balena le mulintumba wandeknje pilnaig tuku).

20 Pilatus nu Yesus paskam saka manjaningina le

21 nane manjan ngumbeyumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nga saka minnaig.

22 Kile Pilatus nu nane saningam kenja sulumba sakina: Ndanam? Nu ame wam mbarna? Ye aganj ande nu balewam tuku kanjer ndawet. Ye nu

tumba kame mbal ningi le ngusmba kusrewaig le nu kuwa ngina kande

23 nane nu ail kazrai mbolnje nil danjgam tuku sanjri maramba wi kuenjka Pilatus tuku pasa kuerka te-ibenjaig.

24 Te-ibenjaig le Pilatus nu nane tuku nzali dubina.

25 Barabas nu tanjo afu kilmba gabat kame afu ndon kame bumba nunje ande balena le tumba muli wande mbolnje pilnaig ta nane nu paskuwa nga sanaig le Pilatus nu tanjo ta paskina. Nu nanjine nzali dubimba Yesus balewaig nga kame mbal ningina.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnje pilnaig

(Mateus 27.32-44; Markus 15.21-32; Yohanus 19.17-27)

26 Nane Yesus tumba kinaig ka ndinje Sirenenu tanjo Simon nu piro mbolnje luka Yerusalem kambim bafuna le te-silika biye timba ail kazrai nu kurau tunaig le nu Yesus dubimba kina.

27 Nane kinaig le tanjo pino kuasmbi gudommmba Yesus dubimba kinaig. Nane ngamuknje pino afu Yesus tuku malmbi sunjonaig le

28 nu mbilka nane saningina: Yerusalem pino kame, tane ye tuku nga malmbi ndakap. Tanjine ngarosutanjine kinjo kame tuku nga malm-bikap.

29 Mine minemba ait ande prowa le pino ninjanu kinjo kugatok mbal nane wamdus bulok njak minig nga sakamnjaig.

30 Nane afu ndek sakamnjaig: Bin sugo ngurka sine bale farsingap o. Tabe fonjon guenja sine tidon patikap o ngamnjaig.

31 Ye purfenju ta nane ail abonutanjan ye pa mbolnje pilig. Tane ail kumaknu tanjan minig mbal nane tane kilmba ndanjanjaig ngina.

32 Tanjo armba wam njagonu kanu nale turmba Yesus ndon bale faram tuku kilmba kinaig ka

33 ma nyunu Tanjo Gabat Murko pronaig sulumba nane Yesus tumba

ail kazrai mbolŋge nil danŋginaig. Tanamba nane tanŋo wam ŋaigonu kanu ta kilmba ande nu tuku nd-inamŋge ande ŋainamŋge ail kazrai mbolŋge nil danŋginaig.

³⁴ Kile Yesu nu sakina: Mam, nane ye mbolŋge mbarde te nane katese ndade. Ne nane tuku mbar sauka gilainŋa ŋgina.

Nane afu Yesu tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig le

³⁵ tanŋo pino gudommba tanŋe tinŋa Yesu kanŋermba minnaig. Israel gabat mbal nu pinŋil mer te-tumba talamba sakinaig: Nu Kuatenŋe madina ndeta nu tanŋo afu tuku muskil kile-tidinŋina ta kile nuŋe mironŋ muskil te-tiwa ŋginaig.

³⁶ Kame mbal mata pro nunumba nu grep kule kaglinu nyuwa ŋa miŋge susumba sanaig:

³⁷ Ne Zu mbal tuku gabat sunŋo ndeta nane muskil te-tiwa ŋginaig.

³⁸ Nu tuku gabat funŋge kuyar ande tenenmba minna: *Tanŋo te Zu mbal tuku gabat sunŋo* ŋga kuyarnaig.

³⁹ Tanŋo ŋaigonu ar ail kazrai mbolŋge minnaig ta ande nu tumail panmba sana: Ne ima. Ne Kuatenŋe madinina tanŋo ndeta nane muskil te-timba sile mata kile-tidinŋe sika ŋgina.

⁴⁰ Tanakina le inum ta nu sawe lika sana: A ... ne Kuate tuku kuru kuru ndakate? Sine keŋ kume te mbolŋge mayok kambim tuku pasa mbolŋge patikaig.

⁴¹ Sile sikile mbar tuku kumpe ta maye ta tanŋo te nu mbar kugatok ŋgina.

⁴² Tanakina sulumba nu ndek Yesu sana: Yesu, ne nane ma mbolŋge gabat sunŋo prowa sulumba ye idusya ŋgina le

⁴³ nu ndek sana: Ye sinŋa ne sanamŋgit. Ki ait te mbolŋge ne ye ndonŋ ngirinŋ tumbranŋge minamŋgat ŋgina.

Yesu nu kumna
(*Mateus 27.45-56; Markus 15.33-41; Yohanus 19.28-30*)

⁴⁴ Ki kanum 12 mbolŋge ki kumna le ma ŋakmba ma furir sunŋo promba

kumba ka ka ki kanum 3 mbolŋge kugana.

⁴⁵ Kusem wande sunŋo sinamŋge malanŋa tukulanu tawi sunŋo ŋgamunŋge fet arkina.

⁴⁶ Kile Yesu nu wi kuenŋka sakina: Mam, yiŋe kanu ne tuku wai mbolŋge kusrewet ŋgina. Tanaka sakina sulumba nu kumna.

⁴⁷ Kumna le kame gabat sunŋo nu wam ta kanŋermba nu Kuate tuku nyu te-dunŋa sakina: O son. Tanŋo te nu mbar kugatok ŋgina.

⁴⁸ Ake mbal wam ta kanŋeram prowe likinaig ta nane ŋgamunŋgal rar sunŋo tumba tawo katkatniŋmba luka nanŋine tumbranŋ kine likinaig le

⁴⁹ nane Yesu kila minnaig mbal pino afu Galileanŋe nu dubimba pronaiŋ ndonŋ kasomŋge tinŋa wam kame ta kanŋerkinaig.

Tanŋo ande Yesu tuku mindesiŋ wakeina

(*Mateus 27.57-61; Markus 15.42-47; Yohanus 19.38-42*)

⁵⁰ Zu tanŋo ande Arimateanu nyunu Yosef minna. Nu Israel mbal tuku pasa pilewanu tanŋo sunŋo ande. Nu tanŋo mayenu tinŋreknu ndo.

⁵¹ Nane Yesu balewam sakinaig ta nu nane ndonŋ wamdus ulendi nda pilna. Kuate nu pro nuŋe gageu kulatkam tuku ait ta nu tairnŋa minna.

⁵² Kile nu ka Yesu tuku mindesiŋ tam tuku Pilatus sana le nu wokina.

⁵³ Tanana le nu kumba ka mindesiŋ paska tawi kaukaukmbi songa tumba ka ndame burok buk sarka wakeina tuku ta sinamŋge pilna. Ndame burok ta tanŋo ande nda pilnaiŋ tuku.

⁵⁴ Ait ta nanŋine kusem tuku kuanenu tuku ait. Kile ki butunŋina le kusem ta tuku ait pronaiŋ.

⁵⁵ Pino afu Galileanŋe Yesu dubimba pronaiŋ ta nane Yosef dubimba kinaig ka ndame burok sinamŋge mindesiŋ pilna le kanŋermba

⁵⁶ nane luka kumba gurenŋ afu mundur magenu ŋak kuaneka patikinaig sulumba tukul dubimba kusem ait mbolŋge mabtinaig.

24

*Yesus nu manj tingina
(Mateus 28.1-10; Markus 16.1-8;
Yohanus 20.1-18)*

¹ Nane piro tugu palmbinu ait mbolnge pino kame gurej kuanek-inaig ta kilmba maratukuk tinga ndame burok tugum kinaig kande

² ndame sungo buk talka barinaig le kasomnge minna le kanjernaig.

³ Nane burok ta sinam kumba Sungo Yesus tuku mindesinj nda kanjernaig.

⁴ Nane wamdus te-sulumba minnaig le kile tanjo armba tawi kilnja njak bitek promba nane tugumnge tinginaig le

⁵ nane ndek nale kanjerka kuru-kuruka lokinaig le tanjo ar tanje saninginaig: Ndanam kumanu ma mbolnge tanjo abo njak sotade. Nu buk tingat. Tenge mine ndakate.

⁶ O buk nu Galileange pasa satingga ta idus ndade? Nane ye Ndindo Kate-sek Tanjo tumba wam njaigonu kanu mbal tuku wai mbolnge pilwaig le

⁷ ail kazrai mbolnge nil danjguwaig le ye kumi sulumba mara kejn nu mbolnge manj tinungit ngina nga saninginaig.

⁸ Tanjakinaig le pino kame Yesus tuku pasa buk saningga le isnaig ta manj idusnaig.

⁹ Nane ndame burok kusremba luka kumba nuje dubinaig tanjo 11 nane tanjo pino afu turmba kila saninginaig.

¹⁰ Pino kame ta Maria Magdalanu, Yohana, Maria ande Yakobus tuku ina nuje nane pino afu turmba. Nane aposel kame ndonj wam kubeu ninginaig ta

¹¹ nane ismba ake ndinnge pasa nga son nda nginaig.

¹² [Petrus nu tinga pinder njak njak kumba ndame burok tugum promba bafuka mindesinj songanu tawi ta ake minnaig le kanjerkina. Tanjamba nu idus-idusmba luka tumbraja kina.]

*Nale Emaus ndinnge Yesus
kanjernaig*

(Markus 16.12-13)

¹³ Ki ndui ta mbolnge nale armba Emaus tumbraja kambim tuku kinaig. Yerusalemnge Emaus kambim tuku kuennu ki kanum armba tanja kinaig.

¹⁴ Nale kumbange wam njakmba pronai ta saka saka kinaig.

¹⁵ Tanjamba nale pasata munju kusnanga kumba minnaig le Yesus nuje miroj pro nale ndonj kina.

¹⁶ Nale tuku am tukulnikina le nale nu kanjermba pulu ndanikina.

¹⁷ Kile nu nale kusnanikina: Tale ame wam tuku saka saka kinik ngina le nale tinga tumail pasi kirkareka piti njak tanja mambilnaig le kanjerkina le

¹⁸ inumnge nyunu Kleopas nu Yesus sana: Yoi. Yerusalem pronai mbal nane njakmba wam kame ailfu mayok kinaig ta kanjerkinaig. Ne aninge minna ngina.

¹⁹ Tanjakina le nu nale sanikina: Ame wam kinaig ngina le nale sanaig: Nasaret nu tanjo Yesus nu mbolnge wam kinaig. Nu tuan tanjo sunjo. Nu tuku pasa wam ke likina ta Kuate am mbolnge tanjo am mbolnge sanjrinu mayok kina.

²⁰ Singine pris gabat mbal singine sugo njakmba nu tumba pasa mbolnge te-timba nu kumwa nga sakinaig le ail kazrai mbolnge nil danjginaig le kumna.

²¹ Nu Israel mbal tuku muskil kiletidinguwa ko nga tapraka idusmba mingen. Ta ndo kuga. Wam afu turmba. Ait armba buk kinaig le kile kejn nu.

²² Singine pino afu wam ande sakaig le sine ismba piriri njayowig. Kite maratukuk tinga nane ndame burok tugum kumba

²³ Yesus tuku mindesinj kanjer ndawaig. Nane kinatanu suk enjel armba kanjerkaig le enjelnge nu abo minit nga saninganu sakaig. Nane tanjamba pro kubeu sinjaig.

²⁴ Singine mbal afu tinga kumba ka wam ta kumu-kumumba kanjeraig ta Yesus kanjer ndawaig nga sanaik.

²⁵⁻²⁶ Nale tanjamba sakinaik le Yesus nu sanikina: Tale nginngan tanjo. Kristus nu rar sunjo tam kumu. Nu tanjawa le nuje nyu sunjo mayok kangat. Ndanam tale tuan tanjo tuku kuyar son nda ngade ngina.

²⁷ Tanjaka Yesus nu Moses le tuan tanjo njakmba tuku kuyar ta mbolnje tugu pilmba kuyar pasa nu tuku sakade ta njakmba biteknjina.

²⁸ Nane pasata ka Emaus tumbran patumba Yesus nu tumbran limba kambim bafuna le

²⁹ nale sanjri tinga sanaik: Nda kaye. Buk furirte. Ne sile ndon tenje kinybe nginaik le nu nale ndon wandek kinaig.

³⁰ Tanjamba nane isukusam bafumba Yesus nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nale nikina le

³¹ kile nale am purfenikina le nu kanjermba katesenaik le nu pitik ndo ngisika kina.

³² Tanjana le nale nakile nakile munju kanjerka sakinaik: O son. Sine ndinje ilmba kuyar pasa tugunu sake likat le gare sunjo kamuskik nginaik.

³³ Kile nale pastinga luka Yerusalem kinaik ka tanje nuje dubinaig tanjo 11 nane afu turmba manjurka minnaig le nane tugum kinaik le kanjerka sanikinaig:

³⁴ O sinjka. Sunjo nu manj tingat. Simon nu kanjerat nginaig le

³⁵ nale mata wam ndinje promba ka nu Emausnje bret fetfetna le nale nu kila pilnaik ta njakmba kubeu ninginaik.

Yesus dubinaig mbal afu nu kanjernaig

(Mateus 28.16-20; Markus 16.14-18; Yohanus 20.19-23; Aposel 1.6-8)

³⁶ Nale kubemba minnaik le Yesus nu mayok ka nane ngamuknje tingina.

³⁷ Nane piriri njayomba kuru-kuruka mindekanu nga idusnaig le

³⁸ nu nane saningina: Ndanam tane piriri njayomba wamdus te-sulude.

³⁹ Ye tuku wai kupe nzilal kanjerkap. Pro ye tuku ngarosu kirembe kila palpe. Te yenge. Mindekanu nane ngarosu kugatok ngina.

⁴⁰ Nu tanjamba saningina sulumba nuje wai kupe nzilal tumningina le

⁴¹ nane gare sunjo tumba ndek wamdus tero ndakinaig le nu nane kusnaningina: Tane nyamagan njak e ngina le

⁴² nane kualegan uganu ande tunaig le

⁴³ tumba nane am mbolnje nyina.

⁴⁴ Kile Yesus nu nane saningina: Ye o buk tane ndon minmba Moses tuan tanjo kame njakmba tuku kuyar mune kuyar ye tuku kuyarkinaig ta njakmba kumungamngat nga satinjen ngina.

⁴⁵ Tanjamba nu nane kuyar kila pilwaig nga nu nane wamdus purfeu serningina sulumba

⁴⁶ saningina: Tuan tanjo kame nane Kristus tuku tenemba kuyarnaig: Nu rar sunjo tumba kumwa sulumba mara kenju mbolnje man tinungat.

⁴⁷ Nane afu nu tuku nyu tumba Yerusalemnje tugu pilmba ka ma njakmba mbolnje kukliwamngaig. Kukliwaig le nane ismba ngamungal biye mbilwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilaingamngat. Nane tanjamba ye tuku kuyarnaig.

⁴⁸ Tane wam kame te njakmba kilemayokkamngaig.

⁴⁹ Tane isap. Mam nu ande prowam tuku sakina ta nu kukuli le tane mbol prowamngat. Tane Yerusalem kusre ndawap. Samba mbolok sanjri tairnga minap ngina.

Kuate nu Yesus te-dungina

(Markus 16.19-20; Aposel 1.9-11)

⁵⁰ Kile Yesus nu nane kilmba mayok ka kumba Betani tumbran prona ka tanje nuje wai te-dungina nane nyaro ningina.

⁵¹ Tanjamba minna le Kuate nu te-dungina le nane kusreka samba mbol kina.

⁵² Tanjungana le nane gare tormba luka
Yerusalem kinaig sulumba

⁵³ tanje nane mara mindek kusem
wande sunjo sinamnge Kuate tuku
nyu te-dunga minnaig.

Son.

YOHANUS

Yohanus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tanjo 12 madiningina ta Yohanus nu nane tuku ande. Nu mara mindek Yesus tugumnge minmba nu tuku kume purmba minna tukunu pasa ngakmba Yesus nu yaba pasambi Zu mbal saningina ta tugunu kilimok kuklimba nu tumna le nu katese mayena.

Yohanus nu nuje nyu yabuka tanjo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta tuku sakina ta nu nuje mironjo tuku sakina. (Yohanus 20.2; 21.7 kanjerap).

Yohanus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu terjenmba. Yesus nu Kuatenge madina tanjo. Nu Kuate tuku Kinjo ta sine son nga nu kila pile mayebe nga nu pasa te kuyarke likina. Sine Yesus tuku son ngube ta sine nuje nyu mbolnge abo tugu minmba minam tuku tamngig. (Yohanus 20.30-31 kanjerap).

Minje Pasa abo ngak

¹ O buk kilke te nda minna le ande nyunu Minje Pasa minmba minna. Nu Kuate ndon minmba minna. Minje Pasa nu Kuate.

² Tugu mbolnge nu nale Kuate ndon minmba minnaik.

³ Nu aganj ndende ngakmba kile-mayokkina. Nu kile-mayok ndakina kande aganj ndindo mata mine ndakate kande. Nu ndo tugu.

⁴ Abo manau ta Minje Pasa nu miro. Abo manau nu bulu tananj sine tanjo kilnasingit.

⁵ Bulu ta ma make sinamnge bulungate le ma makenge bulu kupe seram kumunj kuga.

⁶ Tanjo ande Kuatenge kukulna le prona ta nyunu Yohanus.

⁷ Nu bulu ta tuku manau te-mayokmba saninguwa le ngakmba son ngam tuku nu prona.

⁸ Yohanus nu bulu ta kuga. Nu bulu ta tuku manau te-mayokam prona.

⁹ Bulu tugusek tanjo pino ngakmba kiljaningam tuku kilke te mbol prowam bafuna.

¹⁰ Nunge kilke te te-mayokna sulumba minna ma ma nu kilke te mbol prona. Prona le kilke mbol mbal nane nu katese ndanaig.

¹¹ Nu nuje mbal tugum prona le nane nu nzalinu te ndakinaig.

¹² Afu nu nzalinu tumba nu kumunj nginaig mbal Kuate nu nane nyu ningina le nane nu tuku kinjo kame mayok kinaig.

¹³ Nuje kinjo kame mayok kinig mbal ina mam tuku ndare ko ngarosu tuku nzali ko tanjo tuku wamdusembi kuga. Kuate nu nuje manau nane sinamnge pilit le nuje kinjo kame mayok kinig.

¹⁴ Minje Pasa nu sine tanjo tananj mayok ka sine ngamuknge minna le sine nu tuku tugusek manau tanjo make patikam manau nu kumunjganu ngak minna le kanjerka Mam Kuate tuku Kinjo ndindo ta kila pilgen.

¹⁵ Yohanus nu tanjo ta kangermba nu kumumbi wika saningina: Ande ye ngumnemnge prowamngat nga satingen tanjo ta not. Ye nda minen le nu minmba minna. Ta tuku nu ye liyumba mbolnge minit nga satingen ngina.

¹⁶ Wam magenu ngakmba nu mbolnge kumunjganu ngak minig le sine nu tugumnge kileg. Nu sine ake sinanj make patika lato-latomba singit.

¹⁷ Moses nu prona le tukul manau mayok kina. Yesus Kristus prona le tanjo ake sinanj make patikate manau le tugusek manau mayok kinaik.

¹⁸ Ande nu Kuate kanjer ndate. Nuje Kinjo Ndindo nale Mam ndon ndindo minmba munju kume purkik ta nunge Mam nuje tuku manau te-mayokna le kile kanjereg.

Yohanus kule pisne tanjo pasa kuklina
(Mateus 3.1-12; Markus 1.2-8; Lukas 3.1-18)

19 Zu afu Yerusalemnge Yohanus tuku pasa pilnaig le pris mbal Levi tuku ndare afu ndonj pro Yohanus kusnanaig: Ne ima nginaig le

20 nu nuŋe mironj tuku yabu ndaka te-mayokmba saningina: Kuatenge madina tanjo Kristus ye nu kuga ngina.

21 Tanjakina le nane nu manj kusnanaig: Ne Kristus kuga ngate ta ne ima. Ne tuan tanjo Elia e nginaig le nu sakina: Ye Elia kuga ngina le nane manj lato kusnanaig: Tuan tanjo sunjo prowam tuku nga sakade ta nenge e nginaig le ye nu kuga ngina.

22 Kile nane nu sanaig: Ne ima. Nane afu sine kukulsinggaig ta ndanmba nane saninbe. Ne nane mironj tuku ndankate nginaig le

23 nu ndek nane saningina: Ye tanjo ma baknu mbolnge wika tenenmba saka minet: Sunjo tuku ndin te-tiwap nget. *Aisaia 40.3*

Tuan tanjo Aisaia nu tanjamba o buk ye tuku sakina ngina.

24 Nane Farisinge kukulninginaig mbal ta manj lato Yohanus kusnanaig:

25 Ne Kristus ko Elia ko tuan tanjo sunjo ande kuga ngate ta ndanam saka ne tanjo pino kule pisneningit nginaig le

26 nu ndek saningina: Ye kulembi tanjo pino kule pisneninget. Ande nu tane ngamuknge pro minit ta tane nu gilai minig.

27 Nu ye ngumnemnge prowamngat ta nu ye liyate. Ye tanjo mayenu kuga. Ye nu tugumnge loka nu tuku kupe ngaro tuku muli kukliwam tuku wam naj ta mata nu mbolnge kam kumun kuga ngina.

28 Betani tumbranj Yordan kule make simnge Yohanus nu nane kule pisneningmba minna le wam ta mayok kina.

Kuate tuku Sipsip Fat

29 Mafena le Yesus nu Yohanus tugum ilmba minna le nu kanjermba sakina: Ai si. Kuate tuku Sipsip Fat ilit

si. Nu kilke mbol mbal njakmba tuku une saukate.

30 Ande ye ngumnemnge prowamngat nga buk satinjen tanjo ta not. Ye nda minen le nu minmba minna. Ta tuku nu ye liyumba mbolnge minit nga satinjen.

31 Ye mata nu gilai minen ta tane Israel mbal nu kila palmbim tuku ye pro kule pisne piro biyamba minet ngina.

32-33 Kile Yohanus nu nane saningina: Ye mata Kristus gilai minen ta Kuatenge ye kule pisne piro biyam tuku kukulyina nunge ye wam paguyumba sakina: Tukul Guwa ndeka tanjo ande mbolnge minwa le ne kanjeramngat ta not. Nunge tane Tukul Guwambi tane tuku ngamungal kule pisne tanjan tingamngat nga sayina. Tukul Guwa nu samba mbolnge gami tanjan ndeka tanjo te mbolnge minna le kanjeren.

34 Ye wam ta kanjermba tanjo te nu Kuate tuku Kinjo ye katesemba kile nu tuku saka minet ngina.

Yesus nu tanjo afu madiningina

35 Mafena le Yohanus nu nuŋe dubiwanu tanjo armba ndonj tin minnaig le Yesus nu kumba minna le

36 kanjermba sanikina: Ai si. Kuate tuku Sipsip Fat kinit nosin ngina.

37 Tanjaka sakina le nu dubinaik tanjo ar ta pasa ta ismba Yesus dubimba kinaik le

38 nu mbilka kanjerka nale kusnanikina: Tale ndanam ilik ngina le nale nu sanaik: Rabi, ne wande ndan mbolnge minit nginaik. (Rabi pasa ta tugunu Tum Tanjo).

39 Kile nu ndek nale sanikina: Tale ilmba kanjerap ngina le nale nu ndonj kumba ka nu wande minna ta kanjernaik. Furiram ki kanum 4 mbolnge nale ka nu ndonj minnaik le ka furirna.

40 Nale Yohanus tuku pasa ismba Yesus dubinaik tanjo ar ta ande nyunu Andreus nu Simon Petrus tuku aba nuŋe.

* **1:41:** Mesias nyu ta tugunu: Kuatenge madina tanjo

⁴¹ Nu pitik ndo mambo nuṅe sota te-silika sana: Sile Mesias* kaṅgerik nga sana. (Mesias nyu ande Kristus).

⁴² Andreus nu mambo nuṅe mindemba Yesus tugum kina le nu kaṅgermba sana: Ne Yohanus tuku kiṅo Simon. Ne nyu kitek Sefas ṅgina. (Nyu ta tugunu Ndambe. Nane Grik pasambi Petrus ṅgade).

Yesus nu Filipus nale Nataniel wikina

⁴³ Mafena le Yesus nu Galilea ma mbol kambim saka Filipus te-silika sana: Ne ye dubiya ṅgina.

⁴⁴ Filipus nu Betsaidanu. Andreus nale Petrus ndoṅ nane tumbran tuma.

⁴⁵ Kile Filipus nu taṅgo ande nyunu Nataniel sota te-silika sana: Moses tuan taṅgo ṅakmba ande tuku kuyarnaig ta sine nu kaṅgergig. Nu Nasaretnu taṅgo Yesus. Nu Yosef tuku kiṅo ṅgina le

⁴⁶ Nataniel nu sakina: i ... Nasaretnge taṅgo sunṅo ande prowam kumuṅ kuga ṅgina le nu lafumba sana: Ne ye ndoṅ ilmbe ka kaṅgera ṅgina.

⁴⁷ Nale kumba minnaig le Yesus nu Nataniel kaṅgermba sakina: Ai si. Israel taṅgo tugusek nu yabri maṅau kugatok ṅgina le

⁴⁸ nu pasa ta ismba Yesus sana: Ne ndaṅmba ye tuku wamdus kila palet ṅgina le nu ndek sana: Ne Filipusnge wi ndakat le ne fik ail kumnem taṅge minat le ye ne kaṅgernit nga sana.

⁴⁹ Taṅakina le Nataniel nu ndek sana: Rabi, ne siṅka Kuate tuku Kiṅo. Ne Israel tuku Gabat Sunṅo ṅgina le

⁵⁰ nu sana: Ne fik ail kumnemnge minat le kaṅgernit ṅgit ta tuku ne ye tuku son ṅgate e? Ne wam kitek sugokanu wam te limba kaṅgerkamṅgat ṅgina sulumba

⁵¹ sakina: Ye siṅka sanamṅgit. Ngumneṅga samba talkuwa le Kuate tuku eṅel kame ye Ndindo Katesek Taṅgo tugum ndeka mbumba kumba minwaig le ne kaṅgernuṅgat ṅgina.

2

Kana tumbran pino tam tuku pagunaig

¹ Mara armba kuganaig le Galilea ma tugu Kana tumbranṅge taṅgo ande pino tam tuku pagumba nye sunṅo prona. Yesus ina nuṅe mata nane ndoṅ taṅge minna.

² Nane pasa pilnaig le Yesus nuṅe dubiwanu mbal ndoṅ mata ka taṅge minnaig.

³ Nane isukusmba kumba grep kule kuganaig le Yesus ina nuṅe nu sana: Nane grep kule kugawaig ṅgina le

⁴ nu sana: Ina, ndaṅam ne ta tuku sayate. Ye tuku ait kile ṅgina.

⁵ Taṅakina le ina nuṅe nu kumba ka piro mbal saningina: Nu wam ande kam tuku satinguwa kande nu tuku pasa kumuwap nga saningina.

⁶ Wande ta mbolṅge kule lingam tuku waim sugo 6 minnaig. Waim ta tuku ndindo 100 lita taṅaṅ. Zu mbal tuku maṅau waim ta kule kutumba kupe wai minyangaṅ tuku.

⁷ Kile Yesus nu piro mbal saningina: Waim ṅakmba te kule linṅe likap ṅgina le nane kule linginaig.

⁸ Taṅanaig le nu ndek saningina: Kule afu murko sinamṅge tolmba ka pagu kulatkanu taṅgo tape ṅgina le nane taṅanaig.

⁹ Kule grep kule kuilkina ta pagu kulatkanu taṅgo fudiṅmba tumba nyina. Aningṅe grep kule prona ta nu gilai. Piro mbal kule tolmaig nanenṅe ndo kila. Nu gilai minmba nu taṅgo nu pino tam tuku wika sana:

¹⁰ Singine maṅau ta sine ambonṅa grep kule kikoṅnu taṅgo niṅmba ka nane ṅakmba nye kumude le ṅgumneṅga grep kule kaglinu suk ta niṅgeg le nyade. Ne maṅau mbilmba kile ndo grep kule kikoṅ ṅayo singit le nyeg ṅgina.

¹¹ Yesus nu Galilea ma tugu Kana tumbranṅge wam tamba tugu pilmba nuṅe saṅgri te-mayokna. Taṅana le nuṅe dubinaig mbal nu siṅka Kuatenṅge madina taṅgo ta son ṅginaig.

¹² Ait ta kugana le Yesus nuñe ina maib kat nuñe kilmba nuñe dubiwanu mbal ndonj ndek kinaig ka Kaperneum tumbranñge ait afu tanje minnaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo wakeina

(Mateus 21.12-13; Markus 11.15-17; Lukas 19.45-46)

¹³ Zu mbal tuku pagumba nye sunjo nyunu Pasowa patukina le Yesus nu mbumba Yerusalem kina ka ¹⁴ tanje kusem wande sunjo sinam kumba kawan tanje afu makau sipsip umanj kurinum piyaningam tuku patike lika afu ndametinj munju walka minnaig le kanjerkina.

¹⁵ Nu kanjerka muli kilmba pirka rabeñ wakeimba tumba nane ñakmba makau sipsip turmba kogronka pitaikina sulumba ndametinj munju walka minnaig mbal nane tuku ndametinj bareññimba nane tuku mbain kile-panke likina.

¹⁶ Tanjamba nu umanj kurinum piyawam tuku patikinaig mbal saningina: Aganj ndende te kilmba kape. Mam tuku wande te tane mbilmba piya ma tananj nda palpe ngina.

¹⁷ Tanjakina le nuñe dubinaig mbal wam ta kanjermba kuyar pasa ande idusnaig ta teñenmba.

Ye ne tuku tukul wande minam tuku ngamunggal kunde-kundete ngate. *Mune 69.9*

¹⁸ Kile Zu mbal ta nane Yesus sanaig: Ne sine pitaikat ta manau kitek sangrinu ka le sine ne nyu ñak ngube nginaig le

¹⁹ nu ndek saningina: Tane kusem wande sunjo te sambriwe suluwap le mara keñmba mbolñge ye manj te-tiwamngit ngina.

²⁰ Tanjakina le Zu mbal nane ndek pirerek purka sakinaig: i ... Nane kusem wande te yar 46 pirokinaig. Yoi. Ne mara keñmba te-tiwam sakate e nginaig.

²¹ Yesus nu kusem wande tuku sakina ta nuñe ngarosu tuku yaba pasa tumba tanjamba sakina.

²² Ngumneñga Yesus nu kumna sulumba manj tingina le nuñe dubiwanu mbal nuñe pasa ta manj idusnaig. Idusmba nuñe pasa kuyar pasa ta turmba son nginaig.

²³ Pasowa ait mbolñge Yesus nu Yerusalemñge wam kitek sangrinu ke likina le nane gudommba nu tuku son nginaig ta

²⁴ nu nane tuku nzali dubi ndana. Nu nane ñakmba tuku wamdus kila.

²⁵ Andenñge nu ande tuku sa ndana le nu ñakmba ta kila minna.

3

Nikodemus nu Yesus ndonj pasati-naik

¹ Farisi tanjo ande nu Zu mbal tuku gabat tanjo minna ta nyunu Nikodemus.

² Nu furir Yesus tugum promba nu sana: Tum Tanjo, Kuate nu ne ndonj minit le ne tanjamba wam kitek sangrinu ke likate. Nu ne ndonj nda minwa ta ne tanjamba ke likam kumun kuga. Ta tuku sine kila. Kuate nu ne kukulnina le pro sine tumsiñmba minit ngina.

³ Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Ye sinja ne sanamngit. Tane kiño dabro kitek tananj manj mayok nda kape ta tane Kuate kulatkate ma sinam kine nda ngina le

⁴ nu ndek sana: i ... Ndanmba tanjo buk sunjokina ta ina nuñenñge manj te-palmbimngat. Nu luka ina nuñe tuku fungul sinam kuwa le manj te-palmbim kumun kuga ngina le

⁵ Yesus nu manj sana: Ande nu kule le Tukul Guwanje kitek te-pile ndakuwaik ta nu Kuate kulatkate ma sinam kine nda.

⁶ Ande nu tanjonje te-pilit ta nu ngarosu ndo. Ande nu Tukul Guwanje te-pilit ta nu Tukul Guwa ñak minmba samba mbolok tanjo mayok kinit.

⁷ Tane kiño dabro kitek manj mayok kambim tuku sanit ta tuku wamdus sulu ndawa.

⁸ Bubre nuñe nzali dubimba prote le tane fudunu isig. Nu aninñge tinja ka aninñge kugate ta tane tugunu

katese ndade. Tanjamba ndo Tukul Guwanje ande kitek te-pilit ta tane tugunu mata katese ndade ngina.

⁹ Nikodemus manj lato Yesus sana: Ne manjau sakate ta ndanjanmba mayok kinit ngina le

¹⁰ nu ndek sana: Ne Israel mbal tuku tum tanjo ande ta ne ndanam tugunu katese ndate?

¹¹ Ye sirjka pasa sanamngit. Sine wam afu kila mineg ta kile-mayokkeg. Wam afu ammbi kanjerkigenj ta satinjeg le tane sine tuku pasa ta pitaide.

¹² Ye kilke mbolok wam saket ta tane son ngam fugude. Samba mbolok tuku wam saki ta tane sirjka son ngam kumunj kuga.

¹³ Ande nu samba mbol kine ndakate. Ye Ndindo Katesek Tanjo ndo samba tumbranje minen sulumba ndeken.

¹⁴ Moses nu ma baknu mbolnje mbenj kanu ail mbolnje pilmba tedungina tanjamba ndo nane ye Ndindo Katesek Tanjo ail mbolnje pilmba tedungamngaig.

¹⁵ Ye te-dunguwaig le ande nu ye kumunj nga son nguwa ta nu abo tugu tumba minmba minamngat ngina.

¹⁶ Kuate nu kilke mbol mbal njakmba tuku kume purmba nuje Kiyo nuje ndindo ningina. Ima nu Kiyo nuje kumunj nga son ngate ta nu ngisi ndaka abo njak minmba minamngat.

¹⁷ Ta ndanam? Kuate nu Kiyo nuje kukulna le kilke te mbol prona ta une tuku pa ningam tuku pro ndana. Nu tanjo pino njakmba tuku muskil kiletidinjam tuku prona.

¹⁸ Ima nu tuku kume tuku sanjri tomba tinjua ta Kuatenje nuje une tuku pa tuwe nda. Ima nu Kuate tuku Kiyo ndindo tuku son nda nguwa ta nu nuje une tuku pa tam tuku minit.

¹⁹ Tanjo afu nane nangine une tuku pa tam tuku minig ta tugunu tenenmba. Bulu tugusek nu kilke te mbol prona le tanjo nane wam njagonu kade tukunu nane bulu ta mbulmba ma make nzaliningit.

²⁰ Tanjo nu uneka minit ta bulu tanje nu wam kate ta kile-mayokkikat nga nu bulu kua ka maskenje minit.

²¹ Tanjo nu manjau tugusek mbolnje minit ta nu Kuate tuku nzali dubimba manjau kate ta te-mayokam tuku bulu tugum prote nga Nikodemus sana.

Yohanus nu Yesus tuku sakina

²² Kile Yesus nu nuje dubinaig mbal ndonj tinja Yudea ma tugu mbol kinaig ka tanje minmba nu tanjo pino kule pisneningina.

²³⁻²⁴ Yohanus nu muli wandeknje mine ndaka minmba nu Enon tumbranje minna. Enon tumbranj nu Selim tumbranj patuknje. Tanje kule gudommba minnaig tukunu tanjo pino nane Yohanus tugum pronaig le nu nane mata kule pisneningina.

²⁵ Ait ande Yohanus dubinaig tuku tanjo nane Zu tanjo ande ndonj kule pisne manjau tuku kualeyauka minnaig. Nane Yohanus tugum promba nu sanaig:

²⁶ Tum Tanjo, ne Yordan kule simnje tanjo ande ne ndonj minna le ne nu tuku manjau te-mayokmba sakina ta kile nu tenje kule pisneningit. Nane njakmba nu tugum kumba minig nga sanaig le

²⁷ nu ndek saningina: Kuate samba mbolnje minit nu tanjo sanjri tuwit le pirokate.

²⁸ Ye o buk tane satinjen le isnaig. Kuatenje madina tanjo ye nu kuga. Ye nu tuku ndin wakeiwam tuku ambonja Kuatenje kukulyina.

²⁹ Tanjo ande nuje pino ndinok imanje tate? Nuje tanjo nujenje tate. Tanjo ta nu gare njak minit le tanjo gulab nuje nu gare pasa ta ismba nu mata gare-garekate. Ye mata tanjan. Nane nu tugum kumba minig le ye kanjermba gare sunjo tet.

³⁰ Kile ye tuku nyu ibenj ka kugawa le nu tuku nyu sunjoka ka mbol kuwa ngina.

³¹ Ande mbol ambenje ndekina ta nu sine njakmba lisiymba nu mbolnje minit. Sine kilke te mbolnje progenj

ta sine kilke mbolok tango ndo. Sine kilke mbolok wam ndo sakeg. Ande nu samba mbolnge ndekina ta sine njakmba lisiŋmba nu mbolnge minit.

³² Nu wam kanŋerka isna ta kumumbi sakate le njakmba nu tuku pasa pitaide.

³³ Ande nu tuku pasa son ngate ta nu maŋau tambi nu Kuate tuku pasa mata son ngate.

³⁴ Kuatenge kukulna tango ta nu Tukul Guwa njaknu tuwit tukunu Kuate sakate taŋamba nu mata sakate.

³⁵ Mam Kuate nu Kiŋo nuŋe tuku kume purte sulumba nu agan ndende njakmba nu tuku wai mbolnge patikina.

³⁶ Ande nu Kuate tuku Kiŋo nu kumuŋ nga son nguwa ta nu abo tugu njak minmba minamngat. Ande nu Kuate tuku Kiŋo tuku miŋge pitaiwa ta nu abo tugu te nda. Kuate tuku gubra nu mbolnge minmba minamngat nga sakina.

4

Yesus nu Samaria pino ndoŋ pasatina

¹ Yesus nu Yohanus limba tango pino gudommba kule pisneniŋgina le nane nu dubinaig ta Farisi mbal kila minig nga nu Yudea ma tugu kusrena.

² Yesus nu nuŋe mironŋ tango pino kule pisne ndaniŋgina. Nuŋe dubinaig tango taŋe nane kule pisneniŋginaig.

³ Nu Yudea kusremba maŋ Galilea kambim saka kina.

⁴ Ndin ta Samaria ma tugu ngamuk ngamuk kina.

⁵ Nane ndin dubimba kumba Samaria tuku tumbran ande Sikar pronaig. Sikar tumbran ta kilke ande Yakobnge o buk kiŋo nuŋe Yosef tuna ta patuknge minna.

⁶ Ma ta mbolnge kule burok Yakobnge wakeina tuku minna. Ki kanum 12 taŋaŋ Yesus nu lika ma ma matuk ka nu ka kule burok ta tugumnge minyokina.

⁷⁻⁸ Nuŋe dubinaig tango nane buk nyamagan piyawam tumbran kinaig

le Yesus nuŋe ndo taŋe minna. Taŋamba minna le Samarianu pino ande kule kunyam ndekina le nu ndek pino ta sana: Kule kunymba sa le nyi ngina le

⁹ nu ndek sana: Ndanam saka ne Zu tango ye Samaria pino kule yabaŋyate ngina. (Zu mbal Samaria ndoŋ ulendika waim ndindombi kule nye ndakade tuku).

¹⁰ Yesus nu lafumba sana: Kuate nu agan mayenu tango niŋgit ta ne gilai. Ye ne kule yabaŋnit ta ne ye mata gilai. Ne ye kila kande yabaŋyate le ne abo njak minmba minam tuku kule tinet kande nga sana le

¹¹ pino ta nu sana: Sungo, burok te kule o sinam nziŋge minit. Ne kunyam tuku murko kuga. Ne aniŋge kule abo njak tumba samngat.

¹² Sine tuku mbuŋ sungo Yakob nu kule burok te sarkina. Nu nuŋe kiŋo kame aganmor turmba kule te nyumba minnaig. Ne nu limba kule kise sam sakate e ngina le

¹³ nu lafumba sana: Ima nu kule milka te nyuwa ta nu maŋ kule parawamngat.

¹⁴ Ima nu ye kule tuwi le nyuwa ta nu maŋ kule parawe nda. Kule ta nu tuku ngamunŋal sinamnge bulbulmba prote taŋaŋ minwa le nu abo tugu tumba minmba minamngat ngina.

¹⁵ Taŋakina le nu ndek Yesus sana: Sungo, kule ta ye sa le nyi sulumba ye maŋ kule paraye nda. Ye maŋ kulenu lulu ndaki ngina le

¹⁶ nu pino ta sana: Ne kumba ka tango nane tumba prowa ngina le

¹⁷ nu ndek sakina: Ye taŋgo kugatok ngina le nu sana: Ne taŋgo kugatok ngate ta siŋka sakate.

¹⁸ Ne buk tango wai inum sulumba kilmba kusreke likina. Taŋgo ne njak minit ta ne tuku kuga. Ne ake gula-bte. Ne taŋgo kugatok nga sakat ta ne yabri ndakat ngina.

¹⁹ Nu pasa ta ismba sana: Sungo, ye kile katesewet. Ne tuan tango ande.

²⁰ Ye ne tuku kusna njak. Sine Samaria sine tuku wa mbuŋ kame tabe te mbolnge Kuate tuku nyu

te-dunga nu mbarinanu. Tane Zu mbal Yerusalemnge ndo Kuate tuku mbarinam tuku ma minit nga sakade ngina le

²¹ nu ndek sana: Ye pasa sanamngit te ne ise mayewa. Ait ande prowamngat ta tane tabe te mbolnge ko Yerusalemnge Kuate mbarinanda. Manau kitekmbi Kuate mbarinamngaig.

²² Tane Samaria mbal Kuate fudinmba kila pilmba nu mbarinde. Sine Zu mbal nu kila minmba mbarindeg. Nu sine ngamuknge ande tango pino tuku muskil kile-tidingam tuku te-mayokamngat.

²³ Mine minemba manau kise prowamngat. Kile buk tugu pilit. Ima nu sinjka Mam Kuate mbarinam idusmba kande Tukul Guwambi tugusemba Mam mbarinwa. Mam nu tango kame tana nu mbarinam tuku sota minit.

²⁴ Kuate nu Guwa tukunu ima nu Kuate mbarinam idusmba kande nu Tukul Guwambi tugusemba nu mbarinwa ngina.

²⁵ Kile pino ta nu sana: Mesias nyunu ande Kristus nu prowamngat ta ye kila. Nu promba wam njakmba tumsingamngat ngina le

²⁶ nu ndek sana: Ye kile ne ndon pasatek te ye nunge ngina.

²⁷ Nu tanamba saka minna le nune dubiwanu tango nane luka pro nu pino ta ndon pasata minna le kanjermba piriri nayonaig. Piriri nayomba ne ame aganj sotate ko ne ndanam nu ndon pasatate nga kusna ndanaig.

²⁸ Kile pino ta waim kusremba luka tumbran kina sulumba nane saningina:

²⁹ Tango ande ye manau njakmba ke liken ta kile-mayokka sayat. Nu Kristus inde. Tane ilmba ka kanjerap ngina.

³⁰ Tanakina le nane ndek tumbran kusremba nu sota kinaig.

³¹ Pino ta ka tumbranngge minna le Yesus dubiwanu tango nane nu

sanaig: Tum Tango, ne nyamagan tumba nya nga saka minnaig le

³² nu nane saningina: Ye nyamagan ande nyam tuku minit ta tane gilai ngina le

³³ nune dubiwanu mbal nane ndek nanjine nanjine sakinaig: Andenge nyamagan tawet le nyat inde nginaig.

³⁴ Kile Yesus nu nane saningina: Kuatenge ye kukulyina le ye nu tuku nzali dubimba nu tuku piro suluwam tuku ta ye tuku nyamagan.

³⁵ Tane tenemba pasa sakade. Tambun bailkamba kugawa le nyamagan alonu kilam tuku ait prowamngat nga sakade. Ye tane satinamngit. Tane nyam piro si kanjerkap. Nyamagan buk magekinaig. Kilam tuku ait buk kumungat.

³⁶ Tango nu alonu kilit nu kile ndo piyanu tate. Nu nyamagan kilit ta nu tango pino abo minmba minam tuku kilit. Wam ta tuku nyamagan tumunu ngukate tango nyamagan alonu kilit nale arnen gare-garekik.

³⁷ Tane tuku yaba pasa ande tenemba. Andenge nyamagan tumunu ngukate le andenge nyamagan alonu kilit nga sakade. Yaba pasa ta son.

³⁸ Tane piroka nyamagan ngu ndakinaig. Alonu kilam tuku ye kukultinget. Afu piro karenkinaig le tane alonu kilig nga saningina.

³⁹ Pino ta nu Sikar tumbran mbal saninmba sakina: Tango ta ye manau ke liken ta njakmba kile-mayokka sayat ngina. Tanakina le Samaria tumbran takok mbal gudommba Yesus tuku son nginaig.

⁴⁰ Nane kumba Yesus tugumnge nu nane ndon minam tuku ngailkinaig le nu ait armba nane ndon minna.

⁴¹ Afu gudommba nu tuku pasa ismba nu tuku son nga

⁴² nane ndek pino ta sanaig: Sine ambonga nenje sakina le ismba son ngigen. Kile sinjine miron nu tuku pasa ismba nu Kristus Kuatenge madina tango ta kila pileg. Nu kilke mbol mbal muskil kile-tidinge ningam tuku tango nga sakinaig.

Yesus nu gabat tanjo ande tuku kiŋo wakeina

⁴³⁻⁴⁴ Yesus nu o buk sakina: Tuan tanjo ande nuŋe tumbran tuguk mbal nane nu talade ŋgina. Ta tuku mara armba kuganaig le nu Yudea ma tugu kusremba Galilea kambim saka kina.

⁴⁵ O buk Yesus nu pagumba nye sunjo ait mbolŋge Yerusalemŋge wam kitek sangrinu afu ke likina le Galilea mbal pagumba nye ta tuku pronaig ta nane kanŋerkinaig. Ta tuku kile nu Galilea prona le nane gare-gareka nu nane ndoŋ minam tuku sanaig.

⁴⁶ Nu Galilea ma tugu promba man Kana tumbran kina. Nu buk tanje kule mbilna le grep kule prona tuku. Ka tanje minna le Kaperneumŋge gabat tanjo ande kiŋo nuŋe guaze sunjo tina.

⁴⁷ Nu tawo ndo minna le mam nuŋe Yesus nu Galilea prona pasa ta ismba nu tugum kumba kiŋo nuŋe wakeiwa ŋga sarsarmba minna le

⁴⁸ nu ndek sana: Tane wam kitek sangrinu pirerek purkam tuku kanŋermba ndo ye son ŋgade ŋgina.

⁴⁹ Tanakina le gabat tanjo ta nu Yesus sana: O Sunjo, ne pitik ndeka. Ye tuku kiŋo kumikat ŋgina le

⁵⁰ nu ndek tanjo ta sana: Ne ndek kaye. Kiŋo nane kume nda ŋgina le nu Yesus tuku pasa ismba son ŋga ndek kina.

⁵¹ Nu ndek kina ka ndinŋge nuŋe piro tanjo afu mbumba nu kanŋermba sanaig: Kiŋo nane nu mayekina ŋga sanaig le

⁵² nu ndek nane kusnaniŋgina: Ki ait ndaŋ mbolŋge nu mayekina ŋga kusnaniŋgina le nane nu sanaig: Kubele ki mbilna le ŋgarosu pa tingina ta mukuna ŋginaig.

⁵³ Tanakinaig le mam nuŋe nu pasa ta ismba Yesus nu kiŋo nane kume nda ŋgina ait ta mbolŋge ndo kiŋo nuŋe mayekina ta katesena. Tanamba tanjo ta nuŋe wande tuma mbal ŋakmba Yesus tuku son ŋginaig.

⁵⁴ Yesus nu Yudea ma tugu kusremba pro Galileanŋge minna ta nu wam kitek sangrinu tambi nu ke arna.

5

Yesus nu Betesda kule tugumŋge tanjo wakeina

¹ Kile Zu mbal tuku pagumba nye sunjo ait ande prona le Yesus nu mbumba Yerusalem kina.

² Tumbran sunjo mbol tanje sipsip tuku malanŋa patumba kule kualin fudinŋdo ande minna. Kule ta Hibrupasambi nyunu Betesda. Kule makembiŋge baibai wai inum sulumba minnaig.

³ Baibai ta sinamŋge guaze mbal gudommba afu am tukulok afu kupe ŋaigonu afu ŋgarosu milmailkanu tanamba kinye ŋak mine likinaig. [Mine lika kule galmunŋwa ŋga tairŋga minnaig.]

⁴ Sunjo tuku enjel ande ait afu nu kule mbolŋge ndekanu le kule galmunŋanu le ima nu ambonŋa kambinu ta nu mayekanu.]

⁵ Tanjo ande yar 38 guaze ŋak nu tanje minna.

⁶ Yesus nu kanŋermba nu ait kuennu tanamba minna ta kila pilmba ndek nu kusnana: Ne mayekam iduste ŋga kusnana le

⁷ guaze tanjo ta nu sana: O Sunjo, kule galmunŋe le ande nu ye tumba kule mbol palmbim tuku mine ndakate. Ye yiŋe mironŋ kule mbol kambim tuku tumet le ande nu ye liyumba kule mbol kinit ŋgina.

⁸ Tanakina le Yesus ndek nu sana: Ne tinga nane nzanŋzanŋ kuramba kaye ŋgina le

⁹ nu pitik ndo mayeka tinga nuŋe nzanŋzanŋ kuramba lika kina.

¹⁰ Ait ta kusem ait tukunu Zu gabat afu tanjo ta kanŋermba kusnanaig: Ndanam saka ne tukul lukamba nane nzanŋzanŋ tumba lika kinit ŋga sanaig le

¹¹ nu nane saniŋgina: Ande nu ye wakeiyat ta nuŋge nane nzanŋzanŋ kuramba kaye ŋga sayat le tanjawet ŋgina.

¹² Tanjamba saniŋgina le nane ndek nu kusnanaig: Imaŋge ne tanjamba sanat ŋginaig.

¹³ Ma ta mbolŋge tanjo pino gudumba minnaig le Yesus nu buk kina tukunu mayekina tanjo nu ima nu wakeina ta lislisimba katese ndana.

¹⁴ Mine minemba Yesus nu kusem wande sunjo sinamŋge tanjo ta kanjermba sana: Ata. Kile ne maye minit. Naŋe une maŋau ŋakmba kusreka. Kuga ta piti ande ne mbol prowikat ŋgina.

¹⁵ Tanjakina le tanjo ta kumba ka Zu mbal saniŋgina: Tanjo nu ye wakeiyat ta Yesusŋge ŋgina.

¹⁶ Yesus nu kusem mbolŋge nu wakeina tukunu Zu mbal nane pro nu piti sermba minnaig le

¹⁷ nu lafumba nane saniŋgina: Yiŋe Mam ndinok nu piroka minit. Ye mata piroka minet ŋgina.

¹⁸ Tanjakina le Zu mbal nane pasa ta ismba sakinaig: A ... nu ambonja kusem lukawat. Kile nu lato mbarmba Kuate nu yiŋe Mam ndinok ŋgat ta nu Kuate ndon kumu kumu minanu tanaŋ ŋgate ŋginaig. Tanjaka nane maŋ gubra tumba nu siŋka balewam tuku pasa sanjri pilenaig.

Yesus nu nuŋe mironj tuku Zu mbal saniŋgina

¹⁹ Kile Yesus nu nane saniŋgina: Ye siŋka satingamŋgit. Ye Kuate tuku Kiŋo yiŋe wamdusmbi piro afu kam kumuŋ kuga. Mam nu piro ke likate le kanjerket ta ndo ke liket.

²⁰ Nu ye nuŋe Kiŋo tuku kume purte sulumba wam ŋakmba ke likate ta ye tumyate. Ye wam ke liket te ŋgumneŋga ta liniŋmba wam kitek sanjrinu tumyuwa le tane kanjerka pirerek purkamŋgaig.

²¹ Mam nu kumanu mbal abo niŋmba kile-tidingate tanjamba ndo ye nu tuku Kiŋo yiŋe nzali dubimba kumanu mbal afu abo niŋget.

²² Mam nu tanjo tuku maŋau pileniŋmba lafunu niŋgam tuku piro ta ke ndakate. Piro ta ye wai mbolŋge pilna.

²³ Nane Mam tuku nyu te-dunŋade tanjamba ye tuku nyu te-dunŋuwaig ŋga Mam nu piro ta ye sina. Ima nu ye tuku nyu te-du ndanŋate ta nu Mam ye kukulyina nu tuku nyu mata te-du ndanŋate.

²⁴ Ye siŋka satingamŋgit. Ima nu ye tuku pasa ismba Mam ye kukulyina nu tuku son ŋgate ta nu abo tugu minmba minam tuku ŋak minit. Nu une tuku pa lafunu te nda. Nu ŋgisikam tuku wam kusremba abo minmba minam tuku ŋak minit.

²⁵ Ye siŋka satingamŋgit. Mine minemba ye Kuate tuku Kiŋo kumanu mbal yalpe ŋgi le nane ŋgamukŋge ye tuku wi isig mbal tinga abo ŋak minmba minamŋgaig.

²⁶ Mam nu abo maŋau miro. Ye nu tuku Kiŋo sanjri sina le ye mata abo maŋau miro.

²⁷ Kuate nu tanjo tuku maŋau pilenja lafunu niŋgam tuku ye Ndindo Katesek Tanjo nyu sina.

²⁸ Tane pasa te tuku wamdus tesulu ndawap. Ait ande prowa le nane mindesin patikade ma sinamŋge minig mbal nane ye tuku wi ismba

²⁹ tinga mayok kanjaig. Nane afu maŋau magenu ke likinaig ta nane abo minmba minam tuku tingamŋgaig. Afu maŋau ŋaigonu ke likinaig ta nane pasa mbol kambim tuku tingamŋgaig.

³⁰ Ye yiŋe wamdusmbi wam ande kam kumuŋ kuga. Ye Mam tuku nzali dubimba tanjo pileniŋget. Ye yiŋe nzali dubiwam tuku idus ndawet. Nu ye kukulyina ta ye nu tuku nzali ndo dubiwam iduset. Ta tuku ye tanjo kumumbi pileniŋget.

³¹ Ye yiŋe mironj tuku saket ta tane son ŋgam kumuŋ kuga.

³² Kuate nu ye tuku saka minit ta son pasa. Nu tuku pasa ta ye kila.

³³ Tane tanjo afu kukulniŋginaig le pro Yohanus kusnanaig le nu mata son pasa ye tuku sakina.

³⁴ Tanjamba sakina ta nu tanjo ndo. Ye nu tuku pasa sunjomba idus ndawet. Ye tane tuku wamdus kilmba muskil kile-tidinge tingam

tuku idusmba Yohanus tuku pasa satinget.

³⁵ Nu sati tana ndin tumtingina le ait fagnu ndo tane gare nak nu ndon minnaig.

³⁶ Son. Yohanus nu kumumbi ye tuku sakina ta ye nu tuku pasa sungomba idus ndawet. Mam nu piro kam tuku sangri sina le piro ke liket tange Mam kukulyina ta te-mayokte. Ye ta tuku sungomba iduset.

³⁷ Tane Mam tuku nin tugu ise ndaka nu tuku tumail kanjer ndade ta nu ye tuku saka minit ta ye tuku piro mbolnge te-mayokte.

³⁸ Tane nu ye kukulyina tango son nda ngade tukunu nu tuku pasa tane sinamnge mine ndakate.

³⁹ Tane abo tugu minmba minam tuku tube nga tane piro karejka kuyar pasa burka minig. Kuyar pasa tange ye tuku sakate ta

⁴⁰ tane abo tugu tam tuku ye tugum prowam mbulig.

⁴¹ Tangonge ye tuku nyu tedunguwaig nga ye idus ndawet.

⁴² Tane tuku ngamungal ta ye kila. Tane Kuate tuku kume pur ndade.

⁴³ Ye Mam tuku nyu nak tane tugum prowen ta tane ye pitaiyade. Ande nu nuje nyu nak tane tugum prowa ta tane nu nzalinu tamngaig.

⁴⁴ Tangine nyu mbol kuwa nga tangine tangine mungu nyu kilemayokkade. Kuate tane tuku nyu kile-mayokkam tuku idus ndade. Ta tuku tane ye tuku son ngam kumun kuga.

⁴⁵ Tane ye tuku son nda ngade ta yenje Mam sawamngit nga idus ndawap. Kuga. Tango ande tane tala ndamba minig ta nunge tane tuku mbar ta te-mayokamngat. Tango ta Moses.

⁴⁶ Moses nu ye tuku kuyarna. Tane sinjka Moses tuku son ngade kande tane ye tuku mata son ngade kande.

⁴⁷ Tane nu tuku kuyar son nda ngade ta ndamba ye tuku pasa ismba son ngam kumun nga nane saningina.

6

Yesusnge tango 5,000 isukuneneningina

(Mateus 14.13-21; Markus 6.30-44; Lukas 9.10-17)

¹ Kile Yesus nu wan ponga Galilea kule kualin sim kina. Kule kualin ta nyunu ande Tiberias.

² Yesus nu nuje sangri te-mayokmba guaze mbal afu wakeikina le tango pino gudommba kanjernaig tukunu nane nu dubimba kinaig.

³ Nu kule kualin sim kumba nuje dubiwanu tango ndon tabe ande ponga ka tange minyok minnaig.

⁴ (Zu mbal tuku pagumba nye sungo Pasowa buk patukina).

⁵ Minyok minmba Yesus nu mam-bimba tango pino gudommba prowe likinaig le kanjerka Filipus kusnana: Sine aninge nyamagan piyamba tango kame nzi ninbe le nyuwaig nga kusnana.

⁶ Yesus nu wam kam tuku ta buk idusna ta nu Filipus tagowam tuku kusnana le

⁷ nu ndeksana: Yoi. Tanamba kande son 20 kilmba agan piyamba fonfon ninbe le afu kumunge nda ngina.

⁸ Nu dubina tango ande Simon Petrus tuku aba nuje Andreus nu ndeksana:

⁹ Ai te. Kijo te nu bret wai inum sulumba kualegan armba kilmba prowat ta tango pino gudommba ngamuknge agan ta nda minanu sukamngat ngina le

¹⁰ Yesus nu nane saningina: Kile saningap le minyokuwaig ngina. Tanakina le nane saninginaig le minyokinaig. Ma ta pibi nak. Minyokinaig mbal gudommba tango ndo 5,000 tanaig.

¹¹ Kile Yesus nu bret fonfon 5 ta kilmba nu Kuate gare pasa tuna sulumba minyokinaig mbal ta walmba ninje likina. Nu kualegan mata tanana le nanjine nzali dubimba kilmba nyinaig le maroningina.

12 Maroningina le Yesus nu nune dubinaig tanjo saningina: Agan fetit baten nu ta ngisikubekaig. Kilmba mangurkap ngina le

13 nane bret baten nu kilmba sambe 12 ligneninginaig.

14 Tanjo pino nu wam kitek sangrinu kina ta kanjermba sakinaig: Tuan tanjo sunjo prowam tuku sakinaig ta noten nginaig.

15 Tanjaka saka nane sangri tinga Yesus tumba nangine gabat sunjo palmbim tuku bafunaig le nu katesemba tinga nune ndo tabe ande pongina.

Yesus nu kule mbol mbol likina (Mateus 14.22-23; Markus 6.45-52)

16 Furiram nune dubiwanu tanjo ndek kule kualin tuku piyal kinaig.

17 Ka piyalnge furirna le Yesus nu nane tugum pro ndana le nane wan ponga Kaperneum kambim saka wan koika fando si kinaig.

18 Nane kumba minnaig le bubre tinga kule mbalo sugo sugo tinginaig.

19 Nane koika ka fando ngamu 6 kilomita tanan tinginaig le Yesus nu kule mbol mbol lika wan tugum ta kumba minna le nane nu kanjermba kuru kuru nyonaig.

20 Tanjanaig le nu nane saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenje ngina le

21 nane pasa ta ismba wamdus iben kinaig le nu wan ponguwa nga sanaig. Nu wan pongina le kile ndo wan ma kambim bafuna ta mbol pronai.

Nyamagan tugusek

22 Mafena le nane kule kualin simnge minnaig mbal nane idusnaig: Kubele wan ndindo minna le nu dubinaig tanjo nanenge ndo wan ta ponga kinaig. Yesus nu nane ndon kine ndakina nga idusnaig.

23 Tanjamba idusmba minnaig le Tiberias mbal tuku wan afu Yesus nu Kuate gare pasa samba bret ningina le nyinaig ma ta mbol pro iben kinaig.

24 Iben kinaig le nane tanje minnaig mbal Yesus nune dubiwanu mbal mine ndakinaig le kila pilmba

nane ndek wan kame ta ponga Yesus sota Kaperneum kinaig.

25 Nane kinaig ka Kaperneumnge Yesus kanjernaig sulumba sanaig: Tum Tanjo, ne ginu te prowat nga kusnanaig le

26 nu nane saningina: Ye sinja tane satinjet. Tane nyamagan tingan le marotingina ta idusmba ye sotade. Ye manau sangrinu ke liken le kanjerkinaig ta tuku tane ye sote ndakade.

27 Nyamagan kagagte ta tuku sota piro karen ndakap. Nyamagan nyayo ndangate tuku ta sotap. Abo tugu minmba minam tuku nyamagan ta ye Katesek Tanjo yenje tingamngit. Mam Kuate nu nyamagan tanan tingam tuku ye nyu sina ngina.

28 Tanjakina le nane nu sanaig: Sine ame wam ke lika Kuate tuku piro kube nga kusnanaig le

29 nu nane saningina: Ye Kuatenge kukulyina tanjo tane ye tuku son ngap. Kuate tuku piro ta not ngina.

30 Nane ndek nu sanaig: Ne ame manau ka le sine ne tuku sangri kanjermba ne tuku son ngube. Ne ame wam kamngat.

31 O buk sine tuku wa mbun kame nane ma baknu mbolnge minnaig sulumba mana nyumba minnaig. Kuyar pasa nu tenemba sakate.

Nu agan samba mbolnge patikina le ndekinaig le nane nyinaig.

Kisim Bek 16.4,15

Kuyar pasa nu tanakate nginaig le

32 nu nane saningina: Ye sinja satinjamngit. Moses nu nyamagan ningina ta samba mbolok nyamagan tugusek kuga. Yinje Mam nunje samba mbolok nyamagan tugusek tingit.

33 Kuate tuku nyamagan tugusek ta samba mbolnge ndeka kilke mbol mbal abo tugu tingit ngina.

34 Tanjakina le nane ndek nu sanaig: Sunjo, nyamagan ta mara mara sinja le nyube nginaig le

35 nu nane saningina: Abo manau tingit tuku nyamagan ta ye. Ima nu ye tugum prowa ta nu man gubawe nda.

Ima nu ye tuku son nguwa ta nu man kule parawe nda.

³⁶ Ye buk satinigit not. Tane ye kangeryade ta ye tuku son nda ngade.

³⁷ Mam nu tanjo afu yije mbal minam tuku madiningit ta nane ye tugum prode. Ima nu ye tugum prowa ta ye sinjka nu pitaiwe nda.

³⁸ Ye samba mbolnge ndeken ta yije nzali dubiwam tuku pro ndawen. Kuate nu ye kukulyina le ye nu tuku nzali dubiwam tuku prowen.

³⁹ Nu tuku nzali ta tenemba. Nu nane madiningit le ye tugum prode mbal ndindo ande ngisike nda. Ye kulatka minmba ma ma ait sunjo mbolnge jakmba man kile-tidingamngit.

⁴⁰ Mam tuku nzali ta tenemba. Nane ye nu tuku Kinjo kumuŋ nga son ngade mbal jakmba abo tugu jak minmba minamngaig. Ait sunjo mbolnge ye nane man kile-tidingamngit ngina.

⁴¹ Yesus nu samba mbolnge nyamagan ndekina ta ye ngina le Zu mbal nane ismba gubra tumba nangine nangine sakinaig:

⁴² A ... nu ndanam saka samba mbolnge ndeken ngate. Sine nu tuku ina mam kila. Nu Yosef tuku kinjo nu Yesusnge nginaig le

⁴³ nu nane saningina: Tane tangine tangine gubra pasa sa ndakap.

⁴⁴ Ande nuŋe wamdusmbi ye tugum prowam kumuŋ kuga. Mam nu ye kukulyina nuŋe afu wamdus ningiwa le ndo ye tugum prowam kumuŋ. Ait sunjo mbolnge ye nane kile-tidingamngit.

⁴⁵ Tuan tanjo kame tenemba kuyarnaig: Kuate nu nane jakmba tumningamngat nga kuyarnaig. Ima nu Mam tuku pasa ismba kila pilit ta nu ye tugum prote.

⁴⁶ Ande nu Mam kanjer ndate. Ye Kuate tugumnge ndeken ta ye nu kanjeren.

⁴⁷ Ye sinjka satinigit. Ima nu ye tuku son ngate ta nu abo tugu minmba minam tuku jak minit.

⁴⁸ Abo manau tinigit tuku nyamagan ta ye.

⁴⁹ Singine mbuŋ nane ma baknu mbolnge mana nyumba minnaig ma ma kume farnaig.

⁵⁰ Nyamagan kise samba mbolnge ndekina nga saket ta ande nu nyuwa ta nu kume nda.

⁵¹ Nyamagan abo manau tinigit ta samba mbolnge ndekina ta ye. Ima nu agan ta tumba nyuwa ta nu abo minmba minamngat. Nyamagan sakit ta ye tuku ndem. Kilke mbol mbal tane abo jak minmba minam tuku ye yije ndem tingamngit ngina.

⁵² Kile Zu mbal nane muŋgu kusnanga sakinaig: Nu ndanmba nuŋe ndem singiwa le nyamngig nga saka minnaig le

⁵³ nu ndek saningina: Ye sinjka satinigit. Ye Ndindo Katesek Tanjo tane ye tuku ndem ndare tumba nye ndakap ta tane abo tugusek kugatok.

⁵⁴ Ima nu ye tuku ndem ndare tumba nyate ta nu abo jak minmba minam tuku minit. Ait sunjo mbolnge ye nu man te-tiwamngit.

⁵⁵ Ye tuku ndem te nyamagan tugusek. Ye tuku ndare te kule tugusek.

⁵⁶ Ima nu ye tuku ndem ndare nyate ta nu ye ndon sailkate le ye nu ndon minet.

⁵⁷ Mam nu abo minmba minit nuŋe ye kukulyina. Nu minmba minit tukunu ye nu mbolnge minmba minet. Tanamba ndo tanjo ima nu ye tumba nyuwa ta nu ye mbolnge abo jak minmba minamngat.

⁵⁸ Singine mbuŋ nane agan samba mbolnge ndekina ta nyumba ma ma kume farnaig. Agan ye saket te tanamba kuga. Ima nu agan te tumba nyuwa ta nu abo jak minmba minamngat nga saningina.

⁵⁹ Yesus nu Kaperneum kusem wande sinamnge nane pasa tumningmba minmba nu pasa ta kuklimba saningina le

⁶⁰ nu dubimba likinaig mbal gudommba nane pasa ta ismba sakinaig: Pasa te sine tuku wamdus piti sersingit. Sine isam mbulgig nginaig.

⁶¹ Nane gubra pasa yabu saka min-naig le nu katesemba nane saningina: Ye tuku pasa ta tuku tane wamdus pititingit?

⁶² Ye Ndindo Katesek Tango ye man luka yiŋe minen tuku ma mbol ambe ka le tane kangeryumba ye tuku ndanmba idusamŋaig.

⁶³ Ye abo manau tugusek sakit ta Tukul Guwanŋe tingit. Kilke mbolok tuku aganŋe turtingam kumuŋ kuga. Pasa satinŋit ta Tukul Guwa tugumŋe prode. Pasa ta tane abo tam tuku ndin tumtingit ta tane afu son nda ngade ngina.

⁶⁴ Yesus nu buk tugu mbolŋe ima nu nu tuku son nda nginaig ima nu tuku kupet tanŋo mayok kangat ta nu kila minna tukunu nu tanakina sulumba

⁶⁵ sakina: Tane afu ye son nda ngade ta tuku ye buk tenemba satinŋit. Mam nu afu wamdus ninguwa le ndo ye tugum prowam kumuŋ ngina.

⁶⁶ Nu tanamba saka minna le nu dubinaig mbal gudommaba ndek nu kusremba man nu ndon li ndakinaig.

⁶⁷ Tananaig le Yesus nu nuŋe dubinaig tanŋo 12 ta kusnaningina: Tane mata tanamba ye kusreyam idusde e ngina le

⁶⁸ Simon Petrus nu ndek lafumba sana: Sunŋo, sine ne kusrenumba ima tugum kab. Ne ndo abo minmba minam tuku ndin sasingam kumuŋ.

⁶⁹ Sine ne kila pileg. Ne Kuateŋge madinina tanŋo ngina.

⁷⁰ Tanakina le Yesus nu lafumba saningina: Ye tane 12 maditingen ta ande tane ngamukŋe nu bukla ŋayonu ŋak ngina.

⁷¹ Yesus nu Yudas Iskariotnu Simon tuku kinŋo ta tuku sakina. Ngumneŋa nu Yesus tuku kupet mayok kina.

7

Yesus maib kat nuŋe nane nu talanaig

¹ Kile Yesus nu Galilea ma tugu mbol kine promba lika minna. Yudea

mbal nane nu balewam saka min-naig tukunu nu Yudea ma mbol nda kina.

² Nu Galileanŋe minna le Zu mbal nane baibai patika pagumba nyam tuku ait patukina le

³ Yesus tuku maib kat nuŋe nu sanaig: Ne tinga Yudea ma tugu mbol kaye. Kumba ka tanŋe ne tenŋe manau kate tanamba ka le ne dubinade mbal kangerwaig.

⁴ Ande nu nuŋe nyu mayok kuwa ŋga iduste ta nu kuirka piro ndakate. Ne manau sangrinu ke likate ta tanŋo am mbolŋe ka le nane kangerkuwaig nginaig.

⁵ Nuŋe maib kat nuŋe mata nu tuku son nda ngina tanamba sakinaig.

⁶ Kile Yesus nu nane saningina: Mara ŋakmba tane mbumba kambim tuku ait. Ye tuku ait kile.

⁷ Kilke mbol mbal nane tane kasur ndatingig. Ye nane tuku manau ŋaigonu kile-mayokka saket ta tuku nane ye kasuryade.

⁸ Tane tinga pagumba nye ta tuku mbumba kape. Ye kine nda. Ye tuku ait kile ngina.

⁹ Tanamba saka nu Galileanŋe minna.

Yesus nu pagumba nye ta mbol kina

¹⁰ Maib kat nuŋe pagumba nye ta tuku mbumba kinaig le nu minna ma ma kuirkuirka mbumba kina.

¹¹ Pagumba nye ta mbolŋe Zu gabat mbal nane nanŋine nanŋine munŋu kusnanŋa Yesus sota nu aninŋe minit ngina saka minnaig.

¹² Manŋur sunŋo ta sinamŋe afu sisu-sasuka sakinaig: Nu tanŋo mayenu nginaig le nane afu ndek sakinaig: Kuga. Nu tanŋo didik farmba wam ŋaigonu tumningit tuku nginaig.

¹³ Nane Zu gabat tuku kuru-kuruka pasa te-mayokmba sa ndakinaig.

¹⁴ Pagumba nye ta ait kenmba kina le Yesus nu kusem wande sunŋo sinam kumba pasa kuklimba tumningmba minna.

¹⁵ Minna le Zu gabat afu nu tuku pasa isnaig sulumba nane pirerek purka sakinaig: i ... Nu ndanmba kila ta tina. Nu skul sungo mbolnge minyo ndakina nga sakinaig.

¹⁶ Tanakinaig le nu ndek lafumba saningina: Pasa tumtinget te yinje wamdusmbi kuga. Kuatenge ye kukulyina le ye nu tuku wamdus tane satinjet.

¹⁷ Ande nu Kuate tuku nzali dubiwam iduste ta ye yinje wamdusmbi ko Kuate tuku wamdusmbi pasa tumtinget te nu kila palmbim kumuŋ.

¹⁸ Ande nu nuŋe wamdusmbi pasa kuklite ta nu nuŋe nyu mbol kuwa nga pasa kuklite. Ande nu nuŋe sungo tuku nyu mbol kuwa nga pasa kuklite ta nu tugusek. Nu yabri kugatok.

¹⁹ Moses nu tukul pasa tinjina. Ata. Tane tukul ta dubikade e? Tane ye baleyam tuku ndin sotade nga saningina.

²⁰ Tanakina le nane nu lafumba sanaig: A ... ne bukla njak nginngankate. Ima ne balenam sakate nginaig le

²¹ nu nane saningina: Ye manjau ande ken le tane wamdus piti tinaig.

²² Kinjo tuku ngaro pikam tuku manjau Mosesnge sine singina. Moses pro ndana le singine mbunŋe manjau ta tugu pilnaig. Moses ait satinjina ta kusem ait mbolnge ait kumungate ta tane kusem mbolnge kinjo tuku ngaro pikig.

²³ Tane Moses tuku tukul luka ndawam tuku nga kusem ait mbolnge mata kinjo tuku ngaro pikig. Ndanam saka tane ye kusem ait mbolnge tanjo ande tuku ngarosu wakeiwen le ye tuku gubra pilig.

²⁴ Tane ammbi ndo tanjo pile ndangap. Tanjo tuku tugu kanjermba pilengap ngina.

²⁵ Kile Yerusalem mbal afu sakinaig: Tanjo balewam sakade ta noten.

²⁶ Nu kilimnge pasa saka minit le gabat kame nu peu ndade? Nu sinjka Kuatenge madina ta gabat mbal kila pilnaig inde nginaig le

²⁷ nane afu sakinaig: Tanjo te tuku tumbran tuguk sine kila. Kristus prowa le nu aninje prote ta sine gilai minamngig nga sakinaig.

²⁸ Yesus nu ndek kusem wande sunjo sinamnge pasa kuklimba sakina: Tane ye tuku tumbran tuguk ye turmba kila nga idusde e? Ye yinje wamdusmbi pro ndawen. Kuate nu ye kukulyina ta nu tugusek. Tane nu gilai.

²⁹ Ye nu tugumnge prowen tukunu ye nu kila minet. Nunje ye kukulyina ngina.

³⁰ Tanjaka sakina le nane ndek nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig. Nu kumam tuku ait kile. Nane puram kumuŋ kuga.

³¹ Tanjo pino gudommba nu tuku son nginaig sulumba sakinaig: Ande prowam tuku sakinaig ta not. Tanjo wam ke likate te liwam kumuŋ kuga. Nu Kristus nginaig.

³² Tanjo pino nane tanjamba sisusaska sakinaig le Farisi mbal isnaig sulumba nane pris gabat mbal ndon kusem wande tuku polis afu kukulinjinaig le Yesus biye tiwam kinaig le

³³ nu ndek sakina: Ye ait fagnu tane ndon mini sulumba ye manj luka Kuate nu ye kukulyina ta nu tugum kangit.

³⁴ Tane ye sotap ta ye kanjerye nda. Ye ka minamngit ma ta tane ye tugum prowam kumuŋ kuga ngina le

³⁵ Zu mbal nane ndek nanjine nanjine sakinaig: Nu animbi kuwa le sine nu sota kanjere nda. Nu kasomok ma mbol kumba Zu mbal afu Grik ngamuknge minig nane ndon minmba Grik mbal pasa kuklimba tumningam sakate e?

³⁶ Nu ndanam tenenmba sakate: Tane ye sotap ta ye kanjerye nda. Ye ka ma minamngit ta tane ye tugum prowam kumuŋ kuga ngate. Pasa tugunu te ndanmba tuku nginaig.

Kule tugusek

³⁷ Pagumba nye ta tukulam tuku ait sunjo mbolnge Yesus nu tinja wi kuenjka sakina: Ima nu kule parawa

kande ye tugum promba kule tumba nyuwa.

³⁸ Ima nu ye kumuŋ ŋga ye tuku saŋgri tomba tiŋgate ta Kuate tuku pasa sakate taŋamba kule abo ŋak nu tuku ŋgamuŋgal sinamuŋge bulbulmba minmba minamuŋgat ŋgina.

³⁹ Yesus nu taŋamba sakina ta nu Tukul Guwa tuku sakina. Nane nu tuku son ŋginaig mbal Tukul Guwa tam tuku minnaig. Sakina ait mboluŋge Yesus nu saŋgri kilŋa sunjo nda tina tukunu Tukul Guwa nu nde ndakina.

⁴⁰ Nane pasa ta isnaig sulumba afu sakinaig: Tuan taŋgo ande prowam tuku sakinaig ta not ŋginaig le

⁴¹ afu ndek sakinaig: Nu Kuatenge madina taŋgo ŋginaig. Taŋakinaig le nane afu ndek sakinaig: Kuga. Kristus nu Galileange prowe nda.

⁴² Nu David tuku ndare mboluŋge nu minna tuku ma Betlehemge prowamuŋgat. Kuate tuku pasa taŋakate ŋginaig.

⁴³ Taŋamba nane wamduŋ pur yimyam kinaig sulumba

⁴⁴ afu nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig.

Zu gabat mbal nane Yesus talanaig

⁴⁵ Polis mbal luka Farisi le pris gabat tugum pronaig le sakinaig: Ndanam tane nu tumba pro ndawaig ŋginaig le

⁴⁶ polis mbal lafumba saninginaig: Nu tuku pasa saŋgrinu. Sine taŋaŋ taŋgo ande pasa saŋgrinu sakina le ise ndakigen ŋginaig.

⁴⁷ Taŋakinaig le Farisi mbal ndek nane saninginaig: A ... nu tane yabritiŋgat le tane mata nu tuku son ŋgaige?

⁴⁸ Sine Farisi ko gabat ande nu tuku son ŋgate le kaŋger ndade tae.

⁴⁹ Ake mbal nane nu tuku son ŋgade ta nane tukul pasa gilai. Nane ma ŋayo mbol kambim tuku minig ŋga sakinaig.

⁵⁰ Kile nane tuku ande Nikodemus nu o buk furir Yesus tugum prona ta nuŋge tiŋga sakina:

⁵¹ Sine singine tukul dubimba taŋgo ake pitaiwam kumuŋ kuga. Nu tuku pasa ismba nu tuku maŋau kaŋgermba ndo lafunu tambim kumuŋ ŋgina le

⁵² nane ndek nu sanaig: Ne mata Galileanu yamban taŋgo kande. Ne kuyar pasa bur mayewa sulumba kila pale. Galileange tuan taŋgo ande prowe nda ŋga sanaig.

⁵³ Taŋamba nane ŋakmba sili-silimba naŋgine wande mbol kine likinaig.

8

Pino ande unekina le tumba Yesus tugum pronaig

¹ Nane ŋakmba sili-silimba naŋgine wande mbol kine likinaig le Yesus nu Olif tabe mbol kina.

² Mafena le maratukuk tiŋga nu ndeka kusem wande sunjo sinam kina. Kina le nane gudomma nu tugum pronaig le nu pasa kuklimba tumniŋmba minna.

³ Taŋamba minna le Farisi kusem pasa bitekŋganu mbal ndoŋ pino ande taŋgo kuayarna le kaŋgermba nu tumba pro nane ŋgamukuŋge te-timba Yesus sanaig:

⁴ Tum Taŋgo, pino te taŋgo ande ndoŋ minat le kaŋgergig.

⁵ Moses tuku tukul mboluŋge ande taŋawa kande ndamembi balewap ŋga sakate. Ne pino te tuku ndanmba iduste ŋga kusnanaig.

⁶ Nane nu pasa ande mbarwa le nu tumba pasa mboluŋge palmbim tuku nu tagonaig.

Kile Yesus nu minyoka wai tokmbi kilke mboluŋge kuyarmba minna.

⁷ Kuyarmba minna le nane nu kusna-kusnamba minnaig le nu tiŋga sakina:

⁸ Ima nu tane ŋgamukuŋge mbar kugatok ndeta nuŋge amboŋga ndame tumba pino te katwa ŋgina. Taŋaka sakina sulumba nu maŋ minyoka kilke mboluŋge kuyarmba minna.

⁹ Nane pasa ta ismba taŋgo mage mage nane kua kinaig le nane afu ŋgumneŋga nduik nduik sili-silinaig.

Pino ta nuŋe ndo Yesus tugumŋge tin minna le

¹⁰ nu tiŋga nu kusnana: Nane animbi kagig. Ande nu une lafunu tanmbim tuku mine ndakate e ŋga kusnana le

¹¹ nu ndek sakina: Sungo, ande mine ndakate ŋgina le nu sana: Ye mata ne une lafunu tanmbim idus ndawet. Ne luka kumba maŋ une ndaka ŋga sana.

Kilke te tuku bulu

¹² Yesus nu maŋ taŋgo pino saningina: Ye kilke te tuku bulu. Taŋgo pino kilŋaninget. Ande ye dubiyuwa ta nuŋe mine ta bulu ŋak. Nu ma make sinamŋge mine nda ŋgina.

¹³ Tanakina le Farisi mbal nu sanaig: Ne naŋe miron naŋe tugu kuklite ta ne yabri pasa ndo sakate tae ŋginaig le

¹⁴ nu ndek nane saningina: Ye aningge prowen maŋ animbi kaŋgit ta ye kila. Ta tuku ye yiŋe miron tuku sanu kumuŋ. Tane ye aningge prowen maŋ animbi kaŋgit ta tane gilai minig.

¹⁵ Tane taŋgo tuku wamdusmbi ndo ye pileyade. Ye taŋamba ande pile ndawet.

¹⁶ Ye ande pilewam idusmba ta yiŋe wamdusmbi ndo kuga. Kuate nu ye kukulyina ta ye nu ndoŋ wamdus ulendi taŋgo pileningek. Ta tuku ye kumumbi pileningam kumuŋ.

¹⁷ Tukul pasa nu sakate: Taŋgo armba nale pasa ndui ta ndo sakade ta son pasa ŋgade.

¹⁸ Ye yiŋe Mam nu ye kukulyina nu ndoŋ yiŋe tugu kukliwek ta son pasa ndo ŋgina.

¹⁹ Tanaka saningina le nane ndek nu kusnanaig: Ne Mam naŋe aningge minit ŋga kusnanaig le nu sakina: Tane ye tuku Mam gilai. Tane ye mata gilai minig. Tane ye kila kande ye tuku Mam mata kila minig kande ŋga saningina.

²⁰ Yesus nu kusem wande sinam taŋge ndametiŋ patikade ma mbolŋge pasa ta kuklimba minna

le afu nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig. Nu kumam tuku ait kile.

Yesus nu samba tumbraŋ tuku saningina

²¹ Yesus nu maŋ pasa tuturmba saningina: Ye ka le tane ye sotete pisenŋa taŋgine une ta ŋak minmba kumamŋgaig. Ye kaŋgit ma ta tane prowam kumuŋ kuga ŋgina le

²² Zu mbal ndek naŋgine naŋgine sakinaig: Nuŋe ŋgarosu balewamŋgat inde. Ta tuku ye kaŋgit ma ta tane prowam kumuŋ kuga ŋga sakat ŋginaig.

²³ Tanakinaig le nu nane saningina: Tane ibeŋ tekok mbal. Ye mbol ambekok. Tane kilke tekok. Ye kilke tekok kuga.

²⁴ Ta tuku ye satingit. Tane une ŋak minmba kumamŋgaig. Tane yiŋe miron tuku sakit ta son nda ŋgap ta tane siŋka une ŋak minmba kumamŋgaig ŋgina.

²⁵ Tanakina le nane ndek nu kusnanaig: Ne ima ŋginaig le nu nane saningina: Ye abo abo yiŋe miron tuku saka minet ta not.

²⁶ Ye tane tuku mbar tuku pasa sunŋomba ŋak minet ta ye sa ndaket. Ande nu ye kukulyina nu tugumŋge pasa ten ta ndo ye satinget. Pasa ta tugusek ŋgina.

²⁷ Nu taŋamba Mam Kuate tuku sakina ta nane katese ndanaig.

²⁸ Ta tuku Yesus maŋ lato nane saningina: Tane ye Ndindo Katesek Taŋgo ye tumba ail kazrai mbolŋge palmbimŋgaig. Ait ta kugawa le o son ta nuŋge ŋgamŋgaig. Ye yiŋe wamdusmbi pasa afu sa ndaket. Mamŋge tummyina ta ndo saket ta tane katesewamŋgaig.

²⁹ Ande nu kukulyina ye nu tuku nzali ndo dubiwet. Ta tuku nu ye kusre ndayumba ye ndoŋ minmba minit ŋga sakina.

³⁰ Nu taŋamba saka minna le nane gudommba nu tuku son ŋginaig.

Yesus nu Zu mbal ndoŋ kualeyaukinaig

³¹ Yesus nu Zu mbal afu nu tuku son nginaig ta tenenmba saningina: Tane ye tuku pasa ismba kumumba kap ta tane sinjka ye dubiyanu tanjo mayok kanjgaig.

³² Tane pasa tugusek kila palpe le pasa tanje tane tuku muskil kile-tidinge tingamngat ngina.

³³ Tanjakina le nane ndek sakinag: Sine Abraham tuku mbun mineg. Sine nane afu kumnemnge ndalekanu tanjan mine ndakeg. Ne ndanam saka sine tuku muskil kile-tidinge singam tuku sakate nginaig le

³⁴ nu man lato saningina: Ye sinjka satinjamngit. Ima nu unekate ta nu une manau kumnemnge ndalekanu tanjan minit.

³⁵ Piro tanjo nu nuje sunjo tuku wandeknge mara mara mine ndakate. Kinjo nu mam nuje tuku wande mbolnge mara mara minit.

³⁶ Ata. Ye Kuate tuku Kinjo ye tane tuku muskil kile-tidingi ta tane muskil kile-tidi mayewamngai.

³⁷ Tane Abraham tuku mbun ngade ta ye kila ta tane ye tuku pasa isig ta tane tuku ngamunggal sinam kine ndakate tukunu tane ye baleyam sakade.

³⁸ Ye yije Mam tugumnge manau kanjerke liken ta sake liket. Tane tanjine mamnge manau tumtingit ta kade ngina.

³⁹ Tanjakina le nane nu sanaig: Sine tuku mam Abraham nginaig le nu nane saningina: Tane Abraham tuku kinjo kame kande Abraham tuku manau dubide kande.

⁴⁰ Ye pasa tugusek Kuate tugumnge ismba pro satinjet le tane ye baleyam sakade. Abraham nu manau tanjan ke ndakina.

⁴¹ Tane tanjine mam tuku manau te-purde ngina le nane nu sanaig: i ... Sine ndinje kile-pati ndakinaig. Singine Mam ndindo nu Kuate nginaig.

⁴² Kile Yesus nu ndek saningina: Ye Kuate tugumnge minen sulumba te prowen. Yije wamdusmbi kuga. Nunje ye kukulyina. Kuate nu tane

tuku Mam kande tane ye tuku mata kume purde kande.

⁴³ Ye pasa kile-mayokket te tane isam mbulmba kilba tukulde. Ta tuku tane katese ndade.

⁴⁴ Tanjine mam Satan. Tane nu tuku nzali ndo dubiwam idusde. Nu abo abo tanjo bale farna tanjamba kile minit. Nu wamdus tugusek kugatok tukunu nu manau tugusek njakmba pitaikate. Nu mane tanjo. Nu yabri manau miro. Ta tuku nu yabri wam ndo te-mayokam kumun.

⁴⁵ Tane tanjine mam tuku manau njak minig sulumba ye pasa tugusek satinjet ta tane son ngam fugude.

⁴⁶ Tane tuku ande ye tuku mbar ande kanjermba sanu kumun kuga. Ye tane pasa tugusek satinjet ta tane ndanam tuku son nda ngade.

⁴⁷ Kuate tuku kinjo kame nane nu tuku pasa isig. Tane nu tuku kinjo kame mine ndakade tukunu nu tuku pasa ise ndakade ngina.

⁴⁸ Tanjakina le Zu mbal nane ndek nu sanaig: Ne Samaria yamban bukla njayonu njak ngeg ta sine kumumbi sakeg nginaig le

⁴⁹ nu nane saningina: Ye bukla njak kuga. Ye Mam tuku nyu te-dunjet le tane ye tuku nyu te-ibenje.

⁵⁰ Ye yije nyu mbol kuwa nga idus ndawet. Kuate nu ye tuku nyu mbol kuwa nga sakate. Nu tanjo njakmba kumumbi pileningit.

⁵¹ Ye sinjka satinjamngit. Ima nu ye tuku pasa dubimba minwa ta nu kume nda ngina.

⁵² Kile Zu mbal nane ndek sakinag: i ... Abraham tuan tanjo njakmba kume likinaig ta ne sakate: Ima nu ye tuku pasa dubimba minwa ta nu kume nda ngate. Ta tuku kile sine kila pileg. Ne bukla njak.

⁵³ Sine tuku mbun sunjo Abraham ne nu liwanu nga iduste? Abraham tuan tanjo njakmba kume likinaig. Ne ima le nane nyu te-dungate nginaig le

⁵⁴ nu ndek saningina: Ye yije miron yije nyu payam ndaket. Yije Mam nunje ye tuku nyu te-dungate. Tane nu sine tuku Mbara Sunjo ngade ta

⁵⁵ tane nu gilai. Tane nu kila ngade ta tane yabri tanjo ndo. Ye nu kila nget ta tane yabri pasa sakade tanjamba kuga. Ye sinja nu kila minmba nu tuku pasa dubiwet.

⁵⁶ Singine mbun Abraham nu o buk ye prowam tuku ait ismba nu garegareka tairnga minna. Nu ye tuku ait kanjermba gare sunjo tina nga saningina.

⁵⁷ Tanakina le Zu mbal ndek nu sanaig: i ... Ne yar 50 mine ndakate. Ne Abraham kanjeranu nga sakate e nginaig le

⁵⁸ nu ndek nane saningina: Ye sinja satinjamngit. Abraham pro ndana le ye minmba minen kile minet nga saningina.

⁵⁹ Tanakina le nane ndek ndame kilmba nu balewam bafunaig le nu nunje ngaro kuirkuirka tumba kusem wande kusremba kina.

9

Yesus nu tanjo am tukulok wakeina

¹ Yesus nane ndin dubimba kinaig ka tanjo ande nu am tukulok ina sinamnge prona ta kanjernaig.

² Kanjermba nunje dubiwanu tanjo Yesus kusnanaig: Tum Tanjo, imanjo unekina le nu am tukulok prona. Ina mam nunjenge e ko nunje mironj e nga kusnanaig le

³ nu ndek nane saningina: Ina mam nunje tuku une ko nunje une tanje am tukul ndana. Kuatate tuku sanjri nu mbolnje mayok kambim tuku nu am tukulok minit.

⁴ Kile mafen minitmbi ye Kuatenge kukulyina ta sine nu tuku piro kube. Mine minemba furirwa le sine njakmba pirokam kumun kuga.

⁵ Ye kilke te mbolnje minmba kilke te kiljawet tuku bulu ngina.

⁶ Nu tanjaka sakina sulumba kilke mbol nguspeka ruga wakeimba tumba tanjo ta am mbolnje pilna sulumba nu sana:

⁷ Ne kumba Siloam kule kualin mbolnje am minyanja ngina. (Siloam nyu ta tugunu Kukulna). Tanjamba kukulna le nu ndek kumba am

minyanja mambil mayemba luka prona.

⁸ Nu prona le nu tuku tumbran tuma nane afu turmba nu buk aganj ndende yabanja minna le kanjernaig ta ndek sakinaig: i ... Ande buk aganj ndende yabanja minna nunje inde nginaig le

⁹ nane afu sakinaig: Au. Nunje nginaig le afu sakinaig: Kuga. Tanjo ande nu suk nginaig. Tanakinaig le nu nane saningina: Sakade not. Ye nunje ngina le

¹⁰ nane ndek nu kusnanaig: i ... Ne ndanjat le am mayekat nginaig le

¹¹ nu lafumba sakina: Tanjo ande nyunu Yesus nunje ruga wakeimba ye tuku am mbolnje pilmba sayat: Ne ka Siloam kule kualin mbolnje am minyanja ngat. Ye ka am minyanjit le ye am maranjat ngina le

¹² nane nu kusnanaig: Nu aninje minit nginaig le nu ndek saningina: Iyo. Ye gilai ngina.

¹³⁻¹⁴ Yesus nu ruga wakeimba am maranje tuna ta kusem ait le nane afu tanjo buk am tukulok minna ta tumba Farisi mbal tugum pronaig le

¹⁵ nane mata nu kusnanaig: Ne ndanjat le am mayekat nginaig le nu saningina: Nu ruga wakeimba ye tuku am mbolnje palet le ye ka am minyanjit le kile mambilet ngina.

¹⁶ Tanakina le Farisi mbal afu sakinaig: Tanjo ta kusem ait tukul lukamba nu mabte ndakate. Kuatenge nu kukul ndana nginaig le nane afu tenemba sakinaig: Kuga. Nu tanjo njayonu kande nu manjau sanjrinu tanjamba kam kumun kuga kande nginaig. Nane tanjamba pur yimyam kinaig.

¹⁷ Tanjamba nane man tanjo am mayekina ta kusnanaig: Tanjo ta tuku ne ndanjamba iduste nginaig le nu saningina: Nu tuan tanjo ande ngina.

¹⁸ Zu gabat mbal tanjo ta ina sinamnge am tukulok prona le kile mayekina ta son nda nga nu tuku ina mam wika kusnanikinaig:

¹⁹⁻²⁰ Tale kinjo ande am tukulok tepalmbinu nga saka minik ta noten

e nginaig le nale lafumba sakinaik: Am tukulok te-pilkenj ta not nginaik. Tanakinaik le nane ndek sanikinaig: Nu ndanaj le am mayekat nga kusnanikinaig le nale ndek sakinaik:

²¹ Iyo. Sile gilai. Nu sunjokanu. Nu kusnawap. Nu ndanaj le am mayekat ko imanje nu am wakeiwe tawet ta nuje sakuwa le isap nginaik.

²² Nale Zu mbal tuku kuru-kurukinaik sulumba tanamba saninginaik. Ta ndanam? Zu gabat mbal nane pasa ande buk katmba ima nu Yesus nu Kuatenje madina tanjo nguwa kande nu kusem wandeknje pitaimba nu tukulbe nginaig.

²³ Wam ta tuku nale sakinaik: Nu sunjokanu. Nu kusnawap nginaik.

²⁴ Kile nane manj tanjo am mayekina ta te yale nga sanaig: Tanjo ta njayonu ta sine kila. Ne Kuate am mbolnje sinjka son pasa saka nginaig le

²⁵ nu ndek sakina: Nu njayonu e ko mayenu e ta ye gilai. Wam ande ye mbolnje kat ta ndo ye kila. Ye buk am tukulok minen ta kile ye mambilet ngina.

²⁶ Tanakina le nane manj nu kusnanaig: Nu ne ndanaj? Nu ame wam kat le ne am mayekat nga kusnanaig le

²⁷ nu lafumba saningina: A ... ye buk satinjit le tane isaig. Ndanam saka manj lato isam tuku kusnanjgade. Tane mata nu dubiwanu tanjo minam idusde e ngina le

²⁸ nane ndek gubra tumba nu tumail panmba sanaig: A ... ne nu dubiwanu tanjo. Sine Moses ndo dubiweg.

²⁹ Kuate nu Moses ndonj pasatina ta sine kila. Tanjo te ananje prona ta sine gilai nginaig le

³⁰ nu pasa lafumba saningina: i ... Nu ye tuku am wakeiwe sat ta ndanam nu ananje prona ta tane gilai ngade.

³¹ Nu tuku manjau ta kilimok. Kuate nu tanjo njayonu ise ndakate. Ande nu Kuate mbarinmba nu tuku nzali dubite le ndo Kuate nu tuku yabanj pasa isit le wam sanjrinu kate.

³² Ande nu ina sinamnje am tukulok prona le andenje nu tuku am maranje tuna nga sakade le ise ndakeg.

³³ Tanjo ta nu Kuatenje kukul ndana kande manjau tanaj inum kam kumunj kuga kande ngina.

³⁴ Tanakina le nane gubra tumba sanaig: Yoi. Ne ina sinamnje une njak te-pilnaik. Ne sine gabat kame wam pagukam iduste e nga nane tanjo ta kusem wandeknje pitainaig le mayok kina.

³⁵ Tanjo pitainaig le mayok kina ta Yesus nu ismba tanjo ta sota kanjerna sulumba nu sana: Ne Katesek Tanjo Ndindo ta tuku ne son ngate e ngina le

³⁶ nu ndek nu sana: Sunjo, ne ima tuku sakate. Tanjo ta saya le isi sulumba ye nu tuku son ngi nga sana.

³⁷ Tanakina le nu ndek sana: Ne buk nu kanjerat. Ye ne ndonj pasatet te ye nuje ngina le

³⁸ nu ndek sana: O Sunjo, ye ne tuku son njet nga nu tugumnje dagol tidronjina.

³⁹ Kile Yesus nu tejenmba sakina: Nane am tukulok mbal mambilam tuku mambilde mbal am tukulkam tuku ye tanjo tanamba pilengam kilke te mbol prowen ngina le

⁴⁰ Farisi mbal afu tanje minnaig ta pasa ta ismba sanaig: i ... Ne sine mata am tukulkanu nga iduste e nginaig le

⁴¹ nu nane saningina: Tane am tukulkanu minig kande une tuku pa tane mbolnje mine ndakate kande. Tane sine am maranganu mineg ngade tukunu tane pa tam tuku minig ngina.

10

Sipsip kulat tanjo mayenu

¹ Ye sinjka satinjamnjit. Ande nu sipsip tuku malanja sinam nda kumba nu fonde ponja sinam kinit ta nu kuayar tanjo ndo.

² Ande nu malanja kumam sinam kinit ta nu sipsip tuku kulat tanjo.

³ Nu prote le malanja kulat tanjo malanja talke tuwit. Nu sinam kinit

le nuŋe sipsip nu tuku ŋin tugu kate-semba nu kila pilig. Nu nuŋe sipsip tuku nyu yimyam wike lika kilmba kile-mayokka kinit.

⁴ Nu nuŋe sipsip ŋakmba kile-mayokkate sulumba nu ambonga kinit le nane nu tuku ŋin tugu kila tukunu nu dubimba kinig.

⁵ Tango kisenŋe pro wikuwa ta nane nu dubiwe nda. Nane nu tuku ŋin tugu gilai tukunu nane nu ram kua kaŋgaig ŋgina.

⁶ Yesus nu yaba pasa ta saningina ta nane tugunu katese ndanaig.

⁷ Katese ndanaig le nu te-mayokmba saningina: Ye sinŋa satinŋamŋgit. Sipsip tuku malanga ta ye.

⁸ Ambonga pronaig mbal ta nane ŋakmba kuayar tango ndo. Sipsip nane tuku pasa ise ndakinaig.

⁹ Ye ndo malanga. Ande nu ye tugum tembi sinam kuwa ta nu ŋgisike nda. Nu mayok ka sinam ka nyamagan mayenu te-silika nyumba minamŋgat.

¹⁰ Kuayar tango nu sipsip kuayamba bale farmba ŋaigo siglikam tuku ndo prote. Ye nane abo tugu kitek lato lato tumba gare sunŋo ŋak minwaig ŋga ye prowen.

¹¹ Ye sipsip kulat tango mayenu. Sipsip kulat tango mayenu sipsip mine mayewaig ŋga nu kumam tuku kuru kuru ndakate.

¹² Ande nu sipsip miro tango kuga ta nu ndametiŋ kilam tuku ndo sipsip kulatkate. Age ŋguikok prote le nu sipsip kusreka kua kinit le age tanŋe nane bige tidinŋate le nane pururumba sili-silide.

¹³ Nu ndametiŋ kilam tuku ndo sipsip kulatkate sulumba nu sipsip sunŋomba idus ndaningit.

¹⁴⁻¹⁵ Ye sipsip kulat tango mayenu. Mam nu ye kila minit le ye nu kila minet. Tanjamba ndo ye yiŋe sipsip kila minet le nane ye kila minig. Ye nane mine mayewam tuku ye yiŋe ŋgarosu mape ndamba kumamŋgit.

¹⁶ Yiŋe sipsip gudommaba fonde te sinamŋge mine ndakade. Ye nane

mata kili le nane ye tuku ŋin tugu kila pilmba ye dubiyamŋgaig. Tanjamba nane kuasmbi ndindo tanaŋ minwaig le ye nane tuku kulat tango ndindo minamŋgit.

¹⁷ Ye yiŋe ŋgarosu mape ndamba kumi sulumba maŋ abo tumba tinŋamŋgit. Ta tuku yiŋe Mam nu ye tuku kume purte.

¹⁸ Ande nu nuŋe nzali dubimba ye baleyam kumuŋ kuga. Ye yiŋe nzali dubimba kumamŋgit. Ye sanŋri ŋak minmba yiŋe ŋgarosu kumam tuku palmbimŋgit. Kumi sulumba sanŋri ndui ta tumba maŋ tinŋamŋgit. Yiŋe Mam nu ye wam ta kam tuku nyu sina ŋga saningina.

¹⁹ Tanjaka saningina le Zu mbal nane pasa ta ismba maŋ wamdus pur yimyam kinaig.

²⁰ Afu gudommaba ndek sakinaig: Nu bukla ŋak ŋginŋankate. Tane nu tuku pasa ise ndakap ŋginaig le

²¹ nane afu ndek sakinaig: Tango bukla ŋak tanjamba pasatam kumuŋ kuga. Bukla ŋayonunŋe tango am tukulok wakeiwam kumuŋ kuga ŋginaig.

Zu mbal Yesus ŋgumnaig

²² Yerusalemŋge nane o buk kusem wande tuku malanga maŋ talkinaig ta idusam tuku pagumba nye sunŋo mayok kina. Ait ta murke ait.

²³ Yesus nu kusem wande sunŋo tuku kawaŋ ande nyunu Solomon ta mbolŋge kine inummba minna le

²⁴ Zu mbal afu pro nu te-ŋgamumba kusnanaig: Ne Kuatenŋe madinina tango ndeta tugusemba saka le isbe. Sine isam tuku wamdus sulumba tairŋga mineg ŋginaig le

²⁵ nu ndek lafumba saningina: Ye buk satinŋen ta tane son nda ŋgade. Ye Mam tuku nyu mbolŋge wam ke liket piro kame tanŋe Mam nu ye kukulyina ta te-mayokde ta

²⁶ tane ye tuku sipsip kuga tukunu tane ye tuku son nda ŋgade.

²⁷ Ye tuku sipsip nane ye tuku ŋin tugu kila. Ye nane kila minet le nane ye dubiyade.

28 Ye abo tugu minmba minam tuku niŋgi le nane siŋka ŋgisike nda. Ande nu ye tugumŋge nane bige tidinŋa kilam kumuŋ kuga.

29 Sipsip ŋakmba Mam nu ye tugumŋge patikina le kulatka minet. Ande nu Mam tugumŋge nane bige tidinŋa kilam kumuŋ kuga.

30 Sile Mam ndoŋ ndindo ndo ŋga sakina.

31 Tanakina le Zu mbal nane maŋ ndame kilmba nu balewam bafunaig le

32 nu ndek nane saniŋgina: Ye Mam tuku sangrimbi maŋau magenu gu-dommba ke liket le kaŋgerkade. Ame maŋau ŋayonu ket le tane ye baleyam bafude ŋga saniŋgina le

33 nane nu sanaig: Sine ne wam magenu kate ta tuku ne balenam idus ndaweg. Ne tanŋo ndo ta ne ye Kuate ŋga nu tuku nyu ŋayo silite ŋginaig.

34 Nu ndek lafumba saniŋgina: Kuyar pasa mbolŋge Kuate nu teŋenmba sakate. Tane mbara kame tanan minig ŋgate.

35 Sine kuyar pasa ande te-siwam kumuŋ kuga. Kuate nu tanamba nuŋe mbal afu pasa niŋgina le nane mbara tanan minig ŋgina.

36 Ye ake tanŋo kuga. Kuatenŋe madiyahamba kukulyina le kilke te mbol prowen. Ndanam saka ye Kuate tuku Kiŋo ŋget le Kuate tuku nyu ŋayo siliwanu ŋgade.

37 Ye Mam Kuate tuku piro ndaket ŋga idusmba kande tane ye tuku son nda ŋgap.

38 Ye nu tuku piro ket ŋga idusmba kande piro ket maŋau te ndo son ŋgap. Ta mbolŋge tane Mam nu ye ndoŋ minmba minit le ye nu ndoŋ minmba minet ta kila palmbimŋgaig ŋgina.

39 Tanaka sakina le kile nane nu maŋ biye tiwam tuku ta nu nane kusreka kua ka kina.

40 Nu kina ka Yordan kule sim ka buk Yohanusŋge kule pisneniŋgina ma ta mbolŋge minna.

41 Tanŋe minna le nane gudommba nu tugum promba sakinaig: Yohanus nu maŋau sangrinu afu ke ndakina ta

nu tanŋo te tuku sakina ta kumumbi sakina ŋginaig.

42 Tanamba ma ta tuku mbal gu-dommba Yesus tuku son ŋginaig.

11

Lasarus nu kumna

1 Betani tanŋo ande Lasarus nu guazeŋgina. Kulim kat nuŋe Maria le Marta.

2 Maria nu buk gurenŋ tumba Yesus tuku kupe mbolŋge kutumba nuŋe gabat waŋembi saukina. Leu nuŋe Lasarus guazeŋgina.

3 Guazeŋgina le nuŋe kulim kat nuŋe ar ndek Yesus tuku pasa pilmba sakinaik: Sunŋo, ande ne nu tuku kume purte ta nu guaze ŋak minit ŋga sanaik le

4 nu pasa ta ismba sakina: Guaze tanŋe nu balewe nda. Kuate tuku nyu sunŋo mbol kuwa le wam ta mbolŋge ye Kuate tuku Kiŋo nyu sunŋo mayok kambim tuku guaze ta prona ŋgina.

5 Yesus nu Maria le Marta leu nakile Lasarus nu nane tuku kume pur sunŋo ŋak.

6 Nu Lasarus guazeŋgina pasa ta ismba minna ma ta mbolŋge maŋ ait armba tanŋe minna.

7 Mara armba kugana le nu nuŋe dubiwanu tanŋo saniŋgina: Sine maŋ Yudea kab ŋgina le

8 nane nu sanaig: Tum Tanŋo, ailfu ndo Zu mbal ma ta mbolŋge ndamembi ne balenam bafunaig. Ndanam saka ne maŋ kambim sakate e ŋginaig le

9 nu ndek sakina: Maratukuk ka furiram ta mafen minit. Ande nu ki mbol likate ta nu bariŋgam kumuŋ kuga. Mafen tuku bulunŋe nu kilŋate.

10 Ande nu furir likate ta nu bulu kugatok tukunu bariŋgate ŋgina.

11 Tanaka sakina sulumba nu nane saniŋgina: Siŋgine gulab Lasarus nu kinymba minit. Ye ka nu kuanewamŋgit ŋgina.

12 Tanakina le nuŋe dubiwanu tanŋo nane nu sanaig: Sunŋo, nu kinymba minit ndeta nu mayekamŋgat ŋginaig.

13 Yesus nu Lasarus kumna ta tuku nu kinymba minit ŋga saniŋgina ta

nane nu kinyat nga idusmba tanjamba sanaig.

¹⁴ Kile Yesus nu kilimok saningina: Lasarus kumna.

¹⁵ Ye nu tugum nda kan le nu kumna ta tuku ye piti ndayate. Tane ye tuku son ngap nga ye iduset. Kile sine nu tugum kab ngina.

¹⁶ Nu tanjamba sakina le Tomas mape nyu ande Didimus nu ndek Yesus dubinaig tanjo afu saningina: Nu kumam kinit. Ariya. Sine kumba nu ndon kumbe ngina.

Kumanu mbal abonga tingam tuku miro

¹⁷ Yesus nane Betani pronaig le nane Lasarus tumba ndame burok sinamnge pilnaig le ki bailkamba kugana ta kila sanaig.

¹⁸ Betani tumbran Yerusalem kambim tuku 3 kilomita tanan ndin kuen kuga.

¹⁹ Zu mbal gudommaba Maria le Marta leu nakile kumna le wamdus kile-ibenjam tuku pro tanje minnaig.

²⁰ Marta nu Yesus ilmaba minna pasa isna sulumba nu tinga ka ndinngge Yesus kanjerna le Maria nu wandeknge minna.

²¹ Marta nu Yesus sana: O Sunjo, ne buk pro minna kande ye tuku leu kume ndakina kande.

²² Kile ait te mbolnge mata ne amewam tuku Kuate yabaja ta ne tanmbimngat ta ye kila ngina le

²³ nu lafumba sana: Leu naje nu man abonga tingamngat ngina le

²⁴ Marta ndek lafumba nu sana: Ait sunjo mbolnge kumanu mbal jakmba tinguwai le nu mata tingamngat ta ye kila ngina.

²⁵ Tanjakina le nu ndek sana: Kumanu mbal abonga tingam tuku ta ye miro. Ande nu ye tuku sangri tomba tinga kumwa ta nu man abonga tingamngat.

²⁶ Ima nu abo minmba ye tuku sangri tomba tingate ta nu ngisike nda. Ye pasa sanet te ne son ngate e nga kusnana le

²⁷ nu ndek sana: O Sunjo, ne Kuate tuku Kinjo ne Kristus. Ande nu kilke te mbol prowamngat nginaig ta ne ngina.

Yesus nu malmbikina

²⁸ Tanjakina sulumba Marta nu tinga kumba ka maib nuje Maria sinjindo sana: Tum Tanjo pro ne ilwa nga sakat ngina le

²⁹ nu ismba pastinga nu sota kina.

³⁰ Yesus nu tumbran nda prona. Nu tumbran makembinge Marta ndon pasatinaik ma ta mbolnge minna.

³¹ Zu mbal nane wandeknge Maria wamdus te-ibenmba minnaig ta nu pastinga kina le nane nu mindesin tugumnge malmbinu kinit nga nu dubimba kinaig.

³² Maria nu Yesus tugum promba dagol tidronga sana: O Sunjo, ne prona kande ye tuku leu kume ndakina kande ngina.

³³ Maria nu malmbikina le nu dubimba kinaig mbal jakmba malmbikinaig le Yesus nu nane kanjerka wamdus tatrukina le nu nane kusnaningina:

³⁴ Tane aninge nu tumba pilnaig nga kusnaningina le nane nu sanaig: Sunjo, ne sine jak kumba ka kanjera nginaig le

³⁵ nu malmbikina.

³⁶ Tanjana le Zu mbal afu sakinaig: Ai si. Nu Lasarus tuku sunjomba kume purte nginaig.

³⁷ Tanjakinaig le nane afu ndek sakinaig: Nu tanjo am tukulok ta nu am maranje tuna. Ndanam tuku nu Lasarus te-ti ndana le nu kumna nga sakinaig.

Yesus nu Lasarus wikina le abongina

³⁸ Kile Yesus nu man wamdus tatrukina le nu kumba ka mindesin pilnaig ma ndame burok ta tugum prona. Ndam sunjo ande burok tukulunu minna.

³⁹ Kile Yesus nu ndek saningina: Ndam talkap ngina le tanjo kumna ta kulim nuje Marta nu ndek sana: Sunjo, nu kumna le ki bailkamba kuganaig. Mindesin te buk mundur kinit ngina le

⁴⁰ nu sana: Ye ne ame pasa sanit? Ne ye tuku sanjri tomba tinga ta ne Kuate tuku sanjri kanjeramngat nga sanit ngina.

⁴¹ Tanjakina le nane ndek ndame talkinaig le Yesus nu tandeka sakina: O Mam, ne ye tuku pasa isit tukunu ye ne gare pasa tinet.

⁴² Ne mara mara ye tuku pasa isit ta ye kila. Afu minig te nenje ye kukulyina ta nane kila pilwaig nga ye pasa te sanet ngina.

⁴³ Tanjaka sake denpurmba nu wi kuenka sakina: Lasarus, ne tinga kilim kaye ngina le

⁴⁴ nu kumna tuku ta tinga mayok kina. Nane buk tawimbi kupe wai kusnaig sulumba tawi inum gabat songinaig ta jak tingina le Yesus ndek nane saningina: Tane kuminj kukliwap le nu kuwa ngina.

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig

(Mateus 26.1-5; Markus 14.1-2; Lukas 22.1-2)

⁴⁵ Zu mbal Maria dubimba pronaig ta nane Yesus wam kina ta kanjermba nane gudommba nu tuku son nginaig le

⁴⁶ nane afu Farisi mbal tugum kumba Yesus wam kina ta kubeu ninginaig le

⁴⁷ Farisi mbal ndek kumba pris gabat mbal ndonj gabat sugo sugo jakmba kile-mangurkinaig sulumba sakinaig: Sine kile ndanndanamngig? Nu manau kitek sanjrinu gudommba ke likate.

⁴⁸ Sine nu mapebe le nu manau kumba minwa ta nane jakmba nu tuku son ngamngai. Tanjawaig ta Rom mbal sine Sesar kusrewanu nga pro kusem wande sunjo njayo silimba sine Israel jakmba bale faramngai nginaig.

⁴⁹ Tanjo sunjo ande nyunu Kaiafas nu yar ta mbolnje pris tuku gabat sunjo minna. Tanjo ta nu nane ngamuknje tinga saningina: Tane wam gilai mbal.

⁵⁰ Sine Israel tuku ma tumba tanjo ndindo kumwa ta maye. Tanjawa ta sine jakmba ngisike nda ngina.

⁵¹ Kaiafas nu tanjakina ta nu nuje wamdus dubimba sa ndakina. Nu yar ta mbolnje pris gabat sunjo minna le Kuatenje nu wamdus tuna le nu dir pasa sanimba Yesus nu Israel jakmba tuku nga kumamngat ngina.

⁵² Israel mbal ndo kuga. Nu Kuate tuku kinjo kame kilke tugu jakmba mbolnje kilwa le kuasmbi ndindo minwaig nga kumamngat.

⁵³ Ait ta mbolnje Zu gabat mbal nane tugu pilmba Yesus balewam tuku ndin sota minnaig.

⁵⁴ Ta tuku kile Yesus nu Zu am mbol li ndakina. Nu nuje dubiwanu mbal kilmba duje makembinge tumbra ande nyunu Efraim kinaig ka tanje minnaig.

⁵⁵ Zu mbal tuku pagumba nye sunjo Pasowa ait patukina le tumbra fonfon tuku mbal gudommba Pasowa mayok nda kuwa le purfen nu mayok kambim tuku nga Yerusalem kinaig.

⁵⁶ Nane pro Yesus sota kusem wande sunjo sinam tanje nanjine nanjine mungu kusnanja sakinai: Tane ndanmba idusde. Nu prowamngat e ko prowe nda nga saka minnaig.

⁵⁷ Farisi nane pris gabat mbal ndonj nane buk tanjo pino wam paguka saninginaig: Ande nu Yesus minit ma ta kila minmba kande nu sine sasinguwa le sine ka biye tibe nginaig.

12

Maria Yesus tuku kupe mbolnje gurej kutuna

(Mateus 26.6-13; Markus 14.3-9)

¹ Pasowa tuku pagumba nye ait ta buk fagkina le Yesus nu man Lasarus kumna le te-tina tuku tumbra Betani kina.

² Ka tanje nane Yesus tuku pagunaig le Marta nu nyamagan kutumba minna. Lasarus mata nane ndonj isukusmba minna.

³ Isukusmba minnaig le Maria nu gureŋ mayenu ande pitinu 500 gram taŋaŋ piyanu o mbolŋge ta tumba prona sulumba Yesus tuku kupe mbolŋge kutumba nuŋe gabat waŋembi kupe saukina le mundur mayenu wande ta kumuŋgina le

⁴ Yesus dubiwanu taŋgo ande Yudas Iskariotnu nu ŋgumneŋga Yesus tuku kupet mayok kina ta nuŋge sakina:

⁵ A ... ndaŋam saka gureŋ ta tumba nane afu mbol nda piyana. Nu taŋana kande nu soŋ 30 tunaig le sine sanzal mbal turkeg kande ŋgina.

⁶ Yudas nu sanzal mbal idusniŋmba pasa ta sa ndakina. Nuŋge nanŋine ndametiŋ kulatka afu kuayarmba minanu. Ta tuku nu sakina.

⁷ Kile Yesus nu ndek sana: Nu piti ser ndawa. Ye kume ndaket le nu amboŋga ye tuku mindesiŋ wakeiwanu taŋaŋ gureŋ ta tumba ye pisneyat.

⁸ Sanzal mbal nane mara mara tane ŋgamukŋge minamŋgaig. Ye tane ndoŋ ait kuennu mine nda ŋgina.

Nane Lasarus balewam tuku pasa katnaig

⁹ Zu mbal gudommmba nane Yesus minna ta ismba nu kaŋgeram pronaig. Nu ndo kaŋgeram pro ndanaig. Nane Lasarus kumna le Yesus nu te-tina ta turmba kaŋgeram pronaig.

¹⁰⁻¹¹ Yesus nu Lasarus te-tina le nane gudommmba pris gabat mbal tuku pasa kusreka Yesus tuku son ŋga minnaig. Ta tuku pris mbal nane Lasarus mata balewam tuku pasa katnaig.

Yesus nu gabat sungo taŋaŋ Yerusalem kina

(Mateus 21.1-11; Markus 11.1-11; Lukas 19.28-40)

¹² Mafena le Yesus nu mbumba Yerusalem prowam bafumba minna le taŋgo pino gudommmba pro Yerusalemŋge pagumba nye ta tuku minnaig ta nane isnaig.

¹³ Nane ismba ndek pator waŋe supika kilmba nu tugum kumba ka wikaraumba sakinaig: Sine Kuate tuku nyu te-duŋgube o.

Tango te Sungo tuku nyu mbolŋge prote.

Nu Sungoŋge nyaro tuwa o.

Nu sine Israel tuku gabat sungo nyaro tuwa o ŋginaig. *Mune 118.26*

¹⁴ Yesus nu doŋki fat ande te-silika muskilnu mbolŋge minyokina. Kuyar pasa ande teŋemba sakate.

¹⁵ Sion tumbraŋ sungo ne kuru kuru ndaka.

Ai si. Ne tuku taŋgo sungo prote si.

Nu doŋki fat mbol minyoka ne tugum prote ŋgate. *Sakaria 9.9*

Kuyar pasa ta Yesus nu kumuna.

¹⁶ Ait ta mbolŋge nuŋe dubiwanu mbal kuyar pasa ta idus ndanaig. Ngumneŋga Yesus nu samba mbolŋge saŋgri kilŋa sungo tina le nane kuyar pasa ta idusmba sakinaig: Son. Kuyar pasa nu tuku sakate ta kumumbi nu mbolŋge mayok kina.

¹⁷ Nane Yesus Lasarus wikina le ndame burok sinamŋge aboŋga tiŋgina le kaŋgernaig mbal Yerusalemŋge afu kubeu niŋmba minnaig le

¹⁸ maŋgur sungo ta nu maŋau saŋgrinu kina le isnaig sulumba nane kumba ka ndinŋge nu te-silikinaig le

¹⁹ Farisi mbal nanŋine nanŋine saki-naig: Ai si kaŋgerap. Nane ŋakmba nu dubide. Sine wam ande kam kumuŋ kuga ŋginaig.

Yesus nu nuŋe kumam tuku sakina

²⁰ Nane Kuate mbariŋam tuku pagumba nye ta mbol pronaig ta afu Grik mbal.

²¹ Nane Filipus tugum pronaig. (Filipus nu Galileanu Betsaida tumbraŋok).

Nane pro nu sanaig: Tango sungo, sine Yesus kaŋgeram proweg ŋginaig le

²² nu kina ka Andreus sana. Taŋamba nale kinaik ka Yesus kila sanaik le

²³ nu ndek nale sanikina: Ye Ndindo Katesek Tango Kuate nu saŋgri kilŋa sungo sam tuku ait buk prote.

²⁴ Ye siŋka satinŋamŋgit. Wit tiŋnu ande kilkek sinamŋge ŋgukap le ndo alonu gudommmba mayok kaŋgaig.

Kilkek sinamnge ngu ndakap ta nune ndo minamngat.

²⁵ Ima nu nune abo mine mayewam tuku wamdus sungo tate ta nu ngisikamngat. Ima nu kilke te mbolnge nune abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu abo jak minmba minamngat.

²⁶ Ima nu ye tuku piro biyam idusmba kande nu ye dubiyuwa. Nu tanawa ta nu ye ndon minamngat. Ande nu ye tuku piro biywa ta Mamnge nu tuku nyu temayokamngat.

²⁷ O Mam, ye ngamungal pitiyate ta ye ndanmba sani. Wam ye mbol prowamngat ta laipyuwa nga sani? Kuga. Ye tanake nda. Piti ta kurawam tuku ye prowen.

²⁸ O Mam, nane nyu sungo ta mbol kuwa ngina. Nu tanakina le samba mbolnge minge pasa ande tenenmba sakina: Yinje nyu sungo buk mbol kina. Kile manj mbol kangat nga sakina.

²⁹ Nane tanje minnaig mbal pasa ta ismba afu ndek sakinaig: Kuaila fudukate nginaig le afu nane sakinaig: Ejel ande nu ndon pasatate nginaig le

³⁰ nu ndek sakina: Pasa ta ye isi nga pro ndawat. Tane isap nga prowat.

³¹ Kile kilke mbol mbal pileningam tuku ait prote. Kilke te tuku gabat Satan Kuatenge te-ibenamngat.

³² Nane afu ye ail mbolnge pilmba te-dunguwaig le ye kilke mbol mbal wike liki le nane ye tugum prowamngaig ngina.

³³ Yesus nu ndanndanmba kumamngat ta te-mayokmba nu pasa ta saningina.

³⁴ Nane ndek pasa lafumba sakinag: Moses tuku kuyar pasa Kristus nu minmba minamngat nga sakate ta ne ndanam nane Katesek Tango Ndindo tumba te-dungamngaig ngate. Katesek Tango ta nu ima nginaig le

³⁵ nu nane saningina: Kile bulu tugusek ait fagnu ndo tane kiljatingamngat. Bulu tane kiljatinmba minitmbi tane kilja mbolnge likap. Kuga ta ma makenge

tane songikat. Ande nu ma make sinamnge likate ta nu ndin kanjer ndate.

³⁶ Bulu kiljatinmba minitmbi nu tugum kumba kila palpe. Tanawap ta tane bulu jak minamngaig ngina. Yesus nu tanaka sakina sulumba nu nane kusreka kuirka minna.

Zu gudommba nane Yesus talanaig

³⁷ Yesus nu manau kitek gudommba nane am mbolnge ke likanu ta nane nu tuku son nda nga minnaig.

³⁸ Tuan tango Aisaia tuku pasa ande nane mbolnge kumungina ta tenenmba.

O Sungo, sine pasa kukliweg le ande nu son nda ngate.

Ne nane sangri te-mayokte le ande nu katese ndate. *Aisaia 53.1*

³⁹ Nane Kristus talanaig ta Aisaia nu o buk dir pasa ande tenenmba kuyarna.

⁴⁰ Kuate nu nane tuku am tukule ninmba ngamungal mata tukule ningina. Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba wamdus puluninguwa le ngamungal biye mbilmba ye tugum prowaig le nane wakeikamngit ngina. *Aisaia 6.10*

⁴¹ Aisaia nu Kristus tuku kilja sungo kanjermba nu tanamba Yesus tuku kuyarna.

⁴² Zu gabat gudommba Yesus tuku son nginaig ta Farisi mbal nane kusem wandeknge nane peuninbekaig nga nanjine son ta yabukinaig.

⁴³ Nane tango pino jakmba nane nzaliningam tuku sungomba idusnaig sulumba Kuate nu nane nzaliningam tuku wam ta fudinndo nga idusnaig.

⁴⁴ Kile Yesus nu wi kuenka saningina: Ande nu ye tuku son ngate ta nu ye tuku ndo son nda ngate. Kuate nu ye kukulyina ta nu tuku mata son ngate.

⁴⁵ Ande nu ye tuku manau kanjer tite ta nu Kuate nu ye kukulyina ta nu tuku manau mata kanjer tite.

⁴⁶ Ye kilke te tuku bulu tanan tango pino jakmba kiljaninget. Ye son ngade mbal nane ma make sinamnge mine ndakade.

⁴⁷ Ande nu ye tuku pasa ismba dubi ndawa ta ye nu pilemba pasa mbolnge te-ti ndawet. Ye tango pileninmba pasa mbolnge kile-tidingam pro ndawen. Ye nane tuku muskil kile-tidinge ningam tuku prowen.

⁴⁸ Ima nu ye pitaiyumba ye tuku pasa ngumnete ta ait sungo mbolnge ye pasa sake liket tenge nu pilemba pasa mbolnge te-tiwamngat.

⁴⁹ Ye pasa sake liket te yine wamdusmbi sa ndaket. Mam nu ye kukulyina nunge wam paguyina le ye sake liket.

⁵⁰ Nunge wam pagu pasa ta abo minmba minam tuku ndin tumtingit. Ta tuku ye pasa satinget te Mamnge wam paguyina le ndo satinget ngina.

13

Yesus nu nunge dubinaig mbal tuku kupe minyanjina

¹⁻⁵ Pasowa ait pro ndana le Yesus nu nunge dubinaig mbal ndon isukusmba minnaig le Yudas Iskar-iotnu Simon tuku kinjo nu Satanngge buk wamdus tuna le nu Yesus tumba nunge ngueu mbal ningam tuku idusmba minna.

Yesus nu kilke te kusremba Mam nunge tugum kambim tuku ait patukina le nu kila minmba nunge mbal kilke te mbolnge minnaig ta nane tuku kume purmba minna sulumba nu ndek nyamagan kusremba tinga nunge siot paska tawi ande tumba ngaro kusmba nza mbolnge kule kutumba nunge dubiwanu tango tuku kupe minyanje likina. Mam Kuate nu sanjri jakmba nu wai mbolnge pilna le nu Mam tugumnge ndekina ta nu manj luka mbumba kangat wam ta jakmba nu kila minmba tanjana.

⁶ Tanjamba minyanje lika ka Simon Petrus tugum prona le nu kusnana: i ... Sungo, nenge ye tuku kupe minyanjam bafute e ngina le

⁷ nu ndek sana: Ye manjau ket te ne tugunu katese ndate. Ngumnennga ne pulunamngat ngina le

⁸ nu manj sana: Sinjka. Ne ye tuku kupe minyanje nda nga sana. Tanjakina le nu manj sana: Ye ne tuku kupe minya ndangi ta ne ye ndon gulab minam kumunj kuga ngina le

⁹ Simon Petrus ndek nu sana: Sungo, tanjamba kande kupe ndo minya ndanga. Ye tuku kupe wai gabat turmba minyanja ngina le

¹⁰ nu sakina: Ande nu ngarosu jak kule pisat ta nu kupe ndo minyanja manj purfenju mayok kangat. Tane jakmba purfenju minig ta tane tuku ande nu purfenju mine ndakate ngina.

¹¹ Yesus nu ima nu tuku kupet mayok kangat ta nu kila minna tukunu ande nu purfenju mine ndakate nga saningina.

¹² Nu nane tuku kupe minyanje denjpurmba nu tinga nunge siot tumba silika isukusam tuku ma mbol kina sulumba nane kusnaningina: Ye tane mbolnge manjau kit ta tane tugunu katesede?

¹³ Tane ye nyun ta Sungo tane tuku Tum Tanjo ngade ta son. Tane kumumbi sakade.

¹⁴ Ye Sungo tane tuku Tum Tanjo minmba ye nyu kugatok tane kum-nemnge minanu tananj tane tuku kupe minyanje likit. Tane mata nyu kugatok tananj tanjine tanjine kupe minyanje likap.

¹⁵ Ye tane mbolnge manjau kit ta tane kangermba tanjamba dubimba kap nga ye tumtingit.

¹⁶ Ye sinjka satinjamngit. Piro tanjo nu nunge sungo li ndate. Kukul tanjo nunge kukulte tanjo li ndate.

¹⁷ Ye tane pasa satinget te tugunu katesemba dubiwap ta tane gare manjau mbolnge minamngag.

¹⁸ Ye tane jakmba tuku sa ndakit. Ye maditingen mbal ye tane tuku wamdus kila. Kuyar pasa ande tenjenmba sakate.

Ande nu ye tuku nyamagan ye ndon isukusit ta nu ye tuku ngueu mayok kinit ngate. *Mune 41.9* Pasa ta sinjka kumumbi mayok kangat.

¹⁹ Pasa ta mayok kuwa le ye Kuatenge madiyina tanjo ta tane son ngam tuku ye ambonja satinigit.

²⁰ Ye sinja satinigit. Ye yije tanjo ande kukuli le prowa le ande nu aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite ngina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tanjo
(Mateus 26.20-25; Markus 14.17-21; Lukas 22.21-23)

²¹ Yesus nu pasa ta saningina sulumba ngamungal pitina le pasa te-mayokmba saningina: Ye sinja satinigit. Tane ngamuknge ande nu ye tuku kupet minit ngina.

²² Tanakina le nune dubinaig tanjo ndek ima tuku sakate nga idusmba nanjine nanjine munju kanjerkinaig.

²³ Nu dubiwanu tanjo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nale munju patuk patuk isukusmba minnaik.

²⁴ Simon Petrus nu tanjo ta nu kusnawa nga gabatmbi sana le

²⁵ tanjo ta Yesus man patumba nu gemba nu kusnana: Sunjo, ne ima tuku sakate ngina le

²⁶ nu sakina: Ye bret te kule pak mbol pilmba tambimigit not ngina. Nu tanjaka bret tumba kule pak mbilmba Simon tuku kinjo Yudas Iskariotnu tuna.

²⁷ Tuna le Satan pro Yudas sinam kina le Yesus nu sana: Ne wam kam iduste ta pitik kumba ka ngina.

²⁸ Nu Yudas pasa sana ta nane isukusmba minnaig mbal nane katese ndanaig.

²⁹ Nane idusnaig: Yudas nu ndametinj tuku pale fat kulatkate tukunu Yesus nu Pasowa tuku nyamagan afu piyawam tuku ko ndametinj afu sanzal mbal ningam tuku nga sate nga idusnaig.

³⁰ Kile Yudas nu bret ta nyumba mayok ka kina ta buk furirna.

Wam pagu pasa kitek

³¹ Nu mayok ka kina le Yesus nu nane saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo kile ye tuku nyu sunjo mbol

kanjat. Wam ta mbolnje Kuate tuku nyu sunjo mata mbol kanjat.

³² Kuate nu ye mbolnje nyu sunjo mbol kuwa le ye nu mbolnje mata nyu sunjo mbol kanjat. Kile ndo nu ye tuku nyu sunjo te-mbolamngat.

³³ Kinjo kame ye, ait fagnu tane ndon minamngit. Tane ye sota kanjerye nda. Ye o buk Zu mbal tanjamba saningen ta kile tane satinigit. Tane ye kanjit ma ta tane prowam kumun kuga.

³⁴ Ye tukul kitek ande satinigit. Tane tanjine tanjine munju iduska kume purkap. Ye tane tuku kume puret tanjamba tane mata tanjine tanjine munju kume purkap.

³⁵ Tane munju kume purkap ta tanjo pino tane ye dubiyade mbal minig ta katesewamngai ngina.

Yesus nu Petrusnje nu tuku nyu yabukamngat nga sana

(Mateus 26.31-35; Markus 14.27-31; Lukas 22.31-34)

³⁶ Yesus nu tanjamba sakina le Simon Petrus nu kusnana: Sunjo, ne animbi kanjat ngina le nu sana: Ye kanjit ma ta kile ne ye dubiyam kumun kuga. Ngumne nga ne ye dubiyamngat ngina.

³⁷ Tanakina le Petrus nu sana: Ndanam kile ye ne dubinam kumun kuga ngate. Ne tuku nga ye kumam tuku kuru kuru ndaket ngina le

³⁸ nu ndek sana: Ne ye tuku nga ne kumam tuku kuru kuru ndakam iduste e? Ye sinja ne sanamngit. Furir te mbolnje teg wi ndakuwa le ne ye tuku nyu yabukam kenjamngat ngina.

14

Kuate tugum kambim tuku ndin

¹ Ye pasa pitinu satinigit ta tuku tane wam dus fulil ndakap. Tane Kuate tuku sangri tomba tinga ye tuku sangri mata tomba tingap.

² Mam tuku tumbraenje wande gudumba minig. Tanjamba mine ndakuwaig ta ye satinje nda. Ye kumba ka tane tuku ma wakeiwamngit.

³ Tane tuku ma wakeiwi sulumba luka pro tane kili le tane ye ndon minmba minamngai.

⁴ Ye kambimngit ma ta tane ndin kila ngina.

⁵ Tanakina le Tomas nu ndek kusnana: Sungo, ne kambimngat ta sine gilai. Ndin ndan dubimba ne tugum prowamngig nga kusnana le

⁶ nu ndek sana: Kambim tuku ndin, wam tugusek, abo tugu ta ye miro. Ande nu ye laipyumba Mam tugum kambim kumu kuga.

⁷ Tane ye kila pilig tukunu Mam mata kila palmbimngai. Kile tane nu kila palig. Tane buk nu kanternaig ngina.

⁸ Kile Filipus ndek Yesus sana: Sungo, sine tuku nzali ne nane Mam tumsinga le kangerbe ngina le

⁹ nu ndek sana: Filipus, ye ait kuennu ne ndon minet. Ne ye kila pile ndakate e? Ande nu ye tuku tugu kanger tite ta nu Mam mata kangete. Ndanam tuku ne nane Mam tumsinga le kangerbe ngate.

¹⁰ Ye Mam ndon sailket le nu ye ndon minit. Sile ndindo ta ne son nda ngate? Ye mara mara pasa satiget ta yije wamdusmbi sa ndaket. Mam nu ye ndon minmba nunge piro ta ke likate.

¹¹ Ye Mam ndon minet le nu ye ndon minit ta son ngap. Tane son ngam fugumba kande piro ke liket ta kangerka ye nu ndon minet ta son ngap.

¹² Ye sinka satigamngit. Ande nu ye tuku sangri tomba tingua ta ye manau ke liket te nu mata kamngat. Ye Mam tugum kanngit ta tuku nu ye manau ket te liniimba manau sangrinu ke likamngat.

¹³ Tane ye ndon minmba wam afu tuku yabanyap ta ye Mam tuku nyu sungokuwa nga ye wam ta kamngit.

¹⁴ Tane ye ndon minmba wam ande tuku yabanyap ta ye kamngit ngina.

Yesus nu Tukul Guwa ndekam tuku sakina

¹⁵ Tanakina sulumba nu man sakina: Tane ye tuku kume purap ta tane ye tuku minge dubiwamngai.

¹⁶ Tanawap le ye Mam sawi le ande kukulwa le ndeka tane sinzantimba minmba minamngat.

¹⁷ Nu wam tugusek tuku Guwa. Kilke te mbolok manau dubide mbal nane nu gilai minmba nu tam kumu kuga. Tane nu kila minig le nu tane ndon minmba tane tuku ngamungal sinamnge minmba minamngat.

¹⁸ Ye tane kusreki le munzanu tana mine nda. Ye man luka tane tugum prowamngit.

¹⁹ Mine minemba kilke te mbolok manau dubide mbal nane man ye kangerye nda. Tane ye mara mara kangerymba minamngai. Ye abo minmba minet tukunu tane mata abo minmba minamngai.

²⁰ Ait ta prowa le ye Mam ndon minet le tane ye ndon minig le ye tane ndon minet wam ta tane katesewamngai.

²¹ Ima nu ye tuku wam pagu pasa dubiwa ta nu ye tuku kume purte. Nu ye tuku kume purwa ta Mam mata nu tuku kume puramngat. Ye mata nu tuku kume purmba ye pro yije wamdus tumi le nu ye kila palmbimngat ngina.

²² Tanakina le Yudas ande Iskariotnu kuga nu ndek Yesus kusnana: Sungo, ndanam ne pro nane wamdus sine ndo tumsimba kilke te mbolok manau dubide mbal tumninge nda nga sakate ngina le

²³ Yesus ndek nu sana: Ande nu ye tuku kume purte ta nu ye tuku pasa dubite. Mam nu tango ta tuku kume purmba minwa le sile Mam ndon nu tugum kumba nu ndon minmba minamngat.

²⁴ Ande nu ye tuku kume pur ndate ta nu ye tuku pasa dubi ndate. Pasa satiget le isig ta ye tuku pasa kuga. Mam nu ye kukulyina nu tuku pasa.

²⁵ Ye tane ndon minmba pasa kame te satiget.

²⁶ Mam nu ye tuku nyu mbolnge sinzantingam tuku Tukul Guwa

kukulwa le ndekamngat. Nunge tane wam njakmba tumtingamngat. Pasa njakmba sake liken ta nu manj lato tumtinguwa le idusamngaig.

²⁷ Tane wamdus piti njak minmba kuru kuru ndakap. Ye tane kusreka ngamunggal mukukmbi wamdus bul sertingamngit. Kilke te tuku manjau dubide mbal wamdus bul serningig tananj kuga. Ye ngamunggal mukukmbi wamdus bulok minet manjau ta tingamngit.

²⁸ Ye tane kusreki sulumba manj luka tane tugum prowamngit nga satinngit le isaig. Mam nu Sunjo. Nu ye liyate. Ta tuku tane ye tuku kume purde kande ye Mam tugum kanngit ta gare tade kande.

²⁹ Ye nda kinet sulumba ambonga tane kila satinngit. Wam ta mayok kuwa le tane pasa te tuku son ngap nga satinngit.

³⁰ Ye kile tane ndonj sungomba pasate nda. Kilke te tuku gabat Satan nu buk prowam bafute. Nu ye tuku sanjri kumunj kuga ta

³¹ kilke mbolok mbal ye Mam tuku kume puret ta kila pilwaig nga ye Mam tuku minge dubiwamngit.

Ariya. Kile tingap le kab ngina.

15

Grep muli tugusek

¹ Yesus nu manj saningina: Ye grep muli tugusek. Mam nu grep muli kulatka nu miro minit.

² Ye tuku wainu afu alo ndade ta Mamnge supika kile-pankate. Wainu afu alode ta manj alo magewaig nga kugerka wakeikate.

³ Ye pasa satinngan ta mbolnge tane tinreknu mayok kinaig.

⁴ Tane ye ndonj sailkap le ye tane ndonj minmba minamngit. Grep muli wainu ange tur ulendika mine ndakuwa ta nunje ndo alowe nda. Tanamba ndo tane ye ndonj sail ndakap ta tane alo kile-mayokke nda.

⁵ Ye grep muli anghenu. Tane wainu. Ande nu ye ndonj sailkate ta ye nu ndonj minet le nu alo gudommmba kile-mayokkate. Tane ye ndonj sail

ndakap ta tane wam inum kam kumunj kuga.

⁶ Ande nu ye ndonj sail ndakuwa ta nu muli wainu tananj Kuatenge supimba buknguwa le karenngamngat. Wainu tananj ta kile-manjurka kilmba pankate le panje uge sulude.

⁷ Tane ye ndonj sailkap le ye tuku pasa tane sinamnge minwa ta tanjine nzali mbolnge Kuate yabanap le kumumba mayok kanngaig.

⁸ Tane alonu gudommmba kile-mayokkade ta Mam tuku nyu sunjo mbol kinit. Manjau tamba tane sinjka ye dubiyanu tanjo kilimok mayok kinig.

Kume pur manjau

⁹ Mam nu ye tuku kume purte tanamba ndo ye tane tuku kume puret. Ye tane tuku kume puret wam ta kusre ndamba ye tugumnge minap.

¹⁰ Ye Mam tuku minge kumnemnge minet ta nu ye tuku kume purte wam ta ye kusre ndawet. Tane ye tuku minge kumnemnge minap ta ye tane tuku kume puret wam kusrewe nda.

¹¹ Tane ye tugumnge gare tumba gare sunjo njak minap nga ye pasa ta satinngit.

¹² Ye tuku wam pagu pasa ta tenenmba. Ye tane tuku kume puret tanamba ndo tane tanjine tanjine munju kume purkap.

¹³ Ande nu nunje gulab kame mage minam tuku kumit ta nu tanjo njakmba tuku kume pur manjau liningit.

¹⁴ Tane ye tuku minge dubiwap ta tane ye tuku gulab minamngaig.

¹⁵ Gabat sugo afu nane wam ande kam idusmba nanjine piro tanjo sa ndaningig ta ye pasa njakmba Mam tugumnge isen ta tane satinngan. Ta tuku ye kile tane piro tanjo nge nda. Tane ye tuku gulab nget.

¹⁶ Tanenje ye madi ndayinaig. Yenge tane maditingen. Tane ka alo magenu kile-mayokkap le alo ta minmba minwaig nga ye tane maditingen. Tane ye tuku nyu

mbolnge Mam yabanap ta nunge wam ta tingamngat.

¹⁷ Tane wam pagu pasa te dubiwap sulumba tanjine tanjine mungu kume purka minap ngina.

Afu Yesus tuku mbal ngueu patikamngaig

¹⁸ Yesus nu man lato saningina: Kilke mbol mbal nane abo abo ye kasuryinaig tanjamba ndo tane mata kasurtingamngaig.

¹⁹ Tane kilke te tuku manau dubide kande nane sine tuku afu nga tane tuku nzali torde kande. Ye kilke mbol mbal ngamuknge tane kile-mayokka maditingen tukunu nane singine mbal kuga nga kasurtingig.

²⁰ Ye buk pasa ande satinngit ta idusap. Piro tanjo nu nune sunjo li ndate nga satinngit. Ye tane tuku Sunjo nane afunge ye piti seryinaig tanjamba ndo nane tane mata piti sertingamngaig. Afu ye tuku pasa dubide tanjamba ndo nane tane tuku pasa mata dubiwamngaig.

²¹ Kuate nu ye kukulyina ta nane nu gilai minig tukunu nane tane ye tuku mbal nga ngueu patikamngaig.

²² Ye pro tugusek manau tumndaningen kande nane une tuku pa tam tuku mine ndakade kande. Ye nane tumningen tukunu nane une tuku pa tam tuku minig.

²³ Ande nu ye kasuryate ta nu ye tuku Mam mata kasurte.

²⁴ Manau sangrinu nane afunge ke ndakinaig ta ye nane ngamuknge ke liken. Ye manau ta nda ke liken kande nane une tuku pa tam tuku mine ndakade kande. Nane wam kame ta kanjerka ye kasuryumba Mam turmba kasurmba minig.

²⁵ Kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Nane ake sinan ye tuku gubra tade ngate. *Mune 35.19; 69.4*

Kile pasa ta alonu kumumbi mayok kinit.

²⁶ Ye Mam tugum kumba wam tugusek tuku Guwa kukuli le pro tane sinzantimba nu kumumbi ye tuku sakamngat.

²⁷ Ye piro tugu pilen mbolnge tane ye ndon minmba kile minig. Ta tuku tane mata kumumbi ye tuku saka minamngaig.

16

¹ Tane son manau kusrebekaig nga ye pasa njakmba ta sake likit.

² Nane afu tane kusem wande sinam kambim tuku peutingamngaig. Ait ande prowa le nane sine Kuate tuku piro mayeweg nga idusmba tane bale faramngaig.

³ Nane sile Mam ndon gilai tukunu tanawamngaig.

⁴ Ye kile tane kila satinngit te ngumne nga manau ta mayok kuwa le pasa satinngit te idusamngaig. Ambonga ye tane ndon minen ta ye pasa te sa ndatingen.

Tukul Guwa tuku piro

⁵ Kile Mam nu ye kukulyina ta ye nu tugum kanngit. Ye animbi kanngit ta tane ye kusnayam idus ndade.

⁶ Ye tane pasa te satinngit tukunu tane njakmba ngamunggal piti njak minig.

⁷ Ye sinjka satinngamngit. Tane maye minam tuku ye tane kusreka kanngit. Ye nda ka ta ande tane sinzantingam tuku ndeke nda. Ye kumba ka nu kukuli le tane tugum prowamngat.

⁸ Nu prowa sulumba une tuku tugu, manau tinreknu tuku tugu, une tuku pa lafunu tam tuku wam ta njakmba kilke mbol mbal kile-mayokka saningua le katese mayewamngaig ta tenenmba.

⁹ Nane ye tuku son nda ngade tukunu nane une njak ta nu temayokmba saningamngat.

¹⁰ Ye tane kusreka Mam tugum luka kanngit tukunu ye tinreknu nga saningamngat.

¹¹ Kuate nu kilke te tuku gabat Satan pa tambim tuku pilna tukunu nane mata pa lafunu tam tuku minig ta saningamngat.

¹² Ye pasa afu sungomba tane satinngam tuku ta tane wamduw sinamnge patikam kumun kuga.

¹³ Wam tugusek tuku Guwa prowa sulumba nu tugusek manau

ɲakmba tumtingamɲgat. Nu nuɲe wamdusmbi pasa satinge nda. Nu Kuate tugumɲge pasa isit ta ndo satingamɲgat. Wam afu ɲgumnenga mayok kanɲgaig ta mata wam pagukamɲgat.

¹⁴ Nu ye tuku pasa tumba tane tumtinguwa le ye tuku nyu sunɲo mbol kanɲgat.

¹⁵ Mam tuku wam ɲakmba ta ye tuku. Ta tuku ye satingit nu ye tuku pasa tumba tane tumtingamɲgat ɲga satingit ɲgina.

Gare pasa le piti pasa

¹⁶ Yesus nu maɲ sakina: Mine minemba tane ye kanɲerye nda. Maɲ mine minemba ye kanɲeryamɲgaig ɲgina le

¹⁷ nuɲe dubiwanu tanɲo afu ndek nanɲine nanɲine muɲgu kusnanɲinaig: Ndanam nu sakate: Mine minemba tane ye kanɲerye nda. Maɲ mine minemba ye kanɲeryamɲgaig ɲgate. Ye Mam tugum kanɲgit ɲga sakat ta tugu nu ndanɲmba.

¹⁸ Mine minemba ɲga sakat ta ait giganɲmba. Nu pasa sake likate te sine tugu nu katese ndaweg ɲginaig.

¹⁹ Nane Yesus kusnawam tuku idusmba minnaig ta nu katesemba nu ndek saningina: Tane ye mine minemba kanɲerye nda. Maɲ mine minemba ye kanɲeryamɲgaig ɲgit ta tane tugu nu katesewam tuku muɲgu kusnangade e?

²⁰ Ye sinɲa satingamɲgit. Kilke te mbolok maɲau dubide mbal nane gare ɲak minwaig le tane sinamanzerka malmbi ɲakmba minamɲgaig. Tane wamdus piti ɲak minap ma ma wam ta mbilmba tane gare sunɲo ɲak minamɲgaig.

²¹ Pino nu kiɲo te-palmbim tuku ait prote le nu rar kamusmba piti ɲak minit. Nu kiɲo tate sulumba kanɲermba gare tormba rar ta maɲ idus ndate.

²² Tane mata tanɲan kile wamdus piti ɲak minig. Ye maɲ tane tugum prowi le tane gare toramɲgaig. Gare ta andenɲge te-ibenam kumuɲ kuga.

²³ Ait ta mbolɲge tane ye agan ande tuku kusnaye nda. Ye sinɲa satingamɲgit. Tane ye tuku nyu mbolɲge wam ande Mam yabanɲap ta nu tane tingamɲgat.

²⁴ Tane buk ye tuku nyu mbolɲge wam ande Mam yabanɲ ndanaig. Kile tanɲamba Kuate yabanɲap le nu tane tinguwa le tane gare sunɲo tamɲgaig.

Yesus nu kilke te tuku sanɲri te-ibenɲa

²⁵ Ye yaba pasambi pasa satinge liket. Ait ande prowa le yaba pasambi satinge nda. Ye tane Mam tuku kilimok satingamɲgit.

²⁶ Ait ta mbolɲge tane ye tuku nyu mbolɲge Kuate yabanɲap le ye tane tuku yabanɲ pasa tumba Mam sawe nda.

²⁷ Kuga. Mam nu nuɲe mironɲ tane tuku kume purte tukunu tane tuku yabanɲ pasa ismba tingamɲgat. Tane ye tuku kume purmba ye Mam tugumɲge ndeken ta tane son ɲgade wam ta tuku nu tane tuku kume purte.

²⁸ Ye Mam tugumɲge kilke te mbol prowen. Kile ye kilke te kusremba maɲ luka Mam tugum kanɲgit ɲgina.

²⁹ Yesus nu tanɲaka sakina le nuɲe dubiwanu tanɲo nane sakinaig: Ese. Kile ne yaba pasambi sa ndakate. Ne kilimok sakate le

³⁰ sine katese mayeweg. Ne wam ɲakmba tuku kila minit. Singine kusna pasa wamdus sinamɲge ndo minig le ne kila pilit. Ta tuku ne Kuate tugumɲge ndekina ta sine son ɲgeg ɲginaig le

³¹ nu ndek sakina: Tane kile ye tuku son ɲgade e?

³² Mine minemba tane yiɲe ndo kusreyumba kua ka sili-silimba tanɲine tumbranɲ kine likamɲgaig. Tanɲawap ta Mam nu ye ndonɲ minmba minit tukunu ye yiɲe ndo mine nda.

³³ Tane ye ndonɲ minmba ɲgamunɲgal mukuk minap ɲga ye pasa ta ɲakmba satinge likit. Tane kilke te mbolɲge minap sulumba piti sunɲomba kamusamɲgaig ta tane kuru kuru ndaka

sanjri tinga minap. Ye kilke te tuku sanjri njaigonu buk kile-ibenken ngina.

17

Yesus nu nuje mbal tuku Kuate yabanja

¹ Yesus nu pasate denpurna sulumba nu tandeka mambilmba Kuate yabanmba sakina: O Mam, ait buk prowat. Ne ye tuku nyu sunjgo ta tembola le ye suk ne tuku nyu sunjgo ta tembolamngit.

² Ne kilke mbol mbal ye tuku sanjri kumnemnge minwaig nga patikina le ne ye sina mbal ye nane abo tugu minmba minam tuku ninjet.

³ Ima nu ne Mbara Ndindo Tugusek kila pilmba ye Yesus Kristus ne kukulyina ta turmba kila pilit ta nu abo tugu tumba minmba minamngat.

⁴ Ne ye piro kam tuku sayina ta ye buk ke suluwit sulumba ne tuku nyu sunjgo kilke mbol mbal ngamuknge tembolet.

⁵ O Mam, kilke te nda minna le ye ne ndon nyu sunjgo njak minken ta kile ye tuku nyu man tanjamba tembola le ye ne tugumnge mini.

⁶ Ne kilke mbol mbal afu sina ta ye ne tuku manau tumningen. Nane ne tuku mbal minnaig le ne ye sina le nane ne tuku pasa dubide.

⁷ Wam njakmba ne ye sina ta ne tugumnge prode ta kile nane kila pilig.

⁸ Ne ye pasa sayina ta nane ningen le wamdus sinamnge pilmba son nginaig. Ye ne tugumnge prowen ta nane sinjka katese mayenaig sulumba nenje ye kukulyina ta nane son nginaig.

⁹ O Mam, ye kile nane tuku yabanjet. Ye kilke mbol mbal njakmba tuku yaban ndanet. Ne nane afu ye sina ta ye nane tuku ndo yabanjet. Nane ne tuku.

¹⁰ Ye tuku mbal ta ne tuku. Ne tuku mbal ta ye tuku. Nane mbolnge ye tuku nyu sunjgo mbol kinit.

¹¹ Ye kilke te kusremba ne tugumprowi le ne ye sina mbal kilke tembolnge minamngaig. O Mam, ye

ne ndon ndindo minek tanjamba ndo nane nanjine nanjine wamdus ndindo minam tuku nanje nyu sunjgo tambinane kulatka.

¹² Ye nane ndon minmba nanje sanjri ye sina tambinane kulatken. Ye nane kigraibken le ande ngisindakina. Ande njayonu ngisikam tuku minit kuyar pasa sakate ta nuje ndo ngisikate.

¹³ O Mam, ye kile ne tugumproyamngit. Ye kilke tembolnge minmba nane ye tugumnge gare tumba gare njak minwaig nga nane isam tuku pasa njakmba te saket.

¹⁴ Ye ne tuku pasa nane ningen. Ye kilke tembolok kuga. Tanjan ndo nane mata kilke tembolok kuga. Ta tuku kilke mbol mbal nane kasurningig.

¹⁵ Ne nane kile-dunga le kilke te kusrewam tuku sa ndanet. Ne nane kigraibka le Satan nu nane kile-iben ndakuwa nga ne yabanjet.

¹⁶ Ye kilke tembolok kuga. Tanjan ndo nane mata kilke tembolok kuga.

¹⁷ Ne manau tugusek tumninga le nane ne tuku mbal mayok kuwaig. Ne tuku pasa ta tugusek.

¹⁸ Ne ye kukulyina le kilke tembol mbal tugumprowen. Tanjamba ndo ye nane kukulninget le kilke te tuku manau dubide mbal tugumnge pirokade.

¹⁹ Ye ne tuku minje dubimba ta ndo idus tiwet. Ta mbolnge nane mata ne tuku mbal mayok kanjaig.

²⁰ Ye nane tuku ndo yaban ndanet. Nane afu nane tuku pasa ismba ye tuku son ngamngaig nane tuku turmba yabanjet.

²¹ Nane wamdus ndindo minwaig nga ne yabanjet. O Mam, ye ne ndon minmba minet le ne ye ndon minmba minit tanjamba ndo nane sile ndon minmba minwaig. Tanjawaig le kilke mbol mbal nane kanjerka nenje ye kukulyina ta katesewamngaig.

²² Ye ne ndon ndindo minek tanjamba ndo nane mata wamdus ndindo minwaig nga ne ye nyu sunjgo sina ta ye nane ninjet.

²³ Ye nane ndon minmba minet le ne ye ndon minmba minit tanjamba ndo nane mata wamdus ndindo minwaig. Wam ta mbolnge kilke mbol mbal ne ye kukulyina ta katesewamngaig. Ne ye tuku kume purte tanjamba ndo ne nane tuku mata kume purte ta nane katesewamngaig.

²⁴ O Mam, ne ye sina mbal nane sile tuku tumbranj prowaig nga iduset. Ne kilke te te-mayok ndana sulumba ne ye tuku kume purmba ne kilna sanjri sunjo sina ta nane kanjerwaig nga wamdus sunjo njak minet.

²⁵ Mam ne purfernu. Kilke te mbolok manau dubide mbal nane ne gilai minig. Ye ne kila. Yinje mbal te ne ye kukulyina ta nane kila minig.

²⁶ Ye ne tuku tugu tumningan ta manj lato lato tumningan minamngit. Ye tanjawi le ne ye tuku kume purte manau nane tuku ngamungal sinamnge minwa le ye nane ndon minmba minamngit nga Mam nunje yabanja.

18

*Yudas nane Yesus biye tinaig
(Mateus 26.47-56; Markus 14.43-50; Lukas 22.47-53)*

¹ Yesus nu yabanj denpurmba nunje dubiwanu tanjo kilmba ka Kidron kule ngurunj pakarka piro ande sinam kinaig.

² Yesus nunje dubiwanu mbal ndon mara mara piro ta mbolnge manjurka minanu tukunu Yesus tuku kupet tanjo Yudas nu ma ta nu kila.

³ Kile Yudas nu pris gabat le Farisi mbal tugumnge kame mbal polis mbal afu turmba kilna sulumba nane sati lam kame aganj njak pronaig.

⁴ Pronaig le Yesus manau njakmba nu mbol prowamngaig ta nu kila minmba nu mayok ka kusnaningina: Tane ima sotade ngina le

⁵ nane ndek nu sanaig: Sine Nasaretnu tanjo Yesus sota proweg nginaig le ye nunje ngina. Kupet tanjo Yudas nu mata kame mbal ndon tanje tinj minna.

⁶ Yesus nu ye nunje ngina le kame mbal njakmba piriri njayomba ngumnem ngumnem ndeke likinaig.

⁷ Tanjanaig le Yesus nu manj lato nane kusnaningina: Tane ima sotade ngina le Nasaretnu tanjo Yesus soteg nginaig le

⁸ nu nane saningina: Ye buk satinjit ye nunje. Tane ye sotumba ndeta nane si kusrekap ngina.

⁹ Tanjamba nu yabanj pasa buk sakina ta kumungina. Nu tenemba sakina: Ne ye sina mbal kigraibket le ande nu ngisi ndakate ngina.

¹⁰ Kile Simon Petrus nu nunje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu ndinam pike welna. (Piro tanjo ta nyunu Malkus).

¹¹ Tanjana le Yesus nu Petrus sana: A ... nane bagi tumba nunje ma mbolnge pale. Yinje Mam nunje piti te kule kaglinu tananj sate ta ye mbule nda. Ye nyamngit ngina.

Nane Yesus tumba Anas tugum kinaig

¹² Kile kame mbal nanjine gabat ndon Zu mbal tuku polis turmba nane Yesus biye timba wainu mulintumba

¹³ nane ambonga nu tumba Anas tugum kinaig. Tanjo saibo ta tuku mbiyel nunje Kaiafas nu yar ta mbolnge pris gabat sunjo minna.

¹⁴ Nu o buk Zu mbal saningina: Sine Israel tuku ma tumba tanjo ndindo kumwa ta maye nga saningina.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukam kejna

(Mateus 26.69-75; Markus 14.66-72; Lukas 22.55-62)

¹⁵ Nane Yesus tumba kinaig le Simon Petrus nu Yesus dubiwanu tanjo ande ndon nu dubimba kinaik. Pris gabat sunjo nu tanjo ande ta nu kila. Ta tuku tanjo ta nu Yesus dubimba pris gabat sunjo tuku fonde sinam kina.

¹⁶ Petrus nu malanga mayoknge minna le tanjo ande nu pris gabat sunjo kila ta nu pro malanga kulatkanu pino ta sana sulumba nu

mayok ka Petrus tumba fonde sinam kina.

17-18 Piro mbal polis mbal ndon nane murkeningina le nane pa diknga likmba tin minnaig le Petrus nu mata kumba nane ndon pa likmba tin minna. Tanana le malanga kulatkanu pino ta ndek nu sana: Ne tango ta tuku dubiwanu tango ande ngina le nu ndek sana: i ... Ye kuga ngina.

19 Kile pris gabat sungo Yesus kusna-kusnana: Ne nane dubinade mbal ame pasa saningit le ne dubinade ngina le

20 nu ndek sana: Ye tango pino njakmba am mbolnge pasa tumningen. Kusem wande sungo fonfon Zu mbal mangurkade tuku ma ta njakmba mbolnge pasa tumningen. Ye kuirkuirka pasa afu sa ndaningen.

21 Ne ndanam ta tuku kusnayate. Ye pasa sake liken ta isnaig mbal nane kila minig. Ne ka nane kusnaninga ngina.

22 Tanakina le Zu mbal tuku polis tango ande nu tugumnge minna ta nu ndek Yesus dabil panmba sana: Ne ndanam tanamba pris gabat sungo sate ngina le

23 nu ndek sana: Ye pasa ande mbarmba sakit kande te-mayokmba saya. Ye mbar ndawit le ndanam ake sinaj katyate ngina.

24 Tanakina le Anas nu piro mbal saningina le Yesus wainu muli njak tumba pris gabat sungo Kaiafas tugum kinaig.

25 Simon Petrus nu tanje pa likmba tin minna le afu nane nu kangermba sanaig: Ne mata nu tuku dubiwanu tango ande nginaig le nu Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ye kuga ngina.

26 Tango Petrusnge kilba pike welna ta nu tuku ndare tuma ande pris gabat sungo tuku piro tango nu Petrus kangermba sana: Ne mata nu ndon piro mbolnge minat le kangernit ngina.

27 Tanakina le nu man lato Yesus tuku nyu yabukina le teg witina.

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig

(Mateus 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Lukas 23.1-5)

28 Maratukuk tinga nane Kaiafas tuku wande kusremba Yesus tumba ka gafman tuku wande tugum pron-aig. Nane pro nangine tukul ande idusmba sine kasomok mbal tuku wandek sinam kumba kutur tumba Pasowa nyam kumun kuga nga nane wande ta sinam nda kinaig.

29 Ta tuku gabat sungo Pilatus nu mayok ka nane kusnaningina: Tango te ndajat le nu tumba pasa mbol prowaig nga kusnaningina le

30 nane nu sanaig: Nu mbar ndawa ta sine nu tumba ne tugum prowe nda nginaig.

31 Tanakinaig le Pilatus nu ndek saningina: Tangine nu tumba tangine tukul dubimba nu pilemba lafunu tape ngina le Zu mbal nane nu sanaig: Tane Rom gafman tuku tukul ta tango ande balewam tuku sine peusingit nginaig.

32 Nane pasa sakinaig ta Yesus nu o buk ail kazrai mbolnge kumam tuku sakina ta kumunaig.

33 Pilatus nu luka wande sinam kina sulumba afu saningina le nane Yesus tumba pron-aig le nu kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sungo e ngina le

34 nu ndek sana: Ne nane wamdusembi tanamba kusnayate e ko afunge saninaig le ye kusnayate nga kusnana le

35 Pilatus nu sana: A ... ye Zu tango kuga. Nane mbal tangine pris gabat nanenge ne tumba ye wai mbolnge palgig. Ne ndanna le nane ne mbolnge tanade e nga kusnana le

36 nu lafumba sana: Ye kilke te kulatkam tuku gabat kuga. Ye kilke te tuku gabat kande yiye gageu nane ye Zu mbal tuku wai mbolnge pile ndakuwaig nga nane ndon kame bude kande. Ye kilke kulatket ta kise ngina.

37 Tanakina le Pilatus nu ndek kusnana: Ne gabat sungo e ngina le nu lafumba sana: Ne sakate not.

Ye tugusek manau te-mayokam tuku inange ye te-pilna le kilke te mbol prowen. Ima nu tugusek manau so-tate ta nu ye tuku minge isit ngina le

³⁸ nu ndek nu kusnana: Tugusek manau ta ame agan ngina. Tanakina sulumba nu man mayok ka Zu mbal saningina: Ye nu tuku mbar ande kanjer ndawet.

³⁹ Tane tuku Pasowa ait mbolnge mulintanu tango ande paskanu ta kile man tanawamngit. Ye Zu mbal tuku gabat sungo te paska tingi e ngina.

⁴⁰ Tanaka saningina le nane ndek wikaraumba kuenka sakinaig: Tango ta sine mbulig. Ne Barabas paska sine sinja nginaig. (Barabas nu agan ndende kuayaranu tango).

19

¹ Kile Pilatus nu Yesus tumba kame mbal ningina le muli karennumbi nu ngusnaig.

² Nane muli ande nzapo nak pirka gabat kaimba tawi gurgur mindepiye mayenu tumba nu kai tunaig sulumba

³ nane ndek nu nzumilmba sanaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sungo nga samba dabil pannaig.

⁴ Kile Pilatus man mayok ka Zu mbal saningina: Tane isap. Ye nu tuku mbar ande kanjer ndawet. Ye nu tumba man tane tugum prowi le tane kanjermba kila palpe ngina.

⁵ Tanakina le Yesus nu gabat mbolnge muli nzapo nak tawi gurgur nak man mayok kina le Pilatus nu ndek saningina: Ai te. Tango te kanjerap ngina.

⁶ Tanakina le pris gabat mbal polis mbal Yesus kanjermba nakmba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnge nil dannguwaig nga saka minnaig le Pilatus nu ndek nane saningina: Tangine nu tumba ail kazrai mbolnge nil danngap. Ye nu tuku mbar ande kanjer ndawet ngina le

⁷ Zu mbal ndek sakinaig: Nu sine tuku tukul sungo lukamba ye Kuate tuku Kiyo nga sakina. Ta tuku nu sinja kumwa nginaig.

⁸ Nane nu Kuate tuku Kiyo nginaig le Pilatus nu ismba nu kuru kuru sunghona sulumba

⁹ nu ndek Yesus tumba wandek sinam kumba man kusnana: Ne aninge prona ngina kande nu pasa lafu ndana le

¹⁰ Pilatus nu ndek sana: Ne ye tuku pasa lafuwe nda? Ye gabat sungo. Yenge saki le ne kusrenamngaig. Kuga ta ne ail kazrai mbolnge bale-namngaig ta ne idus ndate e ngina le

¹¹ nu Pilatus sana: Kuate nu wo ndakuwa ta ne ye mbolnge wam ande kam kumu kuga. Ta tuku ande nu ye tumba ne wai mbolnge pilna ta nu tuku mbar ta ne tuku mbar lite ngina.

¹² Tanakina le Pilatus nu Yesus kusrewam tuku ndin sotina ta Zu mbal wikaraumba sakinaig: Tango ta ye gabat sungo ngate tukunu nu Rom gabat Sesar tuku ma tam iduste. Ne nu kusrewa ta Sesar nu ne ndon gubra tamngat nga sanaig.

¹³ Pilatus nu pasa ta ismba nu Yesus tumba mayok kina sulumba nu ka pasa pilenganu mbili mbolnge minyokina. Ma ta nyunu Ndam Baslen nu Nak. Nane Hibru pasambi Gabata ngade.

¹⁴ Mara ta Pasowa tuku kusem kua-nenu tuku ait.

Ki buk mbilam bafuna le Pilatus nu pasa pilenganu mbili mbolnge minyoka Zu mbal saningina: Ai te. Tangine Gabat Sungo te ngina.

¹⁵ Tanakina le nane wikaraumba sakinaig: Nu balewaig. Ail kazrai mbolnge nil dannguwaig nginaig le nu nane saningina: i ... Tangine gabat sungo te balewaig nga sakade e ngina le pris gabat mbal lafumba sakinaig: Sesar ndo singine gabat sungo minit nginaig.

¹⁶ Tanakinaig le Pilatus nu Yesus tumba ail kazrai mbolnge pilwaig nga nane tuku wai mbolnge pilna.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnge nil dannginaig

(Mateus 27.32-44; Markus 15.21-32; Lukas 23.26-43)

¹⁷ Yesus nu nune ail kazrai kurana le kame mbal nu tumba ma ande

nyunu Tango Gabat Murko ta tugum pronaig. Hibru pasambi ma ta Golgota ngade.

¹⁸ Tange nane nu tumba ail kazrai mbolnge nil dannga tango armba turmba kilmba ail kazrai mbolnge nil dannge likinaig ta ande simnge ande temnge Yesus nu ngamunge.

¹⁹ Pilatus nu nane afu saningina le ail kazrai mbolnge pasa ande tenemba kuyarmba pilnaig: *Tango te Nasaretnu tango Yesus. Nu Zu mbal tuku gabat sungo* nga kuyarnaig.

²⁰ Nane Hibru pasambi Rom pasambi Grik pasambi pasa ta kuyarnaig. Yesus ail kazrai mbolnge pilnaig ma ta Yerusalem patuknge tukunu Zu mbal gudommaba pro pasa ta burkumba

²¹ Zu mbal tuku pris gabat kame nane ka Pilatus sanaig: Nu Zu mbal tuku gabat sungo nga kuyarat ta sauka. Nu nuje mironj ye Zu mbal tuku gabat sungo ngate tanjamba kuyara nginaig kande

²² Pilatus nu nane saningina: Kuga. Ye kuyarit ta ndo minwa ngina.

²³ Kame mbal nane Yesus ail kazrai mbolnge nil dannge denpurmba nane baikamba nu tuku tawi aganj ndende walmba kilnaig. Nu tuku tawi kuenu ta mata tinaig. Tawi ta zail ndanganu. Baslenju mbolnge tugu pilmba ka ibenngge bitekngina.

²⁴ Ta tuku kame mbal nangine nangine sakinaig: Sine tawi mayenu te fetfetmba kile ndakube. Sine usre ande kumba ande tawi tam tuku madibe nginaig. Nane tanjakinai ta kuyar pasa ande kumunaig ta tenemba.

Nane ye tuku tawi walmba kilnaig.

Ye tuku tawi tam tuku usre ande kinaig ngate. *Mune 22.18*
Kame mbal nane wam ta kinaig.

²⁵ Pino afu Yesus tuku ail kazrai tugumnge tin minnaig ta nyu kat nangine tenemba. Yesus ina nuje, ina nuje tuku maib nuje, Klopas tuku piyo nuje Maria, Maria Magdalanu pino turmba.

²⁶ Yesus nu nuje dubiwanu tango ande tuku kume purna ta ina nuje ndonj tin minna le kanjermba ndek ina nuje sana: Ina, ne tuku kinjo not ngina. Tanjakinu sulumba nu ndek nuje dubiwanu tango ta sana:

²⁷ Ne tuku ina nanje not ngina. Ait ta mbolnge tango ta Maria tumba nuje wande mbolnge kulatka minmba minna.

Yesus nu kumna (Mateus 27.45-46; Markus 15.33-41; Lukas 23.44-49)

²⁸ Kile Yesus nu nuje piro njakmba kugana ta kila pilmba nu kuyar pasa ande kumumba sakina: Ye kule parayate ngina.

²⁹ Nza grep kule njak tange minna ta nane kulelu tumba grep kule sinamnge pilmba papanimbi tedunga Yesus tuku minnge mbolnge pilnaig le

³⁰ nu njair njinkina sulumba sakina: Kile piro suluwit nga gabat welndeka nu kumna.

Nane Yesus tuku takel make buron-aig

³¹ Mara ta kusem kuanenu tuku ait. Kusem ta mbolnge kusem ait sunjokanu. Ta tuku mindesinj ail kazrai mbolnge mine ndakuwaig nga Zu mbal nane ka Pilatus sanaig: Kame mbal tuku pasa palpe le tango kenj ta kupe kat ngurngurwaig le kumwaig le paskuwaig nginaig.

³² Tanjakinai le nu wokina le kame mbal ismba ndek tango ar Yesus ndonj nil dannginaig nale tuku kupe kat ngurngurkinaig.

³³ Tanjamba nane pro Yesus nu buk kumna le kanjermba kupe ngurndanaig.

³⁴ Kame tango andenje mbanduwanmbi nu tuku takel make soburona le pitik ndo ndare kule turndekina.

³⁵ Ye Yohanus tange minmba yinje ammbi wam ta kanjeren tukunu ye son saket. Tane mata son ngam tuku ye kuyaret.

³⁶ Wam kina ta kuyar pasa armba alo kumumbi mayok kinaik. Pasa ande tejenmba sakate.

Ne tuku isu ande ngure nda ngate.

Mune 34.20

³⁷ Pasa ande tejenmba sakate.

Nane nu tuku ngarosu soburonaig mbal nu kanjeramngaig ngate.

Sakaria 12.10

Tango armba Yesus tuku mindesin wakeinaik

(Mateus 27.57-61; Markus 15.42-47; Lukas 23.50-56)

³⁸ Kile Arimateanu tango Yosef nu Pilatus tugum kina. Yosef nu Yesus dubina tango ta nu Zu mbal tuku kuru-kuruka nuje son manau yabukina. Nu Yesus tuku mindesin tam tuku Pilatus yabaŋna le wokina le nu pro mindesin ta tumba kina.

³⁹ Nikodemus nu o buk Yesus tugum furir prona ta nu mata gureŋ armba kublinaig tuku ta kilmba prona. Gureŋ pitinu ta 30 kilo taŋaŋ.

⁴⁰ Nale Yesus tuku mindesin tumba Zu mbal tuku manau dubimba gureŋ kutu-kutumba tawi kaukukmbi songa kusnaik.

⁴¹ Yesus ail kazrai mbolŋge bale-naig ma ta tugumŋge kumzaŋ ail tuku piro ande sinamŋge mindesin palmbim tuku ndame burok kitek ande minna. Ndam burok ta buk mindesin ande tanje pile ndakinaig tuku.

⁴² Ait ta Zu mbal kusem kuanenu tuku ait tukunu nale Yesus tuku mindesin tumba ka burok patukŋge minna ta sinamŋge pilnaik le minna.

20

Yesus nu manj tingina

(Mateus 28.1-8; Markus 16.1-8; Lukas 24.1-12)

¹ Kusem kugana le piro tugu palmbinu ait mafe maye ndana le Maria Magdalanu nu ndame burok ta tugum kumba mambilna kande ndame sungo buk talka barinaig le kanjerna.

² Wam ta kanjermba nu pinderka luka kina ka Simon Petrus tango ande Yesus nu tuku kume pur mayena

ta nale sanikina: Nane afu singine Sungo tuku mindesin ndame burok sinamŋge tumba ka pilnaig ma ta sine gilai nga sanikina le

³ nale pastinga ndame burok ta tugum kambim saka kinaik.

⁴ Nale pinderka kumba Yesus dubiwanu tango ande nu Petrus limba nu ambonga burok tugum ta prona.

⁵ Tanjamba nu loka mambilna sulumba mindesin kusnaig tuku tawi ta ndo kanjerna. Kanjermba nu sinam kine ndakina.

⁶ Tanjamba minna le Simon Petrus pinderka pro burok sinam kina sulumba tawi mindesin kusnaig ta ndo minna le kanjerna.

⁷ Gabat songinaig tuku tawi ta kasomŋge minna le kanjerna.

⁸ Kile tango nu ambonga prona ta nu mata burok sinam kina sulumba tawi ta kanjerka Yesus nu tingina ta nu son ngina.

⁹ Kuyar pasa nu Kristus manj tingam tuku sakina ta nale katese ndanaik.

¹⁰ Tanjamba nale luka nakile wande mbol kinaik.

Maria Magdalanu nu Yesus kanjerna

(Mateus 28.9-10; Markus 16.9-11)

¹¹ Maria nu ndame burok tugum tanje tinga malmbika minna sulumba loka burok sinam ta mambilna kande

¹² ejel armba tawi kaukuk ŋak Yesus tuku mindesin minna ma ta mbolŋge ande gabat tugumŋge ande kupe tugumŋge minyok minnaik le kanjerkina.

¹³ Ejel ar ta ndek Maria sanaik: Pino, ne ndanam malmbikate nga kusnanaik le nu ndek sakina: Nane ye tuku Sungo tumba ka ma aninje pilnaig ta ye gilai nga sanikina.

¹⁴ Sanikina sulumba nu mbilka Yesus nu tugum tanje tin minna le kanjerna ta imanje nu katese ndana.

¹⁵ Kile Yesus nu kusnana: Pino, ne ndanam malmbikate. Ne ima sotate nga sana le nu piro te kulatkanu tango nga idusmba nu sana: Mam, nenje nu tumba ka ma inumŋge pilna kande ye saya le ka nu tumba ka ngina.

¹⁶ Tanjakina le Yesus nu sana: Maria ngina le nu mbilka *Rabuni* ngina. (Rabuni pasa ta tugunu Tum Tango).

¹⁷ Yesus ndek sana: Ye Mam tugum ambe nda kan tukunu ne ye biye ndaka. Ne kumba yiŋe tira kame teŋenmba saningina. Ye siŋine Mam siŋine Kuate nu tugum ambe kaŋgit nga saningina ngina.

¹⁸ Tanjakina le nu kumba Yesus dubiwanu mbal tugum promba saningina: Ye Sungo kaŋgerit nga nu pasa jakmba sana ta nane kubeu ningina.

Nuŋe dubiwanu mbal afu Yesus kaŋgerinaig

(*Mateus 28.16-20; Markus 16.14-18; Lukas 24.36-49*)

¹⁹ Ki ta piro tugu palmbinu ait furiram Yesus dubiwanu mbal nane wande ande mbol maŋgurka Zu mbal tuku kuru-kuruka wande malanga tukul ndiŋmba minnaig kande Yesus nu nane ngamukŋge mayok ka tiŋga saningina: Tane ngamuŋgal mukuk jak minap ngina.

²⁰ Tanjakina sulumba nuŋe wai takel make nane tumningina le nane naningine Sungo kaŋgermba gare tornaig.

²¹ Kile nu maŋ saningina: Tane ngamuŋgal mukuk jak minap. Mam nu ye kukulyina tanamba ndo ye mata tane kukultingamŋgit ngina sulumba

²² nu nane mbolŋge mabsenmba guwa fitka sakina: Tane Tukul Guwa tap.

²³ Tane nane afu tuku une saukap ta une ta mine nda. Afu tuku une sau ndakap ta une ta minmba minamŋgat ngina.

Tomas nu Yesus kaŋgerina

²⁴ Yesus dubiwanu tango 12 buk madiningina ta tuku ande Tomas mape nyu ande Didimus nu Yesus mayok kina ait ta nu nane ndoŋ mine ndakina.

²⁵ Nane afu ndek Tomas sanaig: Sine siŋine Sungo kaŋgergig nginaig le nu sakina: Tane yabrikade. Yiŋe ammbi wai mbolŋge nil tuku ma kaŋgerka wai tokmbi nzilal kigreka takel make buronaig ma kirewi

sulumba ndo ye nu tiŋgat ta son ngamŋgit ngina.

²⁶ Mara 8 kugana le nane maŋ wande ndui ta mbolŋge maŋgurka minnaig ta Tomas ndoŋ. Wande malanga tukul ndiŋmba minnaig le Yesus nu maŋ nane ngamukŋge mayok ka tiŋga saningina: Tane ngamuŋgal mukuk jak minap ngina sulumba

²⁷ kile nu Tomas sana: Ne ilmba ye tuku wai te kaŋgerka wai tokmbi kigreka wai kuitka takel burok kirewa. Ne wamdus tero ndaka son nga ngina.

²⁸ Tanjakina le Tomas nu ndek sakina: O yiŋe Sungo, ne ye tuku Mbara ngina le

²⁹ nu ndek Tomas sana: Ne ye kaŋgeriate sulumba son ngate. Afu nane ye nda kaŋgeriyumba son nguwaig ta nane gare jak minamŋgaig ngina.

Yohanus nu pasa te kuyarna tuku tugunu

³⁰ Yesus nu nuŋe dubiwanu tango am mbolŋge wam kitek sungomba ke likina ta afu ndo kuyarŋget.

³¹ Yesus nu Kuatenge madina tango. Nu Kuate tuku Kiŋo ta tane son nga nu kila pile mayewap nga ye pasa te kuyarke liket. Tane nu tuku son ngap ta nuŋe nyu mbolŋge tane abo tugu minmba minam tuku tamŋgaig.

21

Tango 7 Yesus kaŋgerinaig

¹ Ngumnenga Yesus dubiwanu tango afu Tiberias kule kualin tugumŋge minnaig le nu maŋ nane tugumŋge mayok kina ta teŋenmba.

² Nane minnaig mbal ta ande Simon Petrus ande Tomas mape nyu ande Didimus. Ande Galileanu tango Nataniel tumbran nuŋe Kana. Afu ta Sebedeus tuku kiŋo armba Yesus dubiwanu tango armba turmba.

³ Nane minnaig sulumba Simon Petrus nu saningina: Ye kualegan sotam kaŋgit ngina le nane sakinaig: Sine ndoŋ nginaig. Nane kumba waŋ poŋga kinaig ka kumaŋ bukŋga

didika minnaig le mafena kande kualegan kile ndakinaig.

⁴ Maratukuk ki prowam bafuna le Yesus nu piyal tange tin minna le nane nu kanjermba lislisimba nu katese ndanaig.

⁵ Kile nu nane wika kusnaningina: Oi. Mata kame, tane kualegan afu kilaig e ngina le kualegan kuga o nginaig.

⁶ Nu ndek saningina: Tane man ndinam kumamnge bukngap ta tane kualegan kilamngai ngina. Tanaka saningina le nane ndek tananaig le kualegan pitinunge kuman didike fgunaig.

⁷ Kile tango ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nu Petrus sana: Ai si. Singine Sunjo ngina le

⁸ nu pasa ta isimba nu pirokam tuku mal tingina ta tawi tumba tinmba patenga kageka tabek kina le nane afu kuman kualegan nak didika kule makembi kinaig. Wan piyal patuknge wai tutur 50 tanamba ndo minna.

⁹ Nane wan kusremba kinaig ka piyal tange pa ande diknginaig le ugmba minna le kanjernaig ta kualegan pasokanu bret turmba pa mbolnge minnaig le kanjerkinaig.

¹⁰ Kile Yesus nu nane saningina: Kualegan kilaig ta afu kilmba yalpe ngina le

¹¹ Simon Petrus nu ndek kina ka wan ponga kuman kualegan nak ta didikina le tabek kina. Kualegan sugo ta burkinaig ta 153 minnaig ta pitinunge kuman pur ndakina.

¹² Kile Yesus nu nane saningina: Tane ilmba isukusap ngina. Nuje dubiwanu tango nane ne ima nga kusnawam tuku kuru-kuruka nu kusna ndanaig. Nu nanjine Sunjo ta nane katesenaig.

¹³ Kile nu tinga bret kualegan tur kilmba walmba ningina le nyinaig.

¹⁴ Yesus nu kummba tingina sulumba ait te nu nuje dubiwanu tango tugumnge prowam kenja.

Yesus nu Petrus ndon pasatina

¹⁵ Nane isukuse sulunaig le Yesus nu Simon Petrus sana: Yohanus

tuku kinjo Simon, ne tango kame te linitmba ne sunjomba ye tuku kume purte e nga kusnana le nu Yesus sana: Sunjo ne kila. Ye ne nzaliyate ngina. Tanakina le Yesus ndek sana: Ne ye tuku sipsip fat isukusneninga ngina.

¹⁶ Kile nu man kusnawam arna: Yohanus tuku kinjo Simon, ne ye tuku sunjomba kume purte e nga kusnana le nu lafumba sana: Sunjo ne kila. Ye ne nzaliyate ngina. Tanakina le Yesus nu sana: Ne ye tuku sipsip kulatka mina ngina.

¹⁷ Kile nu man kusnawam kenja: Yohanus tuku kinjo Simon, ne ye tuku sunjomba nzalinate e nga kusnana. Yesus nu ne ye tuku sunjomba nzaliyate nga sawam kenja le Petrus nu ngamunggal piti nak sana: Sunjo, ne wam nakmba kila. Ye ne nzaliyate ta ne kila minit ngina. Tanakina le Yesus nu sana: Ne yije sipsip isukusneninga.

¹⁸ Ye sinja sanamngit. Ne mbanzo minmba ma kambim tuku idusmba let tinmba nanje nzali ndo dubimba tinga kine promba minna. Ne saibo pilmba wai kuitka le andenge let tumba ne kusmba nu tuku wamdus nenje dubiwa nga nu ne didika kangat ngina.

¹⁹ Nu tanamba Petrus dir pasa sana. Ngumnga Petrus nu kummba Kuate tuku nyu sunjo te-mbolamngat ta nu tumna. Tanaka sana sulumba nu ndek sakina: Ne ye dubiya ngina.

²⁰ Tanakina le Petrus nu mbilka tango ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta ilna le kanjerna. Tango ta nane buk wande mbolnge isukusmba minmba nu Yesus patumba minyoka gemna sulumba ima nu ne tuku kuppet tango mayok kangat nga Yesus kusnana.

²¹ Petrus nu tango ta ilna le kanjermba ndek Yesus sana: Sunjo, tango te nu ndanamngat nga sana le nu lafumba sana:

²² Nu abo minwa le ye luka ndekamngit nga idusi ta ne tuku piro kuga. Ne ye dubiya ngina.

²³ Ngumneŋga Yesus tuku mbal afu tanjo ta kume nda ŋga sakinaig le pasa ta sunjokina ta Yesus nu tanjo ta kume nda ŋga sa ndakina. Kuga. Nu teŋemba sakina: Nu abo minwa le ye luka ndekamŋgit ŋga idusi ta ne tuku piro kuga ŋga Petrus sana.

²⁴ Yesus dubiwanu tanjo nu kume nda ŋga sakinaig ta ye Yohanus. Wam kame te ŋakmba yiŋe ammbi kanjerken sulumba pasa te kuyarke liket. Pasa te sinja son pasa ta sine kila.

²⁵ Yesus nu maŋau afu sungomba turmba ke likina. Ande nu wam ta ŋakmba kuyarke likina kande kilke tugu ŋakmba mbolŋge waŋe ta patikam tuku ma kumuŋ kuga kande.

Son.

APOSEL Aposel kame tuku piro

Lukas nu Teofilus tuku waŋe armba kuyarningina. Nu ambonga kuyarna ta Yesus Kristus tuku pasa mayenu. Kile waŋe arnu te aposel kame pirokinaig tuku kuyarna.

Yesus nu samba mbol kambim bafuna sulumba nuŋe dubiwanu taŋgo wam paguka saningina: Tane kilke tugu ŋakmba mbol kape sulumba ye tuku nyu saningap ŋgina. Taŋakina sulumba nu nane kusreka luka samba mbol kumba Tukul Guwa pilna le ndekina le nuŋe dubiwanu taŋgo ta nane Tukul Guwa ŋak Yesus tuku miŋge kumu-kumumba kilke tugu ŋakmba mbol lika nu tuku pasa mayenu taŋgo pino ŋakmba tumningmba saningge likinaig le nane sunjomba ngamunggal biye mbilmba Yesus tuku son ŋga kule pisne kile-likinaig.

1 O Teofilus kaiye. Ye ambonga waŋe ande kuyarmba ne tuku pilen ta Yesus nu wam ŋakmba ke lika pasa tumningmba minna le

2 ma ma Kuatenge te-dunga samba mbol kina. Nu Tukul Guwa ŋak minmba kambim tuku ait mbolŋge aposel buk madiningina ta wam paguningina. Ye wam ta ŋakmba waŋe mbolŋge kubeu tinen.

3 Yesus nu rar tumba kummba maŋ tingina sulumba mara 40 sinamŋge nu aposel tugumŋge mayok ka Kuate nuŋe gageu kulatkate maŋau ta tumningina sulumba wam afu sangrinu ke likina le kaŋgerkumba nu tingina wam ta kila pilnaig.

4 Nu nane ndoŋ minmba teŋenmba saningina: Tane Yerusalem tumbraŋ sunjo te kusre ndawap. Mam nu ande kukulwa le tane ndoŋ minmba minam tuku sakina ta nu tairŋga minap. Ye o buk tane ta tuku satinŋen.

5 Yohanus nu kulembi nane kule pisneningina. Mine minemba ye tane

Tukul Guwambi tane tuku ngamunggal kule pisne taŋaŋ tingamŋgit ŋgina.

6 Mara ande nane maŋgurka nu kusnanaig: Sunjo, ne kile sine Israel mbal tuku muskil kile-tidinga singine kilke singamŋgat e ŋginaig le

7 nu ndek saningina: Mam nu nuŋe nyu tamba wam kame mayok kambim tuku ait madiningina ta ginu mara ame ait mbolŋge mayok kaŋgaig ta tane kila palmbim tuku maŋau kuga.

8 Tukul Guwa tane mbolŋge prowa le tane sangru ŋak minmba ambonga Yerusalemŋge ngumneŋga Yudea ma tugu Samaria ma tugu kilke tugu ŋakmba mbolŋge lika ye tuku nyu saningap ŋgina.

9 Taŋamba saningmba minna le nane nu kaŋgermba minnaig le Kuatenge nu te-dunga tumba samba mbol kina le gau kaukauk ande pro nu songina le nane maŋ nu kaŋger ndanaig.

10 Nane samba mbol tandeka nu kina ndin ta kaŋger timba minnaig le kile taŋgo armba kumiŋ kugen kaukauk ŋak taŋge mayok kumba ndek nane saninginaig:

11 Galilea mbal, ndaŋam tane samba mbol te tandeka mambilmba minig. Kuatenge Yesus te-dungat le tane kusreka samba mbol ket le kaŋgeraig taŋamba ndo nu maŋ luka ndenungat ŋga saninginaig.

Taŋgo ande Yudas tuku ma tina

12 Kile nane tinga Olif tabe kusremba luka Yerusalem kinaig. Ndin ta kuen ndo kuga.

13 Nane kinaig ka Yerusalem promba naŋgine wande minnaig ta ponga rum o mbolŋge ta sinam kinaig. Nyu naŋgine ta teŋenmba. Petrus, Yohanus, Yakobus, Andreus, Filipus, Tomas, Bartolomeus, Mateus. Ande Alfeus tuku kiŋo nuŋe Yakobus. Ande Simon mape nyu ta Selot. Ande Yakobus tuku kiŋo nuŋe Yudas.

14 Pino kame afu Yesus ina nuŋe Maria ndoŋ, Yesus tuku maib kat nuŋe nane ŋakmba taŋge

manjurka ngamunggal ulendimba Kuate yabanmba minnaig.

¹⁵ Ait ande Yesus dubinaig kuasmbi 120 tanaŋ manjurka minnaig le Petrus nu nane ngamukŋge tinga sakina:

¹⁶ Tira kame, o buk Tukul Guwange David tuku miŋge mbolŋge Yudas tuku sakina le kuyarna. Kuyar pasa ta ngisini kumuŋ kuga. Yudasŋge Yesus minna ma ta tumningina le pro nu biye tinaig.

¹⁷ Tanŋo ta nu sine piro tuma ande. Nu sine tuku piro inum nu biyna.

¹⁸ Nu mbar sunŋokina le mbar ta tuku ndametiŋmbi kilke ande piyanaig. Nu gabat kumam te-tirka sangrimba ndeka funŋul puluka sina walelena le nu kumna.

¹⁹ Yerusalem mbal nane wam ta ismba kilke ta nyun ta Akeldama nginaig. Nyu ta tugunu Ndare Kutukina tuku Kilke.

²⁰ Mune waŋe mbolŋge kuyar ande Yudas tuku teŋenmba minit.

Nuŋe wande ake minwa.

Ande maŋ tanŋe nda kinywa. *Mune*

69.12

Kuyar ande mata teŋenmba sakate.

Ande nu nu tuku piro tuwa. *Mune*

109.8

Kuyar pasa tanjamba sakate nga saningina.

²¹⁻²² Petrus nu maŋ lato saningina: Sine tanŋo ande te-silika madibe. Tanŋo ta nu sine ndoŋ Yesus tingina wam ta saka te-mayokam tuku. Yesus nu sine ndoŋ minna le nane afu mara mara sine dubika lika minnaig tanjaŋ tanŋo ande madibe. Ande nu Yohanus kule pisneningina ait mbolŋge sine ndoŋ minmba ka ka Yesus nu sine kusreka samba mbol kina tanjaŋ tanŋo inum madibe ngina.

²³ Tanjakina le nane tanŋo armba nyun kilnaig ta ande Yosef ande Matias. Yosef nu mape nyu ande Yastus ande Barsabas.

²⁴ Nane tanŋo ar ta kile-tidinginaig sulumba yabanmba sakinaig: O Sunŋo, ne tanŋo ŋakmba tuku wamdus kila. Tanŋo ar te ima ne madina ta tumsinŋa.

²⁵ Yudas nu nuŋe minam tuku mbili ŋayonu mbol kumba piro ta kusrena. Tanŋo ande tumsinŋa le nu piro ta biyamba aposel nyu tamŋgat nginaig.

²⁶ Tanjakinaig sulumba nane nanŋine maŋaumbi kinaig le Matias tuku nyu mayok kina le nu aposel 11 ndoŋ ulendikinaig.

2

Tukul Guwa ndekina

¹ Zu mbal tuku pagumba nye ait sunŋo ande nyunu Pentikos prona le Yesus dubinaig mbal wande ande mbolŋge manjurka minnaig.

² Minnaig le samba mbolŋge fudu sunŋo ande bubre suk ndeka prona sulumba wande minnaig ta fudu sunŋo ta kumuŋgina.

³ Kile agaŋ ande pa mane suk denpur-denpurka nane ŋakmba mbol kine likina le kanŋernaig.

⁴ Tukul Guwa nu nane ŋakmba mbol kumuŋgina le nane ndek pasa kuale gilai ta sake lika minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Zu afu Kuate tuku nyu kurauka ma tugu kise kise mbolŋge promba Yerusalemŋge manjurkinaig ta

⁶ nane fudu sunŋo ta ismba pro nane tugumŋge manjurka nanŋine pasa kuale yimyam ise lika nane piriri ŋayomba wamdus te-sulunaig sulumba

⁷ pirerek purka sakinaig: i ... Nane ŋakmba te Galilea mbal ndo.

⁸ Ndanam nane sine ŋakmba tuku pasa kuale yimyammibi sakade.

⁹ Sine afu Partianu, Medianu, Elamnu, Mesopotamianu. Sine afu Yudeanu, Kapadosianu, Pontusnu, afu Asianu.

¹⁰ Sine afu Frigianu, Pamfilianu, Isipnu, afu Sirene tumbran sunŋo patuk patuk tumbran fonŋon Afrikanŋe progen. Sine afu Romŋge te progen ta afu Zu mbal afu kasomok mbal Zu mbal tanjaŋ Kuate dubiweg tuku.

¹¹ Sine afu Kretanu, afu Arabianu. Sine tanjamba tanjamba ma tugu yimyam mbolŋge prowe likeg. Kuate

nu wam sangrinu kitek ke likate ta singine pasa kualembi sakade le iseg nginaig.

¹² Nane n̄akmba pirerek purka wamdus te-sulumba mun̄gu kus-nan̄ginaig: Wam te tugunu ndan̄mba tuku nginaig le

¹³ afu nane nzumil te-nin̄mba sakinaig: Nane grep kule kame menu sun̄gomba nyaig sulumba ngin̄ngankade nginaig.

Petrus nu Kuate tuku pasa kuklina

¹⁴ Tan̄akinaig le aposel 12 man̄gurka minnaig ta nane ngamuk̄nge Petrus nu tin̄ga wi kuen̄ka sanin̄gina: Tane Yerusalem mbal Zu mbal ma tugu afu mbol̄nge prowe likinaig tane n̄akmba kilba pilmba ye tuku pasa ise tiwap.

¹⁵ Kile maratukuk ki ait 9 tate. Sine grep kule nyumba ngin̄ngankanu nga sasin̄gig ta tan̄amba kuga.

¹⁶ Tuan tan̄go Yoel nu dir pasa sakina ta kile alonu mayok kinit. Nu ten̄emba kuyarna.

¹⁷ Kuate nu sakate. Kilke kugawam tuku ait patukuwa le ye yin̄e Guwa kilke mbol mbal nin̄gamngit.

Tan̄awi le tane tuku kin̄o kulim kame Tukul Guwan̄ge pasa sanin̄guwa le ismba kile-mayokkamngig.

Tane tuku tan̄go mo nane kin̄atanu suk agan̄ kan̄gerkamngig. Tane tuku saibo nane kin̄yamba kin̄a alo n̄ak kan̄gerkamngig.

¹⁸ Ait ta mbol̄nge yin̄e piro tan̄go piro pino yin̄e Guwa nin̄gi le nu nane pasa sanin̄guwa le ismba kile-mayokkamngig.

¹⁹⁻²⁰ Ye Sun̄go, ye luka prowam tuku ait pro ndawa le tane katewam tuku ye samba mbol̄nge kilke mbol̄nge wam kitek sangrinu kile-mayokkamngit.

Samba mbol̄nge ki bulu kugamba dabuka tambun ndare suk gurnun̄gat. Kilke mbol̄nge ndare pa sun̄go pa guwa dabuknu mayok ke likamngig.

Tane wam n̄akmba ta kan̄gerka piriri n̄ayowamngig.

²¹ Ima nu Sun̄gon̄ge turwa nga wikuwa ta ye nu tuku muskil te-tiwe tambimngit. *Yoel 2.28-32*

Yoel nu tan̄amba Kuate tuku pasa kuyarna nga sanin̄gina.

²² Petrus man̄ lato sanin̄gina: Israel mbal, tane pasa te ise tiwap. Nasaretnu tan̄go Yesus Kuaten̄ge kukulmba nu san̄gri tuna ta tane kila. Nu wam sangrinu kitek tane ngamuk̄nge ke likina le kan̄gerkinaig.

²³ Ande nu Yesus tumba tane wai mbol̄nge palmbim tuku Kuate nu o buk wamdus ta tina. Tane nu ail kazrai mbol̄nge kumwa nga une mbal wai mbol̄nge pilnaig le nane nu bale-naig le kumna.

²⁴ Kumna le Kuate nu Yesus tuku kume tuku san̄gri pitaimba te-tina. Kume tuku san̄grin̄ge Yesus biye dewam kumon̄ kuga.

²⁵ David nu wam ta tuku o buk Kristus tuku min̄ge ten̄emba kuyarna. Sun̄go nu mara mara ye ndon̄ minit le kan̄geret.

Ye wamdus piti sulu ndawi nga nu ye ndinam kumam̄nge gemyumba minit.

²⁶ Ta tuku ye ngamun̄gal bulok gare n̄ak minet.

Ye kumam tuku minet ta ye piti ndayate.

²⁷ Ye tuku kanu kumanu mbal tuku tumbran̄ kine nda.

Ye ne tuku piro tan̄go yin̄e n̄garosu menu tuku ndin tukulamngat.

²⁸ Abo minmba minam tuku ndin ne ye tumyate.

Ne ye ndon̄ mina le ye gare toramngit ngina. *Mune 16.8-11*

Petrus nu David tuku kuyar pasa tan̄amba nane sanin̄gina sulumba sakina:

²⁹ Tira kame, ye pasa satin̄gamngit te tane kila. Singine mbun̄ David nu kumna le ngukinaig. Nu tuku kumu ta kile minit le kan̄geret.

³⁰ David nu Kuate tuku tuan tan̄go minmba nu tuku mbun̄ ande nu tuku ma mbol̄nge gabat sun̄go minam tuku

Kuate nu pasa sangrinu sana ta nu kila minna.

³¹ Ta tuku David nu Kristus kummba tingamngat wam ta kanjermba tejenmba sakina: Kristus nu kumanu mbal tuku tumbran kine nda. Nu tuku ngarosu mata menu tuku ndin tukulamngat ngina.

³² David nu pasa kuyarna ta Yesus tuku kuyarna. Nu kumna le Kuate nu te-tina le tingina. Sine njakmba wam ta kanjergen.

³³ Kuate nu Yesus te-dunga nuje ndinam kumamnge pilna sulumba nuje pasa sangrinu sakina ta kumumba Yesus Tukul Guwa tuna. Tanjamba ndo kile nu sine Tukul Guwa singat le nu tuku sangri ismba kanjerde te.

³⁴ David nu samba mbol kine ndakina ta nu tejenmba Kristus tuku sakina.

Sungo Kuate nge ye tuku Sungo sana:
Ne ye tuku ndinam kumam
te nge sangri njak minyok mina
le ma ma

³⁵ yenge ne tuku ngueu mbal njakmba kile-ibenka ne tuku kupe kum-nemnge patikamngit ngina. *Mune*

110.1

³⁶ Tane Israel mbal wamdus pulutinguwa. Tane Yesus tumba ail kazrai mbolnge balenaig ta Kuate nu tango ta tumba nuje madina tango nga tango njakmba tuku Sungo pilna nga saningina.

*Nane gudommba ngamunggal
mbilmba son nginaig*

³⁷ Zu mbal pasa ta ismba sine sinjka mbargen nga nane ngamunggal rar sungo kamusmba Petrus aposel afu turmba saninginaig: Tira kame, sine ndanbe o nginaig le

³⁸ Petrus nu ndek nane saningina: Tane ngamunggal biye mbilmba tangine manau njaigonu kusreka Yesus Kristus ndon ulendika kule pisne tap. Tane tanjawan le Kuate nu tane tuku une njakmba sauka gilainga Tukul Guwa tingamngat.

³⁹ Kuate nu tane tangine kinjo kame kasomok mbal turmba idusnimbamba o buk Tukul Guwa tango

ningamngit ngina. Sungo Kuate nu ima kate wikate ta nu Guwa ningit nga saningina.

⁴⁰ Petrus nu tanjamba pasa lato sanimbamba sakina: Tangine kuasmbi tuku manau njonu kusrewap le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinguwa ngina le

⁴¹ nane nu tuku pasa ismba son nginaig mbal nane kule pisne tinaig. Ki ait ta mbolnge nane gudommba 3,000 tanan Yesus dubinaig mbal ndon ulendikinaig sulumba

⁴² nane mara mindek aposel kame tuku wam pagu pasa ismba nane wamdus ulendi tuma isukusmba pasa nyumba Kuate yabanmba minnaig.

⁴³ Aposel kame nane wam kitek gudommba sangrinu ke likinaig le nane njakmba Kuate tuku nyu kurauka kuru-kuruka minnaig.

⁴⁴ Nane son nginaig mbal njakmba tuma minmba nangine agan ndende mungu ngail ngail ndakinaig.

⁴⁵ Nane afu agan denkanu ta nangine ngamukok agan ta kilmba piyamba ndametin tambi nane turkanu.

⁴⁶ Mara mindek nane kusem wande sungo sinam tanje manjurka nangine wande yimyam mbolnge tuma isukusmba gare-gareka wamdus bulok njak ulendi minanu.

⁴⁷ Nane tanjamba Kuate tuku nyu te-dunga minanu le tango pino njakmba nane tuku saka minanu. Mara mindek Kuate nu afu tuku muskil kile-tidinganu le nane ka Yesus tuku kuasmbi ndon ulendikanu.

3

Tango ande kupe baklelok mayekina

¹⁻² Tango ande ina sinamnge kupe baklelok mayok kina. Mara mindek nane afu tango ta sukunga tango pino ndametin yabanngam tuku kusem wande malanga ande nyunu Maditak tugum tanje palmbinu.

Ait ande Petrus nale Yohanus ndon Kuate yabanam tuku ait ki kanum 3

mbolŋge nale kusem wande ta mbol kinaik. Kinaik le nane afu maŋ tanŋo ta sukunŋa pro tanŋe pilnaig.

³ Kile Petrus nale kusem wande sinam kambim bafunaik le tanŋo ta nale kanŋerka aŋaŋ inum tuwaik ŋga nale yabaŋnikina.

⁴ Yabaŋnikina le Petrus nale nu fumble timba sanaik: Ne sile kanŋerka ŋginaik.

⁵ Tanŋakinaik le nu idusna aŋaŋ ande ye sam tuku sayade ŋga idusmba nu nale kanŋer tidinga minna le

⁶ Petrus nu ndek sana: Ye gol silwa ndametiŋ kugatok ta ye ne aŋaŋ ande tanbimŋgit. Ne Nasaretnu tanŋo Yesus Kristus tuku sanŋri mbolŋge ne tinŋa lika ŋgina.

⁷ Tanŋakina sulumba nu tanŋo ta tuku wai ndinam biyamba te-dunŋina le rakukadu kupe mbain turmba sanŋri tinŋina.

⁸ Tanŋana le nu pitik ndo pastinŋa nale ndoŋ kusem wandek sinam kumba gare-gareka Kuate tuku nyu te-dunŋa nu kumbaŋge pate-patenŋa kina.

⁹ Nu kumbaŋge Kuate tuku nyu te-dunŋina le tanŋo pino nu kanŋermba kila pilmba sakinaig:

¹⁰ i ... Kusem wande malaŋga Maditak tugumŋge ndametiŋ yabaŋkate tanŋo ta not ŋginaig. Tanŋamba nane pirerek purka wamdus te-sulumba minnaig.

¹¹ Tanŋo ta Petrus le Yohanus bigmba nane ma ande nyunu Solomon tuku kawanŋ pronaig le nane gudommba pinder-pindermba pro tanŋo ta kanŋermba pirerek purka wai makemba minnaig le

¹² Petrus nu wam ta kanŋermba nane saniŋgina: Israel mbal, ndaŋam saka tane pro wam te tuku pirerek purka am goka sine kanŋer tidingade. Sile tanŋo magenu sikile sanŋrimbi tanŋo te wakeiwanu ŋga idusde e? Tanŋamba kuga.

¹³ Abraham Isak Yakob sinŋine mbuŋ ŋakmba tuku Mbara nu nuŋe piro tanŋo Yesus tuku nyu mbol kuwa ŋga nu wam te kate. Tane Yesus

tumba gafman tuku wai mbolŋge pilnaig le Pilatus nu Yesus paskam tuku sakina ta tane sanŋri maramba mbulnaig.

¹⁴ Kuate tuku tanŋo purfenŋu ta tane mbulmba tanŋo balewanu tanŋo paska te-mayokam tuku Pilatus sanaig.

¹⁵ Tane abo tugu miro balenaig. Tane balenaig ta Kuate nu te-tina le tinŋina le sile Yohanus ndoŋ kanŋerkeŋ.

¹⁶ Tane tanŋo kanŋerde te sile Yesus tuku sanŋri tomba tinŋa tanŋo te kupe te-tiwe tukik le tane ŋakmba am mbolŋge nu mayekat.

¹⁷ Yiŋe tira kame, tane gabat kame ndoŋ Yesus mbolŋge wam ŋayonaig ta tane nu tuku tugu katese ndamba tanŋanaig ta ye kila.

¹⁸ Kuate nu o buk nuŋe tuan tanŋo kame tuku miŋge mbolŋge nuŋe madina tanŋo rar tam tuku sakinaig ta alonu Yesus mbolŋge kumunŋina.

¹⁹ Ta tuku tanŋine maŋau ŋaigonu kusreka ŋgamunŋal biye mbilap le Kuate nu tane tuku une ŋakmba sauke sulumba tane wamdus bul sertinguwa le gare ŋak minamŋgaig.

²⁰ Nu Yesus kukulwa le tane tugum prowamŋgat. Nu o buk tane muskil kile-tidinge tinŋam tuku nu pilna.

²¹ Kile nu samba mbolŋge minmba Kuate nu wam ŋakmba kile-tidinguwa le wam tugusek ndo minam tuku ait tairŋga minit. O buk Kuate nu nuŋe tuan tanŋo kame tuku miŋge mbolŋge ait ta tuku sakina.

²² Moses nu teŋenmba sakina.

Sunŋo Kuate nuŋe pasa te-mayokam tuku ye tuan tanŋo pilna tanŋamba ndo nu sine Israel ŋgamukŋge tuan tanŋo ande palmbimŋgat. Tane nu tuku pasa ŋakmba ise tiwap.

²³ Ande nu nu tuku pasa talawa ta Kuatenŋe nuŋe mbal ŋgamukŋge paska tumba kasomŋge pilwa le nu ŋgisikamŋgat. *Lo 18.15-19* Moses nu tanŋamba sakina.

²⁴ Kuate tuku tuan tanŋo Samuel tuan tanŋo afu nu ŋgumnemŋge

mayok kinaig ta nane njakmba ait te mbolnge wam prowam tuku sake likinaig.

²⁵ Tane Kuate tuku tuan tango kame tuku mbuŋ. Kuate nu pasa sangrinu tanjine mbuŋ niŋmba Abraham ndoŋ wamdus ulendika sinŋa son pasa sakina ta tane tuku turmba sakina. Nu teŋenmba Abraham sana. Ne tuku mbuŋ kat naŋe mbolnge kilke tugu njakmba mbolnge ye wam mayenu kamngit ngina.

²⁶ Kuate nu nuŋe piro tango tina sulumba sine Israel mbal maŋau njaigonu kusreka gare maŋau mbolnge minbe nga nu Yesus kukulna le ambonga sine tugum prona nga saningina.

4

Nane Petrus nale muliŋ kilmba wandeknge patikinaig

¹ Petrus nale Zu mbal pasa niŋmba minnaik le kusem wande tuku polis gabat kame pris mbal Sadusi afu nane njakmba maŋgur ta tugum pronaig.

² Pro Petrus nale Yesus kummba maŋ tinjina taŋamba tango mata kumbe sulumba tingamngig nga pasa tumniŋmba minnaik le nane ismba palseŋningina.

³ Palseŋningina le nale bige tidinŋa kilmba furirte nga indole nale pasa te-tiwaik nga muliŋ kilmba wandeknge patikinaig.

⁴ Taŋanaig ta nane Petrus tuku pasa isnaig mbal ta gudommaba Yesus dubinaig mbal ndoŋ ulendika tango 5,000 taŋaŋ mayok kinaig.

⁵ Mafena le Israel gabat sugo Israel mage mage kusem pasa biteknganu mbal nane njakmba pro Yerusalemnge maŋgurkinaig.

⁶ Pris gabat sungo Anas nu tuku ndare tuma Kaiafas Yohanus Aleksander nane mata pronaig.

⁷ Nane maŋgurka polis kame kukulninginaig le nane ka Petrus nale kilmba pro pasa mbolnge kiletidinŋinaig le gabat sugo nale kusanikinaig: Tale wam kinaik ta

sanŋri ta imange tikina? Imange tale kukultikina nginaig le

⁸ Tukul Guwanŋe Petrus wamdus tuna le nu nane saningina: Singine gabat, singine mage mage tane isap.

⁹ Sile tango kupe baklelok turkik le nu mayekat. Tane ta tuku sile pasa mbolnge kile-tidinŋaig ndeta

¹⁰ tane gabat mbal Israel njakmba pasa te ismba kila palpe. Tango kupe baklelok mayekat le kile kanŋerde te tugunu teŋenmba. Nasaretnu tango Yesus Kristus nu tuku sangrimbi tango te kupe te-tiwik. Tane nu ail kazrai mbolnge balenaig ta Kuate nu tumba te-dunŋina.

¹¹ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Ndame ande tane ndame wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnge sanŋri tinjade ngate. *Mune 118.22*

Ndame ta Yesus.

¹² Kilke mbol mbal ngamuknge sine kile-luka kilam tuku Kuatenŋe Yesus sinjina. Ande nu singine muskil kiletidinŋe sinjam tuku mine ndakate nga saningina.

¹³ Petrus le Yohanus kuru kuru kugatok minŋe bulok sakinaik le gabat mbal nane wam ta kanŋermaba tango ar te ake tango ndo kila kugatok nga wamdus te-sulunaig. Taŋamba nale Yesus ndoŋ minnaik ta katesenaig.

¹⁴ Kupe baklelok tango mayekina ta Petrus nale ndoŋ tanŋe tin minna tukunu nane kanŋermaba nale tuku pasa pitaiwam tuku ndin ande kanŋer ndanaig.

¹⁵ Taŋamba nane polis kame saninginaig le nale kilmba mayok kinaig. Mayok kinaig le nanjine nanjine munŋu kusnanŋa ndin sota

¹⁶ sakinaig: Sine tango ar te mbolnge ndanbe. Nale wam kitek sanŋri njak kinaik ta Yerusalem mbal njakmba isnaig. Sine wam ta tomba yabukam kumuŋ kuga.

¹⁷ Nale tuku pasa tango pino ngamuknge sunŋokikat. Ta tuku sine

manau te peuwam tuku nale Yesus tuku kuasmbi afu man saka tum ndaningap nga riron pasa ninbe nginaig.

¹⁸ Tanakinaig sulumba nale man wika pasa sangrinu sanikinaig: Tale Yesus tuku man afu saka tum ndaningap nginaig le

¹⁹ nale ndek lafumba sakinaik: Sile Kuate tuku minge dubipe e ko tango tuku minge dubipe? Ame wam Kuate am mbolnge mayenu. Tangine wamdus sinamnge pilewap.

²⁰ Sikile ammbi agan kanjerka pasa isken ta minge tukule nda nginaik.

²¹ Tanakinaik le gabat mbal man lato riron pasa sangrinu sanikmba nale kukulnikinaig le kinaik.

Tango pino nakmba tango mayekina le kanjermba Kuate tuku nyu tedunginaig. Ta tuku gabat sugo nane tango pino tuku kuru-kuruka nale ake kukulnikinaig le kinaik.

²² Tango wakeinaik ta nu yar 40 buk kusrena tuku.

²³ Kile Petrus nale kumba ka nakile mbal kile-siglika pris gabat kame Israel mage mage tanjamba tanjamba manau sake likaig nga kubeu ninginaig le

²⁴ nane pasa ta ismba wamdus ndindo ulendi pilmba ndek Kuate yabanmba sakinaig: O Sungo, ne sangri tugu. Ne samba kilke yu agan ndende nakmba nenge ndo kilemayokkina.

²⁵ O buk nane piro tango singine mbun David nu Tukul Guwanje wamdus tuna le pasa ande tenemba kuyarna.

Ndanam kasomok mbal nane Kuate tuku gubra kagli tornaig. Ndanam nane ake sinan wam nayonu kam idusnaig.

²⁶ Kilke te tuku nyu nak mbal kame buwam saka tinga gabat sugo afu ndon ulendika manjurka Kuate nune madina tango ndon kame buwam idusnaig ngina. *Mune 2.1-2*

²⁷ O son. Sine ne tuku pasa ta alonu kilimok kanjergen. Herodus,

Pontius Pilatus, kasomok mbal Israel mbal afu turmba nane Yerusalemnge manjurka ne madina tango Yesus balewam tuku sakinaig.

²⁸ Nane Yesus tumba balenaig ta ne o buk nane sangri nane wamdusmbi wam afu mayok kambim tuku idusna ta nane ta kumunaig.

²⁹ O Sungo, nane sine mata ngaigo siglikam tuku saka minig. Ta tuku sine ne tuku piro mbal kuru kuru kugatok minge bulokmbi ne tuku pasa kukliwam tuku sine sinzansinga.

³⁰ Ne nane sangri te-mayokmba nane piro tango purfenju Yesus tuku nyu mbolnge guaze mbal wakeika wam sangrinu kitek ke lika nginaig.

³¹ Nane yaban denpurnaig le nane minnaig wande ta buru-burukina. Buru-buruka Tukul Guwa nane tuku wamdus kumungina le nane wamdus bulka Kuate tuku pasa minge bulokmbi saka minnaig.

Yesus tuku son nginaig mbal tuku manau

³² Yesus tuku son nginaig mbal nane nakmba ngamungal wamdus ulendimba minnaig. Nanjine agan ndende mata ulendimba nakmba tuma minam tuku patikinaig.

³³ Aposel nane Sungo Yesus tingina le kanjergen nga pasa sangri nak saka minnaig le Kuate nu nane sinzanningina le nane mine magenaig.

³⁴ Nane afu kilke nak wande nak afu tugumnge piyanimba ndametin kilmba pro aposel kame ninganu.

³⁵ Nanjine mbal afu agan denkanu ta nane ndametin ta kilmba walmba ninganu.

³⁶ Nane tuku tango ande Siprusnu nyunu Yosef nu Levi tuku ndare. Nane aposel kame nu tuku mape nyu Barnabas nginaig. (Barnabas nyu ta tugunu: Nu tango wamdus bulserningit tuku).

³⁷ Nu mata nune kilke piyamba ndametin kilmba aposel kame ningina.

5

Ananias le Safira

¹ Tango ande nyunu Ananias nu piyo nuje Safira ndon kilke inum piyamba ndametin kilnaik.

² Kilnaik sulumba Ananias nu ndametin ngamunge paplamba inumnu nakile pilmba inumnu aposel ningam tuku idusmba piyo nuje sana le wokina. Nu ndametin inumnu tumba pro aposel ningina sulumba sakina: Sile sikile kilke piyamba ndametin kilcik ta noten ndo ngina.

³ Tanakina le Petrus ndek nu sana: Ananias, ne ndanam Satanngge wamdus tanet le ne ndametin paplamba inumnu naje kusremba inumnu tumba pro Tukul Guwa yabri pakte.

⁴ Naje kilke minat ta ne kile piyawat sulumba ndametin kilat. Ndametin ta naje agan. Ndametin ta paplamba afu sine singam idusmba ko naje njakmba kilam idusmba ndeta ta maye. Naje ndametin. Ndanam ne manau nayonu kam tuku idusat. Ne sine yabri ndasingit. Ne Kuate yabrite nga sana.

⁵⁻⁶ Ananias nu pasa ta ismba nu kumaknu ndekina. Kumna le tango mo afu promba wandek tange nu tuku mindesin tawimbi songa tumba ka ngukinaig. Ananias nu kumna le nane wam ta isnaig mbal nane kuru kuru sungo tinaig.

⁷ Tanamba minnaig ma ma ki kanum kenmba kinaig le piyo nuje Safira nu tango nuje wam kina ta nu katese ndamba wandek ta mbol prona.

⁸ Prona le Petrus ndek nu kusnana: Takile kilke piyamba ndametin kilaik ta noten ndo e nga kusnana le nu lafumba au not ndo ngina.

⁹ Tanakina le Petrus ndek nu sana: Tale ndanam saka Sungo tuku Guwa tagowam tuku pasa ulendiwaik. Ata. Tango mo tango naje tuku mindesin ngukaig ta kupe fudu isa. Malanga tugum prode ta. Nane kile ne mata tanawamngaig ngina le

¹⁰ nu pitik ndo Petrus tuku kupe tugum tange kumaknu ndekina le tango mo pro nu kanjermba nu tuku mindesin mata tumba ka tango nuje gemmba ngukinaig.

¹¹ Tananaig le Yesus tuku kuasmbi nane kuru kuru sungo tinaig. Mbal afu kasomnge minnaig mata pasa ta ismba nane kuru-kurukinaig.

Aposel kame wam sangrinu ke likinaig

¹² Aposel kame tango pino ngamuknge wam afu kitek sangrinu ke likinaig. Nane mara mindek kusem wande ta mbol kumba Solomon tuku kawanngge mangurka minanu.

¹³ Mangurka minnaig le nane njakmba nane tuku saka minmba pro nane ndon ulendikam tuku kuru-kurukinaig.

¹⁴ Nane gudommba son nga nane ndon ulendikinaig le Sungo tuku mbal tugekina.

¹⁵ Yerusalem mbal nane guaze mbal kilmba pro ndinngge yango fanninge lika patikinaig. Ta ndanam? Petrus nu kuwa le nu tuku kanumnunge ndo nane mbol kuwa le nane magekuwaig nga idusmba patike likinaig.

¹⁶ Yerusalem patuknge tumbran mine likinaig nane mata guaze mbal afu guwa ngaigonu njak kilmba pro patike likinaig le njakmba magekinaig.

Nane aposel kame piti ninginaig

¹⁷ Pris mbal tuku gabat sungo Sadusi mbal nu ndon wamdus ulendi minnaig ta nane aposel kame piro kinaig ta ismba nane sine tuku piro lide nga nane gubra kagli firkinaig sulumba

¹⁸ nane kumba aposel kame bige tidinga mulin kilmba wandeknge patikinaig.

¹⁹ Nane tange minnaig le ka furirna le Sungo tuku enel ande pro wande malanga talka nane kilmba kile-mayokka saningina:

²⁰ Tane kape sulumba kusem wande sinam tange tango pino abo

tugu tam tuku ndin tumningap ngina le

²¹ nane pasa ta ismba mafewam patukina le nane kumba ka kusem wande sinam tanje pasa kuklimba minnaig.

Kile pris gabat sungo nane nu ndon minnaig mbal pro Israel pasa pilewanu sugo nanjine mage mage turmba manjurkam tuku saninginaig sulumba aposel kame kilmba te prowaig nga polis mbal kukuninginaig le muli wande sinam kinaig.

²² Nane pro muli wande sinam kumba nane kiringa luka kumba saninginaig:

²³ Sine kumba ka muli wande su ndinanu kanjergig. Polis mbal malanga kulat mayemba minnaig le sine malanga talka sinam kumba nane kanjer ndakigig nginaig.

²⁴ Tanakinaig le kusem wande tuku polis gabat pris gabat mbal nane pasa ta ismba nane kuru-kuruka pasa te tugeka kumunga ka animnje tinungat o nga wamdus te-sulumba minnaig.

²⁵ Tanamba minnaig le tanjo ande nane tugum promba saningina: Tane tanjo kame mulin kilmba wandeknje patikaig ta nane kusem wande mbol sinje tanjo pino pasa tumningmba minig ngina.

²⁶ Tanakina le kusem wande kulat gabat nuje polis tanjo afu ndon nane kumba ka aposel kame ngan kilmba pronai. Nane tanjonje ndamembi bale farsinbekaig nga idusmba tananaig.

²⁷ Kilmba promba Israel mbal tuku pasa pilewanu sugo tumailamnje kile-tidinginaig le pris gabat sungo nu nane kusnaningina:

²⁸ Sine buk Yesus tuku manau nane afu sa ndaningap nga peutingigen ta tane ise ndaka saka saka likade le Yerusalemnje buk sunjoka tugekate. Tane tanjo kumna ta tuku ndare sine pasokuwa nga tanjade e ngina le

²⁹ Petrus aposel kame nane lafumba nu sanaig: Sine Kuate tuku minje pitaimba tanjo tuku minje du-biwam kumun kuga.

³⁰ Tane Yesus kumwa nga ail kazrai mbolnje balenaig ta singine mbun kame tuku Mbaranje te-tina le abonga tingina.

³¹ Sine Israel mbal ngamungal biye mbilbe le Kuate nu sine tuku une saukamngat. Ta tuku nu Yesus tumba te-dunga nuje ndinam kumamnje pilna le kile nu sine njakmba tuku gabat sungo minit. Nu sine tuku muskil kile-tidinge sinjit tuku tanjo.

³² Sine wam ta njakmba kile-mayokka sakam tuku mineg. Sine ndo kuga. Tukul Guwa nu mata wam ta kile-mayokkate. Kuate tuku minje pasa ismba dubide mbal nane njakmba nu Tukul Guwa ninjit nga pris gabat sungo ta sanaig.

³³ Tanakinaig le gabat kame nane pasa ta ismba gubra kagli tormba nane aposel baleningam tuku idusmba saka minnaig.

Gamaliel nu aposel kame mapekina

³⁴ Pasa pilewanu tanjo ngamuknje Farisi tanjo ande nyunu Gamaliel minna. Nu Moses tuku wam pagu pasa kukliwam tuku tanjo. Tanjo pino njakmba nu tuku saka minnaig.

Tanjo ta tinga aposel kame ka kilimnje ait fagnu minap ngina le nane kinaig.

³⁵ Nane kilimnje minnaig le Gamaliel nu gabat sugo saningina: Israel gabat kame, tane wam ande nane mbolnje kam tuku idusde ta ambonga tane wamdus te-mayewap sulumba.

³⁶ O buk tanjo ande nyunu Teudas nu mayok ka ye nyu njak ngina le nane gudommba 400 tana nu dubinaig. Dubimba minnaig ma ma tanjo afunje nu balenaig le nu dubinaig mbal kua ka sili-silinaig le nu tuku piro kumna.

³⁷ Ngumennga tanjo nyu kuyaram tuku ait ande mbolnje Galileanu tanjo nyunu Yudas nu mayok ka nane gudommba didike likina. Didike likina le nane afunje nu balenaig le nu dubinaig mbal kua ka sili-silinaig.

³⁸ Ta tuku ye tane satinḡamḡgit. Tanḡo kame te ḡaigo sigli ndaka kusrekap. Nane nanḡine wamduḡmḡbi pirokade ndeta piro ta kugamba ḡgisikaḡḡgat.

³⁹ Piro te Kuate mbolḡḡe prote ndeta sine kume seram kumuḡ kuga. Sine kume seram tagobe ta Kuate ndoḡ kame bumba minbekiḡ ḡgina.

⁴⁰ Tanḡakina le gabat sugo nu tuku pasa dubimba aposel kame maḡ wika polis kameḡḡe nane ḡḡusniḡḡuwaig ḡḡa saniḡḡinaig. ḡḡusniḡḡmba riroḡ pasa saniḡḡmba Yesus tuku nyu afu sa ndaniḡḡap ḡḡa kukulniḡḡinaig le mayok kinaig.

⁴¹ Mayok ka maḡḡur wande kusremba nane ndek sakinaig: Ese. Sine Yesus ndoḡ mineḡ tukunu rar te kuraweg. Sine nu mbolḡḡe rar te tam tuku Kuate nu sine madisiḡḡina ḡḡa gare-gareka kinaig.

⁴² Tanḡamba nane nanḡine piro kusre ndanaig. Nane mara mindek kusem wandekḡḡe nanḡine wande yimyam mbolḡḡe tanḡo pino tumniḡḡmba Yesus nu Kristus Kuatenḡe madina tanḡo ḡḡa saka minnaig.

6

Aposel kame turniḡam tuku afu madiniḡḡinaig

¹ Ait ta mbolḡḡe Yesus dubinaig mbal gudommḡba mayok kinaig. Nane afu Griḡ pasa tinaig tuku afu Hibru pasa tinaig tuku. Griḡ pasa tinaig mbalḡḡe Hibru pasa tinaig mbal ndoḡ gubra pilnaig. Ta ndaḡam? Mara mindek aposel kame nyamagaḡ paplamba walanu le Hibru mbal nanḡine pino kuembol niḡḡmba Griḡ mbal tuku pino kuembol nda niḡḡanu.

² Aposel kame 12 gubra pasa ta ismḡba nane ḡakmba kile-maḡḡurka saniḡḡinaig: Tira kame, sine aposel Kuate tuku pasa kukliwam tuku piro kusremba nyamagaḡ ndo walam kumuḡ kuga.

³ Ta tuku kile tanḡine tanḡo 7 madiniḡḡap. Tanḡo afu Tukul Guwa

nane tuku wamduḡ kumuḡḡanu tanḡo pino nane tuku saka minig ta kaḡḡerka madiniḡḡap.

⁴ Tanḡawap le sine Kuate yabaḡḡmba nu tuku pasa kukliwam tuku piro ta ndo idusbe ḡginaig.

⁵ Tanḡakinaig le nane pasa ta ismḡba ḡakmba gareniḡḡina le nane tanḡo 7 madiniḡḡinaig. Ande nyunu Stefanus nu ḡḡamuḡḡal son saḡḡri ḡak. Tukul Guwa nu tuku wamduḡ kumuḡḡina. Afu Filipus, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas, Nikolaus. (Nikolaus nu Antioknu. Nu Zu tanḡo kuga ta nu Zu tanḡaḡ Kuate dubina).

⁶ Nane tanḡo kame ta kilmba aposel kame tugum pronaig le aposel kame wai nane mbolḡḡe patika yabaḡḡnaig.

⁷ Kuate tuku pasa Yerusalemḡḡe sunḡoka tugekina le nane gudommḡba mbilka ḡḡamuḡḡal son ḡginaig le Yesus dubinaig mbal tugeka sunḡomba pronaig. Pris gudommḡba mata Yesus son ḡḡa nu dubinaig.

Zu mbal Stefanus tumba pasa mbolḡḡe pilnaig

⁸ Kuate nu Stefanus make pilmba saḡḡri tuna le nu wam kitek saḡḡrinu tanḡo pino ḡḡamuḡḡe ke likina.

⁹ Tanḡana le Zu mbal afu nu ndoḡ pasambi kualeyaukam bafunaig. Nane tuku kusem wande nyunu Friman. Nane afu Sirenenu afu Aleksandrianu afu Silisianu afu Asianu nane Friman mbal ndoḡ ulendika Stefanus tugum promba pasambi kualeyaukinaig.

¹⁰ Tanḡanaig le Tukul Guwa nu Stefanus wamduḡ mayenu tuna le nu pasa tina ta nane pasa lafu fugunaig.

¹¹ Lafu fugunaig sulumba nane ka tanḡo afu ndametiḡ niḡḡmba saniḡḡinaig: Stefanus nu Moses le Kuate tuku nyu ḡaigo siglikina le isḡeḡ ḡḡa tanḡo pino ḡḡamuḡḡe sakap ḡginaig.

¹² Nane kumba tanḡamba sakinaig le tanḡo pino Israel mage mage kusem pasa biteḡḡḡanu mbal nane ḡakmba ismḡba wamduḡ pa sunḡo tumba kumba Stefanus biye timba ka Israel

mbal pasa pilewanu sugo tugumnge te-tinaig.

¹³ Te-tinaig sulumba nane tanjo afu buk wam paguninginaig ta nane tinga yabri pasa sakinaig: Tanjo te nu mara mara singine kusem wande tukul pasa turmba nuje pasambi kilmba njaigo siglikate.

¹⁴ Nasaretnu tanjo Yesus nu wande te sambrimba Moses tuku wam pagu pasa sine dubikam tuku singina ta nu mbilmba manau kitek kilemayokkamngat nga sakina le isgen nginaig.

¹⁵ Israel pasa pilewanu tanjo sugo nane Stefanus kanjer timba minnaig le nu tuku tumail pasi mbilka enjel tumail suk mayok kina le kanjernaig.

7

¹ Nane Stefanus kanjer timba minnaig le pris gabat sunjo ndek nu kusnana: Nane ne mbolnge pasa pilig te son e ngina le

² nu lafumba sakina: Yiye tira kame yiye mam kame tane isap. Singine mbun Abraham nu Haran kilke mbol nda kina sulumba nu Mesopotamia kilke mbolnge minna le Sunjo Kuate kilna njak nu tugumnge mayok ka sana:

³ Ne nane kuasmbi nane kilke kusreka kaye. Yenge kilke kise ande tumamngit ngina.

⁴ Tanjaka sana le nu ndek nuje kilke tuguk Kaldea kusremba kumba ka ka Haran kilke mbol prona. Pro tanje minna le mam nuje kumna. Kumna le Kuatenge kilke kise ande mbol kaye ngina le nu tinga kumba ka ka kile sine mineg ma te mbol prona.

⁵ Nu abo abo kilke te mbol prona le Kuate nu kilke te fudinmba tuwe ndaka nu pasa sangrimbi nu kilke te Abraham nuje ndare njakmba ningam tuku sana. Kuate nu sana ait ta nu kinjo kugatok minna.

⁶ Nu tenenmba Abraham sana: Ne tuku mbun kilke te kusremba kilke kise mbolnge rawe tanjo tanjan minamngaig. Minwaig le kilke ta mbolok mbal nane piti sunjo ningwaig le nane tuku piro

agan tanjan minmba ka yar 400 kugawamngaig.

⁷ Yar 400 kugawaig le ye kilke ta mbolok mbal piti ningi le nane mbun kusrekuwaig le nane kilke ta kusremba luka ma te mbol promba ye tuku nyu te-dunga mbarinyumba minamngaig ngina.

⁸ Tanjakina sulumba Kuate nu Abraham ndon pasa katmba ngaro pikam tuku manau te-mayokna. Ngumnenja nuje kinjo Isak te-pilmba mara 8 mbolnge nu tuku ngaro pikna. Isak nu sungoka Yakob te-pilmba nu mata Yakob mbolnge tanjana. Yakob nu sungoka kinjo 12 kile-patikina ta nane sine tuku asitibud.

⁹ Singine asitibud 11 maib nanjine Yosef mam nu make pilit nga gubra kagli firka nu tumba mbal kise tugumnge piyanaig le nane nu tumba nanjine kilke Isip kinaig. Tanjanaig le Kuate nu Yosef kusre ndana.

¹⁰ Piti gudommba nu mbolnge prowe likinaig ta Kuate nu Yosef kulat mayena. Mara ande nu Isip gabat tugumnge tingina le Kuate nu wamdus kuyar sunjo tuna le Farao nu nzalinu nuje piro mbal Isip njakmba kulatkam tuku nu gabat pilna.

¹¹ Kile guba sunjo Isip le Kanan kilke mbolnge prona le nane nyamagan kiringa sinamanzer sunjo tinaig. Singine asitibud mata Kanan kilke mbolnge nyamagan kiringinaig.

¹² Singine mbun Yakob nu Isipnge wit minig nginaig pasa ta ismba nuje kinjo kame wit afu piyaningam tuku kukulningina le kinaig.

¹³ Tanjamba minmba ma ma man lato kukulningina le kinaig le kile Yosef nu nuje nyu te-mayokna le abakat nuje kila pilnaig. Farao nu mata Yosef tuku ndare kila patikina.

¹⁴ Kile Yosef nu mam nuje, nuje tugu kame Isip prowam tuku pasa pilna. Nane njakmba 75.

¹⁵ Tanjamba Yakob nane Isip kilke mbol kinaig. Kinaig ka tanje minnaig ma ma Yakob nu kumna. Kumna

le minnaig ma ma singine mbuŋ afu mata kume likinaig.

¹⁶ Kume likinaig le nanŋine mbalŋge nane tuku isu kilmba luka Sikem tumbran ndame burok sinam tanŋe patikinaig. Hamor mbal tuku ndame burok ta Abraham nu o buk piyamba ndametiŋ afu nane niŋgina.

¹⁷ Kuate nu o buk Abraham pasa sanŋrinu sana ait ta buk patukina le Abraham tuku mbuŋ Isipŋge tuge ŋayona.

¹⁸ Kile tanŋo kise nu Yosef gilai nu Isip mbal tuku gabat tiŋgina sulumba

¹⁹ nu singine mbuŋ piti sunŋo niŋmba nane tuku kiŋo dabro kitek kumwaig ŋga wandekŋge minam tuku tukulmba mayokŋge patikam tuku saningina.

²⁰ Moses ina nuŋe piti ta sinamŋge te-pilna. Kiŋo ta mayenu le ina nuŋe nanŋine wandek tanŋe tambun keŋmba yubengga kulatka minna.

²¹ Tanjamba nu yubengam kumuŋ kuga le kiŋo nuŋe mayokŋge pilna le Farao tuku kulim nu Moses kanŋermba yiŋe kiŋo ŋga madimba tumba nuŋe wande mbol kina ka

²² tanŋe minmba ma ma Moses nu Isip mbal tuku kila ŋakmba kila pilmba nu tanŋo sunŋo mayok kina. Nu pasa saka wam ke lika nyu ŋak minna.

²³ Tanjamba minna ma ma Moses nu yar 40 kusremba nuŋe tugu Israel mbal kanŋerkam idusmba nane tugum kina.

²⁴ Nu pro Isip tanŋo andenge Israel tanŋo ande kat ŋayona le kanŋerna. Tanjamba nu kumba Israel tanŋo ta tesimba Isip tanŋo ta balena le kumna.

²⁵ Moses nu tanŋo ta balemba teŋenmba idusna. Kile yiŋe mbal Kuatenŋe nane tuku muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku ye kukulyat ta nane katesewamŋgaig ŋga idusna ta nane tanjamba idus ndanaig.

²⁶ Mafena le nuŋe mbal armba kame bumba minnaig le kanŋerka nale tumawaik ŋga ka sanikina: Tira kame, ndaŋam takile takile tira ndo kame bude ŋgina.

²⁷ Tanjakina le tanŋo nu kame tugu pilna ta nu Moses waimbi pitaimba nzumilmba sana: Imanŋe ne sine tuku pile tanŋo gabat tanŋo pilna.

²⁸ Ne kubele Isip tanŋo balena tanjamba ne ye baleyam tanjate e ŋgina le

²⁹ nu pasa ta ismba kuru-kuruka Isip kilke kusremba kua ka Midian kilke mbol kina. Kina ka tanŋe rawe tanŋo tanjaj minna sulumba ma ta mbolŋge nu kiŋo armba kile-patikina.

³⁰ Minna ma ma yar 40 maŋ kusrena. Mara ande nu ma baknu Sinai tabe tugunu tugum tanŋe minmba ail fudiŋndo sinamŋge pa mane mayok kina le nu eŋel ande kanŋerna.

³¹ Kanŋermba nu wamdus pilemba pa ta tugusemba kanŋer tiwam tuku kumba minna le Sunŋo tuku miŋge pasa mayok ka Moses sana:

³² Ye nane mbuŋ kame Abraham Isak Jakob nane tuku Mbara minet ŋgina le nu ismba piriri ŋayomba kanŋeram mbulmba am te-kasona le

³³ Sunŋonŋe nu sana: Ne tiŋ minit ma ta tukul ma. Ne kupe ŋgaro paska.

³⁴ Isip mbalŋge yiŋe mbal piti sunŋo niŋgig le kanŋerket. Nane tuku malmbi mata iset. Ta tuku ye nane muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku ndeket. Ne tiŋga le kukulni le Isip kaye ŋga Moses sana.

³⁵ Israel mbal buk Moses pitaimba sakinaig: Imanŋe ne sine tuku pile tanŋo gabat tanŋo pilna ŋga Moses sanaig ta Kuatenŋe tanŋo ta madimba nuŋe eŋel ail fudiŋndo sinamŋge mayok kina ta mbolŋge Moses nu Israel mbal tuku gabat sunŋo minmba nane muskil kile-tidiŋgam tuku kukulna.

³⁶ Kukulna le nu ka Isipŋge wam kitek sanŋrinu ke lika Israel mbal kilmba kina. Tanjamba nu Yu Gurgur tugumŋge ma baknu mbolŋge yar 40 sinamŋge mata wam kitek sanŋrinu ke likina.

³⁷ Moses ndui ta nu Israel mbal saningina: Kuate nuŋe pasa te-mayokam tuku ye tuan tanŋo pilna

tañamba ndo nu sine Israel ngamuknge nuñe tuan tañgo ande palmbimngat ngina.

³⁸ Moses nu Israel mbal ndon ma baknu mbolnge minna. Nu Sinai tabe ponjina le enjenge wam pagumba abo ñak minam tuku ndin singine mbuñ kame tumniñmba saniñgam tuku Moses sana.

³⁹ Saniñgina ta nane singine mbuñ Moses tuku miñge kumnemnge minam mbulmba nu pitaimba mañ luka Isip kambim mindesimba minnaig.

⁴⁰ Moses nu Sinai tabe mbolnge minna le nane ndek Aron sanaig: Moses nu buk Isipnge sine kilmba prona ta nu animbi kina. Ne singine mbariñam tuku agañ afu wakeika le ndin tumsinjuwaig nginaig sulumba

⁴¹ nane makau pail kanunu wakeimba agañmor balemba nu atraukinaig. Tañamba nane agañ wakeinaig ta tuku gare-garekinaig.

⁴² Tañanaig le Kuate nu nane wai kusrekina le nane tambun ki mbai kame nañgine mbara nga mbariñniñmba minnaig le tuan tañgo ande nu wam ta tuku teñenmba Kuate tuku miñge kuyarna.

Israel mbal tane ma baknu mbolnge yar 40 minmba agañmor baleniñmba atraukinaig ta ye tuku idusmba taña ndanaig.

⁴³ Tane kambim nga yabri mbara nyunu Molok nu tuku tawi wande tumba kinaig.

Mbai suk yabri mbara nyunu Refan ngade ta turmba tumba kinaig. Tane kanunu ta mbariñningam tuku wakeikinaig.

Ta tuku yiñe nzali dubimba nane afu tane kilmba kilke masken Babilon sim kañgaig ngina. *Amos 5.25-26*

Tuan tañgo nu tañamba kuyarna.

⁴⁴ Singine mbuñ kame ma baknu mbolnge Kuate tuku pasa isam tuku tawi wande ñak minnaig. Kuate nu tawi wande ta palmbim tuku Moses wam paguna sulumba kanunu temayokmba tumna tañamba ndo pilna.

⁴⁵ Ngumnenga Kuatenge Kanan mbal pitaike likina le singine mbuñ nane Yosua ndon kilke tinaig ta nane tawi wande ta kuramba kilke te mbol pronaig. Tawi wande ta minmba minna le David prona.

⁴⁶ Kuate nu David make pilna le nu Kuate kusnana: Sine Yakob tuku ndare sine ne mbariñnam tuku wande ande pilbe e nga kusnana ta

⁴⁷ David nu wande ta pile ndakina. Nu tuku kiño nuñe Solomonnge Kuate mbariñam tuku wande ta pilna.

⁴⁸ Tañgo kame nañgine waimbi wande patikade ta Sunjo Kuate nu wande ta sinamnge mine ndakate. Tuan tañgo ande teñenmba kuyarna.

⁴⁹ Sunjo nu sakate: Samba ta ye Sunjo Kuate minyoket tuku ma. Kilke ta ye kupe patiket tuku ma.

Kilke mbol mbal ye minam tuku wande ndañndañmba palmbimngag? Ko ye aninge minmba mabti?

⁵⁰ Ye yiñe sanjrimbi agañ ndende ñakmba te kile-mayokken ngate. *Aisaia 66.1-2*

Tuan tañgo nu tañamba kuyarna.

⁵¹ Tane siñka ngamuñgal tukulok mbal. Tane Kuate gilai mbal tañan ngamuñgalmbi nu idus ndamba pasa tugusek isam mbulig. Tane singine mbuñ kame tañan tane Tukul Guwa mara mara pitaide.

⁵² Nane Kuate tuku tuan tañgo ñakmba kilmba ñaigo siglika ande mape ndanaig. Tuan tañgo ande purfeñnu prowamngat nga sakinaig le mbuñ kame nane bale fariñge likinaig. Tañgo purfeñnu ta tane nu tuku kupet minmba tumba balenaig.

⁵³ Enjel kame Kuatenge kukuliñgina le sine tukul dubikam tuku mbuñ kame niñginaig ta tane lukakade nga saniñgina.

⁵⁴ Stefanus nu tañamba Israel gabat sugo saniñgina le nane nu tuku pasa ta ismba gubra sunjo tumba amain makemba maketiñ tiknga minnaig.

⁵⁵ Tañamba minnaig le Tukul Guwa Stefanus tuku wamdus kumuñgina

le nu samba mbol ambe mam-bilmba am tidinnga Kuate tuku kiln̄a kanjermba Yesus nu tuku ndinam kumamnge tin̄ minna le kanjerna.

⁵⁶ Kanjermba nu ndek sakina: Ambe kanjerap. Samba talkat le Katesek Tanjo nu Kuate tuku ndinam kumamnge tin̄ minit le kanjeret ngina.

⁵⁷ Tanjakina le nane isam mbulmba kilba tukulmba ngumbeyumba pinder-pindermba nu biye tinaig sulumba

⁵⁸ nane nu tumba tumbran̄ sunjo kusremba mayok ka kasomnge pil-naig. Pilmba nu pasa mbolnge pil-naig mbal nane nan̄gine taw̄i paska tanjo mo ande nyunu Saulus nu tuku kupe tugumnge patika ndame kilmba Stefanus katmba minnaig.

⁵⁹ Nane katmba minnaig le nu yaban̄mba sakina: Sunjo Yesus, ye tuku kanu ta ngina.

⁶⁰ Tanjaka nu ndek dagol tidronga wi kuen̄ka sakina: Sunjo, nane ye mbolnge mbarde te ne nane tuku mbar sauka gilain̄ga ngina. Nu tanjamba sakina sulumba kumna.

8

¹⁻² Stefanus kumna le Saulus nu wam ta kanjermba nane mayewaig nga idusna le Kuate tuku nyu kurauka dubinaig tanjo afu Stefanus nguka nu tuku malm̄bi sunjonaig.

Stefanus balenaig ait mbolnge Yesus tuku kuasm̄bi Yerusalemnge minnaig ta nane afunge piti sern̄nginaig le nane kua ka afu Yudea ma tugu afu Samaria ma tugu mbol kine likinaig. Aposel kame ndo Yerusalemnge minnaig.

³ Saulus nu Yesus tuku kuasm̄bi kilmba n̄aigo siglika nane tuku wande mindek ponga bige tidinnga mulin̄ kilmba didika wandeknge patika tanjamba kine promba likina.

Samaria mbal pasa mayenu isnaig

⁴ Nane kua ka sili-silinaig mbal nane ma n̄akmba mbol lika pasa mayenu kuklimba kinaig.

⁵ Tanjamba Filipus nu Samaria tumbran̄ ande mbol kina sulumba Yesus

nu Kuatenge madina tanjo Kristus nga nane sanin̄mba minna le

⁶ Samaria mbal gudomm̄ba nu tuku pasa ismba man̄au kitek san̄grinu ke likina ta kanjerka nane n̄akmba kilba pilmba nu tuku pasa ise mayenaig.

⁷ Nu afu guwa n̄aigonu n̄ak nane kusrekuwaig ngina le nane wika-raumba nane kusreka kinaig. Kupe wai baklelkanu afu kupe n̄aigonu n̄akmba mageke likinaig le

⁸ tumbran̄ ta tuku mbal gare sunjo tinaig.

⁹ Tumbran̄ tanje tanjo ande nyunu Simon minna. Tanjo ta ye nyu n̄ak nga nu wam san̄grinu afu nupe kuanyembi ke likanu le nane kanjerka n̄akmba pirerek purka minanu.

¹⁰ Samaria mbal nyu n̄ak nyu kugatok nane n̄akmba Simon tuku pasa ise mayenaig sulumba sakinaig: Tanjo te nu sunjo. Nu Kuate tuku san̄gri sunjo te-mayokte nga saka minnaig.

¹¹ Ait kuennu Simon nupe kuanye man̄au kina le nane pirerek purka minmba nane nu tuku pasa ise mayenaig.

¹² Kile Filipus nu pro Kuate nupe gageu kulatkate wam sanin̄mba Yesus Kristus tuku nyu te-mayokna le nane son nga kule pisne tinaig.

¹³ Simon nu mata son nga kule pisne tina. Nu Filipus ndon̄ minna le nu wam kitek afu san̄grinu ke likina le nu kanjerka pirerek purka am go sulumba minna.

¹⁴ Samaria mbal Kuate tuku pasa ismba son nginaig le aposel kame Yerusalemnge wam ta ismba Petrus le Yohanus kukulnikinaig le nale ndek kinaik.

¹⁵ Kinaik ka Samaria ma tugu mbol pronaik.

¹⁶ Samaria mbal nane Yesus tuku nyu mbolnge kule pisne tinaig ta nane Tukul Guwa nda tumba minnaig le Petrus le Yohanus nale ndek wam ta katesenaik sulumba nane Tukul Guwa tuwaig nga Kuate yaban̄naik sulumba

¹⁷ wai nane mbolŋge patikinaik le Tukul Guwa nane ŋakmba mbolŋge kumuŋgina.

¹⁸ Aposel ar nale wai nane mbolŋge patikinaik le nane Tukul Guwa tinaig ta Simon nu kaŋgermba ndametiŋ afu kilmba nale tugum promba sanikina:

¹⁹ Tale ndametiŋ te kilmba wam ta tuku saŋgri ye sap le ye mata nane afu mbolŋge yiŋe wai pili le nane Tukul Guwa tuwaig ŋgina.

²⁰ Taŋakina le Petrus ndek nu kasurmba sana: Ne nane ŋgarosu ndametiŋ turmba ma ŋayo mbol kaye. Tukul Guwa Kuatenge ake siŋgit ta ndametiŋmbi piyawam tuku agaŋ kuga.

²¹ Ne tuku ŋgamuŋgal Kuate am mbolŋge tugusek kuga. Ta tuku ne Kuate tuku piro ande mata kam kumuŋ kuga.

²² Ne nane ŋgamuŋgal biye mbilmba nane wamdus ŋaigonu ta kusreka Kuate nu nane mbar sungo ta sauka gilaingam tuku nu yabaŋa.

²³ Ne agaŋ ŋakmba kilam tuku wamdus kagli firka nane maŋau ŋaigonuŋge ne didikate le ye kamuset ŋgina.

²⁴ Taŋamba sana le nu Petrus tuku pasa lafumba sana: Tale ye tuku ŋga Kuate sungomba yabaŋap. Wam kame ye mbol prowam tuku sakaik ta ye mataryate ŋgina.

²⁵ Petrus nale Sungo tuku pasa kuklimba Samaria mbal wam paguŋge denpurmba nale luka mbumba Yerusalem kinaik. Kumba ndinŋge Samaria ma tuku tumbraŋ afu gudommba mbolŋge pasa mayenu saninŋge lika kinaik.

Etiopianu taŋgo pasa mayenu isna

²⁶ Sungo tuku eŋel ande Filipus tugum promba sana: Ne tiŋga Yerusalem kumam si kaye. Yerusalem kusremba Gasa kambim tuku ndin ma baknu mbol kinit ta dubimba kaye ŋgina.

²⁷ Taŋakina le nu tiŋga kumba ka ndin ta mbol prona sulumba Etiopianu taŋgo sungo ande nuŋe karis mbolŋge minyokina le kaŋgerna.

Tango ta nu Etiopia kilke tuku mandor pino Kandase nu tuku ndametiŋ kulatkina tuku. Nu Kuate mbariŋam Yerusalem kina tuku.

²⁸ Kile nu luka Etiopia kambim saka karis mbol taŋge minmba tuan taŋgo Aisaia tuku kuyar ande burka kina.

²⁹ Taŋana le Tukul Guwaŋge Filipus sana: Karis kinit si tugum kaye ŋgina le

³⁰ nu pinder ŋak ŋak kumba nu tuan taŋgo Aisaia tuku kuyar burkina le ismba nu kusnana: Ne pasa burkate ta tugunu ne katesete e ŋga kusnana le

³¹ nu lafumba sana: Ye ndaŋmba pasa tugunu te katesewi? Ne mbumba tenge minyoka pasa te tugunu saya ŋgina.

³² Nu tuan taŋgo Aisaia tuku pasa burkina ta tenenmba.

Andeŋge sipsip balewam tuku tumba kinit taŋaŋ nane nu tumba kinig. Sipsip ŋguenu kuerkade le nu witi ndate taŋaŋ nu nane tuku pasa lafu ndate.

³³ Nane nu kiko pile tumba nu tuku pasa te-ti ndamba ake tumba ŋayo silide.

Kilke te mbolŋge mine sungo ndamba kumwa le afu nu tuku kuasmbi mine nda. *Aisaia 53.7-8*

Kuyar pasa taŋamba sakate.

³⁴ Kile ndametiŋ kulat taŋgo nu Filipus kusnana: Kuate tuku tuan taŋgo nu pasa te kuyarna ta nuŋe ŋgarosu tuku kuyarna e ko ande tuku ŋgina.

³⁵ Taŋakina le Filipus nu Aisaia tuku pasa ta mbolŋge tugu pilmba pasa mayenu kuklimba Yesus tuku sana.

³⁶ Samba kumba ka kule kualin ande tugum promba Etiopianu taŋgo ndek nu sana: Ai si. Kule ande minit si. Kile ne ye kule pisneyam kumuŋ e ŋgina le

³⁷ nu lafumba sana: Ne wamdus ŋakmbambi son ŋgate kande ye ne kule pisneni ŋgina le nu lafumba sana: Yesus Kristus nu Kuate tuku Kiŋo ta ye nu tuku son ŋget ŋgina.

³⁸ Tanjakina sulumba karis tingam tuku saningina le karis tingina le nale ibeŋ kinaik. Ibeŋ ka kule sinam kinaik sulumba Filipus nu tanjo ta kule pisenana.

³⁹ Nale maŋ luka tabek kinaik le pitik ndo Tukul Guwange Filipus didik tumba ma kise mbol kina le Etioŋianu tanjo nu maŋ kaŋger ndana. Nu Yesus tina tukunu nu gare ŋak nuŋe karis poŋga Etioŋia kina.

⁴⁰ Filipus nu Asdodŋe minna ta wamdus puluna. Nu tumbranjo sunjo ta kusremba kumba tumbranjo ŋakmba mbolŋe pasa mayenu kuklimba lika ka Sesarea prona.

9

Saulus nu ŋgamunjal biye mbilna

¹ Saulus nu Sunjo Yesus dubinaig mbal tuku gubra tumba ye nane ŋakmba bale faramŋgit ŋga nu pris gabat sota kina sulumba

² sana: Ye Damaskus tumbranjo sunjo mbol nzi kumba Yesus dubide mbal tanjo pino kaŋgerka ndaleka kilmba luka Yerusalem mbambim tuku ne waŋe afu kuyarka sa. Damaskus tuku kusem wande gabat kame niŋge liki le kaŋgerka ye piro ta kam tuku nyu ŋak kila minwaig ŋgina.

³ Saulus nu waŋe ta kilmba ka Damaskus patuna le samba mbolŋe bulu sunjo ande mayok ka nu kiljana.

⁴ Kiljana le nu ndek kuru-kuruka kilke mbolŋe ndekina le miŋge pasa ande promba sana: Saulus, Saulus, ne ndaŋam tuku ye ŋayo siliyate ŋgina le

⁵ nu ndek kusnana: Sunjo, ne imanjo ŋgina le nu sakina: Ye Yesus ne ye ŋayo siliyate ta.

⁶ Kile ne tinja tumbranjo sunjo mbol nzi kaye. Niŋge mina le andeŋge ne wam kam tuku sanamŋgat ŋgina.

⁷ Tanjakina le tanjo kame Saulus ndoŋ kinaig ta nane tinja maninok minnaig. Ta ndaŋam? Nane pasa prona ta isnaig sulumba tanjo ande nda kaŋgernaig.

⁸ Saulus nu tinja am maranjo ta aganjo kaŋger ndakina. Kaŋger ndakina le nu waiwaimba kumba Damaskus pronaig.

⁹ Kumba ka tanjo mara keŋmba nu aganjo kaŋger ndaka nyamaganjo kule mata nye ndakina.

¹⁰ Yesus dubina tanjo ande Damaskusŋe minna. Tanjo ta nyunu Ananias. Nu kiŋatanu suk Sunjoŋge nu wika Ananias ŋgina le nu ndek sakina: Sunjo, ye minet te ŋgina.

¹¹ Tanjakina le Sunjo nu sana: Ne tinja ndin ande nyunu Tinreknun si mbol kaye. Ne kumba ka Yudas tuku wande poŋga Tarsusnu tanjo nyunu Saulus nu tuku kusnanga. Nu Kuate yabaŋmba minit.

¹² Nu mata kiŋatanu suk ne kaŋgernat. Ne nu tugum promba nuŋe am mayekam tuku ne nu mbolŋe wai patikat le kaŋgernat ŋgina.

¹³ Tanjakina le Ananias ndek nu sana: O Sunjo, tanjo ta Yerusalemŋe ne tuku mbal kilmba ŋaigo siglikanu ŋga gudommbanjo sakade le iset.

¹⁴ Tenjo mata ne tuku nyu tedunjo mbal bige tidinjo kilmba ndalekam tuku pris gabat mbal tugumŋge nyu tina ŋgina le

¹⁵ Sunjo nu sana: Kuga. Yenjo tanjo ta madiwen. Ye yiŋe nu kukuli le nu ka kasomok mbal gabat sugo kise kise Israel mbal nane ŋakmba tugumŋge ye tuku saningamŋgat.

¹⁶ Tanjamba nu piti gudommba kaŋgerke likamŋgat. Ye nu maŋau ta mbolŋe kila sawamŋgit. Ne tinja nu tugum kaye ŋgina.

¹⁷ Kile Ananias nu tinja ka Saulus nu minna wande ta poŋga nu wai kilmba nu mbolŋe patika sana: Tira, ne ndeka ndinjo Sunjo Yesus kaŋgerna ta nuŋge ye kukulyat. Ne tuku am mayeka sulumba Tukul Guwa tam tuku ne tugum prowet ŋgina le

¹⁸ pitik ndo kualeganjo suprep suk aganjo am mbolŋe gagulka ndekinaik le nu am mayeka mambilna.

Tanjamba nu tinga kule pisne tina sulumba

¹⁹ nu man isukusmba sangri tumba Damaskusnge Yesus dubinaig mbal ndon mara afu minna.

Saulus nu Damaskusnge pasa mayenu kuklina

²⁰ Saulus nu dal ndaka Zu mbal tuku kusem wande sinam kine lika Yesus nu Kuate tuku Kiyo nga kuklimba saningina le

²¹ nu tuku pasa isnaig mbal nane wamdus te-sulumba sakinaig: i ... Tango te nu buk Yerusalemnge nyu ta te-dunginaig mbal kilmba ngaigo siglikina. Tumbran sungo te mbolnge mata tango pino nu dubide ta bige tidinga ka pris gabat nane am mbolnge kiletidingam tuku prona nginaig.

²² Saulus nu sangri lato tumba Yesus nu sinka Kuatenge madina tango Kristus nga kukli mayena le Zu mbal Damaskusnge minnaig ta nu tuku pasa ismba lafuwam kumun kuga.

²³ Kile Zu tango afu Saulus balewam tuku sakinaig le

²⁴ nane afu ismba pro nu sanaig le isna. Nane Damaskusnge ki furir mindek nu balewam tuku fonde mala nga kulatka minnaig.

²⁵ Tanjamba minnaig le furir ande Saulus tuku kuasmbi nane ndek nu sambenga muli panmba fonde tuku bubre mala nga kumam pilnaig le mayok kina.

²⁶ Mayok kina sulumba nu ka Yerusalem prona. Ka tange nu Yesus dubinaig mbal ndon ulendikam bafuna le nane kuru-kuruka nu Yesus dubiwanu tango kuga nginaig.

²⁷ Tanjakinaig le Barnabasnge nu tumba ka aposel kame saningina: Tango te nu ndinngge Sungo kangerna le Sungonge pasa sana. Damaskusnge nu nane kuru kuru ndaka sangri tinga Yesus tuku nyu te-mayokmba sakina ngina.

²⁸ Tanjakina le Saulus nu Yerusalemnge Yesus dubinaig mbal ndon ulendika kine promba minna.

²⁹ Nu tango tuku kuru kuru ndaka Yesus tuku nyu te-mayokmba saka minna.

Saulus nu Zu mbal Grik pasatade afu ndon pasambi Yesus tuku munngu tulinginaig le nane nu balewam tuku ndin sotinaig.

³⁰ Sota minnaig le Yesus dubinaig mbal nane kila pilmba Saulus mindemba Sesarea tumbran sungo mbol pronaig. Pro tange nu Tarsus kuwa nga kukulnaig le kina.

³¹ Ait ta mbolnge Yesus tuku kuasmbi nane Yudea Galilea Samaria ma tugu ta njakmba mbolnge piti afu kanger ndaka mine mayemba sangri tinginaig. Nane Kuate kum-nemnge minmba Tukul Guwanje nane sinzaningina le nane tugekinaig.

Petrus nu tango ande wakeina

³² Petrus nu ma tugu njakmba mbol kumba Yesus tuku mbal kangerkam Lida tumbran prona.

³³ Prona sulumba tango ande nyunu Eneas ngarusu milmailkanu yar 8 guaze ta njak mbain mbolnge kinye njak ndo minna le kangerna.

³⁴ Kangermba nu ndek sana: Eneas, Yesus Kristusnge ne wakeinamngat. Ne tinga nane yango te-tiwa ngina. Tanjakina le nu pitik ndo tingina.

³⁵ Tanjana le Lida le Saron tumbran mbal nane tango ta mayekina le kangermba nane njakmba ngamungal biye mbilmba Yesus dubinaig.

Petrus nu pino ande te-tina le abongina

³⁶ Yopa tumbranngge Yesus dubina tuku pino ande nyunu Tabita minna. (Grik pasambi nyu ta Dorkas). Pino ta nu wam magenu ke lika sanzal mbal turka minanu.

³⁷ Ait ta mbolnge nu guaze sungo tumba kumna. Kumna le pino afu nu kule pisenmba nu tumba wande ta mbain armba njak inum mbol tange pilnaig le minna.

³⁸ Yopa tumbran sungo ta nu Lida tumbran patuknge tukunu Yesus dubinaig mbal Petrus nu Lidange

minna pasa ta ismba nane tanjo armba kukulnikinaig le ka nu tugum promba sarsarmba sanaik: Ne pitik sile ndon kab nginaik.

³⁹ Tanjakinaik le Petrus nu tinga nale ndon kina ka tumbran ta pronaig le nane afu nu tumba wande o mbolnge ta ponjinaig. Nane wande ponjinaig le pino kuembol njakmba Petrus laipmba te-ngamumba malmbika Dorkas nu buk tawi wakeika ninge likina ta kilmba Petrus tumnaig.

⁴⁰ Tumnaig le nu nane njakmba mayok kuwaig nga saningina le nane mayok kinaig. Tanjanaig le nu ndek dagol tidronga Kuate yabanna. Yaban denpurmba nu mbilka mindesin ta sana: Tabita, ne abonga ngina le nu am maranga Petrus kanjermba minyokina le

⁴¹ nu ndek nu tuku wai biyamba tetina le tingina. Tingina le nu tumba Yesus dubinaig mbal pino kuembol nane njakmba wika ningina.

⁴² Wam ta Yopa tumbran sunjo kumungina le nane gudommaba Sunjo Yesus son nginaig le

⁴³ Petrus nu Yopange mara kuen suk tanjo ande nyunu Simon nu ndon minna. Tanjo ta nu aganjmor ngarombi aganj kame wakeikina tuku.

10

Pasa mayenu kasomok mbal tugum kina

¹ Sesarea tumbran sunjo mbolnge tanjo ande nyunu Kornelius minna. Nu Rom gafman tuku kame mbal 100 kulatka minna. Kame kuasmbi ta Italinu.

² Tanjo ta nu nuje ndare tuma ndon Kuate kumnemnge minmba nu mbarinmba minanu. Nu sanzal mbal ndametinj walmba ninje lika nu Kuate yabanmba minanu.

³ Mara ande ki kanum 3 mbolnge nu kinatanu suk aganj ammbi kanjerna ta Kuate tuku enjel ande nu tugum promba Kornelius ngina.

⁴ Tanjakina le nu fumble timba wamdus fulilka nu sana: Sunjo, ndanam ngina le enjel nu ndek sana:

Ne sanzal mbal turningit ta Kuate nu kanjerte. Ne Kuate yabante ta nu isit. Nu ne idusnumba minit.

⁵ Ta tuku ne tanjo afu kukulninga le Yopa tumbran sunjo mbol nzi kumba tanjo ande nyunu Simon Petrus tam kuwaig.

⁶ Nu nuje nyu tuma tanjo ndon minik. Tanjo ta nu aganjmor ngarombi aganj wakeikate tuku. Nu tuku wande piyal patuknge minit ngina.

⁷ Enjel nu Kornelius kusrena le nu ndek nuje piro tanjo armba kame tanjo ande turmba wikina. Kame tanjo ta nu mara mara nu tugumnge piroka nu mata Kuate dubimba minna.

⁸ Nane pronaig le nu enjel tuku wam pagu pasa kumu-kumumba kubeu ninmba Yopa kuwaig nga kukulningina. Kukulningina le nane kumba ka ndinngine kinynaig.

⁹ Mafena le nane ndin dubimba kumba ka Yopa patunaig le ki kanum 12 Petrus nu Kuate yabanam tuku nga wande ponga funu tuku mbain mbolnge minna.

¹⁰ Nu mbol tanje minmba guba mayena. Guba mayena le nane pagumba minnaig le Petrus nu kinatanu suk aganj ande kanjerna.

¹¹ Samba talka aganj ande tawi sunjo suk tundunnu bailkamba muli njak andenge muli kusre-kusrena le ndekina.

¹² Ndekina le tawi ta mbolnge aganjmor mben sar umanj yeki yeki minnaig le kanjerkina.

¹³ Kile minje pasa ande nu sana: Petrus, ne tinga aganj te inum balemba nya ngina le

¹⁴ nu ndek lafumba sana: Sunjo, kuga. Sine Zu mbal aganj afu nyam tuku tukul njak ta ye tukul lukamba aganj tana inum nye ndaket ngina.

¹⁵ Tanjakina le pasa ta man lato nu sana: Kuatenge aganj ande mayenu ngate ta ne tukul ndawa ngina.

¹⁶ Nale tanjamba pasa ndui ta sakam kenjaik le andenge pitik ndo tawi ta te-dungina le samba mbol kina.

17 Petrus nu kinatanu suk wam kanjerna ta wamdus te-sulumba tugu nu wam katesemba minna le Kornelius tanjo kenmba kukulningina ta nane afunje Simon tuku wande tumninginaig le nane pro wande malanga tugum tanje tanga wika sakinaig:

18 Oi. Simon Petrus nu tenje minit e nginaig.

19 Petrus nu kinatanu suk wam kanjerna ta idus-idusmba minna le Tukul Guwa nu sana: Tanjo kenmba ne sota prowaig.

20 Ne tanga iben kaye. Ne wamdus tero ndaka nane ndon kaye. Yenge nane kukulningin ngina.

21 Tanjaka sana le Petrus nu iben ka nane saningina: Tane tanjo sotade ta ye noten. Tane ndanam ye tugum prowaig ngina le

22 nane nu sanaig: Singine gabat Kornelius nu kame tanjo 100 kulatkate. Nu tanjo tinreknu Kuate kumnemnge minit. Israel mbal jakmba nu tuku saka minig. Kuate tuku enel nu wam paguna le nu sine ne tumba nu tuku wande mbol kumba ne tuku pasa isam tuku sine kukulsingina le ne tam proweg nginaig.

23 Tanjakinaig le Petrus ndek nane ngailka nane nu jak kinyam tuku saningina.

Mafena le Petrus nu nane ndon kina. Yopa mbal afu Yesus dubinaig tuku nane mata Petrus mindemba kinaig.

24 Kinaig ka ndinngge kinynaig. Mafena le Kornelius nu buk nuje ndare tuma nuje gulab nane jakmba kile-manjurka Petrus tairnga minnaig le nane Sesarea pronaig.

25 Petrus nu wande sinam kina le Kornelius nu tanga pro Petrus nu tanjo sunjo nga nu tugumngge dagol tidrongina.

26 Tanjana le Petrus nu te-timba sana: Tanja ndawa. Ye mata tanjo ndo. Ne tanga ngina.

27 Tanjaka nu Kornelius ndon pasa-pasaka kumba ka wande sunjo sinam tanje tanjo pino gudommba manjurkinaig le kanjerkina.

28 Kanjerka nu ndek saningina: Sine Zu tanjo tane kasomok mbal tuku wande mbol kumba ko tane ndon isukusam tuku tukul sunjo jak ta tane kila. Kuate nu wam ande ye tumyina tukunu ye wamdus kitek tumba kasomok mbal ta najgonu nje nda.

29 Ta tuku ne afu ye tam tuku kukulningina le ye pasa kugatok nane dubika te prowit. Ariya. Saka. Ne ndanam ye tuku pasa pilna nga sana.

30 Tanjaka sana le Kornelius nu sakina: Mara kenmba buk kinaig ait tenen ki kanum 3 mbolnge yije wande mbol tenge ye Kuate yabanmba minen le pitik ndo tanjo ande tawi kilja jak ye tugum prona le kanjeren.

31 Nu ye sayina: Kornelius, ne sanzal turningit ta Kuate nu kanjerte. Ne Kuate yabante ta nu isit. Nu ne idusnumba minit.

32 Ne tanjo afu kukulninga le tanjo ande nyunu Simon Petrus nu tam Yopa kuwaig. Nu nuje nyu tuma Simon ndon minik. Tanjo ta nu aganjmor ngarombi aganj wakeikate tuku. Nu tuku wande piyal patuknge minit. Nu tanjamba ye sayina.

33 Tanjakina le ye pitik ndo tanjo afu ne tam tuku kukulningin. Ne ye tugum te prowat ta kumumbi. Sine jakmba Kuate am mbolnge manjurka mineg. Sunjo nu ne pasa afu sine sasingam tuku sanina ta isam tairngge nga Petrus sana.

34 Tanjakina le Petrus nu nane saningina: Kile ye wamdus puluyate. Kuate nu tanjo jakmba wamdus ningit.

35 Zu mbal ko kasomok mbal ngamuknge ima kate Kuate kumnemnge minmba nu tuku pasa dubide ta Kuate nu nane jakmba tuku gareningit.

36 Sine Yesus Kristus ndon ulendikeg mbal kile Kuate nu sine ndon wamdus mukuk minit. Nu pasa mayenu ta jakmba isam tuku sine Israel singina. Yesus nu tanjo jakmba tuku Sunjo.

³⁷ Yohanus nu pasa kuklimba nane kule pisneningina le Nasaretu tango Yesus nu pro pasa mayenu ta Galilea ma mbolnge tugu pilmba kumba ka Yudea ma tugu njakmba kumungina.

³⁸ Nu Kuatenge Tukul Guwa tuna le nu sangri njak ma njakmba mbolnge lika nu wam mage kina. Kuate nu ndon minna. Afu Satan tuku sangri kum-nemnge minnaig ta nu nane tuku muskil kile-tidingina.

³⁹ Nu Yerusalemnge Zu ma njakmba mbolnge wam ke likina le sine kanjerkigenj. Nane nu tumba ail kazrai mbolnge nil danjginaig le kumna.

⁴⁰ Kumna le mara kenju mbolnge Kuatenge nu te-tina le nu tingina le sine kanjergenj.

⁴¹ TANGO njakmba nu kanjer ndanaig. Sine ndo nu kanjergenj. Yesus nu manj tingina ta nane njakmba saningam tuku Kuate nu o buk sine madisingina. Nu tinga sine ndonj tuma isukusmba kule nyumba mingenj.

⁴² Nu sine pasa mayenu kukliwam tuku patikina. Kumanu mbal abo minig mbal pileningam tuku Kuate nu ye pilna ta njakmba saningap nga sasingina.

⁴³ Tuan tango njakmba nu tuku sakinaig. Ima kate nu kumunj nga son ngade ta Kuate nu Yesus tuku nyu mbolnge nane tuku une sauka gilaingamngat nga saningina.

Kasomok mbal Tukul Guwa tinaig

⁴⁴ Petrus nu pasata minna le nane nu tuku pasa isnaig mbal Tukul Guwa nane mbol kina le

⁴⁵⁻⁴⁶ nane pasa kuale gilai yimyam sake lika Kuate tuku nyu te-dunginaig. Tanjanaig le Zu tango Yesus tuku son nginaig nane Yopange Petrus mindemba pronaig ta nane wam ta kanjermba Kuatenge kasomok mbal mata Tukul Guwa ninjit nga nane pirerek purkinaig.

⁴⁷ Kile Petrus nu sakina: Kuatenge sine Tukul Guwa singina tanjamba ndo kile nane mata ninjit. Nane kule

pisne tam tuku sine tukulningam kumunj kuga ngina.

⁴⁸ Tanjamba Petrus nu nane Yesus Kristus ndonj ulendika kule pise tap nga saningina le nane kule pisne tinaig. Tanjamba nu nane ndonj mara afu minam tuku ngailkinaig le nu nane ndonj minna.

11

Petrus nu Yerusalemnge kasomok mbal tuku sakina

¹ Aposel kame Yesus tuku mbal Yudea ma mbolnge mine likinaig ta nane kasomok mbal Kuate tuku pasa tinaig ta nane isnaig.

² Petrus nu mbumba Yerusalem prona kande Zu tango afu nane nu sawe lika sanaig:

³ Ndanjam saka ne singine tukul lukamba ngaro pike ndakanu mbal ndonj ulendika isukusna nginaig.

⁴ Tanjamba sawe likinaig le nu ndek wam njakmba mayok kinaig ta kumukumba kubeu ninjmba saningina:

⁵ Ye Yopange Kuate yabanjmba minen sulumba ye kinatanu suk aganj ande kanjeren. Aganj ande tawi sunjo suk tundunnu bailkamba muli njak samba mbolnge andenge muli kusrekusrena le ye tugum ndekina.

⁶ Tanjana le ye aganj ta kanjer tiwen ta sinam tanje aganjmor nguikok aganj rabmba likade sar umanj tanjamba kanjerken.

⁷ Kanjerka minen le minje pasa ande ye sayina: Petrus, ne tinga aganj te inum balemba nya ngina le

⁸ ye nu sawen: Sunjo, kuga. Sine Zu mbal aganj afu nyam tuku tukul njak ta ye tukul lukamba aganj tananj inum nye ndaket ngen.

⁹ Ye tanjaka saken le samba mbolnge pasa manj lato sayina: Kuatenge aganj ande mayenu ngate ta ne tukul ndawa ngina.

¹⁰ Sile tanjamba sakam kenkenj le andenge tawi ta te-dungina le samba mbol kina.

¹¹ Kina le ait ndui ta mbolnge ndo Sesareange Kornelius nu tango

kenmba ye tam tuku kukulningina le ye wande minen ta tugum pronaig.

12 Pronaig le Tukul Guwa nu ye sayina: Ne wamdus tero ndaka tango prowaig ta dubika kaye ngina. Tira 6 te nane mata ye ndon kumba Kornelius tuku wande ponnga sinam kagen.

13 Kornelius nu sine sasingina: Ye enjel ande yiye wandeknge tin minna le kangeren. Nu tejenmba sayina. Ne nane afu kukulninga le nane Yopa tumbran sungo mbol nzi tango ande nyunu Simon Petrus tam kuwaig.

14 Simon nu pasa afu nane ndare tuma turmba satinguwa le tangine muskil kile-tidinge tingam tuku ndin kangeramngaig ngina.

15 Kornelius nu wam kube ta denpurna le ye tinga pasa tugu pilmba saken le ambonnga sine Tukul Guwa tigen tanjamba ndo kasomok mbal tinaig.

16 Ye wam ta kangermba ye Sungo Yesus tuku pasa ande idusen ta tejenmba. Yohanus nu kulembi nane kule pisneningina. Kile ye Tukul Guwambi tane tuku ngamungal kule pisne tanan tingamngit nga sasingina.

17 Ambonnga sine Zu mbal Sungo Yesus Kristus tuku son ngigen le Ku-ate nu Tukul Guwa singina tanjamba ndo nane mata Tukul Guwa ningina. Ye ima le Kuate tuku nzali tukulam kumun nga saningina.

18 Tanjakina le nane Petrus tuku pasa ta ismba nane pasa kugatok Ku-ate tuku nyu te-dunga sakinaig: Ku-ate nzalite le kasomok mbal mata ngamungal biye mbilmba abo tugu minmba minam tuku tade nginaig.

Antiok mbal Yesus tinaig

19 Stefanus balenaig le Yesus tuku mbal kua ka sili-silinaig ta afu masken ka Finisia ma tugu Siprus nuy Antiok tumbran sungo tanjamba kine likinaig ka Zu mbal ndo Yesus tuku pasa saninginaig sulumba kasomok mbal sa ndaninginaig.

20 Nane tanjanaig ta Siprus le Sirenenu Zu tango afu Antiok tumbran sungo mbol kumba nanenge kasomok mbal Yesus tuku saninginaig le

21 Kuatenge nane tuku piro sangri pilena le nane gudommba nane tuku pasa ismba son nga ngamungal biye mbilmba Sungo Yesus dubinaig.

22 Yesus tuku kuasmbi Yerusalemnge manau ta ismba Barnabas kukulnaig le nu ndek Antiok kina.

23 Nu nane tugum prona sulumba Kuate nu sinka mbal te make patikate nga nu gare-gareka nane wamdus ndindo Yesus biye dewam tuku tumningina.

24 Barnabas nu tango mayenu. Nu ngamungal son sangrinu. Tukul Guwa nu tuku wamdus kumungina le nane gudommba nu tuku pasa ismba son nga Sungo Yesus dubinaig.

25 Kile Barnabas nu Saulus sota Tarsus tumbran sungo mbol kina.

26 Kumba ka nu te-silika tumba nu ndon luka Antiok tumbran pronaig. Nale ar ta yar ndindo Antioknge minmba nane tango pino gudommba Yesus tuku tumninginmba minnaig. Tanjanaig le Yesus dubinaig mbal Antioknge minnaig ta nane ambonnga Kristen nyu tinaig.

27 Ait ta mbolnge tuan tango afu Yerusalem kusremba ndeka Antiok pronaig.

28 Pro tanje minnaig le tuan tango ande nyunu Agabus nu Tukul Guwanje wamdus tuna le nu tinga guba sungo kilke tugu nakmba mbolnge prowamngat nga saningina. (Ngumnnga Klaudius nu gabat sungo minna le guba sungo ta prona).

29 Tanjakina le Yesus dubinaig mbal nane wamdus tumba nangine tira kame Yudea ma tugu mbolnge turkam tuku sine ndametin jak minig ta kumumba patikube nginaig.

30 Nane tanjamba patika Barnabas le Saulus kukulnikinaig le nale ndametin kilmba mbumba kinaig ka Yerusalemnge gabat mbal ninginaig.

12

¹ Ait ta mbolŋge mandor Herodus nu Yesus tuku kuasmbi afu ŋaigo siglikina.

² Nu nuŋe kame mbal saningina le nane Yohanus aba nuŋe Yakobus tuku ŋinfok kuerkinaig.

³ Kuerkinaig le Zu mbal nane wam ta ismba gare suŋgo tinaig le Herodus nu kila pilmba nu maŋ Petrus ndalekam tuku afu kukulningina. Ait ta Israel mbal bret yis kugatok nyam tuku kusem suŋgo.

⁴ Nane nu biye timba muliŋtumba wandekŋge pilnaig le nu Petrus kulatkam tuku kame tango 16 muŋgu turturkam tuku bailka bailka patikina. Pasowa ait ta kugawa le nu Zu mbal am mbolŋge Petrus pasa mbolŋge palmbim idusna.

⁵ Petrus nu muli wandek sinamŋge minna le kame mbal ta nane nu kulatkinaig le Yesus tuku kuasmbi Petrus tuku ŋga Kuate suŋgomba yabaŋnaig.

Enjel Petrus te-mayokna

⁶ Herodus nu mafewa le Petrus nane ŋakmba am mbolŋge te-tiwam tuku sakina ta furir ait ta mbolŋge Petrus nu kame tango ar ŋgamukŋge wai kupe muli ŋak kinymba gilaingina. Kame tango armba kilimŋge malaŋga kulatka minnaik.

⁷ Kile Suŋgo tuku enjel ande Petrus tugumŋge mayok kina le bulu promba wande sina ta kilŋana. Enjel nu Petrus tuku kailmane burumba kuanemba sana: Pitik tiŋga ŋgina kande sen muli wai mbol ta kuklika ndekinaik.

⁸ Taŋanaik le enjel nu Petrus sana: Ne tawi tiŋmba kupe ŋgaro silika ŋgina le nu ta kumuna. Taŋana le nu maŋ sana: Naŋe tawi suŋgo ta tumba kaika ye dubiya ŋgina le

⁹ nu enjel dubimba mayok kina. Enjel nu taŋana ta Petrus nu kiŋambi agaŋ kaŋgeranu ŋga idusna.

¹⁰ Kile enjel nu tumba kame mbal tumailamŋge tiŋginaig ta liniŋmba ka ŋgumnemŋge tiŋginaig ta liniŋmba ka muli wande tuku malaŋga suŋgo

tugum pronaik. Pronaik le taŋoŋge talkanu sukna le nale kilim kinaik. Kilim ka tumbraŋ suŋgo sinam ta ndin ande dubimba kinaik le enjel nu Petrus kusremba kina.

¹¹ Kina le nu wamdus puluna le wamdusmbi sakina: Herodus nu ye ŋayo siliyam iduste le Zu mbal wam ta tairŋga minig ta Kuate nu ye nane tuku wai mbolŋge te-luka tam tuku enjel te kukulat ŋga idusna.

¹² Nu wamdus puluna le nu Yohanus Markus tuku ina nuŋe Maria tuku wande tugum kina. Wande ta sinamŋge nane gudommba maŋgurka yabaŋmba minnaig.

¹³ Yabaŋmba minnaig le nu wande ta tuku fonde malaŋga katkatna le piro pino ande nyunu Roda nu malaŋga talkam prona kande

¹⁴ nu Petrus tuku pasa ŋin tugu katesemba nu gare suŋgo tumba malaŋga tal ndaka pinderka luka kumba nane saningina: Petrus pro malaŋga tugum siŋge tiŋ minit ŋga saningina.

¹⁵ Taŋakina le nane ndek nu sanaig: Ne ŋginŋgankate kande ŋginaig le nu sanŋri tiŋga nane saningina: Kuga. Ye siŋka saket. Petrusŋge ŋgina. Taŋakina le nane sakinaig: Nu tuku mindekanu kande ŋginaig.

¹⁶ Petrus nu malaŋga katkatmba minna le nane pro malaŋga talka Petrus kaŋgermba piriri ŋayonaig le

¹⁷ nu waimbi nane peuniŋmba maninkuwaig ŋga Suŋgo nu muli wande sinamŋge te-mayokna ta kubeu niŋgina sulumba nu nane saningina: Wam kube te Yakobus yiŋe tira ŋakmba saningap ŋgina. Taŋamba nu nane kusreka ma kise mbol kina.

¹⁸ Mafena le kame tango nu kulatka minnaig ta nane Petrus kiringa ndaŋndaŋmba pro ket ŋga wamdus tesulumba minnaig le

¹⁹ Herodus nu ndek nane afu kukulningina le ma ŋakmba mbolŋge Petrus sotinaig. Sotete pisenginaig le nu ndek kame tango Petrus kulatkinaig ta nane kusna-kusnaningina sulumba gubranu nane afuŋge bale

farkuwaig nga saningina. Tanjakina sulumba Herodus nu tinga Yudea ma kusremba Sesarea tumbran sungo mbol kina.

Herodus nu kumna

²⁰ Tirus le Sidon kilke nyamagan sungomba kuga le nane Herodus kilke kulatkina ta mbolnge nane nyamagan piyawanu.

Ait ande Herodus nu tumbran ar ta tuku gubra tina le tumbran ar ta tuku tanjo kuasmbi manjur jak pro Herodus tuku wande kulatkanu tanjo nyunu Blastus tugum promba nunge nane turkuwa le Herodus ndon tumawam sakinaig. Tanjakinaig le Herodus nu pasa te-tiwam tuku ait ningina.

²¹ Ait ta kumungina le Herodus nu mindepiye tawi magenu siglika nune minyo mbili maditaknu mbolnge minyoka nane manjurkinaig ta pasa afu saningina le

²² nane ismba wikaraumba sakinai: Tanjo te kilke mbolok tanjo kuga. Nu mbara ande nginaig.

²³ Tanjakinaig le nu lok minmba Kuate tuku ma tam idusna kande Sunjo tuku enjel ande pro nu katna le kuinje nu tuku ndem nyinaig le ma ma nu kumna.

²⁴ Nu kumna le Kuate tuku pasa sungokina le nane gudomma son nginaig.

Tukul Guwa Barnabas le Saulus piro nikina

²⁵ Barnabas le Saulus ndametin ningam tuku piro ta ke sulunaik sulumba nale Yerusalem kusremba tanjo mo Yohanus Markus tumba luka ndek Antiok kinaik.

13

¹ Yesus tuku kuasmbi Antioknge minnaig ta afu tuan tanjo afu tum tanjo tanan pirokinaig. Ande nyunu Barnabas ande Simeon nyun ta Dabuk Dabuk nginaig. Ande Sireneni tanjo nyunu Lusius. Ande Manaen nu buk Herodus ndon kinjo fonfon

wande ndindo mbolnge minnaik tuku. Ande Saulus.

² Mara ande nane jakmba manjurka nyamagan pinka Sunjo tuku nyu tedunja minnaig le Tukul Guwa nu nane saningina: Barnabas le Saulus ye buk piro ande tuku madiniken ta kile nale kam tuku patikap ngina.

³ Tanjakina le nane nyamagan pinka Kuate yabanmba nane nanjine wai Barnabas le Saulus mbolnge patika kile pirokuwaik nga kukulnikinaig le kinaik.

Siprus mbal pasa mayenu isnaig

⁴ Tukul Guwa nu nale kukulnikina le nale Antiok kusremba ndek Selusia kinaik. Nale Yohanus Markus nale turkuwa nga tumba jak kinaik. Kinaig ka Selusiange wan ponja ka Siprus nuy mbol kinaig ka

⁵ Salamisnge iben kinaig. Salamis tumbran sunjo mbolnge nane piro tugu pilmba kusem wande mbolnge Kuate tuku pasa kuklinaig.

⁶ Nane nuy ta tuku ma jakmba mbol lika pasa kuklimba ka Pafos pronai. Pro tanje nane Zu tanjo ande yabri tuan tanjo nyunu Bar-Yesus tesilikinaig. Tanjo ta nu kuanye tanjo.

⁷ Pafosnge tanjo ande wamdus kuyar mayenu jak nyunu Sersius Paulus nu gabat tanjo minna. Nu Bar-Yesus ndon gulab mayenu. Nu Kuate tuku pasa isam tuku Barnabas le Saulus wikina.

⁸ Nale pro pasa kuklimba sanaik le Bar-Yesus nu gabat tanjo pasa ismba son ngikat nga nu nale tuku pasa ndin kuer-kuerna. (Bar-Yesus Grik pasambi nane Elimas* nginaig).

⁹ Tanjana le Saulus nyu ande Paulus Tukul Guwa nu mbol kumungina le nu Elimas fumble timba sigair mbakmba sana:

¹⁰ Ne Satan tuku kinjo. Ne manau tinreknu jakmba pitaikate. Ne yabri manau kumba wam najgonu ndo ke likate. Ndanam saka ne Kuate tuku manau mayenu tumba yabri pasambi ndin tukulte.

* **13:8:** Elimas nyu ta tugunu Kuanye Tanjo

11 Ata. Kile Kuatenge ne tuku am tukulwa le ne ait afu agan kangerke nda ngina. Tanjakina le pitik ndo agan inum bidu suk pro nu tuku am tukulna le am ma make ndekina. Tanjana le nu nane afu pro nu tuku wai biymba ndin tumwaig nga kumbange nane wikina.

12 Tanjana le gabat sungo nu wam ta kangermba pirerek purka Kuate tuku pasa isna ta Yesus tuku son ngina.

13 Kile Paulus nane wan ponga Pafos kusremba ka Pamfilia ma mbol promba Pergange iben kinaig. Pro tanje Yohanus Markus nu nale kusreka luka Yerusalem kina.

14 Kina le Paulus le Barnabas nale Perga kusremba Pisidia ma Antiok tumbrañ sungo mbol pronaik.

Pro tanje minmba kusem ait ande mbolnge nale kumba ka Zu mbal tuku kusem wande sinam tanje minyokinaik.

15 Minyokinaik le nane Moses tuan tanjo kame tuku kuyar burke denpurmba kusem wande kulat mbal nane tanjo ande kukulnaig le nu kumba Paulus nale sanikina: Tira kame, tale pasa afu tanjo pino wamdus sangri pileningam tuku ñak ndeta saningap ngina le

16 Paulus nu tinga wai te-dungina le nane maninkinaig le saningina: Tane Israel mbal kasomok mbal Kuate kumnemnge minig ta turmba tane ye tuku pasa isap.

17 Sine Israel mbal tuku Mbara nunge singine mbun kame madiningina. Nu nane kulat magekina le nane Isip kilke mbolnge rawe tanjo minmba tugekinaig. Tugekinaig le Kuatenge nunge sangrimbi ndin wakeina le nane Isip kusremba

18 yar 40 ma baknu mbolnge minnaig le Kuate nu nane kusre ndakina.

19 Yar 40 kuganaig le Kuate nu Kanan ma mbolnge mbal kise kise 7 kile-ibenka pitaikina sulumba kilke ta Israel mbal ningina. Ningina le nane yar 450 tanjamba tanje minnaig.

20 Minnaig le Kuate nu nane kulatkam tuku tanjo afu madiniñmba

patikina. Tanjamba kumba ka tuan tanjo Samuel prona.

21 Samuel tuku ait mbolnge singine mbun kame tanjo ndindo nangine gabat sungo minam tuku Samuel kusnanaig. Kusnanaig le Kuate nu Benyamin tuku ndare Kis tuku kiño nunje Saul madimba pilna le nu yar 40 nane kulatkina.

22 Ngumnenga Kuate nu Saul tesimba nane tuku gabat sungo minam tuku tugu kise David madimba pilmba sakina: Yesi tuku kiño nunje David nu ye ndon wamdus ndindo ñak. Nu ye tuku nzali ñakmba dubikamngat ngina.

23 Kuate nu pasa sangrinu o buk sakina tanjamba nu David tuku mbun ande Israel mbal tuku muskil kile-tidingam tuku kukulna ta Yesus.

24 Yesus nu piro tugu pile ndakina le ambonga Yohanus nu Israel mbal nane ngamungal biye mbilmba kule pisne tuwaig nga saninmba minna.

25 Nu nunje piro suluwam patukina sulumba nu tenemba nane saningina: Tane ye ima nga idusde? Ye Kristus kuga. Ande ye ngumnemnge prowamngat ta nu sungo. Ye nu tuku kupe ngaro muli kukliwam tuku wam ñai ta mata nu mbolnge kam kumuñ kuga ngina.

26 Yinje tira kame Abraham tuku mbun kame kasomok mbal Kuate kumnemnge minig tane ñakmba isap. Sine muskil kile-tidingam tuku pasa mayenu ta o buk sine tugum prona.

27 Yerusalem mbal nangine gabat mbal ndon Yesus nu Kuatenge madina tanjo Kristus ta nane gilai. Kusem mindek nane tuan tanjo kame tuku kuyar burke likade ta nane wamdus pulu ndaningina. Tanjamba nane Yesus kumwa nga sakinaig sulumba nane Kuate tuku kuyar pasa kumumba tanjanaig.

28 Nane nu balewam tuku mbar ande kanjer ndanaig ta nane ake sinan nu tumba Pilatusnge balewa nga sanaig ta

29 nane kuyar pasa kumunaig. Nu kumna le nane nu ail kazrai

mbolŋge paska mindesin ndame burok sinamŋge pilnaig.

³⁰ Pilnaig le Kuatenge nu te-tina le maŋ tingina.

³¹ Nu tinga nu dubinaig mbal buk Galilea kusremba Yerusalem pronaig ta nu nane tugumŋge mayok kanu le kaŋgeranu. Mbal ta kile Israel ngamukŋge nu tuku nyu te-mayokde.

³² Sile Barnabas ndon tane mata pasa mayenu te isap nga te prowik. Kuate nu sinŋine mbuŋ kame pasa saŋgrinu saningina ta

³³ kile sine tugumŋge alonu te-mayokmba Yesus te-tina le tingina. David nu nuŋe mune waŋe arnu mbolŋge ta tuku teŋenmba kuyarna le minit.

Ne ye tuku Kiŋo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ŋgina. *Mune 2.7*

³⁴ Kuatenge Yesus te-tina le nduiye tinga ngarosu me ndaŋgina ta kuyar pasa ande mbolŋge Kuate nu wam ta te-mayokmba sakina:

Ye wam afu magenu ke likam tuku David sawen ta ye ne mbolŋge taŋamba kaŋŋgit ŋgina. *Aisaia 55.3*

³⁵ David nu mune waŋe ande mbolŋge teŋenmba kuyarna.

Ye ne tuku piro taŋgo yiŋe ngarosu menu tuku ndin tukulamŋgat ŋgina. *Mune 16.10*

³⁶ David nu Kuate tuku nzali dubimba nuŋe kuasmbi ngamukŋge pirokina sulumba kumna. Kumna le nane nu tumba nuŋe mbuŋ kame gemniŋmba ngukinaig le meŋgina.

³⁷ Ande Kuatenge te-tina le tingina ta nu me ndaŋgina.

³⁸ O tira kame, tane pasa te ise mayewap. Kuate nu Yesus te-tina ta nu mbolŋge nu sine tuku une sauka gilaingate.

³⁹ Tane taŋgine unenŋe didikate ta Moses tuku tukulŋge tane turkam kumuŋ kuga. Tane Yesus tuku kume tuku saŋgri tomba tingap le Kuatenge tane tuku muskil kile-tidinŋe tingamgat.

⁴⁰ Tane riron mayewap. Tuan taŋgo kame tuku pasa tane mbolŋge kumuŋgikat. Pasa ta teŋenmba sakate.

⁴¹ Kuate talaka nzumil te-tuwig mbal tane isap.

Tane piriri ŋayomba ngisinunŋgaig. Tane tuku ait mbolŋge ye wam saŋgrinu ande ki ta tane son ŋe nda. Ande nu tugusemba wam ta kuklimba sakuwa ta mata tane son ŋe nda. *Habakuk 1.5*

Paulus nu taŋamba pasa kuklimba saningina.

⁴² Kile Paulus le Barnabas mayok kinaik le nane maŋ kusem ande mbolŋge nale tuku pasa isam saka ngailkinaig.

⁴³ Taŋamba nane sili-silimba kusem wande kusrenaig. Nane gudommba afu Zu mbal afu kasomok mbal Zu taŋaŋ Kuate dubinaig tuku ta nane Paulus le Barnabas dubika kinaig. Kumba ka taŋge nale nane ndon pasa-pasakumba Kuate nu tane ake sinaŋ make patikina wam ta biye demba minap nga saninginaik.

⁴⁴ Kusem ande mbolŋge Antiok mbal ŋakmba Kuate tuku pasa isam tuku maŋ pro maŋgurkinaig le

⁴⁵ Zu mbal nane taŋgo pino gudommba pro maŋgurkinaig le kaŋgerka nane wamdus kagli firka gubra tinaig. Paulus nu pasa kuklimba minna le nane nu tumail panmba nu tuku pasa pitaimba nane pasa ndin kise sakinaig.

⁴⁶ Nane taŋanaig ta Paulus le Barnabas nale kuru kuru ndaka saŋgri tinga saninginaig: Tane Zu mbal tane ambonŋa Kuate tuku pasa mayenu isam tuku minig. Tane isam mbulmba pitaide ta abo minmba minam tuku ndin turmba pitaide. Ta tuku kile sile kasomok mbal tugum kaŋkik.

⁴⁷ Kuate nu sile kasomok mbal pasa mayenu saningam tuku teŋenmba sasikina.

Kilke mbol mbal muskil kile-tidingam tuku ye ne sati taŋaŋ kasomok mbal kilŋaningam tuku ne pilet. *Aisaia 42.6; 49.6*

Paulus nale tanjamba saninginaig le
⁴⁸ kasomok mbal pasa ta ismba nane
 gare sungo tumba Kuate tuku nyu te-
 dunginaig. Nane abo minmba minam
 tuku Kuatenge madiningina ta nane
 pasa ta ismba son nginaig le

⁴⁹ Kuate tuku pasa ma ta mbolnge
 kumunga sun gokina.

⁵⁰ Sun gokina le Zu mbal nane ndek
 gabat pino kame Kuate dubinaig
 tuku tumbran sun go ta tuku gabat
 sugo turmba Paulus le Barnabas
 pitaikam tuku nane tuku wamdus
 kunde-kundenaig. Tanjanaig le gabat
 sugo nane gubra tumba sine tuku
 tumbran te kusremba kape nga
 pitaikinaig le

⁵¹ Paulus nale kambim nga nane
 Kuate tuku pasa pitaide ta nangine
 mbar rironkuwaig nga tuptup kupe
 mbolnge denganu ta nane am
 mbolnge paurnga nale Ikonium
 kinaik.

⁵² Yesus dubinaig mbal Antioknge
 minnaig ta Tukul Guwa nane tuku
 wamdus kumungina le nane gare njak
 minnaig.

14

Ikonium mbal pasa mayenu isnaig

¹ Nale Ikonium tumbran sun go
 mbol pronaik le wam ndui ta ndo
 mayok kina. Nale Zu mbal tuku
 kusem wande sinam kumba pasa
 kuklinaik le nane gudommba afu Zu
 mbal afu Grik mbal Yesus son nginaig.

² Tanjanaig le Zu mbal afu Yesus son
 nda nginaig ta nane kasomok mbal
 tugumnge Yesus dubinaig mbal ka-
 surningwaig nga nane tuku wamdus
 kunde-kundenaig.

³ Paulus le Barnabas ma ta mbolnge
 mine sun gomba kuru kuru ndaka
 Kuatenge kilke mbol mbal make
 patikate nga tanjamba pasa kuklimba
 minnaik le Sun go nu nuje pasa
 kulatka sangri nikina le nale wam
 kitek sangrinu ke likinaik.

⁴ Tanjamba kinaik le Ikonium tanjo
 pino nane pur arnaik. Afu aposel

kame dubikinaig le afu Zu mbal du-
 bikinaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Zu mbal afu
 nangine gabat sugo ndon kasomok
 mbal afu turmba nane Paulus le
 Barnabas bige tidinga ndamembi
 bale faram bafunaig le

⁶ nale pasa ta ismba kua ka Liko-
 nia ma tugu mbol kinaik. Kinaig ka
 ta promba Listra le Derbe tumbran
 sugo ar ta mbolnge pasa mayenu kuk-
 limba tumbran ar ta tuku tumbran
 fonfon sinam tanje mata

⁷ pasa mayenu kuklimba lika min-
 naik.

Listra mbal pasa mayenu isnaig

⁸ Listrange tanjo ande kupe arnje
 baklelok ina sinamnge tanan mayok
 ka sun gokina. Nu ti danga minyak ndo
 minna.

⁹ Tanjo ta nu Paulus tuku pasa
 ismba minna le Paulus nu kanjer
 timba Yesus nu wakeiwam tuku
 nu ngamungal son kumumbi njak ta
 kanjermba nu wi kuenka sana:

¹⁰ Ne tugusemba tinga ngina.
 Tanjakina le nu pastin tilainga likina.

¹¹ Tanjo pino Paulus nu tanjo
 ta wakeina le kanjermba nangine
 Likonia pasambi kuenka sakinaig: i
 ... Tanjo ar te kilke mbolok kuga.
 Mbara afu tanjo kuilka sine tugum
 te prowaik nginaig.

¹² Tanjakinaig sulumba nane Barn-
 abas tuku nyu nangine mbara Sus
 nginaig. Paulus nu pasa tugu tanjo
 tukunu nyun ta mbara Hermes
 nginaig.

¹³ Sus mbarinam tuku wande
 tumbran sun go makembinge minna.
 Wande ta tuku pris nu tanjo pino
 ndon Paulus le Barnabas atraukam
 saka ail bot ngika makau pailnu
 birneninmba kilmba tumbran sun go
 tuku malanja tugum prona.

¹⁴ Barnabas le Paulus wam ta
 kanjermba palsejnikina le nale ndek
 nakile tawi fetfetmba pinderka
 kumba nane ngamuknge sun gomba
 wika sakinaik:

¹⁵ Tanjo kame, ndanam saka tane
 wam te kam bafude. Sile tanjo

tane minig tañan. Sile pasa mayenu tumba te prokik. Tanjine manau alo kugatok te kusremba mbilka Mbara ndindo abo tugu ñak nu ndo dubiwap nga tumtingam prokik. Nunge samba tugu kilke tugu yu tugu agañ ndende ñakmba wakeikina.

¹⁶ Wa mbutj kame nane nanjine nzali dubimba kinaig le Kuate nu peu ndaningina.

¹⁷ Tanjamba kile nu minit manau ta tane tumtingit. Tane ñakmba nu kila palmbim tuku nu wam mayete. Nu sawe nyamagan kumumbi tingit le tane alonu kilmba nyumba maro ñak wamdus gare ñak minig nga saninginaik.

¹⁸ Paulus nale tanjamba saninginaik ta nane tuku wamdus pitik iben ndakinaig. Nane lato saka minnaig le ndo nane atraukam tuku wamdus ta kusrenaig.

Nane Paulus paninjinaig

¹⁹ Antiok le Ikoniumnge Zu mbal afu Listra promba Listra mbal tuku wamdus kunde-kundemba nane ndon Paulus tumba kasomnge pilmba ndamembi katnaig sulumba kile kumat nga idusmba nu didika tumba tumbran sunjo kilim kumba ka mayoknge kusrenaig le minna.

²⁰ Minna le Yesus dubiwanu mbal kumba ka Paulus te-ñgamunaig le nu ñair ñinka abonga tinga tumbran sunjo sinam kina.

Mafena le nu Barnabas ndon Listra tumbran sunjo kusremba Derbe kinaik.

²¹ Ka tanje nale pasa mayenu kuklimba nane saninginaik le nane gudumba mbilka Yesus son ñginaig. Tanjanaig le nale tumbran sunjo ta kusremba luka Listra Ikonium Antiok manj kine likinaik.

²² Kumba ka tanje Yesus dubinaig mbal wamdus sangri pilenimba Yesus tuku pasa biye demba minap ñginaik sulumba sakinaik: Sine Kuate tuku gageu sijka piti yimyam sunjomba kanjerkumba ma ma Kuate tugum kanjig ñginaik.

²³ Nale ma ñakmba mbolnge Yesus tuku kuasmbi kulat tanjo nanjine madika patikinaik. Tanjamba nale nyamagan pinka yabanmba kulat tanjo ta saninginaik: Tane Yesus son ñgade tukunu nunge tane sinzaningamngat ñginaik.

Nale luka ndek Antiok kinaik

²⁴ Kile nale tinga kumba Pisidia ma tugu ñgamu fetka kumba ka Pamflia ma tugu mbol pronaiik.

²⁵ Pro Perga tumbran sunjo mbolnge nale pasa kuklinaik sulumba nale tinga Atalia tumbran sunjo mbol kinaik ka

²⁶ tanje wan ponga luka kumba ka ka Antiok pronaiik. Tumbran tanje Yesus tuku kuasmbi nane buk Paulus nale piro ta kuwaik nga madininginaig sulumba Kuate nu nale make patikuwa nga yabanmba kukulnikinaig le kinaik.

²⁷ Nale luka pro tanje Yesus tuku kuasmbi kile-manjurka Kuatenje nale sangri nikina le wam ke likinaik ta ñakmba kubeu ninginaik sulumba Kuatenje kasomok mbal Yesus son ñgam tuku ndin wakeina ta sakinaik.

²⁸ Tanjamba nale Antioknge ait kuennu Yesus dubinaig mbal ndon minnaik.

15

Yerusalemnge pasa sunjo ande tetinaig

¹ Paulus le Barnabas Antioknge minnaik le tanjo afu Yudea ma mboloknge promba Yesus dubinaig mbal saninginaig: Tane Moses tuku tukul dubimba ngaro pike ndakap ta tane ñgisikamngaiig ñginaig.

² Tanjakinaig le Paulus le Barnabas nale kuasmbi ta ndon kualeyaukinaig le Yesus tuku mbal ndek Paulus le Barnabas tanjo afu ndon kukulningimba saninginaig: Tane Yerusalem kumba aposel le gabat kame ndon manjurka pasa ta te-tiwap ñginaig.

³ Tanjamba kukulninginaig le nane kumba ka Finisia le Samaria ma ñgamu fetka kumba ndinngge Yesus

tuku mbal afu kanjerka saninginaig: Kasomok mbal mata pasa mayenu ismba ngamunggal biye mbilnaig nginaig le nane wam ta ismba gare tornaig.

4 Paulus nane mbumba ka Yerusalem pronaig le Yesus tuku kuasmbi aposel le gabat kame ndon nane kanjerka gare-gareka kaiye ninginaig. Tanjanaig le Kuate nge Paulus nane sanjri ningina le wam ke likinaig ta kubeu ninginaig le

5 Farisi tango afu Yesus dubinaig ta nane tinga ndek sakinaig: Kasomok mbal Yesus dubide ta sine nane tuku ngaro pikmba Moses tuku tukul njakmba dubikuwaig nga saninje nginaig le

6 aposel kame Yesus dubinaig tuku gabat kame nane pasa ta ismba te-tiwam tuku manjurkinaig.

7 Manjurkinaig ta nane wamdus yimyam kile-mayokka pasa tugu sunjomba saka minnaig le Petrus ndek tinga saningina: Tira kame, kasomok mbal Kuate tuku pasa mayenu ismba son ngam tuku Kuate nu ye madiyahumba nane tugum kukulyina ta tane kila.

8 Kuate nu tango njakmba tuku ngamunggal kila. Nu kasomok mbal kilam tuku idusmba minna ta nu te-mayokmba sine ambonga Tukul Guwa singina tanjamba ndo nu nane mata Tukul Guwa ningina.

9 Nu sine Zu mbal nane kasomok mbal mbolnge wam ndui ta kina. Kasomok mbal afu Yesus tuku kume tuku sanjri tomba tinginaig le nu nane tuku une mata sauka gilaingina.

10 Singine mbun kame sine mata Moses tuku tukul ta dubikam tuku piro karenj ka dubiwe fugugenj. Ndanam saka tane kile Kuate tuku wamdus tagode sulumba kasomok mbal Yesus dubide ta minde bada pile sunjo ningig.

11 Sunjo Yesus nu ake sinanj sine make patikate le muskil te-tiweg ta sine son ngeg. Tanjamba ndo kasomok mbal mata manjau ndui ta ndo kate ngina.

12 Manjurkinaig mbal nane Petrus tuku pasa ismba maninok minnaig le Barnabas nale Paulus ndon nale mata tinga Kuate nu kasomok mbal ngamuknge wam sanjrinu kitek ke likina ta kubeu ninginaig le isnaig.

13 Nale kubeu denjurnaig le Yakobus nu tinga saningina: Tira kame, tane isap.

14 Kuate nge kasomok mbal ngamuknge afu nuje mbal minam tuku nu ambonga Simon kukulna le nane tugum kina ta njakmba kubewat le sine isgig.

15 Kuate nge kasomok mbal afu wikate ta tuan tango kame mata sakinaig. Andenge tenjamba kuyarna.

16 Afunge David tuku tugu njaijo siglika kile-ibenjinaig ta ngumnenga ye pro wakeiki le manj mayok kanjaig.

17 Ye tanjawi le kilke mbol mbal ye madiningen ta ye sota ka ka tesilikamnjaijo.

18 Kuate nu o buk nuje wamdus tanjamba te-mayokna ta nuje sakate ngina. [Amos 9.11-12](#)

19 Yakobus nu tuan tango tuku kuyar saninmba sakina: Ye tenjamba iduset. Kasomok mbal afu ngamunggal biye mbilmba Kuate dubide ta sine nane minde bada pile sunjo nda ninje.

20 Sine waje ande nane manjau dubikam tuku tenjamba kuyarbe. Nane afu nanjine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Tane tango pino ndon fare fare une ndakap. Aganjmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Ndare mata nda nyap. Sine tanjamba waje kuyarbe.

21 Moses tuku tukul ta o buk tugu pilmba Zu mbal ma njakmba mbolnge kusem kidemba nanjine kusem wande nge nu tuku kuyar burka ismba minig nga saningina.

Nane kasomok mbal tuku waje kuyar tumba Antiok kinaig

22 Gabat kame aposel ndon Yesus dubinaig mbal njakmba pasa ta ismba tango afu Paulus le Barnabas dubika

Antiok kambim tuku madiningam sakinaig. Tanjamba nane tango armba nyu njak madinikinaig ta ande nyunu Yudas ande Silas. Yudas nyunu ande Barsabas.

²³ Tanjamba nane waje ande tejenmba kuyarnaig.

Singine tira kame kasomok mbal Antiok tumbraj sunjo Siria le Silisia ma tugu mbolnge mine likade tane njakmba kaiye.

Sine aposel kame le gabat kame tane ndon pasatam proweg.

²⁴ Sine tango afu kukul ndaningigen le nangine wamdus dubimba tane Moses tuku tukul pasa dubiwap nga satininaig. Tanjanaig le tane wamdus pitinina ta sine isgen.

²⁵ Sine mangurka pasa ta isgen sulumba tango armba madinikigen le tane tugum ta prowamngaik. Nale singine gulab Barnabas le Paulus ndon kukulningigen.

²⁶ Barnabas le Paulus singine Sunjo Yesus Kristus tuku piro ndo idusmba mara afu nale kume dirnaik.

²⁷ Tango ar kukulnikigen ta Yudas le Silas. Nane tane tugum prowaig sulumba sine pasa afu kuyarkigen te nane pasa ndui ta satinguwaig le isap.

²⁸ Tukul Guwanje wamdus singina ta ndo tane dubiwam tuku satinenge. Sine tane minde bada sunjo pile tingenda. Tane tukul kame te ndo dubikap.

²⁹ Nane afu nangine mbara kahunu atraukade ndem ta nda nyap. Ndarenu mata nda nyap. Aganjmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Tane tango pino ndon fare fare une ndakap. Tane tukul kame te ndo dubikap ta tane wam mayewamngaig.

Not ndo. Kile minap.

Yerusalem mbal tanjamba waje kuyarnaig.

³⁰ Nane waje ta Yudas nale nikmba kukulnikinaig le nale Barnabas le Paulus dubika ndek Antiok kinaig. Kumba ka ta promba Yesus tuku

kuasmbi kile-mangurka nale waje ta ninginaik le

³¹ nane waje ta burka wam pagu pasa te maye nga gare tinaig.

³² Yudas le Silas nale Kuate tuku tuan tango. Nale ndek Antiok mbal pasa gudommba sanininaig le nane sangri tininaig.

³³ Nale mara afu Antioknge minnaik le kile Antiok mbal nale kukulnikinaig mbal ta tugum kuwaik nga kaiyenikinaig.

³⁴ [Silas nu wamdus ande tumba mbulmba Antioknge minna.]

³⁵ Paulus le Barnabas Antioknge minmba tango afu ndon Sunjo tuku pasa nane tumninmba minnaig.

Barnabas le Paulus nale munju kusrekinaik

³⁶ Tanjamba minnaig ma ma Paulus nu Barnabas sana: Sile buk ma yimyam mbolnge Sunjo tuku pasa kuklimba ningiken ta kile sile man Yesus dubide mbal tuku mine kangerkam tuku kap ngina.

³⁷ Tanjakina le Barnabas nu ndek woka Yohanus Markus ndon kambim tuku sakina kande

³⁸ Paulus nu mbulmba ndek sakina: Kuga. Sile nu ndon piroka mingen ma ma piro kuga ndana le Pamfiliange nu sile kusrekina tukunu ye mbulit ngina le

³⁹ nale munju kusrekinaik. Tanjamba Barnabas nu ndek Markus tumba wan ponga Siprus nuy mbol kinaik le

⁴⁰ Paulus nu Silas ndon pirokam tuku sakina le Yesus tuku mbal nane sakinaig: Sunjonje tale make patikuwa nginaig sulumba kukulnikinaig le kinaik.

⁴¹ Paulus nu Silas tumba Siria le Silisia ma tugu mbol kumba Yesus tuku kuasmbi kame sangri pileninge likina.

16

Paulus nu li arnu tugu pilna

¹ Nale kumba ka Derbe promba Lистра kinaik. Ka tanje tango ande Yesus dubina tuku nyunu Timoteus minna le kangernaik. Ina nuje Zu pino. Nu

mata Yesus son ngina. Mam nuŋe Grik tango.

² Yesus dubinaig mbal Listrange Ikoniumŋe nane ŋakmba Timoteus tuku saka minnaig.

³ Timoteus mam nuŋe Grik tango ta tumbran ta tuku Zu mbal nane ŋakmba kila. Ta tuku Paulus nu Timoteus nu ndoŋ pirokuwa ŋga ŋgaro pike tuna.

⁴ Tanjana sulumba nane tumbran ŋakmba mbolŋge lika Yerusalemŋe aposel le gabat mangur mbolŋge tukul afu nane dubikam tuku sakinaiŋ ta saninmba likinaig.

⁵ Nane tanjanaig le Yesus tuku kuasmbi sanŋri tinginaig le mara mindek nane afu Yesus dubiwam tuku pro nane ndoŋ ulendikinaig.

Masedonia mbal pasa mayenu isnaig

⁶ Paulus nane Tukul Guwanŋe peuningina le nane Asia ma mbolŋge pasa kukli ndamba Frigia le Galesia ma mbol kinaig.

⁷ Frisia le Galesia pronaig sulumba kumba ka Misia ma patumba Bitinia ma mbol kambim sakinaig ta Tukul Guwa nane maŋ peuningina.

⁸ Peuningina le nane Bitinia kine ndaka Misia laipmba ndek Troas tumbran sunŋo mbol pronaig.

⁹ Pro tanŋe furir Paulus nu kinatanu suk Masedonia tanŋo ande kanŋerna. Tanŋo ta nu Paulus tugumŋe tinŋa Paulus nu Masedonia promba nane turkuwa ŋga sarsarmba minna.

¹⁰ Nu kinatanu suk wam ta kanŋerna le Paulus Silas Timoteus ye Lukas Kuatenŋe Masedonia mbal nu tuku pasa mayenu isam tuku kukulsinŋit ŋga wamdus pulusingina le sine dal ndaka Masedonia kambim tuku ndin sotigenŋ.

¹¹ Troasŋe sine waŋ ponga pakarka Samotres nuy mbol kagenŋ. Ka tanŋe kinymba mafena le waŋ ponga Neapolis kagenŋ.

¹² Tanŋe ibenŋ ka ndin dubimba ka Filipi promba sine mara afu tanŋe mingenŋ. Filipi nu Masedonia ma

tugu tuku tumbran sunŋo. Tumbran tanŋe Rom mbal gudommba pro mine likinaig.

¹³ Kusem ait mbolŋge sine Zu mbal afu kule makembi tanŋe yabanmba minig kande ŋga idusmba tumbran sunŋo kusremba kule makembi ta ndek kagenŋ ka tanŋe pino afu manŋurka minnaig le nane ndoŋ minyoka pasa-pasakigenŋ.

¹⁴ Pino kame sine tuku pasa isnaig ta ande nu Tiatira tumbran sunŋo mbolok pino nyunu Lidia. Nu tuku piro ta nu tawi gurgur magenu wakeika patikanu le nane piyawanu. Nu Kuate mbarinmba minanu. Paulus nu pasatina le Kuatenŋe nu tuku wamdus purfeu tuna le nu Paulus tuku pasa ise tidinŋina.

¹⁵ Tanjamba nu nuŋe ndare tuma ndoŋ kule pisne tinaig sulumba nu sine ngailka sasingina: Tane ye sinŋa mbilka Yesus dubiwanu ŋga idusmba kande tane ka ye tuku wande mbolŋge minap ngina.

Paulus nale Filipinŋe mulin kilmba wandekŋe patikinaik

¹⁶ Mara ande sine yaban ma mbol kagenŋ le pino mbanzo ande sine kile-siglikina. Pino ta kagmaikam tuku guwa ŋayonu ŋak. Nu tanŋo afu tuku piro agan tanjan minmba kagmai piro kina le nane nu mbolŋge ndametin sunŋomba kilnaig.

¹⁷ Pino ta nu sine Paulus ndoŋ dubika wika sakina: Tanŋo kame te nane Sunŋo Kuate tuku piro tanŋo. Tane muskil kile-tidinŋe tinŋam tuku ndin tumtingig ngina.

¹⁸ Nu ait sunŋomba sine dubika tanjamba saka minanu le Paulus nu ndagarina le mbilka guwa ŋayonu ta sana: Ye Yesus Kristus tuku sanŋri mbolŋge ne sanet. Pino ta kusremba ne mayok kaye ngina. Tanakina le nu pitik ndo pino ta kusremba mayok kina.

¹⁹ Mayok kina le tanŋo kame nu kulatka minnaig ta nane ndametin kilanu ndin tukulkina le kanŋermba

Paulus le Silas bige tidinga kilmba didika ka mangur ma mbolnge gabat sugo am mbolnge kile-tidinginaig.

²⁰ Gabat sugo tugumnge kile-tidinga sakinaig: Tango ar te Zu tango. Nale sine tuku tumbran sungo mbol te pronaik sulumba tango pino tuku wamdus ngaigo siglikade.

²¹ Nale manau afu kise sine dubiningam tuku sasingik. Manau sasingik ta sine Rom mbal dubikam kumun kuga nginaig.

²² Tango pino mangur minnaig ta nale pasa mbolnge patikinaig mbal ndon ulendika Paulus le Silas tuku gubra pasa sakinaig. Tanakinaig le Rom kame gabat nale tuku tawi fetfetmba nane afu saninginaig le nale kilmba gudabmbi pani farnikinaig.

²³ Nale pani farnikmba ma ma patikinaig le kame gabat nale mulin kilmba wandeknge patika muli wande kulatkanu tango sanaig: Ne nale kulat mageka nginaig.

²⁴ Tanaka sanaig le nu pasa ta ismba wande ngamunge nale patikina. Nu ail mban armba kilmba nale tuku kupe burok sigirka kuse ndinikina.

²⁵ Furir ngamu Paulus le Silas Kuate tuku nyu te-dunga mune afu nindmba Kuate yabanmba minnaik le muli wandeknge tango nakmba nane wam ta ismba minnaig.

²⁶ Tanamba minnaik le mumni sungo promba muli wande makek buru-buruniimba wande malanga nakmba talke likinaig le mulin kilnaig mbal wai kupe ndaleke likinaig ta muli nakmba ake kuklike likinaig.

²⁷ Muli wande kulatkanu tango nu abonga tinga malanga nakmba talok minnaig le kanjerka tango nakmba kua kagig nga idusmba kuru-kuruka nuje bagi gomba tumba nuje miron ngaro balewam bafuna kande

²⁸ Paulus nu kuenka sakina: Nane miron ngaro bale ndawa. Sine nakmba mineg o ngina.

²⁹ Kile wande kulatkanu tango nu sati tuku wikina sulumba tumba pinderka muli wandek sinam kumba

nu kuru-kuruka piriri nayomba ka Paulus le Silas tugumnge truk kina.

³⁰ Tanamba nu tinga nale kilmba mayok kumba sanikina: O tira kame, ye ndani sulumba abo nak minmba minamngit ngina le

³¹ nale nu sanaik: Ne Sungo Yesus tuku son nga le nu ne tuku muskil tine tinwa sulumba nane ndare tuma mbal turmba kile-tidinge ningiwa nginaik.

³² Tanaka sakinaik sulumba Paulus nale pasa kuklinaik le muli wande kulatkanu tango nuje ndare tuma turmba Sungo tuku pasa isnaig.

³³ Muli wande kulatkanu tango nu Paulus nale kilmba kumba ka katnikinaig tuku we ta minyanje likina. Tanamba nu nuje ndare tuma kame ndon kule pisne tinaig.

³⁴ Kule pisne tinaig sulumba Paulus le Silas kilmba nangine wande mbol kumba isukusnenikinaig. Nu nuje ndare tuma nakmba Kuate son nginaig tukunu gare sungo tinaig.

³⁵ Mafena le kame gabat Paulus le Silas paska kile-mayokkuwaig nga kame tango afu kukulninginaig le ka muli wande kulatkanu tango sanaig.

³⁶ Sanaig le nu ka Paulus nale sanikina: Rom kame gabat ye tale pitaiki le ake kambim tuku sakaig. Tale mayok ka wamdus bulok nak kape ngina kande

³⁷ Paulus nu sana: Kuga. Sile Romnu. Nane sile tuku pasa te-ti ndamba tango am mbolnge ake pani farsikmba mulin kilmba wandeknge patikinaig ta nane mbarnaig. Kile nane kuirkuirka sile pitaikam kumun kuga. Sile mayok kine nda. Kame gabat ta saningap le nangine miron te promba sile paskuwaig ngina.

³⁸ Kame tango nane luka Rom kame gabat Paulus tuku pasa saninginaig le Paulus le Silas nale Romnu ta kila pilmba wamdus fulilkinaig sulumba

³⁹ nane kumba nale sanikinaig: Ae. Sine mbargen nginaig. Tanamba nale paska kile-mayokka tale tumbran sungo te kusremba kape nginaig.

40 Nale muli wande kusremba ka Lidia tugum pronaiik. Nu tugum promba Yesus dubinaig mbal njakmba sanjri tingam tuku pasa afu saninginaik sulumba tinga ma kise mbol kinaik.

17

Tesalonika mbal pasa mayenu isnaig

1 Paulus le Silas nale kinaik ka Amfipolis le Apolonia tumbrañ sugo ar ta kusreka kinaik ka Tesalonika pronaiik. Tumbrañ tanje Zu mbal tuku kusem wande ande minna.

2 Paulus nu kusem mindek nuñe manau dubimba kusem wandekñge kuyar pasa burka kuklimba nane ndoñ pasa tugu yimyam tugu bitekñga tumniñmba minna le kusem keñmba kinaig.

3 Paulus nu kuyar pasa tugunu kuklimba tenenmba saningina: Kristus nu pro rar sunjo tumba kumwa sulumba nu man tinungat nga kuyar pasa tumsingit. Ye Yesus tuku satinjet ta nu Kristus ngina.

4 Tanakina le Zu tanjo afu Paulus tuku pasa ismba son nga Paulus le Silas ndoñ ulendikinaig. Grik tanjo gudommba Kuate dubinaig ta pino kame afu nyu njak minnaig ta nane mata son nginaig.

5 Nane gudommba Paulus nale dubikinaig le Zu mbal afu gubra tumba wamdus kagli firka ndek tiglu sota nyumba likanu tanjo afu kilmba kuasmbi sunjo kile-manjurkinaig le nane njakmba ngumbeyumba tinga kumba Yason tuku wande kormba Paulus nale kilmba tanjo njakmba am mbolñge kile-tidingam tuku sotinaig.

6 Sotinaig kande nane Paulus nale kiringa ndek Yason Yesus tuku mbal afu turmba bige tidinga kilmba didika pro tumbrañ sunjo tuku gabat kame tugumñge kile-tidinga wika saninginaig: Tanjo ar ta ma tugu njakmba mbolñge nakile pasa kuklimba tanjo pino tetkinaig sulumba kile nale tumbrañ sunjo te mbol pronaiik le

7 Yasonñge kilna. Nane njakmba sinjine gabat Sesar tuku tukul lukaka gabat kise nyunu Yesus minit nga sakade nginaig.

8 Tanakinaig le tumbrañ sunjo ta tuku gabat mbal tanjo pino nane gabat kise tuku nyu ta ismba wamdus ñaigonñinaig ta

9 gabat kame nane zigna sunjo ta tukulam tuku Yason nane ndametinj afu yaika nane kukulninginaig le luka kinaig.

Berea mbal pasa mayenu isnaig

10 Furirna le Yesus tuku mbal Paulus le Silas kukulnikinaig le nale tinga ka Berea pronaiik. Pro tanje Zu mbal tuku kusem wande sinam kinaik.

11 Nale kuyar pasa kuklinaik le Berea tuku Zu mbal nane Tesalonika tuku Zu mbal tanañ mine ndaka nane pasa ise mayenaig. Nane mara mindek kuyar pasa burka nale tuku pasa son e ko kuga nga sotanu.

12 Tanamba Zu mbal gudommba Yesus tuku son nginaig. Grik tanjo pino nyu njak nane afu mata son nginaig.

13 Kile Tesalonika tuku Zu mbal afu Paulus nu Bereange Kuate tuku pasa kuklimba minanu pasa ta ismba nane ndek Berea pronaiik. Pro tanje nane kuasmbi yimyam ngamukñge Paulus le Silas talanikuwaig nga nane tuku wamdus didikinaig le

14 Yesus tuku mbal wam ta kila pilmba Paulus piyal nzi kuwa nga sanaig sulumba afu nu mindemba ndek kinaig. Silas le Timoteus nale Bereange minnaik.

15 Kinaig ka ka piyalñge tumbrañ sunjo Atens pronaiik. Pro tanje nane Paulus kusremba lukam bafunaig le nu Silas le Timoteus ndin ande kanjermba ndeta pitik te prowaik nga pasa pilna le nane kinaig.

Atens mbal pasa mayenu isnaig

16 Atensñge Paulus nu nale tairnga minmba nu kine promba lika nane tuku mbara kanunu gudommba kanjerka wamdus ñayongina sulumba

17 nu kumba ka kusem wande sinamnge Zu mbal kasomok Kuate dubinaig mbal nane ndon pasa tugu biteknga tumninmba minna. Mara mindek nu tumbran sungo tuku mangur ma mbolnge nane afu minanu ta nane ndon mata tanawanu.

18 Nu Yesus kummba man tingina wam ta tuku saningina le Epikurian le Stoik mbal afu pro nu ndon pasambi kualeyaukumba sakinaig: Tango te nule parak pasa sakate nga talanaig. Afu tenenmba sakinaig: Nu rawe mbal tuku mbara afu tuku sakate inde nginaig.

19 Tanaka saka nane Paulus tumba kumba ka nangine mangur ma sungo nyunu Ariopagusnge mangurka Paulus sanaig: Ne pasa kiteknu sakate ta man saka le sine isbe.

20 Ne pasa sakate ta sine nginngankek. Sine pasa ta tugunu isam tuku iduseg nginaig.

21 Atens mbal rawe mbal tanje minnaig ta turmba nane ait njakmba mbolnge wam kube kitek saka ismba minanu.

22 Kile Paulus nu Ariopagus mangur ma ngamuknge tinga saningina: Atens mbal, tane mbara yimyam dubikam tuku wamdus pilig le kamuset.

23 Ye kine promba tanjine mbara kanunu gudommba kanjerke liken ta ande tuku mbain mbolnge kuyar ande tenenmba kanjeren. Mbara ande sine gilai ta mbain te mbolnge mbarinam tuku nga kuyarnaig. Ata. Mbara tane gilai minig ta ye kila satinnganngit.

24 Kuatenge kilke agan ndende njakmba kile-mayokkina. Nu samba le kilke tuku Sungo. Tango nangine waimbi mbarinam tuku wande pilig ta nu ta sinamnge mine ndakate.

25 Kuate nu ngarosu abo minam tuku agan njakmba kumumbi singit. Agan njakmba nu miro. Sine Kuate tuku piro keg ta sine agan inum nu tambim tuku mine ndakate.

26 Kuate nu tango ndindo wakeina le nu tuku ndare puluka tugeka kilke tugu yimyam mbolnge mine

likade. Nane ma ndan mbolnge minyokamngaig ko ginu mara nane tuku ait prowam tuku ta Kuate nu o buk madina.

27 Kilke mbol mbal nu sota tesilikuwaig nga Kuate nu tanamba wam ta ke likate. Nane nu sotade ta nu maskenng mine ndakate. Nu sine njakmba tugumnge minit.

28 Tango ande tenenmba kuyarna. Sine abo njak minmba likeg ta nu tugu nga kuyarna. Tanjine kuyar tango ande mata tenenmba kuyarna. Sine nu tuku kinjo kame mineg nga kuyarna.

29 Sine Kuate tuku kinjo kame mineg ta son. Ta tuku tango nangine wamdusmbi gol silwa ko ndame kilmba agan afu wakeikade ta singine mbara ngam kumun kuga.

30 Tango tuku nginngan manau ta Kuate nu buk mapeka pa ninje ndakina ta kile nu kilke tugu njakmba ngamungal biye mbilmba nangine mbar kusrekuwaig nga sakate.

31 Sine kilke mbol mbal pilesingam tuku Kuate nu ait ande madina. Ait ta kumunguwa le sine kumumbi pilesingam tuku nu tango ande pilna. Tango pilna ta sine nu kila pilbe nga nu kumna le Kuatenge man te-tina le tingina nga Atens mbal saningina.

32 Nane Yesus kummba man tingina pasa ta ismba nane afu Paulus tuku pasa talamba nzumil te-tunaig le afu ndek sanaig: Mara ande man sine sasinga le isbe nginaig.

33 Tanakinaig le Paulus nu mangur ma ta kusremba kina le

34 Atens mbal afu Paulus ndon ulendika Yesus tuku son nginaig. Nane tuku ande nyunu Dionisius. Nu Ariopagus ma ta tuku pasa pilewanu tango ande. Pino ande nyunu Damaris nane afu turmba son nginaig.

18

Korin mbal pasa mayenu isnaig

1 Paulus nu Atens kusremba Korin tumbran sungo mbol kina.

2 Pro tanje nu Zu tango ande nyunu Akuila te-silikina. Nunje kilke tuguk

ta Pontus. Nu ailfu ndo piyo nuɲe Prisila ndon Itali kilke mbolɲge minnaik ta mandor Klaudius Zu mbal ɲakmba Rom kusrewaig ɲga sakina le nale Rom kusremba Korin pronaik.

³ Nale tuku piro ta tawi wande zalɲga wakeikanu. Paulus nu mata piro ndui ta kina tukunu nu nale ndon minmba piroka minna.

⁴ Kusem mindek nu kusem wandeɲge Zu mbal Grik mbal wamdus kilam tuku nane ndon pasa tugu biteɲga tumɲimba minanu.

⁵ Tanamba minna le Silas nale Timoteus ndon Masedoniaɲge pronaik le nu tawi wande tuku piro kusremba ait ɲakmba mbolɲge Yesus nu siɲka Kristus ɲga Zu mbal ɲgamukɲge temayokmba saka minna.

⁶ Tanamba saka minna le Zu mbal nane Paulus ndon pasambi kua-leyauka nu tumail pannaig le nu ndek nuɲe tawi tumba nane am mbolɲge tuɲtuɲ paurnga sanɲgina: Tane ɲgisikap ta ye tuku mbar kuga. Tanɲine mbar. Ye kile kasomok mbal tugum kanɲit ɲgina.

⁷ Tanakina sulumba Paulus nu nane kusreka kumba kasomok tanɲo ande Kuate dubina tuku nyunu Titius Yustus nu tuku wande mbolɲge minna. Nu tuku wande Zu mbal tuku kusem wande gemmba minna.

⁸ Zu mbal tuku kusem wande kulat tanɲo nyunu Krispas nuɲe ndare tuma ndon nane Paulus tuku pasa ismba son ɲginaig. Korin mbal afu turmba son ɲginaig sulumba kule pisne tinaig.

⁹ Tanamba minnaig sulumba furir ande Paulus nu kinatanu suk Sunɲo kanɲerna le nu sana: Ne kuru-kuruka miɲge tukul ndamba pasa kukliwa.

¹⁰ Ye ne ndon minet. Nane afu ne ɲayo silinam kumuɲ kuga. Tumbran sunɲo te mbolɲge nane gudommba ye tuku mbal mayok kambim tuku minig ɲga Paulus sana.

¹¹ Tanakina le Paulus nu nane ndon yar ndindo ande baterɲu Kuate tuku pasa tumɲimba minna.

¹² Kile Galio nu Akaia ma tugu kulatka minna le Zu tanɲo ɲakmba manɲurka Paulus biye timba tumba nu tugum promba sanaig:

¹³ Tanɲo te nu sine tuku tukul lukaka Kuate mbarɲam tuku manɲau kitek tanɲo pino tumɲiɲit ɲginaig.

¹⁴ Tanakinaig le Paulus nu pasa lafuwam bafuna le Galio nu ndek Zu mbal sanɲgina: Zu mbal tane isap. Tanɲo te nu Rom mbal tuku tukul ande mbarmba ko wam ɲayote kande ye tane tuku pasa ismba te-tiwet kande.

¹⁵ Ima tane ɲgamukɲge pasa siɲka ɲak ko nyu ɲak minit ko ima tanɲine mbuɲ kame tuku kuyar pasa dubite mbar kame ta tuku ye te-tiwe nda. Kumba tanɲine te-tiwap ɲgina.

¹⁶ Tanaka nu nane pitaikina le nane mayok ka kinaig.

¹⁷ Nane ka kusem wande kulat tanɲo Sostenes biye timba tumba ka pasa pilewanu wande tugum tanɲe panɲtinaig ta Galio nu wam ta kanɲermba nda kanɲeranu sukmba minna.

Paulus nu luka Antiok kina

¹⁸ Paulus nu ait kuennu Korinɲge Yesus tuku mbal ndon minna sulumba kile nu nane kusreka waɲ ponɲa Siria ma tugu mbol kambim kina. Prisila Akuila nale Paulus ndon kinaik. Nane ka Senkrea tumbran sunɲo mbolɲge Paulus nu nuɲe gabat kuerkina. Ta ndaɲam? Nu buk pasa sanɲrinu Kuate sana ta kumuna tukunu nu tanɲe gabat kuerkina.

¹⁹ Tanamba nane waɲ ponɲa kumba ka Efesusɲge iben kinaig. Iben ka Paulus nu Prisila Akuila kusreka nuɲe ndo kusem wande mbol kina ka tanɲe Zu afu ndon pasa tugu biteɲga tumɲimba minna le

²⁰ Zu mbal afu Paulus nu nane ndon minam tuku ɲgailkinaig ta nu mbulna.

²¹ Nu nane kusrekam ɲga sanɲgina: Kuate nu nzaliwa ndeta ye manɲ te prowamɲit ɲgina. Tanakina sulumba nu waɲ ponɲa Efesus kusrena.

22 Nu kumba ka Sesareange iben kina. Iben ka nu ndek mbumba kumba Yerusalem prona sulumba Yesus tuku mbal kaiyenimba nu man ndek Antiok kina.

Paulus nu li kenju tugu pilna

23 Antioknge ait kuennu minna sulumba nu man tinga Galesia le Frigia ma mbol lika Yesus tuku mbal sangri pilenimba minna le

24 Zu tango ande nyunu Apolos nu Efesus prona. Nu ne tumbran tuguk Aleksandria. Nu Kuate tuku kuyar pasa tugusemba kila pilmba nu minge bulok pasa kuklina.

25 Yohanus kule pisnege Sungo Yesus tuku sakina ta nane afunge tumnaig le nu ta kubewam tuku sangri jak. Nu Yesus tuku tugusemba sakina ta nu Yohanus kule pisne tuku pasa ta ndo idusmba sakina.

26 Nu tango tuku kuru kuru ndaka Zu mbal tuku kusem wandeknge pasa kuklimba minna. Nu pasa kuklina le Prisila le Akuila nale isnaik sulumba nu tumba Yesus tugu jakmba tugusemba samba tumnaik.

27 Tananaik le Apolos nu Akaia ma mbol kambim sakina le Yesus dubinaig mbal nane nu turmba Akaia Kristen tuku kila wane ande kuyar nane nu tuwaig nga saninginaig. Apolos nu Akaia prona sulumba tange minmba Kuatenge make pilna le Yesus tuku son nginaig mbal nu nane sungomba turkina.

28 Nu tango jakmba ngamuknge kuyar pasa burka Yesus nu Kristus ta tugusemba tumnimba Zu mbal tuku pasa jakmba kile-iberkina.

19

Efesus mbal pasa mayenu isnaig

1 Apolos nu Korinnge minna le Paulus nu kumba ka tabe pon pilemba Efesus prona. Pro tange Yesus dubinaig mbal afu kile-siglikina sulumba

2 kusnaningina: Tane pasa mayenu isnaig ta tane Tukul Guwa tinaig e nga kusnaningina le nane ndek nu

sanaig: Kuga. Sine Tukul Guwa nyu ise ndakeg nginaig.

3 Tanakinaig le nu man lato kusnaningina: Tane Tukul Guwa gilai ngade ta ima tuku nyu mbolnge kule pisne tinaig ngina le nane nu sanaig: Sine Yohanus tuku nyu mbolnge kule pisne tiger nginaig.

4 Tanaka sanaig le nu saningina: Yohanus nu pasa kuklimba tango pino tenemba saningina. Tane ngamunggal biye mbilmba kule pisne tap. Ande ye ngumnemnge prowamngat ta tane nu tuku son ngap ngina. Tango ta Yesus nga saningina le

5 nane pasa ta ismba Sungo Yesus tuku nyu mbolnge kule pisne tinaig.

6 Tananaig le Paulus nu wai nane mbolnge patikina le nane Tukul Guwa tumba pasa kuale gilai ta saka minnaig. Tukul Guwa nu nane pasa saningina le ismba kile-mayokkinaig.

7 Nane tananaig mbal ta ulendika tango 12 tanan.

8 Paulus nu Efesusnge tambun kenmba minna sulumba nu tango tuku kuru kuru ndaka kusem wande sinamnge Kuate nu nu ne gageu kulatkate wam ta Zu afu ndon pasa tugu biteknga tumnimba minna.

9 Afu nu tuku pasa ismba ngamunggal tukulmba tango pino am mbolnge Yesus tuku mbal kiko pilenimba minnaig le Paulus ndek Yesus tuku mbal ndon kusem wande kusrenaig. Nane tango ande nyunu Tiranus tuku tango tumninganu wandeknge mara mara mangurka Paulus nu tange afu ndon pasa biteknga tumnimba minanu.

10 Nu yar armba tanamba minna le Asia ma mbolnge Zu le Grik jakmba Sungo tuku pasa isnaig.

11 Ait ta mbolnge Kuate nu Paulus sangri tuna le nu wam kitek sangri jak ke likina le

12 nane afu Paulus tuku piro tawi mundu saukanu tawi ta kilmba nangine guaze mbal mbolnge patike likinaig le nane magekinaig. Afu guwa ngaionu nane mbolnge minnaig ta kua kine likinaig.

Skevas tuku kinjo kame mbarnaig

13-15 Zu mbal tuku pris gabat ande nyunu Skevas nu kinjo 7 njak minna. Kinjo kame ta ma yimyam mbolnje lika kumba guwa njaigonunje mbal waneninganu wakeikanu. Nane Sunjo Yesus tuku nyu ismba nyu ta sangri njak nga guwa njaigonu afu pitaikam tuku ake tummba ande sanaig: Yesus tuku nyu Paulusnje te-mayokte nyu tambi ne saneg. Ne tanjo te kusrewa nginaig. Tanjakinaig kande guwa njayonu ndek nane saningina: Yesus le Paulus ye kila ta tane ima kate ngina.

16 Tanjaka tanjo guwa njayonu njak ta patenga nane ngamuk kumba nane kilmba pani farmba njakmba kile-ibenjkina. Kile-ibenjkina le nane wande ta kusremba nane ngarosu ndare njak njak wagek kua ka kinaig.

17 Efesusnje Grik mbal Zu mbal njakmba wam ta ismba kuru kuru sunjo tinaig sulumba nane gudommba Yesus tuku nyu te-dunja saka minnaig.

18 Yesus dubinaig mbal nane mata pro manjur mbolnje nanjine kuanye tugu mindek kile-mayokkinaig.

19 Nane afu nanjine kagmai manju waje mbolnje kuyarke likanu ta waje kame ta njakmba kilmba manjurka nane njakmba am mbolnje pasokinaig le uge sulunaig. Waje kame ta njakmba ulendika piyanu ta soj 5,000 tanaj.

20 Nane nanjine mbar ta kusrekinaig le Sunjo Yesus tuku pasa sunjokina le nu dubinaig mbal tuge njayona.

21 Wam njakmba ta mayok kinaig le Paulus nu wamdus tumba nu Masedonia le Akaia ma tugu kuwa sulumba man luka Yerusalem kambim tuku sakina. Ngumneja nu Rom mata kanjeram tuku saka minna.

22 Nu turnaik tuku tanjo armba Timoteus le Erastus kukulnikina le nale Masedonia kinaik le nu ait afu Asia ma mbolnje minna.

Efesusnje gubra sunjo mayok kina

23 Ait ta mbolnje Efesusnje nane gudommba Yesus tuku mbal tuku gubra tumba pasa sunjo ande mayok kina. Gubra tugunu ta tenemba.

24 Tanjo ande nyunu Demetrius nu silwambi aganj kame wakeikanu. Tanjo ta nu Efesus mbal nanjine pino mbara Artemis mbarinjam tuku wande ta kanunu silwambi fonfonmba wakeikina le nane njakmba piyamba minnaig le Demetrius nuje piro tanjo turmba ndametin sunjo kilnaig.

25 Tanjo ta manjur pilmba nuje piro mbal nuje piro tuma turmba saningina: Mata kame, singine mbara tuku wai kuyar fonfon patika ndametin sunjo kileg ta tane kila.

26 Paulus ngade tanjo ta nu tenje Asia ma njakmba mbolnje pasa kuklimba tanjo nanjine waimbi mbara wakeikade ta mbara kuga nga gudommba didikate le nane mbilka nanjine mbara kame kusrekade wam ta tane isig.

27 Ta tuku nane njakmba sine tuku piro talawam bafude. Ta ndo kuga. Sine tuku pino mbara Artemis mbarinjam tuku wande kusrewaig le ake minamngat. Tanjawaig ta singine mbara sunjo kile Asia kilke tugu njakmba nyu te-dunja minig ta nane nu ngumnewaig le nu nyu kugatok minamngat ngina.

28 Nane pasa ta ismba gubra kagli firka wikaraumba ngumbeyumba sakinaig: Artemis nu sine Efesus mbal tuku gabat sunjo nginaig.

29 Nane wikaraumba minnaig le Efesus mbal zigna ta ismba njakmba pinder-pindermba Masedonia tanjo armba Paulus ndon likinaik tuku Gaius le Aristarkus bige tidinja kilmba didika manjur ma sunjo mbol pronaig.

30 Paulus mata tanjo manjur sunjo ta tugum kambim bafuna ta Yesus dubinaig mbal nu ngailkinaig.

31 Asia gabat sugo afu nane Paulus ndon gulabnaig ta nane mata Paulus manjur ma mbol nda kuwa nga afu kukulninginaig le pro Paulus peunaig.

32 Manjurkinaig mbal nginnganka sine pro ndanam manjurkigig nga saka fare fare pasa gabat yimyam saka ngumbeyumba minnaig le

33 Zu mbal nane nangine tango ande nyunu Aleksander nu pasa te-tiwa nga mbiti-mbitinaig le kile nane afu nu pasa tuwa nga sanaig. Nu pasa te-tiwam idusmba nane maninkuwaig nga waimbi peuningmba saningam bafuna ta

34 nane nu Zu tango ta kila pilmba nane ngumbeyumba pasa ndui ta sakinaig: Artemis nu sine Efesus mbal tuku gabat sungo nga saka minnaig le ka ki kanum armba kina.

35 Tanjamba ngumbeyumba minnaig le Efesus tuku wane kuyar pirokate tango pro wai te-dunga maninkuwaig nga saka minna le ma ma nane minnimaninnaig. Tanjanaig le nu nane saningina: Efesus mbal, tane isap. Sine Artemis mbarinjam tuku wande nu tuku ndame kanu samba mbolnge ndekina ta turmba kulat mageweg ta kilke mbol mbal nakmba nane kila.

36 Ande nu pasa ta pitaiwam kumuŋ kuga. Ta tuku tangine gubra teibenmba wam ande nayanu pitik kam idus ndawap.

37 Tane tango armba kilmba prowaig te nale singine mbarinjam tuku wandeknge agan ande kuaryamba ko singine mbara Artemis tuku ngumnem pasa sa ndakade.

38 Sine pasa pilewanu wande nak. Pasa pilewanu tango mata minig. Demetrius nuŋe piro mbal ndon afu tuku gubra nak ndeta nane kilmba pasa mbolnge patikuwaig.

39 Tane pasa gabat afu minig ndeta ta mata manjurkam ait mbolnge kiletidinŋap.

40 Kile sine pasa zigna sungo mayok kinit te gabat sugo ismba kusnasinguwaig ta ame pasa alonu saningamngig. Manjur sungo te pasa alo kugatok ngina.

41 Tanjaka pitaika kapeningina le nane sili-silinaig.

20

Paulus nu Masedonia le Grik ma tugu mbol kina

1 Nane gubra ngumbeyu ta maninka sili-silinaig le Paulus nu Yesus dubinaig mbal kile-manjurka pasa afumbi sangri pileningina sulumba nane kusreka Masedonia ma tugu mbol kina.

2 Nu ma ta mbol lika kumba Yesus dubinaig mbal sangri pileningmba ka ka Grik kilke mbol prona.

3 Pro tanŋe nu tambun kenmba minna. Tambun kenmba kuganaig le nu wan ponga man luka Siria ma mbol kambim sakina ta Zu mbal afu nu balewam saka ndin tukulnaig le nu wamdus mbilmba Masedonia kumam kambim sakina.

4 Tango afu nu ndon kinaig ta nyu nangine tenenmba. Bereanu tango ande Pirus tuku kinu nuŋe Sopater. Tesalonikanu tango armba Aristarkus le Sekundus. Derbenu tango ande nyunu Gaius. Ande Timoteus. Asianu tango armba Tikikus le Trofimus.

5 Tango 7 ta ye Lukas sile Paulus ndon kusreka ambonga kumba ka Troasng sine tairnga minnaig.

6 Sile Filipinŋe bret yis kugatok nyam tuku kusem kugana le sile wan ponga kumba ka mara 5 kuganaig le Troas progen. Pro tanŋe nane ambonginaig mbal ta kile-siglika kusem ndindo tanŋe mingenŋ.

Paulus nu Yutikus te-tina le abongina

7 Tanŋe mingenŋ sulumba kusem mbolnge* sine pasa nyam tuku manjurkigenŋ le Paulus nu ye indole kangit nga pasa kuenmba kuklimba minna le furir ngamuna.

8 Sine manjurkigenŋ wande ta mbain kenmba nak. Mbain inum o mbolnge bulu gudommmba taikanu minnaig le sine ta mbolnge mingenŋ.

9 Tango mo ande nyunu Yutikus nu bubre malanga mbolnge minyok minna. Paulus nu pasa didika kuenmba minna le Yutikus nu kinye

* **20:7:** Kristen tango pino nane Yesus tinŋina ait ta nangine kusem ngade. Zu mbal nane Sarare ta nangine kusem ngade

gilainga mbol tanje kakloska ndek kilke mbol ndekina. Ndekina le afu iben ka nu te-dunainaig ta nu kumna le kanternaig.

¹⁰ Tananaig le Paulus nu iben ka nu mbolnge baufka bagailmba sakina: Tane wamdus fulil ndakap. Nu abo njak minit ngina.

¹¹ Tanaka Paulus nu man mbain mbol ambe kina ka nane ndon pasa nyumba nu nane ndon pasata minna le ka mafena. Mafena le nu nane kusreka kina.

¹² Nu kina le nane mata sili-silimba tango mo abongina ta ndon kumba wamdus bulok kinaig.

Paulus nu Efesus gabat tango kame wam paguningina

¹³ Paulus nu ndinmba ka Asusnge wan pongam sasinaig le sinej ndo wan ponga Asus kagenj.

¹⁴ Nu pro Asusnge wan pongina le sine kagenj ka Mitilenege iben kagenj.

¹⁵ Man tinga ka mafena le sine Kios limba ka man mafena le Samos progenj. Tanje tinga kumba ka Efesus limba mafena le Miletusge iben kagenj.

¹⁶ Paulus nu tenenmba idusna. Ye Asia ma mbol nda ka sulumba pitik ndo Yerusalem kumba pagumba nye sunjo Pentikos kangeramngit nga idusmba nu Efesusge iben ndakina.

¹⁷ Miletusge iben ka Paulus nu nane afu kukulningina le nane Yesus tuku kuasmbi tuku gabat tango afu kilam Efesus kinaig ka

¹⁸ nane kilmba pronaij le nu ndek Efesus gabat tango kame ta saningina: Ye abo abo Asia ma mbol prowen sulumba ye tane ndon mine sungowen le tane ye tuku mine manau kila pilnaij.

¹⁹ Ye nyu kugatok tanan Kuate tuku piro biyen. Ye mara afu piro tuku piti kamusmba malmbiken. Zu mbal ye baleyam sakinaig ta ye piti ta mata kuramba piro kusre ndawen.

²⁰ Ye manjur mbolnge tango tuku wande mbolnge lika pasa satinge liken. Pasa afu tane wamdus

sanjri piletingam tuku ye ande kusre ndawen.

²¹ Zu mbal Grik mbal turmba ngamungal biye mbilmba nangine manau najgonu kusreka singine Sunjo Yesus Kristus tuku kume tuku sanjri tomba tinguaig nga ye rironj pasa saningen.

²² Kile ye Yerusalem kambim tuku Tukul Guwanje sanjri tinga ye sayumba minit. Ka Yerusalemnge ame manau ye mbolnge prowamngat ta ye gilai.

²³ Nane ye ndalekuwaig sulumba rar sunjo tam tuku ma njakmba mbolnge Tukul Guwanje sayate ta ndo ye kila.

²⁴ Yinje mine mayewam tuku ye idus ndawet. Sunjo Yesus nu piro sina te ke suluwam tuku ndo iduset. Kuate nu tango ake sinanj make patika muskil kile-tidingate pasa mayenu ta kukliwam tuku ye piroket.

²⁵ Ye tane ngamuknge liken sulumba Kuate nuje gageu kulatkate wam tumtingen ta tane ye man kanjerye nda ta ye kila.

²⁶ Ta tuku ye tane satinjet. Tane afu ngisikumba ndeta ye tuku mbar kuga. Tangine mbar.

²⁷ Kuate tuku nzali tango dubikam tuku ta njakmba satingen. Ye inum kusre ndawen.

²⁸ Tangine manau kurauka Kuate dubi mayewap. Tane Sunjo Yesus tuku mbal kulatkam tuku Tukul Guwanje tane patikina. Ta tuku tane nuje sipsip kame nyamagan magenu ningap le nyuwaig. Nane nuje mbal mayok kambim tuku Sunjo Yesus nu kumna.

²⁹ Ye tane kusreki le age nguikok afu tane ngamuknge promba Sunjo Yesus tuku sipsip mape ndaka najgo siglikamngaig ta ye kila.

³⁰ Tane ngamuknge mbal afu mata tinga Sunjo Yesus tuku mbal nane dubikuwaig nga Kuate tuku pasa tumba biye mbilmba satinngamngaig.

³¹ Ta tuku tane kuraukap. Yar kenmba ye tane ndon minmba furir ki mindek rironj pasa tinmba tane

tuku malmbi ṅakmba minen. Ye tuku maṅau ta gilai ndaṅgap.

³² Ye tane Kuate tuku wai mbolṅe patiket. Nunṅe tane make patika muskil kile-tidiṅge tiṅgina wam ta biye mayewap ta taṅgine wamdus saṅgri tiṅguwa le ṅgumneṅga Kuate tuku mbal ṅakmba ndoṅ tane mage minmba minamṅgaig.

³³ Ye tane ndoṅ minmba tane tuku agaṅ ndende ko ndametij kilam idus ndawen.

³⁴ Ye yiṅe waimbi piroka ndametij kilmba ye ndoṅ minnaig mbal turmba agaṅ ndende kumumbi piyaniṅgen ta tane kila.

³⁵ Ye Yesus tuku pasa ande idusmba yiṅe piro kareṅmbi mbal afu saṅgri kugatok turkam tuku maṅau ta tumtiṅgen. Nu teṅenmba sakina. Ande nu agaṅ ande tinit ta ne suṅgomba gare ndanate. Ne agaṅ ande tumba ande ake tuwit ta nyaro ta luka naṅe mbol kuwa le ne gare suṅgonamṅgat ṅga saniṅgina.

³⁶ Paulus nu sake denṅpurmba nu dagol tidroṅga nane ndoṅ Kuate yabaṅna.

³⁷ Yabaṅ suluna le nane ṅakmba nu bagailmba malmbinaig.

³⁸ Paulus nu tane maṅ ye kaṅgerye nda ṅgina tukunu nane nu tuku ninan suṅgonaig. Taṅamba nane numindemba tumba waṅ tugum pronaig.

21

Paulus Yerusalem kambim tuku waṅ poṅgina

¹ Sine nane kusreka waṅ poṅga pakarka kumba Kos nuy proṅen. Taṅge tiṅga kumba ka mafena le Pos nuyṅge ibeṅ kageṅ. Taṅge maṅ tiṅga kumba ka Patara proṅen.

² Pro taṅge waṅ ande Finisia kambim bafuna le ta poṅga kageṅ.

³ Sine kumba ka Siprus nuy kaṅgermba wai ṅaiṅam kumam limba ka Siria ma mbol kumba ka Tirusṅe ibeṅ kageṅ. Waṅ ta Tirus tuku agaṅ ndende kilna tuku.

⁴ Ka taṅge ibeṅ ka Yesus dubinaig mbal kile-siglika nane ndoṅ

kusem ndindo mingeṅ. Nane Tukul Guwaṅge wamdus niṅgina le Paulus Yerusalem nda kuwa ṅga peumba ṅgailkinaig ta

⁵ ait kumunṅina le sine Yerusalem kambim saka tiṅgigeṅ le Yesus dubinaig mbal naṅgine pino kiṅo turmba sine mindeka tumbraṅ suṅgo kusremba kilim ka piyal proṅen. Pro taṅge sine ṅakmba dagol tidroṅga Kuate yabaṅmba sine nane kapeniṅgigeṅ sulumba

⁶ sine waṅ poṅgigeṅ le nane luka tumbraṅ kinaig.

Agabus dir pasa ande Paulus tuku sakina

⁷ Sine Tirus kusremba ka Tolemesṅge ibeṅ kageṅ sulumba Yesus dubinaig mbal kaiyeniṅmba nane ndoṅ mara ndindo mingeṅ.

⁸ Mafena le sine maṅ kumba ka Sesareanṅge ibeṅ kageṅ. Sesareanṅge Yesus tuku pasa kukliwanu taṅgo Filipus te-silika nu ndoṅ mingeṅ. Nane buk aposel kame turniṅgam tuku taṅgo 7 madiniṅginaig ta nu nane tuku ande.

⁹ Filipus nu kulim kame bailkamba taṅgo kugatok. Nane Tukul Guwaṅge pasa saniṅganu le ismba kilemayokka minanu.

¹⁰ Sine Filipus ndoṅ mara afu mingeṅ le tuan taṅgo ande nyunu Agabus Yudeanṅge prona.

¹¹ Promba Paulus tuku let tumba nuṅe wai kupe ndaleka sakina: Tukul Guwa nu teṅenmba sakate. Let te tuku miro taṅgo Yerusalemṅge Zu mbal afu nu teṅenmba ndaleka kasomok mbal tuku wai mbolṅe palmbimṅgaig ṅgina.

¹² Taṅakina le sine nane ṅak mingeṅ ta pasa ta ismba Paulus nu Yerusalem nda kuwa ṅga sarsarmba peugeṅ kande

¹³ nu ndek sasiṅgina: Tane ndaṅam saka ye tuku malmbika wamdus piti seryade. Ye Yerusalem ka le nane afu ye muliṅtumba wandekṅge pilwaig ndeta maye. Yesus tuku ṅga ye baleyuwaig le kumam tuku ye kuru kuru ndaket ṅgina.

¹⁴ Tanjakina le sine Paulus tuku wamdus te-ibeŋe fugumba sakigen; Kuate tuku nzali mayok kuwa ŋgigen.

Paulus nu Yerusalem prona

¹⁵ Mara afu kuganaig le sine Yerusalem kambim tuku kuaneka tinŋa kagen.

¹⁶ Sesareanu tira kame afu sine mindeka kumba ka Nason tuku wande mbolŋge minam tuku progen. Tanŋo ta nu Siprusnu. Nane abo abo pasa mayenu kuklinaig le nu mbilka Yesus tina.

¹⁷ Sine Yerusalem progen le Yesus tuku mbal nane gare-gareka sine kaiyesinŋinaig.

¹⁸ Mafena le sine Paulus ndoŋ Yakobus sota kagen. Nu tugum promba gabat kame ŋakmba Yakobus ndoŋ minnaig le kanŋerkigen.

¹⁹ Paulus nu nane kaiyeningina sulumba nuŋe piro mbolŋge Kuate nu kasomok mbal ŋgamukŋge wam ke likina ta kumumba kubeu ninŋina le

²⁰ nane nu tuku pasa ismba Kuate tuku nyu te-dunŋinaig sulumba sanaig: Tira, Zu mbal gudommba nane Yesus tuku pasa mayenu ismba son ŋgade. Nane Moses tuku tukul mata kulat mayede.

²¹ Neŋge pasa ande saninŋanu ŋa afu sakade le iseg. Zu tanŋo kasomok mbal ŋgamukŋge mine likade ta nane Moses tuku tukul pasa kusreka nanŋine kiŋo kame tuku ŋgaro pike ndaka sinŋine mbuŋ kame tuku maŋau dubi ndakap ŋga ne saninŋanu ŋgade le iseg.

²² Ne tumbranŋ sunŋo mbol prowat te nane ŋakmba pasa isamŋgaig.

²³ Ta tuku sine wam ande sakube le ne kumuwa. Sinŋine tanŋo bailkamba nane piro ande kam tuku Kuate pasa sanŋrinu tunaig.

²⁴ Ne tanŋo bailkamba ta ndoŋ ulendika atrau aŋaŋ kilam tuku ndametinŋ ninŋa. Ninŋa sulumba Moses tuku tukul ta dubimba kule pismba ŋgaro minyanŋa tane atraukap. Tanŋawap sulumba nane gabat kugerkuwaig. Ne Moses tuku maŋau tanŋamba ka le nane kanŋermba

sanunŋaig: Sinŋa nu Moses tuku maŋau dubimba kate. Sine pasa isgen ta yabri pasa ŋgamŋgaig.

²⁵ Kasomok mbal Yesus tuku son ŋgade ta nane tukul afu dubikam tuku sine waŋe ande buk kuyargen. Nane afu nanŋine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Ndarenu nye ndakap. Aŋaŋmor ŋinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Tane tanŋo pino ndoŋ fare fare une ndakap. Sine tanŋamba pasa kuyarmba ninŋigen ŋga Paulus sanaig.

²⁶ Gabat mbal tanŋamba Paulus wam pagunaig le nu kumba tanŋo baiksa ta ndoŋ ulendikina. Mafena le nu nane ndoŋ Moses tuku pasa dubimba kule pismba ŋgaro minyanŋinaig. Minyanŋinaig sulumba kusem wande mbol kumba nane pris sanaig: Sine kule pismba minmba ka mara 7 mbolŋge sine aŋaŋ kilmba probe le sine ŋakmba tuku Kuate atrauka ŋginaig.

²⁷ Nane tanŋamba ka ait 7 patukina le Asia kilke mbolok Zu afu Paulus nu Zu mbal tuku kusem wande sinamŋge minna le kanŋernaig. Nane Paulus kanŋermba biye timba tanŋo pino Paulus tuku gubra tuwaig ŋga wika saninŋinaig:

²⁸ Zu mbal, sine tursinŋap o. Tanŋo te ma ŋakmba mbolŋge nu sine Israel mbal sinŋine kusem wande te sinŋine tukul pasa ta ŋakmba nu nuŋe pasambi ŋaigo siglikate. Kile nu Grik afu kilmba sinam te kumba wande kutur mbilmbilde ŋginaig.

²⁹ Pasa sakinaig ta tugunu teŋenmba. Nane buk Paulus Efesus tanŋo ande nyunu Trofimus ndoŋ Yerusalemŋge kanŋerkinaig. Kanŋerka Paulus nu Trofimus tumba kusem wande sinam kambinu ŋga idusmba minnaig.

³⁰ Kile Yerusalem ŋakmba pinderpindermba Paulus biye timba didika te-kilimnaig le nane afu kusem wande malanŋa sunaig.

³¹ Nane Paulus balewam saka minnaig le Rom kame mbal tuku gabat

sunjo Yerusalem mbal njakmba kame bunaig ta ismba

³² nu pitik ndo kame gabat afu kame mbal ndonj kilmba pinderka nane tugum pronaig. Pronaig le nane Paulus paninta minmba kame gabat sunjo nuje kame mbal ndonj kanjerka nane Paulus kusrenaig.

³³ Tanjanaig le kame gabat nu Paulus muli armbambi ndalekuwaig nga afu saningina sulumba nu mangurkinaig mbal ta kusnaningina: Tanjo te ima. Nu ame wam mbarna nga kusnaningina le

³⁴ nane ngumbeyumba pasa gabat yimyam kile-mayokkinaig.

Kame gabat nu pasa gabat ise tidingam kumuñ kuga tukunu kame mbal nane Paulus tumba nangine wande sunjo mbol kuwaig nga saningina le

³⁵ nane ndek nu tumba ka nangine wande mbol kambim tuku mbili pongam bafunaig le nane gudommba pro nu balewam sakinaig tukunu kame mbal Paulus waimbi tumba tedunga tumba wande ponginaig.

³⁶ Tanjanaig le nane gudommba kame mbal dubika Paulus balewap nga wikaraumba saka minnaig.

Paulus nu Zu mbal tugumnje pasa kuklina

³⁷ Nane mbili ponga wande sinam kambim bafunaig le Paulus nu Grik pasambi kame gabat kusnana: Ye pasa ande ne sanam kumuñ e ngina. Tanjakina le nu lafumba sana: i ... Ne Grik pasa kila?

³⁸ Ailfu Isipnu tanjo ande gabat sugo kile-ibenjam tuku tanjo najgonu kuasmbi 4,000 kame bagi njak ma baknu mbol kina ta ye ne tanjo ta nga idusit ta kuga ngina le

³⁹ nu lafumba sana: Ta yenje kuga. Ye Zunu. Yinje ma tugu Silisia. Yinje tumbran sunjo Tarsus. Ye tanjo pino manjurkaig si pasa afu saningam kumuñ e ngina le

⁴⁰ nu wokina le Paulus nu wande ta tuku mbili mbolnje tingina sulumba nu wai te-dunga nane peunimba

minna le minin-maninnaig le nu ndek Hibru pasambi nane saningina:

22

¹ Ye tuku mam kame yinje tira kame tane ye tuku pasa isap. Ye wam ande mbar ndawen ngina.

² Paulus nu Hibru pasambi saningina le nane ismba njakmba minje tukulmba amtinga minnaig.

³ Kile nu man sakina: Ye Zu tanjo. Yinje ma tugu Silisia. Yinje tumbran Tarsus. Ye kinjo fudinjo Tarsus kusremba Yerusalemnje minen. Minmba ka sunjoka Gamaliel tugum prowen le nunje singine mbun kame tuku tukul njakmba ye tumyina le kila pile mayewen. Tane tukul dubika wamdus sangrinu Kuate tuwig tanjamba ye mata tanjawen.

⁴ Ye Yesus dubinaig mbal kilmba bale farmba tanjo pino bige tidinga kilmba ndaleka muli wandeknje patike liken.

⁵ Pris mbal tuku gabat kame Israel pasa pilewanu sugo njakmba ye manau ken ta nane kila. Nane ye piro ta kam tuku Damaskusnje tira kame kilam tuku waje kuyarmba sinaig. Sinaig le Yesus dubinaig mbal bige tidinga ndaleka kilmba pro tenje piti ningam tuku ye Damaskus kambim saka ndek kan.

⁶ Ye ka Damaskus patuwen le ki mbilam bafuna le samba mbolnje bulu sunjo ande mayok ka ye kilnjayina le

⁷ ye kuru-kuruka kilke mbolnje ndeken. Tanjawen le minje pasa ande ye sayina: Saulus, Saulus, ndanam tuku ne ye tumba njayo siliyate ngina le

⁸ ye pasa ta ismba kusnawen: Sunjo, ne imanje ngen le nu man ye sayina: Ye Nasaretnu tanjo Yesus ne ye njayo siliyate ta ngina.

⁹ Tanjo kame ye ndonj minnaig ta nane bulu ndo kanjernaig. Pasa Yesus ye sayina ta nane ise ndakinaig.

¹⁰ Kile ye nu sawen: Sunjo, ye ndani ngen le nu lafumba sayina: Ne tinga Damaskus tumbran sunjo mbol

si kumba sinje mina le tanjo ande ne tugum promba ne pirokam tuku Ku-ate buk ne pilna ta sanamngat ngina.

¹¹ Bulu sunjo ta ye tuku am tina tukunu mambil fuguwen le tanjo ye ndon kagen ta ye waiwaiyumba ka Damaskus tumbrañ sunjo mbol promba tanje minen.

¹² Tanjo ande nyunu Ananias nu tanje minna. Nu Kuate kumnemnge minmba tukul ñakmba dubikina. Zu mbal Damaskusnge ñakmba nu tuku saka minnaig.

¹³ Nu ye tugum promba sayina: Tira, ne mañ am purfewa ngina kande am purfena le mambilmba nu kanjeren.

¹⁴ Kile nu ye sayina: Singine mbun kame tuku Mbarange ne nu tuku wamdus kila palmbim tuku nu tuku piro tanjo purfenñu kanjermba nu tuku minje isam tuku nu ne madina.

¹⁵ Ne wam kanjerka pasa isna ta ne ma ñakmba mbolnge lika saka le nane iswaig.

¹⁶ Ne dal ndaka Yesus tuku piro tuku sanjri tomba tinja kule pisne ta le Kuate nu ne tuku une saukamngat nga sayina.

¹⁷ Ngumneña ye luka Yerusalem prowen sulumba ye kusem wande sunjo mbolnge yabanmba kinjatanu sukmba

¹⁸ Sunjo Yesus kanjeren le nu ye sayina: Ne pitik tinja Yerusalem kusremba kua kaye. Ne tenje ye tuku pasa kukliwa ta nane ise nda ngina le

¹⁹ ye ndek nu sawen: Sunjo ye mbulit. Ye buk kusem wande ñakmba mbolnge ne son nginaig mbal kilmba ngusniñmba mulin kilmba wandeknje patike liken wam ta Yerusalem mbal ñakmba kila.

²⁰ Ne tuku pasa kukliwanu tanjo Stefanus nane nu balemba ndare kutuwe tunaig le ye nane tuku tawi kulatka nane kanjerka wam ta mayede ngen wam ta mata nane kila ngen kande

²¹ nu ye sayina: Kuga. Ne tinja le kukulni le ma masken kasomok mbal

tugum kanjat nga sayina ngina.

²² Nane Paulus tuku pasa ismba maninkinaig ma ma kasomok mbal tugum kambim tuku ngina le nane wikaraumba sakinaig: Tanjo te ñayonu. Balewap le kumwa nga wikaraumba sakinaig.

²³ Nane wikaraumba nanjine tawi kilmba kuilkuilnga tuptup roka bareñmba minnaig le kame gabat sunjo nu ndek kame mbal afu saningina:

²⁴ Nane ndanam tanjo te tuku gubra sunjo tade. Nu tumba singine wande sunjo te sinamnge mulimbi ngusap le nu pasa tugu ñakmba sakuwa le isbe ngina.

²⁵ Nane ndek nu tumba ngusam tuku kupe wai didike likinaig le Paulus nu kame mbal tuku gabat ande nu patuknje tin minna ta sana: Ye Rom tanjo. Tane ye tuku pasa te-ti ndamba ngusyam kumuñ kuga ngina le

²⁶ kame mbal tuku gabat nu pasa ta ismba nu kame gabat sunjo tugum kumba sana: i ... Ne tanjo si nane ndanjwaig nga saningit. Nu Romnu ngina le

²⁷ kame gabat sunjo pro Paulus kusnana: Ne Rom tanjo e ngina le nu au ngina.

²⁸ Tanjakina le gabat sunjo nu Paulus sana: Nane ye Romnu tanjo nguwaig nga ndametin sunjomba Rom mbal ninjen ngina le nu sana: Yinje piro tambi Rom nyu te ndaken. Ye ina sinam mayok kan ta ye Romnu ngina.

²⁹ Nane Paulus ngusam bafunaig mbal pasa ta ismba ñakmba pastinja nu kusrenaig. Kame gabat sunjo Paulus tuku tugu ise timba ye nu ngusam tuku ndalekit nga nu mata wamdus fulilkina.

Paulus nu gabat sugo tugumnge pasa kuklina

³⁰ Mafena le kame gabat sunjo ndanam Zu mbal Paulus tumba pasa mbolnge te-tinaig nga nu tugunu isam tuku idusna. Tanjamba nu kame mbal afu Paulus ndalekinaig tuku muli

kukliwaig nga saniŋmba nu pris gabat mbal Zu mbal pasa pilewanu sugo ŋakmba kile-manŋgurka Paulus tumba nane ŋgamukŋge te-tina le

23

¹ nu Zu mbal tuku gabat sugo fumble tidinga ndek saniŋgina: Tira kame, ye kiŋo fudiŋndo minmba Kuate am mbolŋge mbar ande ke ndaken kile minet ŋgina.

² Nu taŋamba sakina le pris gabat sunŋo Ananias nane afu Paulus tugumŋge tiŋ minnaig ta nu tuku miŋge katwaig nga saniŋgina.

³ Taŋakina le Paulus ndek nu sana: Ne yabri taŋgo. Ne siŋgine tukul dubimba ye pileyam iduste ta ndaŋam ne tukul lukamba ye katyam tuku sakate. Kuate ne mata katnamŋgat ŋgina.

⁴ Taŋaka sana le nane afu Paulus tugumŋge tiŋ minnaig ta nu sanaig: Ne Kuate tuku pris sunŋo tumail pante ŋginaig le

⁵ nu sakina: Tira kame, taŋgo te nu pris sunŋo ta ye gilai tukunu taŋamba sawit. Kuyar pasa teŋenmba sakate. Taŋgine gabat sunŋo ande pasa ŋayonu sa ndawap ŋgate nga saniŋgina.

⁶ Gabat sugo sugo minnaig ta nane afu Farisi afu Sadusi ta Paulus nu idusna sulumba nu wika sakina: Tira kame, ye Farisi taŋgo. Ye Farisi mbal tuku fat. Kumanu mbal maŋ tiŋgam tuku ye iduset. Ta tuku tane ye tumba pasa mbolŋge palgig ŋgina.

⁷ Nu taŋamba sakina le kile Farisi mbal Sadusi mbal ndoŋ muŋgu tulinginaig le maŋgurkinaig mbal nane pur arnaik.

⁸ Ta ndaŋam? Sadusi mbal nane teŋenmba idusde. Taŋgo kummba maŋ aboŋge nda. Eŋel kame guwa mata nda minig nga idusde. Farisi mbal nane agaŋ kame ta ŋakmba son ŋgade. Ta tuku nane muŋgu purkinaig.

⁹ Taŋamba nane sunŋomba wika-raumba muŋgu tulinga Farisi mbal afu nane Kuate tuku pasa bitekŋganu

nane tiŋga sakinaig: Taŋgo te sine nu mbolŋge mbar ande nda kaŋgereg. Guwa andeŋge ko eŋel andeŋge nu pasa tuna inde ŋginaig.

¹⁰ Nane muŋgu tulinga minnaig ma ma gubra suk suk nda niŋgina le kame gabat sunŋo nu kuru-kuruka nane Paulus piraibka balebekaig nga kame mbal saniŋgina le nane nu didika tumba naŋgine wande sunŋo mbol kinaig.

¹¹ Ait ta furir Sunŋo nu Paulus tugum promba sana: Ne kuru kuru ndaka saŋgri tiŋga. Ne Yerusalem tumbran sunŋo te mbolŋge ye tuku nyu te-mayokmba saniŋgat taŋamba ndo ne Romŋge mata ye tuku nyu te-mayokamŋgat ŋgina.

Zu afu Paulus balewam tuku pasa katnaig

¹²⁻¹³ Mafena le Zu taŋgo kuasmbi 40 limba maŋgurka Paulus balewam tuku wamdus sunŋo pilnaig sulumba nane Kuate am mbolŋge pasa saŋgrinu sakinaig: Sine Paulus balemba ndo maŋ nyamagan kule nyamŋgig ŋginaig.

¹⁴ Taŋamba nane pris gabat mbal Zu mage mage tugum kumba saniŋginaig: Sine pasa saŋgrinu Kuate am mbolŋge sakigig. Sine Paulus balemba ndo maŋ nyamagan tumba nyamŋgig ŋgigig.

¹⁵ Ta tuku tane pris mbal Israel pasa pilewanu sugo ndoŋ kame gabat tuku pasa palpe. Paulus nu te promba pasa afu tane ndoŋ maŋ kile-tidingam tuku nu sawap. Nane afu nu mindemba ilwaig le ndinŋge nu balewamŋgig ŋginaig.

¹⁶ Paulus kulim nuŋe tuku kiŋo nu nga nuŋe balewam sakinaig ta isna sulumba nu kame mbal tuku wande sunŋo sinam kumba nga nuŋe kila sana le

¹⁷ nu ndek kame gabat ande wika sana: Taŋgo mo te tumba taŋgine gabat sunŋo tugum kaye. Nu pasa ande ŋak ŋgina.

¹⁸ Nu taŋgo mo ta tumba gabat tugum kumba sana: Muliŋ tanu taŋgo Paulusŋge taŋgo mo te ne ndoŋ

pasa ande sakam tuku sayat le tumba ne tugum prowet ngina le

¹⁹ kame gabat nu waimbi biymba te-yamokmba kile saya le isi ngina.

²⁰ Tanjakina le nu ndek kame gabat sunjo sana: Nane Zu mbal manjurka pasa ndindo katmba sakaig le isit. Indole ne Paulus kukula le pasa pilewanu mbal tugum kumba pasa afu manj kile-tidingam tuku ne yabrianmngaig.

²¹ Ne nane tuku pasa ismba kumu ndawa. Nanjine tango 40 limba nane ndinje kuirka Paulus balewam tuku tair minamngaig. Nane Kuate am mbolnje pasa sangrinu sakinaig: Sine Paulus balemba ndo manj nyamagan kule nyamngig nginaig. Kile nane kuaneka Paulus balewam saka ne tuku pasa ndo tairnga minig ngina.

²² Tanjaka sana le kame gabat sunjo ndek nu sana: Pasa sayate te ye nu sawit nga ande sa ndawa ngina. Tanjamba wam pagumba kaye ngina le nu kina.

²³ Kile kame gabat sunjo nu kame gabat armba wika sanikina: Tale kame mbal 200 hos ponu tuku 70 turmba kilmba Sesarea kambim tuku kuanekap. Tango 200 tui njak mata tane mindeka kambim tuku saningap. Tanjamba furir ait 9 mbolnje njakmba kile-manjurkap sulumba

²⁴ Paulus tumba hos mbolnje pilmba nu te-ngamumba kulat mayemba gabat sunjo Feliks tugum kape ngina.

²⁵ Kame gabat sunjo nu tanjamba nale wam paguka wane ande Feliks tambim tuku tenemba kuyarna.

²⁶ Gabat sunjo Feliks kaiye.

²⁷ Zu mbal nane tango te biye timba balewam bafunaig le nu Romnu tango nginaig le ye pasa ta isen sulumba kame mbal afu kilmba kumba ka Zu mbal ngamuknje te-luka ten.

²⁸ Nane ame wam tuku tango te tumba pasa mbolnje palmbim bafunaig le ye tugunu isam tuku nu tumba ka nanjine pilewanu mbal tugumnje te-tiwen.

²⁹ Ye nane tuku pasa gabat isen ta nu balewam tuku ko mulintam tuku kanjer ndawen. Nu Zu mbal tuku tukul afu lukakina ta tuku ndo nu tumba pasa mbolnje pilnaig.

³⁰ Ailfu Zu mbal nu balewam tuku pasa katnaig ta andenje kite ye sayat le ye pitik ndo kame mbal kukulninget le nu tumba ne tugum prode. Zu mbal afu Paulus tuku gubra njak ta nane ndek kumba ne ndonj te-tiwam tuku saninggen.

Not ndo.

Ye Klaudius Lisias.

³¹ Kame mbal nu tuku wam pagu pasa kumumba furir Paulus tumba kumba ka Antipatris tumbran sunjo mbol pronaig.

³² Mafena le kame mbal luka nanjine wande sunjo mbol Yerusalem kinaig le hos njak mbal ndo Paulus mindemba tumba Sesarea kinaig.

³³ Kumba ka Sesarea promba Paulus tumba gabat sunjo Feliks wai mbolnje pilmba wane turmba tunaig.

³⁴ Nu wane ta yaika burkina sulumba nu ndek Paulus kusnana: Ne anikok ngina le ye Silisianu ngina.

³⁵ Tanjakina le nu sana: Nane ne pasa mbolnje pilnaig mbal te prowaig le ye ne tuku pasa te-tiwi ngina. Tanjamba nu kame mbal saningina le Paulus tumba Herodus nu wande sunjo pilna ta sinamnje pilmba kulatkinaig.

24

Paulus nu Feliks tugumnje pasa kuklina

¹ Paulus nu mara 5 Sesareanje minna le pris sunjo Ananias Zu mbal tuku tango mage mage turmba Yerusalemnje ndek Sesarea pronaig. Tango ande pasa te-tiwam tuku kila sunjo njak nyunu Tertulus nu ndonj pronaig. Pro gabat sunjo tugumnje nane Paulus tumba pasa mbolnje pilnaig.

² Gabat sunjo ta Paulus wikina le Tertulus nu Paulus mbarna nga tenemba sakina: Feliks sinjine gabat

sunjo, ne kilke te kulat mayete le sine kame kugatok mineg. Ne manau njaigonu afu kanjerka kile-tidinga manau kitek magenu tumsingit.

³ Ta tuku sine Zu mbal ma njakmba mbolnje ne tuku sakeg.

⁴ Ye ne tuku ait puram idus ndawet. Ye pasa fagnu ndo ne isam tuku sanamngit.

⁵ Tango te nu maim maim tugu. Nu ma njakmba mbolnje Zu mbal tetkate le nane ngamuknje kame pulukate. Zu afu singine manau kusrekade le sine nane Nasaretnu ngeg ta nu nane tuku gabat minit.

⁶ Ta ndo kuga. Nu sine tuku kusem wande sunjo kutur pile tambim bafuna le sine nu biye tigen. Nu biye timba singine tukul manau mbolnje nu tuku pasa pilengam sakigen ta

⁷ kame gabat Lisias nu pro nuje kame mbal saningina le nane sine tuku wai mbolnje nu tumba kinaig.

⁸ Sine nu tuku pasa njak mbal sine ne tugum promba pasa te-tiwam sasingina. Nuje mbar njakmba sakeg te ne nu kusnawa ta sanuwa le isamngat nga Feliks sana le

⁹ Zu mbal afu Tertulus turmba pasa tugu ndindo Paulus tuku sakinaig.

¹⁰ Tanjakinaig le gabat sunjo Feliks gabatmbi saka ngina le Paulus ndek nu sana: Gabat sunjo, ne yar gudommaba sine Israel mbal tuku pasa pilengate. Ta tuku ye yije pasa ne isam tuku piti kugatok sanamngit.

¹¹ Ye Kuate tuku nyu te-dunga nu mbarinjam tuku Yerusalem prowen ta mara 12 kuganaig. Ne nane afu kusnaninga ta pasa ndui ta isamngat.

¹² Yerusalem kusem wande sunjo mbolnje ye ande ndon pasambi munju tulingen le kanjer ndanaig. Kusem wande fonfon ko tumbran sunjo sinamnje tango pino sisenninganu wam ta mata ke ndaken.

¹³ Ye mbaranu pasa ta nane tugunu te-mayoke fugude.

¹⁴ Nane pasa ande ne sanaig ta son. Yesus tuku manau yabrikanu ngade ta ye nu dubimba manau tamba sine tuku mbun kame tuku Kuate

mbarinjet. Ye tukul pasa tuan tango tuku kuyar turmba son nget.

¹⁵ Zu mbal nane tango magenu njaigonu kumwaig le Kuatenje kile-tidingamngat nga idusde ta ye mata tanamba iduset.

¹⁶ Ta tuku ye mara mara Kuate am mbolnje tango pino am mbolnje manau tinreknu kam tuku ndo idusmba matuk tukulket.

¹⁷ Ait kuenu ye Yerusalem kanjer ndamba ailfu ndo yije mbal turkam tuku ye ndametin kilmba Kuate atraukam tuku prowen.

¹⁸ Ye Kuate atraukam tuku ngarosu minyanja ka kusem wandeknje minen le nane ye kanjeryinaig. Ye tango gudommaba ndon zigna minen le kanjer ndayinaig. Asianu Zu afu pro tanje ye te-silikinaig ta

¹⁹ nane kile aninge minig? Nane ye tuku pasa njak ndeta pro ne tugumnje sakuwaig.

²⁰ Ye Zu mbal tuku pasa pilewanu sugo tugumnje pasa kukliwen ta tango kame tenge minig ta nane isnaig. Nane ye tuku pasa ande isnaig ndeta kile sanuwaig.

²¹ Ait ta ye nane ngamuknje wika saken: Kumanu mbal man abonja tinungaig ngen. Ta tuku nane ye pasa mbolnje pilnaig inde nga Feliks sana.

²² Feliks nu Yesus dubinaig mbal tuku manau buk kila pilna tukunu nu nane tuku pasa te-ibenmba saningina: Tanjaig. Kame gabat sunjo Lisias te prowa le ye tane tuku pasa te-tiwamngit ngina.

²³ Tanjakina sulumba nu kame mbal tuku gabat sana: Tane Paulus tumba kumba kulatkap. Nu sungomba tukul ndamba nuje gulab afu nu turam tuku peu ndaningap ngina.

²⁴ Ait afu kuganaig le Feliks nu piyo nuje Drusila ndon luka pron-aik. Piyo nuje nu Zunu. Feliks nu Paulus wikina le nu nale tugum promba Kristus Yesus tuku sangri tomba tingam tuku wam sanikina.

²⁵ Manau tinreknu nzali njaigonu towam tuku Kuate nu sine njakmba pilesingam tuku manau ta njakmba

sakina le Feliks nu kuru-kuruka Paulus sana: Ye ait ande mayenu kanjermba ndeta ne manj wikamngit. Kile ne kaye ngina.

²⁶ Feliks nu wamdus ande tina ta tenjemba. Paulus tuku ndametin ande ake didika tumba nu muli wandeknge paskam idusmba nu mara gudommba Paulus wika nu ndonj pasapasakanu.

²⁷ Yar armba kugana le Porsius Festus nu Feliks tuku ma tina. Feliks nu nuje piro kusremba Zu mbal nu nzaliwaig nga Paulus muli wandeknge kusrena le minna.

25

Paulus nu Festus tugumnge pasa kuklina

¹ Festus nu piro tugu pilna le ait kenmba kinaig le nu Sesarea kusremba mbumba Yerusalem kina.

² Nu kumba ka Yerusalem prona le pris gabat mbal Zu tanjo nyu njak nane pro Paulus nu mbarna nga Festus sanaig.

³ Paulus nu pro Yerusalemnge pasa te-tiwa nga nane nu sarsarmba minnaig. Nane Paulus tumba kuwaig le ndinngge balewam idusmba tanjamba nu kusnamba minnaig le

⁴ Festus nu nane saningina: Kuga. Paulus nu Sesareanngge muli wandeknge minit. Ait afu kugawaig le ye mata ndek kanjit.

⁵ Tane tanjine tanjo nyu njak njak ye ndonj kumba ka nzingge tane Paulus tuku pasa njak ndeta nu tumba pasa mbolngge palpe ngina.

⁶ Festus nu Yerusalemnge mara 8 ko 10 kuganaig le manj luka Sesarea ndek kina. Zu mbal afu mata nu dubimba ndek kinaig. Mafena le Festus nu pro pilewam tuku mbili mbolngge minyoka afu saningina le Paulus tumba pronaig.

⁷ Tumba pronaig le Zu mbal Yerusalemnge ndek kinaig ta nane Paulus te-ngamumba mbar manjau sugo afu kanu nga sakinaig ta tugu bitekngge fugunaig.

⁸ Kile Paulus nu nane tuku pasa lafumba sakina: Ye Zu mbal tuku tukul

ko kusem wande sunjo ko Sesar tuku nyu mbolngge mbar ande ke ndaken ngina.

⁹ Tanjakina le Festus nu Zu mbal nu nzaliwaig nga nu Paulus sana: Ne mbumba Yerusalem kaye le ye ka ambenge ne tuku pasa te-tiwi e nga kusnana kande

¹⁰ Paulus nu sakina: Ye mbumba Yerusalem kine nda. Rom gabat sugo pasa pilewanu wande noten. Tenje ye tuku pasa te-tiwap. Ye Zu mbal tugumngge mbar ande ke ndaken ta ne mata kila.

¹¹ Ye tanjo njayonu mbar ande kumba ta ye kumam kumu. Zu mbal nane yabri pasa ndo sakade. Ande nu ye tumba nane tuku wai mbolngge palmbim kumu kuga. Ye Sesar tugum kumba pasa te-tiwam tuku iduset ngina.

¹² Tanjakina le Festus nu ka nuje gabat kame ndonj pasata nu Sesar tugum kuwa e ko nda kuwa nga saka nane tuku wamdus ismba pro Paulus sana: Ne Sesarngge ne tuku pasa iswa nga sakat not ndo. Ye ne kukulni le Sesar tugum kanjat ngina.

Mandor Agripa nu Festus tugum prona

¹³ Mara afu kuganaig le mandor Agripa piyo nuje Bernise ndonj gabat sunjo kitek Festus kaiyewam tuku pronaik.

¹⁴ Nale nu ndonj tanje minnaig ma ma Festus nu Paulus tuku Agripa sana: Ailfu gabat sunjo Feliks nu kambim nga tanjo ande muli wandeknge kusremba kina.

¹⁵ Ye mbumba Yerusalem kan le pris gabat kame Zu mage mage tanjo ta mbarna nga sayumba lafu njayonu tawe nginaig le

¹⁶ ye nane saningen: Sine Rom mbal tuku manjau tanjo ande mbarte le ande nu pasa mbolngge pilit ta nale kumu kumu tinja pasatade. Nu tuku pasa ismba ndo lafunu tuweg ngen.

¹⁷ Nane ye ndonj te pronaig ta ye dal ndaken. Mafena le ye pasa pilewam tuku mbili mbolngge minyoka

saningen le Paulus tumba pro sine ngamuknje te-tinaig.

¹⁸ Tanjanaig le nu pasa mbolnje pilnaig mbal nane tinga Paulus nu mbar sungowanu sakinaig le mbar ande njonu kanu nga idusen ta ye kanjer ndawen.

¹⁹ Nane Paulus ndon nanjine manau tuku wamdus purkinaig. Tango ande nyunu Yesus kummba man tinganu sakina le nane nu nda tingina nga nu tuku gubra tinaig.

²⁰ Ye nane tuku pasa te-tiwam tuku ndin inum kanjer ndamba nu ka Yerusalemnje pasa te-tiwa nga sawen ta nu mbulna.

²¹ Nu muli wandeknje minmba Rom gabat Sesarne nu tuku pasa isam tuku sakina. Ta tuku nu muli wandek sinamnje minwa le ndin ande kanjermba nu kukuli le Sesar tugum kuwa nga minde minet nga Agripa sana.

²² Kile Agripa ndek Festus sana: Ye mata tango ta tuku pasa isam nza-liyate ngina le Festus nu sakina: Ata. Indole ne isamngat ngina.

²³ Mafena le Agripa nale Bernise ndon nakile tawi magenu silika mindepiye mayemba mangur ma mbol pronaik. Kame mbal tuku gabat sugu sugu Sesarea nyu jak mbal mata pronaig. Nane jakmba mangurkinaig le Festus nu afu kukulningina le Paulus tumba pronaig.

²⁴ Pronaig le Festus nu sakina: Mandor Agripa, tane jakmba tenge minig mbal tane isap. Tango te kanjerap. Zu mbal Yerusalemnje afu tenge nane jakmba mara mara minje fetka tango te njonu balewa nga sayumba minig ta

²⁵ ye nu balewam tuku mbar ande kanjer ndawen. Nu gabat sunjo Sesar tugumnje pasa te-tiwam sayina tukunu ye nu kukuli le Sesar tugum kuwa nga idusmba minet ta

²⁶ ye tango te ame wam mbarna ta singine gabat sunjo saki le iswa. Ta tuku mandor Agripa tane jakmba nu tuku pasa isap nga nu wikit le te prowat. Sine jakmba nu tuku pasa

ismba nu ame manau mbarna ta kila pilmba ye Sesar tuku waje ande kuyaramngit.

²⁷ Ake kukuli ta mayenu kuga. Nu mbarna ta turmba kuyaram tuku nga Agripa sana.

26

Paulus nu Agripa tugumnje pasa kuklina

¹ Kile Agripa nu Paulus sana: Ne nane wam kube saka le sine isbe ngina. Tanakina le Paulus nu pasa tugu palmbim nga wai kuitka sakina:

²⁻³ Mandor Agripa, Zu mbal tuku mine manau ta ne kila. Ta tuku Zu mbal nane ye mbaranu nga sakade ta ye ne tugumnje sakam tuku gareyate. Ye tuku pasa te mbule ndaka isa.

⁴ Ye Yerusalemnje yije mbal ndon kijo ndo minmba ka sunjoken. Zu mbal jakmba ye tuku mine kila.

⁵ Ne nane kusnaninga le ye Farisi tuku manau dubiken ta sanamngai. O buk nane wam ta kila minnaig. Sine Farisi mbal sine Zu mbal jakmba linimmba tukul pasa dubikam tuku matuk tukulkeg.

⁶ Kuate nu kumanu mbal tingamngai nga singine mbun kame saningina wam ta ye sunjomba iduset. Ta tuku ye pasa mbolnje minet.

⁷ Sine Zu mbal tugu 12 jakmba ki furir pasa ta idusmba Kuate mbarimmba alonu tairnga mineg. Ye alonu ta kanjeren nga saket. Ta tuku Zu mbal ye tumba pasa mbolnje pilnaig.

⁸ Ndanam tane Kuate nu kumanu mbal kuagnekam kumun kuga nga idusde?

⁹ Ye mata Nasaretnu tango Yesus tuku piro Yerusalemnje njayo silimba ye wam mayewet nga idusen.

¹⁰ Pris gabat mbal nyu sinaig le ye nu tuku mbal mulin kilmba wandeknje patiken. Afunje nane pasa mbolnje kile-tidinga baleningam sakinaig ta ye mata woken.

¹¹ Kusem wande mbolnje nane Yesus tuku nyu njayo siliwaig nga piro karenj ninggen. Nane afu kua kinaig

le ye gubra kagli firka nane dubika kasomok mbal tuku tumbran sugo yimyam mbolnge sota liken.

¹² Mara ande pris gabat mbal ye Yesus dubinaig mbal bige tidinjam tuku nyu sinaig le ye Damaskus kambim tuku kan.

¹³ Ye ndin dubimba kumba ka ki mbilam bafuna le samba mbolnge bulu sungokanu ki tuku bulu limba mayok kina sulumba mbal ye ndon kagen ta nakmba kilnasinina.

¹⁴ Kilnasinina le sine kilke mbolnge ndek tiri-turugen le minge pasa ande Hibru pasambi sayina: Saulus, Saulus, ndanam tuku ne ye nayo siliyate. Ne baflo tana nane nzali dubite le nane kulat tanonge katnate le rar kamuste ngina le

¹⁵ ye nu kusnawen: Sunjo, ne imange ngen le nu man sayina: Ye Yesus ne nayo siliyate ta.

¹⁶ Kile ne tinga. Ne ye tuku piro biymba wam kanjerkat te afu man tumni le wam nakmba ta nane afu saninjam tuku ye ne tugum mayok kat.

¹⁷ Ye ne kukulni le Zu mbal kasomok mbal tugum kangat. Nane ne nayo silinam iduswaig le ye ne turni le ne nayo siline nda.

¹⁸ Ne nane wamdus purfeu serninga le ma make tuku manau kusremba bulu mbolnge prowam tuku ne kukulnet. Nane Satan tuku sanjri nakmba kusreka Kuate tugum kuwaig le nu nane tuku une sauke ninjua le nane Kuatenge madininina mbal ndon ulendikamngaig. Ta tuku ne kukulnet nga sayina.

¹⁹ Mandor Agripa, ye samba mbolnge pasa sayina ta ye dubi mayewen.

²⁰ Ye ambonga Damaskus mbal tugumnge pasa kuklimba nane ngamungal biye mbilmba nangine manau najgonu kusreka Kuate dubimba manau kitek ta tuku alonu kile-mayokkuwaig ngen. Ngumnenja ye Yerusalemnge Yudea ma tugu nakmba mbolnge kasomok mbal

turmba ngamuknge pasa ndui ta kuklimba saninjen.

²¹ Wam ta tuku Zu mbal nane ye kusem wandeknge minen le ye biye tiyumba baleyam sakinaig.

²² Baleyam sakinaig ta mara mara Kuate ye turyumba ka kile turyate le tane nyu nak mbal nyu kugatok ngamuknge pasa kukliwet. Moses tuan tanjo nakmba wam prowam tuku buk sake likinaig ta ndo kuklimba saket. Ye pasa kise sa ndaket.

²³ Pasa ta tenemba. Kristus nu rar sunjo tuwa sulumba kumanu mbal ti ndanguwaig le nu ambonga tinungat. Tanawa sulumba nu Zu mbal kasomok nakmba kilmba bulu mbolnge patikamngat nga Agripa sana.

²⁴ Paulus nu tanamba sana le Festus nu kuenka sakina: Paulus, ne itulu nginngankate. Ne waje burka kila sunjo tina tambik ne itulu nginngankam bafute ngina le

²⁵ nu lafumba sakina: Gabat sunjo Festus, ye tanjo itulu nginngankade tana kuga. Ye pasa purfennu tugusek ndo saket.

²⁶ Mandor Agripa, ye pasa saket te nakmba ne kila. Ye wam kubeu tinget te kuirka pro ndanaig. Ne o buk isna. Ta tuku minge bulokmbi ne sanet.

²⁷ Ye ne kusnanet. Ne tuan tanjo kame tuku kuyar son ngate e? Ne son ngate ta ye kila ngina.

²⁸ Tanakina le Agripa nu sana: Ne ait fagnu ndo pasa sayate ta mbolnge ye pitik ndo Kristen mayok kinet nga ne iduste e ngina le

²⁹ Paulus nu sana: Ne tane nakmba tenge minig tane pitik ndo ko gitmba mbilka ye minet tenen mayok kambim tuku ye Kuate sunjomba yabanjet. Ye mulintanu minet tenemba minap nga idus ndawet ngina.

³⁰ Tanakina le mandor Agripa gabat sunjo Festus piyo nune Bernise nane tanje minnaig mbal nakmba tinjinaig.

³¹ Tinga mayok ka nangine nangine saka ismba tanjo te kumam tuku ko mulintam tuku wam ande kanjer ndagig nga saka kinaig.

³² Kumbange Agripa nu Festus sana: Tanjo te Sesarne nu tuku pasa te-tiwam tuku sakina. Kuga kande kile paska pitaiwet kande ngina.

27

Paulus nu Rom kuwa nga kukulna

¹ Gabat kame nane Paulus wan ponga Itali kilke mbol kuwa nga nu mulin kilanu tanjo afu ndon kilmba kame gabat ande wai mbolnge patikinaig. Kame gabat nyunu Yulius. Nane Sesar tuku kame mbal. Ye Lukas nane ndon kan.

² Wan inum Asia ma tugu mbolnge kundu mindek iben ka kambim bafuna le sine pongigen. Wan ta Adramitium tumbra tanjo mbolnge minna tuku. Masedonia tanjo Aristarkus nu Tesalonikanu nu sine ndon kagen.

³ Sine kumba mafena le Sidon tumbra tanjo mbolnge iben kagen. Tumbra tanje Yulius nu Paulus mbolnge wam mayemba nune gulab kame afu sotuwa le turwaig nga sana le sine kagen.

⁴ Luka pro wan ponga kumba bubre tumailamnge prona le sine bubre kua ka Siprus nuy najam kumam limba kagen.

⁵ Kumba ka Silisia le Pamfilia ma linimba ka Lisia ma tugu tumbra tanjo Miranje iben kagen le

⁶ tanje wan inum Itali kilke mbol kambim bafuna le kame gabat nu wan ta te-silikina le sine nakmba wan ta ponga kagen. Wan ta Aleksandria tumbra tanjo mbolnge minna tuku.

⁷ Kumba ka bubre fare fare prona le sine minde bada sungoka gitmba ka Nidus tumbra tanjo patugen. Pakarka kambim tuku burenge tukulsingina le sine kumba ka Kreta nuy ndinam kumam kumba piyal make make kagen.

⁸ Piyal make dubimba minde bada sungoka kumba ma ande nyunu Kundu Mayenu tanje iben kagen. Ma ta tugumnge tumbra tanjo ande nyunu Lasea minna.

⁹ Zu mbal nyamagan kusrekanu ait sunjo buk kugana le sine dalka mingen tukunu Paulus nu bubre sunjo tingam tuku ait prote nga nu ndek nane saningina:

¹⁰ Tanjo kame, sine wan ponga man kambim bafube ta sine piti ande te-silinungig. Agan ndende wan nak sine tanjo turmba ngisinungig. Ye tanjamba kamusmba saket ngina kande

¹¹ kame gabat tanjo nu Paulus tuku pasa nda isanu sukmba wan kulat tanjo wan miro nale tuku pasa ndo ismba dubina.

¹² Sine Kundu Mayenunge mingen ta bubre ait mbolnge mine mayewam kumun kuga tukunu nane gudumba kambim saka sine Feniks kine tumbe nginaig. Feniks nu nuy ta tuku kundu ande. Ma ta bubre kua ka mine mayewam kumun. Nane tanje bubre ait kugawa nga tairnga minam sakinaig.

¹³ Bubre taleu fudinmba fitna le ariya kile sine kab nga saka anja didika Kreta nuy make make kagen.

¹⁴ Sine kumba dir kagen le Kreta nuy kumamnge bubre sunjo ndekina. Bubre ta nyunu Dunje Yawan.

¹⁵ Ndeka wan kaduna le sine wan mbilmba yalmbim fugumba tanjaig ngigen le burenge sine mbitisingina le kagen.

¹⁶ Sine kumba ka ka nuy ande fudinndo nyunu Kauda ndinam kumam kumba make make kagen ta minde bada sungoka dingi ngisikikat nga te-mbolmba wan mbolnge pilgen sulumba kagen.

¹⁷ Dingi te-mbolmba wan fetkikat nga nane ngirpenu muli karennumbi kuse likinaig. Afrika ma paranu mbolnge wan ndinikat nga kuru-kuruka lai kile-ibenkinaig le burenge wan mbitina le kagen.

¹⁸ Bubre yu sunjo tinga sine kilmba kulisoknga ka mafena le wan bulkam tuku agan ndende afu yu pankinaig.

¹⁹ Kumba ka man furirmba mafena le nanjine waimbi wan tuku agan afu pankinaig.

²⁰ Kageŋ ka ait afu ma dabuka pa guwa tiŋgina le sine ki mbai kaŋger ndakigeŋ. Bubre yu suk suk nda tiŋga sine kilmba kublisiŋgina le sine wamdus mayenu pro kinaig le ngisikamŋgig ngigeŋ.

²¹ Nane ait kuennu isukuse ndakinaig le Paulus nu nane ngamukŋge tiŋga saniŋgina: Taŋgo kame, tane ye tuku pasa ismba Kreta nuy mbolŋge mingeŋ kande sine piti teŋen te-sili ndaka waŋ mbolŋge agaŋ ŋakmba kumumbi minig kande.

²² Tane wamdus fulil ndaka saŋgri tiŋgap. Sine taŋgo ŋakmba ngisike nda. Waŋ ndo ngisikamŋgat.

²³ Ye Kuate tuku taŋgo ye nu mbariŋet tuku. Furir nu eŋel ande kukulat le pro ye sayat:

²⁴ Paulus ne siŋka gabat suŋgo Sesar tugum kaŋgat. Ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne turnuwa le ne mbolŋge nane ŋakmba mine mayewamŋgaig ngina.

²⁵ Ye Kuate tuku saŋgri tomba tiŋget. Nu pasa sayat ta kumuwamŋgat. Ta tuku tane wamdus fulil ndaka saŋgri tiŋgap.

²⁶ Bubreŋge waŋ mbitiwa le nuy ande mbol prowamŋgat ngina.

²⁷ Kusem armba kugana le furir ait ta sine Adria yu mbol fare fare pinderka kumba furir ngamu waŋ tuku piro mbal sine kilke ande patuweg kande ŋga idusmba minnaig.

²⁸ Taŋamba nane ndek muli agaŋ ande pitinu ŋak yu butonu katesewam tuku bukŋga didika burka 40 mita taŋaŋ kaŋgernaig. Maŋ dirdirka kumba bukŋga didika burkinaig ta 30 mita.

²⁹ Waŋ tuku piro mbal mbuŋ mbolŋge waŋ fetkikat ŋga waŋ pine mbolŋge aŋga baikamba pankinaig sulumba ma purfewa ŋga yabaŋmba minnaig.

³⁰ Kile waŋ tuku piro mbal kua kambim saka aŋga afu waŋ ndumor mbol pankam kineg ŋga diŋgi kuklimba yu mbol pilnaig le

³¹ Paulus nu kaŋgerka kame mbal naŋgine gabat turmba saniŋgina:

Nane si waŋ kusrewaig ta tane ngisiniŋgaig ngina.

³² Taŋakina le kame mbal diŋgi tuku muli pike pugurkinaig le ake faitka kina.

³³ Mafewam patukina le Paulus nu nane isukuswaig ŋga sarsarniŋmba saniŋgina: Tane kusem armba ngisini tuku wamdus fulilka nyamagaŋ afu tugusemba nye ndakinaig.

³⁴ Tane nyamagaŋ afu kilmba nyap ŋget. Nyamagaŋ ta taŋgine ŋgarosu saŋgri pilewam tuku. Sine kume nda. ŋakmba mage minamŋgig ŋga saniŋgina.

³⁵ Nu pasa ta sakina sulumba nu bret afu kilmba Kuate gare pasa tuna sulumba nane ŋakmba am mbolŋge fetfetmba nyina le

³⁶ nane wam ta kaŋgermba wamdus bulkinaig le nane mata nyamagaŋ afu kilmba nyinaig.

³⁷ Sine waŋ mbolŋge mingeŋ mbal ta 276.

³⁸ Nane ŋakmba isukusnaig sulumba waŋ bulkuwa ŋga wit ŋakmba kilmba yu pankinaig.

³⁹ Mafena le ma ande kaŋgermba nginŋganka kundu ande kaŋgermba sine ka siŋge ibeŋ kambim tagobe nginaig.

⁴⁰ Nane ndek aŋga ŋakmba muli pike pugurka kusreka ulum muli kuklinaig sulumba kile ndumor mbolŋge lai ta kuklimba te-dunga piyaŋge ibeŋ kambim tuku kageŋ.

⁴¹ Kageŋ ka yu tonjel tiŋganu ma ta mbolŋge waŋ ma paranu poŋga ndiŋkina le yu mbalo sugo sugo tiŋga waŋ pine kumam katnaig le fetkina.

⁴² Fetkina le muliŋ kilanu mbal ibeŋ ka kua kubekaig ŋga kame mbal nane bale farkam bafunaig le

⁴³ kame mbal tuku suŋgo nu Paulus turam tuku idusmba nane tuku wamdus muku serniŋgina. Taŋamba nu sine ŋakmba sasiŋgina: Tane kage kila mbal amboŋga patenga kageka kape.

⁴⁴ Tane kage gilai mbal ail baŋ ko waŋ tuku ail isu afu kilmba kageka kape ngina le sine ŋakmba

kageka kumba ka piyalŋe kumumbi promba ibeŋ ka tabek kageŋ.

28

Paulus nu Malta nuy mbolŋe minna

¹ Sine ŋakmba kumumbi tabek kageŋ sulumba nuy ta nyunu Malta ŋginaig le isgeŋ.

² Yamban mbal nane sine kulat magekinaig. Sawe piymba murke suŋgo prona le nane pa dikŋga sine pa likam tuku sasiŋginaig.

³ Sine pa likmba minmba Paulus nu pa afu kilmba maŋgurka pa mbolŋe patikina le kame mbeŋ ande pa kamusmba mayok ka Paulus wainu make ndiŋna.

⁴ Taŋana le Malta mbal nane Paulus tuku wai mbolŋe mbeŋ kuiŋga minna le kaŋgermba naŋgine naŋgine ndek sakinaig: Nu taŋgo balewanu taŋgo. Yu mbolŋe ŋgisi ndakat ta kile nuŋe mbar tuku mbeŋŋe makewat ta kile kumamaŋgat ŋginaig.

⁵ Taŋakinaig le Paulus nu ndek wai pareŋ-pareŋna le mbeŋ pa mbolŋe ndekina le nu maye minna.

⁶ Kile Malta mbal nane nu tuku wai fulilkamaŋgat e ko nu am purwa le ndekamaŋgat e ŋga idusmba nu kaŋgermba minnaig. Taŋamba idusmba minnaig ta Paulus tuku ŋgaro mbolŋe maŋau ande mayok ndakina le nane wamdus mbilmba sakinaig: Nu mbara ande ŋginaig.

⁷ Nuy ta tuku gabat suŋgo Publius. Sine nu tuku kilke patumba tabek kageŋ. Publius nu sine kilmba mara keŋmba nu sine kulat magekina.

⁸ Ait ta mbolŋe Publius tuku mam nuŋe nu guaze suŋgo ŋak minna. Nu ŋgaro pa tiŋga pinem ndare ŋak kumba minna le Paulus nu tugum kumba Kuate yabaŋmba wai nu mbolŋe patikina le mayekina.

⁹ Mayekina le nuy ta tuku guaze mbal afu isnaig sulumba nane Paulus tugum pronaig le nu nane wakeikina le ŋakmba magekinaig.

¹⁰ Magekinaig sulumba nane maŋau gudommba sine mbolŋe

ke likinaig. Taŋamba ŋgumneŋga kambim bafugeŋ ait mbolŋe sine agaŋ ndende kugatok ta kumumbi kilmba sine siŋginaig.

Paulus nu Rom kina

¹¹ Aleksandria tumbraŋ suŋgo tuku waŋ ande bubre mindemba Maltanŋe minna. Naŋgine mbara suŋgo Sus tuku kiŋo armba kanunu wakeika waŋ ndumor mbolŋe patikinaig.

Tambun keŋmba kuganaig le sine waŋ ta poŋga kageŋ.

¹² Kageŋ ka Sirakusŋge ibeŋ ka mara keŋmba taŋge mingeŋ.

¹³ Taŋge tiŋga pikir-pakarka Regiumŋge ibeŋ kageŋ. Taŋge ait ndindo mingeŋ le bubre ande sine ŋgumnemŋge tiŋgina le sine bubre ta sumba pinderka kumba ka furirmba mafena le sine Puteoliŋge ibeŋ kageŋ.

¹⁴ Tumbraŋ suŋgo ta mbolŋe Yesus tuku mbal afu kaŋgerkigeŋ le sine nane ndoŋ minam tuku sasiŋginaig le sine kusem ndindo nane ndoŋ mingeŋ. Taŋamba maŋ tiŋga ndinmba ka Rom tuku tumbraŋ foŋfoŋ mbol progeŋ.

¹⁵ Romŋge Yesus son ŋginaig mbal sine tuku pasa ismba afu ka sine Apias tumbraŋ maŋgurkanu ma mbolŋe kaŋgersiŋginaig. Afu nane ka ma ande nyunu Badbaid Keŋmba mbolŋe kaŋgersiŋginaig le Paulus nu nane kaŋgerka Kuate gare pasa samba ŋgamuŋgal bulkina.

¹⁶ Sine Rom progeŋ le Rom tuku gabat kame Paulus tumba muliŋtanu taŋgo taŋaŋ pile ndaka wande ande mbol pilmba kame taŋgo ndindo nu kulatkuwa ŋginaig.

Romŋge minnaig mbal pasa mayenu isnaig

¹⁷ Mara keŋmba kuganaig le Zu mbal tuku gabat kame Romŋge minnaig ta Paulus nu nane kile-maŋgurka saniŋgina: Tira kame, Zu mbal afu Yerusalemŋge ye tumba pasa mbolŋe pilmba Rom mbal tuku wai mbolŋe pilnaig. Ye siŋgine mbuŋ kame tuku tukul ande luka ndawen.

Singine tango inum mata nayo sili ndawen.

¹⁸ Rom mbal ye tuku manjau pilenga ye baleyam tuku mbar inum kanjer ndamba ye paska pitaiwam tuku sakinaig.

¹⁹ Sakinaig ta Zu mbal sangri tinga Rom mbal tuku pasa pitainaig. Ta tuku ye ndin ande kanjer ndamba Rom gabat Sesarngge ye tuku pasa tetiwa ngen. Ye yiye Israel mbal pasa mbolnge patikam idus ndawet.

²⁰ Sine Israel mbal tango ande pro singine muskil kile-tidinge singam tuku tairnggeg. Ye tango ta tuku saka minet sulumba muli wandekngge minet. Ye tane ndon pasatam tuku wike liken ta tugunu not ngina.

²¹ Tanjakina le nane nu sanaig: Yuda mbal ne tuku manjau ta tuku waje afu kuyarnimba sine kila sandasinginaig. Afu te prode ta mata ne mbaranu nga sa ndakade.

²² Ma njakmba mbolnge Nasaretnu tango Yesus tuku mbal manjau njayonu dubide ta ndo sakade le iseg. Ta tuku sine ne tuku wamdus isam nzalisingit nginaig.

²³ Tanjamba nane nu ait ande tunaig. Ait ta kumungina le nane gudommba pro nu minna wande ta mbolnge manjurkinaig le Paulus nu maratukuk pasa kuklimba minna le ki ka butungina. Nu Kuate nuje gageu kulatkate wam ta tugunu temayokmba nane Yesus kila pilmba son nguwaig nga nu Moses tuan tango njakmba tuku kuyar tugunu biteknga saningina.

²⁴ Tanjana le nane afu pasa ta ismba son nginaig le afu nane talakinaig.

²⁵ Nane wamdus pur yimyamka kambim bafunaig le Paulus nu pasa ndindo tuturmba saningina: Tukul Guwange tuan tango Aisaia wamdus tuna le nu singine mbun kame pasa ande saningina ta nu mbar ndana.

²⁶ Nu tenjenmba sakina. Ne Israel mbal tugum kumba saninga: Tane pasa isamnggaig ta tugunu katesewe nda. Tane wam

afu kanjerkamnggaig ta alonu kanjer tiwe nda.

²⁷ Mbal te nane tuku ngamunggal tukulok.

Nane kilba tukulningig. Nane am tukulok minig.

Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba kilbambi tungunu ismba wamdus puluninguwa le ngamunggal biye mbilmba ye tugum prowaig le wakeikamnggit. *Aisaia 6.9-10*

Aisaia nu tanjamba kuyarna ngina.

²⁸ Paulus manj lato saningina: Zu tango, ye tuku pasa te ise tiwap. Kuate nu tango tuku muskil kile-tidinge ningit pasa mayenu ta kasomok mbal tugum kinit. Nanenge pasa isamnggaig ngina.

²⁹ Tanjamba saningina le Zu mbal nane wamdus pur yimyamka kua-leyauka sili-silinaig.

³⁰ Paulus nu yar armba Romngge wande miro tango piya tumba minna sulumba afu nu tugum pronaig mbal ta njakmba kilmba

³¹ Kuate nuje gageu kulatkate pasa ta saningmba Sunjo Yesus Kristus tuku nane njakmba saningmba tumningina. Ande nu peu ndana.

Son.

ROM **Rom mbal tuku waŋe** **Paulusŋge kuyarna**

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 27 kinaig le Paulus nu Korinŋge minmba Rom mbal tuku waŋe te kuyarna.

Rom tumbran ta Rom mbal tuku tumbran sunŋo. Paulus nu Romŋge Kristus tuku mbal kanŋernu kambim idusna ta nuŋe pironŋe ndin tukulna le nu waŋe te kuyarŋba pilna le nane tugum kina.

Waŋe te mbolŋge Paulus nu tenenmba tumsingit. Kuate nu purfen nu ndo minmba une fudinmba mata ake kusrewam kumuŋ kuga. Sine ŋakmba une ŋak tukunu sine Kuate am mbolŋge tinŋam kumuŋ kuga. Ande nu Zu mbal tuku tukul pasa ŋakmba dubikuwa ta nu abo ŋak minmba minam kumuŋ ta Zu mbal nane tukul pasa ta dubikam fugunaig tukunu nane mata une mbal mayok kinaig.

Kasomok mbal nane tukul pasa kugatok minig ta nanŋine pilenŋanu wam kumumbi dubi ndakinaig tukunu nane mata une mbal mayok kinaig. Ta tuku tanŋo ŋakmba Kuate tuku pa tam tuku minig.

Piti ta ngamukŋge Kuate nu ndin ande wakeina sulumba kiŋo nuŋe kukulna le nu tanŋo tuku une kuramba piya ŋayonu tumba ail kazrai mbolŋge kumna. Kile ande nu Kristus tuku kume tuku sanŋri tomba tinŋate ta Kuate nu tanŋo ta tuku ngamuŋgal son kanŋermba nu tinŋreknu ŋgate.

¹ Ye Paulus Yesus Kristus tuku piro tanŋo tane Rom mbal tuku waŋe te kuyaret. Ye aposel minam tuku Kuate nu ye tuku nyu te-mayokna sulumba nuŋe pasa mayenu kukliwam tuku ye madiyina.

² Kuate tuku pasa mayenu kile prote ta o buk Kuate nu wam ta prowamŋgat ŋga nuŋe tuan tanŋo

saninŋina le dir pasa kuyarke likinaig.

³ Pasa mayenu ta nuŋe Kiŋo nuŋe tuku. Nu tanŋo mayok kina ta David tuku ndare mbolŋge mayok kina.

⁴ Nu Kuate ndon ndindo minnaik ta nu kumna sulumba maŋ abonŋa tinŋa Kuate tuku Kiŋo minna ta kilimok mayok kina. Kuate tuku Kiŋo ta nu sinŋine Sunŋo Yesus Kristus.

⁵ Nu ake sinan ye make pilmba aposel minam tuku ye tuku nyu te-mayokna. Kasomok mbal ŋakmba Kristus tuku pasa ismba son ŋga dubiwaig le nu tuku nyu tanŋo ŋakmba ngamukŋge sunŋokuwa ŋga nu aposel piro ta ye sina.

⁶ Kuate nu tane kasomok mbal turmba Yesus Kristus tuku mbal minam tuku wikina.

⁷ Tane Romŋge mine likade sinŋine Mam Kuate nu tane nuŋe mbal minam tuku maditinŋina ta ye tane ndon pasatam prowet. Sinŋine Mam Kuate nu tane tuku kume purmba minit. Nu nale sinŋine Sunŋo Yesus Kristus ndon tane make patika ngamuŋgal wamdus bul sertinŋuwaik. Son.

Paulus nu Rom kambim tuku wamdusmba minna

⁸ Tane Yesus Kristus tuku son mayede le kilke mbol mbal ŋakmba isig. Ye ta tuku gare-gareka Yesus Kristus tuku nyu mbolŋge yiŋe Mbara tuku nyu te-dunŋet.

⁹ Ye Kuate tuku piro tanŋo minet sulumba nuŋe Kiŋo tuku pasa kukliwam tuku yiŋe wamdus ŋakmba pilet. Ye pasa satinŋet te yabri tinŋe nda ta Kuate nu kila. Ye yabanŋet ait ŋakmba mbolŋge tane gilai ndanŋet.

¹⁰ Kuate nu ndin ande tumyuwa le ye tane tugum prowam tuku nu yabanmba minet. Ye ait kuennu tane tugum prowam tuku tairŋet.

¹¹ Ye tane tugum promba Tukul Guwa tuku sanŋri afu tinŋi le tane sanŋri tinŋap ŋga ye wamdus sunŋo ŋak minet.

¹² Ye pro tane tuku ngamuŋgal son kanŋermba ye mata wamdus

bul seryuwa le sine njakmba singine ngamuŋgal son maŋau mbolŋge ngamuŋgal mukuk muŋgu niŋge- niŋgekube.

¹³ Tira kame, tane ye tuku wamdus te kila palpe. Ye tane Rom mbal tugum prowam tuku ait sunŋomba iduset ta wam afuŋge ye tuku ndin tukulde le ye tane tugum pro ndawet. Ye kasomok mbal afu tugumŋge piroken sulumba alonu kaŋgerken taŋamba ye tane ngamukŋge alonu taŋaŋ kaŋgerkam tuku idusmba tane tugum prowam saket.

¹⁴ Taŋgo njakmba pasa mayenu isam tuku piro ta ye tuku wai mbolŋge minit. Tumbran sunŋo mbolŋge minig mbal, yamban mbal, kila sugo njak mbal, kila kugatok mbal nane njakmba pasa mayenu isam tuku ta ye tuku piro.

¹⁵ Ta tuku ye tane Rom mbal mata pasa mayenu tiŋgam tuku wamdus saŋgrinu pilet.

¹⁶ Ye Kristus tuku pasa mayenu tuku wamdus sunŋokanu njak minet. Pasa ta taŋgo turkam tuku saŋgri njak. Ima nu pasa mayenu ismba Yesus Kristus tuku son ŋgate ta Kuate nu taŋgo ta tuku muskil te-tiwe tuwit. Ambonga Zu mbalŋge ndo. Kile kasomok mbal turmba.

¹⁷ Pasa mayenu taŋge Kuate nu taŋgo tiŋreknu kile-mayokkate ndin ta tumsinŋit ta teŋenmba. Ande nu Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok kinit ta nu Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgam tuku wam ta mbolŋge tugu pilmba ka ngamuŋgal son saŋgri tiŋgate ta ndin not. Kuyar pasa wam ta tuku teŋenmba sakate.

Taŋgo nane Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga nu am mbolŋge tiŋreknu mayok kinig mbal nanenŋe ndo abo njak minmba minamŋgaig ŋgate. *Habakuk 2.4*

Taŋgo tuku mbar maŋau

¹⁸ Nane Kuate pitaimba maŋau njaiŋonu kade sulumba tugusek pasa peumba minig mbal Kuate nu samba

mbolŋge nane tuku wam njaiŋonu ta tuku gubra sunŋo njak minit ta kilimok tumningit.

¹⁹ Kuate tuku maŋau magenu ta taŋgo kila palmbim tuku minig. Kuate nu wam njaiŋonu kade mbal ta tugusemba tumningit le kila pilig.

²⁰ Nu kilke te wakeina le nuŋe maŋau kilimok mayok kina le taŋgo nane katesenaig. Nu agaŋ ndende kile-mayokkina ta sine kaŋgerka Kuate tuku wam kaŋger ndakeg ta kila patikeg. Nu Mbara Sunŋo Ndindo saŋgri njayo minmba minit ta sine kila mineg. Wam njaiŋonu kade mbal ta nane mata kila minig tukunu nane nanŋine mbar te-ibenam kumuŋ kuga.

²¹ Nane kila minig ta nu Mbara Sunŋo Ndindo ŋga nu tuku nyu tedu ndaŋgade. Nu wam ke likate ta tuku nu gare pasa ande sa ndade. Nane ŋginŋan wamdus tomba nane wamdus tugusek kugatok ma make sinamŋge minig.

²² Nane nanŋine mironŋ payamka sine kila njak mbal ŋga sakade sulumba nane ŋginŋan mbal ndo mayok kinig.

²³ Nane taŋgo, sar umanŋ, agaŋmor, mbenŋ, kumig tuku agaŋ ta njakmba kanunu wakeika agaŋ kame ta mbariŋniŋgig sulumba nane Kuate nu saŋgri sunŋo njak minmba minit ta nane nu idusmba mbariŋ ndade.

²⁴ Nane Kuate pitaide tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Taŋate le nane nanŋine nzali njaiŋonu dubika wamdus kutur sunŋo tuku saŋgri kumnemŋge minig. Taŋamba nane nanŋine nanŋine ngarosu kikokam tuku maŋau ke likade.

²⁵ Nane katesek Mbara pitaide ta tuku nane taŋade. Nane yabri wamdus dubimba agaŋ ndende Kuatenŋge wakeikina ta mbariŋniŋmba minig. Kuate nu agaŋ ndende wakeikina ta nane nu mbariŋ ndade. Nyu te-duŋgam tuku wam nu mbolŋge kumba minmba minam tuku minit. Son.

26 Nane tanjamba Kuate pitaide tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nzali njaigonu kikokam tuku manjau sanjri kumnemnge minig. Pino kame nane tanjo ndon minam tuku manjau ndinok ta mbilmba kiko manjau ke likade.

27 Tanjo kame nane pino ndon minam tuku manjau mbilmba tanjo tanjo ndo minam tuku ngamunggal kunde-kundeningit le kiko manjau ke likade. Nangine mbar ta tuku lafunu kumumbi nangine ngarosu mbol prode.

28 Nane Kuate nda kanjeranu sukde tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nginngan wamdus kutur sunjo tuku sanjri kumnemnge minmba manjau nda kam tuku ta ke lika minig.

29 Nane tuku mine mbar manjau kumungganu njak minig. Nane wam njaigonu ke lika afu tuku aganj ndende kilam tuku piriride. Nane afu ake sinanj piti serninjmba nane tuku mine manjau tuku am kikonj tingade. Nane afu bale faram idusde sulumba nane ndon kualeyaukade. Nane yabri manjau kile-mayokka nane afu tuku nyu kile-ibenjka minje motmotkade.

30 Nane afu waje pasa ningig sulumba Kuate kasurde. Nane afu tugumnge maim-maimka nangine tumail te-dunga ngarosu payamkade. Nane wam njaigonu kitek kam tuku tumtumde sulumba ina mam tuku minje pitaikade.

31 Nane wamdus tugusek te ndakade. Afu tuku wam nane ke maye ndade. Nane kume pur manjau mape manjau kugatok minig.

32 Manjau njaigonu tanjamba ke likade mbal nane kumam kumun nga Kuate nu tukul pilna ta nane kila. Nane kila ta nane wam kame njaigonu kusre ndaka kumba minig. Ta ndo kuga. Afunge tanjamba kade le kanjerka nane kumumbi kade nga sakade.

2

Kuate nu tanjo njakmba pileningamngat

1 Ne afu mbarde le kanjerka nane mbarde ngate ta ne mata mbar tanjan njak tukunu ne manjau tamba naje mironj ye une njak ngate. Ne tanjaka naje mbar te-ibenjam tuku ndin tukulmba naje mironj pa mbolnje pilit.

2 Manjau njaigonu njakmba kuyarke likit ta tanjamba manjau kade mbal Kuate nu lafunu ningit. Nu mbar ndate kumumbi kate ta sine kila.

3 Ne wam njaigonu tanjamba ke likade mbal pileninjmba ne manjau ndui ta kate ta Kuate nu pa se nda nga idus ndawa.

4 Kuate nu rangun mayenu nu ngan minmba pitik ndo mbar tuku lafunu tine ndakate. Ne Kuate tuku manjau mayenu ta mbilmba wamdus mbar ndawa. Nu ne tuku mbar nda kanjeranu suke nda nga idus ndawa. Nu ne ngamunggal biye mbila nga tairnga rangun mayenu tinit.

5 Ne wamdus karenju pilmba ngamunggal biye mbilam mbulit. Nane manjau tamba ait sunjo tuku ne gubra tam tuku ngirman pilmba minit. Ait ta prowa le Kuate nu tanjo kumumbi pilengate wam ta kilimok mayok kangat.

6 Tanjo njakmba manjau ke likade ta nu kumumba lafunu ningamngat.

7 Nane afu samba mbolok nyu kilnja abo tugu njayo ndangam tuku ta ndo idusde sulumba wamdus sanjrinu pilmba wam magenu ke likade mbal ta Kuate nu abo tugu minmba minam tuku ningamngat.

8 Nane afu nangine ngarosu ndo idusmba tugusek pasa pitaide sulumba manjau njaigonu dubikade mbal ta Kuate nu nane tuku gubra sunjo tumba pa sunjo ningamngat.

9 Ait ta mbolnje manjau njaigonu ke likade mbal piti kanjermba sinamanzer sunjo tamngaig. Ambonja Zu mbal mbolnje kasomok mbal turmba.

10 Nane manjau magenu ke likade mbal nane samba mbolok kilnja, nyu sunjo, ngamunggal mukuk wam ta njakmba kilamngaig. Ambonja

Zu mbal mbolŋge kasomok mbal turmba.

¹¹ Kuate nu tango ŋakmba mbolŋge maŋau tiŋreknu ndo te-mayokte. Nu ande kusre ndate.

¹² Nane Moses tuku tukul kila minmba wam ŋaigonu ke likade mbal nu nane tukul mbolŋge pilenŋa pa kumumbi niŋgamŋgat. Nane Moses tuku tukul gilai minmba wam ŋaigonu ke likade mbal nu tukul pasambi pile ndaŋga naŋgine mbar maŋaumbi pilenŋa pa niŋguwa le ŋgisikamŋgaig.

¹³ Moses tuku tukul pasa ise ndo kade mbal nane Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok kine ndakade. Tukul pasa dubide mbal nane ndo Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok kinig.

¹⁴ Kasomok mbal afu Moses tuku tukul pasa gilai minmba naŋgine kil-ambi kamusmba tukul pasa taŋaŋ dubikanu sukde ta naŋgine miron tukul ŋak.

¹⁵ Tukul pasa ta naŋgine ŋgamuŋgal sinamŋge minit ta nane te-mayokde. Naŋgine pilenŋam tuku wam tanŋe tukul tuku ma mbolŋge ndin mayenu tumningit. Tumningimba ait afu piti serniŋgit. Ait afu wamdus bulok niŋgit.

¹⁶ Ye pasa mayenu kukliwet tanŋe teŋenmba tumsingit. Ait sunŋo prowa le Kuate nu Kristus Yesus mbolŋge tango tuku wamdus kuirok ŋakmba pileniŋgamŋgat.

Zu mbal tuku mbar wamdus

¹⁷ Ne ye Zu tango ŋga sakate. Ye une tango kuga ye Moses tuku tukul pasa ŋak ŋgate. Kuate nu ye tuku Mbara minit ŋga ne payamkate.

¹⁸ Ne sakate: Afuŋge tukul pasa tumyinaig le ye Kuate tuku nzali ŋakmba kila minmba maŋau mayenu pilenŋa kam kumuŋ ŋgate.

¹⁹ Ye am tukulok mbal ndin tumninget. Wamdus ma make sinamŋge minig mbal ye bulu taŋaŋ kilŋaniŋget.

²⁰ Ye wamdus tugusek kugatok mbal nane kile-tidiŋga wamdus gisleknu mbal tumninget ŋgate. Ne tukul pasa mbolŋge kila tugusek

ŋakmba ŋak tukunu ne afu taŋamba turkam kumuŋ ŋga ne iduste.

²¹ Ne afu tumningit ta ne nane ŋgaro tum ndate ŋga ye iduset. Ne nane kuayar ndawaig ŋga saniŋgit ta ne nane miron kuayar ndate?

²² Ande tuku pino kuayar ndawaig ŋga saniŋgit ta ne nane miron ande tuku pino kuayar ndate? Ne yabri mbara kanunu kanŋerka ŋule paranate ta ne yabri mbara mbariŋam tuku wandek sinam kinit sulumba agaŋ afu kuayar ndate?

²³ Ne ye Zu tango ye tukul pasa ŋak ŋga payamkate ta ne tukul pasa ta lukamba Kuate tuku nyu ŋayo sili ndawet ŋga iduste?

²⁴ Kuyar pasa tane Zu mbal tuku teŋenmba sakate.

Tane tuku maŋau ŋaigonu mbolŋge kasomok mbal nane Kuate tuku nyu tumba ŋayo silide ŋga sakate. *Aisaia 52.5*

Kuate am mbolŋge ima nu Zu tango ndinok

²⁵ Zu tango, ne ŋgaro pikit sulumba tukul pasa ŋakmba dubikate ta ŋgaro pikit maŋau ta alo ŋak. Ne tukul pasa lukamba minmba ne ŋgaro pikit maŋau ta Kuate am mbolŋge ŋgaro pike ndakanu taŋaŋ minit.

²⁶ Taŋamba ndo kasomok tanŋo ande ŋgaro pike ndakate sulumba nu Kuate tuku tukul pasa dubikate ta nu Kuate am mbolŋge ŋgaro pikanu taŋaŋ minit.

²⁷ Kasomok mbal nane ŋgaro pikam tuku maŋau kugatok ta nane tuku afu tukul pasa dubide. Tane Zu mbal afu tukul pasa tuku wane ŋak minmba ŋgaro pikig maŋau dubimba tane tukul pasa lukakade. Tane tuku mbar kasomok mbal ta mbolŋge kilimok mayok kinig.

²⁸ Ande nu ŋgarosu tuku maŋau dubimba Zu tango mayok kinit ta nu Zu tango ndinok kuga. Ngarosu mbolŋge ŋgaro pikig ta ŋgaro pike ndinok kuga.

²⁹ Ande nu nuŋe ŋgamuŋgal ŋakmba Kuate tuwit ta nu Zu tango ndinok. Tukul pasa dubimba ŋgaro pikig wam

ta ngaro pike ndinok kuga. Tukul Guwa nu tanjo sinamnge pirokate ta nu ngaro pike ndinok njak minit. Ande nu Zu tanjo ndinok mayok kinit ta tanjonje nu tuku nyu te-du ndangade. Kuatenje nu tuku nyu te-dungate.

3

¹ Tane Zu mbal ye tuku pasa ta ismba ndanmba idusde? Sine Zu tanjo mineg ta alo kugatok nga idusde? Ko ngaro pike manjau ake teg nga idusde?

² Kuga. Ye tanjamba idus ndawet. Kuate nu sine Zu mbal wam magenu sunjomba singina. Wam ande tejenmba. Nu nuje tukul pasa kulatkam tuku sine Zu mbal wai mbolnje pilna.

³ Sine tuku mbun afu pasa ta kulat ndakinaig le Kuate nu wamdus mbilmba wam afu kam sakina ta nu ke ndakate nga idusde?

⁴ Sinja ye tanjamba idus ndawet. Kilke mbol mbal njakmba yabri tanjo ndo mayok kuwaig ta Kuate nu nuje tugusek manjau ta kusrewe nda. Kuyar pasa ande Kuate tuku tugusek wam ta tuku tejenmba sakate.

Ne pasa sakate ta mbolnje tuguseknu ndo mayok kinit.

Afunje ne tumba pasa mbolnje pilig ta ne nane tuku pasa lite. *Mune 51.4*

Kuyar pasa ta tanjamba sakate.

⁵ Sine manjau njagonu ke likeg ta mbolnje Kuate tuku tugusek manjau sunjomba kilimok mayok kinit. Sine wam ta idusmba Kuate nu singine manjau njagonu keg le lafunu singit ta sine nu mbarte nga sakam kumunje? i ... Sine tanjamba sa ndakube. Wamdus ta tanjo tuku nginngan wamdus ndo.

⁶ Kuate nu lafunu kumumbi sinje ndakate kande nu sine kilke mbol mbal pilesingam tuku mine ndakate kande.

⁷ Tane ndanmba idusde. Ye yabri pasa ndo saki le Kuate tuku manjau tinjeknu kilimok mayok kuwa sulumba nu tuku nyu sunjokuwa. Ye wam ta idusmba Kuate nu ye une

tanjo kuga nga pa se nda nga sakam kumunje?

⁸ i ... Tanjamba kande sine manjau njagonu kube le wam magenu kilimok mayok kuwaig. Yabri mbal afu ye tanjamba pasa kukliwanu nga saka ye tuku nyu njayo silide. Kuate nu mbal ta kumumbi pa ninjamngat.

Tango tinjeknu ande mine ndakate

⁹ Sine Zu mbal kasomok mbal lininjmba mine mayenu sinamnge mineg nga idusde e? Kuga. Sine Zu mbal kasomok mbal sine njakmba une tuku sangri kumnemnge minmba pa tam tuku mineg ta ye buk tane tumtingit.

¹⁰ Kuyar pasa wam ta tuku tejenmba sake likate.

Tanjo tinjeknu ndindo ande mine ndakate. *Mune 143.2*

¹¹ Kuate kila pile mayewanu ande mine ndakate.

Nu sotanu ande mine ndakate.

¹² Tango njakmba ndin mayenu kusremba tiglu tanjan mayok kinig. Tango ndindo ande manjau tinjeknu ke ndakate. *Mune 14.1; 53.1*

¹³ Nane tuku njinfok kilke burok talok minit le tanjo mindesin menja mundur mayok kinit tanjan.

Nane yabri pasa ndo kile-mayokkade. Nane tuku minje mbolnje kame mbenje tuku mbai sumbi minig tanjan. *Mune 5.9; 140.3*

¹⁴ Nane gubra tumba kasur pasa ndo sakade. *Mune 10.7*

¹⁵ Nane pitik ndo tanjo tuku ndare kutuwam idusde.

¹⁶ Nane kine promba wam njakmba njago siglikade le sinamanzer sunjo mayok kinig.

¹⁷ Ngamunggal mukuk wamdus bulok minam tuku manjau ta nane gilai. *Aisaia 59.7*

¹⁸ Nane Kuate idus ndamba nu tuku nyu kurau ndakade. *Mune 36.1*

Kuyar pasa nu tanjamba sake likate.

¹⁹ Tukul pasa nu wam afu dubikam tuku sakate ta nu kumnemnge minig mbal dubikam tuku sakate. Wam ta

tuku ande nu nuṅe mbar te-ibenam kumuṅ kuga. Sine ṅakmba une taṅgo mayok ka Kuate tuku pa tam tuku mineg.

²⁰ Ande nu tukul pasa dubimba nu Kuate am mbolṅge tiṅreknu mayok kine nda. Tukul pasa nu taṅgo ṅakmba tuku une ndo te-mayokmba tumningit.

Kuate nu sine tiṅreknu kile-mayokkate

²¹ Taṅgo tiṅreknu mayok kambim tuku ndin Kuate nu buk te-mayokna ta tukul pasa mbolṅge ndin ta mayok ndakina. Moses tuan taṅgo ṅakmba ndin ta tuku kuyarke likinaig ta teṅenmba.

²² Sine Yesus Kristus tuku kume tuku saṅgri tomba tiṅgeg mbal Kuate am mbolṅge tiṅreknu mayok kinég. Nu sine son ṅgeg mbal ṅakmba tiṅreknu ṅgate. Sine ndin kise kise mbolṅge mayok nda kinég.

²³ Sine ṅakmba une maṅau ke likeg sulumba Kuate am mbolṅge denkanu mineg. Ta tuku sine nu ndoṅ tumawam kumuṅ kuga le

²⁴ Kristus Yesus nu sinenu ṅga kumna sulumba siṅgine muskil kile-tidiṅge siṅgina. Wam tamba Kuate nu piya kugatok ake sinaṅ sine make patika tiṅreknu kile-mayokkate.

²⁵⁻²⁶ Nu taṅgo ndoṅ ṅgamuṅgal mukuk minam ṅga nu Kristus Yesus nane ṅakmba am mbolṅge kumam tuku pilna le nu nuṅe ndare kutuna. Sine nu tuku kume tuku saṅgri tomba tiṅgeg mbal kile Kuate ndoṅ tumaweg. Nu buk ṅgan minmba taṅgo tuku une lafunu niṅge ndakina ta nu tiṅreknu minit ta ṅgumneṅga kilimok te-mayokmba taṅgo tuku une saukam tuku ndin kumumbi wakeina. Taṅamba kile nu tiṅreknu minit sulumba sine Kristus tuku son ṅgeg mbal tiṅreknu ṅgam kumuṅ.

²⁷ Sine wam ande payamkam kumuṅ e? Siṅka kumuṅ kuga. Ta ndaṅam? Sine wam afu ke likeg maṅau ta mbolṅge ndo sine payamkam kumuṅ. Sine Yesus Kristus tuku kume tuku saṅgri

tomba tiṅgam tuku maṅau mbolṅge payamkam kumuṅ kuga.

²⁸ Taṅgo ande nu tiṅreknu mayok kinit ta nu Yesus Kristus tuku kume tuku saṅgri tomba tiṅgate wam ta mbolṅge taṅate ta sine kila. Tukul pasa mbolṅge ande nu tiṅreknu mayok kine ndakate.

²⁹ Kuate nu Zu mbal tuku Mbara ndo mine ndakate. Kasomok mbal tuku turmba minit.

³⁰ Nu sine ṅakmba tuku Mbara Ndindo minit. Nu sine ṅgaro pikeg mbal Yesus tuku kume tuku saṅgri tomba tiṅgeg wam ta mbolṅge tiṅreknu kile-mayokkate. Taṅamba ndo tane ṅgaro pike ndakade mbal Yesus tuku kume tuku saṅgri tomba tiṅgade wam ndui ta mbolṅge ndo tiṅreknu kile-mayokkate.

³¹ Siṅgine ṅgamuṅgal son maṅau taṅge tukul pasa te-site ṅga idus ndawap. Kuga. Siṅgine ṅgamuṅgal son maṅau taṅge tukul pasa saṅgri pilete.

4

Abraham tuku son maṅau kaṅgerap

¹ Sine tuku mbuṅ Abraham sine nu tuku ndaṅkuba.

² Abraham nu wam magenu ke likina ta mbolṅge tiṅreknu mayok kina kande nu payamkam kumuṅ kande. Nu tiṅreknu mayok kina ta nuṅe wam kame ta mbolṅge kuga. Ta tuku nu Kuate am mbolṅge payamkam kumuṅ kuga.

³ Kuyar pasa nu Abraham tuku teṅenmba sakate.

Abraham nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku saṅgri tomba tiṅgina le Kuate nu tuku ṅgamuṅgal son ta kaṅgermba nu taṅgo tiṅreknu ṅgina. *Mulum Pasa 15.6*

⁴ Sine pirokeg sulumba piyanu teg ta ake te ndakeg. Siṅgine piro mbolṅge teg.

⁵ Taṅamba ndo sine piro ndaka Kuate nu une taṅgo tiṅreknu kile-mayokkate ṅga nu tuku saṅgri tomba tiṅgeg le wam ta mbolṅge ndo Kuate nu sine tuku ṅgamuṅgal son ta kaṅgermba sine tiṅreknu ṅgate.

6 Kuate nu tanjo ande kanjermba nu tinjeknu ngate ta nuje wam ke likate ta idusmba tanjamba sa ndakate tukunu tanjo ta nu gare njak minit nga David nu tejenmba kuyarna.

7 Sunjo nu tane tuku une sauke tingit mbal tane gare sunjo njak minig.

8 Nu tane kile-tidinga tanjine une tuku pile ndatingit tukunu tane gare torde. *Mune 32.1*

David nu tanjamba kuyarna.

9 Sine ngaro pikeg mbalnge ndo gare ta tamngig nga idusde e ko nane ngaro pike ndakade mbal turmba gare ta tamngaig nga idusde? Abraham nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku sanjri tomba tingina le Kuate nu tanjo tinjeknu ngina ta sine njakmba kila mineg.

10 Ame wam mbolnge Kuate nu Abraham tinjeknu ngina. Nu Abraham tinjeknu ngina ta nu buk ngaro pikna e ko nu pike ndakina? Nu ngaro pike ndakina le nu Abraham tinjeknu ngina.

11 Nu ngaro pike ndakina ait mbolnge nu Kuate tuku son ngina le Kuate nu tanjo tinjeknu ngina. Wam ta te-mayokam tuku nu ngaro pike manau ta tina. Ta tuku nane ngaro pike ndaka Kuate tuku sanjri tomba tingade mbal njakmba nane Abraham tuku mbun minig. Kuate nu mbal ta nane Abraham ndon tinjeknu ngate.

12 Tanjamba ndo sine ngaro pikeg mbal Kuate tuku sanjri tomba tingeg sulumba ndo Abraham tuku mbun mineg. Abraham nu ngaro pike ndakina ait mbolnge nu Kuate tuku sanjri tomba tingina le Kuate nu tinjeknu ngina.

Kuate tuku wam magenu kilam tuku ndin

13 Kuate nu Abraham nuje mbun kame ndon kilke tugu njakmba ningam tuku pasa saningina ta nane tukul pasa dubikinaig tukunu nu pasa ta sa ndaningina. Nane Kuate tuku sanjri tomba tinginaig le nu nane tuku ngamungal son kanjerka nane tinjeknu nga kilke tugu ningam tuku saningina.

14 Tukul pasa njakmba kumumbi du-bide mbal Kuate tuku wam magenu kilam tuku minwaig ndeta sine Kuate tuku sanjri tomba tingeg wam ta alo kugatok. Tanjamba kande ande nu wam magenu ta kilam tuku mine ndakate kande.

15 Ta ndanam? Tukul pasa nu tanjo kilmba pa ndo ningit. Tukul pasa mine ndakuwa ta tanjo nu tukul luka ndate.

16 Nane Kuate tuku sanjri tomba tingade mbal nane nu tuku wam magenu kilam tuku minig. Nu ake sinan sine make patika piya kugatok singit. Nu tanjate tukunu nu wam magenu Abraham nane ningam tuku saningina ta Abraham tuku mbun njakmba kilam tuku minig. Tukul kumnemnge minig mbal ndo kuga. Nane Abraham tanjan Kuate tuku sanjri tomba tingade mbal njakmba kilam tuku minig. Abraham nu sine ngamungal son ngeg mbal njakmba tuku mbun minit.

17 Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ne tanjo kuasmbi sunjomba tuku mbun nanjine minamngat ngate. *Mulum Pasa 17.5*

Abraham nu Kuate tuku pasa ta ismba son ngina tukunu nu tanjamba Kuate am mbolnge singine mbun mbun mayok kina. Mbara ta nu kumanu mbal kile-tidinga abo ningit. Agan afu mine ndakade ta nu nuje pasambi kile-mayokkate.

18 Kuate nu tejenmba Abraham sana.

Ngumnega ne tuku ndare mbolnge mbun gudommba mayok kanjgaig ngina. *Mulum Pasa 15.5*

Pasa ta alonu mayok kambim tuku ndin mine ndakina le nu Kuate tuku pasa ta ismba son nga alonu tairnga minna ma ma ngumnega nu kilke mbol mbal njakmba tuku mbun mbun mayok kina.

19 Abraham nu buk yar 100 patukina le nuje ngarosu tuku sanjri kugana. Piyo nuje Sara nu mata kinjo

tam kumuŋ kuga. Nu niŋkina. Abraham nu wam pitinu ta idusmba Ku-ate nu kam kumuŋ ŋga nuŋe son maŋau ta kusre ndana.

²⁰ Nu Kuate talawam tuku wamdus kugatok tukunu Kuate nu pasa saŋgrinu sana ta nu wamdus tero ndakina. Nu Kuate tuku nyu te-dunŋa minna le ma ma nuŋe ŋgamunŋal son ta maŋ sunŋoka saŋgri tiŋgina.

²¹ Kuate nu wam kam tuku pasa saŋgrinu sana ta nu siŋka wam ta kamŋgat ŋga saka minna le

²² Kuate nu Abraham tuku ŋgamunŋal son ta kaŋgermba nu tiŋreknu ŋgina.

²³ Kuate nu Abraham tiŋreknu ŋgina pasa ta Abraham tuku ndo sa ndakate.

²⁴ Sine tuku turmba sakate. Ku-ate nu siŋgine Sunŋo Yesus Kristus kumna le te-tina ta sine nu tuku saŋgri tomba tiŋgeg mbal Kuate nu sine mata tiŋreknu ŋgamŋgat.

²⁵ Sine tuku une saukam tuku Ku-ate nu Yesus kumwa ŋga pilna le nu kumna. Sine nu am mbolŋge tiŋreknu mayok kambim tuku Kuate nu Yesus te-tina le aboŋga tiŋgina.

5

Kuate nu sine tiŋreknu ŋgate

¹ Sine Kristus tuku kume tuku saŋgri tomba tiŋgeg wam ta mbolŋge Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok kineg. Taŋaweg le siŋgine Sunŋo Yesus Kristus mbolŋge Kuate nu sine ndoŋ wamdus mukuk minit.

² Kristusŋge ndin wakeina le sine Kuate nu ake sinaŋ make patikate maŋau ta sinamŋge mineg. Kile sine Kuate tuku kilŋa tamŋgig ŋga minde-mindeka gare ŋak mineg.

³ Ta ndo kuga. Piti afu sine mbolŋge prove likade le sine ta tuku mata gare ŋak mineg. Sine siŋgine piti kugrakube le siŋgine ŋgamunŋal son saŋgrinu mayok kaŋgat ta sine kila.

⁴ ŋgamunŋal son saŋgrinu mayok kuwa le sine wam ŋakmba kumumbi kam tuku mayok kaŋgig. Taŋamba sine Kuate minde-mindeka gare ŋak minamŋgig.

⁵ Sine Kuate minde-mindeka gare ŋak mineg ta sine siŋka kikosiŋge nda. Kuate nu Tukul Guwa sine sinamŋge pilit le nu sine tuku kume purte ta lato lato te-mayokmba tumsinŋit le kamuseg.

⁶ Sine siŋgine mironŋ ŋgarosu turam tuku saŋgri kugatok mingenŋ le Kristus nu pro sine une ŋak mbal tuku kumna.

⁷ Sine taŋgo tuku maŋau ta siŋka kise. Taŋgo ande nu taŋgo mayenu ande turmba kumam tuku ta mata wam bada ŋga iduseg. Taŋgo ndui ndui ndo nane taŋgo ranŋun mayenu turam tuku nanŋine kuru kuru maŋau te-ibenŋmba kumam kumuŋ.

⁸ Sine taŋgo une ŋak mingenŋ le Ku-ate nu sinenu ŋga Kristus pilna le nu sine tuku kumna. Wam ta mbolŋge Kuate nu sine tuku sunŋomba kume purmba minit ta te-mayokmba tum-sinŋit.

⁹ Kristus nu kumna wam sunŋo ta mbolŋge sine tiŋreknu mayok kineg tukunu kile sine nu mbolŋge Ku-ate tuku gubra laipmba nu ndoŋ wamdus mukuk mineg.

¹⁰ Sine Kuate ndoŋ ŋgueu mingenŋ ta nuŋe Kiŋo nuŋe kumna wam sunŋo ta mbolŋge sine Kuate ndoŋ tumagenŋ. Taŋamba kile Kuate nu nuŋe Kiŋo nuŋe tuku abo mine maŋau mbolŋge sine tuku muskil kile-tidinŋamŋgat.

¹¹ Ta ndo kuga. Siŋgine Sunŋo Yesus Kristus nu sine kilmba Kuate ndoŋ tumana le wam ta mbolŋge kile sine Kuate ndoŋ gulab mayemba nu ndoŋ gare-gareka mineg.

Paulus nu Adam le Kristus tuku sakina

¹² Taŋgo ndindo mbolŋge une maŋau kilke mbolŋge mayok kina le une maŋau ta mbolŋge kume maŋau prona. Taŋgo ŋakmba unekinaig tukunu kume maŋau taŋgo ŋakmba mbolŋge kumuŋgina.

¹³ Moses tuku tukul pasa pro ndana le une maŋau kilke te mbolŋge minna. Minna ta tukul pasa mine ndak-ina tukunu nane pasa mbolŋge ti ndaŋginaig.

14 Pasa mbolŋge ti ndaŋginaig ta Adam minna ait mbolŋge kume maŋau nu tugu pilmba nane ŋakmba kulatka minna le ka Moses tuku ait prona. Adam nu tukul lukakina sulumba kumna. Nuŋe ndare nane Adam taŋaŋ tukul luka ndakinaig ta nane mata uneka kume likinaig.

15 Adam nu ande ŋgumneŋga prowamŋgat ta kubena. Kuate nu wam mayenu piya kugatok singina ta Adam nu unekina wam ta limba siŋka kise. Taŋgo ande tuku une maŋau mbolŋge taŋgo ŋakmba kume likinaig ta taŋgo ande Yesus Kristus tuku wam mayenu mbolŋge Kuate nu taŋgo ŋakmba tursiŋgit. Nuŋe ake sinaŋ make patikate wam mbolŋge Kuate nu wam mayenu piya kugatok taŋgo ŋakmba mbolŋge lato lato pilit.

16 Kuate nu piya kugatok wam mayenu siŋgit le wam mayok kinig ta nu Adam tuku une maŋau mbolŋge wam mayok kinaig ta liniŋmba siŋka kise. Taŋgo nu unekam nduina le pileŋgam tuku wam mayok ka ŋgisikam tuku maŋau te-mayokna. Une maŋau gudommba mayok ke likinaig le Kuate tuku wam mayenu piya kugatok ta mayok ka muskil kile-tidiŋgam tuku maŋau te-mayokna.

17 Taŋgo andeŋge unekina le nu mbolŋge kume maŋau mayok ka gabat sungo minna ta Kuate nu sine make patikina wam ta mbolŋge sine piya kugatok tiŋreknu mayok kageŋ. Ta tuku sine taŋgo ande Yesus Kristus mbolŋge abo ŋak minmba gabat sugo taŋaŋ mayok kaŋgig.

18 Taŋgo andeŋge unekina le ŋgisikam tuku maŋau ta taŋgo ŋakmba mbol kumuŋgina. Taŋamba ndo taŋgo ande nu wam tiŋreknu kumumbi te-mayokna le maŋau tiŋreknu mayok ka abo ŋak minmba minam tuku maŋau taŋgo ŋakmba mbol kumuŋgina.

19 Taŋgo andeŋge Kuate tuku miŋge pitaina le taŋgo ŋakmba une mbal mayok kinaig. Taŋamba ndo taŋgo andeŋge Kuate tuku miŋge dubi mayena

le taŋgo gudommba tiŋreknu mayok kinaig.

20 Tukul pasa mayok kina le tukul lukawam tuku maŋau sungekina. Une maŋau tugeka sungekina ta Kuate nu ake sinaŋ make patikina wam ta une maŋau ta limba sungo ŋayona.

21 Kume maŋau sinamŋge uneŋge taŋgo kulatka minna. Taŋamba ndo kile maŋau tiŋreknu sinamŋge Kuate nu ake sinaŋ make patikate wam taŋge taŋgo kulatka minit. Taŋamba kulatka minwa le ma ma siŋgine Sungo Yesus Kristus mbolŋge abo tugu minmba minam tuku tamŋgig.

6

Sine Kristus ndoŋ kumanu taŋaŋ kumgeŋ

1 Sine kile ndaŋmba sakube. Kuate nu ake sinaŋ taŋgo make patikate maŋau ta sungekina kilimok mayok kuwa ŋga sine maŋau ŋaigonu kumba minbe e?

2 i ... Ye taŋamba idus ndawet. Sine une maŋau nduiye kusremba kumanu taŋaŋ kumgeŋ mbal kile siŋgine mine ta une maŋau mbolŋge minam kumuŋ kuga.

3 Sine kule pisne tumba Kristus Yesus ndoŋ ulendikigeŋ mbal sine kule pisne tigeŋ ta Kristus ndoŋ kumanu taŋaŋ kumgeŋ wam ta tane kila.

4 Sine kule pisne tumba Kristus ndoŋ kumanu taŋaŋ kumgeŋ ta nane sine nu ndoŋ ŋgukanu taŋaŋ ŋgukinaig. Taŋanaig ta Mam Kuatenge nuŋe saŋgri sungo tambu nu te-tina le sine nu ndoŋ aboŋganu taŋaŋ aboŋgigeŋ sulumba mine kitek mayenu mbolŋge mineg.

5 Sine Kristus ndoŋ kumanu taŋaŋ kumgeŋ ta nu ndoŋ ulendikigeŋ. Sine nu ndoŋ tiŋganu taŋaŋ tiŋga nu ndoŋ ulendika abo kitek ŋak mineg.

6 Ngarosu une maŋau ŋak te te-simba sine une tuku piro mbal maŋ mine ndakube ŋga wamdus ambokok ta Kristus ndoŋ ail kazrai mbolŋge daŋŋganu taŋaŋ daŋŋginaig wam ta sine kila.

⁷ Tango nu kumit ta une mañauñge nu mañ kulat ndakate. Nu sinka muskil te-tite.

⁸ Sine Kristus ndon kumanu tanañ kumgen tukunu sine mata nu ndon abo ñak minmba minamngig wam ta sine kila mineg.

⁹ Kristus nu buk kummba tingina. Kile nu abo ñak minit ta mañ kume nda. Kume mañauñge nu mañ kulatke nda.

¹⁰ Nu kumna ta une tuku sanñri nduiye kusremba kumna. Kile nu abo ñak minit ta nu Kuate tuku nyu te-dungam tuku minit.

¹¹ Tane Kristus Yesus ndon ulendikade tukunu tangine miron tuku tenenmba idusap. Tane une tuku sanñri nduiye kusremba kumanu tanañ kumnaig sulumba kile abo ñak minmba Kuate tuku nyu te-dungam tuku minig.

¹² Tane une mañau pitaiwap le nu mañ tane kulat ndakuwa le tangine ngarosu tuku nzali ñaigonu dubi ndakap.

¹³ Une mañau sanñri pilewam tuku tangine ngarosu inum inumnu une tuku piro agañ tanañ pati ndakap. Tane kummba tinga abo ñak minig mbal tanañ minig. Ta tuku mañau mayenu sanñri pilewam tuku tangine ngarosu inum inumnu Kuate tuku piro agañ tanañ patikap.

¹⁴ Tane tukul pasa sinamñge mine ndakade. Kuate nu ake sinañ make patikate mañau sinamñge minig. Ta tuku une tuku sanñriñge tane kulat ndakuwa.

Piro tango mayenu tuku yaba pasa

¹⁵ Kile sine ndañkuba. Sine tukul pasa sinamñge mine ndaka Kuate nu make patikate wam sinamñge mineg tukunu sine wam ñaigonu ndo kube e? i ... Ye tanañba idus ndawet.

¹⁶ Tane ande tuku wamdus du-biwam tuku tangine ngarosu pilig ta tane nu tuku piro tango tanañ mayok kinig ta tane kila. Tane une mañau tuku piro mbal minap ta tane ngisikamngig. Tane Kuate tuku minñge kumnemñge minap ta nu tane

tiñreknu kile-mayokkuwa le abo ñak minamngig.

¹⁷ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Tane buk une tuku piro mbal minnaig le afunge tugusek pasa tumtinginaig ta kile tangine wamdus ñakmbambi dubide.

¹⁸ Tane une mañau tuku sanñriñge ndaleka minna le nu tane muskil kile-tidingina le kile tane mañau tiñreknu tuku piro mbal tanañ minig.

¹⁹ Ye tane mañau tiñreknu tuku piro mbal nga satinigit ta tane wamdus pulutingam tuku ndo satinigit. Tane nu tuku piro mbal kuga. Tangine wamdusmbi nu dubide. Tane o buk tangine ngarosu inum inumnu kutur mañau tuku piro agañ patikinaig sulumba wam ñaigonu lato lato kumba minnaig. Tanañba ndo kile tangine ngarosu inum inumnu mañau tiñreknu tuku piro agañ tanañ patikap sulumba Kuate tuku mbal purfenñu mayok kape.

²⁰ Tane buk une tuku piro mbal minnaig le mañau tiñreknuñge tane kulatkam kumuñ kuga.

²¹ Tane une tuku piro mbal minmba mañau ke likinaig ta tuku kile kiko kamsude. Tane alonu ame agañ tinaig? Mañau tange kumam tuku ndin ndo wakeite.

²² Kile tane une tuku sanñri kumnemñge mine ndakade. Kuga. Tane Kuatenñge muskil kile-tidingina le kile tane nu tuku piro mbal minig. Tanañba tane Kuate tuku mbal purfenñu mayok kinig sulumba abo ñak minmba minam tuku ndin mbolñge minig.

²³ Une kumnemñge pirokade mbal nane piyanu kume mañau tade. Sine sinñine Sungo Yesus Kristus tuku mbal Kuate nu piya kugatok abo tugu minmba minam tuku sinigit.

7

Tukul pasa le une mañau tuku pasa

¹ Tira kame, tane tukul pasa ñak minig mbal ye tane satinñgamngit. Tango abo minig ait mbolñge ndo

tukul pasange nu kulatka minit ta tane kila.

² Pino nu tanjo nuje abo minwa le nu tukul pasa dubimba tanjo kise tam kumun kuga. Tanjo nuje kumwa ta nu tanjo kilig tuku tukul ta kumnemnje mine ndakate.

³ Nu tanjo nuje kume ndakate le nu tanjo kise tate ta nu munju kilig tuku tukul pasa purte. Tanjo nuje kumit ta nu tukul ta kumnemnje mine ndakate. Nu tanjo kise tuwa ta nu une ndakate.

⁴ Tira kame, tanjamba ndo tane ande tuku mbal minam tuku Kristus tuku ngarosu mbolnje tane kumanu tanja kumba tukul tuku sangri kusrenaig. Ande nu kumba tingina ta sine nu tuku mbal mineg. Kile sine Kuate tuku mbal minmba nu tuku nga wam magenu tinjeknu ndo kilemayokkam tuku mineg.

⁵ Sine buk kilke te tuku manau mbolnje mingen le tukul pasange ngarosu tuku nzali najgonu tukulningina tukunu une manau nu sine sinamnje sangri tinga piroka kume manau te-mayokna.

⁶ Tukul pasa tuku sangri sine kulatka minna ta kile sine kumanu tanja kungen sulumba nu tuku sangri kumnemnje mine ndakeg. Kile sine manau ambokok mbolnje tukul kumnemnje minmba Kuate dubi ndaweg. Sine manau kitek Tukul Guwa mbolnje Kuate dubiweg.

⁷ Sine wam ta tuku ndanjube. Tukul pasa le une manau nale ndui ta ndo minik e? i ... Ye tanjamba idus ndawet. Ye tukul pasa mbolnje ndo une tuku sangri ta kamusen ta tenemba. Tukul pasa ande sakate: Tanjo tuku aganj kanjerka am kikon ti ndangap ngate. Tukul pasa ta mine ndakate kande ye am kikon tingam tuku manau najyonu ta kamus ndawet kande.

⁸ Tukul pasa nu tanjamba sakate tukunu une manau nu tukul mbolnje ndin kanjermba ye tuku ngamungal sinamnje am kikon tingam tuku manau kise kise kile-mayokkina.

Tukul pasa mine ndakuwa ta une manau nu kumanu tanja minit.

⁹ Ambonga ye tukul gilai ait mbolnje ye abo naj minet nga idusen. Ye tukul kila pilen le une manau sangri tinga ye kumam tuku pilna.

¹⁰ Tukul pasa nu abo minam tuku ndin tumyam tuku pronata ye nu mbolnje kume manau ndo te-siliken.

¹¹ Tukul pasa ta mayok kina le une manau ye didikam tuku tukul mbolnje ndin kanjermba ye didika tukul pasa tamba ye baleyina.

¹² Moses tuku tukul pasa purfenju tinjeknu mayenu ndo minit.

¹³ Wam mayenu tanje ye baleyina nga sakam kumun e? i ... Ye tanjamba idus ndawet. Unenje nu wam mayenu ta tumba ye baleyina sulumba nuje manau najyonu ta temayokna. Tukul mbolnje une nu sinja aganj najyonu ta kilimok mayok kinit.

Une tuku sangri

¹⁴ Tukul pasa nu Tukul Guwa tuku sangri mbolnje prote ta sine kila ta ye tanjo tuku manau gisleknu naj minet tukunu ye une tuku piro tanjo ndalekanu tanja minet.

¹⁵ Ye wam ke liket ta ndanam saka ye tanjawet. Ye wam nzaliyate ta ye ke ndaket. Ye wam njule parak ta ndo ke liket.

¹⁶ Ye wam nzali ndayate ta ke liket sulumba yije manau tamba tukul nu kumumbi sakate njet.

¹⁷ Ye wam najgonu ke liket ta yenje kuga. Une nu ye sinamnje minmba nunje wam ta ke likate.

¹⁸ Ye tanjo tuku manau gisleknu naj minet le wam mayenu ande ye sinamnje mine ndakate ta ye kila. Ye wam magenu kam tuku wamduset ta ke fuguwet.

¹⁹ Ye manau mayenu kam nzaliyate ta ye ke ndaket. Ye manau najyonu kam mbulet ta ye ket.

²⁰ Ye manau mbulet ta ke liket ta yenje ke ndaket. Une nu ye sinamnje minmba nunje kate.

21 Wam n̄ayonu mayok kinit ta teŋenmba. Ye wam mayenu ande kam nzaliyate sulumba ye wam n̄ayonu ndo ket.

22 Yiŋe n̄gamun̄gal sinam̄nge yiŋe pilewanu wam̄nge Kuate tuku tukul pasa kumumbi sakate n̄ga tumyate ta

23 wam n̄ayonu ande ye tuku n̄garosu mbol̄nge san̄gri tin̄ga yiŋe pilewanu wam ta ndon̄ kame bumba minik le kamuset. Nu ye tumba une maŋau ye sinam̄nge minit te kumnem̄nge pilit le ye wam n̄aigonu ke liket.

24 A ... ye siŋka sinamanzer sun̄go n̄ak minet. Yiŋe n̄garosu tuku san̄gri mbol̄nge ye kumam tuku minet te imange ye turyuwa.

25 Ese. Ye Kuate gare pasa sun̄go tuwet. Nun̄ge siŋgine Sun̄go Yesus Kristus mbol̄nge sine tursin̄mba muskil kile-tidin̄ge siŋgit.

Ta tuku ye yiŋe pilewanu wam̄nge Kuate tuku tukul kumnem̄nge minet ta ye tan̄go tuku maŋau gisleknu n̄ak minmba une maŋau kumnem̄nge minet.

8

Tukul Guwa tuku san̄gri

1 Sine Kristus Yesus ndon̄ ulendikeg mbal sine pa tam tuku mine ndakeg.

2 Sine nu ndon̄ ulendikeg sulumba Tukul Guwa kumnem̄nge mineg le nu une tuku san̄gri te-simba muskil kile-tidin̄ge siŋmba abo mine maŋau siŋgit.

3 Sine tan̄go tuku maŋau gisleknu n̄ak mingen̄ tukunu tukul pasa nu sine tursin̄ge fuguna ta Kuaten̄ge nu sine turkina sulumba nu nuŋe Kiŋo kukulna le nu kilke mbolok une n̄ak tan̄go taŋaŋ mayok ka Kuate tuku nzali dubimba une saukam tuku n̄garosu kumam tuku pilna. Taŋana le Kuate nu kilke mbolok tan̄gombi une tuku san̄gri kume serna.

4 Ta tuku sine tan̄go tuku maŋau gisleknu kumnem̄nge mine ndaka Tukul Guwa tuku nzali kumnem̄nge mineg mbal sine tukul pasa am mbol̄nge kumumbi mayok kin̄eg.

5 Nane tan̄go tuku maŋau gisleknu kumnem̄nge minig mbal nan̄gine wamdus tan̄go tuku wam mbol̄nge ndo minig. Tukul Guwa tuku nzali kumnem̄nge minig mbal nan̄gine wamdus Tukul Guwa tuku wam mbol̄nge minig.

6 Ande nu nuŋe wamdus tan̄go tuku maŋau mbol̄nge pilit ta nu n̄gisikam̄ngat. Ande nu nuŋe wamdus Tukul Guwa mbol̄nge pilit ta nu abo n̄ak n̄gamun̄gal mukuk minam̄ngat.

7 Tan̄go tuku maŋau gisleknu kumnem̄nge minig mbal nane Kuate tuku n̄gueu minig. Nane Kuate tuku tukul pasa kumnem̄nge mine ndakade. Nane siŋka dubiwam fugude.

8 Nane tan̄go tuku maŋau gisleknu kumnem̄nge minig tukunu nane Kuate gare tambim kumun̄ kuga.

9 Tukul Guwa siŋka tane sinam̄nge minit ta tane nu tuku nzali kumnem̄nge minig. Tane tan̄go tuku maŋau gisleknu kumnem̄nge mine ndakade. Ande nu Kristus tuku Guwa kugatok ta nu Kristus tuku tan̄go kuga.

10 Tane une maŋau n̄ak tukunu n̄garosu kumam tuku minig ta Kristus nu tane sinam̄nge minit le tane tin̄reknu mayok ka n̄gamun̄gal abo tugu n̄ak minig.

11 Yesus kumna le Kuaten̄ge tetina ta nuŋe Guwa tane sinam̄nge minit. Nu tane sinam̄nge minit tukunu nu Kristus Yesus kumna le tetina taŋamba ndo tan̄gine kumig tuku n̄garosu ta mata kile-tidin̄gam̄ngat.

12 Tira kame, sine tan̄go tuku maŋau gisleknu maŋ dubi ndakube. Nu sine kulat ndakate.

13 Sine tan̄go tuku maŋau gisleknu kumnem̄nge minbe ta sine n̄gisikam̄ngig. Sine Tukul Guwa tuku san̄gri mbol̄nge n̄garosu tuku maŋau kile-iben̄ka kume sernin̄be ta sine abo n̄ak minam̄ngig.

14 Sine Kuate tuku Guwa tuku nzali dubiweg mbal sine Kuate tuku kiŋo kame mineg.

15 Sine Tukul Guwa tigen̄ mbal sine piro mbal mayok ka kuru kuru wam

mbolŋge pro ndageŋ. Kuga. Sine nu mbolŋge Kuate tuku kiŋo kame mayok ka ndek yiŋe Mam ŋga Kuate wikeg.

¹⁶ Tukul Guwa nu sine sinamŋge tane kumumbi Mam ŋgade ŋga tum-siŋgit le sine Kuate tuku kiŋo kame mineg ta kila pileg.

¹⁷ Sine kiŋo kame mineg ta Mam tuku agaŋ ndende kilam tuku mineg. Kuate nu sine tuku Mam tukunu sine Kristus ndoŋ nuŋe agaŋ ndende ta kilamŋgig. Kile sine ait te mbolŋge nu ndoŋ piti kuraweg ta sine nu ndoŋ kilŋa tamŋgig.

Sine gare sungo tamŋgig

¹⁸ Kilŋa sungo sine mbolŋge mayok kaŋgat ta ye wam ta idusmba kile piti kuraweg te agaŋ fudiŋndo ŋget.

¹⁹ Kuate nu kilke mbolŋge agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nane Kuate tuku kiŋo kame mayok kambim tuku ait tairŋga mindesimba minig.

²⁰ Agaŋ ŋakmba ta maŋau gisleknu mbolŋge pronaig. Nane naŋgine nzali dubimba taŋamba pro ndanaig. Ku-ate nuŋge nane kilmba maŋau ta kumnemŋge patikina ta nane nduiye taŋamba minmba minam tuku pati ndakina.

²¹ Agaŋ kame ŋakmba ta kile ŋaigoŋgam tuku maŋau kumnemŋge minig ta nane Kuate tuku kiŋo kame ndoŋ muskil kile-tidiŋge niŋgamŋgat.

²² Agaŋ ŋakmba ta pino kiŋo te-palmbim tuku rar kamuste taŋamba muskil te-tiwam tuku mindesimba wikaraumba minig ta sine kila.

²³ Agaŋ kame ta ndo kuga. Sine Tukul Guwa ŋak minmba samba mbolok gare kamuseg mbal sine mata ŋgarosu tuku muskil te-timba Kuate tuku kiŋo kame mayok kambim tuku tairŋga ŋgamuŋgal sinamŋge wikaraumba mineg.

²⁴ Kuate nu buk muskil kile-tidiŋge siŋgina le kile sine wam ta tuku alonu tairŋga minde mineg. Sine wam ande tairŋga minde mineg le nu prowa sulumba tumail pulusiŋguwa le maŋ nu tairŋge nda.

²⁵ Sine wam ande tuku tumail pulu ndasiŋgit le sine wamdus saŋgrinu pilmba wam ta ndo tairŋga mineg.

²⁶ Taŋamba ndo sine saŋgriknu mine ndakeg le Tukul Guwa nu sine sinzaŋsiŋgit. Kuate nu yabaŋ pasa ndaŋ nane kumumbi kade ŋga nza-lite ta sine gilai mineg. Tukul Guwa nu sine tuku ŋgamuŋgal sinamŋge Kuate yabaŋam tuku ta sine tuku sungomba idusmba pasate fugumba malmbi ndo kate.

²⁷ Kuate nu taŋgo tuku ŋgamuŋgal ŋakmba kaŋgerte ta nu Tukul Guwa tuku wamdus kila pilit. Tukul Guwa nu Kuate tuku nzali dubimba nu tuku mbal tuku yabaŋte le Kuate nu nuŋe malmbi ndo ismba nu tuku wamdus kila minit.

²⁸ Sine Kuate tuku kume pureg mbal nu nuŋe wamdus dubimba sine kilam tuku wikina. Wam kame kise kise sine mbolŋge prowe likade ta sine mine mayewam tuku ndo prode ta sine kila.

²⁹ Kuate nuŋe Kiŋo ta kiŋo mulum minwa ŋga nu o buk sine kilam tuku madisiŋgina ta nuŋe Kiŋo nuŋe tuku maŋau te-purbe ŋga idusna.

³⁰ Taŋamba nu sine kilam tuku o buk madisiŋgina mbal nu sine wikina. Nu sine wikina sulumba tiŋreknu kile-mayokkina. Sine tiŋreknu kile-mayokkina sulumba nyu sugo siŋgam tuku patikina.

Kuate tuku kume pur maŋau sungo

³¹ Ye wam kame satiŋgit ta tugunu teŋenmba. Kuate nu sine ndoŋ sailka minwa le imange sine kile-ibenŋkam kumuŋ? Kumuŋ kuga.

³² Nu nuŋe Kiŋo nuŋe mape ndamba sine tursiŋgam tuku kumwa ŋga pilna. Taŋamba kile nu nuŋe Kiŋo nuŋe mbolŋge wam ŋakmba siŋgit le sine ŋgamuŋgal mukuk ŋak mineg.

³³ Kuate nuŋe sine tiŋreknu ŋgate. Ta tuku ande nu sine Kuateŋge madisiŋgina mbal pasa mbolŋge patikam kumuŋ kuga.

³⁴ Kristus Yesus nu sinenu ŋga kumna tukunu ande nu sine pa siŋgam tuku mine ndakate. Nu

kumna wam ta ndo kuga. Kuate nu te-tina le nu tiŋgina. Kile nu Kuate tuku ndinam kumamŋge minmba sine tuku ŋga Kuate yabaŋmba minit.

³⁵ Kristus nu sine tuku kume purmba minit ta imanŋe nu tuku kume purte wam ta kuerkam kumuŋ? Piti ait, sinamanzer, afunŋe kasursiŋgig, gubak mineg, agan denkanu mineg, kame agan sine tugum prode, afu balesiŋgam bafude wam kame ta ŋakmba nu tuku kume purte wam ta kuerkam kumuŋ kuga.

³⁶ Kuyar pasa ande nu teŋenmba sakate.

Sine ne tuku mbal ait ŋakmba kumam tuku mineg.

Sipsip bale faram tuku pileŋgade taŋamba afu sine bale faram tuku pileŋgade ŋgate. *Mune 44.22*

³⁷ Kristus nu sine tuku sunŋomba kume purte ta nu piti ŋakmba ta ku-grakam tuku tursiŋgit le sine sanŋri ŋak mayok kineg.

³⁸⁻³⁹ Ye siŋka son pasa satinŋamŋgit. Kuate nu siŋgine Sunŋo Yesus Kristus mbolŋge sine tuku sunŋomba kume purte ta sanŋri andenŋe nuŋe wamdus ta kuerkam tuku mine ndakate. Sine kumeg e ko abo mineg ta eŋel le guwa sugo sugo tuku sanŋri wam kame kile sine mbolŋge prode ko ŋgumneŋga prowamŋgaig agan ndende samba le kilke mbolŋge mine likade wam kame sakit ta ŋakmbaŋge Kuate nu sine tuku kume purte wamdus ta kuerkam kumuŋ kuga.

9

Kuate nu nuŋe wamdus dubimba nuŋe mbal madiniŋgit

¹ Ye Kristus tuku taŋgo minet ta ye yabri pasa sa ndaket. Ye pasa satinŋamŋgit te siŋka son pasa. Tukul Guwanŋe pasa te siŋka son pasa ŋga sayate le ye tane satinŋet ta teŋenmba.

² Ye Zu mbal tuku piti sunŋoyate le ŋgamunŋal rar kamusmba minet.

³ Ye Kristus ndoŋ purka ŋgisikumba maŋau tambi yiŋe ndare tuma

turkam kumuŋ kande ye wam ta mata iduset kande.

⁴ Nane Israel tugu minig. Nane nuŋe kiŋo kame minam tuku Kuatenŋe nane madiniŋgina. Nu nane ndoŋ minmba minit. Nu nuŋe pasa ta nane ndoŋ katna. Nane tukul pasa ŋak. Kuate mbariŋam tuku ndin nu nane tumniŋgina. Nu wam magenu kam sakina ta nane ambonŋa ismba tinaig.

⁵ Abraham Isak Yakob nane nane tuku mbuŋ. Kristus nu ŋgarosu ŋak mayok kina ta nu nane tuku ndare mbolŋge mayok kina. Nu Kuate. Nu agan ŋakmba kulatka minit. Nyu tedunŋam tuku wam ta nu mbolŋge kumba minmba minam tuku minit. Son.

⁶ Israel mbal nane Kuate tuku ndin pitaide tukunu Kuate nu wam kam saniŋgina ta ke ndakate ŋga idus ndawap. Nane Israel tuku tugu ŋakmba minig ta afu ndo Israel ndinok.

⁷ Ta tuku Abraham tuku mbuŋ ŋakmba minig ta afu ndo nu tuku mbuŋ ndinok. Kuate nu teŋenmba Abraham sana.

Isak tuku ndare mbolŋge ndo ne tuku mbuŋ mayok kaŋgaig ŋga sana.

Mulum Pasa 21.12

⁸ Pasa ta tugunu teŋenmba. Sine ŋgarosu mbolŋge Abraham tuku mbuŋ mayok kineg mbal sine Kuate tuku kiŋo kame mayok nda kineg. Kuate nu pasa sanŋrinu Abraham sana ta sine pasa ta mbolŋge Abraham tuku mbuŋ mayok kineg mbal ndo sine Kuate tuku kiŋo mayok kineg. Sine Abraham tuku mbuŋ ndinok.

⁹ Kuate nu Abraham teŋenmba sana.

Yar ande si piyo naje Sara nu kiŋo tuwa le ye siŋka luka prowamŋgit ŋgina. *Mulum Pasa 18.10*

¹⁰ Ta ndo kuga. ŋgumneŋga Rebeka nu siŋgine mbuŋ Isak ndoŋ kiŋo armba funŋul sinamŋge konkinaik.

¹¹ Kiŋo armba ta pro ndamba wam magenu ko ŋaigonu ke ndakinaik le nu o buk ande madina. Kuate

nu tango madiningit ta nane wam ke likade mbolnge madi ndaniimba nu nuje wamdus ndo dubimba madiniimba wikate.

¹² Nu nuje manau ta te-mayokmba Rebeka tejenmba sana.

Kinjo mulum nu kinjo ngumnenngamngat ta tuku minge kumnemnge minamngat nga sana. *Mulum Pasa 25.23*

¹³ Kuyar pasa ande mbolnge Kuate tuku minge tejenmba minit.

Yakob tuku ye kume puret ta Esau ye kasuret ngate. *Malakai 1.2*

¹⁴ Kuate nu nuje nzali dubimba ande madimba ande pitaite ta nu wam kumumbi ke ndakate nga sakam kumuje e? i ... Ye tanjamba idus ndawet.

¹⁵ Kuate nu pasa te Moses sana le nu kuyar mbolnge kuyarna le minit.

Ye tango ande mapewam iduset ta ye nu mapewet.

Ye tango ande sinawam iduset ta ye nu sinawet ngate. *Kisim Bek 33.19*

¹⁶ Ta tuku Kuate nu ande mapete ta tango tuku wamdus ko nuje piro tuku mundu ta tuku nu mape ndate. Kuga. Nu nuje wamdus sina tambi ndo nu mapete.

¹⁷ Kuate nu kuyar pasa ande mbolnge Isip tuku gabat Farao tuku tejenmba sakate.

Ye ne mbolnge yije sangri te-mayoki le ye tuku nyu kilke mbol mbal iswaig nga ye ne gabat pilen ngate. *Kisim Bek 9.16*

¹⁸ Ata. Kuate nu nuje nzali dubimba afu mapekate sulumba afu nuje pasa pitaiwam tuku wamdus karennu ningit.

¹⁹ Kile tane tuku ande tejenmba ye kusnayamngat. Sine Kuate tuku nzali pitaiwam kumuje kuga ta ndanam saka Kuate nu tango tuku gubra pilit nga ye kusnyuwa ta

²⁰ ye tejenmba nu tuku pasa lafuwamngit. Ne ima le Kuate ndon kualeyaukate. Kilke waim andenge nu tango wakeite ta samba ne ndanam saka ye tejenmba wakeiyina nga sa ndate.

²¹ Waim wakeikanu tango ta nu kilke kilmba nuje nzali ndo dubimba aganj wakeikate. Nu kilke ndui tambi waim ande maditaknu wakeimba waim ande ake aganj patinu tuku wakeite.

²² Tanjamba ndo Kuate nu nuje nzali dubimba nuje aganj ndende mbolnge wam afu kam kumuje. Nu une tuku gubra njak minmba nuje sangri sunjo te-mayokmba njakmba tumningam tuku iduste ta nu ngan minmba pitik ndo ngisikam tuku minig mbal pa ninge ndakate.

²³ Nu nuje mapekate mbal mbolnge nuje wam magenu lato lato patikuwa le njakmba kanjerwaig nga idusmba tanjate. Mbal ta nane nu ndon gare njak minmba minam tuku Kuate nu o buk nane madiningina.

²⁴ Kuate nu sine wike likate mbal tuku saket ta afu Zu mbal afu kasomok mbal.

²⁵ Kuate nu tuan tango Hosea mbolnge nu kasomok mbal tuku tejenmba sakina.

Nane ye tuku mbal mine ndakade kuasmbi ta nane ye tuku mbal minamngaig. Mbal ta ye nane wamdus ninge ndaken ta ye nane tuku kume purmba minamngit.

²⁶ Ma ande tuku mbal nane Kuate tuku mbal kuga nga saken ta ye tane Kuate abo njak minit tuku kinjo kame ngamngit. *Hosea 2.23; 1.10*

Kuate nu tanjamba sakina.

²⁷ Tuan tango Aisaia nu Israel mbal tuku tejenmba wi kuenjka sakina.

Piyalnge fulbul minig tananj Israel mbal burnu kumuje kuga ta ndui ndui ndo muskil kile-tidingam tuku wam tamngaig.

²⁸ Kuate nu dal ndaka kilke te mbolnge pitik ndo pasa nduiye te-timba lafunu pa ningamngat. *Aisaia 10.22-23*

²⁹ Aisaia nu o buk pasa ande tejenmba sakina.

Samba mbolok mbal tuku Mbara nu sine tuku ndare afu mape ndakina kande sine Sodom

le Gomora tana kile mine ndakeg kande. *Aisaia 1.9*

Aisaia nu tanamba sakina.

³⁰ Ye tuan tango kame tuku pasa satigit ta tugunu tejenmba. Kasomok mbal nane tinreknu mayok kambim tuku ndin sota matuk tukul ndakinaig ta nane Kuate nu kumuŋ nginaig sulumba Kuate am mbolŋge tinreknu mayok kinaig.

³¹ Israel mbal nane tinreknu mayok kambim tuku tukul dubika matuk tukulka nane tinreknu mayok ndakinaig.

³² Ta ndanam? Nane tinreknu mayok kambim tuku wamdus sangrinu pilnaig ta nangine piro tuku sangri mbolŋge sotinaig. Kuate nu kumuŋ nga nu mbolŋge sote ndakinaig. N dame ande tango kupe danngade ta nane ndame ta mbolŋge bikekade.

³³ Kuyar pasa nu tejenmba sakate. Ata. Ye Sion tumbraŋge ndame ande kupe danngam tuku pili le minamngat. N dame sungo ta mbolŋge nane barinunŋaig. Ande nu ndame ta tuku sangri tomba tingwa ta nu tumail pulunungat ngate. *Aisaia 28.16*

10

Israel mbal ndin mayenu ngisinaig

¹ Tira kame, yiŋe mbal Israel nane muskil kile-tidinge niŋgam tuku ndin ta te-silikuwaig nga ye wamdus sangrinu pilmba Kuate yabanjet.

² Nane Kuate dubi mayewam tuku ngamunŋal kunde-kundenigit ta nane ndin katese ndade. Ye nane tuku manau ta kila.

³ Nane Kuatenge ndo tango tinreknu kile-mayokkate wam ta gilai minmba nangine sangrimbi tinreknu mayok kambim tuku wamdus sangrinu pilig. Nane Kuate nu tango tinreknu kile-mayokkate ndin ndindo ta pitaide.

⁴ Kristus mbolŋge tukul pasa kumna. Kile nu tuku kume tuku sangri tomba tingade mbal nane

Kuate am mbolŋge tinreknu mayok kinig.

⁵ Moses nu tukul pasa dubimba tinreknu mayok kambim tuku tejenmba kuyarna.

Ande nu tukul pasa nakmba dubi mayewa ta nu abo nak minmba minamngat ngina. *Wok Pris 18.5*

⁶ Kristus tuku kume mbolŋge tinreknu mayok kinit wam ta minde bada tana kuga. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ima nu samba mbol ambe kangat nga idus ndawa ngate. *Lo 30.12*

Sine pasa tamba ande nu samba mbol kumba Kristus tomba ndekuwa le son ngam kumuŋ nganu sukeg.

⁷ Ko ima nu kumanu mbal tuku tumbraŋ kangat nga idus ndawap. Pasa tamba ande nu Kristus kumanu mbal ngamukŋge te-tiwa le son ngam kumuŋ nganu sukeg.

⁸ Kristus son ngam tuku ndin minde bada tanamba kuga. Kuyar pasa te ise tiwap.

Kuate tuku pasa tane tugumŋge minit. Tane tuku miŋge mbolŋge ngamunŋal sinamŋge minit. *Lo 30.14*

Ata. Nu son ngam tuku minde bada kuga. Pasa tane tugumŋge minit ta sine kukliweg. Tane Kristus tuku kume tuku sangri tomba tingap ngeg not.

⁹ Ne nane miŋgemi Yesus nu Sungo Ndindo minit nga te-mayokmba saka sulumba nane ngamunŋalmbi Kuatenge Yesus kumna le te-tina ta ne son nga ta Kuate nu ne tuku muskil te-tiwa tanmbimngat.

¹⁰ Sine ngamunŋalmbi son ngeg le Kuatenge sine tinreknu ngate. Sine miŋgemi pasa ta te-mayokey le muskil kile-tidinge siŋgit.

¹¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ande nu ndame ta tuku sangri tomba tingwa ta nu tumail pulunungat ngate. *Aisaia 28.16*

¹² Sine Israel mbal tane kasomok mbal Sungo am mbolŋge sine kise kise mine ndakeg. Nu sine nakmba

tuku Sunḡo ndindo minit. Nane afu nu sinzaḡninguwa ḡga nu wikade ta nu nane ḡakmba nuḡe ranḡun mayenu tambi sinzaḡningit.

¹³ Kuyar pasa nu teḡenmba sakate.

Nane afu Sunḡonḡe sinzaḡninguwa ḡga wikade ta nu nane ḡakmba muskil kile-tidinḡe niḡgamḡgat ḡgate. *Yoel 2.32*

¹⁴ Nane nu tuku sanḡri ḡilai minmba son nda ḡgade mbal ta ndaḡndaḡmba nuḡe nane sinzaḡninguwa ḡga nu wikam kumuḡ? Nane nu tuku nyu ise ndakuwaig ta ndaḡmba nane son ḡguwaig? Ande nu Kristus tuku pasa tumba nane tugumḡge kukli ndawa ta ndaḡmba nane isamḡgaig?

¹⁵ Afu nanḡine mbal afu pasa kukliwam tuku kukul ndaḡninguwaig ta ndaḡmba nane kumba pasa ta kukliwamḡgaig? Kuyar pasa ande ta tuku teḡenmba sakate.

Ande nu pasa mayenu tumba pro sine tugumḡge sakate ta sine gare-garekeḡ ḡgate. *Aisaia 52.7*

Israel mbal pasa mayenu pitainaig

¹⁶ Kristus tuku pasa mayenu isig mbal gudommmba nane pasa ta dubi ndade. Aisaia nu ta tuku teḡenmba sakina.

O Sunḡo, sine pasa kukliweg le ande nu son nda ḡgate ḡgina. *Aisaia 53.1*

¹⁷ Sine Aisaia tuku pasa ta mbolḡe teḡenmba kila pileḡ. Son ḡgam tuku ndin ta Kristus tuku kukliweg.

¹⁸ Ye tane kusnatiḡgamḡgit. Israel mbal nane pasa mayenu ise ndakinaig e? Kuga. Nane sinḡa pasa mayenu buk isnaig. Kuyar pasa ande teḡenmba sakate.

Nane Kuate tuku pasa kuklinaig le kilke mbol mbal ḡakmba isnaig. Nanḡine pasa ta sunḡoka kilke tugu ḡakmba kumuḡḡina ḡgate. *Mune 19.4*

¹⁹ Ye maḡ lato kusnatiḡgamḡgit. Nane Israel mbal pasa ismba tugunu katese ndanaig e? Kuga. Nane sinḡa katesenaig. Moses nu o buk Kuate tuku miḡe pasa teḡenmba sakina.

Ye mbal nyu kugatok mbolḡe maḡau mayenu ki le tane Israel mbal wamdus ḡyonḡamḡgaig.

Ye kilke kisekok mbal wamdus tugusek kugatok minig ta sinzaḡningi le tane gubra tamḡgaig ḡgina. *Lo 32.21*

²⁰ ḡgumneḡga Aisaia nu Kuate tuku miḡe te-mayokmba pasa sanḡrinu ande teḡenmba sakina.

Ye sote ndakade mbal ye te-silikam tuku ndin tumniḡgamḡgit. Nane ye kusna ndaḡgade mbal nane ye kila palmbim tuku ye nane tugumḡge mayok kanḡit ḡgina. *Aisaia 65.1*

²¹ Nu nuḡe mbal Israel tuku teḡenmba sakina.

Ait kuennu nane ye tuku pasa pitaimba ḡgueu pilig mbal nane ye tugum prowaig ḡga wika minet ḡgina. *Aisaia 65.2*

Aisaia nu Kuate tuku miḡe taḡamba te-mayokna.

11

Kuate nu Israel mbal tuku sinaniḡgina

¹ Ye tane kusnatiḡgamḡgit. Kuate nu nuḡe mbal Israel pitaikina ḡga idusde e? Sinḡa nu taḡa ndana. Ye mata Israelnu. Ye Abraham tuku ndare. Ye tuku tugu ta Benyamin.

² Kuate nu nuḡe mbal Israel kilam tuku o buk madiniḡgina ta nu nane pitai ndakate. Elia tuku wam kube kuyar pasa mbolḡe minit ta tane kila. Nu Israel mbal tuku maḡau kanḡerka nu nane pasa mbolḡe patika Kuate sana:

³ O Sunḡo, nane Israel mbal ne tuku tuan tango ḡakmba kilmba bale farmba ne atraukam tuku mbain ta kilmba ḡaigo siglikade. Kile ye yiḡe ndo ne dubinumba minet le nane ye mata baleyam tuku ndin sotade ḡgina.

⁴ Taḡakina le Kuate nu ndek Elia teḡenmba sana: Kuga. Israel mbal ḡgamukḡge nane gudommmba 7,000 ye dubiyade le ye nane kulatket. Nane yabri mbara Baal mbariḡ ndade ḡga Elia sana.

⁵ Tanjamba ndo kile ait te mbolŋe sine Israel mbal ndui ndui Kuate du-bimba mineg. Kuate nu o buk sine ake sinaŋ make patika kilam tuku madisiŋgina.

⁶ Nu ake sinaŋ sine make patika madisiŋgina ta siŋgine wam ke likeg ta mbolŋe sine nuŋe mbal mayok nda kineg. Kuga. Sine nuŋe ake make patikate wam ta mbolŋe ndo nuŋe mbal mayok kineg.

⁷ Wam ta mbolŋe sine teŋenmba kila pileg. Israel mbal nane tiŋreknu mayok kambim tuku ndin sotinaig ta te-sili ndakinaig. Kuate nu sine ndui ndui kilam tuku madisiŋgina mbal sineŋge ndo te-silikeg. Nane afu ŋgamuŋgal tukulmba wamdus kareŋnu niŋgina.

⁸ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate. Kuate nu nane tuku ŋgamuŋgal wamdus tukulam tuku maŋau niŋgina le nane ammbi agaŋ kaŋger ndaka kilbambi pasa ise ndakade. Kile nane tanjamba ndo minig ŋgate. *Aisaia 29.10*

⁹ David nu mata teŋenmba sakina. Nane agaŋ ndende kumumbi minmba den ndakeg ŋga idusde. Wamdus tanje nane biye tidiŋguwa le nane ndekuwaig sulumba lafunu kumumbi tuwaig.

¹⁰ Nane tuku am ma makeŋge soŋguwa le mambil ndawaig. Nane piti ŋak minmba poska lika minmba minwaig ŋgina. *Mune 69.22-23*

David nu tanjamba sakina.

Kuate nu kasomok mbal kilna

¹¹ Ye maŋ tane kusnatiŋgamŋgit. Israel mbal nane Kuate tuku ndin nduiye ŋgisinaig ŋga idusde e? i ... Nane taŋa ndanaig. Nane mbarmba Kristus pitainaig le muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku pasa ta nane tane kaŋgerka am kikoŋ tiŋga pasa mayenu ta maŋ tam iduswaig ŋga tane kasomok mbal tugum kina.

¹² Israel mbal mbarnaig le kilke mbol mbal ŋakmba Kuate tuku wam

mayenu ta te-silikinaig. Nane Kuate kusrenaig le nuŋe wam mayenu tane kasomok mbal mbol prona. Ngumneŋga Israel mbal maŋ ŋgamuŋgal biye mbilmba Kuate tugum kuwaig le wam mayenu nane tuku mbar mbolŋe prona ta limba siŋka wam mayenu suŋgo ŋayo tanjo ŋakmba mbolŋe mayok kaŋgat.

¹³ Kile ye tane kasomok mbal satingamŋgit. Ye tane kasomok mbal tuku aposel minet ta piro te suŋgo ŋga wamdus saŋgrinu pilmba piroket.

¹⁴ Ye maŋau tamba yiŋe tugu am kikoŋ tiŋga nane tuwaig ŋga iduset. Tanjamba nane afu turmba muskil kile-tidiŋguwaig.

¹⁵ Kuate nu Zu mbal kile-sikina le kilke mbol mbal ŋakmba Kuate ndoŋ tumawam tuku ndin mayok kina. Ngumneŋga nu maŋ Israel mbal luka kilwa le ame wam suŋgo mayok kaŋgat? Tanjo kummba maŋ aboŋgate wam suŋgo taŋaŋ.

¹⁶ Bret inumnu kuerka Kuate atraukate ta bret ŋaknu ta Kuate tuku. Ail tugunu Kuate tuku minit ta ail wainu ŋakmba nu tuku.

¹⁷ Ail ndinok ta Kuate nu wainu afu kat pugurka duŋjekok olif ail wainu kilmba wainu ndinok afu ŋgamukŋge tuturmba kuse likina. Tane kasomok mbal duŋjekok olif ail taŋaŋ kile Zu mbal tuku wam magenu nane ndoŋ kilig.

¹⁸ Tane wam ta tuku idusmba sine ail wainu ndinok liniŋgeg ŋga payam ndakap. Ail tugunu ail wainu mbolŋe saŋgri ti ndaŋgate. Kuga. Tane ail tugunu mbolŋe saŋgri tiŋgade.

¹⁹ Tane afu tanjine ŋgarosu payamka teŋenmba sakade. Sine kasomok mbal ail ta mbolŋe tuturbe ŋga nu wainu afu kat pugurka pankina ŋga sakade ta son ta

²⁰ nane Zu mbal son nda ŋginaig tukunu Kuate nu nane kat pugurka pankina. Tane ŋgamuŋgal son ŋak minig tukunu tane ail ta mbolŋe minig. Tane tanjine ŋgarosu payam

ndaka kurau mayemba tangine ngamunggal son biye dewap.

²¹ Wainu ndinok ta nane son nda nginaig le Kuate nu nane mape ndaka kat pugurkina. Tane dunjekok olif ail tanaj minmba son manau kusrewap ta nu sinja tane mape ndaka kat pugurkamngat.

²² Ata. Tane Kuate tuku ranjun manau le gubra manau te kila palpe. Kuate kusremba baringade mbal nu mape ndaka kile-pankate ta tane Kuate tuku ranjun mayenu ta tade. Tane tanamba tumba minmba minam tuku ngamunggal son biye dewap. Kuga ta nu tane mata kat pugurka pankamngat.

²³ Israel mbal nane man ngamunggal biye mbilmba Kuate tuku sanjri tomba tinguwaig ta nu nane kilmba man ail ta mbolnge tuturninguwa le minamngaig. Kuate nu tanawam kumu.

²⁴ Tane kasomok mbal buk dunjekok olif ail wainu minnaig le Kuatenge tane kat pugurka kilmba nu ail prode manau ta mbilmba olif ail mayenu ta mbolnge tuturmba kuse likina. Wainu ndinok ta nu nane man kilmba ail ta mbolnge tuturmba kuse likam tuku ta minde bada kuga.

Kuate nu kilke mbol mbal njakmba sinaningit

²⁵ Tira kame, tane tangine ngarosu payamkubekaig nga ye wam ande kuirok minit ta te-kilimba satingamngit. Israel mbal afu Kuatenge ngamunggal tukulmba wamdus karenju ningina le Kuate ngumnenaig ta nane tanamba nduiye mine nda. Kuate nu tane kasomok mbal giganmba kilam tuku maditingina ta ka kumunguwa le Israel mbal ngamunggal tukulmba wamdus karenju minig ta kusrewamngaig.

²⁶ Wam ta mbolnge Israel mbal njakmba muskil kile-tidinge ningamngat. Kuyar pasa ande ta tuku tenemba sakate.

Muskil kile-tidinge ningam tuku tango nu Sion tumbran sunjo mbolnge prowamngat.

Nu prowa sulumba Yakob tuku tugu Kuate ngumnede manau ta pitaiwamngat. *Aisaia 59.20*

²⁷ Tanamba ye nane ndon pasa katen ta kumumba nane tuku une manau saukamngit ngate. *Yeremia 31.33*

²⁸ Kristus tuku pasa mayenu Israel mbal nane pitaimba Kuate ngueu pilnaig ta tane kasomok mbal pasa ta isig. Nane Kuate tuku ngueu pilig wam ta mbolnge nu tane turkate ta Kuate nu nane kilam tuku madiningina ta nu nane tuku mbu kame idusnijmba nane tuku kume purmba minit.

²⁹ Kuate nu wamdus mbil ndate tuku. Nu nuje wam magenu afu ningit ta nu man yai ndakate. Nu afu kilam tuku madiningit ta nu man nane pitai ndaningit.

³⁰ Israel mbal nane ambonga Kuate tuku minje dubinaig ta ngumneja Kristus mbolnge pitainaig. Tane nu tuku pasa ambonga pitainaig mbal kile Kuate nu Kristus mbolnge tane mapekate.

³¹ Nu tane kasomok mbal mapeka minit tanamba ndo Israel mbal mata mapekam tuku ta kile nane nu tuku minje pitaimba minig.

³² Sine njakmba Kuate tuku minje pitaigen le nu sine kilmba une tuku ndalekanu manau mbol patikina. Tanana sulumba kile nu Kristus mbolnge sine njakmba mapeka kilamngat.

³³ Kuate tuku manau ta mayenu ndo. Nu tuku wamdus kila sunjo o mbolnge. Sine sinja nu tuku wamdus kila pile ndakeg. Nuje wamdus kilemayokkam tuku ndin sine pilengam kumu kuga.

³⁴ Kuyar pasa nu tenemba sakate.

Ima nu Sunjo tuku wamdus kila minit? Ima nu Sunjo wam pagu pasa sawam kumu ngate. *Aisaia 40.13*

³⁵ Ima nu agan ande Sunḡo tuna ta tuku lafunu nu mbolḡe minit?

³⁶ Nunḡe agan ndende ḡakmba kile-mayokkina ta nu tugu. Nu miro. Nu tuku nyu sunḡo kilḡa sanḡri ta minmba minamḡat. Son.

12

Sine Kuate tuku ndo minbe

¹ Tira kame, tane Kuate tuku mape maḡau idusmba tanḡine ḡarosu Kuate tuku ḡa madimba patikap le minwaig. Kuate nu atrau agan tanḡa ta nu nzalite. Sine tanḡaweg ta sine kumumbi Kuate mbariḡeg.

² Tane kilke te tuku maḡau te-pur ndawap. Tanḡine wamdus Kuate mbolḡe palpe sulumba kitek mayok kape. Tane tanḡamba Kuate tuku nzali kila palpe sulumba wam magenu o mbolḡe Kuate garete ta ke likam kumuḡ.

Piro sanḡri yimyam tuku pasa

(1 Korin 12)

³ Kuate nu ye make pilmba aposel pilna. Ye nyu tambu satingamḡit. Tane tanḡine mironḡ payam ndaka kumumbi pilḡgap. Kuate nu sanḡri yimyam tiḡit ta idusmba tanḡine mironḡ pilḡgap.

⁴ ḡarosu ndindo mbolḡe agan inum inumnu piro kise kise ke likade.

⁵ Tanḡamba ndo sine Kristus ndoḡ ulendikeḡ mbal sine gudommba ta ḡarosu ndindo ndo mineḡ. ḡarosu ta mbolḡe sine inum inumnu mineḡ ta ulendika ḡarosu ndindo.

⁶ Kuate nu sine ḡakmba make patika sine yimyam sanḡri kise kise ake siḡit tambu sine pirokuba. Ande nu Tukul Guwa tugumḡe pasa ismba kile-mayokkam tuku sanḡri tate ta nu nuḡe ḡgamuḡgal son maḡau tambu kile-mayokkuwa.

⁷ Ande nu tanḡo turkam tuku sanḡri tate ta nu tanḡo turkuwa. Ande nu pasa kukliwam tuku sanḡri tate ta nu pasa kukliwa.

⁸ Ande nu tanḡo sanḡri pileniḡgam tuku sanḡri tate ta nu sanḡri pileniḡguwa. Ande nu agan ndende

ḡak afu turka niḡgam tuku sanḡri tate ta nu waknyumba niḡguwa. Ande nu gabat tanḡo minam tuku sanḡri tate ta nu wamdus sanḡrinu pilmba piro ta kuwa. Ande nu sinamanzerka minig mbal turkam tuku sanḡri tate ta nu gare ḡak turkuwa.

Tira kame ḡgamuḡgal niḡgam tuku pasa

⁹ Tane wamdus tugusekmbi muḡgu kume purkap. Tane maḡau ḡaigonu ḡakmba ḡgumneniḡmba maḡau magenu ndo bige dedeḡgap.

¹⁰ Tanḡine tira kat tanḡine tanḡa tanḡine tanḡine muḡgu kume purkap. Tane tanḡine tanḡine tira kame tuku nyu kile-dunḡam tuku ḡgamuḡgal kunde-kundetiḡguwa.

¹¹ Tane kanyum ndamba sanḡri tiḡa pirokap. Tukul Guwa mbolḡe tumail gare ḡak mayok kape sulumba Sunḡo tuku piro mbal minap.

¹² Tane muskil kile-tidiḡe tiḡam tuku tairḡgade ta tuku gare-gareka minmba piti sinamḡe ḡgan pilmba dirnanḡap. Tane mara mara Kuate yabanḡmba minmba

¹³ Kuate tuku mbal agan ndende denkade ta turkap sulumba kisekok mbal kilmba tanḡine wande mbolḡe patikap.

¹⁴ Tane piti sertiḡig mbal Kuatenḡe nane sinanḡniḡguwa ḡga yabanḡap sulumba nane nyaro pasa niḡmba kasur pasa niḡe ndakap.

¹⁵ Nane gare ḡak minig mbal ndoḡ tane gare-garekap. Nane piti ḡak minmba malmbikade mbal ndoḡ tane malmbikap.

¹⁶ Tane tira kame ndoḡ wamdus ulendika tuma minmba sine sugo ḡga piro nyu kugatok ta kam tuku mbule ndakap. Tane sine kila sugo ḡak ḡga idus ndawap.

¹⁷ Ande tane mbolḡe maḡau ḡayonu kuwa kande tane maḡau ḡayonumbi lafu ndawap. Tanḡo ḡakmba ḡgamukḡe maḡau tiḡreknun do ke likap.

18 Tane tanjo ñakmba ndon ñgamunjal ulendi minam tuku ndin sotap.

19 Tira kame, nane afu tane mbolñge mañau ñaigonu kuwaig le tane Kuatenge lafuwa nga piti ta nu wai mbolñge ndo palpe. Kuate tuku kuyar ta tuku teñenmba sakate.

Sunjo nu sakate: Mañau ñaigonu lafunu ta ye tuku piro. Yenjo pa ta ñingamñgit ñgate. *Lo 32.35*

20 Kuyar pasa ande teñenmba sakate.

Ne tuku ñgueu tanjo nu gubawa kande nyamagan tawe le nyuwa. Nu kule parawa kande kule tawe le nyuwa.

Ne tanjawa ta nu nuñe ñgueu mañau ta tuku kiko tumba wamdus rar prowa le kamusmba minamñgat ñgate. *Sindaun 25.21*

21 Mañau ñaigonu tanjo tane kile-ibenjikat nga tane nu mape ndawap. Tanjine mañau magenu tamba mañau ñaigonu ta kile-ibenjkap.

13

Kuatenge gabat sugo patike likate

1 Sine ñakmba gafman kumnemñge minbe. Kuate tuku wamdus mbolñge ndo nane mayok kinig. Gabat sugo mine likade ta nuñge patikate.

2 Ande nu gafman tuku minjo pitaite ta nu Kuate tuku wamdus pitaite. Pitaide mbal ta nane piya kumumbi tade.

3 Mañau magede mbal nane kulat tanjo sugo tuku kuru kuru ndakade. Nane wam ñaigonu kade mbal ndo kulat tanjo tuku kuru-kurukade. Ne gabat ande tuku kuru-kurukam idus ndamba kande ne mañau magenu ka le nu ne nzalinuwa.

4 Kuate nu tane turkam tuku gabat sunjo ta pilit. Nu mañau ñayonu lafuwam tuku nyu ñak minit. Ta tuku ne mañau ñayonu kumba kande ne nu tuku kuru-kuruka. Kuate nu mañau ñaigonu kade mbal pa ñingam tuku gabat sunjo ta nu tuku piro tanjo minit.

5 Ta tuku ye satinjit. Tane gafman tuku minjo kumnemñge minap. Tane Kuate tuku pa laipam tuku ndo nu kumnemñge mine ndakap. Tane mañau tinjeknu nga nu kumnemñge minap.

6 Tane takis ndametin pankap. Gafman mbal nane piro ke likade ta nane Kuate tuku piro biyig.

7 Tane afu mbolñge wam kam tuku minwaig kande nane mbolñge ke likap. Tane takis ndametin pankam tuku minmba kande pankap. Tane nyu ñak mbal idusñimmba nane gare ñingam tuku wam ta ndo kap.

Tanjine tanjine munjo kume purkap

8 Tane aganj ande lafuwam tuku mine ndakuwa. Tanjine tanjine munjo kume puram tuku mañau ta ndo lafuwam tuku minwa. Nane afu tane tugumñge minig ta tane nane tuku kume purde ta tane Kuate tuku tukul pasa ñakmba kumude.

9 Kuate tuku tukul gudommmba minig. Tanjo pino munjo kuayar ndakap. Tanjo bale ndawap. Aganj ande kuayar ndawap. Aganj ndende kilam tuku piriri ndawap. Tukul kame sakit ta ñakmba tukul pasa tenjo ulendite. Tukul ta teñenmba. Tane tanjine ñgarosu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumñge minig mbal tuku kume purap ñgate.

10 Tanjo nu kume pur mañau tamba ande ñayo siliwam kumunjo kuga. Ande nu kume pur mañau ñak minit ta nu tukul ñakmba kumute.

11 Kile mineg ait te tane kila. Ta tuku wam ñakmba ta dubikap. Sine muskil kile-tidinjo singam tuku pasa ismba son ñgigenjo ait ta kile ait kuen kinit. Ta tuku tanjine wamdus kinyanu minig ta kuagnekap.

12 Ma furir tuku ait kugawam bafute le mafewam tuku ait buk patukate. Ta tuku ma make tuku mañau kile-sika mafenjo tuku mañau kilmba tamba mañau ñaigonu kile-ibenjkube.

¹³ Sine mafen mineg tana manau magenu ndo kube. Sine afu ndon minyoka isukusmba maim-maimka kule kamenu nye ndakube. Sine fare fare tango pino ndon une ndakube. Kutur manau kiko nak ta ke ndakube. Afu ndon kualeyau ndakube. Afu tuku mine tuku wamdus kagli Nj ndakube. Sine ma make tuku manau tana nakmba kusrekube.

¹⁴ Tane singine Sunjo Yesus Kristus tuku manau te-purap sulumba tangine ngarosu tuku nzali najgonu kam tuku idus ndaningap.

14

Sine tira kame tuku son manau pile ndangube

¹ Tira ande tuku son manau gisleknu ta nu tane ndon manjurkam tuku tap. Tane nu ndon kualeyauka nu tuku manau te-ibenam tuku idusmba te ndakap.

² Tira ande nu ye agan nakmba nyam kumu ngate. Ande nu son manau gisleknu nak minmba ye mbarikit nga nu ndem mbulmba nyamagan ndo nyate.

³ Ande nu ndem nyate tanje ande nu nyamagan ndo nyate ta tala ndawa. Ande nu ndem nda nyate tanje nu tango ndem nyate ta nu mbarte nga sa ndakuwa. Kuate nu nale arnen kilna.

⁴ Ne ima le ande tuku piro tango tuku son manau pilete. Nu pilemba kumumbi kate ko mbarte ta ne tuku piro kuga. Nuje Sunjo tuku piro. Sunjonje nu sangri tuwit ta nu kumumbi mayok kangat.

⁵ Tira ande nu ait afu tukul nak ngate. Ande ait nakmba kumu kumu tukul kugatok nga iduste. Tangine miron yimyam manau dubiwam tuku ta pilenga te-tiwap.

⁶ Ait afu sugo ngade mbal ta nane Kuate tuku nyu idusmba tanade. Nane ndem nyade mbal Kuate gare pasa tuwig sulumba Kuate tuku idusmba nyade. Nane ndem nda nyade mbal nane Kuate tuku mata

idusmba ndem nda nyade. Nane nyamagan ndo nyade ta tuku Kuate gare pasa tuwig.

⁷ Sine mineg ta singine miron tuku mine ndakeg. Ko kumeg ta singine miron tuku kume ndakeg.

⁸ Sine abo nak mineg ta sine Sunjo tuku nyu te-dungam tuku mineg. Sine kumeg ta Sunjo tuku nyu te-dungam tuku kumeg.

⁹ Kristus nu kumanu mbal abo nak minig mbal tuku Sunjo minam tuku nu kummba man tingina. Ta tuku sine abo mineg e ko kumeg ta sine Sunjo tuku ndo mineg.

¹⁰ Ne wam ta idusmba tira ande tuku son manau pilenga nu mbarte nga sa ndaka. Ko ne afu tuku son manau kangerka tala tala ndaninga. Sine nakmba Kuate am mbolnje tingube le nunje sine pilesingamngat.

¹¹ Kuyar pasa ande ta tuku tenenmba sakate.

Sunjo nu sakate: Ye sinja abo minet tana pasa te sinja mayok kangat. Tango nakmba ye tugumnje dagol tidrongamngai. Nane nakmba ye tuku nyu te-dungamngai ngate. *Aisaia 45.23*

¹² Ta tuku sine nakmba Kuate tugumnje singine wam nakmba ke likeg ta kilimok kile-mayokkamngig.

Sine tira kame tuku ngamunggal najgo sigli ndakube

¹³ Ta tuku sine singine munju pilengeg wam ta kusrekube. Sine wamdus sangrinu pilmba singine tira inum ndekam tuku wam ande ke ndakube.

¹⁴ Ye Sunjo Yesus ndon ukendiket ta nyamagan ndem nakmba nyam tuku tukul kuga. Ye wam ta kila minet ta ande nu agan ande nyam tuku tukul nak nga iduste ta nu tuku wamdus sinamnje tukul tana mayok kinit.

¹⁵ Tira ande nu agan ande nyam tuku tukul nak ngate le ne tumba nyate ta ne nu tuku wamdus njayo silite. Tanjate ta ne tira tuku kume purte wam ta kusrete. i ... Kristus nu tira

ta tuku kumna. Ne agan nyate tambu nu njayo sili ndawa.

¹⁶ Ne ye agan njakmba nyam kumuñ nga sakate ta ne kumumbi sakate. Nane wamdus mayenu ta andenge njayo siliwam tuku ndin wakei ndawa.

¹⁷ Sine Kuate kumnemnge mineg mbal sine nyamagan le kule nyeg konda nyeg ta alo sungo kuga. Sine tinreknu mayok ka ngamungal mukuk minmba Tukul Guwa mbolnge gare njak mineg wam ta ndo alo sungokanu.

¹⁸ Ande nu tanjamba Kristus dubite ta nu Kuate gare tuwit. Tango pino nane nu tuku manau ta kanjermba saka minig.

¹⁹ Sine ngamungal ulendi minmba singine singine wamdus sangri pilewam tuku sangri tinga wam ta ndo ke likube.

²⁰ Ne agan ande nzalinu nyate tambu Kuate tuku piro njayo sili ndawa. Nyamagan njakmba tukul kugatok ta ande nu ne agan nyate ta mbolnge ndekate ta ne mbarte.

²¹ Nane tira ande baringikat nga ne ndem ko grep kule nye ndaka ko wam kise afu ke ndakate ta ne manau tinreknu dubite.

²² Ne wam afu kam kumuñ ngate ta Kuate am mbolnge ndo minwa. Ne wam ande pilenga ye kam kumuñ nga idusmba wamdus piti kugatok ta ne gare njak minit.

²³ Ne wamdus armba njak agan ande nya ta ne mbarte. Ne nane ngamungal son pitaimba tumba nyate ta tuku. Ande nu wam andembi nune son ngate manau piti serte ta nu mbarte.

15

¹ Sine Kristus dubimba ngamungal son sangri njak mineg mbal sine tira kame son manau gisleknu minig ta turkuba. Sine singine maye minam tuku ndo idus ndabe.

² Sine tira kame wamdus sangri pileningam tuku nane tuku wamdus kumnemnge minmba manau tambu nane turkuba.

³ Kristus nu mata nune maye minam tuku ndo idus ndana. Kuyar pasa ande Kristus nu Kuate ndon pasatina ta tenemba sakate.

Nane ne tumail pannade mbal ye turmba tumail panyade. *Mune 69.9*

Kuyar pasa nu tanjamba sakate.

⁴ Kuyar pasa o buk kuyarke likinaig ta sine tumsingam tuku mayok kinaig. Sine kuyar pasa ta burka sangri tinga dirnangube sulumba ngamungal mukuk njak minmba Kuate tairngube.

⁵ Sine sangri tinga ngamungal mukuk minam tuku manau Kuate tugumnge prote. Nunge tane sangri tingawa le tane Kristus Yesus tuku manau kubemba tangine tangine wamdus ulendi tuma minap.

⁶ Tane tanjamba minap ta tane ulendika minge ndindombi singine Sungo Yesus Kristus tuku Mam Kuate tuku nyu te-dungamngai. Son.

Kristus nu kilke mbol mbal njakmba wikina

⁷ Kristus nu Kuate tuku nyu mbol kuwa nga nu sine njakmba kilna. Tanjamba ndo tane mata Kuate tuku nyu mbol kuwa nga tangine tangine afu njakmba kile likap.

⁸ Kristus tuku manau satinngit ta tugu tenemba. Kuate nu pasa o buk sakina ta alonu mayok kuwa nga Kristus nu Zu mbal tuku piro tango mayok kina. Wam ta mbolnge Kuate nu Zu mbal tuku mbun kame pasa saningina ta kumungina.

⁹ Wam ta mbolnge kasomok mbal mata Kuatenge mapekina le nane nu tuku nyu te-dunginaig. Kuyar pasa ande tenemba sakate.

Ye kasomok mbal ngamuknge ne tuku nyu te-dungamngit. Ye ne tuku nyu mbol kuwa nga mune ande ulamngit ngate. *2 Samuel 22.50; Mune 18.49*

¹⁰ Kuyar pasa ande tenemba sakate. Tane kasomok mbal Kuate tuku mbal Israel ndon gare-gareka minap ngate. *Tukul Pasa 32.43*

¹¹ Pasa ande mata tenemba sakate.

Tane kasomok mbal Sunjo tuku nyu te-dungap.

Ese. Kilke tugu njakmba nu tuku nyu te-dungap ngate. *Mune 117.1*

¹² Tuan tanjo Aisaia nu mata sakina: Yesi tuku mbun sunjo ande prowamngat.

Nu kasomok mbal tuku Sunjo minam tuku mayok kangat. Nunge nane muskil kile-tidinge ningam tuku tairngamngaig ngina. *Aisaia 11.10*

¹³ Sine Kuate tairnga mineg wam ta nunge singit. Tane nu kumu ngan minap le nunge gare manau ngamungal mukuk sunjomba tinguwa. Nu tanjawa ta tane Kuate tairnga minig wam ta Tukul Guwanje lato lato sangri pilemba minamngat.

Paulus nu nunje piro tuku sakina

¹⁴ Tira kame, ye tane tuku wamdus ar ar ndawet. Tane rangun manau kumunganu njak minmba pasa tugusek njakmba kila minig tukunu tangine tangine munju kile-tidingam kumu.

¹⁵⁻¹⁶ Kuate nu ye make pilmba tane kasomok mbal ngamuknje Kristus Yesus tuku piro tanjo minam tuku ye madiyahina. Ta tuku ye waje te mbolnje tane man idusam tuku ye pasa sangrinu afu kuyarit. Ye pasa mayenu kukliwet te pris tanan Kuate tuku piro biyet. Tane kasomok mbal Tukul Guwa mbolnje kumumbi purfen nu mayok kape le Kuate nu nzalinu kilwa nga ye tane atrau agan mayenu tanan Kuate tambim tuku piro ket.

¹⁷ Ye Kristus ndon ulendiket tukunu ye Kuate tuku piro ke liket te ye payamkam kumu.

¹⁸ Kristus nu kilke mbol mbal njakmba pasa mayenu dubiwaig nga nu ye mbolnje wam afu ke likina ta ndo ye saka minet.

¹⁹ Ye pasa kuklimba wam afu ke lika ye sangri kitek tumningmba Tukul Guwa tuku sangri yimyam kile-mayokka wam njakmba ta Kristus nu ye mbolnje piro kina. Ta tuku ye Yerusalemnje Kristus tuku

pasa mayenu kukliwam tuku piro tugu pilmba kumba ka ka Iliria ma mbolnje tinga piro suluwen.

²⁰ Ye Kristus tuku piro mbal afu tuku piro tuturam idus ndawet. Nu tuku nyu kinit ma mbolnje ye pasa kukliwe nda. Nu gilai mbal tugumnje ye pasa kukliwam tuku wamdus sangrinu pilet.

²¹ Kuyar pasa ande ye idusmba tanjamba piro ket ta tenemba.

Nane nu tuku pasa ise ndakade mbal nane ismba wamdus purfeningamngat.

Nane nu tuku nyu ise ndakade mbal nane nu kila palmbimngaig ngate. *Aisaia 52.15*

Paulus nu Rom mbal kangerkam idusna

²² Ye ait sunjomba tane tugum prowam tuku iduset ta yije piro sunjo tenge ndin purte.

²³ Kile kilke te mbolnje piroket ta buk kugate. Ye yar gudommba tane tugum kambim tuku sunjomba idusmba minet ta ye Spen kambim nga pro tane kangertingam iduset.

²⁴ Ye tane ndon ait fagnu minmba gare ti le tane ye mindeyumba ka ndinje kayeyap le ye Spen ka nget.

²⁵ Ye kile ndametin afu kilmba Yerusalemnje Kuate tuku mbal turkam kangit.

²⁶ Nane agan ndende tuku denkade tukunu Masedonia le Akasia ma mbolnje tira kame afu nane turkam tuku ndametin te patikinaig.

²⁷ Nane nangine miron wam ta kam idusnaig ta nane kumumbi kinaig. Kasomok mbal Israel mbolnje lafu njak minig. Nane Israel mbal tugumnje Kuate tuku wam magenu kilig tukunu kile kasomok mbal nane Israel mbal afu ngarusu tuku aganmbi turkam kumu.

²⁸ Ye ndametin te kilmba Yerusalem mbal ningi sulumba ye Spen kambim nga ka tane tugum ta prowamngit.

²⁹ Ye tane tugum prowi ta ye Kristus tuku gare manau njakmba njak tane tugum prowamngit ta ye kila.

³⁰ O tira kame, sine n̄akmba Sun̄go Yesus Kristus tuku mbal mineg. Sine Tukul Guwa mbol̄nge mun̄gu kume purkeg. Ta tuku ye tejen̄mba sat̄ingam̄ngit. Tane ye turyam tuku ye ndōn Kuate sun̄gomba yabān̄be.

³¹ Yudea ma tugu mbol̄nge son nda ngade mbal ye baleyam idusde ta ye maye minam tuku Kuate yabān̄ap. Kristus tuku mbal Yerusalem̄nge nane kasomok mbal tuku ndamet̄in te kilam mbulbekaig. Nane gare n̄ak kilwaig n̄ga ta tuku mata Kuate yabān̄ap.

³² Kuate nu nzaliwa le ye tān̄amba gare n̄ak tane tugum ta promba ait afu tane ndōn mini sulumba wamdus gare tam̄ngit.

³³ Kuate nu ngam̄ngal wamdus bul sers̄ngam tuku nu tugu. Nu tane ndōn minmba minwa. Son.

16

Paulus nu Rom mbal kaiye pasa nīngina

¹ Kristus tuku piro pino ande nyunu Febe tane nu tuku nyu kila palpe n̄ga sat̄ingam̄ngit. Nu Senkrea tumbrān̄ sun̄go mbol̄nge Kristus tuku kuasm̄bi ngamuk̄nge piro kate.

² Nu tane tugum ta prowa le tane Kuate tuku mbal minig ta te-mayokmba Sun̄go tuku nyu mbol̄nge nu tap. Nu wam afu denkuwa kande turap. Nu tira kame sun̄gomba ye mata turyina.

³ Prisila le Akuila nale ye ndōn Kristus Yesus tuku piro kigen̄ ta tane nale tuku gare pasa te sanikap.

⁴ Nalekam ta ye maye minam tuku ye turyumba kume dirnaik. Ta tuku kasomok mbal Kristus tuku kuasm̄bi minig ta nane n̄akmba ye ndōn nale gare pasa nikig.

⁵ Nale tuku wandek̄nge Kristus tuku kuasm̄bi māngurkade mbal nane mata gare pasa te nīngap.

Mbal n̄akmba nyu kilam̄ngit te yīnge gare pasa te san̄ngap. Yīnge gulab mayenu Epenetus. Asia mbal

ngamuk̄nge nu ambonga Yesus tuku son ngina.

⁶ Pino ande Maria tane ngamuk̄nge piro karen̄kina.

⁷ Andronikus nale Yunias sine tugu ndindo nale ye ndōn muli wandek sinam̄nge mingen̄. Ye Kristus gilai minen le nale ambonga son nginaik. Aposel kame ngamuk̄nge nale nyu n̄ak minik. Nane n̄akmba ta yīnge gare pasa te nīngap.

⁸ Afu tejen̄mba. Ye tuku gulab mayenu Ampliatus.

⁹ Ande Urbanus nu sine ndōn Kristus tuku piro biyit. Ande Stakis nu ye tuku gulab mayenu ande.

¹⁰ Ande Apelis nu Kristus tuku tāngo tugusek mayok kina. Aristobulus tuku ndare tuma mbal mata yīnge gare pasa nīngap.

¹¹ Herodion nu ye ndōn tugu ndui ta. Narsisus tuku ndare afu Sun̄go tuku mbal minig ta n̄akmba yīnge gare pasa te san̄ngap.

¹² Afu tejen̄mba. Sun̄go tuku piro karen̄kate pino ar Trifina nale Trifosa. Pino ande Persis nu mata Sun̄go tuku piro karen̄kate.

¹³ Tira ande Rufus nu Sun̄go tuku tāngo tugusek. Ina nūne nu ye tuku ina tān̄aj minit.

¹⁴ Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas tira afu nane ndōn minig.

¹⁵ Filologus, Yulia, Nerius nale kulim nūne Olimpas Kuate tuku mbal nane ndōn mine likade ta n̄akmba yīnge gare pasa te san̄ngap.

¹⁶ Tane tāngine tāngine tira kame ndōn mun̄gu kume purkade mān̄au ta alonu te-mayokap.* Kristus tuku kuasm̄bi yimyam n̄akmbānge tane tuku kaiye pasa pilig le ilit.

Yabri tum mbal tuku riron̄ pasa

¹⁷ Tira kame, nane afu tane purka afu tuku wamdus tugusek didikade ta tane nane kila patika nane ndōn ulendi ndakap. Nanenge sine pasa tugusek tum̄tingen̄ ta pitaide.

* **16:16:** Zu mbal nane kume purkade mān̄au ta alonu te-mayokmba mun̄gu mumukade.

¹⁸ Nane singine Sunjo Yesus Kristus tuku piro mbal kuga. Nane nangine ngarosu tuku nzali njaigonu maro njak minam tuku ndo piro kade. Nangine njule parak pasambi tira afu wamdus sangri kugatok ta didikade.

¹⁹ Tane Kuate tuku minje dubi mayede ta nane njakmba isig. Ye wam ta tuku gare-gareket. Tane manau mayenu kam tuku kila sunjo njak minap sulumba manau njayonu kam tuku gilai tana minap.

²⁰ Tane tanamba minap ta Kuate nu pitik ndo Satan tumba tane tuku kupe kunnemnje pilmba to firamngat. Kuate nu ngamngal mukuk singit tuku tugu. Sine tuku Sunjo Yesus Kristus nu tane make patikuwa. Son.

²¹ Timoteus nu ye ndonj pirokate ta nunje tane kaiye pasa tingit. Lusius Yason Sosipater nane ye tuku tugu ndui ta nane mata tane kaiye pasa tingig.

²² Ye Tertius Paulus tuku minje pasa kuyaret te ye mata kaiye pasa tinget.

²³ Gaius nu ye Paulus nu tuku wande mbolnje minam tuku sakate. Nu Kristus tuku mbal njakmba mbolnje wam mayenu ta kate. Nu mata tane kaiye pasa tingit. Erastus nu tumbra sunjo te tuku ndametinj kulatkate tango sine tuku tira Kuartus nale mata tane tuku kaiye pasa pilik.

²⁴ [Sine tuku Sunjo Yesus Kristus nu tane make patikuwa. Son.]

Paulus nu Kuate tuku nyu te-dungina

²⁵ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Ye pasa mayenu Yesus Kristus tuku kukliwet ta Kuate nu ta mbolnje tane sangri piletingamngat. Pasa mayenu ta buk kurok minna le tango nane gilai mine sunjona le ka ka kile nu kilimok mayok kinit.

²⁶ Kuate nu minmba minit nu tango njakmba pasa mayenu son nga dubi-waig nga iduste ta kilimok mayok kinit le kilke mbol mbal njakmba ise

likeg. Tuan tango kame tuku kuyar ta mbolnje kilimok mayok kinit.

²⁷ Kuate nu ndo wamdus kila njakmba njak. Sine njakmba Yesus Kristus mbolnje Kuate tuku nyu sunjo ta te-dunga minmba minbe. Son.

1 KORIN Korin mbal tuku waŋe Paulusŋe amboŋga kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 26 kinaig le Paulus nu Efesusŋe minmba Korin mbal tuku waŋe te kuyarna.

Korin tumbranŋ sunŋo ta Grik kilke mbolŋge minna. Tumbranŋ ta mbolŋge ma tugu yeki yeki tuku mbal pro tanŋe mine likinaig tukunu maŋau ŋaigonu mata sunŋokina. Korin mbal nane yabri mbara gudommba mbariŋniŋmba minnaig le Paulusŋe pasa mayenu tumba nane tugum kumba tumniŋgina le isnaig wam kube ta Aposel 18 mbolŋge minit.

Korin mbal gudommba Paulus nu Kristus tuku sakina le ismba ŋgamuŋgal biye mbilmba kule pisne tinaig le Paulus nu nane ŋgamukŋge yar ndindo batenŋu inum pirokina sulumba maŋ nane kusreka kina.

Paulus nu waŋe te kuyarna ta tugunu teŋenmba. Nu Efesusŋe minna le mbal afu nane nu tugum promba Kristus tuku mbal Korinŋge minig ta nane fare fare unekade ŋa nu kubeu tunaig sulumba sakinaig: Afu nane naŋgine maŋau ambokok ta maŋ lato ke likade. Nane pur yimyamka sine gabat kise kise tuku kuasmbi ŋgade. Nane tuku ande nu nuŋe ndare ndoŋ kinyna ta nane nu te-ti ndanaig. Nane kualeyaukade sulumba naŋgine naŋgine tira pasa mbolŋge kile-tidiŋgade sulumba fare fare tanŋo pino ndoŋ unekade ŋa Paulus sanaig le nu pasa ta ismba nane tuku mbar kile-tidiŋgam tuku waŋe te kuyarna sulumba wam pagu pasa sunŋomba nane niŋgina.

Taŋamba nu nane nu tuku kusna waŋe pilnaig ta turmba kumumbi lafuna.

1-2 Kuate tuku kuasmbi Korinŋge minig tane ŋakmba kaiye. Tane nuŋe mbal minam tuku Kuate nu wikate

le tane Kristus Yesus ndoŋ ulendika nu tuku mbal mayok kinig. Kilke tugu ŋakmba mbolŋge singine Sunŋo Yesus Kristus tuku nyu te-dunŋade mbal nane sine ndoŋ ulendika Sunŋo ndindo ŋak minig ta nane tuku turmba waŋe te kuyaret. Ye Paulus Kuate nu nuŋe nzali dubimba ye Kristus Yesus tuku aposel mini ŋa nyu te-mayokna. Ye singine tira Sostenes sile tane ndoŋ pasatam prowek.

³ Singine Mam Kuate Sunŋo Yesus Kristus nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamdus bul ser-tinguwaik. Son.

Paulus nu Kuate tuku garena

⁴ Kuate nu Kristus Yesus mbolŋge tane ake sinaŋ make patikina tukunu ye mara mara nu gare pasa tuwet.

⁵⁻⁶ Tane Kristus ndoŋ ulendika wam magenu ŋakmba kilnaig. Sine nu tuku pasa tane tugumŋge kukligen le pasa ta tane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge sanŋri tingina le tane katese maŋau tugusek ŋakmba ŋak minmba miŋge bulokmbi te-mayokde.

⁷ Tane singine Sunŋo Yesus Kristus luka prowam tuku minde minig ta wam ande tane mbolŋge den ndakate. Kuate nu buk wam magenu ŋakmba tiŋge suluna.

⁸ Nu tane sanŋri piletinmba minwa le ma ma nuŋe ait sunŋo mbolŋge mbar ande tane mbolŋge mayok kine nda.

⁹ Kuate nu nuŋe Kiŋo singine Sunŋo Yesus Kristus tane nu ndoŋ muŋgu gare ŋak minam tuku wikina. Nu sinŋa wam ta te-mayokamŋgat.

Kuate tuku kuasmbi Korinŋge purkinaig

¹⁰ Tira kame, ye singine Sunŋo Yesus Kristus nu tuku nyu mbolŋge tane sanŋrimba satinŋamŋgit. Tane pur yimyam ndaka ulendika tumawap sulumba tane wam ŋakmba mbolŋge ŋgamuŋgal ndindo pilmba kap.

¹¹ Tane kualeyaukade ta Klowi tuku wande tuma mbal afu ye tugum

promba ye kubeu sinaig le ye isen ta teŋenmba.

¹² Tane purka tane afu sakade ye Paulus tuku tanjo ŋgade. Afu ye Apolos tuku afu ye Petrus tuku afu ye Kristus tuku ŋgade.

¹³ Yoi. Tane Kristus purpurde le nu gudommba tanaŋ mayok kinig. Ye Paulus ye tanenu ŋga ail kazrai mbolŋge kume ndaken. Tane ye tuku nyu mbolŋge kule pisne te ndakinaig.

¹⁴ Ye tane ŋgamukŋge minmba afu kule pisne ndatiŋgen tukunu kile ye wamdus piti kugatok minet. Ye Krispas nale Gaius ndo kule pisneniken tukunu

¹⁵ tane sine Paulus tuku mbal minmba kule pisne tigen ŋga sakam kumuŋ kuga.

¹⁶ O son. Ye Stefanus tuku wande tuma mbal mata kule pisneniŋgen. Ye afu turmba kule pisneniŋgen e ko kuga e ye idus ndawet.

¹⁷ Kristus nu tanjo kule pisneniŋgam tuku ye kukul ndayina. Ye pasa mayenu kuklimba sanu tuku kukulyina. Ye pasa ta kuklimba kilke te tuku wamdus kilambi tanjo wamdus dubikam tuku sa ndaket. Kuga. Ye ail kazrai tuku sa ndo ket.

Kristus nu Kuate tuku wamdus kuyar te-mayokte

¹⁸ Kristus nu ail kazrai mbolŋge kumna ta ŋgisikam tuku minig mbal nane pasa ta ismba ŋginŋgan pasa ndo ŋgade. Sine Kuatenge muskil kile-tidiŋge siŋgit mbal sine ismba ta Kuate tuku sanjri ŋgeg.

¹⁹ Kuyar pasa ande Kuate tuku miŋge teŋenmba sakate.

Nane kila sugo ŋak mbal yeŋge nane tuku kila ŋaigo siglikamŋgit. Wamdus kuyar mayenu ŋak mbal yeŋge nane tuku wamdus te-siwamŋgit ŋgate.

Aisaia 29.14

²⁰ Kuate tuku wamdus kila tanje kilke te tuku ŋginŋgan wamdus kila kilimok kile-mayokkate. Ta tuku kila ŋak mbal aniŋge? Ko kuyar pasa bitekŋganu mbal aniŋge? Ko nanjine

wamdus kilambi afu tuku pasa kile-ibenkade mbal aniŋge? Nane tuku kila alo kugatok.

²¹ Kuate nu tanjo nane nanjine kilambi nu kila palmbim tuku ndin ta tukulna. Sine pasa kukliweg le afu ŋginŋgan pasa ŋgade ta pasa tanje ndo nane Kuate kila palmbim kumuŋ. Nu pasa tambi son ŋgade mbal muskil kile-tidiŋge niŋgit. Kuate tuku wamdus kuyar not.

²² Zu mbal nane wam kitek sanjrinu kanjerkumba ndo son ŋgam idusde. Grik mbal nane pasa kila wamdus mayenu ŋak isam idusde.

²³ Sineŋge Kristus nu ail kazrai mbolŋge kumna pasa ta kukliweg. Zu mbal nane pasa ta ismba gubra tumba pitaide. Grik mbal nane ismba ŋginŋgan pasa ndo ŋgade.

²⁴ Sine Kuatenge wikate mbal Zu ko kasomok mbal sine Kristus tuku pasa ta ismba son ŋgeg. Kuate tuku sanjri nu tuku wamdus kila nu mbolŋge minig le sine kila pileg.

²⁵ Kuate nu wam te-mayokte le ŋginŋgan wam ŋgade ta tanjo tuku kila lite. Nu wam te-mayokte le gisleknu ŋgade ta tanjo tuku sanjri lite.

²⁶ Tira kame, tane Kuatenge wikate mbal tane tanjo ndaŋ ndaŋ. Afu tanjo am mbolŋge kila ŋak afu sanjri ŋak afu nyu ŋak tane ŋgamukŋge tanjo tanaŋ gudommba mine ndakade.

²⁷ Kuga. Kuate nu kila ŋak mbal kiko tuwaig ŋga kila kugatok mbal kilam tuku madiniŋgina. Sanjri ŋak mbal kiko tuwaig ŋga nu sanjri kugatok mbal madiniŋgina.

²⁸ Kuate nu nyu ŋak mbal ake agan tanaŋ mayok kuwaig ŋga mbal nyu kugatok tanjo nane kanjerka talaniŋgig ta kilam tuku madiniŋgina.

²⁹ Ta tuku ande Kuate am mbolŋge nuŋe nyu payamkam kumuŋ kuga.

³⁰ Kile sine Kristus Yesus ndoŋ ulendika abo kitek ŋak mineg ta Kuatenge siŋgit. Nuŋge Kristus pilna le sine nu mbolŋge wamdus kila teg. Nu sine tuku muskil kile-tidiŋge siŋgit le sine Kuate am mbolŋge tiŋreknu

mayok ka nu tuku mbal purfenju mineg.

³¹ Ta tuku kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tango ima nu payamkam idusmba kande nu Sungo wam ke likate ta idusniŋmba payamkuwa ŋgate. *Yeremia 9.24*

2

Paulus nu Kuate tuku sangrimbi pasa kuklina

¹ Tira kame, ye buk tane tugum promba Kuate tuku pasa tugusek satinŋen ta wamdus kila ŋak ko pasa kila sungo ŋakmbi sa ndatinŋen.

² Ye Yesus Kristus nane nu ail kazrai mbolŋge balenaig ta ndo idusmba satinŋen.

³ Ye pro tane ŋgamukŋge sanŋri kugatok kuru-kuruka piririmba minen.

⁴ Ye pasa kukliwen ta tane tuku wamdus didikam tuku ye pasa kila sungo ŋakmbi kukli ndawen. Ye pasa sando ken le Tukul Guwa nu pasa ta sanŋri pilena le tane son ŋginaig.

⁵ Wam ta mbolŋge tangine ŋgamunŋal son tango tuku wamdus kila mbolŋge mine ndakate. Kuate tuku sanŋri mbolŋge minit.

Kuate tuku wamdus kuyar

⁶ Kuate tuku mbal nane kila sugo ŋak nane ŋgamukŋge sine wamdus kila sugo ningeg. Wamdus kila ta kilke te mbolok kuga. Kilke te tuku sugo sugo kila kilig tanaŋ sine kile ndakeg. Mbal ta ŋgisikamŋgaig.

⁷ Sine Kuate tuku wamdus kila kuirok minna ta te-mayokey le nuŋe mbal ndo ismba kila pilig. Kuate nu kilke te-mayok ndana sulumba sine nu ndoŋ kilŋa ŋak minbe ŋga nu tanaŋba wamdus tina ta kuirok minna.

⁸ Kuate tuku wamdus ta kilke mbolok sugo sugo nane gilai minnaig. Nane kila minnaig kande Sungo kilŋa sanŋri ŋak nu tumba ail kazrai mbolŋge bale ndanaig kande.

⁹ Kuate tuku kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Kuate nu wam magenu nu tuku kume purde mbal ningam tuku madiningina. Wam ta sugokanu o mbolŋge. Tango nane ammbi kanŋer ndakade. Kilbambi ise ndakade. Wamdusmbi kamus ndaningig ŋgate. *Aisaia 64.4*

¹⁰ Wam magenu kuirok minig ta Kuate nu nuŋe Guwambi tumsinŋit. Nuŋe Guwa nu Kuate tuku wamdus ŋakmba kila minmba sine kila sasinŋit.

¹¹ Tango nu ande tuku wamdus kila mine ndakate. Nu nuŋe mironŋ ndo nuŋe wamdus kila minit. Tanaŋba ndo ande nu Kuate tuku wamdus kila mine ndakate. Nuŋe Guwa tanŋe ndo kila minit.

¹² Kuate tuku wamdus ta tango tuku wamdus tanaŋ kuga. Kuate nu wam sugo piya kugatok singina ta nu nuŋe Guwa sinŋit tanŋe tumsinŋit.

¹³ Ta tuku nu wam sugo piya kugatok singina ta tango tuku wamdus kila tamba sine kukli ndaweg. Tukul Guwanŋe tumsinŋit le kukliweg. Kukliweg le Tukul Guwa ŋak mbal pasa ta ismba katesede.

¹⁴ Tukul Guwa kugatok minig mbal nane Kuate tuku Guwa tuku wam kame talaka ŋginŋan wam ndo ŋga nane katesewam kumuŋ kuga. Tukul Guwa ŋak mbal ndo nuŋe wam kame pilenŋa alonu kamusmba katesede.

¹⁵ Nane wam ŋakmba pilenŋa pitik katesede. Tukul Guwa kugatok mbal nane Tukul Guwa ŋak mbal kumumbi pilenŋam kumuŋ kuga.

¹⁶ Kuyar pasa ande tejenmba sakate. Ima nu Sungo tuku wamdus kila minit?

Ima nu Sungo wam paguwam kumuŋ ŋgate. *Aisaia 40.13*

Pasa ta son. Sine Kristus tuku ndo kila mineg.

3

Kuate tuku gageu pur yimyam ndakap

¹ Tira kame, ye tane ndoŋ minmba Tukul Guwa ŋak minig mbal tanaŋba pasa kila sugo ŋak sa ndatinŋen. Tane

Kristus tinaig ta tane kiŋo dabronu ndo minmba kilke te tuku maŋau du-bide mbal taŋaŋ minnaig.

² Ye nyamagan kareŋnu tinje ndaken. Amo ndo tinjen. Ait ta tane pasa kila sugo ŋak isam kumuŋ kuga. Kile mata tane taŋamba ndo minig.

³ Tane tuku mine ta kilke mbolok mbal taŋaŋ minig. Tane afu tuku mine am kikoŋ tinja kualeyauka muŋgu tetka minig sulumba tane tuku mine ta kilke mbolok mbal taŋaŋ ndo minig tae. Tane taŋgo kitek mayok ndakinig.

⁴ Ata. Tane afu sakade ye Paulus tuku taŋgo ŋgade. Afu ye Apolos tuku ŋgade. Tane taŋakade ta tane Tukul Guwa kugatok mbal taŋaŋ minig.

⁵ Sile Apolos ndoŋ taŋgo ndaŋ ndaŋ. Sile Kuate tuku piro taŋgo ndo. Nuŋge piro walmba sikina le sile piro kiken le tane pasa mayenu son ŋginaig.

⁶ Ye piro ta nyamagan tumunu ŋguken le Apolos nu agaŋ tumunu ta kule tuna le Kuatenje ndo nyamagan alonu te-mayokna.

⁷ Ta tuku agaŋ ŋgukate taŋgo agaŋ tumunu kule tuwit taŋgo nale ar ta nyu kugatok. Kuatenje nyamagan alonu te-mayokte nuŋge ndo nyu ŋak.

⁸ Agaŋ ŋgukate taŋgo agaŋ tumunu kule tuwit taŋgo nale kumu kumu piro taŋgo ndo. Ngumneŋga piro miro taŋgo nu nale yimyam piya kumumbi nikamŋgat.

⁹ Sile Apolos ndoŋ Kuate tuku piro taŋgo ndo. Sile piro tuma kek. Tane Kuate tuku nyam piro taŋaŋ minig.

Sine Kuate tuku tukul wande mineg

¹⁰ Tane Kuate tuku wande taŋaŋ minig. Kuate nu ake sinaŋ ye make pilmba piro sina le ye tane tugumŋge taŋgo wai kuyar ŋak taŋaŋ wande ta tuku makek te-tiwen. Taŋgo afu nane makek ta mbolŋge wande alonu pilmba minig ta nane rironkuwaig. Makek ta mbolŋge wande alonu fare fare pile ndakuwaig.

¹¹ Kuate tuku wande palmbim tuku makek buk siriwen ta Yesus Kristus.

Afu nane makek kise sigrikam kumuŋ kuga.

¹² Makek ta mbolŋge piro mbal ail ndaŋ ndaŋ kilmba wande alonu palmbimŋgaig. Nane kuil anziŋ nza-lail kilmba ko yakmbit kurbag tikbair kilmba pilwaig ta ŋgumneŋga nane tuku piro kilimok mayok kaŋgaig.

¹³ Ait sungo mbolŋge paŋge piro mbal tuku piro yimyam tagoniŋguwa le nane piro mayede ko ŋayode ta kilimok mayok kaŋgaig.

¹⁴ Taŋgo nu makek ta mbolŋge wande pile mayete ta paŋge uge ndakuwa le nuŋe piro lafunu tamŋgat.

¹⁵ Ande nu pile maye ndate ta paŋge wande alonu ugwa le nu nuŋe piro lafunu te nda. Nu lafunu te ndakuwa sulumba nuŋe ŋgarosu ŋgisike nda. Nu pa tetka mayok kinit taŋaŋ nu ŋgisike diramŋgat.

¹⁶ Sine Kuate tuku tukul wande mineg. Nuŋe Guwa sine sinamŋge minit ta tane kila.

¹⁷ Wande ta Kuate nuŋe minam tuku madite. Tane tuku ande nu wande ta ŋayo siliwa ta Kuate nu taŋgo ta ŋayo siliwamŋgat. Kuate tuku tukul wande ta sine.

Kilke mbolok kila ta tugusek kuga

¹⁸ Tane rironkap. Tane tuku ande ye kilke te mbolok kila ŋakmba ŋak minet ŋgate ta nu nuŋe wamdus mbarte. Nu kila ta ŋakmba ŋgumneniŋmba ŋginŋgan taŋgo mayok kuwa sulumba nu kila tugusek tuwa.

¹⁹ Kilke mbol mbal tuku kila Kuate am mbolŋge ŋginŋgan wam ndo mayok kinit. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Kila ŋak mbal nanjine kila tuku yabri paknu tambi Kuate nu nane kilmba kile-ibenkate ŋgate. *Yob 5.13*

²⁰ Kuyar pasa ande mata sakate.

Sungo nu kilke te tuku kila ŋak mbal kaŋgerka wamdus ta alo kugatok ŋgate. *Mune 94.11*

²¹⁻²² Ndaŋam saka tane gabat afu tuku nyu kile-dunga payamkade. Ye

Paulus Apolos Petrus sine ḡakmba tane turkam tuku ndo mineg. Wam ḡakmba minig ta tane tuku minig. Kilke te tane tuku minit. Abo minam tuku maḡau kume maḡau wam kile minig afu ḡgumneḡga prowamḡgaig ta ḡakmba tane tuku ḡga mayok kinig.

²³ Ata. Tane ḡakmba Kristus tuku minig le nu Kuate tuku minit.

4

Sungonge ndo nuḡe piro tango pilenḡgit

¹ Tane teḡenmba sine tuku idusap. Sine Kristus tuku piro mbal minmba Kuate tuku pasa tugusek kuirok minig ta kile-mayokkam tuku kulat mbal mineg.

² Sine piro kulat mbal sine kurauka piro ke mayebe ḡga saket.

³ Tanenḡge ko tango afunḡge ye tuku piro pilede ta ye tanaig ḡga ta tuku idus ndawet. Ye piro ket te yinḡ mironḡ mata pile ndawet.

⁴ Yinḡ mbar afu katese ndamba ye piro mayewet ḡga iduset ta ye wam ta mbolḡge piro tango kumumbi mayok nda kinet. Sungonge ndo ye tuku piro kumumbi pilete.

⁵ Ta tuku tane pitik ndo afu tuku wam pile ndanḡgap. Sunḡo tuku ait ndo tairḡgap. Nu luka pro sine tuku maḡau kuirok minig ta ḡakmba kilḡanḡguwa sulumba tango wam kam idusde ta kilimok kile-mayokkamḡgat. Nu tanaḡa le Kuate nu tango yimyam kumumbi nyu kiledunḡamḡgat.

⁶ Tira kame, kuyar pasa tumsinḡgit tanaḡba tane tango ande payamka ande tuku nyu te-ibenḡ ndawap. Ye tane tuku gabat ḡakmba tuku satinḡgit ta tane wam ta kila palpe ḡga sile Apolos sikile ḡgaro mbolḡge pilmba satinḡget.

⁷ Imanḡge tane magenu ḡgate le tane nane afu lininganu ḡga idusde. Tane wam ḡakmba kilig ta Kuatenḡge tinḡgit. Nunḡge tinḡgit ta ndanḡam saka tane tanḡine mironḡ kilanu sukmba payamkade.

⁸ Tane wam ande den ndakate ḡga idusde. Tane sine lisiḡmba nyu sugo ḡak minig ḡgade. Yoi. Sine tane tanaḡba mayok kape ḡga wamdus sunḡo ḡak mineg. Tanaḡba ndeta sine tane ndoḡ ulendika nyu sugo ḡak minbe.

⁹ Kuate nu sine aposel kilmba tango ḡakmba ḡgumnemḡge nyu kugatok patikina ḡga ye iduset. Ta tuku tango ḡaigonu bale faram tuku patikade tanaḡ enel kame tango ḡakmba pro sine kile-ḡgamukka kanḡer tidinḡga talasinḡgig.

¹⁰ Sine aposel kame Kristus tuku mbal mineg tukunu tango am mbolḡge ḡginḡgan tango sanḡri kugatok tanaḡ minig ta tane Korin mbal tane teḡenmba sakade. Sine Kristus tuku mbal mineg sulumba sine kila ḡak mbal mayok kumba sine sanḡri ḡak ḡga sakade. Tane Kristus tuku mbal minmba tango am mbolḡge nyu sunḡo tade ta sine nyu sunḡo nda teg.

¹¹ Sine aposel kame o buk kile mata gubak ndo minmba kule parasiḡmba tawi urfunu tinḡgeg. Afunḡge sine ḡaigo siglikade le sine tumbranḡ kugatok tanaḡ kine promba likeg.

¹² Sinḡine waimbi piro karenka mundumbi nyamaganḡ piyaweg. Afu tumail pansinḡgig ta lafu ndamba nane sinanu Kuate yabanḡge. Afu piti sinḡgig ta sine ḡgan patika ake mineg.

¹³ Afu kasursinḡgig ta sine pasa bafumbi sanḡgeg. Tango pino ḡakmba sine aganḡ ḡaigonu tiglu tanaḡ ḡga pitaikade.

¹⁴ Ye pasa sanḡrinu kuyarit te tane kikotinḡguwa ḡga kuyar ndawit. Tane ye tuku kinḡ kame tukunu tane kile-tidinḡgam tuku pasa te kuyaret.

¹⁵ Tane Kristus tuku mbal piro tango gudommba tane ndin tumtinḡgam tuku minig ta tane mam gudommba kuga. Ye pasa mayenu tumtingen le tane Kristus Yesus tuku mbal mayok kinaig le ye tane tuku mam tanaḡ minet.

¹⁶ Tane ye tuku maḡau te-purap ḡga sarsartinḡget.

¹⁷ Ta tuku ye Timoteus kukuli

le tane tugum kangat. Nu Sunjo mbolnje ye tuku kiŋo mayenu minit. Ye Kristus Yesus ndoŋ ulendika minet maŋau te nunje tane maŋ satinjuwa le isap. Ye Kristus tuku kuasmbi tumbran ŋakmba mbolnje minig ta taŋamba tumninget.

¹⁸ Tane afu taŋgine ŋgarosu payamka sakade. A ... Paulus nu kuru-kuruka sine tugum prowe nda ngade ta

¹⁹ Sunjo nu nunje nzali dubiwa le ye mine-minemba tane tugum prowamngit. Ye pro payamkade mbal tuku maŋau ta kaŋgeramngit. Nane tuku pasa ta alo ŋak e ko alo kugatok?

²⁰ Ande nu Kuate tuku gageu minit ta nu pasa ndo sa ndakate. Nu nunje maŋaumbi Kuate tuku saŋgri kile-mayokkate.

²¹ Tane ndaŋmba idusde? Taŋgine mbar maŋau sigair-sigairtiŋmba kile-tidiŋgi e ko kukotiŋmba pasa bafumbi satinji e ŋga idusde.

5

Wam ŋaigonu kade mbal pitaikap

¹ Tane tuku ande nu mam nunje tuku pino kuayarmba nu ndoŋ minit ŋga sakade le ye iset. i ... Kuate gilai mbal mata taŋamba mbar ndade.

² Yoi. Tane payamka sine wam ande den ndakate ngade. Tane loka kiko ŋak malmbika minam kumuŋ. Taŋgo taŋamba tane ngamuknje kate ta nu tumba pitaiwap.

³⁻⁴ Yiŋe ŋgarosu tane ndoŋ mine ndakate ta yiŋe wamdus ta tane ndoŋ minit. Ye tane ndoŋ minanu taŋaŋ ye teŋemba satinjamngit. Tane maŋgur palpe le ye tuku wamdus Sunjo Yesus tuku saŋgri nale tane ndoŋ maŋgurkamngaik.

⁵ Tane Sunjo Yesus tuku nyu mbolnje taŋgo ta Satan tuku wai mbolnje palpe le nu tuku ŋgarosu ŋayo siliwa. Taŋawa le nu wam ta mbolnje ngamuŋgal biye mbilwa le Sunjo Yesus nu prowa le taŋgo ta tuku guwa ngisi ndakuwa.

⁶ Tane payamkade ta wam maye ndade. Yis fudiŋndo plaua sinamnje pileg le yis ta plaua ŋakmba ulmba silite ta tane kila.

⁷ Ta tuku tane bret yis kugatok taŋaŋ purfeŋnu ndo minap. Ata. Singine Pasowa tuku Sipsip Fat Kristus nane buk nu tumba balenaig. Ta tuku taŋgine maŋau ambokok yis taŋaŋ ta kile-panka maŋau kitek ŋak minap.

⁸ Zu mbal nane Pasowa tuku kusem kaŋgerde maŋau ta sine bret yis ŋak taŋaŋ maŋau ŋaigonu ambokok pitaikube sulumba bret yis kugatok taŋaŋ maŋau tugusek kitek ŋak minbe.

⁹ Ye buk tane tuku waŋe ande ku-yarmba tane unekade mbal ndoŋ ulendi ndakap ŋga kuyaren ta

¹⁰ ye Kuate dubi ndade mbal tuku sa ndatingen. Tane nane fare fare pino taŋgo ndoŋ uneka agaŋ ndende kilam tuku pirimba yabri mbara mbariŋde mbal ta ŋakmba kusreka aniŋge minamngaiŋ? Minam tuku ma ande mine ndakate.

¹¹ Ye pasa kuyaren ta tugunu teŋemba. Ande nu ye Kristus tuku taŋgo ŋgate sulumba fare fare pino ndoŋ unekate e ko agaŋ ndende kilam tuku piririte e ko yabri mbara mbariŋte e ko afu tumail panniŋgit e ko kule kamenu nyumba ŋginngankate e ko agaŋ ndende kua-yarte e ko mbar afu taŋamba kate ta tane nu ndoŋ ulendika isukuse ndakap.

¹²⁻¹³ Kuate dubi ndade mbal pileniŋgam tuku piro ta sine tuku kuga. Kuatenge ndo nane tuku maŋau pileniŋgamngat. Sine tuku piro ta singine mbal ndo pileniŋgam tuku. Tane taŋawap sulumba taŋgo une ŋak ta pitaiwap.

6

Kristen naŋgine naŋgine pasa mbol ti ndaŋguwaig

¹ Ndaŋam saka tane taŋgine taŋgine ande pasa mbolnje pilmba Kuate tuku mbal tugumnje te-ti ndamba

Kuate dubi ndade mbal tugumnge te-tiwam kinig.

² Sine Kuate tuku mbal ngumnga kilke te tuku mbal nakmba pileningam tuku mineg wam ta tane kila. Sine tanamba wam sugo pileningam tuku mbal mineg ta ndanam tane wam fonfon kile-tidingam kumun kuga ngade.

³ Sine enel kame mata pileningamngig Ta tuku sine kilke te tuku wam sinka kile-tidingam kumun.

⁴ Tane wam afu kile tidingam tuku nak minig ta ndanam Kuate tuku mbal lainnamba ake mbal tugum kinig. Tane wam nyayode.

⁵⁻⁶ Ye pasa satinget te ismba kikotinguwa. Tane tuku ande nu ande tumba pasa mbolnge pilit sulumba Kristus tuku son nda ngade mbal tugum kumba te-tite. Yoi. Tane tuku ndindo ande wamdus kila nak pasa te-tiwam tuku mine ndakate le tane tanade e.

⁷ Tane tanjine tanjine ande tumba pasa mbolnge pilig ta tane wam maye ndade. Afu tane naigo siglika ko tane tuku agan ndende kuayarwaig ndeta tane pasa kugatok minap ta maye ta

⁸ tane tanamba mine ndakade. Kuga. Tanjine miroj tanjine tira naigo siglika nane tuku agan ndende kuayarde.

⁹ Manjau naigonu kade mbal Kuate tuku gageu mayok ka nu kulatkate ma mbol kine nda ta tane kila. Ta tuku tane rironkap. Tanjine wamdusnge yabritingikat. Fare fare pino tanjo ndonj unekade mbal nane ma ta mbol kine nda. Yabri mbara mbarinde tanjo pino munju kuayarde tanjo tanjo ndo unekade mbal ta nakmba kine nda.

¹⁰ Agan kuayarde, agan kilam tuku piriride, kule kamenu nyumba nginngankade, tumail panningig, afu katnijnamba nane tuku agan ndende kilig ta nane nakmba sinka Kuate tuku ma mbol kine nda.

¹¹ Tane afu buk tanamba ke lika minnaig ta Kuate nu tane tuku une saukina. Kile tane Sunjo Yesus Kris-

tus singine Mbara tuku Guwa nale tuku sanjri mbolnge Kuate tuku mbal mayok ka nu am mbolnge tinjeknu minig.

Ngarosu kulatkam tuku pasa

¹² Tane afu sakade. Sine Kristus tuku mbal sine tukul kugatok mineg ngade ta son ta tukul kugatok wam afu keg ta sine tur ndasingig. Ye mata tukul kugatok minet ta wam afu tanje ye tuku ngamungal didikikat nga ye wam ta ke ndaket.

¹³ Tane afu sakade. Agan nakmba nyam tuku minig. Funjul nu nyamagan ta nyam tuku minit ngade ta son ta Kuate nu agan ar ta kilengisikamngat. Tane kuraukap. Sine tuku ngarosu te fare fare tanjo pino ndonj unekam tuku mine ndakate. Nu Sunjo tuku minit. Sunjo nu ngarosu te turam tuku minit.

¹⁴ Kuate nu nuje sanjrimbi Sunjo kumna le nu tuku ngarosu te-tina tanamba ndo nu sine tuku ngarosu mata kile-tidingamngat.

¹⁵ Singine ngarosu te Kristus tuku ngarosu inum inumnu mine likade ta tane kila. i ... Sine Kristus tuku ngarosu inum inumnu kilmba fare fare pino ndonj tumawam kumun kuga.

¹⁶ Tanjo nu fare fare pino ndonj kinyik ta nale ngarosu ndindo tanjan mayok kinik. Kuyar pasa tenenmba sakate.

Nale ngarosu ndindo mayok kinik ngate. *Mulum Pasa 2.24*

¹⁷ Ande nu Sunjo ndonj ulendikate ta nu Sunjo ndonj ngamungal ndindo mayok kinik.

¹⁸ Fare fare pino tanjo ndonj unekam tuku manjau sinka kurau mayewap. Wam naigonu afu keg ta ngarosu njayo sili ndade. Fare fare pino ndonj unekeg ta ngarosu njayo silite.

¹⁹ Kuate nu Tukul Guwa tingina ta kile nu tane sinamnge minit. Tane tuku ngarosu ta nu tuku tukul wande minig. Tane tanjine miroj tuku mine ndakate ta tane kila.

²⁰ Tane nu tuku tanjo minam tuku Kuate nu piya sunjo kusrena. Ta

tuku tangine ngarosumbi nu tuku nyu te-dungam tuku manau mayenu kam tuku palpe le minwa.

7

Tango pino mungu kilig tuku pasa

¹ Tane kusna waje ye tuku kuyarnaig ta kile lafuwamngit. Tango nu pino nda tumba ake minit ta nu wam mayete nget ta

² tane fare unekubekaig nga ye tejenmba iduset. Tane tango jakmba pino jak jak minap le pino mata tango jak jak minap.

³ Tango nu mungu kilanu manau kurauka dubimba nu nuje piyo nuje ngaro ngail ndawa. Pino mata tana nu tango nuje ngaro ngail ndawa.

⁴ Pino nu nuje miron ngarusu kulat ndakate. Tango nujenge kulatkate. Tango mata nuje ngarusu kulat ndakate. Piyo nujenge kulatkate.

⁵ Nalekam ngaro mungu ngail ngail ndakap. Kuate yabanam nga tale arnej pasa katmba pinka ait fagnu ndo takile ngarusu kuraukap ta ndo kumu. Ait ta kugawa le tale man tumawap. Kuga ta takile nzali towe fuguwap le Satanenge tale tagotikikat.

⁶ Pasa te tukul tana sa ndatinget. Ande nu pino tam idusmba kande tuwa. Ande nu ake minam idusmba kande ake minwa.

⁷ Tane jakmba ye minet tejenmba minap nga ye iduset ta Kuate nu sine ndui ndui sangri yimyam singit.

⁸ Afu kosnu ko kuembol minig ta tane ye suk pino kugatok minig ta tane mayede.

⁹ Tangine nzali towam kumu kuga kande mungu kilap. Tane mungu kile ndaka ngarusu tuku nzali kikon tinga minwa ta nayo.

¹⁰⁻¹¹ Mungu kilnaig mbal ye tane tejenmba satngamngit. Pino nu tango nuje kusre ndawa. Nu tango nuje kusremba ndeta nu ake minwa ko nu man tango nuje ndon tumawa. Not ndo. Tango mata piyo nuje pitai ndawa. Pasa te ye tuku pasa ndo kuga. Sungo tuku pasa.

¹² Kile ye tane afu satngamngit. Sungo nu pasa te sa ndayate. Yinje wamdusmbi satngamngit. Pino ande Kristus tuku son nda nga nu tango nuje kusrewam idus ndawa ndeta tango ta nu pino ta pitai ndawa.

¹³ Ko tango ande Kristus tuku son nda nga nu piyo nuje pitaiwam idus ndawa ndeta pino ta mata nu kusre ndawa.

¹⁴ Ta ndanam? Kristus tuku son nda ngate tango nu Kristen pino jak tukunu nu Kuate tuku mbal sinamnge minit. Kristus tuku son nda ngate pino nu Kristen tango jak tukunu nu mata Kuate tuku mbal sinamnge minit. Nangine kutu kame ta ina e ko mam mbolnge nane Kuate tuku mbal tuku kono kame mayok kinig. Nane kasomnge minig mbal tuku kono kame suk kuga.

¹⁵ Son nda ngate tango ko pino mungu kilik manau puram idusmba ndeta nu purwa. Tane tuku ande mbolnge tanamba mayok kinit ta tukul ande nu peuwam tuku mine ndakate. Kuate nu sine ngamungal mukuk minam tuku wikate.

¹⁶ Kristen pino tango tane tangine tango ko pino son nda ngade ta ndanmba ndin tumnimbata kile-luka kilamngai?

Singine mine yimyam mbolnge ndo minbe

¹⁷ Kuate nu sine mine kise kise singina. Sine mine ta mbolnge mingen le nu sine wikina. Kile mine ta kusrewam idus ndawap. Ye Kristus tuku kuasmbi jakmba tukul pasa ta saninget.

¹⁸ Ne ngaro pikna le Kuate nu ne wikina ta kile ne nzilal ta saukam idus ndawa. Ne ngaro nda pikna le Kuate nu ne wikina ta kile ngaro pikam idus ndawa.

¹⁹ Ngaro pikig e ko ngaro nda pikig manau ta alo kugatok. Sine Kuate tuku minje dubiweg wam ta ndo alo jak.

²⁰ Tango yimyam ame mine mbolnge minnaig le Kuate nu wikina ta mine ta mbolnge ndo minap.

21 Ne ande tuku piro agan tajan minmba nu tugumnge piya kugatok pirokina le Kuate nu ne wikina ta ne rawe tango tajan minam tuku piti ndanuwa. Naŋe kulat tango ne kusrenam tuku ndin ande mayok kuwa kande ne mayok kaye. Kuga ta tanaig.

22 Ne Sunŋonge wikina tukunu kile ne Sunŋo tuku tango minmba ndalekanu tajan mine ndakate. Ko ne naŋe miroŋ naŋe nzali kulatka minna le Kuate nu ne wikina ta kile ne Kristus tuku piro agan tajan minit.

23 Kuate nu ne tam tuku piya sunŋo kusrena. Ta tuku ne tango tuku piro agan mayok nda kaye. Ne Kuate tuku piro agan mina.

24 Tira kame, tane yimyam ame mine mbolŋge minnaig le Kuate nu wikina ta mine ta mbolŋge minmba Kuate tugumnge minap.

Tango pino munŋu kile ndakade tuku pasa

25 Ye pino kosnu minig mbal tuku tukul ande Kuate tugumnge ise ndaken ta Sunŋo nu ye turyate le ye wamdus tet te tugusek.

26 Ye tenenmba iduset. Piti ait sunŋo te ŋgamukŋge mineg tukunu tanŋine minig maŋau kusre ndamba ta mbolŋge ndo minap.

27 Ne pino ŋak minmba ndeta pino pitaiwam idus ndawa. Ne pino kugatok minmba ndeta pino tam idus ndawa.

28 Nane munŋu kilig mbal piti sunŋomba kamusde. Piti ta tane laiptingam tuku tanamba pasa te satinŋet. Ande nu pino tate ta nu mbar ndate. Pino mbanzo nu tango tate ta nu mata mbar ndate.

29 Tira kame, ye pasa satinŋit ta tugunu tenenmba. Ait buk fag kinit. Ta tuku nane pino ŋak mbal wamdus pino mbolŋge ndo mine ndaka pino kugatok tajan minwaig.

30 Nane piti ŋak minig mbal wamdus piti mbolŋge ndo mine ndaka piti kugatok tajan minwaig. Gare ŋak minig mbal wamdus gare

mbolŋge ndo mine ndaka gare kugatok tajan minwaig. Agan ndende piyade mbal agan ndende kugatok tajan minwaig.

31 Kilke kanŋereg te ŋgisikamŋgat. Ta tuku tane kilke te tuku wam ŋakmba tuku sunŋomba idus ndaninŋap.

32 Tane wamdus fulilka piti ŋak mine ndakap ŋga iduset. Tango nu pino kugatok nu Sunŋo tuku wam kame ndo idusniŋmba nu gare tambim tuku ndin sotate.

33 Tango pino ŋak ta nu kilke te tuku wam kame turmba idusniŋmba nu piyo nuŋe gare tambim tuku ndin sotate.

34 Ta tuku nu Sunŋo tuku idusmba piyo nuŋe turmba iduste le wam ar tanŋe nu didikade. Pino kosnu ko pino mbanzo ande nu Sunŋo tuku wam ndo idusniŋmba nuŋe wamdus ŋgarosu ŋakmba Sunŋo tuku palmbim kumuŋ. Pino tango ŋak nu kilke te tuku wam turmba idusniŋmba nu tango nuŋe gare tambim tuku ndin sotate.

35 Pasa te ye tane turtingam tuku ndo satinŋet. Ye munŋu kilig maŋau peu ndaket. Tane maŋau kumumbi ŋak minmba wamdus ŋakmbambi Sunŋo dubiwap ŋga ndin tumtinget.

36 Tango nu nuŋe kulim kulatkate le nu buk sunŋoka pino lete sulumba tango kugatok minit le mam nuŋe nu tango tambim idusmba kande tuwa. Ta mbar kuga.

37 Ko nu nuŋe kulim kulatkate le nu tango tam idus ndate le mam nuŋe nu wamdus ta sanŋrinu pilmba tango ande tuwe ndakuwa ta mata nu mbar ndate.

38 Maŋau arŋeŋ ta maye. Ande nu nuŋe kulim tango tuwit ta maye. Ande nu nuŋe kulim tango tuwe ndakate ta mayenu ndo.

39 Pino nu tango nuŋe abo minwa le kusre ndawa. Tango kumwa le ndo piyo nuŋe nu nuŋe nzali dubimba tango kise tam kumuŋ. Sunŋo dubite tuku tango inum ndo tuwa.

40 Nu tango inum nda tuwa ta nu sinŋa gare ŋak minamŋgat ŋget. Kuate tuku Guwa nu wamdus sate le ye

tanjamba satinget nga iduset.

8

Yabri mbara atraukade ndem tuku pasa

¹ Afu nangine yabri mbara atraukade ndem tuku ye kusnayinaig ta tejenmba lafuwamngit. Sine kila njak nga sakade ta son ta tane sine kila njak mineg nga tangine ngaro payamkade. Tane kume pur manjambi ndo tanjo sangri pileningam kumuŋ.

² Ande nu ye kila njak minet ngate ta nu kila kumumbi te ndakate. Nu denkate.

³ Ande nu Kuate tuku kume purte ta Kuate nu tanjo ta kila minit.

⁴ Yabri mbara atraukade ndem nyam tuku sakinaig ta tejenmba. Nane nangine mbara kanunu atraukade ta tugusek kuga. Mbara ndindo ndo minit.

⁵ Nane afu mbara kame samba mbolŋge kilke mbolŋge mine likade nga sakade ta mbara tanj gu-dommba minig ta nane katesek mbara kuga.

⁶ Singine Mam Kuate nu singine Mbara Ndindo. Ande mine ndakate. Aganj ndende njakmba nu tugu. Sine nu tuku ndo mineg. Yesus Kristus nu singine Sunjo ndindo. Nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina. Sine nu mbolŋge abo kitek teg.

⁷ Kristus tuku mbal afu wam ta kila pile maye ndade. Nane buk yabri mbara ta dubikinaig tukunu kile yabri mbara atraukade ndem ta nyumba wamdus gisleknu njak minmba nyade sulumba mbareg nga kutur tade.

⁸ Sine aganj pilenga nyeg ta mbolŋge Kuate tugum kine ndakeg. Sine aganj afu nda nyeg ta mbolŋge den ndakate. Ko aganj afu nyeg ta mbolŋge kumumbi mayok nda kineg.

⁹ Sine tukul kugatok ndem njakmba nyam kumuŋ ta sine rironkuba. Tira wamdus gisleknu ta baringikat.

¹⁰ Ne tanjo kila njak mbara atraukam tuku wandekŋge ndem nyumba mina le nane tira wamdus

gisleknu ne kangernumba sangri tinja nu mata mbara atraukanu ndem nyumba baringikat.

¹¹ Ne nane kila mayenu tamba tira nane njayo silite. Ne kurauka. Kristus nu tira ta tuku mata kumna.

¹² Nane tira kame wamdus gisleknu minig le ne nane baringam tuku ndin wakeite ta ne Kristus mata njayo silite.

¹³ Yinje tira ande ndem mbolŋge wamdus baringuwa ta ye ndem nduiye mbulmba nye nda.

9

Paulus nu piro tuku piya mbulna

¹ Ye afu kumnemŋge mine ndaka Kuate ndo kumnemŋge minet. Ye yinje ammbi Sunjo Yesus kanjeren sulumba nu tuku aposel minet. Ye Sunjo tuku piro ket le tane ye tuku piro alonu minig.

² Nane afu ye aposel kuga ngade ta tane am mbolŋge ye sinjka aposel minet. Ye aposel minet ta alonu tane mbolŋge kilimok mayok kinit.

³ Nane afu ye tuku nyu te-ibenje ta ye tejenmba nane saningamngit.

⁴ Ye piro ka afu tugumŋge nyamagan kilam kumuŋ.

⁵ Aposel kame afu Sunjo tuku maib kat nuje Petrus turmba nangine pino njak pasa mayenu tuku likade ta ye mata pino njak ndeta tumba likam kumuŋ.

⁶ Aposel njakmba tanjo tugumŋge nyamagan kilmba nyade. Sile Barnabas ndon sikile waimbi piroka nyamagan piyawamngik nga idusde?

⁷ Kame tanjo ndan nuje miron aganj ndende piyate? Kuga. Gafmanŋge piyate. Tanjo ndan nu nyamagan nguka alonu kile ndakate? Kuga. Nu alonu kilit. Makau kulat tanjo ndan nu gubak pirokate? Kuga. Nu makau amonu nyate.

⁸ Manjau ta tanjo tuku wamdus ndo kuga. Kuate tuku wamdus mata.

⁹ Moses nu Kuate tuku pasa tejenmba kuyarna.

Tane makau wit alonu tomba sikam tuku piro ninjmba alonu afu nye

ndakuwaig nga minje tukul
ndaningap nga sakina. *Lo 25.4*

Kuate nu makau tuku ndo idusmba
tukul ta sa ndakina.

¹⁰ Nu sine nu tuku piro biyeg mbal
ta idussinmba sakina. Sine piro tugu
pileg ko piro kulatkeg tanjamba piro ta
tuku alonu kilbe nga nu pasa tambu
tumsingit.

¹¹ Sile Kuate tuku wam magenu tane
ngamuknge ngukiken. Ta tuku kile
tanjine aganj ndende fudinmba sikap
nga wikam kumu.

¹² Piro mbal afu tane tugumnge aganj
ndende wikade ta sile nane liningek.
Sile sinjka wikam kumu ta sile wi
ndakek. Sile nane afu Kristus tuku
pasa isam tuku ndin purpekik nga
piti njakmba kile-ibenjka pirokek.

¹³ Israel mbal tuku kusem wande
sinamnge pirokade mbal nane wan-
dek tanje nyamagan kilig. Tango
pino tuku atrau piro biyig mbal nane
mata ndem ta tuku afu kilmba nyade
ta tane kila.

¹⁴ Tanjamba ndo sine pasa mayenu
kukliweg mbal nane pasa isig mbal
tugumnge ngarosu turam tuku aganj
ndende kilap nga Sunjo nu sasingina.

¹⁵ Ye tane tugumnge aganj ndende
wikam kumu ta ye wi ndaken.
Ye kile mata aganj ndende sap nga
pasa te kuyar ndawet. Kuga. Ye
piroket sulumba piya kugatok gare
njak payamket. Ye suwaig ta yije
payamket manau te purikat. Ye
gubanje baleyuwa ta maye.

¹⁶ Ye pasa mayenu kukliwam tuku
Kuate nu nyu sina. Piro ta mbolnje
ye payamkam kumu kuga. Kukli
ndawet kande ye pa tam tuku minet
kande.

¹⁷ Ye yije wamdusmbi piroket kande
piya tam tuku saket kande. Kuatenge
piro te sina le nu tuku wamdus du-
bimba piroket tukunu ye kulat tanjo
ndo.

¹⁸ Ta tuku ye pasa mayenu kukli-
wet te lafunu te ndaket. Ye lafunu
tet ta tenjamba. Ye pasa mayenu
kukliwet ta piya kugatok isig. Ye
aganj ndende wikam kumu ta ye wi
ndaket. Manau ta mbolnje ye maro

njak minet.

*Paulus nu tanjo kilam tuku
wamdus ndindo njak*

¹⁹ Ye afu kumnemnge mine ndaket
ta ye nane gudommba tuku wamdus
kili le Kristus tuku son nguwaig nga ye
yije wamdusmbi nane njakmba kum-
nemnge minet.

²⁰ Ye Zu mbal tugumnge piroken
ta nane tuku wamdus kili le Kristus
tuku son nguwaig nga ye nane tanj
minen. Ye tukul pasa kumnemnge
mine ndaket ta ye tukul ta dubide
mbal tugumnge piroken ta nane tuku
wamdus kilam tuku ye tukul njakmba
dubiken.

²¹ Ye kasomok mbal tugumnge piro-
ken ta nane tuku wamdus kili le
afu Kristus tuku son nguwaig nga ye
nane tanj Moses tuku tukul kugatok
mayok kan. Ye tanjamba ken ta ye Ku-
ate tuku tukul kusre ndaken. Kristus
tukul pasa sinjina ta ye mara mara
dubika minet.

²² Ye afu tugumnge wam afu ki le
piti tubekaig nga nane kilam tuku
nane tanj wam njakmba kurauken.
Ye tanjo afu tuku wamdus kili le Ku-
ate nu nane tuku muskil kile-tidinge
ninguwa nga ye nane yimyam njakmba
tuku manau dubiken.

²³ Ye wam njakmba ke liket ta Kristus
tuku pasa mayenu sunjokam tuku ke
liket. Ta mbolnje pasa mayenu tuku
alonu ye mata liye nda.

*Sine wamdus sanjrinu njak ndin
mayenu dubibe*

²⁴ Nane afu pinderka munjo
lilikade ta ndindo nu ambongate le
nane nu tuku nyu te-dungade ta tane
kila. Tane mata nane tanj Kuatenge
tane tuku nyu kile-dunguwa nga tane
sanjri tinga ndin mayenu dubiwap.

²⁵ Pinderkade mbal pinder
mbolnje sanjri tinga pinderkam tuku
nane ambonga nangine ngarosu tum-
tumba ngarosu tuku nzali yimyam
kile-ibenjkade. Nane pinder mbolnje
kilke te tuku nyu sunjo kugawam
tuku ta tam tanjade le sine nyu
minmba minam tuku tam tanjaweg.

26-27 Ye afu tugumnge pasa kuklimba dubi mayewam tuku tumninget ta nane kumumbi ndin ta mbolnge pinderka nyu sungo tuwaig le yiye mironj kumumbi pinderka nyu sungo te ndatikit nga ye tenenmba ket. Yiye ngarosu tuku nzalinge ye didikikat nga ye mara mara ngarosu mape ndamba te-ibenjam tuku wamdus sangrinu pilet. Ye Yesus tugumnge nyu sungo tam tuku wamdus ndindo ndo pilmba pinderket.

10

Israel mbal tuku manjau katesemba rironjkam tuku pasa

¹ Tira kame, sine Israel mbal tuku mbunj kame ma baknu mbolnge manjau kinaig ta tane idusap. Nane Moses ndonj gau ande nane njakmba kainingina le njak lika njakmba yu sinam sinam ka tabek kinaig.

² Nane Moses dubiwaig nga gau yu ta mbolnge kule pisne tananj tumba Moses ndonj ulendikinaig.

³ Nane njakmba Kuatenge nyamagan kule ndui ta ningina le nyinaig.

⁴ Ndamé sinamnge kule bulbulmba prona le nane nyinaig. Ndamé ta Kristus tuku kanumnu tananj nane ndonj likina.

⁵ Nane tanamba Kuate tuku wam kanjerkinaig ta Kuate nu nane gudumba tuku ndagariningina le nane ma baknu mbolnge kume likinaig.

⁶ Mbunj kame tuku wam ta sine rironjkam tuku tumsingig. Sine nane tananj wam njagonu kam tuku ngamungal kunde kunde ndasinguwa.

⁷ Sine nane tuku afu tananj yabri mbara tuku nyu te-du ndanjube. Kuyar pasa nane tuku tenenmba sakate. Israel mbal nane minyoka isukusnaig. Isukusmba kule nyumba nane tija kupesmba pino didik farmba une manjau ke likinaig ngate.

⁸ Sine nane tuku afu tananj fare fare pino tanjo ndonj une nda kube. Mbar

ta tuku ki ait ndindo mbolnge Kuatenge nane tuku 23,000 bale farna.

⁹ Sine nane tananj Sunjo tuku wamdus mukuknu tago tago ndabe. Nane tananaig le kame mbenj pro nane bale farninge likinaig.

¹⁰ Sine nane tananj gubra tumba wam sak pile ndabe. Wam ta tuku kame enelnge nane bale farna.

¹¹ Nane mbarnaig le pa lafunu nane mbol prove likinaig ta tanjo kame kanjerkam rironjkam tuku. Sine kugawam tuku ait mbolnge mineg mbal sine mata rironjkam tuku nane tuku wam kube te kuyar pasa mbolnge minig.

¹² Ande nu sakate ye sanjri njak ye tingam kumunj ngate ta nu rironjkuwa. Nu baringikat.

¹³ Satan nu wam njakmba tuku tago-tagosingit ta nu tanjo njakmba tanamba ndo tagoningit ta tago ait mbolnge Kuate nu kumumbi sine kulatkate. Nu sine tuku sanjri kulatka minmba nu sine bike ndaka sanjri tingam tuku ndin tursingit.

Sine mbara afu Kuate turmba dubikam kumunj kuga

¹⁴ Tira kame, tane sinjka kurau mayewap. Yabri mbara yimyam mbarinj ndaningap.

¹⁵ Tane wamdus kuyar mayenu njak minig tukunu ye tuku pasa te ismba pilewap.

¹⁶ Sine grep kule murko njak tumba Kuate gare pasa samba nyeg ta sine Kristus ndonj ulendika nu tuku ndare nyanu tananj. Sine bret tumba fetka nyeg ta sine Kristus tuku ngarosu nyanu tananj.

¹⁷ Bret ndindo minit le sine tuma nyeg tukunu sine njakmba ulendika ngarosu ndindo mayok kineg.

¹⁸ Tane Israel mbal tuku manjau kanjrap. Nane aganjmor baleninjmba Kuate atraukanu ma mbolnge ndem inumnu tumba nyade ta nane Kuate ndonj ulendikade.

¹⁹ Ye pasa satingit ta yabri mbara atraukade ndem ta sanjri njak nga sa

ndaket. Ko yabri mbara nu minit nga idus ndawet.

²⁰ Kuga. Nane ndem tumba yabri mbara atraukade ta bukla njaigonu atraukade. Nane Kuate atrau ndakade. Tane bukla njaigonu ndon ulendi ndakap. Ye mbulit.

²¹ Tane Sunjo tuku grep kule nyumba nu ndon ulendika man bukla tuku grep kule nyumba nane ndon ulendikam kumon kuga. Tane Sunjo tuku mbain tugumnge isukusmba nu ndon ulendika man bukla tuku mbain tugumnge isukusmba nane ndon ulendikam kumon kuga.

²² Sine Sunjo pitaimba nu tuku ma mbolnge bukla kame patikube ta nu gubra kagli firkanngat. Tane tuku sangri Sunjo tuku sangri lite nga idusde e? Ndo kuga.

Singine mine mbolnge manau pilenga kube

²³ Tane afu tenenmba sakade. Sine Kristus tuku mbal sine tukul kugatok mineg ngade ta son ta tukul kugatok wam afu keg ta sine tur ndasingig. Afu keg ta sine sangri pile ndasingig.

²⁴ Tane tangine maye minam tuku idus ndawap. Nane afu tane tugumnge minig ta nane pitinibekig nga idusmba manau pilenga kap.

²⁵ Maket mbolnge ndem patikade ta piyamba nyap. Tane piyamba ndem te yabri mbara atraukaig e nga kusna ndangap. Tane ndem piyamba fare nyap.

²⁶ Kuyar pasa ande tenenmba sakate. Kilke agan ndende njakmba minig ta Kuate nu miro ngate.

²⁷ Ande nu Kristus tuku son nda nganu nu ne ndon isukusam tuku sanuwa le ne kambim idusmba kande kaye. Nu ndem tinwa le ake kilmba nyendo ka. Wamdus piti njak tumba ndem ta yabri mbara atraukaig nga kusna ndawa.

²⁸ Ande nu ne sanumba ndem te yabri mbara atraukaig tuku nguwa kande ne nda nya. Tango ta nu wamdus piti tumba sanate ta ne nu idusmba nye ndaka.

²⁹ Ne wamdus piti tikat nga ye sa ndaket. Tango inum ta nu wamdus piti tikat nga sanet.

Tane afu tenenmba sakade. Ye tukul kugatok minet. Ndanam saka ye tango wamdus piti njak ta idusmba wam afu ye nda kam tuku sakate?

³⁰ Ye Kuate gare pasa samba ndem tumba nyet ta maye. Ndanam ne ye tuku pasa njak ngade. i... Tane tanamba sa ndakap.

³¹ Tane nyamagan ko kule nyumba ko manau afu ke lika gare tade ta Kuatenge ndo nyu sunjo tuwa.

³² Tane nane Zu mbal ko kasomok mbal ko Kuate tuku kuasmbi ndon minmba nane baringubekaig nga nane manau nzaliningit ta ndo kap.

³³ Ye mata tango njakmba tugumnge nane manau nzaliningit ta idusningmba wam ke liket. Ye nane gudommba tuku wamdus kili le Kuate nu nane tuku muskil kile-tidinge ningiwa nga ye yine piti kugatok minam tuku idus ndamba nane piti kugatok minwaig nga iduset.

11

¹ Ye Kristus tuku manau kumumba dubiwet. Tanamba ndo tane mata ye tuku manau dubiwap.

Gabat songam tuku pasa

² Tane ye pasa satingen te bige magede tukunu ye gare-gareka tane mayede nget ta

³ ye kile wam ande tane katesewap nga satinamngit ta tenenmba. Tango tuku gabat Kristus. Pino tuku gabat nuje tango nuje. Kristus tuku gabat Kuate.

⁴ Tango ande nu gabat songanu njak Kuate yabante ko Tukul Guwa tugumnge pasa ismba kile-mayokkate ta nu Kristus kiko pilete.

⁵ Pino ande nu gabat so ndanga Kuate yabante ko Tukul Guwa tugumnge pasa ismba kile-mayokkate ta nu mata nuje tango nuje kiko pilete. Nu tuku gabat kuerke sulude le kiko tate tanan.

⁶ Pino ande nu gabat songam mbulmba ndeta andenge nu tuku

gabat waje kuer suluwa. Tanjawa le nu ta tuku kikowa le nu gabat songuwa.

⁷ Tango nane gabat so ndanguwaig. Kuate nuje suk tango wakeina le nu Kuate tuku kanumnu tanan minit. Pino nane gabat songuwaig. Pino nu tango tuku kanumnu tanan minit.

⁸ Kuate nu pino tuku ngarosu inumnumbi tango wakei ndana. Kuga. Nu tango tuku ngarosu inumnumbi pino wakeina.

⁹ Nu pino tuku nga tango wakei ndana. Kuga. Nu tango tuku nga pino wakeina.

¹⁰ Ta tuku pino kame nane tango kame kumnemnge minig ta temayokam tuku gabat songuwaig le enel kame nane kangerkuwaig.

¹¹ Sine Sunjo ndon ulendikeg mbal sine tango pino yimyam mine ndakeg. Sine munju turturkam tuku mineg.

¹² Kuate nu tango tuku ngarosu inumnu tumba pino wakeina. Kile pino tuku ngarosu mbolnge tango mayok kinig. Agan ndende jakmba Kuate nu tugu.

¹³ Tangine miron manau te pilengap. Pino nu gabat so ndanga nu Kuate yabante ta nu wam mayete e ko kuga?

¹⁴⁻¹⁵ Ata. Tane idusap. Pino nu gabat mapete le kuen kinit ta sine manau mayenu ngeg. Kuatenge nuje nane tumail pulukam tuku mindepiye tanan ningina. Tango nu gabat waje mapete le kuen kinit ta sine jakmba nu talamba kiko manau ngeg.

¹⁶ Ande nu pino gabat so ndangam tuku sangri tinga kualeyaukam bafuwa ta ye nu sawamngit. Sine aposel kame Kuate tuku kuasmbi jakmba pino kame gabat songanu jak manau ta ndo dubiweg nga sawamngit.

Pasa nyam tuku manau

¹⁷ Tane manau afu kade ta ye ismba wam ta maye ndade nget. Tane kusem kangermba manjurkade ait ta manau afu maye ndade. Tangine tangine munju tur ndaka afu najigo siglikade.

¹⁸ Tane Kuate tuku mbal manjur pilig ta tane wamdus pur yimyamkade ta afunge tanamba sayade le ye ismba wam afu ta son nga iduset.

¹⁹ Ta ndanam? Pur yimyamkade manau ta son pasa mbolnge Kuate nu Kristus tuku kuasmbi kilimok kilemayokkate.

²⁰ Tane manjurka tuma isukusig ta Sunjo nu isukusam tuku manau singina ta ke ndakade.

²¹ Tane manjurka kumu kumu isukuse ndakade. Tane yimyam pire pire tangine nyamagan kilmba prode sulumba tangine ndek nye sulude le afu gubak minig afu grep kule sungomba nyumba nginngankade.

²² Yoi. Tanamba isukusam ndeta tangine wandeknge nyap. Ko tane Kuate tuku kuasmbi talaninmba afu nyamagan kugatok ta kiko pileningam idusmba tanade e? Wam kade ta mbolnge ye tane wam mayede nga satinge nda.

²³ Ye buk pasa nyam tuku manau tumtingen ta Sunjonge sina ta tenenmba. Yudas nu Sunjo Yesus tumba ngeu mbal tuku wai mbol pilna furir ta mbolnge ndo Sunjo nu bret tumba

²⁴ Kuate gare pasa tumba bret fetfemba saningina: Te ye tuku ngarosu. Tane turkam tuku tinjet. Tane ye idusyam tuku manau te kumba minap ngina.

²⁵ Nane tanamba isukuse denpurnaig le nu grep kule murko jak tumba manau ndui ta ndo kina sulumba sakina: Grep kule murko jak te pasa kitek Kuate nu tango ndon katna ta alonu mayok kambim tuku ye yije ndare kutuwamngit. Tane grep kule tenen nyade ait ta ye idusyumba nyap ngina.

²⁶ Sunjo nu man pro ndawa le tane bret nyumba grep kule nyade ta singine Sunjo nu sinenu nga kumna ta te-mayokmba saka minig.

²⁷ Ta tuku ande nu Sunjo tuku bret ko nu tuku grep kule ake fare tumba nyate ta nu mbarte. Nu Sunjo tuku ngarosu ndare najigo siglikate.

²⁸ Ande nu tumba nyam nga kande nuŋe maŋau pile mayemba kile-tidingumba wamdus te-mayemba bret grep kule ta kilmba nyuwa.

²⁹ Ande nu Sungo tuku ngarosu idus ndamba bret grep kule ake fare kilmba nyate ta nu nyumba ta tuku pa lafunu ta tumba nuŋe ngaro mbolŋge pilit.

³⁰ Tane ngamukŋge afu taŋamba kade sulumba afu bakleimba afu guaze ŋak minig afu buk kume likinaig.

³¹ Sine siŋgine maŋau siŋgine miron pilenŋube ta Sungo nu sine pilesinŋe nda.

³² Nu sine pilesinŋit ta sine kilke te tuku maŋau dubide mbal ndon ŋgisi ndakube nga nu pitisiŋmba kile-tidingate.

³³ Tira kame, tane isukusam tuku maŋgurkade ta muŋgu minde-mindekap.

³⁴ Ande nu gubawa kande nuŋe wande mbolŋge isukuswa. Tane maŋgur mbolŋge mbarap le pa lafunu tane tubekaig. Ye pasa afu minig ta yiŋe miron tane tugum prowi sulumba satinŋamŋgit.

12

Tukul Guwaŋge sine piro sanŋri yimyam siŋgit

¹ Tira kame, sine Tukul Guwaŋge piro sanŋri yimyam walmba siŋge likate wam ta tane tugunu katese mayewap.

² Tane o buk Kuate gilai minmba yabri mbara abo tugu kugatok mbarinŋinŋam tuku tane didike likinaig.

³ Ta tuku ye kilimok tane satinŋamŋgit. Ande nu Kuate tuku Guwaŋge wamdus tuwit le nu Yesus kasurmba tapra ndate. Nu Tukul Guwaŋge wamdus tuwit le ndo Yesus nu Sungo ŋgate.

⁴ Sine piro sanŋri yimyam ŋak mineg ta Guwa ndindonŋe siŋge likate.

⁵ Sine piro kise kise ke likeg ta Sungo ndindo tuku pirokeg.

⁶ Sine sanŋri kise-kisembi pirokeg ta Kuatenŋe sine nduik nduik ŋakmba mbolŋge pirokate.

⁷ Tukul Guwa nu sine nduik nduik mbolŋge sanŋri kile-mayokkate ta tira ŋakmba turkam tuku.

⁸ Ande Tukul Guwaŋge wamdus tuwit le nu wamdus kuyar mayenu kile-mayokkate. Tukul Guwa ndui tanŋe ande wam kuirok minig ta sate le kile-mayokkate.

⁹ Nu ande sanŋri tuwit le Kuate tuku sanŋri tomba tinŋam tuku nu den ndakate. Tukul Guwa ndui tanŋe ande sanŋri tuwit le nu guaze pitaikate.

¹⁰ Nu afu walmba sanŋri yimyam niŋge likate le ande nu wam kitek sanŋrinu ke likate. Ande nu Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokkate. Ande nu guwa magenu ŋaigonu pilenŋa katesete. Ande pasa kuale gilai ta nu sakate. Ande pasa kuale gilai ismba nu pasa tugunu bitekŋgate.

¹¹ Piro sanŋri ta ŋakmba Tukul Guwaŋge ndo kile-mayokkate. Nu nuŋe nzali dubimba tanŋo pino nduik nduik piro sanŋri ta walmba niŋgit.

Sine Kristus tuku ngarosu mineg

¹² Tanŋo tuku ngarosu sinamŋge inumnu gudommmba minig ta ŋakmba ulendika ngarosu ndindo ndo. Kristus tuku mbal mata taŋamba ndo minig.

¹³ Sine afu Zu afu kasomok mbal afu piro tanŋo afu kulat tanŋo sine ŋakmba Tukul Guwa kule pisne taŋaŋ tigen sulumba ngarosu ndindo mayok kagen. Kristus nu Guwa ndindo ta siŋgina le sine ŋakmba kule taŋaŋ nyigen.

¹⁴ Tanŋo tuku ngarosu sinamŋge agan ndindo ndo mine ndakate. Inum inumnu gudommmba minig.

¹⁵ Kupe nu sakumba ye wai kuga tukunu ye ngarosu te inumnu mine ndaket ŋguwa ta kumuŋ kuga. Nu ngarosu ta tuku inumnu minit.

¹⁶ Ko kilba nu sakumba ye am kuga tukunu ye ngarosu inumnu mine

ndaket nguwa ta mata kumuŋ kuga. Nu ngarosu ta tuku inumnu minit.

¹⁷ Tanjo tuku ngarosu am ndo minwa ta nu ame aganjmbi pasa isamngat? Ko nuŋe ngarosu kilba ndo minwa ta nu ndanjmba aganj mundurnu kamusamngat?

¹⁸ Kuate nu nuŋe nzalimbi ngarosu inum inumnu minam tuku ma madiniŋmba wakeikina.

¹⁹ Ngarosu njakmba aganj ndui ta ndo minig kande ngarosu mine ndakate kande.

²⁰ Tanjo tuku ngarosu inum inumnu gudommba minig ta njakmba ulendika ngarosu mayok kinit.

²¹ Amŋe wai samba ne nda mina ta ye yiŋe ndo mine mayewamngit nga sawam kumuŋ kuga. Ko gabatŋe kupe samba ne nda mina ta ye yiŋe ndo mine mayewamngit nga sawam kumuŋ kuga.

²² Singine ngarosu mbolŋe aganj fonfon afu sangri kugatok ngeg ta mine ndakade kande sine mine maye ndaweg kande.

²³ Ngarosu inumnu afu kiko teg ta sine kulat mageka songa mindepiye mageniŋgeg. Ngarosu inumnu afu te kuga.

²⁴⁻²⁵ Kuate nu ngarosu wakeina ta ngarosu pur yimyam ndaka kumu kumu muŋgu turkuwaig nga ngarosu tuku aganj fonfon sine kulat magekube nga nu idusmba nangine ma madiniŋmba patikina.

²⁶ Ngarosu inumnu rar kamuste ta inumnu njakmba piti njak minig. Ngarosu inumnu nyu sunjo tate ta inumnu njakmba nu mbolŋe gare tade.

²⁷ Sine njakmba ulendimba Kristus tuku ngarosu mineg. Sine nduik nduik njakmba nu tuku ngarosu inum inumnu mineg.

²⁸ Kuate nu nuŋe kuasmbi afu piro sunjo aposel patikate. Nane kumnemŋe afu Tukul Guwanje pasa saningit le ismba kile-mayokkam tuku patikate. Nane kumnemŋe afu pasa kukliwam tuku patikate. Afu nane wam kitek sangrinu ke likam

tuku, afu guaze pitaikam tuku, afu turka sinzaningam tuku, afu piro yimyam kulatkam tuku, afu pasa kuale nane gilai ta sakam tuku nu tanjamba tanjamba nane patike likate.

²⁹ Sine njakmba aposel piro ndo ke ndakeg. Njakmba Tukul Guwanje pasa saningit le ismba kile-mayokkam tuku mine ndakeg. Njakmba pasa kukliwam tuku mine ndakeg. Sine njakmba wam kitek ke likam tuku sangri njak mine ndakeg.

³⁰ Guaze pitaikam tuku, pasa kuale gilai sakam tuku, pasa kuale gilai ta tugunu bitekngam tuku sine njakmba piro sangri kame ta kile ndakeg.

³¹ Tane njakmba Tukul Guwa tuku piro sangri sugokanu yimyam kilam tuku wamdus sangrinu palpe.

Kile ye manau sunjo ande kise tumtingamngit ta piro sangri afu ta njakmba liniŋmba mbolŋe minit.

13

Kume pur manau

¹ Ye tanjo kame ko eŋel kame tuku pasa kualembi sakam tuku sangri njak minmba kume pur manau denket ta ye tuku pasa ta ngiram wi sunjo ake kinit tanjan.

² Ye Tukul Guwa tuku sangri afu njak minmba Tukul Guwanje pasa sayate le ismba kile-mayokka wam kuirok njakmba katesemba ye Kuate tuku sangri tomba tinja tabe dirningam kumuŋ minet sulumba kume pur manau denket ta ye ake aganj tanjan minet.

³ Ye yiŋe aganj ndende njakmba sanzal mbal niŋmba ko yiŋe ngarosu panje ugwa nga buknga kume pur manau denket ta wam kame tanje ye turam kumuŋ kuga.

⁴ Ande nu kume pur manau njak minit ta nu ande tuku pitik gubra te ndakate. Nu mara mindek afu turkate. Nu afu tuku mine manau tuku wamdus kagli fir ndakate. Nu nuŋe ngarosu te-du ndanjgate.

⁵ Nu nuŋe mironj payam ndakate. Nu afu tala ndaningit. Nu nuŋe mironj yeye nda ngate. Nu pitik palseŋ ndate.

Nu ande tuku gubra pitik kusremba gilaingate.

⁶ Ande nu mbarte ta nu gare ndate. Nu sinanu wam tugusek njakmba tuku ndo gare tate.

⁷ Nu nuje piti kugraka bike ndakate. Nu ande tala ndate. Nu wam njakmba kumumbi mayok kuwaig nga tairnga sangri tinga dirnangate.

⁸ Afu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkade sangri ko pasa kuale gilai sakade sangri ko wam kuirok kile mayokkade sangri ta njakmba kugawamngag. Kume pur manau ndo minmba minamngat. Kugawe nda.

⁹ Sine Tukul Guwa tugumnje wam kuirok ko pasa ismba kile-mayokkeg ta afu ndo katesemba kile-mayokkeg.

¹⁰ Kile wam afu katese ndaweg ta ngumneŋga njakmba kile-mayokkuwa le katesewamngig.

¹¹ Ye kiŋo minen sulumba ye kiŋo tuku pasa kiŋo tuku wamdus njak minen. Ye kiŋo minmba wamdus pile maye ndawen. Kile ye sunjoka gua gua manau njakmba kusreken.

¹² Kile sine kule nza mbolnje liŋmba tumail kangerkeg tanaŋ Kuate tuku wam kame kanger maye ndaka wamdus te-suluweg. Ngumneŋga sine kangerka katese mayewamngig. Kile sine fudiŋmba ndo kateseweg. Ngumneŋga Kuate nu sine tuku wamdus kila minit tanamba ndo sine wam njakmba kumumbi tumsingwa le katesewamngig.

¹³ Manau kenmba minig. Ngamunjal son manau, Kuate mindeweg manau, kume pur manau. Wam ken ta ngamuknje kume pur manau nu sunjokanu minit.

14

Pasa kuale gilai sakam tuku manau

¹ Tane kume pur manau njak minam tuku dirnangap sulumba Tukul Guwa tuku piro sangri njakmba kilam idusmba Tukul Guwanje pasa saningit le ismba kile-mayokkam

tuku piro sangri ta tam tuku wamdus sangrinu palpe.

² Ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu tango kame sa ndaningit. Nane pasa ta isig ta nane katese ndade. Nu Kuate sate. Tukul Guwanje nu tumte le nu tanamba wam kuirok afu sakate.

³ Ande nu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkate ta nane afu ismba kila pilmba sangri tingade. Afu piti njak ta nane piti gagulmba ngamunjal bulkade.

⁴ Ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu nuje mironj ndo sangri tate. Ande Tukul Guwanje pasa sate le ismba kile-mayokkate ta nu Kuate tuku kuasmbi sangri pileningit.

⁵ Ye tane njakmba pasa kuale gilai sakam tuku iduset ta tane Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokkam tuku ta ye sunjomba iduset. Ande Tukul Guwanje pasa sate le ismba kile-mayokkate sangri tanje pasa kuale gilai sakate sangri ta lite. Ande nu Kuate tuku kuasmbi ngamuknje pasa kuale gilai saka nane tugunu ismba sangri tingam tuku nu biye mbil ndawa ta alo kugatok.

⁶ Tira kame, ye tane tugum promba pasa kuale gilai saki ta ye tane turke nda. Ye pro Tukul Guwa tugumnje pasa ko kila kuirok afu ko tum pasa ismba kile-mayokki ta ye tane turtingam kumuŋ.

⁷ Tango ande nu tabu tabu fitka ko ndombinj katmba mune njin tugu dubi ndawa ta ima nu mune kuale katesewamngat?

⁸ Ko kame ngiram kuale tugusemba mayok nda kuwa ta ima nu kame aganj kuanekamngat?

⁹ Tanamba ndo ne pasa kuale gilai sakate ta ima nu pasa ta katesewamngat? Ne tuku pasa ta ake pasa tanaŋ mayok ka ngisikate.

¹⁰ Kilke tugu njakmba mbolnje pasa kuale yimyam sunjomba minig ta njakmba alo njak.

¹¹ Tango ande nu pasa kuale ye gilai tambu sakuwa ta ye nu rawe tanjo nget. Nu mata ye rawe tanjo ngate.

¹² Tane Tukul Guwa tuku piro

sanjri yimyam kilam tuku wamdus sunjgo njak minig ta ye kila. Tane piro sanjri afu Kuate tuku kuasmbi turkam tuku ta kilam tuku sunjgomba idusap.

¹³ Tane tuku ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu mbilam tuku piro sanjri ta turmba tam tuku Kuate yabanjwa.

¹⁴ Ande nu pasa kuale gilai tambu Kuate yabanjta ta nu minjgambi ndo sakate. Nuje wamdus pasa ta gilai minit. Tukul Guwa nu tuku minje mbolnje pasa ta sakate.

¹⁵ Ta tuku ye tejenmba iduset. Ye Tukul Guwa mbolnje pasa kuale gilai tambu Kuate yabanmba manj yije wamdus kilambi yabanjamngit. Ko Tukul Guwa mbolnje mune kuale gilai tambu ulmba manj yije wamdus kilambi mune ande ulamngit.

¹⁶ Ne Tukul Guwa mbolnje pasa kuale gilai tambu yabanmba Kuate tuku nyu te-dunja nu gare tuwit ta ne ndonj mangurkade mbal nane pasa ta katese ndamba ne tuku yabanj pasa son ngam kumunj kuga.

¹⁷ Ne Kuate tuku nyu tanjamba te-dungate ta maye ta ne afu tur ndakate.

¹⁸ Ye Paulus pasa kuale gilai tambu sunjgomba saka tane njakmba litinget. Ta tuku ye Kuate gare pasa tuwet.

¹⁹ Ye pasa kuale gilai gudommba njak minet ta kusem mbolnje ye sakam idus ndawet. Ye pasa kila ta ndo sakam iduset. Pasa kila ndui ndui saket ta pasa kuale gilai gudommba saket wam lite. Ye pasa kila saket tambu Kuate tuku wam afu nane tumningam kumunj.

²⁰ Tira kame, tane kinjo kame tanjan mine ndaka wamdus pile mayewap. Tane kinjo dabro tanjan wam najgonu kam tuku gilai minmba tanjo tanjan wamdus pile mayewap.

²¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Sunjgo nu sakate: Pasa kuale kise rawe mbal tuku minje mbolnje ye Israel mbal ye tuku pasa isam tuku saningi ta pasa

ta nane mata ise nda njgate.

Aisaia 28.11-12

²² Pasa ta mbolnje sine kila pileg. Pasa kuale gilai sakate sanjri ta Kristus tuku son njgeg mbal ismba rironkam tuku sa ndasingit. Son nda njgade mbal ismba rironkam tuku saningit. Ande Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkate sanjri ta sine son njgeg mbal sanjri pilesingam tuku tanjate. Son nda njgade mbal tuku kuga.

²³ Tane Kuate tuku kuasmbi mangurka njakmba pasa kuale gilai sake lika minap le gilai mbal afu ko son nda njgade mbal nane pro pasa ta ismba tane nginjgankade ngamngaig.

²⁴ Tane njakmba Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokka minap le gilai mbal ko son nda njgade pro pasa ta iswaig le nanjine ngamungal nduaseka nanjine mbar tumninguwa le idusamngaig.

²⁵ Tanjamba nane nanjine mbar kuirok minig ta ismba ndek dagol tidronja Kuate mbarinjmba sakamngaig: Kuate nu sinjka tane ndonj minit njga sakamngaig.

Mangurkam tuku manjau tugusek

²⁶ Tira kame, tane mangurkap sulumba tejenmba ke likap. Ande nu mune ulwa. Ande pasa kukliwa. Ande wam kuirok kile-mayokkuwa. Ande pasa gilai sakuwa. Ande nu pasa ta biye mbilwa. Tane tanjamba mangurkap sulumba tanjine tanjine sanjri tingam tuku sanjri kise kise kumumbi kile-mayokkap.

²⁷ Afu pasa kuale gilai tambu sakam kande armba ko kejnbanje ndo sakuwaig. Nane ndui ndui tinja sakuwaig. Tanjawaig le ande nu pasa kuale gilai ta biye mbilwa.

²⁸ Ande nu mbilam tuku mine ndakuwa kande nane minje tukulmba nanjine ndo Kuate ndonj pasa gilai ta sakuwaig.

²⁹ Afu Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokkam kande armba ko kejnbanje ndo sakuwaig le isig mbalnje pasa ta pilenguwaig.

³⁰ Ande nu pasa ta kuklimba minwa le ande Tukul Guwanje pasa inum kitek sawa kande tanjo nu pasa kuklimba minit ta nu pitik pasa ta denpurmba minyokuwa le inum suk tinja sakuwa.

³¹ Tane ndui ndui nakmba Tukul Guwanje pasa satinjuwa le ismba kile-mayokkap le wam ta mbolnje tane nakmba kila kitek tumba sanjri tinjamngaig.

³²⁻³³ Sine manjurka zigna tinja fare fare pasa sakam kumuŋ kuga. Wam ta Kuate tugumnje pro ndate. Sine tuku manjur mayenu mayok kambim tuku Kuate nu iduste. Tukul Guwanje afu pasa saningit ta nane pasa ta kulatka towam kumuŋ.

³⁴ Kusem kanjeram manjurkeg mbolnje pino kame minje tukulmba minwaig. Nane tukul pasa dubimba tanjo kumnemnje minwaig. Kuate tuku mbal ma yimyam mbolnje manjurkade nane nakmba tanjade.

³⁵ Pino ande nu kusem mbolnje pasa kukliwa ta manau mayenu kuga. Nane Kuate tuku pasa ismba kusna nak kande nanjine wandeknje tanjo kat nanjine kusnaningwaig.

³⁶ Kuate tuku pasa ambonga tane Korin mbal tugum prona e? Ko sininge ndo pasa te iseg nga idusde? Ndo kuga.

³⁷ Tane afu ye Tukul Guwa tugumnje pasa iset ko ye nu tuku sanjri tet ngade mbal tane ye pasa kuyarket te Sunjonje tuku tukul sina ta katesewap.

³⁸ Nane afu tanjamba idus ndawaig ndeta tane nane ngumneningap.

³⁹ Tira kame, tane Tukul Guwa tugumnje pasa ismba sakam tuku piro sanjri ta tam tuku sunjomba idusap. Pasa kuale gilai sanu tuku sanjri ta mata peu ndawap.

⁴⁰ Tane manjur mbolnje manau ke likade ta zigna tinja fare fare ke ndakap. Tane tugusemba ke likap.

¹ Tira kame, ye ambonga pasa tugusek satinjen le tane isnaig sulumba pasa ta mbolnje sanjri tinja minig ta ye kile man pasa ndui ta tane idusam tuku satinjet.

² Tane pasa ta biye dewap le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidingamngat. Tane ake minje pasa ndo sakade ta nu tane tuku muskil kile-tidinge nda.

³ Ye Kristus tuku pasa tugusek isen sulumba satinjen pasa ta alo sunjo nak ta tejenmba. Kristus nu kuyar pasa kumumba sine tuku une saukam tuku nu kumna.

⁴ Nu kumna le ngukinaig ta nu man kuyar pasa kumumba mara kenju mbolnje tinjina.

⁵ Nu tinjina le Petrus nu kanjerna. Ta ngumnemnje nane 12 nu kanjernaig.

⁶ Ngumnenga nuje tira kame gudommba 500 limba ma ande mbolnje manjurkinaig le nane tugumnje mayok kina le kanjernaig. Mbal ta kile gudommba minig. Ndui ndui ndo kume likinaig.

⁷ Ait ande Yakobusnje nu kanjerna. Man ait ande mbolnje aposel nakmba nu kanjernaig.

⁸ Ngumne tukulmba ye tugumnje mayok kina le kanjeren. Ye nane minig tanaj kuga. Ye kutu bizowanu tanaj prowen.

⁹ Ye Kuate tuku kuasmbi kilmba najigo sigliken tukunu ye aposel nyu tet ta denkate. Ye aposel nakmba kumnemnje minet.

¹⁰ Ye aposel minet ta yije sanjrimbi kuga. Kuate nu ake sinaj ye make pilmba aposel pilna. Nu ye make pilna ta nu mbar ndana. Alonu tanjamba kilimok mayok kina. Ye piro karenka aposel nakmba tuku piro liningen ta yije sanjrimbi kuga. Kuate nu ye make pilna le ye tanawen.

¹¹ Yenje tane tugumnje pasa kukliwen e ko afunje ta wam sunjo kuga. Sine nakmba tanjamba ndo pasa kukliweg le tane son ngade ta ndo wam sunjokanu.

15

Kristus kummba man tinjina

Kumanu mbal tinjamngaig

12 Kristus nu kumna le Kuatenge te-tina le tingina ta sine tanjamba ndo pasa kukliweg ta ndanam saka tane tuku afu kumanu mbal manj tingge nda nga sakade.

13 Tane kumanu mbal manj tingge nda ngade ta son ndeta Kuatenge Kristus mata te-ti ndana.

14 Nu Kristus te-ti ndana ndeta sine pasa kukliweg te mata alo kugatok. Tanjamba ndeta tane nu tuku sanjgri tomba tingade ta mata tane turtinge nda.

15 Kuatenge kumanu mbal kile-tidi ndangate ndeta Kristus kumna le Kuatenge te-tina pasa sakeg ta mata son kuga. Tanjamba ndeta sine Kuate tuku yabri pasa ndo sakeg.

16 Kumanu mbal Kuatenge kile-tidi ndangate ndeta nu Kristus mata te-ti ndana.

17 Nu Kristus te-ti ndana ndeta tane nu tuku kume tuku sanjringe tursingam kumun ngade ta tane turtinge nda. Tanjamba ndeta tane une jak minmba ngisikam tuku minig le

18 nane afu Kristus tuku son nga kumnaig mbal nane mata kummba ngisikinaig.

19 Sine kilke te mbolnge mineg le Kristus nu sine tursingit. Kumbe le manj tursingge nda ta son ndeta sine kile yabri wamdus ndo dubimba sine afu tuku mine liniamba sinjka sinamanzer sunjo mbolnge mineg.

20 Tanjamba kuga. Kuatenge Kristus nu kumna le te-tina. Kristus nu kumanu mbal ngamuknge nu ambonga tingina le ngumne nga kumanu mbal jakmba tingamngig.

21 Tango inum mbolnge kume manjau mayok kina. Tanjamba ndo tango inum mbolnge kummba tingam tuku manjau mayok kina.

22 Tango jakmba Adam tuku ndare mbolnge kile sine kumeg. Tanjamba ndo sine Kristus tuku son ngeg mbal kummba nu mbolnge manj abonga tingamngig.

23 Sine singine ait prowa le tingamngig. Kristus nu ambonga tingina. Nu luka prowa le sine Kristus

tuku mbal mata abonga tingamngig.

24 Nu promba sugo sugo jakmba Kuate tuku ngueu minig ta kile-ibenjkuwa sulumba nuje gageu jakmba kilmba Mam Kuate wai mbolnge patikuwa le kilke te kugawamngat.

25 Kristus nu gabat sunjo minwa sulumba nuje ngueu jakmba tanjamba kile-ibenjke suluwamngat.

26 Nu ngueu jakmba kile-ibenjka ngumne tukulmba nu kume manjau mata te-ibenjamngat.

27 Kuyar pasa ande tenjenmba sakate.

Kuate nu aganj ndende jakmba kilmba nu tuku kupe kumnemnge patikamngat ngate.
Mune 8.6

Kuate ndo nu kumnemnge mine ndakate. Nunje aganj ndende jakmba Kristus kumnemnge patikuwa le

28 kile Kuate tuku kinjo nu Mam nuje kumnemnge minamngat. Tanjawa le Kuate nu aganj jakmba tuku Sunjo minamngat.

29 Nane afu nangine kumanu mbal turkam tuku kule pisne tade. Kumanu mbal manj tingge ndangade ta son ta ndanam nane kumanu mbal tuku kule pisne tade?

30 Ko ndanam sine aposel kumam tuku piro keg?

31 Tira kame, ye mara mindek kumam tuku dirnanget ta tane ye ndonj singine Sunjo Kristus Yesus dubiweg ta ye tane tuku payamket.

32 Ye kummba manj ti ndanget kande ye Efesusnge aganjmor nguikok tananj nane afu ye ndonj kame bunaig ta ake rar ten kande. Alonu kilke te mbolok wam kuga. Kumanu mbal manj ti ndangade kande sine tenjenmba sakeg kande.

Sine mine minemba nduiye kumamngig. Ta tuku sine minemba kule nyumba pagumba nyumba gare-gareka ndo minbe ngube. *Aisaia 22.13*

33 Yoi. Tane yabri wamdus ta tendakap. Ande nu mbal najgonu ndonj ulendikate ta nu tuku manjau mayenu nanenge njayo silide.

34 Tane wamdus te-mayemba une maŋau ŋakmba kusrekap. Tane afu Kuate tuku maŋau gilai minig ta tane sinŋa kikotiŋguwa.

Ngarosu kitek tamŋgig

35 Nane afu taŋgo kummba maŋ aboŋga tiŋgam tuku pasa te ismba ye kusnayumba Kuate nu ndaŋmba kumanu mbal kile-tidiŋgamŋgat? Ngaro ndaŋ tumba tiŋgamŋgaig ŋga kusnayamŋgaig.

36 Yoi. Ne agaŋ tumu ŋgukate le kilkek sinamŋge kumit sulumba ndo maŋge prote.

37 Ne anŋenu ŋgu ndakate. Ne tiŋnu ndo ŋgukate. Ngukate le maŋge promba kuzru pilit.

38 Ne agaŋ tumu ŋgukate le tiŋnu yeki yeki Kuatenŋe anŋenu ma-diniŋgina taŋamba ndo prode. Tiŋnu mindek naŋgine anŋe ta mayok kinig.

39 Ngarosu tuku ndem ndui ta mine ndakade. Taŋgo ndem agaŋmor ndem sar umaŋ ndem kualegaŋ ndem ta ŋakmba kise kise mine likade.

40 Samba mbolok agaŋ kame ŋgarosu ŋak minig ta mindepiye naŋgine kise. Kilke mbolok agaŋ kame ŋgarosu ŋak minig ta mindepiye naŋgine kise.

41 Ki tuku bulu tambun tuku bulu mbai tuku bulu ta ŋakmba kise kise. Mbai kame mata bulu kise kise ŋak minig.

42 Kumanu mbal tiŋgamŋgaig ta taŋamba ndo. Nane kumig le ŋgukade ŋgarosu ta menŋa ŋgisikade. Nane tiŋguwaig sulumba ŋgarosu kitek maŋ me ndaŋgam tuku tiŋgamŋgaig.

43 Ngarosu ŋgukeg ta mayenu kuga. Ngarosu kitek ta mayenu ndo. Ngukeg ta gisleknu. Ngarosu kitek ta saŋgri ŋak.

44 Ngarosu ŋgukeg ta kilke te mbolok agaŋ. Ngarosu kitek ta samba mbolok agaŋ. Kilke te mbolŋge sine ŋgarosu ŋak mineg tukunu samba mbolok ŋgarosu kitek mata minit.

45 Kuyar pasa ande teŋenmba sakate. Adam ambokok nu taŋgo abo ŋak mayok kina ŋgate ta Adam

ŋgumnekok nu Guwa mayok ka abo tugu kitek siŋgina.

46 Samba mbolok wam aboŋga mayok kine ndakate. Kilke mbolok wam aboŋga mayok kinit le samba mbolok wam ŋgumnemŋge mayok kinit.

47 Taŋgo ambokok ta Kuate nu kilkemi wakeina le kilke mbolok taŋgo mayok kina. Taŋgo ŋgumneŋga mayok kina ta nu samba mbolŋge ndekina.

48 Kilke mbolok mbal Kuatenŋe Adam kilkemi wakeina nane nu taŋaŋ minig. Taŋamba ndo sine Kristus tuku mbal samba mbolok taŋgo Kristus taŋaŋ mineg.

49 Taŋgo Kuatenŋe kilkemi wakeina ta sine nu tuku ŋgarosu ŋak mineg. Taŋamba ndo sine samba mbolok taŋgo tuku ŋgarosu ŋak minamŋgig.

50 Tira kame, kilke te tuku ŋgarosu nu Kuate kulatkate ma sinam kine nda. Ko ŋgisikam tuku ŋgarosu te abo minmba minam tuku wam te nda.

51 Ye pasa kuirok ande te-mayokamŋgit. Sine Kristus tuku mbal ŋakmba kume nda. Afu ndo kumamŋgaig ta nu prowa le sine ŋakmba ŋgarosu kitek ŋak mayok kaŋgig.

52 Kugawam tuku ait tabil wikuwa le ma telinŋe taŋaŋ ŋgarosu kitek mayok kaŋgig. Tabil wikuwa le Kuate nu kumanu mbal aboŋga ŋgarosu me ndaŋgam tuku ŋak kile-tidiŋguwa le sine abo ŋak mineg mbal nane ŋgumnemŋge ŋgarosu kitek ŋak mayok kaŋgig.

53 Sine ŋgaro menŋate te mbilmba me ndaŋgate ŋgaro tamŋgig. Sine kumeg ŋgaro mbilmba kume ndakam tuku ŋgaro tamŋgig.

54 Sine taŋamba mayok kube le Kuate tuku kuyar pasa tuku alonu mayok kaŋgat ta teŋenmba sakate.

Kume maŋau ta Kuatenŋe te-ibenmba nduiye pitaite ŋgate. *Aisaia 25.8*

55 Kuyar pasa ande mata teŋenmba sakate.

Kume tuku saŋgri aniŋge?

Kume tuku kame aganj aningge nga sakate. *Hosea 13.14*

⁵⁶ Ima kate tukul lukaka unekade ta nane kume tuku kame aganj ta tuku panu kamusde.

⁵⁷ Sine tanjamba kuga. Sine Kuatenge Sunjo Yesus Kristus sinjina le sine nu tuku sanjrimbi une te-ibenjeg sulumba Kuate tuku gare-garekeg.

⁵⁸ Yinje tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka sanjri tinja minap sulumba nu tuku piro kumumbi kap. Tane tanjamba Sunjo tuku piro kap ta piro ta lafunu mayenu njak minit ta tane kila.

16

Afu turkam tuku ndametinj patikap

¹ Kile ye Kuate tuku mbal ndametinjmbi turkam tuku satinjgamnjgit. Ye Kristus tuku kuasmibi Galesia ma mbolnge mine likade ndametinj manjurkam tuku saningen tanjamba ndo tane kap.

² Tane nduik nduik njakmba tanjine piro mbolnge ndametinj kilig ta kusem mindek giganmba kilig ta kumumba tanjamba patikap. Tanjawan ta ye tane tugum prowi le tane patikam tuku piro karenjke nda.

³ Tane tanjo afu madiningap le ye pro wane afu kuyarka ninji le nane ndametinj ta kilmba Yerusalem kuwaig.

⁴ Ye mata Yerusalem kambim tuku idusmba ndeta nane ndon kanjit.

Paulus nu Korin kambim tuku sakina

⁵ Ye Masedonia kilke mbol kambim idusmba minet. Ye ka sulumba tane tugum ta prowamnjgit.

⁶ Pro tanje tane ndon ait afu minamnjgit. Ko bubre ait ndeta ait kuennu minamnjgit. Tanjawi sulumba ye tumbran ndan kambim bafuwi kande tane ye aganj ndendembi sinzanyap le ka.

⁷ Ye pro ait fagnu tane kusreka kambim idus ndawet. Sunjo nu nzaliwa le ye ait kuennu tane ndon minam tuku iduset.

⁸ Ye Efesus tumbran sunjo te mbolnge piroka mini le Pentikos kusem kugawa le kanjit.

⁹ Sunjonge pironu tuku malanja talkina le tenje piroket le alonu gudommba mayok kinig ta nane gudommba piro te peuwam tuku tago-tagode.

¹⁰ Timoteus nu tane tugum prowa le tane nu tanjine gulab tanjan tap le nu wamdus bulok njak tane ndon minwa. Nu ye minet tenen Sunjo tuku pirokate.

¹¹ Ande nu tala ndawa. Tane nu ndon wamdus ulendi tuma minmba nu tumba sinzanap le ye tugum te prowa. Ye tira afu ndon nu te prowamngat njina ta tuku tairnja mineg.

¹² Apolos nu tira afu kilmba tane tugum kuwa nga sarsaren ta kuga. Nu ait mayenu ande tairnjate. Ait ande mayenu prowa le nu tane tugum prowamngat.

¹³ Tane kurauka Kristus tuku pasa son njade ta biye dewap. Tanjo sanjriknu kuru kuru kugatok tanjan minap.

¹⁴ Tane wam kade ta kume pur manjambi ndo kap.

¹⁵ Tira kame, Akaia mbal njamuknge Stefanus nune ndare tuma ndon ambonga njamungal biye mbilmba son njinaig. Kile nane Kuate tuku mbal turka sinzaningam tuku idusmba minig ta tane kila.

¹⁶ Stefanus nane afu nu tanjan piro karenkade mbal nane tane tuku gabat minwaig nga iduset.

¹⁷ Tanjine mbal Stefanus Fortunatus Akaikus nane kenj ta ye tugum pronaj le ye gare sunjo ten. Kile ye tane njakmba ndon minanu suket.

¹⁸ Nane ye wamdus bul seryade. Tane tuku wamdus mata bul sertingig. Tanjo kame tanjan minig ta nane tuku nyu idusningap.

¹⁹ Kristus tuku kuasmibi Asia kilke mbolnge mine likade nane tane gare pasa tingig. Akuila le Prisila, Kristus tuku kuasmibi nale tuku wande mbolnge manjurkade ta turmba

Sunġo tuku nyu mboġġe gare pasa sunġomba tinġig.

²⁰Tira kame nġakmba nane gare pasa tinġig. Tane mata tanġine tanġine muġġu kume purkade maġau ta alonu te-mayokap.

²¹Ye Paulus kile yiġe waimbi kaiye pasa te kuyaramġit. Tane nġakmba kaiye.

²²Ande nu Sunġo Yesus tuku kume pur ndate ta nu nġisikam tuku minit.

Maranata. *

²³Sunġo Yesus nu tane sunġomba make patikuwa. Son.

²⁴Tane Kristus Yesus ndoġ ulendikade mbal ye tane nġakmba tuku kume purmba minet.

Son.

* **16:22:** Maranata pasa ta tugunu: Siġine Sunġo, ne prowa.

2 KORIN

Korin mbal tuku waŋe Paulusŋge arnu kuyarna

Paulus nu Korin mbal tuku waŋe arnu kuyarna te tugunu teŋenmba.

Nu Korin mbal tuku waŋe ambonga kuyarna ta nane tuku mbar afu kile-tidingam tuku kuyarna. Nu pasa waŋe sangrinu pilna tukunu nu piti ŋak minmba Titus kukulna le nane tugum kina. Nu kumba ka taŋe maŋ luka Paulus tugum promba nu wam kubeu tuna sulumba sakina: Nane ne tuku pasa dubimba naŋgine mbar kile-tidinginaig ŋga sana le Paulus nu gare-garekina.

Wam ande mata Korin mbal tugumŋge mayok kina ta Titus nu Paulus teŋenmba kila sana: Yabri mbal afu Korin mbal ŋgamukŋge ne tuku nyu ŋayo silide. Yerusalem gabat mbaŋge ne pirokam tuku waŋe ande kuyarmba tine ndakinaig tukunu ne aposel kuga ŋgade ŋga Paulus sana.

Paulus nu pasa ta ismba nane tuku yabri pasa kile-ibenkam tuku nuŋe maŋau tiŋreknu ta waŋe te mbaŋge kuyarna sulumba sakina: Tane Korin mbal Kristus tuku kuasmbi ŋakmba ye tuku piro mbaŋge mayokke likinaig tukunu ye siŋka Kristus tuku aposel minet ŋgina.

¹ Kuate tuku kuasmbi Korinŋge nu tuku mbal afu ŋakmba Akaia kilke mbaŋge mine likade tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus Kuate nu nuŋe nzali dubimba ye Kristus Yesus tuku aposel mini ŋga nyu te-mayokna. Ye siŋgine tira Timoteus sile tane ndon pasatam prowek.

² Siŋgine Mam Kuate, Sungo Yesus Kristus nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamdus bul ser-tiŋguwaik. Son.

Piti mbaŋge dirnanga tiŋgam tuku pasa

³ Siŋgine Sungo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dunŋube. Nu sine sunŋomba mape-siŋgit. Nu mara mindek sine sinzaŋsiŋgit le wamdus piti bulkade.

⁴ Nu sine piti mbaŋge mineg le sinzaŋsiŋmba wamdus bul ser-siŋgit. Wam tamba nane afu piti mbaŋge minig ta sine mata nane sinzaŋsiŋmba wamdus bul serningam kumuŋ.

⁵ Kristus nu piti sunŋo kurana taŋamba ndo sine mata piti sugo kugrakeg ta Kuatenge Kristus sinzaŋna taŋamba ndo sine mata sinzaŋsiŋgit le wamdus bulkade.

⁶ Ta tuku sine piti kugrakeg wam ta mbaŋge sine tane turka wamdus bul sertingam tuku ndin kila pileg. Sine piti mbaŋge Kuate nu wamdus bul sersingit ta tane sine taŋaŋ piti kugrakade le Kuate nu wamdus bul sersingit taŋamba ndo sine tane turka wamdus bul sertingam kumuŋ.

⁷ Sine tane bariŋgamŋgaig ŋga ŋgamuŋgal piti ndasiŋgit. Tane sine taŋaŋ piti kugrakade tukunu wamdus bul seram tuku maŋau sine teg taŋamba ndo tade.

⁸ Tira kame, sine Asia kilke mbaŋge piti sugo kaŋgerkigen ta tane kila satingamŋgig. Sine piti sugo kaŋgerka wamdus mayenu pro kinaig le kumamŋgig ŋga idusgen.

⁹ Wam ta mbaŋge siŋgine sanŋri kumuŋ kuga ŋga kamusmba Kuate tuku sanŋri tomba tiŋgigen. Nu kumanu mbal kile-tidingate tuku.

¹⁰ Sine kume dirgen le nu sine turkina. Nu taŋamba maŋ tursiŋgamŋgat ŋga sine wamdus bulok mineg.

¹¹ Tane mata sine tuku ŋga Kuate yabaŋap le nu tane gudommba tuku yabaŋ pasa ismba sine tursiŋguwa le wam ta mbaŋge nane gudommba nu tuku nyu te-dunŋuwaig.

Paulus nu Korin kambim sakina ta nu pitik nane tugum kine ndakina

¹² Sine nane ŋakmba tugumŋge maŋau purfeŋnu yabri kugatok ke likeg ŋga wamdus bulok mineg. Sine

tane Korin ngamuknge manau tanan ke likeg. Sine kilke te tuku wamdus kilambi tanan ndaweg. Kuatenge ake sinan sangri singit le sine tanaweg.

¹³ Sine pasa kuyarke likeg ta tugu kile-mayokka kuyarkeg le tane burka katese mayewam kumu.

¹⁴ Kile tane sine tuku manau fudinmba ndo katesede ta ngumnega tane katese mayewap le Sungo Yesus tuku ait mbolnge sine tane tuku gare-garekube le tane mata sine tuku gare-garekamngaig.

¹⁵ Ta tuku ye tane lato gare tingam tuku tane tugum kambim aram saken.

¹⁶ Ye Masedonia kambim nga ka tane kanjerki sulumba ka Masedoniaenge man luka pro tane tugum prowam saken. Tanje ye agan ndendemi sinzanyap le Yudea ma tugu mbol kambim tuku saken.

¹⁷ Ye tanamba tane tugum kambim saken ta pro ndawen. Tane ye fare fare wam mbilmbilmba saket nga idusde e? Tanamba kuga. Ye wam ande kam idusmba saket ta ye kilke mbolok mbal tanan mingembi ndo saka ngarosumbi dubi ndade tanan kuga.

¹⁸ Kuate nu son pasa ndo sakate tanamba ndo ye tuku pasa te mata son pasa ndo. Ye tane tugum kambim saken ta mingembi ndo sa ndaken.

¹⁹ Sine ken ye Silvanus Timoteus sine tane tugumnge Kuate tuku Kinjo Yesus Kristus tuku pasa kuklimba satinjiger. Nu wam kam sakate ta mata mingembi ndo sa ndakate. Nu sakate tanamba ndo kate.

²⁰ Kuate nu sine wam magenu singam tuku pasa kusna ta alonu tanamba Kristus mbolnge mayok kinig. Ta tuku sine nu mbolnge Kuate tuku pasa ta sinka son pasa nga Kuate tuku nyu te-dungeg.

²¹ Kuate nu Kristus mbolnge sine tane turmba sangri pilesingit le nuje mbal minmba nu tuku pirokeg.

²² Nu sine nuje mbal nga nuje Guwa wasik tanan singina le sine nu tuku mbal mineg ta kateseweg.

²³ Ye Kuate am mbolnge satinjamngit. Ye tane tugum pro ndawen ta tenenmba. Ye tane satinje lika piti tingikit nga tane mapekam tuku idusmba ye pro ndawen.

²⁴ Sine tane tuku ngamungal son kulatkeg nga idus ndawap. Tangine miron kulatkade le sangri tingate. Sine tane ndon ulendika pirokeg ta tane gare nak minap nga iduseg.

2

¹ Ye buk tane tugum kumba satinje lika piti tingan ta man lato tane tugum kumba satinje likam mbulet.

² Ye kumba sigair-sigairtinmba piti tingi ta ande nu ye gare sam tuku mine ndakate. Tane ndo ye gare sam tuku minig.

³⁻⁴ Ye tane tuku tenenmba iduset. Tane ye ndon wam ndui ta tuku ndo gare teg nga iduset. Ta tuku ye tane tugum kumba wam afu tuku piti tam idus ndawet. Ye tane tugum ka le gare ndo sap nga iduset. Ye tane kile-tidingam tuku wane kuyaren ta ye piti ngamungal rar sungo tumba malmbi nakmba kuyaren. Ye piti tingam tuku tanamba kuyar ndawen. Kuga. Ye tane tuku kume purmba minet ta kila palpe nga kuyaren.

Ande mbarna ta nu tuku mbar gilaingap

⁵ Tane tuku ande ye mbolnge mbarna ta nu ye ndo piti ser ndayina. Tane nakmba piti sertingina ta piti ta sungo kuga. Ye pasa sangrinu sake nda.

⁶ Tane gudommmba nu lafunu tunaig ta kile maye.

⁷ Nu piti sungo tumba nu tuku sangri te-ibenbekaig. Kile tane nu tuku mbar gilainga wamdus bul serap.

⁸ Tane nu tuku kume purmba minig ta te-mayokap le kila pilwa.

⁹ Nu te-tiwam tuku ye tane tuku kuyaren ta tane ye tuku pasa nakmba dubikade e ko kuga ta ye katesewam tuku kuyaren.

¹⁰ Tane ande tuku mbar gilaingade ta ye mata nu tuku mbar gilainget. Ye

tanenu nga Kristus am mbolnge mbar ta gilainget.

¹¹ Wam ta mbolnge Satan nu sine kile-ibenkam kumuŋ kuga. Nu sine njaigo siglikam iduste ta sine njakmba kila.

Paulus nane Kuate tuku sangri mbolnge pirokinaig

¹² Ye pasa mayenu Kristus tuku kukliwam Troas tumbraŋ mbolprowen ta Sungo nu buk ye pirokam tuku ndin wakeina.

¹³ Ye pirokam tuku ta yiŋe tira Titus nu Troas pro ndana tukunu ye piti njak minmba nane kusreka tiŋga nu sota Masedonia kilke mbol te prowen.

¹⁴ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Nu Kristus mbolnge sine sangri pilesinmba sangri njaigonu njakmba kile-ibenkam tuku ndin tumsinŋit. Afu Kristus kila palmbim tuku Kuate nu sine mbolnge pirokate le nuŋe pasa mayenu mundur mayenu taŋaŋ mayok ka ma njakmba kumuŋgate.

¹⁵ Kristus nu sine sinamnge minit tukunu Kuate am mbolnge sine mundur mayenu taŋaŋ mineg. Mundur mayenu ta Kuatenge muskil kile-tidiŋga minit mbal nŋisikade mbal ta njakmba tugum kinit ta

¹⁶ nane nŋisinu mbal pasa ta nane bale faram tuku mundur taŋaŋ kamusde le nane muskil kile-tidiŋganu mbal abo niŋgam tuku mundur taŋaŋ kamusde. i ... Ima kate piro sungo ta kam kumuŋ.

¹⁷ Kuatenge nuŋe piro kam tuku madisiŋgina mbal sineŋ ndo kumuŋ. Sine Kristus ndoŋ ulendika Kuate am mbolnge wamdus tugusekmbi nuŋe pasa kukliweg. Nane afu ndametiŋ kilam tuku ndo nu tuku pasa kuklide ta sine nane taŋaŋ kuga.

3

Paulus nane pasa kitek tuku piro mbal

¹ Sine tane pasa satinŋeg tambisinŋine nyu payam ndakeg. Sine nane afu taŋaŋ tane sine tuku maŋau kila palmbim tuku waŋe afu kile ndakeg.

Ko afunŋe sine tuku maŋau kila palmbim tuku waŋe afu sinŋap nga idus ndaweg.

² Sine tuku kuyar waŋe ta tane minig. Tane mbolnge sine tuku piro kilimok mayok kinit. Waŋe ta sine tuku nŋamuŋgal sinamnge minit ta nane njakmba kila.

³ Tane Kristus tuku waŋe njak minanu taŋaŋ mayok kinig. Sineŋe waŋe ta tiŋgigen. Kuate abo minmba minit nuŋe Guwanŋe Kristus tuku waŋe ta kuyarna. Andenŋe waimbi kuyar ndana. Kuyar ta tukul pasa taŋaŋ ndame mbolnge mine ndakate. Tanŋine nŋamuŋgal sinamnge minit.

⁴ Sine Kristus mbolnge sangri tiŋga taŋamba sinŋine piro tuku saka Kuate am mbolnge wamdus bulok mineg.

⁵ Sine sinŋine sangri tomba tiŋga piro ta kam kumuŋ nga sa ndakeg. Sine Kuate tuku sangri tomba tiŋga ndo piro ta kam kumuŋ nŋeg.

⁶ Nuŋe sangri sinŋit le nuŋe pasa kitek ta sine kumumbi te-mayokey. Pasa kitek ta tukul pasa ambokok taŋaŋ kuyar mbolnge mine ndakate. Tukul Guwa mbolnge minit. Tukul maŋau nu kume maŋau sinŋit ta Tukul Guwa nu abo mine maŋau sinŋit.

⁷ Ndamé tukul pasa njak tugu pilmba mayok kina ta kilŋa sangri nŋayo mayok kina le Israel mbal nane Moses tuku tumail kaŋgere fugunaig. Tukul pasa nu kume maŋau ndo sinŋit ta nu tuku kilŋa sungo ta nŋumneŋga kugana.

⁸ Pasa kitek Kuate tuku Guwa mbolnge mayok kinit ta nu kilŋa ambokok ta limba sangri nŋayo mayok kinit.

⁹ Pasa ambokok nu taŋgo kilmba pa mbolnge patikate ta nu kilŋa sangri njak mayok kina. Pasa kitek nu taŋgo tiŋreknu kile-mayokkate ta nu kilŋa ambokok ta limba sangri nŋayo mayok kinit.

¹⁰ Maŋau ambokok tuku kilŋa maŋau kitek tuku kilŋanŋe nu lite le nda minanu sukte.

¹¹ Pasa ambokok kugawam tuku ta nu kilña ñak mayok kina. Pasa kitek minmba minam tuku ta nu sinja kilña sanjri ñayo ñak mayok kinit.

¹²⁻¹³ Moses tuku tumail kilña ta kuga-kugamba minna ta nu Israel mbal kanjer ndawaig nga tawimbi tumail songina. Pasa kitek tuku kilña ta tanjamba kugawe nda. Wam ta idusmba sine kuru kuru kugatok minje bulokmbi pasa kukliweg.

¹⁴ Israel mbal o buk kile mata Kuate tuku pasa ambokok ta burka nane tuku wamdus tawimbi songanu tanjañ tugunu katese maye ndade. Kristus mbolnje ndo wamdus purfewam kumuñ.

¹⁵ Ait te mbolnje mata nane Moses tuku pasa burkade ta nanjine wamdus songanu tanjañ tugunu katese maye ndade.

¹⁶ Ande nu ngamunggal biye mbilmba Sunjo tugum kuwa ta Sunjonje tawi ta talka wamdus nuje purfeu serwa le nu Kuate tuku kilña sanjrinu ta kanjeramngat.

¹⁷ Sine Sunjo sakeg ta nu Tukul Guwa. Sunjo tuku Guwa nu ande sinamnje minit ta nu muskil te-tiwe tuwit le agañ ande nu ndale ndakate.

¹⁸ Sine pasa kitek son ngeg mbal tumail songanu tanjañ mine ndakeg le Sunjo tuku kilña sine mbolnje kilimok mayok kinit. Sine Sunjo tuku kilña lato lato teg sulumba nu tuku manjau te-pureg. Singine Sunjo Tukul Guwa tugumnje kilña ta teg.

4

Kuate tuku kilña tanjo mbolnje kilimok mayok kinit

¹ Kuate nu sine mapeka piro te singina tukunu sine wamdus piti kamusmba piro kusrewam idus ndaweg.

² Kiko manjau ñajgonu kuirka kade ta sine pitaika ngumneningigen. Sine afu yabri ndaningeg. Sine Kuate tuku pasa mbil ndaweg. Sine pasa tugusek kilimok te-mayokmba Kuate am mbolnje piziknu mineg ta nane ñakmba kila.

³ Pasa mayenu kukliweg ta tugunu kilimok. Ngisinu tuku ndin mbolnje minig mbal ndo nane tugunu katese ndade.

⁴ Mbal ta nane Kristus tuku pasa son nda ngade. Ta ndanam? Kilke te tuku gabat Satan nu nane tuku wamdus tukulningit le nane pasa mayenu ismba wamdus purfe ndaningit. Nane Kristus nu kilña sanjri ñak Kuate tanjañ minit ta nane nu katese ndade.

⁵ Sine pasa kukliweg te singine mironj tuku kukli ndaweg. Yesus Kristus nu Sunjo ndindo minit nga wam ta kukliweg. Sine nu tuku nga tane tuku piro mbal tanjañ mineg.

⁶ Kuate nu tugu mbolnje bulu mayok ka ma make kilñawa ngina ta nunje singine ngamunggal kilñate le sine Yesus Kristus kanjermba Kuate tuku kilña kila pileg.

Sine piti kanjerkeg ta Kuate nu sine kusre ndakate

⁷ Agañ mayenu kilke waim sinamnje minig tanjañ Kuate nu nuje wam mayenu sine sinamnje pilit. Sine kilke waim tanjañ sanjri kugatok mineg ta sine Kuatenje sanjri pilesingit le

⁸ piti yimyamnje sine tidongade ta sine muskil te-tiwam kambim kumuñ. Sine wamdus te-suluweg ta sine wam pile pas ndakeg.

⁹ Afu sine kasursingig ta Kuate nu sine kusre ndakate. Nane sine bale faram tuku pani farde ta sine kume ndakeg.

¹⁰ Sine mara mindek Yesus kumna tanjamba ndo sine kume direg ta sine kume ndakeg. Wam ta mbolnje tane Yesus abo ñak minit ta tane katese mayede.

¹¹ Sine abo ñak minmba Yesus tuku nga mara mindek kume direg le nu abo ñak minit ta tane kila pilig.

¹² Sine mara mara kumam tuku ndin mbolnje mineg ta tane abo minmba minam tuku ndin mbolnje minig.

¹³ Ande nu kuyar pasa mbolnje tejenmba kuyarna.

Ye Kuatenge pasa sakina ta son nga nane njakmba saniingen nga kuyarna. *Mune ...*

116.10

Sine mata nu tana Kuate tuku pasa son nga tane satinjet.

¹⁴ Kuate nu Sunjo Yesus kumna le te-tina tanamba ndo ngumne nga sine nu ndo kile-tidinguwa sulumba tane sine ndo kilmba nu tugumnge patikamngat ta sine kila.

¹⁵ Sine tanenu nga piti njakmba te kugrageg. Tanaweg le Kuate nu ake sina tanjo make patikate wam ta tanjo gudomma lato iswaig sulumba Kuate gare pasa samba nu tuku nyu te-dungam tuku mbal tuge njayowaig.

¹⁶ Sine wam ta idusmba piti sinamnge wamdus kanyumba piro kusrewam idus ndaweg. Sine tuku ngarosu lato lato baklele ta sine tuku ngamungal sanjri tinga minig.

¹⁷ Piti ait fagnu ndo kanjereg ta ngumne nga alonu kilna sunjo gare minmba minam tuku tamngig. Piti teg te gare manau tamngig tanje liwa le nda minanu sukamngat.

¹⁸ Sine agan ammbi kanjerkeg ta sunjomba idus ndaweg sulumba agan ammbi kanjer ndakeg ta sunjomba iduseg. Agan ammbi kanjerkeg te ait fagnu ndo minmba kugawamngaig. Agan ammbi kanjer ndakeg ta minmba minamngaig.

5

Ngarosu kitek tamngig

¹ Kilke te mbolok ngarosu te baibai tana. Andenge sambriwa ta Kuate nu ngarosu kitek singamngat ta sine kila. Ngarosu kitek ta wande tana ta tanonge wakei ndanaig. Nu samba mbolok agan minmba minam tuku.

² Sine ngarosu te njak minmba samba mbolok ngarosu sine mbolnge prowa nga mindesimba mineg.

³ Sine samba mbolok ngarosu ta njak minmba kanu ngarosu kugatok mine nda.

⁴ Sine baibai te sinamnge minmba sinamanzer sunjo njak mineg ta sine

ngarosu te kusrewam idus ndaweg. Ngarosu kitek ambonga sine mbol prowa sulumba ngarosu kumam tuku te abo minmba minam tuku manau sinam kuwa nga iduseg.

⁵ Kuatenge sine tanamba ndo ngarosu kitek mayok kambim tuku wakeika patikina sulumba nuje Tukul Guwambi sine mbolnge asi sirimba taker tidiganu tana kina.

⁶ Sine wam ta idusmba mara mindek sanjri tingeg. Sine kilke te mbolok ngarosu sinamnge mineg sulumba Sunjo tugumnge mine ndakeg ta sine kila.

⁷ Sine ammbi nu kanjer ndaweg ta singine li njakmba mbolnge nu tuku sanjri tomba tingeg.

⁸ Sine sanjri tinga ngarosu kusremba Sunjo tugum kumba nu ndo minam tuku mindesiweg.

⁹ Sine kilke te mbolnge minmba e ko nu tugum kanjig ta sine mara mindek nu tuku nzali ndo dubiwamngig.

¹⁰ Ngumne nga sine njakmba Kristus am mbolnge tingube le nu sine pilesinguwa le sine ngarosu te njak minmba manau ke likeg ta lafunu kumumbi tamngig.

Sine Kristus mbolnge Kuate ndo gulabeg

¹¹ Sine njakmba Kuate tugumnge tingamngig wam ta idusmba sine Sunjo tuku kurauka nane gudomma nu son nguwaig nga nane tuku wamdus didikam tuku pirokeg. Sine wamdus tinjeknu ta tumba pirokeg ta Kuate nu kila. Tane mata tanamba kila pilmba idusap nga satinjet.

¹² Tane sine tuku nyu te-dungap nga pasa te sa ndatinjet. Kuga. Nane afu wamdus najgonu njak minmba tanjo am mbolnge mbal magenu tana payamkade. Tane sine tuku manau kila palpe sulumba payamkade tuku mbal yabri pasa ta lafumba Paulus nane ngamungal tugusek minig nga saningap.

¹³ Mbal ta sine nginngan wamdus njak mineg ngade ta sine Kuate tuku

piro sunjokuwa nga tanamba mayok kineg. Sine wamdus tugusek njak mineg ta sine tanenu nga tanamba mayok kineg.

¹⁴ Kristus tuku kume pur manjaunge sine tuku ngamungal didikate le manjau njakmba ke likeg. Singine wamdusmbi kuga. Tango ndindo ta sine njakmba tuku ma tumba kumna le sine njakmba nu ndonj kumanu tana kumeng ta sine kila.

¹⁵ Nu sinenu nga kummba manjingina. Ta tuku kile sine singine nzali dubi ndamba nu tuku nzali ndo dubiweg.

¹⁶ Kile sine nane afu kanjerka tango tuku manjambi pile ndaningeg. Sine buk mbarmba manjau tamba Kristus pilegen ta kile afu mbolnje tana ndaweg.

¹⁷ Ande nu Kristus ndonj sailkate ta nu kitek mayok kinit. Nuje manjau ambokok ta kugana le manjau kitek nu mbol prona.

¹⁸ Manjau kitek ta Kuatenge temayokte. Sine nu tuku ngueu mbal mingeng le nu sine ndonj wamdus mukuk minam nga Kristus tuku kume mbolnje sine ndonj tumana. Sine Kristus ndonj tumawam tuku ndin ta afu tumningam tuku nu piro singina.

¹⁹ Sine piro ta kumba pasa kukliweg ta tenenmba. Kuate nu Kristus mbolnje sine tango tuku mbar saukam tuku ndin wakeina sulumba nu sine ndonj tumana. Nu wam ta mbolnje sine tango ndonj tumate ta afu saningam tuku piro ta sine wai mbolnje pilna.

²⁰ Kuate nu tanamba sine tuku minge mbolnje tango wikate tukunu sine Kristus tuku piro mbal minmba Kristus tuku nyu mbolnje tane sarsartimba satindeg: Kuate ndin wakeina ta ndo dubimba tane nu tuku gulab mayok kape ngeg.

²¹ Kristus nu mbar kugatok minna ta Kuate nu sine tuku mbar njakmba nu mbolnje patikina le nu une tango tana mayok kina. Kile sine nu ndonj ulendikeg tukunu Kuate nu nuje

manjau tinreknu sine mbolnje pilit le sine tinreknu mayok kineg.

6

Paulus nane piroka piti sugo ku-grakinaig

¹ Sine Kuate ndonj pirokeg tukunu sine tane sangrimba sarsartingamngig. Kuate nu ake sinan tane make patikate wam sunjo ta ake agan tana kusre ndawap.

² Kuate nu tenenmba sakate.

Ye tane make patiken tuku ait mbolnje tane tuku wi ismba kilen. Tango muskil kile-tidingen tuku ait mbolnje tane turtingen nga sakate. *Aisaia...*

49.8

Tane ise mayewap. Kile ait te nu wikap ta nu isamngat. Kile ait te mbolnje nu tane muskil kile-tidinge tingamngat.

³ Sine Kuate ndonj pirokeg ta afunge sine talasinbekaig nga sine piro mayeweg.

⁴ Nane sine Kuate tuku piro mbal tugusek nguwaig nga mine njakmba mbolnje sine kumumbi mayok kineg. Ngarosu piti sinamanzer manjau ta mbolnje sine sangri tinga bike ndakeg.

⁵ Afu sine kilmba ngussingig. Afu sine mulin kilmba wandeknje patikade. Afu sine kile-ngamukka tumail pansingig. Sine piro karenka mundu teg. Ait afu sine kinye ndaka gubak mineg.

⁶ Sine piti ta njakmba sinamnje sangri tinga manjau purfenju ndo ke likeg. Sine pasa tugusek ta kila minmba wamdus mukuk mineg sulumba nane njakmba mbolnje rangun mayeweg. Sine Tukul Guwa njak minmba sine wamdus tugusekmbi nane njakmba tuku kume pureg.

⁷ Sine pasa tugusek ndo saka Kuate tuku sangri mbolnje pirokeg. Wam ta njakmba mbolnje sine nu tuku piro mbal tugusek mayok kineg. Sine manjau tinreknu tamba wam najgonu njakmba kile-ibenkeg.

⁸ Nane afunje sine tuku nyu kile-dungade le afunje tumail pansinjig. Afu sine waje pasa sasingig le afunje sine magenu ngade. Sine tugusek pasa ndo sakeg ta afunje sine yabri mbal nga pitaikade.

⁹ Afu sine nyu kugatok nga talasingig ta nane gudommba sine tuku nyu saka minig. Ait gudommba sine kume direg ta sine abo mineg. Sine ngarosu piti sungo teg ta sine kume ndakeg.

¹⁰ Sine ngamunggal rar teg ta sine gare njak mineg. Sine sanzalnu mineg ta sine Kuate tuku wam magenu ta nane afu mbolnje keg le nane mine mayede. Sine aganj ndende kugatok mineg ta Kuate tuku wam magenu njakmba ta sine tuku minig.

¹¹ O Korin mbal, sine singine wamdus piti njakmba kile-mayokka kilimok satinjeg. Singine ngamunggal njakmba tane tinje suluweg.

¹² Sine tane tuku riweg le tane sinenu nga ri ndade.

¹³ Ta tuku tane ye tuku kinjo kame tananj satinjet. Sine tanembik riweg ta kile kumumbi lafuwap njet.

Sine Kristus son nda ngade mbal ndonj ulendi ndakube

¹⁴ Tane Kristus son nda ngade mbal ndonj tuma minam kumunj kuga. Nane ndonj ulendi ndakap. Mbal tinjeknu nane une mbal ndonj munju gare njak minam fugude. Ma make nu bulu ndonj minam kumunj kuga.

¹⁵ Kristus nu Satan ndonj wamdus ulendi mine ndakik. Kristus son ngade mbal nane manjau kise njak. Son nda ngade mbal nane manjau kise njak.

¹⁶ Sine Kuate minmba minit nu tuku tukul wande mineg tukunu sine yabri mbara ta mata turmba mbarinjam kumunj kuga. Kuate nu tenjenmba sakina.

Ye nane tuku ngamunggal sinamnje minmba nane ndonj likamngit. Ye nane tuku Mbara mini le nane ye tuku gageu minamngaig ngina. *Wok... Pris... 26.11-12; ... Esekiel... 37.27*

¹⁷ Sunjo nu tenjenmba mata sakina.

Tane wam njaigonu kade mbal kusreka yamoknje minap.

Manjau kutur njak kade ta ngumneningap. Tanawap le ye gare njak tane kilamngit.

Aisaia... 52.11

¹⁸ Ye tane tuku Mam mini le tane ye tuku kinjo kame kulim kame minamngaig ngina. *2... Samuel... 7.14; ... Aisaia... 43.6; ... Yeremia... 31.9*

Sunjo Sangri Njajo nunje tanjamba sakate.

7

¹ O tira kame, Sunjo nu sinenu nga minje pasa sangrinu kusna ta idusmba ngarosu ngamunggalmbi kutur ke likeg ta njakmba pitaika Kuate tuku kurauka manjau tinjeknu purfernu sine mbolnje kumunguwa nga wamdus sangrinu palpe.

Mbar te-tinaig le Paulus nu garena

² Tane manj sinembik riwap. Sine tane tuku ande mbolnje wam njajo ndagen. Tane afu kilmba njaigo sigli ndakigen. Sine tane tuku ande yabrimba nu tuku aganj afu kile ndakigen.

³ Ye pasa sangrimba satinjit ta ye tane satinje likam tuku sa ndatingit. Kuga. Ye buk tane satinjit. Sine tane tuku ngamunggal sunjo njak mineg. Sine kummba e ko abo minbe ta sine tane ndonj minam iduseg.

⁴ Ye tane tuku wamdus tero ndaka gare njak payamket. Ye tane idustinmba wamdus bulkate. Ye piti njakmba sinamnje tane idustinmba gare tet.

⁵ Sine Masedonia kilke mbol te progej ta sine mabtam kumunj kuga. Piti sunjomba mara mindek sine kilekogorkinaig. Kame afu sine mbol pronaj. Kuru kuru manjau mata ngamunggal sinamnje kamusgen.

⁶ Tanjamba mingen le Titus nu sine tugum pronaj le sine nu kanjermba wamdus bulkinaig. Kuate nu piti njak mbal wamdus bul serninjit ta nunje ndin ta wakeina.

⁷ Nu pronaj ta tuku ndo wamdus bul ndakinaig. Nu pro tane tuku manjau kanjermba wamdus bulok

tina ta kubeu singina le ismba sine mata wamdus bulkinaig. Tane ye sunjomba idusyumba tangine mbar tuku kiko kamusmba malmbikade. Tane ye tuku pasa dubiwam tuku sunjomba idusde. Ye wam ta njakmba ismba tane tuku gare toren.

8-9 Ye buk wane ande kuyarmba tane kilmba satinge liken le tane ngamunggal piti tinaig ta ye mata tanenu nga piti kamusen. Tane ait fagnu piti njak minnaig sulumba wamdus biye mbilmba manau njaigonu kusrekinaig ta kile ye gare njak minet. Tane ngamunggal piti njak minnaig ta tuku ye gare te ndaket. Tane piti sinamnge mbilka manau njaigonu kusrekinaig ta tuku ye gare tet. Sine tane kilmba satinge likigen le tane wamdus tatrunkinaig ta tane man Kuate idusnaig. Ta mbolnge sine tane njaigo sigli ndaka turtingigen.

10 Kuatenge ande mbar manau tuku piti tuwit le nu katesemba ngamunggal biye mbilte ta Kuatenge nu tuku muskil te-tiwe tuwit. Ande nu kilke te tuku piti kamusmba Kuate idus ndawa ta Kuate nu tanjo ta tuku muskil te-tiwe nda. Nu ngisikamngat.

11 Ata. Tane wamdus piti njak minmba Kuate man idusnaig sulumba sangri tinga mbar ta te-tinaig. Tane mbar ta tuku gubra tumba wamdus fulilka minnaig. Tane ye tuku wamdus sunjo tumba ye tuku pasa dubiwam tuku wamdus sangrinu pilmba tanjo mbarna ta lafunu tunaig. Wam njakmba kumumbi kinaig le kile pasa ande tane mbolnge mine ndakate.

12 Ye tane tuku wane kuyaren ta ande mbarna le ande piti tina ta tuku ndo kuyar ndawen. Tane sine tuku kume purmba minig ta Kuate am mbolnge wamdus pulutinguwa nga kuyaren.

13 Tane wamdus pulutingina le kile sine tane tuku mbar tuku piti kusrekigen.

Titus nu mata tane tuku gag njak ta nu tane tuku manau kanjerka piti

kusremba gare tina le sine nu ndon man lato gare tigen.

14 Ye buk tane tuku manau tuku payamka Titus sawen. Nu kumba tanjamba kangerna tukunu ye kiko kugatok. Sine son pasa ndo satینگigen tanan sine tane tuku payamka Titus sagen ta alonu kumumbi mayok kinit.

15 Nu tane tugum prona le tangine mbar tuku wamdus fulilka nu kurauka tumba nu tuku minge dubi mayenaig. Nu tane tuku wam ta idusmba tane tuku lato lato kume purte.

16 Kile ye tane tuku wamdus tero ndaka gare njak minet.

8

Kuate tuku mbal afu turkap

1 Tira kame, Kristus tuku kuasmbi afu Masedonia kilke mbolnge mine likade te Kuate nu ake sinan nane make patikate le manau kade ta kila satینگamngit.

2 Afunge piti sugo ninmba nane tuku ngamunggal son tagoninginaig ta nane gare njak minmba piti ta sinamnge agan ndende denkanu ta tanan nga sunjomba waknyumba ndametin patika afu turkinaig.

3 Nanjine ndametin kanjerka paplamba kumumbi patikinaig sulumba nanjine wamdus tamba man lato patikinaig ta yinje ammbi manau ta kanjeren.

4 Nane sangri tinga sine sasینگinaig: Kuate tuku mbal Yudea ma tugu mbolnge sine nane sinjka turkam iduseg nga sasینگinaig.

5 Sine nane ndametin ndo patikamngaig nga idusgen ta nane wam ta limba nanjine ngarosumbi Sunjo tuku nzali ndo dubiwam tuku pasa sangri pilenaig. Ta ndo kuga. Nane Kuate tuku nzali dubimba sine tuku pasa njakmba dubikam sakinaig.

6 Tananaig le sine Titus nu man tane tugum kuwa nga sagen. Nu buk tane tugumnge afu turkam tuku ndametin patikap nga tumtingina ta nu piro ta ke suluwa nga kukuleg.

⁷ Tane ngamunggal son sangrinu njak ta sine kila. Tane Kuate tuku pasa kukli mayede. Tane kila sunjo njak minig. Nu tuku piro kam tuku wamdus sangrinu pilig. Sine tuku mata kume pur mayede. Ta tuku tane afu turka ndametiņ ningam tuku manjau ta mata ke mayewap nga iduseg.

⁸ Ye tanjamba kap nga sa ndatinget. Ye tane tagotiņmba tane kume pur manjau tugusek njak e ko kuga ta katesewam saka tira afu ndametiņ ningig wam ta kila satinget.

⁹ Singine Sunjo Yesus Kristus nu ake sinaj tane make patikina wam ta tane kila. Nu aganj ndende njakmba tuku miro ta nu tanenu nga sanzalnu mayokkina le tane nuņe wam njakmba kilmba sanzalnu mine ndakade.

¹⁰ Ta tuku ye tane teņenmba kap nga iduset. Tane buk yar ande si mbolņge ndametiņ patinu tuku wamdus sunjo tumba tugu pilnaig ta tane kile suluwap nga iduset.

¹¹ Tane buk wam ta kam tuku nzalitiņgina tanjamba kile tanjine ndametiņ kilig ta kanjerka kumumbi patikap.

¹² Tane ndametiņ fudiņndo e ko sunjokanu njak minig ta kumumba gare njak Kuate tape ta nu nzalite.

¹³ Tane nane afu ndametiņ niņmba tane denkanu minap nga idusmba sa ndatinget.

¹⁴ Kuga. Tane nane ndoņ kumu kumu minap nga iduset. Kile tane aganj ndende gudommba njak minig mbal afu denkanu minig ta turkap. Ngumennga tane denkap le nane suk lafumba tane turkamņgaig.

¹⁵ Kuyar pasa ande teņenmba sakate.

Afu mana sunjomba kilnaig ta nane kumumbi kilanu idusnaig. Afu fudiņmba kilnaig ta nane den ndakinaig ngate. *Kisim ... Bek... 16.18*

Piro tanjo afu Korin prowamņgaig

¹⁶ Kuate nu Titus wamdus tuna le nu sine suk tane turkam tuku sunjomba iduste. Ta tuku ye Kuate gare pasa tuwet.

¹⁷ Sine nu tane tugum kambim tuku sa ndagenj le nu nuņe nzali dubimba tane tugum prowam iduste.

¹⁸ Sine tira ande Titus ndoņ kukulbe le kanjat. Tanjo ta nu Kristus tuku pasa kukli mayete le Kuate tuku kuasmbi njakmba nu tuku saka minig.

¹⁹ Tira ta Kuate tuku mbalņge madinaig le nu sine ndoņ lika afu turkam tuku ndametiņ patikade ta kulatkate. Sine wamdus sangrinu pilmba piro kumumbi keg ta nu nane njakmba kila saningwa le Sunjo tuku nyu tedunģuwaig nga nu madinaig.

²⁰⁻²¹ Tanjamba idusmba afu sine talasiņmba ndametiņ sunjo ta kulat maye ndade ngubekaig nga sine nu tumba likeg. Sine Sunjo am mbolņge piro mayemba tanjo am mbolņge mata piro mayebe le kilimok mayok kuwa nga iduseg.

²² Tira ande mata nu nale ndoņ kuwa nga kukulbe le tane tugum prowamņgaig. Nu tagomba piro yimyam tugeņ ta nu wamdus sangrinu pilmba piro ke mayena. Tane sinjka waknyumba afu turkam tuku minig ta nu kila pilmba kile tane tugumņge pirokam tuku sunjomba iduste.

²³ Ye tane nane keņ ta tuku kila satingamņgit. Titus nu ye ndoņ tane turkam tuku pirokek. Nale ar nu ndoņ ilik ta Kristus tuku nyu tane ngamukņge sunjokuwa nga Kuate tuku kuasmbi nale tane tugum kambim tuku madinikinaig.

²⁴ Tane nane keņ ta kilmba tanjine kume pur manjau te-mayokmba kilap. Tanjawap le sine Kuate tuku kuasmbi njakmba tugumņge tane tuku payamka saningeg ta alonu kilimok kanjerwaig.

9

Ndametiņmbi Kuate tuku mbal turkap

¹ Ndametiņ patika Kuate tuku mbal turkam tuku wam ta tane kila. Ye ta tuku manjau sunjomba satinge nda.

² Tane mata ndametiŋ patinu tuku wamdusde ta ye kila. Ye Masedonia mbal tugumŋge tane Akaia mbal tuku payamka nane buk yar ande si mbolŋge ndametiŋ patikam tuku piro tugu pilnaig ŋga saninget le ismba kile nane tuku sunŋomba mata ndametiŋ patinu tuku wamdus sangrinu pilig.

³ Sine tane tuku payamkeg ta alo kugatok ŋgubekaig ŋga ye tira keŋ ta kukulningi le tane tugum ta promba tane turkuwaig le ndametiŋ ta maŋgurka patikap. Ye pro tane tuku payamket taŋamba ndametiŋ ta ake kile ndo ki.

⁴ Tane ndametiŋ ta sinjka patikamŋgaig ŋga sine afu saningigen. Tane pati ndaka minap le Masedonia mbal afu ye ndoŋ kumba kaŋgerwaig ta sine kiko sinjikat. Tane mata kiko tingikat.

⁵ Wam ta idusmba ye tira keŋ ta ambonga tane tugum ta kuwaig le tane ndametiŋ patikam tuku o buk sakinaig taŋamba ndo patike sulumba ye ndo tairŋgap. Taŋawap ta tane taŋgine nzalimbi ndo patikamŋgaig. Ye tane kilap kilap ki le ndagari ŋak patike nda.

⁶ Tane nyamagan kilanu maŋau ta idusap. Ande nu nyamagan tumunu ndui ndui ŋgukate ta nu alonu ndui ndui ndo kilit. Ande nu tumunu sunŋomba ŋgukate ta nu alonu sunŋomba kilit.

⁷ Tane ŋakmba yimyam taŋgine wamdus pilenŋa ndametiŋ giganmba patikam idusde ta kumumba patikap. Tane andeŋge kilap kilap kuwa le tane ndagari ŋak pati ndakap. Tane gare ŋak taŋgine ndametiŋ patikade ta Kuate nu nzalite.

⁸ Kuate nu tane mbolŋge waknyumba agan magenu lato lato tingiwa le tane nane afu turkam tuku agan denkanu ŋak mine nda.

⁹ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate. Nu nuŋe agan ndende waknyumba walmba sanzal mbal ningit. Nu tuku ranŋun mayenu ta

kugawe nda. Minmba minamŋgat ŋgate. *Mune...*

112.9

¹⁰ Sine nyamagan tumunu ŋgukeg ta Kuate tugumŋge kileg. Agan nyeg ta mata nu tugumŋge kileg. Taŋamba ndo tane nane afu mbolŋge waknyam tuku Kuate nu agan ndende kumumbi tingamŋgat. Taŋawa le tane nane afu mbolŋge waknyumba minap le nu tane tuku maŋau mayenu ta te-sunŋowamŋgat.

¹¹ Kuate nu mara mindek tane agan kumumbi tingit le tane den ndaka afu turkam kumuŋ. Taŋamba tane ndametiŋ patikap le sine kilmba tamba sanzal mbal turkuba le nane gudommba Kuate tuku nyu te-dungamŋgaig.

¹² Tane ndametiŋ ningig tamba Kuate tuku mbal turkade. Wam ta ndo kuga. Tane taŋade le nane afu Kuate tuku nyu te-dunga nu gare pasa tuwig.

¹³ Tane tira tuku ndametiŋ patikap le afu wam ta kaŋgermba tane Kristus tuku pasa mayenu dubiwanu ŋgade ta son ŋga Kuate tuku nyu te-dungamŋgaig. Tane Kuate tuku mbal nane afu turmba nane mbolŋge waknyade ta tuku mata Kuate tuku nyu te-dungamŋgaig.

¹⁴ Ta ndo kuga. Kuate nu tane ake sinaŋ make patikate wam temayokmba nane taŋamba turkap le nane tane tuku kume purmba tane tuku ŋga Kuate yabaŋamŋgaig.

¹⁵ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Nu agan sunŋo ande o mbolok agan ndende ŋakmba liningit ta sine sinjina.

10

Paulus nu nane tuku wamdus mbar te-tina

¹ Tane afu teŋenmba sakade. Paulus nu sine tugumŋge sine gagnu pasa bafumbi sakate ta nu maskenŋge pasa sangrinu kuyarmba sasingit ŋga sakade. Ariya. Ye kile Kristus tuku wamdus bafuk ŋgan maŋau ta dubimba pasa bafumbi sarsar-tingamŋgit.

² Tane wamdus biye mbilap le ye tane tugum promba pasa sangrinumbi satinjam idus ndawet. Nane afu Paulus nane kilke te mbolok manau ndo dubimba nangine wamdusmbi pasa kukliwanu nga sakade mbal ta ndo ye sinjka pasa sangrinumbi saningamngit.

³ Sine tango ndo mineg ta sine singine tango tuku kame aganjmbi kame bu ndaweg.

⁴ Kuga. Sine Kuate tuku kame aganj tambi Satan tuku sangri te-ibenmba afu tuku yabri wamdus ta njakmba pitaikeg.

⁵ Afu nangine wamdus ta payamka Kuate kila palmbim tuku ndin tukulde ta sine wamdus ta kuerka pitaiweg. Nane njakmba Kristus kumnemnge minwaig nga sine nane tuku wamdus kile-tidingeg.

⁶ Tane mata mbilka Kristus kumnemnge minap. Tanawap le afu tanamba mine ndakuwaig ta sine nane lafunu kumumbi ningamngig.

⁷ Tane wamdus te-mayewap. Ande nu nuje nyu te-dunga ye sinjka Kristus tuku tango minet ngate ta nu sine mata Kristus tuku mbal mineg nga iduswa.

⁸ Sungo nu sine tane ngamunggal son sangri piletingbe nga nyu singina le tane kulatkeg. Sine tane ngaigo siglikam tuku nyu sinje ndakina. Ye nyu ta tuku payamket le tane talayade ta ye kiko te nda.

⁹ Ye tane tuku waje kuyarke liket ta tane kuru kuru piletingam tuku kuyarket nga idus ndawap.

¹⁰ Afu nane tenenmba sakade. Paulus nu waje kuyarka tango sangri njak tana pasasa sangrinu kuyarte ta sine tugumnge nu sangri kugatok. Nu pasasa sakate ta ismba talawam tuku ndo nga sakade.

¹¹ Tanakade mbal tane ye tuku pasasa te ise mayewap. Sine waje kuyarka pasasa sangrinu sakeg te tane tugumnge tanamba ndo ke likamngig.

¹² Mbal afu tane tugumnge nangine nyu kile-dungade. Yoi. Sine nyu tana njak mine ndakeg. Mbal ta

nginngan mbal. Nane nangine nangine mungu kanjerka sine magenu nga payamkade. Manau tinreknumbi nangine manau pile ndangade.

¹³ Sine payamkeg manau ta kise. Kuate nu pirokam tuku nyu singina piro ta ndo sine payamkeg. Sine tane Korin mbal tugumnge mata pirokam tuku nyu singina.

¹⁴ Ta tuku sine tane tuku payamkeg ta mbar ndaweg. Sine nga Kristus tuku pasasa mayenu tumtingigen.

¹⁵ Sine tane pasasa dubide wam ta tuku sine singine piro tuku payamkam kumu. Sine nane afu tuku piro singine ngaro mbolnge pile ndakeg. Kile tane tuku ngamunggal son ta sungoka mbal kise mbol kuwa le ye nane tugum kambim tuku ndin mayok kuwa nga iduset.

¹⁶ Tanawa le sine tane kusreka kilke afu tane ngumnemnge minig ta mbol kumba nane mata pasasa mayenu saningamngig. Tanamba sine nane afu tuku piro singine ngaro mbolnge pile ndaka singine piro ndo payamkam kumu.

¹⁷ Kuyar pasasa ande tenenmba sakate.

Tango ima nu payamkam idusmba kande nu Sungo wam ke likate ta idusnenmba payamkuwa ngate. *Yeremia ... 9.24*

¹⁸ Ande nu nuje miron ye mayenu ngate ta nuje pasasa ta alo kugatok. Sungonge nu mayenu ngate wam ta alo njak.

11

Paulus nu yabri aposel tuku manau te-mayokna

¹ O tira kame, tane ye tuku pasasa te isap. Tane pasasa te nginngan pasasa idusmba ndeta tanaig. Pasasa te isam tuku wamdus tukul ndawap.

² Kuate nu tane tuku kume purmba minit ta ye mata tane tuku sungomba kume puret. Pino mbanzo ande mam nujenge tango ande tam tuku madite le nu tango ta tuku ndo minit tanaig

tane Kristus tuku mbal ndo minap nga maditingen.

³ Ye tane tuku wamdus piti njak minet. Mbej nu nuje wamdus yabri paknu tamba Eva yabrina tanjamba tanjo afunje tane yabritinjmba didikuwaig le tanjine wamdus Kristus mbolnje minig ta kusrebekaig nga iduset.

⁴ Sine tane Yesus tuku nyu tumtingigen ta afunje pro ande tuku nyu satinngig le tane wamdus bulokmbi nyu kise ta tade. Tane Tukul Guwa tinaig ta nane guwa kise satinngig le tane tade. Ko pasa mayenu isnaig ta nane pasa kise kuklide le tane pasa ta mata wamdus bulokmbi tade.

⁵ Tane mbal ta nane aposel magenu o mbolnje ngade ta nane ye li ndayade nget.

⁶ Ye pasa kukli mayewam tuku kila kugatok ta pasa kukliwet ta tugunu njakmba ye kila. Ait sunjomba sine tane sinjine kila ta tumtingeg.

⁷ Ye Kuate tuku pasa mayenu tane satingen ta ye tane tugumnje piya kilam mbulmba yije nyu te-ibenmba tane mine mayenu mbolnje minam tuku kile-dungen ta ye mbaren nga idusde e?

⁸ Ye Kristus tuku mbal afunje ndametin sinaig le kuayaranu sukmba kilmba tane tugumnje piroken.

⁹ Ye tane ndon minmba aganj afu tuku denkinaig ta ye tane yaban ndatingen. Tira afu Masedoniange pro ye aganj denkanu minen ta nanenge sinaig. Ye tane piti sertingikit nga aganj afu tane tugumnje kile ndaken. Kile mata tanjamba idusmba minet.

¹⁰ Kristus tuku pasa tugusek ye sinamnje minit ta son pasa ndo satinngigit. Ye tane tugumnje piya kile ndaken ta payamka saka mini le Akaia mbal njakmba isamngaig. Ande ye peuyam kumun kuga.

¹¹ Ye tane tuku kume pur ndamba nyu kile-ibenkam tuku idusmba tanjawet nga idus ndawap. Kuga. Ye

tane tuku sunjomba kume puret ta Kuate nu kila.

¹² Afu nanjine mironj payamka sine Paulus nane tananj pirokeg ngade ta peuningam tuku ndo ye piya kugatok piroken.

¹³ Mbal ta nane Kuatenge kukul ndaningina. Kristus tuku aposel minanu sukmba nanjine piro tamba tane yabritinngig.

¹⁴ Sine nane tuku wam ta tuku piroker pur ndakube. Nanjine gabat Satan nu tanjo yabritinjmba Kuate tuku enjel mayenu tananj mayok kinit.

¹⁵ Sine wam ta idusmba Satan tuku piro mbal nane manau tinjeknu kade mbal tananj minanu sukde ta tuku piriri ndaweg. Kuate nu ngumneja nane tuku manau ta kumumbi lafumba pa ninngamngat.

Paulus nu piro mbolnje piti kugrakina

¹⁶ Ye manj tane satinngigit. Tane ye nginngan tanjo nga idus ndawap. Ko ye nginngan tanjo ngumba kande wamdus tukul ndamba ye mapeyap le ye yabri mbal tananj fudinmba yije piro tuku payamki.

¹⁷ Sunjonge payamkam tuku tum ndayate. Yije mironj nginngan mbal tananj payamket.

¹⁸ Nane gudommmba tanjamba piro payamkade tukunu ye mata payamkam iduset.

¹⁹ Tane ndo kila sugo njak minig sulumba nginngan mbal wamdus bulokmbi kilig inde.

²⁰ Tane nane tuku piro mbal minap nga idusde le nane tane tuku aganj ndende kilam saka yabritinjmba nane sugo tananj tane maim-maimtinjmba ko dabil pantinngig ta tane ndek wamdus bulokmbi nane kilmba kulatkade.

²¹ Tane mbal tananj kanjerka sanjri njak ngade. Sine tane ndon minmba nane sanjri njak minig tanjamba mine ndakigen. Tane sine sanjri kugatok ngade ta kumumbi sakade.

Yabri aposel nanjine manau tuku payamkade. Ta tuku ye mata ngin

ngan manau tamba payamkam kumuŋ.

²² Nane sine Hibru ndare ngade ta ye mata Hibru ndare. Nane sine Israel ndare mineg ngade ta ye mata Israel ndare. Sine Abraham tuku mbuŋ ngade ta ye mata nu tuku mbuŋ minet.

²³ Nane sine Kristus tuku piro mbal ngade ta ye Kristus tuku piro mbolŋge nane liniŋget. Nane pirokade ta ye nane liniŋmba piro karenket. Ye nane liniŋmba ait sunŋomba muli wande mbol kan. Ait gudommba ye ngusyinaig. Wam afu mbolŋge ye kume diren.

²⁴ Zu mbal nane ait 5 taŋamba ye tumba ngusyinaig. Ngusyinaig ta ka 39 mbolŋge tiŋge likinaig.

²⁵ Ait kenmba nane afu ye tumba mbapanimbi katyinaig. Ait ande ye baleyam bafumba ndamembi katyinaig. Ye waŋ kenmba mbolŋge liken le waŋ fetkinaig. Ye ait ande yu mbol faitka minen le furirmba ka mafena.

²⁶ Ye piroka kine promba minet le ait afu kulenŋge te-diriyade. Kuayar mbalŋge ndinŋge ye baleye ndafloyade. Yiŋe mbal kasomok mbal mata ye baleyam tuku ndin sotade. Tumbranŋge duŋenŋe yu mbolŋge ye ngisike diret. Yabri gulab afu mata ye baleyam tuku ndin sotade.

²⁷ Ye piro karenka ngaro rar minet. Furir afu kinye ndaket. Ait sungomba guba kule para sunŋo ŋak minet. Mara afu ye nyamagan tawi kinyam tuku wande mata denkate.

²⁸ Ye ngarosu tuku piti ndo kugra ndaket. Kuga. Kristus tuku kuasmbi sanŋri ŋak minam tuku ye mara mara wamdus piti ŋak minet.

²⁹ Tira ande nu sanŋri kugatok ta ye mata piti tet. Ande nu andenŋe yabrite le ndekate ta ye gubra tet.

³⁰ Ye payamkam iduset ta ye wam kame ndaŋ mbolŋge ye sanŋri kugatok mayok kinet wam ta ndo payamket.

³¹ Siŋine Sunŋo Yesus Kristus tuku Mam Kuate ye siŋka pasa saket te nu kila minit. Sine nu tuku nyu sunŋo ta

te-dunŋa minmba minbe.

³² Ye Damaskus tumbranŋge minen le mandor Aretas nu nuŋe kame gabat sana le nu kame mbal kukulningina le ye biye tiyam tuku tumbran sunŋo tuku fonde malanŋa kulatka minnaig kande

³³ yiŋe gulab kame ye sambekŋge minyoken le fonde tuku bubre malanŋa mbolŋge te-mayokyumba muli biye-biyenaig le mayok ka kame gabat ta laipmba kua kan.

12

Kuate nu Paulus wam sugo tumna

¹ Payamkam tuku manau ye turyam kumuŋ kuga ta ye payamkamŋgit. Sunŋo nu tumyina le ye kinatanu sukagan kanŋerken wam ta payamka satingi le isap.

² Kristus tuku tanŋo ande buk yar 14 kuganaig le Kuatenŋe nu tumba tedunŋa samba mbol ambe kina. Ambenŋe maŋ lato te-dunŋina le o mbol ambe kina. Nu ngarosu ŋak kina e ko nuŋe kanu ndo kina e ta ye gilai. Kuatenŋe ndo kila.

³⁻⁴ Tanŋo ta nu samba mbol ambenŋe wam sugokanu afu isna. Isna ta Kuate nu miŋge pipna le kilke te mbolŋge afu ndoŋ sakam kumuŋ kuga. Nu taŋamba samba mbol kina ta ndo ye kila. Nuŋe ngarosu ŋak kina e ko nuŋe kanu ndo kina e ta ye gilai. Kuatenŋe ndo kila.

⁵ Ye tanŋo ta tuku kila idusmba nu tuku payamket. Ye yiŋe mironŋ tuku payam ndaket. Ye wam kame ndaŋ mbolŋge sanŋri kugatok mayok kinet ta ndo ye payamket.

⁶ Ye yiŋe mironŋ taŋamba samba mbol kan nga payamki ta ye ngin ngan tanŋo mayok nda kinet. Ye siŋka saket ta ye wam ta mbolŋge yiŋe nyu tedunŋam idus ndawet. Kuga. Tanŋo nane ye pasa sake lika wam ŋakmba ke liket ta mbolŋge ye tuku nyu kumumbi iduswaig ŋget.

⁷ Kuate nu wam sugo tumyina ta mbolŋge ye payamka yiŋe nyu tedunŋikit nga Satan tuku kukul tanŋo

pro ye waimbi katyanu tanaŋ ngaro rar sunŋo ye mbol prona. Rar ta ye mbolŋge promba minit le kamusmba yiŋe nyu te-dunŋam idus ndawet.

⁸ Sunŋo nu piti ta pitaiwa ŋga ye sanŋri tiŋga yabaŋam kenŋen ta nu ye wo ndayina.

⁹ Nu teŋenmba sayina. Ye ne make pilmba sanŋri tini le rar ta kurawam kumuŋ. Ne piti ta ŋak minmba sanŋri kugatok mina le ye tuku sanŋri ne mbolŋge kilimok mayok kuwa ŋga sayina. Kile Kristus tuku sanŋri sunŋo ye mbol prowa ŋga ye sanŋri kugatok minet te gare-gareka payamket.

¹⁰ Ye sanŋri kugatok minet le afunŋe ye tumail panyade le afunŋe ngaro rar sade le afunŋe ye ŋayo siliyade le afunŋe piti sugo seryade wam ta ŋakmba mbolŋge ye Kristus tuku ŋga gare ŋak ndo minet. Ata. Ye sanŋri kugatok minet sulumba Kristus tuku sanŋri mbolŋge sanŋriknu mayok kinet.

Paulus nu nane turkam idusna

¹¹ Ye yiŋe maŋau payamkam idus ndawet ta afu ye tuku nyu ŋayo silide le tane nane peu ndaniŋgig tukunu ye yiŋe ŋginiŋgan maŋaumbi payamka yiŋe maŋau tuku kuyaret. Ye ake taŋgo suk minet ta afu tane nane aposel magenu ŋgade ta nane ye li ndayade.

¹² Ye tane ndoŋ minmba piti kaŋgerka sanŋri tiŋga piroka wam kitek sanŋrinu afu ke liken. Wam ta mbolŋge ye aposel tugusek minen le tane ye kaŋgeryinaig.

¹³ Kristus tuku kuasmbi afu mbolŋge ye wam mayenu ken ta tane tugumŋge wam maye ndawen ŋga idusde e? O son. Ye wam ande nane afu mbolŋge ken taŋamba tane mbolŋge ke ndaken. Ye tane tugumŋge piya kile ndaken. Wam ta tuku tane ye pitaiyade inde. O Korin mbal, ye mbaren ndeta ye tuku mbar gilainŋap.

¹⁴ Ye maŋ ait kenŋu tane tugum prowam bafuwet. Tane tugum promba agaŋ afu sap ŋga satinge

nda. Kuga. Tane ye ngamuŋgal ndo sap ŋga iduset. Kiŋo kame nane ina mam turkam tuku agaŋ ndende pati ndakuwaig. Ina mamŋge kiŋo kame turkam tuku agaŋ ndende patikuwaig.

¹⁵ Ye tane tuku mam taŋaŋ minet. Ye yiŋe agaŋ ndende tane turkam tuku ŋgail ndaket. Yiŋe abo mine maŋau mata tanenu ŋga kusrewam bafuwet. Ye taŋamba tane tuku sunŋomba kume puret. Wam ta tuku tane ye tuku kume pur ndade ta ye tane tuku sunŋomba kume puret wam ta kusrewam kumuŋ kuga.

¹⁶ Ye tane tugumŋge agaŋ afu kile ndaken ta tane afu teŋenmba sakade. Nu kuirkuirka sine yabrisiŋmba ndametiŋ afu kilna ŋga sakade.

¹⁷ Ginu ait ye kilen? Ye mbal afu kukulniŋgen le pro tane yabritiŋmba ndametiŋ didika kilmba ye sinaig e ŋga idusde.

¹⁸ Ye Titus ndo tane tugum kambim tuku kukulmba minen. Tira ande ta nu ndoŋ kuwa ŋga kukulen. Titus nu ame agaŋ tane yabritiŋmba kilna? Kuga. Sile Titus ndoŋ Guwa ndindo ta mbolŋge minek. Maŋau ndui ta ndo ke likek ta tane kila.

¹⁹ Tane waŋe te burka sine tane am mbolŋge tiŋreknu mayok kambim tuku kuyaraig ŋga idus ndawap. Sine Kristus ndoŋ ulendika nuŋe wamdus dubimba Kuate am mbolŋge pasa te kuyarkeg. Tane tuku son ta sanŋri pilewam tuku ndo kuyarkeg.

²⁰ Ye tane tugum prowam tuku ta ye wamdus piti ŋak minet. Ye pro tane maŋau ke likade ta kaŋgerka nzaliyamŋgat e ko kuga. Nzali ndayuwa ta ye tane kilmba satinge liki le tane ye tuku mata ndagari tamŋgaig. Ye pro tane wam kame te kap le kaŋgerkam tuku kuru-kuruket. Kualeyaukade e ko afu tuku mine magenu tuku kagli firkade e ko gubra tade e ko ye ye ŋgade e ko waŋe pasa sakade e ko afu tuku nyu kile-ibenka miŋge motmotkade e ko taŋgine ŋgarosu te-dunŋade e ko taŋgine wamdusmbi maŋau kise kise

ke likade manau kame ta njakmba ye kanjerkam mbulit.

²¹ Tane gudommba buk kutur manau kumba fare fare tango pino ndon minmba tangine ngarusu tuku nzali tukul ndamba dubikinaig. Tane ngamunggal biye mbil ndawap ta ye tane tugum promba yine Mbarange tane tuku am mbolnge ye kiko pileyuwa le wamdus njayongikat nga ye pitiyate.

13

Riron pasa afu

¹ Kile ye ait kenju tane tugum prowamngit. Kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Tango armba ko kenmba tango ande nu mbar ande kina nguwaig le son nga te-tiwap ngate. *Lo ... 17.6; ... 19.15*

² Ye buk ait arnu tane tugum prowen sulumba mbarmba minnaig mbal ta riron pasa saningen. Kile ye tane tugumnge mine ndaka nane tane turmba man riron pasa ndui ta satinngamngit. Ye man luka tane tugum prowi ta mbarde mbal ta sinjka mapeke nda.

³ Tanawi le ye Kristus tuku pasa kukliwet tango minet ta tane wamdus tero ndaka katesewamngaig. Kristus nu sangri sunjo njak tane sinamnge pirokate.

⁴ Nu sangri kugatok tana minna le nane nu tumba ail kazrai mbolnge balenaig ta Kuate tuku sangringe tetina le kile abo njak minit. Sine mata tana tango ndo sangri kugatok mineg ta sine nu ndon ulendika Kuate tuku sangri mbolnge minmba sangri tamba tane kile-tidingam tuku prowamngig.

⁵ Tangine ngamunggal son pilenga kanjerap. Tane sinjka Kristus Yesus tuku ngamunggal son ngade e ko kuga. Nu tane sinamnge minit le tane kamusde e ko kuga. Kuga ta tane tuku ngamunggal son ta mbarkamngat.

⁶ Wam ta mbolnge sine tane pasa kuklimba tumtingen mbal

ngamunggal son tugusek njak ta katese mayewap.

⁷ Kuate nu tane turkuwa le mbar manau afu ke ndakap nga nu yabanmba mineg. Tane wam magenu kap le sine aposel tuku piro mayenu nguwaig nga idus ndaweg. Tane manau magenu ndo kam tuku iduseg. Afu sine piro maye ndaweg ngade ta sine piti ndasingit.

⁸ Sine pasa tugusek te-ibenam tuku mine ndakeg. Pasa ta turam tuku ndo mineg.

⁹ Sine sangri kugatok mineg le tane sangri njak mayok kinig ta sine sangri kugatok minam tuku gare-garekeg. Tane tuku ngamunggal son lato lato sangri tingwa nga Kuate yabanmba mineg.

¹⁰ Sunjo nu tane kulatkam tuku piro sina. Ye tane tugum prowi sulumba pasa sangrinu satinngam kumu ta ye tanawam idus ndawet. Ta tuku tane kile-tidingam tuku ye wane ndo kuyaret. Sunjo nu ye tane sangri piletingam tuku piro sina. Tane najaigo siglikam tuku piro se ndakina.

¹¹ Kile ye pasa suluwamngit. Tangine mbar kile-tidingap. Ye tuku pasa isap. Tane wamdus ulendika ngamunggal mukuk minap le Kuate nu tane ndon minamngat. Kume pur manau ngamunggal mukuk manau nu tugu.

¹² Tane tangine tangine tira kame ndon munju kume purkade manau ta alonu te-mayokap.

¹³ Kuate tuku mbal tenge minig ta njakmba tane kaiye pasa tingig.

¹⁴ Singine Sunjo Yesus Kristus nu tane ake sinan make patikuwa. Kuate nu tane tuku kume purwa. Tukul Guwa nu tane ndon munju gare njak minwa.

Son.

GALESIA Galesia mbal tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Paulus nu Galesia mbal tuku waŋe kuyarna te tugunu teŋenmba. Nu nuŋe li arnu mbolŋge Galesia ma tugu mbolŋge guaze ande tina le nane nu kulatka minnaig. Tanjanaig le nu Kristus tuku pasa mayenu nane saningina le nane ismba son ŋginaig le nu nane ndoŋ ait afu minna sulumba maŋ nane kusreka kina.

Yar keŋmba kinaig le nane afu Paulus tugum kumba Galesia mbal ŋginŋgan wamdus tumba Yesus dubi maye ndade ŋga Paulus kubeu tunaig le isna.

Nane Yesus dubi maye ndanaig ta tugunu teŋenmba. Paulus nu Galesia mbal kusrekina le Zu mbal afu pro Moses tuku tukul dubika ŋgaro pikam tuku sunŋomba saninginaig sulumba sakinaig: Tane tukul pasa ŋakmba turmba dubikap le ndo Kuate nu tane muskil kile-tidinge tingamŋgat ŋga saninginaig. Tanjamba nane Paulus tuku nyu te-ibenmba nu aposel kuga ŋginaig sulumba sakinaig: Yerusalemŋge gabat sugo minig ta nane ndo aposel minig ŋginaig.

Tanjakinaig le Galesia mbal nane pasa ta ismba wamdus terokinaig le Paulus nu wam ta ismba wamdus piti ŋak minmba nane tuku mbar wamdus ta te-tiwam tuku waŋe te kuyarna.

1-2 Tane Kuate tuku kuasmbi Galesia ma tugu mbolŋge mine likade ta ye Paulus tira mbal teŋe minig ndoŋ ye tane tuku waŋe te kuyaret. Ye aposel piro ten te tanŋo nane ye kukul ndayinaig ko tanŋo ande ye tugum promba ne aposel ŋga nyu temayok ndana. Kuga. Mam Kuatenŋe Yesus Kristus kumna le te-tina nale ar tanŋe ne aposel ŋga ye tuku nyu temayoknaik.

3 Mam Kuate singine Sunŋo Yesus Kristus nale ake sinaŋ tane make patika ŋgamunŋgal wamdus bul ser-tinguwaik. Son.

4 Yesus Kristus nu kilke te tuku maŋau ŋaigonu ŋgamukŋge sine kile-luka kilam ŋga nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna sulumba sine tuku une saukina wam ta singine Mam Kuate tuku nzali mbolŋge mayok kina.

5 Sine nu tuku nyu sunŋo ta tedunŋa minmba minbe. Son.

Kristus tuku pasa mayenu ndindo minit

6 Tane wam kade ta ye ismba piriri ŋayowet. Kristus nu tane ake sinaŋ make patikina le Kuate nu tane nuŋe mbal minam tuku wikina. Ndanam saka tane pitik ndo nu kusremba kile pasa kise dubiwam idusde.

7 Pasa mayenu ande sine tursingam tuku mine ndakate. Afunŋe tane tuku wamdus ŋginŋgan sertinmba Kristus tuku pasa mayenu nanŋine wamdusmbi mbilam tagode.

8-9 Sine tane tugumŋge pasa mayenu kukligen ta pasa tanŋe ndo tane turtinŋam kumuŋ. Sine buk pasa sanŋrinu ande satinŋigen ta ye kile maŋ lato satinŋamŋgit. Tane Kristus tuku pasa mayenu ismba tinaig ta tanŋo ande pasa mayenu tanjaŋ mbilmba kise kukliwa kande Kuatenŋe nu kasurwa. Sine tuku ande ko samba mbolok eŋel ande pasa mayenu ta mbilmba kise kuklibe kande sine mata Kuatenŋe kasursinŋuwa.

10 Ata. Tane ye nzaliyam tuku ye pasa ta satinŋit e? Kuga. Kuatenŋe ndo ye nzaliyuwa ŋga iduset. Ye tanŋo afunŋe nzaliyuwaig ŋga ndin sotet kande ye Kristus tuku piro tanŋo mine ndaket kande.

11 Tira kame, tane wam te kila pile mayewap. Ye Kuate tuku pasa mayenu kuklimba satinŋen ta tanŋo tuku pasa kuga.

12 Tanŋo andenŋe pasa mayenu te sa ndayina ko andenŋe tum ndayina. Yesus Kristus nuŋge tumyina.

¹³ Ye o buk sine Zu mbal tuku tukul pasa dubimba wam ke liken ta tane isnaig. Ye sangri tinga Yesus tuku kuasmibi kilmba piti sugo serninmba bale far suluwam tagowen.

¹⁴ Ye singine mbun kame tuku manau njakmba mage minam tuku ngamungal kunde-kundeyina le sine Zu mbal tuku tukul pasa dubi mayemba yije usre tuma mbal njakmba lininjen.

¹⁵ Ye tanawen ta ye ina tuku fungul sinamnge minen le Kuate nu Kinjo nune tuku piro biyam tuku ye o buk madiyina. Madiyina tukunu nu ake sinan ye make pilmba wikina.

¹⁶ Ye pasa mayenu kasomok mbal tugumnge nune Kinjo nune tuku kukliwi nga nu Kinjo nune tumyina le ye ande sa ndawen.

¹⁷ Nane aposel nyu ambonga tinaig mbal ye nane sota mbumba Yerusalem mata kine ndaken. Ye tinga Arabia kilke mbol kan. Tange minmba ma ma ngumne nga ye man luka Damaskus tumbran sungo mbol prowen.

¹⁸ Yar kenmba kugana le ye Petrus kanjeram tuku mbumba Yerusalem kan. Ka tange kusem armba nu ndon minken.

¹⁹ Ye ambenge minen sulumba aposel afu kanjer ndaken. Sungo Yesus tuku maib nune Yakobus nu ndo kanjeren.

²⁰ Ye tane tuku kuyaret te ye Kuate am mbolnge sinka yabri pasa sa ndaket.

²¹ Ngumne nga ye Siria le Silisia kilke mbol ndeken.

²² Ait ta mbolnge Kristus tuku kuasmibi Yudea ma mbolnge mine likinaig ta ye kanjer ndayinaig.

²³ Afunge nane ndon wam kubenaig le nane tenenmba isnaig: Tango nu ambonga sine piti sersinmba pasa mayenu sine son ngeg ta kume seram tuku sangri tingina ta kile nu nane afu ngamuknge pasa ta kuklimba sakate nga kubenaig le isnaig.

²⁴ Tanamba nane ye mbolnge wam mayok kina ta tuku nane Kuate tuku

nyu te-dunginaig.

2

Aposel afu Paulus ndon wamdu ulendinaig

¹ Yar 14 kuganaig le sile Barnabas ndon mbumba Yerusalem kaken. Ye Titus mata tumba sine ken mbumba kagen.

² Kuatenge ye sayina le ye Yerusalem kan. Ye ka ambenge gabat sugo ndon mangurka ye kasomok mbal ngamuknge pasa mayenu kukliwet ta nane tuku wamdu isam tuku kubewen. Ande ye tuku piro purwa le ye ake sinan piro karenkikit nga ye tanawen.

³ Titus nu ye ndon minna ta nu Grik tango ta gabat sugo mbal nane nu tuku ngaro pikam tuku sinka kap nga sa ndakinaig.

⁴ Nu tuku ngaro pikam tuku pasa mayok kina ta yabri mbalnge pasa ta te-mayoknaig. Nane nangine manau yubenga pro sine ngamuknge tira mbal tanan mayok ka sine Yesus Kristus dubimba ngamungal mukuk mbolnge mineg wam ta pitaimba sine tukul pasa tuku piti kumnemnge minbe nga idusmba pronaig.

⁵ Sine nane tuku wamdu katesemba tane kasomok mbal Kristus tuku pasa tugusek ndo dubiwap nga sine nane tuku pasa pitik ndo pitaigen.

⁶ Yerusalem gabat sugo Zu mbal afunge nane tuku nyu sugokanu mbolnge minanu nga sakade ta ye nane tuku nyu sugo idus ndawet. Kuate nu tango tuku nyu pile ndangate. Gabat sugo ta nane ye tuku pasa ismba wam kise ande kam tuku sa ndayinaig.

⁷⁻⁸ Kuga. Zu mbal tugumnge Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku piro ta Kuatenge Petrus tuku wai mbolnge pilna tanamba ndo kasomok mbal tugumnge pasa mayenu kukliwam tuku piro ta Kuate nu ye tuku wai mbolnge pilna. Kuate nu Petrus sangri tuna le Zu mbal ngamuknge pirokam tuku aposel nyu

tuna tanjamba ndo nu ye mata sangri sina le kasomok mbal ngamuknge pirokam tuku aposel nyu sina. Nane wam ta kila pilmba pasa ande sa ndayinaig.

⁹ Yakobus Petrus Yohanus Zu mbal afunje nane Kristus tuku kuasmbi tuku gabat sugo nga sakade ta nane Kuatenje nu ake sinan ye make pilna wam ta kila pilmba pro sile Barnabas ndon wai sikmba nane ndon piro tuma minam tuku sasikinaig. Nane Zu mbal ngamuknge pirowaig le sile kasomok mbal ngamuknge pironu tuku sasikinaig.

¹⁰ Nane tukul ande dubiwap nda nginaig. Sile sanzal mbal turkam tuku ndo nginaig. Nane tanjakinai le ye wam ta kam tuku wamdus sangrinu pilmba minen.

Paulus nu Petrus tumba sawe likina

¹¹ Ngumnenja Petrus nu Antiok promba minna sulumba nu wam ande mbarna le ye nu sawe liken ta tenenmba.

¹² Nu ambonga kasomok mbal ndon manjurka isukusmba minna ta nu manjau mayena. Ngumnenja Yakobus nu nunje mbal afu Yerusalemnge kukulningina le Antiok pronaig le Petrus nu nane kangerka nane ngaro pike ndakade mbal kasurningig nga nu nane tuku kuru-kuruka kasomok mbal kusreka kua kina ta nu wam njayona.

¹³ Zu mbal afu ambonga Petrus ndon wam mayenaig ta kile nane mata manjau tinjeknu mbilmba mbar wam ta kinaig. Nane tuku yabri manjau tanje Barnabas mata didikina.

¹⁴ Nane wam kinaig ta mbolnje Yesus tuku pasa mayenu tuku manjau pitainaig ta ye katesemba nane njakmba am mbolnje Petrus tumba sawe lika sawen: Ne Zu tanjo ta ailfu kasomok tanjo ngamuknge ne Zu tanjo tanjan mine ndaka nane tanjan minna. Ndanam saka kile ne kasomok mbal Zu tanjo tanjan mayok

kuwaig nga sangri tinja saningit nga sawe liken.

Kristus mbolnje sine tinjeknu mayok kineg

¹⁵ Singine ina mam nane sine kilepatikinaig ta sine Zu mbal. Sine kasomok mbal une tanjo tanjan mayok nda kagen ta

¹⁶ sine Zu mbal sine tukul dubika Kuate am mbolnje tinjeknu mayok nda kineg ta sine kila. Yesus Kristus tuku kume tuku sangri tomba tinjeg wam ta mbolnje ndo sine Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kineg. Ande nu tukul pasa dubimba tinjeknu mayok kine ndakate tukunu sine Zu mbal mata tinjeknu mayok kube nga tukul pasa kusremba Kristus Yesus tuku kume tuku sangri tomba tinja nu tuku son ngigen.

¹⁷ Sine Zu mbal afu Kristus mbolnje tinjeknu mayok kambim saka sine tukul pasa te-simba kasomok mbal tukul kugatok tanjan une tanjo mayok kineg. Ta tuku afu tenenmba sakamngaig. Ata. Kristus nu une manjau sangri pilete nga sakamngaig. i ... Sinja tanjamba kuga.

¹⁸ Ye tukul pasa te-siwen ta manjau dubiwi ta ye yinje miron une tanjo mayok kangit.

¹⁹⁻²⁰ Ye tukul pasa tuku sangri kum-nemnge minmba tinjeknu mayok nda kan tukunu sangri tanje ye baleyam tuku pilna le ye Kristus ndon ail kazrai mbolnje kumanu tanjan kumen. Kile ye tukul tuku sangri kum-nemnge mine ndaka ye Kuate tuku ndo minam tuku minet. Ye abo njak minet te ye Kuate tuku Kinjo tuku sangri tomba tinja nu tuku wamdus ndo dubimba wam njakmba ke liket. Nu ye tuku wamdus sunjo njak minmba nu yenu nga nunje ngarosu kumam tuku pilna.

²¹ Kuate nu tanjamba ake sinan sunjomba sine make patikate wam ta ye te-si ndawet. Kuga. Ye tukul pasa te-simba Kristus tuku son nget. Ande nu tukul pasa mbolnje tinjeknu mayok kambim kumun nguwa ta

Kristus nu sinenu nga kumna wam ta alo kugatok.

3

Sine Yesus tuku manau kitek ndo dubibe

¹ O Galesia mbal, tane nginngan wamdus ndo tade. Yesus Kristus nu sinenu nga ail kazrai mbolnge kumna ta ye tugusemba satinmba tumtingen le tane kila pile mayenaig. Imange nule parak pasambi tane tuku wamdus mayenu ta didika balena?

² Tane wam ndindo ndo sayap le isi. Tane Tukul Guwa tinaig ta ame wam mbolnge tinaig. Tane tukul pasa dubimba tinaig e? Kuga. Tane Kristus tuku pasa mayenu ismba son nga tinaig.

³ Tane Yesus son nga Tukul Guwa tuku sangri mbolnge tugu pilmba kitek mayok kinaig. Kile tangine sangrimbi manau kitek ta tuturmba Kuate am mbolnge tinreknu mayok kambim idusde e? Yoi. Tane nginngan mbal.

⁴ Tane manau kitek tugu pilmba wam sugo kangerkinaig ta kile ake kusrekam idusde e? i ... Tanjamba kuga. Wam ta alo sungo nak.

⁵ Tane tukul pasa dubide le Kuate wam ta tuku Tukul Guwa tinmba wam kitek sangrinu tane ngamuknge kile-mayokkate nga idusde e? i ... Tanjamba kuga. Tane Yesus Kristus tuku pasa ismba son ngade wam ta tuku nu tanate.

⁶ Tane Abraham tuku manau kangerap. Nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku sangri tomba tingina le Kuate nu Abraham tuku ngamunggal son ta kangermba nu tanjo tinreknu ngina.

⁷ Ata. Sine Kuate tuku sangri tomba tinga nu tuku son ngeg mbal sine Abraham tuku kinjo kame mineg.

⁸ Tane kasomok mbal Kuate tuku sangri tomba tinga nu tuku son ngade sulumba nu am mbolnge tinreknu mayok kinig wam ta kuyar pasa ande nu o buk te-mayokna. Kuate nu o buk Abraham tejenmba pasa mayenu sana.

Ne mbolnge ye kilke tugu nakmba mbolnge wam mayenu kamngit nga sana. *Mulum Pasa 12.3*

⁹ Nane Abraham tananj Kuate tuku sangri tomba tingade mbal Kuatenge nane Abraham ndonj wam mayenu ta ningit.

¹⁰ Nane afu nangine sangri tomba tinga tukul pasa dubide mbal nane pa tam tuku minig. Kuyar pasa ande ta tuku tejenmba sakate.

Ima nu Kuate tuku tukul pasa nakmba dubika ande kusremba dubi ndate ta nu pa tam tuku minit nga sakate. *Lo 27.26*

¹¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tango nane Kuate tuku sangri tomba tinga nu am mbolnge tinreknu mayok kinig mbal nanenge ndo abo nak minmba minamngaig ngate. *Habakuk 2.4*

Ta tuku ande nu tukul pasa dubimba tinreknu mayok kambim kumuñ kuga ta kuyar pasange tumsingit.

¹² Moses tuku tukul pasa ta sine son ngam tuku kuga. Sine ismba dubikam tuku ndo. Kuyar pasa ande tukul pasa tuku tejenmba sakate.

Ande nu tukul nakmba dubi mayewa ta nu abo nak minmba minamngat nga sakate. *Wok Pris 18.5*

¹³ Sine tukul pasa kumnemnge minmba Kuate tuku pa sungo tam tuku mingen ta Kristus nu sinenu nga pa sungo ta tina sulumba sine tuku muskil kile-tidinge singina. Wam ta tuku kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ail kazrai mbolnge minig mbal nane Kuate tuku pa sungo tam tuku minig nga sakate. *Lo 21.23*

¹⁴ Kristus nu tanjamba kumna le Abraham mbolnge Kuate nu kilke tugu nakmba mbolnge wam mayenu kamngit nga sakina ta te-mayokna. Kile Yesus Kristus mbolnge tane kasomok mbal nakmba wam mayenu ta tam kumuñ. Sine Kristus tuku kume tuku sangri tomba tingeg mbal

sine Kuate nu Tukul Guwa nuŋe mbal niŋgam tuku sakina ta teg.

Kuate nu o buk wam mayenu kam tuku Abraham sana

¹⁵ Tira kame, ye pasa satinŋit ta ye kile yaba pasa andembi tane tumtinŋamŋit. Tanŋo ande nu abo ŋak minmba ŋgumneŋga kumwa le afu nu tuku agaŋ ndende kilam tuku waŋe ande kuyarte. Nu pasa ta saŋgri pilemba nuŋe nyu pilit ta andeŋge pasa ta te-simba ko tuturam kumuŋ kuga.

¹⁶ Pasa saŋgrinu afu Kuate nu Abraham nuŋe mbuŋ ndoŋ kilam tuku sana ta nu Abraham tuku mbuŋ ŋakmba tuku sa ndana. Nu tanŋo ndindo tuku naŋe mbuŋ ŋga sana. Nu tuku mbuŋ ta Kristus.

¹⁷ Ye pasa satinŋit ta tugunu teŋenmba. Kuate nu Abraham ndoŋ nuŋe pasa ta katmba nuŋe nyumbi saŋgri pilemba. Tanjana le yar 430 kinaig le tukul pasa mayok kina ta tukul pasa ta Kuate nu o buk Abraham ndoŋ pasa katna ta te-simba kume seram kumuŋ kuga.

¹⁸ Sine Kuate tuku wam magenu kilam ŋga siŋgine saŋgrimbi tukul pasa dubimba kileg kande Kuate nu ake siŋgam sakina ta mbolŋge kile ndakeg kande. Kuate nu Abraham nuŋe wam magenu tambim saka sana sulumba ake tuna.

¹⁹ Kuate nu tukul pasa ŋgumneŋga te-mayokna ta tugunu teŋenmba. Tukul pasa prona le tanŋo nane naŋgine une maŋau kamusnaig. Tanjamba kamusmba minwaig le ma ma Abraham tuku mbuŋ prowamŋgat. Kuate nu pasa saŋgrinu Abraham sana ta nu tuku mbuŋ ndindo ta tambim tuku sana. Nu nuŋe eŋel kame kukulniŋgina le tukul pasa tumba ndeka Moses sanaig. Sanaig le nu ndek tanŋo pino saninŋina.

²⁰ Kuate nu wam magenu kam tuku sakina ta nu agaŋ inum kukul ndana. Kuga. Nu nuŋe mironŋ pasa saŋgrinu Abraham sana.

²¹ Wam ta sine ndanmba tum-sinŋit. Tukul maŋau le Kuate nu pasa saŋgrinu Abraham sana pasa ar ta nale kigrinŋa mine ndakade ŋga idusde e? Tanjamba kuga. Sine tukul pasa ande dubimba abo tugu minmba minam tuku teg kande sine tukul pasa ta mbolŋge Kuate am mbolŋge tinreknu mayok kineg kande.

²² Kuate tuku kuyar pasa tanŋo ŋakmba une tuku saŋgri kumnemŋge minmba pa tam tuku minig ŋga sakate. Ta tuku wam magenu Kuate nu tanŋo niŋgam tuku sakina ta sine Yesus Kristus tuku kume tuku saŋgri tomba tinŋa nu tuku son ŋgeg mbal ndo kileg.

²³ Kristus pro ndana le tukul pasa tanŋe sine ndalekanu tanjaŋ minna le ma ma Kristus mayok kina le sine nu tuku son ŋgigenŋ.

²⁴ Tukul pasa nu piro ŋak. Kristus nu pro ndana le tukul pasa tanŋe sine kulatkina. Nu prowa le sine nu tuku kume tuku saŋgri tomba tinŋa Kuate am mbolŋge tinreknu mayok kambim tuku tukul pasa nuŋe sine tuku une tumsinŋina.

²⁵ Kristus nu prona le sine nu tuku kume tuku saŋgri toweg le maŋau ande sine kulatkam tuku mine ndakate.

²⁶ Sine Kristus tuku son ŋgeg mbal sine ŋakmba Kuate tuku kiŋo kame mineg.

²⁷ Sine kule pisne tumba Kristus ndoŋ ulendika nu tuku maŋau te-pureg.

²⁸ Zu le kasomok, nyu ŋak le nyu kugatok, tanŋo le pino sine ŋakmba ulendika Kristus Yesus mbolŋge ndindo ndo mineg.

²⁹ Kristus nu Abraham tuku mbuŋ. Tane Kristus tuku mbal minig ta tane mata Abraham tuku mbuŋ minig. Kuate nu pasa mayenu Abraham sana ta tane kilam tuku minig.

4

¹ Ye yaba pasa ndui ta tuturmba satinŋamŋit. Kiŋo nu mam nuŋe

tuku ma tam tuku minit. Nu kiŋo fudiŋndo minit le taŋgo kisenŋe nu tuku agaŋ ndende ŋakmba kulatka minit. Kiŋo ta nu agaŋ ndende ta tuku miro ta nu nyu kugatok taŋaŋ minit.

² Kiŋo ta mam nuŋeŋe nu agaŋ ndende kilam tuku ait madina ta kumu ndaŋgate le afunŋe agaŋ ndende ta kiŋo turmba kulatka minig.

³ Taŋamba ndo Yesus nu pro ndana le sine kiŋo fonfon taŋaŋ mingeŋ sulumba kilke te tuku kila gisleknu ta kumnemŋe piro mbal taŋaŋ mingeŋ.

⁴ Ait kumuŋgina le Kuate nu nuŋe Kiŋo nuŋe kukulna le kilke te mbol prona. Kiŋo ta pino andeŋge te-pilna le nu Zu mbal tuku tukul pasa ta kumnemŋe minna.

⁵ Sine Kuate tuku kiŋo kame mayok kab ŋga nu sine tukul tuku saŋgri kumnemŋe mingeŋ ta paska muskil kile-tidiŋge siŋgina.

⁶ Sine Kuate tuku kiŋo kame mineg tukunu Kuate nu nuŋe Kiŋo tuku Guwa kukulte le nu sine tuku ŋgamuŋgal sinamŋe minmba yiŋe Mam ŋga Kuate wikate.

⁷ Kile sine nyu kugatok piro mbal taŋaŋ mine ndakeg. Sine Kuate tuku kiŋo kame mineg tukunu sine Mam Kuate tuku wam magenu kilam tuku mineg.

Paulus nu Galesia mbal tuku piti sunŋona

⁸ Tane buk Kuate gilai minnaig sulumba mbara afu kumnemŋe nane tuku piro mbal taŋaŋ ndalekanu taŋaŋ minnaig. Mbara ta tugusek mbara kuga.

⁹ Kile tane Kuate kila minig le Kuate mata tane kila minit ta ndaŋam saka tane maŋ luka yabri mbara kumnemŋe ndalekanu taŋaŋ minam idusde?

¹⁰ Tane wamdus saŋgrinu pilmba Zu mbal tuku tukul dubikade. Tane ki ait afu tambun afu yar afu ta kusem ŋga kurauka dubi magekade

sulumba maŋau tambi tinreknu mayok kambim idusde.

¹¹ Maŋau taŋge tane turtiŋge nda. Tane siŋka ye piti seryade. Ye buk tane ŋgamukŋge ake sinaŋ piro karenka saŋgri kusrewen.

¹² O tira kame, tane tukul tuku piti kusreka ye minet taŋaŋ mayok kape. Ye mata tukul pasa kusremba tane minig taŋaŋ tukul kugatok mayok kan. Ye buk tane tugumŋge minen ta tane ye mbolŋge mbar ande ke ndakinaig.

¹³ Ye guaze andeŋge ŋgailkina tukunu ye tane ndoŋ minmba pasa mayenu kukliwen le tane isnaig. Wam ta tane ŋakmba kila.

¹⁴ Ye guaze ten ta tuku tane ye ŋayo agaŋ taŋaŋ ye kasur ndayinaig. Tane ye kaŋeryumba enel ande ko Kristus kaŋgeranu taŋaŋ ye tinaig.

¹⁵ Ye tane ndoŋ minen ta tane ye tuku gare ŋak minnaig. Tane taŋgine am goniŋmba ye sam kumuŋ kande tane goniŋmba ye sinaig kande. Tane ye tuku gare sunŋo tinaig ta aniŋge pilnaig?

¹⁶ Ye tane yabri ndatiŋmba pasa tugusek ndo satiŋgen. Ta tuku tane ye kasuryade inde.

¹⁷ Kile tane mbal kise tuku pasa isig ta nane wam magenu tane mbolŋge ke likade ta nane wamdus mayenu tumba taŋa ndade. Tane ye pitaiyumba tane tuku wamdus nane mbolŋge ndo minwaig ŋga taŋade.

¹⁸ Nane afu wamdus mayenu tumba wam magenu tane mbolŋge ke likade ta maye. Ye ta tuku piti ndayate. Tane taŋamba afu mbolŋge gare taŋaŋ kamusmba minap. Ye tane ndoŋ nda mini ta mata taŋamba ndo kap.

¹⁹ Yiŋe kiŋo kame, ye ambonga wamdus piti sunŋo ŋak tane tugumŋge piroken le tane ŋgamuŋgal biye mbilmba Kristus tuku son ŋginaig. Kile ye wamdus piti ndui ta kamuset. Tane Kristus tuku maŋau te-purap le ye wamdus piti tet te ye kusreyuwa.

²⁰ Ye tane tuku wamdus fagka tane ndon minam tuku wamdus sunjo njak minet. Ye tane ndon mini sulumba yiye wamdus kumumbi kilemayokka satinjam tuku kamuset.

²¹ Tane tukul pasa dubiwam tuku wamdus njak minig mbal kuyar pasa nu sakate ta tane isap.

²² Kuyar pasa ta tejenmba minit. Abraham nu kiyo armba kilepatikina. Kiyo ande Sara tuku piro pino Hagarne te-pilna. Kiyo ande piyo nuje Saranje te-pilna.

²³ Sara tuku piro pino nu ngarosu sangri njak minmba kiyo te-pilna. Abraham piyo nuje nu ninjina ta Kuatenge nu sana ta kumumba nu kiyo te-pilna.

²⁴ Wam armba ta alo njak. Pino armba ta Kuate nu pasa armba katna tana. Kuate nu Sinai tabe mbolnje Moses ndon pasa katna ta Hagar tana. Pasa ta mbolnje mayok kinig mbal nane piro mbal minam tuku mayok kinig.

²⁵ Ta tuku Arabia pasambi nane Sinai tabe ta Hagar tabe ngade. Kile Yerusalem nu Hagar tana minit. Tumbran sunjo ta mbolok mbal nane tukul pasa kumnemnje minmba ndalekanu tana minig.

²⁶ Sine samba mbolnje Yerusalem kitek tuku mbal mineg ta tukul kumnemnje ndalekanu mine ndakeg. Sine Sara tuku kiyo kame tana mineg.

²⁷ Kuate tuku kuyar pasa wam ta tuku tejenmba sakate.

Pino ninjka kiyo kugatok minit ta ne gare-gareka mina.

Ne kiyo te-palmbim tuku rar kamusam tuku wamdus sunjokanu pilit ta ne gare sunjo tumba wi kuenjka.

Ne tuku kiyo kame tugeka sunjo nayowamngat.

Pino nu tango njak minit ta nu tuku kiyo kame linjamngat. *Aisaia 54.1*

Kuyar pasa nu tanamba sakate.

²⁸ Tira kame, Isak nu Kuate tuku pasa kumumba ina nujenje te-pilna.

Tanamba ndo nu sine kilam sakina ta sine kumumba nu tuku kiyo kame mayok kinig.

²⁹ Hagar nu ngarosu sangri njak minmba kiyo nuje te-pilna le Sara nu Kuatenge sakina ta kumumba kiyo te-pilna. Tukul Guwa nu sangri tuna le nu tana. Ngumnega Hagar tuku kiyo nu Isak kasurna. Tanamba ndo kile tukul pasa dubide mbal sine Kristus tuku mbal kasursingig.

³⁰ Kuate tuku kuyar pasa tejenmba sakate. Abraham nu kumwa le Hagar tuku kiyo nu mam nuje tuku agan ndende kilikat nga Sara nu tango nuje sana: Piro pino kiyo nuje ndon pitaika le nale kasom kuwaik ngina.

³¹ Tira kame, sine piro pino tuku kiyo kame ndalekanu tana mine ndakeg. Sine Sara tuku kiyo kame mineg.

5

Sine Kristus tuku mbal ndalekanu tana mine ndakube

¹ Sine ndalekanu mine ndakube nga Kristus nu sine muskil kiletidenge singina. Ta tuku manau andenge man tane ndale ndakam tuku wamdus sangrinu palpe.

² Tane ise tiwap. Ye Paulus yenje pasa te satinjamngit. Tane tinjeknu mayok kambim idusmba ngaro pikap ta Yesus Kristus nu tane turtinge nda.

³ Ye riron pasa buk satinjen ta man lato satinjamngit. Ande nu ngaro pikam idusmba kande nu tukul njakmba dubikuwa.

⁴ Tane tukul pasa dubika ta mbolnje Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kambim tuku idusde mbal tane Kristus ndon purkade. Kuate nu ake sinan tane make patikate wam ta tane ngumnede.

⁵ Sine tana ndaweg. Sine Kristus tuku son ngeg mbal Tukul Guwanje sangri singit le sine Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kambim tuku tairnga mineg.

⁶ Sine Kristus Yesus tuku mbal ngaro pikeg e ko ngaro pike ndakeg ta alo kugatok. Sine nu tuku kume tuku

sanjri tomba tingeg sulumba kume pur manau te-mayokey ta alo njak.

⁷ O Galesia mbal, tane ambonga pasa tugusek dubi mayenaig ta imange tane pasa tugusek ta dubi ndawam tuku ndin tukulmba peutingina?

⁸ Kuate nu nunge mbal mayok kambim tuku tane wikina ta nunge tane tuku wamdus didika ndin tukul ndana.

⁹ Tane kuraukap. Yis fudinndo plaua sinamnge pileg le plaua njakmba ulmba silite nga sakeg ta

¹⁰ Sunjo nu ye ngamunggal mukuk sate le ye tane tuku wamdus piti ndayate. Tane ye tuku pasa te ismba dubiwamnggaig ta ye kila. Tange ima nu tane nginngan sertingig ta nu piya njayonu tamngat.

¹¹ Tira kame, ye Kristus tuku mbal ngaro pikam tuku manau ta kam tuku satinjet kande Zu mbal nane ye piti ser ndayade kande. Yesus Kristus nu sine tinjeknu mayok kube nga nu ail kazrai mbolnge kumna. Ngaro pike manau tane turtingam kumun kuga. Ye tanjamba kukliwet ta Zu mbal Yesus nu ail kazrai mbolnge kumna pasa ta pitaide.

¹² Nane afu tane nginngan sertimba ngaro pikam tuku satinngig mbal nane nangine mal turmba pikwaig ta maye.

¹³ Tira kame, tane tukul pasange ndalekanu mine ndakap nga Kuate nu tane wikina ta sine tukul kugatok nga tangine wamdus dubimba fare fare li ndakap. Tane tukul kitek dubimba kume pur manau mbolnge tangine tangine munju turkap.

¹⁴ Kuate tuku kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Tane tangine ngarosu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap nga sakate. *Wok*

Pris 19.18

Tane tanjamba kap ta tane tukul pasa njakmba kumuwannggaig.

¹⁵ Tane riron mayewap. Tane age tanan munju kasurka wamdus kagli

firkap ta tane tangine tangine munju ngaigo siglika purkamnggaig.

Tukul Guwa le ngarosu tuku manau

¹⁶ Ye tane man satinngamngit. Tane Tukul Guwa tuku wamdus ndo dubika minap. Tangine ngarosu tuku nzali dubi ndakap.

¹⁷ Ngarosu tuku nzalinge Tukul Guwa tuku nzali te-ibenam bafute le Tukul Guwa tuku nzalinge ngarosu tuku nzali te-ibenam bafute. Nale munju ngueu njak minik. Ta tuku sine wam afu kam iduseg ta kam kumun kuga.

¹⁸ Tane Tukul Guwa tuku wamdus dubide sulumba tukul pasa kum-nemnge mine ndakade.

¹⁹ Wam kame ngarosu tuku nzali mbolnge mayok kinig ta sine njakmba kila. Wam kame ta tenenmba. Fare fare pino tango ndon unekade. Wamdus kutur pilig. Kiko kugatok nzali ngail ndakade.

²⁰ Yabri mbara mbarinngig. Tango makede. Afu kasurnngig. Afu ndon kualeyaukade. Afu tuku mine mayenu ta tam tuku am kikon tingade. Gubra tade. Ye ye ngade. Munju tetkade.

²¹ Afu tuku agan ndende kilam tuku piriride. Kule kamenu nyumba nginngankade. Manjurka maim maim manau te-mayokde. Wam ngaigonu njakmba tanan ta ngarosu tuku nzali. Ye buk riron pasa sanjrinu satinngan ta kile man lato satinngamngit. Nane tanjamba kade mbal ta Kuate tuku gageu mayok ka nu ndon mine nda.

²² Wam kame Tukul Guwa tuku nzali mbolnge mayok kinig ta tenenmba. Kume pur manau, gare manau, ngamunggal mukuk manau, mape manau, wamdus bafuk manau, rangun mayenu, wam magenu kumumbi kam tuku manau, ngan manau, ngarosu tuku nzali te-ibenam tuku manau.

²³ Tukul Guwa nu sine ndon minit le tanjamba alonu kile-mayokkeg. Sine tanjaweg ta tukul pasa ande sine kilmba pasa mbolnge patikam tuku mine ndakate.

24 Sine Yesus Kristus tuku mbal singine ngarosu tuku nzali ngaigonu njakmba kilmba ail kazrai mbolnge dannga kume serningigen.

25 Sine kitek mayok ka Tukul Guwa njak mineg ta sine nu tuku wamdus ndo dubibe.

26 Sine singine ngarosu payam ndakube. Singine singine tira tuku wamdus nduase ndabe. Tira afu tuku mine manjau tuku am kikonj ti ndangube.

6

Sine singine singine tira tuku piti ku-grakube

1 Tira kame, tangine tango ande mbarmba ndekuwa ndeta tane afu Tukul Guwa tuku sangri njak minig ta tane ngan manjambi nu te-tiwap. Tane kurau mayewap. Satan nu tane mata tagotinguwa le ndekubekaig.

2 Tane tangine tangine tira tuku piti kugrakap ta tane Kristus tuku tukul njakmba kumuwanngaig.

3 Tango ima nu ye mayenu nga iduste ta nuje wamdusnge nu yabrite. Nu ake tango ndo.

4 Sine afu tuku mine kanjerka singine mine pilenga payam ndakube. Sine yimyam singine mironj manjau kanjerka pileninje.

5 Sine njakmba ndui ndui singine piti kugrakamngig.

6 Tango ande nu Kuate tuku pasa mayenu kuklimba tane tumtingit ta tangine aganj ndendemi nu turap.

7 Tane kuraukap. Tane Kuate tuku nzali pitaimba sine pa te nda nga idusap ta tane wamdus mbarbekaig. Tango nu aganj tumunu ngukate ta nu alonu ndui ta ndo kilit.

8 Ne ngarosu tuku nzali dubiwa ta ne ngarosu tuku nzali alonu tumba ngisikamngat. Ne Tukul Guwa tuku wamdus dubiwa ta ne Tukul Guwa tuku alonu tumba Kuate ndonj abo njak minmba minamngat.

9 Sine wam magenu kam tuku kanyum ndasinguwa. Sine wamdus sangrinu pilmba wam magenu

kumba minbe le ma ma ait kumunguwa le alonu kilamngig.

10 Afu mbolnge wam magenu kam tuku ait prode ta sine kusre ndakube. Yesus tuku son ngade mbal singine tira minig ta sine nane tur magekube.

Rironj pasa le nyaro pasa

11 Tane kanjerap. Ye yije waimbi wane te mbolnge kuyar sugokanu kuyaret.

12 Zu tango afu sangri tinga tane ngaro pikam satimgig ta nane nangine mbal am mbolnge nyu sugo tam tuku tanjade. Nane sine Kristus nu ail kazrai mbolnge kumna wam ta ndo te-mayokbe ta singine mbalnge piti sersinbekaig nga nane kuru-kuruka ngaro pikam tuku wam turmba te-mayokde.

13 Ata. Ngaro pikig mbal ta nane tukul njakmba dubi ndakade. Tane ngaro pikam tuku satimgig ta tane ngarosu pikap le nangine ngaro payamkam tuku tanjade.

14 Ye wam ande tuku payam ndaket. Yesus Kristus nu ail kazrai mbolnge kumna wam ta tuku ndo ye payamket. Tanjamba kilke te tuku wam kame ye am mbolnge kumaknu tananj minig le ye idus ndaninget. Ye mata kilke te tuku manjau dubide mbal am mbolnge kumaknu tananj minet le nane ye idus ndayade.

15 Tango nu ngaro pikit e ko nda pikit ta alo kugatok. Nu Tukul Guwa mbolnge kitek mayok kinit ta ndo alo njak.

16 Nane wam ta son nga dubide mbal Kuate nu nane ngamunggal wamdus bul serninmba nu nuje mbal njakmba mbolnge tanjawa. Son.

17 Ye Yesus tuku piro tango minet. Yije ngarosu mbolnge katyinaig tuku nzilal wam ta kilimok te-mayokte. Ta tuku ande nu manj ye tuku nyu njayo sili ndawa.

18 Tira kame, singine Sunjo Yesus Kristus nu tane ake sinanj make patikuwa.

Son.

EFESUS

Efesus mbal tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 32 kinaig le Paulus nu Romŋge muli wandek sinamŋge minmba Efesus mbal tuku waŋe te kuyarna sulumba nane teŋenmba saningina: Yesus nu Moses tuku tukul ŋakmba kile-sika nuŋe ŋgarosumbi Zu mbal kasomok mbal ulendimba tanjo kitek ndindo te-mayokna.

¹ Tane Kuate tuku mbal Efesusŋge minmba Kristus Yesus dubi mayede ta tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus Kuatenŋge madiyina le Yesus tuku aposel minet yeŋge tane ndoŋ pasatam prowet.

² Singine Mam Kuate, Sunjo Yesus Kristus nale ake sinaŋ tane make patika ŋgamuŋgal wamdus bul ser-tiŋguwaik. Son.

Kuate nu sine mbolŋge wam magenu kina

³ Singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dungube. Sine Kristus ndoŋ ulendikeg le Kuate nu samba mbolok wam magenu ŋakmba Tukul Guwa mbolŋge singit le gare sunjo ŋak mineg.

⁴ Kuate nu kilke te te-mayok ndana sulumba nu Kristus mbolŋge sine kilam tuku madisingina. Sine nu tuku mbal purfen nu mbar kugatok nu am mbolŋge tiŋgam tuku nu tanjana.

⁵ Nu sine tuku kume purmba Kristus mbolŋge nuŋe kiŋo kame mayok kambim tuku idusna. Nu nuŋe ranjun mayenu manau ta dubimba wamdus ta tina.

⁶ Sine nu tuku nyu sunjo ta te-dungube ŋga nu nuŋe wam mayenu ta te-mayokmba nuŋe Kiŋo nuŋe tuku kume purna ta nu mbolŋge sine ake sinaŋ make patikina.

⁷ Nu sine make patikate manau ta fudiŋdo kuga. Wam ta sunjo ŋayo. Nuŋe Kiŋo nuŋe tuku kume mbolŋge

nu sine tuku mbar saukina sulumba sine tuku muskil kile-tidingina.

⁸ Nu lato lato sine make patika wamdus kila magenu singit le

⁹ nuŋe wamdus buk kuirok minna ta kila pile mayeweg. Kuate nu o buk nuŋe ranjun mayenu manau ta dubimba wamdus tina ta teŋenmba.

¹⁰ Ngumnenŋga ait kumuŋguwa le nu samba kilke agaŋ ndende ŋakmba kilmba Kristus kumnemŋge patikuwa le nanŋine ma mbolŋge minwaig le Kristus nu gabat sunjo minamŋgat.

¹¹ Kuate nu wamdus tumba tanjamba wam mayok kuwaig ŋga sakate ta kumumba mayok kinig. Nu o buk wamdus ande tumba Kristus mbolŋge sine kilam tuku madisingina ta kile sine kilit.

¹² Kristus nu sine muskil kile-tidinguwa ŋga ambonŋa sine Zu son ngigen mbal sine singine mine ŋakmba mbolŋge Kuate tuku nyu sunjo ta te-dungube ŋga nu sine madisingina.

¹³ Kristus nu tanŋine muskil kile-tidinge tiŋgina ta tane pasa mayenu tugusek ta ismba tane Kristus tuku son nginaig. Tanjanaig le nu tane kasomok mbal mata yiŋe mbal ŋga Tukul Guwa tiŋmba sanŋatingina. Nu o buk nuŋe mbal Tukul Guwa ningam tuku sakina.

¹⁴ Sine Tukul Guwa ŋak mineg tukunu sine Kuate tuku wam magenu kilamŋgig. Nu ŋak minbe le ma ma Kuate nu sine tuku muskil kile-tidinge singamŋgat. Nu tanjawa le sine nu tuku nyu sunjo ta te-dungamŋgig.

Paulus nu Efesus mbal tuku Kuate yabaŋna

¹⁵ Ye wam kame sakit ta ŋakmba idusniŋmba tane Sunjo Yesus tuku kume tuku sanŋri tomba tiŋga Kuate tuku mbal ŋakmba tuku kume purde ta ye ismba ye mara mara Kuate gare pasa tuwet.

¹⁶ Ye nu yabaŋet ta ye tane gilai ndaŋget.

¹⁷ Singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mbara nu agaŋ ndende ŋakmba tuku gabat sunjo. Nu tane nuŋe Guwa

tinguwa le nu wamdus kila mayenu tumtinguwa le tane Kuate kila pile mayewap nga ye yabanjet.

¹⁸ Nunje tane wamdus kilnatinguwa le Kuate nu tane wikina le nu tairnga minig ta tugunu kila pile mayewap.

¹⁹ Nu tane nunje mbal minam tuku kilit ta wam sugo pasa njak tane tuku minig ta kila palpe sulumba sine Kristus tuku son ngeg mbal sanjri sunjo mara mara sine tam tuku minit ta tane katese mayewap nga ye yabanjet.

²⁰ Sanjri ndui tambu Kuatenje Kristus kumna le te-timba tumba samba mbolnje nunje ndinam kumamnje pilna le minit.

²¹ Nu sugo sugo njakmba liniymba o mbolnje minmba nyu sugo sugo kilke te mbolnje kilke kitek mbolnje ta njakmba liniymba nu mbolnje minmba minamngat.

²² Kuate nu aganj ndende njakmba nu kumnemnje patikina sulumba nunje kuasmbi tuku gabat sunjo minwa nga nu pilna.

²³ Kuate tuku kuasmbi ta Kristus tuku ngarusu. Nunje ngarusu mbolnje nunje nyu sunjoka mayok ka nu kumumbi minit le aganj ndende njakmba nu mbolnje kumumbi mine likade.

2

Sine Kristus mbolnje abo kitek tigenj

¹ Tane buk wam najgonu ke lika Kuate maskenje minmba kumaknu minnaig.

² Tane kilke te tuku manau najgonu dubika guwa najgonu tuku gabat sunjo kumnemnje minnaig. Nu kile Kuate tuku pasa pitaide mbal sinamnje piroka minit.

³ Sine njakmba buk nane tananj minmba singine wamdus ta ndo dubika nzali najgonu ke lika mingenj. Sine tanjo njakmba ndonj Kuate tuku pa tam tuku mingenj.

⁴ Kuate tuku mape manau sunjokanu. Nu sine tuku sunjomba kume purmba

⁵ sine une manau mbolnje kumaknu mingenj le Kristus nu kumna le te-tina ta sine nu ndonj kile-tidingina. Nu ake sinanj sine make patika muskil kile-tidingina.

⁶ Nu Kristus te-dunga sine nu ndonj ulendikeg wam ta mbolnje nu sine turmba kile-dunga ka samba mbolnje nu ndonj patikina le mineg.

⁷ Ait prowe likamngaig ta njakmba mbolnje Kuate nu sine ake sinanj make patikate wam sunjo ta kilimok mayok kuwa nga nunje ranjun mayenu Kristus Yesus mbolnje singina.

⁸ Kuate nu tane ake sinanj make patika tane muskil kile-tidingate ta tanjine piro mbolnje kuga. Kuatenje piya kugatok tingit.

⁹ Tango ngarusu payamkubekaig nga nanjine piro mbolnje nu ninje ndakate.

¹⁰ Sine Kuate tuku wai kuyar mineg. Nu Kristus Yesus mbolnje sine wam magenu ke likam tuku nu sine abo kitek singina. Nu o buk sine tanjamba minbe nga idusna.

Sine Kristus mbolnje kuasmbi ndindo mineg

¹¹ Tane Zu ndare mbolnje mayok nda kinaig ta tane gilai ndangap. Sine Zu tanjo Kuate tuku mbal nga ngaro pikeg tuku mbal ngeg. Sine buk tane kasomnje minmba ngaro pike ndakade tuku mbal ngigenj.

¹² Ait ta mbolnje tane Kristus gilai minmba sine Israel Kuatenje madisingina mbal kasomnje minnaig le Kuate nu wam afu kam tuku Israel saningina ta tane nda isnaig. Tane Kuate gilai minmba muskil te-tiwam tuku wam katese ndanaig. Tane tanjine piti ambokok ta gilai ndangap.

¹³ Tane buk Kuate maskenje minnaig ta kile tane Kristus ndonj ulendika nu tuku ndare mbolnje Kuate tugumnje minig.

¹⁴ Nu sile tuma ulendisikam tuku tanjo. Sile Zu mbal kasomok mbal ngueu minkenj wam ta nu te-simba sile ulendisikina.

15 Nu Moses tuku tukul njakmba kile-sika nuŋe njarosumbi Zu mbal kasomok mbal kilmba tanjo kitek ndindo te-mayokna le sile wamdus mukuk minek.

16 Nu ail kazrai mbolŋge kumna sulumba nŋueu maŋau kume sermba sile mbal ar te ndindo te-mayokmba Kuate ndoŋ tumana.

17 Nu pro sine Kuate tugumŋge mingenj mbal tane kasomŋge minnaig mbal nu sile nŋamukŋge pasa mayenu kuklimba Kuate nu wamdus mukuk sile ndoŋ minam tuku ndin tumsikina.

18 Sile kuasmbi ar te nu mbolŋge Tukul Guwa ndindo njak minmba kile sile Mam Kuate tugum kambim kumuŋ.

19 Ta tuku kile tane kasomok mbal rawe tanjo mine ndakade. Kuga. Tane sine ndoŋ Kuate tuku mbal mineg. Sine njakmba nu tuku wande tuma mbal mineg.

20 Aposel kame tuan tanjo kame nane wande ta tugu pilnaig le tane nane mbolŋge tuturde. Kristus Yesus nu wande ta tuku ndame sunjo.

21 Nu mbolŋge wande alonu njakmba ulendikade sulumba sanjri tinja Kuate nuŋe minam tuku wande sunjo mayok kinit.

22 Tane Kristus ndoŋ ulendikade ta tane mata Kuate tuku wande. Nu wande ta sinamŋge nuŋe Guwa pilit ta nu minit.

3

Kuateŋge Paulus kasomok mbal tuku piro tanjo madina

1 Ye Paulus tane kasomok mbal mata Kuate tuku wande minig nja saket tukunu ye muli wandekŋge minet.

2 Kuate nu tanjo ake sinanj make patikate wam ta tane kasomok mbal kila palpe nja piro te ye wai mbolŋge pilna ta tane buk isnaig.

3 Kuate nu nuŋe wamdus kuirok minna ta te-mayokmba tumyina. Ye buk ta tuku fudinmba tane tuku kuyarit.

4 Tane pasa ta burka ye wam tugusek Kristus tuku katese mayewet ta kila palmbimnŋaig.

5 Wam kuirok ta buk tanjo nane ise ndakinaig. Kile Tukul Guwanje te-mayokmba Kuate tuku aposel le tuan tanjo kame tumsingit.

6 Wam kuirok ta tenjenmba. Tane kasomok mbal mata Kristus tuku pasa mayenu ismba son nŋgade sulumba tane Israel mbal ndoŋ Kuate tuku kinjo kame mayok ka kuasmbi ndindo minig. Kuate nu Kristus Yesus mbolŋge wam mayenu nane mbolŋge kamŋgit nŋina ta tane nane ndoŋ tam tuku minig.

7 Kuate nu nuŋe sanjri te-mayokmba ye ake sinanj make pilmba Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku ye madiyina.

8 Ye Paulus Kuate tuku mbal nŋamukŋge ye nyu kugatok ta Kuate nu ye make pilna. Sine Kristus mbolŋge wam sugo kileg ta ye kasomok mbal nŋamukŋge kukliwam tuku nu tanjamba ye make pilna.

9 Ye tanjawet tukunu Kuate tuku wamdus buk kuirok minna ta alonu mayok kinit le tane kila pilig. Kuate nu aganj ndende njakmba kilemayokkina ta nu o buk wam ta kam tuku idusmba nuŋe mironj kila minna ta

10 kile mayok kinit le samba mbolŋge guwa sugo sugo nane Kuate tuku wamdus kila ta tuku alonu Kristus tuku kuasmbi mbolŋge kanjerka ta wam sugo nŋade.

11 Kuate nu tugu mbolŋge wam ta kam idusmba minna sulumba kile sinjine Sunjo Kristus Yesus mbolŋge te-mayokte.

12 Sine nu tuku kume tuku sanjri tomba tinja nu mbolŋge sine kuru kuru kugatok nŋamunjal mukuk Kuate tugum kinig.

13 Ye tanenu nja piti kanjeret te tane ta tuku wamdus sanjri kusre ndawap.

Kristus tuku kume pur maŋau sunjo

14 Ta tuku ye dagol tidronga Mam Kuate tuku nyu te-dunget.

15 Kuate nu sine nakmba tuku Mam Sungo minit. Samba mbolnge kilke mbolnge ina mam ngeg ta Kuate nu tugu.

16 Nu purfen nu sangri sungo nak ta nu nuje Guwa tingwa le nu tane tuku ngamungal sangri piletinguwa nga ye nu yabanget.

17 Tane Kristus nu kumu nga son ngap le nu tane tuku ngamungal sinamnge minwa le tane kume pur manau mbolnge sangri tingamngaig.

18-19 Tane tanamba minap sulumba tane Kuate tuku mbal nakmba ndon Kristus tuku kume pur wam ta katese mayewamngaig. Nu tuku kume pur manau ta sungokanu o mbolnge. Ande nu tuku kume pur manau sungo ta kila pile suluwam kumu kuga. Tane lato lato kila palpe ta tane Kuate tuku manau nakmba te-puramngaig. Ye tanenu nga tanamba Kuate yabanget.

20 Sine wam sugo afu kilam tuku wamdus sungo nak minmba Kuate yabaneg ta nu tuku sangri sine mbolnge pirokate tukunu nu wam ta linimba nu wam sugo pasa nak singam kumu.

21 Sine Kuate tuku kuasmbi Kristus Yesus ndon Kuate tuku nyu sungo ta te-dunga minmba minbe. Son.

4

Sine Kristus mbolnge kuasmbi ndindo mineg

1 Ye Sungo tuku piro tango ye muli wandek sinamnge minet te ye tane sarsartinget. Kuate nu tane wikina wam ta te-mayokmba mine mayenu mbolnge minap.

2 Tane tanjine nyu te-ibenmba ngan manau nak minap sulumba ande tuku pitik gubra te ndakap. Tane kume pur manau dubimba afu nane manau kise dubide ta tala ndaningap.

3 Tukul Guwa mbolnge tane wamdus ulendi minig. Tane manau ta pur ndakuwa nga wamdus mukuk manau minam tuku wamdus sangrinu palpe.

4 Sine Tukul Guwa ndindo nak minmba ngarusu ndindo ndo mineg. Kuate nu sine wam ndindo tairnga minam tuku wikina.

5 Sine tuku Sungo ndindo. Ngamungal son ndindo. Sine kule pisne ndindo teg.

6 Sine tuku Mbara ndindo. Nu sine nakmba tuku Mam ndindo minit. Nu sine nakmba kulatka sine nakmba mbolnge pirokate. Nu sine nakmba tuku ngamungal sinamnge minit.

7 Kristus nu nuje wamdus dubimba sine nduik nduik nakmba mbolnge sangri yimyam singina.

8 Kuyar pasa ande ta tuku tenenmba sakate.

Nu mulin kilanu mbal kilmba samba mbol ambe kina. Ambenje nuje wam kame magenu tango kame ningina nga sakate.

Mune 68.18

9 Kuyar pasa ta nu mbol ambe kina nga sakate ta tugunu tenenmba. Nu ambonga kilke te o sinam nzi kina sulumba nu man luka samba mbol kina.

10 Ande nu ndekina ta nu samba mbol ambe kumba man tuturmba o mbol ambe kina le kile agan ndende nakmba nu kumnemnge minig.

11 Nu sine afu aposel pirokam tuku sangri singina sulumba afu Tukul Guwa tugumnge pasa ismba kilemayokkam tuku piro singina. Afu lika pasa mayenu kukliwam tuku, afu Kuate tuku mbal kulatkam tuku, afu nuje pasa kukliwam tuku tanamba tanamba sangri yimyam singina.

12 Sine Kuate tuku mbal pirokube le Kristus tuku ngarusu sungoka sangri tingwa nga nu tanana.

13 Sine tanamba minbe ma ma ngamungal son sangrinu kumu kumu mayok ka Kuate tuku Kinjo kila pile mayebe sulumba ka ka sugoka sine Kristus minit tanan mayok kangig.

14 Tanamba mayok kab ta sine kinjo kame tanan mine ndaka tum pasa kise kise tango nanjine yabri wamdus kilambi tugusek pasa tanan kilemayokkuwaig ta ismba bubre tinga

yu tongel tingate tanaŋ wamdus kine inume nda.

¹⁵ Sine tango ŋakmba idusniŋmba tugusek maŋau ndo dubibe sulumba wam ŋakmba mbolŋge siŋgine Gabat Kristus ndoŋ ulendikube.

¹⁶ Sine Kristus tuku ŋgarosu mineg. Nu nuŋe ŋgarosu kulatka saŋgri tuwit le nuŋe ŋgarosu ŋakmba ulendika mine mayede. Nane naŋgine piro yimyam tugusemba kuwaig ta ŋgarosu suŋgoka kume pur maŋau ŋak minmba saŋgri tingamŋgat.

Sine Kristus mbolŋge mine maŋau kitek ŋak

¹⁷ Ye pasa te Suŋgo tuku nyu mbolŋge satingamŋgit ta tane ise mayewap. Kile tane Kuate dubi ndade mbal tanaŋ li ndakap. Nane naŋgine wamdus wam alo kugatok mbolŋge patikade le

¹⁸ ma make suŋgo sinamŋge minig. Nane ŋgamuŋgal kareŋnu pilmba wamdus kugatok tanaŋ minmba Kuate nu maŋau kitek tango niŋgit ta nane gilai minig.

¹⁹ Nane maŋau ŋaigonu kumba kiko kugatok minig. Nane naŋgine nzali ŋgail ndaka une maŋau kumba kutur maŋau ŋakmba kam tuku piriride.

²⁰ i ... Tane taŋamba Kristus tuku kila pile ndakinaig.

²¹ Afuŋge tane Yesus tuku pasa kuklimba tumtinginaig le ismba nu tuku tugusek wam kila pilnaig.

²² Tane kila pilnaig taŋamba taŋgine wamdus ambokok tamba maŋau ŋaigonu dubikinaig ta kusrekap. Taŋgine wamdus ambokok taŋge tane ŋaigo siglike dirna.

²³ Tane wamdus kitek ŋak minmba

²⁴ Kuate tuku maŋau te-purap sulumba tugusek maŋau ndo dubimba mine mayenu mbolŋge minap.

²⁵ Tane tango kitek minmba yabri pasa sa ndakap. Sine ŋakmba Kristus tuku ŋgarosu inumnu mineg tukunu tira ndoŋ siŋka pasa ndo sakap.

²⁶ Tane gubra tap sulumba gubra ta dubimba une ke ndakap. Tane ki

mbol gubra tumba gubra ta ŋak kinye ndakap.

²⁷ Satan pirokam tuku ndin wakei ndawap.

²⁸ Ande nu agaŋ ndende kuayarte ta nu maŋau ta kusrewa. Nu afu agaŋ ndende denkanu minig ta turkam tuku piro kareŋkuwa.

²⁹ Tane pasa ŋaigonu sa ndakap. Pasa magenu ta ndo sakap le nane afu wamdus piti ŋak minig ta pasa ta ismba saŋgri pileninguwa.

³⁰ Kuate tuku Tukul Guwa piti ser ndawap. Kuate nu tane tuku muskil kile-tidingam saka Tukul Guwa tiŋmba saŋgatiŋgina.

³¹ Wamdus ŋgueu ŋak, gubra maŋau, miŋge fetka kualeyau maŋau, waŋe pasa ta ŋakmba kusrekap.

³² Tane taŋgine taŋgine muŋgu sina ŋak minap sulumba muŋgu turkap. Kuate nu Kristus mbolŋge tane tuku une sauka gilaingina taŋamba ndo taŋgine taŋgine mbolŋge mbarde ta mata gilaingap.

5

Sine mafey minbe

¹ Tane Kuate tuku kiŋo kame nu tane tuku suŋgomba kume purte. Tane nu tuku maŋau ta te-purap.

² Kristus nu sine tuku kume purmba sinenu ŋga nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna le atrau agaŋ mundur mayenu tanaŋ Kuate tugum ambe kina. Tane taŋamba ndo kume pur maŋau mbolŋge minap.

³ Tane Kuate tuku mbal minig tukunu fare fare tango pino ndoŋ une maŋau, wamdus kutur maŋau, agaŋ ndende kilam tuku piriride maŋau ta ŋakmba tane ŋgamukŋge mayok nda kuwaig.

⁴ Tane bukla pasa fare pasa fulain pasa ŋaigonu sa ndakap. Taŋgine miŋge ta Kuate gare pasa tumba minap.

⁵ Tane pasa te kila pile mayewap. Fare fare tango pino ndoŋ unekade mbal, wamdus kutur ŋak mbal, agaŋ ndende kilam tuku piriride mbal nane Kuate le Kristus kulatkade

ma mbol kine nda. Ande nu agan ndende kilam tuku piririte ta nu Kuate idus ndamba nuŋe wamdus ta agan ndende ta mbolŋge ndo minit.

⁶ Tane rironŋkap. Afunŋe nanŋine yabri pasa tambi tane mbar kame ta ke likap ŋga tane didikubekaig. Kuate tuku pasa pitaimba mbar taŋaŋ kade mbal Kuate tuku gubra nane mbolŋge minit.

⁷ Ta tuku tane nane ndoŋ ulendi ndakap.

⁸ Tane buk ma make tuku mbal minnaig. Kile tane Sunŋo ndoŋ ulendika tane mafenŋ tuku mbal minig. Tane mafenŋ tuku mbal minig taŋamba bulu mbolŋge likap.

⁹ Bulu mbolŋge likade mbal nane wam magenu tinreknu tugusek kile-mayokkade.

¹⁰ Wam ŋakmba pilenŋa Sunŋo nu nzalite wam ta ndo kap.

¹¹ Tane ma make tuku wam alo kugatok ta kasomŋge minmba taŋine mine mayenu tambi nane tuku mbar kile-mayokkap.

¹² Nane kuirka maŋau ŋaigonu kade ta tane ismba taŋine taŋine kubemba ise ndakap.

¹³ Wam kame ta bulunŋe kilŋaniŋgit ta tugunu kilimok mayok kinig. Mayok kinig sulumba bulu mbolŋge minig.

¹⁴ Ta tuku ande nu teŋenmba sakate.

Kinymba minit taŋo ne aboŋga.

Nane kumaknu maŋau kusrewa le Kristus nu ne kilŋanuwa ŋga sakate.

¹⁵ Tane kurau mayemba li mayenu mbolŋge minap. Tane wamdus kugatok mine ndaka wamdus kila mayenu ŋak minap.

¹⁶ Ait te ŋayo ait tukunu ait afu wam magenu ke likam tuku prode ta ake kusre ndakap.

¹⁷ Tane wamdus kugatok taŋaŋ mine ndaka Sunŋo tuku nzali kila palpe.

¹⁸ Tane kule kamenu nyumba ŋginŋanka maim maim maŋau ke ndakap. Taŋine ŋgamunŋal palpe le Tukul Guwa sinam kuwa le

¹⁹ David tuku mune, mune afu magenu, Tukul Guwa tuku mune ta ŋakmba taŋine taŋine munŋu mune-munekap. Munŋu mune-muneka wamdus sinamŋe Sunŋo tuku nyu te-dunŋap.

²⁰ Tane mara mara sinŋine Sunŋo Yesus Kristus idusmba wam ŋakmba tuku Mam Kuate gare pasa tape.

Munŋu kilnaig mbal tuku pasa

²¹ Kristus nu sine tuku Sunŋo ŋga tane taŋine taŋine pasa ismba kumnemŋge minap.

²² Pino kame, tane Sunŋo tuku minŋe kumnemŋge minig taŋamba ndo taŋine taŋo kumnemŋge minap.

²³ Kristus nu nuŋe kuasmbi tuku gabat minit. Taŋamba ndo taŋo kat taŋine tane tuku gabat minig. Kristus tuku kuasmbi ta nu tuku ŋgarosu. Nuŋe ŋgarosu ta nu muskil kile-tidinŋina.

²⁴ Kristus tuku kuasmbi nane nu kumnemŋge minig taŋamba ndo pino kame tane wam ŋakmba mbolŋge taŋine taŋo kumnemŋge minap.

²⁵ Taŋo kame, Kristus nu nuŋe kuasmbi tuku sunŋomba kume purmba nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna taŋamba ndo tane taŋine pino tuku sunŋomba kume purkap.

²⁶ Kulembi ŋgaro minyanŋade taŋaŋ nu nuŋe pasambi nane Kuate tuku mbal purfenŋnu kile-mayokkina.

²⁷ Nuŋe kuasmbi ta mbar kugatok purfenŋnu maditaknu nu ndoŋ minwaig ŋga nu kumna.

²⁸ Taŋamba ndo taŋo kame taŋine ŋgarosu tuku kume purde taŋamba taŋine pino tuku kume purkap. Ne nane pino tuku kume purte ta ne nane ŋgarosu tuku turmba taŋate.

²⁹⁻³⁰ Taŋo nu nuŋe ŋgarosu kasur ndate. Kuga. Nu nuŋe ŋgarosu kulat mayemba sanŋri pilete. Taŋamba ndo sine Kristus tuku ŋgarosu inum inumnu mineg tukunu nu sine nuŋe kuasmbi kulat mayete.

³¹ Kuyar pasa teŋenmba sakate.

Tango nu ina mam nuŋe kusreka piyo nuŋe ndoŋ muŋgu kile-denŋa minwaik. Nale ŋgarosu ndindo mayok kanŋaik ŋga sakate. *Mulum Pasa 2.24*

³² Kuyar pasa te alonu sunŋo kuirok minit le kamuset ta teŋenmba. Kristus nu nuŋe kuasmbi ndoŋ tuku sakate.

³³ Pasa ta tane muŋgu kilig wam ta tuku mata sakate. Ta tuku tango kame, tane tanŋine ŋgarosu tuku kume purde taŋamba ndo tanŋine pino tuku kume purkap. Pino kame, tane tanŋine tango tuku nyu idusniŋmba nane kumnemŋe minap.

6

Ina mam le kiŋo kame tuku pasa

¹ Kiŋo kame, tane Kuate tuku nzali dubimba ina mam kumnemŋe minap. Maŋau ta tiŋreknu.

²⁻³ Tukul pasa ande teŋenmba sakate.

Ina mam tuku nyu kurauka miŋge kumnemŋe minap. Tane taŋawap ta kilke te mbolŋge ait kuen mine mayenu mbolŋge minamŋgaig ŋga sakate. *Lo 5.16*

Tukul ta sunŋokanu. Kuate nu te-mayokmba dubikade mbal wam mayenu tam tuku sakina.

⁴ Tango kame, tane tanŋine kiŋo kame ndagariniŋgam tuku sigair sigair ndaniŋgap. Tane Kuate tuku nzali dubimba nanŋine mbar kile-tidiŋga wam magenu ndo tumniŋgap.

Piro tango le piro kulat mbal tuku pasa

⁵ Piro tango, tane tanŋine kulat mbal tuku nyu idusniŋmba kurauka nane kumnemŋe minap. Tane Kristus kumnemŋe minig taŋamba ndo tanŋine kulat mbal kumnemŋe minmba wamdus tugusekmbi pirokap.

⁶ Tane kulatkade mbal am mbolŋge nane nzaliniŋgam tuku ndo piro ndakap. Tane Kristus tuku piro mbal taŋaŋ minig tukunu wamdus gare ŋakmbi Kuate tuku nzali dubimba pirokap.

⁷ Sine Sunŋo tuku piro keg ŋga gare ŋak pirokap sulumba tango tuku piro ndo keg ŋga idus ndawap.

⁸ Piro tango ko piro kulat tango nu wam mayenu kate ta Sunŋo nu kummbi lafuwamŋgat ta tane kila.

⁹ Piro kulat mbal, tane mata tanŋine piro mbal mbolŋge wam magenu ndo kap. Tane ŋerŋerka pasa pitinu sa ndaniŋgap. Tane tanŋine piro mbal ndoŋ tanŋine Sunŋo ndindo samba mbolŋge minit. Nu tango ŋakmba mbolŋge maŋau kummbi kate ta tane kila. Nu ande kusre ndate.

Sine Kuate tuku kame agaŋ ŋak minbe

¹⁰ Kile ye pasa ndindo satingam tuku minit. Tane Sunŋo ndoŋ ulendika nu tuku sanŋri ta mbolŋge sanŋri tiŋgap.

¹¹ Tane Satan tuku yabri wamdus kila sunŋo ta te-ibenam tuku Sunŋo tuku kame agaŋ ŋakmba silike likap.

¹² Sine tango ndoŋ kame bumba mine ndakeg. Kuga. Sine bukla kame guwa ŋaigonu tuku sugo sugo ma make tuku gabat kame ta ŋakmba ndoŋ kame bumba mineg.

¹³ Ta tuku tane Kuate tuku kame agaŋ ŋakmba sili ŋak likap. Tane taŋawap ta kame ait mbolŋge tane sanŋri tiŋga minig le ka kame kugate ta baklel ndade.

¹⁴ Tane kame tuku kuaneka tugusek maŋau let taŋaŋ tiŋgap. Maŋau tiŋreknu tawo sonŋam tuku agaŋ taŋaŋ tumba silikap.

¹⁵ Tane Kristus tuku pasa mayenu mbolŋge ŋgamuŋgal mukuk tade ta kupe ŋgaro kareŋnu taŋaŋ patikap.

¹⁶ Tane kame agaŋ ŋakmba ta silika Satan tuku tui pa bulu ŋak sanŋri pitaiwam tuku Kuate nu kumuŋ ŋga nu tuku sanŋri tomba tiŋgade wam ta kandim taŋaŋ tap.

¹⁷ Kuate nu tane tuku muskil kile-tidiŋge tiŋgit wam ta hat kareŋnu taŋaŋ kaikap sulumba Tukul Guwa tuku kame bagi tap. Kame bagi ta Kuate tuku pasa.

¹⁸ Tane mara mara Tukul Guwa mbolŋge Kuate sunŋomba yabaŋmba

minap. Tane kanyum ndamba Kuate sarsarumba nu tuku mbal ḡakmba tuku yabaḡap.

¹⁹ Tane ye tuku mata Kuate yabaḡap le nu ye tuku miḡe bul serwa. Taḡawa le ye kuru kuru kugatok Kristus tuku pasa mayenu tuku wam kame buk kuirok minnaig ta kile-mayokki.

²⁰ Ye pasa mayenu tuku kukul taḡo minet tukunu ye muliḡtanu wande te mboḡe minet. Tane Kuate yabaḡap le ye kuru kuru kugatok kumumbi pasa ta kukliwi.

²¹ Siḡine tira Tikikus nu Suḡo tuku piro kulat mayete ta nu tane tugum promba ye sine ḡakmba mineg maḡau te kubeu tiḡuwa le tane kila palmbimḡaig.

²² Nuḡe tane kila satimba tane tuku wamdus bul sertimbuwa ḡa idusmba nu kukulet.

²³ Mam Kuate siḡine Suḡo Yesus Kristus nale tane siḡine tira ḡakmba turtimbuwaik le tane ḡamuḡgal mukuk kume pur maḡau ḡamuḡgal son saḡrinu turmba ḡak minap.

²⁴ Tane siḡine Suḡo Yesus Kristus tuku kume purmba minmba minig mbal Kuate nu tane make patikuwa. Son.

FILIPHI Filipi mbal tuku wane Paulusnge kuyarna

Paulus nu Romnge muli wandek sinamnge minmba Filipi mbal tuku wane kuyarna te tugunu tejenmba.

Kuate tuku kuasmbi Filipinge nane Paulus turam tuku ndametiŋ afu manŋurka nanŋine tanŋo Epafroditus tunaig le kilmba Paulus tambim tuku Rom kina ka Romnge nu Paulus ndametiŋ tumba nu turmba piroka minna. Nu Paulus turmba minna ma ma guaze ande tumba kume dirna le Filipi mbal nane pasa ta ismba piti ŋak minnaig. Epafroditus nu fudiŋ mayekina sulumba nu luka nuŋe tumbran Filipi kambim tuku wamdus sunŋo tina le Paulus nu kukulam saka Filipi mbal tuku wane te kuyarna.

Filipi mbal nane wam ŋakmba mbolŋge Kuate dubi mayenaig tukunu Paulus nu wane te nane tuku gare wane kuyarna. Nane tanjamba gare manjau mbolŋge ndo minwaig ŋga nu nane sanŋri pileniŋgina.

¹ Kristus Yesus ndoŋ ulendika Ku-ate tuku mbal Filipinge minig, tanŋine kulat tanŋo kame gabat kame tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus sile Timoteus ndoŋ Kristus Yesus tuku piro tanŋo sile tane ndoŋ pasa-pasakam prowek.

² Sinŋine Mam Kuate, Sunŋo Yesus Kristus ndoŋ nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamunŋal wamdus bul sertiŋguwaik. Son.

Paulus nu Filipi mbal tuku yabanŋa

³ Ye mara mara tane idustiŋmba Ku-ate gare pasa tuwet.

⁴ Ye tane tuku ŋga Kuate yabanŋet ta ye gare sunŋo tumba yabanŋet.

⁵ Tane abo abo pasa mayenu isnaig ta ye ndoŋ ulendika pasa mayenu sunŋokam tuku piroka minmba kile minig.

⁶ Kuateŋge piro mayenu ta tane mbolŋge tugu pilna. Nu tane sinamnge piroka minwa le ma ma Yesus Kristus prowa le nu piro ta suluwamŋgat ta ye kila.

⁷ Ye tane tuku tanjamba iduset ta kumumbi iduset. Ye tane tuku kume purmba minet. Ye pasa mayenu tuku muli wandekŋge ko pasa mbolŋge pasa mayenu sanŋri pilewet ta tane ye ndoŋ piro sunŋo nyu ŋak ta teg.

⁸ Kristus Yesus nu tane tuku kume purmba minit tanjau ye tane kanŋerkam tuku wamdus sunŋo ŋak minet ta Kuate nu kila.

⁹ Ye tane tuku ŋga yabanŋet ta tuku tanŋine kume pur manjau lato lato sunŋoka sanŋri tiŋguwa le tane kila ŋak minmba wam ŋakmba tuku pileniŋgap.

¹⁰ Tanjamba tane wam magenu kap sulumba tane mine magenu ŋak minmba mbar kugatok minap le ma ma Kristus nu pilesinŋam tuku ait prowa.

¹¹ Yesus Kristus nu tane sinamnge pirokuwa le tane wam magenu kile-mayokkap le Kuate tuku nyu sunŋokuwa le nane gudommmba nu tuku nyu ta te-dunŋuwaig.

Paulus nu Kristus tuku nyu sunŋokuwa ŋgina

¹² O tira kame, tane wam te kila palpe. Piti ye mbol prona le pasa mayenu wam ta mbolŋge sunŋokate.

¹³ Ye Kristus tuku piro tanŋo minet tukunu muli wandek sinamnge minet ta gafman tuku wande kulatkade mbal nane afu turmba isnaig.

¹⁴ Sinŋine tira afu gudommmba nane mata ye muli wandekŋge minet le ismba nane Sunŋo mbolŋge sanŋri tiŋga kuru kuru kugatok Kuate tuku pasa kuklide.

¹⁵ Nane afu ye tuku piro tuku am kikoŋ tiŋga nanŋine nyu te-dunŋam tuku Kristus tuku pasa kuklide. Afu wamdus mayenu ŋak kuklide ta

¹⁶ nane ye tuku kume purmba tanjade. Ye pasa mbolŋge pasa mayenu sanŋri pilewen tukunu muli wandekŋge minet te nane kila.

17 Nane afu tuku sakit ta nane nangine nyu sugo kilam idusmba Kristus tuku pasa kuklide. Nane wamdus tugusek te ndaka ye muli wandeknge minet te manj lato piti sam saka tanjade.

18 Tanjaig. Afu yabri wamdus afu tugusek wamdusmbi Kristus tuku pasa kuklide ta maye. Nane nakmba Kristus tuku pasa kuklide tukunu ye gare tet.

19 Ye sinjka gare nak minet tanjamba minamngit. Tane ye tuku nga Kuate yabande le Yesus Kristus tuku Guwa nu mata ye turyumba sinzanyate wam kame ta mbolnge ye muli wande kusrewamngit ta ye kila.

20 Ye buk kuru kuru kugatok Kristus tuku pasa kukliwen tanjamba ndo kile kukliwam tuku idusmba wamdus sungo nak minet. Ye abo minmba ko kumi sulumba ye Kristus tuku nyu te-dungam tuku tanjawet. Wam ta ye mbolnge denkuwa ta ye kiko tamngit.

21 Ye abo nak minet te Kristus tuku minet. Ye kumi sulumba Kristus tugum kangit wam ta sungokanu.

22 Ye abo nak mini sulumba ye Kristus tuku piroki le alonu sungo mayok kangat. Ta tuku ye wamdus araret.

23 Ye abo nak minam tuku kumam tuku wam ar tanje ye didikade le ye kummba Kristus tugum kambim tuku sungomba iduset. Wam ta sungokanu ta

24 ye tane idustinjmba turtingam tuku abo nak mini nga iduset.

25 Ta tuku ye tenjamba iduset. Ye tane sangri piletingi le tangine ngamunggal son sunjokuwa le tane gare nak minam tuku ye tane ndon minamngit.

26 Ye manj tane tugum prowi le tane gare sungo tumba Kristus Yesus tuku nyu te-dungamngaig.

Piti ngamuknge sangri tingam tuku pasa

27 Tane isap. Tangine mine mbolnge Kristus tuku pasa mayenu ta kuraukap. Ye tane tugum prowamngit ko afu ye tugum pro kubewaig le

ye tenjamba isam iduset. Tane ngamunggal ulendi sangri tinga pasa mayenu sunjokam tuku wamdus ndindo nak matuk tukulka minig nguwaig le isam iduset.

28 Tangine ngueu mbal tuku kuru kuru ndakap. Tane nane tuku kuru kuru kugatok minap le kangertinjmba Kuate nu tane tuku muskil kiletidinge tinguwa le nane ngisikam tuku minig ta kamusamngaig.

29 Kuate nu tane maditingina tukunu tane Kristus tuku son ngam tuku mbal minig. Tane nu tuku nga piti mata tamngaig.

30 Tane buk ye mbolnge piti kangernaig. Kile mata afunje nu piti nak minit ngade le isig. Tane ye ndon wam ngaionu kile-ibenjam tuku piro ta mbolnge mineg.

2

Ngamunggal ulendika minam tuku pasa

1 Tane ndanjamba idusde. Tane Kristus ndon ulendikade ta sangri tingade e ko kuga. Nu tane tuku kume purte ta tuku wamdus bulkade e ko kuga. Tane Tukul Guwa ndon munju gare nak minig ta kamusde e ko kuga. Tane Kristus tuku mbal minig ta afu sinanu mapekade e ko kuga.

2 Tanjamba ndeta tane ngamunggal ulendi munju kume purka wamdus ndindo nak minap le ye tuku gare te marowa.

3 Tane signanga mbe mbolmbolka wam afu ke ndakap. Tangine wamdusmbi tangine nyu kile-ibenka tira kame tuku nyunje tane litinganu nga idusap.

4 Tangine wam ndo idus ndaningap. Afu tuku wam turmba idusningap.

Sine Yesus tuku manjau dubibe

5 Tane Kristus Yesusnge wamdus tina tanjamba tap.

6 Nu Kuate ndon ndindo minnaik ta nu Kuate ndon kumu kumu nyu sungo minam tuku sangri ti ndangina.

⁷ Nu nuñe nyu sungo ta te-mayok ndamba nu tanjo tanjan promba piro aganj tanjan mayok kina.

⁸ Nu tango tanjan minmba nuñe ngaro te-du ndanga Kuate tuku minje dubimba minmba ka ka kumna. Nu ail kazrai tuku kume kiko ñak ta mbolñge kumna.

⁹ Ta tuku Kuate nu Yesus tedunga nyu sungo tuna le nyu ñakmba liniñmba mbolñge minit.

¹⁰ Aganj ndende ñakmba samba mbolñge kilke mbolñge kumanu mbal tuku tumbranñge mine likade ta nane pro nu tugumñge dagol tidronga

¹¹ Yesus Kristus nu Sunjo nga sakamñgaig. Tanjawaig le Mam Kuate tuku nyu sunjokamñgat.

Sine bulu tanjan minbe

¹²⁻¹³ O tira kame, ye buk tane ndon minen le tane ye tuku minje pasa dubikinaig. Kile ye tane ndon mine ndaket ta mata dubi magekap. Kuate nu tane sinamñge piroka wamdus tinmba nuñe nzali dubikam tuku sanjri tinjit tukunu tane Kuatenje tane tuku muskil kile-tidinjuwa nga nu tuku nyu kurauka nu kumnemñge minap.

¹⁴ Tane wam ñakmba kade ta afu kam mbulmba gubranu kualeyau ndakap.

¹⁵ Nule parak kade mbal ngamukñge tane Kuate tuku kinjo kame tinjeknu minap le afu tane mbolñge mbar pasa kugatok minwaig. Furirte le mbai bulu promba ma kilñate tanjan tane nane ngamukñge minap sulumba abo minmba minam tuku ndin tuku pasa te-mayokmba tumningap.

¹⁶ Tanjawaip ta Kristus nu luka prowa le ye tane ngamukñge piroka matuk kan ta tane mbolñge alonu mayok kuwa le ye gare sunjo tamñgit.

¹⁷ Tane wamdus sanjrinu pilmba Kuate dubi mayede le nu tanjine ngamunjal son ta atrau aganj mayenu tanjan nu nzalite. Nane ye baleyuwaig le ye tuku ndare atrau aganj

tanjan kilke mbolñge kutukuwa ta ye tane ndon gare ñak minamñgit.

¹⁸ Tane mata tanjamba ye ndon gare ñak minap.

Paulus nu Timoteus le Epafroditus kukulnikam tuku sakina

¹⁹ Sunjo nu nuñe nzali dubiwa le ye mine-minemba Timoteus kukuli le tane tugum prowamñgat. Tanjamba nu luka pro ye ndon kubewa le ye gare tumba wamdus bulkuwa nga iduset.

²⁰ Timoteusñge ndo nu ye ndon minmba tane mage minam tuku sile wamdus ndindo ñak minek.

²¹ Tanjo afu nanjine wam ta ndo idusniñmba minig. Nane Yesus Kristus tuku wam idus ndade.

²² Timoteus tuku manjau mayenu ta tane kila. Kinjo ande nu mam nuñe turte tanjan nu ye ndon pasa mayenu tuku piro karenkate.

²³ Nane ame wam ye mbolñge kam bafuwaig ta ye isi sulumba Timoteus kukuli le tane tugum kuwa nga iduset.

²⁴ Sunjo nu nzaliwa ndeta ye mata mine-minemba tane tugum prowamñgit.

²⁵ Tane tuku tanjo Epafroditus ye piti turyam tuku kukulnaig ta kile ye man nu kukuli le luka tane tugum kuwa nga iduset. Nu yinje tira. Nu ye ndon Kristus tuku piro kumba pasa mayenu sanjri pilewam tuku kumu kumu tinjek.

²⁶ Nu man tane kanjerkam tuku wamdus sunjo ñak minit. Nu guaze ñak minna ta tane isnaig tukunu nu piti ñak minit.

²⁷ Son. Nu guaze sunjo tumba kume dirna ta Kuatenje nu sinanu te-tina. Nu ndo kuga. Nu ye mata sinanu ye piti ñak minet te tuturmba piti tikit nga nu te-tina.

²⁸ Ta tuku ye nu kukuli le luka tane tugum kuwa nga ye wamdus sanjrinu pilet. Tane nu man kanjermba gare sunjo tap le ye mata wamdus bulkamñgat.

²⁹ Tane Sunḡo tuku nyu mbolḡge nu tumba gare-garekap. Tane Epafroditus afu nu tanḡan minig mbal nane tuku nyu idusniḡmba kile-dunḡap.

³⁰ Nu tane tuku nyu tumba ye turyumba nuḡe ḡgarosu mape ndamba Kristus tuku piro kumba kume dirna.

3

Maḡau tiḡreknu tugusek

¹ O tira kame, tane Sunḡo ndoḡ ulendika gare-garekap. Ye buk tane tuku pasa afu kuyarken ta kile pasa ndui ta ndo kuyarket. Wam ta mbolḡge ye kanyum ndayate. Ta ndaḡam? Maḡau tanḡe tane turtiḡgam kumuḡ.

² Nane piro mbal afu age tanḡan lika wam ḡaiḡonu ke lika ḡgaro pikam tuku sanḡri tiḡgade mbal kurau mayewap.

³ Sine Tukul Guwa ḡak minmba Kuate mbariḡmba Kristus Yesus mbolḡge gare teg mbal sine ndo ḡgaro pike maḡau tugusek ḡak mineḡ. Sine tanḡo tuku wam idusniḡmba ta kumuḡ ḡa idus ndaweg.

⁴ Ande nu tanḡo tuku wam mbolḡge nuḡe ḡgarosu payamkuwa ta ye nu liwet.

⁵ Ye Israel tanḡo mayok ka tanḡo sunḡo Benyamin tuku tugu. Kusam ait ndindo kugana le nane ye tuku ḡgaro piknaig. Ye mata Hibru tanḡo. Ye sunḡoka tukul mbolḡge Farisi tanḡo mayok kan.

⁶ Ye tukul maḡau maye minam tuku ye ḡgamunḡal kunde-kundeyina le Kristus tuku kuasmbi ḡaiḡo sigliken. Ye tukul dubiken le ande nu ye mbolḡge mbar ande kanḡer ndana.

⁷ O buk ye wam kame ta sugo ḡgen ta ye Kristus tam ḡa ye wam ta ḡakmba kusreken.

⁸ Son. Yiḡe Sunḡo Kristus Yesus kila palmbim tuku wam ta sunḡo ḡa ye wam afu ta ḡakmba kusreket. Ye Kristus tuku ḡa yiḡe wam sugo ḡakmba kusreka ye nu te-mayewam tuku idusmba yiḡe wam ta tiglu ḡget.

⁹ Yiḡe sanḡrimbi tukul maḡau dubimba ta mbolḡge tiḡreknu mayok

kambim tuku kile idus ndawet. Ye Kristus ndoḡ ulendika nu tuku kume tuku sanḡri mbolḡge tiḡreknu mayok kambim iduset. Kuatenḡe Kristus tuku son ḡgade mbal tanḡamba tiḡreknu kile-mayokkate.

¹⁰ Ye Kristus tuku lato lato kila pile mayewi ḡget. Nu Kuatenḡe te-tina le nu sanḡri ḡak minit ta ye sanḡri ta tam iduset. Nu piti kurana ta ye mata tanḡamba kuramba minmba ka nu kumna tanḡamba kumam iduset.

¹¹ Tanḡamba ye kumi le Kuate nu ye te-tiyuwa ḡget.

¹² Maḡau kame ta ye mbolḡge kumuḡat ḡa ye idus ndawet. Ye Kristus tanḡan mayok nda kinet. Kristus nu ye tina tukunu ye nu tanḡan mayok ka ḡa wamdus sanḡrinu pilet.

¹³ Tira kame, ye buk nu tanḡan mayok kan ḡa idus ndawet. Ye wam ambokok ta ḡakmba ḡilaiḡa Kristus tanḡan mayok kambim tuku wamdus ndindo pilmba dirnanḡet.

¹⁴ Kuate nu sine samba mbol kumba Kristus tanḡan mayok kube ḡa nu Kristus Yesus mbolḡge sine wikate. Ye wam ta ndo tam tuku sanḡri ḡak dirnanḡet.

¹⁵ Sine Kristus mbolḡge sugokeḡ mbal sine wamdus tanḡan ḡak minbe. Tane afu wamdus kise kise ḡak minig ta Kuate nu tane tumtiḡgamḡat.

¹⁶ Sine wam afu kila patikigeḡ ta sine tugusemba dubikube.

¹⁷ O tira kame, tane ḡakmba ye tuku maḡau kubemba kap. Nane afu sine tuku maḡau dubide mbal tane nane mata kanḡerkap.

¹⁸ Ye nane afu tuku mara mara rironḡ pasa satinḡen ta kile maḡ satinḡmba wamdus tatrukate. Mbal ta nane tuku mine mbolḡge Kristus nu ail kazrai mbolḡge kumna wam ta ḡayo silide.

¹⁹ Nane siḡka ḡgisikamḡaig. Nanḡine ḡgarosu nzali maro ḡak minam tuku nane wamdus ta mbolḡge minig. Nane kiko maḡau kumba payamka kilke te tuku wam ndo idusde.

²⁰ Sine tanjamba kuga. Sine samba mbolok mbal. Sine Sunjo Yesus Kristus nu samba mbolnje ndeka sine muskil kile-tidingam tuku tairngeg.

²¹ Nu nuje sanjrimbi aganj ndende njakmba kile-ibenka nuje kumnemnje patikate ta nu sanjgri tamba singine ngarosu gisleknu te mbilmba nuje ngarosu kitek tina tana singamngat.

4

Wam pagu pasa yeki yeki

¹ O tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka Sunjo ndon ulendika sanjgri tingap. Ye tane tuku wamdus sunjo njak minmba manj kanjgertingam iduset. Tane ye tuku piro tuku alonu tana minig. Ye tane mbolnje gare sunjo tet.

² Yuodia le Sintike, ye tale sarsartikumba satiket. Tale Sunjo mbolnje wamdus ulendika tumawap.

³ O yije piro tuma, ne pino ar ta turka le nale tumawaik. Nale buk sile Klemens ndon ye tuku piro tuma afu ndon pasa mayenu sunjokam tuku piro karenkainik. Ye tuku piro tuma ta njakmba abo njak minmba minam tuku Kuate nu nane tuku nyu wane mbolnje kuyarkina.

⁴ Tane mara mara Sunjo tugumnje gare tap. Ye manj lato satinjamngit. Tane gare tap.

⁵ Tane tanjo njakmba ngamuknje ngan manjau te-mayokap le kila pilwaig. Sunjo prowam tuku ait buk patukate.

⁶ Tane wam afu tuku wamdus fulil ndakap. Wam njakmba tuku Kuate gare pasa tumba tanjine nzali ta nu sawap.

⁷ Tane tanawap ta Kuate nu Kristus Yesus mbolnje ngamungal wamdus bul sertinguwa le tane wam njakmba mbolnje sanjgri tingamngaig. Kuate nu ngamungal wamdus bul sersingit wam ta o mbolnje sungokanu.

⁸ O tira kame, ye pasa ndindo ndo minit. Wam magenu njakmba tanjo nane nzaliningit ta tanjine wamdus

wam ta ndo idusningap. Wam tugusek pizuknu tinreknu purfernu maditaknu ta njakmba idusningmba minap.

⁹ Ye o buk wam njakmba satinmba ke lika tumtingen le kila patikinaig ta njakmba ke likap. Tane tanawap ta Kuate nu tane ndon minmba ngamungal wamdus bul sertinjamngat.

Paulus nu Filipi mbal gare pasa ningina

¹⁰ O Filipi mbal, tane o buk ye turyinaig tanjamba ndo kile manj ye turyade le ye gare sunjo tumba Sunjo tuku nyu te-dunget. Tane buk ye turyam idusnaig ta ndin kuga ta ye kila.

¹¹ Ye aganj afu denkade ta tuku ye pasa te sa ndaket. Kuga. Yije mine njakmba mbolnje ye wamdus bulok njak minam tuku kila pilen.

¹² Ye aganj ndende gudommmba njak e ko aganj ndende denkade ta ye manjau arnej ta kila pilen. Ye aganj ndende sungomba kilmba nyamaganj sungomba njak e ko gubak minmba aganj ndende denkade mine tana mbolnje minam tuku ta ye kila pilen.

¹³ Kristus nunje sanjgri sate le ye wam njakmba kam kumun.

¹⁴ Tane ye piti njak minen le turyinaig wam ta mayenaig.

¹⁵ Ye abo abo piro tugu pilmba Kuate tuku pasa kuklimba minen sulumba Masedonia ma tugu kusrewen ta kusem wande afu nane ye tur ndayinaig. Tanenge ndo ye idusyumba ndametin afu sinaig ta tane kila.

¹⁶ Ye Tesalonikanje minen ta tane mata ye turyumba minnaig.

¹⁷ Ye tane tuku ndametin kilam tuku idus ndawet. Tanjine manjau mayenu ta sungokuwa le lafunu sungokanu mayok kuwa nga iduset.

¹⁸ Epafroditus ndametin tunaig ta ye sina le kile ye den ndakate. Ye aganj ndende kumumbi njak minmba manj lato kilet. Tanjine wam mayenu ta Kuate am mbolnje atrau aganj mayenu tana mayok kinit le Kuate nu garete.

¹⁹ Tane agan afu denkade ta Kuate nu Kristus Yesus mbolnge tane wam kumumbi tingamngat. Agan magenu njakmba nu tugu.

²⁰ Singine Mam Kuate nu tuku nyu sungo ta minmba minwa. Son.

²¹ Kristus Yesus tuku mbal njakmba ye tuku gare pasa te saningap. Tira kame ye ndon mineg te nane mata gare pasa tingig.

²² Kuate tuku mbal njakmba tane gare pasa tingig. Nane tuku afu Sesar tuku wande kulatkade ta nane mata gare pasa sungomba tingig.

²³ Singine Sungo Yesus Kristus nu ake sinan tane make patikuwa. Son.

KOLOSI **Kolosi mbal tuku waŋe** **Paulusŋge kuyarna**

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 20 kinaig le Paulus nu Romŋge muli wandek sinamŋge minmba Kolosi mbal tuku waŋe kuyarna te tugunu tenjenmba.

Nu muli wandek sinamŋge minna le Kolosi taŋgo ande nyunu Epafraŋs nu Paulus tugum kumba Kolosi kusem wande nane yabri pasa ande dubide ŋga nu wam kubeu tuna le nu nane tuku wamdus mbar ta te-tiwam tuku nu waŋe te kuyarna.

1-2 Singine tira kame Kuate tuku mbal Kolosiŋge minmba Kristus dubi mayede ta tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus Kuatenŋge madiyina le Kristus Yesus tuku aposel minet. Sile Timoteus ndoŋ ye tane tuku waŋe te kuyaret.

Singine Mam Kuate nu tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamdus bul sertinguwa. Son.

Paulus nu Kolosi mbal tuku Kuate yabaŋna

3 Sine tane tuku yabaŋeg ta singine Sungo Yesus Kristus tuku Mam gare pasa tuweg.

4 Tane Kristus Yesus tuku son ŋgade sulumba Kuate tuku mbal ŋakmba tuku kume purde ta Epafraŋs nu sine sasiŋgina le isgeŋ.

5-6 Samba mbolŋge gare wam sugo tane tuku minig. Ta tuku tane gare-gareka taŋade. Kristus tuku pasa mayenu tane tugum prona le tane ismba samba mbolok wam magenu ta kila patikinaig. Kilke tugu ŋakmba mbolŋge Kristus tuku pasa mayenu ta kumba alo sungot. Tane ŋgamukŋge mata nu alote. Tane buk pasa mayenu ismba wamdus pulutingina le Kuate nu ake sinaŋ make patikate wam kila pilnaig ta nu tugu pilmba alona.

7 Sine tuku tur taŋgo Epafraŋs nuŋge tane Kuate nu ake sinaŋ

make patikate maŋau tumtingina le tane kila pilnaig. Nu sine tuku ma mbolŋge Kristus tuku piro tugusemba kate.

8 Tane Tukul Guwa ŋak minmba kume pur maŋau dubide ta nuŋge sine wam kubeu siŋgina.

9 Sine tane tuku maŋau ta ismba kile ait ŋakmba mbolŋge tane tuku ŋga Kuate yabaŋmba mineg. Kuate nu Tukul Guwa tingiwa le tane wamdus kila ŋak minmba Kuate tuku nzali ŋakmba kila pile mayewap ŋga sine yabaŋeg.

10 Tane Kuate tuku nzali dubimba minap ta taŋgine mine mbolŋge tinga Kuate tuku mbal minig ta kumumba nu gare tambimŋgaig. Taŋamba tane wam magenu ŋakmba kilemayokka Sungo Kuate lato lato kila palmbimŋgaig.

11 Kuate nu nuŋge saŋgrimbi tane kumumbi saŋgri tingiwa le piti ait mbolŋge tane ŋgamuŋgal wamdus bulok saŋgri tinga gare ŋak minap ŋga iduseg.

12 Tane Mam Kuate tuku nyu teduŋgap. Nu nuŋge wam magenu kilam tuku nyu siŋgina ta sine nuŋge bulu ŋak ma mbol kumba kilamŋgig.

13 Sine o buk ma make sungo tuku saŋgri kumnemŋge mingeŋ ta Kuate nu sine kile-luka kilmba Kiŋo nuŋge tuku sungomba kume purte ta nu kumnemŋge patikina.

14 Nuŋge sine tuku muskil kile-tidingam tuku sine tuku une sauke suluna.

Kristus tuku tugu

15 Sine Kuate kaŋger ndaweg ta nu tuku kiŋo nuŋge mbolŋge nu kaŋgereg. Nu agaŋ ndende ŋakmba mine likade ta liniŋmba o mbolŋge minit.

16 Kuatenŋge Kiŋo nuŋge sana le nu samba kilke agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina. Agaŋ ammbi kaŋgerkeg, agaŋ ammbi kaŋger ndakeg, guwa sugo sugo ta ŋakmba nuŋge kile-mayokkina. Kiŋo nuŋge agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina

ta nu kumnemnge minam tuku sana le kile-mayokkina.

¹⁷ Agan ndende njakmba mine ndak-inaig le Kuate tuku Kinjo nu minna. Mara mara nu tuku sangri mbolnge agan ndende njakmba nangine ma mbolnge sangri tinga minig.

¹⁸ Nu Kuate tuku kuasmbi tuku gabat. Nane nu tuku ngarosu minig. Nane abo kitek njak minig ta nu tugu. Kumanu mbal ngamuknge nu ambonnga tingina sulumba agan ndende njakmba tuku Sunjo minit.

¹⁹ Kuate nu nzalina le nuje wam njakmba Kinjo nuje mbolnge patikina le minig.

²⁰ Nu samba kilke agan ndende njakmba ndon wamdus mukuk minam tuku idusna sulumba nu nuje Kinjo nuje nu ail kazrai mbolnge kumna le nu wam ta mbolnge ulendikam tuku manau te-mayokna.

²¹ Tane o buk Kuate kasomnge nu tuku ngueu mbal minmba wam njagonu ndo kumba minnaig ta

²² kile Kuate nu Kinjo nuje tuku ngarosu tuku kume mbolnge nu tane nuje gulab minam tuku kile-mayokkate. Tane nuje mbal purfeñnu mbar kugatok nu tugumnge kile-tidingam tuku nu tanate.

²³ Tane bike ndaka sangri tinga Kristus tuku pasa son ngade ta biye dewap ta tane Kuate tugumnge tanamba tingamngaig. Tane Kristus tuku pasa mayenu isnaig sulumba kile alonu tairnga minig wamdus ta kusre ndawap. Ye Paulus pasa mayenu tuku piro tanjo mayok kan. Sine pasa mayenu ta ma tugu njakmba mbol kumba kukliweg.

Paulus nu Kristus tuku kuasmbi turkina

²⁴ Kile ye tanenu nga piti sunjo tet sulumba ye gare tet. Kristus nu nuje ngarosu turam tuku piti kugrakina ta ye mata nuje ngarosu turam tuku piti afu kugraket. Ye Kristus tuku piti tuturanu tanan minmba kugraket le nuje ngarosu kumumbi mayok kinit. Nuje ngarosu ta sine nuje kuasmbi.

²⁵ Kuate nu tanenu nga ye piro ande sina le ye Kristus tuku kuasmbi tuku piro tanjo mayok kan. Piro ta ye Kuate tuku pasa kuklimba tugunu njakmba biteknget.

²⁶ Nu tuku pasa ta ait kuenu kuirok minna le tanjo tuturmba pronai ta nane gilai minnaig le ka ka kile nu nuje mbal tumningit.

²⁷ Nu tumningit ta kile tane kasomok sine njakmba nuje wamdus buk kuirok minna minna ta kila pilbe nga iduste. Nuje wamdus ta tenemba. Kile Kristus nu sine tuku ngamungal sinamnge minit le sine Kuate tugumnge kilja sunjo tam tuku tairnga mineg.

²⁸ Sine aposel kame sine Kristus tuku wam saka kuklimba mineg. Sine nane njakmba riron pasa ninmba wamdus kilambi Kristus tuku wam tumningeg. Kristus tuku mbal njakmba sugoka Kuate tugumnge kumumbi tinguwaig nga sine tanjaweg.

²⁹ Nane tanamba mayok kuwaig nga ye wamdus sangrinu pilmba piro karenket. Kristus tuku sangri ye mbolnge pirote tukunu sangri tambi ye pirote.

2

¹ Ye tane kila satngamngit. Tane Kolosi mbal Laodisea mbal afu ye kanjer ndayade mbal ye tane njakmba idustinmba wamdus te-sulumba piro karenka minet.

² Tane sangri tinga tangine tangine mungu kume purka wamdus ulendi minap nga ye sunjomba iduset. Tane wamdus kila tugusek njakmba kilmba wamdus ndindo njak minmba Kuate tuku wamdus buk kuirok minna ta kila palpe. Nuje wamdus kuirok minna ta Kristus.

³ Sine Kristus kila pilbe ta wamdus kila njakmba nu mbolnge kilamngig.

⁴ Mbal afu nangine yabri kila tambi tane didikubekaig nga ye pasa te satngit.

⁵ Ye kile tane ndon mine ndaket ta ye tuku wamdus tane ndon minit. Tane Kristus tuku ngamungal son

sangrinu ᅇak minmba mine magenu mbolᅇge minig le ye gare ᅇak minet.

Kristus mbolᅇge sine kumumbi mineg

⁶ Tane Kristus Yesus singine Sunᅇo ᅇga tinaig taᅇamba nu ndoᅇj lika minap.

⁷ Epafraᅇ nu tane tumtingina taᅇamba Kristus ndoᅇj ulendi mayemba sanᅇri ᅇak sugoka son ᅇgade pasa ta biye dewap. Tane Kuate tuku gare sunᅇo ᅇak minap.

⁸ Tane rironᅇkap. Nane afu tum maᅇau ᅇgaskolnu kila sugo ᅇak taᅇaᅇ tambi tane yabritiᅇmba didikubekaig. Pasa ta taᅇo tuku wamdus sinamᅇge prode. Kilke te tuku kila gisleknu ndo. Kristus tugumᅇge pro ndade.

⁹ Kristus nu sine taᅇo taᅇaᅇ mayok kina le Kuate tuku wam ᅇakmba nu mbolᅇge minig.

¹⁰ Sugo sugo ᅇakmba nu kum-nemᅇge mine likade. Tane nu ndoᅇj ulendikade tukunu tane maᅇau ande den ndaka kumumbi minig.

¹¹ Tane mata Kristus mbolᅇge ᅇgaro pikanu taᅇaᅇ kitek mayok kinaig. Tane waimbi ᅇgaro pike maᅇau te ndakinaig. Kristus nu taᅇine maᅇau ᅇaigonu pitaika tane kitek kilemayokkina.

¹² Tane kule pisne tinaig ta tane Kristus ndoᅇj kumanu taᅇaᅇ kum-naig. Tane Kuate tuku sanᅇri Kristus nu kumna le te-tina ta son ᅇga Kristus ndoᅇj tiᅇganu taᅇaᅇ tiᅇginaig.

¹³ Tane o buk uneka kumaknu minmba kasomᅇge Kuate gilai minnaig ta kile Kuate nu tane tuku une ᅇakmba saukina sulumba tane Kristus ndoᅇj abo ᅇak kile-tidiᅇgina.

¹⁴ Sine buk tukul tuku sanᅇri kumnemᅇge minmba nu dubi maye ndageᅇ tukunu sine pa tam tuku mingeᅇ. Kuate nu sanᅇri ta peuka pa ta tumba ail kazrai mbolᅇge nil daᅇᅇga kume serna.

¹⁵ Nu Kristus tuku kume mbolᅇge guwa sugo sugo ᅇakmba tuku sanᅇri kile-ibenᅇkina le nane ᅇakmba am

mbolᅇge sanᅇri kugatok mayok kinaig.

Tukul afu taᅇo tugumᅇge prode

¹⁶ Ta tuku tane kule le nyamagaᅇ tuku tukul, pagumba nye tuku tukul, tambun kitek le kusem afu tuku tukul tane dubi ndakade le afuᅇge tane kilmba pasa mbolᅇge patikade ta tane ise ndakap.

¹⁷ Tukul kame taᅇaᅇ ta ᅇakmba alonu prowam tuku kanunu ndo. Alonu ta Kristus mbolᅇge mayok kinig.

¹⁸ Ande nu nuᅇe kiᅇambi sanᅇri tiᅇga tane nu ndoᅇj nyu kugatok taᅇaᅇ lok minmba eᅇel kame mbariᅇᅇiᅇbe ᅇguwa le tane mbulap. Tane pa tam tuku minig ᅇguwa kande nu tuku pasa ise ndakap. Nu kilke te tuku wamdus ᅇak minmba ake sinaᅇ nuᅇe ᅇgarosu payamkate.

¹⁹ Taᅇo ta nu purka nuᅇe gabat Kristus kusrete. ᅇgarosu nu nuᅇe gabat ndoᅇj minit sulumba ndo nu sanᅇri ᅇak minit. Gabat nu nuᅇe ᅇgarosu kulatka sanᅇri tuwit le ᅇgarosu ᅇakmba ulendika Kuate tuku sanᅇrimbi sunᅇgokate.

²⁰ Tane Kristus ndoᅇj kumanu taᅇaᅇ kummba kilke te tuku kila gisleknu nduiye kusrekenaig ta ndaᅇam saka tane kilke te mbolok mbal taᅇaᅇ minmba taᅇo afu tuku tukul dubikam idusde.

²¹ Nane teᅇenmba satigiᅇ. Agaᅇ si nda tap. Nyamagaᅇ ta nda nyap. Agaᅇ te kire ndawap ᅇga satigiᅇ.

²² Agaᅇ kame ta kilmba piro niᅇgam le kugawam tuku. Tukul kame ta taᅇo tuku kila mbolᅇge ndo mayok kinig.

²³ Nane naᅇine wamdus dubika eᅇel kame mbariᅇᅇiᅇgam tuku wamdus sanᅇrinu pilmba ᅇgarosu mape ndakade. Nane nyu kugatok taᅇaᅇ lok minmba tukul kareᅇnu ta dubika naᅇine ᅇgarosu piti sernigiᅇ. Maᅇau ta taᅇo am mbolᅇge siᅇka alo ᅇak taᅇaᅇ mayok kinit ta ᅇgarosu kikoᅇ tiᅇgam tuku nzali peuwam kumuᅇ kuga.

3

Tangine wamdus kitek te-mayokap

¹ Tane Kuatenge Kristus te-tina le tane nu ndonj tinganu tanaing tinginaig tukunu kile tangine wamdus samba mbolok aganj mbolnge patikap. Kristus nu Kuate ndinam kumamnge minyo mbili maditaknu mbolnge minyok minit ta nu tugumnge patikap.

² Tangine wamdus kilke te tuku aganj kame mbolnge pati ndaka samba tuku aganj kame mbolnge patikap.

³ Tane Kristus ndonj kumanu tanaing kumnaig sulumba kile tangine abo mine manau Kristus ndonj Kuate tugumnge kuirok minig.

⁴ Singine abo kitek ta Kristus nu tugu. Nu mayok kuwa le tane nu ndonj kilnja jak mayok kangaig.

⁵ Tane kilke te tuku nzali ambokok tangine ngamungal sinamnge minig ta kume serningap. Fare fare pino ndonj une manau, wamdus kutur, njule parak manau, am pile njayo manau, aganj ndende kilam tuku piriride wamdus ta jakmba kume serningap. Ande nu aganj ndende kilam tuku piririte ta nu yabri mbara mbarinte tanaing.

⁶ Wam najgonu ta tuku Kuate tuku gubra tango mbolnge minit.

⁷ Tane mata buk kilke te tuku mbal minmba wam najgonu ta ke likinaig ta

⁸ kile tane gubra kagli fir manau wane pasa fulain pasa najgonu ta jakmba nduiye ngumneningap.

⁹ Tane wamdus ambokok ta buk kusrekinaig. Ta tuku tangine tangine munju yabri yabri ndakap.

¹⁰ Kile tane kitek minig. Tane Kuate kila pile mayewap nga nu wamdus kitek tane sinamnge tugu pilna ta lato lato pilmba minit le ka ka tane kummbi nuje manau te-purde.

¹¹ Sine kitek mineg ta Zu le Grik, ngaro pikanu le ngaro nda pikanu, yamban tango le rawe tango, piro tango le kulat tango sine kise kise mine ndakeg. Sine jakmba Kristus

ndonj ulendika ndindo ndo mineg le nu sine jakmba sinamnge minit.

¹² Tane Kuate tuku mbal minig. Nu tane tuku kume purmba tane kilam tuku maditingina tukunu tane tangine tangine munju sinaningmba ranjun magenu jak minmba ye ye ndangap. Tane ngan minmba wamdus bafuk jak minmba

¹³ ande tuku pitik gubra te ndakap. Sunjo nu tane tuku mbar sauka gilaingina tanamba ndo tangine tangine mbar gilaingap.

¹⁴ Wam magenu sakit ta kume pur manjambi kile-mayokkap. Tanawap ta wam kame ta ulendika kummbi mayok kangat.

¹⁵ Sine ngarosu ndindo minmba Kristus ndonj ulendika nu tuku ngamungal mukuk sinamnge minam tuku Kuate nu sine wikina. Sine wam jakmba ke likeg ta ngamungal mukuknu manau tange kulatkuwa. Tane Kuate tuku gare-garekap.

¹⁶ Kristus tuku pasa tane sinamnge kumunganu minwa le tane wamdus kuyar mayenumbi tangine tangine munju tumka rironj pasa sakap. David tuku mune, mune magenu afu, Tukul Guwa tuku mune ta jakmba ninde lika wamdus sinamnge Kuate tuku nyu te-dungap.

¹⁷ Tane wam afu ke lika ko pasa sakam nga tane Sunjo Yesus tuku nyu idusmba wam jakmba ta ke lika nu mbolnge Kuate tuku nyu te-dungap.

Ina mam le kinjo kame tuku pasa

¹⁸ Pino kame, tane Kristus tuku mbal minig ta te-mayokmba tangine tango kumnemnge minap.

¹⁹ Tango kame, tane tangine pino kame tuku kume purkap sulumba nane pasa sanjrinumbi piti ser ndaningap.

²⁰ Kinjo kame, tane wam jakmba mbolnge ina mam tuku minje dubikap. Sunjo nu wam ta nzalite.

²¹ Tango kame, tane tangine kinjo kame ake sinanj sigair sigair ndaningap. Tane tanawap ta nane

wam magenu kam tuku sangri kusrede.

Piro tango tuku pasa

²² Piro tango, tane wam njakmba mbolnge tanjine gabat tuku minje kunnemnje minap sulumba tane kulatkade mbal am mbolnge nane nzaliningam tuku ndo piro ndakap. Tane Kuate tuku idusmba wamdus tugusekmbi mara mara pirokap.

²³ Tane wam njakmba ke likade ta Sunjo tuku piroket nga gare njak pirokap sulumba piro te tango tuku piro nga idusmba ke ndakap.

²⁴ Sunjo nunje tane lafunu tingamngat wam ta gilai ndangap. Tane Sunjo Yesus tuku piro mbal minig. Nu nunje mbal wam magenu ningam tuku patikina.

²⁵ Tango ima nu wam njayonu kumba minit ta Kuate nu nane njakmba lafunu ningamngat. Nu ande kusrewe nda.

4

Piro kulat mbal tuku pasa

¹ Piro tango tuku gabat mbal, tane manau tinjeknumbi tanjine piro mbal kulatkap. Tane mata tanjine Sunjo samba mbolnge minit ta gilai ndangap.

Wam pagu pasa yeki yeki

² Tane kanyum ndamba wamdus sunjo njak yabanmba minmba Kuate gare pasa tape.

³ Tane sine tuku mata Kuate yabanap le nu sine pasa mayenu kukliwam tuku ndin tumsinguwa le sine Kristus tuku wam te-mayokbe. Wam ta buk kuirok minna ta kile kilimok minit. Ye wam ta kukliwen tukunu kile ye muli wandek sinamnje minet.

⁴ Tane Kuate yabanap le ye kummbi pasa ta te-mayoki le nane ismba katesewaig.

⁵ Tane Kuate dubi ndade mbal tugumnje minig ta wamdus kuyar mayenu njak mbal tanan minap. Ait afu wam magenu ke likam tuku prode ta ake kusre ndakap.

⁶ Tane nyamagan sol njak tanan pasa kikonu ndo saka minap.

Tanjamba tane nane afu tuku pasa kummbi lafuwamngaig.

⁷ Singine gulab Tikikus nu sine turka sine ndon Sunjo tuku piroka ye tuku piro tuma minit. Nu tane tugum prowa sulumba ye tuku wam njakmba kubewamngat.

⁸ Sine mineg manau te nunje tane kila satinmba tane tuku ngamungal wamdus bul sertinguwa nga ye nu kukulet.

⁹ Tane tuku tango Onesimus nu mata Tikikus ndon tane tugum kuwaik nga sawet. Nu singine gulab nu Kristus dubi mayete. Nale ar tanje wam njakmba tenje mayok ke likade ta kubeu tingamngaik.

¹⁰ Aristarkus nu ye ndon muli wandek sinam tenje minek nu tane gare pasa tingit. Barnabas ndaret nunje Markus nu mata tane gare pasa tingit. Ye o buk tane satingen tanjamba kile man satinjet. Nu tane tugum prowa kande nu tap.

¹¹ Tango ande Yesus mape nyu Yustus nu mata tane gare pasa tingit. Yinje piro mbal ngamuknje nane ken ta ndo Zu tango minmba Kuate tuku gageu afu kilam tuku pirokade. Nane mbolnge ye ngamungal wamdus bulkate.

¹² Tane tuku tango Epafra Yesus Kristus tuku piro tango nu mata tane gare pasa tingit. Tane sangri tinga sugoka Kuate tuku nzali njakmba kila palpe nga nu wamdus sangrinu pilmba mara mara tane tuku nga Kuate yabanje.

¹³ Nu tane tuku Laodisea mbal tuku Hirapolis mbal tuku piro sangrite le kanjeret.

¹⁴ Singine gulab dokta Lukas nale Demas ndon tane gare pasa tingik.

¹⁵ Singine tira kame Laodiseanje minig ta sine tuku gare pasa te saningap. Nimfa ngade pino ta Kuate tuku kuasmbi nu tuku wandeknje mangurkade ndon singine gare pasa nane mata saningap.

¹⁶ Tane wane te bur suluwap sulumba Laodisea mbal burkam tuku ningap. Ye Laodisea mbal tuku wane

ande kuyarmba pilen ta tane mata
waŋe ta tumba burkap.

¹⁷ Tane Arkipus sawap le nu
wamdus ndindo ndo tumba Kuate
tuku piro tina ta suluwa.

¹⁸ Ye Paulus kile yiŋe waimbi kaiye
pasa te kuyaramŋgit. Tane ŋakmba
kaiye. Ye muli wandek sinamŋge
minet te tane ye gilai ndaŋap. Kuate
nu tane ake sinaŋ make patikuwa.

Son.

1 TESALONIKA

Tesalonika mbal tuku waje Paulusnge ambonga kuyarna

Paulus nu Korinŋe minmba Tesalonika mbal tuku waje te kuyarna ta tugunu tejenmba. Zu afu nane Kuate tuku kuasmbi Tesalonikange minnaig ta piti serninginaig le Paulusnge nane piti ngamukŋe bike ndaka sangri tingwaig nga nane tuku waje te kuyarna.

¹ Tane Mam Kuate, Sungo Yesus Kristus nale tuku mbal Tesalonikange minig tane njakmba kaiye. Ye Paulus Silvanus le Timoteus sine tane ndoŋ pasa-pasakam proweg. Kuate nu tane ake sinaŋ make patika ngamuŋgal wamdus bul sertingwa. Son.

Tesalonika mbal tuku ngamuŋgal son sangrinu

² Sine mara mara tane idustinjmba Kuate gare pasa tuweg. Sine yabaneg ait mbolŋge tane tuku nyu turmba temayokey.

³ Tane tanjine ngamuŋgal son alonu kile-mayokka tanjine kume pur maŋaumbi afu turkam tuku matuk tukulka Sungo Yesus minde minig ta sangri tingade.

⁴ O tira kame, Kuate nu tane tuku kume purna sulumba tane madiinjmba kilna ta sine kila.

⁵ Sine o buk tane tugumŋe Kristus tuku pasa mayenu kukligen le Tukul Guwa tuku sangrimbi pasa ta mayok ka tane tuku ngamuŋgal nduasekina le tane son nginaig. Sine pasa kukligen mbal tane ngamukŋe mingen le sine tuku maŋau ta tane kila pilnaig.

⁶ Tane pasa mayenu ismba dubimba piti sunjomba kanjerkinaig ta Tukul Guwa tane turka sinzantingina le tane wamdus bulkinaig. Tanjamba tane Sungo tuku maŋau sine tuku maŋau ndui ta dubinaig.

⁷ Tanjine maŋau mayenu tanje Yesus son ngade mbal Masedonia le

Akaia ma tugu mbolŋge mine likade ta nane Yesus dubi mayewam tuku ndin tumningina.

⁸ Tane mbolŋge Sungo tuku pasa Masedonia le Akaia ma tugu mbol ndo kine ndakina. Tane Kuate tuku sangri tomba tingade maŋau ta kilke mbol mbal njakmba isnaig. Ta tuku sine afu saningam tuku mine ndakade.

⁹ Kuga. Nane njakmba sine tugum pro tejenmba tane tuku sakade le iseg. Sine tane Tesalonika mbal tugumŋe pasa kukligen le tane ismba Mbara tugusek abo tugu njak nu kumnemŋe minam saka ngamuŋgal biye mbilmba tanjine yabri mbara njakmba kusreka Kuate ndo dubide.

¹⁰ Kile tane nu tuku Kiŋo samba mbolŋge ndekam tuku tairnga minig ta pro sakade le iseg. Kuate tuku Kiŋo ta Yesus. Nu kumna le Kuatenge nu te-tina le nu abonja tingina. Kuate nu pro pilesingam tuku pa ta laipsingam tuku Yesus nu muskil kiletidinŋe sinjit.

2

Paulus nu Tesalonika mbal ngamukŋe pirokina

¹ O tira kame, sine tane tugumŋe pirokigen ta ake piro ndakigen. Alonu tane mbolŋge mayok kina ta tane kila.

² Sine tane tugum pro ndamba Filipinŋe pirokigen ta afunje rar sunjo sinjmba kiko pilesinginaig. Sine tane tugum promba afu sine ngueu patikinaig ta Kuate nu sine sangri pilesingina le sine sangri tinga nu tuku pasa mayenu kuklimba satinŋigen.

³ Sine tane pasa ismba son ngap nga pasa kukliweg te mbar wamdus ko kutur wamdus dubimba pasa kukli ndaweg. Ko tane yabritingam tuku pasa ta sa ndakeg.

⁴ Kuga. Kuate nu abo abo sine tuku maŋau kanjerna sulumba nuje pasa mayenu kukliwam tuku piro te sine tuku wai mbolŋge pilna. Ta tuku pasa mayenu kukliweg te tanjonje sine

nzalisingam tuku kukli ndaweg. Ku-ate nu sine tuku ngamuŋgal pileŋgate ta nu nzaliwa nga pasa kukliweg.

⁵ Sine tane tugumŋge ŋule parak pasa sa ndakigen ta tane kila. Ko tane tuku agaŋ ndende kilam tuku piririmba yabri pasa sa ndatingigen ta Kuate nu kila.

⁶ Sine Kristus tuku aposel nyu tigen ta nyu tambi sine tane tuku wamdus didi ndakigen. Tane Tesalonika mbal ko mbal afu kise sine tuku nyu payamkam tuku sine idus ndaweg.

⁷ Ina ande nuŋe kiŋo kame kulatkate taŋamba ndo sine tane ngamukŋge wamdus bafukmbi tane kulatkigen.

⁸ Sine tane tuku wamdus suŋgo pil-geŋ sulumba Kuate tuku pasa ndo sanu tuku idus ndagen. Sine siŋgine wamdus ŋakmba kile-mayokka tane tumtingam tuku idusgen.

⁹ O tira kame, sine tane ngamukŋge Kuate tuku pasa mayenu kuklimba mingen sulumba sine tane piti tiŋbekig nga sine furir ki mindek siŋgine miron ngaro turam tuku piro karenka matuk tukulkigen ta tane kila.

¹⁰ Sine maŋau tiŋreknu mbar kugatok tane Yesus son ngade mbal tugumŋge mayok kagen ta tane ŋakmba kila. Kuate nu mata kila.

¹¹⁻¹² Tane Kuate tuku gageu mayok ka nuŋe kilŋa tugum prowam tuku nu tane wikate. Nu tane wikate ta taŋgine mine mbolŋge kumumba te-mayokap nga taŋgo kame naŋgine kiŋo kame mbolŋge maŋau kade taŋamba sine tane mbolŋge kigen. Sine tane sarsartiŋmba wamdus saŋgri piletiŋmba riron pasa tingigen.

¹³ Sine tane tugumŋge Kuate tuku pasa kukligen ta tane pasa ta ismba taŋgo tuku pasa taŋaŋ ise ndakinaig. Tane kumumbi idusmba Kuate tuku pasa nga tinaig. Tane Kuate son ngade mbal pasa ta tuku saŋgri tane sinamŋge pirokate. Wam ta tuku sine mara mara Kuate gare pasa tuweg.

¹⁴ O tira kame, Yesus Kristus ndoŋ ulendikade mbal Kuate tuku

kuasmbi Yudea ma tugu mbolŋge mine likade ta tane nane taŋaŋ mayok kinaig. Zu mbal afu naŋgine mbal piti niŋginaig taŋamba ndo taŋgine mbal afuŋge tane mata piti tinginaig.

¹⁵ Zu mbal nane Kuate tuku tuan taŋgo bale farniŋmba siŋgine Suŋgo Yesus mata balenaig. Taŋamba nane sine mata pitaikinaig. Nane siŋka Ku-ate gare tuwe ndakade. Nane taŋgo ŋakmba tuku ŋgueu minig.

¹⁶ Sine tane kasomok mbal pasa mayenu satinege le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tiŋgit maŋau ta sine kusrebe nga Zu mbal nane sine peusingam dirnaŋgade. Taŋade le naŋgine mbar sugo ke likinaig ta kumuŋgam bafute le nane Kuate tuku pa ŋayonu kaŋgeramŋgaig.

Paulus nu Tesalonika mbal maŋ kaŋgerkam idusna

¹⁷ O tira kame, sine ait fagnu mbolŋge muŋgu kusrekigen ta siŋka ngamuŋgalmbi kuga. Ngarosu ndo muŋgu kusrekigen. Sine maŋ tane tumail kaŋgernu tuku wamdus saŋgrinu pilmba ndin sota wamdus suŋgo ŋak mingen.

¹⁸ Ye Paulus sine maŋ tane tugum prowam tuku ndin sota minen ta Sa-tan nu sine tuku ndin tukulna.

¹⁹ Siŋgine Suŋgo Yesus nu prowa le sine nu tugumŋge tingamŋgig ta sine tane mbolŋge ndo tumail puluka gare suŋgo tumba payamkamŋgig.

²⁰ Siŋgine nyu te-mayokmba gare-garekam tuku agaŋ ta tane ndo.

3

Paulus nu nane kaŋgernu tuku Tim-oteus kukulna

¹ Sine tane kaŋgernu tuku wamdus suŋgo ta kume seram kumuŋ kuga tukunu sikile ndo Silas ndoŋ Atensŋge minbe nga

² sikile tira Timoteus kukulkeŋ le tane tugum prona. Nu Kuate tuku piro taŋgo minmba Kristus tuku pasa mayenu kuklite. Nuŋge tane tuku ngamuŋgal son saŋgri piletiŋmba tane

ngamunggal wamdus bul sertingam tuku nu kukulkeņ.

³ Tane piti ngamukņge minig ta wamdus bike ndaka sangri tingap nga iduskeņ. Sine Kristus tuku mbal piti taņaj kaņgerkam tuku mineg ta tane kila.

⁴ Sine buk tane ndoņ mingeņ sulumba sine Kristus tuku mbal piti kaņgerkamņgig nga satingigeņ. Pasa satingigeņ ta kile alonu kaņgerde.

⁵ Tane piti afu kaņgerkade ta ye ismba tane kaņgerkam tuku wamdus kume sere fugumba tane tuku ngamunggal son isam tuku Timoteus kukulen le tane tugum kina. Satan nu tane tagotingawa le ndekap le sine tane tugumņge piro kareņkigeņ ta alo kugatok ngubekig nga ye nu kukulen.

⁶ Kile Timoteus nu tane kusreka sile tugum te promba tangine ngamunggal son bike ndaka tangine kume pur maņau saņgrinu minit ta kubete le isek. Tane sile tuku wamdus mayenu ņak minig le sile tane kaņgerkam tuku wamdus sungo pilek taņamba ndo tane mata sile kaņgernu tuku wamdus sungo pilig.

⁷ O tira kame, sile piti sungo sinamanzer ņak minmba tane tuku ngamunggal son tuku maņau isek le wamdus bul sersikit.

⁸ Tane Sungo kusre ndamba nu dubi mayede tukunu sile piti te sinamņge gare tumba saņgri tek.

⁹ Sine tane idustingmba Kuate tuku am mbolņge gare teg wam tanģe marosingit le sine tane tuku nga Kuate tuku nyu te-dunģeg.

¹⁰ Ki furir mindek sine tane kaņgernu tuku wamdus ndindo ņak minmba Kuate yabaņmba mineg. Sine tane tugum promba tane tuku ngamunggal son wam afu denkade ta tumtingam tuku idusmba mineg.

¹¹ Mam Kuate singine Sungo Yesus nale ndin inum tumsingawaik le sine tane tugum prowam tuku idusmba yabaņeg.

¹² Sungo nu tane tuku kume pur maņau saņgri pilewa le sine tane tuku lato lato kume purmba mineg

taņamba ndo tane mata tangine tira kame, tanģo ņakmba tuku lato lato kume purkap nga yabaņeg.

¹³ Tane taņawap ta Sungo nu tane tuku ngamunggal saņgri piletingmba minwa le ma ma singine Sungo Yesus nu nuņe mbal ndoņ prowa le tane Mam Kuate tugumņge mbar kugatok purfeņnu tingamņgaig. Son.

4

Sine maņau purfeņnu ņak minbe

¹ O tira kame, sine Sungo Yesus tuku nyu mbolņge tane wam ande kam tuku sarsartingamņgig. Sine o buk tane ndoņ minmba mine maņau Kuate nzalite ta tumtingigeņ le tane kila pilmba kile taņamba minig. Tane mine maņau ta lato lato kumba minap nga satingeg.

² Sine Sungo Yesus tuku nyu mbolņge tane wam pagu pasa satingigeņ ta tane kila.

³ Tane purfeņnu minap ta Kuate tuku nzali. Tane fare fare tanģo pino ndoņ une ndaka

⁴ maņau tinreknubi pino kilap.

⁵ Nane Kuate gilai mbal nangine ngarosu tuku nzali mbolņge pino fare fare kilig taņamba ke ndakap.

⁶ Tane tangine tira ande lukamba nu tuku pino didika nale muņģu kilik wam ta pur ndanikap. Nane taņamba kade mbal ta Sungo nu lafunu ningamņgat. Sine rironģ pasa ta buk satingigeņ le tane isnaig.

⁷ Kuate nu sine wikina ta kutur ņak minbe nga wi ndakina. Nu sine purfeņnu minbe nga wikina.

⁸ Ande nu wam pagu pasa te pitaikate ta nu tanģo tuku miņģe pitai ndate. Nu Kuate Tukul Guwa singit nu tuku miņģe pitaite.

⁹ Tane tangine tangine kume purkam tuku Kuateņģe tumtingina. Ta tuku ye tane maņau ta kap nga kuyar ndawet.

¹⁰ Tira kame Masedonia ma tugu mbolņge mine likade ta tane nane ņakmba tuku kume purkade. Tangine maņau mayenu ta ndo lato lato kap.

11 Tane ngan mine manau mbolnge minam tuku wamdus sangrinu palpe. Tangine wam ndo idusniŋmba afu tuku wam kuer ndakap. Tane ake mine ndaka waimbi pirokap. Sine buk tanamba tane wam pagutingigen.

12 Tane tanamba pirokap ta Yesus dubi ndade mbal tane kanjerka tane tuku saka minamngaig. Manau ta mbolnge tangine ngarosu kulatka afu piti serniŋge nda.

Sungo nu luka prowamngat

13 O tira kame, tane kumig mbal tuku wamdus mbarbekaig nga sine tane kila satinŋamngig. Mbal afu Yesus ndon minam tuku idus ndamba nanŋine kumig mbal ta tuku malmbika piti sunŋo tade. Tane tangine kumig mbal tuku malmbi sunŋo ndawap.

14 Yesus nu kummba abonŋina ta sine son ngeg. Tanamba ndo Yesus son nga kumig mbal nane Kuatenge kile-tidinŋuwa le Yesus ndon prowamngaig ta sine mata son ngeg.

15 Sine kile pasa satinŋamngig te Sunŋo tuku pasa. Sunŋo nu prowa le sine kilke te mbolnge abo ŋak mineg mbal kumanu mbal kile-ŋgumnemke nda. Kuga.

16 Wi sanŋri mayok kuwa le enjel kame tuku gabat nu wikuwa le Kuate tuku tabil fudukuwa le Sunŋo nu samba mbolnge ndekamngat. Ndekuwa le nane Kristus son nga kumig mbal ambonŋa tinŋamngaig.

17 Nane tanawaig le kilke te mbolnge son nga mineg mbal sine ŋakmba kilmba kile-dunŋuwa le gau mbol ambenŋe kumig mbal ndon ulendika kumba Yesus tugumnge manŋurkamngig. Tanabe sulumba sine Sunŋo ndon mara mindek minmba minamngig.

18 Tane pasa tembi tangine tangine wamdus piti kile-ibenkap.

5

Yesus prowam tuku ait mam-bilmba minap

1 O tira kame, Sunŋo nu ginu ait mbolnge prowamngat ye ta tuku kuyar ndawet.

2 Sunŋo tuku ait kuayar tanŋo nu pitik furir prote tanan mayok kanŋat ta tane kila.

3 Tanŋo nane sine mine mayeweg nguwaig le Sunŋo nu pitik ndo prowa le kuma kuma nane mbolnge prowamngat. Pino nu kinŋo tepalmbim nga pitik rar tate tanan nane mbolnge prowamngat. Nane piti ta laipe nda.

4 O tira kame, tane ma furir sinamnge mine ndakade. Ait ta prowa le kuayar tanŋo prote le nane piriri nayode tanamba tane piririwe nda.

5 Sine ŋakmba bulu tuku kinŋo kame minmba ma make ko furir mine ndakeg. Sine mafen mineg.

6 Ta tuku afu kinyanu tanan minig ta sine kinye ndakube. Sine wamdus kuyar mayenu ŋak mambilmba minbe.

7 Kinyig mbal nane furir ait mbolnge kinyig. Kule kamenu nyade mbal nane furir kule nyumba nŋinngankade.

8 Sine tanamba kuga. Sine mafen mineg tukunu sine wamdus kuyar mayenu ŋak minmba kame tanŋo nuŋe ngaro kigraibkam tuku agan patikade tanamba patikube. Sine ngamunŋal son kume pur manau kilmba tawo songam tuku agan tanan silikube. Kuate nu sine tuku muskil kile-tidinge sinŋit alonu ta minde minmba hat karenŋu tanan kaikube.

9 Sine Kuate tuku gubra kanŋeram tuku nu sine pati ndakina. Kuga. Sine Sunŋo Yesus Kristus mbolnge muskil kile-tidingsam tuku patikina.

10 Nu prowamngat ta sine abo minbe le ko kumbe le sine nu ndon minmba minam tuku nu sinenu nga kumna.

11 Ta tuku tane tangine tangine wamdus piti kile-ibenka munŋu sanŋri piletinŋig tanamba ndo minmba minap.

Wam pagu pasa yeki yeki

12 O tira kame, tangine gabat kame nane Sunjo tuku manau tumtinja tane kile-tidingam tuku rironj pasa satinjig ta tane nane tuku nyu idusningmba kumnemnge minap.

13 Nane Kuate tuku piro kade tukunu nane tuku kume purka nane tuku nyu idusningap. Tane tangine tangine wamdus mukuk njak minap.

14 O tira kame, tangine tango afu ake kaloimba likade ta rironj pasa ningap. Afu wamdus piti njak ta tangine pasambi nane tuku piti kile-ibenjak. Nane afu ngamunggal son sangri kugatok ta sinzaninjmba turkap. Tango njakmba ngamuknge gubra kugatok ngan minap.

15 Nane afu tane najgo siglikuwaig ndeta manau ndui tambu lafu ndawap. Tangine tira kame ko tango njakmba mbolnge wam magenu ke likam tuku wamdus sangrinu palpe.

16 Tane mara mara gare njak minmba

17 Kuate yabanmba minap.

18 Tane mbolnge wam afu prode ta tuku Kuate gare ndo tape. Tane Kristus Yesus tuku mbal tanjamba kam tuku Kuate nu nzalite.

19 Tukul Guwa nu pa tananj tane mbolnge uge njak minit ta fu ndawap.

20 Nane afu Tukul Guwanje pasa tumningig le kile-mayokkade ta pasa ta talaka pitai ndawap.

21-22 Tane wam njakmba pilenja wam najgonu ngumneninjmba wam magenu ta ndo biye dewap.

23 Ngamunggal mukuk wamdus bulok manau Kuate nu tugu. Nunge tane tinjeknu kile-mayokkuwa. Nu tane kulatka minwa le ma ma singine Sunjo Yesus Kristus prowa le tangine ngaro ngamunggal kanu ta njakmba mbar kugatok purfenju mayok kangaig. Sine tanjamba tane tuku nga Kuate yabanjeg.

24 Kuate nu tane wikate ta nu sinja tanjamba kamngat.

25 O tira kame, tane sine tuku yabanjap.

26 Tane tangine tangine tira kame ndonj munju kume purkade manau ta alonu te-mayokap.

27 Ye Sunjo tuku nyu mbolnge pasa te satinjet. Wane te burkap le tira kame njakmba iswaig.

28 Singine Sunjo Yesus Kristus nu tane njakmba make patikuwa. Son.

2 TESALONIKA

Tesalonika mbal tuku wane Paulusnge arnu kuyarna

Paulus nu Korinonge minmba Tesalonika mbal tuku wane ambonga kuyarna le yar ndui ta mbolnge ndo nu man lato wane arnu te kuyarmba pilna le nane tugum kina. Wane te tugunu ta tenemba.

Tesalonika mbal nane Paulus tuku wane ambonga kuyarna ta burkinaig sulumba katese maye ndanaig. Nane Yesus luka prowam tuku pasa Paulusnge kuyarna ta burkumba tugunu katese ndamba nu buk luka prona nga idusnaig. Ta tuku Paulus nu nane tuku wamdus purfeu serningam tuku wane arnu te kuyarna.

1 Tane Mam Kuate le Sungo Yesus Kristus nale tuku mbal Tesalonikange minig tane njakmba kaiye. Ye Paulus Silvanus le Timoteus sine tane ndonj pasa-pasakam proweg.

2 Mam Kuate le Sungo Yesus Kristus nale tane ake sinanj make patika ngamunggal wamdus bul sertinguiwaik. Son.

Wam kame Yesus tuku ait mbolnge prowamngai

3 O tira kame, sine mara mara tane idustinmba Kuate gare pasa tuweg. Tangine ngamunggal son sungo njayote le tane tangine tangine lato lato mungu kume purkade tukunu sine Kuate gare pasa tuweg ta manau kumumbi keg.

4 Sine Kuate tuku kuasmbi njakmba ngamuknge tane tuku sungomba saka payamkeg. Nane afu tane pitimbi tidongade le rar kamusmba tangine ngamunggal son bike ndaka sangri tingade wam ta tuku sine tane tuku payamka nane saningeg.

5 Kuate nu kumumbi tane piletingit. Tane Kuate kulatkate ma mbol kambim tuku minig sulumba piti ta kanjerde. Nu piti tambi tane

sangri piletinguwa le minap ma ma nu kulatkate ma mbol kanngaig.

6-7 Sungo Yesus nu nuje enjel kame sangri njak nane ndonj samba mbolnge pa mane sungo tananj mayok kuwaig le nane afu tane piti tingig ta Kuate nu kumumba pa ninngamngat.

8 Nu promba nane afu Kuate idus ndade mbal singine Sungo Yesus tuku pasa mayenu pitaide mbal nane njakmba pa sungo ninngamngat.

9 Nu nane pa ningguwa le nane Sungo tuku tumail nuje kilja manj kanjer ndamba mine njayonu mbolnge minmba minamngai.

10 Nu prowa le sine nuje mbal nu kanjermba mbarinj-mbarinjmba nu tuku nyu sungo ta te-dungamngig. Sine tane ngamuknge pasa kukligenj le tane son nginaig ta tane mata nu mbarinjamngai.

11 Sine wam ta idusmba mara mara tane tuku nga Kuate yabaneg. Nu tane nuje mbal mayok kambim tuku wikina ta tane nu am mbolnge tanamba mayok kape nga nu yabaneg. Tane buk tangine ngamunggal sonmbi wam magenu njakmba kam idusde tukunu Kuatenge nu nuje sangri tingguwa le wam kame tanamba mayok kuwaig nga iduseg.

12 Mayok kuwaig le Sungo Yesus Kristus tuku nyu tane ngamuknge sunگوkuwa le tane nu mbolnge mata nyu tamngai. Singine Kuate Sungo Yesus Kristus nale tane ake sinanj make patikade. Son.

2

Une tuku tugu tanjo

1 O tira kame, Sungo Yesus Kristus prowa le sine njakmba nu tugumnge mangurkamngig. Sine wam ta tuku pasa afu satinngamngig.

2 Ande nuje kinambi Yesus nu buk luka prona nga sakuwa ko Paulus nane tanamba sakinaig ko kuyarnaig nga satinguwaig ndeta tane pasa ta ismba piriri njayomba ngamunggal piti ndatinguwa.

³ Tane rironjkap. Nane afu tane yabritinbekaig. Yesus prowam tuku ait ta pro ndawa le ambonja tanjo pino njakmba wamdus ulendimba Ku-ate pitaiwaig le une tuku tugu tanjo mayok kanjat. Tanjo ta nu ngisikam tuku tanjo.

⁴ Nu mayok ka tanjo nu ndo mbarinwaig nga idusmba tanjo tuku mbara yimyam nangine mbarinngam tuku aganj kame ta njakmba ndon ngueu minmba tidon pankamngat. Nu Kuate tuku wande sunjo sinamnge minyak minmba ye ndo Kuate nga sakamngat.

⁵ Ye tane ndon minen sulumba wam ta tuku satinjen ta tane idus ndade?

⁶ Une tuku tugu tanjo ta nune ait kumunguwa le nu mayok kanjat. Sangri andenje nu mayok kambim tuku peute. Sangri ta tane kila.

⁷ Kile une tuku tugu tanjo nu kuirkuirka piroka minit. Tanjamba minwa le ma ma sangri nu peumba minit ta nu kusrewamngat.

⁸ Kusrewa le une tuku tugu tanjo nu mayok kanjat.

⁹ Mayok kuwa le Satan nu sangri yimyam tuwa le nu yabri wam kitek sangri njayo gudommba kilemayokkamngat.

¹⁰ Tanjamba nu nane ngisikam tuku mbal tugumnge manjau njagonu ke lika sangri tamba yabrinngamngat. Nane muskil kile-tidinge ningam tuku pasa tugusek ismba mbulmba pitaide tukunu nane ngisikam tuku minig.

¹¹ Ta tuku Kuate nu nane tuku wamdus nginngan serninguwa le nane yabri manjau ta kanjerka son ngamngaig.

¹² Nane Kuate tuku pasa tugusek pitaide sulumba une manjau kam tuku ngamungal kunde-kundenigig mbal Kuate nu nane pa njayonu ningamngat.

Kuate nu Tesalonika mbal madininjina

¹³ O tira kame, sine tane idustinmba Kuate gare pasa tuweg. Nu tane tuku kume purte. Nu abo abo tane

Tukul Guwa mbolnge Kuate tuku mbal mayok ka pasa tugusek ismba son ngap le tane tuku muskil kile-tidinge tingam tuku tane maditingina.

¹⁴ Tane singine Sunjo Yesus Kristus tuku kilja sangri sunjo tap nga sine tane ngamuknge pasa mayenu kukliger le Kuate nu tane wikina.

¹⁵ O tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka sangri tinga singine mingembi ko wanembi Kuate tuku pasa satinngan ta dubi mageka bige dedengap.

¹⁶ Singine Mam Kuate nu sine tuku sungomba kume purmba ake sinan sine make patikate le sine wam mayenu tairnga minmba ngamungal mukuk njak mineg.

¹⁷ Singine Sunjo Yesus Kristus Mam Kuate nale tane wamdus sangri piletinguwaik le tane wam ke likade ko pasa sakade ta magenu kilemayokkap nga Kuate yabanjet. Son.

3

Yabanjam tuku pasa

¹ O tira kame, ye pasa te ndo satinngamngit. Sunjo tuku pasa tane ngamuknge sungokina tanjamba afu ngamuknge sungokuwa nga tane sine tuku nga Kuate yabanjam.

² Kuate tuku pasa isig mbal afu son nda ngade. Ta tuku tanjo njagonu nane sine njago siglikubekaig nga Kuatenje sine tursinngam tuku nga yabanjam.

³ Sunjo nunge tane tuku ngamungal sangri piletingamngat. Nu tane kulatkuwa le Satan nu tane njago siglike nda.

⁴ Sunjo nu wamdus singina le sine tane tuku wamdus ar ar ndaweg. Sine wam pagu pasa buk satinngan ta tane tanjamba ndo ke lika minmba minamngaig ta sine kila.

⁵ Kuatenje tane wamdus purfeu sertinguwa le nu tane tuku sungomba kume purte wam Yesus nu sangri tinga bike ndakina manjau ta lato lato kila patika wamdus sangri tingap nga ye tane tuku nga Kuate yabanjet.

Pirokam tuku pasa

⁶ Tira kame, sine singine Sunjo Yesus Kristus tuku nyu mbolnje wam pagu pasa te satinjamngig. Tira ande nu sine tane wam pagu tingigen pasa ta pitaimba piro ndaka ake kaloimba minwa kande tane nu ndon ulendi ndakap.

⁷ Sine tane ngamuknje mingen ta ake kaloimba mine ndakigen.

⁸ Sine afu tugumnje nyamagan ake yai ndakigen. Sine njakmba piyamba kilgen. Sine tane piti tinbekig nga ki furir mindek singine waimbi piroka matuk kagen.

⁹ Sine Kristus tuku piro mbal tukunu sine tane tuku agan ndende ake kilam kumu ta tane sine tuku manau ta kubemba tanamba pirokap nga sine piroka tane tuku agan ndende kile ndakigen.

¹⁰ Sine tane ngamuknje mingen sulumba tenemba wam pagutingigen. Tango ima nu piro ndaka ake minwa kande nu nyamagan nye ndakuwa ngigen.

¹¹ Tane tuku afu kanyumba ake kaloimba minig sulumba afu tuku wam kugerka ta afunge kubede le sine iseg.

¹² Sine Sunjo Yesus Kristus tuku nyu mbolnje mbal tanan wam pagu pasa tembi sarsarningamngig. Nane wamdus bafukmbi piroka piro tuku piya tamba nanjine nyamagan piyawaig.

¹³ Tira kame, tane wam magenu kam tuku kanyum ndawap.

¹⁴ Sine wane te pilbe le tane tugum prowa le ande nu sine tuku pasa te pitaiwa kande tane nu kanjermba kiko tuwa nga nu ndon ulendi ndakap.

¹⁵ Nu tane tuku tira ta nu ngueu tango tanan kanjer ndamba nu riron pasa tape.

Kaiye pasa

¹⁶ Ngamungal mukuk wamdus bulok manau Sunjo nu tugu. Nunge mara mara tanjine mine njakmba tuku ngamungal mukuk wam bul

sertinguwa. Nu tane njakmba ndon minwa. Son.

¹⁷ Ye Paulus ye kile yine waimbi kaiye pasa te kuyaramngit. Tane njakmba kaiye. Wane te ye tuku nga tane katesewam tuku ye yine wai kuyar tuku manau pilet. Yine wane njakmba mbolnje ye tanawet.

¹⁸ Singine Sunjo Yesus Kristus nu tane njakmba ake sinan make patikuwa.

Son.

1 TIMOTEUS

Timoteus tuku wane Paulusnge ambonga kuyarna

Timoteus nu tango mbanzonu minmba Kuate tuku kuasmbi Efesusnge minnaig ta kulatka minna le Paulus nu Romnge muli wandek sinam tanje minmba Timoteus idusmba wane te kuyarriba pilna le nu tugum kina.

Wane te tugunu tenemba. Yabri tum tango afunge tango pino Efesusnge minnaig ta yabrinimba pasa sunjomba saka minnaig le Paulus nu nane tuku mbar wamdus ta teibenam saka wane te kuyarna sulumba Timoteus nu sangrimba tinga Kristus tuku pasa tugusek kukliwa nga nu sangri pilena. Tanjamba nu gabat tango madiningam tuku pasa turmba Timoteus sana.

1-2 O Timoteus kaiye. Ne Kristus tuku son ngate ta ne sinja ye tuku kinjo. Ye Paulus Kristus Yesus tuku aposel ye ne ndonj pasa-pasakam prowet. Kuate nu sine muskil kiletidingina le sine Yesus Kristus son nga nu minde mineg. Nalenge ye madiyinaik le Kristus Yesus tuku aposel minet. Mam Kuate Yesus Kristus singine Sunjo nale ake sinan ne make pilmba sinanu mapenumba ngamunggal wamdus bul sernuwaik. Son.

Yabri pasa tuku rironka

³ Ye buk Masedonia kambim saka nane afu pasa tugusek kusremba pasa kise sakinaig ta peuningam tuku ne Efesusnge mina ngen.

⁴ Nane yabri wam kube ko nangine wa mbutj kame tuku tugu patit ke lika sunjomba wamdus pile ndakuwaig. Nane wam ta sake lika ake sinan kualeyaukade sulumba Kuate tuku son nga nu tuku wamdus kila palmbim idus ndade.

⁵ Ye rironj pasa sanet te nangine nangine munju kume purka minwaig

nget. Kuate am mbonnge ngamunggal wamdus mukuk minam tuku kutur manau mbulwaig sulumba tugusemba nu tuku son nguwaig ta nangine nangine kume purkam kumunj.

⁶ Nane afu manau kame ta kusreka pasa alo kugatok ta munju wam kubeka isig.

⁷ Nane Kuate tuku tukul manau afu tumningam bafude ta nane tugunu gilai. Nane tukul pasa katese maye ndamba afu sangrimba saningig.

⁸ Sine Kuate tuku tukul pasa katese mayemba dubibe ta maye.

⁹ Tukul pasa ta tango tinjeknu tuku pro ndana. Nu mbarde mbal tuku pronas ta tenemba. Afu tukul lukakade ko Kuate ngumnemba unekade ko nu idus ndamba kilke te tuku manau ke likade ko ina mam ko tango afu bale farde

¹⁰ ko tango pino ndonj fare fare minig ko tango pino ndonj minam tuku manau mbilmba manau kise ke likade ko pirokam tuku nga tango bige tidingade ko afu yabrinigig ko ki am mbonnge nga yabri pasa sakade ko manau tugusek afu lukakade, tukul pasa nu nane tuku pronas.

¹¹ Pasa mayenu Kuatenge sina le kukliwet ta tanjamba ndo sakate. Kuate nu gare manau tuku tugu. Nuje pasa mayenu tanje nu tuku nyu sunjo te-mayokte.

Kuate nu Paulus sinanu mapena

¹² Singine Sunjo Kristus Yesus nu ye sangri sina sulumba ye tala ndayumba pirokam tuku madiyina. Wam ta tuku ye nu gare pasa tuwet.

¹³ Ye buk nu pasa nayonu tumba nuje mbal piti ninmba nu tumail panmba minen. Ye nu tuku tugu gilai minmba nu son nda nga tanjawen ta Kuate nu ye mapeyina le

¹⁴ singine Sunjo nu ye ake sinan make pilmba sunjomba sinzanyina le kile ye Kristus Yesus tuku son nga tira kame tuku kume puret.

¹⁵ Pasa te sinjka son ngam tuku. Kristus Yesus nu mbarde mbal muskil kile-tidinge ningam tuku ndo kilke te mbol prona. Mbarde mbal ye nane njakmba linijmbar mbar sunjo njak minen ta

¹⁶ Yesus Kristus nu pitik mbar lafunu se ndakina. Nu ye ambonga mapeyuwa le nane afu wam ta kanjermbar nane mata nu tuku kume tuku sanjri tomba tinja abo tugu tumba minmbar minwaig nga idusna.

¹⁷ Kuate nu ait njakmba tuku Gabat Sunjo. Nu kumam kumun kuga. Nu ammbi kanjer ndaweg. Nu Mbara Sunjo Ndindo. Sine nu tuku nyu sunjo te-dunga minmbar minbe. Son.

Sanjri tinja pirokam tuku pasa

¹⁸⁻¹⁹ O yije kiyo Timoteus, nane o buk Tukul Guwa tugumnge pasa ismbar kile-mayokka ne tanjamba ke likamngat nginaig. Ne pasa ta idusmbar Kuate am mbolnge ngamungal mukuk njak minam tuku mbar manau pitaika Kristus tuku son nga minmbar kame tanjo tanjan sanjri tinja piroka. Afu nanjine mbar manau ta yabukade le wan nu mbun mbolnge fetka ngisikate tanjamba nanjine ngamungal son ngisikate.

²⁰ Himeneus le Aleksander nale mata tanjade. Nale Kuate tumail pande ta kusrewaig nga ye nale Satan tuku wai mbolnge patiken.

2

Kuate yabanam tuku manau

¹ Pasa te ambonga sani le ise mayewa. Ne Kuate ndon pasata nu tanjo pino turkuwa nga yabanmbar nu gare pasa tawe.

² Gabat sugo sugo sine kulatkade mbal nane njakmba sine kulat magewam tuku Kuate yabana. Nane tanjawaig ta sine piti kugatok mine mayenu mbolnge minmbar Kuate dubimbar manau tugusek kam kumun.

³ Ne tanjamba Kuate yabana ta ne wam mayete. Kuate nu sine muskil kile-tidinge singit nu yaban manau ta nzalite.

⁴ Nu tanjo pino njakmba muskil kile-tidinge ninguwa le pasa tugusek kila pilwaig nga iduste.

⁵ Mbara Ndindo nu Kuate. Sine Kuate ndon ulendisingam tuku tanjo ndindo nu Kristus Yesus.

⁶ Ait kumungina le nu Kuate tuku wamdus te-mayokmbar tanjo njakmba tuku muskil kile-tidingam tuku nuje ngaros kumam tuku pilna.

⁷ Ye pasa ta kuklimbar kasomok mbal tumningi le nane pasa tugusek ta son nguwaig nga nu ye kukulyina. Ye yabri ndaka son pasa saket.

⁸ Ma njakmba mbolnge tanjo nane Kuate yabanwaig nga iduset. Nane gubra manau wam najgonu njakmba ngumnenimbar manau purfen nu mbolnge minmbar wai kile-dunga Kuate yabanwaig nget.

Pino kame tuku pasa

⁹ Pino kame nane mindepiymbar nane alen alen ndaka aganj ndende kumumbi mindepiywaig. Gabat parej latomba aganj maditaknu golmbi wakeikanu piya o mbolnge tamba mindepiye ndakuwaig.

¹⁰ Sine Kuate tuku mbal nga idusmbar kande ta kumumba wam magenu ndo kuwaig. Manau ta nanjine mindepiye mayenu tanjan.

¹¹⁻¹⁴ Kuate nu ambonga Adam wakeina sulumba ngumnenja Eva wakeina. Adam nu Satanngge yabri ndana. Kuga. Pino ta nu Satanngge yabrina le Kuate tuku minje pitaina. Wam ta tuku pino kame nane tanjo lukaka Kuate tuku pasa tumndaningwaig nget. Nane mbolnge mbolnge ndamba maninok minmbar pasa ismbar kila pilwaig.

¹⁵ Pino nane kiyo kile-patika Kuate tuku son nga afu tuku kume purmbar wam najgonu mbulmbar maim maim ndaka minwaig. Tanjawaig ta Kuate nu nane tuku muskil kile-tidinge ningamngat.

3

Kulat mbal tuku pasa

¹ Pasa te siŋka son pasa. Ande nu kusem wande tuku kulat tanŋo piro kam nzaliwa ta piro ta mayenu ndo.

² Kulat tanŋo nu tanŋo am mbolŋge mbar kugatok minwa. Nu pino ndindo ŋak minmba nuŋe nzali ŋaigonu tidonŋuwa sulumba wamdus kuyar mayenu ŋak pizuknu minwa. Nu mbal afu kile-wandekka isukus-neniŋguwa. Nu Kuate tuku pasa tanŋo pino tum mageniŋguwa.

³ Nu kule kamenu nyumba ŋginiŋganka afu kat ndaniŋguwa. Nu ŋgan minmba afu ndon kualeyau ndakuwa. Nu ndametiŋ tuku sunŋomba idus ndawa.

⁴ Nu nuŋe pino kiŋo kame kulat magekuwa le nuŋe kiŋo kame nu kumnemŋge minmba maim maim ndakuwaig.

⁵ Nu nuŋe pino kiŋo kulat magekam fugute ta nu ndanmba Kuate tuku kuasmbi kulatkamŋgat?

⁶ Tanŋo ailfu ndo ŋgamunŋal biye mbilna ta nu kulat tanŋo nda minwa. Nu nuŋe ŋgaro payamkikat. Tanjawa ta nu Satan tanjan lafu ŋayonu tamŋgat.

⁷ Nu Kristus gilai mbal am mbolŋge mata mayenu minwa. Nane nu tuku manjau ŋayonu tuku sakuwaig ta Satan nu didika tumba ŋayo siliwikat.

Gabat tanŋo kame tuku pasa

⁸ Kusem wande tuku gabat kame nane mata wamdus kuyar magenu ŋak minwaig. Nane pasa mbilm-bilmba mine ndakuwaig ko kule kamenu sunŋomba nda nyuwaig. Nane ndametiŋ kilam tuku piriri ndawaig.

⁹ Nane mbar manjau pitaika Kuate am mbolŋge piti kugatok minam idusmba Kuate tuku pasa tugusek buk kuirok minna ta biye mayewaig.

¹⁰ Tane nane manjau kade ta pileniŋgap le nane kumumbi kuwaig ndeta nane piro ta kuwaig.

¹¹ Piyo kat nanŋine nane mata wamdus kuyar magenu ŋak minmba ŋgumnem pasa sa ndakuwaig. Nane nanŋine nzali ŋaigonu tidonŋa manjau magewaig.

¹² Gabat tanŋo nane pino ndindo ŋak minmba nanŋine pino kiŋo wande tuma mbal kulat magekuwaig.

¹³ Nane gabat piro biye mayewaig ta afunŋe nane piro mbal magenu ŋguwaig le nane sine Kristus Yesus tuku pasa son ŋgeg ta sanŋri tinŋa kuk-liwamŋgaig.

Sine son ŋgeg pasa ta tugunu

¹⁴⁻¹⁵ Ye mine-minemba ne tugum prowam iduset ta ye dalkikit ŋga kile wam pagu pasa te tinet. Ne Kuate tuku kiŋo kame ŋgamukŋge minmba nane ndon manjau magenu ke likam tuku kila pale ŋga ye waŋe te kuyaret. Nane Kuate abo tugu ŋak nu tuku kuasmbi minig. Nane makek sugo bike ndakade tanjan sanŋri tinŋa nu tuku pasa tugusek biye dede.

¹⁶ Sine Kuate tuku son ŋga nu mbariŋeg wam ta sunŋokanu kuirok ta teŋenmba.

Nu tanŋo ŋgarosu tumba mayok kina. Nu tinreknu ta Tukul Guwanŋe tum-sinŋina.

Eŋel kame nane nu kanŋernaig.

Kilke ŋakmba mbolŋge afu nu tuku pasa kuklinaig le kasomok mbal nu tuku son ŋginaig.

Kuatenŋe tumba manjau luka samba mbol kina.

4

Afu nane yabri pasa dubiwamŋgaig

¹ Tukul Guwanŋe manjau mayok kanŋaig ta kilimok sakate. Ngumneŋga afu Kristus tuku son ŋgade ta kusremba guwa ŋaigonunŋe nane yabrinŋuwaig le ismba bukla tuku pasa dubiwamŋgaig.

² Yabri tum mbal nane nanŋine mbar tuku piti tidonŋa mbaram tuku wamdus piti kugatok nane yabrinŋmba minamŋgaig.

³ Nane teŋenmba sakamŋgaig. Tanŋo pino munŋu kile ndakap. Aŋan kame te nye ndakap ŋgamŋgaig. Pasa ta yabri pasa ndo. Aŋan kame ta Kuatenŋe kile-mayokkina. Pasa tugusek katesemba son ŋgade mbal nane Kuate gare pasa samba aŋan ta

kilmba nyuwaig nga nu agan kame ta kile-mayokkina.

⁴⁻⁵ Kuatenge agan kile-mayokkina ta nakmba magenu ndo. Kuate nu agan kame ta magenu ngate le sine nu gare pasa tumba yabanmba nyube. Mbulam kumuŋ kuga.

Paulus nu Timoteus wam paguna

⁶ Wam pagu pasa ta nakmba tira kame saniŋmba mina. Ne tanjawa ta ne Kristus Yesus tuku piro tango mayenu minamngat. Kristus tuku pasa tugusek son nga dubite tanje ne sangri pilenamngat.

⁷ Kilke te mbolok nginngan wam kube ta ngumneniŋga sulumba Kuate tuku miŋge dubiwam tuku ngamuŋgal tumtummba mina.

⁸ Ne ngarosu pinderkam tuku tumtuma ta alo fudiŋndo. Ne Kuate tuku miŋge dubiwa ta alo sungokanu. Kile kilke te mbolŋge ngumneniŋga kilke kitek mbolŋge mata abo nak minmba minamngat.

⁹ Pasa ta siŋka son ngam tuku.

¹⁰ Kuate nu abo minmba minit nu tango nakmba tuku muskil kile-tidiŋge niŋgam iduste ta sine nu tuku sangri tomba tiŋgeg mbal nu siŋka muskil kile-tidiŋge siŋgamngat nga minde mineg. Sine wam ta idusmba piro karenka mundusiŋgit.

¹¹ Ne wam pagu ta nakmba kuklimba saniŋga.

¹² Nane ne tango mbanzonu nga ne tala ndanuwaig. Kuga. Ne pasa mayenu, manjau mayenu, kume pur manjau, ngamuŋgal son, manjau purfenju ta nakmba kumba mina le Kristus tuku son ngade mbal ne dubin-uwaig.

¹³ Ne Kuate tuku pasa nane ndon burka tugunu kuklimba tumniŋmba mina le ye ne tugum prowamngat.

¹⁴ O buk nane afu Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokkinaig le gabat kame nane ne mbolŋge wai patikinaig le ne piro tuku sangri tina wam ta ne gilai ndanga.

¹⁵ Ne wamdus ndindo tumba piro sakit ta biye mayewa le afu ne tuku piro manjau sangri tiŋgate ta katesewaig.

¹⁶ Nane mine manjau ko pasa tumniŋgit ta mata kurau mayewa. Ne tanjawa ta Kuate nu ne pasa isig mbal turmba muskil kile-tidiŋge tiŋgamngat.

5

Manjau magenu tango pino mbolŋge kam tuku

¹ Tango saibo ande mbarwa kande ne nu tumba sigair sigair ndawa. Ne mam nane wamdus mukukmbi sate tanjamba nu te-tiwa. Tango mbanzonu maib nane mbolŋge manjau kate tanjamba ka.

² Pino saibo ina nane tanjan nane mbolŋge ka. Pino mbanzo kulim nane mbolŋge manjau purfenju kate tanjamba ka.

Pino kuembol tuku pasa

³ Pino kuembol ande nu kulatkam tuku mbal afu mine ndakuwaig kande Kristus tuku mbalŋge nu kulatkuwaig.

⁴ Ko nu kiŋo kame ko wa kame nak ndeta nane ina mamŋge nane kulatkinaig ta lafunu nu kulatkuwaig. Kristus dubide mbal nane ambonga nanjine tugu mbolŋge manjau mayenu kuwaig nga Kuate nu nzalite.

⁵ Pino kuembol ande nu kulatkam tuku mbal afu mine ndakade le nu Kuate ndo ye turyamngat nga furir mafen mindek nu yabante.

⁶ Pino kuembol nu nuŋe ngarosu tuku nzali dubimba likate ta nu abo minit nga iduste ta nuŋe kanu kumaknu minit.

⁷ Ne sangri tiŋga wam pagu pasa ta turmba nane niŋga. Afuŋge nane manjau najgonu kade ngubekaig.

⁸ Ande nu nuŋe ina mam ndare tuma kulat ndakate ta nu Kristus tuku pasa son ngeg ta pitaite. Kuate gilai mbal minig tuku manjau limba nu siŋka njayonu ndo minit.

⁹ Pino kuembol afu Kuate tuku piro biyam tuku nyu kuyarka le Kristus

tuku kuasmbiŋge nane kulatkuwaig. Afu buk taŋgo ndindo ndo ŋak min-naig ta taŋgo kumnaig le kile saibo patika yar 60 taŋaŋ minig ta nane tuku nyu ndo kuyarka.

¹⁰ Nane buk kiŋo kame kulat mageka mbal afu kilmba isukus-neniŋmba Kuate tuku mbal sinzaŋniŋmba sinamanzerkinaig mbal wakeika wam magenu ŋakmba kam tuku wamduŋ saŋgrinu pilnaig le afu ta tuku sakade. Ne saibo taŋaŋ tuku nyu ndo kuyarka.

¹¹⁻¹² Pino mbanzonu kuembol minig ta ne nane tuku nyu kuyar ndaka. Naŋgine nzali taŋge nane didikate le maŋ taŋgo kilmba Kristus ŋgumnemba nu tuku piro pino minam tuku pasa katnaig ta kuerkade. Maŋau ta tuku nane pa tam tuku minig.

¹³ Wam ta ndo kuga. Nane ake kanyummba wande wande mbol kumba fare fare pasata waŋe pasa tumba pasa afu nda sakam tuku si sakade.

¹⁴⁻¹⁵ Afu buk mbilka Satan du-bide. Ta tuku ye maŋ sakamŋgit. Pino mbanzonu kuembol minig ta nane maŋ taŋgo kilmba kiŋo kile-patika naŋgine wande kulatka min-waig. Taŋawaig le sine tuku ŋgueu mbal sine Kristus tuku mbal tuku nyu kile-ibenke nda.

¹⁶ Kristus tuku son ŋgate ande nuŋe ndare ande kuembol minwa ndeta nu kulatkuwa. Kristus tuku kuasmbiŋge kulat ndakuwaig. Kuembol afu kulatkam tuku mbal mine ndakade ta nane ndo kulatkuwaig.

Gabat kame tuku pasa

¹⁷ Kussem wande tuku gabat kame afu piro ke mayede ta piro piya maŋ lato niŋgam kumuŋ. Afu saŋgri tiŋga pasa kukli mayede ta siŋka piya lato niŋgap.

¹⁸ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Tane makau wit alonu tomba sikam tuku piro niŋmba alonu afu nye ndakuwaig ŋga miŋge tukul ndaniŋgap. *Lo 25.4*

Pasa ande teŋenmba sakate: Tane piro taŋgo tukunu afu tugumuŋge agan ndende kilam kumuŋ ŋgate.

¹⁹ Taŋgo armba ko keŋmba gabat taŋgo nu mbar ande kina ŋguwaig le ne son ŋga. Ko ndindonge nu mbarat ŋguwa kande ne ise ndaka.

²⁰ Nane afu mara mara mbar maŋau kumba minwaig ndeta ne nane kilmba taŋgo ŋakmba am mbolŋge kile-tidiŋga le nane afu kaŋgermba kuru-kurukuwaig.

²¹ Kuate, Kristus Yesus, eŋel kame Kuatenge madiniŋgina ta nane ŋakmba am mbolŋge ye pasa te sanamŋgit. Ne wam pagu pasa sanit ta dubimba ande make pilmba ande kasur ndawa.

²² Ande Kuate tuku piro biywa ŋga pitik madimba wai nu mbolŋge pile ndaka. Afuŋge ne didikuwaig le nane tuku mbar maŋau dubi ndawa. Ne maŋau kutur ŋak rironka.

²³ Ne kule tidonu ndo nye ndaka. Ne mara mara guaze tate tukunu ne grep kule fudiŋmba turmba nya le fuŋgul mayekuwa.

²⁴ Taŋgo afu tuku mbar maŋau kil-imŋge minig le kilmba pasa mbolŋge patikade. Afu mbarde ta kuirok minig ta ŋgumneŋga Kuatenge kile-mayokkamŋgat.

²⁵ Afu tuku maŋau magenu mata kilimŋge minig. Afu tuku maŋau magenu kuirok minig ta siŋka ŋgumneŋga kilimŋge minamŋgaig.

6

Piro mbal tuku pasa

¹ Kristus tuku son ŋgade mbal piro agan taŋaŋ afu tuku pirokade ta nane naŋgine gabat tuku kuraukuwaig. Nane taŋawaig ta afuŋge Kuate tuku nyu nu tuku pasa ŋaigo siglike nda.

² Naŋgine gabat kame Kristus tuku son ŋguwaig ta piro mbal nane kile nu ye tuku tira ŋga nu maim maim tuwe ndakuwaig. Naŋgine gabat son ŋgate ta nu tuku kume purmba maŋ lato nu tuku piro ke mayewaig.

Ndametiŋ tuku pasa

Ne tanjo pino wamdus kuagneka pasa te saniŋga.

³ Ande nu siŋgine Sunjo Yesus Kristus tuku pasa tugusek Kuate kum-nemŋge minam tuku ta kusremba pasa kise sakate ta

⁴⁻⁵ nu ŋginŋgan tanjo ndo. Nu ake nuŋe nyu payamkate. Nu pasa tugunu afu tuku muŋgu tulinu nzalite le mbal afu pasa tugusek gilai minmba ŋginŋganka minig ta nane tuku wamdus kuagnekate. Wam ta mbolŋge nane afu tuku mine ta tam tuku am kikonj tinja afu ndonj kualeyaukade sulumba afu tuku nyu ŋaigo siglikade. Afu ake tuliniŋmba kualeyaukade. Nane wamdus mbarmba sine Kuate kum-nemŋge minmba ndametiŋ agan ndende gudommba kilamŋgig ŋgade.

⁶ Ne isa. Ande ye Kuate kum-nemŋge minet te kumuŋ ŋgate ta nu agan ndende ŋak tanjan nu siŋka gare ŋak minit.

⁷ Sine ina sinamŋge agan ndende ŋak pro ndagenj. Sine kumbe sulumba agan ndende ŋakmba kusreka ake kanjig.

⁸ Kile sine tawi nyamaganj ŋak minmba ndeta maye.

⁹ Afu agan ndende kilam tuku piriride ta Satan nu nane tagoniŋgit le ndekade le kilmba ŋaigo siglikate. Nane wamdus kugatok nanjine nzali kame tanje nane kulatka didikade le dubika ŋgisikade.

¹⁰ Agan ndende ko ndametiŋ kilam tuku piriride wam ta maŋau ŋaigonu yeki yeki ŋakmba tuku tugu. Afu ndametiŋ kilam piriride ta nane Ku-ate tuku son ŋginaig ta kusrenaig sulumba kile ŋgamuŋgal rar sunjo ŋak minig.

Abo tugu minmba minam tuku pasa

¹¹ O Timoteus, ne Kuate tuku tanjo. Ne maŋau ta ŋakmba rironjka. Ne maŋau tinjeknu ndo kam tuku, Kuate kumnemŋge minam tuku, nu tuku son ŋgam tuku, afu tuku kume purkam tuku, piti sinamŋge sanjri

tinga bike ndakam tuku, ŋakmba ŋgamukŋge ŋgan minam tuku wam ta ŋakmba ke mayewam tuku idusmba wamdus sanjrinu pale.

¹² Ne Kristus tuku son ŋgina ta nane gudommba am mbolŋge te-mayokna le Kuate nu ne abo minmba minam tuku madinina. Ne Kuate tuku sanjri tomba tinjam tuku nane muŋgu lilika pinderkade tanjan matuk tukulka abo tugu ta biye dewa.

¹³ Kuate nu agan ndende ŋakmba abo niŋgit ta Kristus Yesus nu Pontius Pilatus tugumŋge nuŋe tugu te-mayokna ta ye nale am mbolŋge ne sanamŋgit.

¹⁴ Kuate tuku pasa dubi mageka le afunje pasa ta ŋayo sili ndawaig. Tanjamba mina le ma ma siŋgine Sunjo Yesus Kristus mayok kanjat.

¹⁵ Ait kumuŋguwa le Kuateŋge nu te-mayokamŋgat. Kuate nu gare tugu. Nu Kulat Sunjo ndindo. Gabat ŋakmba tuku nu Gabat. Sugo ŋakmba tuku nu Sunjo.

¹⁶ Nu ndindo kume nda. Bulu sanjrinu sinamŋge minit le sine patuwam kumuŋ kuga. O buk kile mata ande nu kanjeram kumuŋ kuga. Nu tuku nyu sunjo pasa ŋak sanjri ŋayo minmba minwa. Son.

Agan ndende ŋak mbal tuku pasa

¹⁷ Ne agan ndende ŋak mbal saniŋga le nane agan ndende payamka sine agan ndende ŋak mage minamŋgig ŋga idus ndawaig. Agan ndende ta pitik kugade. Kuate nu sine gare tube ŋga agan waknyumba wam magenu ŋakmba siŋgit. Nu tuku sanjri mbolŋge mage minamŋgig ŋga iduswaig.

¹⁸ Ne nane saniŋga le wam magenu sunjomba kumba waknyumba afu turkuwaig.

¹⁹ Tanjawaig ta nane wam mayenu ŋgumneŋga tam tuku ta kuaneka abo tugu tugusek ta tamŋgaig.

Kuate tuku pasa kulat mayewa

²⁰ O Timoteus, Kuateŋge pasa tinna ta kulat mayewa. Nane afu kilke mbolok pasa alo kugatok saka ko ye

kila ᅇak ᅇga pasa tugusek te-ibenᅇde ta
ne pasa ta ise ndaka.

²¹ Nane afu sine kila ᅇak ᅇga
wamdus mbarmba Kristus tuku son
nda ᅇgade.

Kuate nu ake sinaᅇ tane make
patika minwa.

Son.

2 TIMOTEUS

Timoteus tuku waje

Paulusnge arnu kuyarna

Paulus nu buk saibo pilmba Romnge muli wandek sinam tanje minmba nu waje njakmba kuyarninge likina ta tukulmba Timoteus tuku waje arnu te kuyarna.

Timoteus nu Kristus tuku kuasmbi Efesusnge minnaig ta kulatka minna le Paulus nu wam pagu pasa te Timoteus tuku kuyarmba waje te pilna le nu tugum kina.

1-2 O yije kiyo Timoteus kaiye. Ye Paulus Kristus Yesus tuku aposel ne ndonj pasa-pasakam prowet.

Kuate nu tanjo kame njakmba Kristus Yesus tuku son nguwaig le abo tugu ningamngit nga sakina. Nu wam ta kumuwam tuku nuje nzalimbi ye aposel madiyina le pasa ta kukliwet. Mam Kuate Kristus Yesus ndonj nale ake sinanj ne make pilmba mapenumba ngamunggal wamdus bul sernuwaik. Son.

Sungo tuku wam te-mayokam tuku kiko ndanuwa

3 Ye yije mbun kame tananj Ku-ate tuku piro biye mayewet nga ye mbar manau njakmba pitaika nu am mbolnge ngamunggal wamdus bulok minet. Ye nu ndonj pasata mara njakmba mbolnge ne tuku nga gare pasa nu tuwet.

4 Ye ne kusrenen le ne malmbik-ina ta idusmba ye ne kangernumba manj gare sungo tam tuku mara mara wamdus sungo njak minet.

5 Wa nane Lois le ina nane Yunis nale o buk Kuate tuku sangri tomba tinginaik. Ne mata nale tuku manau ta dubite nga iduset.

6 Ta tuku ye tejenmba ne sanamngit. Ye buk ne piro biya nga wai ne mbolnge patiken le Kuate nu piro tuku sangri ne tinna. Ne sangri ta njak minmba piroka.

7 Kuate nu sine Tukul Guwa singina ta sine kuru kuru sersingam tuku

nda singina. Sine nu mbolnge sangri tumba kume pur manau njak minmba ngarosu tuku nzali tidongam tuku manau ta kileg.

8 Ne wam ta idusmba Sungo tuku manau mayenu te-mayokmba sakam tuku kiko ndanuwa. Ye nu tuku tanjo mbaranu tananj muli wandek sinamnge minet te ne ye tuku mata kiko ndanuwa. Ne ye tejen Kristus tuku pasa mayenu kukliwa le piti tinwaig ta ne Kuate tugumnge sangri tumba piti ta kurawa.

9 Nunge sine tuku muskil kile-tidinge sinmba nuje mbal nga madisingina. Sine tuku manau magenu mbolnge kuga. Nu nuje wamdus dubimba sine madisingina. Nu samba kilke kile-mayok ndakina sulumba Kristus Yesus mbolnge ake sinanj sine make patikina ta

10 kile alonu kangereg. Sine muskil kile-tidinge singit tanjo Kristus Yesus nu mayok ka kume tuku sangri pitaimba abo tugu minmba minam tuku te-mayokna. Nu tuku pasa mayenu tanjamba sakate.

11 Ye pasa mayenu ta kuklimba tumningam tuku nu ye aposel pilna le

12 ye piro ta ket tukunu kile piti te sade ta ye kiko ndayate. Ye Kristus tuku sangri tomba tinget ta ye nu tuku manau kila. Nu ye tuku wai mbolnge piro pilna ta sinjka nu kulatka minmba minwa le ait sungo prowamngat.

13 O Timoteus, ne Kristus Yesus ndonj ulendika nu tuku son nga kume purmba pasa tugusek tumnen ta dubi mageka mina.

14 Tukul Guwa sine sinamnge minit. Pasa tugusek Kuatenge tinna ta Tukul Guwa nu ne sangri tinwa le kulat mayewa.

15 Figelus nale Hermogenes Asia mbal ta nane njakmba ye kusreyinaig. Wam ta ne buk isna.

16-17 Onesiforus ndo nu Rom prona sulumba nu ye mbaranu tananj muli wandek sinamnge minet te nu ye tuku kiko ndana le nu dal ndaka pitik ndo ye sotina. Nu ait sungomba pro ye turyina le wamdus bulken. Kuate nu

Onesiforus tuku wande tuma mbal sinaniŋmba mapekuwa ŋga iduset.

¹⁸ Nu Efesusŋge mata ye sunŋomba turyina ta ne buk isna. Ait sunŋo mbolŋge Sunŋo nu sinanu mapewa ŋga yabanjet.

2

Kristus tuku kame tanŋo

¹ O kiŋo, Kristus Yesus nu ake sinan ne make pilmba sanŋri tinit ta ne sanŋri ta ŋak tinŋa.

² Ye tanŋo gudommmba am mbolŋge pasa kuklimba saken ta ne suk tanŋo kateseknu afu sota kanŋerka pasa ta saninŋa le nanenŋe maŋ afu saninŋuwaig.

³ Ne sine tanan afunŋe ne piti tinwaig kande ne ye Kristus Yesus tuku kame tanŋo ŋga sanŋri tinŋa kurawa.

⁴ Kame tanŋo nu nuŋe gabat tuku minŋe dubimba kame piro ndo kate. Nu piro kise ke nda kate.

⁵ Usre mbolŋge tanŋo inum nu usre tuku tukul dubi ndaka afu liningit ta nane nu tuku nyu te-du ndanŋade.

⁶ Tanŋo inum piro karenŋkuwa ta nu ambonŋa piro alonu kilit.

⁷ Ne yaba pasa kame ta idus tidinga mina. Ne tanawa ta Sunŋo nu wam ŋakmba tugunu ne tumnamŋgat.

⁸⁻⁹ Ne Yesus Kristus tuku idusa. Nu David tuku mbuŋ. Nu kummba maŋ tingina. Ye tanaka nu tuku pasa mayenu kukliwet tukunu nane ye tanŋo ŋayonu tanan ndaleka piti seryade. Nane ye ndalekinaig ta nane Kuate tuku pasa ndalekam kumuŋ kuga.

¹⁰ Wam ta idusmba ye ŋgamunŋal wamdus bulok ŋak piti kame te kugraket. Kuate nu nane kilam tuku madinŋgina mbal Kristus Yesusŋge nane muskil kile-tidinge ninŋuwa le nane bulu kilŋa sunŋo minmba minam tuku ta tuwaig ŋga iduset.

¹¹ Nu tuku pasa ta sinŋa son pasa ndo. Sine Kristus ndon kumanu tanan kumenŋ ta sine nu ndon abo ŋak minmba minamŋgig.

¹² Sine piti sinamŋge sanŋri tinŋa minmba minbe ta sine Kristus ndon gabat sugo minamŋgig. Sine nu ŋgumnebe ta nu mata sine ŋgumnesinŋamŋgat.

¹³ Sine nu dubiwam tuku sakeg ta kusrebe ta nu nuŋe pasa kusrewe nda. Nu sinŋa nuŋe pasa ŋgumnewam kumuŋ kuga.

¹⁴ Nane wam ta maŋ iduswaig ŋga Sunŋo am mbolŋge saninŋa le nane pasa tugunu afu tuku munŋu tuli ndanŋuwaig. Maŋau tanŋe nane tur ndaka pasa isig mbal ŋaigo siglikate.

Kuate tuku piro tanŋo mayenu

¹⁵ Ne Kuate am mbolŋge kiko ndanam tuku ne sanŋri tinŋa piroka. Nu tuku pasa tugusek kila pile mayemba tugusemba tumninŋa le Kuate nu ne piro kumumbi kate ŋguwa.

¹⁶⁻¹⁷ Mbal afu kilke te mbolok pasa alo kugatok saka minig ta ne nane ise ndaka. Pasa ta karenŋ we tanan sunŋoka nane ŋaigo siglikate le nane tuku maŋau ŋayonu sunŋo ŋayote. Himeneus le Filetus nale mata pasa ta dubika

¹⁸ pasa tugusek buk kusrenaik. Nale tenenmba sakade. Kummba abonŋam tuku maŋau ta buk mayok ka kugana. Kile sine kummba maŋ abonŋe nda ŋga sakade. Pasa tamba nane afu tuku ŋgamunŋal son kileibenŋkade.

¹⁹ Kuate tuku pasa makek sunŋo siriwanu tanan bike ndakate. Makek ta tuku kuyar ta tenenmba sakate. Nane afu Sunŋo tuku mbal minig ta Sunŋo nu nane kila ŋak minit ŋgate. Pasa ande tenenmba sakate. Ande nu ye Sunŋo tuku ŋgate ta nu maŋau ŋaigonu kusrekuwa ŋga sakate.

²⁰ Wande sunŋo ande sinamŋge nza yimyam gudommmba minig. Afu silwa le golmbi wakeikanu. Afu ail le kilkemi wakeikanu. Afu piro sugo kam tuku. Afu piro fonfon kam tuku.

²¹ Tanŋo nu maŋau ŋaigonu ŋakmba ŋgumneninŋit ta nu nza mayenu piro sugo kam tuku tanan minit. Miro tanŋonŋe nu nuŋe piro ta ndo kam

tuku madite le piro magenu njakmba kam tuku minit.

²² Ne wam ta idusmba ne tanjo mbanzo tuku nzali njaigonu ta rironjka. Mbal afu wamdus kutur kugatok Sunjo mbarinde ta ne nane ndon Kuate tuku son ngam tuku, manjau tinjeknu ke likam tuku, kume pur manjau kam tuku, wamdus mukuk minam tuku wam ta njakmba tuku wamdus sanjgrinu pale.

²³ Mbal afu nane nginngan pasata munju tulingade ta ne manjau ta ngumnewa. Nane tanjamba minmba gubra njak kualeyauka minig.

²⁴ Ne Sunjo tuku piro tanjo tukunu ne gubra tumba kualeyau ndaka. Ne tanjo njakmba ngamuknje ranjun mayenu njak minmba pasa tugusemba kuklimba tumninmba njan mina.

²⁵⁻²⁶ Afu ne te-ibenjam tagode ta wamdus bafukmbi nane kile-tidinga. Satan nane nu nuje nzali dubiwaig nga nane bige tidingina. Ne wamdus bafukmbi kile-tidinga ta Kuatenje kuwa le nane ngamunggal biye mbilmba pasa tugusek kila pilwaig. Tanjawaig ta nane Satan tuku wai gagulam kumu.

3

Kugawam tuku ait

¹ Ne pasa te katese mayewa. Ait kugawam patukuwa le piti ait prowamngat.

² Tanjo pino nanjine ngarosu ndo idusninmba minamngaig. Nane ndametinj kilam piririmba nanjine nyu ndo payamkamngaig. Nane afu tumail panninmba ina mam tuku minje pitaikamngaig. Afunje nane turkuwaig ta nane gare pasa ninje ndaka nane Kuate mata ngumnewamngaig.

³ Nane afu ngamunggal ninje nda. Nane gubra manjau kusre ndamba nanjine nzali njaigonu fare fare dubikamngaig. Nane njernjerna manjau magenu njakmba pitaikamngaig.

⁴ Nane gulab kame kilmba ngueu mbal ninjamngaig. Nane wamdus

kugatok fare fare manjau ke lika nanjine ngarosu ndo payamkamngaig. Nane nanjine gare tam tuku wamdus sunjo tumba Kuate fudinmba ndo idusamngaig.

⁵ Nane ngarosu ndo Kuate dubimba nu tuku sanjgri idus ndamba ngumnewamngaig. Tanjo kame tanjan ne nane ngumneninga.

⁶ Mbal ta nane gulab tanjan afu tugum kumba yabrinjig le pino kame afu wamdus sanjgri kugatok ta nane pasa ta ismba son ngade. Pino kame ta nanjine mbar kame tuku piti kusrekam tuku wamdus kine inummba

⁷ mara mara tanjo kise kise tuku pasa isig ta nane pasa tugusek kila palmbim kumu kuga.

⁸ O bukok tanjo Yanes le Yambres Moses te-ibenjam bafunaik tanjamba ndo kile mbal tanje pasa tugusek te-ibenjam bafude. Nane tuku wamdus njayonu. Nane yabri wam ta tuku ndo son ngade.

⁹ Nane tuku wam sanjgrinu ait kuen mine nda. Yanes le Yambres nale tuku manjau tugusek kuga ta kilimok mayok kina tanjamba wam ndui ta ndo nane mbolnje kilimok mayok kanjat.

Kuate tuku pasa biye mayewa

¹⁰ O Timoteus, ye tuku mine manjau tugunu ket ta ne kila. Ye pasa kuklimba tumninget ta ne mata kila. Ye Kuate tuku son nga piti sinamnje ngamunggal wamdus bulok njak sanjgri tinjet. Ye tira kame tuku kume purmba piti sinamnje bike ndaket. Wam ta njakmba ne kila.

¹¹ Tumbran Antiok Ikonium Listra nane piti seryinaig le rar sugo ku-graken ta ne kila. Piti njakmba ta sinamnje Sunjo nu ye turyina.

¹² Ima nu Kristus Yesus ndon ulendika Kuate dubiwam iduste ta sinjka nane nu piti tambinngaig.

¹³ Yabri mbal wam njaigonu kade mbal njakmba nane tuku manjau lato lato sunjo njayowamngat. Nane mbal afu yabrinjguwaig le Satan nu mbilka nane yabrinjgamngat.

¹⁴ O Timoteus, ne sine tuku wam tugusek ta ne kila. Ne sine tuku pasa ismba kila pilmba son ngina ta biye demba mina.

¹⁵ Ne kiŋo fudiŋndo minna sulumba Kuate tuku kuyar pasa kila pilna. Kuyar pasa ta ne muskil te-tiwam tuku ndin tumnate. Ande nu Kristus Yesus tuku kume tuku sanŋri tomba tinŋate ta Kuate nu muskil te-tiwe tuwit.

¹⁶⁻¹⁷ Kuate tuku kuyar pasa ŋakmba nuŋe mironŋ saniŋgina le kuyarke liki-naig. Sine Kuate tuku mbal kumumbi mayok ka piro magenu ŋakmba ke likam tuku sanŋri ŋak minbe ŋga nu pasa ta siŋgina. Pasa taŋge sine kumumbi wam paguka mbar maŋau kile-mayokka kile-tidiŋgate sulumba maŋau tinŋreknu ndo tumsinŋit le kila pileg.

4

Kuate tuku pasa kukliwa

¹ Kuate le Kristus Yesus nu abo minig mbal kumanu mbal turmba pileniŋgamŋgat ta ye nale am mbolŋge sanamŋgit. Kristus Yesus nu mayok ka nuŋe gageu kilmba kulatkamŋgat wam ta idusmba

² ne wamdus sanŋrinu pilmba pasa kuklimba nane saniŋgina. Nane ne tuku pasa isam tuku nzali ŋak e ko nzali kugatok ta taŋaig ŋga ne pasa te kuklimba nane tuku wamdus purfeu serniŋmba kile-tidiŋga wamdus kuagneka. Ne kanyum ndamba pasa ta tumniŋmba mina.

³ Ait ande prowa le nane pasa tugusek isam tuku wamdus piti tamŋgaig. Nane pasa kise nzaliniŋgit ta isam tuku tum taŋgo afu sota kilamŋgaig.

⁴ Nane pasa tugusek isam mbulmba yabri wam kube isam tuku kilba palmbimŋgaig.

⁵ O Timoteus, ne piro kate ta ke mayewa. Ne bike ndaka piti ku-graka Kristus tuku pasa mayenu ta saniŋmba mina.

Paulus nu nuŋe piro suluna

⁶ Mine minemba nane ye baleyuwaig le ye tuku ndare atrau

agan taŋaŋ kutukamŋgat. Ye kilke te kusrewam tuku ait buk patukate.

⁷ Nane usre mbolŋge pinderka mabtam tuku ma mbol prode taŋaŋ ye piroka ka mabtam tuku ma mbol buk prowen. Ye Kristus tuku pasa son ngeg ta kusre ndamba biye dewet.

⁸ Kile Sunŋo nu ye tinŋreknu ŋga lafunu sam tuku pilna le minit. Nu kumumbi taŋgo pileniŋgit. Ait sunŋo mbolŋge nuŋge lafu ta samŋgat. Ye ndo kuga. Nane afu nu maŋ mayok kambim tuku wamdus sunŋo ŋak minig ta nu nane mata lafu mayenu niŋgamŋgat.

Wam pagu pasa afu

⁹ Ne pitik ndo ndin sota te prowa.

¹⁰ Kresens nu Galesia ma mbol kina le Titus nu Dalmesia ma mbol kina. Demas nu kilke te mbolok maŋau tuku nzali sunŋona le nu ye kusreyumba Tesalonika kina.

¹¹ Lukas nu ndo ye ndoŋ tenge minit. Ne Markus samba nu ndoŋ yalpe. Nu ye turyam tuku taŋgo mayenu.

¹² Ye Tikikus kukulen le Efesus tumbraŋ sunŋo mbol kina.

¹³ Ne ye tuku murke tuku tawi kaikam tuku Troasŋge Karpus tuku wandekŋge kusrewen ta tumba prowa. Ye tuku pasa waŋe kilmba afu aganmor ngaronumbi wakeikanu ta siŋka kusre ndaka kilmba prowa.

¹⁴⁻¹⁵ Aleksander nu ainmbi agan ndende wakeikanu taŋgo ne nu rironŋka. Nu sanŋri tinŋa sine tuku pasa mbulmba te-iberŋna sulumba nu ye ŋayo siliyina. Sunŋonŋge lafunu tambimŋgat.

¹⁶ Nane abo abo ye pasa mbolŋge pilnaig le ande nu ye tur ndayina. Nane ŋakmba kua kinaig. Kuate nu nane tuku mbar ta sauka gilainguwa ŋga yabaŋet.

¹⁷ Sunŋo nu ndo ye kusre ndayina. Nu ye sanŋri pileyina le ye nu tuku pasa kumumbi kukliwen le kasomok mbal ŋakmba isnaig. Nu taŋamba ye turyina ta nane laionŋge baleyuwaig ŋga sakinaig ta taŋa ndanaig.

¹⁸ Wam ɲaigonu ɲakmba ɲgamukɲge nu ye turyumba kigraibka nuɲe kulatkate ma mbolɲge ye palmbimɲgat. Sine nu tuku nyu sunɲo ta te-dunɲa minmba minbe. Son.

¹⁹ Prisila tanɲo nuɲe Akuila ndon Onesiforus tuku wande tuma mbal turmba ye nane ɲakmba kaiye pasa niɲget.

²⁰ Erastus nu Korinɲge kusrewen. Trofimus nu Miletusɲge guazenɲina le tanɲe kusrewen le minit.

²¹ Ne dal ndaka murke ait pro ndatambi te prowa. Yubulus, Pudens, Linus, Klaudia tira kame te afu turmba ne kaiye pasa tinig.

²² Sunɲo nu ne ɲgamunɲgal sanɲri pilenumba minwa. Nu ake sinanɲ ne make pilwa.

Son.

TITUS

Titus tuku waje Paulusnge kuyarna

Paulus nu Titus tuku waje kuyarna te tugunu tejenmba.

Paulus nu o buk Kreta nuy mbolnge minna sulumba nuy ta kusrewam saka Yesus tuku kuasmbi idusningmba ngamunggal pitina le Griknu tango Titus wam pagumba sana: Ne kuasmbi te kulatka mina ngina. Tanjamba sana sulumba Paulus nu Titus kusremba ma inum kina ka tanje nu Titus wam pagu pasa afu lato sawam idusmba waje te kuyarriba pilna le Titus sota kina.

¹ Titus kaiye. Ye Paulus Kuate tuku piro tango Yesus Kristus tuku aposel ye ne ndon pasatam prowet. Kuate nu nane kilam tuku madiningina mbal ye nane tuku ngamunggal son sangri pileningi le nu tuku pasa tugusek kila pile mayemba nu tuku minje kumnemnge minwaig nga nu ye kukulyina.

² Nane abo minmba minam tuku wam ta son nga minde minwaig nga pasa kukliwet. Kuate nu samba kilke kile-mayok ndakina sulumba abo tugu ta singam tuku sakina. Nu sinja yabrikam kumu kuga.

³ Ait kumungina le mbal afu kukuningina le abo tugu tuku pasa ta kuklinaig. Kuate nu sine tuku muskil kiletidinge singit ta nu piro ta ye tuku wai mbolnge pilna.

⁴ Titus, ne sine ndon ngamunggal son ndindo nak minit tukunu ne sinja ye tuku kinjo. Singine Mam Kuate, Kristus Yesus sine tuku muskil kiletidinge singit tango nale ake sinan ne make pilmba ngamunggal wamdus bul sernuwaik. Son.

Titus nu Kreta nuy tuku gabat madiningam tuku pasa

⁵ Piro afu sine buk sulu ndagen ta ne kile-tidinda suluwam tuku ye ne Kreta nuy mbolnge kusrenen. Ye wam pagunen ta dubimba tumbran

nakmba mbol kumba Kristus tuku kuasmbi tuku gabat tango afu madiningmba patika.

⁶ Gabat tango ta tango kame nu tuku mbar ande sanu tuku kanjer ndawaig. Nu pino ndindo ndo nak minwa. Nu tuku kinjo kame mata Kristus tuku son nguwaig. Nane nanjine nzali fare dubimba ko minje kumnemnge mine ndakuwaig le afu nane mbolnge wam tanan sanu tuku kanjer ndawaig.

⁷ Gabat tango nu Kuate tuku piro kulatkate. Ta tuku nane afu sinja nu tuku mbar ande sanu tuku kanjer ndawaig. Nu nuje ngarosu payam ndakuwa. Nu pitik ndo gubra te ndakuwa. Nu kule kamenu nyumba nginngan ndaka ande kat ndawa. Nu ndametin kilam tuku piriri ndawa.

⁸ Nu mbal afu kilmba isukus-ninguwa. Nu manau magenu ndo nzaliwa. Nu pizuknu tinjeknu minmba manau purfen nu ndo kuwa sulumba nuje nzali najgonu kusrekuwa sulumba

⁹ Kuate tuku pasa afunge tumninginaig ta ndo biye dewa. Nu tanjawa ta nu pasa tugusek tango pino tumningam kumu. Afu pasa ta te-ibenam tagowaig ta nu nane tuku wamdus mbarde ta kumumbi tumningamngat.

Yabri mbal peuningam tuku pasa

¹⁰ Nane gudommba minje kumnemnge mine ndaka pasa alo kugatok saka afu yabringig. Zu mbal afu kile Kristen ngamuknge minig ta nane gudommba tanjade.

¹¹ Nane ndametin kilam tuku ndo idusmba wam najgonu nda sakam tuku ta tumningmba tango afu nanjine kinjo kame mata didikade le ngamunggal son kusrekade. Ne sinja mbal ta peuninga.

¹² Kreta tango ande nu tuan tango tanan minna sulumba nuje mbal tuku tejenmba sakina.

Kreta mbal nane yabri tango ndo. Nane agam mor najgonu tanan kanyummba nyamagan tuku ndo piriride ngina.

¹³ Nu son sakina. Ne nane sangrimba saniŋge lika le Kristus tuku pasa tugusek ta ndo son ŋguwaig.

¹⁴ Nane pasa tugusek pitaide mbal tuku miŋge dubi ndakuwaig. Zu mbal tuku yabri wam kube ta mata ŋgumneniŋguwaig.

¹⁵ Mbal afu ŋgamuŋgal purfeŋnu minig ta nane agaŋ ndende ŋakmba purfeŋnu tukul kugatok ŋgade. Afu ŋgamuŋgal purfeŋnu kuga Kristus tuku son nda ŋgade ta nane agaŋ ndende afu purfeŋnu kaŋger ndakade. Nane ŋgamuŋgal purfeŋnu kuga tukunu nane pileniŋgam kumuŋ kuga.

¹⁶ Nane miŋgemi ndo sine Kuate kila ŋgade. Naŋgine maŋau ŋaigonu taŋge sine Kuate gilai ŋgade. Nane Kuate am mbolŋge ŋule parak minig. Nane nu tuku miŋge pitaimba wam mayenu ande kam kumuŋ kuga.

2

Saibo kame, taŋgo mo, pino mbanzo tuku pasa

¹ O tira, ne teŋemba ka. Kuate tuku pasa tugusek ta ndo tumniŋga.

² Taŋgo mage mage nane naŋgine nzali ŋaigonu kusrekuwaig. Nane gua gua ndaka wamdus kuyar magenu ŋak minwaig. Nane Kristus tuku pasa tugusek ta ndo son ŋguwaig. Afu tuku kume purkuwaig. Nane piti mbolŋge bike ndaka saŋgri tiŋguwaig.

³ Pino mage mage nane mata Kuate tuku nyu idusmba kurauka minwaig. Nane ŋgumnem pasa sa ndakuwaig. Kule kamenu nyam tuku piriri ndawaig. Nane wam magenu nane afu tumniŋguwaig.

⁴ Nane pino mbanzo wam pagukuwaig le naŋgine taŋgo kiŋo kat naŋgine tuku kume purkuwaig.

⁵ Nane wamdus kuyar magenu ŋak minwaig. Nane aleŋ aleŋ ndakuwaig. Naŋgine wande kulat mayemba raŋgun mayenu kumba naŋgine taŋgo tuku miŋge kumnemŋge minwaig. Nane taŋawaig ta afu nane kaŋgerka

nane wam mayede ŋga Kuate tuku pasa ŋayo siliwe nda.

⁶ Taŋgo mo nane mata naŋgine nzali ŋaigonu kusrekuwaig ŋga saniŋga.

⁷ Ne naŋe mironŋ mata wam magenu ndo ke lika le nane afu kaŋgernumba ne dubinuwaig. Ne pasa ndinok ta ndo idusmba tugusemba tumniŋga.

⁸ Son pasa ndo nane te-ibenam kumuŋ kuga ta saniŋga. Ne taŋawa ta sine tuku ŋgueu mbal tuku ndin tukula le nane kiko kaŋgermba pasa kugatok minamŋgaig.

Piro mbal tuku pasa

⁹ Mbal afu naŋgine sugo tugumŋge pirokade ta nane teŋemba saniŋga. Nane naŋgine gabat kumnemŋge minmba piro mayewaig le nu piro ta nzaliwa. Naŋgine gabat maim maim tuwe ndaka e

¹⁰ ko nu tuku agaŋ ndende kuaryar ndaka nane piro mbal magenu ndo minwaig. Nane wam ŋakmba kumumbi ke likuwaig le afuŋge Kuate sine muskil kile-tidiŋge siŋgit wam ta mayenu ŋguwaig.

Sine maŋau magenu kumba Sunŋo minde minbe

¹¹ Kuate nu taŋgo ŋakmba muskil kile-tidiŋgam saka nu ake sinaŋ taŋgo make patikate wam ta te-mayokna.

¹² Maŋau ta mbolŋge nu sine wam magenu ke likam tuku tumsiŋgit. Sine nu ŋgumnemba kilke te mbolok nzali ŋaigonu dubikeg ta kusrekube. Sine wamdus kuyar magenu ŋak minmba maŋau tiŋreknu ke lika nu tuku miŋge kumnemŋge minbe. Sine kilke te mbolŋge maŋau mayenu ta ŋak minmba

¹³ sine gare sunŋo tam tuku wam ta ndo tairŋga minbe. Sine muskil kile-tidiŋge siŋgit taŋgo Yesus Kristus nu siŋgine Mbara Sunŋo. Nu nuŋe kilŋa saŋgri ŋak mayok kuwa le gare sunŋo tamŋgig.

¹⁴ Sine mañau ñaigonunġe sine ndaleka minna le nu sine muskil kile-tidiġe siġgam tuku nuñe ñgarosu kumam tuku pilna. Sine nu tuku mbal purfeñnu mayok ka wam magenu ndo kam tuku wamdus sañgrinu pilbe ñga nu kumna.

¹⁵ O Titus, ne sañgri tiġga wam ñakmba te saniñmba nane tuku wamdus kuagneka rironġ pasa saniġe lika. Ande nu ne tuku pasa te ñgumne ndawa.

3

Sine Kuate tuku waknye mañau lafube

¹ O tira, ne nane saniġga le gabat sugo kulat mbal ñakmba kum-nemñe minmba nane tuku miñġe dubikuwaig. Piro magenu ñakmba kam tuku nane wamdus kuaneka minwaig.

² Wañe pasa kualeyau nane wam kame ta rironġkuwaig. Nane wamdus bafu ñak minmba tañgo tuku nyu idusniñmba nane ñakmba mbolñġe mañau kumumbi kuwaig.

³ Sine mata buk ñginñganka minmba miñġe pitaika yabri mañau dubika mingenġ. Sine ñgarosu kikonġ tiġgam tuku mañau le gare tam tuku mañau yimyam tañġe sine didikinaig le dubikigenġ. Sine mara mindek mañau ñaigonu ndo dubikigenġ. Afu sine lisiñginaig ta sine ta tuku gubra kagli firka mingenġ. Afunġe sine karsuñginaig le siġgine siġgine mata muñġu kasurkigenġ.

⁴ Sine tañamba mingenġ le muskil kile-tidiġe siġgit tañgo Kuate nu nuñe ranġun mayenu kume pur mañau kile-mayokka

⁵ sine tuku muskil kile-tidiġe siġgina. Sine mañau tiñreknu ke likigenġ le nu tañna ndana. Kuga. Nu sine sinanu ake sinañ mapekina. Nu sine tuku mbar minyanġa saukina le Tukul Guwa nu abo tugu kitek sine siġgina.

⁶ Yesus Kristus nu muskil kile-tidiġe siġgit ta mbolñġe Kuate nu

Tukul Guwa siġgina le sine mbol kumunġina.

⁷ Nu ake sinañ sine make patika sine tiñreknu ñgam tuku nu Tukul Guwa siġgina le sine abo tugu minmba minam tuku ta teg sulumba alonu kañgeram tuku minde mineg.

⁸ Pasa te siñka son pasa ndo. Ta tuku ye pasa sake likit te ñakmba sañgri tiġga saniġga le Kuate tuku son ñgade mbal nane wam magenu kam tuku wamdus sañgrinu pilwaig. Wam kame ta magenu ndo tañgo pino turkade.

⁹ Nane afu pasa tugu kugatok mbunġ kame tuku tugu patit ke lika muñġu tulingade sulumba wamdus pur yimyamka Moses tuku tukul pasa tugunu ta tuku kualeyaukade. Pasa ta tane turkam kumuñ kuga.

¹⁰ Ande tane pur yimyam tiñġuwa kande nu rironġ pasa tawe. Ne pasa tambim ara le nda iswa ndeta tane ñakmba nu ndonġ ulendi ndakap.

¹¹ Tañgo tañanġ nu ndin mayenu o buk kusrena ta ne kila. Nu tañgo ñayonu ndo. Nuñe mironġ nuñe une tuku pa ta tamñgat.

¹² Ye Nikopolis tumbranġ sunġo mbol kumba murke ait mbolñġe tañġe minam tuku iduset. Ye Artemas ko Tikikus kukuli le ne tugum prowam kande ne ye tugum prowam tuku ndin sota.

¹³ Tukul pasa bitekñganu tañgo Senas nale Apolos ndonġ ne kusrenumba kambim bafuwaik le ne nale turka le agañ ndende afu den ndakuwaik.

¹⁴ Siġgine tira kame wam paguka le nane wamdus sañgrinu pilmba wam magenu ke lika afu agañ afu denkade ta nane turkuwaig. Nane son ñgade ta tañamba alonu te-mayokuwaig.

¹⁵ Nane ye ndonġ minig mbal te ñakmba ne kaiye pasa tinig. Afu ne ndonġ minig mbal sine tañanġ son ñga sine tuku kume purmba minig mbal ta mata sine tuku kaiye pasa te saniġga. Kuate nu tane ñakmba ake sinañ make patika minwa.

Son.

FILEMON

Filemon tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Paulus nu Filemon tuku waŋe kuyarna te tugunu teŋenmba.

Filemon nu taŋgo ande nyu ŋak. Nu Paulus tuku piro mbolŋge Yesus tina tukunu nu Paulus ndoŋ gulab mayenaik.

Onesimus nu Filemon tuku piro agaŋ taŋaŋ nu tugumŋge piya kugatok pirokina. O buk maŋau ta minna. Taŋgo sugo afu taŋgo pino piyaniŋmba kilmba nane miro taŋaŋ gabat minnaig. Piro mbal ta nane naŋgine sugo tugumŋge piroka piya kugatok naŋgine piro agaŋ taŋaŋ minnaig. Nane naŋgine wamdusmbi naŋgine sugo kusrekam kumuŋ kuga. Zu mbal sugo afu nane mata piro mbal taŋaŋ ŋak minnaig ta nane tukul ande dubiwanu ta teŋenmba. Yar 7 nane ndoŋ pirokanu le nane kusrekanu le kambinu.

Mara ande Onesimus nuŋe sunŋo Filemon ram kua ka ma kise mbol kina. Kumba ka taŋge nu Paulus te-silika nu tugumŋge pasa mayenu ismba Yesus tuku son ŋga ŋgamuŋgal biye mbilna. Taŋana le Paulus nu Onesimus kukulwa le luka nuŋe gabat tugum kuwa le Filemon nu gubra ŋak Onesimus te nda kikat ŋga nu waŋe te Filemon tuku kuyarna.

¹ O tira Filemon sile tuku piro tuma taŋgo kaiye. Ye Paulus ye Kristus Yesus tuku piro biyen tukunu kile ye muli wandekŋge minet. Ye sikile tira Timoteus ndoŋ ne tugum prowek.

² Yesus tuku kuasmbi ne tuku wandekŋge maŋgurkade, pino Apia, sile tuku tira taŋgo Arkipus nu sile taŋaŋ pasa mayenu tuku saŋgri tiŋga pirokate tane ŋakmba tuku waŋe te kuyaret.

³ Siŋgine Mam Kuate Sunŋo Yesus Kristus ndoŋ nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamdus bul sertinŋuwaik. Son.

Paulus nu Filemon gare pasa tuna

⁴⁻⁵ O Filemon, ne Sunŋo Yesus Kristus tuku kume tuku saŋgri tomba tiŋga nu tuku kume purte sulumba nu tuku mbal ŋakmba idusniŋgit ta nane afuŋge ne tuku wam kubede le ismba minet. Ta tuku ye Kuate yabaŋet ait mbolŋge ne idusnet sulumba Kuate gare pasa tuwet.

⁶ Naŋe ŋgamuŋgal son saŋgrinu ta nane afu ŋgamukŋge te-mayoka le nane kaŋgermba sine Yesus Kristus mbolŋge nyaro mayenu kileg ta kila patikuwaig ŋga idusmba yabaŋet.

⁷ Ese tira. Ne Yesus tuku mbal ŋakmba idusniŋmba turniŋgit le nane wamdus bulkade. Ye ne tuku maŋau mayenu ta ismba ye gare sunŋo tumba wamdus saŋgri pileyate.

Paulus nu Onesimus tuku Filemon sana

⁸⁻⁹ O tira, ye ne tuku tira Paulus ne wam ande ka ŋga iduset. Ye Kristus tuku nyu mbolŋge ne wam ta ka ŋga sani ta ne pitaiwam kumuŋ kuga. Ne kam tuku. Sine ŋakmba tira kame tuku muŋgu kume purkeg. Ye wam ta idusmba ne ka ŋga sa ndanumba ake kusnanamŋgit. Ye Paulus ye buk saibo pilet. Ye Yesus Kristus tuku piro taŋgo tukunu ye muli wandek teŋe minet. Yeŋge ne kusnanamŋgit.

¹⁰ Onesimus nu ne tuku piro agaŋ taŋaŋ ye nu tuku ne kusnanamŋgit. Kile nu ye tuku kiŋo taŋaŋ minit. Ye muli wandekŋge nu Yesus tuku son ŋgam tuku ndin tumen le nu son ŋgina le ye nu tuku mam minet.

¹¹ Nu o buk ne ndoŋ minna ta nu kanyummba piro maye ndana. Kile nu piro mayenu kam tuku iduste. Ta tuku nu kile sile arŋeŋ sinzaŋsikam kumuŋ.

¹² Ye Onesimus tuku kume purmba nu kukulet le ne tugum ilit.

¹³ Ye pasa mayenu tuku muli wandekŋge minet ta Onesimus nu ne tuku ma tumba ye turyuwa ŋga ŋgailkam iduset ta taŋaig.

¹⁴ Ye ambonŋa ne kusnanam iduset. Ne naŋe wamdus dubimba wam mayenu ka ŋget.

¹⁵ O tira, ye tejenmba iduset. Onesimus ait fagnu ne kusrenina ta nu wam mayenu tumba ne ndoŋ minmba minam tuku nu taŋana inde.

¹⁶ Kile nu naŋe piro agaŋ taŋaŋ ndo kuga. Nu Yesus Kristus ndoŋ ulendika nu sine tuku tira ande. Nu ne tuku tira piro agaŋ taŋaŋ minit. Ta tuku ye nu iduset ta ne ye liyumba nu sunŋomba idusamŋgat.

¹⁷ Sile Kristus mbolŋge tuma minek ta idusmba kande Onesimus kaŋgermba ne ye tate taŋamba nu ta.

¹⁸ Nu ne mbolŋge mbar ande kina e ko ne tuku agaŋ ndende kilna le lafuwam tuku minwaig kande nu tuku nyu kuyaram tuku ma mbolŋge ye tuku nyu kuyara.

¹⁹ Ye Paulus yiŋe waimbi waŋe te kuyaret. Yeŋge lafuwamŋgit. Ne Kristus mbolŋge abo kitek tina ta ye tuku piro mbolŋge tina. Ta tuku ne wam ande ŋgailyam kumuŋ kuga ta ye ta tuku idus ndawet.

²⁰ O tira, ne Sunŋo Yesus idusmba ye tuku kusna te pitai ndamba turya. Sile Kristus mbolŋge tira minek ta alonu te-mayokmba ye tuku wamdus bul sera.

²¹ O tira, ne ye tuku pasa pitaiwe nda ta ye kila. Ye tuku kusna pasa te ne limba naŋe wamdusmbi sunŋomba kaŋgat ŋga ye idusmba waŋe te ne tuku kuyaret.

²² Ye tuku kinyam mbili ande wakeiwa. Tane ŋakmba ye tuku yabaŋmba minig tukunu Kuate nu ndin wakeiwa le mayok kambim tuku wamdus sunŋo ŋak minet.

²³ Epafraŋ Yesus Kristus tuku piro taŋgo ye ndoŋ muli wande te sinamŋge minek nu ne kaiye pasa tinit.

²⁴ Markus Aristarkus Demas Lukas yiŋe piro tuma mbal nane mata ne kaiye pasa tinig.

²⁵ Siŋine Sunŋo Yesus Kristus nu ake sinaŋ tane ŋakmba make patikuwa.

Son.

HIBRU Zu mbal tuku waje

Gabat ande nu Zu mbal afu Yesus tuku son nginaig ta nane tuku waje kuyarna te tugunu tenemba.

Zu mbal afu Yesus tuku kume tuku sangri tomba tinginaig sulumba nangine tukul manau ambokok kusrekinaig. Kusrekinaig ta nangine mbal afunge piti serninginaig le nane man tukul kame ta dubikinaig. Tanjanaig le Yesus dubiwanu gabat andenge waje te nane tuku wamdus te-tiwam tuku kuyarna.

Yesus nu ambokok manau njakmba kumumba manau kitek te-mayokna. Nu kumna sulumba nuje ndarembi sine muskil nduiye kile-tidinga singine pris gabat sungo minit. Ta tuku nane manau ambokok sangri kugatok ta nduiye kusreka Yesus ndo dubiwaig nga nu waje te kuyarna.

Kuate tuku Kiyo nu ejel kame linimba o mbolnge minit

¹ O buk Kuate nu manau kise ksembi nuje pasa tugusek tuan tango tuku mingge mbolnge kile-mayokka minanu le sine tuku wa mbun kame nane isanu.

² Ismba minnaig le ma ma kugawam tuku ait te mbolnge nu nuje Kiyo nuje mbolnge nuje pasa te-mayokmba sasingina. Agan ndende njakmba nu wai mbolnge patikam tuku nu Kiyo nuje pilna. Tugu mbolnge Kuate nu sakina le Kiyo nujenge kilke te te-mayokna.

³ Kuate tuku kilna nu minit tuku manau njakmba nuje Kiyo nuje mbolnge minig le kangerkeg. Nale ndindo minik. Kiyo nujenge pasa sangrinu sakate le agan ndende njakmba nangine ma mbolnge minmba kumumbi piroka minmba minig. Nuje Kiyo tanje tango tuku une sauke suluna sulumba Kuate Sungo Ndindo nu tuku ndinam kumamnge samba mbolnge minyokina.

⁴ Tanjana le Kuate nuje Kiyo nyu sungo te-mayokna le nu tuku nyu tanje ejel tuku nyu liningina. Ta tuku nu nuje miron mata ejel kame njakmba liningina.

⁵ Kuate nu nuje Kiyo ta tenemba sana.

Ne ye tuku Kiyo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ngina. *Mune 2.7*

Kuate nu ejel ande tanjamba sa ndana. Nu man nuje Kiyo sana:

Ye ne tuku Mam mayok kanjit.

Ne ye tuku Kiyo minamngat nga sana.

2 Samuel 7.14

Nu ejel ande tanjamba sa ndana.

⁶ Kuate nuje Kiyo mulum kilke te mbolnge te-mayokam bafuna sulumba nu nuje Kiyo nuje tuku tenemba sakina.

Yije ejel kame, tane nu tuku nyu tedunga nu mbarinap ngina. *Lo 32.43*

⁷ Kuate nu nuje ejel kame tuku tenemba sakina.

Yije ejel kame nane bubre tanan kile-mayokket.

Yije kukul mbal pa mane tanan kile-mayokket ngina. *Mune 104.44*

⁸ Nu nuje Kiyo tuku pasa tenemba sakina.

Ne Kuate. Ne nyu sungo njak naje mbal kulatka minmba minamngat. Kugawe nda.

Ne kumumbi naje gageu kulatkate.

⁹ Ne manau tinreknu ndo nzalinu ne manau najgonu njakmba mbulmba pitaikate.

Ta tuku ye ne tuku Mbara naje mbal ngamuknge ne sungomba make pilmba nyu sungo tinmba gare tinen ngina. *Mune 45.6*

¹⁰ Kuate nu nuje Kiyo tuku man tenemba sakina.

Sungo, ne tugu mbolnge kilke te-mayokna.

Ne naje wai kuyarmbi samba pilna.

¹¹ Kilke samba ngisikamngaik ta ne tanjawe nda.

Ne minmba minamngat.

Kilke samba tawi tanan urfu patika najongamngaik.

12 Tanjawaik le tanjo nu tawi tumba filfilte tanjamba ne samba kilke filfilmba kile-sikamngat.

Nane tawi abonu kilmba tingig tanjan ne samba kilke urfunu kile-sika man abonu kile-mayokkamngat.

Nenge ndo mbilka kiseumba mayok kine nda.

Ne tuku yar mata kugawe nda. Ne minmba minamngat ngina.

Mune 102.25

13 Kuate nu man lato nuje Kinjo sana:

Ne ye tuku ndinam kumam tenge sangri jak minyak mina le ma ma yenge ne tuku ngueu mbal jakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemnge patikamngit ngina. *Mune 110.1*

Nu enjel ande pasa ta sa ndana.

14 Enjel kame nane Kuate tuku pasa dubide tuku guwa ndo. Sine afu Kuatenge muskil kile-tidingam tuku mineg mbal nu nane kukulningit le pro sine tursingig.

2

Kuate nu ndin mayenu te-mayokna

1 Kuate tuku Kinjo nu o mbolnge minit tukunu sine nu tuku pasa mayenu isgen ta ake wamwamka li ndaka kurauka likube. Sine tana ndabe ta sine wan tanjan kundu mayenu limba fare fare kumba ka ngisikamngig.

2 O buk Kuate nu enjel kukulningina le nane Moses tukul tunaig ta son sangri jak. Singine mbun kame pasa ta lukanaig ta lafunu kumumbi tinaig.

3 Sine singine muskil kile-tidingam tuku pasa mayenu Sunjonge te-mayokmba sakina le nane isnaig mbalnge sine kubeu singinaig. Kile sine pasa mayenu te ake wamwamka likeg ta sine tanjamba ndo lafunu tamngig.

4 Kuate nu nuje pasa ta sangri pilemba wam yimyammbi nuje sangri kile-mayokka wam kitek ke likina. Nu nuje nzali dubimba Tukul

Guwa tuku sangri yimyam ninje likina.

5 Kilke kitek prowam tuku sakig ta kilke ta kulatkam tuku Kuate nu nuje enjel madi ndaningina.

6 Kuate tuku pasa mbolnge ande nu tenemba kuyarna.

O Kuate, tanjo nu ima le ne mara mara nu idus timba minit. Nu ima le ne nu turam tuku kulatkate.

7 Ne ait fagnu nu tumba enjel kame kumnemnge pilna.

Tanjana sulumba ne man nu tumba te-mayokmba nyu sunjo tuna.

8 Ne agan ndende jakmba kilmba nu kumnemnge patikina. *Mune 8.4-6*

Tanjamba Kuate nu agan ndende jakmba kilmba tanjo kumnemnge patikina. Agan ande tanjonje kulat ndakanu tanjan mine ndakate.

Son. Kile ait te mbolnge agan ndende jakmba tanjo kumnemnge minig le sine kanjer ndakeg.

9 Kanjer ndakeg ta Yesus kanjermba nu mbolnge kila pileg. Kuate nu tanjo ake sinan make patika Yesus nu jakmba tuku kumwa nga nu tumba ait fagnu enjel kame kumnemnge pilna. Pilna le nu jakmba tuku kumna sulumba nyu sunjo pasa jak mayok kina.

10 Kuate nu agan ndende jakmba kile-mayokkina. Jakmba nu tuku nzali ndo dubiwam tuku minig. Nu tanjo gudommba nuje kinjo kame mayok ka nuje kilja tugumnge minam tuku idusna sulumba nu kumumbi nane tuku muskil kile-tidingam tuku tanjo rar sunjo tuna. Yesus nu rar ta mbolnge nu sine tuku gabat mayok ka sine tuku muskil kile-tidinge singit.

11 Tanjo nane Kuate tuku mbal mayok kambim tuku ande nu atrau piro biyit ta nane nu ndon tugu ndindo. Jakmba Kuate tuku minig. Ta tuku singine Sunjo nu sine yabu ndaka yije maib kame nga

12 sine ndon minam tuku Mam nuje tenemba sana.

Mam Kuate, ye ne tuku nyu sungo ta yiŋe maib kame ndoŋ te-mayokmba saka minamŋgit.

Ye nane mbal ŋgamukŋge munembi ne tuku nyu te-dungamŋgit ŋgina. *Mune 22.2*

¹³ Nu maŋ kuyar ande mbolŋge teŋemba sakina.

Kuate, ye ne tuku sanŋri tomba tinŋet ŋgina. *Aisaia 8.17*

Pasa ande mata teŋemba.

Ye yiŋe maib kame Kuatenŋge ye sina ta ndoŋ minet ŋgina. *Aisaia 8.18*

¹⁴ Kuate nu Yesus tuna mbal nane ŋgarosu ŋak. Ta tuku Kristus nu sine taŋaŋ ŋgarosu ŋak mayok kina. Taŋamba nu maŋau ta dubimba nu kumna. Nu kumna ta tinŋa kume tuku sanŋri Satan te-ibeŋna sulumba

¹⁵ sine kumam tuku kuru-kuruka mineg ta sine tuku muskil kile-tidinga kuru kuru wam ta tukulna.

¹⁶ Nu eŋel kame turkam tuku nde ndakina ta kilimok. Nu sine Abraham tuku tugu ŋakmba tursingam tuku ndekina.

¹⁷ Ta tuku nu nuŋe maib kame minig taŋaŋ mayok kina. Wam ta mbolŋge ndo nu sine tuku pris sungo mayok kambim kumuŋ. Nu kumna sulumba nu Kuate tugumŋge sine mapeka sine tuku atrau piro kumumbi biyit le Kuate nu sine tuku une sauka gilainŋate.

¹⁸ Nu sine taŋgo taŋaŋ mayok kina le Satan nu tagomba minna ta nu piti ta kamusna tukunu kile nu sine tago mbolŋge mineg ta nu sine tursingam kumuŋ.

3

Yesus nu Moses lite

¹ Tira kame, Kuatenŋge sine ŋakmba wikina le sine nu tuku kuasmbi ndindo mineg. Nu Yesus kukulna le nu sine tuku pris sungo minit. Ta tuku sinŋine wamdus ŋakmba Yesus ndo idus tibe.

² O buk Moses nu Kuate tuku mbal ŋgamukŋge piro ke mayemba minna. Taŋamba ndo Yesus nu Kuatenŋge piro tuna ta nu piro ke mayena.

³ Nale arŋeŋ piro mayenaik ta Yesus nu Moses lite. Taŋgo ande wande pilit ta sine wande tuku nyu te-du ndaŋgeg. Sine taŋgo tuku nyu te-dungeg.

⁴ Wande ŋakmba taŋgoŋge patikade ta Kuate nu agaŋ ŋakmba tugu.

⁵ Moses nu piro taŋgo ndo Kuate tuku mbal ŋgamukŋge piro mayena. Kuate nu ŋgumneŋga wam kile-mayokkina ta nu wam ta tuku saka minna.

⁶ Kristus nu Kuate tuku Kiŋo minmba Kuate tuku mbal ŋgamukŋge piro mayena. Nu mbal ta tuku tugu. Sine wamdus sanŋrinu pilmba sinŋine Sungo tuku pasa alonu tairŋga minbe ta sine Kuate tuku mbal nu tuku wande taŋaŋ mineg.

Ŋgamunŋgal kilba tukul ndakam tuku pasa

⁷ Sine Tukul Guwa tuku pasa ise mayebe. Nu teŋemba sana.

Kile ait te mbolŋge tane Kuate tuku pasa isig te

⁸ taŋŋine mbuŋ Moses ndoŋ ma baknu mbolŋge minnaig taŋaŋ ŋgamunŋgal tukulmba kilba tukul ndakap.

Nane ye tuku wamdus mukuknu te gubra pile sam tuku tago-tagonaig.

⁹ Nane yar 40 ye tuku piro sanŋrinu yimyam kaŋgerkumba ta tuku nda idusmba ye tago-tagoyumba minnaig.

¹⁰ Ta tuku ye mbal ta tuku gubra tumba nane tuku teŋemba saken. Nane tuku wamdus tugusek kuga. Nane ye tuku maŋau katese ndade ŋgen.

¹¹ Ye nane tuku gubra sungo tumba pasa sanŋrinumbi teŋemba saken. Nane ye ndoŋ mabte nda ŋgen. *Mune 95.7-11*

Tukul Guwa nu taŋamba Kuate tuku miŋge pasa sakina.

¹² Tira kame, tane riroŋ mayewap. Ande tane ŋgamukŋge wamdus tugusek kugatok minmba Kuate abo minmba minit nu talamba pitai-wikat.

¹³ Ki ait mindek tanjine tanjine munju sanjri pileningap. Tane kile abo njak minig ait mbolnje manau ta kusre ndawap. Tane tana ndawap ta une manau tanje tane didikuwa le tanjine ngamunggal tukulkikat.

¹⁴ Ambonga sine Kristus wamdus ndindombi tigenj. Sine manau ta kusre ndamba tanjamba ndo minbe ta sine nu tugumnje gare njak minamngig.

¹⁵ Kuate tuku pasa wam ta tuku tejenmba sakate.

Kile ait te mbolnje tane Kuate tuku pasa isig te tanjine mbunj kame tananj ngamunggal tukulmba kilba tukul ndawap nga sakate.

Mune 95.7-11

¹⁶ Tane idusap. Ima kate ngamunggal tukulmba kilba tukulnaig e? Moses nu nane njakmba kilmba Isip kusremba kinaig mbal ta.

¹⁷ Ima kate tuku Kuate nu yar 40 mbolnje gubra tina e? Nane wam njaignu ke lika ma baknu mbolnje kume farnaig mbal ta.

¹⁸ Ima kate tuku Kuate nu pasa sanjrimbi nane ye ndonj mabte nda ngina e? Nane nu tuku pasa ismba dubi ndanaig mbal ta.

¹⁹ Nane Kuate talamba nu kumunj kuga nga idusnaig tukunu nane nu ndonj mabte ndakinaig.

4

Kuate nu tanjo ndonj mabtam tuku iduste

¹ Kuate nu tanjo afu nu ndonj mabtam tuku pasa sanjrinu pilna ta kile minit. Kuga ndate. Ta tuku sine kuru-kuruka kurau mayebe. Sine Kuate ndonj mabtam tuku wam lisngikat.

² Sine sinjine mbunj kame buk minnaig tananj kile mata pasa mayenu iseg. Nane pasa mayenu ismba talakinaig tukunu pasa ta nane tur ndakina.

³⁻⁵ Sine nu tuku pasa ismba son ngeg mbal ndo Kuate ndonj mabta mineg. Kuate nu tugu mbolnje aganj ndende njakmba kile-mayokka nuje piro njakmba sugluka mabtina. Kuate

tuku pasa mbolnje ande nu mara 7 tuku tejenmba kuyarna.

Kuate nu mara 7 mbolnje nuje piro njakmba sugluka mabtina nga kuyarna. *Mulum Pasa 2.2*

Afu nu ndonj mabtam tuku Kuate nu sakina ta nane nu talamba pitainaig le nu nane tuku tejenmba sakina.

Ye gubra sunjo tumba pasa sanjrinumbi tejenmba saken: Nane ye ndonj mabte nda nga saken. *Mune 95.11*

⁶ Pasa tanje sine tejenmba tumsingit. Kuate nu tanjo ndonj mabtam tuku iduste. Nane ambonga Kuate tuku pasa mayenu isnaig mbal ta nane nu talamba nu ndonj mabte ndakinaig.

⁷ Ta tuku ngumnenga Kuate nu tanjo ndonj mabtam tuku ait ande temayokna ta kite ki ait noten. Ye David tuku pasa buk satngit ta Kuate nu tejenmba sakate.

Kile ki ait te mbolnje tane Kuate tuku pasa isig te ngamunggal tukulmba kilba tukul ndawap ngate. *Mune 95.7-8*

Kuate ndonj mabteg wam kilke mbolok kuga

⁸ Yosua nu Israel mbal kilmba Kanan kilke mbol promba nane Kuate ndonj mabte ndakinaig. Nane tanjamba mabtinaig kande Kuate nu ngumnenga manj mabtam tuku ait ande sa ndakina kande.

⁹ Kuate nu nuje piro ke suluna sulumba mabtina tanjamba ndo nuje mbal nu tugumnje mabtamngai.

¹⁰ Sine Kuate ndonj mabteg ta nu nuje piro sugluka mabtina tanjamba ndo sine sinjine piro tuku sanjri kusremba Kuate tuku sanjri tomba tinja mabteg.

¹¹ Sine tanjamba nu ndonj mabtam tuku wamdus sanjrinu pilmba dirnanjube. Ande nu pasa mayenu ismba talakuwa ta nu sinjine mbunj kame tananj Kuate ndonj mabte nda.

¹² Kuate tuku minje pasa sanjri njayo abo njak minmba minit. Pasa ta kame bagi agonu limba nu agok njayo. Nu tanjo tuku ngamunggal nduasemba ka sinam nzinge kilke mbolok manau

samba mbolok maŋau ŋgamu fetka kilimok kile-mayokkate. Tango tuku wamdus nzali kise kise kam idusde ta nu kinŋenka kila minit.

¹³ Agaŋ ande Kuate am mbolŋge kuirka minam kumuŋ kuga. Sine tuku wam ŋakmba nu am mbolŋge mayokŋge minig. Ngumneŋga nu sine pilesinŋuwa le sine ta son ŋgamŋgig.

Yesus nu sine tuku pris sunŋo

¹⁴ Singine pris sunŋo nu samba mbol kina sulumba kile Kuate tugumŋge minit. Nu Kuate tuku kiŋo nuŋe Yesus. Ta tuku pasa mayenu iseg te biye debe.

¹⁵ Singine pris sunŋo nu kilke te mbolŋge minmba tago ŋakmba nu mbolŋge pronaig ta nu mbar ndana. Tago mbolŋge sine saŋgri kugatok ta nu kila pilna sulumba sine sinasiŋgit.

¹⁶ Ta tuku sine kuru kuru kugatok wamdus bulok Kuate tugum kab. Nu ake sinaŋ tango make patika turkam iduste. Sine nu tugum kab ta nu sine mapeka siŋine piti ait mbolŋge tursiŋgit.

5

¹ Sine tango ŋgamukŋge tango afu atrau piro biyam tuku mayok kinig ta nane sine ŋakmba tuku Kuate am mbolŋge pirokade. Sine agaŋ afu Kuate tambim tuku niŋgeg le nane Kuate tuku patikade sulumba siŋine une saukam tuku agaŋmor bale farmba atraukade.

² Pris mbal nane tango ndo nane sine tanaŋ mbar ŋak. Ta tuku nane katese ndade mbal mbarde mbal wamdus bafumbi kulatka piroka minig.

³ Pris mbal mbar ŋak tukunu nane tango tuku une saukam tuku agaŋmor bale farmba atraukade ta nanŋine une tuku turmba atraukade.

⁴ Tango ande nu nuŋe wamdusmbi atrau piro biyam tuku nuŋe nyu te-mayokam kumuŋ kuga. Kuatenŋe madiniŋgit mbal ndo piro ta biyam kumuŋ. Abo abo nu Aron taŋamba madina.

⁵ Kristus nu mata nuŋe wamdusmbi pris sunŋo mayok kambim tuku nu nuŋe nyu te-mayok ndana. Kuatenŋe Kristus nu piro ta kam tuku madina sulumba sana:

Ne ye tuku Kiŋo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ŋgina. *Mune 2.7*

⁶ Kuate tuku kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Ne Melkisedek tanaŋ pris minmba minamŋgat ŋgate. *Mune 110.4*

⁷ Yesus nu kilke mbolok tango minmba nuŋe kume mbolŋge Kuatenŋe nu tuku muskil te-tiwam kumuŋ ŋga Kuate yabaŋmba sunŋomba malmbika sarsarmba minna. Nu wamdus ndindo ŋak Kuate kumnemŋge minna le Kuate nu tuku yabaŋ pasa ta isna.

⁸ Yesus nu Kuate tuku Kiŋo ta nu mata piti sugo kamusna. Piti ta mbolŋge Kuate kumnemŋge minam tuku wam ta nu kila pile mayena.

⁹⁻¹⁰ Nu Kuate tuku nzali ndo dubimba piti kamusmba minna ma ma nu kumumbi mayok kina. Nu kumumbi mayok kina le Kuate nu nuŋe Kiŋo ta teŋenmba sana. Ne Melkisedek tanaŋ pris sunŋo minmba minamŋgat ŋgina. Nu pris sunŋo mayok ka sine nu tuku pasa dubiweg mbal sine muskil kile-tidiŋga abo minmba minam tuku siŋgit.

Sine Kristus tuku wam ŋakmba kila pilmba sugokube

¹¹ Sine Melkisedek tuku wam afu gudommba satinŋam iduseg ta tane pasa isam tuku ŋgaro wasni ŋak pronaig tukunu sine tugunu ŋakmba tumtingam tuku piro karenkeg.

¹² Tane o buk Kuate tuku pasa isnaig ta kile tane nane afu tumningam tuku ta tane kumuŋ kuga. Sine maŋ pasa ndui ta tugu patika tumtingam iduseg. Tane kiŋo dabro tanaŋ amo ndo nyam kumuŋ. Tane nyamagaŋ karennu nyam kumuŋ kuga.

¹³ Kiŋo dabro amo ndo nyumba minit tanaŋ tane maŋau tiŋreknu katese ndamba mbirbarmba minig.

¹⁴ Tango sugonge ndo nyamagan karennu nyade. Nane mara mara manau tinreknu dubika wam magenu nagonu pitik katesede sulumba wam magenu ta ndo dubikade.

6

¹ Sine Kristus tuku pasa amo suk ta buk ismba kila pilgen tukunu kile sine nu tuku pasa nyamagan karennu suk ta isam tuku wamdus pilmba ka sugokube. Sine makek man lato lato sigrika wande palmbim kumun kuga. Sine buk wam kame alo kugatok dubikigen ta kusreka ngamungal biye mbilmba makek karennu siriwanu tana

² kule pisne manau e ko tango mbolnge wai patinu tuku manau sine kila pilgen. Sine tango kummba man tinga e ko mbal nagonu lafu nayonu tumba minmba minam tuku pasa ta mata sine buk kila pilgen. Ta tuku kile sine pasa alo sugo nak isam tuku wamdus pilmba ka sugokube.

³ Kuate nune ndin tumsinguwa ta sine ndin ta mbolnge sugokamngat.

⁴ Nane afu Kristus tuku wam katese mayemba man kusrewaig ta nane kile-luka kilam tuku ndin ande kanjer ndaweg. Ta ndanam? Kuate tuku bulu tanje nane tuku wamdus kilnaningina. Kuate nu ake sinan tango make patikate wam ta nangine wamdus sinamnge kamsunaig. Nane Tukul Guwa mata tinaig.

⁵ Nane Kuate tuku pasa ismba tagonaig ta mayenu nga idusnaig. Kilke kitek tuku sangri minmba minam tuku ta mata kamsunaig.

⁶ Nane Kristus tuku wam nakmba ta kila patika man kusrekuwaig ta nane Kuate tuku Kinjo ngumnemba nu tumba nangine waimbi lato man ail kazrai mbolnge dannganu sukde. Nane nu tuku nyu nayo silide le nakmba kanjerde. Ta tuku nane ngamungal biye mbilam tuku ndin ande mine ndakate.

⁷ Tane kilke tuku manau kanjerap. Mara mara sawe piymba kilke mbolnge ndekate ta kilke nu sawe

tate sulumba tango tuku piro turka nyamagan magenu tingade ta Kuate nu kilke ta nyaro mayenu tuwit.

⁸ Kilke ande sawe tate sulumba anga nagonu prode ta kilke ta piro kugatok. Kuate nu kilke ta kasuram bafute. Ngumnenga nu kilke ta piyamngat.

⁹ Tira kame, sine tane pasa pitinu satingig ta Kuate nu tane mbolnge tanawe nda nga sine iduseg. Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tinguwa le tane nu kanjeramngaig.

¹⁰ Tane Kuate tuku kume purmba nu tuku mbal turka minig wam ta Kuate nu gilainge nda.

¹¹ Tane nakmba tanjine manau mayenu ta biye demba minap le ma ma wam tairnga minig ta alonu promba tane tumail pulutingamngat.

¹² Tane kanyummba ngaro wasni nak mine ndakap. Kuate nu tango mbolnge wam magenu kamngat nga sakina ta o buk nane afu nu kumun nga ngamungal mukuk tairnga minnaig ma ma kile nane Kuate tugumnge kanjerkade. Tane nane tana minap.

¹³ O buk Kuate nu wam mayenu ande kam tuku Abraham sana ta nune pasa sangri pilewam tuku Sunjo ande nu limba mine ndakina le nu nune nyu tambi pasa sangri pilemba tenemba Abraham sana:

¹⁴ Ye Sunjo. Ye sinjka ne mbolnge wam mayenu kamngat. Yenge ne tuku ndare te-tugewi le sunjokamngat nga Abraham sana le

¹⁵ nu ngamungal mukuk tairnga minna ma ma tina.

¹⁶ Sine tango singine pasa sangri pilewam tuku singine nyu tambi sa ndakeg. Singine mbara nu tuku nyumbi sine pasa sangri pileweg. Manau ta mbolnge ande nu sine tuku pasa pitaiwam kumun kuga.

¹⁷ Kuate nu nune mbal mbolnge wam mayenu kam tuku sakina ta nu wamdus biye mbil ndamba sinjka kamngat nga sine idusbe nga nu tango tuku manau dubimba nune nyumbi nune pasa sangri pilena.

¹⁸ Kuate nu pasa sakate ko nuṅe nyumbi sanḡri pilete wam ar ta mbilka kise mayok kine nda. Nu yabrikam kumuṅ kuga. Sine afu Kuatenḡe tursinḡuwa ṅga kua ka nu tugum kinḡ mbal sine nu tuku pasa biye demba ṅgamunḡal mukuk alonu tairṅga minbe ṅga nu wam armba te kile-mayokkina. Nu nuṅe pasa sakina sulumba maṅ nuṅe nyumbi sanḡri pilena.

¹⁹ Wam armba ta mbolḡe sine nu tuku pasa alonu tairṅga minḡ mbal waṅ anḡa ndinḡkanu taṅaṅ bike ndakeḡ. Singine anḡa ta samba mbolḡe tukul tawi sinamḡe Kuate tugumḡe minit. Purkam kumuṅ kuga.

²⁰ Yesus nu Melkisedek taṅaṅ pris sunḡo minmba nu ambonḡa sine tuku ndin wakeimba sinam kumba sinenu ṅga Kuate tumailamḡe pris piro biyamba minmba minit.

7

Melkisedek nu pris mbal ṅakmba liningina

¹ Melkisedek nu tanḡo sunḡo nyu ṅak ma ande nyunu Salem kulatkina. Nu Kuate tuku pris minna. Mara ande Abraham tanḡo sugo afu ndoṅ kame bumba nu nane ṅakmba kile-ibenḡa nu luka kumba ndinḡe Melkisedek te-silikina le nu nyaro pasa tuna.

² Tanḡana le nu Melkisedek nu tanḡo sunḡo ṅga nuṅe anḡaṅ ndende ṅakmba maṅgur 10 patika ande tumba nu tuna.

Melkisedek nyu tugunu ta Maṅau Tinḡeknu tuku Gabat. Nu kulatkina ma Salem nyu tugunu ta Wamdus Bulok. Ta tuku nu mata wamdus bulok tuku gabat.

³ Melkisedek tuku ina mam nu tuku wa mbuṅ kame tuku pasa ande ta tuku mine ndakate. Nu prona tuku tugu e ko kumna tuku tugu ta sine gilai. Nu wam ta kugatok taṅaṅ minna. Nu Kuate tuku Kinḡo taṅaṅ nu pris minmba minit.

⁴ Melkisedek nu sinḡa nyu sunḡo. Singine mbuṅ sunḡo Abraham tuku wam kanḡerap. Nu gabat afu ndoṅ kame buna sulumba gabis anḡaṅ ndende kilna ta maṅgur 10 patika ande tumba Melkisedek tuna.

⁵ ṅgumnḡe Levi tuku mbuṅ afu atrau piro biyam tuku Kuatenḡe madinḡina. Nane atrau piro biy-naig sulumba nanḡine mbal tuku anḡaṅ ndende maṅgur 10 patika ande didika kilnaig. Nane nanḡine mbal lininginaig ta tuku kuga. Nane ṅakmba Abraham tuku mbuṅ. Nane Moses tuku tukul ande dubimba nanḡine mbal tuku anḡaṅ ndende kilnaig.

⁶ Melkisedek nu Levi tuku ndare kuga. Abraham nu anḡaṅ ndende maṅgur 10 patika ande tumba nu tuna le Melkisedek nu sunḡo tukunu nu ndek yaimba kilna. Nu kilna sulumba nu Abraham nyaro pasa tuna. Abraham nu ake tanḡo kuga. Kuate nu tanḡo mbolḡe wam mayewam idusna sulumba nu Abraham pasa mayenu ta tuna.

⁷ Ima nu sunḡo? Tanḡo nu nyaro pasa tuwit ta e ko nyaro pasa tate ta? Tanḡo nu nyaro pasa tuwit nu sunḡo. Ta tuku Melkisedek nu sinḡa Abraham lite.

⁸ Levi tuku mbuṅ afu nanḡine mbal tuku anḡaṅ ndende maṅgur ande kilnaig ta nane tanḡo ndo ṅakmba kume far sulunaig. Melkisedek nu Abraham tuku anḡaṅ ndende maṅgur ande kilna ta kuyar pasa nu tuku teṅenmba sakate. Nu abo ṅak minmba minit ṅgate.

⁹⁻¹⁰ Melkisedek nu ndinḡe Levi tuku mbuṅ Abraham kanḡerna le ait ta mbolḡe Levi kugatok ta nu mbuṅ nuṅe tuku funḡul sinamḡe minna. Abraham nu nuṅe anḡaṅ ndende maṅgur 10 patika ande Melkisedek tuna ta nu nuṅe ndare Levi tuku turmba Melkisedek tambinu taṅaṅ kina. Ta tuku kile Levi tuku mbuṅ afu nanḡine mbal tuku anḡaṅ ndende ndui ndui yaika kilig ta nane pris sunḡo Melkisedek li ndade.

Yesus nu Aron lite

11 Kuate nu Levi tuku tugu Aron tuku ndare nane pris piro biyamba kulatkuwaig nga nu tukul maṅau tanḡo pino dubiwam tuku te-mayokna. Naṅgine piro ta mbolṅge tanḡo pino Kuate am mbolṅge kumumbi mayok kinaig kande pris kitek ande mayok nda kina kande. Pris kitek mayok kina ta nu Aron tuku ndare kuga. Nu Melkisedek taṅaṅ mayok kina.

12 Pris kitek mayok kuwa ta tukul maṅau kitek turmba mayok kinit. Tukul ambokok kugate.

13 Pris kitek ye sakit ta nu Levi tuku tugu kuga. Nu Yuda tuku tugu. Yuda tuku mbuṅ ande atrau mbain mbolṅge atrau ndakina.

14 Singine Sunḡo Yesus nu Yuda tuku tugu mbolṅge prona wam ta sine ṅakmba kila. Moses nu atrau piro biyam tuku Israel mbal saningina ta nu Yuda tuku nyu te-mayok ndana. Ta tuku tukul maṅau ambokok sinamṅge Yuda tuku tugu ande pris piro biyam kumuṅ kuga.

15 Pris kitek Melkisedek taṅaṅ mayok kina wam ta mbolṅge sine kilimok kaṅgereḡ. Maṅau kitek turmba mayok kina.

16 Yesus nu pris mayok kina ta tukul ande dubimba pris mayok nda kina. Nuṅe mbuṅ ande pris piro biye ndakina. Nu abo ṅak minmba minam tuku nuṅe saṅgri tambu nu pris mayok ka piro ta tina.

17 Kuatenḡe nu tuku teṅenmba sakina. Ne Melkisedek taṅaṅ pris minmba minamṅat.

18-19 Ambokok maṅau ta gisleknu. Tanḡo pino tur ndakina. Tukul maṅau mbolṅge nane tiṅreknu mayok ndakinaig le Kuate nu maṅau ta tesina. Kile maṅau kitek Yesus mbolṅge alonu tamṅgig nga tairṅga mineḡ maṅau ta kumuṅ. Sine nu mbolṅge kumumbi mayok ka Kuate tugum kinḡ.

20-21 Pris ambokok nane atrau piro biyam tuku Kuate nu saningina ta nuṅe nyumbi pasa saṅgri pile ndana. Nu Yesus pris mayok kambim tuku

sakina ta nu nuṅe nyumbi pasa ta saṅgri pilemba sana: Ye Sunḡo. Ye yiṅe pasa yiṅe nyumbi saṅgri pilemba saken. Ye wamdus mbilmba kisémba sake nda. Ne mara mara pris minmba minamṅat ṅgina.

22 Kuate nuṅe pasa saṅgri pilemba nu Yesus pris minmba minam tuku pilna. Ta tuku nu pasa kitek Kuatenḡe katna ta kulatka minwa le alonu kugawe nda. Minmba minamṅat. Ta tuku pasa kitek tanḡe o buk Moses ndoṅ pasa katna ta lite.

23 Pris ambokok nane ṅakmba kume likinaig. Ta tuku nane lafu-lafuka pris piro biyamba minanu.

24 Yesus nu abo ṅak minmba minit tukunu nuṅe atrau piro kusrewe nda.

25 Nu mara mara abo minmba samba mbolṅge Kuate tugumṅge tanḡo tuku yabaṅmba minit. Nane afu nu tuku piro tuku saṅgri tomba tiṅga Kuate tugum kinig mbal nu nane tuku muskil kile-tidiṅga minit.

26 Yesus nu kumumbi sine tuku atrau piro biyit. Nu purfeṅnu. Mbar ande nu mbolṅge mine ndakate. Nu sine tanḡo taṅaṅ mine ndakate. Nu une kugatok. Kuatenḡe nu te-dunḡa samba mbolṅge pilmba nyu sunḡo tuna.

27 Pris ambokok nane mara mindek ambonḡa naṅgine une sauka ṅgumneṅga tanḡo pino tuku une saukam tuku agaṅmor bale farmba atraukanu ta Yesus nu taṅa ndana. Nu nuṅe ṅgarosu kumam tuku pilna le afunḡe nu balenaig le atraukam nduina. Not ndo.

28 Tukul maṅau sinamṅge Kuate nu sine tanḡo une ṅak kilmba atrau piro biyam tuku patikina. ṅgumneṅga nu pris kitek piro biyam tuku Kuate nu nuṅe nyumbi pasa saṅgri pilena ta nu nuṅe Kiṅo nuṅe pilna. Nuṅe Kiṅo ta nu purfeṅnu minmba nu pris sunḡo kumumbi mayok ka taṅamba minmba minit.

8

Yesus nu pasa kitek kulatkate

1 Ye pasa ṅakmba sake likit ta tugu teṅenmba. Singine pris sunḡo

Yesus nu samba mbolŋge Kuate tuku ndinam kumamŋge minyok minit.

² Nu samba mbolŋge Kuate tuku wande tugusek ta sinamŋge nuŋe atrau piro kumba minit. Wande ta Kuatenŋge pilna tuku. Tanŋonŋge pile ndakinaig.

³ Pris sugo nane agan yimyam Kuate tumba aganmor kilmba bale farde. Nane atrau piro ta ke likam tuku pris nyu tinaig. Singine pris sunŋo nu mata piro ta kam tuku nyu tina. Nu agan ande Kuate atraukam kumuŋ.

⁴ Yesus nu kilke te mbolŋge minit kande nu atrau piro biye ndakate kande. Pris gudommaba Moses tuku maŋau mbolŋge tukul dubimba agan yimyam kilmba Kuate atrauka tuwig.

⁵ Kilke te mbolŋge atrau piro kade mbal nane samba mbolŋge piro tugusek ta tuku kanunu ndo kade. Moses nu tawi wande palmbim bafuna le Kuate nu wam pagumba sana:

Ne isa. Ne buk tabe mbolŋge minna le ye wande kanunu te-mayokmba tumnen tanjamba ndo pale ŋgina. *Kisim Bek 25.40*

⁶ Kuate nu alonu sunŋomba prowamŋgaig ŋga pasa kitek katna. Kile Kristus nu alonu ta kile-mayokkate. Pasa kitek tuku alonu sunŋokanu pasa ambokok lite. Ta tuku atrau piro Kuate nu Kristus tuna tanŋe pris mbal tuku piro ambokok mata lite.

⁷ Kuate nu Moses ndonŋ pasa katna ta sinamŋge tanŋo pino kumumbi minnaig kande nu maŋ pasa kitek kat ndana kande.

⁸ Kuate nu tukul pasa kumnemŋge minnaig mbal nu nane ndonŋ pasa ŋak minmba teŋenmba sakina.

Ye Sunŋo, ye satinŋamŋgit. Ait ande prowa le ye Israel mbal ndonŋ Yuda mbal turmba pasa kitek sanŋrinu katamŋgit.

⁹ Ye o buk Israel mbal tuku mbun turka ndin te-mayoken le Isip kusremba kinaig ait mbolŋge nane pasa sanŋrinu

katen tanjamba kuga. Nane ye tuku pasa ta dubi maye ndamba kusrenaig le ye nane ŋgumneninŋen.

¹⁰ Ye Sunŋo ye satinŋamŋgit. Ngumnenga ait kumuŋguwa le ye pasa kitek teŋenmba Israel mbal ndonŋ katamŋgit. Ye yiŋe tukul pasa ŋakmba nane dubi magekam tuku nane tuku ŋgamunŋgal sinamŋge patike likamŋgit. Ye nane tuku Mbara Sunŋo mini le nane yiŋe mbal minamŋgaig.

¹¹ Nane nanŋine kilke tuma mbal nanŋine ndare Kuate tuku kila pilwaig ŋga maŋ tumnŋge nda.

Nyu ŋak nyu kugatok mbal nane ŋakmba ait ta mbolŋge ye kila minamŋgaig.

¹² Ye nane mapeka nanŋine wam ŋaigonu sauke ninŋamŋgit. Tanjawi sulumba ye nane tuku une ŋakmba gilainŋamŋgit ŋgina. *Yeremia 31.31-34*

¹³ Kuate nu pasa kitek katam saka nu pasa ambokok te-sina le piro kugatok minit. Nu piro kugatok minmba ŋgisinu bafute.

9

Kuate mbarinŋam tuku kilke mbolok tawi wande

¹ Pasa ambonŋa Kuate nu Moses ndonŋ katna ta nane ta sinamŋge fare fare Kuate mbarinŋ ndanaig. Nane tukul afu dubika nu mbarinŋnaig. Nane nu mbarinŋam tuku kilke te mbolok tawi wande pilnaig.

² Nane wande tumailamŋge bulu ande mbain mbolŋge pilnaig. Tukul bret Kuate am mbolŋge patikinaig tuku mata mbain ta mbolŋge minnaig. Tawi wande ta nyunu tukul wande.

³ Tukul wande ta ŋgamunŋge malanŋa tukulanu tawi sunŋokanu minna. Tawi ta ŋgumnemŋge tawi ma ande minna ta nyunu tukul wande sunŋo.

⁴ Wande ta sinamŋe mbain ande agan afu pasokanu le mundur magenu prowanu ta minna. Mbain ta nane golmbi wakeinaig. Kuate nu Israel mbal ndon pasa katna ta tuku bokis mata minna. Nane ngaronu golmbi wakeinaig. Ndate armba tukul pasa kuyaranu ŋak, gol waim mana fudinndo ŋak, Aron tuku ndumndum kuzru prona ta ŋakmba bokis sinamŋe patikinaig.

⁵ Bokis mbolŋe eŋel armba wakeika patikinaig. Eŋel ar ta magenu ndo kilŋa ŋak. Nale nakile salmban kuitka bokis tukulnu songinaig. Kuate nu taŋgo tuku mbar saukam tuku pris sunŋo nu bokis tukulnu ta mbolŋe aganmor ndarenu bareŋanu. Sine kile tawi wande tuku agan ndende ŋakmba satinŋam tuku ait kuga.

⁶ Nane taŋamba tawi wande tuku agan ndende ŋakmba patike likinaig.

Pris mbal nane mara mara wande tumailam ta sinam kumba atrau piro yimyam kumba minnaig.

⁷ Tawi ma ngumnemŋe minna ta pris sunŋo ndo nu wande ta sinam kambinu. Mara mara kuga. Yar ndindo sinamŋe ki ait ndindo ndo nu wande ta sinam kambinu. Nu kambim ŋga aganmor ndare kilmba nuŋe mbar, taŋgo pino tuku mbar, mbar afu nane kumba kamus ndanaig ta ŋakmba saukam tuku Kuate atraukanu.

⁸ Maŋau ta mbolŋe Tukul Guwa nu teŋenmba sine tumsinŋit. Ambokok maŋau sinamŋe tukul wande tumailamŋe atrau piro kuga ndawa ta ake taŋgo nu tukul wande sunŋo ngumnem ta sinam kumba Kuate tugum kambim kumuŋ kuga.

⁹ Tawi wande ta maŋau kitek te tuku kanunu ndo. Maŋau ta sinamŋe nane Kuate mbarinŋa ŋga agan yimyam Kuate tuku patika aganmor kilmba bale farmba atrauka taŋamba taŋamba minnaig. Nane taŋanaig ta nanŋine mbar maŋau tuku piti nanŋine wamdus sinamŋe minnaig.

¹⁰ Nane kule le nyamagan tuku tukul ngarosu agan ndende minyanŋe likam tuku tukul ta ndo dubika minnaig. Tukul ŋakmba ta ngarosu tuku ndo. Nane tukul kame ta dubika minwaig le Kuate nu maŋau kitek temayokuwa le tukul kame ta sanŋri kugawamŋaig.

¹¹ Nane tukul maŋau dubika minnaig le ta ngamukŋe Kuate tugumŋe ngamunŋal mukuk ŋak minam tuku maŋau prona. Kristus nu pro maŋau ta tuku pris sunŋo mayok kina. Nu Kuate tuku wande sinam kumba ka pris sunŋo piro biyit ta kilke mbolok wande kuga. Samba mbolok wande tugusek. Taŋgonŋe pile ndakinaig tuku.

¹² Nu wande ta tuku tukul wande sunŋo nduiye sinam kina. Nu pris sunŋo ambokok taŋan meme le makau fat tuku ndare kilmba tukul wande sunŋo sinam kine ndakina. Nu nuŋe ndare tumba ka ndare tambi sine piyasinmba sine tuku muskil nduiye kile-tidinŋina.

¹³ Maŋau ambokok dubimba nane meme le makau pailnu tuku ndare kilmba makau paŋgar fatnu pasokinaig tuku kuke tugu ta tur mbilmba taŋgo nu wam afu mbolŋe kutur kilanu ta nane mbolŋe bareŋninŋinaig. Bareŋninŋinaig le nanŋine ngarosu tuku kutur saukinaig.

¹⁴ Kristus tuku ndarenŋe aganmor ndare tuku piro lite. Nu purfenŋu ndo minmba nuŋe minmba minam tuku maŋau tuku sanŋri mbolŋe nuŋe ngarosu kumam tuku pilmba Kuate atraukina. Wam afu dubikeg le tur ndasinŋig le wamdus piti ŋak mineg ta nuŋe ndarembi mbar ta ŋakmba sauke suluwa le sine ngamunŋal mukuk ŋak Kuate mbarinŋam kumuŋ.

¹⁵ Pasa kitek Kuate katna ta kile Kristus nu alonu kile-mayokkate. Nu tuku kume mbolŋe pasa ambonŋa katna ta kumnemŋe minmba mbarde mbal muskil kile-tidinŋe ninŋit. Kile Kuate nu o buk sakina taŋamba nu wikade mbal ŋakmba nuŋe wam magenu kilam tuku minig.

16 Tango ande ngumneŋga ye kumi le ye tuku agaŋ ndende yiŋe mbalŋge kilam tuku ŋga idusmba nu waŋe ande kuyarmba pilit. Tango ta nu kumit le ndo nu tuku agaŋ ndende kuembol walmba kilig.

17 Nu nuŋe pasa kuyarte sulumba nu abo minit ta kuyar ta alo kugatok taŋaŋ minit. Nu kumit le ndo alonu mayok kinit.

18 Wam ndui ta ndo Kuate nu pasa o buk taŋo ndoŋ katna ta alonu mayok kuwa ŋga tane agaŋmor bale farap ŋgina. Ndare tamba pasa katna ta tugu pilnaig ta teŋenmba.

19 Moses nu tukul pasa ŋakmba taŋo pino saniŋgina sulumba nu makau fat le meme tuku ndare kilmba kule tur mbilna. Taŋamba nu sipsip ŋguenu gurgur kilmba hisop ail waŋenu tur kusmba pilna le ndare sinam kina. Kina le tumba bareŋna le tukul kuyaranu waŋe taŋo turmba mbol kinaig.

20 Taŋamba Moses ndek sakina: Tane dubikam tuku Kuate nu tane ndoŋ pasa katna ta ndare tembi tugu pilit ŋgina.

21 Nu wam kina taŋamba ndo ndare ta tumba ka tawi wande sinamŋge Kuate atraukam tuku agaŋ ndende ŋakmba mbolŋge bareŋniŋgina.

22 Moses tuku tukul maŋau ta sinamŋge kutur ŋakmba mayok kinaig ta ndarembi ndo saukinaig. Ndare kutu ndate ta taŋo tuku une sau ndakate.

Yesus nu kummba sine tuku une saukina

23-24 Maŋau ambokok sinamŋge nane agaŋmor ndarembi kutur saukinaig. Maŋau ambokok ta samba mbolok maŋau kube ndo naig. Kristus nu kilke te mbolok tuku tukul wande sinam kine ndakina. Nu samba mbolok tuku wande tugusek ta sinam kina sulumba kile sine turkam tuku Kuate tugumŋge minit. Ta tuku samba mbolok agaŋ ndende agaŋmor ndarembi kutur saukam kumuŋ kuga. Atrau agaŋ purfeŋnumbi ndo kutur saukam kumuŋ.

25 O buk yar kidemba ki ait ndindo mbolŋge pris suŋgo nu tukul wande suŋgo sinam kambim ŋga nuŋe ndare tumba kine ndakina. Nu agaŋmor ndare kilmba kambinu. Kristus nu taŋa ndana. Nu nuŋe ŋgarosu kumam tuku palmbim nduina sulumba nuŋe ndare tumba samba mbolok tukul wande sinam kina.

26 Nu wam ta ke ndakina kande Kuate nu kilke te-mayokna ait ta mbolŋge nu tugu pilmba kume tutur-tuturmba ka kile taŋamba minit kande. Ait kugawam tuku ait te mbolŋge nu mayok kina sulumba nuŋe ŋgarosu tamba une ŋakmba sauke suluwam tuku Kuate atraukam nduina.

27 Tango ŋakmba kume nduiwaig sulumba Kuate nu nane pileniŋgam tuku ait tairŋga minamŋgaig.

28 Taŋamba ndo Kristus nu nuŋe ŋgarosu pilna le nane nu balenaig le nu kumam nduina sulumba taŋo gudommba tuku une saukina. Nu maŋ luka prowamŋgat ta une saukam tuku prowe nda. Sine nu minde mineg mbal sine tuku muskil kile-tidiŋge siŋgam tuku prowamŋgat.

10

1 Tukul maŋaunŋe samba mbolok tuku tugusek maŋau tuku alonu kile-mayok ndakate. Nu wam tugusek tuku kanunu ndo. Ta tuku nane tukul dubimba yar kidemba agaŋmor ndui ta ndo kilmba bale farmba atrauka Kuate am mbolŋge kumumbi mayok kine ndakade.

2 Nane kumumbi mayok kinaig kande nane une tuku piti kamus ndamba agaŋmor maŋ kilmba bale farmba atrau ndakinaig kande.

3 Nane yar kidemba une saukam tuku agaŋmor kilmba bale farniŋmba atraukinaig sulumba naŋine une ta idusmba minanu.

4 Makau pailnu le meme tuku ndarembi une saukam kumuŋ kuga.

5 Ta tuku Kristus nu kilke te mbol prona sulumba nu Kuate sana: Nane agaŋmor kilmba bale farmba agaŋ kise kise ne tanmbim tuku patikade wam ta ŋakmba

ne nzali ndanate. Ta tuku ne ye ngarosu te sina.

⁶ Nane aganjmor kilmba bale farmba njak pasokade ko nangine une idusmba aganjmor bale farmba atraukade wam ta njakmba ne nda nzalinate.

⁷ Ta tuku ye ne sanamngit. Kuyar pasa ye tuku tanjamba sakate ta ye prowen te ne tuku nzali njakmba dubikam tuku minet.

Mune 40.6-8

Kristus nu tanjamba Kuate sana.

⁸ Kristus tuku pasa ta tugunu tejenmba. Nu ambonja sakina: Aganjmor kilmba bale farmba aganj kise kise ne tanmbim tuku patikade wam ta ne nzali ndanate. Aganjmor kilmba bale farmba njak pasokade ko afu nangine une tuku atraukade manjau ta njakmba ne nda nzalinate ngina. Nane tukul manjau dubimba manjau njakmba ta kinaig ta

⁹ Kristus nu manjau pasa tuturmba sakina: Ye prowen te ne tuku nzali njakmba dubikam tuku minet ngina. Nu manjau kitek Kuate tuku nzali njakmba dubikam tuku ta mayok kuwa nga tukul manjau tuku piro te-sina.

¹⁰ Kristus nu Kuate tuku nzali ta dubimba nuje ngarosumbi Kuate atraukam nduina. Tanjana le Kuate tuku nzali mayok ka Yesus Kristus tuku kume mbolnje sine nu am mbolnje kumumbi mayok kagenj.

¹¹ Tukul manjau mbolnje pris mbal nane tawi wande sinamnje mara mindek tanje piroka tinj minig. Nane aganjmor ndui ta ndo kilmba bale farmba atraukade ta aganjmor ndarenunje tanjo tuku une saukam kumun kuga.

¹² Kristus nu tanjo tuku une saukam tuku nu nuje ngarosu kumam tuku pilmba Kuate atraukam nduina. Nu tuku atrau aganj une saukam tuku sanjri minmba minamngat. Nu tanjana sulumba nu Kuate tuku ndinam kumamnje minyoka

¹³ Kuate nu nuje ngueu mbal njakmba kile-ibenjka nu kumnemnje patikam tuku tairnja minit.

¹⁴ Nu nuje ngarosu atraukam nduina le sine nu mbolnje purfenju mayok kineng mbal Kuate am mbolnje kumumbi minmba minamngig.

¹⁵ Tukul Guwa nu wam ndui ta ndo tumsingit. Nu ambonja tejenmba sakina.

¹⁶ Ye Sunjo ye sakamngit. Ait ande prowa le ye pasa kitek tejenmba Israel mbal ndon katamngit. Ye yije tukul pasa njakmba nane dubi magekam tuku nane tuku ngamuŋgal sinamnje patike likamngit ngina. *Yeremia 31.33*

¹⁷ Tukul Guwa nu lato manj tejenmba sakina.

Ye nane tuku une wam njajgonu njakmba gilaingamngit ngina. *Yeremia 31.34*

¹⁸ Kuate nu sine tuku une njakmba sauka gilaingina tukunu une saukam tuku atrau aganj nu piro kugatok minit.

Sine Kuate tugum kab

¹⁹ Tira kame, Yesus nu nuje ndarembi sine tuku une njakmba sauke suglukina. Ta tuku kile sine kuru kuru ndaka ngaro bulok samba mbolok tukul wande sunjo sinam kumba Kuate tugum kab.

²⁰ Sine Kuate tugum kambim tuku Yesus nu nuje ngarosu atrauka ndin kitek wakeina. Ndin ta abo njak minmba minam tuku.

²¹ Nu pris sunjo mayok ka sine Kuate tuku mbal kulatkate.

²² Nu singine mbar tuku piti sauke sulumba kule purfennumbi sine tuku ngarosu njakmba minyangina. Ta tuku sine wamdus ndindo tumba Kristus tuku sanjri tomba tinja ngarosu bulok Kuate tugum kab.

²³ Sine nu tuku pasa tuku alonu tairnja mineg ta kusre ndamba biye debe. Kuate nu sinjka nuje pasa dubimba singine muskil kile-tidinge singamngat.

²⁴ Sine tira kame nane afu ngamuŋgal ningam tuku afu mbolnje

manjau magenu ke likam tuku singine singine ngamunggal kuagnekube.

²⁵ Singine mbal afu Kuate mbarinam tuku mangur ndakade ta sine taja ndabe. Sine mangurka singine singine tira ndonj mungu sangri pileninbe. Sunjo prowam tuku ait buk patukate. Ta tuku sine mara mara mangurkuba.

Kristus ngumnewam tuku manjau

²⁶ Sine Kuate tuku pasa tugusek ismba kila pilmba singine nzali ndo dubimba wam najgonu kumba mineg ta atrau aganj ande une saukam tuku mine ndakate.

²⁷ Sine tanjamba mineg ta sine pile-singam tuku ait Kuate nuje ngueu mbal kilmba pa kame njayo mbol pankamngat ta tairnga minbe.

²⁸ Tango ande nu Moses tuku tukul pasa ande ake aganj tananj nga lukamba likina ta tango armba ko kenmba nu kanjermba nu tumba ka pasa mbolnje te-timba nu mape ndamba balewanu.

²⁹ Ande nu Kuate tuku Kinjo ngumnete ta sinjka nu ngaro mukuk mine nda. Yesus nuje ndare kutuna le Kuate nu pasa kitek katna ta alonu mayok kina. Nane ndare ta ake aganj ngade ta ndare ta mbolnje ndo nane purfenju mayok kambim tuku nu kumna. Tukul Guwa nu nane ake sinanj make patikam iduste ta nane nu tumail pande. Mbal ta nane sinjka pa sunjo tam tuku minig.

³⁰ Kuate nu pasa tenenmba sakina: Manjau najgonu lafunu ta ye tuku piro. Yenge pa ningamngit ngina ta sine njakmba kila. Nu lato pasa ande mata sakina: Ye Sunjo. Ye yinje mbal njakmba pileningamngit ngina.

³¹ Ande nu Kuate minmba minit nu tuku pa kanjerwa sulumba ose. Nu kuru kuru sunjo tamngat.

Sine sangri tinga dirnanjube

³² Ambonga bulu mayenu tane tugum prona le tane piti sugo afu pronaig ta tane sangri tinga dirnanja minnaig.

³³ Nane tane kilmba tango am mbolnje kile-tidinga piti sugo tinmba tane tumail pantinginaig. Mara afu tangine tira afu mbolnje tanjanaig ta tane kuru kuru ndaka nane ndonj ulendikinaig.

³⁴ Nane afu mulinj kilanu minnaig ta tane nane ndonj piti kuranaig. Nane afunje tane tuku aganj ndende ake kilmba najgo siglikinaig ta tane ta tuku wamdus piti sunjo nda tinaig. Aganj kame ta kilke te tuku aganj ndo nga tangine samba mbolok aganj ndende magenu minmba minam tuku ta idus tidinginaig. Tangine manjau mayenu ta gilai ndangap.

³⁵ Tane sangri tinga dirnanja tanjamba ndo minap ma ma lafu mayenu tamngag.

³⁶ Manjau tamba ndo Kuate tuku nzali njakmba dubikap sulumba wam mayenu prowamngat nga sakina ta tamngag.

³⁷ Kuate tuku pasa te tane isap. Ande prowamngat ta nu dalke nda. Mine minemba prowamngat.

³⁸ Yinje tango tinreknu nu ye ndo idusyumba ye kumuñ nga saka minwa. Nu kuru-kuruka lukuwa ta ye nu nzaliwe nda.

Habakuk 2.3-4

Kuate tuku kuyar pasa tanjamba sakate.

³⁹ Tira kame, afu kuru-kuruka luka ngisikade ta sine nane tananj kuga. Sine Kuate tala ndamba nu kumuñ nga abo njak minmba minam tuku mbal mineg. Ngisike nda.

11

Kuate tuku sangri tomba tingam tuku mbal

¹ Sine Kuate tuku sangri tomba tingeg wam ta tugunu tenenmba. Sine wam kame tairnga mineg ta sinjka kil-amngig ngeg. Aganj ndende ammbi kanjer ndakeg ta sonndo minig nga ngamunggalmbi iduseg.

² Singine mbun kame nane manjau ndui ta njak minnaig le Kuate nu nane tuku gare njak nyu sugo ningina.

3 Sine Kuate kumuŋ nga sakeg ta nuŋe pasambi samba kilke kilemayokkina ta sine kila. Sine agan ndende ammbi kanŋerkeg te nu agan ammbi kanŋer ndakeg tambi nu kilemayokkina nŋeg.

4 Abel nu Kuate tuku sanŋri tomba tinŋa aganmor tumba atraukina. Atrau agan tanŋe Kain tuku atrau agan lina. Kuate nu Abel tuku atrau ta kanŋermba nzalina le nu tanŋo tinŋreknu nga nu tuku nyu te-mayokna. Nu o buk kumna ta nuŋe manŋau mayenu tanŋe sine tumsinmba minit.

5 Enok nu Kuate tuku sanŋri tomba tinŋina ta nu kume ndakina. Kuatenŋe nu nŋarosu ŋak tina le afu nu tuku mindesiŋ kanŋeram tuku sotete piŋŋinaig. Kuate nu Enok nda tina sulumba nu tuku gare sunŋo tina. Kuyar pasa tanŋamba nu tuku sakate.

6 Ande nu Kuate talate ta nu Kuate gare tambim kumuŋ kuga. Ta tuku ande nu Kuate tugum kambim nŋa Kuate nu sinŋa minit nŋuwa. Ne nu sota le nu ne mbolnŋe wam mayenu kamnŋat nŋa idusa.

7 Kuate nu wam nŋumneŋga prowam tuku Noa rironŋ pasa sana ta nu ismba Kuate tuku pasa son nŋa nu nuŋe ndare mage minam tuku wanŋ ande kusna. Noa tuku manŋau tanŋe kilke mbolok mbal tuku manŋau nŋayonu kilimok te-mayokna. Kuate nu kumuŋ nŋina ta nu am mbolnŋe kumumbi mayok kina.

8 Kuate nu Abraham nuŋe ma kusremba ma kise ande tambim tuku sana le nu Kuate tuku sanŋri tomba tinŋa nuŋe ma kusremba kina. Ma nu kambim tuku ta nu gilai. Ake tinŋa kina.

9 Kuate nu ma tambim tuku sakina ta mbol prona sulumba nu Isak le Yakob ndonŋ rawe tanŋo tanŋan minmba baibai ndo patikinaig. Abraham Kuate nu kumuŋ nŋa ma tam tuku wamdus bulok tairnŋa minna.

10 Kuate nu samba mbolnŋe tumbraŋ mayenu minmba minam tuku pilna ta Abraham nu tumbraŋ ta ndo

idusmba wamdus bulok ŋak tairnŋa minna.

11 Kuate nu pasa sanŋrinu sakina le Abraham piyo nuŋe Sara nu ismba Kuate nu kumuŋ nŋina. Ta tuku nu saibo pile mayemba kiŋo tam tuku ait lina ta nu kiŋo konna le sanŋri tinŋa funŋulok minna. Kuate nu sinŋa nuŋe pasa kumuwanŋat nŋa nu tanŋana.

12 Wam ta mbolnŋe tanŋo ndindo ta saibo pile mayemba kumam tuku ait patukina le nu tuku mbuŋ gudommba mayok kinaig. Samba mbolnŋe mbai minig piyalnŋe fulbul minig tanŋan burnu kumuŋ kuga.

13 Abraham nane Kuate tuku pasa ismba nu kumuŋ nŋa saka minnaig ma ma alonu kanŋer ndamba kume likinaig. Nane pasa ndo ismba nŋumneŋga alonu prowamnŋat nŋa nane kila minmba gare ŋak kume likinaig. Nane kilke te mbolnŋe minmba sine rawe tanŋo tanŋan minig nŋinaig. Sinŋine tumbraŋ tuguk kilke te mbolnŋe mine ndakate nŋa saka minnaig.

14 Tanŋaka sakinaig mbal ta nane tumbraŋ ande minam tuku sota wamdus te-mayoknaig.

15 Nanŋine tumbraŋ o buk kusre-naig ta luka kambim kumuŋ ta nane tumbraŋ ta idus ndanaig.

16 Nane ma kise mayenu ndo sota minnaig. Ma ta samba mbolok. Nane Kuate nu sine tuku Mbara nŋinaig le nu nane tuku nyu yabu ndaka samba mbolnŋe tumbraŋ ta kuaneke ninŋina.

17-18 Kuate nu nuŋe kiŋo Isak tuku teŋenmba Abraham sana: Isak mbolnŋe ndo ne tuku mbuŋ mayok kanŋaig nŋa sana. Nu Abraham tuku nŋamunŋal son tagona le nu Kuate tuku sanŋri tomba tinŋa nuŋe kiŋo ndindo balemba luka Kuate atraukam bafuna.

19 Nu teŋenmba idusna: Isak nu kumwa ta Kuate nu te-tiwamnŋat nŋina. Ta tuku Isak nu kume ndakina ta nu kumanu tanŋan mam nuŋe nu manŋ luka tina.

20 Isak nu Kuate nu kumuŋ nga nuŋe kiŋo armba Yakob le Esau wam ngumneŋga mayok kaŋgaig ta tuku nyaro pasa nikina.

21 Yakob nu minmba ka kumam bafuna sulumba Kuate nu kumuŋ nga nu nuŋe wa kame Yosef tuku kiŋo armba wam ngumneŋga mayok kaŋgaig ta tuku nyaro pasa nikina. Nu nuŋe ndumndum biyamba tambu ngaro saŋgri pilemba loka Kuate tuku nyu te-duŋga nu nale nyaro pasa nikina.

22 Yosef nu minmba ka kumam bafuna sulumba Kuate nu kumuŋ nga Israel mbal Isip kusrewam tuku saningina: Tane Isip kusremba ye tuku isu kilmba kumba taŋgine ma kitek mbolŋge ngukap ngina.

23 Ngumneŋga Moses tuku ina mam nu te-pilmba kiŋo mayenu nga Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga Farao tuku tukul pasa kuru kuru ndaka nu yubenginaik le tambun keŋmba minna.

24 Moses nu sungekina sulumba Kuate nu kumuŋ nga nu Farao tuku wa nga nyu sungo tunaig wam ta ngumnena.

25 Kilke te tuku nzali ŋaigonu ait fagnu ndo minam tuku ta ngumneŋgina sulumba Kuate tuku mbal sinamanzer sungo minnaig ta nane ndoŋ ulendikina.

26 Nu Isip mbal tuku agaŋ ndende magenu kilam tuku ta agaŋ ŋai fudiŋdo taŋaŋ nga mbulmba pitaikina. Nu afunŋe tumail pannaig ta nu Kristus tuku idusmba ngamuŋgal mukuk ŋak minna.

27 Nu Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga Farao tuku gubra kaŋgermba kuru kuru ndaka saŋgri tiŋga Isip kusrena. Sine singine ammbi Kuate kaŋgeram kumuŋ kuga ta Moses nu Kuate kaŋgeranu taŋaŋ saŋgri tiŋga minna.

28 Kuate nu kumuŋ nga nu Pasowa ait sungo tugu pilmba kame eŋel nu Israel mbal tuku kiŋo mulum mapeka bale far ndakuwa nga nu nane saningina le nane sipsip

baleniŋmba ndarenu kilmba naŋgine wande malaŋga pisneninginaig.

29 Israel mbal nane Kuate nu kumuŋ nga Yu Gurgur ngamuŋge bablakina le sim kinaig. Isip mbal nane mata sim kambim tuku tagomba kinaig ta nane ŋakmba ngisikinaig.

30 Ngumneŋga Israel mbal Kuate nu kumuŋ nga Yeriko tumbraŋ mara 7 laipnaig le ndame fonde sambrika guroronaig.

31 Yerikonu pino Rahab taŋgo didik farmba minna tuku ta nu Kuate kumuŋ nga Israel taŋgo armba tumbraŋ ta katesewam pronaik le nu nale turka yubengina. Ta tuku nuŋe ŋgueu mbal kame pronaig ta nane Yeriko mbal ŋakmba bale farka nu mapemba bale ndanaig.

32 Ye nane gudommmba tuku wam kubewam kumuŋ. Gideon Barak Samson Yefta David Samuel tuan taŋgo ŋakmba satinŋam tuku ta ye ait kuga.

33 Mbal ta nane ŋakmba Kuate nu kumuŋ nga teŋenmba ke likinaig. Afu nane kilke kisekok mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibenŋkinaig. Afu saŋgri tiŋga maŋau tiŋreknu ndo mayok kambim tuku pirokinaig. Afu Kuate nu nane mbolŋge wam magenu kam tuku saningina ta alonu tinaig. Afu nane laion tuku miŋge tukulninginaig.

34 Nane afu pa sungo sinamŋge patikinaig ta kume ndakinaig. Afu naŋgine ŋgueu mbalŋge bagimbi bale faram bafunaig ta nane saŋgri tiŋga kua kinaig. Afu saŋgri kugatok ta Kuate tuku saŋgri mbolŋge saŋgri tiŋginaig. Nane kame buwam tuku saŋgri tinaig le kilke kisekok mbal nane kua kinaig.

35 Pino afu naŋgine kutu kummba maŋ aboŋginaig le kilnaig.

Kuate tuku saŋgri tomba tiŋginaig mbal afu piti yimyam kaŋgerkinaig. Nane afunŋe nane Kuate kusrewaig nga ngarosu rar sungo ninginaig le abo tugu kitek tam tuku saka Kuate kusre ndamba rar sungo kumusmba ma ma kume likinaig.

³⁶ Afu kilmba amseseninmamba muli karennumbi ngusninge likinaig. Afu mulin kilmba wandeknge patikinaig.

³⁷⁻³⁸ Nane afu ndamembi bale farnininaig. Afu so sunjombi ngamunge kat pugurkinaig. Afu kame bagimbi bale farnininaig. Kuate tuku mbal ta sipsip ko meme tuku ngaro fulka tinge lika minnaig. Nane piti yimyam kilmba kua ka ma baknu mbolnge tabe pon pilemba ndame burok ko kilke burok sinamnge nane kuirka sinamanzer sunjo tumba mine likinaig. Kuate tuku mbal ta nane kilke mbolok mbal ndon ulendikam mbulnaig.

³⁹ Nane nakmba Kuate nu kumun nga dirnanga saka minnaig ta Kuate nu nane tuku gare nak nyu sugo ningina. Kuate nu wam mayenu kam tuku sakina ta nane alonu kanjer ndanaig.

⁴⁰ Ta ndanam? Kuate nu sine tuku ait mbolnge wam mayenu temayokam tuku idusmba nane sine tairnguwaig le sine kumu kumu muskil kile-tidinge singamngat.

12

¹ Sine nane Kuate tuku sangri tomba tinginaig mbal ta tuku manau mayenu ta idusninmamba singine nzali yimyam ngumneninmamba ame unenge sine didikate ta kusreka sine tanjo kame usre mbolnge dirnanga pinderka piya mayenu tam idusde tanaj

² singine wamdus Yesus ndo idus timba minbe. Sine ngamungal son teg ta Yesus mbolnge teg. Teg le ka sangri tingate ta nunge sangri pilete. Yesus nu ngumnennga gare sunjo tam tuku idusmba ail kazrai tuku kume kiko sunjo ta tanaj nga kuramba kumna. Kummba tingina sulumba kile nu Kuate tuku ndinam kumamnge nyu sunjo nak minit.

³ Mbal najgonu nane Yesus kasurmba nu tuku nyu najo silinaig ta nunge sangri kusremba baklel ndana. Tane Yesus tuku manau ta idusmba tanjine sangri tingade wam ta kusreka baklel ndawap.

⁴ Tane manau tinreknu dubiwam tuku sangri tingade le afunge wam ta tuku tane kilmba bale far ndade.

⁵ Kuate nu pasa ande tane piti sinamnge sangri tingam tuku sakina ta tane gilaingade nga iduset. Kuate nu tane nunge kinjo kame tuku tenenmba sakina.

Yinje kinjo, ye ne te-tinam tuku pa tinet ta talaka nda isanu sukmba mine ndaka.

Ye ne sane liket ta sangri kusremba baklel ndawa.

⁶ Ye Sunjo. Ye tenenmba ket. Ye ande tuku kume purmba minet ta ye nu te-tiwam tuku pa tuwet.

Ande nu yinje kinjo nga tet ta nu mayenu mayok kambim tuku ye nu nguset. *Sindaun 3.11-12*

Kuate nu tanjamba sakina.

⁷ Tane Kuate tuku pa kamusde ta nu sine kile-tidingam tuku tanjate nga sangri tingap. Tane Kuate tuku kinjo kame minig sulumba nu tuku pa kamusde. Kinjo ima nu mam nunge tuku pa kamus ndate?

⁸ Kuate nu nunge kinjo kame kile-tidingam tuku pa ningit. Tane nu tuku pa kamus ndawap ta tane nu tuku kinjo kame nda minig. Tane manajamukok kinjo kame tanaj minig.

⁹ Singine kilke mbolok mam kame nane sine kile-tidingam tuku pa singinaig ta nane kumumbi kade nga nane kumnemnge mingenj. Singine samba mbolok Mam nu singine kanu kulatkate sine pa singit ta sine sinjka wamdus bulok nak nu kumnemnge minbe. Ta mbolnge sine mine mayenu tamngig.

¹⁰ Sine kinjo kame mingenj le singine mam kame sine kile-tidingam tuku nanjine wamdus fagnu tambi pa singinaig. Singine Mam Kuate sine nu ndon purfenju tuma minbe nga wam mayenu ta tam tuku nu pa singit.

¹¹ Singine Mam sine pa sunjo singit le ta sinamnge sine gare kugatok ngamungal rar nak mineg ta ima nu pa ta mbolnge sangri tingate ta ngumnennga nu alonu kanjerka nu wamdus bulok nak minamngat.

12 Ta tuku tane pa ta kamusmba baklel ndaka sanjri tingap.

13 Tane wamdus sanjrinu pilmba manau tinjeknu ndo ke likap. Tanawap le tane tuku afu sanjri kugatok ta nane sanjri tingamngai.

14 Tanjo njakmba ndonj wamdus bafumbi minam tuku wamdus sanjrimba palpe. Tane tinjeknu mayok kambim tuku wamdus ndindo pilmba dirnanjap. Ande nu tinjeknu mayok ndakuwa ta nu Sunjo kangere nda.

15 Tane kurau mayewap. Kuate nu ake sinanj tanjo make patikate wam ta ande nu liwikat. Ko tane tuku ande wamdus njueu njak mayok ka tane njakmba njago siglikuwa le tane kutur tubekai.

16 Tane kurau mayewap. Ande nu fare fare pino kame ndonj unekumba minikat. Ko ande nu Esau tananj Kuate tuku wam ake aganj tananj njga bukngikat. Esau nu kinjo mulum tukunu mam nunenje Kuate tuku nyaro pasa nu tambim tuku minna. Ait ande mbolnje nu gubana le nyamaganj piyanu mambo nune nyaro pasa ta tuna.

17 Ngumnenja nu nyaro pasa bukngina ta luka tam tuku nu malmbi sunjo tumba mam nune kusnana kande nu tambim kumunj kuga. Nu manj ngamunggal biye mbilam tuku ndin kirinjina. Tane njakmba Esau tuku wam ta kila.

Sine samba mbolok aganj ndende tugum proweg

18 Israel mbal o buk Sinai tabe tugum promba nanjine ammbi aganj ndende kanjerkinaig. Tabe ta mbolnje pa bulu sunjo mayok ka ma furir sunjo ndeka bubre sanjri njayo tinja minna.

19 Ta sinamnje tabil sinjon sunjo mayok ka Kuate tuku minje pasa ande prona le tanjo pino nane pasa ta ismba kuru kuru sunjo tumba Moses sarsamba sanaig: Sine pasa ta lato isam mbulig njinaig.

20 Kuate nu rironj pasa ande tenenmba sakina: Aganjmor ko tanjo

tabe te tugum prowa kande mape ndamba ndamembi balewap njina.

21 Wam mayok kinaig ta nane kanjerka kuru kuru sunjo tinaig le Moses nu mata sakina: Ye kuru kuru sunjo tumba isu piririwet njga sakina.

22 Tane pasa kitek sinamnje minig mbal tabe ta tugum pro ndade. Kuga. Tane Kuate abo tugu minmba minit nu tuku tumbranj Sion tabe tugum prode. Tumbranj sunjo ta Yerusalem kitek samba mbolnje minit. Tumbranj ta sinamnje enjel gudommba manjur sunjo pilmba gare-gareka minig.

23 Mbal afu Kuate tuku kinjo kame ambonja mayok kinaig nu samba mbolnje nane tuku nyu kuyarkina ta nane mata tanje manjurkade. Kuate nu tanjo njakmba pilesingit ta nu mata tanje minit. Nane Kuate tuku mbal tinjeknu buk kumumbi mayok kine likinaig ta nane tuku kanu mata minig.

24 Yesus nu mata tumbranj ta mbolnje minit. Kuate nu pasa sanjrinu kitek katna ta nunje alonu kile-mayokkate. Nune ndare kutuna tanje Abel tuku ndare witina ta lite.

25 Ta tuku tane kurau mayewap. Ande nu pasa tumsingit ta tane pitaibekai. Moses nu kilke te mbolnje Kuate tuku rironj pasa saninjina ta ande nu ismba nda isanu sukmba pitaiwa ta nu pa tamngat. Kile Yesus nu samba mbolnje rironj pasa sasingit ta ande nu pasa ta nda isanu sukmba pitaiwa ta nu pa sunjo te nda njga iduste e?

26 O buk Kuate nu Sinai tabe mbolnje nune pasa Moses ndonj katna le kilke te buru-burukina. Kile nu pasa sanjrinu sakate: Ye kilke manj nduiye buru-buruwamngit. Kilke ndo kuga. Samba turmba buru-buruwamngit njgate.

27 Kuate nu ye manj nduiye buru-buruwamngit njgate ta tugunu tenenmba. Nu aganj ndende kile-mayokkina te buru-buruninguwa le njakmba njgisikamngai. Aganj ndende

buru buru ndakuwaig ta ndo kilmba patikuwa le minmba minamngaiḡ.

²⁸ Sine Kuate tuku gageu mayok kageḡ mbal siḡgine tumbranḡ tugusek samba mbolḡge buru-buruke nda. Ta tuku sine Kuate tuku gare pasa tube sulumba nu kuru-kuruka nu kum-nemḡge minmba nu tuku nyu te-dunḡgube. Mbariḡ maḡau ta nu nzalite.

²⁹ Siḡgine Mbara pa sunḡo tiglu ḡakmba pasokate taḡaḡ minit.

13

Kuate gare tambim tuku maḡau

¹ Tanḡine tira mbal ḡgamunḡal munḡu niḡge-niḡgekam tuku maḡau kusre ndawap.

² Mbal afu ma kisekok tane tugum prowaig kande tane nane kulat magekap. Nane afu buk taḡanaig ta nane eḡel kame kulatkinaig ta nane katese ndanaig.

³ Tane tuku afu muli wandekḡge minig ta tane nane ninanka nane ndoḡ piti tuma kurawanu taḡaḡ minap. Ko afunḡe tane tuku afu rar niḡgig ta nane mata ninanka nane ndoḡ rar tuma kamusanu taḡaḡ minap. Tane mata piti ndui ta kile-siḡlikubekaig.

⁴ Pino taḡo ndoḡ munḡu kilik maḡau mayenu ta ake aḡaḡ ḡga idus ndamba kurau mayewap. Ande nu maḡau ta purte ta nu mbar sunḡote. Pino taḡo ḡak ko mbanzonu kuaryarde mbal Kuate nu nane ḡakmba pileniḡgamḡgat.

⁵ Tane ndametiḡ kilam tuku piriri ndawap. Tane aḡaḡ ndende ḡak minig ta te kumuḡ ḡga idusap. Ku-ate nu teḡenmba sakina: Ait ḡakmba mbolḡge ye ne ndoḡ minmba kus-rene nda ḡgina.

⁶ Ta tuku sine Kuate tuku pasa ta idusmba sine miḡge bulokmbi teḡenmba sakube.

O Sunḡo, ne mara mara kumumbi ye turyate.

Ta tuku ye taḡo tuku ḡgueu maḡau kuru kuru ndaket. *Mune 118.6* Sine taḡamba sakube.

⁷ Tanḡine gabat kame Kuate tuku pasa mayenu tumsiḡginaig ta nane Kuate biye demba minnaig ma ma kume likinaig. Nane Kuate tuku sanḡri tomba tiḡginaig wam ta idusmba kubewap.

⁸ Yesus Kristus mbilka kise mayok kine nda. Nu buk minna kile minit ḡgumneḡga ndui ta ndo minmba minamḡgat.

⁹ Tane rironḡkap. Nane afunḡe wam pagu pasa kise tumtiḡguwaig le tane nane dubikubekaig. Nane nyama-gaḡ tuku tukul ndo dubikam tuku tumtiḡgig. Maḡau ta dubide mbal maḡau taḡe nane tur ndakate. Kuate nu sine ake sinaḡ make patikate wam taḡe siḡgine ḡgamunḡal sanḡri pilete.

¹⁰ Sine atrau mbain kitek ḡak. Nane kilke te mbolok tawi wande tuku maḡau dubide mbal siḡgine atrau mbain kitek ta mbolḡge nyamagaḡ tumba nyam tuku nyu kugatok.

¹¹ Israel mbal tuku pris sunḡo nu aḡaḡmor tuku ndare kilmba taḡo pino tuku une saukam tuku nu tukul wande sunḡo sinam kina. Nane aḡaḡmor ta ndemnu ḡakmba kilmba tumbranḡ sunḡo kusremba kilimḡge pasokinaig.

¹² Wam ndui ta ndo Yesus mbol prona. Nane nu tumba ka Yerusalem tumbranḡ sunḡo kilimḡge rar sunḡo tumba ail kazrai mbolḡge balenaig le kumna. Kummba nuḡe ndarembi sine tuku une saukina le purfeḡnu mayok kageḡ.

¹³ Ta tuku sine siḡgine maḡau yimyam ambokok ḡakmba kusreka kilim ka Yesus ndoḡ ulendikube. Siḡgine mbal afu talasiḡgig ta sine piti ta nu kurana taḡamba ndo kurabe.

¹⁴ Sine kilke te mbolḡge tumbranḡ ande minmba minam tuku mine ndakate. Tumbranḡ sunḡo ande Kuate nu te-mayokamḡgat ta sine mindemba mineḡ.

¹⁵ Ta tuku sine mara mara Yesus tuku nyu tumba Kuate tuku nyu te-dunḡgube. Maḡau tambu sine ḡakmba atrau aḡaḡ balemba Kuate atraukanu taḡaḡ keg.

¹⁶ Nane afu mbolŋge wam magenu kam tuku gilai ndaŋgap. Afu nane agaŋ ndende denkade ta taŋgine agaŋ ndende tamba turkap. Maŋau kame ta Kuate am mbolŋge atrau agaŋ mayenumbi atraukanu taŋaŋ. Nu kaŋgermba gare suŋgote.

¹⁷ Taŋgine gabat kame kumnemŋge minmba nane tuku wam pagu pasa dubi mayewap. Nane ŋgumneŋga ka Kuate tugumŋge piro ta tuku sakamŋgaig ŋga idusmba nane kurauka tane kulat magekade. Tane nane tuku miŋge dubikade ta nane gare ŋak tane kulatkade. Nane piti ŋak pirokade ta piti ta luka tane mbol kaŋgat.

¹⁸ Sine Kuate am mbolŋge mbar tuku wamdus piti kugatok ŋga iduseg. Sine maŋau tiŋreknu ndo kam tuku matuk tukulkeg. Ta tuku tane sine tuku ŋga Kuate yabaŋap.

¹⁹ Ye pitik tane tugum prowam tuku tane suŋgomba Kuate yabaŋap.

²⁰ Yesus nu kumna le Kuate tuku pasa kitek minmba minam tuku katna ta nu tuku ndarembi alonu temayokna. Taŋana le Kuate nu Yesus te-tina le nu nyu suŋgo tumba Kuate tuku sipsip kulatkanu taŋgo suŋgo minit.

²¹ Kuate nu ŋgamuŋgal mukuk miro. Tane nu tuku nzali ndo dubiwam tuku nuŋge wam magenu kumumba tiŋguwa. Tane Yesus Kristus tuku saŋgri tomba tiŋgap le saŋgri taŋge Kuate nu tane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge nuŋe nzali ŋakmba kile-mayokkuwa. Yesus Kristus tuku nyu suŋgo ta minmba minwa. Son.

²² Yiŋe tira kame, ye pasa kuennu tane tuku kuyar ndawet. Ye tane saŋgri piletiŋgam tuku pasa fagnu kuyaret te tane kilba pilmba ise mayewap.

²³ Timoteus nu muliŋtinaig ta nu buk mayok kina ta ye tane kila satiŋget. Nu pitik ndo ye tugum te prowa ta ye nu ndoŋ tane tugum prowamŋgik.

²⁴ Taŋgine gabat kame Kuate tuku mbal ŋakmba siŋgine gare pasa te

saningap. Taŋgine tira afu Italiŋge minig ta nane mata tane gare pasa tiŋgig.

²⁵ Kuate nu ake sinaŋ tane make patikuwa.

Son.

YAKOBUS Yakobusnge wane kuyarna

Maria nu Yesus te-pilna sulumba ngumneŋga nu maŋ kiŋo bailkamba turmba kile-patikina ta nyu kat naŋgine Yakobus Yosef Simon Yudas. Ta tuku pasa ande Mateus 13.55 mbolŋge minit.

Wane te Yakobusnge kuyarna. Maib nuŋe Yudas tuku wane mata Kuate tuku Pasa mbolŋge minit.

¹ Israel tugu 12 kilke tugu kise kise mbolŋge mine likade tane ŋakmba kaiye. Ye Yakobus Kuate le Sunjo Yesus Kristus nale tuku piro tanjo minet. Yenŋe tane tuku wane te kuyamba pilet.

Piti ngamukŋge sangri tingap

²⁻³ Tira kame, tanjine ngamuŋgal son piti ngamukŋge sangri tingguwa ta bike ndakam tuku maŋau tane mbolŋge sangri tingamŋgat. Wam ta tane kila. Ta tuku tane piti yimyam kaŋgerka gare-garekap.

⁴ Ngamuŋgal son bike ndakam tuku sangri ta kusre ndamba biye dewap le ma ma maŋau magenu ŋakmba tane mbolŋge mayok kuwaig.

⁵ Tane wamdus kuyar mayenu te-fugumba kande tane Kuate yabaŋap le nuŋge sunjomba tingamŋgat. Nu kilke mbol mbal tuku sunjomba waknyate tuku. Nu tanjo wam ande tuwit sulumba nu sawe lika nda tuwit.

⁶ Tane Kuate tala ndamba nu kumuŋ nga nu yabaŋap. Ande nu wamdus terokate ta nu bubreŋge yu fitte le yu tonjel tingate tanjaŋ.

⁷⁻⁸ Nuŋe mine ŋakmba mbolŋge nu wamdus kine inumba tugusemba ke ndakate. Tanjaŋ tanjo ta Kuate tugumŋge wam ande tamŋgit nga idus ndawa.

⁹ Tira kame, tane tuku afu sanzal minig ta tane Yesus mbolŋge nyu sugo tade tukunu wam ta tuku ndo payamkap.

¹⁰ Tane tuku afu agaŋ ndende sunjomba ŋak minig ta Yesus tinaig tukunu kile tane kilke mbol mbal am mbolŋge nyu kugatok minig. Wam ta tuku tane payamkap. Agaŋ ndende ŋak mbal mindesil bot tanjaŋ pitik kugawamŋgaig.

¹¹ Ki promba mindesil bot tugunu piyit le lamba supika ndeka mindepiye mayenu ta ngisikate. Tanjamba ndo tanjo agaŋ ndende ŋak nuŋe piro ngamukŋge nu kumba nuŋe agaŋ ndende ŋakmba kusrekate.

Wam ŋayonu kam tuku tugu

¹² Tanjo nu piti ait mbolŋge wamdus bulok pilmba sangri tingate ta nu gare ŋak minanu tanjaŋ minit. Nu piti kuramba kumumbi mayok kuwa sulumba nu abo ŋak minmba minamŋgat. Kuate nu nuŋe kume purde mbal tanjamba ningam tuku sakina.

¹³ Tane tagotingam tuku ait mbolŋge wam ŋayonu kam tuku idusde ta Kuatenŋe ye tagoyate nga sa ndakap. Andeŋge Kuate wam ŋayonu kam tuku tagowam kumuŋ kuga. Nu mata tanjo ande wam ŋayonu kam tuku tago ndate.

¹⁴ Tanjo nu nuŋe nzali ŋayonuŋge nu didikate sulumba wam ŋayonu kam tuku tagote.

¹⁵ Nu nzali ŋayonu kam tuku idusmba minit ma ma nzali ŋayonu te-mayokmba unekate. Uneka minit le ma ma wam ŋayonu ta sunjoka nu te-ŋgite.

¹⁶ Tira kame, tane kuraukap. Tane wamdus mbarbekaig. Kuate nu sine unekam tuku tago ndasingit.

¹⁷ Agaŋ magenu ŋakmba nu tugumŋge ndekade. Bulu ŋakmba mine likade Kuate nu tugu. Nu samba tuku bulu kise mayok kinig tanjamba nu kise mayok nda kinit. Nu purfeŋnu ndo minmba minit.

¹⁸ Nuŋe nzali mayok kina le nu nuŋe pasa tugusekmbi sine kilepatikina le sine nu tuku mbal ŋakmba ngamukŋge sine ambonga nu tuku kiŋo kame mayok kageŋ.

Sine Kuate tuku pasa ismba kumube

¹⁹ Tira kame, wam te kila palpe. Tane pitik pasa isam tuku kilba palpe. Pitik ndo pasa saka gubra te ndakap.

²⁰ Tango nu gubra tate ta Kuate nu nzalite manau mayenu te-mayok ndate.

²¹ Ta tuku tangine wamdus katur tangine wam njaigonu njakmba kusrekap sulumba tane njan minmba Kuate nu nuje pasa tangine wamdus sinamnge pilna ta kumnemnge minap. Kuate tuku pasa tanje tane tuku muskil kile-tidinge tingam kumu.

²² Tane Kuate tuku pasa ismba kumu-kumuwap. Nu tuku pasa isendo kade sulumba sine kumu ngade ta tangine wamdusnge yabritingit.

²³ Tango ande nu Kuate tuku pasa isendo ka kumu kumu ndate ta nu tango ande kanummibi nuje tumail kingenmba kanjerte tana.

²⁴ Nu nuje tumail kanjerte sulumba nu kumba nuje tumail ndan dan ta nu pitik gilaingate tana.

²⁵ Ande nu Kuate tuku pasa purfen nu tango tuku muskil kile-tidingate ta ismba nu lato lato kila pilit sulumba gilai ndanga kumu-kumuwa ta nu gare sunjo njak minit.

²⁶ Ande ye Kuate dubimba mbarinet ngate sulumba nu nuje mane kulat ndaka fare fare pasa kile-mayokkate ta nuje wamdusnge yabrite. Nuje mbarinte manau ta alo kugatok.

²⁷ Tane nane munzanu mbal pino kuembol nane tuku piti sinzaninjmba turkap. Tane kilke te tuku manau njaigonu njakmba kusrekap. Mbarin manau ta Kuate am mbolnje tugusek.

2

Tango tuku mindepiye pile ndaningap

¹ Tira kame, singine Sunjo Yesus Kristus Kuate tugumnge nyu sunjo njak minit ta tane nu tuku mbal

minmba ngarusu mindepiye mbolnje tangine tira kame pile ndaningap.

² Pasa te tane katesewam tuku satinjamngit. Kusem ait mbolnje ande nu tawi mayenu tinmba mindepiye mayete le ande nu sanzalnu tawi urfunu tingit le nale kumu kumu prowik.

³ Tane tango tawi mayenu njak nu make pilmba sakade: O tira, ne sine tugum tenje mbili mayenu mbolnje minyoka nga sade sulumba tango sanzalnu ta ake agan nga ne ka sinje tinga ko pro iben tenje minyoka nga sade ta

⁴ tane Yesus tuku manau mbilmba wamdus tugusekmbi munju pile ndangade.

⁵ Tira kame, tane ye tuku pasa te isap. Kuate nu ima kate Yesus tuku son nga nu kulatkate ma sinam kambim tuku madiningina. Agan ndende sunjomba njak mbal e ko sanzal mbal? Nane kilke mbolok mbal am mbolnje sanzalnu minig mbal ta madiningina. Kuate nu tanamba nuje kume purde mbal nu ndon minmba minamngaig nga sakina.

⁶ Tane ndanam tuku mbal ta tumail panningig? Ima katenge piti sunjo tinmba tane didika kilmba ka pasa mbolnje kile-tidingade? Agan ndende sunjomba njak mbalnje tana.

⁷ Yesus tuku nyu mayenu tane tinaig ta agan ndende sunjomba njak mbalnje njayo silide.

⁸ Kuate tuku pasa ande tenenmba sakate. Tane tangine ngarusu tuku kume purde tanamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap ngate. Tane Kuate tuku tukul sunjo ta kumu-kumumba minap.

⁹ Tangine ammbi tangine munju pilengade ta Kuate tuku tukul pasa tanje tane mbarde wam ta te-mayokmba tumtingit.

¹⁰ Tane Kuate tuku tukul pasa njakmba dubika ndindo ndo lukawap ta tane tukul njakmba lukakanu tana.

¹¹ Ta ndanam? Kuate nu tukul ande tenenmba sakina: Tango pino munju kuayar ndakap ngina. Nu tukul ande mata sakina: Tango ande

bale ndawap ngina. Tane munḡu kuary ndakade sulumba ande balewap ta tane Kuate tuku tukul pasa ḡakmba lukakanu taḡaḡ.

¹² Tukul kitek Yesusḡe pilna ta sine tukul ta alonu dubikeḡ e ko kuga. Kuate nu taḡamba sine pile-siḡamḡgat. Sine ta idusmba munḡu kume purkube.

¹³ Ande nu tukul maḡau kitek dubi ndamba afu mape ndakuwa ta Kuate nu taḡo ta pilemba mapewe nda. Ande nu afu mapeka minwa ta pile-wam tuku kame nu laipamḡgat.

Ngamuḡgal tugusek

¹⁴ Tira kame, ande nu sakate: Ye Kuate tuku saḡgri tomba tiḡet ḡgate sulumba maḡau ta tuku alonu kile-mayok ndakuwa ta Kuateḡe nu tuku muskil te-tiwe tuwe nda. Nu ḡgisinuḡgat.

¹⁵ Taḡine tira ande tawi le nyama-ḡaḡ tuku denkuwa le

¹⁶ tane nu samba ose tira, ne wamdus bulok ḡak kaye sulumba ḡgamuḡgal mukuk mina ḡga sawap sulumba nu tur ndawap ta pasa ta nu ndaḡamba turamḡgat ḡga idusde.

¹⁷ Wam ndui taḡaḡ ndo ande nu Kuate tuku saḡgri tomba tiḡate sulumba ta tuku alonu kile-mayok ndakate ta nu ḡgamuḡgal son kugatok minit.

¹⁸ Ande nu ye tuku pasa te isam mbulmba teḡenmba sakamḡgat. Ne wam magenu kumba minit ta ye Kuate tuku saḡgri tomba tiḡet ḡgamḡgat. Nu taḡamba sayuwa ta ye nu teḡenmba kusnawamḡgit. Ye wam magenu ke liket maḡau ta mbolḡge yiḡe ḡgamuḡgal son ne tumnam kumuḡ ta ne ḡgamuḡgal son ḡgate ta ame maḡaumbi tumyamḡgat.

¹⁹ Mbara ndindo ndo minit ḡga ne son ḡgate ta maye ta bukla ḡaigonu nane mata Mbara ndindo ndo minit ḡga kuru kuru suḡo tade.

²⁰ Ne siḡka ḡginḡgan taḡo ande. Ande nu Kuate tuku son ḡgate sulumba nu wam magenu ke ndakate ta nu ḡgamuḡgal son kugatok minit ḡga sawamḡgit.

²¹ Ye pasa tembi tumtiḡamḡgit. Siḡine mbuḡ Abraham nu nuḡe kiḡo atrau mbain mbolḡge pilmba balemba Kuate tuku atraukam bafuna. Nu wam ta kina le Kuate nu maḡau ta kaḡgermba Abraham nu ye am mbolḡge tiḡreknu minit ḡga sakina.

²² Ata. Nu Kuate tuku saḡgri tomba tiḡina sulumba alonu te-mayokmba wam ta kina. Wam kina ta mbolḡge nuḡe ḡgamuḡgal son kumumbi mayok kina.

²³ Taḡamba kuary pasa Abraham tuku sakina ta kumuḡgina. Pasa ta teḡenmba. Abraham nu Kuate tuku saḡgri tomba tiḡina le Kuate nu tuku ḡgamuḡgal son ta kaḡgermba nu taḡo tiḡreknu ḡgina. Taḡo te ye tuku gulab ḡgina.

²⁴ Ata. Ande nu Kuate tuku son ḡga wam ta tuku alonu turmba kile-mayokkate ta nu Kuate am mbolḡge taḡo tiḡreknu minit.

²⁵ Ye pasa andembi maḡ tumtiḡamḡgit. Rahab nu taḡo didik farmba minna le Yosuaḡe Zu taḡo armba kukulnikina le pino ta tuku tumbraḡ wam katesewam pronaik le nu nale tuku pasa ismba Kuate nu kumuḡ ḡga nu nale turka lukam tuku ndin kise tumnikina. Nu wam kina ta nu Kuate am mbolḡge tiḡreknu mayok kina.

²⁶ Ne tuku kanu ḡgarosu kusrete ta ḡgarosu nu kumaknu minit. Taḡamba ndo ne ye Kuate son ḡget ḡga ta tuku alonu kile-mayok ndakate ta ne tuku ḡgamuḡgal son mata kumaknu minit.

3

Mane fudiḡndo ta saḡgri ḡayo

¹ Tira kame, sine Kuate tuku pasa kukliweg mbal nane afu sine tuku mbar maḡau kaḡgerkam tuku kulatkade. Ta tuku tane gudommba piro ta pitik nda tap.

² Sine ḡakmba mbareḡ tuku. Ande nu nuḡe mane tugu kulat mayete ta nuḡe ḡgarosu tuku nzali ḡakmba kile-ibenḡkam kumuḡ. Taḡo ta nu pur-feḡnu.

³ Hos pongade mbal ta nane ain fudiŋndo tumba nanŋine nzali dubiwam tuku hos tuku miŋgek sinamŋge patikade. Ain ŋai fudiŋndo tamba aganmor sunŋokanu ta mbilam kumuŋ.

⁴ Waŋ tuku maŋau mata kaŋgerap. Waŋ sunŋokanu bubre sunŋo tiŋga waŋ kadute le pinderkate. Waŋ kulat taŋgo nu animbi kambim tuku iduste sulumba ulum ŋai fudiŋndo tamba waŋ sunŋo ta mbilte le bubre kuerka kinit.

⁵ Taŋamba ndo mane nu agan ŋai fudiŋndo ta sanŋri ŋayo minit. Nu wam sugo ke likate ta tuku payamkate. Pa mirmin fudiŋndo ta duŋe sinamŋge ndeka pa sunŋo tiŋgate.

⁶ Taŋamba ndo siŋgine mane te mata pa taŋaŋ. Nu agan ŋai fudiŋndo kilke te tuku wam ŋaigonu ŋakmba kile-mayokkam kumuŋ. Nu Satan tugumŋge wam ŋaigonu kilmba ŋgarosu kutur tuwit sulumba taŋgo tuku mine ŋayo silitte.

⁷ Taŋonŋe aganmor yimyam, sar umaŋ, agan rabmba likade, kualegan ta ŋakmba kuapi niŋmba kulatkade le ŋgan patikade. Nane afu buk taŋanaig ta

⁸ taŋgo nu nuŋe mane taŋamba kulatka te-ibenam kumuŋ kuga. Mane te agan ŋayonu ndo. Nu kame mbeŋ taŋaŋ kame agan ŋak minmba mburerikate.

⁹ Sine siŋgine mane tembi siŋgine Mam Sunŋo tuku nyu te-duŋgeg sulumba maŋ taŋgo kasureg. i ... Kuate nu taŋgo nuŋe suk wakeina.

¹⁰ Miŋge ndui tembi nyaro pasa saka kasur pasa mata sakeg. O tira kame, wam ta ŋayonu ndo.

¹¹ Kule burok ndui tamba kule mayenu kaglinu turmba prowam kumuŋ kuga.

¹² Fik ail mbolŋge olif alonu prowam kumuŋ e? Ko grep muli mbolŋge fik prowam kumuŋ e? Yu sinamŋge mata kule prowam kumuŋ kuga.

Wamdus kuyar tugusek

¹³ Tane ŋgamukŋge ima nu ye kila sunŋo ŋak wamdus kuyar mayewet ŋga iduste. Ariya. Ne wamdus kuyar tugusek tuku alonu kile-mayokka wam magenu ke lika mine mayenu mbolŋge mina sulumba nane nyu payam ndaka.

¹⁴ Ne nane afu tuku mine mayenu tuku gubra pilmba nane ŋgarosu ndo idusmba ŋakmba tidonŋ panka minit ta nane nyu payamka ye wamdus kuyar mayenu ŋak minet ŋga yabri ndaka.

¹⁵ Ande nu taŋamba wamdus kuyar pilit ta Kuate tugumŋge te ndakate. Kilke te mbolok kila Satan tugumŋge tate.

¹⁶ Afu nane afu tuku mine mayenu tuku gubra pilmba nanŋine ŋgarosu ndo idusmba ŋakmba tidonŋ pankade mbal nane ŋgamukŋge gubra maŋau sunŋoka nane pur yimyamkade sulumba wam ŋaigonu gudommba ke likade.

¹⁷ Ande nu ŋgamunŋal kuyar tugusek Kuate tugumŋge tate ta nu alonu teŋenmba kile-mayokkate. Nu maŋau purfeŋnu dubimba gubra kugatok wamdus mukuk minmba nu afu tuku pasa pitai ndaka nu ŋakmba sinanu wam magenu nane mbolŋge ke likate. Nu yabri maŋau kugatok wamdus ndindombi nane afu mbolŋge wam tugusek ke likate.

¹⁸ Nane ŋgan minmba wamdus mukuk taŋgo ŋgamukŋge te-mayokde mbal alonu nane mbolŋge maŋau tiŋreknu mayok kinig.

4

Kilke te tuku maŋau ndonŋ ulendi ndakap

¹ Ngarosu tuku nzali yimyam taŋgine wamdus sinamŋge kame bumba minig. Ta tuku tane kua-leyauka pasambi kame bude.

² Tane wam afu kilam idusde ta tane kilam fugumba ande balewam idusde. Tane wam afu kilam tuku am kikonŋ tiŋgade ta kilam fugumba kua-leyauka kame bude. Tane Kuate wam afu yabaŋ ndade tukunu tane wam ta denkanu minig.

³ Ko tane wam afu kilam tuku Ku-ate yabanđe ta tane tangine nzali dubikam idusde tukunu Kuate nu nda tingit.

⁴ Tane Kuate ndo idus ndade. Ande nu kilke te tuku manau ndon ulendikate ta nu Kuate tuku ngueu minit. Wam ta tane kila. Tane kilke te tuku manau ndon ulendikam idusde ta tane Kuate tuku ngueu tango mayok kinig.

⁵ Kuate tuku pasa ande tejenmba sakate. Tukul Guwa Kuate nu singina ta sine Kuate ndo idusam tuku nu sangri njak sine kulatkate.

⁶ Ngarosu tuku nzali yimyam kile-ibenjka Kuate ndo idusam tuku nu ake sinan sine lato lato make patikate. Kuate tuku pasa ande tejenmba sakate.

Mbe mbolmbolkade mbal Kuate nu nane ndon ngueu minit. Nyu te-ibenmba minig mbal nu ake sinan nane make patikate ngate. *Sindaun 3.34*

⁷ Ta tuku tane ngan patika Kuate kum-nemnge minmba tane sangri tinga dirnannga minap le Satan nu tane kusreka kua kangat.

⁸ Tane Kuate tugum kape le nu tane tugum prowamngat. Tane mbarde mbal tane tangine une manau kusrekap. Wamdus ar ar njak minig mbal tane wamdus ngaionu kusrekap sulumba wamdus ndindo njak purfenju minap.

⁹ Tane tangine une tuku sinanu Kuate am mbolnge malmbikap. Tangine nzumilkade manau mbilmba wamdus piti sungo tap. Tane gare manau mbilmba ye mbaren nga kikonu lok minap.

¹⁰ Tane tanjap ta Sungo nu tane kilmba kile-mayokkamngat.

Tira ande pile ndawap

¹¹ O tira kame, tane tangine tangine munju ngumnem pasa sa ndakap. Ande nu tira ande tuku ngumnem pasa sakate ko nu pilete ta nu Kuate tuku tukul turmba ngumnem pasa tumba pilete. Ne Kuate tuku tukul pilete ta ne tukul ta dubi ndate. Ne

tukul tuku ma tumba naje ma ta tukulnge tate le ne tukul tuku pile tango mayok kinit.

¹² Kuatenge ndo tukul kile-mayokka sine tuku pile tango minit. Ande mine ndakate. Nunge ndo sine tuku muskil kile-tidingam kumuņ. Nunge ndo sine pitaikam kumuņ. Ne ima le tira ande pilete?

Payamkam tuku manau kuraukap

¹³ Tane afu tejenmba sakade. Kite ko indole ye tumbran sungo ande mbol kumba tange yar ndindo piroka ndametin sungomba kilamngit ngade. Tane tanjamba sakade mbal pasa te isap.

¹⁴ Indole wam ande prowam tuku ta tane gilai minig. Tane tuku abo guwa bidu tanan kile kangereg le pitik kugate tanan.

¹⁵ Ta tuku tane tejenmba sakap: Kuate nuje nzali dubiwa le sine abo minbe sulumba sine tanjamba tanjamba kamngig nga sakap.

¹⁶ Tane mbe mbolmbolka tangine ngarosu ndo payamkade manau ta njakmba ngaionu ndo.

¹⁷ Tane wam magenu kam tuku kila njak minmba ke ndakap ta tane mbarde.

5

Agan ndende tuku ndo idusde mbal piti tamngaig

¹ Agan ndende gudommmba njak mbal tane pasa te isap. Tane piti sugo kangerkamngaig ta tuku tane malmbi sungowap.

² Tangine agan ndende ta mengam tuku minig. Tangine tawi magenu subinge nyam tuku minig.

³ Kile kugawam tuku ait te mbolnge tane kilke te tuku agan ndende kile-manjurkade ta tangine ndametin use purka sasukam tuku minig. Tane tangine miroņ ndo idusmba ndametin tode le use purka sasukade. Ngumnenga tangine mbar use purkade wam ta mbolnge kilimok mayok ka pa tanan tinga tangine ngarosu pasokamngat.

⁴ Tane isap. Piro mbal tane tuku piro mbolŋge nyamagan kilnaig ta tane kumumbi nane piya ninŋe ndakinaig. Piya inumnu tane tugumŋge minig tanŋe tane tuku mbar temayokte. Piro mbal tuku malmbi ta Kuate Sunŋo nu isit.

⁵ Tane agan ndende magenu ŋak gare sunŋo tumba nzumilka minig mbal tane aganmor buk nyam tuku kumunŋate tanan tane baletingam tuku ait patukate.

⁶ Tane tanŋo magenu kilmba yabri pasa mbolŋge patika bale farninŋinaig ta nane nanŋine nŋarosu turam tuku sanŋri kugatok.

Tane nŋan minap

⁷ Tira kame, tane wamdus bulok minmba Sunŋo prowam tuku tairnŋa minap le ma ma nu prowamŋat. Tane piro miro tanŋo tuku manau kanŋerap. Nu nyamagan nŋu denpurmba wamdus bulok minmba alonu tairnŋa minit le sawe piymba ka ka ki prote le nyamagan kilit.

⁸ Tanamba ndo tane nŋamunŋal wamdus bulok ŋak minmba sanŋri tinŋap. Sunŋo prowam tuku ait buk patukate.

⁹ Tira kame, tanŋine tanŋine munŋu gubra pile ndakap. Tane tanawap ta Sunŋo nu tane piletingamŋat. Nu prowam tuku ait buk patukate.

¹⁰ Tuan tanŋo kame Kuate tuku pasa kuklimba nane piti ait mbolŋge nŋamunŋal mukuk wamdus bulok minmba sanŋri tinŋinaig wam ta ndo tane idusmba kumu-kumuwap.

¹¹ Nane piti sugo kanŋerka dirnanŋinaig tukunu nane gare sunŋo ŋak mbal nŋeg. Yob nu piti sinamŋge nŋamunŋal mukuk ŋak minmba sanŋri tinŋa minna. Sunŋo nu tanŋo mapeka sinzanŋinŋit tanamba ndo nu nŋumneŋga Yob make pilmba sinzanŋa.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹² Tira kame, ye pasa sunŋo te satinŋamŋgit. Tane pasa ande sakam nŋa ki am mbolŋge ko kilke am mbolŋge ko agan ande nyu mbolŋge

tanŋine pasa sanŋri pile ndawap. Tane au nŋam idusmba kande au ndo nŋap. Kuga nŋam idusmba kande kuga ndo nŋap. Tane tanŋa ndawap ta Kuate nu tane kilmba pasa mbolŋge kile-tidingamŋat.

¹³ Tane tuku ande piti ŋak ndeta nu Kuate yabanŋwa. Ande nu wamdus bulok ŋak ndeta nu Kuate tuku nyu te-dunŋa mune ulwa.

¹⁴ Ande nu guaze ŋak ndeta Yesus dubide mbal tuku gabat kame wikuwa le nane nu tugum promba Sunŋo tuku sanŋri idusmba guren pisnemba yabanŋwaig.

¹⁵ Tane Sunŋo tuku sanŋri tomba tinŋa nunŋe guaze pitaiwamŋat nŋa yabanŋap ta nu tanŋo ta tuku muskil tetiwe tambimŋat. Nu guaze tanŋo tetiwa sulumba nu tuku une ta ŋakmba sauke tambimŋat.

¹⁶ Ta tuku tanŋine une afu tanŋine tanŋine tira kame ndon kile-mayokka sakap sulumba tane man mage minam tuku Kuate yabanŋap. Tanŋo tinŋreknu ande nu Kuate yabanŋwa ta nu tuku yaban manau sanŋri ŋak.

¹⁷ Tuan tanŋo Elia nu sine mineg tenen tanŋo. Nu sawe nda piywa nŋa nu wamdus sanŋrinu pilmba Kuate yabanŋa le yar kenmba tambun 6 sawe piye ndakina.

¹⁸ Nu man sawe piywa nŋa yabanŋa le sawe piyna le kilke mbolŋge nyamagan ŋakmba tinŋinaig.

¹⁹ Tira kame, tane pasa te kila palpe. Tane tuku ande tugusek manau kusremba bariŋa ndekuwa le andenŋe nu te-luka tumba Kuate tugum prowa ta nu wam mayewamŋat.

²⁰ Ande nu une tanŋo tumba ndin mayenu tumte le nu nŋamunŋal biye mbilmba nunŋe mbar kusrekate ta nu tanŋo ta tuku kanu turte le nu nŋisike nda. Kuate nu tuku une sauke tuwit. Son.

1 PETRUS Petrusnge waje ambonga kuyarna

Petrus nu waje te Kristus tuku kuasmibi ma tugu nakmba mbolnge mine likinaig ta tuku kuyarna. Ait ta mbolnge nane sungomba piti yeki yeki sugokanu kangerkinaig tukunu nu nane piti sinamnge bike ndaka sangri tinguwai g nga waje te kuyarna.

¹ Kuate tuku mbal tane rawe tanjo tana Pontus Galesia Kapadosia Asia Bitinia ma tugu ta nakmba mbolnge mine likade tane nakmba kaiye. Ye Petrus Yesus Kristus tuku aposel tane ndon pasatam prowet.

² Tane Tukul Guwa tumba Kuate tuku mbal mayok ka Yesus Kristus tuku pasa dubika nuje ndare mbolnge purfen nu mayok kambim tuku Kuate nu o buk tane madingina.

Kuate nu lato-latomba tane ake sina make patika ngamungal mukuk wamdus bul sertingwa. Son.

Sine abo nak minmba minam tuku minde mineg

³ Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dungube. Yesus Kristus nu kumna le nu te-tina le abonga tingina wam ta mbolnge Mam Kuate nu sine sungomba mapeka kitek kile-mayokkina le kile minmba nu tuku wam magenu minde mineg.

⁴ Kuate nu samba mbolnge sine kilam tuku madisingina wam mayenu ta kutur kugatok. Menge nda. Mayenu minmba minamngat.

⁵ Sine Kuate nu kumun ngeg mbal nu nuje sangrimbi sine kulatka minwa le ma ma kugawam tuku ait mbolnge muskil kile-tidinge singamngat.

⁶ Tane kile ait fagnu piti yimyam kamusde ta muskil kile-tidinge tingam tuku wam ta idusmba garegareka minap.

⁷ Nane aganj afu gol kangeranu suk ta kilmba sinka gol e nga katesewam tuku pasokade. Tanamba ndo tangine ngamungal son ta katesewam tuku piti yimyam pa tana tane pasokade. Piti mbolnge tangine ngamungal son tugusek mayok kinit ta Kuate am mbolnge sungokanu ngisikam tuku aganj gol ta lite. Tane ngamungal son nak ta Yesus prowa sulumba tane tuku nyu kile-mayokkuwa le tane nyu nak minmba minamngaig.

⁸⁻⁹ Tane Yesus kanjer ndanaig ta tane nu tuku kume purmba minig. Tane nu kanjer ndade ta tane nu tuku sangri tomba tingade. Tane tana le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tingit le tangine ngamungal son tuku alonu tade. Ta mbolnge tangine gare manau sunjo najote.

¹⁰ Kuate nu ake sina sine make patika muskil kile-tidingate ta tuan tanjo kame o buk ta tuku dir pasa saka katese mayewam tuku wamdusmba minnaig.

¹¹ Kristus tuku Guwange tuan tanjo kame tumningina le Kuatenge madina tanjo nu rar sunjo tuwa sulumba nyu sunjo pasa nak tamngat ta nane isnaig. Ismba nuje ait ginu prowamngat ko kilke te ndanndamba minwa le nu prowamngat nga katesewam tuku sotinaig.

¹² Sotinaig ta Kuate nu tuan tanjo kame ta saningina: Tangine ngarusu turam tuku piro ndakade. O ngumne nga mbal afu tuku tane pirokade nga saningina. Mbal ta tane. Kuate nu samba mbolnge Tukul Guwa kukulna le ndekina le nane afu nu tuku sangri mbolnge Kristus tuku pasa mayenu tinginaig. Wam kame tane isnaig ta enel kame nge katesewam tuku wamdus sunjo nak minig.

Kuate nu sine mine mayebe nga wikina

¹³ Tane wamdus ndindo pilmba wamdus kuyar mayenu nak likap. Kristus nu prowa le Kuate nu tane make patikamngat wam ta idusmba minap.

14 Tane o buk Kuate gilai minmba tangine nzali n̄aigonu dubikinaig ta kile kusrekap. Tane kiŋo kame magenu taŋaŋ Kuate kumnemŋe minap.

15 Kuate nu tane nuŋe kiŋo kame minam tuku wikina ta nu purfeŋnu tukunu tane nu tuku wam te-purm̄ba tangine mine mbolŋe purfeŋnu minap.

16 Kuate tuku kuyar pasa teŋenmba sakate. Ye purfeŋnu minet taŋamba ndo tane yiŋe mbal purfeŋnu minap ŋgate.

17 Tane Kuate nu siŋine Mam ŋgade ta nu sine taŋgo ŋakmba tuku maŋau kumumbi pilesiŋgit. Ta tuku tane rironka kilke te mbolŋe minmba nu kumnemŋe minap.

18 Taŋine mbuŋ kat taŋine tuku maŋau alo kugatok dubika minnaig le ta ŋgamukŋe Kuate nu tane tuku muskil kile-tidiŋe tiŋgina ta gol le silwa ŋgisikam tuku agaŋ tambu nu tane piya ndatiŋgina.

19 Nu Kristus tuku ndare tambu tane tuku muskil kile-tidiŋe tiŋgina. Nane sipsip fatnu mayenu balemba Kuate atraukade taŋaŋ Kristus nu purfeŋnu minmba nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna.

20 Kuate nu agaŋ ndende nda kilemayokkina sulumba nu Kristus piro ta kam tuku nu madina. Kile kugawam tuku ait te mbolŋe tane turkam tuku mayok kina.

21 Tane nu mbolŋe Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgade. Kristus nu kumna le Kuate nu te-timba nyu suŋgo tuna wam ta tuku tane Kuate nu kumuŋ ŋga nu tairŋga minig.

Sine tira kame ŋgamuŋgal niŋbe

22 Tane Kuate tuku pasa tugusek dubide ta taŋine mine magenu mbolŋe minmba miŋgemi ndo sa ndaka taŋine ŋgarosumbi turmba taŋine tira kame tuku kume purde. Ta tuku tane kile taŋine ŋgarosu ŋakmbambi taŋine taŋine muŋgu kume purkam tuku wamdus saŋgrinu palpe.

23 Tane kiŋo dabro kitek taŋaŋ maŋ mayok kinaig. Taŋgo tuku maŋau dubimba ina sinamŋe mayok nda kiŋaig. Abo ta ŋgisikam tuku. Tane Kuate tuku pasa minmba minam tuku ta tinaig sulumba kitek mayok kinaig.

24 Kuate tuku kuyar pasa teŋenmba sakate.

Kilke mbol mbal aŋga taŋaŋ minig. Naŋine mindepiye aŋga botnu taŋaŋ. Aŋga ta tugunu lamba botnu supika ndekate.

25 Sungo tuku pasa taŋawe nda. Nu minmba minamŋat ŋgate. *Aisaia 40.6-8*

Nane afu pasa mayenu tane tugumŋe kuklinaig ta not.

2

1 Tane maŋau n̄aigonu ŋakmba kusreka wam afu yabri ndakap. Taŋine yabri maŋau yabuka sine tiŋreknu mineg ŋga sa ndakap. Afu tuku mine magenu tuku wamdus kagli fir ndakap. Afu tuku ŋgumnem pasa sa ndakap.

2-3 Tane buk Kuate tuku ranŋun mayenu katesenaig. Ta tuku kiŋo dabro amo nyam paraniŋgit taŋaŋ tane Kuate tuku pasa tugusek tam tuku paratiŋguwa. Tane taŋamba nyumba minap ma ma sugo-sugowap le muskil kile-tidiŋe tiŋgamŋat.

Ndame mayenu abo ŋak

4 Ndame ande taŋgo kameŋge gisleknu ŋga te-sinaig ta Kuate nu ndame ta madimba nu ndame suŋgo ŋgina ta Kristus. Ndame ta abo ŋak. Tane nu tugum prowap.

5 Promba ndame abo ŋak taŋaŋ minmba Kuate tuku wande palm-bim tuku taŋine ŋgarosu patikap. Taŋawap sulumba tane Kuate tuku pris taŋaŋ mayok ka taŋine maŋau magenumbi Kuate atraukanu sukamŋgaig. Tane Yesus Kristus ndoŋ ulendikade le Kuate nu tane tuku atrau agaŋ ta nzalite.

6 Kuyar pasa teŋenmba sakate. Ye ndame suŋgo madimba tumba Sion tumbraŋ tuku ndame

ajakmba nu mbolnje sangri tingam tuku palmbimngit. Ande nu ndame ta tuku sangri tomba tinguwa ta nu tumail pulunungat ngate. *Aisaia 28.16*

⁷ Tane ndame ta tuku sangri tomba tingade mbal nu tane am mbolnje ndame sungokanu. Nane nu talade mbal Kuate tuku kuyar pasa tejenmba nane tuku sakate.

Ndame ande ndame wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig. Ndame ta kile wande ta tuku ndame jakmba nu mbolnje sangri tingade ngate. *Mune 118.22*

⁸ Kuyar pasa ande tejenmba sakate. Tango kame ndame ta mbolnje kupe dannga mbikeka barinunggaig nga sakate. *Aisaia 8.14-15*

Kuate nu o buk sakina tanamba ndo nu tuku pasa nda isanu sukmba ngumnede mbal nane baringade ta

⁹ tane tanamba kuga. Tane Kuatenge maditingina. Tane nu tuku kuasmbi ndindo minig. Tane Sungo Kuate tuku pris mbal. Tane nu tuku mbal mayok ka nu tuku tur manau mayenu afu saningam tuku nu ma make sinamnge tane wika kilmba nune bulu mayenu mbolnje patikina.

¹⁰ Tane buk nyu kugatok mbal minig. Kile tane Kuate tuku mbal nyu jak minig. Kuate nu buk tane mape ndakina. Kile nu tane mapekate.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹¹ Tira kame, tane samba mbolok mbal mayok ka kile tenge rawe tango tana minig. Tane ngarosu kikon tingam tuku nzali jakmba ngumneningap. Ngarosu tuku nzalinge tangine kanu ngaigo siglikate.

¹² Tane Kuate dubi ndade mbal ngamuknge mine mayenu mbolnje minap. Tane tanawap ta nane tane wam ngaigonu kanu nga ngumnem pasa tinguwaig sulumba tane tuku mine mayenu kangeramngaig. Kangerwaig le Kuate nu nane tugum prowa le nane Kuate tuku nyu te-dungamngaig.

¹³ Kilke mbol mbal nangine sugo yimyam patikade ta tane Kuate

tuku mbal tukunu manau mayenu te-mayokmba nane kumnemnge minap.

¹⁴ Kilke tuku gabat sungo ko gabat fonfon nu tuku nyu mbolnje pirokade nane jakmba kumnemnge minap. Gabat fonfon nane mbarde mbal lafu nyayonu niymba wam mayede mbal nyu kile-dungam tuku nu patikate le nane piro ta kade.

¹⁵ Tane manau tinreknu kumba tamba nane wamdus tugusek kugatok mbal tuku minge tukulningam tuku Kuate nu nzalite.

¹⁶ Kuate nu tane muskil kile-tidinge tingit mbal tane tukul tuku piti kugatok tana likap. Sine tukul pasa kumnemnge mine ndakeg nga wam ngaigonu afu kam tuku idus ndawap. Tane Kuate kumnemnge minmba nu tuku piro mbal minap.

¹⁷ Tane tango jakmba idusniymba ande maim maim tuwe ndakap. Tane Kristus tuku kuasmbi tuku kume purmba Kuate kumnemnge minmba nu tuku nyu kuraukap sulumba sisar tuku nyu idusap.

¹⁸ Piro mbal, tane tangine kulat mbal tuku nyu idusniymba nane kumnemnge minap. Kulat mbal rangun magenu ta ndo kuga. Minge sangrinumbi tane kulatkade mbal mata kumnemnge minap.

¹⁹ Tane mbar ndade le afu ake sinan tane kattingig le sine Kuate tuku mbal nga wamdus piti kugatok rar kurade ta tane wam mayede.

²⁰ Tane mbarde le afunge kattingig le tane wamdus piti kugatok rar kurade ta alo kugatok. Tane manau tinreknu kade le kattingig le tane ndek wamdus piti kugatok rar kurade ta Kuate nu nzalite.

²¹ Tane wamdus piti kugatok piti kurawam tuku Kuate nu tane wikina. Kristus nu sinenu nga rar sungo tina sulumba piti mbolnje sine nu tuku manau dubiwam tuku tumsingina.

²² Nu mbar ande ke ndakina. Yabri pasa ande mata sa ndakina.

²³ Nane afunge nu tumail pan-naig ta nu lafumba nane tumail pan

ndaningina. Nane nu ngaro rar sungo tunaig ta nu lafumba riron pasa ande sa ndaningina. Kuate nu tango kumumbi pileningit nga nu wam ta njakmba nu wai mbolnge patikina.

²⁴ Singine manau njaigonu kusreka mine kitek mayenu mbolnge minbe nga nu sine tuku une kilmba ail kazrai mbolnge kumna. Nu tuku mbamake tanje sine tuku muskil kile-tidinge singina le sine mage mineg.

²⁵ Sine sipsip tanan ndin mbarmba ngisika mingenj ta kile Sipsip Kulat Tango tugusek tugum proweg le nu sine tuku kanu kulatkate.

3

Pino le tango tuku pasa

¹ Pino kame, tane tanjine tango kat tanjine tuku minje kumnemnje minap. Tane tanjamba minmba tanjine tango afu Kuate tuku pasa dubi ndakade ta tane pasa ande sa ndamba tanjine ngan manau tamba nane Kuate dubiwam tuku didikamngaig.

² Tane alen alen ndaka Kuate kumnemnje minmba katesek manau njak minap le tanjine tango kat tanjine nane manau ta kanjermba Kuate dubiwam tuku iduswaig.

³ Tane gabat wane mara mara parenj latomba mindepiyamba tawi magenu tinmba tanjamba ngarosu tuku mindepiye sungomba idus ndawap.

⁴ Tane ngamungal tuku mindepiye wamdus bafuknu ngan manau kilemayokkap. Manau ta kugawe nda. Minmba minamngat. Kuate am mbolnge sungokanu.

⁵ O buk pino kame Kuate dubimba nu minde minnaig mbal nane tanjamba ngamungal tuku mindepiye njak minmba nanjine tango kat nanjine kumnemnje minnaig.

⁶ Tane Sara tuku manau kanjerap. Nu Abraham kumnemnje minmba yije gabat nga minna. Pino kame, tane wam ande tuku kuru kuru ndaka manau tinjeknu ndo kap ta tane Sara tuku kulim kame minig.

⁷ Tango kame, tane mata ranjun mayenu njak tanjine pino kame ndon minap. Nane tane tuku sanjri kumu nj kuga tukunu nane kulat magekap. Kuate nu tale arnej ake sinanj make patikina le tale kumu kumu abo kitek tinaik. Ta tuku tane tanjine pino kame kulat magekap. Kuate nu tane tuku yaban pasa ise ndakikat.

Sine ngamungal ulendi njak minbe

⁸ Ye wam pagu afu satinjamngit. Tane njakmba wamdus ndindo tap. Piti munju turturkap. Tanjine tanjine kume purkap. Tanjine nyu kile-mayok ndakap. Tane munju sinakap.

⁹ Nane afu tane mbolnge wam njaigonu kuwaig kande tane lafumba wam njaigonu ke ndakap. Ko nane afu tane tumail pantinguwaig kande tane lafumba tumail pan ndaningap. Kuga. Tane lafumba nyaro mayenu ningap. Kuate nu tane wikina ta tane nyaro mayenu kilam tuku wikina.

¹⁰ Kuate tuku kuyar pasa tenenmba sakate.

Ande nu nuje mine njakmba mbolnge gare minam idusmba kande nu pasa njayonu ko yabri pasa ande sa ndakuwa.

¹¹ Nu manau njaigonu kusreka wam magenu kumba minwa.

Nu nane njakmba ndon ngamungal mukuknu minam tuku wamdus sanjrinu pilwa.

¹² Kuate nu tango tinjeknu kulatkate.

Nu nane tuku yaban pasa isit.

Nu wam njaigonu kade mbal tuku njueu minit. *Mune 34.12-16*

Kuate tuku pasa tanjamba sakate.

Sine manau tinjeknu tuku rar tam kumu

¹³ Tane wam magenu kam tuku wamdus sanjrinu palpe ta ande nu tane kilmba njaigo siglike nda.

¹⁴ Ko afunge tane manau magenu kap le kilmba rar tinjguwaig kande tanjaig. Kuate nu tane mbolnge wam magenu kamngat. Tane tango tuku wam idusmba kuru kuru ndakap.

15 Tane Kristus nu sine tuku Sungo nga nu kumnemnge minap. Ande nu ndanam tane Kristus minde minig nga kusnatinguwa ndeta tane lafuwam nga nu idusmba pasa mukuk sawap.

16 Tane Kuate am mbolnge mbar tuku piti kugatok minap. Tane tanamba Kristus ndonj ulendika mine mayenu mbolnge minig le afunje tane ngumnem pasa tingig ta ngumnem pasa ta luka nanjine kiko tuwaig.

17 Kuate nu nzaliwa le afunje tane manau tinreknu tuku rar tinjugaig kande maye. Tane mbarde ta tuku afunje rar tinjugaig ta njayo.

Kristus nu tanjo tuku une saukam tuku kumna

18 Kristus mata mbar ndamba purfernu minmba sine une njak mbal tuku kumna. Nu sine kilmba Kuate tugum prowam tuku tanana. Nane nu tuku ngarosu balenaig ta nu nuje kanu mbolnge abo njak mayok kina.

19 Nuje kanu kumba ka kanu afu mulinj kilmba ndalekanu ma mbolnge minnaig ta pasa ninjina.

20 Mulin kilanu mbal ta nane Noa tuku ait mbolnge nu wan kusmba minna le Kuate nu ngan minmba nane tairtairnjina ta kuga. Nane nu tuku pasa ise ndakinaig. Tananaig le nane 8 ndo wan ta ponjinaig. Ponjinaig le kule tanje wan tumba te-faitmba nane tuku muskil kile-tidinjina.

21 Kule pisne manau wam ndui ta ndo tane tuku muskil kile-tidinge tinjit. Ngarosu tuku kutur saukate le wam ta mbolnge kuga. Kuate nu Yesus te-tina le tinjina tane wam ta tuku sangri tomba tinja tangine mbar tuku piti saukam tuku Kuate yabanmba kule pisne tade le muskil kile-tidinge tinjit.

22 Yesus nu tinjina sulumba samba mbol kumba kile nu Kuate tuku ndinam kumamnge nyu sunjo njak minit le enjel kame guwa kise kise sangri njak ta njakmba nu kumnemnge minig.

4

Sine Kristus tuku mbal rar tamngig

1 Kristus nu ngarosu njak minmba nu rar sunjo tina. Tane mata wamdus ndui ta njak minap. Ande nu une manau te-ibenam tuku ngarosu rar tate ta nu une manau kusrekate.

2 Ta tuku tane kilke te mbolnge minmba ngarosu tuku nzali njakmba tidonga Kuate tuku nzali kumnemnge minap.

3 Tane buk kiko kugatok ngarosu tuku nzali ngail ndaka une manau kam tuku wamdus sangrinu pilnaig. Tane kule kamenu sunjomba nyumba afu ndonj mangurka isukusmba maim-maimkinaig. Tane yabri mbara dubika mbar sugo fare fare ke likinaig. Kuate dubi ndade mbal manau nzaliningit ta tane buk ke kumunaig.

4 Kile tane nane ndonj maim maim sugo kile-mayokka wam najgonu ndui ta kam tuku ulendi ndakade le nane tane tuku piriri njayomba ngumnem pasa tingig.

5 Kuate nu abo minig mbal kumanu mbal pileningam tuku minit ta nane nu tugumnge nanjine mbar kile-mayokkuwaig le nu pileningamngat.

6 Kumanu mbal mata pasa mayenu isnaig. Nane une tuku lafunu kuramba kume likinaig ta nanjine kanu Kuate tanan minmba minam tuku nane pasa mayenu isnaig.

Sine afu turninje

7 Agan ndende njakmba kugawam tuku ait buk patukate. Ta tuku tangine ngarosu tuku nzali njakmba tidonga wamdus kuyar mayenu njak lika Kuate yabanmba minap.

8 Tangine tangine lato lato munju kume purkap. Manau tanje tangine mbar gudommmba saukate.

9 Tangine tangine wande munju ngailka ande gubra njak te ndakap.

10 Kuate nu ake sinan sangri yimyam tinjina ta tane kulat mageka tamba tangine tangine munju turkap.

11 Ande nu pasa kukliwam kande Kuate tugumnge tumba kukliwa.

Ande nu afu turningam kande nu Kuatenge sangri tuwit tambu nane turkuwa. Tane tanjamba kap ta wam njakmba mbolnge Yesus Kristus tuku sangri mayok kuwa le Kuate tuku nyu afunge te-dungamngaig. Nu nuje nyu kilja sangri njak minmba minwa. Son.

¹² Tira kame, piti sugo tane tagotingam tuku pa tananj tane pasokade ta tuku tane piriri njayo ndawap. Kristus tuku mbal piti kurawam tuku mineg ta sine kila.

¹³ Tane Kristus ndonj ulendika nu piti kamusna tanjamba piti afu kamusde ta tane gare-garekap. Kristus nu nyu sunjo pasa njak mayok kuwa le tane nu ndonj gare sunjo tamngaig.

¹⁴ Tane Kristus tuku kuasmbi tukunu afu tane tumail pantinguwaig kande tane gare-garekap. Kuate tuku Guwa mayenu tane ndonj minit tukunu nane tanjade.

¹⁵ Tane ande bale ndawap. Aganj ande kuayar ndawap. Wam njagonu ke ndakap. Tango ande tuku wam mayenu kuer ndakap. Tane mbar tananj kumba rar kamusap ta kiko.

¹⁶ Tane Kristus tuku nyu njak minmba rar tumba kande tane nyu ta kikonu yube ndangap. Tane Kristus tuku nyu njak minig tukunu Kuate tuku nyu te-dungap.

¹⁷ Kile Kuate nu tugu pilmba sine nuje mbal pilesingit ta nu tuku pasa mayenu pitaide mbal nu nane pilenimmba ame piti ningamngat.

¹⁸ Kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Tango magenu nane muskil kile-tidingam tuku manjauinge liningam ndafloningit.

Ata. Kuate idus ndamba wam njagonu kade mbal ta sinja ngisikamngaig ngate. *Sindaun 11.31*

¹⁹ Kuate nu nuje nzali dubiwa le afunge rar tingguwaig kande tangine ngarosu Kuate wai mbolnge pilmba manjau tinjeknu ndo kumba minap. Kuate nu tane wakeikina ta nu tane kulatka kusreke nda.

5

Gabat mbal tuku wam pagu pasa

¹ Tane gabat kame, ye mata gabat tanjo minet. Kristus nu rar sunjo tina ta yije ammbi nu kanjeren. Nu nyu sunjo kilja sangri njak mayok kuwa le ye nu ndonj kilja sangri njak minamngit. Ye tane sarsartinmba satiningamngit.

² Kuate tuku sipsip tane ngamuknge mine likade ta tane kulat mageningap. Tangine piro ta kanyum ndamba gare njak biyap. Kuate tuku nzali ta tanjamba. Tane ndametin kilam tuku idusmba piro ndaka piro tuku wamdus sangrinu pilmba pirokap.

³ Sipsip kame tane kumnemnge minig ta minje sangrimbi kulat ndakap. Tangine mine mayenu ta dubiwaig nga tumningap.

⁴ Tane tanjamba pirokap ta sipsip kulat tanjo tugusek nu mayok kuwa sulumba tane tuku nyu kile-mayokkuwa le nyu sugo njak minmba minamngaig.

⁵ Tane mbanzo njakmba mage mage kumnemnge minap. Tane Kuate tuku mbal njakmba nyu kile-ibenja munju turturkap. Kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Mbe mbolmbolkade mbal Kuate nu nane ndonj ngueu minit. Nyu te-ibenmba minig mbal nu ake sinanj nane make patikate ngate. *Sindaun 3.34*

⁶ Ta tuku tane tangine nyu kile-ibenja Kuate tuku sangri kumnemnge minap. Tane tanjamba minap le manjau ta ngamuknge Kuate nu tane tuku nyu kile-mayokka nyu sugo tingamngat.

⁷ Kuate nu tane idus tidinga kulatka minit tukunu tangine piti njakmba nu tuku wai mbolnge patikap.

⁸ Tane wamdus kuyar mayenu njak kurauka likap. Tangine ngueu Satan nu laion tananj nu gubanu njernjeka tane tuku ande balemba nyam tuku likate.

⁹ Tane son ngade pasa ta biye demba sangri tinga Satan tuku minje

pitaimba ye mbulit nga samba minap. Tangine tira kame kilke yimyam mbolnge mine likade ta nane mata piti ndui ta ndo kanjerkade.

¹⁰ Tane ait fagnu piti kamasap le Kuate nu ake sinan tane make patikate nunge tane tuku piti ait mbilmba kumumbi tinjeknu kilemayokka sanjri piletinguwa le tane sanjri tingamngaig. Nunje kilna sungo ta minmba minamngat. Tane kilna ta mbolnge minap nga nu Kristus mbolnge tane wikina.

¹¹ Nu sanjri sungo njak minmba minwa. Son.

¹² Singine tira Silvanus nu Kristus tuku piro kumumbi biyit nga iduset. Nunge ye turyat le waje fudinndo te tane tuku wamdus bul sertingam tuku kuyaret. Wam mayenu tane mbolnge minit ta Kuate nu ake sinan make patikate wam tugusek nga kuyaret. Tane nu tuku wam mayenu ta kusre ndawap.

¹³ Yesus tuku kuasmbi Romnge minig ta tane kaiye pasa tingig. Kuate nu nane madiningina. Yinje kinjo Markus nu mata tane tuku kaiye pasa tingit.

¹⁴ Tane tangine tangine tira kame ndon kume pur manau alonu kilemayokap. Tane Kristus tuku mbal njakmba ngamuugal mukuk njak minap. Son.

PETRUS Petrusnge waje arnu kuyarna

Petrus nu waje arnu kuyarna te tugunu tenenmba. Yabri tum tanjo afu Yesus tuku kuasmbi didik farnaig le nu nane tugusek pasa kusre ndawaig nga nane tuku wamdus purfeu serningam tuku waje tembi nane tuku wamdus kuaneka sanjgri pileninjina.

¹ Ye Simon Petrus Yesus Kristus tuku piro tanjo nu tuku aposel ye tane ndon pasatam prowet. Singine Kuate singine muskil kile-tidinge singam tuku tanjo Yesus Kristus nale wam kumumbi kik le tane ngamungal son ngade ta sine ndon alonu kumu kumu teg.

² Tane Kuate le singine Sunjo Yesus tuku manau kila pilmba minap le nale lato lato ake sinan make patika ngamungal mukuk wamdus bul ser-tinguwaik. Son.

Sine Kristus tuku manau mbolnje sugokube

³ Nu nuje manau mayenu singam tuku wikina le sine nu kila mineg ta nu tugumnge sanjgri teg sulumba mine mayenu mbolnje minam tuku wam kumumbi kileg.

⁴ Nu wam magenu sine mbolnje kam tuku sakina ta nuje sanjgri tamba singit le sine kilke tuku kutur ngarosu tuku nzali mbolnje mayok kina ta kusremba Kuate tuku manau tepuram kumu.

⁵ Ta tuku tane wamdus sanjgrinu pilmba tanjine ngamungal son ta kumu kuga nga manau magenu turmba ke likap sulumba kila magenu turmba kila palpe.

⁶ Tanjamba tanjine ngarosu tuku nzali nakmba kile-ibenkap sulumba piti ait sinamnge bike ndaka dirnanja Kuate tuku nyu idusmba nu kum-nemnge minmba

⁷ tanjine tanjine munju turkap sulumba tanjo nakmba tuku kume purkap.

⁸ Tane manau magenu tanan nak minmba lato lato kap ta tane singine Sunjo Yesus Kristus tuku manau kila minig ta te-mayokamngaig.

⁹ Ande nu manau magenu tanan kugatok ta nu am tukulkanu tanan minmba Sunjo nu tuku une sauke tuna wam ta idus ndamba gilaingate.

¹⁰ Tira kame, Kuate nu tane kilam tuku maditinmba wikina. Wam ta kilimok te-mayokam tuku wamdus sanjgrinu pilmba nu tuku pasa dubiwap. Tanjawap ta tane baringa Kuate kusrewe nda.

¹¹ Ngumnerga Kuatenge nyu tinguwa le tane singine muskil kile-tidingam tuku tanjo Sunjo Yesus Kristus nu kulatkate ma mbol gare nak kape le nu tane kulatka minmba minamngat.

Kuate tuku pasa tugusek

¹² Ye wam kame satinjet te tane buk kila pilnaig. Pasa tugusek tinaig ta mbolnje tane sanjgri tingade ta ye kila ta ye man wam kame ndui ta lato lato satinjam tuku iduset.

¹³⁻¹⁴ Mine minemba ye kumamngit. Singine Sunjo Yesus Kristus nu ye tanjamba tummyina le ye kila minet. Ta tuku ye kilke te mbolnje minmba tane wam kame ta idusninmba minap nga satinmba minet.

¹⁵ Ye kumi le tane gilai ndangam tuku piro karenket.

¹⁶ Sine singine Sunjo Yesus Kristus sanjgri nak man luka ndekam tuku satinngin ta tanjo tuku wamdus kuyarmbi yabri wam kube sa ndatingin. Kuga. Sine singine ammbi nu tuku kilnja sanjgri kanngin.

¹⁷⁻¹⁸ Sine Kristus tuku kilnja mayok kina tabe mbolnje nu ndon mingen le Mam Kuate Sunjo nu Yesus Kristus tuku nyu te-mbolmba sanjgri sunjo tumba samba mbolnje nu tuku tenenmba sakina: Ande te ye tuku Kinjo. Ye nu tuku kume purmba nu

tuku gare sunjo tet nga sakina le isgenj.

¹⁹ Kuate tuku tuan tango kame nane Kristus tuku dir pasa sakinaig ta kile nane tuku pasa ta sanjgrinu mayok kinit. Nane tuku pasa ta tane ise tiwap le sati ma make sunjo sinamnge bulungate tana tane kilnatinguwa. Kilnatinmba minwa le ma ma mafen tuku bulunge tangine ngamungal kilna mayewamngat.

²⁰⁻²¹ Tane pasa te kila pile mayewap. Tuan tango kame nane nangine wamdus dubimba dir pasa kile-mayok ndakinaig. Tukul Guwange wamdus ningina le nane Kuate tuku pasa kile-mayokkinaig. Ta tuku ande nu nuje wamdusmbi ndo tuan tango kame tuku pasa tugunu biteknjam kumun kuga.

2

Yabri tum mbal

¹ O buk Israel mbal ngamuknge yabri tuan tango turmba mayok kine likinaig. Tanamba ndo yabri mbal afu tane gilai minap le tane ngamuknge mayok ka afu ngaigo siglikam tuku yabri wamdus kile-mayokkamngaig. Yesus Kristus nu sine tuku une kura ta nane nu pitaide le manau ta pitik ndo luka nane tuku kanu ngaigo siglikate.

² Nane kiko kugatok kutur manau kade ta nane gudomma dubiwamngaig. Dubiwaig le afu nane kanjerka Kristus tuku kuasmbinge tanade nga tugusek manau talamba ngumnem pasa tambimngaig.

³ Yabri gabat nane ndametin kilam tuku pirimba tane yabritinmba tane tuku ndametin sunjo didikamngaig. O buk Kuate nu tango pileninmba pa kumumbi ningam tuku sakina ta nu gilai ndangate. Nu nane pankuwa le ngisikamngaig.

⁴ Kuatenge enjel ngaigonu afu unekinaig ta mape ndaka kilmba pankina le ma nayo ma make buto sinam nzi kinaig. Kile nane pilewam tuku ait tairngade.

⁵ Tango abo abo minnaig mbal Kuate nu mape ndaka kule sunjo pilna le wam ngaigonu ke likinaig mbal ta nakmba ngisikinaig. Tango tinjeknu Noa ndo Kuate tuku pasa kuklina ta nu tuku kuasmbi 7 ta turmba nu kigraibkina le nane ngisi ndakinaig.

⁶ Kuate nu tumbra ar Sodom le Gomora nale kilmba pasa mbolnge patika pambi pasokina le ugmba usarke sulunaik. Wam ngaigonu kade mbal tanamba pa tam tuku tumsingit.

⁷ Nu tango tinjeknu Lot ndo turna le panje uge ndakina. Lot nu une mbal ngamuknge minmba nane kiko kugatok kutur manau kinaig ta kanjermba nu wamdus te-sulumba piti sunjo tina.

⁸ Nu tango tinjeknu minmba nu mara mindek nane tuku mbar ngaigonu kanjerka ismba nu piti sunjo tina.

⁹ Wam kame ta nakmba tenenmba tumsingit. Mbal magenu tagoningam tuku ait mbolnge Kuate nu nane turkam tuku ndin wakeite sulumba mbal ngaigonu pa tumba pileningam tuku ait tairnguwaig nga patikate.

¹⁰ Ngumnenga pileninmba nangine ngarusu tuku nzali dubimba kutur sunjo tade sulumba Sunjo pitaide ta nu pa sunjo ningamngat.

Ndanam tuku yabri tum mbal nane maim-maimka kuru kuru kugatok samba mbolok mbal guwa magenu nangine pasambi tumail panningig?

¹¹ Ata. Enjel kame nane guwa ngaigonu kame ta tuku sanjri liningig ta nane Kuate tugumnge nane kilmba pasa mbolnge patika nane tuku nyu ngaigo sigli ndakade.

¹² Mbal ngaigonu ta nane aganjmor tana wamdus kugatok nangine ngarusu tuku nzali ndo dubikade. Nane aganjmor tana bige tidinga bale faram tuku minig. Nane aganj afu sine ammbi nda kanjerkeg ta tugunu gilai minmba kilmba tumail panningig. Ta tuku nane aganjmor tana kilmba bale faramngaig.

¹³ Nane afu rar sunjo ningig ta nane mata lafunu tanamba tamngaig.

Nane kiko kugatok. Nane ki mbol maŋgurka isukusmba mbesigna maŋau te-mayokam tuku nza-liniŋgit. Nane tane ndoŋ maŋgurka isukusmba yabritiŋgig ta nane gare sunjo tade. Nane tane tuku maŋau mayenu ta kutur mbilmbilde sulumba ŋayo silide.

¹⁴ Nane pino ŋakmba kaŋgerka am kikoŋ tiŋgade. Nane une maŋau kade ta maro ndaniŋgit. Nane wamdus saŋgri kugatok mbal didikam tuku yabritiŋgig. Nane wam ŋakmba tuku wamdus piririmba wamdus saŋgrinu pilig. Nane siŋka Kuate tuku kasur mbolŋge minig.

¹⁵ Nane ndin tiŋreknu kusremba fare fare likade. Beor tuku kiŋo Balam nu agaŋ ndende sunjomba kilam tuku piririmba wam ŋayonu kam idusna taŋamba nane mata taŋade.

¹⁶ Balam nu wam ŋayonu kam idusna le doŋki ande pasatam kumuŋ kuga ta nu taŋgoŋge pasatanu sukmba nu sawe likina sulumba tuan taŋgo Balam tuku ŋginŋgan wamdus peuna.

¹⁷ Yabri tum taŋgo ta nane kule ŋguruŋ kule parakate taŋaŋ. Bidu bubreŋge tumba pinderkate taŋaŋ. Ma make sunjo buto ŋayo Kuate nu nane tuku madina.

¹⁸ Nane naŋgine ŋgaro payamka pasa alo kugatok tuku miŋge fetkade. Nane afu ailfu ndo ŋgamuŋgal biye mbilmba maŋau ŋaigonu kusrekinaig ta nane ŋgarosu tuku nzali ŋaigonu maŋ dubikuwaig ŋga didika wam ŋaigonu afu tumniŋgig.

¹⁹ Afu nane dubikuwaig ŋga tukul ande sine peu ndasiŋgit ŋgade ta naŋgine kutur maŋaunje ndalekate le nane ta kumnemŋge minig. Maŋau ŋayonu andeŋge taŋgo tuku saŋgri te-ibeŋte ta nu agaŋ ta tuku piro agaŋ taŋaŋ minit.

²⁰ Nane afu siŋgine Sunjo Yesus Kristus muskil kile-tidiŋge siŋgit tuku taŋgo kila pilig sulumba kilke tuku kutur maŋau kusrede ta maŋ luka kutur maŋau tumba saŋgri ta

kumnemŋge ndalekanu minig ta nane ambokok tuku mine limba kile ŋayonu sunjo sinamŋge minig.

²¹ Nane maŋau tiŋreknu kila pil-naig sulumba maŋ Kuate tuku pasa ŋgumnede ta ose. Nane mine ŋayonu mbolŋge minig. Nane maŋau tiŋreknu kila pile ndakinaig kande ta maye kande.

²² Kuyar pasa mbolŋge yaba pasa ande minit ta nane mbolŋge kilimok mayok kinit ta teŋenmba. Age ande ŋuleka luka nuŋe ŋule nyate ŋgate. Ko mbo ande kule pisit sulumba luka kumba maŋ ruga pisit ŋgate.

3

Sunjo nu luka ndenunŋat

¹ Tira kame, ye waŋe inum te tane isam tuku maŋ kuyaret. Waŋe te mbolŋge mata tane wam magenu idusniŋmba kam tuku kuyaret.

² Tane Kuate tuku tuan taŋgo kame tuku dir pasa idusniŋmba siŋgine Sunjo muskil kile-tidiŋge siŋgam tuku taŋgo nu tuku pasa turmba idusniŋgap. Sine tane tuku aposel kame buk pasa ta satingigen le isnaig ta

³ tane pasa te katese mayewap. Kugawam tuku ait mbolŋge afu promba naŋgine ŋgarosu tuku nzali dubika ŋgamuŋgal son tuku maŋau talaka nzumilmba sakamŋgaig:

⁴ A ... Yesus Kristus prowam tuku sakina ta nu animbi kina? Ait kuen ŋayo kina ma ma siŋgine mbuŋ kame kume far sulunaig le Kuate nu kilke te te-mayokna ta taŋamba ndo minit ŋga sakamŋgaig.

⁵ Mbal ta nane yabrikade. Nane wam ande gilaiŋganu sukmba kusrede ta teŋenmba. O buk Kuate nu sakina le samba mayok ka kilke kule sinamŋge prowe lika kilke ta kulenje laipniŋgina.

⁶ Ngumneŋga kilke ta kule ndui taŋge songina le ŋgisikina tukunu kile kilke ndui ta mine ndakate.

⁷ Kile kilke samba minik te Kuate tuku pasa ndui taŋge pasokam tuku madinikina le nale ait sunjo ta

tairnga minik. Ait ta prowa le Kuate pitaimba wam njaigonu ke likade mbal nane ngisikamngaig.

⁸ Tira kame, tane wam te gilai ndangap. Kuate am mbolnge ki ait ndindo ta yar 1,000 tanan minit. Yar 1,000 kinig ta nu am mbolnge ki ait ndindo tanan kinig.

⁹ Sungo nu prowam tuku sakina ta nane afunge nu dalkate ngade ta nu dal ndakate. Kuga. Nu tane idustiamba ngan minmba tairngate. Nu tanjo inum ndindo ngisikam tuku idus ndamba njakmba ngamuŋgal biye mbilwaig nga tairngate.

Kilke samba ngisikamngaik

¹⁰ Sungo tuku ait kuayar tanjo tanan prowamngat. Ait ta mbolnge fudu sungo mayok ka samba ngisikamngat. Samba tuku sanjri yimyam pa kamenunge ngisike sulumba kilke agan ndende tur pasokamngat.

¹¹ Agan kame njakmba tanjamba ngisike suluwamngaig. Ta tuku tane Kuate kumnemnge minmba mine manau mayenu tinjeknu njak minap.

¹² Tane Kuate tuku ait sungo ta minde minap. Ait sungo ta prowa le pange samba ugmba samba tuku sanjri yimyam pa kamenunge ngisike suluwamngaig.

¹³ Nu sakina tanjamba sine samba kilke kitek tairnga mineg. Manau tinjeknu ndo kilke ta mbolnge minamngat.

¹⁴ Tira kame, tane agan magenu tanan tairnga minig tukunu tane Kuate am mbolnge purfenju piti kugatok tingam tuku wamdus sanjrinu palpe.

¹⁵ Kuate nu dalkate nga idus ndawap. Nu ngan minmba sine muskil kile-tidingam tuku ait singit nga idusap. Singine tira mayenu Paulus nu Kuatenge wamdus kuyar mayenu tuna le nu mata tanjamba kuyarna.

¹⁶ Nu nuje waje njakmba mbolnge wam te tuku ndo kuyarna. Nuje waje afu mbolnge pasa afu tugunu

katesewam tuku wam bada. Nane wamdus kugatok kine inumde mbal pasa ta ismba nangine wamdusmbi mbilniamba tugunu kise kilemayokkade sulumba nangine mironj njaigo siglikade. Nane Kuate tuku kuyar pasa njakmba kilmba tanjamba ndo njaigo siglikade.

¹⁷ Tira kame, tane ye tuku rironj pasa te ismba kurau mayewap. Nane fare fare unekade mbal tane yabritinmba didikuwaig le tanjine wamdus sanjrinu ta kusrekubekaig.

¹⁸ Singine Sunjo Yesus Kristus muskil kile-tidinge singam tuku tanjo nu tane ake sinan make patikate ta tane nu tuku manau lato lato kila pilmba sugokap. Nu kilna sanjri sunjo njak minit ta tanjamba minmba minwa.

Son.

1 YOHANUS Yohanusŋge waŋe ambonŋa kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 60 kinaig le Yohanus nu buk saibo pile mayemba waŋe te kuyarna. Waŋe te mbolŋge nu kume pur maŋau tuku tugunu kuklimba ta tuku pasa sunŋomba kuyarna.

Kristus nu abo tugu

¹⁻³ Minŋe Pasa nu abo tugu. Tugu mbolŋge nu minmba minna. Ye nu tuku tane satinŋamŋgit. Nu kilke te mbolŋge mayok kina le singine kilbambi nu tuku pasa ismba ammbi kanŋermba waimbi mata kiregeŋ. Ake sa ndaket. Wam kanŋermba isgeŋ ta ndo saket. Nu abo minmba minam tuku tugu Mam Kuate ndoŋ minna le nu te-mayokna. Sine mineg taŋamba tane Mam Kuate le Kiŋo nuŋe Yesus Kristus ndoŋ muŋgu gare ŋak minap ŋga nu tuku satinŋamŋgit.

⁴ Sine ŋakmba ulendika gare-garekube le gare maŋau ta sunŋokuwa ŋga waŋe te kuyaret.

Kuate nu bulu

⁵ Sine Kuate tuku Kiŋo tugumŋge pasa isgeŋ ta satinŋamŋgit ta teŋemba. Kuate nu bulu tugusek. Ma make fudiŋndo mata nu mbolŋge mine ndakate.

⁶ Sine ma make sinamŋge minanu taŋaŋ minmba sine Kuate ndoŋ muŋgu gare ŋak mineg ŋgube ta sine yabri pasa ndo saka tugusek maŋau ta ke ndakeg.

⁷ Kuate nu bulu sinamŋge minmba purfeŋnu ndo minit. Sine mata bulu sinamŋge minanu taŋaŋ minbe ta singine singine muŋgu gare ŋak mineg le Kiŋo nuŋe Yesus Kristus tuku ndare taŋe sine tuku mbar ŋakmba saukate.

⁸ Sine mbar kugatok mineg ŋgube ta singine wamdusŋge yabrisinŋit. Tugusek maŋau sine sinŋa gilai.

⁹ Sine singine mbar kile-mayokkuba ta Kuate nu sinŋa tinŋreknu minmba nuŋe pasa kumumba mbar ta gilaiŋga sine tuku maŋau ŋaigonu ŋakmba saukamŋgat.

¹⁰ Sine mbar maŋau afu ke ndakigeŋ ŋgube ta Kuate nu sine mbar ŋak ŋgate pasa ta pitaiweg. Nu yabri taŋgo ŋganu sukeg. Sine taŋamba sakeg ta nu tuku pasa ta sine sinamŋge mine ndakate.

2

Kristus nu sine tursinŋit

¹ O yiŋe kiŋo kame, tane mbar maŋau ke ndakap ŋga waŋe te kuyaret. Ata. Ande nu mbarwa kande Yesus Kristus nu sine turka Mam Kuate ndoŋ pasa te-tiwam tuku minit. Nu ndo tinŋreknu.

² Nuŋge sine tuku mbar tuku pa kurana le Kuate nu sine ndoŋ ŋgamunŋgal mukuk minit. Sine tuku mbar ndo kuga. Kilke mbolok mbal ŋakmba tuku mbar tuku pa ta turmba kurana.

³⁻⁴ Ande nu ye Kuate kila ŋga nu tuku miŋge dubi ndate ta nu yabri taŋgo ndo. Nu tugusek maŋau sinŋa gilai minit. Sine Kuate tuku miŋge dubimba minbe ta miŋge bulokmbi ye Kuate kila ŋgam kumuŋ.

⁵⁻⁶ Ande nu Kuate tuku miŋge dubite ta Kuate tuku kume purte wam ta nu mbolŋge sunŋoka kumuŋgate. Ande nu ye Kuate ndoŋ sailket ŋgate ta nu Kristus maŋau kina taŋamba ndo kuwa. Sine Kristus tuku maŋau te-purbe ta sine miŋge bulokmbi sine Kuate ndoŋ mineg ŋgam kumuŋ.

Tira kame tuku kume purbe

⁷ Tira kame, ye tukul pasa ande kitek kuyar ndawet. Pasa te ambokok. Tane o buk isnaig.

⁸ Kile ma make buk kugate le bulu tugusek tane kilŋatiŋmba minit. Ta tuku pasa kitek taŋaŋ kuyaret. Tukul pasa te alonu Kristus mbolŋge mayok ka tane mbolŋge mata mayok kinit.

⁹ Ande nu ye bulu sinamŋge minet ŋga afu kasurninŋit ta nu ma make kusre ndate.

¹⁰ Ande nu tira nuŋe tuku kume purte ta nu bulu sinamŋge minit. Nu afu mbaram tuku ndin wakei ndate.

¹¹ Ande nu taŋgo afu kasurniŋgit ta nu ma make sinamŋge minit. Ma makenge nu tuku am songate le ndin kaŋger ndate taŋaŋ.

¹² Kiŋo kame, Kristus tuku piro mbolŋge Kuatenge tane tuku mbar sauka gilaingina ŋga ye tane tuku waŋe te kuyaret.

¹³ Mam kame, ande nu tugu mbolŋge abo minna kile minit tane nu kila minig ŋga ye tane tuku waŋe te kuyaret.

Taŋgo mo, tane buk Satan te-ibenŋaig ŋga ye tane tuku waŋe te kuyaret.

¹⁴ Kiŋo kame, tane Mam Kuate kila minig ŋga ye waŋe te tane tuku kuyaret.

Mam kame, ande nu tugu mbolŋge abo minna kile minit tane nu kila minig ŋga ye tane tuku waŋe te kuyaret.

Taŋgo mo, tane saŋgri ŋak. Ku-ate tuku pasa tane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge minit le Satan te-ibenŋaig ŋga ye waŋe te tane tuku kuyaret.

Sine kilke mbolok wam sunŋomba idus ndabe

¹⁵ Tane kilke te tuku maŋau agaŋ ndende ta tuku nzali sunŋo nda tap. Ande nu taŋawa ta nu Mam Kuate tuku wamdus sunŋo te ndakate.

¹⁶ Kilke te tuku maŋau ta ŋgarosu tuku nzali dubide ko am kikon tiŋgade ko naŋgine mine ta tuku payamkade wam ta ŋakmba kilke te mbolok Mam Kuate tugumŋge pro ndade.

¹⁷ Kilke te ŋgisikamŋgat. Am kikon tiŋgade maŋau ta kugawamŋgat. Ande nu Kuate tuku nzali dubite ta nu abo minmba minamŋgat.

Kristus tuku ŋgueu taŋgo

¹⁸ O kiŋo kame, kugawam tuku ait buk patukate. Kristus tuku ŋgueu taŋgo mayok kaŋgat ŋginaig pasa ta tane isnaig. Kile nu tuku ŋgueu mbal gudommmba buk mayok kinig le sine

wam ta kaŋgermba kugawam tuku ait buk patukate ta kila pileg.

¹⁹ Nane buk sine ndoŋ minnaig ta nane sine kusreka mayok kinaig. Nane sine tuku gulab kuga. Nane sine tuku gulab kande kile sine ndoŋ minig kande. Nane sine kusreka kinaig wam ta mbolŋge nane kilimok sine tuku gulab kuga.

²⁰ Tane nane minig taŋamba mine ndakade. Kristus nu Tukul Guwa tiŋgina le tane pasa tugusek ta katesede.

²¹ Tane pasa tugusek gilai minig ŋga kuyar ndawet. Tane pasa tugusek kila. Yabri pasa ande tugusek pasa mbolŋge mayok nda kinit. Tane wam ta kila ŋga waŋe te kuyaret.

²² Ande nu sakate Yesus nu Kuatenge madi ndana nu Kristus kuga ŋgate ta nu yabri taŋgo ndo. Nu Kristus tuku ŋgueu taŋgo. Nu Mam Kuate nuŋe Kiŋo nuŋe turmba pitaikate.

²³ Ande nu Kuate tuku Kiŋo pitaite ta Mam Kuate nu ndoŋ mine ndakate. Ande nu sakate Yesus nu Kuate tuku Kiŋo nu Kristus ŋgate ta Mam Kuate nu ndoŋ minit.

Tukul Guwanŋge pasa tugusek tum-siŋgit

²⁴ Tane o buk pasa tugusek isnaig ta ŋgamuŋgal sinamŋge biye dewap. Tane taŋawap ta Mam Kuate le Kiŋo nuŋe tane nale ndoŋ minamŋgaig.

²⁵ Kuate nu agaŋ ande siŋgam tuku sasinaig ta abo tugu minmba minam tuku.

²⁶ Mbal afu tane yabritiŋgam bafude le ye waŋe te tane tuku kuyaret.

²⁷ Nane tuku pasa ise ndakap. Andenge nu tane tum nda tiŋguwa. Kristus nu Tukul Guwa tiŋgina le nu tane sinamŋge minmba wam ŋakmba kumumbi tumtiŋgit. Tumtiŋgit wam ta yabri kuga. Son ndo. Nu tane Kristus ndoŋ sailkam tuku tumtiŋgit taŋamba nu ndoŋ sailka minap.

²⁸ Kiŋo kame, siŋka tane nu ndoŋ sailkap. Taŋawap ta nu maŋ mayok kuwa le tane kiko kugatok nu am mbolŋge tiŋgamŋgaig.

29 Kuate nu siŋka tiŋreknu ta tane kila. Ande nu maŋau tiŋreknu kate ta nu Kuate tuku kiŋo ta tane kila palmbimŋgaig.

3

Sine Kuate tuku kiŋo kame mineg

1 Mam Kuate nu sine tuku kume purmba sine nuŋe kiŋo kame ŋgate le sine siŋka nu tuku kiŋo kame mineg. Kilke te tuku maŋau dubide mbal nane sine tuku Mam gilai tukunu sine nu tuku kiŋo kame mineg ta tugu nane mata katese ndade.

2 Tira kame, kile ait te mbolŋge sine Kuate tuku kiŋo kame mineg. Ngumneŋga mine mayenu mbolŋge ndaŋmba mayok kaŋgig ta katese ndaweg. Wam ndindo sine kila. Kristus nu mayok kuwa le sine nuŋe wam ŋakmba ta tugusemba kaŋgerka nu minit taŋamba ndo minamŋgig.

3 Ande nu wam ta idusmba tairŋga minit ta nu Kristus taŋaŋ purfeŋnu minam tuku saŋgri tiŋga wam ŋaigonu pitaikate.

4 Ande nu unekate ta nu tukul lukamba pa tam tuku minit. Une maŋau ŋakmba ta tukul lukakeg.

5 Kristus nu une ŋakmba saukam tuku nu kilke te mbol prona ta tane kila. Nu nuŋe mironŋ siŋka une kugatok.

6 Ande nu Kristus ndoŋ sailkate ta nu une maŋau kumba mine ndakate. Ande nu une maŋau kumba minit ta nu Kristus kaŋger ndamba nu gilai minit.

7 O kiŋo kame, tane kuraukap. Andeŋge tane yabritiŋgikat. Kristus nu tiŋreknu ndo. Ande nu maŋau tiŋreknu ndo dubikate ta nu mata tiŋreknu minit.

8 Ande nu une maŋau kumba minit ta nu Satan tuku minit. Satan nu tugu mbolŋge mbar maŋau kina ta kile nu taŋamba ndo minit. Kuate tuku Kiŋo nu Satan tuku piro te-ibenam tuku mayok kina.

9 Ande nu Kuate tuku kiŋo minit ta nu Mam nuŋe tuku maŋau te-purna tukunu nu une maŋau kumba mine

ndakate. Nu siŋka Kuate tuku kiŋo tukunu nu une maŋau ta kumba minam kumuŋ kuga.

10 Ande nu maŋau tiŋreknu ke ndakate ko tira kame tuku kume pur ndakate ta nu Kuate tuku kiŋo kuga. Sine ima kate Kuate tuku minig le ima kate Satan tuku minig ta sine maŋau ta mbolŋge kilimok kateseweg.

Kume pur maŋau

11 O buk tane siŋgine siŋgine muŋgu kume purkam tuku pasa ta isnaig.

12 Sine Kain minna taŋamba mine ndakube. Nu Satan tuku kiŋo minmba nu maib nuŋe balena. Ta ndaŋam? Kain tuku maŋau ŋayonu. Maib nuŋe tuku maŋau mayenu. Ta tuku ndo nu balena.

13 Taŋamba ndo kilke mbol mbal tane mata kasurtiŋgamŋgaig. Nane taŋawaig le tane wamdus sulu ndawap.

14 Sine Kristus tuku kuasmbi siŋgine siŋgine kume pureg wam ta mbolŋge sine kateseweg. Sine kume tuku saŋgri buk kusremba kile abo minam tuku ndin mbolŋge mineg ŋga kateseweg. Ande nu tira kame tuku kume pur ndate ta nu kume tuku saŋgri kumnemŋge minit.

15 Ima nu ande kasurte ta nu balete le kumit taŋaŋ. Ande nu taŋgo baleniŋgit tuku taŋgo minit ta nu minmba minam tuku abo tugu kugatok ta tane kila.

16 Sine Kristus mbolŋge kume pur maŋau kumumbi kaŋger. Nu sine turkam tuku nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna. Sine mata nu kina taŋamba ndo tira kame turka kumam tuku kuru kuru ndakube.

17 Ande nu agaŋ ndende ŋak minmba tira ande agaŋ ndende denkanu ta kaŋgermba wamdus karenŋ pilmba nu tur ndate ta nu Kuate tuku kume pur ndate.

18 O kiŋo kame, sine miŋgemi ndo afu tuku kume pureg nda ŋgube. Sine tugusemba nane tuku kume purbe sulumba waimbi mata alonu te-mayokbe.

19-20 Sine tanjamba kume pur manjau kube ta sine manjau tugusek tuku kiño kame mineg nga Kuate am mbolnge ngamunggal mukuk njak minam kumun. Singine mbar wamdus sinamnge kamuseg ta nu sine tuku wamdus lisiñmba sine tuku manjau njakmba kila minit. Wam ta sine kila.

21 Tira kame, sine siñgine wamdus sinamnge mbar kamus ndaweg ta sine Kuate tugum kambim tuku kuru kuru ndakeg.

22 Sine nu tuku miñge dubimba manjau nu nzalite ta ke likeg ta sine wam afu tuku yabaneg ta nu siñka siñgit.

23 Kuate nu teñenmba sine sasiñgit. Sine nuñe Kiño Yesus Kristus tuku son nga nu sine sasiñgina tanjamba siñgine siñgine mungu kume purkuba nga sasiñgit.

24 Kuate tuku miñge dubide mbal nane nu ndon sailkade le nu nane ndon minit. Nu nuñe Guwa siñgina ta mbolnge sine kila pilmba Kuate nu sine ndon minit ngeg.

4

Kuate tuku Guwa le guwa kise

1 Tira kame, tane mbal afu tugumnge pasa ismba pitik son nda ngap. Yabri tuan tango gudommmba kilke tugu njakmba mbolnge kine likade. Tane nane tuku pasa pilewap. Nane Kuate tuku Guwa njak e ko guwa kise njak.

2 Ande nu sakate: Kuate nge madina tango nu kilke mbolok ngaro tumba mayok kina nu Yesus nguwa ta nu Kuate tuku Guwa njak.

3 Ande nu Yesus tuku tugu tanjamba sa ndakuwa ta nu Kuate tuku Guwa kuga. Nu Kristus tuku ngeue tango ndo. Kristus tuku ngeue tango mayok kangat pasa ta tane buk isnaig. Ata. Nu buk prona. Kilke te mbolnge minit.

4 O kiño kame, tane Kuate tuku minig. Kuate tuku Guwa nu tane sinamnge minit ta nu santri njayo. Nu kilke te mbolok mbal sinamnge minit

tango Satan lite. Ta tuku tane yabri tuan tango ta buk kile-ibenkinaig.

5 Nane kilke te mbolok mbal minmba kilke te mbolok wamdus ndo sakade. Kilke te mbolok manjau dubide kuasmbi tanje ndo nane tuku pasa isig.

6 Sine Kuate tuku mineg. Kuate kila minig mbal nanenge ndo sine tuku pasa isig. Ima nu Kuate tuku kuga ta nu sine tuku pasa ise ndakate. Sine wam ta mbolnge wam tugusek tuku Guwa le yabrisiñgit tuku guwa ta kateseweg.

Kume pur manjau Kuate nu miro

7 Tira kame, kume pur manjau ta Kuate nu miro. Ta tuku sine siñgine siñgine mungu kume purkuba. Ande nu afu tuku kume purte ta nu Kuate tuku kiño. Nu Kuate kila.

8 Kuate nu kume pur manjau miro. Ande nu afu tuku kume pur ndate ta nu Kuate gilai.

9 Kuate nu nuñe Kiño ndindo pilna le kilke te mbol prona le sine nu mbolnge abo tugu teg. Wam ta mbolnge nu sine tuku sunjomba kume purte ta kilimok kangereg.

10 Sine nu wamdus tuwe ndaka mingen le nu ake sinañ sine tuku kume purmba sine ndon ngamunggal mukuk minam tuku Kiño nuñe pilna le sine tuku une tuku pa kurana.

11 Tira kame, Kuate nu sine tuku kume purte ta sunjokanu nga sine mata siñgine siñgine mungu kume purkuba.

12 Ande nu Kuate kanjer ndate ta sine siñgine siñgine mungu kume purkeg ta Kuate nu sine ndon minit. Nu tanjate le sine nu tuku kume pureg manjau ta sunjoka kumungate.

13 Kuate nu nuñe Guwa siñgina wam ta mbolnge sine kateseweg. Sine Kuate ndon sailkeg le nu sine ndon minit nga kateseweg.

14 Kuate nu kilke mbolok mbal njakmba tuku muskil kile-tidinge ningam tuku nuñe Kiño nuñe pilna le ndekina. Sine wam ta kanjergen mbalnge tane satingeg.

¹⁵ Ima nu Yesus nu Kuate tuku Kiño ngate ta Kuate nu ndonj minit le nu Kuate ndonj minit.

¹⁶ Wam ta mbolnje sine kila pilmba minje bulokmbi saka Kuate nu sine tuku kume purte ngeg. Kuate nu kume pur manau miro. Ima nu kume pur manau dubite ta nu Kuate ndonj minit le Kuate nu ndonj minit.

¹⁷ Sine Kuate tuku kume purbe le manau ta sunjoka kumunguwa ta sine kilke te mbolnje Kristus tana Kuate ndonj mine mayewamngig. Ta tuku ait sunjo mbolnje sine kiko kuru kuru kugatok minamngig.

¹⁸ Ande nu sinja kume purte ta nu Kuate tuku kuru kuru ndakate. Kume pur manau sunjoka kuru kuru pitaite. Ande nu Kuate tuku kuru-kurukate ta nu ye une tuku pa lafunu tamngit nga iduste. Nu tuku kuru kuru manau tanje kume pur manau te-ibeñte.

¹⁹ Kuate nu ambonga sine tuku kume purna. Ta tuku sine mata kume pureg.

²⁰ Ande nu ye Kuate tuku kume puret nga tanjo afu kasurningit ta nu yabri tanjo ndo. Ta ndanam? Nu tanjo ammbi kanjerka nane tuku kume pur ndate ta nu ndanmba Kuate ammbi kanjer ndamba nu tuku kume puramngat? Ta ndo kumuñ kuga.

²¹ Kuate nu teñenmba wam sasingit. Ande nu ye tuku kume purte ta nu tira mbal tuku mata kume purwa ngate.

5

Sine kilke te tuku wamdus kuyar te-ibeñam kumuñ

¹ Ima nu Yesus nu Kuatenje madina tanjo ngate ta nu Kuate tuku kiño minit. Ima nu Kuate tuku kume purmba minit ta nu Kuate tuku kiño kame tuku turmba kume purte.

² Sine Kuate tuku kume purmba nu tuku minje dubiweg ta sine nu tuku kiño kame tuku mata kume pureg.

³⁻⁵ Sine Kuate tuku kume pureg ta sine nu tuku minje dubiwamngig.

Sine Kuate tuku kiño kame mayok kagenj mbal sine kilke te tuku wamdus ñaigonu ñakmba kile-ibeñkam kumuñ. Wam ta mbolnje sine Kuate tuku minje dubiwam tuku piti ndasingit. Sine Yesus nu Kuate tuku Kiño nga nu tuku sanjri tomba tinga kilke te tuku wamdus kuyar te-ibeñam kumuñ. Ndin ande mine ndakate.

Kuate nu nuñe Kiño nuñe tuku tugu te-mayokna

⁶ Yesus Kristus prona le kule le ndare mbolnje nu tuku tugu mayok kina. Nu kule pisne tina ta mbolnje ndo kuga. Nu kumba ndare kutukina ta mbolnje mata.

⁷ Kuate tuku Guwa nu tugusek manau nu miro. Nuñe mata Kristus tuku tugu tumsingit.

⁸ Kuate tuku Guwa kule ndare aganj kenmba tanje wam ndui ta ndo tumsingig.

⁹ Sine tanjo tuku pasa afu ismba son ngeg. Ata. Kuate tuku pasa ta nu tanjo tuku pasa lite ta sinja sine son ngam tuku. Kuate nu Yesus yinje Kiño ngate.

¹⁰ Ande nu wam ta talakate ta nu Kuate nu yinje Kiño ngate pasa ta pitaimba Kuate nu yabri tanjo nganu sukte. Ande nu Yesus tuku sanjri tomba tingate ta Yesus nu Kuate tuku Kiño ta nu nuñe ngamuñgal sinamnje kamuste.

¹¹ Kuate nu teñenmba sasingit. Ye abo tugu minmba minam tuku tinggen. Abo tugu miro ta yinje Kiño nga sakate.

¹² Ima nu Kuate tuku Kiño tumba nu ndonj minit ta nu abo tugu ta mata tumba ñak minit. Ima nu Kuate tuku Kiño nda tate ta nu abo tugu mata nda tate.

Abo tugu minmba minamngat

¹³ Tane Kuate tuku Kiño tuku sanjri tomba tingade mbal tane sinja abo minmba minamngaig. Wam ta tane kila palpe nga waje te tane tuku kuyaret.

¹⁴ Sine Kuate tuku nzali dubimba wam afu tuku nu yabanjeg ta nu sine

tuku yaban pasa isit nga wamdus bulok nak mineg.

¹⁵ Nu sine tuku yaban pasa isit ta alonu singamngat nga wamdus tero ndakeg.

¹⁶⁻¹⁷ Une manau afu Kuate nu sauka gilaingate. Ande nu une manau tanan kuwa le kangermba Kuatenge sinzanwa nga yabanap ta nu abo minamngat. Mbar manau nakmba Kuatenge sauka gilaingate le tango ngisi ndakade. Une manau ande Kuate nu sau ndakate le tango ka ngisikade. Ande nu une manau tanan kuwa le nu tuku nga Kuate yabanap nga sa ndatinget.

¹⁸ Kuate tuku kinjo kame une manau kumba mine ndakade ta sine kila. Kuate tuku Kinjo nu nane kigraibkate le Satan nu nane naigo siglikam kumun kuga.

¹⁹ Sine Kuate tuku mbal mineg. Mbal afu nakmba Satan tuku sanjri kumnemnge minig.

²⁰ Kuate tuku Kinjo pro sine tuku wamdus purfeu sersingina le Mbara Tugusek kila mineg. Sine Mbara Tugusek nuje Kinjo nuje Yesus Kristus nale ndon mineg. Kristus nu nuje miron nu Mbara Tugusek. Nu abo minmba minam tuku tugu.

²¹ Yinje kinjo kame, tane yabri mbara afu dubi ndaka ngumneningap. Son.

2 YOHANUS

Yohanusŋge waŋe arnu kuyarna

Yohanusŋge waŋe arnu kuyarna te nu yaba pasambi pino tuku sakina ta tugunu teŋenmba. Nane Kristus tuku kuasmbi ande nane nu tuku son ŋga minmba pino taŋgo tam tuku kuaneka minnaig taŋaŋ. (Dir Pasa 19.5-10 kaŋgerap).

Pino ta tuku kiŋo kame ta kuasmbi ta tuku taŋgo pino. Aba naŋgine ta Kristus tuku kuasmbi ande.

1-2 Kuatenge madinina pino ne kaiye. Ye Kuate tuku mbal tuku gabat taŋgo saibonu ye ne naŋe kiŋo kame ye tane ndoŋ pasa-pasakam prowet. Ye tane tuku kume puret. Son. Sine pasa tugusek kila mineg mbal pasa te sine ŋakmba ŋgamukŋge minmba minamŋgat ŋga sine ŋakmba tane tuku kume purmba mineg.

3 Mam Kuate nuŋe Kiŋo nuŋe Yesus Kristus nale siŋka sine tuku sunŋomba kume purde. Nale mara mara ake sinaŋ sine make patika sine sinanu mapeka ŋgamuŋgal mukuk wamdus bul sersinmba minamŋgaik.

Tane muŋgu kume purka minap

4 Ne tuku kiŋo kame afu Mam Kuate tuku miŋge ta kumumba tugusek maŋau dubikade le ye ismba gare toret.

5 O pino, ye tane sarsartiŋmba sine ŋakmba siŋgine siŋgine muŋgu kume purkube ŋget. Tukul ta kitek kuga. Sine o buk isgen.

6 Sine taŋamba kume pur maŋau ŋak minbe ta sine Kuate tuku miŋge dubiwamŋgig. Nu teŋenmba sasiŋgina. Tane kume pur maŋau dubiwap ŋgina. Tane o buk pasa ta isnaig.

Tane Kristus tuku pasa biye dewap

7 Yabri pasa sakade mbal gu-dommba kilke tugu ŋakmba mbolŋge kine likade. Kuatenge madina taŋgo nu kilke mbolok ŋgaro tumba mayok kina nu Yesus. Pasa ta nane son nda

nga pitaide. Taŋade mbal nane yabri taŋgo ndo. Nane Kristus tuku ŋgueu.

8 Sine pirokigen le alonu maŋau tugusek tane mbolŋge mayok kina. Alonu ta kurauka kulat mayewap le ŋgisi ndakuwa le lafunu kumumbi tap.

9 Ande nu Kristus tuku pasa tugusek nuŋe wamdusmbi maŋ tutur-turte ta Kuate nu ndoŋ mine ndakate. Ima nu Kristus tuku pasa tugusek biyamba minit ta Kuate le Kiŋo nuŋe nale nu ndoŋ minik.

10 Ande nu pro Kristus tuku pasa tugusek kusremba pasa kise sakuwa kande nu tane tuku wande mbol kambim tuku peumba nu kaiye ndawap.

11 Ande nu tumba nuŋe wande mbol kuwa ta nu piro ŋayonu ta tuku piro tuma taŋgo taŋaŋ minamŋgat.

12 Ye pasa afu sunŋomba tane satinŋam tuku ta waŋe te mbolŋge kuyarninŋam idus ndawet. Ye tane tugum promba muŋgu kaŋgerka pasapasakumba gare sunŋo tube ŋga iduset.

13 Aba taŋgine Kuatenge madina ta nuŋe kiŋo kame ndoŋ nane tane tuku kaiye pasa pilig.

Son.

3 YOHANUS Yohanusnge wañe keñnu kuyarna

Yohanus nu saibo pile mayemba wañe keñnu te tañgo ande nyunu Gaius tuku kuyarmba pilna le nu sota kina.

¹ Gaius kaiye. Ye siñka ne tuku kume purmba minet. Ye Kuate tuku mbal tuku kulat tañgo saibonu ye ne ndon pasa-pasakam prowet.

² O tira, ne tuku kanu maye minit ta ye kila. Ne tuku wam ñakmba ñgarosu turmba mage minam tuku ye Kuate yabañet.

³ Tira afu ye tugum promba ne pasa tugusek son ñga dubite ta kubede le ismba gare toret.

⁴ Tane ye tuku kiño kame mañau tugusek dubide le afu pro sayade le ismba gare tet ta wam afu tuku gare tet ta lite.

Gaius tuku mañau mayenu

⁵ O tira, ne nane afu kilmba wakeika tira afu rawe mbal mata prode le wakeikate ta ne lafunu kumumbi tamngat.

⁶ Mbal ta nane pronaig sulumba ne nane tuku kume purmba minit ta kubeu siñginaig le sine Kristus tuku kuasmbi tenge mineg te sine isgen. Ne nane Kuate tuku piro mbal ñga nane kilmba wakeika wam afumbi nane tuku piro turkate ta ne wam mayete.

⁷ Nane Kristus tuku piro kam tuku nañgine tumbrañ kusreka kine likade. Kasomok mbal tugumñge nane agañ ndende nda kilig.

⁸ Ta tuku sinenñge nane turka Kristus tuku pasa tugusek kuklide mbal ndon piro tuma tañañ minbe.

Diotrefes tuku mañau ñayonu

⁹ Ye buk wañe ande tane Kristus tuku kuasmbi tuku kuyaren ta Diotrefes nuñe miron gabat minam saka ye tuku pasa pitaimba te-ibenña.

¹⁰ Ye tane tugum prowi ta ye nu tuku mañau ta tane tugumñge temayokamñgit. Nu ake sinañ ye tuku nyu ñayo silite. Ta ndo kuga. Nu tira mbal rawe mbal nu tugum prode le pitaikate. Afu nane tuku pasa isam bafude ta nu nane peuniñmba Kristus tuku mbal ñgamukñge pitaikate.

Demetrius tuku mañau mayenu

¹¹ O tira, ne mañau ñayonu ta dubi ndawa. Mañau magenu ndo dubika mina. Ande nu mañau mayete ta nu Kuate tuku. Ande nu mañau ñayote ta nu Kuate gilai.

¹² Tañgo pino ñakmba Demetrius tuku mañau mayenu ta kubede le iseg. Nu tuku mañau tugusek kilimok mayok kinit ñga sakade le iseg. Ye mata nu tuku mañau mayenu ta tuku saket. Nane nu tuku sakade ta son pasa.

¹³ Ye pasa afu sunğomba ne sanam tuku ta wañe te mbolñge kuyaram idus ndawet.

¹⁴ Mine minemba ye ne tugum pro munğu kañgerka pasa-pasakam iduset.

¹⁵ Ne ñgamunğal mukuk ñak mina ñga ye Kuate yabañet. Tira kame afu tenge minig nane mata ne kaiyenade. Tira kame afu ne ndon minig ta ne nane turmba ye tuku kaiye pasa te saningale iswaig.

Son.

YUDAS

Yudasnge waŋe kuyarna

Maria nu Yesus te-pilna sulumba ngumneŋga nu maŋ kiŋo bailkamba turmba kile-patikina ta nyu kat naŋgine Yakobus Yosef Simon Yudas. Ta tuku pasa ande Mateus 13.55 mbolŋge minit.

Waŋe te Yudasnge kuyarna. Aba nuŋe Yakobus tuku waŋe mata Kuate tuku Pasa mbolŋge minit.

¹ Ye Yudas Yakobus tuku mambo nuŋe Yesus Kristus tuku piro taŋgo. Tane Mam Kuatenge wikina mbal nu tane tuku kume purte le Yesus Kristusnge kulatkate ta tane ŋakmba kaiye.

² Kuate nu lato lato tane sinanu mapeka ngamuŋgal mukuk wamdus bul sertinmba tane tuku kume purwa. Son.

Yabri tum mbal

³ Tira kame, Kristus nu sine muskil kile-tidinge singina wam mayenu ta ye tane tuku kuyaram suŋgomba iduset ta ye wam ande ismba kile riron pasa ndo kuyaret. Sine son ngeg pasa Kuate nuŋe mbal singina ta taŋgo afuŋge pasa ta mbilam tago-tagode ta tane saŋgri tiŋga pitaikap.

⁴ Tane gilai minig le Kuate ngumnede mbal afu tane ngamukŋge mayok kinig ta ye tane kila satinget. Nane naŋgine wamdusmbi Kuate tuku maŋau mayenu mbilmba nu sine make patikate nga kiko kugatok unekade sulumba singine Suŋgo Yesus Kristus pitaide. O buk Kuate nu nuŋe kuyar pasa mbolŋge mbal ta ngisikamŋgaig nga sakina.

⁵ Tane wam te buk isnaig ta maŋ lato idusam tuku satinŋamŋgit. Kuate nu Israel mbal Isipŋge muskil kile-tidingina sulumba ngumneŋga mbal ta tuku afu nu talanaig ta bale farna.

⁶ Nu enjel mata mape ndakina. Nane afu lato nyu sugo kilam tuku idusmba naŋgine kulatkanu ma kusrekinaig ta Kuate nu nane ma

make suŋgo sinamŋge patika muli kareŋnumbi kuse likina le minmba minig. Ait suŋgo mbolŋge Kuate nu nane pileniŋmba pa niŋgamŋgat.

⁷ Sodom le Gomora tumbraŋ afu patukŋge mine likinaig ta turmba Kuate tuku pa kaŋgernaig. Enjel ŋaigonu nane maŋau kinaig taŋamba ndo nane uneka pino taŋgo ndoŋ mine maŋau mbilmba une ŋaigonu kinaig le Kuate nu nane ŋakmba pasokina. Maŋau ŋaigonu kade mbal taŋamba pa tam tuku tumsingit.

⁸ Taŋamba ndo yabri tum mbal ta kiŋambi ngarosu kutur tuwig sulumba naŋgine kulat mbal pitaika samba mbolok guwa magenu tumail panningig.

⁹ Ata. Enjel kame tuku gabat suŋgo Mikael nu Satan ndoŋ Moses tuku mindesiŋ tam tuku kualeyaukinaik ta nu Satan tumail panmba sawe li ndakina. Kuga. Suŋgonge ne sane likamŋgat nga Satan sana.

¹⁰ Ndanam tuku yabri tum mbal nane agan afu sine ammbi nda kaŋgerkeg ta tugunu nane gilai minmba tumail panningig? Nane aganmor taŋaŋ wamdus kugatok naŋgine nzali ndo dubikade le wam ta luka naŋgine kanu ŋaigo siglikate.

¹¹ Osese. Nane Kain tuku maŋau dubide. Nane Balam taŋaŋ ndametiŋ kilam tuku piririmba wam ŋaigonu kam idusde. Nane Kora taŋaŋ Kuate tuku pasa pitaimba ngisikade.

¹² Tane wamdus ndindo ŋak maŋgurka pagumba nye suŋgo ait mbolŋge nane kiko kugatok taŋaŋ tane ndoŋ isukusmba tane tuku maŋau mayenu ta kutur mbilmbilde. Nane mbesignanga afu taŋaig nga naŋgine ngarosu ndo isukusneniŋgig. Nane gau dabuk dabuk bubreŋge tumba pinderkate taŋaŋ ake ŋule parak pasa sakade. Nane kumzaŋ ail naŋgine ait mbolŋge alo ndade le gode le kumig taŋaŋ.

¹³ Yu mbalo subalnu tu ŋak mayok kinig taŋaŋ naŋgine kiko maŋau kilimok mayok kinit. Mbai afu ndin

ndindo dubi ndaka fare fare likade tanan nane yabri ndin ndo dubikade. Kuate nu ma make sungo nane tuku madina le nane ta sinamnge minmba minamngaig.

¹⁴ Adam tuku sikar sikar tuku wa nuje Enok nu mayok ka yabri tum mbal ta tuku dir pasa tenemba sakina. Tane isap. Sungo nu nuje enjel gudommba nak prowamngat.

¹⁵ Nu prowa sulumba tanjo pilenimmba nane nu pitaimba manau najgonu kade mbal ko nu mbulmba pasa najgonu tuwig mbal nane nakmba kilmba pasa mbolnge patikamngat ngina.

¹⁶ Yabri tum mbal nangine mine nakmba tuku minde simba gubra tumba minig. Nane nangine ngarosu tuku nzali kutur dubikade. Nane minge fetka nangine ngarosu payamka afu tuku aganj ndende kilam tuku wam sa kuakingade.

Rironj pasa afu

¹⁷ Tira kame, singine Sunjo Yesus Kristus tuku aposel kame nane manau afu ngumnenga prowam tuku sakinaig ta gilai ndanngap.

¹⁸ Nane tenemba satinnginaig. Kugawam tuku ait mbolnge nane afu Kuate tuku pasa usre kupetmba nu ngumnemba nangine ngarosu tuku nzali kutur nak ta dubikamngaig nga satinnginaig.

¹⁹ Mbal kame tanje tanjo pur yimyam ningig. Nane kilke mbol mbal ndo Tukul Guwa kugatok.

²⁰ Nane tanade ta tanenge Kuate tuku pasa sine son ngeg ta idusmba nak sugokap sulumba Tukul Guwa mbolnge Kuate yabanngap.

²¹ Kuate nu tane tuku kume purte wam ta kusre ndamba nu tugumnge minap. Singine Sunjo Yesus Kristus nu tane mapetinguwa le abo nak minmba minamngaig wam ta ndo tairnga minap.

²² Nane Kuate tuku pasa ismba wamdus kine inumde mbal sinanimmba turkap.

²³ Afu ngisika pa mbol kambim bafude ta pitik kile-luka kilap. Nane

afu une sugo nak minig ta nane sinanimmba nane tuku manau ta tane rironngap.

²⁴⁻²⁵ Mbara Sunjo ndindo nu singine Sunjo Yesus Kristus mbolnge muskil kile-tidinge singit ta nu tane baringubekaig nga nu tane kulatkam kumu. Ngumnenga nuje kilja sangri nak tane tugumnge tane gare nak mbar kugatok kile-tidingsam kumu. Nu kilja sunjo sangri nayo nyu sunjo minmba minna ta kile minit. Nu tanamba minmba minamngat.

Son.

DIR PASA Dir pasa Yesus

Kristusnge te-mayokna

Yesus tuku dubiwanu tango Yohanus nu waje te kuyarna. Nu Yesus tuku pasa mayenu kuklina tukunu nane nu mulintumba Patmos nuy mbolnge pilnaig.

Yohanus nu Patmos nuy mbolnge minmba nu kinatanu suk aganj gudommba kanjerkina. Wam kame ngumneŋga prove likamŋgaig ta Yohanus am mbolnge kanunu tananj mayok kinaig. Ta tuku wam kame afu buk prowanu tananj waje te mbolnge kuyarna ta pro ndade. Ta kile.

Nu yaba pasambi wam gudommba tuku sakina ta afu katesenŋgam tuku wam bada. Afu kilimok tumsingit ta teŋenmba. Kuate nu ndo sunjo. Nu wam ŋakmba kulatkate. Ngumneŋga nu wam ŋaigonu ŋakmba mapeke nda. Nu nduiye pitaikam tuku idusmba minit. Nu sinja tanjo ŋakmba pilenŋmba lafunu ningamngat. Kuate nu wam kame ŋakmba kulatkate tukunu nuŋe mbal piti ngamukŋge ngan minmba bike ndakuwaig nga tumsingit.

¹ Pasa te Yesus Kristusnge te-mayokna. Mine minemba wam kame mayok kanjaig ta Kuatenge nuŋe piro mbal tumningam tuku Yesus Kristus sana le nu nuŋe enjel kukulna le pro ye Kuate tuku piro tanjo Yohanus tummyina.

² Ye wam kanjerken ta kile-mayokka Kuate tuku tugusek pasa Yesus Kristusnge te-mayokna ta turmba ŋakmba sake liket.

³ Ye pasa kuyarke liket te ait buk patukate. Ta tuku ande nu dir pasa te isam tuku burkuwa ta nu gare-garekamngat. Nane pasa te ismba kumumbi kulatka dubiwaig ta nane mata gare-garekamngag.

Kristus tuku kuasmbi 7

⁴ Asia ma mbolnge Kristus tuku kuasmbi 7 tane ŋakmba kaiye. Ye Yohanus tane ndoŋ pasa-pasakam prowet.

Kuate nu kile minit o buk minna tanjamba minmba minamngat. Nu Guwa 7 nu tuku minyo mbili maditaknu tumailamnge minig nane ndoŋ tane ake sinanj make patika ngamunggal mukuk wamdus bul ser-tiŋguwaig.

⁵ Yesus Kristus mata tane mbolnge tanjawa. Nunge Kuate tuku pasa tugusemba te-mayokmba sine tum-singina. Kumanu mbal ngamukŋge nu ambonja tiŋgina. Nu kilke mbol mbal tuku gabat sugo sugo ŋakmba tuku gabat minit.

Nu sine ŋakmba tuku kume purmba minit. Nu kummba sine tuku une sauka muskil kile-tidinge singina sulumba

⁶ sine nuŋe Mam Kuate tuku gageu minmba nu am mbolnge pris piro biyam tuku madisingina. Kuate nuŋe ndo nyu sunjo pasa ŋak sanjri ŋayo minmba minwa. Son.

⁷ Tane isap. Nu gau mbolnge ndekuwa le tanjo ŋakmba nu kanjeramngag. Nane nu tuku ngarosu soburonaig mbal mata nu kanjeramngag. Kilke mbolok mbal ŋakmba nu kanjermba malmbi wikarauwamngag. Sinja tanjamba prowamngat. Son.

⁸ Sunjo Kuate Sanjri ŋayo nu kile minit buk minna tanjamba minmba minamngat ta nu teŋenmba sakate. Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yenje ndo tugu ngate.

Yohanus nu kinatanu suk Yesus kanjerna

⁹ Ye Yohanus tane tuku tira tanjo. Sine ŋakmba Yesus tuku kuasmbi mineg tukunu sine piti ndui ta ndo kuramba ŋakmba nu tuku gageu mayok ka sanjri tiŋga dirnangeg.

Ye Kuate tuku pasa tugusek Yesus nu te-mayokna ta kukliwen le nane ye mulintumba Patmos nuy mbolnge pilnaig.

10 Ye tanje minen le kusem ait mbolnje Tukul Guwa nu ye mbol kina le ye tuku ngumnemnje pasa ande fudu sungo tabil wi suk mayok ka tenenmba sayina:

11 Ne wam kanjerkate te Kristus tuku kuasmbi 7 nane tuku waje kuyarka patika le Efesus Smirna Pergamum Tiatira Sardis Filadelfia Laodisea tumbrañ kame ta kine likuwaig nga sayina.

12 Sayina le imanje sayate nga ye mbilka gol lam 7 minnaig le kanjerken.

13 Gol lam 7 ta ngamuknje ande Katesek Tango tanje tingina le kanjeren. Nu tawi kuennu silika gol let tawo laipmba kusna.

14 Nuje gabat waje kaukauknu ndo sipsip nguenu ko gau kaukauk suk. Nu tuku am ta pa bulu tanañ.

15 Nu tuku kupe mbain ain pa sungo mbolnje piyit le ugmba minmba uge liñnu mayok kinit tanañ. Nu tuku pasa yu fudu suk.

16 Nuje wai ndinam tamba mbai 7 kile ñak minna. Kame bagi agok ñayo agonu armba ñak nu tuku mingeknje mayok kina. Nu tuku tumail uge liñnu ndo ki gabat fumnje bulu sangrinu prote tanañ.

17 Ye nu kanjermba ndeka nu tuku kupe tugum tanje truk ka tango kumanu tanañ minen le nu nuje wai ndinam ye mbolnje pilmba sayina: Ne kuru kuru ndaka. Yenge ndo ambonganu minet. Ngumne tukulanu mata yenge ndo.

18 Ye abo ñak minmba minet. Ata. Ne ye kanjerya. Ye buk kumen ta ye abo ñak minmba minamngit. Ye nyu ñak minet sulumba kume tuku wi kumanu mbal tuku tumbrañ ta yenge kulatket.

19 Ne wam kanjerkate te afu kile prode afu ngumneña prowamngaig ta ñakmba kuyarke lika.

20 Mbai 7 yije wai ndinam tembi kile ñak minit le kanjerkat ta gol lam 7 turmba ye tugunu sani le ne isa.

Gol lam 7 kanjerkat ta Yesus tuku kuasmbi afu. Mbai 7 ta Kuate tuku enel. Nane Yesus tuku kuasmbi 7 ta kulatkade.

2

Efesus mbal tuku waje

1 Kuate tuku enel Efesusnje ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tenenmba kuyara. Yije wai ndinammbi mbai 7 kile ñak minmba gol lam 7 ngamuknje kine promba minet yenge nane tuku pasa pilet.

2 Tane wam ke likade ta ñakmba ye kila. Tane piro karenkade. Tane piti ngamuknje sangri tinga dirnanjade. Tane wam ñaigonu kade mbal ngumneninmba mbal afu sine Kristus tuku aposel ngade le tane nane tagoninmba nane tuku yabri manau kila pilig.

3 Tane piti ngamuknje ngan minmba ye tuku nga piti kugraka kanyum ndade.

4 Tane tuku wam ñakmba magenu ndo ta ye tane ndon pasa ñak. Tane ambonga ye tuku sungomba kume purnaig ta kile tane ye tuku sungomba idus ndade.

5 Tane ndekinaig wam ta wam dus pulutinguwa le ngamungal biye mbilmba ye tuku sungomba kume purnaig manau ta man kap. Kuga ta ye tane tugum prowi sulumba tangine lam yaitingi le nuje minanu ma mbolnje mine nda.

6 Ye tane tuku wam ande nzaliate ta tenenmba. Tane wam ñaigonu Nikolas* tuku manau dubide mbal ke likade ta tane rironka talakade ta ye mata tanañawet.

7 Tango nu kilba ñak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Tango ima nu sangri tinga wam ñaigonu kileibenkuwa ta ye nu nyu tumba woki le Kuate tuku piro sinamnje ail alonu nyumba minmba minam tuku ta kilmba nyamngat.

Smirna mbal tuku waje

* 2:6: Nikolas nu yabri tum tango ande

8 Kuate tuku enel Smirnanje ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tejenmba kuyara. Yenge ndo ambonganu minet. Ngumne tukulanu mata yenge ndo. Ye buk kumen sulumba man abongen. Yenge pasa te pilet.

9 Ye tane kila. Tane piti sunjo tumba aganj ndende kugatok minig ta tane aganj ndende sunjomba njak minanu tana minig. Zu mbal afu tane tumail pantingig ta ye kila. Nane Zu tugusek kuga. Nane Satan tuku mbal.

10 Tane isap. Mine minemba Satan nu tane tagotinguwa le nane afunje tane mulin kilmba wandeknje patikuwaig le tane ki ait 10 piti kamusmba minamngaig ta tane kuru kuru ndakap. Tane ye kusre ndayumba minap ma ma kumap le ye tane tuku nyu kile-mayokka abo tugu tingamngit.

11 Tango nu kilba njak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Tango ima nu sangri tinga wam ngaionu kile-ibenkuwa ta nu kumba man kume arnu ta te nda.

Pergamum mbal tuku waje

12 Kuate tuku enel Pergamumnje ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tejenmba kuyara. Kame bagi agok nayo agonu armba njak ta ye tuku minje mbol minit. Yenge pasa te tane tuku pilet.

13 Tane tumbran minig ta nane njakmba Satan dubide tuku ta tane ye ndo dubiyumba minig. O buk ye tuku tango ande Antipas nu ye tuku saka minna le Satan dubide mbal ta nu balenaig ta mata tane kuru-kuruka ye kusre ndayinaig.

14 Tane tuku manau ta maye ta ye tane ndon pasa njak. Tane tuku afu Balam tuku manau dubide. O buk gabat sunjo Balak Israel mbal mbarmba ndekam tuku nu tuan tango Balam kusnana le nu ndin tumna. Tumna le Balak ndek Israel mbal tuku wamdus didikina le nane mbara kanunu atraukinaig tuku

ndem nyumba tango pino ndon fare fare unekinaig.

15 Tanamba ndo tane tuku afu Nikolas tuku manau dubide.

16 Tane manau ngaionu ta kusreka ngamungal biye mbilap. Kuga ta ye dal ndaka tane tugum promba bagi minjeknje minit tembi tane bale faramngit.

17 Tango nu kilba njak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Tango ima nu sangri tinga wam ngaionu kile-ibenkuwa ta ye samba mbolok mana tugusek ta tambimngit. Ye ndame kaukauk mbolnje nu tuku nyu kitek kuyare tuwi le nuje miron nyu ta kila minamngat.

Tiatira mbal tuku waje

18 Kuate tuku enel Tiatiranje ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tejenmba kuyara. Ye Kuate tuku Kinjo yije am pa bulu mayok kinit tana. Yije kupe mbain ain pa sunjo mbolnje uge linu mayok kinit tana. Yenge pasa te tane tuku pilet.

19 Tane wam kade ta njakmba ye kila. Tane ye tuku sangri tomba tingade manau kume pur manau afu turningig manau sangri tinga dirnangade manau ta njakmba ye kila. Tane ambonga manau magenu ke likinaig ta kile linimba lato mbolnje kade.

20 Tane tuku manau ta maye ta ye tane ndon pasa njak. Pino nayonu Isebel nu ye Kuate tuku tuan pino nga ye tuku piro mbal tuku wamdus didikate le nane tango pino ndon fare fare uneka mbara kanunu atraukade tuku ndem nyade. Tane nu pitai ndade.

21 Pino ta ngamungal biye mbilwa nga nu tairnga minet ta nu fare fare uneka minit.

22 Tane isap. Ye pino ta piti sunjo tuwi le nu guaze tumba kinye njak minamngat. Nane nu ndon unekinaig ta ngamungal biye mbil ndawaig ta nane mata piti sunjo tamngaig.

23 Ye nu tuku mbal njakmba bale faramngit. Tanawi le ye tango tuku ngamungal pilenga kanjer tiwet ta

ye tuku kuasmbi njakmba kila palm-bimnngaig. Tane wam ke likade ta ye kumumbi lafuwamngit.

²⁴ Tane Tiatira afu pino ta tuku wam pagu pasa dubi ndakade. Afunje Satan tuku manjau ngade le tane tugunu gilai. Ye tane wam afu tuku piti tinge nda. Ye pasa te ndo satinngamngit.

²⁵ Tane ye biye deyumba minap le ma ma ye luka prowamngit.

²⁶ Tango ima nu sangri tinga wam njaigonu kile-ibenka ye tuku wam magenu ndo ke lika minmba ka kumwa ta ye nu pili le ka kilke mbol mbal kulatkamngat.

²⁷ Yinje Mam nu sangri sina tanjamba ye suk nu sangri tuwi le ain ndumndum tanjan afu kulatkumba ndumndum tamba kilke waim tanjan nane kagruningamngat.

²⁸ Mafewam tuku kulu ta mata ye nu tambimngit.

²⁹ Tango nu kilba njak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

3

Sardis mbal tuku waje

¹ Kuate tuku enjel Sardisnge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tenenmba kuyara. Kuate tuku Guwa 7 mbai 7 turmba kulatka minet yenje pasa te tane tuku pilet.

Tane wam kade ta njakmba ye kila. Tane Kuate dubimba sangri njak minig ngade ta tane sinjka kumaknu minig.

² Tane ginyum kusremba abonja tingap sulumba ye tuku manjau fudinmba kade le ngisikam bafute ta te-sungowam tuku wamdus sangri palpe. Tane wam ke likade ta yinje Mbara am mbolnge kumumbi mayok kinig le kanjer ndawet.

³ Tane o buk pasa tugusek ismba son nginaig ta manj idusmba tangine kanyum ta kusremba ngamunggal biye mbilap. Tane tanja ndamba kinyanu minap ta tane ait gilai minap le ye kuayar tango tanjan prowamngit.

⁴ Tane Sardis ndui ndui tangine tawi kuraukade le kutur kugatok minig. Tane kumumbi ye dubiyade tukunu ye tawi kaukauk tingi le tinmba ye ndonj lika minamngaig.

⁵ Tango ima nu sangri tinga manjau njaigonu kile-ibenkuwa ta nu sinjka tawi kaukauk ta tinge njak minamngat. Ye nu tuku nyu waje mbolnge sau ndaki le nu abo njak minmba minamngat. Ye yinje Mam nuje enjel kame ngamuknge nu tuku nyu te-mayokmba nu yinje mbal ngamngit.

⁶ Tango nu kilba njak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

Filadelfia mbal tuku waje

⁷ Kuate tuku enjel Filadelfiange ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tenenmba kuyara. Ye purfennu kateseknu ndo. Kuate nu David sangri tuna sangri ta ye njak minet. Ye malanga ande talki ta ande nu tukule nda. Ko tukuli ta talke nda. Yenje pasa te pilet.

⁸ Tane wam kade ta njakmba ye kila. Tane sangri kugatok ta tane ye tuku pasa dubi mayemba piti ngamuknge ye tuku nyu yabu ndakade. Tane isap. Ye malanga mayenu ande tane sinam kambim tuku talken ta andenge tukule nda.

⁹ Zu mbal afu sinen ndo Kuate dubiweg nga tane piti sertingig ta nane Zu tugusek kuga. Nane Satan tuku mbal. Ngumnenga ye nane saningi le nane pro tane tugumnge dagol tidronga ye tane tuku kume puret ta nane katesewamngaig.

¹⁰ Ye wam pagutingen tanjamba ndo tane wamdus ndindo njak ye tairnga minig tukunu piti sunjo kilke mbol mbal njakmba tagoningam tuku prowa le ye tane kigraibkamngit.

¹¹ Mine minemba ye luka prowamngit. Tane ye biye deyumba kurau mayewap. Tane afunje didikuwaig le ye kusreyap ta tangine lafu mayenu pitaiwamngaig.

¹² Tango ima nu sangri tinga manjau njaigonu kile-ibenkuwa ta nu

yiŋe mbal ŋga tumba Kuate tuku wande tugusek makek taŋaŋ siriwi le nu Kuate tugumŋge minmba minamŋgat. Ye yiŋe Kuate tuku nyu nuŋe tumbraŋ tuku nyu turmba nu mbolŋge kuyaramŋgit. Nuŋe tumbraŋ ta Yerusalem kitek. Nu Kuate tugumŋge samba mbolŋge ndekamŋgat. Yiŋe nyu kitek mata nu mbolŋge kuyaramŋgit.

¹³ Taŋgo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

Laodisea mbal tuku waje

¹⁴ Kuate tuku eŋel Laodiseange ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋemba kuyara. Son maŋau ta ye tugu. Ye Kuate tuku pasa tugusemba te-mayoket. Ye agaŋ ndende ŋakmba tuku tugu. Yeŋge pasa te pilet.

¹⁵ Tane wam kade ta ŋakmba ye kila. Tane tidonu kuga. Tane paknu kuga. Tane tidonu ndo minmba e ko paknu ndo minap ta maye.

¹⁶ Tane ŋgamuŋge minig tukunu ye tane ŋgilikam bafuwet.

¹⁷ Tane teŋemba sakade. Sine kumumbi mineg. Sine agaŋ ndende ŋakmba kumuŋ minmba agaŋ afu den ndakeg ŋgade ta tane agaŋ tugusek ŋak mine ndakade. Tane sinamanzer sungo ŋak am tukulok wagek minig ta tane kamus ndade.

¹⁸ Ye tane satinŋamŋgit. Tane agaŋ tugusek ŋak minam tuku ye tugum promba gol pambi pasoket ta piyawap. Tane wagek minig ta kiko kugawam tuku ye tuku tawi kaukauk piyamba tinŋap. Tane am tukulok minig ta am maraŋga mambilam tuku ye tuku gureŋ marasin piyamba am minyaŋgap.

¹⁹ Ye tane tuku kume puret tukunu ye tane kile-tidinŋam tuku satinŋe lika pa tinŋet. Tane ŋgamuŋgal biye mbilmba wamdus ndindo pilmba ye dubiyap.

²⁰ Tane isap. Ye tane tuku malaŋga tugumŋge tinŋa katkatmba minet. Ima nu nuŋe malaŋga talkuwa ta

ye sinam kumba nu ndoŋ tuma isukusamŋgik.

²¹ Ye sanŋri tinŋa maŋau ŋaigonu ŋakmba kile-ibenken sulumba nyu sungo tumba yiŋe Mam tugumŋge nuŋe minyonu mbili maditaknu mbolŋge minyok minet. Taŋamba ndo taŋgo ima nu sanŋri tinŋa maŋau ŋaigonu kile-ibenkuwa ta ye nu nyu tuwi le ye ndoŋ yiŋe minyonu mbili maditaknu mbolŋge minamkik.

²² Taŋgo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

4

Kuate tuku minyo mbili maditaknu te-ŋgamude mbal

¹ Ye kuasmbi 7 tuku wam pagu pasa ta ise denŋpurmba kile ye maŋ kinatanu suk samba mbolŋge malaŋga ande talok minna le kaŋgeren sulumba ŋin tugu ambonŋa tabil wi suk pasa sayina ta maŋ isen. Nu teŋemba sayina. Ne ye tugum te mbambe le wam kame prowamŋgaig ta tumnamŋgit ŋgina.

² Taŋakina le Tukul Guwa ye mbol kumuŋgina le ye samba mbolŋge minyo mbili maditaknu minna le ande nyu sungo ŋak minyo mbili ta mbolŋge minyokina le kaŋgeren.

³ Minyo mbili ta mbolŋge minyok minna taŋgo ta nu ndame ar yasper le karnelian kaŋgerkanu taŋaŋ uge liŋnu ndo. Wanzu ndame uge liŋnu emerald taŋaŋ tinŋa minyo mbili laipmba minna le kaŋgeren.

⁴ Minyo mbili 24 minyo mbili maditaknu ta laipmba te-ŋgamumba minnaig le kaŋgerken. Minyo mbili kame ta mbolŋge taŋgo mage mage nyu ŋak tawi kugennu kaukauk siglika gol hat kaikanu minyok minnaig le kaŋgerken.

⁵ Minyo mbili maditaknu tugumŋge teliŋ tuku bulu lato lato promba fudu sugo kuaila turmba fudukinaig le isen. Minyo mbili tumailamŋge sati 7 buluŋga minnaig le kaŋgerken. Sati 7 ta Kuate tuku guwa 7.

⁶ Minyo mbili tumailamnge ma ande yu suk glas taŋaŋ liŋleŋkanu kaŋgeren. Agaŋ bailkamba abo ŋak minyo mbili maditaknu ta laipmba minnaig le kaŋgerken. Agaŋ kame ta am gudommba ŋak. Ngumnemnge tumailamnge amnge ndo kumuŋganu minnaig le kaŋgerken.

⁷ Agaŋ bailkamba ta ande laion suk ande makau pailnu suk ande tumailnu taŋgo tumail suk ande nu paŋus buŋga minanu suk.

⁸ Nane salmban 6 ŋak. Naŋgine ŋgarosu amnge ndo kumuŋganu. Nane furir mindek ki mindek mune ulmba teŋenmba sakade.

O Sungo Kuate ne saŋgri ŋayo. Ande ne linam kumuŋ kuga.

Ne purfeŋnu, purfeŋnu ndo.

Ne buk minna kile minit taŋamba minmba minamngat ŋgade.

⁹ Kuate abo ŋak minmba minit ta nu minyo mbili maditaknu mbolnge minyokate le agaŋ bailkamba abo ŋak ta nu mayenu ŋga gare pasa tumba nu tuku nyu te-dungade le

¹⁰ taŋgo mage 24 nyu ŋak ta mata nane nu tumailamnge truk ka nu tuku nyu te-dungade. Nane naŋgine gol hat paska minyo mbili tugumnge panka teŋenmba mune ulig.

¹¹ O siŋgine Sungo Kuate, ne agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina.

Ne naŋe nzali dubimba agaŋ ndende kile-mayokkina le kile minig. Ne saŋgri ŋakmba ŋak. Sine kumumbi ne tuku nyu te-dungeg ŋgade.

5

Waje filfilanu nziŋgail ŋak

¹ Taŋgo minyo mbili maditaknu ta mbolnge minyokina ta nu nuŋe wai ndinammbi waje filfilanu te ŋak minna. Waje ta sinanu saŋgilnu kuyar ŋak ta nziŋgail 7-mbi katŋga tukulanu.

² Taŋamba eŋel saŋgrinu ande mata kaŋgeren. Nu wi kueŋka teŋenmba sakina: Ima nu waje nziŋgail 7 ŋak

te paska talkam kumuŋ e ŋga sakina sulumba

³ nu samba mbolnge kilke mbolnge kumnemnge taŋgo ande sota waje nziŋgail 7 ŋak ta paska talkam tuku ande te-sili ndakina.

⁴ Ande nu waje ta talka kaŋgeram kumuŋ kuga tukunu ye malmbi sungowen.

⁵ Ye malmbika minen le taŋgo mage nyu ŋak ta tuku andeŋe ndek ye sayina: Ne malmbi ndaka. Ai si. Yuda tuku tugu mbolnge ande laion taŋaŋ David tuku mbuŋ nu kumuŋ. Nuŋge nane ŋakmba kile-iberkina tukunu nu waje nziŋgail 7 ŋak ta paska talkam kumuŋ ŋga sayina.

⁶ Taŋakina le ye mambilmba minyo mbili maditaknu ta tugumnge agaŋ bailkamba abo ŋak taŋgo mage nyu ŋak ta ŋgamuknge Sipsip Fat balewanu nzilal ŋak ta tiŋ minna le kaŋgeren. Nu nau 7 ŋak. Amnu mata 7. Amnu 7 ta Kuate tuku Guwa 7. Nuŋge Guwa ta kukulniŋgit le kilke ŋakmba mbol kine likade.

⁷ Sipsip Fat nu kumba ka taŋgo minyo mbili mbolnge minyok minna ta tuku wai ndinam mbolnge waje filfilanu ta yaimba tina.

⁸ Nu waje filfilanu yaina le agaŋ bailkamba abo ŋak taŋgo mage 24 nyu ŋak ndoŋ nane Sipsip Fat tugumnge dagol tidroŋga truk kinaig. Nane mindek gita nza gol pa guwa mundur mayenu liganu ŋak ta turmba kile ŋak minnaig. Pa guwa tiŋgate ta Kuate tuku mbal kame tuku yabaŋ pasa.

⁹ Nane mune kitek teŋenmba ulnaig.

O Sipsip Fat neŋge ndo kumuŋ.

Ne baleninaig le kumna tukunu waje filfilanu ta ne yaimba waje nziŋgail 7 ŋak ta paskam kumuŋ.

Ne naŋe ndarembi taŋgo gudommba tuku muskil kile-tidiŋge niŋgina le kile nane Kuate tuku mbal minig.

Nane kuasmibi kise kise tumbraŋ pasa yeki yeki ŋgarosu yeki

yeke kilke tugu njakmba ta nenge ndo kile-luka kilna.

10 Nane njakmba Kuate tuku gageu minmba nu am mbolnge pris piro biyam tuku ne kile-mayokkina. Tanana le nane gabat sugo minmba kilke mbol mbal kulatkamngaig.

Nane tanamba mune kitek ulnaig.

11 Kile ye mambilmba enel gudommba burnu kumuŋ kuga nane minyo mbili maditaknu te-ŋgamunaig le kangerken. Enel kame ta nane agan bailkamba abo njak tanŋo mage 24 ta ndon pasa ande sakinaig le isen.

12 Nane kuenka tenenmba sakinaig. Sipsip Fat afunŋe balenaig le kumna ta nu ndo sunŋo.

Nyu sunŋo sanŋri njakmba wamdus kuyar mayenu ta njakmba nunŋe ndo miro. Sine kumumbi nu tuku nyu te-dunŋeg ŋginaig.

13 Kile samba mbolnge kilke mbolnge kumnemnge yu sinamnge agan njakmba tenenmba sakinaig.

Tanŋo minyo mbili maditaknu mbolnge minit nu Sipsip Fat ndon nale sanŋri njakmba njak minmba minwaik.

Sine nale tuku nyu te-dunŋa minmba minbe ŋginaig.

14 Nane mune ta ulnaig le agan bailkamba abo njak ndek sakinaig: Ese. Mayede ŋginaig le tanŋo mage 24 nane dagol tidronŋa ndek truk ka nale mbarinŋnikinaig.

6

Sipsip Fat nu waŋe nzingail 6 paskina

1 Kile ye kinatanu suk Sipsip Fat kangeren ta nu waŋe nzingail 7 njak ta tuku inum tumba ambonŋa paskina. Paskina le agan bailkamba abo njak ta tuku ande pasa ŋin tugu kuaila suk sakina: Ne yale ŋgina le isen.

2 Kile hos kaukauk ande prona le kangeren. Tanŋo mbol tanŋe minyokina ta nu tui panŋar biye njak minna le andenŋe pro nu hat nyu njak tuna le nu nane afu kile-ibenŋkam kame kina.

3 Kile Sipsip Fat nu waŋe 7 nzingail njak ta tuku arnu paskina le agan bailkamba abo njak ta tuku arnu ndek sakina: Ne yale ŋgina le

4 hos gurgur ande mayok kina. Tanŋo mbol tanŋe minyokina ta andenŋe pro nu nyu tumba kame bagi tuna le nu wamdus mukuk pitaina le kilke mbol mbal nane kame bumba munŋu bale-balekinaig.

5 Kile Sipsip Fat nu waŋe nzingail kenŋu paskina le agan abo njak kenŋu ta ndek sakina: Ne yale ŋgina le isen. Tanamba ye mambilmba hos dabuk dabuk ande kangeren. Tanŋo mbol tanŋe minyokina ta nu skel ande te njak minna.

6 Agan bailkamba abo njak nane ŋgamunŋe ye pasa ŋin tugu tenenmba isen. Guba sunŋo prote. Ki ait ndindo tuku piya tambi nane tuku nyamagan ndinok plaua kap bailkamba ko bali kap 12 ndo piyawaig. Olif alonu tuku gureŋ grep muli turmba mapekap le minwaig.

7 Kile Sipsip Fat nu waŋe nzingail bailkanu paskina le agan abo njak bailkanu ndek sakina: Ne yale ŋgina le isen.

8 Tanamba ye mambilmba hos ngarosunu kulon njak ande kangeren. Tanŋo mbol tanŋe minyokina ta nyunu kume manau. Kumanu mbal tuku tumbraŋ nu dubi-dubimba minna. Nale andenŋe nyu nikina le nale tanŋo fet bailkamba bagi guba guaze tugu yimyam aganmor nŋuikok ta njakmbambi kuasmbi inum bale farka kenmba kusrekinaik.

9 Kile Sipsip Fat nu waŋe nzingail 5-nu paskina le nane buk Kuate tuku pasa kuklinaig le afunŋe bale farninŋinaig ta kangerken. Nane atrau mbain kumnemnge minmba

10 tenenmba kuenka sakinaig: O Sunŋo, ne kateseknu purfenŋu ndo. Kilke mbol mbal sine bale farsinŋinaig ta ne ginu le nane pilenimmba lafuwamngat nŋa sakinnaig le isen.

11 Nane tanamba sanaig le andenŋe nane mindek tawi kaukauk

kugennu niŋmba saniŋgina: Tane maŋ fudiŋmba mabtap le taŋgine piro tuma mbal taŋgine tira kame afunŋe tane bale fartiŋginaig taŋamba ndo nane bale fartiŋguwaig le ye tane tuku ndare lafuwamŋgit ŋgina.

¹² Kile Sipsip Fat nu waŋe nziŋgail 6-nu paskina le kilke mbolŋge mumni suŋgo prona. Taŋana le ki dabuka kumiŋ dabuknu sukna le tambun gurka ndare taŋaŋ mayok kina.

¹³ Fik ail bubre suŋgoŋge kulisokŋgate le alonu guabnu purpurkade taŋaŋ samba mbolŋge mbai supika kilke mbolŋge ndeke likinaig.

¹⁴ Nane yaŋgo filfilde taŋaŋ samba filfilka kumba ka kugana le tabe nuy ŋakmba dir ka naŋgine ma kusrekinaig.

¹⁵ Taŋanaig le kilke kulat mbal, nyu ŋak mbal, kame gabat sugo sugo, agaŋ ndende ŋak mbal, saŋgri ŋak mbal, sanzal mbal, taŋgo kame ŋakmba ndek tabe ndame ŋak mbol kumba kuirke lika sakinaig:

¹⁶ Tabe ndame tane ndeka sine tidon patikap le Kuate nu minyo mbili maditaknu mbolŋge minyok minit nale Sipsip Fat ndon sine tuku gubra ŋak ta nale sine kaŋger ndakuwaik.

¹⁷ Nakile ait suŋgo gubra te-mayokam tuku prowat le ima nu nale am mbolŋge tingam kumuŋ ŋa sakinaig le isen.

7

Israel mbal 144,000 Kuate tuku suku kuyar tinaig

¹ Kile ye kiŋatanu suk eŋel bailkamba kaŋgerken. Nane kilke make bailkamba ta mbolŋge bubre prowe likade tuku ndin tukulniŋmba tiŋge likinaig. Bubre pro kilke yu ail afu fit ndaniŋguwaig ŋga nane taŋanaig.

² Taŋanaig le ye eŋel ande ki prote kumamŋge mayok ka mbuna le kaŋgeren. Eŋel ta nu Kuate abo tugu ŋak tuku mbal madiniŋgam tuku suku murko te ŋak minna. Nu eŋel

bailkamba kilke yu ŋaigo siglikam tuku nyu tinaig ta kuenka saniŋgina:

³ Tane yauk. Sine siŋgine Mbara tuku piro mbal tumail pasi mbolŋge suku kuyar patikube le tane kilke yu ail ta ŋakmba ŋaigo siglikap ŋgina.

⁴ Taŋgo tumail pasi mbolŋge suku kuyar patike likinaig ta 144,000 ŋginaig le isen. Nane Israel tugu 12 ta tuku kuasmbi.

⁵ Yuda tuku tugu 12,000. Ruben tuku tugu 12,000. Gat tuku tugu 12,000.

⁶ Aser tuku tugu 12,000. Naftali tuku tugu 12,000. Manase tuku tugu 12,000.

⁷ Simeon tuku tugu 12,000. Levi tuku tugu 12,000. Isakar tuku tugu 12,000.

⁸ Sebulan tuku tugu 12,000. Yosef tuku tugu 12,000. Benyamin tuku tugu 12,000. Kuasmbi ta nane ŋakmba Kuate tuku suku kuyar tumail mbolŋge patikinaig.

Taŋgo gudommba burnu kumuŋ kuga

⁹ Ye wam ta kaŋgeren sulumba kiŋatanu suk taŋgo maŋgur suŋgokanu ande kaŋgeren ta burnu kumuŋ kuga. Nane kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ndare kise kise ŋgarosu yeki yeki tumbraŋ pasa yeki yeki. Nane tawi kugen kaukauk siglika minyo mbili maditaknu Sipsip Fat tumailamŋge tiŋga pator waŋe bige ŋak minnaig le kaŋgerken.

¹⁰ Nane kuenka teŋenmba sakinaig: Siŋgine Mbara minyo mbili maditaknu mbolŋge minit nale Sipsip Fat ndon sine tuku muskil kile-tidiŋge siŋginaig ŋginaig.

¹¹ Nane taŋakinaig le eŋel kameŋge minyo mbili maditaknu te-ŋgamumba taŋgo mage nyu ŋak 24 agaŋ bailkamba abo ŋak ta ŋakmba kile-ŋgamukka minyo mbili tumailamŋge truk ka Kuate mbariŋmba sakinaig:

¹² Ese. Sine siŋgine Mbara tuku nyu suŋgo ta te-duŋgube o. Nu nyu suŋgo nu saŋgri ŋayo wamdus kuyar mayenu ŋak minmba minwa o ŋginaig.

¹³ Kile tango mage nyu njak ta tuku andenge ye kusnayina: Tango kame tawi kugennu kaukauk njak ta ima kate. Aninge prowaig nga kusnayina le

¹⁴ ye lafumba nu sawen: Sungo, ye gilai. Ne nane kila ngen le nu ndek ye sayina: Mbal te nane piti sugo ngamuknge minnaig tuku pron- aig. Nane nangine tawi kilmba Sipsip Fat tuku ndarenumbi minyanjinaig le kaukauk mayok kinaig.

¹⁵ Ta tuku nane Kuate tuku minyo mbili maditaknu tumailamnge minig sulumba ki furir mindek Kuate tuku wande sinamnge nu tuku nyu tedunga minig. Kuate nu minyo mbili maditaknu mbolnge minit nu nane tugumnge minmba kulatkamngat.

¹⁶ Nane man gubaninge nda. Nane kule paraninge nda. Nane kinge pasoka ma paknu kamuse nda.

¹⁷ Sipsip Fat minyo mbili maditaknu tugumnge minit ta nunge nane kulatkamngat. Nu nane kilmba ka kule nyumba minmba minam tuku bulbulmba prote ta tumninguwa le nyumba minmba minamngaig. Tanjawaig le Kuate nu nane tuku am kule para serningamngat nga sayina.

8

Sipsip Fat nu nzingail 7-nu paskina

¹ Kile Sipsip Fat nu nzingail 7-nu paskina le samba mbolnge ma betkirena.

² Hap aua tanjamba kugana le ye kinjatanu suk enjel 7 kanjerken. Nane Kuate tumailamnge tinga minig tuku. Kile andenge pro tabil nduik nduik nane 7 ta ningina.

³ Tanjana le enjel kise ande promba atraukam tuku mbain tugumnge gol nza pa guwa mundur mayenu tingam tuku te njak minna le andenge enjel ta pa guwa sungomba tuna le kilmba Kuate tuku mbal tuku yaban pasa tur mbilmba minyo mbili maditaknu tumailamnge gol mbain mbolnge piyna.

⁴ Piyna le pa guwa ta yaban pasa tur enjel tuku wai mbolnge tinga mundur mayenu Kuate tugum kina.

⁵ Tanjana le enjel ndek gol nza tumba atrau mbain mbol tanje pa guzi kilmba nzambimba kutuna le kilke mbol ndeke likinaig. Ndeke likinaig le telinj bulunga kuaila fuduka mumni mayok kina.

Enjel kame tabil 6 fitkinaig

⁶ Kile enjel kame 7 tabil kile njak minnaig ta nane fitkam bafumba minnaig.

⁷ Nane tuku inumnge nunje tabil ta fitkina le pa sawe tinj ndare mbilanu njak kilke mbolnge ndekinaig. Ndeka kilke fet kejanu ta ndindo ugmba armba minnaik. Ail mata ndindo ugmba armba minnaik. Pibi anja mata tanjamba ndo uge sulunaig.

⁸ Kile enjel arnu ta nunje tabil fitkina le aganj binj suk ugmba minna ta andenge bukngina le yu mbol ndekina.

⁹ Ndeka yu fet kejanu ta ndindo ndare mayok ka armba mage minnaik. Yu sinamok aganj mata ndindo kummba armba minnaik. Wanj mata tanjamba ndo ndindo njayo silimba armba minnaik.

¹⁰ Kile enjel kejnenu ta nunje tabil fitkina le samba mbolnge kulu sunjo sati bulu suk ndekina. Ndeka kule fet kejanu ta kulu tuku pa tanje ndindo mbolnge ndeka armba kusrekina.

¹¹ Kulu ta nyunu Kagli Njajo. Nu kule mbol ndekina ta kaglinu mayok kinaig le tango gudommba nyumba kume likinaig.

¹² Kile enjel bailkanu ta nunje tabil fitkina le ki tambun mbai njakmba fet kejanu ta inum njayo silimba armba mine likinaig. Tanjamba ki ait inumnu dabuka armba bulu njak. Furir ait inumnu ma make armba bulu njak.

¹³ Kile ye kinjatanu suk panjus ande kanjeren ta nu bunga mbol kumba wika sakina: Ae ae osese. Enjel kejmba nangine tabil fitkuwaig le kilke mbol mbal piti sunjo kamusamngaig nga sakina le isen.

9

¹ Kile enjel 5-nu ta nunje tabil fitkina le enjel ande mbai suk supika kilke

mbol ndekina. Ndekina le andenge ma buto sinam nzi tuku ki ta nu tuna.

² Tuna le nu malanga ta talkina le pa guwa sunjo tafil njak tingina. Pa guwa tanje ki songina le ma njakmba dabukina.

³ Tanjana le pa guwa sinamnge aganj wak suk mayok kine lika kilke njakmba kumunginaig. Tanjanaig le andenge nane ziņasail tuku kame ninmba saningina:

⁴ Tane pibi ail kuzru njai go sigli ndakap. Tango tumail mbolnje Kuate tuku suku kuyar kugatok ta nane ndo njai go siglika ngina

⁵ sulumba nu nane baleningam tuku peuninmba sakina: Tambun 5 ndo rar sunjo ningap nga saningina.

Ziņasailnje tango makete le rar sunjo kamuste tananj nane rar sunjo kamusmba minamngaig.

⁶ Ait ta mbolnje nane kumam tuku ndin sotete pisengamngaig. Nane kumam tuku dirnanjuwaig ta nane kume nda.

⁷ Wak suk aganj ta kame mbal tuku hos tananj. Nane tuku gabat gol hat kaika minanu suk. Nane tuku tumail tango tumail suk.

⁸ Nane tuku gabat waje pino gabat waje suk kugennu. Nane tuku maketin laion maketin suk.

⁹ Nane tuku tawo ta ain tawi tawo songa silikade tananj. Nane tuku salmban fudu ta kame tuku hos gudommba karis didika pinderkade le fudukade tananj.

¹⁰ Nane tuku dadu ta ziņasail dadunu suk aganj pitiram tuku njak. Nane tambun 5 tango rar ningam tuku kame dadu mbolnje patikina.

¹¹ Nane tuku kulat tango nu ma buto sinam nzikok tuku enel. Nu tuku nyu ta Hibru pasambi Abadon ngade. Nane Grik pasambi Apolion ngade. (Nyu ta tugunu: Aganj ndende njai go siglikanu tango).

¹² Piti sunjo ande buk kugawat. Kile armba prowam tuku minik.

¹³ Kile enel 6-nu ta nuje tabil fitkina le gol atrau mbain tuku kundunu bailkamba sinam tanje pasa

ande mayok kina. Mbain ta Kuate tugumnje minit tuku.

¹⁴ Pasa mayok ka enel 6-nu nuje tabil biye njak minna ta sana: Ne kumba ka enel bailkamba kule sunjo Yufretis tugum tanje ndalekanu minig ta kuklininga nga sana.

¹⁵ Enel bailkamba ta nane tango ndindo balemba armba kusreka tanamba tanamba tango njakmba mbolnje kam tuku nanjine yar tambun ait ta prowam nga ndalekanu tairnga minig.

¹⁶ Nu kumba nane kuklininga le ye kame mbal hos njak gudommba kanjerken ta andenge nane burka 200,000,000 ngina le isen.

¹⁷ Ye kinatanu suk kame mbal hos njak ta tejenmba kanjerken. Hos ponjinaig mbal nane tawi karennu tawo sonu tuku silikinaig. Tawi karennu ta gurgur ize kulon njak. Hos kame ta tuku gabat laion gabat suk. Nane tuku minjenge aganj kamenu kenmba pa bulu pa guwa pa sonj paknu mayok kinaig.

¹⁸ Aganj kamenu kenmba nane tuku minjenge mayok kinaig tambi nane tango ndindo balemba armba kusreka tanamba tanamba tango njakmba mbolnje ke likinaig.

¹⁹ Hos kame ta tuku kamenu minje mbolnje dadu mbolnje minnaig. Nane tuku dadu zirernu mbenj gabat suk. Nane tambi tango make ninje likinaig.

²⁰ Aganj kamenu kenmba mbolnje kume ndakinaig mbal ta nane nanjine manjau njai gonu kusreka ngamungal biye mbil ndanaig. Nane bukla mbarinjinmba yabri mbara kanunu golmbi silwambi ainmbi ndamembi ailmbi wakeikanu ta mambilmba lika pasa isam kumu kuga ta nane tuku nyu ndo kile-dunja minnaig.

²¹ Nane mungu bale manjau, make manjau, fare unekade manjau, kuayar manjau ta njakmba kusreka ngamungal biye mbil ndanaig.

10

Yohanus nu waje filfilanu fudiŋndo tina

¹ Ye maŋ kiŋatanu suk samba mbolŋge eŋel ande saŋgri ŋayo ndekina le kaŋgeren. Nu gaunŋge soŋgina le ŋak ndekina. Nu tuku gabat funŋge wanzu tiŋganu ŋak. Nu tuku tumail pasi ki kilŋate taŋaŋ. Nu tuku kupe pa bulu kuennu taŋaŋ.

² Nu tuku wai mbolŋge waje fudiŋndo filfilanu talok te ŋak minna. Nu nuŋe kupe ndinam yu mbolŋge tiŋga kupe ŋaiŋam tabekŋge tiŋgina.

³ Nu laion suk wi kuenŋkina le kuaila 7 fuduka pasa mayok kinaig.

⁴ Kuaila 7 fudukinaig le ye ismba kuyaram bafuwen kande samba mbolŋge pasa ande ye peuyumba sayina: Kuaila 7 pasa mayok kagig ta ne yabuka kuyar ndawa ŋga sayina.

⁵ Eŋel kupe inum yu mbol tiŋga kupe inum tabekŋge tiŋgina le kaŋgeren ta nu pasa saŋgrinu sakam ŋga nu wai ndinam te-dunŋgina.

⁶ Te-dunŋga Kuate abo tugu ŋak nu samba kilke yu agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nu tuku nyu mbolŋge nuŋe pasa saŋgri pilemba sakina: Kile ait kumunŋgate. Kuate nu maŋ afu tairŋge nda.

⁷ Eŋel 7-nu nuŋe tabil fitkuwa le Kuate tuku wamdus kuirkanu o buk nuŋe tuan taŋgo kame saniŋgina ta kumunŋgamŋgat ŋgina.

⁸ Ye ambonŋga samba mbolŋge pasa ande isit ta nu maŋ lato ye sayina: Ne kaye ŋgina. Eŋel kupe inum yu mbolŋge inum tabekŋge tiŋga waje fudiŋndo talok nuŋe wai mbolŋge minit ta yaiwa ŋga sayina.

⁹ Ye eŋel tugum kumba waje fudiŋ ta yabaŋen le nu ndek ye sayina: Ilmba tumba nya. Ne tuku ŋin tugu sinamŋge ŋguimnzaŋ ŋairnu kikoŋnu taŋaŋ kamusmba funŋgul sinamŋge kagli ŋayo kamusamŋgat ŋga sayina.

¹⁰ Taŋamba sayina le ye nu yaimba nyumba ŋinken ta ŋin tugu sinamŋge ŋairnu kikoŋnu kamusen ta funŋgul sinamŋge kagli ŋayo kamusen.

¹¹ Kile ande nu ye sayina: Ne maŋ wam afu kuirok minig ta kile-mayokka kuklimba kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ŋgarosu yeki yeki tumbraŋ pasa yeki yeki gabat sugo sugo ta ŋakmba saniŋga.

11

Taŋgo armba Kuate tuku pasa te-mayoknaik

¹ Kile andeŋge agaŋ dido suk wande kuennu katesewam tuku sumba ye sayina: Ne tiŋga Kuate tuku wande atrau mbain turmba kugennu katesewa. Taŋgo giganmba sinam taŋge Kuate tuku nyu te-dunŋgade ta mata burka ta

² ne Kuate tuku wande kilimnu ta kuennu katese ndawa. Ma ta kasomok mbal tuku wai mbolŋge pilna. Nane Kuate tuku tumbraŋ sunŋgo ta tambun 42 kupe gurunŋga tumba ŋayo silimba minamŋgaig.

³ Taŋawaig le ye taŋgo armba kukulniki le nale sinamanzer tawi tiŋmba pro ki ait 1,260 ta mbolŋge ye tuku pasa kuklimba minamŋgaik ŋga sayina le isen.

⁴ Olif ail armba lam armba nale kilke tugu ŋakmba tuku Sunŋgo nuŋe am mbolŋge minik ta taŋgo ar ta tuku sakade.

⁵ Taŋgo afunŋge nale ŋaigo siglikam bafuwaig ta nakile miŋgekŋge pa mayok ka ŋgueu mbal pasokuwa le kume faramŋgaig. Ande nu taŋamba nale ŋaigo siglikam bafuwa ta nu siŋka kume ta kaŋgeramŋgat.

⁶ Nale Kuate tuku pasa kuklimba saŋgri ŋak minmba sawe peumba kule ndare kuilka piti yimyam patikuwaik le kilke mbol mbal tugum prove likamŋgaig. Nale piti ndaŋ kam tuku sakuwaik ta taŋamba ndo prowamŋgat.

⁷ Nale ar ta Kuate tuku pasa sake suluwaik le agaŋmor ŋguikok ŋayonu ma buto sinam nziŋge minit tuku ta nu pro nale ndoŋ kame bumba nale kile-ibenŋka bale faramŋgat.

⁸ Bale farwa le nale tuku mindesiŋ tumbraŋ sunŋgo tuku ndin make mbiŋge minamŋgaik. Tumbraŋ sunŋgo

ta yaba-yabanga Sodom le Isip ngade tuku. Tumbran ta mbolnge nane singine Sunjo ail kazrai mbolnge bale-naig.

⁹ Nale tuku mindesin tanjamba minwaik le kilke tugu njakmba tuku kuasmbi ngarosu yeki yeki ndare kise kise tumbran pasa yeki yeki ta njakmba pro ki ait kenjamba inumnu turmba nale tuku mindesin kanjerka nane afunge nale ngukam tuku peuningamngaig.

¹⁰ Kilke mbol mbal njakmba nane gare-gareka pagumba nye sunjokumba mune kupesmba nangine gare aganj afu munju ninge ningeka minamngaig. Ta ndanam? Kuate tuku tuan tango ar ta nale kilke mbol mbal piti sugo ninginaik ta kile nale kumnaik tukunu nane gare-gareka tanjawamngaig.

¹¹ Ki ait kenjamba inumnu turmba kinaig le abo guwa Kuate tugumnge ndeka nale sinam kina le nale abonga tinjinaik. Tanjanaik le nane nale kanjerkinaig mbal ndek piriri njayomba kuru kuru sunjo tinaig.

¹² Nale tinjinaik le samba mbolnge pasa kuenka tenjenmba sanikina: Mbol te mbape ngina. Tanjakina le nale tinja gau mbol kumba samba mbol ambe kinaik le nakile ngueu mbal njakmba nale kanjerkinaig.

¹³ Ait ta mbolnge ndo mumni sunjo promba tumbran sunjo ta fet 10-anu ta ndindo njayo silimba 9 kusrekinaig le minnaig. Mumni sunjo tanje tango 7,000 bale farna le nane afu wam ta kanjermba kuru kuru sunjo tumba samba mbolok Mbara tuku nyu tedunginaig.

¹⁴ Piti sunjo arnu buk kugawat. Kile kenju prowam bafute.

Enjel 7-nu nuje tabil fitkina

¹⁵ Enjel 7-nu nuje tabil fitkina le samba mbolnge pasa gudommba kuenka sakinaig: Kile singine Sunjo nu madina tango ndonj nale kilke tugu njakmba kulatkam tuku sangri tik. Nu tanjamba kulatka minmba minamngat nginaig.

¹⁶ Kile tango mage 24 nyu njak Kuate tumailamnge nangine minyo mbili sugo mbolnge minnaig ta nane ndek truk ka Kuate mbarinjmba tenjenmba sakinaig.

¹⁷ O Kuate Sunjo, ne sangri njayo. Ne o buk minna kile ne tanjamba ndo minit.

Ne nane sangri tamba kilke tugu njakmba kulatkate ta ne wam mayete.

¹⁸ Kilke yimyam ne tuku gubra sunjo pilnaig ta kile ne tuku gubra mayok ka kumanu mbal pileningam tuku ait prote. Nane piro mbal, nane tuan tango kame, nane mbal njakmba ne kumnemnge minnaig afu nyu njak afu nyu kugatok ta nane lafu mayenu tam tuku ait prote. Kilke njago siglikinaig mbal kile nane lafu njayonu tam tuku ait prote nginaig.

¹⁹ Tanjakinaig le samba mbolnge Kuate tuku wande malanga talkina le nuje pasa katanu bokis wandek sinam ta minna le kanjeren. Tanjamba kile telinj bulunja kuaila fuduka mumni mayok kina le sawe tinj sugokanu ndekinaig.

12

Pino ande mbenj sunjo kulmbanj suk ndonj mayok kinaik

¹ Kile samba mbolnge aganj kanunu tugu sugokanu mayok ka pino ande nu ki tawi tana kaika njak minna. Nu tambun mbolnge tinj minmba nuje gabat mbolnge nyu njak tuku hat mbai 12 njak kaika minna.

² Nu fungulok minna sulumba nu kinjo te-palmbim bafumba ngaro rar sunjo tumba witina.

³ Kile samba mbolnge aganj kanunu ande tugu sugokanu njak mbenj sunjo kulmbanj suk gurgur gabatnu 7 naunu 10 njak mayok kina. Nuje gabat njakmba nyu njak tuku hat kaike likanu njak minna.

⁴ Samba mbolnge nu mbai kuasmbi ndindo nuje dadumbi gurenjmba armba kusrekina. Tanjamba tanjamba

mbai ñakmba mbolñge kina le kilke mbolñge ndeke likinaig. Mbeñ kulmbañ suk ta pino ta kiño te-pilwa le tumba nyam tuku nu tugum tanje minna.

⁵ Tanamba minna le kile pino ta kiño te-pilna le andenje nu pitik ndo didik tumba Kuate tuku minyo mbili maditaknu tugum tanje pilna. Kiño ta sunjoka nuñe sanjri ain ndumndum tamba kilke mbol mbal ñakmba kulatkamngat.

⁶ Pino ta kua ka Kuate nu minam tuku ma ma baknu mbolñge wakeina ta mbol kina ka tanje nu ki ait 1,260 minna le Kuateñge nu nyamagan tumba minna.

⁷ Kile samba mbolñge kame sunjo prona. Enjel sunjo Mikael nuñe kuasmbi kilmba mbeñ kulmbañ suk ta sunjo ndoñ kame bunaig. Tanjanaig le mbeñ ta nuñe enjel ñaigonu kilmba nane ndoñ kame buna.

⁸⁻⁹ Nane kame bunaig ma ma mbeñ tuku kuasmbi kile-ibenka mbeñ sunjo tumba nuñe enjel ñaigonu ndoñ pankinaig le kilke mbol ndeka samba tumbran nduiye kusrenaig. Tanamba mbeñ o buk abo abo minna ta nyunu bukla ñayonu nyunu ande Satan nu tanjo yabrininmba didikate ta nu kilke mbol ndekina.

¹⁰ Kile samba mbolñge pasa ande kuenka sakina: Satan nu ki furir mindek Kuate tugumñge singine tira kilmba pasa mbolñge patikate ta enjenje nu tumba bukñginaig le kilke mbol ndekina. Singine Kuate nu kile singine muskil kile-tidinga nuñe sanjri te-mayokmba nuñe gageu kulatkate. Nu nuñe madina tanjo tuku nyu sunjo te-mayokte.

¹¹ Singine tira kame nane nangine ngarosu mape ndaka kumam kuru kuru ndaka Kuate tuku pasa te-mayokmba Sipsip Fat tuku ndarembi Satan te-ibenjaig.

¹² Ta tuku samba mbolñge minig mbal tane gare-garekap. Kilke le yu mbolñge minig mbal ose. Tane piti sunjo tamñgaig. Satan nuñe ait kugamba buk fag kinit ta nu kila

tukunu nu gubra sunjo tumba tane tugum ta prote ñgina.

¹³ Mbeñ kulmbañ suk bukñginaig le kilke mbol ndekina ta wamdus puluna le pino kiño te-pilna ta balewam koronña.

¹⁴ Koronña le Kuateñge nu bunja ma ta kusremba ma baknu mbol kumba ka ki ait 1,260 tanje minwa le Kuateñge nyamagan tuwa le nyuwa nga nu panjus salmban armba tuna.

¹⁵ Tuna le nu bunja kina le mbeñ nu pino te-ñgisiwam tuku kule kumka furkina le kule sunjo pinderkate tanjañ pino koronmba kina.

¹⁶ Kina le kilke puluka pino turna le kule mbeññge kumka furkina ta ka burok sinam ta kumba ka kugana.

¹⁷ Tanjana le mbeñ kulmbañ suk ta nu pino ta tuku gubra sunjo tumba nu tuku kiño kame afu ndoñ kame buwam saka nane bale faram kina. Nane Kuate tuku pasa ismba dubimba Yesus tuku pasa tugusek biye demba kukliwanu mbal ta nane pino ta tuku kiño kame minig.

¹⁸ Kile mbeñ sunjo ta nu piyalñge tin minna le kanjeren.

13

Aganmor ñguikok ande yu sinamñge bitek mayok kina

¹ Ye mañ kinatanu suk aganmor ñguikok yu sinamñge bitek mayok kina le kanjeren. Nu gabatnu 7 naunu 10 ñak. Nau kame ta ñakmba mbolñge nyu ñak tuku hat kaikanu ñak minnaig. Gabat 7 mbolñge Kuate ñgumnem tambinu nyu ñak minnaig.

² Aganmor ñguikok ta lepat kanjeranu tanjañ kanjeren. Nuñe kupe mbain bea tuku kupe mbain suk. Minjenu laion suk. Mbeñ sunjo kulmbañ suk ta nu nuñe sanjri nuñe nyu sunjo aganmor ñguikok ta tuku wai mbolñge patikina.

³ Nu tuku gabat ande kumam tuku we sunjo ñak ta we buk kupna le nu mayekina. Kilke mbol mbal ñakmba aganmor ñguikok ta kanjermba piriri ñayomba nu dubinaig.

⁴ Mbej kulmban suk ta nuje nyu sunjo agamor nguikok tuna le tango kame ndek mbej ta tuku nyu mbarinaig. Nane agamor nguikok ta mata mbarinmba sakinaig: Ima nu nyu sunjo agamor nguikok tenjen minit? Ande nu te-ibenjam kumuŋ kuga nga sakinaig.

⁵ Andenje nu peu ndana le agamor nguikok ta nuje nyu te-dunja Kuate ngumnem pasa tuna. Nu tanamba tambun 42 nuje sangri te-mayokna sulumba

⁶ nuje pasambi Kuate ngumnem pasa sunjomba tuna. Nu Kuate tuku nyu Kuate minit tuku ma, nane ma ta mbolnje minig ta njakmba pasambi njaigo siglikina.

⁷ Nu andenje peu ndana le nu Kuate tuku mbal ndonj kame bumba nane kile-ibenkina. Tanana le andenje nu nyu tuna le nu kilke tugu njakmba tuku kuasmbi ngarusu yeki yeki ndare kise kise tumbraŋ pasa yeki yeki ta njakmba kulatkina.

⁸ Kilke mbol mbal njakmba agamor nguikok ta mbarinamngaig. Kuate tuku mbal ndo agamor nguikok ta mbarine nda. Kuate nu kilke temayok ndana sulumba nuje mbal tuku nyu ta abo njak minmba minam tuku wane mbolnje kuyarkina. Wane ta Sipsip Fat balenaig nu tuku wane.

⁹ Ande nu kilba njak ndeta pasa sakamngit te iswa.

¹⁰ Kuate nu ande mulintam tuku madiwa ta tanawamngat. Ko ande kame bagimbi balewam tuku madiwa ta mata tanawamngat. Piti tanan mbolnje Kuate tuku mbal nu tuku sangri tomba tinjuwaig.

Agamor nguikok ande kilkek sinamnje bitek mayok kina

¹¹ Kile ye kinatanu suk agamor nguikok ande kilkek sinamnje bitek mayok kina le kangeren. Nu sipsip fat tuku nau armba njak ta nu tuku pasa mbej kulmban suk nu tuku pasa tanan kame njayo.

¹² Nu agamor nguikok ambonga prona ta tuku nyu sunjo tumba sangri

ndui tambi kilke mbol mbal saningina le nane agamor nguikok ambonga prona ta mbarinaig. Agamor nguikok ta nu kumam tuku we sunjo njak. We buk kupna le nu mayekina.

¹³ Agamor nguikok ngumneŋga prona ta nu wam kame kitek sangrinu kile-mayokka tanjo am mbolnje pa pilna le samba mbolnje ndekina.

¹⁴ Andenje nu peu ndana le nu agamor nguikok ambonga prona ta tuku nyu mbolnje wam kame sangrinu kitek ke lika kilke mbol mbal yabrininmba didikina. Didika wam pagukina le nane agamor nguikok kame mbolnje bagimbi we pile tunaig le kume ndakina ta nu tuku kanunu wakeimba nyu te-dunginaig.

¹⁵ Nu andenje peu ndana le nu agamor nguikok kanunu ta minje guwa tuna le nu ndek pasatina. Nane afu sangri tinja agamor nguikok kanunu nyu te-du ndanginaig ta afunje nane bale faram tuku saningina.

¹⁶ Agamor nguikok ta nu sangri tinja sakina le tango nyu njak, nyu kugatok, agan ndende njak, sanzalnu, nanjine miroŋ ngaro kulatkade, piro agan tanan minig ta nane njakmba wai ndinam ko tumail pasi mbolnje nu tuku suku kuyar patikinaig.

¹⁷ Suku kuyar ta agamor nguikok tuku nyu ko nuje nyu tuku namba. Nane afu kuyar ta kugatok ta nane agan inum piyawam kumuŋ kuga.

¹⁸ Ande nu wam dus kuyar mayenu njak ta nu agamor nguikok tuku namba ta mbolnje nu tuku nyu katesewam kumuŋ. Tanjo ta tuku namba ta 666.

14

Nane 144,000 ta mune kitek ulnaig

¹ Ye kinatanu suk Sion tabe mbolnje Sipsip Fat tin minna le kangeren. Nane gudommba 144,000 nu ndon tin minnaig. Nane Sipsip Fat le Mam nuje tuku nyu tumail mbolnje kuyaranu njak.

² Kile samba mbolnje zigna sunjo mayok kina le isen. Yu fudu ko

kuaila fudu ko afunḡe mune ulmba gita katde le fudu kinig taḡaḡ isen.

³ Minyo mbili maditaknu, agaḡ bailkamba abo ḡak, taḡo mage 24 nyu ḡak nane tumailamḡe nane 144,000 nane mune kitek ulnaig le isen. Nane buk kilke mbolḡe minnaig le Kuate nu nane muskil kile-tidiḡa kilna tukunu nanenḡe ndo mune ta kila.

⁴ Nane pino afu ndoḡ kutur maḡau ke ndakinaig. Nane purfeḡnu ndo minig. Sipsip Fat nu animbi kinit ta nane nu ndoḡ likade. Nane buk kilke mbol mbal ḡgamukḡe Kuate le Sipsip Fat tuku mbal minam tuku muskil kile-tidiḡina.

⁵ Nane yabri pasa sa ndakinaig. Nane mbar kugatok minig.

Enjel keḡmba tuku pasa

⁶ Ye kiḡatanu suk enjel ande samba mbolḡe buḡa kina le kaḡgeren. Nu pasa mayenu minmba minam tuku kilke mbol mbal iswaig ḡa sakam kina. Nu kilke tugu ḡakmba tuku kuasmbi ḡgarosu yeki yeki ndare kise kise tumbraḡ pasa yeki yeki ta ḡakmba tugum kina sulumba

⁷ wi kuenḡa sakina: Kuate nu taḡo ḡakmba pileniḡam tuku ait prote. Tane nu tuku nyu kurauka teduḡap. Nuḡe samba kilke yu kule ḡakmba kile-mayokkina. Tane nu ndo mbariḡap ḡa sakina le isen.

⁸ Enjel ande ta kina le kile maḡ arnu ta pro sakina: Babilon tumbraḡ suḡo nu buk ḡgisikina. Nu nuḡe fare fare uneka kilke tugu ḡakmba didikina le maḡau ndui ta kumba minmba kule kamenu taḡaḡ nyumba ḡinḡgankinaig ḡa sakina.

⁹ Enjel arnu ta kina le kile keḡnu ta pro kuenḡa sakina: Nane afu agaḡmor ḡguikok mbariḡmba nuḡe kanunu ta turmba mbariḡmba nu tuku suku kuyar naḡine tumail pasi ko wai ndinam mbolḡe patikuwaig ta

¹⁰ Kuate tuku gubra suḡo nza mbolḡe tolmba niḡuwa le nyamḡaig. Nyuwaig sulumba Kuate tuku enjel kame am mbolḡe Sipsip

Fat am mbolḡe nane pa bulu pa soḡ paknu mbolḡe rar suḡo kamusmba minamḡaig.

¹¹ Pa guwa ta tiḡa minmba minwa le nane agaḡmor ḡguikok mbariḡmba nuḡe kanunu ta turmba mbariḡmba nu tuku suku kuyar patikanu ḡak minig mbal nane ki furir mindek mabte nda.

¹² Kuate tuku mbal nane nu kum-nemḡe minmba Yesus tuku son ḡa nu tuku saḡgri tomba tiḡuwaig.

¹³ Kile pasa ande samba mbolḡe teḡenmba ye sayina: Pasa te kuyara. Nane Suḡo biye dedemba minmba ka kume likade mbal ta nane gare suḡo tamḡaig ḡa sakina. Taḡakina le Tukul Guwa ndek lafumba sakina: Ta son. Nane naḡine piro kareḡnu kusreka mabte mayewamḡaig. Nane naḡine piro magede tuku lafunu tumba kinig ḡgina.

Nyamagaḡ kilam tuku ait

¹⁴ Ye maḡ kiḡatanu suk gau kaukauk mbolḡe taḡo ande sine suk minyok minna le kaḡgeren. Nu gol hat kaika bagi kagoḡok agok ḡayo ḡak minna le kaḡgeren.

¹⁵ Kile enjel ande Kuate tuku wandek sinamḡe promba wi kuenḡa taḡo gau kaukauk mbolḡe minna ta sana: Kile ait kumuḡat. Kilke mbolḡe nyamagaḡ ḡakmba manderkaig. Naḡe bagimbi piroka nyamagaḡ alonu kila ḡgina.

¹⁶ Taḡamba sakina le taḡo gau kaukauk mbolḡe minna ta nu nuḡe bagi kagoḡok tamba kilke mbolḡe piroka nyamagaḡ alonu kilna.

¹⁷ Taḡana le enjel kise ande samba mbolḡe Kuate tuku wandek sinamḡe pronā. Nu mata bagi kagoḡok agok ḡayo ḡak.

¹⁸ Nu pronā le maḡ enjel ande Kuate tuku atrau mbain tugumḡe pronā. Enjel ta nu pa ḡakmba kulatkate tuku. Nu kuenḡa enjel bagi kagoḡok agok ḡayo ḡak ta sana: Kilke mbolḡe grep muli alonu manderkaig. Naḡe bagimbi alonu kugerka kila ḡgina le

19 nu ndek nuŋe bagimbi grep alonu kat purpurmba kilmba grep alonu tidon firfirkade le kulenu prote tuku ma ta sinamŋe pankina. Ma ta tumbraŋ sungo kilimŋe minna. Nu Kuate tuku gubra taŋaŋ minna.

20 Nane grep alonu ta kupembi tidon firfirkinaig le ndare promba kule sungo taŋaŋ pinderka kuennu 300 kilomita butonu 5 fit taŋamba prona le kaŋgeren.

15

Kuate tuku gageu nane mune kitek ulnaig

1 Ye maŋ kinatanu suk agaŋ kanunu tugunu alo sungo ŋak samba mbolŋge mayok kina le kaŋgeren ta eŋel 7 nane piti 7 kile-mayokkam tuku pronaig. Piti 7 ta prowaig le Kuate tuku gubra kugawamŋat.

2 Kile ye mambilmba ma yu suk glas pa ŋak taŋaŋ kaŋgeren. Nane saŋgri tiŋga agaŋmor ŋguikok ŋgumnemba nu tuku kanunu mbariŋ ndamba nu tuku nyu tuku namba kugatok mbal ta nane yu glas suk piyalŋge tiŋga Kuate tuku gita kile ŋak minnaig le kaŋgerken.

3 Nane Kuate tuku piro taŋgo Moses tuku mune Sipsip Fat tuku mune nindmba teŋemba sakade.

O Kuate Sungo, ne saŋgri sungo pasa ŋak.

Ne wam ke likate ta saŋgri ŋaigo magenu ndo.

Ne tuku maŋau ŋakmba tugusek tiŋreknu ndo.

Neŋge ndo kilke tugu ŋakmba tuku gabat ndindo minit.

4 O Sungo, nane ŋakmba ne tuku nyu te-duŋga kurauka minamŋgaig. Neŋge ndo purfeŋnu minit.

Ne wam kumumbi kile-mayokkate le taŋgo pino ŋakmba kaŋgerkade. Ta tuku kilke mbol mbal ŋakmba pro ne mbariŋnamŋgaig ŋgade.

Eŋel 7 Kuate tuku gubra nza kutuninginaig

5 Kile ye mambilmba samba mbolŋge Kuate tuku tukul tawi wande talok minna le kaŋgeren.

6 Wande ta sinamŋe eŋel 7 piti 7 kile-mayokkam tuku mayok kinaig le kaŋgerken. Naŋgine tawi kugennu kaukauk kilŋa ŋak. Nane tuku tawo mbolŋge gol let laipmba tiŋganu ŋak.

7 Kile agaŋ bailkamba abo ŋak ta tuku andeŋge ndek nza 7 kilmba eŋel 7 ta tiŋgina. Nza ta Kuate abo tugu minmba minit tuku gubra liganu ŋak minnaig.

8 Kuate tuku wandek sinamŋge nu tuku kilŋa saŋgri ta tuku pa guwa sungo tafil ŋak tiŋgina le ande nu wande ta sinam kambim kumuŋ kuga. Eŋel nane piti sugo 7 kile-mayokkuwaig le ndo ande nu maŋ wande ta sinam kambim kumuŋ.

16

1 Kile samba mbolŋge Kuate tuku wandek sinamŋge pasa ande kuenka eŋel 7 ta teŋemba saniŋgina. Tane kape sulumba nza 7 Kuate tuku gubra liganu ŋak ta kilke mbolŋge kutuningap ŋga saniŋgina.

2 Taŋakina le eŋel ande ambonga nuŋe nza tumba kilke mbolŋge kutuna. Kutuna le nane agaŋmor ŋguikok dubimba nu tuku kanunu mbariŋmba nu tuku suku kuyar ŋak mbal ta we sugo ŋaigonu mundur ŋak nane mbol prowe likinaig.

3 Kile eŋel arnu ta nuŋe nza tumba yu mbolŋge kutuna le yu ndek taŋgo kumaknu tuku ndare suk dabukina le yu sinamok agaŋ ndende ŋakmba kume farnaig.

4 Kile eŋel keŋnu ta nuŋe nza tumba kule mbolŋge kutuna le kule ndare kuilke likinaig.

5 Taŋanaig le eŋel kule kulatkate ta nu Kuate sana: Ne purfeŋnu ndo. Ne buk minna kile minit. Ne kumumbi wam kame saŋgrinu te ke likat.

6 Taŋgo nane ne tuku tuan taŋgo kame ne tuku mbal sungomba bale farnaig le ndare kutukinaig. Kile ne kumumbi lafunu nane ndare nyam tuku kutute ŋga sakina.

⁷Tanjakina le atrau mbain tugumnge pasa ande mayok ka sakina: Ese. Sunjo Kuate, ne sanjri njayo. Ne kumumbi nane mbolnge kutuna le Kuate nu ki sana le ki pa tinja tanjo kame njakmba pasokina.

⁸Kile enjel bailkanu ta nuje nza tumba ki mbolnge kutuna le Kuate nu ki sana le ki pa tinja tanjo kame njakmba pasokina.

⁹Pasokina le tanjo nane Kuate nge piti te njakmba kate nga nane nu tuku nyu kasurnaig. Nane ngamungal biye mbilmba nu tuku nyu te-du ndanginaig.

¹⁰Kile enjel 5-nu ta nuje nza tumba aganjmor nguikok tuku minyo mbili mbolnge kutuna le nu kulatkate ma ta ma make sunjo ndekina le nuje gageu njakmba rar sunjo kamusmba mane makemba minnaig.

¹¹We rar sugo mayok kinaig le nane Kuate samba mbolnge minit nu kasurmba nanjine wam njajgonu kusre ndakinaig.

¹²Kile enjel 6-nu ta nuje nza tumba kule sunjo Yufretis mbolnge kutuna le kule paraka tanjo sugo nyu njak ki prote kumamnge prowam tuku ndin wakeina.

¹³Tanjana le ye mambilmba mbenj sunjo kulmbanj suk, aganjmor nguikok, yabri tuan tanjo nane tuku minjengeke guwa njajgonu kenmba girpo suk mayok kinaig le kanjerken.

¹⁴Guwa kenmba ta bukla njajgonu. Nane kumba wam sanjrinu kitek ke lika kilke tuku gabat sugo njakmba didika Kuate Sanjri Njajo tuku ait sunjo mbolnge nu ndonj kame buwam tuku kuaneka kilemanjurkinaig.

¹⁵Kile Sunjo ye sayina: Ne isa. Ye kuayar tanjo tananj pitik ndo prowamngit. Ye prowi le afu nane ye tairnga nanjine tawi kulat mayemba minig ta nane gare tamnjaig. Afu nanjine tawi kulat maye ndade ta nane wagek minmba kiko tamnjaig nga sayina.

¹⁶Bukla njajgonu kenmba nane gabat sugo kile-manjurkinaig ma ta Hibru pasambi Armagedon njgade.

¹⁷Kile enjel 7-nu ta nuje nza tumba ma njamu ambenje kutuna le Kuate tuku wande minyo mbili maditaknu tugumnge pasa ande wi kuenjka sakina: Kile kugawat ngina.

¹⁸Tanjakina le telinj bulunga kuaila fuduka mumni sunjo pasa njak mayok kina. Manjau tananj ta tanjo nane buk kanjer ndanaig tuku.

¹⁹Mumni ta prona le Babilon tumbran sunjo ta fet kenja le kilke njakmba tuku tumbran sugo sugo ta njajgonje likinaig. Kuate nu Babilon tumbran sunjo lafunu tambim tuku gilai ndangina. Nuje gubra sunjo nu mbolnge pilna le nane kamusnaig.

²⁰Nuy tabe mata njakmba njgisike likinaig.

²¹Sawe tinj sugo pitinu 50 kilo tananj samba mbolnge tanjo ngaro mbolnge ndeka minnaig le nane sawe tinj ta tuku ngaro rar sugo kilmba Kuate kasurnaig.

17

Une pino sunjo ta lafu njayonu tina

¹Kile enjel 7 nza njak ta tuku ande ye tugum promba sayina: Ne yale le tumbran sunjo njayonu pino tananj tanjo didik farte ta nu tuku piya njayonu ta ne tumnamngit. Tumbran ta kule gudommba tugumnge minit tuku.

²Kilke tuku gabat sugo nane nu tuku manjau kutur sunjo ta dubimba kilke mbol mbal njakmba nu tuku une manjau kule kamenu tananj nyumba njingankade nga sayina.

³Tanjakina le Tukul Guwa nu ye mbol kina le ye kinjatanu suk enjel nu pino ta tumyam tuku ye tumba ma baknu mbol kina. Ka tanje pino ande aganjmor nguikok gurgur mbolnge minyokina le kanjeren. Aganjmor nguikok ta gabatnu 7 naunu 10 njak. Nuje njarosu mbolnge nyu kame Kuate ngumnem pasa tumba kuyaranu njak minnaig.

⁴Pino ta nu nyu sunjo njak minmba tawi gurgur ize njak silikanu. Nu tuku mindepiye gol ndame magenu

igog tin̄ ḡak. Nu gol nza nuḡe kutur maḡau ḡule parak maḡau liganu te ḡak minna.

⁵ Kuyar ande nuḡe tumail mbolḡe minna ta nuḡe nyu tugu sunḡo alo ḡak. Nyu ta teḡemba. *Ye Babilon tumbraḡ sunḡo. Pino taḡo didik farde mbal wam kutur ḡule parak ke likade mbal ye nane tuku ina naḡgine.*

⁶ Kuate tuku mbal Yesus dubiwanu mbal ta pino taḡe nane gudomm̄ba kilmba bale farm̄ba nane tuku ndare kule kamenu taḡaḡ nyumba ḡinḡankina le kaḡgeren. Ye nu kaḡgermba pirerek purka wamdus te-suluwen le

⁷ eḡel nu ndek ye sayina: Ne wamdus te-sulu ndawa. Pino agaḡmor ḡguikok mbolḡe minit si agaḡmor ḡguikok gabat 7 nau 10 ḡak ta ye nale tuku tugu biteḡḡa sanamḡgit.

⁸ Ne agaḡmor ḡguikok kaḡgerat ta o buk minna ta nu kumna. Nu maḡ ma buto sinam nziḡe mbumba mayok kuwa le aḡuḡe nduiye bale-wamḡgaig. Kuate nu kilke te-mayok ndamba afu abo minmba minam tuku nyu waḡe mbolḡe kuyar ndakina ta nane agaḡmor ḡguikok nu minmba kumna ta maḡ mayok kuwa le kaḡgermba pirerek purkamḡgaig.

⁹ Afu wamdus kuyar mayenu ḡak nane pasa te katesewam kumuḡ. Gabat 7 ta tabe 7. Pino nu tabe kame ta mbolḡe minyok minit.

¹⁰ Gabat 7 ta taḡo nyu ḡak 7. Gabat kame 5 buk nyu kuganaig. Ande minit. Ande kile. Nu promba ait faḡnu ndo minamḡgat.

¹¹ Agaḡmor ḡguikok nu minmba kumna ta nu mata nyu ḡak mayok kaḡgat. Nu sugo 7 ta dubika nu 8-nu. Nu nane tuku ande. Nu promba minwa le ma ma balewamḡgaig.

¹² Nau 10 ne kaḡgerkat ta gabat sugo nyu ḡak 10. Kile nane nyu ḡak mine ndakade. Agaḡmor ḡguikok nu sunḡo mayok kuwa le ait ta mbolḡe nane nyu ḡak mayok ka aua ndindo ndo naḡgine gageu kulatkamḡgaig.

¹³ Gabat sugo 10 ta nane wamdus ulendimba naḡgine saḡgri ḡakmba

agaḡmor ḡguikok wai mbolḡe patikamḡgaig.

¹⁴ Nane tinḡa Sipsip Fat ndoḡ kame buwaig le nu nuḡe kuasmbi ndoḡ nane kile-ibenḡkamḡgat. Nuḡe ndo Sunḡo. Nu sugo ḡakmba tuku gabat minmba minit tukunu nuḡe nane kile-ibenḡkamḡgat. Nuḡe kuasmbi ta yiḡe ḡga madiniḡmba wikina le nane nu ndo dubide tuku ḡga ye sayina.

¹⁵ Taḡamba nu maḡ ye sayina: Kule gudomm̄ba pino taḡo didik farte tugumḡge kaḡgerkat ta taḡo kuasmbi ḡgarosu yeki yeki tumbraḡ pasa yeki yeki.

¹⁶ Ne nau 10 kaḡgerkat ta nane agaḡmor ḡguikok ndoḡ pino taḡo didik farte ta kasuramḡgaig. Nane nu tuku mindepiye ḡakmba yaiwaig le nu wagek minamḡgat. Nane nu tuku ndem nyumba mindesiḡ piywaig le ugamḡgat.

¹⁷ Nane Kuateḡe wamdus niḡguwa le taḡo nyu ḡak 10 ta wamdus ulendimba naḡgine saḡgri agaḡmor ḡguikok tuku wai mbolḡe palm-bimḡgaig. Kuate nu wam ḡakmba sakate ta mayok kuwaig le nuḡe ait kugawamḡgat.

¹⁸ Ne pino kaḡgerat ta nu tumbraḡ sunḡo Babilon. Nu kilke tuku gabat sugo ḡakmba kulatkate. Eḡel taḡamba ye sayina le isen.

18

Babilon tumbraḡ sunḡo ḡgisikina

¹ Kile ye maḡ kiḡatanu suk eḡel ande nyu sunḡo ḡak samba mbolḡe ndekina le kaḡgeren. Nu nuḡe kilḡa tamb̄ kilke tugu ḡakmba kilḡaniḡgina.

² Nu wi kuenḡka sakina: Babilon tumbraḡ sunḡo ta ḡgisikina. Kile guwa le bukla ḡaiḡonu sar umaḡ kutur ḡak ḡak nanenḡe ndo tumbraḡ sunḡo ta sinamḡge minig.

³ Nu nuḡe une maḡau kutur ḡak kule kamenu taḡaḡ kilke ḡakmba niḡgina le nane nyumba ḡinḡanka ḡaiḡoniḡgaig. Kilke tuku gabat sugo nane nu dubimba une maḡau kutur ḡak kinaig. Nu nyu sunḡo tam tuku

agan ndende kilam tuku piriri n̄ayona le ndametiŋ pirokinaig mbal nane nu mbolŋge sun̄gomba kilnaig n̄gina.

4-5 Kile samba mbolŋge pasa ande ten̄emba sakina. Babilon tumbran̄ sun̄go tuku une gudomm̄ba. Anden̄ge kile-man̄gurkuwa ta ka samba kirewam kumun̄. Ye Kuate. Ye nu tuku wam n̄aigonu ta gilai ndan̄get. Yin̄e mbal tane tumbran̄ sun̄go n̄ayonu ta kusrewap. Tane nu ndon̄ ulendika mbarap sulumba nu tuku piti n̄aigonu nu ndon̄ tubekaig.

6 Nun̄e mbalŋge afu n̄aigo sigliki-naig tan̄amba ndo nu n̄ayo siliwap. Nane tuku wam n̄aigonu ta kumumbi lafumba man̄ lato ningap. Nane kule kaglinu afu nin̄ginaig le nyinaig tan̄amba ndo kule kagli n̄ayo wakeimba ningap le nyuwaig.

7 Babilon tumbran̄ sun̄go nu nun̄e n̄garosu payamka nun̄e agan̄ ndende tambi mine mayena. Kile nun̄e man̄au ta mbilka lafunu rar sinamanzer sun̄go tape. Nu nun̄e wamdusmbi sakate. Ye sun̄go nyu n̄ak. Ye pino kuembol tan̄an̄ kuga. Ye n̄gamun̄gal rar te nda n̄ga iduste.

8 Ta tuku ki ait ndindo mbolŋge ndo guaze afu n̄gamun̄gal rar guba sun̄go ta n̄akmba nu mbolŋge prowam̄n̄gaig. Nu pan̄ge uge suluwam̄ngat. Ye Sun̄go Kuate ye san̄gri n̄ayo. Yen̄ge tumbran̄ sun̄go ta pilewet n̄ga sakina.

9 Kilke tuku gabat sugo nane nu dubimba une man̄au kutur n̄ak ke lika nu ndon̄ agan̄ ndende sun̄gomba kilnaig ta nane tumbran̄ sun̄go ta ugmba pa guwa sun̄go tin̄guwa le kan̄germ̄ba ninanka wikaraumba malmbikam̄n̄gaig.

10 Nane nu tuku rar kuru-kuruka masken̄ge tin̄ga sakam̄n̄gaig: O tumbran̄ sun̄go Babilon, ne nyu sun̄go n̄ak ta ae osese. Nan̄e pa lafunu pitik ndo ne mbolŋge prote n̄ga sakam̄n̄gaig.

11 Kilke mbolŋge ndametiŋ pirokade mbal nane nu sine tuku agan̄ piyawe nda n̄ga nu tuku idusmba n̄gamun̄gal piti n̄ak malmbikam̄n̄gaig.

12 Nane tuku agan̄ ndende tumbran̄ tan̄ge piyan̄gina ta ten̄emba. Gol silwa ndame magenu igog tin̄. Tawi afu kaukauk magenu afu ize n̄ak afu silk afu gurgur. Ail afu mundur n̄ak. Agan̄ afu elefant maketiŋmbi wakeikanu. Agan̄ afu ail magenu ain yeki yeki ndame kuyar n̄ak baslen̄nu tambi wakeikanu.

13 Sinamon n̄guna paguwa mundur magenu yeki yeki. Grep kule, guren̄, plaua, wit. Makau sipsip hos karis nane tan̄go mata piro agan̄ tan̄an̄. Agan̄ kame ta n̄akmba piyawam tuku tumbran̄ sun̄go ta tugum̄nge patike likanu.

14 Ndametiŋ pirokade mbal ta nane ten̄emba Babilon tuku sakam̄n̄gaig. Ne agan̄ ndende kilam tuku wamdus sun̄go pilna ta kile nan̄e agan̄ ndende magenu nan̄e nyu sun̄go turmba nduiye n̄gisikade. Ne man̄ kan̄gerke nda n̄ga sakam̄n̄gaig.

15 Tumbran̄ sun̄go ta mbolŋge piroka ndametiŋ sun̄gomba kilnaig mbal nane nu tuku rar kuru-kuruka masken̄ge wikaraumba malmbika ten̄emba sakam̄n̄gaig.

16 Ae osese. Tumbran̄ sun̄go, nan̄e mbal gabat sugo tuku tawi kaukauk ize n̄ak gurgur silikinaig sulumba gol ndame magenu igog tin̄ mindepiye ta n̄ak minnaig. Osese. Aua ndindo tan̄an̄ mindepiye magenu n̄akmba ta uge sulute n̄ga sakam̄n̄gaig.

17 Wan̄ tuku gabat kame piro mbal nane afu nan̄gine agan̄ ndende piyawam tuku wan̄ mbolŋge mine likade ta n̄akmba masken̄ge tin̄ga

18 tumbran̄ sun̄go ta ugmba pa guwa sun̄go promba minwa le wikaraumba san̄un̄gaig: Tumbran̄ sun̄go nyu n̄ak tan̄an̄ ande an̄in̄ge minit n̄ga sakam̄n̄gaig.

19 Nane n̄gamun̄gal rar sun̄go tumba tuptup kilmba nan̄gine n̄garo pisen̄in̄m̄ba wikaraumba sakam̄n̄gaig: Tumbran̄ sun̄go osese. Sine wan̄ mbolŋge likeg mbal ne mbolŋge ndametiŋ sun̄gomba kileg ta ne aua ndindo mbolŋge ndo n̄akmba uge sulute n̄ga sakam̄n̄gaig.

²⁰ Samba mbolok mbal tane gare-garekap. Aposel tuan tanjo Kuate tuku mbal tane njakmba gare-garekap. Tumbran sunjo ta tane kilmba njaigo siglikina ta kile Kuate nu kumumbi lafunu tuwit.

²¹ Kile enjel ande sangri njayo ndame sunjo ande te-dunja tumba yu mbolnje buknga sakina: O Babilon tumbran sunjo, ne wit firfiranu ndame tanan sunjomba ndeka fuduka pitik ndo ngisikamngat. Ne andenje man kanjerne nda.

²² Gita tuku fudu, kem wi, tabu tabu, tabil ta nane njakmba fudu maninka ma betkirewamngat. Nane piro mbal wai kuyarkade ta ne sinamnge mine nda. Ndam sunjo wit firfirtu tuku fudu mata man ise nda.

²³ Ande ne sinamnge man lam buluwe nda. Tanjo mungu kilam tuku zigna mayok kine nda. Ne tugumnge pirokinaig mbal nane kilke mbol mbal njakmba ngamuknge gabat sugo minnaig ta kile kuga. Ne nane kuanye manau tambil kilke mbol mbal njakmba yabrinjina.

²⁴ Kuate tuku tuan tanjo nu tuku gageu nane tuku ndare lafunu ne mbolnje minit nga sakina.

19

Babilon ngisikina le gare-garekinaig

¹ Ye kinatanu suk samba mbolnje manjur sunjo tuku zigna isanu suken ta tenemba.

Sine Kuate tuku nyu te-dunube.

Nunje sine tuku muskil kile-tidinge singit.

Nu kilna sangri njakmba tuku miro.

² Nunje ndo njakmba kumumbi pilenigit.

Pino tanjo didik farmba kilke mbol mbal nune une manjambi njaigo siglikate ta Kuate nge kumumbi tumba pasa mbolnje pilit.

Nu Kuate tuku piro mbal kilmba bale farnjina le ndare kutukinaig wam ta kumumbi lafunu tuwit njinaig.

³ Tanjamba nane man lato wika sakinaig: Sine Kuate tuku nyu te-dunube. Tumbran sunjo ta ugmba minmba minamngat njinaig le

⁴ tanjo mage 24 nyu njak agan bailkamba abo njak ndon ndek truk ka Kuate minyo mbili maditaknu mbolnje minit ta nu tuku nyu te-dunja sakinaig: Ese. Mayede. Sine Kuate tuku nyu te-dunube njinaig.

Sipsip Fat pino tina tuku ait sunjo prona

⁵ Kile Kuate tuku minyo mbili maditaknu tugumnge pasa ande kuenka sakina: Tane Kuate tuku minje kum-nemnge minig mbal afu nyu njak afu nyu kugatok tane njakmba nu tuku nyu te-dungap njina.

⁶ Tanjamina le manjur sunjo tuku zigna yu fudu ko kuaila sunjo fudukanu suk isen ta tenemba.

Sinjine Kuate Sangri Njajo nu agan ndende njakmba kulatkate. Sine nu tuku nyu te-dunube.

⁷ Sine gare sunjo tumba nu tuku nyu sunjo ta te-mayokbe. Sipsip Fat nu pino tam tuku ait prote. Pino ta nu buk mindepiye mayemba nu tair minit.

⁸ Kuate nu tawi kaukau uge linu tuna le silikina.

Nane tanjamba sakinaig le isen. Tawi kaukau kanjeren ta Kuate tuku mbal wam magenu tinjeknu ke likanu tanan.

⁹ Kile enjel ndek ye sayina: Pasa te kuyara. Sipsip Fat pino tam ait mbolnje pagumba nye sunjo pilmba wikuwa le nane pro minyokamngaig mbal gare sunjo tamngaig njina. Tanjamba nu man lato sayina: Pasa kame te Kuate tuku pasa tugusek njina.

¹⁰ Tanjamina le ye nu tuku kupe tugumnge truk ka nu mbarinjam bafuwen le nu ndek ye sayina: Ne mbula. Ne nane tira kame ndon Yesus tuku pasa tugusek kilemayokkina le dubikade ta ye tane tuku piro tuma ande. Ne Kuate tuku nyu te-dunja nu ndo mbarina njina.

Yesus nu pasa tugusek kile-mayokkina ta Tukul Guwa pasa ndui ta tuan tango tumningit le kile-mayokkade.

Yesus nu aganmor nguikok ndon kame bunaik

¹¹ Kile ye kinatanu suk samba talok minna le hos kaukauk ande kangeren. Tango hos ta mbolnge minyokina ta nu tuku nyu Tugusek. Nu kumumbi nuje ngueu mbal pilenimba nane ndon kame bute.

¹² Nu tuku am pa bulu tana. Nu tuku gabat mbolnge hat nyu jak gudommba minnaig. Nuje ngaro mbolnge nyu ande kuyaranu minna. Nyu ta nuje ndo kila.

¹³ Nu tawi kuennu ndare pisanu jak silika minna. Nane nu tuku nyu Kuate tuku Pasa nginaig.

¹⁴ Samba mbolok kame mbal mata tawi kugennu kaukauk purfennu silika hos kaukauk ponga nu dubinaig.

¹⁵ Nu kilke tugu jakmba kile-ibenkam tuku nuje mingeknge kame bagi agoknu mayok kina. Nu ain ndumndummbi sangri tinga nane kulatkamngat. Tango grep kule kilam tuku grep tidon firfirkade tana nu Kuate Sangri Nayo tuku gubra tamba nane tidon firfirkamngat.

¹⁶ Nu tuku tawi mbolnge fel mbolnge nyu ande kuyaranu jak ta tenemba. *Ye ndo Sunjo, ye sugo jakmba tuku Gabat.*

¹⁷ Kile ye mambilmba enel ande ki mbolnge tin minna le kangeren. Sar uma ngudommba bunga mbolnge lika minnaig le nu wi kuenka saningina: Kuate tuku pagumba nye sunjo ait prowat o. Tane yalpe. Tane jakmba ilmba

¹⁸ gabat sugo, kame gabat, tango sangri naigo, hos kame, hos ponganu mbal, tango nyu jak, tango nyu kugatok ta jakmba tuku ndem nyam tuku pro mangurkap nga saningina.

¹⁹ Ye man mambilmba aganmor nguikok nu kilke jakmba tuku sugo sugo nangine kame mbal ndon mangurkinaig le kangerken. Nane

mangurka hos kaukauk mbolnge minyokina tango ta tuku kame mbal ndon kame buwam sakinaig.

²⁰ Nane kame bunaig ta nu aganmor nguikok yabri tuan tango turmba kile-ibenka ndalekina. Yabri tuan tango ta nu buk aganmor nguikok tuku sangrimbi wam kitek ke likina sulumba afu yabrinimba didikina le nane aganmor nguikok tuku suku kuyar nangine ngarosu mbolnge jak minmba nu tuku kanunu mbarinaig. Kile nane aganmor nguikok yabri tuan tango ndon abo kilmba pa bulu pa son paknu kule kualin suk ta sinam pankinaig.

²¹ Tango nu hos kaukauk mbolnge minyokina ta nu tuku mingek sinamnge bagi agoknu mayok kina le nu bagi tamba nuje ngueu mbal jakmba bale far suluna. Tana le sar uma wikina ta jakmba pro nane tuku ndem nyumba ma ma maro tornaig.

20

Satan nu yar 1,000 ndalekanu minna

¹ Kile ye kinatanu suk enel ande samba mbolnge ndekina le kangeren. Nu ma buto sinam nzi tuku ki le sen muli sunjo kile jak minna.

² Nu ndek mben o buk abo abo minna ta nyunu bukla nayonu nyunu ande Satan nu biye timba ndaleka

³ nu yar 1,000 kilke mbol mbal yabri ndaninguwa nga nu tumba ma buto sinam nzinge buknga malanga su ndina le minna. Yar 1,000 ta kugawaig le nu man mayok ka ait fagnu ndo tango yabrinamngat.

⁴ Ye man mambilmba minyo mbili maditaknu afu kangerken. Nane minyo mbili kame ta mbolnge minyokinaig mbal Kuatenge nyu ningina le nane afu pasa mbolnge patika pileninginaig.

Kile ye kuasmbi afu turmba kangerken ta nane buk kilke mbolnge minmba Kuate tuku pasa Yesus tuku pasa tugusek kuklimba saka minnaig le afunge nane tuku njinfok kat

purkinaig le kumnaig. Nane nanġine tumail ko wai mbolġe aġanmor nġuikok tuku suku kuyar ta kugatok. Nane nu tuku kanunu mata mbariġ ndanaig tuku. Kile nane aboġga Kristus ndoġ gabat sugo minmba kuasmbi afu kulatka minnaig le yar 1,000 kinaig.

⁵ Nane kumanu mbal nġgamukġe nane ambonġa aboġga tiġginaig. Kumanu mbal afu nane yar 1,000 ta kugawaig le ndo nane aboġga tiġgamġgaig.

⁶ Nane afu ambonġa aboġga tiġgamġgaig mbal ta nane gare sunġo tamġgaig. Nane Kuate tuku mbal. Nane kume arnu ta te nda. Nane pris taġaġ Kuate le Kristus tuku piro biymba Kristus ndoġ gabat sugo minmba yar 1,000 kuasmbi afu kulatkamġgaig.

Kuate nu Satan te-iberġna

⁷ Yar 1,000 ta kugawaig le eġel andeġe malaġga talka Satan kukliwa le maġ mayok kaġgat.

⁸ Nu mayok ka kilke tugu nġakmba yabrinġgamġgat. Taġamba nu Gok le Magok mbal kame buwam tuku kile-maġgurkamġgat. Maġgur sunġo ta fulbul taġaġ burnu kumuġ kuga.

⁹ Nane kupe bukġga ma tugu nġakmba mbol kumba ka Kuate tuku mbal minig ma ta kormba tumbranġ sunġo Kuate nuġe kume purte ta turmba koramġgaig. Korwaig le samba mbolġe pa sunġo ndeka nane uge suluwamġgaig.

¹⁰ Satan nu taġo yabrinġmba minna ta Kuateġe nu tumba bukġguwa le pa bulu pa soġ paknu kule kualġ suk ma ta mbol kaġgat. Aġanmor nġuikok nale yabri tuan taġo ndoġ nale mata pa ndui ta sinamġe minamġgaik. Nane furir ki mindek rar sunġo tumba minmba minamġgaig.

Taġo pileniġgam tuku ait

¹¹ Kile ye kiġatanu suk minyo mbili sunġokanu maditaknu kaukauk Sunġo nu ta mbolġe minyok minna le kaġgeren. Kilke le samba nu

tumailamġe mine ndaka kua ka ka nġisikinaik.

¹²⁻¹³ Ye mambilmba kumanu mbal nyu nġak nyu kugatok nane nġakmba minyo mbili sunġo tumailamġe tiġ minnaig le kaġgerken. Nane afu yu sinamġe kumnaig ta nġakmba tiġginaig. Afu kummba kumanu mbal tuku tumbranġe minnaig ta mata tiġginaig. Nane nġakmba tiġginaig le Kuate nu ndek waġe afu talke likina sulumba waġe ande minmba minam tuku mbal tuku nyu nġak ta turmba talkina. Kumanu mbal nġakmba tiġginaig le nanġine wam ke likanu waġe ta mbolġe minnaig le kaġgerka kumumbi pileniġgina.

¹⁴ Kile Kuate nu kume maġau le kumanu mbal tuku tumbranġ ta kilmba pa mbol pankina. Pa sunġo kule kualġ suk ta kume arnu.

¹⁵ Nane afu minmba minam tuku nyu waġe mbolġe mine ndakinaig ta nġakmba kilmba pa sunġo mbolġe pankina.

21

Samba kilke kitek

¹ Ye kiġatanu suk samba kilke kitek kaġgerken. Samba kilke ambokok ta nġisikinaik. Yu mata mine ndakina.

² Ye Kuate tuku tumbranġ Yerusalem kitek Kuate tugumġe samba mbolġe ndekina le kaġgeren. Tumbranġ ta pino nu taġo tam tuku mindepiye mayete taġaġ nġak ndekina le kaġgeren.

³ Kile minyo mbili maditaknu tugumġe pasa sunġo ande mayok ka sakina: Tane isap. Kile Kuate minit tuku tumbranġ ta taġo nġgamukġe minamġgat. Taġawa le Kuate nu nane ndoġ minwa le nane nu tuku gageu minamġgaig.

⁴ Nu nane ndoġ minmba nane tuku am kule nġakmba sauke sulumba para sernġgamġgat. Nane maġ kume nda. Nġamunġal piti te nda. Malmbike nda. Rar kamuse nda. Ambokok maġau ta nġakmba nġisikamġgaig nġa sakina.

⁵ Sunġo nu minyo mbili maditaknu mbolġe minit ta nu sakina: Ai te.

Ye agan ndende njakmba kitek kile-mayokket ngina. Tanjamba nu man lato sakina: Ye tuku tugusek pasa te kuyara ngina.

⁶ Kile nu man sayina: Kile piro kugawat. Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yenje ndo tugu. Yenje ndo ambonganu minet. Ngumne tukulanu mata yenje ndo. Kule paraningit mbal kule nyumba minmba minam tuku bulbulte ta ye tumba piya kugatok ningi le nyumba minamngaig.

⁷ Tane sangri tinga manau njaigonu kile-ibenkap ta wam magenu njakmba saket te kangerkamngaig. Ye tane tuku Mbara mini le tane ye tuku kinjo kame minamngaig.

⁸ Ngaro yabkade mbal, ye idus ndayade mbal, wam njule parak kade mbal, baleningig mbal, tanjo pino ndon fare fare unekade, kuanye ko make kade, yabri mbara mbarinde, yabri pasa sakade ta njakmba kilmba pa bulu pa son paknu kule kualin suk sinamnge pankamngit. Wam ta kume arnu nga sayina.

⁹ Kile enel 7 ngumne tukulanu tuku piti 7 nza liganu njak ta tuku ande pro ye sayina: Ne yale. Sipsip Fat pino tamngat ta tumnamngit ngina.

¹⁰ Tanjakina le Tukul Guwa ye mbol kina le enel ta ye tumba bin sunjo ande mbol kumba ka tanje Kuate tuku tumbran Yerusalem kitek nu tugumnge samba mbolnge ndekina le tumyina.

¹¹ Tumbran ta Kuate tuku kilja njak ndekina. Ndame piya o mbolnge nyunu yasper uge linu glas tanjan purfenju kangeren.

¹² Nu ndame fonde o mbolok malanga 12 njak. Enel 12 malanga kulatke likinaig. Malanga ta mbolnge Israel tugu 12 tuku nyu kuyarkanu njak minnaig.

¹³ Tumbran ta fonde ngirpe bailkanen malanga ken ken njak minnaig.

¹⁴ Tumbran ta tuku fonde ta ndame sugo 12 mbolnge wakeinaig. Sipsip Fat tuku aposel 12 tuku nyu ndame ta mbolnge kuyarkanu njak minnaig.

¹⁵ Enel ye ndon pasatina ta nu tumbran fonde malanga kugennu katesewam tuku gol papani biye njak minna.

¹⁶ Tumbran fonde ngirpe bailkanen kumu kumu. Nuje gol papanimbi tumbran kuennu katesena ta kuen njayo 2,200 kilomita. Tumbran kuennu sunjonu mbolnu kumu kumu.

¹⁷ Enel nu fonde mbolnu katesena ta 66 mita. Sine tanjo agan kuennu katesewam tuku burkeg tanjamba nu burkina.

¹⁸ Fonde ta ndame mayenu yaspermbi wakeiwanu. Tumbran ta golmbi wakeiwanu. Gol ta glas tanjan purfenju ndo.

¹⁹ Ndame 12 mbolnge fonde minna ta ndame magenu uge linu yeki yeki nyu nangine tenemba. Ande nyunu yasper. Ande ize njak nyunu safir. Ande kaukuk agat. Ande kambol njak emerald.

²⁰ Ande gurgur kaukuk katlisanu sardoniks. Ande gurgur karnelian. Ande kulon njak krisolit. Ande kambol njak beril. Ande kulon njak topas. Ande kambol njak krisopras. Ande yasin. Ande ametist. Ndame kame ta turjanga ta mbolnge fonde wakeinaig.

²¹ Igog tin sugo 12 tambu malanga wakeikinaig. Igog tin ndindo malanga ndindo. Tumbran tuku ndin ta gol glas tanjan purfenju ndo.

²² Tumbran ta mbolnge Sunjo Kuate Sangri Nayo nale Sipsip Fat ndon minik tukunu kusem wande ande kanjer ndawen. Nane nale kanjerka nale tuku nyu ndo kile-dungade.

²³ Kuate tuku kilja sunjo tumbran ta kiljate le Sipsip Fat nu tumbran ta tuku bulu minit. Ta tuku tumbran ta ki le tambun kugatok.

²⁴ Tanjo nane tumbran ta tuku bulu mbolnge lika minamngaig. Kilke tuku gabat sugo sugo njakmba nangine agan ndende magenu kilmba tumbran ta mbol prowamngaig.

²⁵ Mara mindek malanga ta talok minamngaig tukulke nda. Ta ndanam? Tumbran ta furir kugatok.

²⁶ Kilke mbol mbal nakmba nangine wam magenu kilmba tumbraŋ ta mbol prowamŋaig.

²⁷ Agaŋ kutur ŋak wam ŋule parak kade mbal yabri mbal nane ndo tumbraŋ ta sinam kine nda. Mbal abo ŋak minmba minam tuku Sipsip Fat tuku waŋe mbolŋge nyu ŋak minig ta nanenŋe ndo sinam kaŋgaig.

22

¹ Kile eŋel nu maŋ kule nyumba minmba minam tuku ta ye tummyina. Kule ta glas taŋaŋ uge liŋnu ndo. Kule ta Kuate le Sipsip Fat tuku minyo mbili maditaknu kumnemŋge ndeka

² tumbraŋ ta tuku ndin taŋaŋ ŋgamu ŋgamu pinderka kinit. Kule make arŋeŋ ta mbolŋge ail alonu nyumba minmba minam tuku minig. Ail kame ta yar ndindo sinamŋge alowam 12-de tuku. Tambun mindek ail ta alowanu. Ail ta tuku waŋenu kilke mbol mbal guaze mage serkam tuku.

³ Agaŋ ande Kuate nu kasurte ta tumbraŋ ta sinamŋge mine nda.

Kuate le Sipsip Fat tumbraŋ ta kulatkuwaik le nuŋe piro mbal nu mbariŋamŋaig.

⁴ Nane Kuate kaŋgermba nuŋe nyu nane tuku tumail mbolŋge minamŋaig.

⁵ Tumbraŋ ta furir kugatok. Sunŋo Kuate nu nane kilŋaniŋguwa le nane taŋgo sugo nyu ŋak minmba minamŋaig. Nane ki lam bulu tuku piro kugatok minamŋaig.

Yesus nu mine minemba prowamŋgat

⁶ Kile eŋel maŋ sakina: Ye pasa kame saket te ye yabri ndaket. Son pasa tugusek ndo. Sunŋo Kuate nuŋe tuan taŋgo kame wamdus niŋgina sulumba wam kame mine minemba prowamŋaig ta nuŋe piro mbal tumningam tuku nu nuŋe eŋel kukulna.

⁷ Nu teŋemba sakate. Tane isap. Mine minemba ye prowamŋgit. Waŋe te tuku dir pasa ismba dubide mbal nane gare-garekamŋaig ŋga sakate.

⁸ Ye Yohanus yenŋe wam kame te nakmba kaŋgerka pasa isen. Ye ismba kaŋgeren sulumba eŋel ye tummyina ta nu mbariŋam tuku nu tuku kupe tugumŋge ndek truk kan.

⁹ Ye taŋawen le nu ye sayina: Ne mbula. Ne, naŋe tira kame, tuan taŋgo kame, waŋe te mbolŋge pasa ismba dubide mbal ye tane tuku piro tuma ande. Kuate tuku nyu te-dunŋa nu ndo mbariŋa ŋga sayina.

¹⁰ Taŋamba nu maŋ ye sayina: Mine minemba wam kame te prowamŋaig. Ne pasa te yabu ndaka nakmba isam tuku te-mayoka.

¹¹ Wam ŋaigonu kade mbal nane wam ŋaigonu lato lato kuwaig. Wamdus kutur ŋak mbal mata taŋamba ndo kuwaig. Wam magenu kade mbal nane wam magenu lato lato kuwaig. Kuate tuku mbal tiŋreknu minig ta nane mata maŋau tiŋreknu ndo lato lato kuwaig.

¹² Sunŋo nu teŋemba sakate. Tane isap. Mine minemba ye prowamŋgit. Taŋgo nane wam ke likade ta ye lafunu kilmba prowamŋgit.

¹³ Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yenŋe ndo tugu. Yenŋe ndo ambonŋanu minet. Ngumne tukulanu ta mata yenŋe ndo ŋga sakate.

¹⁴ Nane afu wam ŋaigonu kusreka nangine tawi minya magede ta nane gare sunŋo tamŋaig. Kuate nu nane nyu niŋguwa le nane ail alonu nyumba minmba minam tuku ta kilmba nyumba minamŋaig. Nane tumbraŋ ta tuku malaŋga sinam kaŋgaig.

¹⁵ Kutur maŋau ke likade mbal, make le kuanye kade mbal, taŋgo pino ndoŋ fare fare unekade mbal, baleniŋgig mbal, yabri mbara kanunu mbariŋniŋgig mbal, yabri pasa sakade mbal ta nakmba tumbraŋ ta sinam kine nda.

¹⁶ Sunŋo nu maŋ sakina: Ye Yesus yiŋe kuasmbi nakmba wam te saniŋgam tuku yiŋe eŋel kukulen le ne tugum prona. Ye David tuku ndare. Ye mafewam tuku kulu sunŋo ŋgina.

¹⁷ Tukul Guwa le Sipsip Fat piyo nuṅe nale sakade: Ne prowa ṅgade. Nane pasa te isig mbal nane mata ne prowa ṅguwaig. Ande nu kule parawa ndeta nu Yesus tugum ilwa. Ima nu kule nyumba minmba minam tuku nzaliwa ndeta nu kule ta piya kugatok nyuwa.

¹⁸ Tane waṅe te tuku dir pasa isig mbal ye rironṅ pasa satinṅamṅgit. Ande nuṅe wamdusmbi pasa kise turturmba sakuwa ta Kuatenṅe waṅe te mbolṅge piti mine likade te lato

mbolmba nu mbolṅge patikamṅgat.

¹⁹ Ande nuṅe wamdusmbi pasa te afu kile-sikuwa ta Kuatenṅe nu pitaiwa le Kuate tuku tumbranṅ ail nyumba minmba minam tuku ye waṅe te mbolṅge tugu biteṅget te kanṅerke nda.

²⁰ Sunṅo nu pasa kile-mayokkate te nu sakate: Ye sinṅka mine minemba prowamṅgit ṅgate. Ese. Sunṅo Yesus, ne prowa.

²¹ Sunṅo Yesus nu nuṅe mbal ake sinanṅ make patikuwa.

Son.